

laž
afera
tabloid
mediji
ime
tabloid
matrica
novinari
sum
bot
laž
afera
istina
ime
novinarstvo
označitelj
satanizacija
kriminalizacija

ime i manipulacija

laž
bot
medijski atentatori
jezik
dogadaj
laž
fejsbuk
spontanitet
matrica
fonema
sum
glasilo
kampađa
interpretacija
kampađa
glasilo

Kodeks srpskih
medija i povezanih
grupa 2001–2016

regresija
spontanitet
bobmanjivanje
psihanaliza
redundansa
sindrom nestašnog deteta
označitelj hajka Istina

morfološka blizina označitelja
hajka
sinhronija
tumačenje
tviter
mediji
model
tabloid
potiskivanje
laž
hajka
struktura
smisao

IME I MANIPULACIJA

**Kodeks srpskih medija
i povezanih grupa 2001–2016**

Ištvan Kaić

Ištvan Kaić

Ime i manipulacija

Kodeks srpskih medija
i povezanih grupa 2001–2016

Izdavač

Publisher d.o.o.
Beogradska 39, 11000 Beograd
+381 11 40 444 15
office@ekspres.net

Supervizor

Rade Jerinić

Urednik

Ivan Radovanović

Recenzenti

Ivan Tasovac
Prof. dr Dejan Vuk Stanković

Lektura i korektura

Nevena Živić
Maja Čolović
Sanja Žujović

Korice i prelom

Aleksandar Panić

Tiraž

1.500

Štampa

4print

Napomena uz elektronsko izdanje: Tokom trajanja procesa izdavanja ove knjige, izdavač je najmanje šest meseci, pod obrazloženjem „poslovna tajna“, od autora nastojao da prikrije činjenicu da se istovremeno nalazi i u postupku izdavanja knjige Milorada Ulemeka, između ostalog, lica pravosnažno osuđenog za pripremu i organizovanje ubistva premijera Zorana Đinđića. Beleška o autoru na kraju, u međuvremenu objavljene, Ulemekove knjige završava se rečenicama: „Nakon 2000. godine postaje žrtva političkih intriga. Danas se nalazi u posebnom odeljenju Kazneno-popravnog zavoda Zabela u Požarevcu.“ Nijedno lice zaposleno u izdavaštvu, u povezanim preduzećima – agenciji Rajt, izdavačkoj kući Publisher i nedeljniku Ekspres – nije zbog toga uložilo prigovor, a nad autorom je, na ovaj način, primenjen scenario gotovo identičan onom koji je opisao u međunaslovu „Zločinačko udruženje živi“, u Glavi VI ove knjige.

Ištvan Kaić

ime i manipulacija

Kodeks srpskih medija
i povezanih grupa 2001–2016

Publisher
Beograd, 2017.

*I keep six honest serving-men
They taught me all I knew;
Their names are What and Why and When
And How and Where and Who.
I send them over land and sea,
I send them east and west;
But after they have worked for me,
I give them all a rest.*

*I let them rest from nine till five,
For I am busy then,
As well as breakfast, lunch, and tea,
For they are hungry men.*

*But different folk have different views;
I know a person small—
She keeps ten million serving-men,
Who get no rest at all!*

*She sends 'em abroad on her own affairs,
From the second she opens her eyes—
One million Hows, two million Wheres,
And seven million Whys!*

*Six honest serving men
Rudyard Kipling*

DIJAGRAM SADRŽAJA

UVODNA REČ 15

PROLOG 19

GLAVA I: ČETIRI OZNAČITELJA I SAHRANA 27

motiv 1 Kolegijalnost je prepreka profesionalnom novinarstvu	<i>OLJA BEČKOVIĆ MIRI NEPOMIRLJIVE 29</i> <i>KO VIDI ONO ŠTO NOVINARI NE VIDE? 31</i> <i>O MERI SPONTANITETA U HAJCI 33</i> <i>KARIJERA ZVANA SMAJLOVIĆ 35</i>
motiv 2 Kriminalizovati jedne znači biti na strani drugih	<i>OSKAR VAJLD MEĐU NOVINARIMA 38</i> <i>ŠTA TO BEŠE DUVANSKA MAFIJA? 39</i> <i>CANETOVE PRIJAVE ČEKAJU U FIOCI 42</i> <i>GIMME FIVE! 44</i> <i>HOBOTNICA OCCRP 46</i>
motiv 3 Mediji nastoje da budu na vezi sa strukturama moći	<i>NAS DVA BRATA OBA RATUJEMO 47</i> <i>OD EVROFANATIKA DO VILIJA BRANTA 49</i> <i>KAFANA U MESTO REDAKCIJE 52</i> <i>REGRESIJA MILOŠA VASIĆA 56</i> <i>OSPORAVANJE OPTUŽNICA NEKAD I SAD 57</i> <i>DOJČINOVIĆ U PANK AKCIJI 59</i> <i>MATRICA SE PONOVO USPOSTAVLJA 60</i> <i>KRIMINALIZOVATI SRBIJU NA RAČUN CRNE GORE 62</i> <i>TUĐINCI U NOVOJ VLASTI 64</i> <i>SVI ROČKOVI MEDIJI 67</i>
motiv 4 Kodeks licemerja u formuli 'o pokojniku sve najbolje'	<i>PRIMORDIJALNE PREDSTAVE I AKUSTIKA OZNAČITELJA 70</i> <i>IMA LI IDEOLOGIJE NA KVANTNOM NIVOU? 72</i>
motiv 5 Učinak kumulativnih efekata medijskih šumova	GLAVA II: SVE JE LAŽ I SVE JE PREVARA 75 <i>ZNAM ŠTA STE RADILI ZORANU ĐINĐIĆU 77</i> <i>JEDNAČENJE PO MESTU PREBIVALIŠTA 80</i> <i>PROROKOVIĆEV NIZ 83</i>
motiv 6 Lične fiksacije ne znaju za prolaznost vremena	<i>ZAŠTO TEOFIL PANČIĆ NIJE RAZUMEO HANU ARENT? 86</i> <i>RUSKA KOLONA I FALSIFIKOVANJE SREBRENICE 89</i> <i>UMIVENI UZBUNJIVAČI 91</i>
motiv 7 Problemi ideološkog argumenta: totalitet kontrole je mit (kritika panoptičkog koncepta)	<i>PRENESI ONO ŠTO SMO POSLALI DRUGIMA DA OBJAVE 92</i> <i>TRANSNACIONAL EKSPRES 95</i> <i>DRAGI GOST MILJKA RADISAVLJEVIĆA 97</i> <i>DVA POLA, A JEDNO TELO 100</i>
motiv 8 Umreženost medija je osnov svakoj delotvornoj kampanji	

motiv 6 Lične fiksacije ne znaju za prolaznost vremena	ALERGIJSKA REAKCIJA NA BEBU 102 KURIR I VREMENSKA MAŠINA 106
motiv 9 Značenje je na maksimumu samo kada neki od označitelja nedostaje	GDE JE AVION, TU JE I CANE 108 PAZI, SNIMA SE! 109 CREDO QUIA ABSURDUM 112 PONOS I DIKA BBC-JA 115
motiv 10 Ponavljanje istog u novinarstvu nije redundansa	MAŠIĆ I MATIĆ, DVE STRANE ISTE MEDALJE 117 TIŠINA TAMO! 120 POPOVIĆ SKIDA TABLU SA IMENOM 123 ISTORIJA BOLESTI ČOVEKA PACOVA 127 MONTIJEVI PASUSI 128 MORAMO DA PRODAJEMO NOVINE 132 PRAVO LICE B92 134 TA NEVEROVATNA POTREBA DA PRETERUJEMO 136
motiv 7 Problemi ideološkog argumenta: kriterijum omalovažavanja	GLAVA III: IZ CRNE GORE, S LJUBAVLJU 139 DUKANOVIĆ KAO PREMIJER SRBIJE 141 BIBER RASUT PO SAJTOVIMA REGIONA 143 DVE CECE, DVE BRANKE I MOST 144 ŽVAKA O MAKIJAVELIZMU OPET JE U MODI 147
motiv 2 Kriminalizovati jedne znači biti na strani drugih	VAŽNO JE SAMO DOBRO SE ZEZATI 151 JEDAN ME DRŽI, DRUGI UBRIZGAVA HEROIN 153 MOLDAVKA, BOGINJA PO MERI MEDIJSKE MAFIJE 156 DUNJA MIJATOVIĆ KAO NOVA HELGA KONRAD 158 THE NEVERENDING STORY 162
motiv 12 Nevladine organizacije su instrumenti za postizanje medijskog cilja	MAJKA, ČERKA I SNAJA 165 UZMI SVOJE LAŽI IZ SOBE 23 168 KO STOJI IZA EKIPE KURIRA? 170 UDBAŠ IZ STUDENTSKOG GRADA 171 SVE JE ISTO SAMO BIROA NEMA 174
motiv 11 Izdašnost afere je u njenoj trajnosti	AFERA DUGA 175 UHVATI ĐURKOVIĆA AKO MOŽEŠ 178 DVOJE SU SE TAKO SMUVALI 180
motiv 7 Problemi ideološkog argumenta: kriterijum omalovažavanja	TJANIĆ I SINDROM NESTAŠNOG DETETA 181 KAKO JE OZNAČITELJ ĐINĐIĆ PREŠAO NA DRUGU STRANU 183
motiv 4; motiv 13 Kodeks licemerja u formuli 'o pokojniku sve najbolje'; Patološki karakter odbrane u medijima	AVANTURISTA SALIVEN 186 KRATAK KURS IZ ISTRAŽIVAČKOG NOVINARSTVA 187 MOJA VULVA VAŽNIJA OD TVOG PROJEKTA 189 UCENJIVAČKA ORGANIZACIJA BIRN 190
motiv 14 Devijacija pojma istraživačko novinarstvo	

	<p>motiv 12 Nevladine organizacije su instrumenti za postizanje medijskog cilja</p>	<p>motiv 14 Devijacija pojma istraživačko novinarstvo</p>	<p><i>I MI SVOG PRELEVIĆA ZA TRKU IMAMO</i> 192 <i>O JEDNOJ NAPRASNO OPŠTEPOZNATOJ STVARI</i> 194 <i>GEORGJJEV KAO INSINUATOR</i> 196</p>
<p>motiv 15 Aferu se konstruišu prema plauzibilnosti njihovih elemenata</p>			<p><i>TRIBINE I TRIBINICE...</i> 198 <i>DANAS UDARA NA ĐINĐIĆA</i> 201 <i>STATISTIČARI SA CENZOLOVKE</i> 203 <i>ZORAN B. NIKOLIĆ VASKRSAO IZ MRTVIH</i> 205 <i>OKUPACIJA NAGRADE JUG GRIZELJ</i> 207 <i>VAŠE PRAVO DA NE POVERUJETE U NAJEDNOSTAVNIJE OBJAŠNJENJE</i> 211 GLAVA IV: ... AND JUSTICE FOR ALL 215 <i>AFERA RIVER</i> 217</p>
	<p>motiv 2; motiv 16 Kriminalizovati jedne znači biti na strani drugih; Pripadnici policije i tužilaštva su nalogodavci medijskih napisa</p>	<p>motiv 17 Izvršna kao moneta za potkusurivanje sudske vlasti</p>	<p><i>KOLIKO JE MEDIJSKIH VESNI PEŠIĆ BILO 2003. GODINE?</i> 219 <i>SVE JE TO PALATA PRAVDE OTHRANILA...</i> 222 <i>ODLIKUJTE SUDIJU KOJI VRAĆA PASOŠE MIŠKOVIĆU!</i> 223 <i>MIKI RAKIĆ OSVEŽAVA PROPALI BRAK</i> 227 <i>ONA SE BUDI</i> 229 <i>SAMO RECI DA JE TO PRITISAK NA SUDSTVO</i> 231 <i>LAŽNI ELIOT NES</i> 233 <i>AKO POTPIŠEŠ DA JE CANE ŠVERCER...</i> 236 <i>MA KO TE PITA ŠTA JE ISTINA</i> 238 <i>PUŠIĆ SABOTIRA ISTRAGU O NOVOSTIMA</i> 239 <i>MEDO BRUNDO, NE PONAŠAJ SE LUDO</i> 241 <i>U INOSTRANSTVU SE LAKŠE LAŽE</i> 245 <i>VUČIĆU ZA GODIŠNJICU ATENTATA</i> 247 <i>SNOVI O NOVOM „ZEMUNSKOM KLANU“</i> 248 <i>MARKONIJE PROTIVU DAČIĆA</i> 250 <i>KOLUMNISTI NA IZNAJMLJIVANJE</i> 253 <i>IZ INSAJDERA PRAVO U BIRN</i> 254 <i>PUT ZA RAMALU</i> 255 <i>ČIME SE BAVIŠ VAN SEZONE ODMORA?</i> 256 <i>ODNEĆE NAM ZEMLJU OVI ARAPI</i> 257 <i>KRALJIČINA PLAŽA</i> 258</p>
	<p>motiv 2; motiv 14; motiv 16; motiv 19 Kriminalizovati jedne znači biti na strani drugih; Devijacija pojma istraživačko novinarstvo; Pripadnici policije i tužilaštva su nalogodavci medijskih napisa; Politički ciljevi u sprezi sa otuđivanjem imovine i novca</p>	<p>motiv 18 Pokušaji provociranja međunarodnih tenzija</p>	<p><i>NAJPRE UVAŽENI INVESTITOR, A POTOM OKORELI KRIMINALAC</i> 260 <i>BLIĆ, NAJKORUMPIRANIJE SRPSKO GLASILO</i> 263 <i>ŠTA JE TO OSUMNJIČENI NARKO-BOS?</i> 266 <i>DRUŠTVANCE EXPERT UNIT</i> 268 <i>PLJAČKAMO, ALI TRANZICIONO</i> 270 <i>SASTANAK U TIČINU</i> 271</p>
<p>motiv 8 Umreženost medija je osnov svakoj delotvornoj kampanji</p>			

motiv 8
Umreženost
medija je
osnov svakoj
delotvornoj
kampanji

RUKOPIS TUŽILAŠTVA ZA ORGANIZOVANI KRIMINAL 274
UNIŠTITI FUTURU PLUS 276
ASOCIJACIJA MEDIJA ASOCIRA ME NA MAFIJU 278
JEDAN DATUM DA POVEŽE SVE OZNAČITELJE 280
SLUČAJ ŠARĀANOVJIĆ 283
PRE I POSLE ZAPLENE KOKAINA 286
POSLEDICE TROMINUTNOG UKLJUČENJA 287
DVE DRŽAVE, JEDNA HAJKA 288

**motiv 2; motiv 14;
motiv 16; motiv 19**

Kriminalizovati jedne znači biti na strani drugih; Devijacija pojma istraživačko novinarstvo; Pripadnici policije i tužilaštva su nalogodavci medijskih napisa; Politički ciljevi u sprezi sa otuđivanjem imovine i novca

GLAVA V: PREMIJERI ZA BRISANJE 291

motiv 20
Kriminalizacija
postaje sredstvo
za ucenu političkih
saradnika

RAZLIKA I PONAVLJANJE 293
AFERA BANANA, TREĆI ČIN 294
JOVO BAKIĆ I KOLEKTIVNA AMNEZIJA 298
24 MINUTA FAJRONTA U REPUBLICI 302

motiv 7

Problemi ideološkog
argumenta: oportunist
kao naličje ideologije

PREDNOST SINHRONIJE NAD DIJAHRONIJOM 305
AVIONI, TAJNI RAČUNI, SKUPOCENI SATOVI... 309
POSLOVI MATEMATIČARA MIŠKA 313
KOPERNIKANSKI OBRT 315

motiv 21

Kulturni radnici
u svojstvu
političkog
propagiranja
segregacije

LARS FON TRIR U POKUŠAJU 317
NISAM MISLIO NA TO 320
DVE ČAĐAVE DVOCEVKE ILI PAR ZARĐALIH KAŠIKA 322
TVITERAŠICA PEŠIĆ GAZI KROMPIROVU ZLATICU 324
ZAŠTO SE HIPSTERAJ LOŽI NA BOTOVE? 326

motiv 7

Problemi ideološkog argumenta:
oportunist kao naličje ideologije

HVALA TI, ZVEZDANE 328
SAMO DA VUČIĆU NE IDE U PRILOG 332
POSTULATI MILOVANA BRKIĆA 335

motiv 22

Pristrasno
izveštavanje
o vanrednim
događajima
otkriva pravu
prirodu
novinarstva

THE NUMBER OF THE BEAST 340
KAKO SIMULIRATI PETI OKTOBAR U CRNOJ GORI 342
SMAJLOVIĆEVA I UNS ŠTITE KOŠTUNICU 345
VARIJACIJE NA TEMU MILENA AREŽINA 348
OTAC I SIN NA TEŠKIM DROGAMA 351
SJEČAŠ LI SE BRIFINGA NA KOJEM SI ME PROZIVAO? 354

motiv 7

Problemi ideološkog
argumenta: oportunist
kao naličje ideologije

LOGISTIKUJ ME NEŽNO 358
PEŠČANIKOVI PROFESORI IZ DIJASPORE 362
KLIZANJE OZNAČITELJA POD RATNE ZLOČINCE 365
VEZA NEDELJNIKA VREME I NSPM 367
POZDRAV IZ ROVINJA 371
NEKO HOĆE DA UBIJE GOLUBARA 376
SAMO ŠTO NAS NE POHAPSE 379
SADIZAM JEDNE SPLIĆANKE 382

<p>motiv 5; motiv 23 Učinak kumulativnih efekata medijskih šumova; Zloupotreba medijskih sloboda radi održavanja ucenjivačkog potencijala</p>	<p><i>IMPERIJA RODIĆ UZVRAĆA UDARAC</i> 384 <i>REKETAŠI NA OKUPU</i> 388 <i>PODRUM U VELIKOM TRGU</i> 392 <i>DJ EGZIBICIONISTA</i> 395 <i>TAKO JE GOVORIO VUKAŠIN OBRADOVIĆ</i> 397</p>
<p>GLAVA VI: KAD PORASTEM BIĆU NOVINAR 401</p>	
<p>motiv 19; motiv 24 Politički ciljevi u sprezi s otuđivanjem imovine i novca; Tajkunski ciljevi u sprezi s političkim</p>	<p><i>POMOĆ PRIJATELJA U NEVOLJI</i> 403 <i>MILAN BEKO JOŠ UVEK NA SLOBODI</i> 404 <i>SALFORD I POKUŠAJ LIKVIDACIJE</i> 407 <i>TVOJE ČERKE SU NARKO-DILERI</i> 409 <i>SLUČAJ C MARKET</i> 412 <i>ČEDA SKLAPA DIL SA MIŠKOVIĆEM</i> 414 <i>NOVAC ZA RUŠENJE MILA</i> 417 <i>ŠTA SE KRILO IZA PRIORITETA DOMAĆE KUPOVINE</i> 418 <i>PROFIL MANIPULANTA VUKOTIĆA</i> 420</p>
<p>motiv 13 Patološki karakter odbrane u medijima</p>	<p><i>KAD SATANIZATOR GLUMI ŽRTVU</i> 422 <i>AFERA DELIMUSTAFIĆ</i> 424 <i>POKUŠAJ SPREČAVANJA AFERE I SAM POSTAJE AFERA</i> 427 <i>KO TO PRATI OMBUDSMANA?</i> 430</p>
<p>motiv 2 Kriminalizovati jedne znači biti na strani drugih</p>	<p><i>NOVO ODELO JUGOSLAVA ČOSIĆA</i> 433 <i>TO SU SRCA DVA...</i> 435 <i>GDE PATROLA STADE, TI PRODUŽI</i> 437 <i>N1 U SAMOPORICANJU</i> 438</p>
<p>motiv 14 Devijacija pojma istraživačko novinarstvo</p>	<p><i>JAVNO SADISTA, PRIVATNO MAZOHISTA</i> 440 <i>IZLIVANJE TAMNAVE U ISTRAŽIVAČKO NOVINARSTVO</i> 443 <i>JEDNOM RADIKAL, UVEK RADIKAL!</i> 446 <i>JE SUIS BIRN</i> 448</p>
<p>motiv 6 Lične fiksacije ne znaju za prolaznost vremena</p>	<p><i>BITI ALEKSANDAR TIJANIĆ</i> 450 <i>SUKOBI NA RTS-U</i> 453 <i>EMISIJA NOVINARA SA KODNIM IMENOM</i> 455 <i>ZLOČINAČKO UDRUŽENJE ŽIVI</i> 458 <i>KAKO SE POSTAJE UZORAN NOVINAR POLITIKE</i> 462 <i>FORMULA NVO = ZAPAD</i> 464 <i>ĐINĐIĆ KRIV I ZA SMRT MILOŠEVIĆA</i> 467</p>
<p>motiv 25 Neuverljivost teorije zavere izvire iz njenog determinizma</p>	<p><i>VELIKO DOBRO I ANTIGONIN ČIN</i> 469 <i>OD MEĐUNARODNE KRIZNE GRUPE DO IWPR</i> 472 <i>LETEĆI CIRKUS NIKOLE VRZIĆA</i> 475 <i>ANTI-LAPLAS</i> 478</p>

	<i>HAG JE BOLEST, POZOVITE DOKTORA LEGIJU</i> 484
	<i>362 RAZLOGA DA BUDEŠ UBIJEN</i> 487
	<i>TREĆI METAK OD SUNCA</i> 493
motiv 25 Neuverljivost teorije zavere izvire iz njenog determinizma	<i>PRAVNIK KOJI TO NIJE</i> 496
	<i>AFERA MREŽA</i> 501
motiv 26 Ucenjivanje bogatih postaje opšte opravdano	<i>OMNIPOTENCIJA ZLE FIGURE</i> 504
	<i>IZA OGLEDALA</i> 507
	<i>SAMO SI JOŠ TI OSTAO, ZEMLJAČE</i> 510
	<i>GOTOVINA ILI ŽIVOT!</i> 515
	<i>SUSRET U HOTELU RIC</i> 518
motiv 8 Umreženost medija je osnov svakoj delotvornoj kampanji	<i>BORIS TADIĆ INSTRUIŠE PRAVOSUĐE</i> 520
	<i>MARŠ, BODO, MARŠ!</i> 526
	<i>ŠTA SVE MOŽEŠ KAD SI DEMOKRATA</i> 529
motiv 14 Devijacija pojma istraživačko novinarstvo	<i>KAKO DO PLAGIJATA? LAKO! SLUČAJ VREDNIH NAUČNIKA</i> 531
	<i>LONDON BRIDGE HAS FALLEN DOWN</i> 537
	EPILOG 545
	ZAVRŠNA REČ 553
	ČLANCI IZ ŠTAMPANIH I INTERNET MEDIJA 557
	BIBLIOGRAFIJA 580
	REGISTAR IMENA I NAZIVA 582

UVODNA REČ

Ivan Tasovac
direktor Beogradske filharmonije
i ministar kulture i informisanja u Vladi Srbije 2013–2016.

Pokojni Stiv Tešić, novinar, a zatim pisac i kolumnista, dobitnik Oskara za scenario, rekao je jednom prilikom, kada su ga upitali šta je naučio iz novinarstva, da bi sve to, naučeno, mogao da svede na samo jednu stvar – da je krivac kojeg si upoznao uvek manje kriv od onog kojeg ne poznaješ.

Ja sam upoznao Ištvana Kaića, jednog od onih kojima su odavno nalepili etiketu – kriv, i to je osnovni razlog zbog kojeg danas pišem ovu recenziju.

Zato što znam da je Ištvan kriv samo zato što je pokušao da prodre u tajne odaje velikog medijskog zamka, onog koji, kao u Kafkinoj knjizi, gospodari nad našim gradom i našim životima.

Odatle, iz njegovih kula, svakog dana, na neku adresu, stigne ona vrsta optužnice koja ne samo da vas, unapred, proglašava krivim, nego vam i ozbiljno upropasti život.

Zašto se to radi, šta je poriv, motiv, da li oni koji to rade zaista veruju u to, kako se međusobno brane i štite, koje mehanizme koriste pri sastavljanju presude, to su sve elementi kojima se i Kaić, na šest stotina strana, bavi u ovoj knjizi, pokušavajući da odgonetne, sazna, i neki put čak i razume.

Baš zato je i ova knjiga dragocena, bez obzira na činjenicu da neće biti ništa manje osuđena od njenog autora, koji se drznuo da pipne u ono o čemu mediji najmanje žele da govore – u njihovu odgovornost.

A to jeste ključna reč za sve one koji žive van zamka. Da li može baš sve o njima da se napiše, da li može da se slaže, da se izvrće, pakuje, montira, tuži i presuđuje, bez odgovornosti?

Da li su zagovornici lustracije ikada taj princip lustriranja primenili na sebe, i na bilo kog iz sopstvenih redova?

Da li se iko ikada izvinio i za ono što je pisao i govorio o Đinđiću, Đukanoviću, Popoviću, Subotiću, Vučiću, a što nije bilo tačno, što je oboreno sudskim presudama, ili što su sami događaji demantovali?

Pritom, iako je ovo knjiga o svemu što se dogodilo upravo ljudima čija su to imena, oni nisu, u opštem sklopu priče o zamku, ništa više od odrednice (označitelji, kaže Kaić), primeri jednog načina koji se uvrežio, i koji, svakoga dana, uzima strašan danak.

Kada nema odgovornosti za reč, i to onu javnu, štampanu u ogromnim tiražima, izgovorenu pred velikim auditorijumom, onda počinjemo da živimo u nečemu što najviše liči na onu džunglu o kojoj je govorio Hemingvej, još jedan od velikana koji su počeli kao novinari, i u kojoj su ti koji pišu optužnice – šakali, a po njegovim rečima – „nema tog šakala koji će živeti od trave, kada nauči osnovnu lekciju o mesu: da uopšte nije važno ko je to meso za tebe ubio”.

Ti si tu da ga jedeš, oglođeš i da ne brineš o varanju. Stomak ti je snabdeven sjajnim kiselinama, i ništa ga neće mučiti.

To naročito važi za one iz našeg zamka koji su svoju profesiju shvatili kao priliku da budu važni, određuju šta je dobro, a šta loše, i da se, sasvim bezbolno, bez ikakve provere na izborima, bave politikom.

Oni ne pišu vesti o politici. Oni pišu ko treba da pobedi na izborima, a ko ne, oni vređaju glasače tvrdeći da im je izbor pogrešan, oni

određuju šta su, a šta ne glavne teme kojima neka politika, pogotovo ona koja je na vlasti, treba da se bavi, i na koji način da ih rešava.

I svaki prizvuk pukog obaveštavanja javnosti, što bi svako novinarstvo trebalo da bude, tu nestaje i biva zamenjen komesarskim proglasima i naredbama.

A svako ko se usudi da sumnja, biva pod hitno osuđen i medijski streljan.

To se dogodilo i Popoviću, Đukanoviću i Subotiću, kojima je čak i to što jesu bili prijatelji Zorana Đinđića, stavljeno na teret, istog onog dana kada je, u medijskom zamku, stvorena čuvena kovanica – držači ručki Zoranovog kovčega, koja je onda, bez milosti, primenjena na sve koji su, bilo gde, mogli da kažu da su bili i saradnici ubijenog premijera.

Oni, jednostavno, nijedan plus u tom zamku nisu imali. Sve vezano za njih je bilo loše, sve što su radili, prljavo, svaka odbrana unapred onemogućena.

Pretpostavka nevinosti za njih nije važila. Oni su tretirani kao nesumnjivi krivci, čak uz jednu krajnje ciničnu ocenu, korišćenu naročito u slučaju Stanka Subotića, kojem je u Beogradu suđeno pred Specijalnim sudom, da „treba da dođe u Srbiju i dokaže da nije kriv“.

Taj srednjovekovni princip – proći kroz vatru, izdrži pola sata pod vodom, polij se vrelin uljem i ostani živ – ovdašnji mediji su zdušno primenjivali govoreći o svakom od Kaićevih „označitelja“, o ljudima, ne dozvoljavajući im nikakav drugi način da se opravdaju, a pogotovo nikada ne postavljajući puko pitanje, civilizacijsko – zašto bi oni dokazivali nevinost? I zar nije posao onih koji ih tuže, da dokažu da su oni krivi? I zar nije posao medija da sve to samo prate, bez ikakvog upliva, a naročito bez etiketa i osuđivanja unapred.

Niko to nije uradio. Upravo suprotno, jedan od „okrivljenih“ je označen kao kriminalac, drugi kao cenzor, treći je mafijaš, četvrti tiranin, i taj patern se ponavlja, unedogled, podsećajući nas ne da smo se od nečeg sličnog izvukli, nego da samo još nismo došli na red.

Primeri koje je Kaić, uporan kao crkveni miš, pronašao, zavukavši se, neprimetno, u dugačke, tamne hodnike zamka, čitajući i beležeći hiljade stranica novinskih optužnica i presuda, da bi ih, potom, iskoristio u knjizi, više nego jasno pokazuju da se to – masovno medijsko suđenje i streljanje – zaista događalo, ovde, kod nas, da su mnogi, što svesno, što nesvesno u tome učestvovali, ali i da niko za sve to nikada nije odgovarao.

I to je glavno pitanje koje ostaje posle čitanja ove knjige. Da li će nekoga da opomene? Da ga natera da se preispita? Ili, ako je to nemoguće, da li ćemo mi ikada postati zemlja u kojoj će za

napisanu i izgovorenu reč, za laž, biti tražena i dobijena odgovornost.

I ta reč jeste ključna za potrebn nastavak ove knjige. I još više, za rušenje tog zamka, u čijem smo građenju svi mi, bar donekle, pomogli.

Svima koji su na svojoj koži osetili kako mediji uništavaju živote

PROLOG

Na pitanje zašto su retke knjige koje govore o medijskim manipulacijama, odgovor je makar jednostavan: pisati o tome znači direktno prkositi svoj moći medija, sutra postati njihova meta i, u tom smislu, potpisati sebi presudu simboličke smrti. Premda bi to malo ko sebi pozeleo, nikakav problem s tim nemam, budući da sam u prethodnih nekoliko godina ispunio onaj uslov o kojem pisci i njihovi kritičari govore još od davnina, da se mora pisati iz sopstvenog iskustva, odnosno pobuđen onim događajima koji donekle prate i sam život pisca. U ovom slučaju, to nije samo motiv da iskoristim i preokrenem u svoju korist sve što mi se na tom polju dešava nego i glavna predispozicija da se stvari i pojave o kojima se ovde radi razumeju na jedan neposredan način, koji nije svako iskusio. Prvo što je diktirala moja situacija bilo je da što pre razumem da, kada se neko jednom na način na koji sam to činio zameri medijima, povratka nazad nema, da stvari više nikada neće biti iste i da sve drugo osim isterivanja stvari do kraja predstavlja poraz u delatnosti koja je uzgred i sasvim nenajavljeno postala moja glavna životna preokupacija. Ono što ostaje otvoreno i što nekako stalno lebdi nad glavom u pomisli da do svega toga možda nije moralo da dođe ili kako je nekada bilo drugačije, jeste pitanje da li mi je život zbog toga i uništen, ili još ima šansi da se izborim za njegov kvalitet.

Osim intimnog doživljaja kako neko na vrlo lak način postaje negativno ime u javnom prostoru, imao sam privilegiju da mnogo godina učim i na primerima onih koji čitavog života prolaze kroz to i koji, uprkos višedecenijskoj satanizaciji koja se nad njima sprovodi, uspevaju da ga održavaju u, šire govoreći, normalnim tokovima. Tako su se poklopile dve stvari: moje razumevanje političke stvarnosti koje delim s njima i neka vrsta konsekventnog učestvovanja u zajedničkoj sudbini zbog etiketiranja koje se s njih

automatski preliva i na mene, čime je ujedno bio usmeren i predmet kojim ću se baviti u budućnosti – da pokušam što profesionalnije da istražim šta mi se to dešava, kako do toga dolazi i kakve zakonitosti vladaju na tom do sada umnogome neistraženom, nemilosrdnom polju. Po ko zna koji put potvrdilo se da negativne stvari u životu mnogo čvršće povezuju ljude i približavaju ih jedne drugima na jedan neiskorenjiv, gotovo iracionalan način, pa sam tako jasno mogao da vidim da je nužda koja je njih svojevremeno primorala da se spoje identična onoj koja danas mene nagoni da budem na istoj strani s njima. Tako se desilo da, ne samo kao pisac u svom intimnom provizorijumu već i kao ličnost u javnom prostoru, svoje delovanje profilisem onako kako drugačije ne bih mogao niti umeo, u sličnom smislu u kojem je otac fenomenološke filozofije Edmund Huserl, sudeći po pismu njegovog prijatelja Romana Ingardena, na proslavi svog sedamdesetog rođendana, 1929. godine u Frajburgu, priznao da je njegov život visio o koncu onoga čime se bavio, što na početku pogovora za njegovu knjigu *Kriza evropskih nauka* ističu i njeni prevodioci Dunja Melčić i Zoran Đinđić.¹

Huserlova učenja, zbog kojih sam bio upisao studije filozofije, napustio astrofiziku i time definitivno izneverio očekivanja svojih najbližih, međutim, zbog njihovih transcendentalnih osobenosti i uticaja koji imaju na imobilizaciju praktičnog života već 2002. godine sam postepeno počeo da napuštam i usvajam ono što je tada moj kompletan visokoškolski angažman u jednom dahu i bez ikakvih problema moglo da oceni kao čisto patološku pojavu, kakva je ona uistinu i bila – osnovne postavke Frojdove psihoanalize. Od tog trenutka, takoreći, započinje proces tzv. saniranja štete, tj. suzbijanja teorijsko-spekulativnog karaktera, svake trunke neodređenosti u govoru i pisanju i postepeno sve veće orijentisanje na detalje, te slične bombe čija je ubitačnost bila u tome što su, za razliku od svega do tada, delovale kao da se nalaze van svake ideološke kontaminiranosti, van svake rasprave i opovrgavanja, a istovremeno sposobne da unište sve takvo u širokom radijusu oko sebe.

¹ „Na kraju je Huserl odgovorio, vidno dirnut, ali jednostavno i kratko. Govor je završio rečima vrednim pažnje: 'Nešto od onoga što je rečeno moram da porem, a to je pominjanje zasluga. Ja nemam nikakvih zasluga. Filozofija je bila misija mog života. Morao sam da filozofiram, inače nisam mogao da živim u ovom svetu', navodi Ingarden (Huserl, E., *Kriza evropskih nauka i transcendentalna fenomenologija*, Dečje novine, Gornji Milanovac, 1991, str. 395).

U tom smislu, ali ništa manje obavezujuće, ako je Huserl morao da se bavi filozofijom kako bi preživeo, za mene je počelo da važi obrnuto: da bih iole uspeo da funkcionišem u praksi, a ne samo u „nekom svom svetu“, morao sam da neutrališem ono transcendentno u sebi i budem svojevrstan „antifilozof“, što mi je donelo dosta problema na Filozofskom fakultetu, kako među studentima, tako i među profesorima, zbog kojih sam na neko vreme morao čak i da se udaljim s fakulteta. Đinđićeva smrt, koja tada koincidira, zbog njegovog karakterističnog bekstva od filozofije i uglavnom uspešnog potiskivanja svega ideološkog kakvo do tada nisam video ni kod koga, vrlo teško sam podneo jer sam se osećao kao da su time i moja nastojanja da budem shvaćen onako kako želim unapred osuđena na propast. Danas, kada se sećam ovog poprilično mučnog perioda kako po sebe, tako i po one oko mene, i to prvi put stavljam na uvid javnosti, sve mi deluje kao jedna sasvim druga dimenzija, takoreći „prošli život“, u odnosu na ono što se sa čovekom dešava kada zaboravi u polje medija.

Ta osetljivost prema detaljima, koju sam s vremenom usavršio u psihoanalizi, tako da po tome danas budem ponajviše prepoznat, predstavlja treću predispoziciju za nastanak ove knjige. Gledano metodološki, u njoj sam samo primenio ono na čemu je svoje učenje zasniavao i Žak Lakan, poznati francuski psihoanalitičar druge polovine dvadesetog veka, ukrštajući termine do kojih je Sigmund Frojd došao u otkrićima svoje kliničke prakse s postavkama strukturalističke lingvistike čije je temelje postavio Ferdinand de Sosir, otprilike u isto vreme kada Frojdova psihoanaliza polako počinje da biva uvažavana, a koji se na jedan posve nov način bavio pitanjem kako reči dobijaju, menjaju i zadržavaju svoje značenje u jeziku. Najvažniji rezultat ovog ukrštanja Lakan je izrazio u formuli 'nesvesno je strukturirano kao jezik', što znači da je jezik u najširem smislu ono polje bez kojeg nesvesno i ne postoji, tj. polje bez kojeg se ne bi ni mogao detektovati rad nesvesnog oličien u specifičnom odnosu neke reči ili imena i značenja koje poprima.

S takvom podlogom, posmatrajući i analizirajući rad medija, uvideo sam da je to polje neka vrsta demonstrativnog mehura, jezika izdignutog, ili bolje udvojenog da pokazuje kako funkcionise jezik kao takav, a koji se zatim, tako udvojen i izdignut, jednom oformljen spušta i ukida sve što postoji mimo njega. Sa sigurnošću se može reći da više ne postoji savremeni jezik koji nije fundiran u polju medija, što znači da nema ni etabliranja značenja koje to polje

ne diktira. Stoga, ukoliko je Frojdovo nesvesno strukturirano kao jezik, a jezika nema osim u polju medija, to znači da je nesvesno strukturirano baš u tom polju – posredstvom značenja koja dobijaju određena imena koja Sosir naziva označiteljima. Pojam nesvesnog u aspektu medija generalno se odnosi, dakle, na to kako imena počinju da znače to što nam naprosto znače ili, drugim rečima, kako označitelji dobijaju svoja označena.

Tokom rada došao sam do zaključka da je tezu da je medijsko polje zapravo performativ jezika neophodno objasniti posredstvom odnosa između dva ključna pojma: događaja i njegove obrade, tj. manipulacije. Inicijalno važi da događaj sam po sebi oličava fakticitet u smislu u kojem je struktura nekog fakticitea, neke činjenice, uvek svršeno događajna, tj. da u svojoj egzaktnosti može biti samo jedna i nikakva više. Tako idealizovan, apstrahovan i izolovan od svih obrada, međutim, ne samo da se potpuno gubi u medijsko-jezičkom polju nego od samog starta i ne postoji; štaviše, vrlo često se može reći da se, uprkos tome što faktički postoji, u medijskom smislu događaj nije ni desio dok god novinari na njega ne obrate pažnju. Poput reči koje tek upotrebom dobijaju svoje značenje, tako i događaj dobija svoju artikulaciju isključivo ulaskom u medijsko polje, a čim do toga dođe, onaj naime postojani fakticitet koji može biti samo jedan, briše se i seli u kontemplativnu kategoriju, beznačajnu jer je kao takva neartikulisana. Svaka artikulacija, ulazak ili situiranje događaja u medijsko polje podrazumeva njegovu obradu, a svaka obrada može se provizorno razumeti kao neka vrsta varijacije ili iskrivljenja koje sebe želi da predstavi kao onaj jedinstveni fakticitet. Tako se, u zavisnosti od toga kako koji medij izveštava ili pominje neki događaj, manipulacije javljaju poput onih silueta u filmovima koje ne dozvoljavaju omamljenom protagonistu da, pre nego što izgubi svest, izoštri protivnika, manje-više koncentrisane oko zajedničkog središta koje više nije moguće odrediti konkretno, već samo sekundarno i aproksimativno – figurativno, računanjem nekakve srednje vrednosti, koja opet zavisi samo od toga koliko je koja artikulacija široko otišla.

To znači da se fakticitetu, koji se neretko naziva i istinom, ne može prići nikako osim eventualno analizom njegovih obrada, tj. proučavanjem manipulacija čije lansiranje u tom smislu predstavlja bazičnu delatnost svakog novinarstva. Tako je isprva fakticitet, paradoksalno, primoran da postane analitičarev konstrukt, onako kako se, na primer, u geometriji ili tehničkoj perspektivi crtaju isprekidane linije ivi-

ca nekog tela koje ne možemo da vidimo, ali na osnovu onoga što možemo, znamo da su tu, što je logika identična onoj prema kojoj je Frojd u svojoj doktrini bio prisiljen da izvlači postoja-
nje osnovnih konstrukcija traume, među kojima najpoznatija nosi naziv Edipov kompleks. Svaki događaj je, dakle, uvek već medijski događaj, kao što nema medijskog sadržaja u čijem stvaranju već nije inkorporirana jezička obrada, tj. manipulacija, što implicira da nema ni stopostotno objektivnog, nepristrasnog i istinitog novinarstva, već eventualno postoji samo težnja za tim. Pojmovi događaja i manipulacije, kako se to jasno vidi, u sličnom su uzajamnom odnosu kao u kvantnoj fizici položaj i brzina čestice iz Hajzenbergovog principa neodređenosti, gde je zbog dvojne prirode svetlosti nemoguće odrediti egzaktnu vrednost jedne, a da se usled osvetljenja već nije promenila druga fizička veličina, kao što se nikada ne može utvrditi idealni fakticitet nekog događaja, budući da ga jezik, odnosno medijsko polje, samom obradom menja, imputirajući mu već neko značenje koje zovemo kontekst.²

Postoje događaji koji sa sobom ne nose potencijal preterano složene analize, jer u njima i nema mnogo afiniteta da bi se izveštavanje vršilo na različite načine, dok s druge strane, postoje događaji koji zbog jakog afiniteta kao da zauvek ostanu nejasni, otvoreni, nedovršivi, te zbog načina na koji im se prilazi prouzrokuju večnu dilemu o sopstvenoj verodostojnosti, tj. sumnju u svaku obradu koja bi pledirala na fakticitet. U svaki događaj involvirani su određeni učesnici ili subjekti, koji u jeziku odgovaraju imenima ili označiteljima, a u zavisnosti od toga da li događaj poprima manji ili veći stepen manipulacije, imena u njemu dobijaju manje ili više postojano značenje, gde se u drugom slučaju kaže da počinju da se vezuju za određene događaje ili postaju prepoznatljivi po njima. Glavni problem s kojim sam se ovde susreo nastaje, međutim, onda kada se stvore obrade u kojima označitelji, zbog prirode događaja u kojima su odranije prepoznati, umesto da njihovo značenje, kao uvek do tada, bude izvedeno iz značenja događaja čiji su deo, najednom prelaze u fokus novinarske manipulacije i postaju, obratno, reper ili orijentir za određiva-

nje kompletnog značenja događaja. To znači da se, mimo svih stremljenja ka što objektivnijem, relevantnijem i istinitijem izveštavanju, već sama činjenica involviranosti određenog označitelja smatra dovoljnim razlogom da se svaki događaj u kojem taj označitelj učestvuje okarakteriše na manje-više identičan način – bilo da mu se pridodaju pozitivna ili negativna svojstva.

Pojava stvaranja negativnih označitelja, ipak, prema svemu na šta sam do sada nailazio, rađa ubedljivo najveće kohezivne tačke u medijskom polju, prema kojima se zatim ravna i sve ostalo u njihovoj neposrednoj okolini; kao što se prostor-vreme u opštoj teoriji relativiteta zakrivljuje u polju enormne gravitacije, tako i označitelji koji su se zadesili pored tog centralnog negativnog označitelja počinju da gube ona obeležja koja su imali ranije i bivaju isto tako negativni samo na osnovu sintaksičke blizine u koju su postavljeni. Nakon što sam ovo utvrdio i popisao najnegativnija imena u medijskom polju Srbije i Crne Gore u proteklih gotovo dvadeset godina, nije bilo teško uvideti da se neka od njih međusobno stalno povezuju na ograničeni broj načina, gde se svaki od njih neiscrpno ponavlja u dužem vremenskom periodu, pri čemu svako takvo periodično ponavljanje uspostavlja istu ili sličnu formu događaja – matricu. Tako sam izdvojio pet označitelja koji se uzajamno najviše prepliću, od kojih svaki već emituje sopstvenu koheziju unutar medijskog polja; pošto je tih pet označitelja najčešće povezano u grupama od tri i četiri, rešetke ekstrakohезivne snage nazvao sam triedrom i tetraedrom koji funkcionišu kao ekstremno negativno naelektrisani naboj unutar medijskog polja. To je, drugim rečima, značilo da sam uspeo da ocrtam svojevrstnu crnu rupu u kojoj sva profesionalna načela novinarstva na ovim prostorima najednom prestaju da važe, a novinari nezaustavljivo klize u singularitet svoje moralne izopačenosti, čiji sam sadržaj kroz šest ogleđa u knjizi pokušao da prikazem.

Uz ovakav metodološki pristup i pomenute predispozicije, preda mnom se ubrzo otvorilo široko radno polje, koje sam sasvim opušteno mogao da baziram samo na vezivanju događaja i isticanju njihovog manipulativnog sadržaja. Budući da mi je u prvom planu isključivo jezička struktura i nesvesno, tj. medijska ravan radnji, mogao sam s događajima da činim gotovo šta sam hteo: da izaberem obradu po kojoj ću da ih spojim i da se tako prebacujem iz jedne godine u drugu, da putujem kroz vreme u istom pasusu ili čak istoj rečenici, dokazujući kako ono ne utiče na nesvesno,

² Poređenje koje uključuje Hajzenbergov princip neodređenosti dugujem pokojnom švajcarskom profesoru filozofije i teoretičaru medija Dejlu Žaketu, koji ga je koristio u kontekstu pitanja umešanosti novinara u tokove događaja o kojima je potrebno izveštavati (Žaket, D., *Novinarska etika: moralna odgovornost u medijima*, Službeni glasnik, Beograd, 2007, str. 295–296).

a onda da se pozabavim određenim protagonistom, ne znajući kuda će to dalje tačno da me odvede i koji će mi se sve putevi još otvoriti, čime sam čitaocu stavljao na uvid i svoj rad nesvesnog. Budući da su se novi putevi vrlo često iznova i iznova otvarali, pisanje je sve više počinjalo da liči na ono što programeri čine kada pišu potprograme, odnosno subrutine, pa čak i subrutine unutar subrutina, koje se po pozivu uvek u svojoj petlji izvršavaju unutar neke šire započete rutine ili komande. One, međutim, u literarnom smislu ne odgovaraju pukom ekskursu, jer na direktan ili indirektan način doprinose razumevanju i u rezultatu upotpunjuju nadređenu radnju ili tezu, pa tako ni svoje pisanje tokom rada nisam doživljavao linearno (ciljno), već pre stepenasto, gde su, figurativno, visina i dužina svakog narednog stepenika u tom silaženju do kraja knjige bile nepoznate (samo okvirno ciljno). U ovoj neplaniranoj, uzbudljivoj dvogodišnjoj avanturi, koja je proizvela demonstraciju prirode funkcionisanja medijskog polja, najviše sam uživao u momentima kada se obrem u nečemu što uopšte nisam planirao, znajući da jedna takva energija stvaralaštva i prostor koji sam otvorio ovakvim poluametiničkim, hibridnim pristupom ipak imaju svoje granice i da neće moći da se istim intenzitetom održe tokom čitave knjige.

Zlatno pravilo glasilo je da o najbitnijim događajima nikada ne kažem sve na jednom mestu, čime sam dodatno dočaravao uticaj određenih medijskih matrica. Pristup pisanja 'teorija plus primeri' konačno je potpuno sahranjen i zamenjen logikom događaja, koje sam se u početku trudio nešto više da objašnjavam, a zatim sve manje, računajući da frekvencija istog ili sličnog u različitim događajima govori sama za sebe. U trenucima kada sam čitaocu želeo da omogućim vrtoglavu brzinu i osećaj prisustva, koristio sam glagolsko vreme prezent čak i u slučajevima nečeg vremenski udaljenog i tako mu približavao nesvesni splet koji prati događaj i vezuje ga za aktuelno vreme. Mislim da sam na ovaj način uspeo u onome na čemu sam od početka insistirao – da sameljem istoriju kao takvu i isporučim je u problemskim paketima; hronologije zato ima samo unutar šireg događaja, gde je bilo od ključne važnosti navesti određeni redosled radnji kako bi se pokazao mehanizam manipulacije ili rad nesvesnog.

Ovakvi ogledi strukturirani u knjizi kao glave, osim što nadopunjuju jedni druge, nemaju striktnu tematsku celinu, iako bi se možda iz svakog mogao izvući po jedan ili nekoliko dominantnih motiva. Njihov inflatorni karakter

(svaka naredna je sve obimnija) potiče s jedne strane od dvostruke građe – od onoga čega sam se sećao i godinama čitao i učio o prošlosti, te onoga što sam aktivno beležio u monitoringu o događajima koji su se dešavali paralelno s mojim pisanjem – a s druge strane od toga što je tonus ukrštanja događaja s vremenom opao i što sam na takvoj podlozi kasnije želeo da isprobam ekstenzivnije opisivanje pojedinih događaja, koji će na kraju smiriti dinamiku knjige, učiniti da dostigne tačku zrelosti i zaokružiti njenu celinu. Naravno, početka pisanja trebalo je okvirno pripremiti, a onda tokom rada stalno dodavati sve ono što sam smatrao da je vredno da se pomene u gradnji glavne, kao i sporednih teza, razvrstati i fajlirati veći deo onoga što sam iz medija pronašao (više od 95 odsto sadržaja knjige), a zatim u svakom trenutku držati taj repozitorijum otvoren i, što se kaže, na jedan klik udaljen od korisnika, pa tako napraviti uslove za ne baš sasvim planirano biranje elemenata koji će sledeći biti ubačeni. Sve to iziskivalo je „ospoljeni mozak“, tj. moćan i stabilan računar s pozamašnom količinom RAM memorije, višezgarni procesor, 64-bitne veb pretraživače koji neće pucati pod naletom dvadeset do trideset celodnevno otvorenih kartica, a potom i kvalitetnu zaštitu od svih mogućih havarija: prekida ili resetovanja. Zato se usuđujem da kažem da bi pre deset godina bilo mnogo teže, a pre petnaest gotovo sasvim nemoguće napisati ovakvu knjigu – s gustinom informativnog sadržaja i dinamike od kojih se na momente dobija vrtoglavica.

U polju ekstremnog naelektrisanog naboja o kojem je tematski reč u knjizi, mnogi od protagonista više se ne ponašaju kao novinari; mete su unapred zacrtane, čin se izvršava pre promišljanja o bilo kakvoj odgovornosti, a kodeksi, u čijem su sastavljanju neki od njih i sami učestvovali, važe samo prividno, ili pak uopšte ne važe. Tako, iz ugla psihoanalitičkog proučavanja jezičke strukture, intervencije kojima doprinose organizacije poput BIRN-a, CINS-a i KRIK-a izgledaju samo kao naklapanja radi izazivanja nimalo „slobodnih asocijacija“ kod konzumenata. Nema tu ni traga od onoga što se nalazi u poznatom Sigma Delta Hi etičkom kodeksu novinara iz Sjedinjenih Američkih Država: „Novinari su odgovorni svojim čitaocima, slušaocima, gledaocima i jedni drugima. Novinari treba: da razjasne i objasne svoje izveštavanje i da javnost pozivaju na dijalog o ponašanju novinara; da ohrabruju javnost da iznosi zamerke informativnim medijima; da priznaju greške i da ih blagovremeno isprave; da razobličavaju

nemoralne postupke novinara i informativnih medija; da se drže istih visokih standarda kojima mere druge.“³

Zbog visoke kohezije manipulacija u događajima u kojima participiraju označitelji koji čine ovaj negativni naboj, njihove kreatore uglavnom karakteriše maliciozna tendenciozna delatnost; u velikom broju njih pronašao sam varijaciju kastracionog kompleksa (kukavičluka koji se predstavlja kao rujanje), koju sam nazvao sindrom nestašnog deteta, mada je mogla poneti i neko drugačije ime. One pak najgore nazvao sam medijskim atentatorima, prema poznatoj figuri po kojoj se s olovkom u ruci ili tipkanjem po tastaturi ponašaju kao da pucaju iz automatskog oružja. Ti isti koji ne veruju u medijsku pozadinu atentata i smatraju da ih niko, nikada i ni za šta ne bi kritikovao da jedan čovek nije ubijen, tvrdiće da ih tako zovem i da sam ovu knjigu napisao samo kako bih im se osvetio za ubistvo premijera, te da na neki perverznan način upoređujem Zorana Đinđića i Aleksandra Vučića, a ne njihov tretman u medijima. Takvima ova knjiga nije namenjena, iako je zbog njih napisana, već pre svega prosečnom, prisebnom čoveku, koji nije dozvolio intelektualnu kontaminaciju ega takve siline da se nikada nikome ne izvini za loše što je uradio, već prihvata greške koje je činio u prošlosti i pokazuje minimum napora da takve navike u svom budućem radu eliminiše.

Osim toga, posvetio sam je onima koje je svaki moj kontakt ili pokušaj kontakta tokom pisanja knjige podsećao na ponovno preživljavanje najvećih trauma u njihovom životu, iako u početku nisam shvatao zbog čega se toliko opiru i odbijaju da učestvuju u nečem za šta sam bio ubeđen da će sutra i njima koristiti. Mislio sam da to ima neke veze sa mnom, da su pročitali nešto o meni, stvorili pogrešnu sliku i da je to cena koju sada plaćam, pa sam ih ubeđivao da nisam novinar i da ih ne zovem da bih napisao nešto što ću zloupotrebiti protiv njih. Ni to, međutim, najčešće nije bilo dovoljno; neki su se javili samo jednom i odgovorili kratko, dok do drugih nisam mogao da se probijem bez prisustva onih koji su s njima bliski i koji su im garantovali da nemaju čega da se plaše. Treći su pak u načelu bili vrlo predusretljivi i obećavali pomoć, sve vreme paralelno odlajući trenutak kada bi to zaista i učinili. S njima je bilo najteže, jer sam na kraju morao da ih motivišem tako što sam, koristeći se medijskom arhivom, delove o njima napisao samo-

stalno i poslao da ih dopune ili isprave, što ih je konačno i otvorilo. Tek tada sam mogao jasno da vidim razloge izbegavanja i dubinu ožiljaka koje su pojedine epizode, od kojih svaka podrazumeva ozbiljan medijski linč, ostavile na njih. Otpor je zato bio više nego logičan: dok su se oni uglavnom trudili da taj deo života zaborave i nastave dalje kao da ga nikada nije ni bilo, ja sam ih terao da se sećaju i da nauče da žive rame uz rame s onim od čega su se svom silinom sklanjali.

I dalje sam uveren da je to ispravan put i, svestan da sam naćeo samo mali deo onoga o čemu se gotovo ništa ne zna, voleo bih da moja knjiga ohrabri sve one do kojih nisam stigao, iz ma koje sfere javnog života dolazili – da jednom do detalja progovore o svojim lošim iskustvima s medijima i novinarima, osvetle mračnu stranu onoga što je do sada stajalo zatamnjeno i ne dozvole da tema o medijskim slobodama u Srbiji prevlada onu o odgovornosti istih tih medija prema pojedincima i društvu u celini. U protivnom, ti isti mediji i novinari, koji već više od petnaest godina ne žele da menjaju svoje navike, kao i njihova kvaziintelektualna, politička i tajkunska podrška, sutra će biti prvi koji će reći da bez njih ne bi bilo ni približavanja evropskoj porodici naroda i njihovim standardima, iako su sve vreme činili ono što pristojnim i odgovornim društvima nimalo ne dolikuje. Taj bezobrazluk im se nipošto ne sme dozvoliti.

Najzad, zahvalnost dugujem svima koji su mi pomogli tokom procesa stvaranja i izdavanja knjige, bilo da su provodili sate iščitavajući rukopis i beležeći sugestije i ispravke, bilo da su odvojili samo jedan tren kako bi mi za vreme tog nemalog putovanja pružili potrebnu informaciju ili određeni savet. Među njima su po sećanju i bez naročitog redosleda: Selena Tasić, Milana Brisić, Vladimir Abramović, Mina Muković, Vladanka Malović, Ksenija Vučić, Šemsudin Radončić, Jovica Trkulja, Zoran Piperović, Vojislav Tufegdžić, Mijat Damjanović, Nikola Samardžić, Velimir Ćurgus, Ivana Novaković, Jelena Trivan, Branka Stanković, Senad Pećanin, Srđan Kusovac, Vladimir Đukanović, Mića Jovanović, Irina Veljković, Dejan Vuk Stanković, Rade Jerinić, Marija Nenežić, Ivan Taso-
vac, Ivan Radovanović, Petra Cvijić, Aleksandar Panić, Goran Gmitrić, Goran Veselinović, Damir Radulović, Pavle Farčić, Mario Kojić, Petar Luković, Milan Marinković, Nevena Živić i drugi. Moj drugi par očiju, ono bez čega nijedan pisac ne može, i osoba koja je u porodičnim uslovima i neretko do duboko u noć doterivala onaj prvi, najsiroviji materijal bio je moj prijatelj Marko Matić, sa kojim gotovo

³ Isto, str. 392.

jedino komentarišem medijska zbivanja i koji od samog početka našeg prijateljstva uspešno popunjava sve moje rupe u znanju. Vladimiru Popoviću zahvaljujem na dragocenim mentorskim savetima, što mi je pružio šansu da se upoznam sa svim onim do čega ne bih došao bez njegove pomoći, na vremenu koje je utrošio da bi rukopis izgledao što sadržajnije i detaljnije, i što je u meni, na kraju krajeva, prepoznao određene sličnosti sa sobom, štiteći me. Bez njega kao ključne inspirativne pojave ova knjiga ne bi bila to što jeste. Sve to ipak pada u drugi plan naspram onog što dugujem svojim roditeljima, koji su me trpeli i onda kada to nije imalo baš mnogo smisla i koji mi, uprkos tome, i dan-danas pružaju punu podršku.

U Beogradu,
29. septembra 2017.

GLAVA I

ČETIRI

OZNAČITELJA

I SAHRANA

OLJA BEČKOVIĆ MIRI NEPOMIRLJIVE

Ogromni problemi nastaju kada pojedinci pokušaju da se postave kao kritičari medija i sve ono što znaju o ovoj sferi upotrebe protiv nje. Kada potiču iz samog medijskog miljea, na površinu najviše isplivava saznanje o tome koliko se zapravo sve vreme prečutno činilo u saučesništvu i koliko prljavo uistinu funkcionise taj svet čije su tek krajnje konsekvence, kao vrh ledenog brega, vidljive na elektronskim i stranicama štampe. Ovi ratovi u novinskim, baš kao i u mafijaškim strukturama, obično neko vreme bukne, a onda se iznenada obustavljaju, i tako svaki put, periodično, bez jasnih objašnjenja, a uvek zarad nekih zajedničkih, „viših“ ciljeva, koji po ko zna koji put donose obostranu korist. Zaista, ispostaviće se kao pravilo da nema te štete nastale uzajamnim prepucavanjima, izvornim netrpeljivostima, tabornim neslaganjima, sujetom i kompeticijom koju ne može da počisti neki novi zajednički interes, pomoću kojeg deklarativno suprotstavljene strane za tren oka ponovo podupiru jedna drugu i postaju prečutni komplementi u svojim prljavim rabotama.¹

1 U tom smislu, medijski rat između novinara u istoj državi, gde se lakše uspostavlja zajednički interes, ne odlikuje u biti ona vrsta fundamentalne nepomirljivosti koju tadašnji visoki funkcioner Demokratske stranke Zoran Đinđić 1992. godine pripisuje srpsko-hrvatskom medijskom ratu, već se takva samo simulira: „Ako naš medijski rat analiziramo polazeći od mogućnosti sklapanja primirja, uočićemo da je to više od rata. U njemu pretežu lični elementi, to jest privatne, moralne diskvalifikacije. Tu ima veoma malo jasnih političkih iskaza, dok sve vrvi od atributa kakve obično koriste privatne osobe u ličnoj svađi koja je prešla granice ukusa. Osobenost ovakvih svađa je da su moguće među osoba-

Na najširem nivou, ova slika ne zaobilazi ni dva najveća novinarska udruženja u Srbiji – Udruženje novinara Srbije (UNS) i Nezavisno udruženje novinara Srbije (NUNS). Antagonizam između njih, međutim, ukoliko je ikada i bio ideološki ili na bilo koji način „suštinski“, danas to više zasigurno nije, iako ove organizacije nastoje da se i dalje uporno prikazuju u kontrarnom svetlu. Tako NUNS, s jedne strane, ne odustaje od genealoškog renomea iz devedesetih, oličenog u prefiksu „nezavisno“, koji koristi kako bi, kad god je potrebno, pravilo otklon od konkurentnog „medijsko-zločinačkog“ udruženja, kao i da bi se, bez obzira na spoljašnje okolnosti, veštački deklariralo kao antirežimsko, a time i političko udruženje čija je agenda ostala identična kao i pre dvadeset godina – da se domaćoj i stranoj javnosti predstavi u stanju večite ugroženosti, pod terorom i pritiskom gotovo svake naredne vlasti, kao što je bilo i pod vlašću Slobodana Miloševića.

S druge strane, kako bi u zagrada stavio nesumnjivu ratnohuškačku odgovornost pojedinih svojih članova koja im diše za vratom, UNS je nimalo slučajno odabrao formalizam kao metodološki pristup koji suptilno omogućava upravo bekstvo od tog konkretnog sadržaja i detalja koji bi ga mogli čak i pravno kompromitovati. U toj prividno defanzivnoj, a u stvari pasivno-agresivnoj ulozi, UNS se prema svom rivalu odnosi hladnim skalpelom kojim s visine arbitrira istovremeno kako na objektivnost, nepristrasnost i profesionalnost, tako i na „pluralitet mišljenja“, u kojem se, navodno, podjednaka pažnja posvećuje bilo mišljenju koje podržava ili ne podržava vlast, pripada ovoj ili onoj političkoj orijentaciji – dok god ispunjava standarde

ma koje na osnovu dugog zajedničkog života poznaju međusobnu intimu, i, kao drugo, da posle prelaženja određene granice zajednički život više ne dolazi u obzir. O čemu se zapravo radi? Kako to da je osim nameranih neistina i svesnih dezinformacija tu aktiviran niz destruktivnih, ali sasvim realnih osećanja i doživljaja, što je onda beskraino iskomplikovalo čitavu stvar i otežalo prepoznavanje i imenovanje jednostavnih činjeničnih neistina? [...] Naša situacija odlikuje se time da je u sklopu takozvanog medijskog rata, kao njegove propratne pojave, došlo do relativizovanja ili čak ukidanja svih normi, i time do implicitnog ugrožavanja principa kulture kao takvog. Time je ono što je na početku bila propratna pojava postalo suština, što je, s obzirom na njegov značaj, i razumljivo. Neistina je parcijalna stvar, a ukidanje svih obzira i normi ima načelan značaj. Umesto da norme služe disciplinovanju nagona, nagoni su postali vrhovna norma“ (Đinđić, Z., *Jedna srpska vizija*, Ateneum, Beograd, 2004, str. 30–32).

novinarske profesionalnosti. U tom smislu egzistencija nekakvog „nezavisnog“ udruženja postaje sasvim izlišna i bespotrebna, što je i jedna od neskrivenih strategija UNS-a – da uvuče NUNS pod svoj krov ili da ga pak prikaže kao društvo fanatika većito željnih lustracije i nedostojnih svakog ozbiljnijeg razmatranja. Ipak, ovaj pogled iz nedodirljive, božanske perspektive, kojem se ništa ne može ni oduzeti ni dodati, postavljen je samo kao paravan da na videlo ne bi izbili isključivo lični afiniteti čelnih ljudi UNS-a, koji s profesionalizmom – a da takav ne ide u njihovu korist – još od svoje prve pojave ništa zajedničko nemaju.

Tako NUNS 2010. godine podnosi Tužilaštvu za ratne zločine prijavu protiv N. N. lica – novinara odgovornih za ratno huškanje i podstrekanje na zločin,² dok UNS tuži NUNS i obrnuto povodom vlasništva nad zgradom nekadašnje zadužbine Doma novinara, u kojoj se nalaze prostorije oba udruženja – u Resavskoj ulici broj 28 u centru Beograda. Ironija da su dva međusobno nepomirljiva udruženja, oko kojih se interesno polarizuje celokupan medijski sektor u Srbiji, nesrećno spojena u istoj zgradi, u vezi s kojom se tuže iz uzajamne nepodnošljivosti, ali još više iz materijalnih interesa, funkcionise kao svojevrstan simbolički fakt koji ih zapravo ujedinjuje, te mimo svih neslaganja, kada raspored „nebeskih tela“ to dozvoli, postavlja u zajednički koš i pokazuje njihova prava lica. Kao kuriozitet, lice na čelu udruženja koje druge proganja za ratno huškanje, Vukašin Obradović, nekoliko godina nakon što je aktuelni urednik *Vremena* Dragoljub Žarković otišao, i sam je krajem osamdesetih i početkom devedesetih, radeći u ozloglašenoj tabloidnom listu izdavačke kuće Politika a. d. pod nazivom *Ekspres politika*,³ u

svojevremeno urednika odobravao i inicijalima potpisivao izveštaje koji su stizali s ratnih područja i namenski doprinosili afirmaciji antisrpskih zavera, huškanju i izazivanju sukoba.

Jedna takva konjunkcija, premda astronomski nepredvidljiva, golim okom i sa ozbiljnim posledicama po rasuđivanje posmatrača mogla se uočiti na medijskom nebu kada se u čvornoj tački druge polovine 2014. godine našla figura nekadašnje novinarkice *Studija B* i *B92* Olje Bečković, i njena emisija *Utisak nedelje*, s tradicijom emitovanja od preko dvadeset godina. Tada se desilo da su oba udruženja bez ikakvih zadnjih misli i okolishenja stala na stranu voditeljke, koja je odbijanjem da se povinuje odlukama svojih poslodavaca direktno doprinela tome da se ugovor koji je do tada imala raskine i time obustavi emitovanje emisije. NUNS je, prema svim očekivanjima, ovaj momenat dočekao s proaktivnom agresivnošću i preko prijateljske Demokratske stranke i Nove stranke nagovarao Olju Bečković da ispolitizuje čitav slučaj, što je ona zdušno i učinila uz njihovu logističku podršku. U roku od samo nekoliko dana poznata voditeljka je optužila predsednika Vlade Srbije Aleksandra Vučića da stoji iza celokupnog postupka, i da je poslodavac koji joj je uz veću platu ponudio da pređe na drugi kanal radio to direktno pod pritiskom premijera. Paralelno s tim plasirana je i teza da se vlasnik televizije *B92* na taj način odužio premijeru što je novim medijskim zakonom legalizovao preklapanje vlasničke strukture u dve televizije s nacionalnom frekvencijom (*Prva* i *B92*), koje je, iako nelegalno, još krajem 2010. godine omogućila Demokratska stranka, predvođena bivšim predsednikom države Borisom Tadićem.⁴ Ovakvu interpretaciju uporno su po-

2 „Istraga o krivici novinara – ratnih hušakača“, *Deutsche Welle*, 24. mart 2010. (<http://www.dw.de/istraga-o-krivici-novinara-ratnih-hu%5%A1ka%C4%8Da/a-5382666>; pristupljeno 9. februara 2015).

3 Da bi prikrio ovu činjenicu, Dragoljub Žarković se u intervjuu od 3. jula 2003. godine, kao i u svojoj biografiji, služi rečju Politika u smislu naziva medijsko-izdavačke kuće, a ne naziva novina koje ta kuća objavljuje, čime svesno dovodi u zabludu svoju sagovornicu i javnost uopšte: „– Za koje novine ste radili? – Radio sam u kući 'Politika', u kući 'Borba', pa u 'Vremenu'. [...] – Malopre ste rekli da ste najpre radili u 'Borbi', pa onda u 'Politici'. Do kad ste radili u 'Politici'? – Ne, ja sam 'Politiku' napustio '87, kada je Milošević došao na vlast u Srbiji i počeo da uzima 'Politiku' pod svoje i kada jednostavno ni za tada dozvoljeni oblik kritičkog razmišljanja više nije bilo mesta, ukoliko niste hteli samo da hvalite Miloševićevu politiku. [...] – A u 'Politici' niste mogli

da pišete to šta mislite, nego ste dobijali odredbe kako da pišete? – Ma, ne! Ne radi se to tako. Ne radi se to nikad tako“ („Bilo, ne povratilo se“, *Hereticus: časopis za preispitivanje prošlosti 3-4/2005*, Centar za unapređivanje pravnih studija, Beograd, 2005, str. 172–174).

4 Autorka i urednica emisije *Insajder*, Branka Stanković, u svojoj knjizi navodi: „Kada sam odlučila da na *B92* ipak ostanem, počela sam da se raspitujem ko sad ima tu koliki udeo, ko je vlasnik, da li je televizija prodana ili je u pitanju dokapitalizacija. Ispostavilo se da jeste onako kako su mi objašnjavali. Dokapitalizacija *B92* obavljena je oktobra 2010. godine. Svoje udele u vlasništvu prodali su MDLF (Media Development Loan Fund) i kompanija DexyCo (vlasništvo Slobodana Vučićevića). Današnji akcionar – švedski investicioni fond East Capital tada je uvećao vlasnički udeo u *B92* i napravio zajedničku firmu Astonko sa novim suvlasnikom Stefanosom Popadopulosom iz Grčke. U novoj vlasničkoj strukturi Astonko je postao većinski vlasnik

navljali kako predsednik NUNS-a Vukašin Obradović, tako i generalni sekretar i nekadašnji predsednik UNS-a Nino Brajović, koji, prema mišljenju NUNS-a, takođe snosi odgovornost za ratnohuškačko izveštavanje tokom devedesetih.⁵

Istovremeno, predsednica UNS-a Ljiljana Smajlović, premda je ukazivala na uplitanje opozicije i očiglednu politizaciju čitavog slučaja, zapravo je time pokušala da zaštiti svoju blisku prijateljicu Olju Bečković od onoga što je ova sama dragovoljno inicirala i ponavljala, tvrdeći ono u šta ni po kom kriterijumu ni sama nije mogla biti sasvim sigurna. Iako Smajlovićeva nijednom nije direktno optužila premijera, u listu *Politika*, čija je glavna urednica, napravila je presedan nedeljama objavljujući najpre intervju u kojem će premijer biti optužen, a zatim i komentare svih onih koji su bili na istom zadatku politizacije, redovnih gostiju u nekadašnjoj emisiji, dok je istovremeno sprečavala objavljivanje svakog teksta koji bi se kritički odnosio prema voditeljki. Nedeljna karikatura Dušana Petričića prikazivala je Olju Bečković sa crnom trakom preko usta, na čijem kraju se nalazio profil premijera – cenzora. Pod ispraznom i nadasve podlom zloupotrebom formalizma, „pluralizam mišljenja“ i „sloboda izražavanja“ začas su zamenjeni prećutnom drugarskom podrškom, što svakako ne spada u domen novinarskog profesionalizma. Ljiljana Smajlović takođe je bliska prijateljica oca Olje Bečković, Matije Bečkovića, poznatog književnika i još jednog ozvaničenog ratnog huškača i nacionaliste.

Paralelno s tim, a u cilju pokretanja alternative nadrealnim protestima protiv vlasti ispred sedišta B92, UNS izdaje saopštenje u kojem se zalaže za poštovanje obligacija iz ugovora i istovremeno inicira peticiju pod nazivom „Vratite nam Utisak“, aludirajući na to da je ugovor prekršen.⁶ Nijedno od novinarskih udruženja do

dan-danas nije zatražilo da se taj isti ugovor učini javno dostupnim, pa tako nije ni jasno po kojem osnovu su anticipirala da je prekršen, tj. da ne postoje uslovi koji bi mogli dovesti do njegovog raskida pre nego što istekne. I dok je NUNS još jedan u nizu slučajeva otvoreno iskoristio protiv vladajuće većine, UNS i *Politika* su jasnije nego ikada prikazali sav ucenjivački potencijal i štetu koju mogu naneti vlastima suptilnim priključivanjem kampanji NUNS-a, svog navodnog nepomirljivog konkurenta. Prema pisanju tabloida *Informer*, Medijska kuća B92 na ime realizacije emisije *Utisak nedelje* isplaćivala je produkcijskoj grupi Mreža iznos od oko 14.000 evra mesečno, od čega je voditeljki odlazilo oko 5.000 evra; zbog prinudnog raskida saradnje, B92 je prema obavezama iz ugovora krajem 2014. godine morao da isplati Mreži oko 80.000 evra, a potom i dodatnih 50.000 evra kojim bi se Olja Bečković obavezala da u javnosti ne napada ovu medijsku kuću – preko ugovorne klauzule koju je u više navrata prekršila.⁷ Uprkos svim ovim činjenicama, antivladini mediji i parapolićka novinarska udruženja uspeli su u svom cilju – udarili su na emisiju *Utisak nedelje* označeno „ukinuta“ (i „zabranjena“) i učinili da se u jeziku održava do dana današnjeg.

KO VIDI ONO ŠTO NOVINARI NE VIDE?

Ovakvi „suparnici“ zato i nisu suparnici u pravom smislu reči, pa tako i sukobi između njih na kraju uvek više podsećaju na montirane, izrežirane procese koji služe samo da bi se privid nekakvog ideološkog sukoba, a s njim i simbolička identifikacija pojedinih „novinarskih veličina“, veštački i radi pravdanja donatorima i drugim finansijerima održavali u životu. U okolnostima uzajamnih razmirica, neraščišćenih računa koji se s vremena na vreme suspenduju, a njihovi protagonisti sindikalno udružuju tobože zarad „zaštite novinara“ – bilo da se štiti pravo na „slobodu izražavanja“ ili nekadašnje neetičko ratno izveštavanje – ni kritika medija koju ova udruženja upućuju jedno

ali je po osnovu sporazuma o suvlasništvu, B92 Trust zadržao uređivačku kontrolu nad informativnim programom B92 s Veranom Matićem kao glavnim i odgovornim urednikom“ (Stanković, B., *Insajder, moja priča*, Samizdat, Beograd, 2013, str. 223–224).

5 „Isplativost učestvovanja u ratnim zločinima“, *Republika*, godina XIX (2007), 1. april – 31. maj, str. 402–405.

6 O količini licemerja voditeljke Olje Bečković najbolje svedoči intervju u *Politici* sedam meseci nakon raskida ugovora, u kojem je, između ostalog, prebacila premijeru Aleksandru Vučiću i članovima Vlade što se nisu pojavili ni na jednom od protesta ispred zgrade B92 zbog „ukidanja“ njene emisije, istovremeno potpuno zanemarujući činjenicu da su te proteste organizovali Demokratska stranka i NUNS upravo zbog toga što je uoči njih otvoreno optužila premijera da stoji iza

svega, kao i da su se na tom skupu nosili transparenti protiv njega: „Mislim da ne bi bilo ništa inteligentnije nego da se Vučić ili bilo ko iz te vlade pojavio ispred B92, da zajedno s nama traži da se poštuju zakoni Srbije. Izgleda da nema savetnika tog dometa“ („Tijanić me deset puta zvao na RTS“, *Politika*, 3. maj 2015).

7 „B92 platio 200.000 za 'Utisak'“, *Informer*, 17. septembar 2014; „B92: Olji smo dali 2.000.000 evra“, *Informer*, 3. oktobar 2014; „Naplatila milione, a sad traži još keša!“, *Informer*, 10. januar 2015.

drugom nije zapravo kritika oslobođena pristrasnosti i merodavna da opiše istinsku situaciju u novinarstvu. Ni od jednog novinara koji figurira u okvirima ovog lažnog sukoba i koji se pretvara da agituje u ime boja koje su i za nje ga već odavno izbledele, ne može se očekivati da uračuna situaciju kojom je i sam zahvaćen i koja ga pre bilo kakvog promišljanja diskvalifikuje stavom koji negira eksproprijaciju opisane medijske scene. Zbog toga se na ovom nivou, dok se udruženja uzajamno napadaju, i ne pojavljuje floskula o „ugroženoj slobodi izražavanja“; ona počinje da funkcioniše i da se naplaćuje tek onda kada se čitav novinarski milje udružuje protiv nečeg relativno izvan svog esnafa, nečeg Trećeg i stranog, tj. upravo protiv onog opasnog pojedinca ili grupe koji imaju sve preduslove da uvide kompletan opus i značenje medijskih manipulacija iz vizure kakva probija novinarsku.

Onda kada kritička oštrica krene od onoga koji apstrahuje svaku vezu s određenim udruženjem, novinarima koje poznaje, prijateljima i poznicima koji su ga zadužili, ili misle da su ga zadužili, tek tada počinje da se obelodanjuje prava slika bliskih veza među novinarima za koje bi se, na prvi pogled, reklo da ne saraduju i nemaju međusobno ništa zajedničko. Polazna tačka u takvim slučajevima obično je neki događaj ili lanac događaja koji je medijski podgrevan s manje-više svih strana, kao što je pomenuti slučaj s Oljom Bečković, jer takvi otkrivaju, najblaže rečeno, čudno ponašanje aktera i neku vrstu manipulatorskog spontaniteta kojem novinari ne mogu da odole. Na taj način i samo u tim uslovima kritika postaje ono što bi morala da bude – kritika onoga što je jače od samih novinara, onoga što njima vlada, čemu ne mogu da se odupru, s čime se saživljuju vrlo često čak pogrešno misleći da je upravo to nužni i sasvim normalan deo njihovog posla. Zato je drugo ime – onaj naziv koji se ne želi čuti – za taj manipulatorski spontanitet, za taj iznenadni nagon, za neodoljivi užitak, neretko nagrađen tranšama novca da bi se horski participiralo sa ostalima u krdu, zapravo – hajka.

U hajci participiraju svi, a u kritici se vidi kao ona koja u jednom trenutku homogenizuje čitav medijski prostor, u kojem, zatim, ponašanje svakog medija biva stavljeno pod lupu, jer gotovo da nema nijedne redakcije koja može odglumiti da nije pod uticajem hajke. To je upravo onaj prostor koji dozvoljava da ideološka opredeljenja ne budu važna, da dojučerašnji neprijatelji paktom o nenapadanju prečutno saraduju zarad „viših ciljeva“, koji su se poklopili i koji svakome odjednom donose mnogo više benefita kada svi rade zajedno, svim snagama i isto-

vremeno. U prirodi se takva situacija vidi samo prilikom zadovoljavanja osnovnog nagona gladi – zajedničkog čerupanja plena, kada uništavanje mete nije cilj nego puki sticaj okolnosti i neminovna nužnost, a cilj kao takav bespovratno gubi žutom minutom u kojoj je jedino bitno namirenje potrebe, ko god da je u pitanju, ko god da se na putu našao. Baš zato što je hajka u biti većinom nesvesna i nekontrolisana, a to znači da se negira i žustro pravda dijametralno suprotnim razlozima, njeno kritičko sagledavanje izaziva toliko veliku nervozu, nevericu i burne napade svih umesanih na onoga ko se odvaži da postavi ogledalo događaja tako da to cela javnost, kada hajka konačno prođe, može jasno da vidi.

Objašnjavajući s kakvim se reakcijama u javnosti susretao i pre nego što je 2009. godine objavljena knjiga *Hajka – Analiza medijskih napada na Vladu Zorana Đinđića*, jedan od najvećih domaćih stručnjaka kada je reč o ovom fenomenu, Velimir Čurgus-Kazimir, direktor medijskog arhiva Ebart, već u svom uvodu govori o komentarima novinara i urednika koji su izražavali određenu strepnju da će analiza biti pristrasna i iskorišćena za progon novinara i medija koji su bili neblagonakloni prema tadašnjoj vlasti. „Pritisak ne toliko javnog mnjenja, koliko novinara pojedinih medija zbog onog što smo radili bio je neprekidan. [...] Bilo je novinara koji su širili glasine o tome da će ova analiza i arhiva biti iskorišćeni za podizanje optužnica i za zabranu pojedinih medija.“⁸ Napad, dakle, postaje najbolja odbrana, a u svakoj takvoj leži zapravo nerazščišćeni odnos prema sopstvenoj odgovornosti u radu. Još dublje, kao prvi šok koji nagoni na ovakve reakcije preventivnog, anticipirajućepaničnog tipa pretežno se ispostavlja nekadašnje uverenje da su se radile novinarski sasvim uobičajene stvari, te nerazumevanje kako odjednom ono što se činilo posve rutinskim i bilo ohrabrivano od strane drugih, sada ispada problematično i moralno osuđujuće.

Čurgus nastavlja, referirajući na prvu verziju svoje analize na nešto užem uzorku, koja se u multimedijalnoj formi pojavila još 2003. godine: „Šta je u tome prvenstveno arhivskom radu bilo sporno? To da će nečije gluposti i gadosti biti trajno zabeležene? Objasnenja kao što su da 'rukopisi ne gore' i da sve se može pronaći u Narodnoj biblioteci u kompletima novina i bez stvaranja digitalne arhive, daleko su od stvarnosti. Svako ko je bar jednom u čitaonici ili ar-

⁸ Čurgus-Kazimir, V., *Hajka – Analiza medijskih napada na Vladu Zorana Đinđića*, Evropski centar za toleranciju, Beograd, 2009, str. 7.

hivi tražio određeni tekst, a da nije znao gde je i kad je objavljen vrlo dobro zna da su gluposti i gadosti verovatno najbolje zaštićene od pogleda javnosti u godišnjim kompletima novina. [...] Ta vrsta prisustva javnosti i 'transparentnosti' sveže prošlosti nije odgovarala mnogim političarima i novinarima. Nije im odgovarala tada, pre četiri godine, a ne odgovara im ni danas.“

O MERI SPONTANITETA U HAJCI

Da se pojedinac ovde uhvatio ukoštac s analizom nečega što je bez sumnje poprimilo razmere hajke, dokazuju upravo nekontrolisane reakcije koje njegov usamljeni angažman izaziva – ni one ne mogu da zaobiđu formu hajke, koja se sada, kao u odjeku, obrušava na njega samog i koju kao takvu pokušava da raskrinka. Drugim rečima, to da takva analiza predstavlja izuzetak i da gađa tačno u ono bolno mesto bezrezervno svih koji su na ovaj ili onaj način doprineli hajci, vidi se i retrogradno, preko efekata, kada posledice pokazuju kako treba determinisati uzroke. Međutim, tokom čitave knjige, u svojim eksplikacijama Čurgus kao obazrivi autor ipak ostavlja otvorenim to da li je u konkretnom slučaju medijskih napada na Zorana Đinđića u pitanju bio samo prost spontanitet, koji generalno preovlađuje u svakoj hajci, ili je pak ona jasno inicirana s određenom tendencijom i ciljem koji bi pretpostavljao svesno i interesno režiranje kampanje od strane pojedinih grupa, a tek potom i s uračunavanjem prirodnog, nesvesnog dela koji po inerciji sledi nakon toga. Zato pitanje nad svim pitanjima glasi: Kada se analitički stiču uslovi da se medijska hajka nazove orkestriranom ili organizovanom i koji to činioци jednu određuju kao izvorno spontanu, a drugu kao izvorno tendencioznu i kampanju s predumišljajem zarad ostvarivanja nečijih partikularnih interesa? Gde je to mesto u autorovom rasuđivanju koje slučajnost prestaje da zove tako i počinje da je uočava kao nameru?

Na kraju knjige Čurgus će jasno reći da analiza koju je bio izveo na osnovu broja tekstova objavljenih u periodu od januara 2001. do 12. marta 2003. – od kojih je negativno intoniranih bilo svega 350 tekstova (10,74%), neutralnih 2.823 teksta (86,62%), a pozitivnih manje od tri posto – uopšte i nije adekvatan metod za utvrđivanje fakticiteta hajke. Tada je autor zaključio da je „nedostatak prave medijske podrške bio ključni problem u odnosu Zorana Đinđića i srpske javnosti, a ne morfologija i kvantitet napada“, što u centar razloga medijskom otporu pre svega stavlja nedovoljno razumevanje novinara prema onome što je tadašnja Vlada Srbije radi-

la, tj. inerciju koja više potpada pod spontanitet nego pod bilo kakvu organizovanost. Tek druga analiza, koja će se pojaviti šest godina nakon prve i u koju će biti uključeni i tekstovi iz medija kao što su *Identitet*, *Svedok*, *Dan*, *Srpska reč*, *Ekspres* i neki elektronski mediji, navešće Čurgusa da promeni mišljenje. Očita disproporcija između prvog i drugog istraživanja potiče i od pritiska koji su mediji uz pomoć određenih stranih ambasada (pre svega SAD i ambasadora Vilijama Montgomerija) stvorili neposredno nakon ubistva premijera, kada je javno najavljeno formiranje komisije koja bi se bavila odgovornošću medija i njihovom ulogom u stvaranju atmosfere koja je doprinela atentatu, na čijem je čelu trebalo da bude novinar Petar Luković. Ova ideja zbog toga je ubrzo zamenjena predlogom tadašnjeg ministra kulture Branislava Lečića da se uradi jedna po mnogo čemu površna analiza, koja bi amortizovala nastalu situaciju.⁹

„Poslednjih godinu dana pažljivo sam iščitavao sve što je negativno napisano ili izrečeno ne samo o Zoranu Đinđiću, nego i o Vladi na čijem je čelu bio, i zaključio da je reč o kampanji koja je bila organizovana i vođena sa jasnim motivom političke i ljudske diskreditacije, koja nije bila spontani izraz otpora i kritike, već zajedničkog interesa jedne grupe ljudi. Ne tvrdim, naravno, da je svaki negativni tekst o Zoranu Đinđiću bio planiran i orkestriran od nekakvog podzemnog štaba, nikada nisam bio pristalica teorija zavere, već da je bilo sasvim dovoljno da se iz nekoliko centara državne i političke moći i medija, s vremena na vreme, plasiraju afere u koje

⁹ Za radio-emisiju *Peščanik* o ovome 11. marta 2011. godine govori nekadašnji šef vladinog Biroa za komunikacije s medijima i jedan od najbližih saradnika Zorana Đinđića, Vladimir Popović: „Ne krijem da sam bio jedan od ljudi koji je predložio da se formira ekipa koja će se baviti pisanjem medija o Đinđiću. Usledio je napad na vladu. Imate ministra OEBS-a koji dolazi kod Zorana Živkovića i kaže – ne, ne, mediji, ne smete medije, oni su najveća grana slobode u demokratskom društvu. Pošto smo mi nezreli kao narod i još smo u fazi evolucije, oni dolaze da nam objašnjavaju šta su mediji. Pa to nema veze sa medijima. Ti koji u tome učestvuju i koji te ljude plaćaju su mafijaši, kriminalci, ljudi službe državne bezbednosti, ubice, ratni zločinci i profiteri. Onda se pojavio Čurgus, Lečić i Ministarstvo kulture koji će eto da angažuju Ebart da oni urade analizu. Onda su oni uradili neku analizu navrat nanos. U nju, naravno, nisu ulazile televizija braće Karić, koju je uređivao savetnik Vojislava Koštunice Aleksandar Tijanić i koja je služila za pripremnu organizaciju ubistva Zorana Đinđića“ („Osam godina“, *Peščanik*, 11. mart 2011. [<http://pescanik.net/osam-godina/>]; pristupljeno 28. marta 2016]).

je Đinđić bio direktno ili indirektno umešan“, napisaoće Čurgus.¹⁰ Ovim se zapravo tvrdi da činjenica da je svega nekoliko medija, od kojih su pojedini bili u vlasništvu Dušana Spasojevića, jednog od vođa „zemunskog klana“ (*Identitet*), ili pod kontrolom vojnih službi bezbednosti bliskih predsedniku države Vojislavu Koštunici (*Dan*, *Ekspres*, *Reporter*, *Blic News*, *Nacional*...), delovalo organizovano protiv Vlade Zorana Đinđića i iniciralo napade – potpuno menja karakter čitave hajke i od početka je određuje kao organizovanu, a to znači finansijski i logistički potpomognutu i sprovedenu od strane novinara koji su, zarad prljavog novca, bili spremni da napišu bilo šta.

Kako je prošla Čurgusova knjiga koja je pokušala nešto o tome da kaže? Da li je i nju stigao odjek ovog kriminalnog organizovanja i da li je i nad njom sprovedena neka vrsta organizovane opstrukcije? Odgovor na ovo pitanje autor će obelodaniti tek četiri godine nakon što je *Hajka* objavljena, i to sasvim uzgred, u drugoj knjizi koja se bavila sličnom temom na području Crne Gore, pod nazivom *Bratska hajka*. „Pominjući moralne standarde, ne mogu a da se ne setim sa čime sam se suočio radeći na knjizi 'Hajka'. Otpori toj knjizi došli su sa neočekivane strane. Irex, koji nam je prebacio polovinu sredstava namenjenih štampi, u poslednjem trenutku je odustao od ugovora i tražio da se ne pominje njihova podrška“, piše autor. Ovaj momenat indikativan je po tome što je jasno vidljiva iznenadna promena namere donatora koja je već počela da se realizuje, što podrazumeva naknadnu intervenciju nekoga ko je, po svemu sudeći, bio veoma upućen u to o čemu je knjiga govorila i koga je raskrinkavala, nekoga na koga se, direktno ili indirektno, kao na saučesnika u hajci sadržaj u toj knjizi odnosio. Čurgus nastavlja: „Kasnije sam čuo da je neko u Vašingtonu tražio da se 'ne talasa'. Ne znam ni ko, ni odakle, ni šta je tražio.“¹¹ Autor pretpostavlja da je neko domaćin, s vezama u Vašingtonu, izvršio pritisak na Irex, neko dovoljno respektabilan i od tolikog poverenja da je čak i centrala intervenisala i naredila svojoj podružnici obustavu finansiranja *Hajke*, knjige čiji bi sadržajni koncepti „ustalasila“ ili narušili namenu do tada finansiranih projekata.

10 Čurgus-Kazimir, V., *Hajka – Analiza medijskih napada na Vladu Zorana Đinđića*, Evropski centar za toleranciju, Beograd, 2009, str. 189–190.

11 *Bratska hajka; Crna Gora – jedna osporavana državnost*, Centar za bezbednost i toleranciju, Beograd, 2013, str. 189–190.

Američka organizacija Irex, koja finansijski stimuliše razvoj medija, u Srbiji je na mestu „honorarnog konsultanta za štampane medije“ od 1997. do 2005. godine imala Ljiljanu Smajlović, doskorašnju glavnu urednicu *Politike* i aktuelnu predsednicu UNS-a, koja je u periodu od 1999. do 2005. godine bila zaposlena u nedeljniku *NIN*, gde je izveštavala sa suđenja Slobodanu Miloševiću u Hagu i pisala svoje kolumne.¹² Ovaj nedeljnik dobiće prominentniju ulogu nastavljajući hajke iz vremena Zorana Đinđića tek od 2004. godine, po dolasku Vojislava Koštunice na mesto predsednika Vlade Srbije, i oformiti tzv. nacionalističko novinarsko jezgro pod uredništvom Slobodana Reljića, koji na toj funkciji obitava narednih sedam godina – od 2002. do 2009. godine, kada ovaj list kupuje švajcarsko-nemački konzorcijum Ringier Axel Springer.

Iako Smajlovićeva, koja je svoje veze u Americi stekla preko novinarskih stipendija „Alfred Friendly Press“ i „Woodrow Wilson International Center for Scholars“, tvrdi da u Irexu nije imala veliki uticaj na to koji će mediji i novinari dobijati projekte,¹³ u publikaciji Komiteta pravnička za ljudska prava (YUCOM) *Željko Cvijanović – Novinar u civilu* stoji oprečna tvrdnja da je „bila u mogućnosti ključno da utiče na finansijsku situaciju pojedinih medija“, i to s pozicije direktora, te da je upravo ova uloga „načinila od Ljiljane Smajlović izuzetno moćnu osobu u novinarskim krugovima“.¹⁴ Kao jedan od primera kako je dolazilo do zloupotrebe novca koji je poticao iz Irexa u ovom dosijeu se navodi finansiranje emisije *Proces TV*, koju je na televiziji B92 vodila Ljubica Gojčić, takođe prethodno novinarka *NIN*-a i bliska prijateljica Ljiljane Smajlović.

Prvobitna namena projekta *Proces TV* – da se Haški sud i proces suđenja Miloševiću iskoriste „kao idealna prilika da se građanima Srbije prikaže istina o ratovima i zločinima činjenim u njihovo ime“¹⁵ – potpuno je izvrgnuta ruglu i po-

12 „Američka organizacija IREX – vladin odbor za međunarodnu istraživačku razmenu, umarširala je u Srbiju 1997. godine. Prioritetni zadatak bio je da snimi stanje u medijima i predloži koga sve treba finansirati. Ceo taj tim predvodi tada manje poznati, a danas nezaobilazni Obrad Kesić, takozvani ekspert za tumačenje događaja na prostorima bivše Jugoslavije“ (Mijatović, Z., *Sačekuša za Srbiju: kako je tajni agent Državne bezbednosti blagovremeno upozoravao iz SAD*, Pharos, Beograd, 2007, str. 181).

13 „Zašto se prezivam Smajlović“, *Vreme*, 12. februar 2009.

14 Popović, V., *Željko Cvijanović – Novinar u civilu*, YUCOM, Beograd, 2007, str. 20.

15 *Isto*, str. 37.

najviše izborom gostiju i komentarima o samom suđenju pretvorena u suštu suprotnost – u kritiku Zapada i „nepravедnog“ Haškog tribunala, u kojem se „reprizira skorašnja istorija srpskog naroda“.¹⁶ Smajlovićeva je u svojoj kolumni od 8. septembra 2005. godine u *NIN-u* negodovane delova civilnog sektora zbog kontraefekta i novog rasta Miloševićevog rejtinga koji je ova emisija izazvala u javnosti protumačila kao želju da se istoj javnosti uskrati pravo na prenos, bez ijednog osvrta na interpretaciju koja u emisiji prati suđenja. Neuobičajeno, njena kolumna integralno je preneti i na sajtu *B92*, čime je glavni urednik informativnog programa tog medija Veran Matić faktički uzvratio zahvalnost za novac koji je dospao iz Irexa i istovremeno podržao čitav manipulatorski koncept relativizacije zločina i diskvalifikacije Suda u Hagu. Još jednom, ideološke deklaracije pokazuju se kao sasvim provizorne.

Oдавde dolaze indicije o organizovanim, tj. novčanim vezama koje su mogle negativno uticati i na finansiranje Čurgusove knjige 2009. godine. Tome treba pridodati detalj o kojem autor nakon izlaska *Hajke* govori u intervjuu datom za internet portal *E-novine*, u novembru iste godine, opet u vezi s pritislima na izdanje analize iz 2003. godine: „Kada smo radili tu prvu analizu bili smo izloženi veoma snažnom pritisku od strane pojedinih novinara i medija – posebno se tu isticala jedna koleginica iz *NIN-a*, koja me je optužila da pravim novu *Belu knjigu* poput [Stipe, *prim. aut.*] Šuvara. Odgovorio sam joj da to nije slučaj već da može da posluži za obrnuto. To znači da će biti objavljeni svi tekstovi i da će svako lako moći da pronađe sebe, citira sebe ili da ga drugi citira onako kako je on napisao, a da to nije demantovao.“¹⁷

KARIJERA ZVANA SMAJLOVIĆ

Marijana Milosavljević, o kojoj je ovde zapravo reč, takođe je bliska prijateljica Ljiljane Smajlović, koja će je sa sobom povući u list *Politika*, zajedno s Vladimirom Radomirovićem, Draganom Matović (Radomirovićevom suprugom), Milošem Vesićem i Biljanom Mitrinović, kada je na mesto glavnog i odgovornog urednika najstarijeg lista na Balkanu 2005. godine bude postavio Vo-

jislav Koštunica. Istovremeno, za predsednika Upravnog odbora tog lista biva imenovan Matija Bečković, otac novinarkе Olje Bečković, za jednog od članova tog odbora ustoličuje se poznati reditelj Emir Kusturica, dok direktor *Politike* postaje Srđan Janićijević, zet Matije Bečkovića. Sva navedena lica povezana su s Ljiljanom Smajlović, bilo kao njeni bliski saradnici ili čak kućni prijatelji, i posredno ili neposredno spadaju u lica koja su javno iskazivala izrazito negativan stav prema politici i Vladi Zorana Đinđića. Biljana Mitrinović supruга je Željka Cvijanovića, nekadašnjeg ratnog novinara Radovana Karadžića, poznatog po bliskim vezama sa strukturama službe državne i vojne bezbednosti i njihovim čelnim ljudima Jovicom Stanišićem, Radetom Bulatovićem i Acom Tomićem. Cvijanović je jedan od najistaknutijih novinara koji su vodili prljavu kampanju protiv Zorana Đinđića, a zatim i protiv njegovih bliskih saradnika u godinama nakon atentata. Prvih godina novog milenijuma i Mitrinovića, koja je prethodno na Palama radila u Karadžićevom propagandističkom glasilu *Javnost*, učestvuje u projektima koje finansira organizacija Irex upravo zahvaljujući Ljiljani Smajlović, a ubrzo nakon atentata biva postavljena na mesto zamenika glavnog urednika tabloida *Centar*, jednog od projekata službe Državne bezbednosti koji je trebalo da zameni prethodne mafijaške tabloide *Identitet* i *Nacional*, koji su prestali da postoje tokom policijske akcije „Sablja“ i trajanja vanrednog stanja.

Nakon što je Ljiljana Smajlović, pod obrazloženjem da menadžment pokušava da utiče na uređivačku politiku redakcije, 4. jula 2016. godine samoinicijativno podnela ostavku na mesto glavnog i odgovornog urednika *Politike*, u ovom listu otvara se fingirana rubrika pod nazivom 'Odranimo Politiku', u kojoj će tekstove i komentare pune hvalospeva urednici, zastupajući tezu da je u vreme njenog uređivanja *Politika* „povratila svoju staru slavu“, pisati upravo lica blisko povezana s njom – Željko Cvijanović, Matija Bečković, Emir Kusturica, a potom i Leon Kojen, Žarko Trebješanin, Momčilo Đorđević, Stanko Cerović i drugi. Budući da ovi neovinarski tekstovi, uglavnom patetični, lišeni dobrog ukusa i profesionalnosti, izlaze na naslovnicaма najstarijeg dnevnika na Balkanu, postavlja se pitanje kako je moguće da je, ukoliko menadžment, prema rečima Ljiljane Smajlović, vrši presiju nad uređivačkom politikom lista, dozvoljena ovakva vrsta kampanje, osim ako čin ostavke glavne urednice od samog starta nije bio, sasvim suprotno – njen pokušaj ostvarivanja uticaja na menadžment. Kada joj je zbog podnete ostavke sledstveno uručeno rešenje o

16 „Proces TV“, *NIN*, 8. septembar 2005.

17 „Ignorisanje 'Hajke' na Đinđića“, *E-novine*, 3. novembar 2009. (<http://www.e-novine.com/intervju/intervju-drustvo/31767-Ignorisanje-Hajke-inia.html>; pristupljeno 10. februara 2015).

otkazu, jer je Smajlovićeva u dva navrata, 2005. i 2013. godine, dovedena da odmah bude glavna urednica i nikada nije bila novinarka *Politike*, ona je u izjavi za RTS od 13. jula priznala da je svojim ponašanjem, koje je uključivalo i unapred pripremljenu, organizovanu podršku kolega iz redakcije, želela da „istera menadžment na čistać“. ¹⁸ Osam dana kasnije, pojaviće se intervju s njom u *Nedeljniku* Veljka Lalića, pod nazivom „Ljiljana Smajlović: Ja sam podnela ostavku, Vučić mi je dao otkaz“, u kojem će između ostalog tvrditi da nije nova Olja Bečković, jer neće voditi lični rat protiv Vučića.

Gotovo sva ova lica kojima je Smajlovićeva, rodnom iz Sarajeva, pomagala, imaju nekakve veze s Bosnom i Hercegovinom, a neka su direktno iz Sarajeva i otvoreno naklonjena nacionalističkoj propagandi koja je dolazila s Pala. Većina njih je tokom rata prebegla u Srbiju, kada je započet proces postepenog pranja biografija, paradoksalno, učestvovanjem u raznim projektima američkog Irexa ili pojedinih organizacija kakva je bila Institut za izveštavanje o ratu i miru (IWPR), preteča današnje Balkanske regionalne istraživačke mreže (BIRN). Ovaj latentni sistem odbrane i zaštite, koji godinama štiti kako interesno povezane ljude, tako i isprepletenu ulogu Ljiljane Smajlović u novinarskom esnafu, objašnjava zašto je pokušaj zaštite voditeljke Olje Bečković u 2014. godini i sadejstvo u napadima protiv Vlade Aleksandra Vučića, u suštini, bio samo refleks već ranije razrađenih strategija. „Kako se takvi 'novinari' svuda kreću i svuda povezuju? Šta je to što ih zbližava? Šta je to što je opredelilo nekoga da postavi Ljilju Smajlović na mesto urednika *Politike*? Koje su to njene kvalifikacije? Da li to što ima privatnu ili intimnu vezu s nekim u Americi, pa je kao Amerikanci podržavaju? Ili to što tiho govori, pa je to odlika mudrog analitičara? Nažalost, ovo je zemlja u kojoj se autoritetima proglašavaju ljudi koji s tim nemaju nikakve veze“, pitaće se Vladimir Popović, šef Biroa za komunikacije sa medijima u Vladi Zorana Đinđića, u intervjuu za banjalučke *Nezavisne*, 5. februara 2006. godine.

Moć pojedinca koja se na ovaj način akumulira sve vreme je praćena očiglednim sukobima interesa osobe koja je istovremeno zaposlena u *NIN-u*, dok u Irexu lobira za određene projekte i određuje koji će novinari i koji mediji dobiti novac. Sve donedavno sukob interesa Ljiljane Smajlović je sasvim transparentno bio

institucionalizovan, što joj je garantovalo monopol, između ostalog, i nad pitanjem da li će određeni sadržaj u štampanim medijima biti proglašen neetičkim ili neće. List *Politika* po ovom pitanju bio je zaštićen na neverovatno prepređen način time što je Smajlovićeva, pored funkcije glavnog urednika tog lista i predsednika UNS-a, koje je paralelno obavljala, takođe bila i predsednica Upravnog odbora Saveta za štampu, kao i članica Komisije koja odlučuje o žalbama prema Kodeksu novinara Srbije. Ovu komisiju Saveta za štampu, udruženja građana registrovanog 2. novembra 2009. godine na inicijativu dva najveća novinarska udruženja, a čije finansiranje pomaže Kraljevina Norveška, u to vreme sačinjavaju po dva predstavnika iz UNS-a (Ljiljana Smajlović i Petar Jeremić) i NUNS-a (Tamara Skrozza i Vlado Mareš), tri iz Asocijacije medija (Igor Čuzović, Zlatko Čobović i Ivan Cvejić), jedan predstavnik Lokal pressa (Stojan Marković) i tri predstavnika javnosti (Zoran Ivošević, Božo Prelević i Predrag Azdejković). Najmanje dva člana Komisije, Zlatko Čobović i Stojan Marković, nalaze se u direktnom sukobu interesa, jer su takođe i istaknuti članovi NUNS-a, dok je Marković član i Nadzornog odbora NUNS-a. Generalni sekretar tela je Gordana Novaković, nekadašnja novinarka *Politike*, članica UNS-a i osoba bliska Ljiljani Smajlović.

Zoran Ivošević, redovni profesor Pravnog fakulteta Univerziteta Union, 28. februara 2003. godine je kao tadašnji zamenik predsednika Vrhovnog suda za list *Danas* kritike na račun pre vremena puštanja iz pritvora Dejana Milenkovića Bagzija i pokušaja atentata na premijera Zorana Đinđića kod hale „Limes“ okarakterisao kao „sačekušu za vrh sudske vlasti“. Optužujući Vladu, tada je rekao: „Ovo liči na finu zamku, u kojoj bi žrtva trebalo da bude vrh sudske vlasti u Srbiji i to zbog toga što neprekidno insistira na nezavisnosti sudstva.“¹⁹ Jedanaest godina nakon ovoga, zajedno sa svojom bliskom prijateljicom i kolegicom Vesnom Rakić Vodinelić, Ivošević aktivno učestvuje u potpirivanju kontroverznoj afere „Plagijati“, koja je trebalo da diskvalifikuje bliske saradnike premijera Vučića, i svojim tekstovima upravo objavljenim u *Politici* pruža podršku petomesečnoj protivustavnoj obustavi rada advokata na teritoriji čitave Srbije. U istoj rubrici pored njega to čine i Jovo Bakić, Đorđe Vukadinović, Boško Jakšić, Danica Popović, Zoran Ćirjaković i drugi rado viđeni gosti emisije *Utišak nedelje* kod Olje Bečković.

¹⁸ „Slučaj Smajlović, od ostavke do otkaza“, RTS, 13. jul 2016. (<http://www.rts.rs/page/stories/ci/story/124/drustvo/2385523/slucaj-smajlovic-od-ostavke-do-otkaza.html>; pristupljeno 22. jula 2016).

¹⁹ Popović, N., Nikolić, K., *Vojislav Koštunica – jedna karijera*, YUCOM, Beograd, 2006, str. 225.

Dela drugog predstavnika javnosti još su živopisnija; Božo Prelević advokat je Milana Veruovića, koji je pred početak suđenja za ubistvo Đinđića lansirao priču o „trećem metku“, konstrukciju koja je imala za cilj da obori optužnicu tvrdnjom da je, pored Zvezdana Jovanovića, postojao još jedan atentator, i da je pucano i iz Birčaninove, a ne samo iz zgrade u Ulici admiral Geprata.²⁰ Ova „teorija“ medijski je lansirana i obitavala u nedeljniku *NIN* u periodu dok je u njemu radila Ljiljana Smajlović, uz posebnu zaslugu novinara Nikole Vrzića, koji se pre toga nije bavio sličnim temama.²¹ Njemu je zbog tekstova objavljenih u *NIN-u* juna 2005. godine dodeljena Nagrada „Milan Pantić“, sa zvaničnim obrazloženjem „za visok domet u oblasti istraživačkog novinarstva i pokazanu profesionalnu

20 Lokalitet Birčaninove predstavlja zapravo napuštenu plan atentatora, pa Vrzić odatle i eksploatiše taj momenat: „Aca Simović i Konstantinović osmatrali su prostor oko Vlade Srbije i tražili pogodno mesto sa kojeg bi Zvezdan pucao iz snajperske puške. Našli su stan u Birčaninovoj ulici. Tu je živela starija gospođa, sa sinom. Kroz stan može da se izađe na krovnu terasu, odakle je odličan pogled na dvorište Vlade. Da bi ušli u stan Nino i Dušan Krsmanović obukli su radne kombinезone i nosili kupljenu satelitsku TV antenu – tanjir i kablove. Ubedili su gospođu da su radnici koji treba da postave satelitsku antenu na krov zgrade. Pozvali su telefonom Jovanovića, oslovjavajući ga sa ‘šefe’, a ženi su objasnili da dolazi njihov šef da proceni da li je pogodno mesto za antenu. Ubrzo je došao Zvezdan i, dok je Nino zagovarao gazdaricu, on je daljinometrom posmatrao i merio udaljenost prema zgradi Vlade. ‘Šef’ ih je obavestio da je mesto pogodno za ugradnju satelitskih antena, pa su napustili stan. Ninoslava i Dušana su videli još neki stanari, interesujući se za ugradnju kablovske televizije. Kada su ispričali Spasojeviću šta su do tada uradili, pokolebao se zato što ih je videlo mnogo ljudi. Nino ga je ubeđivao da će posle atentata ubiti i tu ženu i njenog sina, kao i komšinicu, koja ih je više puta osmotrila. Mada je Zvezdan procenio da je daljina idealna – 230 metara, odustali su od ovog mesta“ (Novaković, M., *Državo, ruke uvis!*, Vukotić media, Beograd, 2014, str. 139–140).

21 „Pokušaji razumnih ljudi i veštaka (sudsko-medicinskih, balističkih i kriminalističkih) da objasne kako se iz samo jednog – obdukcijskog – nalaza ne mogu izvoditi takvi zaključci, naišli su na zadržu i indikativno ignorisanje, ali i na sumnjičenja za političku jeres: u jednom uvodniku (iz pera Ljiljane Smajlović) *NIN* je s visine ukorio sve one koji ne veruju u blesave teorije zavere i sve one koji nisu podržali novinara *NIN-a* Nikolu Vrzića u nategnutim tumačenjima raspoloživih dokumenata i analiza“ (Vasić, M., *Atentat na Zorana Đinđića*, Narodna knjiga, Beograd, 2005, str. 259–260).

kreativnost i hrabrost u seriji autorskih tekstova i razgovora kojima je Vrzić doprineo rasvetljavanju tamnih mesta u vezi sa ubistvom premijera Zorana Đinđića.“²² Nagradu mu je uručio žiri u čijem je sastavu između ostalih bio i Nino Brajović, tadašnji predsednik, a današnji generalni sekretar UNS-a.

Prelević, koga je, paradoksalno, angažovala Demokratska stranka, tokom čitavog suđenja osporavao je optužnicu i pokušavao da s atentatom poveže bliske saradnike pokojnog premijera, pre svega Vladimira Popovića i Čedomira Jovanovića, kojem će skupština te iste stranke nedugo zatim i oduzeti članstvo. Još skandaloznije, dve nedelje uoči izricanja presude, ovaj advokat će za tadašnji tabloid *As* reći kako je za proces potpuno beznačajno to što je u noći kada se prvooptuženi Milorad Ulemek predao, umesto direktno u policijsku stanicu, prebačen najpre u kabinet tadašnjeg ministra policije Dragana Jočića, visokog funkcionera Demokratske stranke Srbije, u kojem su se našli i bliski saradnici Vojislava Koštunice – Aleksandar Nikitović, Aleksandar Tijanić i Rade Bulatović.²³ Tabloid *As* bio je projekat Željka Cvijanovića, u koji su kapital, pored njega, uložili i *TV Pink* i Aleksandar Lupšić, vlasnik tadašnje *TV Košava*.²⁴ Devet godina nakon manipulacija Vrzića i Veruovića, u prodaji se pojavljuje njihova zajednička knjiga, *Treći metak – politička pozadina ubistva Zorana Đinđića*, čiji se delovi prenose i promovišu u *Politici* Ljiljane Smajlović i *Večernjim novostima* još jednog bliskog prijatelja iz perioda ratnohušakčkog novinarstva devedesetih i prekodrinskog Srbina – Ratka Dmitrovića.

22 „Nagrada novinaru *NIN-a*“, *NIN*, 16. jun 2005.

23 „Oni su dobili Legiju kad su bili najjači 2005. godine, oni su ga doveli u zgradu MUP-a. Da li je vama jasno da je to nedelja uveče, da se radi o Legiji, da su ga doveli u sedište MUP-a, u kabinet ministra policije i da su posle tri meseca svi morali da daju izjave jer smo mi podneli krivičnu tužbu protiv Jočića, Tijanića... Bio je i Tijanić, i Legija je dao izjavu istražnom sudiji Jakovljeviću i to je sam tražio da dâ izjavu posle godinu dana kad je video da su ga izradili. Tu je bio i Slobodan Milivojević kao njegov advokat, nabrojao je ljude koji su bili na sastanku i rekao je da je tema bila dogovor oko onoga što on treba da kaže, kako treba da se ponašaju. Ovaj ga je pitao: ‘Pa jeste li napravili taj dogovor?’ Odgovara: ‘Da, jesmo, i ja sam se ponašao u skladu s dogovorom.’ Sudija pita: ‘Da li su se drugi ponašali u skladu s dogovorom?’ On je rekao: ‘Nisu, ali sada o tome neću da govorim...’“ („INTERVJU, ČEDOMIR JOVANOVIĆ: Legija je krpa, celi život je prodavao ljude“, *Ekspres*, 10. jun 2016).

24 Popović, V., *Željko Cvijanović – Novinar u civilu*, YU-COM, Beograd, 2007, str. 67.

Premda su predstavnici iz UNS-a i NUNS-a u Komisiji za žalbe Saveta za štampu u manjini, pravilo prilikom glasanja ovog tela jeste da barem jedan član iz svakog od ova dva udruženja mora glasati „za“ da bi određena odluka bila doneta. Tako se odluka o žalbi, s obzirom na to da svi iz NUNS-a kao vojska uvek glasaju homogeno, na kraju lomi na odnosu predsednice UNS-a i njenog člana. Na taj način, Smajlovićeva je praktično u stanju da svojim uticajem od etičkog kodeksa, a to znači i od novinarske odgovornosti, zaštititi kako *Politiku*, tako i svakoga ko je interesno ili lično povezan s njom. U predočenim okolnostima, na sednici skupštinskog Odbora za kulturu i informisanje koja je 6. novembra 2014. godine upriličena kao javno slušanje, Ljiljana Smajlović, koja je, prema izjavama zaposlenih, svojevremeno prekrajala tekstove koji se bave temama Haškog tribunala i suđenjem za ubistvo premijera Đinđića,²⁵ bez ikakvih skrupula ponavlja sopstvene hvalospeve o listu čija je glavna urednica, nazivajući ga „draguljem u kruni srpskog novinarstva“, a svoje medijske nastupe koristi kako bi *Politiku* proglasila jedinim novinama u Srbiji u kojima nema cenzure i u kojima se mogu pronaći suprotstavljena mišljenja.

Sredinom septembra 2015. godine, nakon kritika na temu njenog sukoba interesa, Ljiljana Smajlović prepustila je mesto člana u Komisiji za žalbe, nimalo slučajno, svojoj osobi od poverenja, Vladimiru Radomiroviću, glavnom i odgovornom uredniku sajta *Pištaljka*. Dotadašnje predstavnike civilnog društva, Zorana Ivoševića, Božu Prelevića i Predraga Azdejkovića, zamenili su Ivana Stjelja, koordinatorica Antidiskriminacionog programa organizacije Praxis, Nevena Krivokapić, medijska pravnik, koordinatorica za onlajn medije i slobodu izražavanja u digitalnom okruženju Share fondacije, i Dragan Đorđević, koordinator Mreže odbora za ljudska prava u Srbiji CHRIS. Dvadeset šestog februara 2016. godine, na konferenciji za novinare u prostorijama pres centra UNS-a predstavljena su nova pravila o radu Saveta za štampu, prema kojima je ukinuta mogućnost veta koji su do tada mogli da ulože članovi UNS-a i NUNS-a. Ova promena, zbog orkestriranog glasanja prikrivenih članova NUNS-a prisutnih u drugim grupama, koristiće se, paradoksalno, za zaštitu kartelsko-političkih interesa ovog udruženja, zbog čega će deblji kraj izvući upravo *Politika*.

OSKAR VAJLD MEĐU NOVINARIMA

Sve ove veze nesporno funkcionišu kao organizovane, ali ne nužno koordinisane i tako što se svi učesnici dogovore da podupiru jedni druge, iako to zapravo čine, niti su nužno plaćeni od istog izvora koji im nalaže to da rade, već tako što braneći ili napadajući tačno određeno drugog uvek brane zapravo sebe, što za njih u konačnom lancu ponavljanja nakon određeno vremena postaje jedini, pa zbog toga i prisilno neurotičan način da održe kakav-takav integritet u javnosti. Nije tu više toliko u pitanju ni odbrana nekakvih ideoloških polazišta ili stavova, koliko nešto drugo što postepeno uzima sve više maha u nedostatku neophodne političke logistike – strah da se ono sa čim se već ranije izašlo u javnost svakog časa ne ispostavi kao netačno, da ne prevagne neka druga interpretacija događaja ili slika o ličnostima koja bi ih zatim kao novinare kompromitovala i moralno diskreditovala. Nesvesni koagulant koji se nužno nalazi u svakom strahu tako pokreće kompulzivnu potrebu za lavinom pravdanja, dokazivanja i daljeg ubeđivanja javnosti, pa se ono što je isprva delovalo kao nečiji svestan stav na kraju u reziduumu takođe manifestuje u obliku sve manje kontrolisanog mehanizma činjenja. Svaki i najmanji okidač ili asocijacija u sceni ovakve preosetljivosti prouzrokuje zbog toga novu hajku, koja je u suštini samo repriza stare, a u kojoj pozive da učestvuju automatski ponovo dobijaju svi oni koji su u identičnom stanju izazvanosti i iziritiranosti. Uzajamno dogovaranje i koordinacija, dakle, više uopšte nisu ni potrebni, dok istovremeno sve što bi kod ovih lica trebalo da znači profesionalno novinarstvo ubrzano vene negde na tavanu i samo čeka da bude otkriveno kao slika Dorijana Greja u podmaklom stadijumu.

U takvoj poziciji, smenom načelnika Uprave kriminalističke policije Rodoljuba Milovića²⁶ 20. juna 2014. godine, našli su se i novinari poput Miloša Vasića (*Vreme*), Vuka Z. Cvijića i Tamare Marković Subote (*Blic*), Tanje Nikolić Đaković (*Blic*, *NIN*) kao i Stevana Dojčinovića, u to vreme glavnog urednika Centra za istraživačko novinarstvo Srbije (CINS). Svako od njih u velikoj meri zavisio je od informacija koje im je direktno ili indirektno davao čovek za koga se naknadno

²⁶ Rodoljub Milović postao je načelnik Uprave kriminalističke policije MUP Srbije 2007. godine, za vreme vlasti Vojislava Koštunice i ministra policije Dragana Jočića, a pre toga je dve godine bio šef beogradske Uprave kriminalističke policije.

ispostavilo da je manipulirao medijima u cilju izazivanja raznih kontroverzi, iznuda, sastavljao fiktivne službene beleške i u saradnji sa strukturama iz Tužilaštva za organizovani kriminal učestvovao u montiranju optužnica i fabrikaciji dokaza i svedoka koji bi svedočili u korist tih optužnica. Glavni mehanizam koji je diktiralo politički instruisano Tužilaštvo u vreme vladavine najpre Vojislava Koštunice, a zatim i Borisa Tadića, u vezi s procesima koji su suštinski imali politički i finansijski značaj za aktuelnu garnituru vlasti, a u nedostatku pravih dokaza koje je zbog toga bilo imperativno pribaviti, sastojao se upravo u iniciranju prljavih medijskih kampanja preko navedenih novinara. Tužilaštvo u saradnji s policijom daje svojim novinarima od poverenja osnovne smernice za medijsku kampanju koja treba da poveže određena lica s kriminalnim miljeom, najčešće kako bi se na ta lica – kada se atmosfera u javnosti dovoljno podgreje i kada Tužilaštvo dobije opravdanje da po službenoj dužnosti reaguje na medijske napise koje je u stvari samo lansiralo – izvršio pritisak da u drugom koraku sarađuju s policijom i tužilaštvom i da, zarad toga da budu pošteđena od dalje difamacije, optuže neka druga lica, koja su označena kao glavne mete, a protiv kojih zapravo ne postoje čvrsti dokazi.

Istovremeno, novinari koji u prvom momentu nemaju razloga da sumnjaju u sadržaje koje dobijaju od državnih organa ohrabruju se da istraju u emancipaciji zbog privilegovanih bliskih veza i informacija do kojih, u odnosu na ostale svoje kolege, samo oni mogu da dođu, i da na taj način izgrade upečatljivu karijeru, koju im isti ti organi koji rade protiv opšteg državnog interesa i za sopstvene uskopolitičke potrebe gotovo potpuno oblikuju. Na taj način, zbog tekstova koje su pisali i pupčane veze s majkom sile koja nastavlja da ih doji, novinari s vremenom bivaju uvučeni u nezdrav i sve otvorenije zavisian odnos, u kojem se tendenciozno drže u stanju obmane, zavaravanja i zavereništva čiji su sastavni deo postali, tako da su na koncu i dalje očajnički primorani da veruju u ispravnost svojih poteza i verodostojnost materijala koji su objavljivali. U takvom odnosu, oni su u stvari nasukani da brane majku kako bi odbranili sebe, što ponovo u efektu zadovoljava uslov orkestracije. Milovićeva smena i sve učestalije kontroverze koje izbijaju u javnosti oko rada Tužilaštva u procesima protiv Stanka Subotića ili Darka Šarića, doprinele su tome da deo po deo slagalice povezanih lica i medija osvetli sam sebe u domino efektu i tako obuhvati sve one koji ne mogu da izdrže a da ne naprave više nego indikativnu i time kompromitujuću reakciju.

ŠTA TO BEŠE DUVANSKA MAFIJA?

O tome koliko je toga sraslo u ovoj novinarskoj vezi sa strukturama moći koje pokušavaju da prikriju sopstvene kriminalne aktivnosti šireći mrežu saučesnika i proizvođači lanac odgovornosti *ako padam ja, padaš i ti*, najbolje svedoče možda sledeće činjenice. Decembra 2007. godine, u okviru akcije „Mreža“, tužilac Miljko Radisavljević optužio je Stanka Subotića za nepostojeće krivično delo zloupotrebe službenog položaja u privatnoj firmi i nelegalnog uvoza i prodaje cigareta od 1995. do 1996. godine na teritoriji Srbije, u vreme kada je bio „jedan od najvećih zvaničnih zastupnika i distributera skoro svih proizvođača cigareta za region Balkana“²⁷. Zbog ovakve kvalifikacije nijedna država u Evropi nije mogla da uhapsi i izruči Subotića iako je za njim bila raspisana međunarodna Interpolova poternica, što nije predstavljalo prepreku da na domaćem terenu isti čovek bude označen kao vođa „duvanske mafije“, da mu se ne dozvoli prisustvo na sudu, odbije jemstvo od pet miliona evra, samo da bi se na silu prikazao kao begunac i okoreli kriminalac kojem se sudi u odsustvu, dok istovremeno živi na poznatoj adresi u Ženevi i uživa ugled renomiranog biznismena.

Ova sudbonosna sintagma „duvanska mafija“ dobija veliki značaj na medijskom polju i predstavlja kolinearnu kulminaciju kampanje koja datira još od 1997. godine, kada Mirjana Marković, da bi skrenula pažnju s kriminalnih aktivnosti svoga sina Marka Miloševića, prvi put za tadašnjeg predsednika Crne Gore Mila Đukanovića kaže da je „švercer“, a Crnu Goru naziva „mafijaškom državom“ i „utočištem italijanskih mafijaša“.²⁸ Kako je u javnosti Subotić bio poznat i kao blizak Đukanovićev prijatelj, od njegovog imena stvoren je „slučaj“ koji je od tada svaki put služio da bi se napale suvereniističke tendencije Crne Gore, koja je 3. juna 2006. godine konačno napustila državnu zajednicu i postala nezavisna država. Subotić je, međutim, paralelno tokom 2001. godine eksploatisan i kao sredstvo napada na pokojnog premijera Zorana Đinđića,²⁹ koji je takođe bio poznat po

27 „Dušan Mihajlović, ekspert za reketiranje“, *E-novine*, 11. avgust 2010. (<http://www.e-novine.com/srbija/srbija-tema/39770-Duan-Mihajlovi-ekspert-reketiranje.html>; pristupljeno 15. februara 2015).

28 *Bratska hajka; Crna Gora – jedna osporavana državnost*, Centar za bezbednost i toleranciju, Beograd, 2013, str. 40.

29 „Nakon formiranja Đinđićeve vlade, šverc je sponatano prestao jer su svi veliki distributeri cigareta na

prijateljstvu s Milom Đukanovićem, jer je ovaj od 1997. pomagao demokratsku opoziciju u Srbiji i omogućio mu da se za vreme bombardovanja skloni u Crnu Goru nakon što je saznao da mu preči sudbina slična onoj koja je na Uskrs 1999. godine zadesila novinara Slavka Ćuruviju. S obzirom na to da je mafijaška matrica u medijima već tada bila dovoljno očvrsla, a njene koordinate precizno postavljene, iskorišćene su postojeće konstrukcije Miloševićevog režima i sve osobine koje su medijski pripisivane ovoj dvojici prelele su se automatski i na Đinđića, s tim što je kvalifikacija „švercer“ proširena epitetima „mafijaš“ i „kriminalac“, dok je za Subotića dodato i da je umešan u veliki broj ubistava u Jugoslaviji, Hrvatskoj i Grčkoj.³⁰

Takvo unapređenje prvobitne varijacije na temu sprovodi najpre korumpirani novinar Bratislav Grubačić 20. aprila 2001. godine, u fantomskom listu *Panorama*, koji je osnovala služba bezbednosti posredstvom svog pripadnika Momira Gavrilovića, istog onog kojeg će Grubačić upoznati sa suprugom Vojislava Koštunice Zoricom Radović i koji će nakon sastanka u Koštuničinom kabinetu biti brutalno ubijen 3. avgusta 2001, da bi se za to okrivila Đinđiće-

ilegalnom tržištu privremeno obustavili svoje aktivnosti osluškujući dešavanja na političkoj sceni Srbije. Ubrzo su usledile regulativne mere koje su srpsko ilegalno tržište cigareta svele u podnošljive okvire. Bio je to jedan od prvih ozbiljnih uspeha Đinđićeve vlade. U prvoj polovini 2001. godine, na ilegalnom tržištu cigareta u Srbiji uglavnom su dilovali sitni igrači, jer od svih zaplenjenih količina švercovanih cigareta u tom periodu nijedna se nije mogla dovesti u vezu sa imenom nekog ozbiljnijeg krijumčara iz protekle, zlatne decenije šverca cigareta u Srbiji. Taj iznenadni uspeh iznenadio je i samu vladu, ali i političke suparnike glomazne DOS-ove koalicije, koji su tražili načine da taj zaista značajan uspeh nove vlade dovedu u sumnju. Nisu morali mnogo da čekaju jer u osporavanju tog vladinog uspeha, ali i u osporavanju drugih pozitivnih pomaka u zavođenju reda u zemlji, brzo su dobili partnere u pojedinim predstavnicima nove savezne i republičke vlasti, predstavnicima domaćih i hrvatskih medija, a najviše stranih obaveštajnih službi“ (Vuković, M., Tufegdžić, V., *Oni su jači od nas*, Blic press, Beograd, 2007, str. 295). Tako Đinđić, paradoksalno, posredstvom afere „Nacional“ biva optuživan za šverc cigareta upravo onda kada njegova vlada taj šverc realno suzbija, slično kao što će trinaest godina kasnije Vučić biti označen da cenzuriše medije u vreme najevropskijih medijskih zakona i nikada veće havarije u ponašanju medijskih delatnika.

30 Ćurgus-Kazimir, V., *Hajka – Analiza medijskih napada na Vladu Zorana Đinđića*, Evropski centar za toleranciju, Beograd, 2009, str. 43.

va vlada i pokazalo da pribegava Miloševićevim mehanizmima razračunavanja.³¹ Grubačić je bio i vlasnik informativne agencije VIP, u čijem biltenu se razrađivala „duvanska afera“, čiji je povod bilo Đinđićevo korišćenje privatnog aviona Stanka Subotića zarad uštede troškova u slučaju jedne diplomatske posete. Tri nedelje nakon prvog teksta u *Panorami*, navodno mutni triedar ličnosti, od kojih je jedna tačka premijer Srbije a druga predsednik Crne Gore, u obliku serijala koji izlazi duže od zapanjujućih deset meseci (43 nedelje), dobija nove razmere u hrvatskom nedeljniku *Nacional*, čiji je urednik bio Ivo Pukančić. U prvom tekstu novinarke Jasne Babić, koji je služio i kao pokušaj reketiranja, Subotić se na naslovnoj strani naziva „glavnim mafijaškim bosom Balkana“, a zatim i opisuje kao „tesno povezan“ s dvojicom vodećih političara u Srbiji i Crnoj Gori.³² Da ironija bude veća, deo finansijskih sredstava korišćen prilikom osnivanja *Panorame* Grubačiću

31 „Od toga je odmah nastao politički skandal, jer je Demokratska stranka Srbije na sav glas optužila nepoznate snage da su Gavrilovića likvidirale zbog toga što je, navodno, predao Kabinetu Vojislava Koštunice ‘dokumenta koja teško optužuju Vladu i Demokratsku stranku’ za korupciju i sve najstrašnije. Posle je ispalo da nikakvih dokumenata nije bilo, ali i da su se vodili razgovori o kadrovskoj politici u Državnoj bezbednosti i o mogućem povratku Gavrilovića u Službu – između ostalog. Pri izlasku iz Palate federacije toga dana, Gavra je sreo Zlatka Radnića, kolegu iz DB; na Radnićevo pitanje šta će on tu, Gavra kaže da ima šanse da se vrati u Službu, pa je o tome razgovarao... Beba Popović kazao je kasnije (januar 2005) da su Gavra i njegovi saradnici donosili dijagrame nove strukture službi bezbednosti i da je Jovica Stanišić počeo da podgreva svoje stare ideje o jedinstvenoj službi koja bi obuhvatala sve dosadašnje, civilne i vojne“ (Vasić, M., *Atentat na Zorana Đinđića*, Narodna knjiga, Beograd, 2005, str. 100–101).

32 „Zoran je satanizovan zato što je najavio zaustavljanje prometa cigareta na crno u Srbiji. Duvanska mafija je zato uložila milione evra u kampanju protiv njega. Početkom marta 2001. godine, u hrvatskom *Nacionalu* objavljena je priča o Stanku Subotiću kao bliskom prijatelju Zorana Đinđića i Mila Đukanovića i budalaštine na dve strane o tome kako je Đinđić za vreme Slobodana Miloševića švercovao duvan. Pomenut sam i ja. Priča je nastavljena u naredne 43 nedelje, što je nezabeleženo u istoriji novinarstva. Naše novine, koje do tada nisu prenosile hrvatsku štampu, uključuju se u pisanje o tome i bilo je jasno da se radi o zaveri“, beležile su 17. maja 2005. u Specijalnom sudu reči Vladimira Popovića novinarka *Politike* (Petrović, A., Čarnić, D., *Proces KP 5/03: ubistvo Zorana Đinđića. Knjiga 2*, Din sedma sila: Multinacionalni fond kulture, Beograd, 2008, str. 144).

i njegovom tadašnjem partneru Draganu J. Vučićeviću krajem devedesetih ustupio je upravo Stanko Subotić kao podršku za stvaranje lista koji je trebalo da kritikuje Miloševićev režim i podržava poziciju okupljenu oko Đinđića.³³

Sedam godina kasnije, 23. oktobra 2008, Pukanić i njegov saradnik Nika Franić ginu od bombe podmetnute pod Pukanićev automobil. Vlasti u Srbiji, predvođene Borisom Tadićem, tadašnjim predsednikom Demokratske stranke, Miodragom Rakićem, koordinatorom službi bezbednosti, i specijalnim tužiocem za organizovani kriminal Miljkom Radisavljevićem, uz pomoć opozicionih stranaka u Crnoj Gori nalaze „kruskog svedoka“ Ratka Kneževića i preko njega medijski pokušavaju da učine nešto slično onome čemu je svojevremeno poslužilo i ubistvo Momira Gavrilovića, tadašnjeg visokog funkcionera Državne bezbednosti u ostavci, za kojeg je MUP nakon ubistva saopštio da je bio „umešan u razne likvidacije na teritoriji Beograda, da je držao privatne zatvore, protivpravno lišavao slobode i mučio ljude“.³⁴ Knežević, crnogorski mešetar koji je pokušao da reketira Subotića prvim tekstovima iz hrvatskog *Nacionala* za tadašnjih 1.600.000 DEM, pod izgovorom da mu taj novac duguje država Crna Gora, preko crnogorskih medija *Dan*, *Vijesti* i *Monitor* optužuje za atentat na Pukanića upravo preostalu dvojicu iz triedra – Stanka Subotića i Mila Đukanovića.³⁵

33 O neočekivanom raspletu odnosa s Grubačićem, Čedomir Jovanović piše: „Naša veza sa Grubačićem nije bila dvosmislena. Jednostavno nam je prijalao da se sa njim povremeno sretnemo na nekoj večeri. U to vreme, on je samoinicijativno lobbirao za DS u zapadnoevropskim i vašingtonskim krugovima, pokušavajući, kako nam je kasnije objasnio, da na svoj način učestvuje u promenama. Tokom 2000. godine otišli smo korak dalje razvijajući naš odnos sa Bracom u prijateljstvo. Poslednje dane Miloševićevog režima proveo sam skrivajući se u njegovom stanu, u Dositejevoj ulici. Prijateljstvo između nas iznenada je prekinuto, neposredno nakon hapšenja Slobodana Miloševića. I kampanje koja je protiv nas pokrenuta u za tu priliku odštampanom broju lista *Panorama* koji je izašao u Bijeljini a distribuiran je po Srbiji. Kao izdavači potpisali su se Grubačić i Gavrilović. Ni Zoran ni ja nismo mogli da poverujemo u ono što nam se događalo“ (Jovanović, Č., *Moj sukob s prošlošću: Srbija 2000–2005*, Dan graf, Beograd, 2005, str. 134).

34 „Svi Predsednikovi ljudi“, *Vreme*, 25. avgust 2001.

35 „Naravno da sam kao bogat čovjek postao i meta raznih ‘predatora’ širom bivše države. Jedan od takvih, Ratko Knežević, kojega sam površno poznao, pozvao me u siječnju 2001. i počeo mi objašnjavati svoje pro-

čurgus piše o tome kakvu je logistiku u domaćim medijima imala ova hajka: „Srpski *Blic* i crnogorske *Vijesti* dogovorili su se o razmeni i plasiranju ekskluzivnih informacija. Jedan je citirao otkriće, drugi ga je preuzimao i obrnuto. Novinarka Tamara Marković Subota specijalizovala se za tu temu. Za nju, kao i redakcije *Blica*, *Vijesti* i *Dana*, ispovest Ratka Kneževića bila je nedvosmislena istina.“³⁶ Štaviše, u kulminaciji izmišljanja teorija zavere Knežević je u *Blicu* 28. jula 2009. godine tvrdio da se „dugovanski lobi“ sprema da izvrši puč u Srbiji i ubije Borisa Tadića, dodajući da je identični poruku tadašnjem predsedniku Srbije poslao i njegov hrvatski kolega Stjepan Mesić.³⁷ Onako kako

bleme. Rekao mi je tada da mu je navodno Crna Gora dužna nekakav novac, da nemaju da mu daju i da bi bilo dobro da ja, koji sam zaradio milijune u Crnoj Gori preko svojih distributerskih prava i trgovine cigareta, taj dug njemu platim, da će on to cijeniti i da ću u njemu imati prijatelja. – Kakve vi veze imate s tim što njemu Crna Gora duguje novac? – Apsolutno nikakve. Ali to je klasičan kriminalni stil reketarenja. Ja sam tih godina plaćao sve i svašta, svakome kome je pomoć bila potrebna i znalo se da sam ‘široke ruke’. Knežević je vjerovao da ću radije platiti 1,7 milijuna maraka njemu, nego da ulazim u sukob. Kako sam od prijatelja iz Crne Gore čuo da se Knežević služi takvim metodama za iznuđivanje novca, odbio sam njegov zahtjev i to mu jasno stavio do znanja. Nekoliko dana nakon toga dobio sam na privatni faks tekst koji će o meni biti objavljen ako ne uplatim novac, ispostaviti će se malo kasnije da je to bio prvi članak u *Nacionalu*. – Prije nego što je objavljen? – Da, prije nego što je izašao. Pokazivali su mi što će se dogoditi ako im ne platim. Toga dana kod mene je bio Milan Janković, poznatiji kao Philip Zepter, kad mi je stigao faks“, odgovara Subotić u intervjuu hrvatskom *Nacionalu* 2012. godine („Žrtva sam kriminalaca koji su ubili Zorana Đinđića“, *Nacional*, 27. mart 2012).

36 *Bratska hajka: Crna Gora – jedna osporavana državnost*, Centar za bezbednost i toleranciju, Beograd, 2013, str. 172.

37 Subotić u jednom intervjuu objašnjava razloge za ovakve optužbe: „On [Boris Tadić, *prim. aut.*] je to uradio iz jednog osnovnog razloga, da mene ponovo diskredituje, pošto je znao da dajem izjave, rekao sam ono da su me pokrali za novac... Onda su izmislili tu priču i Đukanović ga je pozvao da se zbog toga vidi. Tadić je došao i nijednu reč mu oko toga nije pomenuo. Razgovarali su dva sata, to mi je Milo lično ispričao, da je Boris maltene došao kod njega kao Bil Gejts, nudeći Crnoj Gori investicije u stotinama milijardi, železnice, postavljanje optičkih kablova, čuda... Milo mi kaže: ‘Očekivao sam da će otvoriti to pitanje, pošto je to pitanje zbog čega sam ga ja zvao.’ Međutim, on to nije

Mesićev demanti dat agenciji *FoNet* nije mogao nigde biti objavljen zbog potpune kontrole medija koju je sprovedila tadašnja vlast „demokratske“ provenijencije, isto tako ni svedočenje novinarkе Jasne Babić da iza serije tekstova u *Nacionalu* protiv Subotića, Đukanovića i Đinđića iz 2001. godine zapravo stoje Ratko Knežević i tadašnji ambasador Sjedinjenih Američkih Država u Srbiji Vilijam Montgomeri u srpskim medijima nije ugledalo svetlost dana.³⁸ Jedini tekst na tu temu objavljen je 30. novembra 2010. godine u listu *Danas*, pod nazivom „Monty, ali ne Python“, autora Miloša Vasića, tadašnjeg bliskog prijatelja Vladimira Popovića.

I pored toga što Županijski sud u Zagrebu nije našao nikakvu vezu između atentata na hrvatskog novinara, s jedne, i Subotića i Đukanovića s druge strane, a Kneževićeve tvrdnje proglasio je nepotkrepljenim i bez ijednog dokaza, Tužilaštvo u Srbiji pokreće istovetan postupak ne bi li na taj način pomoglo crnogorskoj opoziciji, koja se preko državne kompanije Telekom znatno finansirala iz Srbije, kao i tamošnjim nevladinim organizacijama, da smene „kriminalnu“ i „mafijašku“ vlast Mila Đukanovića. U tom smislu 27. aprila 2009. godine sledi hapšenje bivšeg operativca službe bezbednosti Sretena Jocića, zvanog Joca Amsterdam, koji se tereti za neko drugo krivično delo (za naručivanje ubistva Gorana Marjanovića), ali se medijski predstavlja

ni pomenuo“ („U ime naroda“, *Ekspres*, 24. jun 2016).

38 „Ipak najveće iznenađenje u javnosti oko duvanske afere izazvala je izjava novinarkе hrvatskog *Nacionala* Jasne Babić, koja je bila autorka prva dva teksta o duvanskoj aferi. Ona je tek 2010. godine iznela tvrdnju da su značajnu ulogu u kreiranju te afere, osim ubijenog vlasnika *Nacionala* Ive Pukanića, imali i crnogorski biznismeni Ratko Knežević, koji je bio u sukobu s Milom Đukanovićem, tadašnji predsednik Jugoslavije Vojislav Koštunica, njegov savetnik za medije Aleksandar Tijanić i tadašnji američki ambasador u SRJ Vilijam Montgomeri. 'Nakon drugog teksta o duvanskoj mafiji, mene su poslali u Beograd da se nađem najpre sa Aleksandrom Tijanićem, jer će me on odvesti kod Vojislava Koštunice. Obećano mi je da će mi Koštunica dati senzacionalni dokazni materijal o vezama crnogorske duvanske mafije i Zorana Đinđića, što sam kao užasno radoznali novinar i prihvatila i srela se sa Koštunicom u Beogradu', rekla je Babićeva, otkrivši da je sastanak organizovao Ratko Knežević, pozvavši u njenom prisustvu telefonom Aleksandra Tijanića. Ona je rekla da Koštunica nije imao nikakav dokazni materijal o toj sprezi kao kriminalnoj, i da mu je, kako se kasnije pokazalo, jedini cilj bio da kriminalizuje premijera Srbije Zorana Đinđića“ (Stanković, B., *Insajder, moja priča*, Samizdat, Beograd, 2013, str. 295–296).

i kao operativni organizator Pukanićevog ubistva, da bi mu suđenje za to delo otpočelo 20. aprila 2010. godine. Novinarka Tamara Marković Subota dobija instrukcije iz policije i Tužilaštva da u *Blicu* plasira tekstove koji će biti spona između Kneževićevih tvrdnji i pozadine Pukanićevog ubistva koju bi mogao da otkrije Sreten Jocić u svojstvu svedoka saradnika. U listovima *Večernje novosti* i *Press*, 20. i 29. oktobra 2009. godine takođe su objavljivane lažne informacije da Jocić nudi nagodbu Tužilaštvu kojom bi otkrio nalogodavce Pukanićevog ubistva u zamenu za to da mu se kazna smanji na deset godina zatvora.

ČANETOVE PRIJAVE ČEKAJU U FIOCI

Posle dve godine neuspešnih pokušaja, Jocić, iznoseći svoju odbranu, 2012. godine navodi podatke da je direktor policije Milorad Veljović uz prisustvo još jednog lica iz Specijalnog tužilaštva pokušao da iznudi lažan iskaz kojim bi trebalo da optuži Stanka Subotića, Mila Đukanovića i po mogućstvu Branu Mićunovića, poznatog crnogorskog biznismena, kao nalogodavce za to ubistvo – dakle, upravo onako kako su mediji pre toga najavljivali. U tom slučaju, Subotić bi suštinski bio primoran da bude u bekstvu, pošto bi svaka strana vlast morala da ga izruči na osnovu toga što ga osoba iz kriminalnog miljea tereti za ubistvo (ili, u slučaju Šarića, za šverc narkotika i pranje novca), nakon čega bi direktno bio sproveden u zatvor zbog krivičnog dela za koje bi već bio osuđen u odsustvu, dok bi Jocić bio obezbeđen i slobodan u nekoj od država Srednje Amerike. Na ove Jocićeve navode reaguju advokati Stanka Subotića i 5. juna 2012. podnose krivičnu prijavu republičkom javnom tužiocu Zagorki Dolovac zbog krivičnog dela iznuđivanja iskaza i sprečavanja i ometanja dokazivanja protiv Milorada Veljovića, N. N. lica iz Specijalnog tužilaštva, glavnog urednika lista *Blic* Veselina Simonovića, novinarkе Tamare Marković Subote i više N. N. lica iz rukovodstva Demokratske stranke.³⁹ Ova prijava dopunjena je 16. jula iste godine, a među licima koja se terete da su prekršila zakon pojavljuju se i inspektori Ministarstva unutrašnjih poslova Bogdan Pušić i Zoran Ljubičić, advokatića iz Beograda Gordana Babić, zamenik tužioca za organizovani kriminal Saša Ivanić, direktor

39 „Kako *Blic* plasira naručenu hajku“, *E-novine*, 9. oktobar 2012. (<http://www.e-novine.com/srbija/srbija-tema/72610-Kako-Blic-plasira-naruenu-hajku.html>; pristupljeno 16. februara 2015).

Bezbednosno-informativne agencije Saša Vukadinović, tadašnji direktor Telekoma Branko Radujko, ministarka pravde Snežana Malović, koordinator službi bezbednosti Miodrag Rakić, državni sekretar u Ministarstvu pravde Slobodan Homen, načelnik Uprave kriminalističke policije Rodoljub Milović i drugi.⁴⁰

Sreten Jocić je 2. aprila 2014. oslobođen optužbi za ubistvo Ive Pukanića, jer nije bilo nikakvog dokaza za krivično delo zločinačkog udruživanja, što je Apelacioni sud potvrdio krajem februara 2015. godine.⁴¹ Zbog toga što je proveo 1.300 dana u pritvoru, od 27. aprila 2009. do 28. decembra 2012. godine, Jocić je sredinom januara 2016. tužio državu i zatražio odštetu od 60 miliona dinara; njegovim advokatima na ime troškova u ovom postupku isplaćeno je 11 miliona dinara.⁴² Optužnica srpskog tužilaštva teretila je Jocića da je po nalogu nepoznatog lica (fingirano da bude Subotić, s motivom osvete zbog tekstova u *Nacionalu*) organizovao kriminalnu grupu koja je izvršila ubistvo Pukanića i Franića; kao neposredni izvršilac okrivljen je i pravosnažno osuđen na 40 godina zatvora Željko Milovanović. Stanko Subotić se sve vreme od podizanja optužnice za šverc cigareta nalazio pod medijskom blokadom, a prostor mu, ako se izuzmu dva pojavljivanja na *TV B92*, ustupa jedino regionalni portal *E-novine*, koji je zbog toga trpeo i dan-danas trpi blokadu većine oglašivačkih agencija. I on je, prvostepenom presudom, zbog nedostatka dokaza oslobođen svih optužbi pred Višim sudom u Beogradu, 18. jula 2014, a godinu i po dana kasnije, 24. decembra 2015, Apelacioni sud pravosnažno je potvrdio tu odluku Višeg suda.

Kada je reč o listu *Blic*, ulogu koju je Tamara Marković Subota preovlađujuće imala u derivatima i reaktualizacijama akcije „Mreža“, Vuk Z. Cvijić imao je u manipulacijama svime što su mu policija i tužilaštvo servirali u vezi s akcijom „Balkanski ratnik“. To u medijskom smislu uistinu podrazumeva paralelni proces kriminalizacije Crne Gore i nastavak neskrivenog nastojanja da se s kriminalom po svaku cenu poveže sam vrh vlasti, tj. Milo Đukanović i Demokratska partija socijalista (DPS), s tim što ovde šverc cigareta biva zamenjen trgovinom kokainom,

a potom i pranjem novca iz takve trgovine. Isto tako, Saša Ivanić, koji je u saradnji s Rodoljubom Milovićem vodio postupak protiv Stanka Subotića, od 2010. godine vodi i objedinjeni postupak protiv Darka Šarića za šverc kokaina, a od 2011. za pranje novca, koristeći se istim metodama iznuđivanja iskaza od ljudi poput Nebojše Jestrovića, koji mu služi da uvede novo-staro osumnjičeno lice i preostalog člana triedra – Stanka Subotića.

Cvijić za te potrebe 18. marta 2010. godine lansira tekst pod naslovom „Caneta sumnjiče da je švercovao kokain sa Šarićem“, koji je nastavak pripreme terena od dan ranije, kada zajedno s Tanjom Nikolić Đaković u tekstu „Subotić u panici zbog nove optužnice“ zapravo otkriva nameru Tužilaštva da nastavi s progonom i optuži Subotića i za šverc kokaina.⁴³ Taj tekst pojavljuje se samo tri dana nakon što se Subotić u emisiji *Intervju sa Jugoslavom Čosićem na TV B92* uključuje direktno iz Ženeve kako bi demantovao tvrdnje Nebojše Medojevića, lidera crnogorskog Pokreta za promjene, da se sa Šarićem krije na Žabljaku u Crnoj Gori, izmišljotinu koju su tih dana podgrevali mediji *Dan* i *Vijesti* iz Crne Gore, kao i *Blic*, *Press* i *Kurir* u Srbiji, pod direktnom kontrolom Borisa Tadića i Miodraga Rakića, a pre svega kako bi po nalogu tužilaštva

43 Iz pisma koje je Subotić nakon ovih tekstova uputio redakciji *Blica*: „U poslednjem broju, 18. marta, *Blic* je objavio da se protiv mene sprema optužnica za švercovanje kokaina. Ako je to tačno, a ne sumnjam u vašu povezanost sa političarima i finansijskim moćnicima koji odlučuju o takvim optužnicama, siguran sam da se takva optužnica priprema zato što sam odlučio da progovorim o tome ko je sve od mene dobijao novac, ko me je ucenjivao i ko bi sada želeo da eliminiše sve dugove prema meni. U Srbiji je očigledno zabranjeno pomenuti imena Miškovića i Beka. Posledica takvog ponašanja je podizanje optužnice o kojoj prvo saznaju mediji, državni sekretari i političari stranih država, a poslednje za to saznaje Specijalno tužilaštvo, čiji je to osnovni posao. Meni je jasno da u Srbiji nema ni slobodnog novinarstva, ni slobodnog tržišta ni nezavisnog pravosuđa. Švajcarskoj, u kojoj živim, to je takođe jasno jer su poznati sa načinom funkcionisanja korumpirane vlasti u Srbiji. Žao mi je ljudi koji žive u Srbiji i žao mi je bezizlazne situacije u kojoj se nalaze. Ja ne smatram da imam prevelik problem. Vi ga imate. Ništa me neće zaustaviti u nameri da iznesem celu istinu od 1995. do 2010. godine, a o svemu će javnost doneti svoj sud.“ Ovo pismo objavljeno je kao deo novog teksta u kojem se iznose neistine o Subotiću iz pera novinara Vuka Z. Cvijića i Željke Jevtić, od kojih zbog toga nijedan do danas nije odgovarao pred sudom („Cane i Šarić sastajali se barem jednom mesečno“, *Blic*, 19. mart 2010).

40 „Kriminalci u vrhu države“, *E-novine*, 11. oktobar 2012. (<http://www.e-novine.com/srbija/srbija-tema/72720-Kriminalci-vrhu-drave.html>; pristupljeno 16. februara 2015).

41 „Joca Amsterdam oslobođen optužbe za ubistvo Ive Pukanića“, *Blic*, 2. april 2014.

42 „Sreten Jocić tuži državu za 60 miliona dinara“, *Politika*, 21. januar 2016.

insinuirali ono „opšte mesto“ koje je Mira Marković zacrtala još 1997. godine – da Đukanović štiti kriminalce švercere, baš kao što je 1999. godine štiti „strane plaćenike“ i „izdajnike“ poput Đinđića. Crnogorsko poreklo Pljevljanina Šarića zbog toga se u ovoj kampanji posebno apostrofira, iako je Šarić od svoje sedamnaeste godine živeo u Srbiji i imao isključivo srpsko državljanstvo,⁴⁴ baš kao što se u pozadinu gura činjenica da je velika većina Šarićeve imovine preko koje ga Tužilaštvo tereti da je oprao novac od trgovine kokainom stečena na teritoriji Srbije i to u aukcijskim privatizacijama tokom vladavine Vojislava Koštunice i Borisa Tadića.

Novinarka Tanja Nikolić Đaković takođe je autorka teksta „U zagrljaju mafije“, koji se pojavio u nedeljniku *NIN* 28. juna 2012. godine, nešto više od mesec dana nakon pobeđe Tomislava Nikolića na predsedničkim izborima, koja je posledično dovela i do smene republičke vlasti, a koji dolazi kao reakcija Tužilaštva i policije na krivičnu prijavu koju su advokati Stanka Subotića podneli protiv glavnog urednika *Blica* Veselina Simonovića i Tamare Marković Subote. U tom tekstu tek inaugurisani predsednik Nikolić tendenciozno se povezuje sa Subotićem preko intervjua za *Blic* iz jula 2009. godine, u vreme kada je Tanja Nikolić Đaković radila u tom listu, u kojem je Ratko Knežević plasirao notorne laži da se, između ostalog, planira likvidacija Borisa Tadića i da Subotić radi za Nikolića. Ti sadržaji i druge neistine, već demantovane od strane tadašnjeg hrvatskog predsednika, koji je u srpskoj štampi za tu priliku cenzurisani, ponovo se reaktuelizuju, pa se tako Tomislavu Nikoliću postavlja pitanje da li ima nekakve veze sa švercom duvana, a Subotić se povezuje sa francuskom obaveštajnom službom.

Odgovor advokata Stanka Subotića na ovaj tekst je najpre odbijen, da bi se nakon više od mesec dana, 2. avgusta, iznenada pojavio, ali u prekretojenj formi; iz originalnog naslova „U zagrljaju novinarske mafije“ izbačena je reč „novinarske“, a iz teksta pak svi delovi koji bi mogli da kompromituju listove *Blic*, *NIN*, odnosno njihove glavne urednike, Veselina Simonovića i Nebojšu Spaića. Dakle, na isti način na koji to ima običaj da čini i Ljiljana Smajlović u listu *Politika*, čime ovi urednici direktno krše odredbe prava na odgovor i demanti iz Zakona o javnom informisanju i medijima. Nebojša Spaić „proslavio“ se čuvenom naslovnom stranom *NIN-a* uoči izborne tišine 2012. godine, na kojoj je Tomislava

Nikolića unapred proglasio „gubitnikom“. Njegova supruga Tamara Spaić bila je dugogodišnja novinarka lista *Blic*, u kojem se u toku predizborne kampanje, a posebno nakon nje, takođe pretežno bavi diskreditovanjem predsednika Nikolića. Jedna je od medijskih rođonačelnica, pored svojih koleginica Ivane Mastilović Jasnić, Nataše Latković i Željke Jevtić, svesremenog fabrikovanja i spinovanog fingiranja navodnog sukoba u vrhu vlasti između Tomislava Nikolića i Aleksandra Vučića. Ovu temu i dan-danas razrađuju listovi u vlasništvu kompanije Ringier Axel Springer (*Blic*, *NIN*, *Alo!* i *24 sata*), zajedno s tabloidom *Kurir*, koji je i dalje pod velikim uticajem krugova bliskih Rodoljubu Miloviću, bivšem načelniku Uprave kriminalističke policije, i njima srodnih frakcija.

GIMME FIVE!

Decembra 2014. godine Tamara Spaić daje otkaz u *Blicu*, nezadovoljna načinom rada, a svoj angažman nastavlja na sajtu *Cenzolovka*, gde značajnu količinu suptilnosti, koje je do tada morala da se pridržava, zamenjuje sirovim i otvorenim doprinosom u „igri milenijuma“ – centralnoj kampanji protiv aktuelne vlasti o njenom navodnom gušenju medijskih sloboda i sveopštoj cenzuri. Autorka je teze da stanje u medijima nikada nije bilo gore nego danas, osim možda u vreme dok je Aleksandar Vučić, „Veliki Cenzor“ iz doba ubistva Slavka Ćuruvije, bio ministar informisanja.⁴⁵ Sajt *Cenzolovka* projekat je Fondacije „Slavko Ćuruvija“, kojom formalno upravlja Jelena Ćuruvija, ćerka ubijenog novinara, a čiji se sponzori i donatori preklapaju s onima koji finansiraju medije i organizacije poput NUNS-a, BIRN-a, CINS-a, *Peščanika*, Nezavisnog društva novinara Vojvodine (NDNV-a) i drugih. NUNS, koji je godinama posredno nipodaštavao Jelenu Ćuruviju zbog parničnog postupka s Brankom Prpom, izbegavajući da je zove na komemoracije,⁴⁶ tako „spletom okolnosti“, preko noći i svežnja novčanica postaje interesno prijateljska organizacija u borbi za osvajanje grantova, koja podrazumeva zajedničkog neprijatelja – Aleksandra Vučića. Posledica ovog bizarnog, nekrofilskog aranžmana jeste Perica Gunjić, jedan od novinara i urednik sajta Centra za istraživačko novinarstvo Srbije, na mestu glavnog urednika *Cenzolovke*.

⁴⁴ *Bratska hajka; Crna Gora – jedna osporavana državnost*, Centar za bezbednost i toleranciju, Beograd, 2013, str. 187.

⁴⁵ „Zašto je važno biti slobodan?“, *Cenzolovka*, 26. decembar 2014. (<http://www.cenzolovka.rs/zasto-je-vazno-biti-slobodan/>; pristupljeno 18. februara 2015).

⁴⁶ „Sramno!“, *Kurir*, 1. februar 2007.

List *Blic* ima dugogodišnju istoriju povlašćene saradnje s režimom Borisa Tadića, Demokratskom strankom i njenim saveznicima, tokom koje je neretko i flagrantno kršio zakone. Osnovni mehanizam podrazumevao je potpisivanja direktnih ugovora, prema Zakonu o javnim nabavkama, za pružanje usluga „istraživanja i razvoja“ iz oblasti za koje određeni medij uopšte nije stručan, čime se prikrivala prava priroda saradnje između medija i stranačkih rukovodilaca koji vode državne institucije, „jer se tu u stvari radi o besplatnoj političkoj promociji stranačkih funkcionera“.⁴⁷ Tako je Agencija za mala i srednja preduzeća 2009. godine naručila istraživanje o „potrebama malih i srednjih preduzeća za unapređenje poslovanja“, koje je inače iz budžeta plaćena da sama čini, i platila *Blicu* 4,48 miliona dinara. Najdrastičniji primer ovakve zloupotrebe i perfidnog stavljanja medija pod kontrolu Savet za borbu protiv korupcije otkrio je u ugovorima između Ministarstva za zaštitu životne sredine i listova *Blic* i *Alo!* na iznos od čitavih 47,2 miliona dinara za seriju tematskih dodataka o životnoj sredini. Ni na jednom od ovih tekstova nije bilo naznačeno da su plaćeni, što je suprotno zakonu.

Državna firma Telekom Srbija, pod rukovodstvom Branka Radujka, koju su advokati Stanika Subotića označili kao „kasicu-prasicu“ režima Vojislava Koštunice i Borisa Tadića, najviše je novca posredstvom oglasa, kada je o štampanim medijima reč, do 2008. godine uplaćivala *Večernjim novostima*, bliskim opciji Demokratske stranke Srbije, da bi nakon formiranja vlade Demokratske stranke i Socijalističke partije Srbije primat preuzeo upravo *Blic*, koji od 2009. godine dobija ubedljivo najviše reklama (58,95 miliona dinara). Ova firma je dobrim delom finansirala i novine *Politika*, *Press* i *Kurir*, koje su, takođe u vremenu do smene vlasti 2012. godine, pretežno bile naklonjene Demokratskoj stranci i vodile kampanju protiv Subotića, a naročito protiv Mila Đukanovića. Kompromitujuće ugovore s listom *Blic* sklapali su i Agencija za privatizaciju, Ministarstvo ekonomije i regionalnog razvoja, Ministarstvo zdravlja, Ministarstvo poljoprivrede i Ministarstvo unutrašnjih poslova, koji su najčešće podrazumevali i intervju s resornim ministrima, opet bez naznake „plaćeni oglas“.

⁴⁷ *Izveštaj o pritiscima i kontroli medija u Srbiji*, Savet za borbu protiv korupcije, Vlada Republike Srbije, Beograd, 19. septembar 2011, str. 19 (<http://www.antikorupcija-savet.gov.rs/Storage/Global/Documents/mediji/IZVESTAJ%20O%20MEDIJIMA,%20PREKISICENA%20VERZIJA.pdf>; pristupljeno 19. februara 2015).

Medijskim deriviranjem akcije „Balkanski ratnik“, pod injekcijom tendencioznih nadgradnji Tužilaštva i policije, bavio se i Ratko Femić, bivši novinar *Alo!*, *Danasa*, *Novog magazina*, kolumnista *Al Jazeera* i aktuelni član Izvršnog odbora NUNS-a, dok je specijalnu ulogu odigrao Stevan Dojčinović, glavni urednik Centra za istraživačko novinarstvo Srbije, koji na tu funkciju simptomatično stupa u vreme pada s vlasti Borisa Tadića. Budući da se nikad ranije nije profesionalno bavio novinarstvom pre nego što je 2008. godine po osnivanju ušao u CINS, a gotovo svaki tekst na kojem je radio predstavlja rezultat određenih veza i kanala sa Specijalnim tužilaštvom za organizovani kriminal (Miljko Radisavljević i Saša Ivanić), Bezbednosno-informativnom agencijom (Saša Vukadinović)⁴⁸ ili Upravom kriminalističke policije (Rodoljub Milović), i koordinatorom bezbednosnih službi Miodragom Rakićem, Dojčinovićeva figura kao takva paradigmatična je jer je u potpunosti skrojena kao produkt koji treba da radi u korist pobrojanih službi, preciznije, čelnih ljudi koji se u njima nalaze, ili su se, kako će se ispostaviti, nalazili dok su mu krojili karijeru i tako ga zadužili.

CINS nastaje paralelno s potpunom kontrolom Demokratske stranke nad izvršnom vlašću,

⁴⁸ Interesantna je činjenica da je Saša Vukadinović posle petooktobarskih promena postavljen na mesto načelnika policije u Kruševcu, u vreme kada Stevan Dojčinović, koji je takođe iz Kruševca, polazi u srednju školu. Vukadinović će juna 2007. godine postati načelnik Uprave za izvršenje zavodskih sankcija pri Ministarstvu pravde, odakle godinu dana kasnije, 16. jula 2008, prelazi na mesto direktora BIA – baš u vreme kada Dojčinović gubi interesovanje za studije novinarstva i postaje sastavni deo tek osnovanog CINS-a u Beogradu. Isto službeno lice biće optuživano da je tokom akcije „Sablja“ iznudilo iskaz od vođe „kruševačkog klana“ Zorana Jotića Jotke, u prilog čemu idu i zaključci Odbora za odbranu i bezbednost Skupštine Srbije od 20. maja 2005. godine, da je u vreme trajanja vanrednog stanja na celokupnoj teritoriji Srbije bilo svega šest slučajeva policijske torture, a da se jedan od tih odnosi na upravu u Kruševcu. Miljko Radisavljević takođe je iz Kruševca i Vukadinovićev je kolega s Pravnog fakulteta, koji postaje specijalni tužilac baš kao i on, 2007. godine. Dok je Dojčinović pohađao srednju školu, Radisavljević je najpre obavljao funkciju opštinskog tužioca u Kruševcu, a od 2001. godine funkciju zamenika okružnog tužioca. Zbog karakterističnog stajlinga (tetovaže, pirsinzi, delinkventska frizura, stil oblačenja) i pripadanja lokalnoj pank supkulturi, moguće je pretpostaviti da je legitimacija srednjoškolca Dojčinovića kruševačkoj policiji već tada bila poznata („Ko je Saša Vukadinović, novi direktor BIA“, *Politika*, 17. jul 2008).

a zvanično ga osniva i afirmiše NUNS. Prema podacima Agencije za privredne registre, CINS je registrovan kao fondacija na istoj adresi kao i NUNS i UNS – u Resavskoj 28, a kao datum osnivanja naveden je 30. april 2012. godine, što čini raskorak od četiri godine u odnosu na stvarni početak rada ove organizacije. Za direktora imenovan je Branko Čečen, a za članove Upravnog odbora sve sami istaknuti članovi NUNS-a: Senka Vlatković, Dragan Janjić, Jan Briza, Branka Stanković, Željko Bodrožić, Jelka Jovanović, Mijat Lakićević, Ljubomir Živkov, Amela Bajrović, Dušan Radulović i Vukašini Obradović, kao predsednik ovog tela. Obradović paralelno obavlja i funkciju predsednika NUNS-a, direktor je i glavni urednik novina *Vranjske* i vlasnik štamparije koja izdaje taj nedeljnik.

NUNS, koji se deklarativno zalaže za unapređenje interesa novinarske profesije, tokom 2009. godine dobio je 1,41 milion dinara, a 2010. godine 1,7 miliona dinara radi „praćenja aktivnosti“ tokom kampanje „Očistimo Srbiju“ Ministarstva za zaštitu životne sredine, na čijem je čelu bio Oliver Dulić, visoki funkcioner Demokratske stranke. Sledeće, 2011. godine, NUNS dobija grant od tadašnje delegacije Evropske unije u Srbiji, predvođene Vensanom Dežerom, za projekat pod nazivom „Veća transparentnost u lokalnoj samoupravi – Građanska prava i obaveze države“, koji takođe nikakve veze nema s novinarstvom. Sredinom 2014. ovo novinarsko udruženje zajedno sa UNS-om realizovaće i projekat „Perspektive obnovljivih izvora energije do 2020. godine“, koji finansira Centralnoevropski forum za razvoj (CEDEF) pod institucionalnim pokroviteljstvom Ministarstva rudarstva i energetike i Agencije za zaštitu životne sredine. UNS je takođe tokom 2008. godine participirao u organizovanju Eko pres karavana u sklopu akcije „Očistimo Srbiju“, kojom su popularizovani funkcioneri Demokratske stranke, raspoložuci novčanim sredstvima u visini od pola miliona dinara.⁴⁹

HOBOTNICA OCCRP

Medutim, ključna logistička i finansijska podrška CINS-u ne dolazi od NUNS-a, već od jedne u Srbiji malo poznate i gotovo fiktivne organizacije sa sedištem u Bosni i

Hercegovini, koja se zove Projekat izveštavanja o organizovanom kriminalu i korupciji (OCCRP), na čijem je čelu Dru Saliven, samoprolašeni američki žurnalista koji je tokom devedesetih iz države Tenesi preko organizacija USAID⁵⁰ i Irex dospeo na područje bivše Jugoslavije, pa je tako CINS zapravo podružnica ovog tela, dok se provizorno, za domaće potrebe, predstavlja da je u okrilju NUNS-a. Novinari istraživači CINS-a većinom su istovremeno i novinari istraživači OCCRP-a. OCCRP se predstavlja kao neprofitni, zajednički program Centra za istraživačko novinarstvo u Sarajevu (CIN), rumunskog i moldavskog Rise Projecta, bugarskog Centra za istraživačko novinarstvo, Centra za istraživačko novinarstvo u Srbiji, *Novaje Gazete* u Moskvi, *Kijev posta*, HETQ (jermenski istraživački novinari), re:Baltica u baltičkim državama, Atlatszo.hu u Mađarskoj, SCOOP-Makedonija, MANS-a u Crnoj Gori, nedeljnika *Monitor* u Crnoj Gori, „Liberala“ i „Studija Monitor“ iz Gruzije, Češkog centra za istraživačko novinarstvo i mreže novinara istraživača i medija od Istočne Evrope do centralne Azije. Balkanska istraživačka regionalna mreža (BIRN), čija je direktorka Gordana Igrić, nekadašnja glavna urednica Instituta za izveštavanje o ratu i miru (IWPR) koja je sa tog mesta omogućila pranje biografije novinaru agencije SRNA Radovana Karadžića Željku Cvijanoviću, današnjem uredniku proruskog i ultranacionalističkog internet portala *Novi standard*, sa svojim ogrankom koji deluje na Kosovu takođe je deo mreže OCCRP.

Poslednju u nizu ovih tipskih organizacija iz Crne Gore (treća u istoj državi), pod serijal-

50 „Predstavnicima ove organizacije prvi put su se pojavili za vreme januarskih protesta opozicije i studenata 1997. godine, organizovanih zbog izborne krađe u Srbiji. U vrlo kratkom periodu, od januara do aprila te godine, u Beograd će stići 23 predstavnika ove organizacije, noseći sa sobom takozvane projekte, uglavnom s jednim naslovom – ‘srušiti Miloševića’. Pored projekata, oni imaju i nešto zanosnije, a to su zelene novčanice koje nose predstavnici njihove obaveštajne službe, jer nije zgodno da se uvažena gospoda iz uvažene vladine organizacije bave tako trivijalnim poslovima. Inače, ova organizacija, zajedno sa Američkim informativnim centrom u Beogradu, koordinira aktivnost svih nevladinih organizacija koje su delovale na tadašnjem prostoru SRJ. I da budem potpuno jasan, kad je u pitanju rušenje ustavnog poretka, pa i samog Miloševića, nastupaju pod geslom ‘cilj opravdava sredstva’, pa u svoje projekte uključuju i oblike nasilja po sistemu ako prođe – prođe“ (Mijatović, Z., *Sačekuša za Srbiju: kako je tajni agent Državne bezbednosti blagovremeno upozoravao iz SAD*, Pharos, Beograd, 2007, str. 180).

49 *Izveštaj o pritisicima i kontroli medija u Srbiji*, Savet za borbu protiv korupcije, Vlada Republike Srbije, Beograd, 19. septembar 2011, str. 34 (<http://www.antikorupcija-savet.gov.rs/Storage/Global/Documents/mediji/IZVESTAJ%20O%20MEDIJIMA,%20PRECISCENA%20VERZIJA.pdf>; pristupljeno 19. februara 2015).

nim nazivom Centar za istraživačko novinarstvo Crne Gore (CIN-CG), osnovala je 31. januara 2014. godine firma Daily Press d. o. o., koja je vlasnik dnevnog lista *Vijesti* i TV *Vijesti* d. o. o. iz Podgorice. Obe medijske firme u neformalnom su vlasništvu crnogorskog biznismena Miodraga Perovića, koji se nalazi i u Upravnom odboru CIN-CG-a, u kojem su još i predsednik Željko Ivanović, izvršni direktor *Vijesti*, Mihajlo Jovović, glavni urednik *Vijesti*, Slavoljub Ščekić, nekadašnji izvršni direktor *TV Vijesti* i aktuelni predsednik Borda te kompanije, te Vladan Mićunović, glavni urednik *TV Vijesti*. Predsednica CIN-CG je Milka Tadić Mijović, sestra od strica bivšeg predsednika Srbije Borisa Tadića, izvršna direktorka nedeljnika *Monitor*, koji je takođe u sastavu OCCRP-a. OCCRP se zvanično finansira od grantova Fonda za demokratiju Ujedinjenih nacija (UNDEF), Agencije Sjedinjenih Država za međunarodni razvoj (USAID) i Fonda za otvoreno društvo.

Ipak, istraživačke priče, koje ne spadaju u uobičajene kraće novinarske forme, s jedne strane raspoložu mnogo većim manevarskim prostorom i brojnim opcijama za plasiranje istraživačkih podataka (koji sami po sebi ne moraju ni biti nužno kompromitujući), tako da se izazove željeni efekat. Obično je u pitanju želja nekog naručioaca koji ima interesa da se podaci na određeni način predstave, pa taj tako istovremeno postaje i klijent te istraživačke organizacije, bez obzira na to što se njeni troškovi već podmiruju iz grantova. S druge strane, ekskluzivni podaci koje je dostavio jedan klijent mogu poslužiti kao materijal za učenjivanje onog fizičkog ili pravnog lica koje tako predstavljene podaci kompromituju, pa time i ono ulazi u rizik da postane klijent, a sve u cilju da se na istraživačkoj priči zaradi što je više novca moguće, što, dakle, ne mora nužno da podrazumeva njeno momentalno objavljivanje. U praksi se pokazuje da ovaj tip „novinarskih“ organizacija ne preza ni od jednog od navedenih oblika finansiranja, štaviše – to tretira kao svoj regularni deo posla.

I Femić i Dojčinović, pored operativnih podataka kojima raspoložu, svoj rad začinjuju eventualnim zaključcima i implikacijama, sumnjama i pretpostavkama, tj. svim onim što je Tužilaštvu i policiji nezgodno da direktno iznose u javnost, da bi sa Šarićem povezali Stanka Subotića, a preko njega i Mila Đukanovića, jer se ispostavlja da uvek postoji neko važniji ko treba da bude označen, neko bitniji i veći od samog Šarića, da bi ovaj zatim spao samo na puki politički instrument – na ono što je sam Šarić u sudnici nazvao „stvar“. Ovu divlju gradnju realizuju tako što se selektivno nadovezuju na već postojeće napise iz žute štampe kako iz Srbije, tako i iz Crne Gore,

dok ti isti mediji sve vreme zapravo samo jedni od drugih preuzimaju i minimalno variraju sadržaj, kako bi svaka ta minimalna varijacija podstakla novo pitanje i dalje produbljivala hajku. Ono što Femić sumira u *Novom magazinu* i *Al Jazeera Balkans*, to Dojčinović razlaže na sajtovim OCCRP i CINS, koji zatim svoje istraživačke priče pokušavaju da plasiraju u neki od mejnstrim medija kao što su *Politika*, *NIN*, *Vreme* i *Novi magazin*. Medijska aktivnost obojice novinara biva drastično pojačana nakon što je Darko Šarić lociran u Južnoj Americi (tačnije u Dominikanskoj Republici, prema svedočenju Šarića od 25. februara 2015. godine), i kada je zbog izvesnog hapšenja posredstvom advokata s Ministarstvom pravde dogovorio predaju 18. marta 2014. godine, samo dva dana posle održanih vanrednih parlamentarnih izbora na kojima je ubedljivu pobjedu, osvojivši 48,35 odsto glasova i 158 mandata u Skupštini Srbije, odnela Srpska napredna stranka predvođena Aleksandrom Vučićem.

NAS DVA BRATA OBA RATUJEMO

Iako je potera za Šarićem trajala unazad već četiri godine, i to u sprezi Specijalnog tužilaštva za organizovani kriminal, Uprave kriminalističke policije i Bezbednosno-informativne agencije, preduslovi za zaokret u istrazi napravljeni su tek 13. juna 2013. godine, kada je, pod rukovodstvom Vučića, koordinatora bezbednosnih službi koji je na to mesto došao posle Miodraga Rakića, formirana radna grupa koja se sastojala od deset službenika BIA sa isključivim zadatkom da lociraju i uhapsu Šarića – dakle, kada je Uprava kriminalističke policije predvođena Rodoljubom Milovićem jasno distancirana. U akciji lociranja, transfera preko Crne Gore, u kojoj je Šarić želeo nakratko da se sastane sa svojom porodicom koju dugo nije video, i predaje, učestvovalo je više od sto osoba: pripadnika BIA Srbije i Agencije za nacionalnu bezbednost Crne Gore, američke CIA, slovenačke SOVA, kao i pripadnika španske, belgijske, austrijske i švajcarske službe bezbednosti – takođe bez srpskog UKP.⁵¹

Ovo, međutim, nije prvi put da se UKP kojim je rukovodio Milović isključuje iz akcija radi ostvarivanja određenih rezultata; štaviše, postoji čitava istorija takvih isključenja, koja su navedena

51 „Šarić se bezuslovno predao“, *RTS*, 18. mart 2014. (<http://www.rts.rs/page/stories/sr/story/135/Hronika/1550992/%C5%A0ari% C4%87+se+bezuslovno+predao.html>; pristupljeno 25. februara 2015).

u knjizi Šarić, Stevana Dojčinovića. Autor već na 22. strani svedoči o nezadovoljstvu italijanskog inspektora Luidija Rinelija zbog toga što nije imao reciprocitetnu razmenu materijala sa srpskom policijom, koja uprkos glasinama koje su širili da je Darko Šarić šef mreže narko-dilera na kojoj je Rineli radio, nije poslala nijedan čvrst dokaz za to. Na stranici 36, autor pak iznosi nove činjenice o problemima sa srpskom policijom i sumnjama da je povezana s podzemljem: „Akciju zaplene dve tone droge u Urugvaju izvele su američka Agencija za borbu protiv narkotika (DEA), srpska obaveštajna agencija BIA, argentinska i urugvajaska policija. Srpska policija je bila isključena iz operacije zbog sumnji da su odatle 'curile informacije'.“ Potom se na stranici 42 govori o propaloj akciji jer na brodu koji je pretresen u Grčkoj nije pronađen ni gram droge: „Pojavile su se sumnje da je narko-dilerima neko javio šta im se sprema, pa su oni drogu istovarili usput, najverovatnije u Španiji. Osam meseci rada ovog tima bačeno je u vodu. Pretpostavljalo se, ali bez jakih dokaza, da je dojava došla od srpske policije.“ Zanimljivo je da su mediji, po smeni Milovića, bivšem načelniku UKP kao jednu od zasluga pripisivali baš ono što je demantovano u ovoj knjizi – da je „vodio i operativnu obradu pod šifrom 'Maroder' od 2008. do 2010. godine, čiji je rezultat zaplena više od dve tone kokaina u Urugvaju“ (kurziv, *aut.*).⁵²

Ključni iskorak u odnosu na sve pre toga bila je jedna od prvih izjava Aleksandra Vučića nakon hapšenja glavnog osumnjičenog za šverc 5,7 tona kokaina i pranje najmanje 22 miliona evra⁵³, kada je rečeno da Darko Šarić ne može da bude svedok saradnik jer je prvooptužen za najteža krivična dela. Time je preprečeno tadašnje nastojanje Tužilaštva i policije da se ovaj slučaj iskoristi u političke svrhe. Iznoseći svoju odbranu pred sudom, Šarić je 14. maja 2014. izjavio da je Rodoljub Milović preko Nebojše Joksovića pred kraj 2010. godine pokušao da ga ubedi da se preda i uz beneficije svedoči protiv državnog vrha Crne Gore, a to znači da poveže Đukanovića s pranjem novca i trgovinom kokainom i na taj način potvrdi sve ono o čemu su interesni mediji *Vijesti*, *Dan*, *Blic*, *Kurir*, *Press*, *Monitor* i ostali na sav glas tokom čitave godine pisali. Šarić na to nije pristao: „Bio je to medijski cirkus bivše vlasti... Tada su u pi-

tanju bili politički odnosi Srbije i Crne Gore, i trebalo je da bude montirani proces generala Papaja [Milovića, *prim. aut.*] protiv Crne Gore“, rekao je tada on.⁵⁴

Kada su 20. juna 2014. godine smenjeni svi načelnici uprava u policiji, mediji koji su na neki način bili bliski Rodoljubu Miloviću ili jednostavno bezrezervno verovali svemu što im je godinama servirao, kao i svi oni pojedinci koji su inicijalno operisani od označitelja čiji je naziv 'Aleksandar Vučić', smenu načelnika UKP, koji im je, začudo, jedini bio bitan od svih pet smenjenih načelnika, povezali su upravo s onim što je Darko Šarić o njemu rekao na sudu, kako bi ispalo da ga vlast razrešava dužnosti jer ima više interesa da veruje Šariću, prvooptuženom za najteža krivična dela, nego „najčasnijem policajcu“.⁵⁵ Priča o Miloviću kao uzornom službeniku i dobitniku mnogih priznanja trebalo je da posluži da se skrene pažnja sa svega što je činio, a što je izlazilo iz delokruga njegove nadležnosti – manipulacija medijima, kreiranje afera i kampanja, iznuđivanje iskaza u sudskim postupcima i drugo, u saradnji s Tužilaštvom, Miodragom Rakićem i samim vrhom vlasti Demokratske stranke – i to tako da se paralelno apostrofiraju njegove zasluge u vreme akcije „Sablja“ i vanrednog stanja, kada je bio blizak saradnik tadašnjeg pomoćnika načelnika UKP, Mileta Novakovića.

Pukovnik Novaković imao je značajnu ulogu u otkrivanju učesnika u otmiци Miroslava Miškovića 9. aprila 2001. godine,⁵⁶ u prebacivanju Ljubiše Buhe Čumeta, prvog zaštićenog svedoka u istoriji srpskog pravosuđa, iz Ankare u Bratislavu,⁵⁷ dok je Milović uz Novakovića radio na pribavljanju iskaza od Zvezdana Jovanovića, neposrednog izvršioca atentata na premijera Zorana Đinđića, kao i u nagovaranju Čumeta, kasnije Milovićevog bliskog prijatelja, da postane zaštićeni svedok protiv „zemunskog klana“.⁵⁸

⁵⁴ „Šarić: General Papaja dao nalog za 7,4 miliona evra“, *Danas*, 14. maj 2014.

⁵⁵ Milović je 2011. godine dobio Medalju za hrabrost „Miloš Obilić“, kojom ga je odlikovao tadašnji predsednik Srbije Boris Tadić. Deset godina ranije odlikovao ga je predsednik SRJ Vojslav Koštunica Ordenom za zasluge iz oblasti odbrane i bezbednosti drugog stepena, a Svetozar Marović 2003. Ordenom prvog stepena. Dobitnik je i najvišeg priznanja španske policije za saradnju, u oktobru 2013. godine.

⁵⁶ Mihajlović, D., *Povlenske magle i vidici. Tom 2: Zapisi i kazivanja o životu i politici posle 5. oktobra 2000*, NEA-Beograd, Beograd, 2005, str. 120.

⁵⁷ *Isto*, str. 351.

⁵⁸ Dojčinović, S., *Šarić: kako je balkanski kokainski kartel*

⁵² „Transparentno: Biografije smenjenih načelnika policije“, *Dnevno.rs*, 20. jun 2014. (<http://www.dnevno.rs/info/srbija/22632/transparentno-biografije-smenjenih-nacelnika-policije>; pristupljeno 3. jula 2015).

⁵³ „Ekonomska imperija jednog narko klana“ *Vreme*, 27. mart 2014.

Na taj način se – u korist osobe koja je, po svemu sudeći, postala korelat za jednog od nastavljača političko-medijske hajke o kojoj je pisao Velimir Čurgus-Kazimir i nekoga ko je nakon Jovice Stanišića osvežio sve one mehanizme i opšta mesta koji su u prvoj deceniji novog milenijuma zacementirani kroz prljave kampanje protiv Zorana Đinđića, Mila Đukanovića i Stanka Subotića – manipuše zloupotrebom sada simboličkog, totemskog, tj. mrtvog Đinđića, i računa na pijetet javnosti prema licu koje je aktivno radilo na privođenju pravdi krivaca za atentat na pokojnog premijera.

Dva dana uoči smena, Mile Novaković na malim ekranima gostuje dan za danom, najpre 18. juna u emisiji *Kažiprst* na kanalu B92, a onda 19. juna u emisiji *Jedan na jedan* na RTV1, kod Suzane Trninić i Danice Vučenić, respektivno. U svaku od ovih emisija Novaković je pozvan kako bi branio svog prijatelja Milovića, predstavio ga kao vrsnog policajca, ali i pružio instant objašnjenje za Šarićeve optužbe da ga je Milović ucenjivao – jer je Šarić ljut i da se sveti osobi koja ga je uhapsila. Time je pukovnik tendenciozno slagao i obmanuo javnost, u nastojanju da se potpuno potisne činjenica da je čitav UKP morao biti udaljen kako bi istraga i predaja Šarića uspele, te da Rodoljub Milović nikakve veze nije mogao imati s hapšenjem Šarića. Takođe, sve vreme se koristi nepotpuna formulacija da Šarić optužuje Milovića da ga je ucenjivao, ali se iz većine izveštaja briše deo u vezi s čim je to činio, tj. svaka veza sa Crnom Gorom i premijerom Milom Đukanovićem kao glavnim predmetom te ucene. U jednom trenutku emisije pravi se čak i paralela između dve smene – Novakovićeve s mesta načelnika UKP, kojeg je, nakon što je Koštunica došao na vlast, smenio ministar policije Dragan Jočić, sveteći mu se za doprinose koje je dao u akciji „Sablja“ i premeštajući ga u pograničnu policiju, i Milovićeve, sve u cilju da se izazove asocijacija na nepravičan postupak motivisan političkim a ne stručnim razlozima.⁵⁹

osvoje Evropu, Samizdat, Beograd, 2014, str. 284.

59 U tom smislu, u oktobarskom broju srpskog izdanja najpre nedeljnika, a zatim mesečnika *Newsweek*, koji je u vlasništvu Adria media grupe, tj. Aleksandra Rodića, 2016. godine objavljen je tekst policijskog novinara Vojislava Tufegdžića, koji je i zamenik glavnog urednika tog lista, pod nazivom „Kako je penzionisanjem poslednjeg lovca na ‘zemunce’ stavljena tačka na ‘Sablju’“. U njemu se Rodoljub Milović jednom za svagda pokušava zaheftati za radnje iz 2003. godine, a njegova smena iz 2014. i penzionisanje dve godine kasnije predstaviti kao svršetak osвете koju je zbog an-

Obe novinarkе, Suzana Trninić i Danica Vučenić, poznate su po izrazito negativnim nastupima prema Vučićevoj vladi, koje karakteriše nakaradni ugao gledanja sužen na označenu ličnost predsednika Srpske napredne stranke. Potonja je bila čak i aktivna učesnica pojedinih kampanja, pojavljujući se u svojstvu politički instruisanog gosta u drugim emisijama i medijima – na primer, u kampanji o cenzuri, a potom i kao moralna podrška ubeđenjima Olje Becković. Voditeljka *Utiska nedelje* od maja 2015. godine počće da radi intervjuе motivisane protiv vlasti za nedeljnik *NIN*, dok će Danica Vučenić aprila iste godine napustiti novinarstvo, jer se u međuvremenu zaposlila u PR službi farmaceutske kompanije Hemofarm; za medije, voditeljka *Jedan na jedan* tvrdila je, umesto toga, da iz novinarstva odlazi jer ne može da radi profesionalno, a o svom novom nameštenju nije iznela nijedan detalj.

OD EVROFANATIKA DO VILIJA BRANTA

Istog dana kada je usledila smena, dva sata pre početka konferencije za štampu u Vladi, a kao reakcija na ranije obraćanje predsednika Tomislava Nikolića i njegov apel da se zaustave medijske manipulacije koje Milović uporno plasira u *Kuriru*, pojavljuje se unapred pripremljeni tekst u listu *Blic*, pod naslovom „Najbolji policajac odlazi zbog iskaza Šarića“, koji je realizovala agencija *Beta*, indikativno tražeći komentar od jedne jedine sagovornice – Vesne Pešić, nekadašnje bliske prijateljice Zorana Đinđića i njegovog političkog saborca iz devedesetih. Time asocijativna veza preko pokojnog premijera nastavlja da se eksploatiše. U tom tekstu Pešićeva je izvršila klasičnu zamenu teza i začas posla oslobodila Milovića odgovornosti za podmetanje aktuelnih afera, pripisujući premijeru Vučiću da ih sam kreira kako bi zatim izgledalo da radi nešto dobro za državu. Sociološkinja u penziji time je ponovila isto što je toliko puta u periodu od 2001. do 2003. godine bilo osnovna medijska matrica obračunavanja Demokratske stranke Srbije, kao i javnog mnjenja koje je ta stranka formirala uz pomoć svojih „analitičara“, sa Zoranom Đinđićem. Tada je Vojislav Koštunica, trudeći se da sakrije veze s ratnoprofiterskim, kriminalnim strukturama iz Jedinice za specijalne operacije (JSO) optuživao druge da su kriminalci – u istom onom periodu

tiđinđićevskih preferenci započela vlada Vojislava Koštunice, a jedanaest godina kasnije navodno dovršila ona Aleksandra Vučića.

kada je Vesna Pešić obavljala dužnost ambasadora u Meksiku samo zato što je tada tamo, sticajem okolnosti, službovao i njen drugi suprug.

U zimu 2013. godine, dok je još gajila entuzijazam prema aktuelnoj vlasti, Pešićeva će u neformalnom razgovoru ustvrditi da je preko osobe koja ima pristup finansijskim knjigama Demokratske stranke došla do saznanja da su, pored Suzane Trninić, na redovnom platnom spisku ove stranke, u periodu dok je bila na vlasti, bili i Sonja Liht, predsednica Beogradskog fonda za političku izuzetnost, njen suprug i politički analitičar Milan Nikolić,⁶⁰ kao i Slaviša Orlović, profesor na Fakultetu političkih nauka, što znači da su ova lica, pored redovnog, sve vreme kompromitovala svoj javni angažman dodatnim izvorom prihoda, te da je grubo prekršen Zakon o finansiranju političkih aktivnosti. Svako od ova tri navedena lica bio je takođe i redovan gost emisije *Utisak nedelje* kod Olje Bečković, koja je neskriveno podržavala Borisa Tadića. Podrška koju je Pešićeva upućivala vlastima okončana je istovremeno s prestankom razmene privatnih SMS poruka s Aleksandrom Vučićem, nakon čega javni nastupi kontroverzne sociološkinje bivaju sve češće otvoreno sadistički i usiljeni, a sve manje verodostojni i objektivni. Od tog trenutka Pešićeva pruža otvorenu podršku Demokratskoj stranci, a njene proizvoljne konstrukcije sa sajta *Peščanik* preuzimaju i od reči do reči u svojim javnim nastupima ponavljaju visoki funkcioneri ove stranke.

Desetak dana nakon *Betinog* teksta, i redakcija ogranka za Srbiju nemačkog lista *Deutsche Welle*, čiji je urednik Dragoslav Dedović, još jedan antivučićevac, pribegava istom metodu i na mala vrata uvodi još jednom Božu Prelevi-

ća, nekadašnjeg pomoćnika ministra unutrašnjih poslova, advokata Demokratske stranke koji je opstruirao suđenje Đinđićevim ubicama, a za ove prilike optužio Vučića da ne sledi institucionalne procedure, iako je zahtev za smenu svih načelnika formalno potpisao upravo direktor policije Milorad Veljović.⁶¹ Ista redakcija, o čijem kršenju novinarskih kodeksa centrala u Nemačkoj ne zna ništa, tokom izborne kampanje 21. januara 2014. godine uhvaćena je u podvali kada je samovoljno iskonstruisala naslov „Vučić – od nacionaliste do evrofanatika“, bez obzira na to što se u intervjuu koji je prenela iz *Frankfurter Allgemeine Zeitung*a nigde ne može pronaći reč „evrofanatik“, u nameri da budućeg premijera predstavi kao neuravnoteženog političara, koji u svojoj karijeri srlja iz jedne krajnosti u drugu.⁶² Spornu reč tako po automatizmu prenose mediji poput *B92*, *Blica*, *Nove srpske političke misli* i drugih, dok naslov tek nakon nekoliko dana, kada je cilj već uveliko postignut, biva promenjen u „Vučić: Srbiji nedostaje preduzetnički duh“.

U sličnom maniru, 24. jula 2002. godine tadašnji urednik *Blic Newsa* Željko Cvijanović naslovio je intervju s Gabrijelom Kelerom rečenicom „Oduzimanjem mandata u Skupštini poslata je jako loša poruka svetu“, koju je pre toga umetnuo i među same odgovore tadašnjeg ambasadora Francuske u Beogradu, da bi se prikazalo kako Evropska unija osuđuje odluku DOS-a, koji je „zbog opstrukcije parlamenta i nedolaska na sednice“ oduzeo mandate dvadeset i jednom poslaniku Demokratske stranke Srbije.⁶³ U narednom broju ovog lista demanti iz francuske ambasade da Keler tako nešto nikada nije izjavio objavljen je na posve neupadljivom mestu i potpuno skrajnut u odnosu na referentni intervju, što je u suprotnosti sa zakonom. Ovo glasilo naklonjeno Vojislavu Koštunici, koje je služilo za plasiranje afera i lažnih izjava, koje bi se potom dalje obrađivale i analizirale u okviru kampanje protiv Vlade Srbije, doživelo je finansijski krah samo nekoliko meseci nakon ukidanja vanrednog stanja zbog izuzetno velikog broja sudskih tužbi dopeljih na naplatu.

60 Povodom saopštenja Dejana Mihajlova iz Demokratske stranke Srbije, u kojem se falsifikuju reči majke pokojnog premijera Mile Đinđić, Milan Nikolić, direktor nevladine organizacije Centar za proučavanje alternativa, 19. maja 2004. godine rekao je za *Glas javnosti*: „Ima ozbiljnih indicija da su Jovanović, Popović, Janjušević i Milić na neki način upleteni u ubistvo, o tome govori i prekid kontakata Ružice Đinđić s njima. Upravo oni pokušavaju da javnosti bacaju prašinu u oči i da se zaštite preko porodice Đinđić“ („Cirkus na srpski način“, *Glas javnosti*, 19. maj 2004). Ova već tada protadićevski orijentisana organizacija u nedeljniku *Vreme* gotovo mesec dana kasnije objavljuje istraživanje javnog mnjenja uoči predsedničkih izbora, gde jedno od anketnih pitanja s jasnom sugestijom glasi: „Da li glasi o tome da su neki članovi Demokratske stranke (Čeda, Beba, Vesić, Milić, Janjušević) imali veze s organizovanim kriminalom, bacaju senku na Borisa Tadića?“ („Čekajući Adenauera“, *Vreme*, 10. jun 2004).

61 „Obezglavljena policija Srbije“, *Deutsche Welle*, 2. jul 2014. (<http://www.dw.de/obezglavljena-policija-srbije/-a-17752461>); pristupljeno 26. februara 2015).

62 „Kako je Vučić postao evrofanatik“, *E-novine*, 22. januar 2014. (<http://www.e-novine.com/srbija/srbija-tema/97576-Kako-Vui-postao-evrofanatik.html>); pristupljeno 26. februara 2015).

63 Popović, V., *Željko Cvijanović – Novinar u civilu*, YU-COM, Beograd, 2007, str. 36.

U današnje vreme, upadljivom manipulacijom naslovima čiji je smisao da unapred odrede ono što čitalac treba da zapamti iz čitavog teksta, a što se nužno u tekstu ne mora ni nalaziti, bavi se integrisana redakcija lista *Blic* u vlasništvu Ringier Axel Springera, koja čak sadrži i posebno uredničko odeljenje u čijem su resoru naslovi. Kao kuriozitet, ovaj list je u cilju zastrašivanja još 8. novembra 2012. godine najavljivao smenu kompletnog vrha policije povodom afere „Prisluškivanje“, kada su navodno iz policije prisluškivani Tomislav Nikolić i Aleksandar Vučić, koji su na taj način apostrofirani kao objekti u odnosu na tadašnjeg premijera i ministra unutrašnjih poslova Ivicu Dačića.⁶⁴ Ova afera bila je samo nastavak pokušaja diskreditacije Dačića, koja će kulminirati uoči potpisivanja Briselskog sporazuma, 19. aprila 2013. godine, reaktualizacijom afere „Banana“, koju su još 2012. godine⁶⁵ neformalno lansirali Rodoljub Milović i Centar za istraživačko novinarstvo Srbije kao pritisak na tadašnjeg koalicionog partnera u vlasti Demokratske stranke – afere koja je tokom 2013. i 2015. godine išla direktno na štetu Vučiću, jer je, umesto Borisa Tadića, sada on optuživan da, zbog fotografija (a kasnije i snimaka) iz 2008. godine, koje Dačića povezuju s Rodoljubom Radulovićem, na taj način ucenjuje svog predsednika vlade. Ovome su takođe doprineli i kontraproduktivni izleti tabloida *Informer* Dragana J. Vučićevića, novinara s bogatom istorijom senzacionalističkih manipulacija, koji potpuno nekontrolisano i neretko prevazilazeći meru dobrog ukusa, na sve moguće načine danas pokušava da utiče na Vučića.

Identična poruka krila se i u podtekstu teksta Vesne Pešić „Karantin i duboka ćutnja“, objavljenog na sajtu *Peščanik* 10. februara 2013. godine, koji su preneli svi bitni mediji, a u kojem se brani Dačić, ali pre svega u kontekstu vođenja pregovora s Prištinom. Nakon toga, Vučić uspostavlja telefonski kontakt s autorkom teksta, pokušavajući da je uveri da nema ništa s aferom „Banana“, od kada datira njihova periodična komunikacija u nekoliko narednih meseci. Kada ista bude prestala, sociološkinja će u jednoj od radio-emisija *Peščanik* reći da su za tu aferu krivi Miodrag Rakić i Aleksandar Vučić, baš kao i za pometnju izazvanu razbijanjem glasačkih kutija na izborima u severnom delu Kosovske Mitrovice, početkom novembra 2013. godine.⁶⁶ Čedomir Jovanović, lider Liberalno de-

mokratske partije (LDP), u emisiji *Utisak nedelje*, 3. marta 2013. godine, postaviće pak iznenađenoj voditeljki veoma logično pitanje: „Kakva je razlika između Banane kojim ruše premijera i nekih Surčinaca ili Zemunaca sa kojim su rušili Zorana [Đinđića, *prim. aut.*] pre deset godina?“⁶⁷ Autori spornog teksta o prisluškivanju, iz novembra 2012. godine, uz pregršt neimenovanih izvora bili su novinari Svetomir Marjanović i Tamara Marković Subota. Protiv Radulovića („Miše Banane“) u decembru 2012. godine podignuta je optužnica koja ga tereti za učešće u švercu skoro tri tone kokaina, spojena naknadno s optužnicom protiv Darka Šarića. Šarić je na sudu 25. februara 2015. godine rekao da je nakon pomenute ponude da svedoči protiv Đukanovića, usledila i druga, prema kojoj je trebalo da kompromituje Ivicu Dačića, predsednika Socijalističke partije Srbije, bez koje Srpska napredna stranka nije bila u stanju da formira vlast nakon predsedničkih i parlamentarnih izbora u maju 2012. godine.

Kako bi još više prevagnula slika o Miloviću kao policajcu koji je svojevremeno radio na rasrinkavanju „zemunskog klana“, ali i kao sredstvo da se predupredi i unapred diskvalifikuje kao neistinito sve što bi Šarić na sudu mogao da iznese a što ne bi išlo u korist policiji i Tužilaštvu, pojedini mediji su gotovo sinhronizovano povlačili paralelu ovog događaja s predajom prvooptuženog za atentat na Đinđića, Milorada Ulemeka, 2004, i lažnim optužbama koje je on iznosio na račun pokojnog premijera i njegovih najbližih saradnika.⁶⁸ Ovo poređenje, međutim, ponovo ne gađa samo Šarića nego i Vladu Srbije pod vodstvom Aleksandra Vučića, jer implicira njeno izjednačavanje s vladom na čijem je čelu bio Vojislav Koštunica, otvoreni protivnik prozapadne i politike modernizacije Srbije Zorana Đinđića, što bi trebalo da sugeriše da je i Vučić isto to, ili da makar „neiskreno“ pokušava

(<http://pescanik.net/emisija-15-11-2013/>; pristupljeno 28. februara 2015).

67 „Zalutale misli Čedomira Jovanovića“, *E-novine*, 9. mart 2013. (<http://www.e-novine.com/stav/80352-Zalutale-misli-edomira-jovanovia.html>; pristupljeno 28. februara 2015).

68 U tom smislu Mile Novaković obmanjuje javnost: „Dogodilo se slično kao i sa svedočenjem Milorada Ulemeka Legije na suđenju za ubistvo Zorana Đinđića. Danima se najavljivalo svedočenje i šta će reći Legija, da bi se te njegove izjave pretvorile u katastrofu. Slično tome, sada se i Šarić brani ne baš pametno. Naravno da mu je najkriviji onaj ko je organizovao njegovu i hapšenje njegove grupe“ („Šarićevo svedočenje udar na srce policije“, *Danas*, 16. jun 2014).

64 „'Blic' saznaje: Seča generala u vrhu policije zbog afere prisluškivanja“, *Blic*, 8. novembar 2012.

65 Dojčinović, S., *Šarić: kako je balkanski kokainski kartel osvojio Evropu*, Samizdat, Beograd, 2014, str. 228.

66 „8. sednica SNS“, *Peščanik*, 18. novembar 2013.

da bude na Đinđićevoj liniji, ali i da opstruiše sudenje Šariću, kao što su Koštunica i njegovi ministri to činili u procesu protiv Ulemeka. U plasiranju ove teze prednjači nedeljnik *Vreme*, čiji je jedan od vlasnika i novinara Miloš Vasić, koji sebe predstavlja kao bivšeg policajca iako je njegova karijera u MUP-u tokom studentskih dana trajala nešto više od mesec dana, kada su ga odstranili iz službe saobraćajne policije.⁶⁹ Takođe blizak organima unutrašnjih poslova i službama bezbednosti, Vasić piše i za portal *Autonomija*, u vlasništvu Nezavisnog društva novinara Vojvodine, za list *Pančevac* i hrvatski sajt *Portal*, gde najčešće samo varira iste teme koje obrađuje u *Vremenu*.

Kritizerski, a ne kritički argument o „neiskrenosti“, koji nije argument u pravom smislu reči, već psihologizam koji nema direktne veze s politikom i koji se uvek odnosi na Vučića (nije se koristio ni u jednom ranijem slučaju kada je o premijerima u Srbiji reč) poteže deo tzv. građanski orijentisane javnosti. Zanimljivo je da se on rehabilituje svaki put upravo onda kada premijer donese odluku koja je takođe veoma „građanska“, tj. onda kada taj deo javnosti formalno takvoj odluci ništa ne može da zamere, pa pribegava psihološkoj odrednici, kao što je npr. u slučaju Vučićeve odluke da ode u Potočare na obeležavanje dvadesetogodišnjice genocida u Srebrenici. Ovaj argument, koji samo do izvesne granice može da se opravda nepoverenjem prema Vučiću zbog njegove „antigrđanske“ prošlosti, moguće je pobiti samo ako se gađa u njegovu političku neupotrebljivost. Neka se pretpostavi, dakle, da je svaka „građanska“ ili „evropeistička“ odluka koju je Vučić doneo, ili će je tek doneti, neiskrena i da spada u čistu glumu. Bez obzira na to što su bazirane na neiskrenosti, s vremenom to čini čitav niz donetih odluka, koji se može predstaviti kao suma sa određenim učinkom. Ako učinak takve sume „građanskih“ odluka predstavlja doprinos opštem boljitku društva i prosperitetu svakog građanina u načelu, ako dovodi do zacrtanog cilja (punopravnog članstva u EU), ključno pitanje glasi: da li njegova neiskrenost na bilo koji način utiče na ostva-

rivanje ciljeva ako se svaki put donosi odluka koja je korak bliže tom cilju? Najzad, sasvim psihologizovano: koga će nakon takvog rezultata još zanimati da li je Vučić bio iskren ili nije dok je to činio?

Vežu Vučićevog odlaska u Srebrenicu i neiskrenosti, medijski je na portalu *Peščanik*, u tekstu „U Srebrenicu se ne zove“, od 20. juna 2015, instalirao Miloš Ćirić, kao što je samo četiri dana pre toga u tekstu „Kost u mozgu“ istim metodom imputirao zabranu poređenja Vučića s Vilijem Brantom (*‘džaba se trudiš, nikada zbog svoje prošlosti nećeš biti kao on’*). Ovaj motiv prevencije uzima *Radio Slobodna Evropa*, medij koji služi za dalju afirmaciju onoga što se iznosi na *Peščaniku*, i 19. juna pravi prilog pod nazivom „Vučić spreman da pogne glavu u Srebrenici“, koji ima za cilj samo da potvrdi tezu iz Ćirićevog teksta – da Vučić nije i ne može biti Brant; dakle, dvadesetak dana uoči godišnjice. Ali ko je uopšte tvrdio da je Vučić novi Brant, ili da to ima ambicije da bude? Najbitnije, može li se bilo kako posle ovakvog podmetanja tog motiva izbeći njegova dalja razrada u medijima? U svakom slučaju, za čitaoce *Peščanika*, deo NVO sektora, za *Radio Slobodna Evropa*, preventiva je obezbeđena; Vučić nije Brant, jer ima prošlost kakvu ima, pa zbog toga ne može biti iskren; ono što Vučić bude učinio u Potočarima svakako neće biti iskreno, pa je zapravo bolje i da ne ide, kao što mu je u tekstu „Saplitanje o isti kamen“ predložila Vesna Pešić. Tako izgledaju intelektualni dometi današnjeg *Peščanika* i *Radija Slobodna Evropa*.⁷⁰

KAFANA UMEMSTO REDAKCIJE

V*reme*, koje se formalno nalazi u vlasništvu svojih novinara, podleglo je uticajima krupnog kapitala tako što su vlasnici svojevremeno preko firme V film uzeli kredit od

70 Misleći na isti korpus ideja, Zoran Đinđić još 2000. godine beleži ovaj detalj kao konstantu: „Ako mi je išta odvratnije od priče o nebeskoj Srbiji i Srbima kao nebeskom narodu, to je priča o genocidnom karakteru srpskog naroda. I jedno i drugo je ista kuhinja. I jedno i drugo je mit o kolektivnoj odgovornosti, bilo da je ta odgovornost pozitivna ili da je negativna. Ta priča o denacifikaciji srpskog naroda čista je glupost. Glupost je i traženje našeg Vilija Branta i stalne priče ko će kome da se izvini ili da klekne. Sa milion izbeglica u Beogradu i u Srbiji i bez Srba u Krajini, u Sarajevu i na Kosovu da mi neko priča o kolektivnoj odgovornosti i o tome da treba denacifikovati Srbe, to je cinično“ (Đinđić, Z., *Jedna srpska vizija*, Ateneum, Beograd, 2004, str. 92).

69 „I tu se neke sličnosti nameću: kao što je Koštuničin režim jedva dočekao predaju Legije Ulemeka i onda nas mesecima gnjavio pričom o tome kako će nebo pasti na Srbiju kad Legija progovori, da će ‘Srbija progledati’ itd., tako i neki sada prete da će nam Šarić svima otvoriti oči. Zajednička crta ovakvih priča je neopevana glupost i arogancija. Zar oni stvarno misle da ćemo mi poverovati u takve gluposti? Izgleda da misle“, piše Vasić („Ročko Papaja“, *Pančevac*, 24. jun 2014).

Delta Maksija, u vlasništvu najpoznatijeg srpskog tajkuna Miroslava Miškovića, i to u iznosu od 370 hiljada evra, koji je dospelo na naplatu 21. marta 2012. godine. Ubrzo je firma V film obrisana iz registra i pripojena preduzeću Vreme, čime su i dugovi te firme postali dugovi ove novinske kuće, pa je tako ostvarena direktna finansijska zavisnost od Miškovića. Ipak, ona sama po sebi ne mora ništa da znači da Savet za borbu protiv korupcije nije u svom izveštaju naveo primere drastične promene uređivačke politike ovog lista koje su usledile nakon toga, a u vezi s prodajom maloprodajnog lanca Delta Maksi belgijskom Delezu i odnosom prema Milki Forcan, nekadašnjoj najbližoj Miškovićevoj saradnici, kada je napustila Delta holding.⁷¹

Stav ovog nedeljnika prema aktuelnoj vlasti najbolje se mogao uočiti nakon hapšenja Miroslava Miškovića, 12. decembra 2012. godine, i podizanja optužnice u kojoj se zajedno s Markom Miškovićem i Milom Đuraškovićem, vlasnikom Nibens grupe, tereti da je oštetiо putarska preduzeća za 16,95 milijardi dinara, a budžet Srbije za 472 miliona dinara.⁷² Tako već od 2013. godine prostor da pišu negativne tekstove ponovo dobijaju svi protivnici vlasti, s koje god identifikaciono ideološke strane dolazili, uključujući i nekadašnje Koštuničine, proputinovski orijentisane analitičare Đorđa Vukadinovića i Slobodana Antonića, koji su stalni saradnici ovog lista. Paralelno s tim, *Vreme* postaje bilten Miškovićeve odbrane, u kojem se sudski proces pokušava diskvalifikovati, a vlast u Srbiji prikazati kao autoritarna i diktatorska poput Putinove u Rusiji. Ova šizofrenija uzrokovana finansijskom mobilizacijom svih strana koje mogu doprineti istom cilju – kompromitovanju i unižavanju ugleda vlasti – proširuje se uplivom organizacija kao što su BIRN i CINS, čiji novinari i projekti postepeno sve češće baš u *Vremenu* pronalaze svoju „sigurnu kuću“. Glavni i odgovorni urednik ovog lista i blizak prijatelj utamničenog tajkuna jeste Dragoljub Žarković, nekadašnji novinar *Ekspres politike*, vlasnik s najvećim pojedinačnim udelom,⁷³ za koga je njegova do-

nedavna saradnica Tamara Nikčević, između ostalog i novinarka *BH Dana*, u pismu u kojem obaveštava javnost o prekidu saradnje s *Vremenom*, napisala da „javnost pokušava da ubedi u svoju izvrnutu logiku, u svoj poremećeni vrednosni sistem u kome su tajkuni poštteni, prognojeni i čestiti spasioци društva“.⁷⁴ Tajkun Miroslav Mišković prvostepeno je osuđen 20. juna 2016. godine na pet godina zatvora i novčanu kaznu od osam miliona dinara, jer je pomogao sinu Marku da utaji porez.

Zbog svojih veza s početka karijere koja nije imala dodirnih tačaka s novinarstvom, Miloš Vasić je bez većih problema uspeo da progura stil pisanja koji je čitaocu trebalo da nametne utisak dobro obavještenog čoveka (insajdera), koji čak i najobičnije kafanske glasine prikazuje kao smislene, retko navodeći konkretne izvore (jer su poverljivi), a neretko sasvim subjektivno pravdajući verodostojnost sadržaja floskulama da je dovoljno da on zna o čemu se radi, ili da garantuje za svoj izvor, jer prosto „zna čoveka“.⁷⁵ Pošto se sve ovo direktno kosi s odredbama Kodeksa novinara, jasno je da je Vasić u samom vrhu esnafskog interesovanja mogao da se održi toliko dugo pre svega zahvaljujući intrigama u štivu ispričanim prizemnim, čaršijskim i neretko vulgarnim narativom, koje su povoljno uticale na čitanost, ali su istovremeno duboko srozavale novinarsku profesiju u Srbiji baš na onaj način na koji je to korumpiranim strukturama u policiji i službama bezbednosti najviše odgovaralo.

Tako *Vreme* od 17. aprila 2003. godine (br. 641) tokom trajanja vanrednog stanja zbog ubistva premijera na naslovnu stranu stavlja jednog od najbližih Đinđićevih saradnika i prijatelja, Vladimira Popovića, tadašnjeg šefa Biroa za komunikacije sa medijima, uz natpis „Srbija na brifingu“, referirajući na Vasićev tekst „Padavine se nastavljaju“, u kojem autor pokušava da odbrani dvojicu pojedinaca iz Državne bezbednosti, Vladu Dragičevića i Dragišu Ristivojevića, od kojih je zadnji bio jedan od Vasićevih „kredibilnih“

71 Izveštaj o pritisima i kontroli medija u Srbiji, Savet za borbu protiv korupcije, Vlada Republike Srbije, Beograd, 19. septembar 2011, str. 14–16 (<http://www.anti-korupcija-savet.gov.rs/Storage/Global/Documents/mediji/IZVESTAJ%20O%20MEDIJIMA,%20PRECISCENAZ%20VERZIJA.pdf>; pristupljeno 1. marta 2015).

72 „Podignuta optužnica protiv Miroslava Miškovića“, *Politika*, 9. maj 2013.

73 Žarković je u razgovoru obavljenom 3. jula 2003. godine priznao da je jedan od dva razloga zbog kojih je, zajedno sa grupom novinara, oktobra 1990. godine

osnovao *Vreme* bio lično bogaćenje; kao drugi razlog kontradiktorno je naveo želju da se napravi „nešto drugo, nešto sasvim novo, nešto što bi služilo isključivo javnom interesu, a ne interesu pojedinih političkih organizacija ili grupa“ („Bilo, ne povratilo se“, *Hereticus: časopis za preispitivanje prošlosti 3-4/2005*, Centar za unapređivanje pravnih studija, Beograd, 2005, str. 171).

74 „Pismo redakciji Vremena“, *Peščanik*, 4. decembar 2014. (<http://pescanik.net/pismo-redakciji-vremena/>; pristupljeno 1. marta 2015).

75 „Branka Stanković, njom samom“, *Vreme*, 10. oktobar 2013.

izvora i čest sagovornik *Vremena*, a koji su saslušani zbog osnovane sumnje da su bili pripremani da medijski reaguju u odbranu uhapšenog bivšeg glavnog Miloševićevog bezbednjaka Jovice Stanišića. U vezi s Popovićem, kojeg u tom tekstu ne imenuje, već koristi treće lice lične zamenice s velikim početnim slovom kako bi mu pridao nezamislivu važnost i moć, Vasić će napisati sledeće: „Pa ne može svako ko se dohvatio ručke na Zoranovom kovčegu sada da bude nedodirljiv i da radi šta hoće; pritom ne mislimo samo na Njega [...] trebaju li nam još i nesposobni i pritom još i arogantni šefovi Agitpropa? Uostalom: treba li nam uopšte Agitprop, ovakav nezgrapan, tup i bahat pritom?“⁷⁶

Motiv „ručke na Zoranovom kovčegu“ autor će koristiti i u svom narednom tekstu, „Cena dojava – 1200 evra“, od 23. aprila, uprkos saopštenjima koja su se na račun prvog teksta i naslovne strane ovog nedeljnika u međuvremenu pojavila iz Biroa i MUP-a: „Kompletnom beogradskom novinarstvu dosta je svadljivog i arogantnog gospodina Bebe već više od godinu dana, on je predmet prezira i sprdnje među kolegama i krajnje je vreme da Vlada nađe nekog drugog za taj važan posao, pa makar koliko se gospodin Beba hvatao za ručke Đinđićevog kovčega na pogrebu.“ Uvredjen što su ga organi vlasti razotkrili u spletkaroškom načinu pisanja, Vasić umesto da stane, dodaje još jači gas i u ovoj kohezionoj rečenici u svoju korist po-

teže čitav set već dobro ukotvljenih manipulacija, kleveta i rekla-kazala priča. Da ne bi rekao čaršija ili ulica, on se bez ikakvih skrupula odlučuje za reč „novinarstvo“, neuspešno maskirajući kakvim se poslom sve vreme bave on i slični njemu u *Vremenu* i stavljajući se tako na liniju svih onih korumpiranih novinara koji su u periodu vlasti Zorana Đinđića svaki osvrt države na iznesene neistine licemerno tumačili kao pritisak na slobodu izražavanja – identično kao što se čini danas Aleksandru Vučiću. Polovinom juna iste godine, Vladimir Popović zbog ovih tekstova tužio je Vasića i *Vreme* i zatražio odštetu od dva miliona dinara.⁷⁷

Materijal koji Vasić, između ostalog, koristi, potiče od Aleksandra Tijanića, savetnika za medije predsednika Vojislava Koštunice i ministra informisanja u vladi Mirka Marjanovića, koji je Vasićev, ali ne i samo njegov potajni alter ego, neko prema kome gaji skriveno divljenje i na koga se nesvesno ugleda svaki put kada nekog treba medijski da oblati.⁷⁸ Tako je Tijanić još 14. avgusta 2001. godine u *Građanskom listu* pisao: „Mesecima je u kabinetu republičkog ministra za informisanje sedeo čovek koji nije imao nikakvu zvaničnu funkciju. On je bio vrhovni cenzor srpske štampe, a zove se Vladimir Popović – Beba. Bliski je Đinđićev prijatelj i njegov prvi adutant.“⁷⁹ A zatim i u *Reporteru*, nezvaničnom projektu vojne službe bezbednosti SR Jugoslavije,⁸⁰ osam dana kasnije: „Beba, Kiza [Tijanićev pogrđni nadimak za Đinđića, *prim. aut.*], Vesa

76 Slično kao što Vladimira Popovića nakon Đinđićeve smrti cinično oslovljava ličnim zamenicama koje piše velikim početnim slovom, Vasić tako i Zorana Đinđića mesec i po dana pre atentata naziva „Doktorom Svih Nauka“ (aluzija na filozofiju, koju je i Vasić studirao), kako bi se figurom kontrasta podsmevao njegovom odnosu prema Ljubiši Buhii i Miloradu Ulemeku: „Dušan Mihajlović i Zoran Đinđić presrećni su, jer su piljarice na srbijanskoj krvavoj pijaci počele uzajamno da se oljavavaju, pa se u tome možda nađe i neki ‘dokaz’ za nešto što do sada nismo mogli naći, iako je ceo Beograd o tome pričao. U celoj toj stvari Doktoru Svih Nauka, Zoranu Đinđiću, ne bi trebalo da je lako (mada niko ne zna kako mu je, u stvari; takav neki čovek...): ipak je on ‘gospodina Legiju’ glamurizovao i napravio ‘herojem 5. oktobra’ i spasiocem Srbije, što ovaj sada bestidno eksploatiše u panici koja ga je uhvatila kada je Čume rešio da propeva – kao da mu je preostalo nešto drugo, kad su ga već ovako temeljito uradili. [...] Ovaj skandal pruža lažnu nadu, koju Đinđić i Mihajlović zdušno potpiruju, da će se nadoknaditi ono što je trebalo učiniti kad je pao sumrak na dan 5. oktobra, bez obzira na novostečene saveznike koji su Doktora Svih Nauka tako impresionirali (vidi Đinđićeve pohvale Legiju)“ („Noć i magla“, *Vreme*, 30. januar 2003).

77 „Popović tužio Vreme i Vasića, traži dva miliona zbog duševnih bolova“, *B92*, 27. jun 2003. (http://www.b92.net/info/vesti/index.php?yyyy=2003&mm=06&dd=27&nav_category=11&nav_id=112454; pristupljeno 2. marta 2015).

78 Nešto više od mesec dana kasnije, Aleksandar Tijanić će napisati: „Dosovska gospodo, vi koji se derete po Srbiji o inspiratorima zločina, vi koji optužujete medije i novinare za stvaranje ‘atmosfera linča’ vreme je da vidimo – jeste li zajedno s nosiocima kovčega i sa srpskom vladom, samo ožalošćena porodica ili licencirani naslednici reformi? Ili ste još pride – saučesnici u ubistvu Zorana Đinđića“ („Moje ime je Adolf. A vaše?“, *NIN*, 12. jun 2003). Računa se da je ovo jedan od prvih tekstova u srpskim medijima kojim se insinuiraju umešanost najbližih saradnika Zorana Đinđića u njegovu ubistvo, a nimalo slučajno, preko motiva ‘nosilaca kovčega’. Odjednom, ta sintagma počinje da označava ljude odgovorne za atentat, čime je zapravo, označitelj Zoran Đinđić istovremeno kao mrtav odmaknut i konzerviran kao sredstvo za napad na žive.

79 *Slučaj službenika Aleksandra Tijanića*, Komitet pravnik za ljudska prava, Beograd, 2005, str. 66.

80 Popović, V., *Željko Cvijanović – Novinar u civilu*, YU-COM, Beograd, 2007, str. 21.

[Goran Vesić, *prim. aut.*], Čeda i ne znam ko još, preko Biroa za komunikacije srpske vlade kontrolišu skoro sve srpske medije, bolje i suptilnije nego Milošević, a postoje novinari i mediji koji vrlo lako sklapaju pakt o podaništvu, budući da tačno znaju zašto je grupa okupljena oko Đinđića neuporedivo opasnija po njih, nego grupa okupljena oko Koštunice.⁸¹ Posle Vojislava Šešelja, koji ga prvi pominje u negativnom kontekstu, u kampanju protiv Popovića, koji tada, pored Stanka Subotića, postaje drugo glavno sredstvo za napade na vladu i premijera Zorana Đinđića, istovremeno proglašenog diktatorom gorim od Miloševića, koji preko Popovića cenzuriše medije, konačno se uključuje i *Vreme*, ustupajući 6. septembra 2001. godine prostor upravo Tijaniću: „Niko ništa nije znao o toj službi jer je napravljena na tajanstven način. Biro je napravio Beba Popović odmah posle 5. oktobra i o njemu niko ništa nije znao osim njega, Čedomira Jovanovića, Gorana Vesića i Zorana Đinđića. Tom prilikom napravljeno je zapravo privatno ministarstvo za informisanje Vlade Srbije.“⁸²

81 *Slučaj službenika Aleksandra Tijanića*, Komitet pravnik za ljudska prava, Beograd, 2005, str. 67.

82 *Isto*, str. 69. Povodom ove mistifikacije, Čedomir Jovanović piše: „Otkud Vladimir – Beba Popović u svim ovim događajima? Otkud u DOS-u i vladinom Birou za komunikacije? Bila nam je potrebna pomoć u poslu za koji se niko nije otimao. Karijeristi su došli na kraju, Beba je bio uz nas od početka. U sve ratove koje je vodio ili ih i danas vodi krenuo je u ime Zorana, mene, Demokratske stranke, DOS-a, normalnog života u kome je on uživao i to hteo da omogući i drugima. Pošto je bio potpuno slobodan, nezavisan od bilo koga, u ratove o kojima govorim je ušao bez ikakvih kalkulacija i kompromisa, pa su ga zato proglasili ekstremistom oni koji su iz ličnih interesa stali na pola puta. Zato je Srbija nedovršeno društvo. Beba je poslednji čovek kome je bila potrebna ta avantura sa DOS-om i srpskom vladom i najsposobniji koga smo mogli pozvati u pomoć. Prihvatio je naš poziv zato što je prijatelj i zato što je, kao i mnogo puta do tada, pomogao svojim prijateljima. Kada je Zoran 1993. godine stvarao modernu Demokratsku stranku; kada je 1994. i 95. tu stranku trebalo učvrstiti na novim pozicijama; i nakon debakla na saveznim izborima 1996. u vreme protesta koalicije Zajedno, dok su svi tonuli posle prvog kruga izbora. Beba je, analizirajući rezultate, rekao ‘imamo šanse, hajde da radimo’. Tu kampanju izveli su Zoran i Beba, praktično je izborni štab bio u Spektri, njegovoj firmi. Bio je jedan od retkih koji su verovali i radili za uspeh stranke na lokalnu. Kasnije 97, 98. i 99. skidao je paučnu sa naših vrata kroz koja niko nije prolazio, zato što su se plašili Miloševića. Zato je bio kraj nas i 2000. kada

Ovakve difamacije od strane ljudi koji se u Srbiji danas predstavljaju kao „novinarske legende“, među kojima su bili Aleksandar Tijanić, Zeljko Cvijanović, Bogdan Tirnanić i drugi, ponavljane bezbroj puta od 2001. godine do dana današnjeg, trajno će obeležiti Vladimira Popovića i narušiti mu ugled koji ni ogroman broj tužbi koje je dobio na sudu neće moći da nadomesti; baš kao što je slučaj sa ostalima, i njegovo ime živi jedino kao brutalna medijska kreacija i ništa više od toga. Misliti o takvim imenima čak i one koji su im bliski neminovno dovodi u iskušenje da se nešto od tog medijskog taloga uplete u misao i unese razdor u nekadašnji odnos pun poverenja. Ministar policije u vladi Zorana Đinđića, Dušan Mihajlović, u svojoj knjizi *Povleneke magle i vidici* reći će nešto o ovome iz perspektive nekoga na koga su se napadi odnosili makar posredno: „Kako nisu mogli da kompromituju naš posao i rezultate rada, napad je izveden na naš lični moral. Označeni smo kao ‘nečasne’ i ‘korumpirane’ ličnosti. Čedomir Jovanović i Vladimir Popović su nazivani šefovima nekakve privatne Đinđićeve organizacije u Demokratskoj stranci, koju su pogrдно nazivali ‘Koza nostra’ ili ‘Biznis klub’ koja, navodno, reketira privredu Srbije u ime DS-a. Sećam se da se za Čedu pričalo ‘kako sa svojim obezbeđenjem i džipovima ide noću po kaficima i raste ruje goste, kako se drogira na javnim mestima i šuruje sa mafijašima’. To je bilo toliko napadno da je u jednom trenutku i sam Zoran Đinđić pitao Čedu da li je to tačno. Čeda mi je lično rekao da ga je to Đinđićevo pitanje strašno pogodilo i uvredilo, jer je Jovanović svom premijeru bio bezgranično odan i radio sve što je ovaj zamislio.“⁸³

je rađena kampanja DOS-a; 12. marta ili danas“ (Jovanović, Č., *Moj sukob sa prošlošću: Srbija 2000–2005*, Dan graf, Beograd, 2005, str. 19–20).

83 Mihajlović, D., *Povleneke magle i vidici. Tom 2: Zapisi i kazivanja o životu i politici posle 5. oktobra 2000*, NEA-Beograd, Beograd, 2005, str. 247. Određeni elementi iz ove palete uvreda na račun Čedomira Jovanovića mogli su se čuti i u završnom obraćanju Zvezdana Jovanovića pred Specijalnim sudom, 4. maja 2007. godine, bez opomene Nate Mesarović: „Ja sam već rekao da je jedini njegov doprinos svemu tome to što je urlao na ministra, oteo mu onaj papir, pocepao ga i što je pokušao tako da urla na komandu JSO, pa sam ga ja izbacio iz kluba. I nije bilo, ovo moram da dodam zato što se u javnosti stalno pojavljuje da sam ja potezao neki nož, nije bilo nikakvog potezanja noža. Pa ne mislite valjda da mi za Čedomira Jovanovića treba nož. Trebaju mi samo neke higijenske rukavice da u kontaktu sa njim neku bolest ne dobijem“ (Petrović, A.,

Pisac i novinar Dušan Veličković, Đinđićev blizak prijatelj iz studentskih dana, takođe će reći nešto o dometima ovog medijski indukovanoj fenomenu, koji u krajnjem nije ništa drugo do cilj svake hajke: „Otporan sam, naravno, na propagandu koja ga je vrlo pametno i vrlo precizno označila kao glavnog neprijatelja koga na svaki način treba kompromitovati, ali sam se uvek pitao koliko to drugi ljudi shvataju. Lično sam se više puta uverio kako takozvani pristojni ljudi, obrazovani i progresivni, čak i oni koje bih mogao ubrojati u bezrezervne pristalice njegovih ideja, kada god se pomene Đinđić, usput kažu nešto u stilu 'ma, ima tu nečeg' ili na primer konkretnije: 'e, ne znaš ti šta je on sve radio u Nemačkoj'. Ja odgovorim: 'Pa, znam šta je radio', ali to ništa ne vredi pred superiornom sumnjom. [...] Sam Zoran će to kasnije, kada je već postao premijer, u svom stilu lepo sažeti: 'Ja sam deset godina bio špijun, što nemački, što američki, u trenucima kada nisam mogao ništa da špijuniram. E sada kada sam u prilici da budem špijun, kad bih mogao da odam te tajne koje verovatno postoje i u ovoj zemlji, sad više nisam špijun. Sad sam šef mafije.' [...] Znam da nije ni špijun ni izdajnik, ali čini se da ni ja nisam potpuno imun na propagandu...“⁸⁴

REGRESIJA MILOŠA VASIĆA

Zašto se, dakle, list antimiloševićevskog i antiratnog renomea uključuje najpre u hajku protiv Đinđića, a nakon njegove smrti, uzimajući ga sada kao mrtvog saveznika, za tili čas i protiv njegovih najbližih saradnika? Objašnjavajući koliko ideološke identifikacije u stvarnosti na kraju samo žuljaju novinare i ne odgovaraju pravom stanju stvari kada je o njihovom poslu reč, Čurgus će napisati: „Tzv. pristojni, građanski orijentisani listovi neprekidno imaju potrebu da sa sebe skinu tu građansku 'hipoteku'. Kao da im samo od toga zavisi tiraž i opstanak. Zbog toga se povremeno u *Vremenu* ili *Danasu* mogu naći veoma iznenađujući (zbunjujući) tekstovi koji očigledno služe tome da se javnost uveri da su ti mediji otvoreni ne toliko za razne ideje i mišljenja, koliko za potpunu negaciju sopstvene koncepcije i angažovanja. Taj besmisleni i krajnje neprofesionalan uređivački pristup predstavlja, u suštini, bekstvo od sopstve-

ne novinarske i društvene odgovornosti, neku vrstu demokratskog 'pokrivanja' i držanja otvorenih opcija za 'ne daj bože'.“⁸⁵

Na taj način, jednom prigrabljena simbolička identifikacija lista („građanski“) naknadno postaje samo paravan za plasiranje sadržaja koji više nema nikakve veze s njom, već isključivo s finansijskom koristi koja se od takvog sadržaja stiče. Kako čitanost i jednoobraznost tekstova najčešće nisu direktno srazmerne, pribegava se ubacivanju sadržaja koji ima prioritet nad ostalim jer privlači izazov, a tu je pre svega da ustalasa publiku, inozav burne reakcije, skrene pažnju i time poveća čitanost, ne vodeći u tom delu striktno računa o kodeksima, a kamoli o ionako zagarantovanom „renomeu“ koji sa sobom već nosi naziv lista. Stevan Dojčinović na jednom mestu u svojoj knjizi *Šarić*, lamentirajući nad sudbinom manipulatora Rodoljuba Miloševića, citira jednu od poslednjih Tijanićevih impresija: „Kad god uzmem neki tabloid, koji pušta krv žrtvi, ili pornoid, koji kasapi žrtvu, prepoznajem u tim rečenicama i analizama moj stil, moj način, moj rečnik. Samog sebe, takoreći. Kao da sam obavio sepuku, što Srbi prevode kao harikiri.“⁸⁶ U tom smislu, malo koje novine danas nemaju svoje stalne tijaniće – *Vreme* ima Miloša Vasića, a *Danas* Dragoljuba Dražu Petrovića.

Sled događaja u vezi s Vasićem nakon tužbe Vladimira Popovića pa sve do danas, posebno je bizaran. Tokom procesa koji je Vasić svojim nepojavljivanjem na ročištima odugovlačio, tadašnja Popovićeva advokatica Biljana Kovačević Vučo uspeva da ubedi svog klijenta da prihvati Vasićevo izvinjenje, koje rezultira pomirenjem. Pored toga što započinju prijateljski odnos i što mu pomaže na sve moguće načine, Popović postaje i Vasićev glavni izvor informacija kada je reč o političkim događajima u vreme vlade Zorana Đinđića, a sve s ciljem da javnost bude što bolje upućena u istinu o 12. martu 2003. godine. Iz te saradnje proizlazi niz nagrada koje Vasić dobija od 2003. do 2004. godine, među kojima i Nagrada „Jug Grizelj“, da bi mu 2005. godine, u jeku vladavine premijera Vojislava Koštunice, koji je bio direktni politički profiter od ubistva, bila objavljena knjiga *Atentat na Zorana Đinđića*, za koju dobija Nagradu Fondacije „Braća Karić“ za izdavaštvo.⁸⁷ Vasićev odnos prema vlasti-

Čarnić, D., *Proces KP 5/03: ubistvo Zorana Đinđića. Knjiga 3*, Din sedma sila: Multinacionalni fond kulture, Beograd, 2008, str. 399–400).

84 Veličković, D., *Đinđić, lice mladosti*, Laguna, Beograd, 2013, str. 54–56.

85 Čurgus-Kazimir, V., *Hajka – Analiza medijskih napada na Vladu Zorana Đinđića*, Evropski centar za toleranciju, Beograd, 2009, str. 52.

86 Dojčinović, S., *Šarić: kako je balkanski kokainski kartel osvojio Evropu*, Samizdat, Beograd, 2014, str. 285.

87 Vasić u svojoj knjizi ipak prikriva istinu o sukobu s Popovićem i eufemizuje čitav slučaj u korist lista u

ma od 2012. godine do danas, međutim, može se okarakterisati kao stav bezrezervnog i apriornog nihilizma prema Srpskoj naprednoj stranci, koji proizlazi iz uverenja da ta stranka, zbog uloge koju su njeni pojedini članovi imali tokom devedesetih, ne zaslužuje nikakvu podršku, ma kakvu politiku vodila. Ukoliko pak i izgleda kao da vodi solidnu politiku, neophodno je prikazati je kao suštu suprotnost, čak po cenu toga da celokupna javnost i društvo, ako treba, neko vreme zbog takvog angažmana budu obmanuti i nazaduju.

Ova Vasićeva autodestruktivnost u javnom preneće se i na privatno polje nakon što je Vladimir Popović osnovao nevladinu organizaciju Institut za javnu politiku, s kancelarijom najpre u Podgorici, 2013, a zatim i u Beogradu i Ljubljani, 2014. godine, s agendom da sarađuje s vladama država u regionu radi brže implementacije zakona i priključivanja Evropskoj uniji. Zbog saradnje Instituta s premijerom Aleksandrom Vučićem, predsednikom Srpske napredne stranke, Vasić doživljava „profesionalnu“ regresiju na stanje identično onom kada je vodio kampanju protiv Popovića 2003. godine, i doslovce nastavlja tamo gde je stao s pomenuta dva teksta – kao da deset godina između nije ni postojalo. Na sličan način, najpre indirektno pominjući Popovića korišćenjem ličnih i odnosnih zamenica, Vasić od sredine 2013. i tokom čitave 2014. godine vodi kampanju protiv njega i Vučića u listu *Vreme*, a posebno na portalu *Autonomija*, na kojem se ne libi ni od upotrebe prizemnih vulgarizama i mizoginih asocijacija, baš kao što je pre njega to činio uglavnom Tijanić, da bi, najzad, potpuno pobesneo kada se pojavila vest o formiranju vladine Komisije za istraživanje političke pozadine atentata na premijera Đinđića, koja je realizovana posredstvom Popovića. Postepeno postaje jasno koga bivši „milicioner“ u tekstovima ponovo optužuje za „kontrolu medija“ i „sveopštu cenzuru“, dok ga u međuvremenu upozorava da će mu otkriti identitet ne bi li zabavio svoje čitaoce.

kojem radi: „Ne odstupajući od uverenja da je istina najpotrebnija u najtežim trenucima, *Vreme* je tokom vanrednog ušlo u sukob sa Vladom oko načina na koji se Srbija zvanično informiše o toku istrage i akcije 'Sablja'; Vlada, međutim, nije zabranila taj nedeljnik, uprkos razmeni dosta oštrih reči. Sukob je kasnije izglađen zahvaljujući obostranom uvažavanju prioriteta svake strane, kao i razumevanju za različite načine na koje različiti ljudi shvataju traumatične situacije“ (Vasić, M., *Atentat na Zorana Đinđića*, Narodna knjiga, Beograd, 2005, str. 195–196).

Kampanja će kulminirati 29. juna 2014, nastupom nekadašnjeg šefa Biroa za komunikacije sa medijima u emisiji *Utisak nedelje*, u kojoj će ga Olja Bečković okarakterisati kao „vrhovnog cenzora srpske štampe“, dakle, istim onim rečima koje je Aleksandar Tijanić upotrebio 2001. godine u *Građanskom listu*. Nakon toga, baš kao i jedanaest godina ranije, Vladimir Popović se 3. jula vraća na naslovnu stranu *Vremena* (br. 1226), uz natpis „Čovek koga nije sramota“ i opet s tekstom Miloša Vasića, u kojem se Popoviću najviše zamera što je na izborima 2014. godine podržao Srpsku naprednu stranku i što deli mišljenje da opštenje sa životinjama direktorke Mreže za afirmaciju nevladinog sektora (MANS) i zaštitnog lica organizacije OCCRP, Vanje Čalović, najblaže rečeno kompromituje ulogu „moralne vertikale“ koju je na sebe preuzela u društvenopolitičkom životu Crne Gore. Na osnovu ovog vremenskog vrtloga tačno se vidi kako Vučić kao označitelj glatko dolazi na mesto diktatora i apsolutiste i prečutno se jukstapozira sa Đinđićem iz vremena dok je bio premijer, a sve preko Vladimira Popovića, koji se u jednačini država kao konstanta (i Đinđićev i Vučićev „cenzor“). Vučić, dakle, i ovde služi kao Lajbnicov „dovoljan razlog“, kao okidač za reaktiviranje stare hajke, a Đinđić s nekadašnje mete ponovo prelazi kao Veliki Drugi⁸⁸ na suprotnu stranu i postaje bolesni adut iz rukava svih onih koji su nekada vodili hajku protiv njega.

OSPORAVANJE OPTUŽNICA NEKAD I SAD

Pre nego što je negodovao u vezi s pomenutom komisijom, novinar *Vremena* je to isto činio i kada je reč o Komisiji za istraživanje ubistava novinara, čiji je rad 6. juna 2014. godine doveo do podizanja optužnice protiv osumnjičenih za ubistvo Slavka Ćuruvije. Kao ključni svedok u istražnom postupku pojavljuje se još jednom Milorad Ulemek, a elementi koji se koriste kao vezivno tkivo isti su kao oni koji će se pojaviti nekoliko meseci kasnije, prilikom poređenja s predajom Šarića. Dvadeset trećeg januara 2014. godine, u *Vremenu* br. 1203, kao najvažniji članak, u čijem je znaku i naslovnica, pojavljuje se intervju s Vesnom Rakić Vodinelić, profesorkom prava u penziji, koja

88 Filozofski termin iz lakanovske psihoanalize, derivirao iz Frojdovih pojmova superega i ego-ideala, koji, grubo govoreći, referira na svu subjektivu nemoć i nesamostalnost u odnosu na spoljašnje uticaje i autoritete, koji najčešće odnose prevagu nad koncepcijom svesti i autonomnosti pojedinca.

ispod naslova „Legijina hiljadu i jedna priča“ unapred pokušava da ospori verodostojnost svih budućih izjava ovog svedoka, isključivo zbog njegove dokazane krivice u postupku suđenja Đinđićevim ubicama – dakle, u jednom sasvim drugom pravnom slučaju – i neuspele odbrane prepune lažnih optužbi i izmišljenih priča.⁸⁹ Vesna Rakić Vodinelić, članica Upravnog odbora društva građana „Peščanik“, pored Vesne Pešić, Dubravke Stojanović, Dejana Ilića i Nadežde Milenković, time se nehotice postavila kao advokat odbrane i u letu iskompromitovala svoje akademsko zvanje profesora prava.

List *Danas*, čiji je glavni i odgovorni urednik Zoran Panović, takođe kreće u kampanju i nakon podignute optužnice, pod kategorijom 'dosije', u dva nastavka preko novinarku Jasmine Lukač, donedavne članice Izvršnog odbora NUNS-a, objavljuje odgovor odbrane Radomira Markovića,⁹⁰ optuženog da je direktni nalogodavac ubistva Slavka Čuruvije, čime se pretvara u glasilo advokata odbrane, pokušavajući da relativizuje optužnicu i sam proces, kao što su to na svoj način deset godina ranije u vezi s optužnicom za ubistvo premijera činili listovi *Evropa*, *Standard*, *Internacional*, *Kurir*, *Press*, *As*, *Revija 92*, *Balkan*, *Svedok* i drugi. Najindikativnije od svih njih to čini pak nacionalistički *dream team* novinara u nedeljniku *NIN*, predvođen Slobodanom Reljićem, takođe tokom rata izbeglim iz Bosne kao i njegova koleginica Ljiljana Smajlović. Taj list 6. maja 2004. godine objaviće pod nazivom „Mučili su me klasično“ ekskluzivno pismo pristiglo iz Okružnog zatvora u Beogradu istog čoveka – Radomira Markovića – tada optuženog, a danas na izdržavanju maksimalne kazne za ubistvo funkcionera SPO na Ibarskoj magistrali, ubistvo Ivana Stambolića i pokušaj likvidacije Vuka Draškovića u Budvi, u kojem između ostalog, stoji da je „Legijina predaja 'gest

hrabrog čoveka' i da on lično očekuje da će Legija potvrditi navode njegove odbrane, kako bi se 'saznala istina'“.⁹¹ Cilj *Danasovog* medijskog delovanja takođe je da se prikaže da je optužnica za ubistvo Čuruvije montirana, da pravi izvršioци nisu obuhvaćeni, i da Tužilaštvo (za koje se insinuiralo da je pod uticajem Vučića, kao što je bilo pod uticajem Tadića i Rakića) želi da zataška navodnu umešanost predsednika Srpske napredne stranke u to ubistvo dok je bio ministar informisanja (ovu tezu plasirala je Branka Prpa u hrvatskom listu *Slobodna Dalmacija*⁹²).

Vuk Drašković, predsednik Srpskog pokreta obnove, daje pak svoj doprinos govoreći o „rehabilitaciji Legije“,⁹³ što prenose mediji ne samo u Srbiji već i u čitavom regionu, kako bi se ponovo naglasilo da je Vučić na liniji zločinaca koje štiti, u čemu se u stvari krije imperativ da je sušta suprotnost Đinđiću, ali samo onom mrtvom, simboličkom, koga sada svi žale i poštuju kao totem. Ovaj imperativ toliko je nužan jer postoji zbog toga da neko slučajno ne bi povukao paralelu da se danas s premijerom Vučićem* medijski postupa isto kao nekada s premijerom Đinđićem, baš kao što je nužno zaboraviti da je isti taj Vuk Drašković 24. februara 2003. godine, nekoliko dana nakon pokušaja likvidacije kod hale „Limes“, za srpski *Nacional* izjavio da je, ukoliko je to uopšte bio pokušaj atentata, sigurno izveden „pod Đinđićevom komandom“.⁹⁴ Ovo je

⁹¹ *Svedočenje pred Specijalnim sudom Vladimira Popovića na suđenju za ubistvo Zorana Đinđića*, Helsinški odbor za ljudska prava u Srbiji, Beograd, 2006, str. 294.

⁹² „Branka Prpa: Aleksandar Vučić sudjelovao je u ubojstvu Slavka Čuruvije“, *Slobodna Dalmacija*, 25. januar 2014.

⁹³ „SPO: Sprečiti rehabilitaciju Legije i povratak zemunaca“, *Blic*, 14. jun 2014.

⁹⁴ Popović, N., Nikolić, K., *Vojislav Koštunica – jedna karijera*, YUCOM, Beograd, 2006, str. 222. Ova izjava može se tumačiti kao svojevrsna osveta ili vraćanje milo za drago, zbog prvobitne recepcije budvanskog atentata u javnosti, o kojoj Drašković govori 30. maja 2003. godine: „Ja sam 12. juna 2000. godine otišao u Budvu, na nekoliko dana, s ciljem da napišem jedan programski dokumenat za celu koaliciju – šta i kako dalje. Dok sam pisao taj dokumenat, zapravo u pauzi, 15. juna uveče, na mene su pucali 8 puta. Odmah mi je bilo jasno – čudom nekim sam preživeo – da su to teroristi i da ih je iz Beograda poslao Milošević. Nisam imao nikakvo obezbeđenje. Bio sam sâm u svom stanu. Već sutradan sam održao konferenciju za štampu, objasnio o čemu se radi, da bi mi iz Beograda moje kolege * Odrednice koje se tiču sadašnjeg vremena odgovaraju isključivo periodu u kojem je knjiga pisana, od početka 2015. do sredine 2016. godine (*prim. aut.*).

⁸⁹ Indiciju da Milorad Ulemek ima validne informacije u vezi s ovim, ali i nekim drugim nerazjašnjenim slučajevima ubistava dao je u jednom detalju u svojoj knjizi Čedomir Jovanović još 2005. godine: „Dolazi i Legija u MUP i obraća mi se s vrata: 'Nisam ni morao da dolazim da bih znao da si tu'. Gleda plakat sa fotografijama ubijenih osoba, za čijim ubicama policija trađa, nudeći 300.000 maraka za svaku informaciju koja bi doprinela razjašnjenju ubistva. Na fotografijama je dvadesetak ljudi. Legija gleda Slavka Čuruviju, Ivana Stambolića, Milana Pantića, Pavla Bulatovića... i kaže: 'O, ja bih odavde mogao da izađem kao bogat čovek!'“ (Jovanović, Č., *Moj sukob s prošlošću: Srbija 2000–2005*, Dan graf, Beograd, 2005, str. 115).

⁹⁰ „Plodovi otrovnog drveta“ i „Pobijanje Legijinog iskaza“, *Danas*, 9. i 10. septembar 2014.

samo za nijansu jače od već citirane izjave Zorana Ivoševića, bliskog prijatelja Vesne Rakić Vodinelić, a bezmalo nešto što danas u vezi s Vučićem nikakav problem ne bi imali da izjave Vesna Pešić, Jovo Bakić i njima slični. Samo uračunavanjem ovakvih manipulativnih okolnosti postaje jasno u šta se sve gađa antrfileom „Legija, pouzdani svedok“ u sklopu teksta „Na koga misliš kada kažeš Šarić“, od 27. marta 2014. godine, u nedeljniku *Vreme*.

DOJČINOVIĆ U PANK AKCIJI

Od 22. oktobra 2014. godine u prodaji na kioscima širom Srbije pojavljuje se knjiga *Šarić: Kako je balkanski kokainski kartel osvojio Evropu*, autora Stevana Dojčinovića, tadašnjeg glavnog i odgovornog urednika CINS-a, koji u poslednjem delu, „Epilog“, kapitalizuje ovaj narativ u vezi s Miloradom Ulemekom, kako bi Miloviću obezbedio sigurno zaleđe – svi koji napadaju bivšeg načelnika UKP tako implicitno bivaju optuženi da relativizuju njegovu ulogu tokom akcije „Sablja“, amnestiraju Legiju i skrnave Đinđića. Autorov odnos prema Miloviću, za kojeg kaže da je smenjen medijskim kampanjama koje su pokrenute nakon Šarićevih izjava pred sudom,⁹⁵ tokom čitave knjige samo formalno izgleda ambivalentan i ekvidistantan: „Dok sam pisao ovu knjigu, pokušavao sam da stupim u kontakt s Rodoljubom Milovićem, ali on nije pristao na razgovor.“⁹⁶ Posle 173 stranice, u fusnoti koja se odnosi na tekst objavljen 1. jula 2013. godine, Dojčinović napominje da je

razgovarao s Milovićem i pitao ga o njegovom doušniku, kriminalcu Milutinu Markoviću Puti, s kojim je saradivao, a da je ovaj zbog toga prekinuo svaki kontakt s njim.⁹⁷ Čitava knjiga, međutim, prepuna je podataka koji se nisu mogli dobiti na drugi način osim iz izvora MUP, BIA i Tužilaštva, i to ne samo tamo gde se izvori navode već upravo u delovima koji Dojčinoviću uzgredno omogućavaju tečan narativ. Iako priznaje da je Milović „želeo da utiče na medije i kreira afere i kampanje“, autor ga predstavlja pre svega kao kolateralnu štetu tabloidnih napisa i vlasti Aleksandra Vučića, koja, iz nekog razloga, više veruje licu na optuženičkoj klupi, okrivljenom za najteža krivična dela, nego svom odlikovanom službeniku, što predstavlja i jednu od njegovih osnovnih tema svaki put kada povodom knjige govori za neki medij.⁹⁸ Dojčinović, ipak, propušta da napomene da su kao zvaničan razlog smene načelnika Uprave kriminalističke policije na konferenciji za novinare navedene nezadovoljavajući rezultati akcija „Grom“ i „Grom 2“, u kojima je većina krupnih narkodilera širom zemlje pod nerazjašnjenim okolnostima uspeła da izbegne hapšenje.⁹⁹

Koncepcijski i metodološki gledano, poslednja dva dela, „Crna Gora“ i „Epilog“, potpuno odudaraju od ostatka knjige i služe tome da odrede s kojom porukom autor želi da čitalac razume prethodnih 90 odsto manje-više činjenično prikazanog sadržaja, ili, drugim rečima, zbog čega je uopšte ovu knjigu trebalo napisati. Međutim, ova dva dela, ako se računa samo ono što izlazi iz autorovog pera, uopšte se i ne bave istraživačkim novinarstvom, već običnim

iz DOS-a odgovorile s prezirom. Niko od njih nije me pozvao telefonom, sem Žarka Koraća. Vojislav Koštunica je izjavio javno da tamo nije bilo nikakvog atentata, već da se tamo meni dogodila privatna nesreća. Pustili su u opticaj priču da sam ja poludeo. To je pustila opozicija. Da je moj politički rejting jako nizak, da sam otišao u Budvu i pucao u sebe osam puta i da sam celu tu režiju napravio sam. [...] Ta laž, koja je puštena posle budvanskog atentata, ubila me je moralno, politički. Kada sam se vratio, posle septembarskih izbora i Miloševićevog pada, u Srbiju, nisam mogao da verujem kako su me mnogi ljudi s mržnjom gledali i govorili da sam lud, jer pucam sam na sebe. [...] Sada se otkrilo sve. Počeo sam da doživljavam nešto sasvim drugo, da mi ljudi prilaze i izvinjavaju se“ („Stubovi totalitarnog poretka ostali su netaknuti“, *Hereticus: časopis za preispitivanje prošlosti* 4/2004, Centar za unapređivanje pravnih studija, Beograd, 2004, str. 187–188).

⁹⁵ Dojčinović, S., *Šarić: kako je balkanski kokainski kartel osvojio Evropu*, Samizdat, Beograd, 2014, str. 67.

⁹⁶ *Isto*, str. 66.

⁹⁷ *Isto*, str. 239.

⁹⁸ „Dojčinović: Kampanja protiv novinara i poštenih policajaca“, *Južne vesti*, 3. decembar 2014. (<http://www.juznevesti.com/Hronika/Dojcinovic-Kampanja-protiv-novinarai-postenih-policajaca.sr.html>; pristupljeno 9. marta 2015).

⁹⁹ List *Politika* pisao je da je bilans ovih akcija značajno urušen zbog kontakata Rodoljuba Milovića s podzemljem uoči same akcije, u ovom slučaju s „narko-bosom“ Dragoslavom Kosmajcem, koji ima „jake veze s kolumbijskim kartelima“, a za kretanje koristi „skutere i javni prevoz“: „Indikativni su i pojedini podaci da se navodno i general ‘Papaja’ nekoliko puta nasamo video s tim ‘glavnim bosom’. Postoje podaci da je ostavio telefone i automobil na jednom mestu, a da je onda otišao u šetnju s njim na potpuno drugo mesto. Nekoliko sati kasnije zabeleženi su razgovori pojedinih dilera kako javljaju jedni drugima da ‘počinje grmljavina’. Reč je o akciji ‘Grom’ koja je u nekoliko navrata izvedena protiv narko-dilera, a za koju je sam Vučić kazao da je u nekim delovima bila provaljena“ („Tuča na splavu umalo srušila Vučićevu vladu“, *Politika*, 2. jun 2014).

selektivnim slaganjem događaja iz perspektive dnevno-političkog medijskog toka, pa se tako postavlja pitanje da li autor takav tok tretira kao bitniji i ubedljiviji od „istraživačkog“, i ako tretira, da li to znači da je čitavih 90 odsto knjige instrumentalizovano samo da bi se napravila nekakva spona s onim što je rečeno u poslednja dva dela. Tako proizlazi da ti delovi idejom paradoksalno prethode svemu ostalom, a kompletna materijalna građa knjige tu je samo da bi autor stvorio efekat dobre utabanosti i tako pokušao da sakrije niz tendencioznih manipulacija i laži u preostalih 10 procenata; zaključak je definisan pre početka pisanja knjige, iz koje kao takav uopšte i ne sledi.

Prevedeno na jezik označitelja, ovaj funkcionalni disbalans u knjizi postiže se time što se Darko Šarić usiljeno upotrebljava kao lakmus papir, koji, onakav kakav je opisan u prvih 90 posto knjige, pomaže da se određena imena sada gotovo na sam pomen okarakterišu i povežu u negativnom svetlu. U prilog tome koliko je ta neraszmera neprirodna i tendenciozna svedoči i činjenica da se označitelji koji su predviđeni da se pojave u poslednja dva dela ne pojavljuju nijednom ili gotovo nijednom na prethodnih 256 stranica knjige. To su Milo Đukanović, Stanko Subotić, Vladimir Popović i Aleksandar Vučić – ponovo dve mete i dva sredstva, identičan sklop kao u periodu 2001–2003. godine, čak i ista lica, s tim što mesto tadašnjeg premijera Srbije Zorana Đinđića u hajci deset godina kasnije zauzima aktuelni premijer Aleksandar Vučić. Ova knjiga pojavljuje se u izdanju Samizdata, izdavačke kuće čiji je direktor Veran Matić, takođe glavni i odgovorni urednik informativnog programa *TV B92*, dok je recenzent knjige novinar *Vremena* Miloš Vasić. Ipak, finansijer *Šarića*, prema priznanju CINS-a, jeste i organizacija OCCRP.

MATRICA SE PONOVO USPOSTAVLJA

Da li je i model manipulacije isti? Stanko Subotić je devedesetih bio ovlašćeni distributer kompanija British American Tobacco, Raynolds i drugih, zbog čega je predstavljao konkurenciju Marku Miloševiću, koji se bio dokopao nelegalnih tokova istih brendova cigareta čiji je zvanični zastupnik već godinama bio Subotić. Nakon upada pripadnika policije u njegove stambene i poslovne objekte 1997. godine, predvođenih „Miodragom Vukovićem, desnom rukom tadašnjeg šefa kriminalističke policije Dragana Ilića“,¹⁰⁰ a pod patronatom šefa Reso-

ra državne bezbednosti Jovice Stanišića, Subotić je bio primoran da ode iz zemlje. Zbog svojih bliskih veza s Milom Đukanovićem, koji se iste 1997. godine otvoreno usprotivio kandidaturi Slobodana Miloševića za predsednika SRJ, izjavivši da je ovaj „prevaziđeni političar“,¹⁰¹ te zato što je pomagao opoziciju u Srbiji – Subotić konačno postaje označitelj za kriminal i sredstvo koje automatski treba da kontaminira svako ime s kojim se bude dovelo u vezu.

Na taj način, označitelj Subotić se kao kuga širi na Đukanovića i Đinđića, a 2001. godine uoblićuje u medijski triedar pod nazivom „duvanska mafija“, ubrzo po formiranju Vlade Srbije. Od iste godine, bivši službenik Vladimira Popovića u marketinškoj agenciji Spektre, Aleksandar Tijanić, označava sekretara Biroa za komunikacije sa medijima u Vladi Srbije kao Đinđićevog cenzora koji ne dozvoljava da u javnost isplivaju kriminalne aktivnosti koje potiču od triedra.¹⁰² Dakle, pored direktne kampanje o navodnim kriminalnim vezama premijera Đinđića u Srbiji i predsednika Đukanovića u Crnoj Gori, vodi se i kampanja pomoćnog karaktera, samo da bi se postigla dvostruka afirmacija prve kampanje, jer je predmet cenzure, ono što navodno ne sme da se objavi, takođe ta ista kriminalizacija političara. Tako Đukanović i Đinđić postaju i kriminalci i cenzori; da bi bili kriminalci, svakako moraju kriti nešto, tj. kontrolisati medije, a njihove ličnosti, iako su medijski pretežno rezultat autoprojekcije Miloševićeve vlasti, bez ikakve šanse da se o njima razvije i najma-

11. avgust 2010. (<http://www.e-novine.com/srbija/srbija-tema/39770-Duan-Mihajlovi-ekspert-reketiranje.html>; pristupljeno 6. marta 2015).

101 *Bratska hajka; Crna Gora – jedna osporavana državnost*, Centar za bezbednost i toleranciju, Beograd, 2013, str. 31.

102 Razlog razlaza s Tijanićem Vladimir Popović opisao je, između ostalog, i u emisiji *Živa istina*, emitovanoj 15. marta 2013. na crnogorskoj *TV Atlas*: „Radio je kod mene godinu dana u firmi, a onda je napravio dogovor sa Bogoljubom Karićem. Uslov prelaska kod Karića je bio da napada Zorana Đinđića, koji ga je doveo kod mene. Kad je meni to rekao, 'znaš, idem na BK televiziju, moraćemo da napadamo Zorana, ali mi ćemo to da fingiramo'. [...] Zbog toga što ne želim da budem u takvim odnosima, ja sam to prekinuo. Ne možeš ti, da te čovek doveo kod mene, da si kod mene bio zaposlen, da si živeo i radio, i sad odlaziš i da sad zajednički učestvujemo u napadanju na njega, pa sad ako nam je politički, lično, finansijski, interesno da Zorana šutnemo, pa dobro šutnućemo ga pa ćemo za dve-tri godine opet da se nađemo i da kažemo nema veze, to je sportski.“

100 „Dušan Mihajlović, ekspert za reketiranje“, *E-novine*,

nja pozitivna identifikacija, bivaju osuđene na opis „još gori od Miloševića“.¹⁰³

„U politici, a posebno u medijima, fenomen identifikacije predstavlja centralno mesto uticaja i izgradnje javne harizme. Očigledno je da kod najvećeg broja novinara nikada nije došlo do kakve-takve identifikacije ne samo sa Zoranom Đinđićem nego ni sa idejama za koje se on zalagao. Pokazalo se, naime, da se ta identifikacija mnogo lakše postiže sa mizantropskim i autističkim vladarima. Takvi vladari istovremeno izazivaju divljenje, strah, na kraju i odbojnost. Ali to je ona vrsta transfera u kojoj ipak postoji neka vrsta identifikacije, bar u obliku zavisti“, napisao je 2003. godine Velimir Čurgus-Kazimir.¹⁰⁴ U drugom izdanju svoje analize dodaje sledeće: „Srpski mediji imali su mogućnosti da se aktivnije uključe u menjanje Srbije i u borbu protiv teškog i tragičnog nasleđa, koje nije bilo samo Miloševićovo. Većina medija je tu šansu veoma slabo iskoristila. Umesto da podrži promene i suočavanje sa prošlošću, većina medija je vodila kukavičku i uskogrudu uređivačku politiku. Uz zaista retke izuzetke, mediji su uglavnom sumnjali u to da su u Srbiji promene uopšte moguće. [...] Verujem da je nemali broj novinara i urednika 'navijao' za Đinđićeve po-

litičke i državničke ideje i da nije gajio simpatije za nacionalističko i reakcionarno političko i medijsko podzemlje. Pa ipak, ti i takvi novinari i urednici, nisu bili u stanju da se otvoreno svrstaju i 'navijaju' za Zorana Đinđića i njegovu Vladu i najčešće se nisu usuđivali ni da se suprotstave tvrdnjama i manipulacijama iz usta njegovih protivnika.“¹⁰⁵

Zbog toga, ono što je bio triedar, sada funkcioniše kao tetraedar (Đinđić–Popović–Đukanović–Subotić), sve do ubistva premijera, koje je ova medijska hajka ne samo potpomogla već je trebalo da posredstvom ubistva prebaci i očuva značenje koje je Đinđić kao označitelj zadobio u njoj, ali to nije bilo tako lako. Štaviše, Đinđić kao mrtav, kao odsutni označitelj, neočekivano je postao nesnosan i bilo je gotovo nemoguće da se njime dalje direktno manipuliše u negativnom smislu, pa je morao preći na drugu stranu i kao totem postati saveznik svih onih koji su nastavili hajku na preostala tri člana iz tetraedra, i to utoliko većom žestinom što je realno više bilo neophodno potisnuti prethodni negativan odnos prema nekada živoj osobi. „Osećanje krivice zbog nedovoljne podrške, nerazumevanja, pa i odsustva simpatija tokom života, nesumnjivo su delovali u najširim slojevima društva. Mediji su, bez obzira na pravila vanrednog stanja, jednostavno morali da poslušaju to masovno izraženo osećanje“, piše Čurgus.¹⁰⁶ Ni za trenutak, međutim, ne treba pomisliti da su to radili svojevoljno; ovde je pre reč o makar nakratko uzvraćenom udarcu onog dela javnog mnjenja koje se u trenutku osetilo indoktrinirano konstantnim kampanjama i aferama koje su ti isti mediji plasirali. Đinđić kao figura postao je nešto s one strane svakog medijskog napisa, a da bi se hajka nastavila, taj iznenadni fakticitet se morao uvažiti i iskoristiti kao adut za njen nastavak. Zbog toga su još pre ukidanja vanrednog stanja za kriminalni renome Đinđića u javnosti krivim proglašeni upravo njegovi najbliži saradnici i prijatelji, pa se tako i onima

103 Branka Stanković, novinarka *B92*, u vezi sa sopstvenim zabludama i saučestvovanjem u tadašnjoj medijskoj mašineriji napisala: „Moja je moralna i profesionalna obaveza da priznam da sam i sama, i to kao novinar, nasela na pisanje tabloida u periodu od 2001. do 2003. godine. Jednostavno, poverovala sam, posle svih tih tekstova, da je premijer zemlje u kojoj živim upetljan u kriminal. Zoran Đinđić je u javnosti 'postao' kriminalac kada je 2001. godine hrvatski list *Nacional* svakodnevno počeo da objavljuje tekstove o tome da je premijer Srbije umešan u šverc cigareta. I ja sam tad kao urednik dnevnika na *Radio B92* danima prenosila pisanje *Nacionala*. Snimala sam vlasnika i urednika tog lista Ivu Pukanića, koji je kasnije, 2008. godine, ubijen u Zagrebu. Sve što je Pukanić objavljivao izgledalo mi je tada kao epohalno otkriće novinara koji su se bavili detaljno temom šverca cigareta. Nisam se preterano udubljavala jer sam smatrala da novinari moraju da imaju dokaze za ono o čemu pišu, pa sam zbog toga i prenosila sve što objavi *Nacional*. Bilo mi je logično da javnost Srbije treba da zna da je premijer njihove zemlje, prema pisanju hrvatskog lista, umešan u kriminal. Dnevni listovi u Srbiji takođe su se svakodnevno takmičili u tome ko će više tekstova o navodnoj umešanosti premijera da objavi“ (Stanković, B., *Insajder, moja priča*, Samizdat, Beograd, 2013, str. 285–286).

104 „Novine i društvene promene“, *Zoran Đinđić u štampanim medijima – januar 2001. – 12. mart 2003*, Ebart, Beograd, 2003.

105 Čurgus-Kazimir, V., *Hajka – Analiza medijskih napada na Vladu Zorana Đinđića*, Evropski centar za toleranciju, Beograd, 2009, str. 106–107, 192.

106 „U Aleji velikana na beogradskom Novom groblju, 15. marta, sahranjen Zoran Đinđić. Sahrani prisustvovali zvaničnici iz preko 60 zemalja i više stotina hiljada građana. AGB Strategic Research saopštio da je skoro dve trećine populacije Srbije starije od 4 godine gledalo bar deo sahrane Zorana Đinđića“ (Mihajlović, D., *Povleneke magle i vidici. Tom 2: Zapis i kazivanja o životu i politici posle 5. oktobra 2000*, NEA-Beograd, Beograd, 2005, str. 382).

kojima je bilo žao Đinđića otvorio put da to kompenzuju tako što će, u suštini, samo nastaviti da mrže – Vladimira Popovića, Stanka Subotića i Mila Đukanovića.¹⁰⁷

Više od deset godina ova medijska matrica napada i sleva i zdesna – i od strane onih više građanski orijentisanih i onih tvrdih, koji zastupaju nacionalističke i etnocentrične stavove; onih koji zagovaraju prioritet socijalnog nad tržišnim, ili obratno; medija i njihovih udruženja poput UNS-a, NUNS-a, *Vremena*, *NIN-a*, *Blica*, *Politike*, *Danasa*, *Kurira*, *B92*, *Peščanika*, *Radija Slobodna Evropa*, *Večernjih novosti* i drugih – čekala je na to da se ispuni upražnjeno mesto četvrtog člana. Ova matrica i dalje predstavlja jedinstveni, iznova živi, zombi fenomen u istoriji srpskog i crnogorskog novinarstva, koji svaki put, koliko god vremena da prođe, neka-ko ponovo uspeva da spoji uzajamno nespojive i sastavi tako najširi moguć front medijskog otpora i nelagodnosti. Gotovo ništa ne naučivši u međuvremenu, ne unapređujući rad na sebi i novinarskoj profesiji, glumeći i dalje žrtvu svaki put kada zaslužuje da bude kritikovana zbog neodgovornosti za napisano i izgovoreno – dočekala je, uz svu prateću bizarnost, da bude stidljivo predstavljena u „Epilogu“ Dojčinovićeve knjige, a da on toga nije nužno ni svestan.

KRIMINALIZOVATI SRBIJU NA RAČUN CRNE GORE

U prethodnom delu o Crnoj Gori Dojčinović tako odmah udara etiketu susednoj državi – „sigurni raj za kriminalce“ – a povodom optužbi pred sudom u Bariju za umešanost u šverc cigareta navodi da se Đukanović oslobodio optužnice „prvenstveno zahvaljujući diplomatskom imunitetu“.¹⁰⁸ Dojčinović, pod očiglednim uticajem medijske kampanje koju su vodili crnogorski listovi *Vijesti*, *Monitor* i *Dan*, uz domaću podršku *Blica*, *Pressa*, *Kurira*, *Večernjih novosti* i *Politike*, preskače najmanje dve činje-

nice koje su neizostavne za svakoga ko želi da se bavi objektivnim novinarstvom. Najpre, detalj o „diplomatskom imunitetu“ medijski je reaktiviran kao prigodno objašnjenje zbog čega je optužnica 28. marta 2008, protiv premijera Đukanovića, morala pasti.¹⁰⁹ Centralna pojava ovog detalja, međutim, datira još iz 2003. godine, kada je italijanska novinska agencija ANSA, uz svoje veze s tužilaštvom u Bariju, a zatim i u Napulju, preko specijalnog promotera – crnogorskog dnevnika *Vijesti* – neuobičajeno učestalo izveštavala i konstantno najavljivala hapšenje Mila Đukanovića, iako je sud takve predloge više puta odbio.¹¹⁰ U jeku kampanje koja je opterećivala ugled ne samo crnogorske vlade već i države, premijer je, kako bi pokušao da stavi tačku na sve to, na lični zahtev otišao u Bari i svedočio „u vezi sa sumnjama da je pre više godina bio jedan od učesnika organizovanog šverca cigareta iz Crne Gore u Italiju“, nakon čega je ubrzo izuzet iz optužnice.¹¹¹ Ništa zato, za vinovnike hajke koju danas sproviđi i Stevan Dojčinović, Đukanoviću i dalje nije suđeno samo zbog toga što uživa diplomatski imunitet, a ne zato što je sud nakon svedočenja premijera odbacio sve navode tužilaštva koji se odnose na njegovu umešanost.

Stanko Subotić, protiv koga je u tom procesu podignuta optužnica, oslobođen je pak 26. februara 2013, sa tzv. punom formulom, od optužbi da je bio povezan s organizacijom mafijaško-kamorističkog tipa, za koju je, kako je bilo tvrđeno, izvršio pranje novca u iznosu od preko milijardu i dvesta miliona nemačkih maraka. U saopštenju njegovog advokatskog tima navodi se da su „argumenti koje je iznela odbrana g. Subotića, bili do te mere uverljivi da je sam tužilac na prvom ročištu koje je održano nakon prezentovanja odbrambenog materijala – predložio oslobađajuću presudu, što je presedan u italijanskom pravosuđu, naročito za delikte koji spadaju među one najteže, kao što je to bio slučaj u ovom procesu.“¹¹² Ni ovog podatka nema u knjizi istraživačkog novinara, ali se zato insinuirava veza ove dvojice sa Šarićem, i to preko

107 „I političari i novinari koji su svojevremeno učestvovali u kampanji protiv Zorana Đinđića i njegove vlade danas najčešće izjavljuju da su ga upozoravali na opasnosti koje mu prete, da su mu nudili pomoć (koju je on arogantno odbijao), ističu njegovu energiju, sposobnost da motiviše ljude, da brzo deluje, ali nisu spremni da i jednom rečju kažu da se kajaju ili da im je bar nelagodno zbog onoga što su o njemu govorili“ (Čurgus-Kazimir, V., *Hajka – Analiza medijskih napada na Vladu Zorana Đinđića*, Evropski centar za toleranciju, Beograd, 2009, str. 196).

108 Dojčinović, S., *Šarić: kako je balkanski kokainski kartel osvojio Evropu*, Samizdat, Beograd, 2014, str. 261.

109 *Bratska hajka; Crna Gora – jedna osporavana državnost*, Centar za bezbednost i toleranciju, Beograd, 2013, str. 31.

110 *Isto*, str. 208–231.

111 Uprkos informaciji koja se nalazi u njemu, naslov teksta u *Politici* od 7. oktobra 2008. glasi: „Đukanovića štiti imunitet, Drašković i Subotić optuženi“.

112 „Subotić oslobođen svih optužbi“, *E-novine*, 26. februar 2013. (<http://www.e-novine.com/srbija/srbija-licnosti/79702-Suboti-osloboen-svih-optubi.html>; pristupljeno 6. marta 2015).

Prve banke iz Podgorice, u delimičnom vlasništvu premijerovog brata Aca Đukanovića, čiji su Šarić i Subotić bili deponenti. Zanimljivo je da je autor, premda se radi o zaključnom poglavlju knjige, takođe odlučio da ne prozbori ni reči o vezi bivše Metals banke – koju u prethodnim poglavljima o pranju novca povezuje s transakcijama i izdatim kreditima bez garancija licima povezanim s Darkom Šarićem – i vojvođanske vlade, koja je 2010. godine postala njen većinski vlasnik, posle transformacije te banke u Razvojnu banku Vojvodine, istu onu koja se od aprila 2013. godine nalazi u stečaju, takođe nakon identičnih krivičnih dela, koja su počinili njeni čelni ljudi bliski Demokratskoj stranci.¹¹³

Umesto da kaže nešto o tome, Dojčinović pak svoje poglavlje „Političke veze“ bazira pre svega na kompromitovanju Ivice Dačića, premijera u vladi nakon pada Demokratske stranke, na identičan način na koji to pokušavaju da čine Tužilaštvo i policija kroz mejstirnim medije – nemajući direktne dokaze, već insinuirajući njegovu umešanost preko posredničkih veza. Koliko očigledno autor polariše učesnike, oštro ih deleći prema stranačkoj pripadnosti na dobre i loše, te kako generalno tretira Demokratsku stranku, možda najbolje pokazuje sledeći kratak segment iz intervjua za *Studentski dnevni list* od 19. decembra 2014. godine: „Ono što znamo na osnovu dokaza je to da je u celu priču bio uključen SPS, da je to bila partija koja je na neki način bila povezana sa ovom narko-ekipom i znamo da su imali jake veze u Crnoj Gori, oko Mila Đukanovića, tako da su te dve političke sile imali na svojoj strani. *DS je uglavnom bila partija koja je formirala timove koji su ih hapsili*“¹¹⁴ (kurziv, aut.).

113 Krajem juna 2012. godine, sociološkinja Vesna Pešić na promociji svoje knjige *Divlje društvo – kako smo stigli dovdje*, u Novom Sadu, navodi povodom pokrajinskog premijera Bojana Pajtića: „Naravno da je znao, samo se pravio lud da ne vidi da je Šarić pokupovao pola Vojvodine. Pajtić je Vojvodinu dobio na upravljanje kao njen apsolutni šef, i takve stvari ljudi na njegovoj poziciji, da se ne lažemo, moraju znati“ („Pajtić je znao šta Šarić radi po Vojvodini“, *E-novine*, 29. jun 2012. [<http://www.e-novine.com/srbija/vesti/67258-Pajti-znao-ari-radi-Vojvodini.html>; pristupljeno 17. marta 2016]). Četiri godine kasnije, u intervjuu koji za *Danas* radi novinarka Nataša Odalović, a čiji nadnaslov glasi „*ad hominem*“, isto lice izjavljuje da se Demokratska stranka, na čijem je čelu isti Bojan Pajtić, obnovila kao „demokratski brend“ („Vučić je osvetnik 5. oktobra“, *Danas*, 4. mart 2016).

114 „Internet – jedino mesto gde postoji novinarska sloboda u Srbiji“, *Studentski dnevni list*, 19. decembar 2014.

Ovaj metod koji se koristi pod motom da je dovoljno uspostaviti negativnu insinuciju prema nekome da bi se doneo zaključak protiv njega predstavlja oprobani kliše istraživačkonovinarskih organizacija, što Slobodan Georgijev, programski koordinator Balkanske istraživačke mreže (BIRN) u Srbiji i redovni saradnik nedeljnika *Vreme*, naziva još i „konzervativnim stilom“. Takav stil se kontinualno primenjuje i u „istraživanjima“ te organizacije poput onih u vezi sa isušivanjem kopa Tamnava, iz 2015, kao i o marketinškim agencijama koje medijima prodaju prostor za oglašavanje, iz 2014. godine. U oba ova slučaja takva veza pokušava se izvući do Aleksandra Vučića – jednom posredstvom okolnosti da je na čelu jedne od firmi podizvođača u izabranoj tenderskoj ponudi njegov kum, a drugi put da je agencija koja ostvaruje značajan udeo na tržištu oglašivača bivša firma u kojoj je bio zaposlen, u vlasništvu „visokog funkcionera“ Srpske napredne stranke.

Slično i Dojčinoviću, činjenica da je SPS izdavao prostorije u svom posedu klubu „Vanilla“, na Studentskom trgu 15 u Beogradu, za koji se naknadno ispostavilo da je bio u posrednom vlasništvu Šarića, predstavlja krunski dokaz za „spregu mafije i vlasti“.¹¹⁵ Ističući kako je šef Socijalističke partije Srbije do sada „uspeo da izbegne da bude procesuiran“,¹¹⁶ autor će na narednoj stranici u „konzervativnom stilu“ dodati: „Dačić do danas nije pozvan da bi dao iskaz u ovom slučaju. Naprotiv, nakon izbora marta 2014. godine postao je ministar inostranih poslova Srbije.“ I ova rečenica treba da dobaci do Aleksandra Vučića i ima funkciju da suptilno sugeriše kako današnji premijer štiti kriminalce, jer je SPS sa njegovom strankom na vlasti. Zašto je Vučiću to bilo potrebno, s obzirom na to da je Srpska napredna stranka nakon izbora u martu 2014. godine osvojila dovoljan broj mandata da samostalno formira vlast, Dojčinović nije objasnio, ali je ovo za njega svakako jedan od načina da se srpski premijer označi kao osoba koja je u vezi s mafijašima, a s tim zajedno i pripadnik kriminalnog klana.

Drugi „istraživački“ kanal koji omogućava da se učini isto ide preko odnosa sa susednom Crnom Gorom i njenim premijerom Milom Đukanovićem. Polaznu premisu autor, po uzoru na tužioce za organizovani kriminal Sašu Ivanića i Miljka Radisavljevića, sažima u intervjuu koji je dao za crnogorski nedeljnik *Monitor*: „Ta

115 Dojčinović, S., *Šarić: kako je balkanski kokainski kartel osvojio Evropu*, Samizdat, Beograd, 2014, str. 229.

116 Isto, str. 228.

reputacija je stečena još odavno, iz perioda 90-ih godina i šverca cigareta. Šteta što je nakon toga režim Mila Đukanovića, umesto da pokuša da opere sliku zemlje, nastavio da koketira sa kriminalom i produbljuje tu sliku.¹¹⁷ Ovaj sled izvođenja primenjen je u poglavljima „Crna Gora“ i „Epilog“; kako je iskorišćena natuknica Mire Marković i ostalih saveznika Slobodana Miloševića „mafijaška država“, uspostavljanje dobrosusedskih odnosa sa Crnom Gorom nakon 2012. i dolaska na vlast Srpske napredne stranke, a posebno od 2014. godine, kada ta stranka preuzima vođenje vlade, tumači se i personalizuje zapravo kao korelacija između ljudi na čelu dva režima – Mila Đukanovića i Aleksandra Vučića. U tom smislu se ujedno implicitno opravdavaju montirani procesi Tužilaštva i ponašanje vlasti Demokratske stranke, čiji je tadašnji predsednik Boris Tadić tokom osmogodišnjeg uzurpiranja institucije predsednika Srbije zvanično gajio krajnje rezervisan, a (prikriveno pomažući opoziciju, nevladine organizacije i njihove medije u susjednoj državi) uistinu subverzivan odnos prema Crnoj Gori i njenoj, navodno, antisrpskoj politici – jer nije hteo ništa da ima s „kriminalcima“.

Ova konekcija pojačava se već tradicionalnim dodatkom, upotrebom označitelja Vladimir Popović. Tako se osnivanje nevladine organizacije Institut za javnu politiku u Podgorici, 2013, označava kao povratak njenog direktora u političku sferu još od vremena kada se nalazio na čelu Biroa za komunikacije pri Vladi Srbije, čime se u jezičku strukturu delotvornu u javnom mnjenju transponuje isti onaj znak, bez previše ulaganja u manipulaciju, koji je ovaj označitelj bio uspostavio još pre više od deset godina. Novinari *Vijesti*, *Dana* i *Monitora* u jeku kampanje za predsedničke izbore pišu o Popoviću kao o Đukanovićevom novom medijskom „spin-doktoru“, koji svoje dobro poznate metode rada (kontrolu medija) dolazi sada da implementira u Crnoj Gori, dok njegov Institut nazivaju fantomskom organizacijom koja se samo forme radi bavi demokratizacijom društva i evropskim integracijama. Kada početkom 2014. godine sa radom započne i kancelarija Instituta u Beogradu, Popovićeva uloga, pored ostalog, počinje da se percipira i kao posledica i kao uzrok bliskih odnosa dva premijera, ali i u smislu zajedničkog imenitelja njihove „autoritarnosti“ i „diktature“. Baš iz tih razloga, sa sablaznom lakoćom, Popović na stranicama Dojčinovićeve knjige klizi od žrtve Ulemekovih manipulacija na suđenju za

ubistvo Đinđića do manipulatora koji bezočno napada Vanju Čalović, direktorku crnogorskog MANS-a, sestrinske organizacije CINS-a od jedinstvenog logističkog, finansijskog i *think-tank* roditelja – organizacije OCCRP, sa sedištem u Bosni i Hercegovini.

Zbog ovakvog položaja u jeziku (uloga šiftera), na Popoviću se najjasnije očitavaju prelamanja hajke, a najširi dijapazon organizacija i medija na teritoriji Srbije i Crne Gore ponovo može da radi zajedno i „razmenjuje fluide“, jer je utvrđeno zajedničko polje pravog neprijatelja; bilo da ga tumači kao ugrožavanje srpstva ili kao simuliranje želje da se država priključi Evropskoj uniji, moguće je neometano u isti glas boriti se protiv „diktature“ i „cenzure“ i tako se ponovo bez većih problema finansirati iz svojih učinaka. Usled ovakve prećutne saradnje, taktike i načini napada ovih organizacija i medija, bez obzira na to da li se odnose na Mila Đukanovića ili Aleksandra Vučića, većinom se u ove dve države metodološki podudaraju i zbog toga postaju serijalni, gotovo jednoobrazni i time lakši za determinaciju. Utoliko i ne iznenađuje što će Stevan Dojčinović svoju knjigu o Šariću u vreme izlaska iz štampe, izražavajući tačno ono što ni na jednoj stranici nije smeo decidno da napiše, reklamirati na društvenim mrežama kao knjigu za „koju Vučić i Đukanović ne bi voleli“ da se čita.

TUĐINCI U NOVOJ VLASTI

O neverovatnoj količini pristrasnosti, ozlojeđenosti i afektivnosti, koja samo svedoči o brizi na čemu joj se novinarska karijera uopšte zasniva ukoliko se pokaže da je sve što je propagirala pod uticajem bliskih veza s policijom i Tužilaštvom bila kako njihova, tako i njena manipulacija, govori reakcija novinarkе *Blica* Tamare Marković Subote na gostovanje Vladimira Popovića u emisiji *Utisak nedelje*. U odgovoru Popoviću, koji je o tome govorio u emisiji, naslovljenoj „Pismo službeniku Stanka Subotića Caneta“, od 1. jula 2014, ona između ostalog iznosi veoma indikativan momenat (frojdovska omaška) da se „svaki njen tekst kroz optužnice pokazao tačnim“. Šta znači ovo „kroz optužnice“ ako ne to da je upravo u pitanju čvrsta sprega s onima koji te optužnice kreiraju? Jer ukoliko je novinarka želela da kaže da su svi njeni tekstovi s vremenom ispostavili kao istiniti (što je bila njena intencija), tj. da su na sudu dokazani, onda za to nisu uopšte merodavne optužnice, od kojih je većina na sudu pala i pada baš usled nedostatka dokaza, nego pravosnažne presude. Zbog toga je više nego jasno

¹¹⁷ „Šarić je kolektivno djelo“, *Monitor*, 20. novembar 2014.

zbog čega je Tamari Marković Suboti najbitnije da do takvih presuda dođe i zašto očajnički, u stilu svojih kolega iz *Vijesti* i *Monitora*, mora navijati i boriti se do poslednjeg daha za stvar koja bi je oprala od svega što je činila podstaknuta obećanjem nekadašnjih moćnika da za to nikada neće odgovarati.

U tom stilu, potpuno atipično za profesionalnog novinara, ona nastavlja svom silinom, otvoreno braneći Rodoljuba Milovića, po direktivi da ne sme da se zna da je opstruirao lociranje Šarića, i insinuirajući umesto toga da se Vlada Srbije sa ovim nagodila: „Opasno je kad Popović tvrdi da su policajci namerno lagali premijera Aleksandra Vučića da će Šarić biti uhapšen tada i tada, a da su onda ti policajci isključeni, pa je neka druga ekipa locirala i uhapsila Šarića. [...] Darko Šarić NIJE uhapšen! Nije Šarić lociran u nekom stanu, pa je onda u munjevitoj akciji SAJ, PTJ, DEA ili bilo kojih specijalaca u Južnoj Americi uhapšen. Ne, Darko Šarić se PREDAO! Znamo i da se Šarić nije PREDAO ekipi koja je godinama radila na njegovom lociranju i hapšenju, već nekim drugima. A gde se krio, u Crnoj Gori ili Južnoj Americi, još nismo čuli, a bilo bi jako lepo i korisno da javnosti neko i to kaže. Da pokaže neke dokaze, fotografije da se Šarić stvarno godinama krio u Južnoj Americi. Ali važnije od toga gde se Šarić skrivao jesu pregovori o predaji. Jer svakoj predaji prethode nekakvi pregovori. Nije bitno ko se tu kome prvi javio, ali je bitno da javnost sazna da li je Šarićeva predaja bila bezuslovna, ili je ipak bilo nekih uslova. Ako jeste, kojih?“ Šest meseci nakon ovoga teksta, organizacija BIRN će preuzeti njegov manipulatorski motiv i pod izgovorom „spekulacija koje su se pojavile u javnosti oko hapšenja Šarića“, zatražiti od Višeg suda i Ministarstva pravde detalje o njegovom hapšenju, iako je još ranije rečeno da se ti podaci ne mogu obelodaniti, jer bi mogli da utiču na preostala lica sa optužnice koja se nalaze u bekstvu. Lajtmotiv afere u najavi postaje pitanje: Kada su Šariću stavljene lisice na ruke?

Svi ovi novinari, dakle, ne nalaze se u profesionalnom, već rade u nekoj vrsti iznuđenog, habitualno afektivnog stanja, kada nastupaju s preubedenjima koja uistinu najvećim delom i ne potiču od njih samih. Ovakvu situaciju uslovlilo je to što ni ti od kojih takva ubeđenja ili interpretacije dolaze – a to su korumpirane strukture u policiji, bezbednosnim službama i tužilaštvu – nemaju drugog izbora nego da, takođe po inerciji, deluju u afektu, te da, radi skrivanja svojih nečasnih radnji, nastave s manipulacijama kojima su se bavili pod arbitražom neke prethodne vlasti. Tako je ono što se danas između njih i njima bliskih novinara uspo-

stavlja isto što i čist psihološki odnos transfera: Tužilaštvu i policiji, zbog kriminala u političkim nadgradnjama akcije „Mreža“ i „Balkanski ratnik“, diše za vratom Vlada, dok novinarima koji su duboko ugazili u ovaj vrtlog vira zbog toga za vratom dišu upravo to kriminalno tužilaštvo i policija. Uslovi za postepenu napetost ovako spojenih sudova stvorili su se za mnoge neočekivanom promenom vlasti, maja 2012, kada je Demokratska stranka, kao interesni nalogodavac i krivac za najveće sramote u istoriji srpskog pravosuđa i medijskih zloupotreba posredstvom Zakona o oduzimanju imovine proistekle iz krivičnog dela, a koje su činili Slobodan Homen i Snežana Malović, formalno eliminisana iz vlasti.¹¹⁸ Njima bliski operativci Miljko Radisavljević, Saša Ivanić, Rodoljub Milović, Milorad Veljović, Vladimir Vukčević i drugi, međutim, nisu bili smenjeni sa svojih funkcija, jer nova vlast nije želela da daje povoda za „revansizam“, makar ne takav koji bi se vodio po automatizmu. Jedini koji je smenjen po ovom kriterijumu bio je bivši direktor Bezbednosno-informativne agencije Saša Vukadinović, koji ubrzo nakon toga postaje savetnik za bezbednost vojvođanskog premijera Bojana Pajtića, budućeg lidera Demokratske stranke.

Ostalima je za prvo vreme pružena prilika da, poštujući institucije koje predstavljaju, konačno počnu da obavljaju svoj posao bez neposrednih pritisaka od strane izvršne vlasti, kao što je to

118 Na konferenciji za novinare koju su njegovi advokati organizovali 8. septembra 2011. u beogradskom Medija centru, Stanko Subotić je, obračunajući se preko video-linka, o pravosuđu u vreme vlasti Demokratske stranke rekao: „Želim jasno i glasno da vam kažem da znam, kao i većina vas, kako funkcioniše pravda u Srbiji. Znam iz krugova najbližih saradnika predsednika Republike Borisa Tadića da se njegove želje i zahtevi direktno preko šefa kabineta Mikija Rakića naredbodavno sprovede na ministarku Malović, sekretara Homena i tužioca Radisavljevića. Direktno im Miki Rakić naređuje šta je predsednik zamislio, šta bi hteo, šta mora da se uradi i šta je interes Srbije (u tom mom procesu ili u nekom drugom). Nekada je to tako bizarno da im samo SMS porukama naredi ko kakvu izjavu od njih treba da dâ, i kakvu poruku treba poručiti sudećem sudiji. Ovo privatno kabinetsko doživljavanje pravde u Srbiji je iz tih razloga najproblematičniji sektor vlasti prepoznatljiv po skandaloznim presudama, najkorumpiranijoj grani vlasti, reformi koja mora da se poništava, izjavama ministarke, tužioca i sudija koji unapred u javnosti preko medija presuđuju ili oslobađaju ljude, u zavisnosti od toga šta im je Miki Rakić tražio. Ovo u Srbiji znaju svi koji su na bilo koji način povezani sa pravosuđem, politikom i medijima.“

bio slučaj sa prethodnom vladajućom garniturom, s obrazloženjem 'šta je bilo, bilo je, važno je ono što se dešava od sada'. Na osnovu ovog aranžmana počinju i praktično da se sprovode one odredbe iz Zakonika o krivičnom postupku prema kojima tužiocima vode istražne postupke umesto istražnih sudija i koje su za Tužilaštvo za organizovani kriminal i Tužilaštvo za ratne zločine stupile na snagu 16. januara 2012. godine, iako je njihova prvobitna svrha bila upravo suprotna – da kontekst izvršne vlasti tužilaštva potisne njenu vezu sa sudskom vlašću i time još više omogući kontrolu Vlade i političara nad tužilaštvom. Kao posledice, stižu prvi rezultati u borbi protiv organizovanog kriminala i korupcije, gde isti ljudi – Miljko Radisavljević, Saša Ivanić, Milorad Veljović i Rodoljub Milović – koji su radili pod direktnom komandom visokih zvaničnika Demokratske stranke, sada širom Srbije hapse njene članove i povezanu lica, pa i glavnog finansijera te stranke, Mirolava Miškovića, uglavnom zbog sumnje da su učestvovali u finansijskim malverzacijama i zloupotrebama službenog položaja u javnim preduzećima u vreme vladavine bivšeg režima.

Tada nastupa neka vrsta dvostruke igre: tabloidi kao što su *Blic*, *Kurir* i *Informer* unapred najavljuju hapšenja, sajt CINS-a se pretvara u svojevrsnu PR službu za veličanje svakog poduhvata Tužilaštva i policije i puni svoje „istraživačke priče“ proširenim službenim izveštajima, dodatnim pojašnjenjima koja tabloide ne zanimaju naročito, te pripremama terena za neka buduća hapšenja. O tome koliko CINS postaje puki servis ovih struktura svedoči i to što je od druge polovine 2012. prosečna produkcija teksta udvostručena i što za nešto više od godinu dana dostiže njihov ukupan broj od njegovog osnivanja 2008, pa sve do 2012. godine. Neka od navedenih službenih lica postaju i deo Komisije za istraživanje ubistava novinara, u čijem su sastavu i novinari poput Verana Matića i Ljiljane Smajlović, poznati po tome što svoju esnafsku moć zasnivaju sedeći na dve stolice¹¹⁹: s jedne

119 Trag da ovaj režim rada vodi i u vreme pre stupanja prvih demokratskih vlasti može se pronaći u sumnji Zorana Mihajlovića, direktora marketinga *Radija Indeks*, da je Veran Matić u jednom trenutku uspostavio neku vrstu prećutne saradnje sa Slobodanom Miloševićem, budući da je na konkursu za dodelu radijskih i TV frekvencija 1998. godine *Radio B92*, nasuprot mnogim drugim, uspeo da dobije frekvenciju za emitovanje: „To niko ne kaže, da je Milošević dao Veranu Matiću dozvolu za rad. *Indeksu* nije dao. Svesno se prekraja istorija. Nekome nije u interesu da se zna istorija... Zašto? Veran Matić, odnosno *B92*, je na konto nezavisnih medija

strane, u telima poput ovih saraduju s vlastima, dok, s druge, preko medija čiji su urednici paralelno učestvuju u kreiranju i raspirivanju kampanja koje ključne ljude u vladi optužuju da upravljaju tabloidima ili da vode nedovoljno pravičnu politiku prema Ruskoj Federaciji. Idila u kojoj se ova lica, koja čine spregu manipulativnih struktura u istražnim organima i medijima, osećaju dominantno, funkcionisauće do momenta predaje Šarića i postavljanja Nebojše Stefanovića iz Srpske napredne stranke za novog ministra unutrašnjih poslova, krajem aprila 2014. godine.

Iako su vrh Demokratske stranke i pojedini intelektualci antivučićevske „orijentacije“ optuživali vlast (ne Tužilaštvo) da je borba protiv korupcije selektivna jer se tendenciozno privode uglavnom članovi te partije, prava selektivnost ticala se zapravo toga što je Tužilaštvo, paralelno s ovim, sasvim uspešno amnestiralo svoju i odgovornost povezanih lica u montiranju optužnica, iznuđivanju iskaza i fabrikovanju lažnih službenih beležaka, jer bi se u protivnom našli u paradoksalnoj situaciji da rade protiv sebe samih. U slučaju kada je predsednik Vrhovnog kasacionog suda Dragomir Milojević 19. novembra 2014. godine podneo krivičnu prijavu protiv članova prvog saziva Visokog saveta sudstva, među kojima su i Snežana Malović i Nata Mesarović, zbog toga što 837 sudija koji su bili u radnom odnosu nije uključeno u proces izbora sudija, već je razrešeno bez konkretnih razloga, da bi zatim odlukom Ustavnog suda bili vraćeni na radna mesta, čime je načinjena šteta od 1,5 milijardi dinara¹²⁰ – Tužilaštvo za organizovani kriminal je tu prijavu mesec dana kasnije kategorički odbacilo, s obrazloženjem da lica koja se terete u prijavi postupkom reizbora sudija krajem 2009. godine nisu počinila nijedno krivično delo.¹²¹ Po žalbi na ovu odluku

dobila na desetine, stotine miliona američkih dolara kao pomoć, koji su završili negde, u nečijem džepu. [...] Onda treba reći... Ja pretpostavljam. Ne znam. Treba reći: 'OK. Amerika je radila sa Miloševićem', što je manje verovatno, ili je Veran Matić radio sa Miloševićem. Kako je dobio dozvolu? Na osnovu čega ako su bili, kako on kaže, krvni neprijatelji? Kako ćete dati svom krvnom neprijatelju pištolj da vas ubije? Nema logike. Znači da mora da postoji dogovor između vas i tog nazovi 'krvnog neprijatelja', ako mu već dajete pištolj" („Mit o nezavisnom novinarstvu“, *Hereticus: časopis za preispitivanje prošlosti 1/2005*, Centar za unapređivanje pravnih studija, Beograd, 2005, str. 210, 212).

120 „Sudije optužuju bivšu ministarku pravde Snežanu Malović“, *Danas*, 19. novembar 2014.

121 „Tužilaštvo odbacilo krivičnu prijavu protiv Malo-

reagovalo je Republičko javno tužilaštvo, koje je 2. januara 2015. godine naložilo tužiocu Miljku Radisavljeviću da „nastavi krivično gonjenje bivše ministarke pravde Snežane Malović i bivše predsednice Vrhovnog suda Nate Mesarović, kao i svih članova prvog sastava Visokog saveta sudstva“.¹²²

U ambijentu ovakvog otpora i čuvanja po svaku cenu sopstvenog i ugleda svih koji su na ovaj ili onaj način bili učesnici u politizaciji određenih procesa (Malović) ili obezbeđivali stranački uticaj na sudstvo (Mesarović), postaje jasno da je cilj Tužilaštva bio da Šarića (nakon što je odbio da lažno optuži najpre Mila Đukanovića, a zatim i Ivicu Dačića), slično kao i Subotića,¹²³ osudi u odsustvu, kako bi se zaštitilo od njegovih iskaza, najzad uistinu izbegavajući njegovo hapšenje, kao i zašto danas toliko mnogo ulaže u njihovu diskvalifikaciju posredstvom medija.¹²⁴ Tu leži i odgovor na pitanje zbog čega je hitno morala biti napisana i već na samom početku suđenja objavlje-

vičke i Mesarovičke“, *Blic*, 18. decembar 2014.

122 „Nastavlja se istraga protiv Snežane Malović i Nate Mesarović“, *Danas*, 2. januar 2015.

123 „Optužnica protiv mene podignuta je samo dve nedelje nakon mog poslednjeg boravka u Srbiji i dve nedelje nakon mog planiranog ponovnog dolaska. Momenat koji je odabran za njeno podizanje ukazuje da je namera bila da mi se onemogući da iznesem odbranu“, navodi Subotić na ročištu pred Specijalnim sudom 16. septembra 2013. godine („Rušenje montirane optužnice“, *E-novine*, 16. septembar 2013. [<http://www.e-novine.com/srbija/vesti/90781-Ruenje-montirane-optunice.html>; pristupljeno 6. avgusta 2016]).

124 „Vratio sam se u Ženevu i onda kreće ta kampanja koja je bila, da kažem, najstrašnija i najagresivnija. Postalo mi je jasno da njima odgovara što živim u inostranstvu. Poternica im odgovara kao vrsta pritiska na mene, ne trebam im u zatvoru zato što im ne služim ničemu, ali cela ta ujdurma služi kao fenomenalan okvir za pokušaj daljeg reketiranja. I to se dalje nastavlja. Oni su o meni pričali kao o beguncu, a sa druge strane, zbog čega bih ja dolazio u Srbiju ako je pravosuđe na takav način postupilo prema meni, napravilo od mene begunca i dalo mi jedinu opciju da završim u zatvoru i da u zatvoru, a ko zna šta bi mi se desilo tamo, dokazujem svoju nevinost. Da li biste vi to uradili? Ja sa svoje tačke gledišta to apsolutno nisam htio da prihvatim, moji pravnici su mi savetovali da to ne radim. Vlasti u Švajcarskoj i Francuskoj su mi jasno dale do znanja da sam za njih pošten građanin, častan čovek, da sam slobodan čovek i da je ta poternica nešto što za njih ne važi i da mogu da se osećam komforno, što se i desilo“, govori Stanko Subotić za nedeljnik *Ekspres* („U ime naroda“, *Ekspres*, 24. jun 2016).

na knjiga Šarić, iako je, objektivno novinarski, mnogo veću vrednost mogla dobiti da je sačekala okončanje procesa. Ipak, formiranje radne grupe za hapšenje Šarića, koja je zaobišla mešanje ovih korumpiranih grupa, govori o tome da su pojedinci iz vrha aktuelne vlasti i te kako svesni toga koliko su one moćne, koliko štete nanose upravo vladi, te da nemaju izbora nego da rade na tome da ih se postepeno reše.

Apelacioni sud je 25. maja 2016. ukinuo prvo-stepenu presudu Darku Šariću, kojom je zbog krivičnog dela neovlašćene proizvodnje i stavljanja u promet opojnih droga 13. jula 2015. osuđen na kaznu zatvora u trajanju od dvadeset godina, i vratio predmet na ponovno suđenje. Mesec dana kasnije, 24. juna, kada je presuda Apelacionog suda u Beogradu javno objavljena, tabloid *Blic* u naslovu priloga „PONOVO SUĐENJE NARKO-BOSU Šariću ukinuta presuda za šverc kokaina“, otvoreno se rugajući logici, nastavlja da krši prezumpciju nevinosti i istrajava u višegodišnjem sredstvu preventivne kriminalizacije tog lica, dok organizacija KRIK Stevana Dojčinovića 21. jula objavljuje članak kojim se zbog ovakve, ali i odluka povodom Stanka Subotića, Sretena Jocića i drugih, napadaju sudije tog suda i unosi sumnja u njihov kredibilitet i savesnost. Naslov članka je „Ko je i zašto ukinuo presudu Šariću“, reči „narko-bos“ i „narko-kartel“ pominju se ukupno četiri puta, a na crtežu kojim je tekst opremljen Šarić je prikazan kako, umesto da pokazuje znak „pis“ (mir), kao na poznatoj fotografiji iz sudnice, prekršta prste u smislu 'puj pike, ne važi' ili, još jače – 'aktuelna vlast stoji iza mene'. Interesantno je da je šest dana pre nego što je objavljen tekst na sajtu KRIK, sestrinska organizacija CINS, iz koje je Dojčinović s grupom novinara izdvojen početkom 2015. godine, pustila prilog „CINS otkriva zašto je oborena presuda protiv Šarića“, u kojem detaljno objašnjava razloge i objavljuje zvanični dokument obrazloženja zbog čega je tačno Apelacioni sud doneo takvu odluku. Uprkos tome, Dojčinović, koji u trenutku pisanja sasvim izvesno ima ova saznanja, obmanjuje javnost trudeći se da pokaže da je taj isti sud takvu odluku doneo bez ikakvog jasnog obrazloženja.

SVI ROČKOVI MEDIJI

Koliki uticaj imaju Rodoljub Milović i Milorad Veljović, nagovešteno je i u emisiji *Teška reč*, emitovanoj na *TV Pink* 22. juna 2014. godine, dva dana nakon smene vrha policije, kada je Bratislav Dikić, bivši komandant Žandarmerije i aktuelni pomoćnik direktora policije Veljovića, optužio Milovića da je vodio

medijsku kampanju protiv njega, pre svega preko lista *Blic*, ali i drugih tabloida, kao što su *Kurir* i *Informer*. Iako je očigledno reč o unutrašnjem sukobu između Žandarmerije i Uprave kriminalističke policije, upadljivo je to što medijska dimenzija tokom njegovog trajanja potpuno pripada UKP-u i što se izveštava jednostrano, s ciljem kompromitovanja Dikića, i to počev od 22. aprila 2011. godine, kada se u listu *Blic* pojavljuje članak Tamare Marković Subote pod nazivom „Komandant Žandarmerije tajno prisluškivao najbliže saradnike“, koji referira na radnje izvršene više od mesec dana pre objave spornog teksta. Dikić je u to vreme tajno i neovlašćeno praćen u Nišu, po usmenoj, protivzakonitoj naredbi načelnika UKP Milovića, u okviru tajne akcije „Sistem“. Pratila su ga lica koja su pripadnici Žandarmerije u jednom trenutku praćenja presreli i, prema Dikićevim rečima, priveli pošto je kod njih pronađen veći broj lažnih isprava, što se, međutim, u spornom tekstu ne navodi, nego se događaj opisuje kao maltretiranje pripadnika UKP od strane Dikićevih ljudi. Dva dana kasnije, komisija koja je formirana izvršila je pretres prostorija Žandarmerije i optužila Dikića da je „razvlačio i prespajao kablove“ da bi prisluškivao svoje kolege u „baraci od drveta čije su pregrade od lesonita“, da bi ga potom optužili da je zakopao nekakvo oružje iz Novog Pazara. Komandant Žandarmerije obavestio je Rodoljuba Milovića, Milorada Veljovića i Ivicu Dačića o ovim radnjama, nakon kojih nije usledio nikakav epilog, dok je Dikić zamoljen da ne upućuje privedene pripadnike UKP istražnom sudiji, da se to ne bi dalje medijski raširilo.

Nakon ovoga slede napisi o Dikiću kao krijumčaru oružja, narko-dileru koji predvodi žandarm-mafiju, a njegove „patriotske“ sklonosti i javna obraćanja upoređuju se s nekadašnjim patetičnim pismima iz januara 2003. godine iza kojih je stajao Milorad Ulemek, pa tako Dikić biva etiketiran kao „mali Legija“ i optužen da od svoje jedinice hoće da napravi novi JSO. Zbog toga se u kampanju uključuje i B92, a Milović, s reputacijom čoveka koji je doprineo da se raskrinka „zemunski klan“, ponovo koristi svoj omiljeni manipulativni model da drugog prikaže kao neprijatelja po čitavo društvo (asocijacija na ubistvo Đinđića). Čitava ova usputna diskreditacija kapitalizuje se 16. jula 2013. godine, kada Bratislav Dikić, na zahtev direktora policije Milorada Veljovića, konačno biva smenjen s mesta komandanta Žandarmerije, bez regularnog postupka za razrešenje, ali ne zbog bilo čega što je pre toga o njemu pisano po medijima, već zbog krivičnog dela dvostrukog ubistva koje je počinio pripad-

nik Žandarmerije Aleksandar Krstić dok nije bio na dužnosti.¹²⁵

Bez obzira na to što je smenjen, Dikić je po zakonu morao biti raspoređen na novo radno mesto (pomoćnik direktora policije), u skladu sa spremom i činom – doktor nauka i general – što je i učinjeno 22. jula iste godine, ali je odmah sledećeg dana objavljen tekst u *Blicu* pod tabloidnim naslovom „Farsa: Dikić smenjen, pa nagrađen kako bi ga lakše kontrolisali“, koji potpisuje novinar Vuk Z. Cvijić. Kampanja se tako nastavlja i tokom 2014. godine, kada se polje napada proširuje na Dikićevo brata, pa se njih dvojica optužuju da su „prekopavali Gamzigrad da ukradu zlato“,¹²⁶ da reketiraju i obezbeđuju kriminalce po Nišu,¹²⁷ kao i uoči same smene vrha policije – da Dikića čuvaju sa šest vozila i da ima jače obezbeđenje od predsednika Republike,¹²⁸ da se konačno pojavio snimak koji dokazuje prisluškivanje iz 2011. godine¹²⁹ i sl. Sve ove tekstove potpisala je Tamara Marković Subota, koja je i dalje, sa svojim kolegom „po zločinu“, zaposlena u *Blicu* – dakle, isti oni novinari koji su radili na medijskim nadgradnjama akcija „Mreža“ i „Balkanski ratnik“.

Najzanimljiviji detalj koji je Bratislav Dikić otkrio u emisiji bio je o tome šta mu je tadašnji ministar unutrašnjih poslova i premijer Ivica Dačić odgovorio kada ga je primio na razgovor nakon nezakonite smene. Prema njegovim rečima, upitavši ga zašto se sve to radi kad on može žalbom na takvo rešenje da povрати svoje radno mesto, ministar mu je odgovorio „da je on tu nemoćan, da mora da potpiše svaki dokument koji mu stigne od direktora policije“, te da ga ovaj „nešto drži u šaci“. Kada se Dikić obratio Vučiću, tadašnjem prvom potpredsedniku vlade, Dačić mu je u telefonskom razgovoru objasnio da „on o tome ne zna ništa“ i da iza svega stoje Milorad Veljović i Rodoljub Milović. Budući da u to vreme paralelno buktu afera „Banana“, tj. kampanja o Dačiću i njegovim navodnim vezama sa Šarićem preko Rodoljuba Radulovića, postaje

¹²⁵ „Dačić potpisao, Dikić smenjen“, *B92*, 16. jul 2013. (http://www.b92.net/info/vesti/index.php?yyyy=2013&mm=07&dd=16&nav_id=733046; pristupljeno 11. marta 2015).

¹²⁶ „Braća žandarmi prekopavali Gamzigrad da ukradu zlato“, *Blic*, 13. februar 2014.

¹²⁷ „Dikićev brat: Pare ili lomim ruke“, *Blic*, 14. februar 2014.

¹²⁸ „BAHATO Dikića čuvaju sa šest vozila: Smenjeni komandant žandarmerije čuvajući od predsednika“, *Blic*, 15. jun 2014.

¹²⁹ „EKSKLUZIVNO Snimak Dikićevog prisluškivanja komande Žandarmerije“, *Blic*, 16. jun 2014.

jasno da ono čime strukture u policiji ucenjuju premijera nisu nikakvi dokazi koji bi mogli da ga izvedu pred sud, nego upravo podmetnute medijske intrige koje treba da mu sruše ugled i rejting. Takve intrige, koje su uspešno primenjene i na Dikiću, u tom smislu čine se još opasnijim, jer mnogo efikasnije deluju na to da jedan označitelj (reč ili ime) zadobije svoje označeno (predstavu ili pojam), pri čemu ovu efikasnost ne određuje ništa drugo nego količina ciljanog etabliranja u jedinici vremena; medijski napadi znače brzinu i ubitačnost, a sudski procesi sporost i nesigurnost. Ime koje se razvlači medijskom hajkom živi tako mnogo duže od onog koje je osuđeno i leži u zatvoru; štaviše, takvo od tog trenutka postaje medijski potpuno nezanimljivo – mrtvo ime.

U neformalnom razgovoru s novinarima nakon *Teške reči*, Dikić je rekao da je Milović tokom maja i juna 2014. godine pokušavao da uceni i novoizabranog ministra policije Nebojšu Stefanovića, koji je ignorisao zahteve načelnika UKP da razgovara s njim nakon što se Darko Šarić predao. U jednom trenutku, prema rečima Dikića, Stefanović se susreo s Milovićem, koga je zanimalo da li će biti smenjen i da mu „usput saopšti“ da ima saznanja da se određene grupe spremaju da kompromituju njegov doktorat. Ovaj momenat u kojem se Milović predstavlja kao potencijalni zaštitnik nekog političara od koga zavisi, u njegovoj biografiji predstavlja klasičan način da preokrene smer zavisnosti i time stekne zalog i moć nad tom osobom. Ovaj model „najčasniji policajac“ upotrebljavao je prema većini političara, novinara i urednika, o čemu je na sudu svedočio i Dragan J. Vučićević, glavni urednik i vlasnik *Informera*, koji je u emisiji priznao da je bio držan u zabludi. Kako se ministar poneo indiferentno prema Milovićevim porukama, afera „Plagijati“ lansirana je neometano uz sadejstvo CINS-a, *Peščanika*, bivšeg rektora Univerziteta u Beogradu Dejana Popovića, bivšeg studenta prorektora Milijane Radivojević, profesorke na Ekonomskom fakultetu i kolumnistkinje *Politike* Danice Popović, sociologa Jove Bakića, Zorana Ivoševića i mnogih drugih. Međutim, sama činjenica da se Rodoljub Milović na ovaj način mogao obratiti ministru, govori dovoljno o tome kakvu moć i autoritet taj čovek ima nad svim nabrojanim strukturama.

Bratislav Dikić, zajedno s još devetnaest državljana Srbije, uhapšen je u noći između 15. i 16. oktobra 2016. godine u Crnoj Gori zbog sumnje da je učestvovao u stvaranju kriminalne organizacije s ciljem izvršenja krivičnog dela terorizam. On je, prema dokumentu Specijalnog tužilaštva Crne Gore koji su mediji objavili mesec dana kasnije, trebalo da drži na okupu druge

članove organizacije, koje je prethodno vrbovao Aleksandar Sindelić, pripadnik ravnogorskog, klerofašističkog pokreta iz Srbije, po nalogu dvojice ruskih nacionalista – Eduarda Vladimiroviča Shirkova i Vladimira Nikolajeviča Popova – s kojima se Sindelić, dobrovoljac u redovima secesionističkih snaga u Ukrajini, sastao 23. septembra iste godine u Moskvi.¹³⁰ Prema otkrivenom planu, Dikić i ostala lica, stopljeni s demonstrantima, koje su čelnici opozicionog Demokratskog fronta prethodno pozivali da se okupe ispred Narodne skupštine, dočekaju izborne rezultate i iskažu svoje nezadovoljstvo, budući da je unapred proglašeno da su izbori pokradeni, imali su nameru da se u 23 časa u uniformama SAJ-a infiltriraju u Skupštinu i izazovu metež, pucajući prema okupljenim demonstrantima, koji bi zatim u revoltu zbog potvrde već etablirane propagande o prekoračivanju ovlašćenja MUP-a tokom uličnih protesta godinu dana ranije – zauzeli Skupštinu.

Za isporuku oružja, koje su u iznosu od oko 200 hiljada evra finansirala dva ruska državljanina, Sindelić je angažovao već tada praćenog Mirka Velimirovića iz Zubinog Potoka, koji je s Kosova trebalo da ga prebaci u Crnu Goru, što usled komplikacija koje se mogu očitati u transkriptima koji su se u danima posle hapšenja pojavili u crnogorskim medijima, nije učinio, u poslednjem trenutku odlučivši da se obrati Upravi policije i prijavi učesnike koji su mu bili poznati. Druga grupa terorista bila je, prema izjavi tužioca, organizovana iz Danilovgrada, s ciljem da omogući neometano dejstvo Dikićeve grupe u Skupštini, sprečavajući pomoću helikopter-drona, koji bi snimao teren, svaki pokušaj pripadnika državnih organa Crne Gore da se iz ma kog pravca približe Skupštini i otklone incident. Šestoro uhapšenih već narednog dana pušteno je na slobodu, njih jedanaestoro osumnjičenih za učešće u kriminalnoj organizaciji ubrzo je pušteno da se brani sa slobode, dok je za trojicu, među kojima je i bivši komandant srpske Žandarmerije, ustanovljen, a kasnije i produžen pritvor.

Premda je u realizaciji plana, koji je sadržao i nameru da se u krajnjem, po potrebi, likvidira i premijer Crne Gore Milo Đukanović, trebalo da učestvuju i pojedini političari iz DF-a, upravo je ta koalicija odmah izdala saopštenje da je režim oglašavanjem tužilaštva u vreme trajanja izborne tišine uticao na ishod izbora i uneo

¹³⁰ „Tužilaštvo: Rusi organizatori, tražili i ubistvo Đukanovića“, *N1*, 18. novembar 2016. (<http://rs.n1info.com/a208816/Svet/Region/Tuzilastvo-Crne-Gore-prosirilo-istragu-o-pokusaju-terorizma.html>; pristupljeno 18. novembra 2016).

paniku među građane,¹³¹ kao i da je u pitanju izmišljeni „državni udar“ u režiji Đukanovićevog „neformalnog savetnika za medije“ Vladimira Popovića, uz tvrdnju da je Dikić njegov blizak prijatelj. Ovo uzgredno nabacivanje vezivnog džoker-označitelja, međutim, za većinu srpskih medija deluje kao već dovoljno jasan signal da pre bilo kakvih dokaza preuzmu poklon-postavku i nanovo ožive satanizaciju Popovića, čije ime odjednom postaje bitnije i medijski frekventnije čak i od imena samog Mila Đukanovića. Tako *Srpski telegraf*, nacionalistički tabloid nastao odlaskom urednika Milana Lađevića iz *Kurira*, krajem 2015. godine, već dan nakon održanih izbora na kojima je ubedljivu pobjedu odnela upravo Đukanovićeva Demokratska partija socijalista, 17. oktobra 2016. godine piše „Milova velika izborna laž, izmislio Srbe teroriste da bi plašio glasače: Uhapsio Malog Legiju!“; u prilogu se nalazi i deo u kojem se tvrdi da je Đukanović plaćao glasačima 150 do 250 evra da glasaju za njega. Istog dana list *Blic* pita „Za čiji je račun radio Dikić?“, da bi sutrašnjom naslovnom stranicom „DIKIĆ ZA 100.000 EVRA GLUMIO TERORISTU: Penzionisanog generala Žandarmerije angažovao državni vrh Crne Gore“ sam dao odgovor na prethodno retorički postavljeno pitanje. Nacionalistički štampani mediji naslovnicama zatim slede *Blicov* primer: da je „Tači preko Dikića Milu namestio pobjedu“, javlja se tabloidu *Alo!*; za *Srpski telegraf* je ipak „Milo dao 100.000 eura Malom Legiji da glumi teroristu“; dok *Večernje novosti* Ratka Dmitrovića pišu „Klopka za Dikića u Milovoj režiji“.

Već 19. oktobra dileme više nema – na naslovnoj stranici *Blica* našao se premijer Đukanović

i natpis „Milove pobjede po Bebinom receptu“, dok je tekst opremljen fotografijama Vladimira Popovića, označenog rečima „spin doktor bez srama“ i „pakleni kuvar“. *Srpski telegraf* donosi nove naslove: „Medojević: Mafija platila Milovu pobjedu“, a dan kasnije „Prljavi poslovi Milovog savetnika: Beba pakuje teroriistički napad Putinu i Vučiću“, uz predlog da se iz Srbije hitno protera ambasador Crne Gore. O dometima gluposti ovoga glasila svedoči i naslov od 24. oktobra, kada su već procurili pojedini transkripti razgovora sa Sindelićem: „Milova strašna buka, Dikiću isekli jezik: Ne može da govori osim na Đukanovićevim lažnim snimcima“, gde Dikićev brat Dragan, zajedno s liderom crnogorske Nove srpske demokratije Andrijom Mandićem izjavljuje da je bivšem komandantu Žandarmerije tri godine ranije „odstranjen koren jezika“ i da zbog toga „jedva nerazgovetno govori“ – uprkos lako proverljivoj činjenici da je Bratislav Dikić, kako je prethodno rečeno, 22. juna 2014. godine gostovao u emisiji na *TV Pink* i govorio potpuno normalno. Nijedan medij tokom ove kampanje, koja je izgubila na oštrici tek od momenta kada je premijer Vučić na konferenciji za štampu u Vladi Srbije 24. oktobra 2016. godine oko 20 časova potvrdio da su na teritoriji Srbije vršene pripreme za teroriističko delovanje u Crnoj Gori, da su pronadani novac i uniforme, te da je Đukanović praćen najsavremenijim uređajima – nije izneo detalj da su Dikića i ranije, početkom novembra 2013, u vreme kada je još uvek bio službenik MUP-a, kolege iz „antiizbornog štaba“ takođe optuživale za paramilitarne aktivnosti u severnom delu Kosovske Mitrovice, povodom razbijanja glasačkih kutija na glasačkom mestu OŠ „Sveti Sava“.

PRIMORDIJALNE PREDSTAVE I AKUSTIKA OZNAČITELJA

Cilj medijskih kampanja protiv nekoga, dakle, uvek se sastoji u tome da se s njegovim imenom poveže određena predstava, ne uključujući kao bilo kakav relevantan faktor to da li je ona istinita ili nije, jer veza između imena i predstave, označitelja i označenog, nije nikakva kognitivna, racionalna, već veza asocijativne, mahinalne i nesvesne prirode. To je ona veza koja se uspostavlja mimo, tj. pre svakog procesa mišljenja i prosuđivanja, ona prva „pomisao“ za koju se pouzdano i ne zna zašto se tačno pojavila, pa se tako svaka iole racionalna radnja spram ovog definiše kao radnja koja mora pokušati da stavi sa strane i postane svesna uticaja upravo ovakvih mehaniza-

131 Gostujući 20. oktobra 2016. godine u emisiji *Načisto* na crnogorskoj *TV Vjesti*, specijalni tužilac Milivoje Katnić objasnio je da je odluku o izdavanju saopštenja u drugoj polovini izbornog dana doneo zbog toga što tužilaštvo i nadležni organi nisu bili sigurni u brojnost grupe koja je trebalo da pomaže uhapšenima i da su time hteli da spreče okupljanje ispred Skupštine, koje je prethodno bilo zakazano za 20 časova, kontaktirajući ministra unutrašnjih poslova Gorana Danilovića, koji je zatim zajedno s mitropolitom Amfilohijem Radovićem apelovao na građane da se ne okupljaju jer su planirani incidenti. Uprkos tome, u direktnom uključivanju u emisiju *Da možda ne*, koja je emitovana iste večeri na *RTS-u*, Danilović, koji dolazi iz opozicione koalicije „Ključ“ Miodraga Lekića, obmanjuje javnost tvrdeći da nije bio obavešten o akciji hapšenja, dok sutrašnje *Večernje novosti* pišu da je Katnić gostovanjem na televiziji „isprepadao javnost“ („HAPŠENJE SRBA U CG – SPECIJALNI TUŽILAC ISPREPADA O JAVNOST: Crnu Goru hteli da zaviju u crno“, *Večernje novosti*, 21. oktobar 2016).

ma sa kojima se neminovno i primarno u svojoj prirodi suočava.

Zbog toga se kod lica koje treba da postane predmet hajke uvek najpre traži onaj minimum negativne predstave koji u vezi s njim već postoji u javnosti – bilo da je objektivno to lice samo zaslužno za to, ili je reč o nekim prethodnim medijskim kreacijama i interpretacijama – te se baš ta predstava eksploatiše i postaje baza za sve ostalo što će se „nakačiti“ upravo zato da bi se radilo na istom koloseku s nesvesnim i time preduhitri i u kratak spoj stavili napori za svako racionalno promišljanje. Tako je identično učinjeno i u slučajevima Đinđića i Vučića, samo što je redosled motiva inverzan; predstava o Đinđiću primordijalna u odnosu na momenat otkada je postao premijer bila je da je „strani plaćenik“ (zbog visokog obrazovanja stečenog u Nemačkoj), „izdajnik“ (zbog opozicionog delovanja), te „kriminalac i mafijaš“ (zbog dobrih odnosa s Milom Đukanovićem), dok je predstava o njemu kao diktatoru koji se poredi s Miloševićem i cenzoru, koja ide preko označitelja Vladimir Popović, pridodata tek nakon što je postao premijer i paralelno s eksploatisanjem onoga što je već postojalo.¹³² „Ključ odbacivanja Đinđića nije bio u njegovoj autoritarnosti i sklonosti prema diktaturi već u njegovoj 'lopovskoj' i 'prevrtljivoj' prirodi, što se potvrđivalo pokretanjem mnogih afera. To, svakako, nije bilo plod dosegljivosti Tijanića ili Jočića, već minuli rad Miloševićevih tajnih službi, koje su na Đinđićevoj satanizaciji radile godinama“, reći će Velimir Čurgus-Kazimir, obavljajući primarnu od sekundarne predstave.¹³³

„Đinđić je već bio u velikoj meri proglašen za izdajnika. Prvo, u Srbiji nije popularno kad čovek ima mnogo škola, nije popularno što je bio u Nemačkoj – da je bio negde drugde, to bi bilo lakše za njega. 'Šta se on pravi pametan?! Šta on nama soli pamet?!' I drugo, kad smo bili mali, a ja nisam toliko matora, baš toliko, dečaci su

se igrali Švaba i partizana. Bio je taj animozitet. Tako da bi bilo bolje da se školovao negde drugde. Ovako je bio nemački đak, bio je filozof – to ovde isto nije baš popularno. I drugo, ima tu stvar koju je Milošević zaista spretno odigrao, a mislim i Vuk Drašković pokušavajući da ga eliminiše, a to je da za vreme bombardovanja on nije bio u Beogradu, odnosno u Srbiji i to je stvar koja je njemu jako zamerena i jednostavno se znalo da Đinđić ništa u Srbiji ne može da uradi. Mislim, on može sto godina da živi, sto godina neće moći u Srbiji. Kad ljudi ovde donešu o nekome zaključak, to je nemoguće popraviti. Ja ne znam – da mu je oreol bio na glavi, to ne bi imalo nikakve veze“, govori posthumno o Đinđiću kao označitelju urednica *Peščanika* Svetlana Lukić, tri meseca nakon ubistva premijera, 17. juna 2003. godine, u vezi s odlukom o kandidatu DOS-a za predsedničke izbore 23. septembra 2000. godine.¹³⁴

Kod Vučića je pak decidno obrnuto: ta primordijalna, uvek-već-prisutna predstava o njemu pre nego što je 2012. godine postao prvi potpredsednik Vlade jeste ona o ministru informisanja iz 1999. godine, u diktatorskom režimu Slobodana Miloševića, koji cenzuriše medije, politički progoni novinare i najzad ih brutalno ubija na ulici, da bi se tek nakon 2012, a posebno od 2014. godine, posle otopljanja odnosa sa Crnom Gorom, u kojoj Vladimir Popović osniva svoju nevladinu organizaciju, zbog uspostavljanja bliskih veza s Đukanovićem pokušao dodatno predstaviti i kao kriminalac i mafijaš, što u najnovije vreme insinuiraju organizacije poput KRIK-a, CINS-a i BIRN-a, a njihove nedorečenosti završavaju Vesna Pešić, Saša Radulović, Demokratska stranka i Nova stranka. I u jednom i u drugom slučaju, primordijalna predstava o ovim ljudima treba da obeleži svako njihovo buduće delovanje samo na osnovu veze koju formira s imenom.¹³⁵

132 „Od Đinđićevog ličnog bogatstva, o kojem se pričalo da je basnoslovno, ostalo je, utvrđeno je prilikom ostavinske rasprave, negde oko četrdeset hiljada evra. Gde su sada te hacijende, fabrike, brodovi i avioni? Gde su ti računari u Švajcarskoj ili u Nemačkoj? Da li to pominje neko od javnih radnika čija su usta bila puna priča o Đinđićevim lopovlucima i bogatstvu? Kada bi se danas uporedilo ono čime raspolažu neki od najgrlatijih medijskih kritičara i ono čime je raspolagao Zoran Đinđić, bili bismo prilično zatečeni“ (Čurgus-Kazimir, V., *Hajka – Analiza medijskih napada na Vladu Zorana Đinđića*, Evropski centar za toleranciju, Beograd, 2009, str. 105).

133 Isto, str. 41.

134 „Još nismo uspeali da imenujemo stvari“, *Hereticus: časopis za preispitivanje prošlosti 1-2/2006*, Centar za unapređivanje pravnih studija, Beograd, 2006, str. 248.

135 „Poštenja radi, moram da kažem da nije prošao nijedan skup DEPOS-a gde Vuk Drašković i Vesna Pešić nisu na otvoren ili prikriiven način napali Demokratsku stranku i mene lično. I nijedan skup socijalista u poslednjih sedam ili osam dana, bukvalno ni najmanji skup nije prošao a da me nisu okrivili za različite vrste kriminala, prevara, za učešće u različitim prevarama i slično. Međutim, ja u tome vidim njihovu nesigurnost i strah“, govori pokojni premijer 1993. godine, a već sedam godina kasnije: „Ja sam tako profilisan. Ja sam izdajnik opšte prakse. Kad usred noći upitate nekoga u Srbiji: 'Zoran Đinđić?' Reći će vam: 'On je špijun.' To

Te predstave direktor arhiva Ebart u svojoj knjizi sveukupno naziva šumom, postavljajući pitanje kako se stvara mišljenje o nekoj ličnosti: „Postoji više krugova koji određuju kako će ko izgledati u dužem vremenskom periodu. Ti krugovi se preklapaju i presecaju, stvarajući jedan opšti utisak – šum koji pokriva i nadjačava sve druge zvuke. Istovremeno se proizvodi više vrsta šumova. Najjači, tzv. pozadinski šum, povezan je sa određenim, duboko ukorenjenim i utisnutim predstavama.“¹³⁶ Malo dalje, u vezi sa Đinđićem reći će: „Ovde uopšte nije bitno šta se stvarno odigralo i koliko je Đinđić sam u tome donosio odluke, niti se sagledavaju motivi tih odluka. Bitna je samo poruka, ili šum koji iza toga ostaje¹³⁷ [...] Priče stvaraju 'šum' koji tako deluje da su prve asocijacije na Zorana Đinđića uvek veoma izmešane. Ono što je pozitivno pojavljuje se kao negativno. Na vrhu liste negativnosti izdvajaju se veza sa kriminalom i korupcijom. Na visokom, četvrtom mestu, su pojmovi 'izdajnik i špijun'. Gde je to u Evropi još moguće da se za premijera misli da je izdajnik i špijun?“¹³⁸

Nije nimalo slučajno što Čurgus ovde koristi fonološku terminologiju (šum i zvuk), jer to je upravo ono što je činio i Ferdinand de Sosir u okviru teorije o opštoj lingvistici, kada je tokom svojih seminara u Ženevi od 1908. do 1911. godine objašnjavao koliko čvrstu vezu uspostavljaju označitelj i označeno u onome što postaje znak, tj. jezička upotreba.¹³⁹ Veza između reči i onoga što ona označava onoliko je bliska koliko npr. i putovati prugom Beograd–Bar podrazumeva tačan niz mesta i stanica kroz koje voz mora proći (parafraza De Sosira). Na taj način jedna reč već u svojoj akustičkoj dimenziji (izgovaranjem, navođenjem) poprima ono čega je znak, a znak dalje determinira kako će se ta reč tretirati u jeziku, odnosno u javnom mnjenju. Označitelji na kojima se medijskom hajkom godina ma radilo da poprime određeni znak ne mogu se više ni upotrebiti (zamisliti, pojmiti) bez prisustva onoga što je Čurgus nazvao šumom, što rezultuje fundamentalnom neravnodušnošću

je prva asocijacija koja mu nesvesno padne na pamet. Bilo bi zaludno nastojati da se to ispravlja sada, u ovoj košmarnoj situaciji“ (Đinđić, Z., *Jedna srpska vizija*, Ate-neum, Beograd, 2004, str. 36, 93).

136 Čurgus-Kazimir, V., *Hajka – Analiza medijskih napada na Vladu Zorana Đinđića*, Evropski centar za toleranciju, Beograd, 2009, str. 164.

137 *Isto*, str. 165.

138 *Isto*, str. 162.

139 Sosir, F., *Kurs opšte lingvistike*, Izdavačka knjižarnica Zorana Stojanovića, Sremski Karlovci, 1996, str. 79–81.

prema njima i time da se gotovo već samim sricanjem njihove kombinacije slogova u glasnim žicama inkorporira jedan asocijativan, psiho-ak-siološki kvalitet. Indiferentan stav prema označiteljima 'Đinđić', 'Milo', 'Cane', 'Beba', 'Vučić' i sl. postaje nemoguć – jezik kao da se u njihovom slučaju opredeljuje pre bilo kakve namere i formira stav želeo to neko ili ne.¹⁴⁰

IMA LI IDEOLOGIJE NA KVANTNOM NIVOU?

Ako najširi dijapazon medija u Srbiji i Crnoj Gori danas, kao i već skoro dve decenije unazad, udruženo nastoji da prenese tu neravnodušnost, kreirajući javno mnjenje, ako na taj način stvoreni tetraedar od četiri aktuelna imena za satanizovanje predstavlja referentni sistem spram kojeg se manje-više određuje koordinata svake medijsko-političke interpretacije, tj. svega što dolazi iz medija i zahvata javni prostor, ako nema onoga konzumenta medija koji nema nešto da kaže što ne bi predstavljalo derivat iz tetraedra – da li se iz toga može izvući zaključak da je ova medijska matrica od četiri označitelja, od kojih je jedan izvršio rokadu s ubijenom osobom, upravo ono što danas realno i dominantno politički opredeljuje javno mnjenje u Srbiji? Jer, ako je to tačno, ne padaju li onda automatski u vodu svi deklarativno ideološki razlozi zbog kojih se na izborima glasa za nekog, ne anulira li se instantno svaka podela na tzv. Prvu i Drugu Srbiju, ne pada li sve to odjednom dole kao oni meci u sceni filma *Matriks*, kada glavni junak konačno stekne potpunu kontrolu nad iluzijom? Misliti radikalno, shvatiti da ključ ne leži u naporu da se iskri-vi kašika, već u tome da ona nikada nije ni postojala (scena iz filma), ovde bi značilo dozvoliti da jedan puki i većinom nesvesni mehanizam, najobičnija podložnost intrigama, fantazmima

140 O pitanju smisla suprotstavljanja primordijalnim predstavama na jednom mestu govori i Čedomir Jovanović: „Ipak, ako je nešto potrebno reći o Zoranu Đinđiću, onda je to u vezi sa tom strašnom i užasnom greškom kada se on definiše kao čovek. Jer je ta slika Zorana Đinđića, taj njegov *public face*, u potpunosti suprotnosti sa onim što je Zoran bio. Verovatno je to samo po sebi danas vrlo teško promeniti i pitanje je da li tako nešto treba menjati, ali ja mislim da su neke crte Zoranovog političkog karaktera i njegovog profila isuviše nekorektno prikazane u javnosti da bismo mi kao njegovi saradnici mogli preko toga da prelazimo, uzimajući zdravo za gotovo jedan pogrešan sud“ (Veličković, D., *Đinđić, lice mladosti*, Laguna, Beograd, 2013, str. 155–156).

i senzacionalističkim ekskluzivama, ona nagon-ski niska glad za raskrinkavanjem npr. venčanja, za koje se iz petnih žila zalagao glavni urednik nedeljnika *Vreme*, Dragoljub Žarković, kao da mu je to nešto najvrednije i najvažnije na svetu – postanu razlozi koji zapravo najviše deluju na čovekov izbor.¹⁴¹

Da li je dozvoljeno reći da su takvi nagoni jači od svakog deklarativnog zaklinjanja na određenu ratnu boju, da je forma laži zapravo jedini način da se sazna prava istina? Da li obelodanjivanje onoga što svi znaju iziskuje toliku hrabrost? Šta znači u tom svetlu dilema Zapad ili Istok, nacionalizam ili evropeizam, liberalizam ili socijalizam, ako svi ti navodno suprotstavljeni – od Ljiljane Smajlović do Verana Matića, od Željka Cvijanovića do Svetlane Lukić – začas misle isto i vrlo lepo mogu da sarađuju u podgrevanju medijskog tetraedra? Ako im je najveći užitak i žive jedino za to da raspale drvlje i kamenje po Vučiću, Đukanoviću, Subotiću i Popoviću, kao nekada po Đinđiću? Šta je spram toga onda uopšte ta visoka ideologija, filozofija, neka misaona, teorijska konstrukcija, ili, generalno, ideal za svet sedme sile i sve one koji u isti glas s medijima vode hajku, ako ne jedino simbolički izgovor, jedno prazno mesto koje treba da održi prived čistoće, karaktera i digniteta? Nije li paradoksalno najveći dokaz za takvu samoskrojenu nedodirljivost i izolaciju upravo masovno izrugivanje i omalovažavanje svega što je jezički složenije od novinarskog teksta ili televizijskog priloga? Nije li igra nad svim igrama zapravo ona kako nekom naneti štetu, a pritom ispasti njegova žrtva?

Ovaj medijski kanibalizam i orgijanje protiv nekog kao jedini zajednički imenitelj političkog opredeljenja u društvu, koji ne samo što danas diktira „pogled na svet“ javnog mnjenja, već je to činio oduvek – predstavlja polaznu premisu ovog rada, a o njenoj opravdanosti ili neopravdanosti sudiće se u zaključku. U tu svrhu, sve pseudoideološke podele, poput one na Prvu i Drugu Srbiju, moraju biti u potpunosti odbačene kao lažne i svih ovih godina interesno krivotvorene kako bi se na ovom takoreći kvantnom nivou u svom punom obliku shvatili dometi one najdelatnije medijsko-političke stvarnosti. Sada kada je na ovaj način logika označiteljske strukture jasno određena, kada je, takoreći, crvena pilula iz filma progutana, dosadašnja dinamika teksta može da pređe u očekivani hiperaktivni režim ukrštanja i komparacija događaja koji brižno održavaju u životu medijski tetraedar od početka novog milenijuma pa sve do dana današnjeg.

141 Dominaciju označitelja nad popularnom grupom dihotomnih pojmova uočava i poznati francuski strukturalni antropolog Klod Levi-Stros: „Period 1920–1930. bio je u Francuskoj obeležen prodorom psihoanalitičkih teorija. Od njih sam saznao da se sve statičke antinomije na kojima je trebalo da gradimo svoje filozofske disertacije, a kasnije i predavanja – racionalno i iracionalno, intelektualno i afektivno, logičko i prelogičko – svode na proizvoljnu igru. Prvo, iznad racionalnog postoji važnija i plodnija kategorija označitelja; on je najviši način postojanja racionalnog, ali mu naši profesori (svakako više zaokupljeni promišljanjem *Ogleda o neposrednim činjenicama svesti* [poznato delo filozofa Anrija Bergsona, *prim. aut.*] nego Sosirovom *Opštom lingvistikom*) nisu ni ime pomenuli. Zatim, Frojdovo delo mi je otkrilo da unutar tih parova kategorija nema suprotnosti, jer su naizgled najafektivnija ponašanja, najracionalnije radnje i prelogičke pojave zapravo u najvećoj meri označiteljske“ (Levi-Stros, K., *Tužni tropi*, Zepter Book World, Beograd, 2011, str. 53).

GLAVA II

SVE JE LAŽ I

SVE JE PREVARA

ZNAM ŠTA STE RADILI ZORANU ĐINĐIĆU

Da je označitelj Vladimir Popović posebno indikativan u istraživanju medijske hajke u Srbiji i Crnoj Gori – što znači da se svakim pominjanjem njegovog imena u javnosti, iz netransparentnih razloga a s ciljem difamacije, aktivira nebrojeno mnogo novinara, nevladinih organizacija, tzv. strukovnih i udruženja za odbranu ljudskih prava i sl. – upečatljivo govore i događaji uoči i neposredno nakon smene načelnika UKP Rodoljuba Milovića. Kao vrstan poznavalac kancerogenih oblika medijske scene, s kojom je imao posla radeći u Vladi, i kao neko ko je od nje nesumnjivo najviše štete pretrpeo u poslednjih više od petnaest godina, Popović 18. juna 2014, u intervjuu za list *Danas* izgovara rečenice koje će izazvati lavinu nervoznih reakcija: „Da, mislim da je atmosfera 2003. i danas vrlo slična. Prepoznaje se to po udruživanju u blok do juče zaraćenih medija, političara, pojedinaca, delova diplomatske zajednice, takozvanih boraca za građanska prava i fašista. Naravno, nisu motivi isti, kao što ni Vučić i Đinđić nisu isti. Za razliku od današnjeg premijera, Đinđićeva podrška je tada bila oko pet odsto.“¹ Ovi stavovi, kao uostalom i kompletan intervju, dolaze kao reakcija na tekst koji se dan ranije pojavio u tabloidu *Kurir* pod naslovom „Milo sprema udar na Srbiju: Đukanović napada medije da bi preuzeo kontrolu!“, kao i na odgovor koji je premijer Crne Gore uputio odmah istog dana, kada je svog srbijanskog kolegu upozorio „da ‘rukopis’ pojedinih napisa u beogradskoj štampi veoma liči na onaj iz 2003. godine“.²

1 „Vladimir Beba Popović: Obaveštajni aparat radi protiv Vučića i Mila“, *Danas*, 18. jun 2014.

2 „Đukanović upozorava Vučića, srpski premijer poručio da je država jača“, *Blic*, 17. jun 2014.

Iako je sasvim očito da i Đukanović i Popović – koji ne kriju da su bliski prijatelji i čiji je uzajamni odnos, uz Stanka Subotića, upravo posledica svega što im je taj već pomenuti Veliki Drugi, lakanovski rečeno, godinama činio, nepopravljivo im menjajući život, a delimično i psihi, i tako ih prisilio, u smislu u kojem se ta reč u psihoanalizi koristi za simptom, zbližavao jedne s drugima – govore o stanju u medijima koje poredi s atmosferom medijskog linča prema Zoranu Đinđiću, koji je kulminirao upravo 2003. godine, neposredno pre nego što je ubijen, ova izjava u krugovima koji su se na ovaj ili onaj način osetili prozvanim u panici je konsekvantno ubrzana, pojačana i protumačena kao poruka da Vučiću pretilo ubistvo. Time je istovremeno elegantim potezom potisnuto ono što je uistinu stajalo u srži poruke Đukanovića i Popovića – neodgovornost, bezobrazluk i kriminal novinarima i medijima, te njihova sprega s odmetnutim delovima vlasti, koji se posle toliko godina ponavljaju po identičnom obrascu.³

3 „Opet bih rekao, hajde da pogledamo činjenice. Ja imam tu na stolu analize mesečne o načinu izveštavanja medija o radu Vlade. Ne znam da li će vas iznenaditi ako vam kažem da ima 70 posto negativnih izveštaja o radu Vlade i meni lično, da postoje 20 posto neutralnih i 5–7 posto pozitivnih. Dakle, to je činjenica. Činjenica je da nema zemlje na svetu gde takve klevete i takve laži kažu o meni kao premijeru u Vladi kao što imate naše medije. Ne postoji na zemaljskoj kugli, ja vam garantujem čime god hoćete, ne postoje na zemaljskoj kugli takvi slučajevi takvih kleveta da vas optužuju da ste organizator ubistva, da ste organizator šverca, da ste organizator mafije, da ste ne znam ni ja šta uradili, i još u istim tim medijima vas optužuju da imate kontrolu nad medijima. Znači, isti oni koji vam kažu da ste kriminalac, da ste ubica, vam kažu da ih kontrolišete. Jedino ako ja nisam smislio neku taktiku da kroz to da me optužuju da sam ubica, ja zapravo dižem svoj rejting u javnom mnjenju. Tako da, ne samo da Vlada nema nikakav uticaj, praktično, skoro ni na jedan medij, nego mislim da je to apsolutno otišlo u takav ekstrem, da će biti potrebno i vremena i discipline i truda da se to dovede na neki pristojan nivo, jer ako sutra imamo berzu, sad ne pričamo o meni i o Vladi... Sutra će neka kompanija da bude kotirana na berzi i vi ćete da imate deonice te berze, i neke novine će da objave da su vlasnici te kompanije kriminalci, da su lopovi, da imaju neke račune... Ako padne vrednost tih deonica 50 posto, i vi izgubite, i hiljade drugih ljudi izgube – ko će biti odgovoran? Taj novinar će da kaže, ja štitim svoje izvore, kao što danas kaže. A šta ćete vi da kažete svojoj deci? Ako dođete i kažete, mi smo štedeli 10 godina, uložili smo u deonice te kompanije i sad smo izgubili polovinu toga... Mislim da su to ozbiljne stvari.

Pitanja za analitičara zato ovde glase: Da li je moguće da je ubistvo Đinđića samo po sebi zasenilo sve ono što je imenu tog čoveka činjeno još duže vreme pre brutalnog događaja, ili je pak samo iskorišćeno? Da li je žal za ubijenim premijerom onda takode bila i neka vrsta kolektivnog načina da se kreatori javnog mnjenja i njihovi konzumenti prećutno iskupe i operu od onoga što su aktivno ili pasivno činili dok je premijer bio živ? Ne krije li se baš u ovom metapsihološkom mehanizmu, toliko puta detektovanom u Frojdovim istraživanjima, i pravi razlog za „naknadnu pamet“ – imponzantno, gotovo fanatično i frenetično insistiranje pojedinih medija u vremenu nakon 2003. godine da se otkrije politička pozadina atentata, kao što je to bio slučaj s *Peščanikom*? Kako od istih medija i udruženja prolaze oni koji ih danas podsećaju na to što su činili i koji sad kao iz naftalina treba da vade i predočavaju činjenice te monstruozne hajke? U iskaljivanju besa prema, logično, Đukanoviću i Popoviću, razgolićuje se upravo ta neprijatna, nepodnošljiva istina da hajka sve ovo vreme na jednom drugom nivou, na jednoj „drugoj pozornici“ nikada nije ni prestala.

Dokumentarni film koji je snimljen u produkciji *Peščanika* i emitovan na televiziji B92 12. marta 2011, na osmogodišnjicu ubistva, nosi naziv *Atentat – naša privatna stvar*. Iako sadrži dozu ironije i cilja na državu koja ne rešava političku pozadinu atentata, u naslovu upadljivo štrči reč 'privatna', koja kontrastira događaju koji je javan da javniji ne može biti, s obzirom na to da se radi o ubistvu funkcionera koji je obavljao najvišu javnu funkciju u izvršnoj vlasti. U potpunoj opoziciji prema aristotelovskoj tradi-

Znači, ta jedna anarhija u javnom životu Srbije, to da reč ne znači ništa i da je reč strašno jeftina je jedna iluzija. U svetu u koji mi ulazimo reč je kao ugovor i ako nešto piše negde u novinama, iza toga moraju da stoje neki dokazi i neke činjenice. I mislim da ćemo se mi suočiti sa tim otrežnjenjem vrlo brzo. Naravno, to će opet biti protumačeno kao pokušaj da se uvede diktatura činjenica i istine, ali mislim da nema zaobilaznog puta. Mi moramo da uvedemo princip odgovornosti u politiku, u poslovanje, u javni život. I ako je nešto tačno i dokazano, nema nikakvih problema, to može da ide na sud, ali ako je nešto laž, mislim da to ne bi trebalo da bude objavljeno u novinama“, govori Zoran Đinđić oktobra 2002. godine u emisiji *Živa istina*, komentarišući konstataciju novinara Darka Šukovića da ga protivnici optužuju da sprovodi kontrolu u medijima goru nego Milošević (*Živa istina – specijal, Atlas TV, gost: Zoran Đinđić*, 19. 8. 2013, *Youtube kanal Atlas TV Montenegro* [<https://www.youtube.com/watch?v=WN0hubg00Lw>; pristupljeno 8. juna 2016]).

ciji, prvobitna ironija lako može da sklizne u savim drugačiju konotaciju – da ako neka stvar postane toliko javna da to probija sve granice izdržljivosti, onda, paradoksalno, ne postoji način da se ona ne interiorizuje i ne postane neizostavni deo privatnosti, u smislu nečega o čemu se ne govori, ali se naširoko oseća u vazduhu. Taj introjektivni potez od javnog ka privatnom, međutim, može prirediti samo superego koji upućuje na grižu savesti i krivicu, stid i nelagodnost. S obzirom na to da u naslovu stoji 'naša privatna stvar', postaje jasno da ne postoji značenje u jeziku koje bi od toga moglo izuzeti urednice *Peščanika*, što, dakle, oličava njihovo latentno priznanje da su medijski saučestvovali u zločinu.

Govoreći o odnosu medijskog linča i samog atentata neki od upućenijih, koji su bili na strani Vlade, kao što je tadašnji ministar policije Dušan Mihajlović, ići će toliko daleko da će dati potpunu supremaciju tom i takvom linču, u kojem će videti čistu zlonamernost, tvrdeći da je medijska atmosfera zapravo ta koja je omogućila da se atentat desi i bez koje ne bi ni bio realno ostvarljiv. Odatle u pravom smislu reči dolazi i krivica medija koji su se samo prividno po inerciji, iz gluposti ili vođeni senzacionalističkim apetitima da bi rasprodali tiraž ili povećali čitanost, gledanost i slušanost, pridruživali onim dokazano mafijaškim – jer su, a da to, naime, nisu znali, ili ih uopšte nije bilo briga, radili u čistu korist kriminalaca i ubica. „Kakve su prilike bile svedoči i podatak da su advokati Dejana Milenkovića Bagzija, nakon pokušaja atentata kod hale 'Limes', dobili više prostora u medijima nego što je ijedan policijski zvaničnik ikada dobio od petog oktobra naovamo. To nikako nije slučajno, to nije novinarska trka za atrakcijama, to nije ni političko neslaganje sa Vladom. To je zla namera. Zla namera koja stvara atmosferu – priliku. 'Prilika je ubila premijera' – reče jedan moj saradnik.“⁴

Malo dalje, govoreći o namerama i osujećenim planovima atentatora, autor navodi: „Verovali su da je besomučna politika i medijska kampanja vođena protiv premijera i Vlade Srbije urodila plodom i da je premijer toliko omražen da za njim niko neće zažaliti.“⁵ Nastojanje da premijer, bilo tadašnji ili današnji, bude omražen među građanima, predstavlja kako proizvod tako i oružje ove, u suštini, jedne te iste medijske kampanje; dakle, ne čak ni puka diskreditacija, svakako ne argumentovana kritika, već bru-

4 Mihajlović D., *Povlenske magle i vidici. Tom 2: Zapisi i kazivanja o životu i politici posle 5. oktobra 2000*, NEA-Beograd, Beograd, 2005, str. 418.

5 Isto, str. 420.

talni, sirovi transfer neskrivene lične mržnje u što veći broj glava konzumenata. To će 20. marta 2015. godine u radio-emisiji *Peščanik* svojim gestovima potvrditi i Vesna Pešić, koja će prvi put predložiti da svima onima koji optužuju „novinare“ i „intelektualce“ za mržnju i ponižavanje Vlade i premijera Vučića treba kazati „da vas stvarno već i mrzimo“. „Kao što smo mrzeli i Miloševića. Mrzeli smo ga. Šta, voleli smo Miloševića? Pa nismo, mrzeli smo ga.“⁶ Đinđić kao predmet mržnje još jednom je preskočen i prećutan, kao da sociološkinja naprasno ne zna ništa o tome kako se *Peščanik* svojevremeno odnosio prema pokojnom premijeru.⁷ Već 2016. godine patološka mržnja kod ovog lica toliko napreduje da se na istom sajtu, mimo toga što se bez ubedljivih argumenata za premijera navodi da je „nepristojan“, „brutalan“, da je njegovo ponašanje „šmirantsko i nevaspitano“, te da ima „iskvaren mozak“, uzima teza iz razgovora slovenačkog filozofa Slavoj Žižeka i njegovog kolege u Srbiji Zorana Đinđića iz 1999. godine, da bi, nakon rušenja Miloševića u Srbiji, mogao na vlast doći režim „koji prema vani izgleda moderno i zapadnjački, ali potajno iznutra pljačka zemlju i ucenjuje Zapad“, i podmeće kao opis za vlast Aleksandra Vučića. Tako se, zarad označavanja „najvećeg zla“, za tren oka ponovo prelazi preko činjenice (amnezija iz utilitarizma) da citat zapravo upadljivo odražava ključnu karakteristiku perioda od 2004. do 2012. godine, odnosno prethodnih režima Vojislava Koštunice i Borisa Tadića, koji se u tekstu još jednog kataklizmičnog naziva nijednom rečju ne pominju.⁸

Ne obazirući se na to da se poruka Đukanovića odnosi na metodološki preslikanu hajku u kojoj je bio akter dok je Đinđić vodio Vladu, Dragan J. Vučićević, urednik tabloida *Informer*, „gasirao“ je po običaju i ovu poruku i 19. juna objavio naslovnicu „Vučiću, imaš 48 sati da razbiješ mafiju

u policiji, preti ti sudbina Zorana Đinđića!“, želeći pre svega da ukaže na saznanja da je tekst objavljen u *Kuriru*, koji optužuje Đukanovića, Miloševićovo maslo. Ovakav naslov, međutim, još više je uticao na razvoj manipulacije, pa je od njega napravljen ključ za tumačenje onoga što su rekli Đukanović i Popović. Taj napis ubrzo je postao predmet sprdnje, a krivicom Vučićevića, njegovih metoda i manira u kojima preterivanje i neumerenost nikada nisu naodmet, izjave crnogorskog premijera i njegovog prijatelja okarakterisane su kao klasičan spin koji treba da uplašiti građane, što se realno i može reći za Vučićević naslov, jer ni Đukanović ni Popović nisu tvrdili tako nešto. Istovremeno, Vučićević je u nadi da je distancirao sebe od nekadašnjih medijskih radnji, zapravo samo ponovio ono što je radio u prvoj deceniji novog milenijuma, sada doduše odmažući aktuelnom premijeru na način kojim veruje da mu u stvari pomaže. I to će činiti neprestano.

Tako se u poslednjem delu knjige *Šarić* Stavan Dojčinović iz CINS-a koristi Vučićevićevim učinkom i piše sledeće: „*Kurir* se, takođe, uključio u kampanju i optužio Mila Đukanovića da upravlja medijima u Srbiji, aludirajući na to da on učestvuje u kampanji protiv srpske policije. Đukanović i Vladimir Popović su uspeali da to 'spinuju nazad'. Tvrdili su kako je napad *Kurira* na Đukanovića zapravo poruka Vučiću, te kako je srpskom premijeru glava u torbi. Navodno se Vučić našao u situaciji kao Đinđić pred atentat 2003. godine. Nisu objasnili ko to planira da napadne Vučića.“⁹ Dojčinović je, međutim, propustio da naznači da iz teksta u *Kuriru* stoji Milović, ali je referirajući na jedan intervju s njim u tom tabloidu, napisao: „Onda je Milović napravio, verovatno, najveću grešku. Sam se javio – i to *Kuriru*, listu koji je poznat po lansiranju afera, u kojem je Milović imao veze.“¹⁰ Tako, na jednoj stranici autor priznaje Milovićeve veze u *Kuriru*, a samo dve stranice nakon te ni na pamet mu ne pada da postavi pitanje o mogućim Milovićevim motivima da kompromituje premijera Crne Gore preko saradničkih medija i pojedinaца iz *Vijesti*, *Monitora* i *Dana* koji su sagovornici u spornom tekstu. Razlozi zbog kojih je Dojčinović propustio da postavi ovo logično pitanje potpuno su transparentni: ono što je Milović u kooperaciji s Tužilaštvom sve vreme činio ili pokušavao da čini u okviru medijskih nadgradnji akcije „Mreža“ i „Balkanski ratnik“, činio je uz pomoć samog Dojčinovića.

6 „Kraljevski plural“, *Peščanik*, 25. mart 2015. (<http://pescanik.net/kraljevski-plural/>; pristupljeno 6. juna 2015).

7 Kada stigne do tačke ključanja, Vesna Pešić u govoru obično ne troši vreme na promenu gramatičkog lica u rečenici, što se desilo i ovoga puta. To je Svetlana Lukić, zaduženoj za poslove oko radio-emisije, dalo prostora da u transkriptu emisije po svom nahođenju modifikuje i falsifikuje reči sagovornice, tako da se čitajući transkript stiže utisak kao da Pešićeva govori o tome kako neki drugi mrže *Peščanik*, a ne da ona sama otvoreno zagovara mržnju. Međutim, kontekst susednih rečenica i dalje jasno govori o pravom smislu izgovorenih reči, pa su tako napori da se zataška ono što je očigledno bilo prejako i za urednicu – ostali uzaludni.

8 „Opsadno stanje“, *Peščanik*, 14. mart 2016. (<http://pescanik.net/opsadno-stanje/>; pristupljeno 16. marta 2016).

9 Dojčinović, S., *Šarić: kako je balkanski kokainski kartel osvojio Evropu*, Samizdat, Beograd, 2014, str. 288.

10 *Isto*, str. 286.

JEDNAČENJE PO MESTU PREBIVALIŠTA

Isti podgorički dnevnik *Dan* za srpsko tržište zabranjen je 18. marta 2003. godine u toku akcije „Sablja“ zbog toga što ga je vojna služba bezbednosti, koja je bila u ingerenciji predsednika SRJ Vojislava Koštunice, preko Ace Tomića, tadašnjeg načelnika Uprave vojne bezbednosti, koristila radi kreiranja afera protiv Vlade Srbije, a koje su zatim prenosili ovdašnji mediji.¹¹ Taj mehanizam (bez izdanja za Srbiju) ipak je nastavio da funkcioniše i za vreme vlasti Koštunice i Tadića – uvek radi posrednog (kriminal) ili direktnog (pomaganje opozicije) diskreditovanja suverenističke politike Mila Đukanovića. List *Dan* osnovan je 1998. godine novcem tadašnje Savezne vlade, materijal za štampu dolazio je iz saveznih robnih rezervi, a novinari koji su pisali za taj list bili su promiloševićevski orijentisani novinari koji su istovremeno radili i za *Večernje novosti*, *Politiku* i *RTS*.¹² Za vreme rata na Kosovu, pored televizije *YU info*, koja je takođe bila pod upravom saveznih vlasti, *Dan* je bez ustezanja optuživao „kriminalca“ Đukanovića da pruža utočište zločincima Oslobođilačke vojske Kosova (OVK), da se na teritoriji Crne Gore nalaze kampovi za obučavanje albanskih terorista i dr.¹³ Kako je Đinđić 1999. godine radi bezbednosti izbegao u Crnu Goru, jasno je na koji način se u medijima kao „lokator“ našao rame uz rame sa pripadnicima OVK.¹⁴

11 „Povremeno je u *Danu* bilo više informacija iz Srbije nego iz Crne Gore. To je klasična uloga medijskog 'releja' koji prenosi tuđe tekstove ili spinuje različite informacije koje moraju da ugledaju svetlost dana na raznim mestima kako bi posle zajedno bili citirani kao jedinstvena, 'objektivna' slika onoga što se dešavalo“ (*Bratska hajka; Crna Gora – jedna osporavana državnost*, Centar za bezbednost i toleranciju, Beograd, 2013, str. 159).

12 *Isto*, str. 10.

13 *Isto*, str. 11.

14 U tom smislu Veljko Delibašić, branilac Dušana Krsmanovića, jedinog optuženog koji je na kraju suđenja Đinđićevim ubicama izjavio da se kaje zbog svega što ga je dovelo u tu situaciju, 26. aprila 2007. u završnim rečima kontekstualizuje motive svog štićenika: „Iako sam ja lično velika kukavica i o vojsci i ratovanju ne znam ništa, kada su nas zlikovci i zločinci, pripadnici terorističke organizacije koja se zove NATO, napali, kada su izvršili agresiju na našu zemlju, svakodnevno vršeci ratne zločine nad našim narodom, dobrovoljno sam otišao u rov da branim svoju otadžbinu. U tom rovu sa mojim ratnim drugovima, slušao sam, kao što je slušao i Krsmanović šta o Đinđiću pričaju Matić [Goran,

U vreme Đinđićeve vlasti, u *Danu* su prioritet imali političari iz Demokratske stranke Srbije i Srpske radikalne stranke, ali i Aleksandar Tijanić, koji je u tom periodu bio Koštuničin savetnik za medije. Posebno su obrađivani motivi kao što su crnogorski kriminal, koji obavezno vodi do vlasti, što je do dan-danas ostalo patos tog lista, a s tom tačkom nastojale su se povezati prilike u Srbiji isključivo zbog toga što su dva državnika, Đukanović i Đinđić, bili u bliskim odnosima, pa je tako i srbijanska vlast mogla lako poprimiti epitet „kriminalna“. Glavne teme bile su ubistvo Momira Gavrilovića i tzv. surčinski klan. Vojislav Šešelj, lider Srpske radikalne stranke (SRS), 12. avgusta 2001. tako za podgorički list otkriva kako „Đinđić prisluškuje Koštuničin kabinet“ i da se to navodno radi iz Biroa za komunikacije sa medijima kojim upravlja Vladimir Popović, dok je istina pak bila potpuno obrnuta – pripadnici vojne službe bezbednosti, pod kontrolom Vojislava Koštunice, prisluškivali su, u stvari, funkcionere Vlade Srbije. „U tom *Danu* ste tokom 2001. godine mogli da čitate informacije, razgovore, tekstove koji su se bazirali na presretnutim i prisluškivanim razgovorima koje je Zoran Đinđić obavljao, pri čemu, to što je Zoran Đinđić razgovarao, njega da su pitali on bi to i sam objavio. Pojavio bi se na televiziji pa bi rekao, nije bilo potrebe da se prisluškuje... U tim novinama ste mogli da čitate razgovore i da svakome može da bude jasno da, kad pročitate nešto u novinama, vidite da je to moglo samo tako što vas je neko prisluškivao. Bilo da je prisluškivao vaš telefonski razgovor ili da je prostorija u kojoj ste se nalazili bila prisluškivana“, rekao je Popović u toku sudskog pretresa u Specijalnom sudu za organizovani kriminal, 16. maja 2005. godine.¹⁵

prim. aut.], Marković [Ivan, *prim. aut.*] i ostali pripadnici državnog vrha. Posle takvih priča, Krsmanović kao i moji ratni drugovi i ja nije mogao da misli nešto lepo, niti da poželi nešto lepo Đinđiću. Ali preko noći, isti taj Đinđić postaje predsednik Vlade. Po naređenju Spasojevića, Krsmanović ga sada čuva, ovog puta od istih onih patriota u liku porodice Milošević i blago govoreći, u glavi nesrećnog Krsmanovića je opšti haos. Zato je bilo lako naterati Krsmanovića da učestvuje u atentatu na Đinđića. Posle svih obrta oko Đinđića, bilo je lako Đinđića opet predstaviti kao izdajnika koji srpske heroje izručuje Hagu“ (Petrović, A., Čarnić, D., *Proces KP 5/03: ubistvo Zorana Đinđića. Knjiga 3*, Din sedma sila: Multinacionalni fond kulture, Beograd, 2008, str. 301–302).

15 *Svedočenje pred Specijalnim sudom Vladimira Popovića na suđenju za ubistvo Zorana Đinđića*, Helsinški odbor za ljudska prava u Srbiji, Beograd, 2006, str. 90.

Sutradan, 13. avgusta 2001, tekst iz *Dana* prenose *Večernje novosti* zajedno sa Šešeljevima tvrdnjama da je Gavrilović informisao Vojislava Koštunicu i njegove ljude o sprezi klana Zorana Đinđića s mafijom. „Naime, reč je o surčinskoj grupi koju predvodi Dragoljub Marković, vlasnik firme Krmivo produkt koji je Zoranu Đinđiću napravio vilu u Novim Banovcima, a Čedi Jovanoviću poklonio trkačkog konja“, a pošto je ovaj prisluškiavao, ubio je Gavrilovića – glasila je servirana teza za koju je vojna bezbednost upotrebila Šešelja.¹⁶ Markovića, kome je Zoran Đinđić bio kum, isti Šešelj je četiri godine ranije odlikovao Medaljom na lenti i proglasio ga počasnim građaninom Zemuna, jer je bio oduševljen doprinosom koji je firma Krmivo produkt ostvarivala u oblasti poljoprivrede i stočarstva. Lider radikala prvi put je Markovića napao zbog inicijative građana da se Surčin izdvoji iz opštine Ze-

16 Ovaj motiv s trkačkim konjima reaktualizovan je i nakon atentata na Đinđića: „U leto 2003. godine u Srbiju se vratio Čedomir Mihajlović, odnosno Igor Baruh i što je najčudnije, niko ga nije ni legitimisao a pogotovo hapsio s obzirom na njegove veoma bliske veze i još uvek neraščišćene račune sa Zemuncima. [...] Došao je samo da podnese krivičnu prijavu protiv Dragoljuba Markovića, vlasnika Krmivo produkta, nakon čega je opet nestao. U krivičnoj prijavi Čedomir Mihajlović je naveo da mu je Marković ukrao 8 konja. To su oni isti konji koji su bili predmet neraščišćenih odnosa sa, tada već pokojnim, Dušanom Spasojevićem. Nije samozvani Igor Baruh došao u Srbiju da vrati 'svoje' konje već je došao da svojom krivičnom prijavom dodatno uveže pokojne Zemunce sa najbližim okruženjem ubijenog Zorana Đinđića. Stari oprobani recept kompromitacije, 'kad smo zajedno u poslu, onda smo zajedno i u kriminalu'. Odmah je vešto puštena priča da je, eto, jedan od tih konja završio kod Čedomira Jovanovića [metonimično jednačenje dva označitelja Čedomira, kriminalca i političara, *prim. aut.*]. Posle svega toga teško je bilo otkloniti sumnju da taj jedan konj nije dobijen od prvobitnog 'otimača' istih, Dušana Spasojevića. Sticajem okolnosti, i taj se detalj fantastično uklapao u priču o zaveri iz premijerovog najužeg okruženja“ (Vuković, M., Tufegđić, V., *Oni su jači od nas*, Blic press, Beograd, 2007, str. 191). O istom licu i na drugom mestu: „Nedavno se ispostavilo da je u tom periodu [jesen 2001, *prim. aut.*] kod Spasojevića nekoliko meseci živeo Čedomir Mihajlović. Iako sam siguran da je u najvećoj meri sve ono što mi se desilo zbog Šilerove bio deo projekta moje kompromitacije, podatak o 'drugom Čedi' mi je donekle ohladio glavu. Za površni Beograd bila je to isuviše velika koincidencija, da bi neko sada genealogijom utvrđivao o čemu se zapravo radi. Čeda je Čeda“ (Jovanović, Č., *Moj sukob s prošlošću: Srbija 2000–2005*, Dan graf, Beograd, 2005, str. 103).

mun, u kojem je SRS imala bazu, proglasivši da iza toga stoji grupa kriminalaca koju on predvodi. Od tog teksta u *Danu* uz ime Dragoljuba Markovića, Đinđićevog velikog prijatelja, redovno se pripaja oznaka „Surčinac“, koja potom klizi u predznak za kriminalni, tzv. surčinski klan. Tako, u slučaju Markovića reč „Surčinac“ više uopšte ne znači stanovnik beogradskog naselja Surčin, nego „kriminalac“. Ili, drugim rečima, činjenica da Marković živi u Surčinu brutalno je iskorišćena kako bi mu se metonimijom pripisale nezakonite aktivnosti koje su se odnosile na neke druge pojedince iz Surčina, označene u Beloj knjizi (na Ljubišu Buhu, koji je sticajem okolnosti išao zajedno u školu s Markovićem) – a sve zarad toga da bi Đinđić ispao mafijaš jer je Markovićev kum.¹⁷ Identičnu asocijaciju na kumovske veze s premijerom Vučićem veoma sličnom metodom pokušala je četrnaest godina kasnije da izazove Balkanska istraživačka mreža (BIRN) u tekstu „Ispumpavanje kopa i budžeta“, koji su članovi NUNS-a nagradili prestižnom novinarskom nagradom „Jug Grizelj“ za 2014. godinu, iako je tekst objavljen 8. januara 2015.¹⁸

Sličnim premetanjem značenja poslužio se krajem 2001. godine i Željko Cvijanović, tadašnji urednik lista *Blic News*, koji u tekstu

17 Na trećem po redu održanom antivladinom protestu „Čiji grad?“, koji 11. juna 2016. formalno organizuje hipster inicijativa „Ne da(vi)mo Beograd“, a koji pokušava da kapitalizuje događaj noćnog rušenja nelegalnih objekata u Hercegovačkoj ulici, pojavio se transparent „Znamo ko vas finansira“, na kojem je između logoa firme Knez petrol i slike Aleksandra Vučića postavljen znak jednakosti, da bi ispod imena firme bilo napisano „vlasnik Čume!!“. Fotografiju transparenta načinila je novinarka Iva Martinović, a ekskluzivno je na svom sajtu objavljuje *Radio Slobodna Evropa*.

18 Osim toga, postoje osnovane sumnje da su ovim tekstom prekršene pojedine odredbe Kodeksa novinara Srbije, u čijem je sastavljanju isti NUNS učestvovao: „Novinar BIRN-a je, međutim, tvrdio da u slučaju elementarnih nepogoda po srpskom zakonu tender uopšte nije trebalo raspisivati, a u tekstu koji je *Vreme* objavilo nema ni napomene da je proceduru diktirala Svetska banka. To je neobično, budući da je novinar BIRN-a znao da je Svetska banka finansijer i da ona ima svoja pravila u ovakvim slučajevima. Dosta je neobično, ipak, da se tako važne činjenice ne navode, budući da i Kodeks novinara Srbije nalaže novinaru da ne prećutkuje bitne činjenice. (U poglavlju o novinarskoj pažnji, u Kodeksu novinara Srbije piše da je 'prećutkivanje činjenica koje mogu bitno da utiču na stav javnosti o nekom događaju jednako njihovom namernom iskrivljavanju ili iznošenju laži'.)" („Svetska banka: Tamnava u skladu sa propisima“, *Politika*, 14. januar 2015).

„Surčinci grade auto-puteve kroz Srbiju“ metonimiju iz Šešeljevog teksta – da se čovek na osnovu mesta prebivališta izjednačava s pripadnikom nekakvog kriminalnog klana – uzima sada kao fakticitet ili nepobitnu činjenicu, koju više nije ni potrebno dokazivati odlazi i korak dalje: Markovićeva firma koja se bavi proizvodnjom jaja i stočne hrane, odjednom bez ikakvih problema iznajmljuje Preduzeću za puteve Beograd mašine za pravljenje asfalta, kao da se iz istih strojeva mogu dobiti – jaja, stočna hrana i malter. Direkcija za puteve podnela je povodom tog teksta krivičnu prijavu protiv *Blic Newsa* zbog klevete, što Cvijanović zatim u tekstu koji naslovljava „Novinara primorali da se odrekne teksta“ karakteriše kao „pritisak na medije“. ¹⁹ Ova floskula biće sveto sredstvo novinarske zloupotrebe. Dolaskom na vlast Aleksandra Vučića, na isti način obilato će je koristiti novinarski ešalon okupljen oko NUNS-a, građanski elitisti, univerzitetski profesori i inteligencija, pridružujući se istom Cvijanoviću, Đorđu Vukadinoviću, Predragu Popoviću, Milovanu Brkiću i ostalima koji se danas, identično kao i tada, prema novinarstvu i sopstvenom obrazu ponašaju kao da imaju pre svega političku, a ne strukovnu maksimu: *samo da njega sklonimo*.²⁰

19 Popović, V., *Željko Cvijanović – Novinar u civilu*, YU-COM, Beograd, 2007, str. 41.

20 Izraz ‘skloniti’ u vreme vlade Aleksandra Vučića biće tendenciozno zamenjen rečju ‘smaknuti’, koja u jeziku, pored upotrebe u smislu ‘smeniti nekoga s vlasti’, može da ima i značenje ‘ubiti nekog’. Tako Milovan Brkić u *Tabloidu* br. 358, od 10. marta 2016. godine, objavljuje tekst „Kako smaknuti Vučića“ (u kolumni *Na nišanu* i s nadnaslovom „Na koji način je moguće oterati diktatora i njegovu mafiju“), u kojem se, između ostalog, kaže: „Vučića je moguće skloniti s vlasti atentatom. [...] Atentat mogu da izvrše i organizovane grupe, kao plaćene ubice, za račun inostranih centara moći, ili rukovođene patriotskim osećanjima i posvećene nacionalnim interesima. Srpski premijer se svakodnevno kreće po Srbiji, otvara škole, puteve, gostuje svuda gde misli da odatle treba da promoviše svoje ‘istorijske uspehe’. On može da bude podesna meta. Ipak, atentatori moraju da budu snabdeveni najsavremenijim ubojnim sredstvima, puškama sa optičkim nišanima, da imaju logističku podršku u navođenju i izvlačenju nakon atentata, plan skrivanja... Ubistvo čoveka, kakav je Vučić, mogu da izvrše strane službe, sa skoro stoprocentnim uspehom, a da kao atentatori, kao i u slučaju ubistva bivšeg premijera Đinđića [Vrzićeva verzija istine, namenjena antievropskom puku, *prim. aut.*], budu označeni pripadnici raznih srpskih gangova ili vojno-policijskih formacija. Uklanjanje srpskog premijera (u ostavci) atentatom nije poželjno, jer je nedav-

Kada je Marković, nakon što je čuo da ga ovaj i u Skupštini pominje, pozvao Šešelja da mu objasni zašto ga naziva kriminalcem, dobio je odgovor: „Ja ću uništiti Zorana Đinđića, to je moj cilj. Kad uništim tebe, biće mi lakše, za jednu stepenicu da uništim njega.“²¹ Sklop ove rečenice jasno ukazuje na to da i Dragoljub Marković, uz svu nužnost koja je pratila i ljude poput Stanka Subotića ili Vladimira Popovića, postaje tako samo kolateralna šteta označitelja Zorana Đinđić. Odjek difamacije Markovićevog imena uočljiv je i danas, uz jedan veoma očigledan primer: u rubrici Zabava lista *Blic* od 19. marta 2015. godine, pojavljuje se tekst s tipično tabloidnom tematikom i naslovom „ISPOVEST ČUVENOG SURČINCA Žena me ojadila za osam i po miliona evra, uzela mi devet stanova“. Tekst nema nikakvih naznaka na politiku sve do poslednjeg pasusa, u kojem se uzgred „podseća“ na kumovsku vezu s pokojnim Đinđićem i dodaje rečenica: „Zanimljivo je i da je njegov prijatelj, Čedomir Jovanović, godinama boravio u njegovoj kući.“ Objašnjenje ovog iskaza, međutim, kao da tendenciozno visi u vazduhu – šta je tačno to što bi u navedenoj činjenici, kako novinar sugerise, moglo biti tako „zanimljivo“? Kako se to uklapa u ostatak teksta? Kontekst koji je namerno izostavljen i koji ovako neodređen služi da pruži potporu svima onima koji i dalje žele da veruju u propagandu usmerenu protiv Đinđića i njegovih najbližih saradnika odnosi se na to da se Jovanović iz bezbednosnih razloga bio preselio kod Markovića još uoči 5. oktobra 2000. godine i tamo ostao dokle god je za to bilo potrebe.²² Taj manir, u kojem se glavna poruka ne izražava u onom napisanom, nego u onome

no ubijen Zoran Đinđić, i bilo bi uočljivo da stranci sklanjaju nepoželjne tipove sa vlasti u Srbiji.“ Krajem istog meseca, 28. marta 2016, sociološkinja Vesna Pešić će na svom Tviter nalogu, povodom reakcije premijera u vezi s incidentom na beogradskoj Đeram pijaci, kada se narodni poslanik DS Dragan Šutanovac potukao s uličnim prodavcima i to iskoristio da optuži SNS, napisala: „Kad Vučić izjavi da je postojao uzrok za fizički napad na DS funkcionere, legitimisao se kao krimos. Nema važnijeg cilja do da ga smaknemo.“ Po pozivu tabloida *Informera*, Pešićeva se pravdala da u tvitu nije bilo mesta da napiše „smaknuti s vlasti“ („EKSTREMIŠTIČKA PRETNJA! VESNA PEŠIĆ: Moramo smaknuti Vučića!“, *Informera*, 30. mart 2016).

21 „O poslu, Surčinu, Đinđiću, Pavkoviću, Čedi Jovanoviću, Ljubiši i Ljiljani Buhi i potrebi da ga poštede afera“, *Vreme*, 14. novembar 2002.

22 *Svedočenje pred Specijalnim sudom Vladimira Popovića na suđenju za ubistvo Zorana Đinđića*, Helsinški odbor za ljudska prava u Srbiji, Beograd, 2006, str. 92.

što se načinom na koji je napisano izostavlja, postao je osnovni metod novinara *Blica* pod operativnim rukovodstvom Svetomira Marjanovića i direktorskim Veselina Simonovića da se vlast udari ispod pojasa, čime ovaj medij umišlja da uspešno eufemizuje ono što uistinu jeste – najveći i najuticajniji tabloid u Srbiji.

Premda je najavljivao „krvavo proleće“ na oproštajnom mitingu 17. februara 2003, pre nego što se dobrovoljno predao Međunarodnom tribunalu za ratne zločine u Hagu, Šešelj je ipak bio samo političko-medijско sredstvo „zemunskog klana“ i delova vojne službe bezbednosti, o čemu svedoče i sledeći redovi iz knjige tadašnjeg ministra policije Mihajlovića: „Da je policija imala ikakve političke ambicije, ili da je bila gluplja, ona bi skočila i rekla: ‘Evo, pa Šešelj je rekao da to zna! On je naručilac!’ Kako su saznanja od učesnika samog atentata dala mnogo podataka o Šešeljevima vezama sa Spasojevićem, on je obuhvaćen krivičnom prijavom kao podstrekač, ali se daljom istragom brzo shvatilo da je Vojvoda bio ‘dimna zavesa’ pravim organizatorima. Zato je specijalni tužilac [Jovan Prijić, *prim. aut.*] i odustao od njegovog gonjenja. Iako su iz Haga dolazili signali da će ga ‘rado ustupiti radi istrage’, to nije traženo, jer je procenjeno da se radi o namerno podmetnutom lažnom tragu.“²³ Krajem 2014. godine, Šešelja Tribunal bez ikakvog obaveštavanja vlasti u Sr-

biji pušta kući na privremeni boravak zbog bolesti, čime lider radikala nakon jedanaest godina ponovo postaje političko-medijско sredstvo, najpre određenih međunarodnih krugova, a zatim i opozicionih političkih partija, njima naklonjenih medija i intelektualaca, da bi se u javnosti konačno plasirala dezinformacija da Šešelj nije saslušan u slučaju ubistva premijera i da protiv njega nije podignuta optužnica samo zbog toga što se bio predao Tribunalu u Hagu. U ovome prednjače mediji kao što su *Blic*, *B92*, *N1*, kao i određene nevladine organizacije poput Centra za evroatlantske studije (CEAS).²⁴

PROROKOVIĆEV NIZ

Sa strane Demokratske stranke Srbije, jedan od najaktivnijih i u medijima najzastupljenijih funkcionera koji je vladu Zorana Đinđića optuživao za kriminal, Dušan Proroković, tadašnji potpredsednik Izvršnog odbora DSS-a, 20. avgusta 2001. godine za *Dan* izjavljuje da se Vlada „pokazala kao potpuno nesposobna“, a sutradan da je „za porast kriminala najodgovorniji Đinđić.“²⁵ U izjavi za *B92* od 24. jula iste godine služi se čitavim sledom „indicija“ koje bi trebalo da potkrepe takvu tvrdnju: „Premijer ako želi nešto da objasni može da objasni kako putuje nečijim privatnim avionom u službeni posetu, kako može da izjavi da je korišćenje tog aviona plaćeno, a vlasnik aviona [Stanko Subotić, *prim. aut.*] izjavi da on ne naplaćuje letove premijera jer je Srbija u teškoj ekonomskoj situaciji, kako može da donese odluku o izručenju dva naša građanina ilegalno, tajno, protivustavno, nezakonito i zaverenički, koliko je moguće da kolegijum Vlade ne raspravlja ko je od funkcionera vozeći policijski ‘audi 8’ napravio sudar na autoputu.“ Dva manira u njegovom

23 Mihajlović, D., *Povleneke magle i vidici. Tom 2: Zapisi i kazivanja o životu i politici posle 5. oktobra 2000*, NEA-Beograd, Beograd, 2005, str. 477. Iskaz koji je u Hagu dao istražnom sudiji Vučku Mirčiću, a na osnovu kojeg je Šešelj skinut s liste osumnjičenih, sadrži i sledeće delove: „Đinđić u decembru već zna da mu je glava u torbi, na određen način. Ja sam to govorio u više navrata. Da sam učestvovao u tom zločinačkom poduhvatu, pa ne bih valjda unapred nagoveštavao. Nisam znao da će Đinđić biti likvidiran, ali da će neko drugi biti ubijen u tom sudaru, to sam osećao... Ja sam bio u toku, znao sam da se sprema vrlo krvav obračun u Srbiji... To sam govorio javnosti, ja sam to rekao i na sednici Narodne skupštine, u emisiji na BK televiziji i u nekoliko novinskih intervjuva, na nekoliko konferencija za štampu... Ovdje imam materijal koji govori o kontaktu Zorana Đinđića sa Karlom del Ponte iz decembra, gde se on žali da mu se sprema likvidacija. A Karla del Ponte je to potvrdila nakon Đinđićeve smrti. Ona je izjavila da je Đinđić rekao da se boji, da se oseća lično ugroženim itd. To su znali svi upućeni ljudi, to ni za kog nije bila tajna, za sve ljude koji su bili istaknutiji na političkoj sceni, koji su bili u policiji, u raznim bezbednosnim strukturama“ (Veruović, M., Vrzic, N., *Treći metak: politička pozadina ubistva Zorana Đinđića*, Moja knjiga, Piro, 2014, str. 406–407).

24 „Dušan [Spasojević, *prim. aut.*] je tražio dobar razlog da se aktivira JSO i na taj način ruši vlast. Smislio je priču da će engleski agenti da uhapsu Šešelja, a Šešelj je to izneo u javnost. Mislio je da će u to da poveruje veliki broj ljudi u Srbiji, pa će onda lako da opravda aktivnosti JSO u odbrani Šešelja, kao patriotske snage koje će da zaštite Šešelja. Ubeđivao je Šešelja da ne ide u Hag, a kada je Šešelj odlučio, navodno mu je dao 20.000 evra za porodicu. [...] On je i plasirao priču da mu je Šešelj pred polazak u Hag rekao: ‘Ubijte Đinđića za mene’. Spasojević je Šešelju poklonio džip ‘pajero’, koji je nekada bio Suvajdzidžević, a koristila ga je zemunska grupa“ (Novaković, M., *Državo, ruke uvis!*, Vukotić media, Beograd, 2014, str. 43).

25 Čurgus-Kazimir, V., *Hajka – Analiza medijskih napada na Vladu Zorana Đinđića*, Evropski centar za toleranciju, Beograd, 2009, str. 38.

političkom govoru lako su uočljiva; prvi se sastoji u kategoričkom odbacivanju i ništenju svega što čini Vlada, bez ulaženja u konkretne detalje koji bi takav sud i potkrepi, da bi se zatim, kada se traži eventualno objašnjenje za takvu tvrdnju, izdeklamovao niz nepovezanih događaja koji se pokušavaju predstaviti kao dokazi, što je drugi manir.

Jedna od poslednjih karakterističnih izjava po kojoj će Proroković ostati upamćen jeste ona da „nije ubijen premijer, nego Zoran Đinđić“, kao skraćeni oblik izjave advokata Zvezdana Jovanovića, Nenada Vukasovića, koja glasi: „Odgovorno tvrdim da nije ubijen premijer koji je Srbiju hteo da uvede u Evropu, već je ubijen Zoran Đinđić, zbog velikog novca koji se pravio pod okriljem političara i međunarodnog kriminala.“²⁶ Ali tek ovo skraćeno udara pravo u metu; simbolička uloga, državnički, tj. politički diskurs, najpre se potpuno eliminiše negiranjem ekskluzivnosti najviše funkcije u Vladi, da bi preostalo samo ono što svako ima: ime – označitelj – tj. upravo onaj materijal, De Sosi-rova akustička slika, ono što se sve vreme medijski gradilo i u javnosti kalilo kao rezultanta apsolutno svih koji su se prema premijeru Srbije, još od početka, odnosili samo kao prema označitelju kojem je važno prilepiti određeno označeno – kao prema „Zoranu Đinđiću“. Rad ideologije kod Prorokovića ide do kraja; bez obzira na nove okolnosti, na dokaze, na svet oko njega, najbitnije je i dalje samo to da se ne menjaju stavovi koji su ukotvljeni još odranije, da se ostane častan i dosledan svojim idealima i konceptima, da se izdrže pritisci spoljašnjosti koja govori suprotno i demantuje unutrašnjost (jer to su samo okolnosti i ništa više; da su druge okolnosti, istina bi mogla da izađe na video, a ovako mora da sačeka neko drugo vreme, itd.).²⁷ To ne znači nužno da se Dušan Proroko-

vić „suštinski“ pronalazi u svojim stavovima; sasvim suprotno, poenta ideološkog delovanja jeste da nikakve suštine tu nema osim rada diktata koji, jednom prisvojen, okupira ceo simbolički identitet osobe (*ono po čemu me drugi znaju i po čemu sebe smatram da jesam*) i vrlo teško ga se posle odriče. U tom smislu, priskrblijevanje ideološkog načina mišljenja (filozofije) ne podrazumeva nikakav razvoj misaonih koncepata i rad na sebi, već je, sasvim suprotno, uvek neka vrsta starmalog umirovljenja da se prestane misliti, s opravdanjem da se dosta učilo i da je vreme da se „bude pametan“ i „ubiraju plodovi“ onog priskrbljenog (identifikacije).²⁸

Indikativno je da su npr. *Peščanik* i *B92* nakon atentata pobjegli u drugu, ništa manje ideologizovanu krajnost; za te medije i njihove kontributore, takoreći, važi inverzni Proroković: „Nije ubijen Zoran Đinđić, nego premijer“.²⁹ Šta se ovde desilo? Pritisak spoljašnjosti odnosi ta-

oni se teatralno hvataju za glavu, prave predstavu, jer to isto rade i ovi optuženi, meni iza leđa. Ponašali su se kao u cirkusu, smejali su se kao budale, pokušavali da me provociraju dobacivanjem. A kada je došlo vreme da me oni pitaju, onda ih zanima sve sem onoga što je suštinski važno, što sam bio siguran da će me pitati. Pitali su me takve gluposti da nisam mogao da verujem“ (Vuković, M., Tufegđić, V., *Oni su jači od nas*, Blic press, Beograd, 2007, str. 193). Iste vodilje imaće i kasta antivučičevaca širokog opsega, za koju će svako dokazivanje i predočavanje činjenica biti samo još jedna sofisticirana marketinška opsena.

28 „Po svoj prilici, Vi ne možete zamisliti kako mi se stranim čine sva ta filozofska uvijanja. Jedino osećanje zadovoljstva koje mi ona pružaju jeste činjenica da ne učestvujem u tom žalosnom traćenju duhovnih snaga. Filozofi nesumnjivo veruju da takvim studijama doprinose razvoju ljudske misli, ali svaki put iza njih postoji neki psihološki ili čak i psihopatološki problem“, komentariše Freud rad ruskog filozofa Lava Šestova u pismu upućenom početkom 1928. godine svom kolegi Maksu Ajtingonu (Džons, E., *Život i delo Sigmunda Frojda*, Tom 2, Matica srpska, 1985, str. 326).

29 „Te godine [2004, *prim. aut.*], uz pomoć raznih novinara i medija, napravljena je atmosfera da je premijer Srbije ubijen jer je bio kriminalac. O ubistvu premijera se jednostavno nije govorilo. Naslovi u novinama uvek su bili 'Ubijen Zoran Đinđić', nigde da je ubijen premijer, prečutkivalo se upadljivo da su ga ubili predstavnici države (JSO), pisalo se da su ga ubili kriminalci jer je i on to bio. Meni su kao nekome ko živi u ovoj zemlji, te laži bile strašne, s tim što sam ja kao novinar imala mogućnost da to javno i kažem, odnosno da istražim i javnosti pokažem šta se stvarno dogodilo i da na taj način promenim ono što mogu“ (Stanković, B., *Insajder, moja priča*, Samizdat, Beograd, 2013, str. 282–283).

26 Vasić, M., *Atentat na Zorana Đinđića*, Narodna knjiga, Beograd, 2005, str. 259.

27 Sličnim odrednicama Mile Novaković opisao je moto kojim su se vodili advokati odbrane na suđenju za ubistvo premijera, ili, kako ih on naziva, „advokati spletkaroši“: „Njihova osnovna odbrana je: sve je montirano, podmetnuto i falsifikovano (teorija zavere), izjave su uzete pod prinudom u policiji i pod osnovanom pretnjom u istrazi, ceo postupak je deo političke borbe... U nekom drugom vremenu, u ponovljenom poštenijem procesu, saznaće se prava istina...“ (Novaković, M., *Državo, ruke uvis!*, Vukotić media, Beograd, 2014, str. 282). Ili, na drugom mestu: „Dok sam pričao, odgovarao na sudijska pitanja, morao sam malo da pogledam i na stranu. A tamo se advokati optuženih podsmevaju, međusobno gurkaju, cere se... Šta god da kažem,

kvu prevagu da se potiskuje i odbacuje označitelj koji simbolizuje istoriju sopstvenog delovanja – medijsku manipulaciju i satanizaciju dok je Đinđić bio živ – a da bi to potiskivanje bilo što uspešnije, radi ekspresnog otklanjanja blokade, rad ideologije izmešta se samo na drugi kolosek; nije više bitno koje je ime u predstoriji ubijano, bitno je da je ubijena osoba na najvišoj državnoj funkciji. Tako se glavna pitanja sa toga „ko su Đinđićevi prijatelji“, „da li se druži s mafijašima“, „otkud mi znamo ko je Cane Subotić“ i sl., šiftuju u „kakva je to država u kojoj je moguće ubiti premijera“, „ko će da odgovara za ubistvo najvišeg državnog službenika“, „ko se suprotstavlja tome da se istraži politička pozadina atentata“, itd. Time se spasava među ideolozima toliko visoko kotiran pojam identiteta, makar to bilo i po cenu određene doze šizofrenije.

U stilu Prorokovića, nakon smene vlasti u maju 2012. godine, sve opozicione stranke u Srbiji primenile su apsolutno negativnu kategoričnost prema Vladi kad god je trebalo oceniti neki njen postupak, pokušavajući da se udruže u nekakav novi DOS kako bi simulirale vreme ujedinjene opozicije protiv premoćnog neprijatelja, što je s obzirom na popularnost Srpske napredne stranke u velikoj meri bilo samo kontraproduktivno. Gostujući tako u emisiji *Utisak nedelje*, Zoran Živković je, kao predsednik Nove stranke – minorne političke partije koja je poslužila kao uzajamna ispomoć Demokratskoj stranci da bi obe uspele da se nađu u parlamentu – 7. jula 2013. godine novoj vlasti za rad u protekloj godini dao ocenu nula, ponašajući se kao da ga uopšte i ne zanimaju stvarni rezultati Vlade, već samo činjenica da se u njoj nalaze Vučić i Dačić, što ga je automatski diskreditovalo kao ozbiljnog sagovornika i nekoga ko je uopšte relevantan i pozvan da ocenjuje rad Vlade. Ovakvu kategoričnost pokušao je da opravda novinar Miloš Vasić u jednom tekstu na sajtu *Autonomija*, u vlasništvu Nezavisnog udruženja novinara Vojvodine (NDNV), kada je izrazio stav da je negativna kategoričnost, štaviše, nužna u situaciji kada jedna stranka ima podršku kakvu je nekada imao i Milošević – dakle, opet bez obzira na to kakvu politiku sprovodi.³⁰ U ovom izjednačavanju Vučića i Miloševića, još jednom je neverovatno to koliko se prostom upotrebom motiva 'devedesetih' uspešno potiskuje čitav jedan opus novinarskog delovanja i odgovornosti za vreme vlasti Zorana Đinđića.

S vremenom, stranke kao što su Liberalno demokratska partija, Liga socijaldemokrata Vojvodine i Savez vojvodanskih Mađara, uvidevši da se takvim stavovima ništa ne postiže, a ponajmanje nešto za dobrobit društva, ublažile su retoriku i prekinule s kategoričnošću i isključivošću, dok partije poput Demokratske stranke, Nove stranke, Socijaldemokratske stranke i pokreta „Dosta je bilo“ bivšeg ministra privrede Saše Radulovića i dalje kopiraju model ponašanja Demokratske stranke Srbije, a nešto kasnije i G17 plus, s početka dvehiljaditih.³¹ Temu kriminala, međutim, po prioritetu i aktuelnosti od 2013. godine smenila je tema cenzure medija, budući da su primordijalne predstave – one osnove za dalje medijsko taloženje – o Đinđiću i Vučiću inverzne, tj. da je kod prvog to kriminal, a kod drugog cenzura, pa se po toj logici u dva vremena menja i sadržaj dominantnog političkog diskursa usmerenog protiv njih. Tu je došao od izražaja drugi Prorokovićev manir: neophodno je da postoji što više različitih, manje ili više kontingentnih događaja, koji bi se lako pretvorili u optužbe protiv vlasti, a za koje bi vlast istovremeno vrlo teško, ili makar ne u kratkom roku, mogla da ponudi protivdokaze. Taj ili sličan niz događaja koji je 2001. navodio Proroković, 2014. godine je radi identičnih ciljeva koje takva upotreba ostvaruje zamenjen nizom tzv. „slučajeva cenzure“ na internetu, „obaranja

31 Kako izgleda modus autodestruktivnog opozicionog govora svedoči i izlaganje Zorana Živkovića od 28. decembra 2015. godine, u jutarnjem programu televizije *N1*: „On (Vučić) kaže da je najveći privredni rast u istoriji, a najmanji je u regionu... On kaže da je sve sjajno... Istraživanje javnog mnjenja je nameštaljka kao što je i sve što radi Vučić. Ako Vučić može da kupi skoro sve urednike medija, ako u policiji može da otpušta, ako može da u tužilaštvu sklanja ljude koji mu smetaju, da li mislite da ne može da kupi istraživače javnog mnjenja za stotine hiljada evra novca građana Srbije. [...] Ajmo da vidimo te izbore, hajde da prođe jedan dnevnik, a da 15 minuta nije Vučić, koji otvara rupe za semafore, metar i po pruge, toaleta javne... Rekao je da će on da proveri sređivanje 1.356 toaleta u bolnicama i školama... Moja poruka je: To Vučiću, to je posao za tebe, imaš jedno pet-šest dnevno da obiđeš... Idi radi to što znaš, pusti drugima da rade to što ne znaš... I to će građani da odluče na izborima u maju. [...] Vučić je rekao da ih neće biti, tako da će ih biti 99%, jer on sve što kaže laže. [...] Nesumnjivo da svi misle da je Nova stranka opoziciona stranka, ko je sa nama taj je prava opozicija“ („Živković: A zašto nisu hapsili vlasnika Asomakuma i Gašića?“, *N1*, 28. decembar 2015. [http://rs.n1info.com/a121588/Vesti/Zoran-Zivkovic-na-N1-Zasto-nisu-hapsili-vlasnika-Asomakuma-i-Gasica.html; pristupljeno 28. decembra 2015]).

30 „Puzeća cenzura“, *Autonomija*, 26. maj 2014. (http://www.autonomija.info/milos-vasic-puzeca-cenzura.html; pristupljeno 14. maja 2015).

sajtova“, „ukidanja emisija“ i sl., koji su po prirodni stvari takvi da im je relativno teško ući u trag, da bi se zatim, bilo da Vlada ima veze s njima ili nema, što se na kraju ispostavlja kao sasvim irelevantno, proglasilo da je njena odgovornost to što ne ume promptno da ih reši i demistifikuje.

ZAŠTO TEOFIL PANČIĆ NIJE RAZUMEO HANU ARENT?

Posle ubistva premijera, Dušan Proroković postepeno je, međutim, nestao s političke scene. Za razliku od njegovog stranačkog kolege Dejana Mihajlova, portparola DSS i biznismena iz Pančeva, koji je svojim priznanjem da je delovao u žaru „političke borbe“ ukazao na određenu svest u odnosu na sve ono što jedna najobičnija politička propaganda podrazumeva,³² Proroković je, kako to Čurgus navodi, „posedovao jednu važnu osobinu: verovao je da saopštava 'istorijske istine'“. Manir stranke koja

32 Dijalog u Specijalnom sudu 15. marta 2005. godine teče ovako: „Da li ste vi 17. maja 2004. godine pročitali saopštenje izborne kampanje predsedničkog kandidata Dragana Maršićanina? – pitao je sudija Kljajević Dejana Mihajlova. – To saopštenje je sastavila Informativna služba, više njih i ja – rekao je svedok. – Da li je tačno da ste pročitali: 'Neka Tadić i Živković dobro razmisle s kim su, ko je ubio predsednika njihove stranke i premijera, ako misle da se odmaknu od ubica'? – pitao je sudija svedoka. – To je deo saopštenja, ako se posmatra izvan konteksta. – Odakle vam informacija da ta lica, Boris Tadić i Zoran Živković, znaju? – Tu nema ničeg što nije bilo u dnevnoj štampi. Cilj je bio stvaranje pravnog ambijenta u Srbiji, u tom kontekstu. – U tom kontekstu, vi niste odgovorili na moje pitanje. Da li ste svesni šta to znači u krivičnoprocesnom smislu? – Celo saopštenje je bazirano na osnovu štampe. Napravljeno je da bi se skrenula pažnja na druge izjave, koje nisu uzimane ozbiljno. – Vi ste pravnik. Kad neko kaže za neka lica da znaju ko su izvršio ubistva, onda izvršava krivično delo neprijavlivanja ili čak prikriivanja. Da li je ta izjava bila usmerena ka političkim sukobima, ili je imala i tu dimenziju? – Izjava je data u predizbornoj kampanji. Naša namera nije bila da se upuštamo u procesne radnje i ugrozimo ovaj postupak. – Možemo je tumačiti kao deo političke borbe? – Da. – 'Ako neće oni', citiram, 'mi hoćemo. Neće nas preći ni pretnje, ni jeftina demagogija'. Da li vi znate ko su ubice premijera Zorana Đinđića? – pitao je sudija. – Nemam saznanja, sem onih što je u javnosti poznato – odgovorio je Dejan Mihajlov.“ (Petrović, A., Čarnić, D., *Proces KP 5/03: ubistvo Zorana Đinđića. Knjiga 2*, Din sedma sila: Multinacionalni fond kulture, Beograd, 2008, str. 24–25).

je lansirala Prorokovića bio je da se po nalogu Aleksandra Tijanića angažuju mladi anonimusi, za koje do tada niko nije čuo, kako ne bi bilo primetno da im drugi pišu saopštenja, što rezultira time da sve što govore izgleda kao njihovo autentično mišljenje; kada se jednom ispuca kapacitet u javnosti, ciklus se zatvara, telo-ljuštura se pušta niz vodu, a na scenu stupa novi projekat-pojedinac, koji ubrzo neće znati razliku između svojih i stavova koje mu drugi serviraju. „Vrlo je moguće da su Prorokovićeve obraćanja javnosti zajednički osmišljavali Dejan Mihajlov i Aleksandar Tijanić. Prorokoviću je sa svim odgovarala uloga koja mu je namenjena. Bio je nadasve skroman i ograničen, sa izvesnim poteškoćama u govoru i izražavanju, što mu je davalo izgled i ubeđenost običnog, poštenog čoveka iz naroda, koji neprekidno bdi nad moralom i poštenjem.“³³

U ovome treba tražiti razloge da se za kreiranje i razradu manipulativnog terena, za ono što je u suštini najteže i što proizvodi najveći učinak, u prvi plan isturi i iskoristi osoba koja odaje utisak „naivnog i neiskvarenog čoveka“. Na kraju krajeva, nije li i Milorad Ulemek na neki način to isto učinio kada je reč o atentatu na Đinđića, poverivši najdelikatniji deo posla strelcu Zvezdanu Jovanoviću, koji kao „iskazani patriota u ratovima kroz koje je prošao nije imao direktne veze sa Zemunskim klanom“, i koji je „po hapšenju ponavljao samo dve rečenice: 'Ja nisam kriminalac. Ja nisam primio pare!'“? „Time je Jovanović stavljao do znanja da nema nikakve veze sa mafijom i kriminalom, odnosno da nije ubio iz tih razloga. On je, kako reče, 'samo prihvatio Legijin poziv' da na taj način zaustavi nameru koja mu je servirana kao Đinđićeva, o rasformiranju JSO i slanju svih njih u Hag“, navodi se u knjizi Dušana Mihajlovića.³⁴ Ne govore li ovi tipični „činovnički“ tipovi, na osnovu kojih je Hana Arent svojevremeno izvela postavku o „banalnosti zla“, da svaki ideološki okvir ostaje većito manjkav i nedovoljan da bi se zakoračilo na stvaran teren i razumela srž bavljenja politikom? Da je ideolog u očima političara prećutno uvek autsajder, naivan i smešan, uistinu na trenutak prestravljen da je jedno veliko 'niko i ništa' upravo u momentu dok ga hvale i tapšu po ramenima?³⁵

33 Čurgus-Kazimir, V., *Hajka – Analiza medijskih napada na Vladu Zorana Đinđića*, Evropski centar za toleranciju, Beograd, 2009, str. 36.

34 Mihajlović, D., *Povlenske magle i vidici. Tom 2: Zapis i kazivanja o životu i politici posle 5. oktobra 2000*, NEA-Beograd, Beograd, 2005, str. 410.

35 Od pripadnika „zemunskog klana“ ovakav tretman imao je Vladimir Milisavljević, o čemu govori i smisaona

Ispostaviće se da će činovnik Zvezdan Jovanović u noći između 4. i 5. aprila 2003. godine na podjednako banalan način biti odobrovoljen da progovori pred policijom kao što je bio ubeđen da učestvuje u izvršenju atentata na Đinđića – onako kako se to već događa samo onima kojima ideologija postane važnija od života. Bivši načelnik UKP-a Mile Novaković to potanko objašnjava u svojoj knjizi *Državo, ruke uvis!*; on i Milošević, koji su bili zaduženi za Jovanovića, najpre su primenili ono što nazivaju „klasičnom policijskom pričom“, koristeći momenat kolegijalnosti i razumevanja, obećanja da će mu kao policajci pomoći koliko god budu mogli, s dozom podilaženja i patroniziranja: „Šta ćeš ti tamo sa onim ološem kada si ti legenda, čuli smo za tebe da si najbolji, najhrabriji...“ Videli smo da mu prija to što čuje, ali smo vodili računa da ne preteramo.³⁶ Dve stranice posle toga autor navodi: „Neprestano smo forsirali priču o parama. Na to je bio osetljiv. 'Ja nikada nisam dobio ni dinara', ponavljao je. Osećali smo da smo blizu, pa smo pojačavali. Pomenuli smo Gavriela Principa i našu slavnu istoriju, napaćenu Srbiju, nepravde koje su nam nanete. Oni na to 'padaju'. 'Istorija će odrediti i staviti na svoje mesto ovakav jedan čin... Pokazaće se ko je ko, ko je patriota, a ko izdajnik'. Svidela mu se priča i očigledno je da se u to uživeo.“³⁷ Iskazi Zvezdana Jovanovića,

koji su dobijeni upotrebom sličnog herojskog diskursa kao i prilikom nagovaranja na zločin, na sudu su bili ključni da bi se osudio prvooptuženi Milorad Ulemek i veliko je pitanje da li bi do osuđujuće presude došlo da nije bilo njih. Jovanović je tek naknadno shvatio šta je učinio: „Sigurno se sada mnogo kaje. Zato je na suđenju, kad god bi progovorio, pominjao momenat kako smo ga, navodno, 'izradili'. Ne može sebi da oprostí što je, po njihovim merilima, ispaó mlakonja za čitav život. Svi ostali važni igrači čutili su – on je jedini do detalja sve ispričao!“³⁸

Sudeći prema tekstu „Zvekijeva doktrina“, objavljenom u *Vremenu* 23. aprila 2003. godine, koji u svojoj knjizi glorifikuje i Miloš Vasić, njegov autor Teofil Pančić ipak nije razumeo osnovne postavke Hane Arent; štaviše, njen koncept „banalnosti zla“ potpuno je izopačio. Za Pančića su upravo oni koji se vode manipulacijama, mafijaškim interesima i „Bitkom za Profite“ (Milorad Ulemek, Dušan Spasojević i ostali pripadnici zemunskog kriminalnog klana), dakle, svi oni koji se prikazuju kao da ne raspolažu nekakvim fundamentalnim uverenjem, identifikacijom koja bi manje-više koherentno rukovođila njihovim radnjama – banalni, dok Zvezdan Jovanović predstavlja „Zlo“ koje se izdiže „iz mulja 'prizemnog materijalnog interesa““, u kojem proradi „ona mračna, kvazimistična, iracionalna suština“ i koje tek tada „može postati dovoljno hrabro za uistinu radikalni čin“ – ideologiju, to jest, u ovom slučaju, tzv. patriotizam. Iako u skladu s učenjima Hane Arent uviđa da najveća zla dolaze od slepog „činovničkog“ sledenja ideologije, Pančiću nedostaje vizura koja upravo od te figure „Velikog Zla“ – koju krajnjom iracionalnošću, „koja se kreće po autonomnim zakonima ubrzanja“, autor kao da smešta na nekakav transcendentalni pijedestal – pravi najveću banalnost (roba), a od onih koji su ga na to nahuškali najveće profitere (gospodare), koji mu se u sebi smeju što je izvršio atentat iz nekakvih iskrenih pobuda. Jer nije strašno to što je, kako Pančić misli, Zvezdana Jovanovića u jednom trenutku obuzelo nešto iracionalno i nesvesno da bi navodno postalo ono pravo, „Veliko Zlo“, što se zapravo nije ni dogodilo, nego upravo obrnuto – činjenica da je za samog Jovanovića ubistvo premijera bila sasvim logična, prirodna i racionalna stvar koju treba učiniti.

etimologija njegovog nadimka među kolegama kriminalcima: „Nadimak je dobio zato što je jedini od njih učio neke škole, čak je i upisao fakultet, govorio je strane jezike i jedini je znao lako da se snađe u inostranstvu, pa je normalno da ga njegovi nepismeni ortaci zbog toga nazovu 'Budala'“ (Novaković, M., *Državo, ruke uvis!*, Vukotić media, Beograd, 2014, str. 25). Milisavljević je, dakle, budala upravo zato što je učio škole i time gubio vreme dok su njegovi pametni i praktični ortaci zarađivali kriminalnim aktivnostima i na taj način sticali novac i bogatili se. U tom smislu i u takvim okolnostima jasno je da škole može učiti samo – maloumnik.

36 Isto, str. 210.

37 Tome ide u prilog i svedočenje Jovanovićevog prvobitnog advokata po službenoj dužnosti, Vesne Radomirović: „On se sve vreme ponašao kao da je sam sebi policajac. Prvo, kad je zapisničarka stavila zapisnik, ja počinjem da čitam, a on ne samo da nije hteo da čita, već je odmah hteo da potpiše. Drugi momenat je bio na Fruškoj gori. Rekao je: 'Ja sam obećao momcima i ja ću da dam izjavu', što je kod mene stvorilo sumnju. Moj uticaj na njega bio je kao da sam govorila zidu. [...] Moj problem je bio da doprem do njega mentalno. Ponašao se kao čovek koji ne shvata svoju poziciju.“ Ili, na drugom mestu: „Ja nisam mogla da razumem zašto i kako Zvezdan to radi, jer mi se činilo kao da on razgovara sa kolegama, da je potpuno ravnopravan sa nji-

ma, a ne da je optužen i da zbog toga što priznaje to što je navodno priznao, može da dobije 40 godina robjije“ (Petrović, A., Čarnić D., *Proces KP 5/03: ubistvo Zorana Đinđića. Knjiga 2*, Din sedma sila: Multinacionalni fond kulture, Beograd, 2008, str. 345; *Knjiga 3*, str. 375).

38 Novaković, M., *Državo, ruke uvis!*, Vukotić media, Beograd, 2014, str. 224.

Šta je onda ono nesvesno u ovakvim okolnostima? Pa tek momenat koji posmatraču predočava kako je Jovanović dozvolio sebi da ga iskoriste oni koji nemaju ni približno čvrsta uverenja kao on, ili ih barem ne koriste u iste svrhe. To je ono što njegovo „Veliko Zlo“ za tren oka premeće u banalnost, jer za Hanu Arent ta dva pojma uvek padaju u isti subjekt i nipošto nisu distinktivno razdvojena kao kod Pančića. „Veliko Zlo“ nema nikakvu supstancijalnost (a kamoli transcendentálnu, ona je, štaviše, za samog nosioca savršeno racionalna) koju pokušava da joj pripise Pančić, nego je puka ispostava banalnosti – proizvod u kojem se ta dva pojma, nakon učinjenog, stižu u istom nosiocu. Sve ono supstancijalno i racionalno iza čoška već postaje nesvesno i iracionalno – bilo u vezi sa Zvezdanom Jovanovićem ili Adolfom Ajhmanom³⁹ – dvojicom izvodača radova. Šta bi tek autor teksta rekao na to kada bi shvatio da, u tom smislu, ni „Veliko Dobro“ nije ništa manje banalno od „Velikog Zla“? Sve to govori samo u prilog tome da je i pozicija Teofila Pančića takođe ideološka, a prava banalnost njegovih uverenja biće sasvim očita od majskih izbora 2012. godine pa naovamo.

Tako ovaj čovek, koji sebe smatra intelektualcem, u odsustvu svake sposobnosti da se poima država i mogućnost da građani doprinesu njenom prosperitetu po modelu koji se primenjuje i u Nemačkoj, a da iza toga ne stoji nekakav vulgaran nacionalizam, svoj novi dokaz o Vučićevoj intruziji na „privatnost građana“, te njegovoj „kolektivističkoj matrici“ iz devedesetih i tome kako u stvari iza ekonomskih mera projevava „Šešelj“, mrtav ozbiljan obrazlaže na sledeći način: „Kada premijer ove zemlje, suočen sa rupama u budžetu, apeluje na građane da letuju u Srbiji i da se odreknu mora, jer je to, bože moj, patriotski, on radi ono isto što je radio devedesetih, samo što mu danas argumenti nisu krvni, nego ekonomski, ali on polazi od te iste kolektivističke paradigme. Dakle, nije bitno šta ja kao pojedinac, moja porodica, moji prijatelji, hoćemo u ovom našem malom životu, jer možda smo radili naporno cele godine, bili vredni i uspešni, ne bi li smo skuckali neke pare i otišli na more. A ne, mi smo hulje, mi smo sebični, mi smo barabe i izdajnici. I suština je opet u tome da je pojedinac ništa, da su njegove male želje i potrebe ništa. [...] Vi dakle vidite čoveka koji nije izašao iz te kolektivističke matrice, jer nezamislivo je da političar građanima čiji je slu-

žbenik određuje, makar i u formi apela, šta će oni da rade sa svojim privatnim novcem i privatnim vremenom. Vidite čoveka koji kaže da mu više nije Šešelj, već Veber noćna lektira, ali vidite da iza te pokorice još stoji Šešelj, samo što je on sada umotan u ekonomski celofan.“⁴⁰

Prema ovoj nakaradnoj logici, tragično preminuli predsednik Sjedinjenih Država Džon Kenedi isto bi tako mogao biti šešeljevac samo zbog jedne od svojih najčjuvenijih i, začudo, visoko vrednovane izjave: „Ne pitaj šta država može da učini za tebe, već šta ti možeš da učiniš za svoju državu.“ Nije li Pančićev ideološki okvir, potpuno transformisan u najobičniju palanačku utvaru, kako je u svojoj knjizi *Filosofija palanke* određuje Radomir Konstantinović (koja proganja subjekta tako da svuda mora da traži znake onoga što mu je preko potrebno da bi potvrdio svoju fenomenološku svest – znake šešeljizma u drugima – i bez čega ne bi znao ko je i šta je), ovde prepreka do onoga što bi svaki „neintelektualac“ ili „prosečan građanin“ bez ikakvih problema umeo da razume? Ne ispostavlja li se upravo preko takve banalnosti – što je jedan visoko načitan pojedinac knji-

⁴⁰ „Nerazdvojni u razdvojenosti“, *Autonomija*, 11. jul 2015. (<http://www.autonomija.info/nerazdvojni-u-razdvojenosti.html>; pristupljeno 17. jula 2015). O sličnoj recepciji Đinđića, u emisiji *Peščanik*, 2. januara 2002. godine: „Svetlana Lukić: 'A stvarno Đinđić jako mnogo uznemirava ljude.' Dragan Babić: 'Oni se nakostreše od užasa. On mnogo brzo priča. On govori u konkluzijama. Sva njegova je leksika – tako da, i on odmah izvlači zaključak, i znači da, tako da, znači da... On tako govori i svake druge, treće, četvrte rečenice, već to je mnogo, on izvuče jedan zaključak. To mislim užasava Srbe. On je pun zaključaka. On nijedan jedini govor, ja ga još nikada nisam čuo, a slušao sam ga mnogo, nije završio nekim pastoznim govorancijama koje se razliju, meandriraju, ne odu nikuda, nego ih on uvek skuplja, on ih pribire i završava – tako da, znači da. I sad ovi slušaju to i misle – Bože, ovaj tačno zna šta hoće, a nama uopšte nije do toga. Sad će neko da nam kaže tačno šta treba da radimo, kako ćemo tačno da se ponašamo, pa to je suviše od nas zahtevati. Zato je njima Koštunica drag, on čovek ne pravi zaključke, on kaže – tako piše u zakonu, pa ćemo se i mi ponašati lepo kako tamo piše. To je već jedan blaži oblik, to je onako jedna veoma prihvatljiva demokratska forma, to negde postoji zapisano, pa ćemo to tako da uradimo, videćemo kako je to. A ovaj se narogušio, zaključuje, prema tome, tera nas, prema tome, zahteva, prema tome, traži od nas neke nadljudske napore. On hoće da mi rintamo od jutra do sutra. Je l' on lud?!“ („78. emisija“, *Peščanik*, 2. januar 2002. [<http://pescanik.net/78-emisija/>]; pristupljeno 3. septembra 2016. godine]).

³⁹ Svoju tezu o banalnosti zla Hana Arent je formulisala u svojoj knjizi iz 1963. godine o suđenju visokom oficiru SS-a zaduženom za organizovanje proterivanja i deportaciju Jevreja, pod nazivom *Ajhman u Jerusalamu*.

gama koje je čitao i pisao izblokirano da pojmi ono posve jednostavno – najdekadentniji sloj modernog društva?⁴¹

RUSKA KOLONA I FALSIFIKOVANJE SREBRENICE

Danas Proroković svoje političko delovanje ostvaruje s mesta izvršnog direktora nevladine organizacije Centar za strateške alternative (CSA), koja zastupa proruske interese, rasplamsava neke od najgorih oblika srpskog nacionalizma i šovinizma i radi na širenju ruskog uticaja u Srbiji, uključujući relativno ili apsolutno suprotstavljanje procesu evropskih integracija i ulasku u NATO alijansu. To čini zajedno s dnevnim listovima *Politika* Ljiljane Smajlović (i štampano-onlajn platformom Ruska reč, koju ovaj list pomaže), *Večernje novosti* Ratka Dmitrovića, tabloidima *Informer* Dragana J. Vučićevića, *Srpski telegraf* Milana Lađevića, *Afera* Gradiše Katića, nedeljnicima *Pečat* Milorada Vučelića i *Nedeljnik* Veljka Lalića, onlajn medijima kao što su *Nova srpska politička misao* Đorđa Vukadinovića i Slobodana Antonića te *Novi standard* Željka Cvijanovića, kao i mnoštvom divljih blog stranica koje politički uticaj Rusije nameću eksproprijacijom ortodoksnih pravoslavnih elemenata, poput onoga što

⁴¹ O svojevrsnom hendikepu intelektualaca koji nastaje intelektualiziranjem 1998. godine govori i tadašnji lider opozicije Zoran Đinđić: „Danas se Srbijom vlada samo ubrizgavanjem negativne energije i negativnih poruka. Jedini mehanizam vladanja Srbijom danas je proizvodjenje straha. Ali, to više nije dovoljno. Putujući po Srbiji, vidim da su ljudi na zdrav način realistični, da žele da zarađuju, da žele privatnu svojinu, da žele svoju ličnu sreću, da više nisu skloni ideologijama, da više nisu skloni žrtvovanju za mitove. Ali nisam toliko siguran da li na nivou intelektualaca i u intelektualnoj javnosti toga ima.“ Zatim, 2001. godine, kao premijer Srbije: „Ja sam oduvek bio takav intelektualac koji se pita o posledicama ideja. Nikada nisam bio zadovoljan time što sam razumeo ideje, uvek sam pitao šta one donose. Kako se to ostvaruje? Takvi su i zapadni intelektualci u Engleskoj, u Americi. Ali, slovenski intelektualci su više skloni religioznoj intelektualnosti, da kažu: motivi su lepi, ideje su lepe, a što se stvarnosti tiče time treba da se pozabave drugi“ (Đinđić, Z., *Jedna srpska vizija*, Ateneum, Beograd, 2004, str. 79–80, 116). * Sredstva za informisanje koja u smislu člana 30 stav 2 Zakona o javnom informisanju i medijima ne potpadaju pod pojam medija, tj. nisu registrovana u Registru medija, ne navode se u kurzivu (*prim. aut.*).

se čini na divljim sajtovima Srbi na okup, Srbski FBReporter, Pravoslavlje život večni, Koreni, Vaseljenska i drugim* – u formi konstantnog pojačavanja polarizacije Zapad–Istok i prenelažavanja ili kreiranja animoziteta među članovima Vlade. U Upravnom odboru Prorokovićevog Centra za strateške alternative nalaze se Aleksandar Mitić, nekadašnji dopisnik agencije *Frans Pres* i *Tanjuga*, Slobodan Reljić, već pomenuti glavni urednik *NIN-a* u vreme kada je taj nedeljnik bio udarna pesnica i nacionalističko medijsko jezgro Demokratske stranke Srbije Vojislava Koštunice, kao i Vladimir Radomirović, novinar kojeg je Ljiljana Smajlović, među ostalima, iz *NIN-a* povukla u *Politiku*, osnažujući na taj način uporište bosanskih Srba izbeglih tokom rata, sklonih pristrasnom i selektivnom odnosu prema događajima iz devedesetih.

Ova nevladina organizacija povezana je sa Fondom „Slobodan Jovanović“, nastalim 2008. godine i osnovanim od strane Demokratske stranke Srbije (DSS), preko Aleksandra Mitića, koji je u Upravnom odboru obe organizacije, i Janka Cvetkovića, nekadašnjeg novinara *Politike*. Pored navedenih, neki od članova Upravnog odbora ovog fonda jesu i vodeći propagatori nacionalizma: Matija Bečković, otac Olje Bečković, Kosta Čavoški, Vojislav Koštunica, Slobodan Samardžić, Mile Savić, Časlav Koprivica, Aleksandar Nikitović i drugi.⁴² Dodatno širenje ruskog medijskog uticaja najavljeno je krajem oktobra 2014. godine, kada je međunarodna informativna agencija *Rusija danas* saopštila da otvara svoje predstavništvo u Srbiji, pri čemu je za rukovodioca domicilnog centra određena Ljubinka Milinčić, nekadašnja dopisnica iz Moskve takođe medija *NIN* i *Politika*, koja postaje i urednica prve ruske radio-stanice u Srbiji, pod nazivom *Sputnjik*. Neku vrstu krovne organizacije,

⁴² Čedomir Jovanović u svojoj knjizi tvrdi da je Aleksandar Nikitović bio čovek od poverenja Vuka Hamovića i „vrlo blizak ruskoj obaveštajnoj službi, o čemu postoje podaci u resoru Državne bezbednosti“, kao i da su Rusi u Beogradu u vreme vlasti Zorana Đinđića imali pedeset puta više špijuna nego Amerikanci i Englezi zajedno, te vozni park koji je bio veći nego što je imala BIA (Jovanović, Č., *Moj sukob s prošlošću: Srbija 2000–2005*, Dan graf, Beograd, 2005, str. 36, 154). U prvom delu intervjua za emisiju *Insajder*, emitovane 13. aprila 2005, Jovanović je rekao da je 6. oktobra 2000. godine došlo do tajnog susreta između Miloševića i Koštunice, kojem je prisustvovao i tadašnji ruski šef diplomatije Igor Ivanov, te da je tu dogovoreno da Zoran Žižić iz SNP-a bude savezni premijer, Milošević je dobio garancije za Vojsku, Pavkovića i da će šef DB-a ostati Radomir Marković.

jer predstavlja direktnu ispostavu propagandne ruskih interesa u delu Zapadnog Balkana, čini još jedno telo naziva sličnog organizaciji za koju radi Proroković – Fond strateške kulture – koje nije zavedeno u Agenciji za privredne registre i kojim formalno upravljaju direktor kancelarije Aleksandar Pavić i glavna urednica Ana Filimonova. Ova ruska organizacija poznata je po tome što koristi svoju kancelariju u Beogradu da bi se, protivno Ustavu i zakonima Srbije, otvoreno mešala u unutrašnja pitanja Bosne i Hercegovine, a s tim u vezi, i po relativizaciji genocida u Srebrenici.

Kancelarija Fonda strateške kulture iz Beograda i kontroverzna organizacija Istorijski projekat Srebrenica organizovali su 27. aprila 2014, u prostorijama Akademije nauka i umjetnosti Republike Srpske u Banjaluci, „naučni skup“ čiji je rezultat bilo potpisivanje dokumenta pod nazivom „Banjalučka deklaracija: prijedlog mjera za zaštitu Republike“. Ovaj predlog baziran je, između ostalog, i na merama obučavanja i naružavanja MUP-a RS s ciljem odbrane od unutrašnjih i spoljnjih uticaja, kako bi se sprečili prevrati kakvi su „izvedeni u Ukrajini ili Venezueli“. Posebno se ističe uloga NVO sektora koji finansiraju zapadne sile i predlaže njegova katalizacija u „zakon o stranom finansiranju tzv. nevladinog sektora“, po modelu „ko god dobija strane pare, neka se registruje kao 'agent stranih interesa'“. ⁴³ Ovaj dokument su u ime Fonda strateške kulture potpisali Aleksandar Pavić i Ana Filimonova, u ime Istorijskog pokreta Srebrenica njen direktor Stefan Karganović, američki državljani srpskog porekla, koji je svoju organizaciju, radi kamuflaže, registrovao u Hagu, kao i još dva univerzitetska profesora koji rade u Banjaluci.

Protiv Karganovića i njegovog Istorijskog pokreta, čiji je cilj relativizacija broja poginulih u Srebrenici i nametanje scenarija o velikoj zapadnjačko-bošnjačkoj zaveri, nepuna tri meseca posle održanog skupa. Specijalno tužilaštvo Republike Srpske pokrenuće istragu u vezi s poslovanjem te nevladine organizacije, koju od 2008. godine redovno finansira vlada tog BH entiteta. Kancelarija Fonda strateške kulture u Beogradu i Ana Filimonova, zajedno s ambasadorom Rusije u Srbiji Aleksandrom Čepurinom, poznatim po antizapadnjačkom huškanju javnog mnjenja i manipulativnoj upotrebi elemenata srpskog nacionalizma, vodiće kampanju radi stvaranja atmosfere koja bi doprinela tome da Vučić ne

ode u Potočare. Istog dana (2. jula 2015) kada izlazi intervju Filimonove u *Danasu*, pod nazivom „London gura prst u oko Rusiji“, na *TV Prva* se u udarnom večernjem terminu emituje dokumentarni film „Srebrenica – izdani grad“, koji afirmiše ideje Karganovićevo Istorijskog pokreta. U 1.42 sati sutradan ujutru, agencija *Tanjug* objavljuje reportažu o ovom filmu pod geslom „istina nikada nije crno-bela“ i smešta je na naslovnu stranu svog sajta, dok će Čepurin reći da je smisao rezolucije „da se na Srbe i Srbiju okači etiketa genocid“, iako ni u jednoj verziji rezolucije nema ni reči o Srbima ili Srbiji, čime Rusija ponovo pokušava da zloupotrebi prilike u Srbiji zarad učvršćivanja svog geostrateškog položaja na prostoru Zapadnog Balkana. Zahtev povodom finansiranja NVO i medija u Srbiji sličan zahtevu navedene dve organizacije podnelo je i Udruženje novinara Srbije (UNS) pod rukovodstvom Ljiljane Smajlović prilikom donošenja seta medijskih zakona u leto 2014. godine. Svi navedeni mediji i udruženja imaju za cilj da u manje-više neskrivenoj formi relativizuju, podignu stepen sumnje o zvaničnoj proevropskoj politici Vlade Srbije, te da na taj način pokušaju da utiču na premijera Vučića, veštački izazivajući nejasnoće i dileme u javnosti oko puta kojim se država kreće.

S druge strane, propagandu u vezi s putem kojim Srbija ide u svojoj spoljnoj politici, na sajtu *Peščanika* vodi i Vesna Pešić, ali drugim metodom. Dok deo „desničara“ – koji jedva uspeva da potisnu optužbe da je Vlada predvođena premijerom Vučićem „izdajnička“ – zarad svojih interesa pažljivo pokušava da afirmiše odnose s Rusijom i poboljša njene geopolitičke izgleda na Balkanu, Pešićeva to koristi tako što za reper svog argumenta uzima upravo njihovo delovanje i falsifikuje ga kao istinsku orijentaciju Vlade i premijera. Na taj način ona je u mogućnosti da spoljnu politiku Vlade i dalje interpretativno drži u okovima „i EU i Rusija“, kao svojevrstan radikalizovani nastavak Tadićeve politike, „dokazujući“ da vlasti nisu sasvim opredeljene za evropski put, te da i put ka Rusiji drže u rezervi. Ovakav metod manipulacije i obmanjivanja čitalaca potpuno je supsumiran u njenom već pomenutom tekstu „Saplitanje o isti kamen“, od 13. juna 2015, koji ne može da se održi bez ključne pretpostavke da Vučić, baš kao i nekada Đinđić, ne stoji iza svake pojave u društvu – iza svakog incidenta, iza svakog pokreta i iza svakog medija. ⁴⁴ To je svet, reklo bi se, bez trunke ar-

⁴³ „Mjere protiv 'obojene revolucije'“, *Nezavisne novine*, 27. april 2014.

⁴⁴ „Moja strategija je naprosto da se donose odluke i da se postepeno ljudima pokaže da su u pitanju regulisani procesi, da se ne radi o želji za vlašću (što

bitarnog (nemotivisanog) delovanja, iza kojeg kao da stoji nekakvo Laplasovo superbiće, koje proračunava svaki događaj i u kojem ništa ne može da diše ako za to dozvolu nije dao Aleksandar Vučić (ili, u Crnoj Gori, Milo Đukanović). Pothranjujući tako famu o velikom diktatoru i autokrati, Vesna Pešić piše kako je „ovaj ključni propagandni posao dat u najbolje i najsigurnije ruke: Ljiljani Smajlović kao glavnoj urednici *Politike* i Ratku Dmitroviću kao glavnom uredniku *Novosti*. Tabloidi se podrazumevaju“.

Prema ovoj tvrdnji, ne postoji ruska propaganda koja se ne bi pripisala Vučićevoj intenciji, i opet, baš kao i u vreme Đinđićeve vlasti, najneverovatnija i pretpostavka koja se u startu mora odbaciti kao neozbiljna jeste mogućnost da premijer baš i ne kontroliše toliko toga i ne vlada situacijom koliko mu se to inače spocitava.⁴⁵ Tvrdnja da su Ljiljana Smajlović i Ratko Dmitrović, tj. urednici od kojih se svaki već toliko puta okoristio činjenicom da se Vučić optužuje za pritisak na medije, pod njegovim uticajem, vrhunac je bizarnosti u jednoj u suštini samo podloj manipulaciji. Na ovaj način, dakle, i „levi“ i „desni“ u stanju su da koriste one druge protiv istog neprijatelja na čelu države i prećutno se dopunjuju, dok se pozornica ideoloških suparnika neumitno održava.

UMIVENI UZZBUNJIVAČI

Vladimir Radomirović, sa suprugom Draganom Matović, urednik je i antikorupcijskog sajta *Pištaljka*, koji su pokrenuli izvesno vreme nakon što su, zajedno s Marijanom Milosavljević, 17. decembra 2009. godine Republičkom odboru za rešavanje o sukobu interesa podneli prijavu protiv tadašnjeg premijera Mirka Cvetkovića, a zatim dobili otkaz koji

većina ljudi u Srbiji misli), da sam ja trenutno najmoćniji čovek u Srbiji koji sad voli da vlada. To uopšte nije istina, to je apsolutno iskripljavanje stvari, ne samo srpske stvarnosti već stvarnosti jedne države, to da ljudi misle da jedna ličnost ima svu vlast“, komentariše premijer Zoran Đinđić. U autorskom tekstu pod nazivom „Smrt na domaku srpskog sna“, koji na dan njegove sahrane, 15. marta 2003. godine objavljuje *Danas*, ista Vesna Pešić napisace da „nije Zoran vladao i sve stavio pod kontrolu, kako to neki zlobno misle“ (Đinđić, Z., *Jedna srpska vizija*, Ateneum, Beograd, 2004, str. 116, 19-20).

⁴⁵ Ovom slučaju u potpunosti odgovara jedna od poznatih Đinđićevih izjava: „Jako me iritira što ljudi misle ako se dva vrapca tuku u prašini da iza toga mora da stoji Vlada Srbije i predsednik Vade“ (Veličković, D., *Đinđić, lice mladosti*, Laguna, Beograd, 2013, str. 184).

su im uručili novinar Dragan Bujošević i njegov zamenik Dragan Janjić, tadašnji nameštenci Borisa Tadića, koji je, postavljajući Bujoševića na mesto glavnog urednika *Politike*, i uz pomoć Sonje Liht, koju je doveo na čelo Upravnog odbora tog lista – 1. oktobra 2008. razrešio Ljiljanu Smajlović. Tako je ekipa uzajamno povezanih novinara koju je na pozicije postavio i afirmisao režim Vojislava Koštunice, smenjena baš onako kako je na te pozicije i došla – po političkoj liniji – što je izazvalo nove osvetničke tonove. Istovremeno ne priznajući da joj je Vojislav Koštunica upravo preko ljudi koji se danas nalaze u Fondu „Slobodan Jovanović“, a tada su bili u Upravnom odboru lista *Politika*, 2005. godine namestio mesto glavne urednice, Smajlovićeva je u emisiji *Utisak nedelje*, prećutno svesna principa po kojem je onomad bila izabrana, optužila Tadića da stoji iza njene smene, na šta je ovaj reagovao tako što je januara 2009. minirao njen izbor za mesto ambasadora u Kanadi, za koje ju je bilo predložilo Ministarstvo inostranih poslova Vuka Jeremića.

Sajt *Pištaljka* će tako pisati o slučajevima korupcije, koja istovremeno za urednike i pojedine novinare ovog sajta postaje idealan način da se skrene pažnja s njihove političko-ideološke predistorije, a među njima se posebno ističe Ivan Ninić, jedno vreme član Srpske radikalne stranke. Njegova koleginica Marijana Milosavljević, koja je tokom vanrednog stanja 2003. godine preko nedeljnika *NIN*, slično kao i Miloš Vasić, učestvovala u difamiranju Vladimira Popovića u sadejstvu s tadašnjim ambasadorom Sjedinjenih Američkih Država Vilijamom Montgomerijem, kroz nekoliko godina postać službenica Vlade u Agenciji za borbu protiv korupcije. Preko ove i sličnih veza, Ninić će krajem 2014. biti preporučan da se angažuje kao saradnik na izradi izveštaja jednog drugog srodnog tela – Saveta za borbu protiv korupcije – o vlasničkoj strukturi i kontroli medija u Srbiji, koji je drugi po redu ovog tipa posle izveštaja iz 2011. godine.

Za razliku od izveštaja u čijoj je izradi učestvovala pokojna direktorka Saveta Verica Barać, ovaj na kojem su, između ostalih, radili Mirolava Milenović, Jelisaveta Vasilić, Ivan Ninić, Ana Stevanović, Snježana Milivojević i Anđela Milivojević, napisan je stilom koji više nalikuje propagandno-novinarskom nego službenom, koji dominira u izveštaju iz 2011. godine. Takođe, većina argumenata, pa čak i tema koje se navode u izveštaju, nisu rezultat nikakvog posebnog istraživanja kojim se Savet kao telo sa specijalnim ingerencijama bavio, već su potpuno pristrasno prepisani iz samih medija. Tako se u izveštaju na 165. stranici može pročitati

rečenica: „Diskreditacija novinara bila je evidentna kod medijskog izveštavanja i u vezi sa plagijatom doktorske disertacije ministra unutrašnjih poslova dr Nebojše Stefanovića.“ Lice-merje Saveta za borbu protiv korupcije u daljem tekstu dostiže neslućene razmere; pored nesmotrenosti službenika Vlade da se nedvosmisleno stave na stranu propagatora i da zajedno s njima tvrde da je sporna disertacija plagijat, u izveštaju se negativan stav premijera prema kvalitetu teksta koji to pokušava da dokaže naziva „ishitrenim“, a premijer optužuje da takvom reakcijom „najblaže rečeno kritički značajno utiče na cenzuru i autocenzuru, pa samim tim i na ugrožavanje medijskih sloboda“. Do tančina preslikan metod „argumentacije“ koja u stvari obelodanjuje saučesništvo u medijskim manipulacijama, imaće u svom redovnom godišnjem izveštaju za 2014. godinu i ombudsman Saša Janković.

Snježana Milivojević, profesorka Fakulteta političkih nauka u Beogradu, jedan je od aktivnih propagatora kampanje o tzv. cenzuri u Srbiji, dok je Anđela Milivojević, novinarka CINS-a, jedan od javnosti izloženih operativaca u razvoju afere „Plagijati“, čija je uloga bila da od službe Megatrend univerziteta zatraži i fotografiše disertaciju, iako je obe verzije tog rada u svojim rukama već tada imala Ksenija Petovar, profesorka univerziteta u penziji bliska krugovima oko Demokratske stranke. Mirolava Milenović blisko saraduje s pokretom „Dosta je bilo“ Saše Radulovića, koji premijera Vučića u svojim saopštenjima i javnim nastupima tretira kao „lažova“ i „prevaranta“, a njegovu ekonomsku politiku kategorički nipodaštava, smatrajući da u vodi državu u propast. Ivan Ninić takođe je bio savetnik u kabinetu bivšeg ministra privrede Saše Radulovića. Pitanja, dakle, glase: Kako je moguće da se u telima Vlade nalaze ili kao saradnici angažuju ljudi koji otvoreno rade protiv nje, učestvuju u medijskim manipulacijama i svojim izveštajima na silu produžavaju vek trajanja istim tim kampanjama, ponavljajući i unedogled obrćući proizvode ostrašćenih medijskih inicijatora? Nije li kompromitacija Vlade ovde, baš kao i u vreme Zorana Đinđića kada je u pitanju kriminal, najzad ona tačka u kojoj prestaje da bude bitno ko s kim saraduje i iz koje je političke opcije, a sve pod plaštom nekog opšteg dobra – navodne borbe protiv korupcije i kontrole medija? I u kojoj to još državi telo čiji je osnivač Vlada Srbije, u saradnji s antivladinim novinarima i kvazistučnjacima postaje eksponent medijski isfabrikovane kampanje o „cenzuri u Srbiji“ i optužuje vladajuću stranku, predvođenu premijerom, da je najveći cenzor?

U tom smeru će Ćurgus tražiti sponu između nespojivih medija: „*Svedok*, *Ekspres politika*, *Blic News*, *Srpska reč*, *Nacional* – šta im je zajedničko? To što dele jedinstvenu sliku idealne Srbije i njene budućnosti? Ili što je snaga njihove zajedničke mržnje prema onome što predstavljaju nova vlada i lično Zoran Đinđić tako intenzivna da se brišu sve međusobne razlike. Kako se, naime, mogu naći na istoj 'talasnoj dužini' jedan *Svedok* i jedna *Srpska reč*? Zar *Svedok* nije list veoma blizak svim policijskim i vojnim službama – od saobraćajne do tajne policije? I zar *Srpska reč* ne vodi bespoštedan rat za čišćenje i odgovornost te iste policije, pre svega zbog istrage i kažnjavanja ubica sa Ibarske magistrale? Pa ipak, i *Svedok* i *Srpska reč* će se dobro složiti u osudi i kampanji protiv Zorana Đinđića. Mnoge analize i politički stavovi koji se mogu pronaći u tekstovima protiv Zorana Đinđića i njegove vlade iz pera Danice Drašković i izjava Vuka Draškovića, danas izgledaju pomalo neverovatno. Nisu u pitanju samo tekstovi vezani za suđenje za Ibarsku magistralu i atentat u Budvi, nego i osuda saradnje sa Haškim tribunalom, čak i izručenje Slobodana Miloševića.“⁴⁶ Ne funkcioniše li danas na istom nivou i veza između npr. *Peščanika*, *Telepromptera*, *Dnevno.rs*, *Nove srpske političke misli*, *Vijesti*, *Vremena*, *Danasa*, *Korena*, *Opozicionara*, *Monitora*, *Autonomije*, *Vukojebine*, *Tabloida*, *Blica*, *Dana*, *Slobodne Dalmacije* i *Kurira*?

PRENESI ONO ŠTO SMO POSLALI DRUGIMA DA OBJAVE

Zbog Prorokovićevih i Šešeljevih izjava, podgorički *Dan* je 3. decembra 2001. godine u stanju da predstavi kao neupitne konstrukcije o tome da je Đinđić u čvrstoj vezi sa „surčin-
skim klanom“, da u Surčin redovno svraća sa svojim saradnicima, da mafija snabdeva sve njih luksuznim automobilima, dok zauzvrat Đinđić tu istu mafiju bodri „u poslovima trgovine naftom, drogom i cigaretama“, ali bez uspeha „da ih prevede u legalne ekonomske tokove“.⁴⁷ Motiv s „naftom“ posuđen je od Aleksandra Tijanića, koji tu etiketu lepi još 24. novembra 2000. godine u tekstu „Zašto Koštunica neće preživeti Đinđića“, napisanom za banjalučke *Nezavisne novine*, odmah nakon neuspeha da preko Gorana Svilanovića dođe na čelo lista *Politika*, za

⁴⁶ Ćurgus-Kazimir V., *Hajka – Analiza medijskih napada na Vladu Zorana Đinđića*, Evropski centar za toleranciju, Beograd, 2009, str. 51–52.

⁴⁷ *Isto*, str. 140.

šta direktno optužuje Đinđića i zbog toga radikalizuje odnos prema njemu i njegovim saradnicima, a naročito prema Vladimiru Popoviću: „Samo je potrebno da pre republičkih izbora poverimo svu vlast kancelaru Zoranu i njegovoj vladi izabranu po njegovom diskrecionom pravu. Na stranu što u njegovom štabu sede bar dvojica budućih ministara, dve bebe koje zaslužuju počasnu značku doživotnog člana Gestapoa. Ne samo što su za vreme bombardovanja bili u Beču, ili što su se obogatili švercom nafte iz Makedonije u vreme sankcija, već što u svojoj alavosti, političkoj i finansijskoj, nemaju limita, nemaju obraza, a Boga se ne boje.“⁴⁸ Dve nedelje kasnije, u istom listu Tijanić će napisati: „Jedna ružičasta televizija (*Pink*), pod visokim pokroviteljstvom starih i novih snaga, posredstvom Vladimira Popovića, demokratskog čoveka koji povezuje Zorana, Milorada, *Pink*, reklame, kampanju, cigare i naftu, rodila je ovih dana novu bebū: informativni program“⁴⁹, da bi nakon ukidanja vanrednog stanja, 2. jula 2003. u *Srpskoj reči*, uz sve prateće motive, kao pre njega Đinđić, Popović bio proglašen za najmoćnijeg čoveka u Srbiji: „Tu je zatim, ovaj tzv. reklamni stručnjak, koji je švercovao naftu iz Makedonije, koji se obogatio deleći pare sa vlasnicima dve privatne televizije i sa direktorima marketinga dve velike državne televizije (jedne pokrajinske i jedne ovdašnje). On je inače, najmoćniji čovek države koji je postao to zahvaljujući činjenici da je bio neka vrsta ađutanta pokojnog premijera.“⁵⁰

Satanizacija pokojnog premijera i ljudi oko njega jasno se tako sprovodi posredstvom slike amoralnosti,⁵¹ čoveka koji je „spreman da pro-

da i rođenu majku“ zarad ostvarenja sopstvenih ciljeva ili koji „maksimalno iskoristi svakog prijatelja, a zatim ga odbaci“, i istovremeno slikom neograničene moći.⁵² Bliska prijateljica Zorana Đinđića još iz studentskih dana, Vesna Pešić u svojoj knjizi *Divlje društvo* ovaj model opisao citirajući neimenovanog prijatelja: „Mrze Đinđića jer su inferiorni i zavidni. Zato što on nema autoritet iznad sebe. Ni crkvu, ni Nikolu Pašića, ni Staljina, ni Amerikance, ni Tita, ni Dražu, ni kralja, ni tatu, ni mamu, ni rodni kraj. Moraš, bato, nečemu da se potčiniš, jer ako nećeš, ti se onda kao smatraš boljim od nas... A plus ih još i svaki put izradi, jer je pametniji. To su naprosto patrijarhalna, konzervativna govna, koje nervira kad neko nekažnjeno odbija da se potčini nekom autoritetu.“⁵³ Na tribini održanoj 24. aprila 2013. godine, Vesna Pešić, podstaknuta jednim tekstom Slavoja Žižeka povodom skorašnje smrti nekadašnje britanske premijerke Margaret Tačer,⁵⁴ tvrdila je da je Srbiji potrebna pozitivna autoritarna vlast – „čvrsta ruka“ – kakvu vidi u postupcima Dačića i Vučića. To će ujedno biti poslednji put da sociološkinja na takav način javno želi da govori o ključnim akterima iz aktuelne vlasti.

Motive o „drogi i cigaretama“ pak novinarka *Dana Marina Borozan*, koja će, slično kao i Proroković, svoju karijeru završiti po ubistvu

čovek i da lako može da manipuliše time što je Zoran hendikepiran jer ne sme sebi da dozvoli ono što Koštunica može; jer, Koštunica je čovek koji nema potrebu da dokazuje da je patriota, da je Srbin, da je nacionalista, dok je Zoran izdajnik, Nemač, ne znam već šta je, on mora da se dokazuje svakog dana i to je taj hendikep“ (*Svedočenje pred Specijalnim sudom Vladimira Popovića na suđenju za ubistvo Zorana Đinđića*, Helsinški odbor za ljudska prava u Srbiji, Beograd, 2006, str. 29).

52 Baš kao što je za Đinđića važno da bi „prodao i svoju rođenu majku“, tako je za Popovića analogna etiketa bila da „kada čestita rođendan svojoj majci, u stvari želi srećan rođendan samom sebi“. Još 1998. godine u tekstu „Titanik Đinđić“, u svojoj stalnoj kolumni za *Dnevni telegraf*, čiji je urednik bio Slavko Čuruvija, Tijanić je pisao: „Da se Đinđić sa svojom [suprugom, *prim. aut.*] Ružicom potapao uz 'Titanik' kao Di Kaprio i ona debela devojkā, i da je ostalo jedno mesto na priručnom splavu, lider demokrata bi pokazao svu svoju nesebičnost: udavio bi Ružicu! Ali ne pre nego joj objasni da to čini jer, i pored najbolje volje, nema snage da Srbiju liši sebe!“ (*Slučaj službenika Aleksandra Tijanića*, Komitet pravnika za ljudska prava, Beograd, 2005, str. 41).

53 Pešić, V., *Divlje društvo: kako smo stigli dovdē*, Peščanik, Beograd, 2012, str. 115.

54 „Hrabrost odluke“, *Peščanik*, 20. april 2013. (<http://pecsanik.net/hrabrost-odluke/>; pristupljeno 17. maja 2015).

48 *Slučaj službenika Aleksandra Tijanića*, Komitet pravnika za ljudska prava, Beograd, 2005, str. 61.

49 *Isto*, str. 62.

50 *Isto*, str. 113–114.

51 O iskorišćavanju ovog „hendikepa“, koji je kao označitelj Zoran Đinđić dobio od Jovice Stanišića, svedočio je pred Specijalnim sudom 13. aprila 2005. godine Vladimir Popović: „Znači, napravio sam ovu digresiju da bih rekao kakav je Zoran Đinđić bio čovek i da kažem da nije bio od onih koji, kao, danas si mu drug, 'strašno mu je puno Jovica u životu učinio', a on ga je onda izdao. Stvar je obrnuta. Ništa mu u životu nije učinio, ali zbog te hipoteke koju je imao kao čovek koji ostavlja prijatelje, zbog toga što je imao hipoteku da je izdajnik, pragmatik i tako dalje i tako dalje, radio je i stvari koje su ga nekada, kasnije, kada bi se to saznalo ili ne, puno koštale, jer je ta njegova veza sa Jovicom Stanišićem u javnosti predstavljena kao veza, navodno, dva najbliža saradnika [...] Bez obzira šta se o njemu pričalo u drugim krugovima, ali je znao da je Zoran takav

Zorana Đinđića, prepisuje iz hrvatskog *Nacionala*, koji tada već uveliko u serijama piše o navodnim nezakonitim zajedničkim poslovima lidera Crne Gore i Srbije, ili kreativno nadograđivati tako što će pozivati predstavnike Demokratske stranke Srbije ili Srpske radikalne stranke, kao i crnogorsku prosrpsku opoziciju, oličenu u Socijalističkoj narodnoj partiji (SNP), da komentarišu i razrađuju građu iz *Nacionala*. O kontroverznoj saradnji zagrebačkog i podgoričkog lista i njihovom uticaju u Srbiji, Čurgus će napomenuti: „Posebno je zanimljivo da je hrvatski *Nacional* najviše prenošen u 'patriotskim' novinama, poput podgoričkog *Dana*. Poseban kuriozitet predstavlja podatak da su se 'ekskluzivni' tekstovi *Nacionala* istoga dana pojavljivali i u *Danu*, što samo potvrđuje stepen sinhronizacije u kampanji protiv Zorana Đinđića. Ilustracije radi, u srpskim medijima objavljeno je više od 2.000 tekstova koji su prenosili ili obrađivali tekstove iz hrvatskog *Nacionala*. Kuriozitet predstavlja i to što je DSS tražio da se formira parlamentarni anketni odbor koji bi ispitao relevantnost pisanja *Nacionala*.“⁵⁵

Jedan od tekstova nastalih po tom ključu, čiji je autor izvesni Sead Husić, Bošnjak školovan u Nemačkoj i saradnik nemačkog *Financial Timesa*, dospeva u srpsku redakciju medija *Deutsche Welle* avgusta 2001. godine i objavljuje se pod naslovom „Pomućen imidž bezgrešnog reformatora“. Kao klasična demonstracija mehanizma kojim se i dan-danas služi ova interesno povezana, uzajamno uslužna i prećutna – stoga, mafijaška mreža – pomenuti tekst, koji Mila Đukanovića i Zorana Đinđića optužuje za kriminalne radnje, nastao je kao varijacija na temu najmanje dva druga teksta. Autor prvog je Željko Cvijanović, koji je identične teze objavio na sajtu Instituta za izveštavanje o ratu i miru (IWPR), organizacije koja, baš kao što to danas čini mreža BIRN, ima funkciju da određenu sliku o događajima u Srbiji ne plasira direktno u Srbiju, već prevashodno raširi svojim partnerima u regionu i šire u inostranstvu, kao materijal koji će novinari u tim redakcijama koristiti kako bi o istim događajima pisali na identičan način, pozivajući se na „izvore iz Srbije“. Kada se ta polovina ciklusa izvrši, onda isti ti koji su inicijalno stvarali i slali plasirane materijale, sada preuzimaju ono što je deriviralo iz njihovog postupka, šalju svojim saradnicima u redakcijama po Srbiji, koji pišu nove izveštaje, ovoga puta pozivajući se na „strane izvore i

medije“, sve da bi se dobilo na utisku da strana štampa i javno mnjenje tih država tako percipiraju stvari, zatvarajući krug ove prljave rabote i stvarajući dodatni pritisak na aktere u tekstovima koji su od početka jedina meta. Upravo to su Cvijanović i Gordana Igrić, tadašnja urednica IWPR, učinili sa tekstom Seada Husića.⁵⁶ Ovakve medijske transversale i pozadinski putevi, kao što je već rečeno, preuzeti su u vreme vlasti Vojislava Koštunice i Borisa Tadića i kao već postojeći iskorišćeni u smislu dovoljnog razloga da bi se pokretali istražni postupci, podizale optužnice i vodili montirani procesi. Na sličan način napise u *Nacionalu* koristilo je i italijansko tužilaštvo u Napulju i Bariju, očajnički i pre-naglašeno pokušavajući da u optužnicu uključi Mila Đukanovića.

Petnaest godina kasnije, po sličnom mehanizmu „autorsinga“, već dan nakon hapšenja dvadeset državljana Srbije, od kojih je četrnaest bilo umešano u pripremu i podršku terorističkog akta pucanja u građane i izazivanja nereda ispred Skupštine Crne Gore neposredno posle saopštavanja rezultata parlamentarnih izbora 16. oktobra 2016. godine uveče, u Beogradu je pripremljen članak koji potpisuje iskusni švajcarski novinar i istoriograf Andreas Ernst, i poslat da se objavi u *Neue Zürcher Zeitungu*, čiji je Ernst stalni saradnik i na čijem sajtu pod naslovom „Der Pate von Podgorica“ („Podgorički kum“) izlazi 18. oktobra u osam sati ujutru. Povod za ovakav naslov ovaj „profesionalac“ pronašao je na društvenim mrežama i to u fotografiji koju je u izbornoj noći postavio poslanik DPS-a Predrag Sekulić, na kojoj se vidi kako Đukanović i njegove partijske kolege u prostoriji izbornog štaba sede i prate televizijski program. Detalj da je premijer Crne Gore sedeo u fotelji, a ostali koji su stali u kadar na trosedu, iskorišćen je zatim kako bi se Đukanovićeve fotografija uporedila s onom iz filma Frensis Forda Kopole *Kum*, na kojoj poznati glumac Al Paćino, koji tumači ulogu mafijaškog bosa Don Korleonea, sedi u fotelji, iako se svaka sličnost dveju fotografija na toj činjenici i završava (čak ni poza sedenja nije slična). Na taj način sasvim je jasno da se scena iz filma nasilno ugurava u označitelj samo zbog označenog koje nosi – „mafijaški bos“ – te stoga i Ernstov članak samim tim u startu računa s tom primordijalnom predstavom; ovu manipulaciju najpre lansiraju podgoričke *Vijesti*, a od njih je, prema dogovoru Ivanovića i Simonovića, odmah 18. oktobra preuzima beogradski *Blic*, pod nazivom „DON MILO Selfi dana: Milo Đukanović kao Kum!“.

⁵⁵ Čurgus-Kazimir, V., *Hajka – Analiza medijskih napada na Vladu Zorana Đinđića*, Evropski centar za toleranciju, Beograd, 2009, str. 54.

⁵⁶ Isto, str. 63.

Koncept Ernstovog članka pak usko je povezan s njegovom ulogom i sažet već u lidu, tj. u prvom pasusu, koji obično ima ulogu novinskog rezimea, mada se, vrlo zanimljivo, u ovom slučaju ništa od toga što tu stoji ne navodi, a kamoli razrađuje, ni u jednom delu teksta koji sledi, što će reći da je ponovo reč o tendenciozno nabačenom materijalu, koji će konzument u najvećem broju slučajeva, uz naslov, jedino i pročitati, te tako ujedno prevideti njegovu nelogičnost i neprofesionalnost. „Prepoznatljiv scenario Bebe Popovića, spin-doktora crnogorskog premijera: noć uoči izbora u nedelju naoružana grupa ubacila se u Crnu Goru. Reč je o 20 Srba naoružanih jurišnim puškama, pod komandom bivšeg generala Žandarmerije. Njihov zadatak: napadi na državne insitucije i otmica Mila Đukanovića. Nalogodavac: neimenovana opoziciona partija. Međutim, kako su preneli mediji lojalni vladi, grupa je brzo uhapšena zahvaljujući budnosti policije. Da li je spin-doktor ovoga puta malo preterao?“, treba da glasi relativizatorski ključ tumačenja događaja u Crnoj Gori za sve one medije koji će istog dana, time što je to izašlo u *Neue Zürcher Zeitungu*, dobiti opravdanje da po istom rukopisu razlažu interpretaciju koja treba da abolira ubice i teroriste u pokušaju, uključujući tu i *RTS*, novinarku Jelenu Obućinu i Oliveru Kovačević i njihove emisije *Oko* i *Da možda ne*, specijalno pravljenе radi spinovanja ovog slučaja za sto osamdeset stepeni, u klasičnu kriminalizaciju Crne Gore.⁵⁷ Ernstova baljezgarija tako se vraća u Beograd iz kojeg je i potekla i tu prevodi kao „ozbiljna analiza uglednog švajcarskog lista“, čime je transverzalni ciklus upotpunjen. Nijedan od pomenutih medijskih delatnika, uključujući i autora teksta upotrebljenog kao katapult ili odskočna daska da bi kampanja dospela i u mejnstrim medije (jer ako *Neue Zürcher Zeitung* nešto tvrdi, to se mora uzeti u obzir), u svetlu nepobitnih dokaza o pripremi terorizma koji će isplivati samo nekoliko dana kasnije, nije se do dan-danas izvinio niti osetio odgovornim za širenje dezinformacija.

TRANSNACIONAL EKSPRES

Drugi tekst na osnovu kojeg je Husić kao „podoban“ pušten u promet sam u sebi krije čitav jedan genealoški lanac, jer sadrži upravo navode iz feljtona koji je objavio *Nacional*; autor tog članka, objavljenog 9. avgu-

sta 2001. godine u nemačkom *Financial Timesu* pod nazivom „Probe into Montenegro's role at illegal cigarette trade“ („Ispitivanje uloge Crne Gore u nelegalnoj trgovini cigaretama“), bio je Nikolas Forster, dok je koautor ponovo Husić. Glavna teza koja će postati osnovna premisa u svakoj kompromitaciji Đukanovića, bilo da ona dolazi iz Crne Gore, Srbije, regiona ili pojedinih krugova zapadnih zemalja, jeste da su crnogorskog premijera od odgovornosti za šverc cigareta te zemlje štatile samo zbog toga što se svojevremeno suprotstavio Slobodanu Miloševiću, ali da bi od trenutka kada je Milošević svrgnut s vlasti to moglo da se promeni. Premda se u ovom tekstu nigde direktno ne pominje Đinđić, u mutnim poslovima uzajamno se povezuju Vladimir Bokan, Stanko Subotić i Milo Đukanović, a za neke od ključnih argumenata koriste se navodi iz intervju a Srećka Kestnera, poznatog trgovca cigaretama, koji je 31. maja iste godine dat hrvatskom tabloidu čiji je urednik bio Ivo Pukanić.

U tom intervjuu, kao i u narednom, koji je za isti list dao 27. septembra 2001. godine, Kestner je tvrdio kako je Stanko Subotić glavni organizator šverca cigareta na Balkanu, da je Bokan, njegov „najveći dobavljač“, istisnut u jesen 1994. godine po odobrenju Đukanovića, koji je time omogućio monopol Subotiću, a da je ovaj služio kao veza sa srpskim političarima i biznismeni-ma. Kestner je takođe pominjao „torbu punu novca“ koju je video da je, navodno, Bokan ostavio u kabinetu tadašnjeg premijera Đukanovića. Da bi osigurao intervju koji je za *Nacional* dao Kestner i u strahu da se ovaj ne predomisli i ne demantuje pisanje tog tabloida, urednik Pukanić čini jedan posve neobičan i istovremeno indikativan korak – prisiljava Kestnera da dâ izjavu kojom snosi punu odgovornost za ono što je izgovorio, parafirajući svaku stranicu autorizovanog intervju a i overavajući je kod notara. Međutim, već u februaru 2002. godine, u intervjuu za podgorički dnevnik *Vijesti*, Srećko Kestner priznao je da je celu aferu „smislio ‘politički kružok’ koji predvodi Ratko Knežević, da nikad nije rekao ono što je objavljeno u *Nacionalu*, da Mila Đukanovića nije nikada vidio, da ga je sa Ivom Pukanićem, tadašnjim vlasnikom *Nacionala*, povezao Knežević, da se Stanko Subotić nije bavio švercom i da cijela aferu predstavlja borbu Ratka Kneževića za vlast u Crnoj Gori“.⁵⁸ Odmah po izlasku ovog intervju a, Pukanić u svom tabloidu objavljuje Kestnerovu overenu izjavu kao svojevrsan demanti, iako

57 „MILO, KUM PODGORICE Ugledni švajcarski list o crnogorskoj izornoj predstavi po scenariju Bebe Popovića“, *Blic*, 18. oktobar 2016.

58 „Srećko s Interpolove potjernice“, *Slobodna Bosna*, 13. avgust 2012.

u tom dokumentu nigde ne stoji da je Kestner potpisao da je govorio istinu.

O kakvom pak „političkom kružoku“ govori Kestner? Poreklo čitave afere za koju je posluzio list *Nacional* ispostavilo se da krije sledeće činjenice: Ratko Knežević, davnašnji savetnik crnogorskog premijera i šef misije Crne Gore u SAD, traži polovinom 2000. godine od svog kuma Mila Đukanovića da prekine da saraduje sa Subotićem, zvaničnim distributerom renomiranih svetskih proizvođača za proizvodnju cigareta British American Tobacco, Reynolds i drugih za područje Zapadnog Balkana, kako bi on potom mogao da preuzme taj posao zajedno s kolegama kriminalcima Hrvojem Petračem iz Hrvatske i Žarkom Pavlovićem iz Srbije. Nakon što ga je Đukanović odbio, Knežević, već tada s podebelim dosijeom zbog mešetarskih intriga, odlazi u Zagreb kod Petrača i uz blagoslov konkurentskih kompanija, kao što su Tvornica duhana Rovinj (TDR) i Japan Tobacco International (JTI), započinje aferu u tabloidu čiji je urednik Petračev blizak prijatelj – Ivo Pukanić.

Taj proces pomaže i Pukanićev prijatelj Vilijam Montgomeri, tadašnji ambasador SAD u Srbiji, a pre toga u Hrvatskoj, koji i pored medijskih spekulacija da Amerika njegovim učesćem u difamaciji Đukanovića želi da uspori proces osamostaljivanja Crne Gore, zapravo to čini radi sopstvenih poslovnih interesa, dok uz pomoć svog čoveka, tadašnjeg šefa stanice CIA u Beogradu, Gabrijela Eskobara, paralelno vrši pritisak na Zorana Đinđića da TDR dobije dozvolu za izgradnju fabrike za proizvodnju duvana u Čačku.⁵⁹ Tokom saslušanja u Bariju, u sklopu istrage o međunarodnom švercu cigareta koje je pokrenulo italijansko tužilaštvo, Pukanić je povodom afere započete u *Nacionalu* izjavio da mu je prilikom objavljivanja jednog od članaka Montgomeri čestitao uz konstataciju da je Đukanovićeva politička karijera završena, i dodao: „Može Đukanović po-

trajati još jednu godinu, godinu i po dana, treba videti šta će se dogoditi Zoranu Đinđiću.“⁶⁰

Vilijam Montgomeri, „jediní američki ambasador koji je odbio da se vrati kući u matičnu državu“, poznat je i po tome što je, u strahu da istraga ne otkrije njegovu vezu s najbližim ljudima Vojislava Koštunice, u toku akcije „Sablja“ vršio pritisak na tadašnjeg premijera Srbije Zorana Živkovića da okonča vanredno stanje,⁶¹ dok je IWPR istovremeno spremao feljton o tome kako je policija tokom trajanja vanrednog stanja navodno mučila i terorizala uhapšene u zatvorima. Seriju tekstova koje su potpisali Gordana Igrić i Dragana Nikolić Solomon, u kojima se, između ostalog, tvrdi da je metod „uskraćivanja sna“ bio primenjen na folk pevačici Svetlani Ražnatović, da su uhapšeni bili mučeni strujnim udarima u šumi i dr., pozivajući se na tvrdnje advokata optuženih za ubistvo premijera, prenosi je i štampao tabloid *Kurir*. Sličan postupak, jedanaest godina kasnije, ponoviće za *Blic* 31. maja 2014. godine novinarka Željka Jevtić u tekstu „Ispovest privedenog zbog posta na Fejsbuku: Stavili me u ćeliju s dilerom i ubicom“ i Andela Milivojević iz Centra za istraživačko novinarstvo Srbije (CINS), novinarka koju je Savet za borbu protiv korupcije angažovao na pisanju Izveštaja o vlasničkoj strukturi i pritisacima na medije, u čijem će tekstu povodom hapšenja pojedinaca zbog širenja panike na društvenim mrežama i dezinformisanja javnosti o broju poginulih u majskim poplavama, jedan od podnaslova glasiti „Morao sam da molim za vodu“.⁶² Ove „srceparajuće“ ispovesti o navodnoj policijskoj torturi preneće ostrašćeni antivladini sajtovi *Peščanik*, *Teleprompter* i mnogi drugi.

60 „Regionalna sprega politike, kriminala i medija“, *Antidot*, 15. mart 2015. (<http://www.anti.media/medijska-mreza/dosije/splet-kriminala-medija-i-politike/>; pristupljeno 18. maja 2015).

61 „Iako se njegov lični stav nije baš podudaraao sa zvaničnim stavom američke administracije, on je ipak bio prepreka naporima srpske vlade da valjano objasni svoje poteze zvaničnicima američke administracije u Vašingtonu. Taj stav ambasadora Montgomerija proizašao je iz njegove potrebe da se, više privatno nego zvanično, meša u sve poteze srpske Vlade. To je kulminiralo dan posle ubistva Đinđića, pozivom Živkoviću i još nekim političarima, na dogovor oko budućeg srpskog premijera“ (Vuković, M., Tufegđić, V., *Oni su jači od nas*, Blic press, Beograd, 2007, str. 189).

62 „Ispovesti uhapšenih zbog komentara na Fejsbuku“, *CINS*, 15. oktobar 2014. (http://www.cins.rs/srpski/research_stories/article/ispovesti-uhapšenih-zbog-komentara-na-fejsbuku#prettyPhoto; pristupljeno 18. maja 2015).

59 „Sve je počelo kada je vlada Zorana Đinđića 2001. godine poništila odluku po kojoj se proizvodni program hrvatske Tvornice duhana Rovinj u Srbiji tretirao u vreme vladavine Slobodana Miloševića i ratova kao domaći proizvodni program, pa su tako cigarete ‘ronhill’ uništile domaću industriju u Nišu i Vranju. Početkom maja 2001. premijer Zoran Đinđić prvi put u javnosti saopštava da je u planu izgradnja fabrike duvana u Srbiji i da će multinacionalna duvanska kompanija BAT biti investitor. Na takav način planirano je regulisanje tržišta duvana i sprečavanje krijumčarenja cigareta“ (Stanković, B., *Insajder, moja priča*, Samizdat, Beograd, 2013, str. 286).

Dragana Nikolić Solomon, koja je 2003. godine pisala tekstove o slučajevima mučenja koji nikada nisu zvanično utvrđeni, nekadašnja je direktorka BIRN-a, mreže koju je nakon izlaska iz IWPR osnovala zajedno s dugogodišnjom kolegicom Gordanom Igrić, svojom nerazdvojenom „partnerkom u zločinu“, a od 2007. do 2013. nalazila se na poziciji šefa odeljenja za medije u beogradskoj kancelariji Organizacije za evropsku bezbednost i saradnju (OEBS). Njen tadašnji šef misije u SR Jugoslaviji, Mauricio Masari, takođe je, kao i Montgomeri, vršio pritisak da se ukine vanredno stanje i obustavi akcija „Sablja“.

„Londonska agencija FIA koja se navodno bavila istraživanjem šverca cigareta u Srbiji, a zapravo je bila unajmljena od strane jedne velike multinacionalne duvanske kompanije (Japan Tobacco International), da bi prikrla njihovu nelegalnu trgovinu cigaretama tokom režima Slobodana Miloševića, plasirala je u biltenu IWPR afirmativne tekstove o svome radu i optužila da vlada Zorana Đinđića švercuje duvan“, navodi se u knjizi *Željko Cvijanović – Novinar u civilu*.⁶³ Kada je 2002. godine uhapšen Vukašin Volf Minić, još jedan od *Nacionalovih* miljenika, neformalni lobista JTI-a i lice akreditovano od strane pomenute detektivske agencije, u biltenu Instituta za izveštavanje o ratu i miru osvanuli su tekstovi u kojima se traži njegovo puštanje na slobodu i izražavaju sumnje u razloge hapšenja.⁶⁴ Minić je dve godine kasnije priznao „da

63 „Stalni pritisak da se traganje za ‘Miloševićevim parama’ izmesti iz policije realizovan je angažovanjem privatne detektivske agencije FIA iz Londona. Iz kog razloga je odabrana baš agencija, iza koje stoji britanska obaveštajna služba, verovatno je znao onaj ko ju je odabrao [Mladen Dinkić, *prim. aut.*]. Kriterijumi su ostali nepoznati. Ako je suditi po njenoj uspešnosti u pronalaženju novca koji su svrgnuti lideri izneli u inostranstvo, ona nikada ne bi bila izabrana, s obzirom na to da u toj oblasti nije imala rezultate koji bi je preporučili za ovaj posao“ (Vuković, M., Tufegdžić, V., *Oni su jači od nas*, Blic press, Beograd, 2007, str. 201).

64 „Za razgovor sa Volfom Minićem mogla sam da se spremim samo na osnovu informacija koje su tada bile dostupne svim medijima. Očekivala sam da će otkriti još više detalja o tome kako je Zoran Đinđić zajedno sa Milom Đukanovićem i Stankom Subotićem bio umešan u šverc cigareta. Međutim, maltene na početku razgovora, Vukašin Volf Minić počinje da se ispoveda i pravda. Odjednom, posle tri godine svakodnevnog pisanja hrvatskog *Nacionala*, on tvrdi da su njegovi izveštaji zapravo zloupotrebljeni. On tada iznosi čak i tvrdnju da iza duvanske afere koju je pokrenuo *Nacional* stoji Japan Tobacco. Volf Minić je sve to rekao i pred sudom, neposredno posle intervjua, u aprilu 2004. *Izjava Volfa*

je multinacionalna duvanska kompanija JTI davala novac novinarima i medijima kako bi optuživali vladu Zorana Đinđića za šverc i afirmativno pisali o aktivnostima FIA-e.“⁶⁵ Neposredno pre hapšenja, isti čovek je u listovima *Svedok*, *Blic* i *Glas javnosti* tvrdio da ga progoni „duvanska mafija“, predvođena Stankom Subotićem.⁶⁶ Ruku podruku s difamacijom Subotića išle su i ucene, iznude i reketiranje, o čemu je pred tužiocem u Srbiji 2001. godine u istrazi protiv Ratka Kneževića trebalo da svedoči Blagota Baja Sekulić, Kneževićev nekadašnji prijatelj i saradnik. Samo dan nakon što je za crnogorski nedeljnik *Monitor* izjavio da je Knežević preko njega pokušao da ucenjuje Subotića, tražeći svotu od milion i šeststo hiljada maraka da bi zauzvrat stopirao tekstove o švercu cigareta u *Nacionalu*, Sekulić je 30. maja 2001. u Budvi izrešetan sa dvadeset i četiri hica iz „heklera“. Narednog dana u hrvatskom tabloidu objavljen je prvi intervju sa Srećkom Kestnerom.

DRAGI GOST MILJKA RADISAVLJEVIĆA

Poslednjeg dana jula 2012, jedanaest godina nakon što je, ohrabren podrškom Montgomerija, ne znajući da ovaj radi „iza leđa Stejt dipartmentu“, pristao da potpiše fingirani sadržaj intervjua u *Nacionalu*, Kestner je uhapšen na graničnom prelazu Gradiška u Bosni i Hercegovini, po međunarodnoj poternici Interpola iz Visbadena u Nemačkoj. Ovu vest beogradski *Blic* ne prenosi iz izvora u državi u kojoj je Kestner uhapšen, nego iz podgoričkog *Dana*, dajući naslov priloga „Uhapšen Srećko Kestner, svedok duvanske afere“. Dalje, umesto da prilog opreme fotografijom uhapšenog lica koje je i inicijalni predmet teksta, ovaj tabloid i novinari

Minića pred sudom: ‘U vreme kada su ovi tekstovi izlazili, ja sam radio za firmu Japan Tobacco i bio je jak pritisak da se vrši kampanja protiv Stanka Subotića i Vlade Srbije. S jednim delom novina postojao je dogovor da se ništa ne objavljuje bez prethodne autorizacije u Švajcarskoj. To je bila kampanja, medijski pritisak na Subotića, jer je on bio bitan činilac u duvanskim odnosima u Srbiji. Što se tiče tekstova u *Nacionalu*, ja nisam tada znao ko stoji iza tekstova, ali sam kasnije iz indicija saznao da Japan Tobacco stoji iza tih tekstova i za to postoje dokazi. Ta kampanja je trajala do marta 2003.’ Volf Minić je u intervjuu rekao da više nije mogao da čuti jer je ta afera bila kreirana“ (Stanković, B., *Insajder, moja priča*, Samizdat B92, Beograd, 2013, str. 287).

65 Popović, V., *Željko Cvijanović – Novinar u civilu*, YU-COM, Beograd, 2007, str. 26.

66 „Klopka za Volfa“, *Vreme*, 1. avgust 2002.

Tamara Marković Subota i Vuk Z. Cvijić, koji rade u direktnoj koordinaciji sa ostacima režima Borisa Tadića, Miljkom Radisavljevićem, Sašom Ivanićem, Miloradom Veljovićem i Rodoljubom Milovićem, tj. korumpiranim delovima Tužilaštva i policije, stavljaju fotografiju Stanka Subotića, uz opis ispod nje da je Kestner bio njegov saradnik. Da instruisano i potplaćeno uredništvo *Blica* ovu vest koristi samo kao povod za obračunavanje sa Subotićem, jasno je već iz prvih pasusa, u kojima se navodi da je Kestner bio zaštićeni svedok u sudskom procesu koji je pred Specijalnim sudom u Beogradu vođen protiv duvanske mafije. Odmah potom dodaje se da je poternica za njim raspisana 2010. godine, što je podatak koji ne odgovara činjenicama, jer su na hrvatskoj carini Kestnera „upozorili na, tvrdi se 2005. godine, raspisanu počernicu NCB-a Interpolu Visbadena“.⁶⁷ Tako beogradska štampa, po nalogu Tužilaštva, falsifikuje godinu raspisivanja poternice upravo da bi se zataškalo da je Kestner neometano posećivao Srbiju i Hrvatsku, da je bio „rado viđen gost u tamošnjim tajkunskim krugovima“, kao i da bi se opravdalo njegovo saslušanje u Beogradu 2009. godine, u svojstvu potencijalnog zaštićenog svedoka protiv Subotića.

Kestner se u Srbiji kreće u miljeu bliskom Borisu Tadiću, tadašnjem predsedniku Srbije i Demokratske stranke, a u taj ambijent uvodi ga njegov prijatelj Miljko Radisavljević, koji je ujedno i specijalni tužilac za organizovani kriminal. U tekstu u *Blici* nema ni reči o Kestnerovom naknadnom ograđivanju od dva intervjua data *Nacionalu* tokom 2001. godine, zbog toga što je, u dogovoru s Radisavljevićem, za potrebe srpske političke garniture Kestner ponovio sve ono što je iz tih intervjua bila konstrukcija *Nacionala*, argument koji će Subotićevi advokati pet godina kasnije, nakon što njihovom klijentu uz jemstvo od 538 hiljada evra bude dozvoljeno da konačno dođe u Srbiju i brani se sa slobode, kao od šale oboriti navođenjem Kestnerovog intervjua iz februara 2002. datog *Vijestima*.

Tokom boravka u Beogradu, Kestner je, prema pisanju *Slobodne Bosne*, takođe u stalnoj pratnji svog šuraka Srđana Mijajlovića, dugogodišnjeg saradnika Državne bezbednosti i kuma Milorada Ulemeka, koji ga je koristio kako bi od Kestnera iznuđivao novac. Za razliku od Subotića, Kestner je bio dozvolio sebi da postane predmet reketiranja ovog kruga ljudi. Mijajlović, koji je u Srbiji bio i nominalni vlasnik mafijaškog lista *Identitet*, iza kojeg je stajao kriminalom stečeni novac Dušana Spasojevića, uhapšen je to-

kom policijske akcije „Sablja“ pod sumnjom da je učestvovao u zaveri za ubistvo premijera, nakon što je istraga, uvidom u arhivirane službene beleške vojne službe bezbednosti, utvrdila da je osnovni cilj „duvanske afere“ bilo rušenje rukovodstva Srbije i Crne Gore. Hrvatski list *Nacional*, koji je 1. aprila 2011. dobio novog vlasnika, u vanskudskoj nagodbi krajem marta 2012. godine ograđio se „od postupaka i pisanja bivšeg uredništva tjednika *Nacional* o Stanku Subotiću, kao i od svih objavljenih tekstova bivšeg uredništva u tiskanom izdanju i *on line* izdanju tjednika *Nacional*.“ „Ovom nagodbom NCL Media grupa d.o.o. se obvezuje ukloniti sa svojih internetskih stranica sve članke objavljene o Stanku Subotiću u tjedniku *Nacional* do danas, te ukloniti s internet-tražilica Google, Bing, Yahoo, AOL, Mywebsearch, Dogpile, WebCrawler, info.com, GoodSearch, Excite, sve članke objavljene do danas u internetskom izdanju tjednika *Nacional*“, navodi se u tekstu nagodbe.⁶⁸ Stanko Subotić dobio je na sudu preko 70 tužbi protiv ovog nedeljnika i izjavio da je po tom pitanju imao potpunu satisfakciju.⁶⁹

S druge strane, na vest o hapšenju Kestnera, podgorički dnevnik *Vijesti* spremno reaguje tako što napada vladajuću Demokratsku partiju socijalista (DPS) i njenog lidera, uz anticipiranje da Đukanović treba da bude zabrinut šta će Kestner reći na sudu i da li će se, ako se proširi optužnica u Visbadenu, otkriti i njegova umešanost u šverc cigareta, citirajući u prilog tome delove iz intervjua za *Nacional* iz 2001. godine.⁷⁰ Kestner je, prema pisanju *Slobodne Bosne*, boravio u BiH jer je želeo da kupi Fabriku duvana u Mostaru posredstvom jednog drugog „kontroverznog biznismena i mešetara“, Damira Fazlića, a u kolima u kojima je zaustavljen bio je s Hrvojem Gašparincem, bivšim pripadnikom Legije stranaca, prijateljem Milorada Ulemeka i takođe kriminalcem. Ime Gašparinac, zajedno s imenom Ivica Matekovića, još jednog hrvatskog državljanina, kojeg je pripadnik JSO Boško Jović po nalogu Ulemeka na dan atentata doveo u Srbiju i vratio ga sutradan kako bi posle lažno mogao da ga prikaže kao osumnjičenog,⁷¹ kori-

68 „Nacional se ograđio od 'duvanske afere'“, *Pobjeda*, 23. mart 2012.

69 „Sa Šarićem me je upoznao Miškovićev sin“, *E-novine*, 23. mart 2010. (<http://www.e-novine.com/intervju/intervju-politika/35976-ariem-upoznao-Mikoviev-sin.html>; pristupljeno 11. avgusta 2015).

70 „DPS ne strepi od Kestnera“, *Vijesti*, 4. avgust 2012.

71 „Sudija [Nata Mesarović prilikom obrazlaganja presude 23. maja 2007. godine, *prim. aut.*] je posebno pomenula iskaz Boška Jovića, koji je rekao da je dan uoči

šćeno je u jednoj od pet teorija o „trećem metku“ u srpskoj štampi, tačnije u listu *Evropa*, nastalom marta 2004. radi promovisanja politike Demokratske stranke Srbije i njenog lidera Vojislava Koštunice, kao i radi obaranja optužnice za ubistvo premijera, izmišljanjem afera i diskreditacijom Đinđićevih najbližih saradnika.

Kada je Mateković krajem avgusta 2005. uhapšen u Hrvatskoj, posle čega će, kao i Gašparinac, biti osuđen za krivično delo iznude i otmice, u Srbiji se reaktuelizuje priča o dolasku dvojice Hrvata dan uoči atentata na Đinđića, 11. marta 2003. godine, dok u *Evropi*, pod uredništvom Željka Cvijanovića, čija je to bila nova prilika nakon debakla koji je doživeo u *Blic Newsu*, nastaje tekst pod nazivom „Treći snajperista je na dan ubistva u Srbiju došao iz Hrvatske“, u kojem se dvojica Hrvata optužuju za atentat. Ovu tezu preuzima Cvijanovićev kolega iz *NIN-a*, a danas novinar nedeljnika *Pečat*, Nikola Vrzić, i objavljuje spekulacije na osnovu sačinjenog „foto-robot“, sumnjiči tri hrvatska državljana, od kojih Ivicu Matekovića samoinicijativno identifikuje kao „bivšeg legionara iz Hrvatske“, iako tu kvalifikaciju nosi zapravo Gašparinac.⁷² Pored toga što će služiti advokatima odbrane da na svaki mogući način relativizuju i opstruiraju suđenje pred Specijalnim sudom, isti detalj biće ponovljen i kao jedan od nezaobilaznih argumenata u knjizi *Treći metak – politička pozadina ubistva Zorana Đinđića*, objavljenoj 2014. godine, čija je promocija realizovana pod pokroviteljstvom Udruženja novinara Srbije (UNS) Ljiljane Smajlović, 9. decembra te godine. Za navedene označitelje Kestner–Fazlić–Gašparinac–Mateković postoje samo dva zajednička sadržaja: prvi je Hrvoje Petrač, sinonim za glavnu kriminalnu snagu u Hrvatskoj koja je učestvovala u aferi „Nacional“, a drugi Milorad Ulemek, glavni organizator ubistva prvog demokratski izabranog premijera Srbije.

U drugom delu intervjuja za *Slobodnu Bosnu*, objavljenog 15. februara 2008, Vladimir Popović nazvao je Damira Fazlića „majstorom opsene“ i o njemu rekao da za Miroslava Miškovića „za-

atentata na premijera u Srbiju došao hrvatski kriminalac Ivica Mateković, koji je svoj džip ostavio kod naplatne rampe u Rumi. Kako je objasnila, sud smatra da je Mateković doveden u Srbiju zato da bi se njegov dolazak registrovao i sa tim ciljem je odveden da prenoći u hotelu u Novom Sadu“ (Petrović, A., Čarnić, D., *Proces KP 5/03: ubistvo Zorana Đinđića. Knjiga 3*, Din sedma sila: Multinacionalni fond kulture, Beograd, 2008, str. 493–494).

⁷² Popović, V., *Željko Cvijanović – Novinar u civilu*, YU-COM, Beograd, 2007, str. 56.

vršava najprljavije poslove korupcije od Albanije do Bosne“, te da se lažno predstavljao kao sestrić Zorana Đinđića: „To smo saznali kada je Zoranu stigao dopis jednog poslovnog čoveka iz Amerike, koji je bio žrtva Fazlića i koji je potvrdio da ga je Fazlić lagao mesecima, uzimao novac navodno za Vladu i Đinđićeve saradnike i da kad mu je direktno zapretio da će ići u policiju, Fazlić je u suzama priznao da je sve lagao i da ne samo što nije rođak Đinđića nego ga nikada nije ni video.“ Fazlić se svojevremeno javno hvalio da je Vuk Jeremić, njegov cimer u vreme studiranja i budući ministar inostranih poslova u vladama Vojislava Koštunice i Mirka Cvetkovića, njegovom zaslugom radio u Đinđićevom kabinetu; međutim, Popović navodi da ga je Fazlić koristio kao insajdera za informacije koje su mu bile potrebne, što je, ispostavlja se, trebalo da bude interesna veza u oba smera. „Tokom hapšenja Volfa Minića, jedne opskurne ličnosti umešane u poslove šverca cigareta, naša služba presrela je razgovor između engleskog ambasadora Čarlsa Kraforda i Vuka Jeremića, u kome engleski ambasador panično moli Jeremića da pokuša preko kabineta premijera izdejstvovati da se pusti Minić iz zatvora. Svestan da bi mešanje u takve poslove moglo da mu šteti, Jeremić je uznemiren i uplašen zamerio ambasadoru što ga je oko toga zvao, tvrdeći da je važnije da ga koriste kada dođe do privatizacija firmi, kako su se i dogovarali ranije. Taj je razgovor predočen Đinđiću i Jeremić je odmah izbačen iz kabineta i to kao špijun engleske obaveštajne službe“, tvrdi Popović. Prilikom hapšenja Fazlića po nalogu BIA zbog lažnog predstavljanja, čovek koji je kod Đinđića intervenisao i tražio da se Fazlić pusti na slobodu bio je tadašnji ambasador Sjedinjenih Američkih Država Vilijam Montgomeri.

Nakon atentata na Đinđića, a na zahtev policije Srbije, isto lice je ponovo uhapšeno u sarajevskom hotelu „Akva“ i saslušano zbog bliskih veza s Ulemekom. U prvoj polovini 2007. godine pojedini mediji, poput podgoričke *Republike*, pišaće o tome da je Fazlić tokom 2003. skrivao Milorada Ulemeka u Hercegovini. U Cvijanovićevom listu *Standard*, Damir Fazlić je za tu tvrdnju 29. juna 2007. okrivio Vladimira Popovića, kojeg je zatim izdifamirao po recepturi Cvijanovićevog mentora Tijanića: „Taj gospodin se držao gebelsovskih pravila, prema kojima je dovoljno jednu laž ponoviti više puta da bi postala zamena za istinu. Nažalost, tu se ne zaustavljaju njegove sličnosti s Hitlerovim ministrom informisanja [...] Kada iz današnje perspektive gledam na to, zaključujem da je velika šteta da političko nasleđe premijera Đinđića prisvajaju ljudi iz ove grupe, koju od milja

zovem *Snežana i sedam patuljaka*, gde je, iz više razloga, gospodin Popović *Snežana*, dok su patuljci ljudi koji mu tercuju, poput bivšeg ministra Batića i ostalih.“ Srećko Kestner u procesu koji je trajao svega nešto više od dva časa, u Visbadenu je osuđen na 18 meseci uslovno i novčanu kaznu od 39 hiljada evra za obeštećenje i sudske troškove, prenela je redakcija *Vijesti*, očigledno nezadovoljna što predmet suđenja ni u jednom trenutku nije bio Milo Đukanović, baš kao što je nezadovoljan ostao i autor originalnog teksta, Florijan Hasel, dopisnik s područja Balkana za *Süddeutsche Zeitung*.⁷³

DVA POLA, A JEDNO TELO

Slično kao u Dojčinovićevoj knjizi, Vesna Pešić u već pomenutom intervjuu *Beti*, objavljenom nekoliko sati uoči Milovićeve smene, u kojem ga naziva „najboljim policajcem“, u vezi sa „spletkom“ za koju smatra da sa odgovornim Aleksandar Vučić i Milo Đukanović izjavljuje sledeće: „Tu se kao šifra ponavlja da je situacija ista kao u martu 2003. godine i implicira se da je premijer Aleksandar Vučić u velikoj opasnosti, što nije prvi put, a ta paralela sa Zoranom Đinđićem treba da posluži da se ponovo ukaže da Vučića ugrožava policija.“⁷⁴ Iz ovakvih i sličnih stavova jasno je da ona osnovna nit vodilja za sociološkinju Pešić u stvari nije nikakva činjenica, već jedno pristrasno ubeđenje da se Vučiću ne može verovati ni u vezi sa čim i da je sve u vezi s njim i aktuelnom vlašću kate-

gorički sumnjivo (nikakva mogućnost manipulacije delova vlasti protiv Vučića ne uzima se za ozbiljno, nipodaštava se i tretira kao izmišljotina kabineta premijera koji kontroliše sve), što je u načelu upravo bio obrazac delovanja medija koji su svojevreteno vodili hajku protiv Đinđića. Uz to, široki front medijskih radnika od *Peščanika* do *Nove srpske političke misli* već uveliko razvija tezu da je premijer mentalno poremećena osoba sa ozbiljnim znacima „manije gonjenja“ i paranoje, koji u svima vidi neprijatelje, teorije zavere – bilo da su u pitanju domaći novinari ili funkcioneri međunarodnih institucija – pa doktorca socioloških nauka za isti *Peščanik* koji se te 2003. godine u svojim najvišim dometima podsmevao Đinđiću i likovao zbog noge u gipsu koju je povredio igrajući mali fudbal sa Žandarmerijom, na dan Milovićeve smene, 20. juna 2014, objavljuje autorski tekst pod nazivom „Lud, pokvaren, ili ludo pokvaren?“. Desetak godina trebalo je, dakle, da prođe da bi sramota i navodna skrušenost urednica ovog medija, Svetlane Lukić i Svetlane Vuković, nekadašnjih novinarki *Radija Beograd* i *B92*, potpuno isparila, izvetrela ispod kulise zalaganja za otvaranje istrage o političkoj pozadini atentata, a licemerje neometano prekvalifikovalo kao novo herojstvo, revolt i legitiman bezobrazluk u doba „diktature“ i „autokratije“.

Desetak dana kasnije, njen kolega Jovo Bakić, takođe u tabloidu *Blic*, komentariše Popovićevu i Đukanovićevu konstataciju, a povodom gostovanja nekadašnjeg sekretara Biroa za komunikacije sa medijima u emisiji *Utisak nedelje*, koje je Olja Bečković pripremila kao nastavak kampanje, reaktualizovanjem manje-više svih važnijih etiketa koje je ovaj već bio zadobio u periodu rada u Vladi od 2001. do 2003. godine. U prilogu koji nosi naziv „Kome još treba Beba“, u kojem se sugerišu da je Vladimir Popović nemoralan čovek i stidljivo nazire pitanje šta to onda treba da kaže o premijeru kada s takvima saraduje, Bakić, najčešće samo muški oblik istog hermafroditnog govornog tela kao i Vesna Pešić (jer u nedostatku originalnosti svi ponavljaju konstrukcije onih drugih), takođe kao i Dojčinović odbacuje ideju o regresiji na 2003. godinu i vidi je samo kao manipulaciju: „Povlači se paralela između Vučića i Đinđića kako bi se otupela svaka kritika režima, jer se ona dovodi u kontekst medijskih i javnih napada koje je Đinđić preživljavao u vremenu pre atentata.“

Ovoj izjavi, međutim, nedostaje samo jedno razjašnjenje: Po čemu se to odlikuju medijski napadi, a po čemu „kritika režima“, osim po tome da se po pukoj navici prvi termin smešta uz Đinđića, koji se kao mrtav sažaljeva, a drugi uz Vučića, koji se iz sve snage mrzi u svetu života baš

73 „Zašto na suđenju Kestneru nije pominjan Đukanović“, *Vijesti*, 12. novembar 2012. Isti nemački medij biće pored britanskog *Guardiana* jedan od saučesnika u aferi „Panamski dokumenti“, koju je 3. aprila 2016, prema tvrdnjama Vikiliksa, u javnost lansirala OCCRP, delujući u sklopu Međunarodnog konzorcijuma za istraživačko novinarstvo ICIJ, kada je hakerskim napadom na poznato advokatsko preduzeće iz Panama Sitija za registraciju ošfor firmi, Mossack Fonseca, ukradena korisnička baza podataka. Ta baza je prosleđena isključivo uzajamno povezanim medijima i „istraživačkim“ organizacijama, koje zatim postepeno objavljuju priloge s ciljem da se pokuša kompromitacija i kriminalizacija selektivno odabranih meta, iako samo po sebi, osnivanje ošfor kompanija, tj. fiktivnih firmi, nije protivzakonito i ne implicira nužno na prisustvo organizovanog kriminala. ICIJ je 9. maja 2016. objavio kompletnu bazu dokumenata, u kojoj se vide samo adrese preduzeća, ali ne i njihovi nazivi ili osobe koje su povezane s tim kompanijama ili računima.

74 „Vesna Pešić: Najbolji policajac odlazi zbog iskaza Šarića“, *Blic*, 20. jun 2014.

kao Đinđić dok je bio živ? Poznat po iznošenju spekulacija koje se ne usuđuje do kraja da razjasni, Bakić je u istom tekstu mistifikovao Popovića kao osobu koja treba da poveže Vučića s Đukanovićem, određenim novinarima i „možda još nekim centrima moći“. Za razliku od Vesne Pešić ili Dragana J. Vučićevića, on je shvatio da u rečima Đukanovića i Popovića nije bilo reference na samo ubistvo, nego na medijsku atmosferu koja je ubistvu doprinela. Podgorički tabloid *Vijesti* Željka Ivanovića prenosi sve iz srpske štampe što može da iskoristi protiv Vladimira Popovića, jer se to u protivladinom miljeu Crne Gore automatski prelama i kao poen protiv Đukanovića, pa tako i ovaj prilog s Bakićem, 2. jula 2014. godine, pod nazivom „Beba Popović treba Vučiću zbog veza sa Đukanovićem“.

Koncept hermafroditnog govornog tela delimično će se razbiti kada Jovo Bakić juna 2015. godine postane politički isprofilisana ličnost i asistent Borislava Stefanovića, tadašnjeg šefa poslaničke grupe Demokratske stranke u Skupštini Srbije, na izradi političkog programa koji se bazira na ekstremno levim idejama, po ugledu na grčku partiju Siriza. Po objavi ove vesti, odmah su se pojavile teorije da je reč o zavereničkom projektu Aleksandra Vučića da dodatno oslabi DS, identične uoči kada je bivši predsednik Srbije Boris Tadić noć izbora u martu 2014. godine napustio tu stranku i oformio najpre Novu demokratsku stranku, koju je kasnije preimenovao u Socijaldemokratsku stranku (SDS). Izlazak Tadića, Miodraga Rakića, Snežane Malović i Slobodana Homena iz stranke značio je za Vesnu Pešić, zanimljivo, automatski „potpuno novu stranku“, ali se ispostavilo da je to bio samo pokušaj da se iznađe što plauzibilniji izgovor za ono što je sociološkinju zaista opredelilo da pozove javnost da glasa za DS. Svoj pravi i dovoljan razlog otvoreno će u jednoj rečenici navesti u intervjuu za *Vreme*: „Činjenica je da se jedino DS izjasnio da neće sa Vučićem u koaliciju, i zato, po meni, ona postaje stožer promena i neke bolje budućnosti od ovoga sada.“⁷⁵ Iz nje se jasno vidi da opredeljenje Vesne Pešić nije supstancijalno afirmativno u pogledu DS, nego isključivo negativno u odnosu na SNS, a pošto je meta svih njenih napada „šešeljevska vlast“ Aleksandra Vučića, onda je ono zapravo fiksaciono antivučićevsko. Zbog toga je diskutabilno da li bi Pešićeva uopšte pružila podršku Demokratskoj stranci da se, kojim slučajem, ta stranka nije izjašnjavala o tome s kim hoće ili neće u eventualnu koaliciju.

Upadljivo je da ovakvo ponašanje podseća na ono što je Pešićeva činila samo dve godine ranije, kada je u drugom krugu predsedničkih izbora pozvala da se glasa za Tomislava Nikolića, što je, baš kao i ovo 2014. godine, nazvala „strateškom podrškom“. Tako je izazvala negodovanje ortodoksnе većine *Peščanika*, medija u kojem se prevashodno oglašava, a ponajviše svog prvog supruga Srđe Popovića, koji je zbog toga izjavljivao da „Vesna Pešić nije beli listić“, pokušavajući da distancira sebe i kamarilu okupljenu oko tog medija od nje. Iako samo po sebi u nesupstancijalnom ili „strateškom“ opredeljenju nema ničeg lošeg i „nesuštinškog“, zanimljivo je da kod Vesne Pešić – kako u slučaju Borisa Tadića, tako i posle u vezi s Vučićem – vrlo brzo preovlada lični animozitet prema osobi koja postaje kriva za sve (a čijim prostim uklanjanjem odjednom opet sve postaje prihvatljivo) i od koje se širi etiketa na celu stranku. To znači da stav zasnovan na ličnoj netrpeljivosti prema jednom licu, a ne na nepredefinisanju proceni njegove politike, kod sociološkinje, u suprotnosti sa svim analitičnim načelima te društvene nauke, determiniše njeno (opozicionarno) političko delovanje. Ovaj prepolitički primitivizam, koji umnogome deli i muški pol hemafruditnog tela Jovo Bakić, dolazi do izražaja Stefanovićevom autokritikom Demokratske stranke, pa se tako okreće i protiv samog Bakića, jer je u suprotnosti s imperativom ujedinjene mobilizacije svih da se uništi glavni neprijatelj. „Posle dve i po godine Vučićeve vlasti koja vodi apokaliptičnu politiku totalne propasti, apsurdno je neprekidno deliti packe nejakoj opoziciji koja pokušava da dođe do daha“, kaže Pešićeva odgovarajući na jednu kritiku koju je Boško Jakšić u *Politici* uputio DS-u. I dodaje: „Oni koji služe vlasti u nameri da unište opoziciju i pogase medijska svetla, nisu ništa drugo do plaćenici vlasti i njenih mafijaških družina.“⁷⁶ U tom smislu je i Jovo Bakić automatski potpao pod Vučićeve plaćenike.

Iza fasade renomiranog *Politikinog* komentatora Boška Jakšića pak s vremena na vreme izbijaju aktivnosti koje otkrivaju njegove sklonosti ka tabloidizaciji, čaršijskom tračarenju i spletkarenju, što postepeno sve više utiče i na njegovu bavljenje novinarstvom. Tako je tokom 2014. godine pokušao da izazove nesuglasice i animozitete u redakciji *E-novina*, puštajući lažne glasine o navodnom klevetanju te redakcije u *Politici* u izjavama njenih bivših saradnika. Jedan je od zagovarača cenzure u Srbiji i onih koji svoj manjak trezvenosti koriste da bi prisvojili najjednostavnije objašnjenje kada je reč o premijeru i Vladi. Početkom septembra

75 „Nema više belih listića“, *Vreme*, 6. februar 2014.

76 „Kamenovanje opozicije“, *Peščanik*, 14. oktobar 2014.

2015. godine svoju kolumnu koristeće kako bi pokušao da rasplamsa temu iz tabloida u vezi s ministrom finansija Dušanom Vujovićem, koji se navodno izderao na službenice u pošti jer ga nisu prepoznale i nisu obradile njegov zahtev zbog neposredovanja lične karte. Bez obzira na to što je ministar demantovao da nije imao isprave kod sebe, i ne obazirući se na reči direktora pošte da službenice nisu premeštene zbog toga, nego da su bile u redovnoj rotaciji (kostur afere je veoma sličan nekim od ranijih „slučajeva cenzure“), jedino što će ovaj novinar umeti da napiše jeste pitanje koje u startu razotkriva srž njegovih afiniteta: „Ko će me razuveriti da – umesto da budu pohvaljene što poštuju proceduru – nisu prekomandovane po kazni, po prijavi ministra čiji se televizični ego srušio pred šalterom dedinjske pošte?“⁷⁷

ALERGIJSKA REAKCIJA NA BEBU

O bjašnjenje docenta sa Filozofskog fakulteta toliko se dopalo Ljiljani Smajlović, glavnoj urednici *Politike*, da je četiri meseca kasnije u tekstu „Politika, laži i video-klip“, posvećenom isključivo difamiranju Popovića, iskoristila priliku da ponovi Bakićeve reči u svoju korist, a zatim i zaključiti: „U stvari, možda je upravo prisutnost Vladimira Popovića na javnoj sceni veza ovog trenutka s onim iz 2003. I dok je savršeno kredibilna njegova tvrdnja da mu se urednik *Informera* politički gadi, nešto u načinu na koji *Informer* i *Pink* poslednjih dana interpretiraju događaje zaista asocira na Popovića kakvog smo upoznali u prošloj deceniji.“ Popoviću se ovde imputira isto ono što je svih godina tokom hajke u vezi s njim inicirao Aleksandar Tijanić, gradeći oko njega famu o „Velikom Cenzoru“, gde Smajlovićeva dopisuje još jednu reč – tabloidizacija, baš kao i Tijanić u tekstu „Znamo da je Vesić gestapovac, ali niko ne zna ko je taj Beba“, objavljenom 28. januara 2002. godine u srpskom *Nacionalu*: „Ovakav Biro proizvodi strah novinara samo da bi proizveo poslušnost građana. Oni žele i stimulišu tabloidno novinarstvo, novinarstvo spektakla, pojednostavljenja i socijalnog sadizma.“⁷⁸ Sociolog Bakić potvrdiće da se slaže s urednicom *Politike* povodom nekadašnjeg sekretara Biroa za komunikacije s medijima u intervjuu datom 19. marta 2015. godine za nedeljnik *Vreme*, komentarišući činjenicu da premijer Vučić saraduje s njim: „Popović je čovek koji je mnogo toga lo-

šeg napravio, kako Zoranu Đinđiću tako Srbiji. Tim pre što se tu teško može govoriti o nekoj sposobnosti.“

Ovu tezu da je zapravo Vladimir Popović kriv za to kako je u medijima svojevremeno prolazio Đinđić aktualizovali su tek nakon atentata na premijera svi oni koji su želeli sa sebe da pomere prst novinarske i političke odgovornosti, pa će tako i Srđan Škoro, nekadašnji urednik u listu *Revija 92*, koji je aktivno radio na opstrukciji suđenja za ubistvo premijera, tražeći krivce što je smenjen sa mesta šefa deska *Večernjih novosti* na liniji Dmitrović–Vučić–Popović i ponavljajući reči Milorada Ulemeka od 17. maja 2015. godine u Specijalnom sudu tokom suočavanja s Popovićem,⁷⁹ u tekstu za *Politiku* od 9. avgusta 2014. napisati da je Popović „i sam dao značajan doprinos satanizaciji Đinđića i uspostavljanju besprizorne cenzure u Srbiji“.⁸⁰ Intervju s Bakićem pod naslovom „O Bleru, lažima i premijerovim slugama“ radila je novinarka Zora Drčelić, poznata po selektivnom navođenju i preskakanju ključnih članova Zakona o vanrednim situacijama tokom majskih poplava 2014. godine, u nameri da okrivi Vladu Srbije i premijera Vučića za neblogovremeno proglašavanje vanredne situacije na teritoriji cele države.⁸¹

Do tada nepoznati medijski radnik Srđan Škoro dospeva u žižu interesovanja antivladinih medija kada ga 9. maja 2014. s mesta šefa deska u *Večernjim novostima* smenjuje njegov poslodavac Ratko Dmitrović, glavni i odgovorni urednik tog lista i blizak prijatelj Aleksandra Vučića. Ova smena, praćena suspenzijom, možda i ne bi dobila toliko na značaju da se nije po smislu retroaktivno povezala s trinaest dana starijim saopštenjem za javnost Srpske napredne stranke u kojem je kritikovan Javni medijski servis Srbije zbog ponašanja voditeljke Olivera Kovačević u emisiji *Da možda ne*, emitovanoj 24. aprila, najava da nekadašnji nameštenik Borisa Tadića i glavni urednik u *NIN-u* Nebojša Spaić postaje savetnik v. d. generalnog direktora *RTS-a* Nikole Mirkova, kao i zbog Škorovog nastupa u jutarnjem programu, kada je, na dan konstituisanja nove vlade u Skupštini Srbije, izneo niz neutemeljenih negativnih kvalifikacija na račun njenog budućeg sastava. Dva najveća novinarska udruženja istog trenutka su skočila u zaštitu anonimnog Škora, koji je član UNS-a, dok NUNS svega nekoliko sati od suspenzije prvi objavljuje

⁷⁷ „Slučaj službenica PTT“, *Politika*, 5. septembar 2015.

⁷⁸ *Slučaj službenika Aleksandra Tijanića*, Komitet pravna za ljudska prava, Beograd, 2005, str. 74.

⁷⁹ *Svedočenje pred Specijalnim sudom Vladimira Popovića na suđenju za ubistvo Zorana Đinđića*, Helsinški odbor za ljudska prava u Srbiji, Beograd, 2006, str. 256.

⁸⁰ „Zašto Kaić piše o cenzuri“, *Politika*, 9. avgust 2014.

⁸¹ „Nasip kod Nemanjine 11“, *Vreme*, 29. maj 2014.

proglas pod naslovom „Smena, zbog kritike vlasti“, čime se čitav događaj tumači kao rezultat Vučićevog pritiska na medije i preprečuje svako eventualno obrazloženje glavnog urednika Dmitrovića o razlozima zbog kojih je smenio svog zaposlenog. Dmitrović će se oglasiti tek nekoliko dana kasnije, kada će to malo kome zvučati ubedljivo, demantovati da smena Srđana Škora ima bilo kakve veze s njegovim nastupom na RTS-u od 27. aprila 2014. godine, potvrditi da je bila planirana još ranije zbog nezadovoljavajućih rezultata na tom radnom mestu, da je sprovedena u delo onda kada je pronađena adekvatna zamena i da je Škoro blagovremeno skrenuta pažnja na sve to; u emisiji *Sarapin problem*, emitovanoj 12. maja na *TV Studio B*, dodaje i da je Škoro takođe prekršio proceduru, jer nije tražio dozvolu za odlazak na RTS.

U međuvremenu, Škoro postaje prava pravcata „maskota“ kampanje o „cenzuri u Srbiji“, počinje da gostuje po medijima u njihovim udarnim i najgledanijim terminima, te umesto šef deska biva namerno lažno predstavljen kao urednik. Članica Upravnog odbora NUNS-a, Jasminka Lukač, 12. maja u *Danasu* dobija zadatak da mu propere biografiju i izbrše epizodu o demonizaciji Đinđića i njegovih saradnika, u članku pod nazivom „Profesionalac“, a filmski kritičar Dimitrije Vojinov napisao da se ovom smenom otvara novo poglavlje u represiji nad medijima u Srbiji: „Posle ovog slučaja shvatićemo kako u našim medijima više ništa nije isto.“⁸² Pod pokroviteljstvom UNS-a, Srđan Škoro je krajem 2014. godine podneo tužbu za mobing protiv Ratka Dmitrovića, koji ga je u međuvremenu premestio na radno mesto urednika u podlistak *Sport*, a zatim u *Zov* kompanije Novosti, da bi se krajem 2015. godine Škoro prigodno revanširao objavljivanjem zbirke svojih tekstova koje je pisao na blogu, pod nazivom *Vučić i cenzura*, a koju, da bi mu se odužili, promovišu isti oni koji su ga i učinili svojim instrumentom. Tek naknadno, Dmitrović će izjaviti da ga je, po smeni Škora, njegov prijatelj i premijer Srbije Aleksandar Vučić pozvao da ga pita zašto se ne oglašava i dozvoljava da ga politički povezuju i krive za smenu s kojom nema dodirnih tačaka.

O tome da je Škoro u međuvremenu dostigao status univerzalnog medijskog komandosa, dežurnog komentatora događaja u koje nije nužno preterano se uputiti, svedoči i momenat njegove instrumentalizacije od strane *TV N1*, koja ga 18. oktobra 2016, samo dva dana po hapšenju srpskih državljana umešanih u pripremu terorističkih akcija na izbornu večer u Podgo-

rici, poziva u svoj jutarnji program radi prelistavanja štampe, a zapravo kako bi relativizovao ozbiljnost navedenih događaja u susednoj zemlji i povezao ih sa srpskom vladom. Prilog koji je smišljeno napravljen od njegovog gostovanja, međutim, nije mogao da prenebregne čaršijski ton, u kojem ovo lice potpuno neprofesionalno iznosi nepotkrepljene optužbe, koje će samo dva dana kasnije u Crnoj Gori, a četiri u Srbiji, biti sasvim deplasirane. „Škoro je rekao da mu deluje smešno i namešteno da grupa ljudi iz Srbije upada u Crnu Goru sa namerom da kidnapuje premijera Mila Đukanovića. On kaže da sve indicije ukazuju na to da je reč o zajedničkoj režiji vlasti u Srbiji i Crnoj Gori i da 'svi spominju Vladimira Popovića Bebu da stoji iza toga'.“⁸³ Ovaj medijski atentator tako instantno biva inaugurisan u eksperta za situaciju u Crnoj Gori, s kojom nikakve veze nema, i postaje učesnik u novom prilogu, u kojem će, nekoliko dana kasnije, parirati Vuku Draškoviću, političaru na koga je svojevremeno pokušao atentat u Budvi.

Svojevrsan pokušaj repriziranja scenarija po kojem je Škoro postao poznat događa se dve godine kasnije, 12. aprila 2016, u vreme kampanje za vanredne parlamentarne izbore, kada direktor *Radio televizije Vojvodina* Srđan Mihajlović, nakon sastanka s njom, donosi konačnu odluku da umanjenjem plate od 20 odsto kazni dopisnicu te televizije iz Beograda, Svetlanu Božić Krainčanić. Razlog je to što je novinarka na konferenciji za štampu jedanaest dana ranije, 1. aprila, premijeru Srbije uputila pitanja koja zapravo nisu bila njena, već antivladine organizacije Inicijativa mladih za ljudska prava, koja ih je delila ispred zgrade Vlade. Uprkos tome što je u prethodne četiri godine premijer nebrojeno puta nedvosmisleno priznao da je činio greške i da po pitanju tadašnjih ideala ne misli više isto, ova organizacija nastupila je s ciljem izborne propagande nelogičnom parolom da traži od Vučića da se jasno odredi prema politici „Velike Srbije“, koju je zastupao tokom devedesetih godina prošlog veka. Tako je Svetlana Božić Krainčanić bila prinuđena da Vučiću postavi nekoherentno pitanje, čiji je drugi deo, zbog tendencioznosti i zlonamere, ispao potpuno kontradiktoran prvom: „Pošto ste rekli da je za vas jedina sporna stvar kada je Šešelj u pitanju njegova politika, koja je nazadna, da li to znači da se vi na neki način

⁸² „Škoroliks“, *Naše novine*, 16. maj 2014.

⁸³ „Škoro: Hapšenja izrežirale vlasti u Crnoj Gori i Srbiji“, *N1*, 18. oktobar 2016. (<http://rs.n1info.com/a202061/Vesti/Vesti/Srdjan-Skoro-o-hapsenjima-u-Crnoj-Gori.html>; pristupljeno 19. novembra 2016).

ne odričete te politike devedesetih, kada ste i sami bili uz Šešelja?⁸⁴

Budući da je kažnjena, dopisnica RTV-a iz Beograda obratila se portalu *Cenzolovka*, koji preko CINS-a zapravo kontroliše NUNS, i izrazila sumnje da je Mihajlović takvu odluku doneo pod političkim pritiskom. Taj tekst izlazi 13. aprila i istog trenutka epizoda se aktuelizuje kao novi slučaj cenzure i ugrožavanja slobode izražavanja, koji se kao novinarsko pitanje dalje servira premijeru. S obzirom na to da je Upravni odbor RTV-a pod direktnom kontrolom Demokratske stranke i Lige socijaldemokrata Vojvodine, Vučić je prozeo zamku i apelovao da niko u njegovu ime ne kažnjava novinare jer postavljaju pitanja, čime je stvoren identičan urednički vakuum kao i u slučaju Srđana Škora (ako se kazni novinar, sledi politizacija protiv Vučića i republičke vlasti, ako se ne kazni, onda se odobrava i podstiče neprofesionalno ponašanje novinara u sopstvenoj redakciji).

Zanimljivo je da je ova očekivana premijerova odbrana antivladine novinarku još više razljutila one koji su pokušali da otvore novu aferu i kojima je pošto-poto stalo da Vučića prikažu kao najvećeg neprijatelja slobodnog i nezavisnog novinarstva u zemlji, pa su NUNS i NDNV od saopštenja pod naslovom „Postavljanje pitanja je obaveza novinara“, nakon Vučićevog odgovora bili prinuđeni da u istom danu, sa samo satom razlike, napišu novo, koje će biti naslovljeno „Cinično je kada Vučić brani novinare i medijske slobode“, i to kao neku vrstu korektiva onome ranijem pošalju brzo svim medijima, otkrivši time svoje prave namere: da su na potpuno istom fonu sa Svetlanom Božić Krainčanić, i da nije nimalo slučajno što se radi aktualizacije svog slučaja obratila upravo njima. U rešenju koje je Srđan Mihajlović uputio svojoj zaposlenoj navodi se da je „postavljanjem pitanja koje je suštinski u vezi sa jednim od pitanja Inicijative, a naročito nuđenjem da se pročita lista pitanja i čitanjem izvornog spiska pitanja druge organizacije, zaposlena omogućila i dozvolila da treće lice utiče na programski proizvod“. Nelogična forma samog pitanja koje je Svetlana Božić Krainčanić postavila i tendenciozna manipulacija koja je prinudila da se ono jezički savije na tako neprirodan način, nisu pak zanimale Mihajlovića.

Kada je reč o Vladimiru Popoviću, ostaje potpuno nejasno kakvom se to tabloidizacijom ba-

vio dok je bio službenik Vlade od 2001. do 2003. godine, kada su svi tadašnji tabloidi pisali uglavnom protiv te iste vlade i Zorana Đinđića. „U uslovima kada se Biro za komunikacije optužuje da kontroliše sve medije, deluje prilično apsurdno da nema tog saopštenja DSS-a koje nije bilo objavljeno. I to u gotovo svim tiražnim novinama i elektronskim medijima“, navodi se u *Hajci*.⁸⁵ Ili, na drugom mestu, u vezi s Ulemekovim pismom: „I danas deluje neverovatno koliki je bio strah medija od Legije – i državnih, i privatnih, i levih, i desnih, i visokotiražnih i malotiražnih, i štampanih i elektronskih. Svi mediji su bez razlike ‘moralni’ da objave posebnu, izabranu fotografiju, da puste poseban film na kome se Legija šepuri u smešnoj uniformi, da daju prostor i pažnju (između četiri i pet minuta) kakvu ne dobija ni predsednik Republike.“⁸⁶ I Čedomir Jovanović je u svojoj knjizi na sledeći način opisao ponašanje medija dan nakon pobune JSO, 10. novembra 2001. godine: „U medijima je sve izgledalo kao da je Legija premijer, a mi pobunjenici. Njihovu konferenciju za novinare pratili su svi mediji.“⁸⁷

Ćurgus će dati sličnu izjavu za emisiju *Insajder* povodom Legijine predaje 2004. godine: „Onda smo uradili jedan zanimljiv eksperiment, potpuno frekvencijski, da vidimo za ta tri dana od predaje Legijine, dakle 4. maja prošle godine objavljeno je negde oko 220 tekstova i mi smo onda hteli da vidimo koliko se Legija uopšte kao pojam koristi i u tih 220 tekstova otkrili da se pominje 2.006 puta. To je prosto kao mantra, to je onako kao prizivanje neke tajne moći, misterije – Legija, Legija, Legija. To znači da je deset puta skoro prosečno u svakom tekstu pomenuto njegovo ime. A onda smo uporedili to koliko se puta pominje ime Zorana Đinđića za čije ubistvo je on glavnooptuženi i otkrili da je reč o par stotina. Što znači, prosto i kroz jezik tako ne možete to sakriti, vi vidite šta je tendencija, vi vidite ko treba da se pretvori u junaka, a ko treba da se baci u marginu i da se zaboravi.“⁸⁸ Tokom akci-

⁸⁵ Ćurgus-Kazimir, V., *Hajka – Analiza medijskih napada na Vladu Zorana Đinđića*, Evropski centar za toleranciju, Beograd, 2009, str. 16.

⁸⁶ *Isto*, str. 80–81.

⁸⁷ Jovanović, Č., *Moj sukob s prošlošću: Srbija 2000–2005*, Dan graf, Beograd, 2005, str. 105.

⁸⁸ „Insajder: Prepoznatljivi rukopisi“, *TV B92*, 4. jul 2005. (http://www.b92.net/insajder/arhiva/arhiva.php?nav_category=986&nav_id=402726; pristupljeno 29. maja 2015). Isto i na drugom mestu: „Podatak da je Legijino ime postalo svojevrсна mantra u roku od svega nekoliko dana posle njegove predaje, i to pre svega u štampanim medijima, pokazuje kako se ‘upumpavanje’ neke teme, ideje ili pojma može uraditi upravo mehanički.

⁸⁴ „Direktor Radio-televizije Vojvodine kaznio novinaru jer je Vučića pitala o Šešelju“, *Cenzolovka*, 13. april 2016. (<https://www.cenzolovka.rs/vesti/direktor-radio-televizije-vojvodine-kaznio-novinaru-je-je-vucica-pitala-o-se-selju/>; pristupljeno 1. maja 2016).

je „Sablja“ takođe je utvrđeno da su u toku kampanje za predsedničke izbore 2002. godine, članovi „zemunskog klana“ Miloš Simović i Dušan Krsmanović nosili iskonstruisana pisma Ljiljane Buhe, u službi kompromitovanja Vlade Srbije i Đinđićevih najbližih saradnika, na ruke u prostorije agencije *Beta*, „čije ih je uredništvo potom objavljivalo bez pogovora“, da bi se ta pisma iz medija zatim koristila u kampanji Demokratske stranke Srbije.⁸⁹ Ljiljana Nedeljković bila je dežurna urednica agencije *Beta* pre nego što je postala šef kabineta predsednika SRJ Vojslava Koštunice i njegova najbliža saradnica.

Autor *Hajke*, međutim, nije konstatovao nikakvo mešanje u uređivačku politiku medija sekretara Biroa za komunikacije u Vladi Srbije: „Vladimir Popović nije se bavio izradom strategije komunikacije sa javnošću. On je bio idealna osoba za tzv. krizni menadžment i 'ratnu' Vladu [...] Imao je pristup onoj vrsti informacija koje su mu omogućavale da realnije vidi slabosti i političku realnost Srbije. Njegovi zahtevi su često bili sasvim nerealni jer nije uzimao u obzir stvarni odnos snaga na društvenoj i političkoj sceni Srbije, ali su, s druge strane, u svom radikalizmu bili krajnje realni – to je radikalizam koji nudi rešenje po kratkom postupku. Zbog toga su neke od intervencija Vladimira Popovića suštinski bile kontraproduktivne jer su izazivale javne (negativne) reakcije pojedinih novinara i medija. Ipak, veoma je teško suditi o ukupnom učinku Vladimira Popovića na formiranje javnog mnjenja o Zoranu Đinđiću i njegovoj vladi jer nam nisu poznate i druge vrste reakcija medija, one koje nisu bile javno negativne.“⁹⁰

Treba napomenuti da je tekst „Politika, laži i video-klip“ nastao usled nezadovoljstva glavne urednice *Politike* zbog toga što je *Tanjug* baš od

Popovića uzeo izjavu povodom incidenta u toku predavanja Aleksandra Vučića na Londonskoj školi za ekonomiju (LSE), koji je izazvao kriminalac Nikola Sandulović, lažno se predstavljajući kao nekadašnji savetnik premijera Đinđića. Asocijativna konekcija koju prouzrokuje ukrštanje jedne državne agencije s Vladimirom Popovićem i sama pomisao da bi ovaj ponovo mogao da ima nešto zajedničko s nečim državnim bila je više nego dovoljna da „profesionalca“ Ljiljanu Smajlović izbaci iz takta. U izjavi koju je dao *Tanjugu* Popović je podsetio da je prilikom posete Londonu i nakon susreta s tadašnjim britanskim premijerom Tonijem Blerom, 24. aprila 2002. godine, Zoran Đinđić takođe održao predavanje na istom mestu i „da je i tada bila organizovana jedna grupa studenata, navodno iz Bosne, a povezana sa određenim ljudima iz Beograda, koja je takođe verbalno napadala premijera, te je jedan izvanredan događaj pao u senku režiranih incidenata“.⁹¹

I Ljiljana Smajlović pominje „sačekušu“ koju su bosanski studenti spremili pokojnom premijeru, dodajući da se slična stvar desila i tri godine ranije, decembra 1999. u Berlinu.⁹² Ono što je propustila da kaže jeste da ga ti bosanski studenti nisu prozivali, kako bi se to očekivalo, zbog saradnje s Blerom i pomoći koju je radi obračuna s organizovanim kriminalom Đinđić zatražio od britanskih obaveštajnih službi,⁹³ sa istim omraženim Blerom zbog kojeg je 2015. godine u seriji tekstova u *Politici* poručivala Vučiću da pažljivije bira svoje prijatelje, što je većini čitalaca i komentatora tog lista bilo dovoljno da zaključe da je Vučić isti izdajnik kao i Đinđić.⁹⁴ Na opšte iznenađenje prisutnih, studenti su bili vođeni i nahuškani propagandom tzv. građanski orijentisanih medija i udruženja u Srbiji, kao što su *B92*, *NUNS*, *Peščanik* i Institut za izveštavanje o ratu i miru iz Londona (IWPR), pa su tako usred predavanja „Srbija na putu u Evropu“ Đinđića prozivali zbog nekadašnjeg pokušaja saradnje s Radovanom Karadžićem i servirali mu dobro poznati fantazam o „volu na Palama“, koji i dan-danas živi u glavi

Legijino ime se, dakle, pominje u 254 teksta čak 2.007 puta. (Reč je o istraživanju medijske pokrivenosti Legijine predaje u periodu od 4. do 6. maja 2005). Pojmovi kao što su zločin ili ubistvo gotovo su izbačeni iz upotrebe. Sličan je odnos i prema žrtvama. One padaju u drugi plan. Pripreme javnosti da se neki drugi ljudi optuže za ubistvo Zorana Đinđića traju od stupanja na vlast nove vlade“ (Ćurgus-Kazimir, V., *Hajka – Analiza medijskih napada na Vladu Zorana Đinđića*, Evropski centar za toleranciju, Beograd, 2009, str. 171–172).

⁸⁹ „Šurovanje sa JSO i Zemunskim klanom“, *E-novine*, 17. mart 2011. (<http://www.e-novine.com/felton/45767-urovanje-JSO-Zemunskim-klanom.html>; pristupljeno 21. maja 2015).

⁹⁰ Ćurgus-Kazimir, V., *Hajka – Analiza medijskih napada na Vladu Zorana Đinđića*, Evropski centar za toleranciju, Beograd, 2009, str. 168.

⁹¹ „Beba Popović objasnio ko je Nikola Sandulović“, *Alo!*, 28. oktobar 2014.

⁹² „Politika, laži i video-klip“, *Politika*, 2. novembar 2014.

⁹³ *Svedočenje pred Specijalnim sudom Vladimira Popovića na suđenju za ubistvo Zorana Đinđića*, Helsinški odbor za ljudska prava u Srbiji, Beograd, 2006, str. 42; Mihajlović, D., *Povleneke magle i vidici. Tom 2: Zapis i kazivanja o životu i politici posle 5. oktobra 2000*, NEA-Beograd, Beograd, 2005, str. 173–174.

⁹⁴ „Prodavnica igračaka“, *Politika*, 21. februar 2015.

iznenađujuće velikog broja novinara, političara i intelektualaca.⁹⁵

Đinđić je tu epizodu, iako ga niko nije želeo čuti niti mu verovati, objasnio i u emisiji *Alpha forum* na nemačkoj televiziji, kada je između 21. i 26. minuta odgovorio da je preko Karadžića pokušavao da sruši Miloševića,⁹⁶ da nikakvog „vola“ nije bilo i da je, svedjedno, zbog toga platio političku cenu.⁹⁷ U intervjuu koji je dao 16. maja 2003. godine, istoričar Čedomir Antić, jedan od vođa studentskih protesta '96/'97. i portparol Demokratske stranke u periodu od februara do oktobra 1998. godine, takođe je potvrdio da ta priča nije tačna.⁹⁸ Pojedini srpski studenti na istoj Londonskoj školi za ekonomiju imali su 2014. godine operativnu ulogu u aferi „Plagijati“, realizovanoj na sajtu *Peščanika*, koja je imala trojaki smisao: diskreditaciju Univerziteta Megatrend zarad poslovnih interesa, diskreditaciju visokih funkcionera Vlade i Srpske napred-

95 U uvodniku za ubitačnu 125. radio-emisiju *Peščanika*, najveću sramotu tog medija, emitovanu dan nakon atentata kod hale „Limes“, 22. februara 2003. godine, Svetlana Lukić u tom smislu za Đinđića govori: „Juče je premijer bio u Banjaluci, nije igrao šah sa Mladićem, sekao je tamo neku vrpču, a sećam se, kao juče da je bilo, kako je Đinđić za vreme sankcija prema Srbiji i Republici Srpskoj stajao na mostu preko Drine i govorio – Drina je kičma srpskog naroda. Naravno, pitanje je da li bi taj čovek, na primer, prošao lustraciju.“ Teofil Pančić gotovo godinu dana ranije, 27. marta 2002, u istom programu, između ostalog, komentariše: „I taj Đinđić je pre ne baš mnogo godina dopuštao sebi da zastupa neke sasvim drugačije koncepte, da ne pominjem famoznog vola na Palama i ostalo. On je čovek koji je pragmatičan preko mere podnošljivosti.“

96 Vladimir Popović u svom intervjuu za magazin *Status* 2007. godine, između ostalog, navodi: „Govorim o onim prekodrinskim Srbima koji su se u jednom trenutku suprotstavili Miloševićevom ludilu. E sad, Zoran je taj trenutak iskoristio da se približi toj 'paljanskoj ekipi', ali ne zato što ih je voleo ili što im se divio, već zbog toga što je stalno tražio saradnike, odnosno koalicione partnere sa kojima će lakše da ruši Miloševića. Ako je to Milo, naravno da mu je bliži Milo od Miloševića, ako je tad bio Karadžić, onda i Karadžić, pa i sa Šešeljem se DS nekada nalazila i dogovarala, dok definitivno nisu uvideli da je to, u stvari, rezervna Miloševićeva stranka“ („Koštunica je moj Raskoljnikov“, *Status*, 1. maj 2007).

97 „Zoran Đinđić – intervju na nemačkom jeziku“, *YouTube kanal Fondacije „Zoran Đinđić“* (<https://www.youtube.com/watch?v=fuyipcCvtcW4>; pristupljeno 11. maja 2015).

98 „Svedok i istoričar“, *Hereticus: časopis za preispitivanje prošlosti 1/2008*, Centar za unapređivanje pravnih studija, Beograd, 2008, str. 276.

ne stranke zarad političkih interesa, kao i uspostavljanje čvrste asocijativne korelacije u javnom mnjenju između, navodno, ljudi sumnjivog obrazovnog kvaliteta na vlasti i pomenutog univerziteta.

KURIR I VREMENSKA MAŠINA

Kurirrov prilog koji je izazvao niz reakcija i asocijacija sadrži preupadljivo anticiptativnu komponentu u načinu na koji je predstavljen; tvrdi se nešto što se još uvek nije desilo (da Đukanović namerava da „srpske medije stavi pod šapu“), ali tako da se već unapred (iz iskustva), pa čak i po tačno navedenim fazama, zna na koji će se način to desiti, jer se već dogodilo na nekom drugom mestu (s medijima u Crnoj Gori).⁹⁹ Dakle, talas linčovanja medija koji se, navodno, već uveliko događa pod režimom Mila Đukanovića, preta da zahvati i Srbiju, u smislu da će ti mediji raditi protiv Vučića da bi postepeno kompromitovali srpske vlasti. Budući da je u to vreme u Srbiji već u jeku medijska kampanja o „cenzuri medija“, koja se jednačenjem po zvučnosti naslanja na primordijalnu predstavu o Aleksandru Vučiću s kraja devedesetih i tako metonimijski poništava svaku mogućnost spoznavanja promene u političkim stavovima tog označitelja, Vučiću se ovim tekstom nudi odgovor ko stoji iza svega toga: niko drugi nego njegov „lažni“ prijatelj Đukanović. Dakle, jedna opšta simulacija, uz potporu rekolekcija iz devedesetih o navodnom ugrožavanju medijskih sloboda, koja time što simulira slučajeve ugroženosti, tendencioznom i već unapred intencionalno određenom interpretacijom ugrožava zapravo ugled i kredibilitet vlasti koju optužuje. Istovremeno, ovaj tabloid se već izvesno vreme, a naročito zbog bliskih veza uredništva s Upravom kriminalističke policije i Tužilaštvom za organizovani kriminal, oličienim u insajderskim najavama hapšenja, u javnosti percipira kao list koji kontroliše premijer Srbije, pa tako *Kurirrov* prilog i Đukanoviću treba da sugerise da ga Vučić optužuje po istoj onoj matrici po kojoj premijera Crne Gore opozicija već optužuje u njegovoj državi. Odavde sledi da je tekst klasična spletko, čiji je cilj bio da treća partija međusobno zavadi dva premijera i naruši odnose između Srbije i Crne Gore, koji su, prema rečima oba zvaničnika, „najbolji od kad je Crna Gora postala samostalna država“.

99 „MILO SPREMA UDAR NA SRBIJU: Đukanović napada medije da bi preuzeo kontrolu!“, *Kurir*, 17. jun 2014.

Upravo na osnovu ove dvosmernosti u tekstu, tj. isporučivanja antagonih značenja za dva tačno određena primaoca, Đukanović će, kako bi je neutralisao, u svom odgovoru reći „da te konstrukcije zapravo ne 'ciljaju' njega i da veruje da će premijer Srbije Aleksandar Vučić pravilno dešifrovati rukopis“. Pošto se Vučić zahvalio na brizi i potvrdio da njegov kolega Đukanović nije daleko od istine kada poredi takvu vrstu medijskog nastupa sa 2003. godinom, čime je *Kurir*ov pokušaj izazivanja međudržavnih razmirica automatski propao, ovaj list je, tumačeći opasku premijera Srbije da će „država reagovati brže i snažnije nego što mogu da zamisle“ kao upozorenje crnogorskom premijeru, još istog dana kada je objavljen prvi tekst direktno napao premijera susedne države naslovom „Đukanoviću, mi ne pišemo u šiframa, to je manir Darka Šarića!“. U odgovoru koji, osim u naslovu, nema nikakav autentičan sadržaj u odnosu na prvi tekst, nego se samo ponavljaju delovi o fazama navodnog pokoravanja medija (diskreditacija, etiketiranje i proglašavanje „medijskom mafijom“, pakovanje lažnih afera i sudskih procesa i pretnje i prebijanje), kao ključni svedoci koji potvrđuju tezu *Kurira*, ali tako da su istovremeno unapred pripremljeni kao deo njene konstrukcije, navode se urednici upravo tri glavna opoziciona podgorička lista – Milka Tadić Mijović (izvršna direktorka nedeljnika *Monitor*), Mladen Milutinović (v.d. glavnog urednika lista *Dan*) i Željko Ivanović (direktor lista *Vijesti*).

Na ovaj način *Kurir* je pokušao da napravi presedan, uvodeći na mala vrata u političku scenu Srbije učesnike crnogorskog opozicionarnog delovanja da učestvuju u kreiranju afera i deluju na mnjenje susedne zemlje, baš kao što je list *Dan* to umeo da čini s Dušanom Prorokovićem, Vojislavom Šešeljem, Aleksandrom Tijanićem i drugima za vreme vlasti Zorana Đinđića. Na prvi pogled, posve je čudno da gotovo nikom od aktera javnosti u Srbiji ovaj metod nije bio dovoljna indicija na vreme s početka dvehiljaditih – kao da su svi kolektivno usnuli nekakvim snom Trnove Ružice i instantno zaboravili šta su tada bez ikakvih skrupula činili.

U tekstu se, prema načinu na koji komentarišu, jasno uočava da ova tri „svedoka“ uopšte i nemaju ulogu da se slože s *Kurir*om, nego pre da sami zastupaju tezu koju će ovaj tabloid zatim da prekrsti u svoju, što upućuje na to da je, po svemu sudeći, u pitanju zajednički organizovan i izrežiran poduhvat, jer tekst ne bi ni mogao biti formiran bez znanja da će „svedoci“ upravo tako reagovati. Iako *Kurir* ni u jednom momentu ne rizikuje da direktno napadne Vučića, veoma je indikativno to da se sve ono za šta tri podgorička urednika optužuju Đukano-

vića u Crnoj Gori do tančina slaže s onim za šta Aleksandra Vučića terete opozicija i većina medija u Srbiji (kontrola medija), pa je tako ovaj list samo izvršio ono što bi se moglo nazvati „logičnom rokadom“, nakon koje niko i ne primećuje da se desilo bilo šta neuobičajeno. Zanimljivo je i da je bez ikakvih reakcija prošlo to što je na listi „dokaza“ kako se Đukanović obračunava s medijima na prvom mestu navedeno da je 4. oktobra 2001. godine tužio bivšeg urednika *Dana* Vladislava Ašanina zbog prenošenja teksta o „duvanskoj mafiji“ iz hrvatskog *Nacionala*; dakle, zbog teksta koji su njega, Đinđića i Subotića optuživali za umešanost u šverc cigareta, droge, nafte, za naručivanje ubistava i sl., zbog čega je Ašanin bio osuđen na tri meseca zatvora. Godinu i po dana biće potrebno *Kuriru* da, zloupotrebom jednog od svojih bivših direktora, Aleksandra Kornica, novembra 2015. godine u navedenoj matrici jednostavno zameni označitelj Mila Đukanovića s Aleksandrom Vučićem.

Koji je motiv, dakle, naveo jedan srpski tabloid da 2014. godine na ovakav način u svoju korist ubaci momenat s *Nacionalom* Ive Pukanića? Veza koja to aminuje može biti samo jedna – srpsko tužilaštvo, koje u isto vreme vodi dva sudska postupka, protiv Stanka Subotića i Darka Šarića, kojima je manipulisalo u političke svrhe, u oba slučaja pokušavajući da obuhvati i Mila Đukanovića. Jer zašto ne bi mogao time da se služi *Kurir*, ako je u dogovoru sa svojim prijateljem Miljkom Radisavljevićem i Borisom Tadićem još 2009. godine to mogao Srećko Kestner, kada je u istom tužilaštvu ponavljao navode iz *Nacionala* koje je 2002. porekao? Kako je moguće da crnogorska medijska bulumenta, svojevršni „novinari u civilu“, tužbe protiv novinara koji učestvuju u nezapamćenoj hajci difamiranja nečijeg imena, ili u izmišljanju afera, odjednom, baš kao i njihove kolege u Srbiji danas, ili u vreme Đinđića, nazivaju „obračunavanjem sa medijima“ i „napadima na slobodu izražavanja“? I to baš onako kao što su to u slučaju teksta iz *Blic Newsa* o asfaltiranju auto-puteva iz 2001. godine činili Željko Cvijanović, ili pak Predrag Popović u srpskom *Nacionalu*, kada ga je Zoran Đinđić tužio zbog napisa koji su ga optuživali da je za doček 2002. godine „potrošio 50.000 američkih dolara, da je putovao privatnim avionom (u strogoj tajnosti proveo najluđu noć), a da je avionske karte platila država i da je Đinđić bio u društvu kriminalaca“?¹⁰⁰

100 Čurgus-Kazimir, V., *Hajka – Analiza medijskih napada na Vladu Zorana Đinđića*, Evropski centar za toleranciju, Beograd, 2009, str. 24.

GDE JE AVION, TU JE I CANE

Ovaj poslednji primer veoma je interesantan radi objašnjenja kako u javnom mnjenju funkcioniše kompulzivni mehanizam repeticije, tj. kako se i na koju vrstu zaključivanja najčešće računa kada su u pitanju prosečni konzumenti medija. Da bi nastupio manje-više nesvesni momenat, uvek je potrebno da se jedan označiteljski lanac makar delimično odvoji od svog označenog, tj. neka sintagma ili skup reči od svog pojma ili značenja, a u ovom slučaju konteksta, da bi se zatim desilo da taj lanac nekim čudom pruža otpor svim nailazećim lancima tako što se periodično, nevezano za činjenicu koliko je vremena prošlo, ponovo javlja u identičnom obliku, menjajući samo svoja označena, tj. poprimajući nove konkretne kontekste, ali nipošto strukturu svoje sintagme. Takav lanac, kada je ovaj primer u pitanju, čine arbitrarno povezani označitelji Zoran Đinđić i avion, koji se više ne odvajaju jedan od drugog, zato što će se aktivirati svaki put kada bude bilo reči o nekom službenom putovanju premijera koje zahteva to prevozno sredstvo. Sintagma nastaje u listu *Panorama* 20. aprila 2001. godine, u tekstu „Trgovac cigaretama svoj avion pozajmljuje Đinđiću“, u kojem stoji rečenica: „Sasvim je interesantno da je istim avionom do prošle godine leteo i predsednik Crne Gore Milo Đukanović“, da bi se zatim ponovila 15. maja u Pukanićevom *Nacionalu*, koji se „poziva na fotografiju objavljenu u *Politici*, na kojoj se vidi da Zoran Đinđić za službeni put u Moskvu koristi avion Stanka Subotića Caneta, kao krunski dokaz da Subotić ima potpunu Đinđićevu zaštitu“.¹⁰¹

Nakon posete Đinđića vladi Ujedinjenih Arapskih Emirata za Novu godinu, Predrag Popović januara 2002. godine realizuje treću pojavu sintagme, optužujući pokojnog premijera na prethodno citirani način, na osnovu čega urednik srpskog *Nacionala* dobija prostor na *TV B92* da ponovi optužbe, dok hrvatski *Nacional* tvrdi da je Đinđić u Emiratima bio gost Stanka Subotića, a ne vlasti te zemlje – i označitelje više ništa ne može da razdvoji. „Uzalud je bilo to što je Đinđić, u tužbi protiv *Nacionala*, priložio avionske karte iz kojih se vidi da je leteo redovnom linijom JAT-a Beograd–Istanbul, pa do Dubajai, u povratku do Frankfurta i odatle ponovo redovnom JAT-ovom linijom do Beograda. [...] Pokušaj premijera da opovrgne laži, na kraju se sveo na to da je on optužen da sprovodi 'hajku' protiv *Nacionala* i guši 'slo-

bodu' medija u Srbiji“, piše Čurgus.¹⁰² Od ovog trenutka za Zorana Đinđića postaće nemoguće da bilo kuda otputuje avionom, a da se pre bilo kakvog razmišljanja i bez obzira na naknadne dokaze unapred ne reaktivira taj uvek isti označiteljski sklop u javnom mnjenju; nesvesno deluje pod parolom 'ništa nas ne može ubediti u suprotno'.

Za doček 2003. godine Đinđić je pozvan na inauguraciju predsednika Brazila u Rio de Žaneiro, a scenario koji je nastupio godinu dana ranije već je sasvim neizbežan; inicira ga Demokratska stranka Srbije, u formi saopštenja za medije, i to četiri dana uoči Nove godine, poslednje koju će Zoran Đinđić dočekati. Sintagma se sada proširuje i deluje u vidu tri konjunkturalna i uzajamno stabilno uspostavljena označitelja: Zoran Đinđić, avion i Nova godina. Saopštenje pod nazivom „Đinđićeva novogodišnja putešestvija“¹⁰³ ponavlja neistine od prethodne godine i transponuje njihov smisao na ono što tek treba da se dogodi (slično kao u *Kurir*ovom tekstu); pošto su zvanični razlozi dočeka 2002. godine bili samo laž i obmana, takav mora biti i doček 2003. godine. Najzad, obraćanje postaje cinično, posprno i arogantno, ne propušta se da se navede da je Đinđić još gori od Miloševića, što se nimalo ne razlikuje od uvodnika koje danas, kao i onda, dođe, u radio-emisiji *Peščanik* sastavlja Svetlana Lukić (ona su zapravo još gora), saopštenja kaka pišu Nova stranka, pokret „Dosta je bilo“ i Demokratska stranka, ili uopšte dominantnog tona u tekstovima na *Peščaniku*, *Autonomiji*,

¹⁰² *Isto*, str. 24–25.

¹⁰³ Integralni tekst saopštenja od 27. decembra 2002. godine: „Premijer Srbije Zoran Đinđić dočekao je novu 2002. godinu o državnom trošku u Abu Dabiju, gde je, navodno, trebalo da sklopi neke 'važne poslove', od kojih nije bilo ništa. Novu 2003. planira da dočeka u Rio de Žaneiru, gde navodno treba da prisustvuje inauguraciji novog predsednika Brazila. Đinđić treba da objasni javnosti kako to da se neodložni državni poslovi obavljaju baš u vreme novogodišnjih praznika i to u elitnim turističkim mestima, kao i koliko državnu kasu koštaju njegova novogodišnja putešestvija i ko je od toga, osim njega i njegove porodice, imao bilo kakve vajde. S obzirom na ove 'reformske' trendove, očekujemo da će Đinđić, pre isteka svog mandata, dočekati kinesku novu godinu u Pekingju i jevrejsku u Tel Avivu. U poređenju sa Đinđićevom inventivnošću i smislom za egzotiku, Slobodan Milošević je bio čist naivac – zadovoljavao se lovištem u Karađorđevu. U međuvremenu, desetine hiljada radnika koji ostaju bez posla i osiromašeni narod, mogu da 'slave' za sve oskudnijom 'reformskom' trpezom, ako im ne iseku struju.“

¹⁰¹ *Isto*, str. 53–54.

Teleprompteru, *Vremenu*, *Danasu*, ili u nastupima javnih ličnosti iz raznih sfera života na društvenim mrežama koje nipodaštavaju svaki potez aktuelne vlasti Aleksandra Vučića.¹⁰⁴ Sledećeg dana, 28. decembra 2002, saopštenje DSS-a preneli su *Blic*, *Večernje novosti*, *Nacional*, *Ekspres*, *Politika* i drugi.

U repetitiji, dakle, određeni označitelji bivaju apstrahovani iz jezičkog lanca i prezervirani tako što se kao tzv. prva pomisao medijskih konzumenata povezuju uvek na isti način i tako ne mogu jedan bez drugoga. A gde je prva pomisao, tu su odmah i one naredne, da je upotpune i nastave; asocijacija na Đinđića i avion odmah ide do 'Caneta' i 'Mila', zatim i do 'Bebe' koji prati Đinđića na službenim putovanjima, a s ovim označiteljima tu su i kriminal, kriminalci, cigarete, mutni poslovi i cenzura. Najbitnije, ovakvim psihičkim procesom, koji je pseudokognitivan, odnosno samo nalikuje nekakvoj misaonoj, promućurnoj radnji, a da u stvari to ni izbliza nije, konzumenti se teraju da „mislje“ na jedan zacrtan i ubuduće jedini način, koji sa sobom povlači kategoričko odbacivanje svakog drugačijeg nazora i objašnjenja. Međutim, upravo u ovom odbacivanju krije se onaj pravi nesvesni postupak cenzure, kakav je još Frojd naznačio 1900. godine u svom kapitalnom delu *Tumačenje snova*, dok se kompulzija sastoji u tome što smešta konzumenta u paralelni svet, čvrsto ga vezujući za isti na način Hajdegerovog bitka-u-svetu (kao da mu kompletno bivstvovanje zavisi od toga), i naređuje mu da, da se slika sveta nikada ne bi srušila i da ga ne bi razočarala, nastavi da pothranjuje njegovu egzistenciju.

104 Bilo je potrebno da prođe punih trinaest godina pa da Bojan Pajtić, predsednik Demokratske stranke, premijeru Vučiću uradi isto ono što su Demokratska stranka Srbije i *Blic News* preko hrvatskog *Nacionala* 2002. godine činili premijeru Đinđiću, tadašnjem predsedniku DS; 4. januara 2016. godine na Tviteru je napisao: „Drugari, ako vas noćas na putu ka Feketiću zaveje, ostavite svaku nadu. Supermen je u Dubaiju.“ Pajtić je na ovaj način sa iste mreže preuzeo glasinu svog stranačkog kolege Gorana Ješića da se Aleksandar Vučić u vreme snežnih padavina u Srbiji, nošenih košavom, koje su izazvale kolaps u saobraćaju, nalazi u Dubaiju i da je tamo dočekao Novu godinu (identična prilika, identična država). Sutradan, na konferenciji za novinare u prostorijama SNS, premijer je demantovao tvrdnje „lidera opozicije“ i dodao da nije prešao granice Srbije, te da je 1. januara pre ostalih došao u vladu, odjavljujući konferenciju sarkazmom: „Srećan rad i pozdrav iz Dubaija!“ („Vučić: Voleo bih da ne bude prevremeni parlamentarni izbori“, *Politika*, 5. januar 2016).

PAZI, SNIMA SE!

Mehanizam sličan ovome tako je formiran i u vreme Vučićeve vlasti, a sada je reč o vremenu digitalnih tehnologija koje su svima dostupne, u povezanim označiteljima: Aleksandar Vučić (ili Vlada uopšte), alarmantna situacija i novinarske kamere. Onoliko malo napora koliko je početkom 2003. godine potrebno uložiti da bi se Đinđić povezo s kriminalom, toliko je 2014. malo potrebno da bi se Vučić povezo sa cenzurom i kontrolom medija, jer, baš kao i kod Đinđića kriminal, cenzura kod Vučića kao predstava postoji još od ranije (devedesete). Februara 2014. godine kolone vozila ostaju zavezane u blizini vojvođanskog mesta Feketić, a premijer preko malih ekrana obaveštava javnost da je neophodna pomoć i da se on priključuje akciji spasavanja. Nekoliko sati kasnije, Javni servis *RTS-a* emitovaće u vestima prilog koji prikazuje Vučića kako pomaže da se iznese dete iz autobusa i predaje ga pripadnicima vojske, koji ga zatim smeštaju u helikopter. Iznenada, za veoma kratko vreme, ova scena na društvenim mrežama i u delu javnosti biva protumačena kao sve samo ne ozbiljna; u nezaustavljivoj lavini podsmevanja, šegačenja, ponižavanja i vredanja, reinterpretiranim snimkom i brojnim fotomontažama na internetu, veoma sličnim onima kakve su se u Đinđićevo vreme mogle naći uglavnom u štampanom listu *Bre!*, Vučić po obrascu „kontrola medija“ biva optužen za režiranje jedne degutantne predstave u svrhu predizborne kampanje, da je došao samo kako bi glumio pred kamerama medija kojima je naredio da ga snimaju, pa je tako za tili čas događaj koji je u osnovi trebalo da bude plemenit, malo ko još mogao da vidi kao takav.

Nije bilo medija koji u narednih nedelju dana nije pisao o tome, među kojima velika većina negativno. *Peščanik* je išao čak toliko daleko da je tvrdio da će „slučaj Feketić“ biti okosnica zbog koje će Vučić biti poražen na izborima koji su već tada bili raspisani za mart.¹⁰⁵ Pojava Jasminke Kocijan, novinarkice agencije *Tanjug*, u žiži interesovanja najpre društvenih mreža, a potom i pojedinih medija, posebno je zanimljiva kako bi se prikazalo do koje mere u određenim uslovima prednjači primordijalna predstava o nekom imenu, koja kao buldožer odbija sve što nije u skladu s njom. Javljujući se „sa bolovanja“, ona je na Fejsbuku iznela tvrdnje da Vučićeva intruzija u Feketiću nije bila samo loš

105 „Mečava u Feketiću“, *Peščanik*, 4. februar 2014. (<http://pescanik.net/mecava-u-feketicu/>; pristupljeno 23. maja 2015).

marketing nego da je taj potez čak direktno ugrozio živote zavejanih ljudi, jer je premijer navodno naredio ekipama Crvenog krsta da sačekaju sa spasavanjem dok se njegova scena ne snimi, a zalede ovakvoj neargumentovanoj izjavi, po automatizmu koji diktira označitelj, daje i predsednik Nove stranke Zoran Živković, samo zato što mu se dopada način na koji „razmišlja“ Kocijanova. Narednog dana, kada je Ranko Demirović, član Nacionalnog tima Crvenog krsta i koordinator razvoja programa za pripreme, koji je lično učestvovao u događajima koje je opisivala Kocijanova, demantovao ove navode, novinarka *Tanjuga* objavila je da je demanti Crvenog krsta napisan pod prinudom Vučićevog kabineta. Navode Jasminke Kocijan prenosi zatim fantomski sajt pod neformalnom podrškom NUNS-a, Glasno.org, koji će postojati svega još nekoliko meseci, a u međuvremenu služiti tome da se sadržaji s društvenih mreža koji kreiraju afere protiv vlasti prevedu u medijske članke radi daljeg preuzimanja.

Posebno zbunjajući detalj u pokušaju širenja ove afere tiče se novinarskog komentara objavljenog 8. februara u listu *Danas*, koji je potpisao Danko Smukov, „stručnjak za tržišne komunikacije“. Iako tekst pokazuje sve manjkavosti navoda novinarkinje Kocijan i ima za predmet samo komentarisane njenih tvrdnji, urednički kolegijum lista *Danas* odlučuje se da ovaj prilog objavi pod naslovom „Kad Tanjug zakaže“, okrivljujući tako državnu agenciju za ono od čega je i sama novinarka Kocijan na početku svog posta na Fejsbuku pokušala da se ogradi, ističući da govori u svoje lično ime. Usled ovakvog razvoja situacije, direktorka *Tanjuga* Branka Đukić odredila je kaznene mere novinarki zbog neprofesionalnog odnosa prema poslu i nanete štete ugledu kuće za koju radi, premeštajući je s mesta urednika Multimedije na mesto distributera deska, a protiv lista *Danas* najavila tužbu zbog navedenog naslova u prilogu. Na ovu odluku direktorke, Kocijanova je odgovorila kontratužbom protiv nje za mobing, tj. zlostavljanje na radu, tvrdeći da u ugovoru o radu „ne postoji klauzula o zaštiti konkurencije, kao ni odredba o ponašanju na društvenim mrežama“. Ovim je novinarka *Tanjuga* odbila da preuzme odgovornost za napisanu reč, s obrazloženjem da je bila „na bolovanju“, premda su društvene mreže zakonom regulisane kao sredstva za javno informisanje – slično kao što ni Radomir Počuča, koji je preko iste mreže pretio nevladinoj organizaciji Žene u crnom, nije video nikakvu vezu između svojih napisa i činjenice da je službenik policije, jer ih je „pisao u slobodno vreme, a ne dok je bio na dužnosti“, nakon čega je momentalno suspendovan.

Po istom principu po kom će nekoliko meseci kasnije stati na stranu Srđana Škora, bivšeg šefa deska *Večernjih novosti*, Udruženje novinara Srbije, potpuno apstrahujući odgovornost novinarkinje, negodovaće zbog ponašanja direktorke *Tanjuga* Branke Đukić, a prilikom prikaza slučaja Jasminke Kocijan potpuno će prećutati demanti Crvenog krsta na sve što je ova tvrdila na društvenim mrežama.¹⁰⁶ Na ovom primeru se više nego jasno uočava jedna nužnost u provođenju manipulacije: nemoguće je voditi medijsku kampanju o „cenzuri u Srbiji“ a da se pritom na nekom drugom mestu, u nekom detalju ne pribegne prikriivanju, tj. cenzurisanoj informaciji ili njihovih delova.¹⁰⁷ Pitanje prava i odgovornosti na internetu postaće nakon ove i sličnih epizoda posebno važna tema, koju će kreatori afera u korist „slobode izražavanja“ tumačiti na najrazličitije načine.

Onako kako je Đinđiću bilo nemoguće da putuje avionom u inostranstvo, posebno za Novu godinu, a da se oko toga ne aktiviraju označitelji u službi pothranjivanja primordijalne slike o njemu kao kriminalcu, tako ni Vučića kamere medijskih ekipa u vanrednim situacijama ne mogu da snimaju, dakle, da se čini ono što je inače sastavni deo novinarskog posla, a da to nije u službi kontrole ili posebne naklonjenosti medija, u sklopu nekakve unapred režirane predstave radi samopromocije premijera i članova Vlade. Samo četiri meseca kasnije, novinarskim kamerama praćena solidarnost premijera i ministara sa svim službama angažovanim tokom katastrofalnih poplava koje su zahvatile trećinu teritorije Srbije, njihovo učešće na licu mesta, krčenje puteva, spasavanje ljudi iz kuća okruženih vodom, isporuka hrane i drugih osnovnih sredstava za život, isti akteri ocenili su kao sramotno samoreklamiranje u trenucima dok su brojne porodice unesrećene vremenskom nepogodom, baš kao i svojevremeno Đinđićevo veslanje u čamcu tokom poplave u Loznici.¹⁰⁸ Onima pak koji takve teze plasiraju, s

106 „Tanjug – Diskvalifikovani protivkandidati direktorke Branke Đukić“, *UNS*, 4. mart 2014. (<http://www.uns.org.rs/sr/desk/UNS-news/23167/tanjug---diskvalifikovani-protivkandidati-direktorke-branke-djukic.html?position=1>; pristupljeno 23. maja 2015).

107 Konzumente će za istu informaciju i radi slične namene kao i UNS uskratiti i medijski atentator na Aleksandra Vučića, Slaviša Lekić. On će u prvoj od dve dosnimljene epizode serijala *Mediji u Srbiji: Hronika propadanja*, emitovanoj na TV N1 23. decembra 2015. godine, opovrgnute tvrdnje Jasminke Kocijan, stare gotovo dve godine, ponovo prikazati kao neopovrgnute.

108 Jovanović, Č., *Moj sukob s prošlošću: Srbija 2000-*

druge strane, nimalo ne smeta da objavljuju pozitivne priloge o angažmanu ministra inostranih poslova Austrije Sebastijana Kurca tokom poplava u toj zemlji, ili o pomoći pri čišćenju snega u Francuskoj koju je lično pružio predsednik Fransoa Oland.

Članovi Vlade, baš kao i premijer u Feketiću, optuživani su da ne rade svoj posao i da u stvari ne treba da budu tu, već u svojim kabinetima, a paralelno s tim, tabloidi *Blic* i *Alo!*, u vlasništvu Ringier Axel Springera, okolnosti poplava i vanredne situacije u zemlji koristili su da po ko zna koji put napadnu predsednika Srbije Tomislava Nikolića upravo iz oprečnih razloga – zato što nije odmah došao na lice mesta, lažno ga optužujući da je 17. i 18. maja 2014. godine bio u svom rodnom selu i pekao rakiju, zbog čega se predsednik žalio Savetu za štampu.¹⁰⁹ Reporterske grupe koje snimaju članove

2005, Dan graf, Beograd, 2005, str. 50.

109 Ista dva tabloida u vlasništvu kompanije Ringier Axel Springer, samo mesec dana posle tragedije prozrokovane padom vojnog helikoptera u blizini Aerodroma „Nikola Tesla“ prave aferu od slučaja gašenja jednog od tri motora tokom leta vladinog aviona „falcon 50“, kojim su predsednik Srbije Tomislav Nikolić i njegovi saradnici 17. aprila 2015. putovali u posetu Vatikanu. Nakon što je avion odlukom pilota u pojasu iznad hrvatskog primorja vraćen u Beograd, a poseta otkazana, *Blic* najpre objavljuje da je avionu bilo bliže da sleti u Vatikan, da bi zatim lansirao priču o kafi kopilota prosutoj po komandnoj tabli, koja je uzrokovala najpre izvlačenje „slotova“, potom naglo poniranje letelice i konačno gašenje motora – kako bi se podsmevao opasnosti i šoku koji su članovi posade pretrpeli („OTKRIVAMO Prosuta kafa prizemljila Nikolića“, od 18. aprila, „Predsednikovi ljudi drhtali bez razloga“, od 19. aprila, „KVARA NIJE BILO Drama u ispravnom avionu“ i „POTVRĐENO PISANJE BLICA Kopilot priznao: Prosuo sam kafu u Nikolićevom avionu“, od 20. aprila). Dokumenti koje je tabloid koristio za spinovanje stizali su s adrese Direktorata za civilno vazduhoplovstvo, čijim Upravnim odborom tada predsedava ministarka za saobraćaj i infrastrukturu Zorana Mihajlović, kojoj će urednik u *Blicu* Svetomir Marjanović nekoliko meseci kasnije postati savetnik za medije. Godinu dana kasnije, savetnica za medije predsednika Srbije Stanislava Pak napisala je za *Politiku*: „Pojedini tabloidi su veoma moćni, čak 'utiču' i na svetsku javnost. Naime, pre nešto više od godinu dana, vratili smo se iz zvanične posete Vatikanu, zbog prestanka rada motora aviona Vlade Srbije, kojom prilikom smo padali čitavih 2,7 km i pravim čudom ostali živi. Voljebnom informacijom koja je nezakonito dospela do *Blica*, ispalo je da se nismo vratili zbog zastrašujućeg incidenta u vazduhu, već zbog nekakve proste kafe. Besmislena spinovana priča iz kuloara, koji

Vlade nazivaju se njihovom „novinarskom svitom“, koju, valjda, Vlada Srbije vuče svuda za sobom, pa se tako pojedini novinari, komentatori na društvenim mrežama i pseudointelektualci koji su, pored visokoparnih profesija, ne krijući razgaljenost, začas pokazali da im podjednako dobro leže meteorologija, crna hronika i dnevna politika (npr. peščanikovci Dejan Ilić, Saša Ilić i Sofija Mandić),¹¹⁰ okreću protiv takve fiktivne grupe kolega i optužuju ih za saučesnike u zaveri koju sprovode Vlada i premijer – dakle, po sličnom ključu kao što je Vesna Pešić, među ostalima, tumačila smenu Rodoljuba Milovića.

Jer ovde nije reč prosto o nepoverenju, da bi se zatim ono proglasilo opravdanim, već o prisilnom mehanizmu koji mediji usađuju konzumentu – identičnoj vatri kojom se vodio i pisac saopštenja Demokratske stranke Srbije 27. decembra 2002. godine – i koji bukvalno goni i unapred nameće okvir kojim treba da se protumači sve što ima veze s Aleksandrom Vučićem. Poput naočara navučenih kako bi se, na koju god stranu da se pogleda, pronalazio put koji će ukazati na jednu te istu sliku laži, obmane i zavere. Situacija koja dokazuje da subjekt svesti i promišljanja nema ništa s ovim radnjama dešava se onda kada iste te televizijske kamere, koje su se opet koristile da bi se obavljalo ono što podrazumeva regularan posao novinara reportera,

preziru svoju zemlju i legalno izabranog predsednika je obišla svet i naravno dospela u Vatikan. Tokom posete Vatikanu, koja je usledila nakon pola godine, čuli smo priču da je poseta odložena zbog kafe! A to što je papa Francisko na predlog predsednika Nikolića u prijateljskom razgovoru u Vatikanu, odlučio da se pitanje kanonizacije Alojzija Stepinca, razmatra sa predstavnicima Srpske pravoslavne crkve o tome nije u našim medijima bilo ni reči!“ („Ko sklanja Nikolića sa političke scene“, *Politika*, 26. maj 2016).

110 Indikativna je činjenica da se upravo isti dvojac, koji se u međuvremenu prekalifikovao u eksperte za prirodne nepogode, filolog i politikolog Dejan Ilić i pravica Sofija Mandić, dve godine kasnije, u vreme poplava u martu 2016. godine, na *Peščaniku* ponovo uključio u obmanjivanje javnosti, koje podrazumeva i namerno izvrtanje odredbi iz Zakona o vanrednim situacijama i selektivno citiranje njegovih članova, što je Mandićeva činila po uputstvima svoje starije kolegice i mentorke Vesne Rakić Vodinić. U pitanju su tekstovi: „Nemoj, Vesna, da plačeš“, od 10. marta, te „Poplavni *dejavu*“, od 11. marta. U prvom od ova dva priloga cinik Dejan Ilić manipulirao je i tako što je, citirajući Aleksandra Vučića, nakon upravnog govora dopisao rečenicu u prvom licu („Ja ću vam dati novac da kupite novi nameštaj i belu tehniku“), koju premijer ni u jednom trenutku nije izgovorio.

18. maja 2014. zabeleže napad meštana Krupnja na ministra pravde Nikolu Selakovića, zbog čega nastaje opšta euforija, a novinarska ekipa koja je scenu snimila odjednom se diže u nebesa. Označitelj 'novinarska kamera' tako u ma kom kontekstu (označenom) uvek služi samo radi jednog cilja – da se kompromituje glavni označitelj, koji na okupu drži čitavu sintagmu.

Prigovor o hiperaktivnosti, koji je upotrebljen u ovom slučaju, u Srbiji je, zanimljivo, najčešće bio vezan za funkciju premijera. Odakle ta vizura da mesto premijera ne treba da bude toliko eksponirano i reklamirano, kao i negodovanje kada po prirodi značaja svoje funkcije kupi najveći broj naslovnih strana u štampanim i elektronskim medijima, s obzirom na svoje diverzifikovane aktivnosti? Odgovor na ova pitanja možda se krije u činjenici što je takvih „kritika“ bilo mnogo manje u periodima kada je premijerska funkcija bila uzurpirana i protokolarizovana upravo od strane one funkcije koja prema Ustavu treba da bude protokolarna – s mesta predsednika Srbije ili Jugoslavije. U takvim okolnostima, premijerski posao svodio se na puko činovništvo, potpisivanje dokumenata koje je inicirao i nalagao neko drugi, dok su se kod onoga kome je pripala načelno protokolarna funkcija aktivizam i eksponiranost sami po sebi podrazumevali, kao u slučaju Slobodana Miloševića i Borisa Tadića. U onim periodima kada su pak nadležnosti postavljene na svoje mesto, kao tokom vlade Zorana Đinđića i Aleksandra Vučića, kada se predsednici Srbije Milan Milutinović i Tomislav Nikolić drže svojih ustavnih ovlašćenja – nasuprot tome, neočekivano dolazi do nerazumevanja i revolta u javnom mnjenju, čak sasvim paradoksalno, i do optužbi za zaobilazanje institucija, autoritarnost, diktaturu i slično.¹¹¹ Dakle, upravo onda kada premijer počinje da radi ono što je u opisu njegovog posla, on zadobija kvalifikaciju da je „još gori od Miloševića“ i da je hiperaktivan – jer nije očuvana subverzivna veza protokolarizacije premijerskog mesta s neke druge funkcije, na koju javno mnjenje očigledno lakše pristaje.¹¹²

111 Videti prepisku između Aleksandra Molnara i Vesne Pešić na sajtu *Peščanika* u tekstovima: „Šmitova ideja suverene diktature u delima Zorana Đinđića“, od 12. aprila, „Molnarova kritika Zorana Đinđića“, od 8. maja i „Odgovor Vesni Pešić“ od 19. jula 2010. godine.

112 Neverovatan primer predstavlja prilog u trajanju od dva i po minuta, koji televizija N1 u svom dnevniku od 19 sati emituje 13. novembra 2015. godine, a nakon kojeg se na sajtu pojavljuje „vest“ pod naslovom „Vučić na televiziji redovniji i od vremenske prognoze“ (radni naslov bio je: „Vučić stalno na televiziji“). Cilj

CREDO QUIA ABSURDUM

Baš kao i u epizodi sa Đinđićem, kada kulminaciju repetitive, koja svoje poreklo ima u nesvesnom, prouzrokuje čin kompulzivnog dopisivanja onog označitelja unutar lanca koji nedostaje da bi se, bez obzira na to da li činjenice idu tome u prilog, upotpunila delotvorna sintagma u kojoj jedan član sam po sebi kao da već priziva drugi, tako je nepunih deset meseci nakon poplava, sintagma Vučić – vanredna situacija – novinarske kamere ponovo oživila u slučaju pada vojnog helikoptera, 13. marta 2015. godine. Dve metonimičke okolnosti pojačavaju ovaj događaj do kulminacije: prvo, helikopter koji se srušio u blizini Aerodroma „Nikola Tesla“ u Surčinu isti je onaj sa snimka iz Feketića u koji se otprema spase-no dete iz smetova; drugo, datum nesreće pada u dan nakon godišnjice atentata na Đinđića, a s obzirom na rokadu u medijskom tetraedru hajke, koja je izvršena nad označiteljima Đinđić i Vučić dolaskom potonjeg na vlast, te da je žal za Đinđićem zbog toga većinom kolinearna s mržnjom prema Vučiću, nervoza i glad za medijskim kanibalizmom u ovoj epizodi još su naglašeni.¹¹³ Metonimički označitelj helikop-

priloga jeste da se, „prema gruboj proceni“, pokaže kako je premijer Srbije za svega tri dana intenzivnih aktivnosti premašio televizijsku minutažu od čak osam sati, da bi se u stilu „novinarskog profesionalizma“ zaključilo: „Ove nedelje zato niste morali da budete stručnjak za monitoring medija da biste, golim okom, zaključili isto što i oni koji jesu stručni. Bilo ga je previše [premijera Vučića, *prim. aut.*], a mediji su odigrali ulogu biltena.“ Ovom porukom otvoreno se, dakle, izražava nezadovoljstvo uopšte tolikom prisutnošću i praćenošću premijera u medijima, kada se prilozi o njemu pojavljuju u pozitivnom ili makar neutralnom kontekstu. Svakodnevna upotreba istog označitelja u negativnoj konotaciji se pak sama po sebi podrazumeva i ne predstavlja ovom mediju razlog za brigu, niti je predmet analize „stručnjaka“.

113 Demonstraciju kako je metonimija među pripadnicima „zemunskog klana“ upotrebljena za šifrovano označavanje Zorana Đinđića, naveo je pred tužiocem jedan od članova organizovane bande, Dušan Krsmanović: „U tom periodu, u razgovoru sa Miletom Lukovićem, rečeno mi je da treba da se ubije neko. Nije rekao ko, ali je pokazao mesto na uvetu gde se stavlja minđuša. Pitao sam Jurišića šta to znači. Da treba nekoga da ubijemo, a to je povezivao sa minđušom. Jurišić mi je objasnio da treba da se ubije Đinđić, jer je minđuša u stvari đinđuva, što je bila asocijacija na Đinđića“ (Novaković, M., *Državo, ruke uvis!*, Vukotić media, Beograd,

ter (slično kao kod Đinđića avion) poslužio je i ovde kao most – kao asocijativna veza koja s padom helikoptera povezuje slučaj Feketić, a budući da je u toj epizodi navedena sintagma bila kompletna, most ima funkciju da dopuni niz onim elementom koji ovoga puta zapravo nije čak ni mogao da se dokaže kao fakt (prisustvo novinarskih kamera na aerodromu). Na taj način omogućeno je dopisivanje označitelja za koji uopšte nije bitno da li realno postoji, jer je dovoljno da se sumnja da postoji; to je ujedno pravi odgovor na pitanje zašto je čitav ovaj događaj morao da se interpretira kao želja dvojice ministara da se slikaju dok traje proces spasavanja novorođenčeta.

„Mi smo pre otprilike godinu dana imali sličnu akciju, takođe sa helikopterom, ako bih smela da podsetim, seo u helikopter i išao u one smetove u Feketić. Zar ovo sad nije isto što i taj Feketić? Prosto se kao lupom traži situacija gde će vlast i Vučić lično da se neprekidno reklamiraju. Hoću da kažem da se ta vlast toliko istanjila u pogledu onoga što ona treba da radi, onoga što bi bila njena dužnost, da se svela zaista isključivo na sopstveno održanje i na marketing, na ućutkivanje javnosti – već smo ustanovili da su svetla u mnogim medijima pogašena – pa sada imate te neke gotovo dramatične situacije, gde se čak i smrt šestoro odraslih ljudi – dva lekara, pilota – i petodnevne bebe koristi za ućutkivanje javnosti.“ Ovo su reči sociološkinje Pešić, koja je 17. marta 2015. godine komentarisala događaj za antivladin medij *Radio Slobodna Evropa*, u prilogu novinarko Branke Trivić pod skarednim naslovom „Vlast čak i smrt politički zloupotrebljava“, gde se apsurdno, preko crne hronike, povlače deduktivni sudovi o celokupnoj politici i radu Vlade, a „dramatične situacije“ poput smetova, poplava i ove nesreće tretiraju kao nekakvi vladini diverzioni predumišljaji, kao kod bogova u grčkoj mitologiji, da bi se sakrilo ono što „ona treba da radi“. Ova teza, moglo bi se reći, bila bi sasvim neozbiljna i nedostojna pažnje – slično kao i novinski naslov „Posle posete premijera Zorana Đinđića, pijani direktor zgazio dete“, objavljen 5. marta 2002. godine u srpskom *Nacionalu*, u kojem se „Đinđić samo uzgredno pominje, kao neka vrsta 'obavezne' arome, bez obzira što nema nikakve direktne veze sa događajem“, a koji Ćurġus ocenjuje kao „biser“ neprofesionalizma i

besmislenosti¹¹⁴ – da u krugovima indoktriniranih konzumenata, za koje je isključivo i pisana, ne izaziva neočekivano veliku dopadljivost. Kako se, dakle, desilo to da, što su izjave iracionalnije i luđe, tim dobijaju sve više podrške u javnosti?

Na ovaj način napravljena je situacija da će, ukoliko se dokaže prisustvo makar jedne novinarske ekipe na mestu gde je helikopter trebalo da sleti, za ono malo njih kojima je takvo dokazivanje uopšte još potrebno, sintagma iz Feketića biti zadovoljena. Ali upravo ovakvim uslovom potpuno je diskvalifikovano i potisnuto pitanje ima li ičega lošeg u tome da se novinarske ekipe pojave na mestu događaja (kao što to inače rade), jer se već samo po sebi podrazumeva da su tu samo da bi slikale ministre, a ne da bi izveštavale i napravile što atraktivniji prilog. U ovoj epizodi bes je još više zaoštren zbog ljudskih žrtava; ako je tačno da je helikopter u nepovoljnim vremenskim uslovima morao da sleti u Surčin, a ne na neki drugi aerodrom, samo da bi se ministri slikali, oni su onda odgovorni i za smrt svih koji su poginuli. Neistinita vest agencije *Beta* da je novorođenče stiglo u Beograd dodatno komplikuje situaciju; ovu vest prenosi *Politika*, ali nakon nesreće sledi izvinjenje oba medija, dok Ivan Cvejić, glavni urednik *Bete*, objašnjava da je novinar neprecizno preneo izjavu direktora Instituta za majku i dete *RTS-u*, da su lekari „bili spremni“ za prihvatanje bebe, a ne da su je dočekali.¹¹⁵ Novonastalu zbrku koristi NUNS i doprinosi razvoju afere saopštenjem u kojem *Betinu* vest i činjenicu da su je pojedini mediji preneli tretira kao dokaz o servilnosti medija prema vlastima, ali ga posle povlači, držeći ga ipak dovoljno dugo da se u javnosti plasira teza da je vest sa *Bete* zapravo bila unapred pripremljena od strane vlasti, što treba da sugerise da je postojao predumišljaj da se akcija spasavanja bebe iskoristi za medijsku promociju. Iako jedan od ministara uopšte nije ni bio u Beogradu, a drugi je uz sanitetsko vozilo čeka helikopter bez prisustva novinarskih ekipa, ništa više nije moglo razuveriti deo javnosti u suprotno, i to baš kada je stvar sazdana pretežno na nagađanju i apstraktnim osnovama.¹¹⁶

¹¹⁴ „Novine i društvene promene“, *Zoran Đinđić u štampanim medijima – januar 2001. – 12. mart 2003*, Ebart, Beograd, 2003.

¹¹⁵ „10 ključnih pitanja o padu helikoptera“, *Blic*, 16. mart 2015.

¹¹⁶ Kao kuriozitet, Zoran Đinđić i Ćedimir Jovanović su, u sličnim uslovima, prilikom odlaska u Kulu, 11. novembra 2001. godine, takođe bili životno ugroženi tokom leta helikopterom, o čemu mediji ništa nisu

2014, str. 123). Reč asocijacija ovde ne stoji u službi nikakve značenjske (hermeneutičke), već veze sličnosti koju čini čist raspored fonema u rečima (označiteljima) đinđuva i Đinđić – dakle, u službi apsolutne alijenacije svake sličnosti po značenju (označenog).

Veliki broj medija, a među njima ponajviše tabloidi *Blic*, *Alo!*, *Kurir*, nedeljnici *NIN* i *Vreme*, dnevnik *Danas*, kao i televizije *N1* i *B92*, u narednih gotovo godinu i po dana vodiće periodične kampanje „u potrazi“ za krivcima za ovu vazduhoplovnu nesreću, od kojih je centralno targetiran tadašnji ministar odbrane Bratislav Gašić, od kojeg je došao nalog da se novorođenče vojnim helikopterom hitno prebaci na Vojno-medicinsku akademiju u Beogradu, kako bi mu se pružila najkvalitetnija moguća nega i spasio život. Nemilosrdna hajka koju su mediji i novinari vodili protiv ministra, zahtevajući njegovu ostavku zbog, ako ne krivične, onda moralne odgovornosti, gorivom besa zbog sedam ugašenih života prilikom nesreće koja se dogodila usled pokušaja sletanja u uslovima guste magle, intenzivirana je još više kada je 6. decembra 2015. Gašić nehotice, uoči davanja izjave za medije, snimljen kako svom kolegi privatno upućuje komentar sa seksualnom aluzijom na račun novinarku koja je klekla ispred njega da ne bi smetala kamerama. Odluka premijera Aleksandra Vučića da ga zbog toga smeni od istih medijskih agitatora proračunata je pak ironijom i novom rekurzijom na slučaj „helikopter“ (jer do uvrede ne bi došlo da je razrešen devet meseci ranije).

Da je označitelj Bratislav Gašić u međuvremenu sveden samo na fonemski kôd za akumulaciju i ustremļjavanje nezadovoljstva u smeru protiv Vlade Srbije, najbolje pokazuje njegova upotreba u postizbornom periodu od 11. maja 2016. godine, kada je *Danas*, list koji je dolaskom Dragoljuba Petrovića na mesto glavnog urednika mesec dana ranije pažljivo pretvoren u svojevrstan tabloid za aristokrate, izmislio vest da je Bratislav Gašić kandidat za direktora Uprave za kontrolu letenja.¹¹⁷ Momenat s ovim telom još jednom je odabran tačno tako da bi asociirao na helikoptersku nesreću (na odranije označe-

no svog označitelja), a vlast istovremeno bila predstavljena kao bahata, arogantna i bestidna. Kada je bivši ministar, potpredsednik SNS-a i jedan od ljudi najlojalnijih Aleksandru Vučiću, narednog dana demantovao takvu informaciju, *Danas* je brže-bolje u štampanom izdanju od 13. maja sastavio uradak „Zašto Gašić nije rekao Danasu da informacija nije tačna?“, iz kojeg čitalac treba da zaključi da je taj tabloid na neki način promenio tok događaja i naterao bivšeg ministra da odustane od takve inkriminirajuće ideje po javnost – samo zato što prilikom sastavljanja prve vesti nije želeo da odgovara na pitanja tog lista, pa je njegove novinare uputio na informativnu službu SNS-a.

Nakon opsežnog predistražnog postupka, Više javno tužilaštvo 30. juna 2016. godine, 475 dana po nesreći, konačno je donelo odluku da u slučaju pada vojnog helikoptera nema krivične odgovornosti, na šta je neutoljivi *Blic* u naredna dva dana uzvratilo naslovnim stranama „Da vam nisu mrtvi krivi?“ i „Ovi ljudi nisu odgovorni za pad helikoptera“, gde kao centralna meta ponovo figurira Gašić. Ovaj tabloid je, zajedno s *Kurir*om, a u identičnoj funkciji kao i *Danas*, 7. avgusta 2015. godine pak izmislio bizaran detalj da je Gašić za rođendan svom kolegi Zlatiboru Lončaru, ministru zdravlja koji je sa ekipom lekara onomad čekao na Aerodromu „Nikola Tesla“, poklonio minijaturnu maketu igračku helikoptera, i to pred očima ostalih ministara na sednici Vlade Srbije.¹¹⁸

U slučajevima po kojima se vidi duga tradicija apetita Veselina Simonovića i tabloida *Blic* ubraja se i onaj od 15. aprila 2003. godine, kada je službeni džip Vlade Srbije, na čijem je zadnjem sedištu sedeo ministar poljoprivrede Dragan Veselinov, u sudaru sa taksi vozilom na raskrsnici Beogradske i Njegoševе ulice u Beogradu usmrtio pešaka – studentkinju Filozofskog fakulteta Katarinu Marić. Veselinov je podneo ostavku 29. maja iste godine, a na konferenciji za novinare, između ostalog, izjavio je: „Ostavku bih podneo i ranije da nije bilo pritisaka, ružne kampanje i sramnih izjava pojedinih šefova partija iz DOS. Nikada ne bih izašao iz Vlade zbog takvih ljudi poput Gorana Svilanovića, Nenada Čanka, Miodraga Isakova, Slobodana Orlića i još nekih, koji su nemoralno zloupotrebili smrt iz saobraćajne nesreće u političke svrhe. [...] Nedolična javna kampanja i javna suđenja nevinim ljudima u delu naše štampe i medija koja se u po-

ni znali: „Sedamo u helikopter odnosno ono što je od njega posle svih ratova ostalo. Smrkava se. [...] Nama se žurilo bez obzira na maglu i noć, bez obzira na činjenicu da je posada bez neophodne opreme za let u uslovima smanjene vidljivosti, kakva je bila zbog magle. Nisu vredela upozorenja. Ipak, bili smo prinuđeni da se vratimo s pola puta. Zahvaljujući neverovatnim naporima pilota izbegli smo nesreću. Jedva smo se spustili. Tek smo na metar od zemlje ugledali pistu. Sećam se da je Zoran u tom trenutku rekao 'zamisli kako bi bilo bez veze da ovako poginemo'“ (Jovanović, Č., *Moj sukob s prošlošću: Srbija 2000–2005*, Dan graf, Beograd, 2005, str. 108).

¹¹⁷ „Bratislav Gašić kandidat za direktora Kontrole letenja“, *Danas*, 11. maj 2016.

¹¹⁸ „RUGA SE ŽRTVAMA Gašić Lončaru poklonio maketu helikoptera za rođendan“, *Blic*, 7. avgust 2015. i „IDIOT GODINE: Bratislav Gašić poklonio Lončaru maketu helikoptera“, *Kurir*, 7. avgust 2015.

slednje vreme vodi, posebno protiv mene, nije poljuljala moja čvrsta politička uverenja i lični integritet. [...] Žao mi je što je jedan deo štampе iskoristio ovaj slučaj u političke svrhe i što je krenuo da osuđuje jednog čoveka pre nego što je osuđen. Pitam se šta će štampa da učini ako se dokaže da je taksista prošao kroz crveno svetlo, sto metara od Stranke srpskog jedinstva.¹¹⁹ Da li je, dakle, uopšte moguće dati moralnu ostavku nakon medijskog konstrukta da je lice od kojeg se očekuje takva ostavka determinisalo putanju helikoptera samo da bi pred kamerama bilo slikano kako preuzima i spava novorođenče, a da se time na sebe automatski ne preuzme označeno vredno svakog prezira u javnosti?

PONOS I DIKA BBC-ja

Novinarka *Politike*, medija koji je za potrebe ove afere, baš kao i *Beta* i *RTS*, optužen za servilnost prema vlastima, Dejana Ivanović, naišla je na žestok otpor zbog teksta „Ispovest naivne novinarkе“ od 11. aprila 2015. godine, čitavih mesec dana nakon tragičnog događaja, u kojem je do detalja opisala ulogu svojih kolega u ovom svojevrsnom lovu na veštice, tj. lovu na nedostajući označitelj u lancu. Isprovociran, između ostalog, i ovim tekstom, Dušan Mašić, nekadašnji urednik informativnog programa i jedan od osnivača *Radija B92*, a danas menadžer za razvoj britanske kompanije BBC za prostor Bliskog istoka i Zapadne Azije, preko svog Fejsbuk naloga obratio se otvorenim pismom u drugom licu jednine Ljiljani Smajlović, glavnoj urednici *Politike*, optužujući je da unižava profesiju time što se stavlja u isti red s *Pinkom* i *Informerom*, dva provladina medija, i diskvalifikujući novinarku Ivanović zbog toga što je, između ostalog, urednica dečje rubrike.¹²⁰ Mašić u jednoj rečenici teksta koji će preneti sajt *Cenzolovka*, televizija *N1*, *UNS* i *NUNS*, samo uzgred izražava ono što zapravo čini suštinu njegovog stava o slučaju „helikopter“ – da ništa ne veruje izjavama urednika medijskih kuća da novinarske ekipe nisu bile u Surčinu. Zašto im ne veruje? Zato što pretpostavlja da, ukoliko su i bili, koliko god da ih je i iz kojih god da su medija, to sigurno ne bi smeli da priznaju, jer im je tako naloženo. Identično teatralan i odbrambeno paranoidni rezon,

koji Mašić u dovoljnoj meri ispunjava, lansira 10. avgusta 2001. godine Aleksandar Tijanić u listu *Ekspres*: „Do sada se nije našao nijedan novinar da kaže: zvao me iz srpskog Ministarstva za informisanje Vladimir Popović Beba, zvao me Goran Vesić, zvao me savetnik predsednika Koštunice Aleksandar Tijanić, zvao me ministar za informisanje Slobodan Orlić i... tražili su to i to... Da li to znači da nema poziva? Ne, to samo znači da se novinari i urednici tih medija boje.“¹²¹ Ovaj Tijanićev citat pojavio se u tekstu Željka Cvijanovića „Zašto je otišao Đinđićev moćni čovek iz senke“, 30. oktobra 2002, u *Blic Newsu*, a samo dan kasnije u biltenu IWPR, u tekstu pod nazivom „Đinđić se odriče Bebinih usluga“, od autora među kojima je potpisana i Gordana Igrić, čiju propagandu danas zdušno podržava Mašić.

Kolegijalni ton koji provejava pismom, ciničan taman toliko da ipak u nekoj meri uvažava osobu kojoj se obraća, treba da referira na vreme kada su Dušan Mašić i Ljiljana Smajlović, oboje bili na mestu konsultanata za medije u američkoj organizaciji Irex, odakle su uticali na raspored novčanih sredstava i na taj način izostravali ključne igrače koji danas deluju u srpskim medijima, što štampanim, što elektronskim. Posebno čvrsta veza, kada je Mašić u pitanju, i na koju je mogao da utiče, tiče se lanca *B92*–*ANEM*–*IWPR*–*BIRN* i imena kao što su Veran Matić, Gordan Panunović, Saša Mirković, Gordana Igrić i drugih. U organizaciju Irex odlazi 2000. godine s prethodnim iskustvom direktora Asocijacije nezavisnih elektronskih medija (*ANEM*), kojoj s novog mesta nastavlja da pomaže i sređuje projekte, baš kao i svojoj prvoj kući, *B92*, u kojoj je otpočeo novinarsku karijeru, slično kao što to čini Ljiljana Smajlović s *NIN-om* i nekim drugim kratkotrajnim medijima u službi vlasti Vojislava Koštunice – i jedan i drugi, dakle, intencionalno određenim medijima, čiji su zapravo ekspoziteri, što predstavlja neformalni sukob interesa. Kao deo tzv. stare škole *B92*, koja je imala animozitet od komercijalizacije, Mašić svoju ortodoksiju priključuje stereotipu borbe protiv „sila mraka iz devedesetih“, pa tako aktuelnog premijera Vučića ne može ni da prihvati kao premijera Vlade koja ima proevropsku orijentaciju. Budući da mu, pored *apriori* negativnog odnosa prema Vladi Srbije, mnogi srpski mediji koji sebi pripisuju atribut „nezavisni“ duguju materijalnu zahvalnost, Mašić, koji je i jedan od osnivača Nezavisnog udruženja novinara Srbije (*NUNS*), od 2013. godine, iako živi u Londonu, postaje jedan od neizostavnih katalizatora i – poput Gordane

¹¹⁹ „Javnost iznudila ostavku od Veselinova“, *Blic*, 30. maj 2003.

¹²⁰ „Pismo glavnoj urednici“, *Cenzolovka*, 4. maj 2015. (<http://www.cenzolovka.rs/misljenja/pismo-glavnoj-urednici/>; pristupljeno 25. maja 2015).

¹²¹ *Slučaj službenika Aleksandra Tijanića*, Komitet pravnička za ljudska prava, Beograd, 2005, str. 65.

Igrić – link do inostranih medija koji izveštavaju o prilikama na Zapadnom Balkanu u bezmalo svakoj aferi koja je kreirana da bi diskreditovala aktuelnu vlast u Srbiji, i to po uvežbanom modelu delovanja, onako kako je to pomenuti lanac medija, koje je Mašić finansijski izdopingovao i koji se i danas drži kao medijski kartel manje-više unisono, činio i Zoranu Đinđiću.¹²²

Krajem novembra 2013, Dušan Mašić dospeva na prilično bizaran, ali istovremeno za ove prostore najfunkcionalniji način u žihu interesovanja domaće javnog mnjenja, eksproprijacijom još jednog događaja iz crne hronike – smrti osmogodišnje Tijane Ognjanović, za čije se lečenje u inostranstvu novac prikupljao dobrovoljnim dona-

122 Mašićeve veze sa BBC-jem učvršćene su još krajem 1997. godine, kada je određen za koordinatora projekta „Zajedničko osmišljavanje programa, upravljačka infrastruktura, obuka i oprema za ANEM-ovu mrežu od trideset lokalnih stanica širom Jugoslavije“. Tadašnji službenik Državne bezbednosti Zoran Mijatović, koji će 2001. biti imenovan za zamenika načelnika tog resora, u svojoj knjizi piše da je do tog dokumenta, u kojem je precizno definisan odnos BBC-ja i pojedinih srpskih medija i asocijacija tokom tog perioda, Služba došla početkom februara 1998. godine: „Prvi deo nosi naslov 'Rezime projekta i objašnjenja', i tu se, na samom početku, kaže da se projekat zasniva na uspehu u prvoj fazi ANEM radio-mreže, kada se 30 nezavisnih radio-stanica okupilo i formiralo mrežu sa zajedničkom slušalačkom publikom koja je pokrila 70 odsto SRJ. Ovo je skoro frapantan podatak, jer se tada u javnosti manipulisalo potpuno drugim informacijama, a pozicija je upravo insistirala na činjenici da je medijski prostor, pre svega, ograničen nezavisnim medijima. [...] U odeljku 'Saradnička mreža i udruženo osmišljavanje programa' kaže se da će koprodukciju – razmenu programa sprovoditi članice, u saradnji sa ANEM-ovim urednikom za koordinaciju. Svi programi koji će biti distribuirani preko satelita BBC-a moraju poštovati uredničke preporuke BBC-a i ANEM-a. [...] Posebno je zanimljiv deo pod nazivom 'Uredničko donošenje odluka u osmišljavanju programa mreže', gde se kaže da najvišu uredničku kontrolu programa ANEM-ove mreže, koji se emituje preko satelita, trenutno ima BBC, koji je poklonio vreme na svom satelitu radiju B92 da ovaj dnevno emituje za mrežu tri i po sata programa domaćih i svetskih vesti. Radio B92 se svojim ugovorom za BBC zakonski obavezao da će svi sadašnji i budući programi koji se emituju na satelitu BBC poštovati uredničke preporuke BBC. Ovaj ugovor takođe omogućava BBC da prekine sporazum o satelitu ukoliko ovi programi krše ta pravila“ (Mijatović, Z., *Sačekuša za Srbiju: kako je tajni agent Državne bezbednosti blagovremeno upozoravao iz SAD*, Pharos, Beograd, 2007, str. 176–177, 179).

cijama. On je u tekstu objavljenom u rubrici 'Moj ugao', na sajtu B92 komentarisao prilog iz *Kurira*, u kojem je četiri meseca nakon smrti devojčice, na osnovu indicija o zloupotrebi prikupljenog novca u iznosu od 2,6 miliona evra, baziranih na reakcijama roditelja koji su izjavljivali da „nemaju moralnu obavezu da polažu račune o tom novcu“, to pitanje pokrenuto s ciljem da i ostala deca kojima je pomoć potrebna koriste neutrošeni deo prikupljenih sredstava. Tom prilikom Mašić je napisao otvoreno pismo novinarki *Kurira* Sanji Ilić, obraćajući joj se takođe u drugom licu jednine, uz neskrivenu aroganciju osobe koja je s bezbedne distance, iz Londona, uverena da najbolje vidi prilike u Srbiji i ubeđena da negovanje antimiloševićevske ortodoksne matrice i forsiranje oštre segregacije društva – koja je devedesetih donosila profit ekipi čiji je deo bio i najzad ih učinila profiterima – još uvek najbolje sredstvo za manipulisanje javnošću, samopromociju i reaktualizaciju sopstvenog imidža.

Kontroverzan detalj u pismu takođe je i to što je Mašić, uporno se trudeći da kao profesionalac i novinar s bogatom karijerom nečemu pouči novinarku tabloida, kao jedan od ključnih motiva naveo sopstvenu porodičnu tragediju – smrt svog jednogodišnjeg deteta – na osnovu koje je pokušao da opravda podršku Ognjanovićima; dakle, lični, emotivni stav, koji nikako ne može biti sastavni deo profesionalizma, jer sa sobom povlači pristrasnost. Godinu dana kasnije, Više javno tužilaštvo u Beogradu pokrenulo je istragu protiv Ognjanovića zbog sumnje da su izvršili krivična dela pranja novca i prevare; Jelena i Nebojša Ognjanović se terete da su deo sredstava prikupljenih za lečenje njihove ćerke Tijane, u iznosu od 100.000 dolara i 7.400 evra, zadržali za sebe.¹²³ Naposletku, isto tužilaštvo je 20. septembra 2016. godine odustalo od njihovog daljeg krivičnog gonjenja jer iz istrage nisu proistekli dokazi koji bi opravdali podizanje optužnice protiv njih za prevare i pranje novca. Novinarka koja se pak u *Politici* bavila slučajem „Ognjanović“ ista je ona koju je Mašić napao i omalovažavao u slučaju „helikopter“ – Dejana Ivanović.¹²⁴

Iznenada, objavljeni tekst nestaje sa sajta B92, Mašić i njegovi pratioci na društvenim mrežama Fejsbuk i Tviter šire paniku, dok se tekst, paralelno, po drugim sajtovima, kao što su *Mondo* i *NUNS*, prenosi 28. novembra 2013. godine pod neverovatnim naslovom „Pismo o Tijani: Dirljiva lekcija iz novinarstva“. Dva dana kasnije oglašava

123 „DONIRALI 20.000 EVRA: Ognjanovićima odblokirali račun!“, *Telegraf*, 29. april 2015.

124 „U slučaju 'Ognjanović' na potezu tužilaštvo“, *Politika*, 25. decembar 2014.

se Veran Matić,¹²⁵ urednik informativne redakcije *B92* iz iste interesne grupe profitera, izvinjava se zbog povlačenja teksta, koji vraća kompletno s odgovorom Sanje Ilić, i time zatvara ono što donosi duplu reklamu Mašiću. S jedne strane, Mašić kao označitelj dobija na popularnosti jer mu je tekst povučen, a s druge, nastaje jedan od prvih u nizu „slučajeva cenzure“ koji se koristi u svrhu medijskih napada na vlast, što se takođe slaže s Mašićevim stavovima, jer NUNS već 3. decembra izdaje saopštenje u kojem traži da se *Kurir* izvini porodici Ognjanović, direktno podržavajući Mašića. Ovaj slučaj koristeći se do poplava u maju 2014. godine, zajedno sa slučajevima povlačenja teksta o ćerki guvernerke NBS Jorgovanke Tabaković sa sajta *Radija 021* i tabloida *Alo!*, Vučićevog venčanja u tajnosti, ukidanja emisije *Mentalno razgibavanje* sa *B92*, slučajem brisanja s interneta prerađenog video-klipa iz Feketića i još nekih, u funkciji pomenutoj „Prorokovićevog niza“, koji, kako je 2001. služio da bi insinuirao i „dokazao“ Đinđićeve veze s kriminalom, tako 2014. služi da insinuiru, „dokaže“ i konačno ovremeni i u horizont smisla kao nezaobilaznu postavi primordijalnu predstavu o Vučićevim cenzorskim sklonostima tokom 1999. godine.

MAŠIĆ I MATIĆ, DVE STRANE ISTE MEDALJE

Mašić nakon ove epizode postaje redovni propagator afera, pre svega svojim delovanjem na društvenim mrežama, koje mu služe za vredanje, omalovažavanje i relativizaciju svega što bi se suprotstavljalo kampanji koju je uzeo u zaštitu i kojoj pruža logistiku, pokazujući na taj način šta u stvari zaklanja mukotrпно kontrolisana arogancija i nadmenost iz otvorenih pisama, dok istovremeno svoju tviterašku vulgarnost sakriva od poslodavaca iz BBC-ja. Bio je jedan od učesnika i logističara skupa „BlogOpen – BlogClosed“, održanog 10. juna 2014. u Domu omladine Beograda povodom „slučajeva cenzure“ na internetu tokom majskih poplava, za koje se naknadno ispostavilo da su, zapravo, dva od tri sajta o kojima se radilo bila privremeno nedostupna zbog prekomernog broja posetilaca za kratko vreme, zbog čega su ih, uz prethodno upozorenje, hosting kompanije po ugovoru o deljenom serveru nakratko isključile (blogovi Teleprompter i Druga strana), a da je treći isključen po nalogu samih vlasnika sajta (*Blic* blog). Neka-

dašnji izveštač *Glasa Amerike* ubrzo postaje i redovan gost na televiziji *N1*, još jednom protivladinom mediju, podružnici američke kompanije CNN za Srbiju, Hrvatsku i Bosnu i Hercegovinu, na kojoj rade upravo novinari koji su 2014. godine ili ranije bili napustili *B92*, kao i neki od kreatora afera „slučajeva cenzure“, poput novinara iz Vojvodine Miodraga Sovilja.

U junu 2015. godine Dušan Mašić će srpskoj javnosti pokušati da se predstavi i kao dušebrižnik žrtava srebreničkog genocida, iniciranjem akcije „#7000“, koja je po zamisli kopija jednog performansa u Hrvatskoj, računajući na to da su izgledi da se ona izvede u tom broju na platou ispred Narodne skupštine, kao i da takav performans, s obzirom na prateće okolnosti, uopšte bude dozvoljen, gotovo nemogući. Kada je do takvog ishoda i došlo, Mašić je zabranu skupa sasvim očekivano i predvidljivo iskoristio u političko-propagandne svrhe, hipostazirajući ideju koju je ukrao na nivo lakmus papira koji pokazuje „gde se Srbija nalazi 2015. godine“, aludirajući po ko zna koji put na devedesete. U maniru nekog novokomponovanog ratnog huškača, BBC-jev menadžer će 10. jula u emisiji *Kažiprst*, u vestima *B92* zaključiti: „Pokazali smo da Srbija 2015. nije spremna da se suoči sa onim što se desilo u Srebrenici i da smo, nažalost, možda mnogo bliže nekome novom ratu, nego što smo dalje od prethodnog.“ Sve to samo zbog toga što njegova akcija nije održana.

Posebnu ulogu Mašić je imao i povodom prestanka emitovanja emisije *Utisak nedelje* zbog optužbi Olje Bečković da je menadžment kompanije *B92* tu emisiju želeo da prebaci na svoj informativni kanal pod političkim pritiskom premijera Srbije, politizovanja čitavog slučaja i kompromitovanja poslodavca u dnevopolitičke svrhe. Negodujući zajedno s Ljiljanom Smajlović zbog „surovog kapitalizma“ i „tržišne ekonomije“, Mašić je bio inicijator peticije da kuća u kojoj je počeo da se bavi novinarstvom promeni naziv i prestane da se zove *B92*, jer od ideje koju pamti „više nije ostalo ništa“. Zbog toga je 12. februara 2015. godine organizovao i tribinu o stanju u medijima u Srbiji u Parlamentu u Londonu, radi još boljeg etabliranja propagande o „Vučićevoj diktaturi“ i nametanja slike o Srbiji kao neslobodnoj državi, u kojoj novinari strahuju za svoj život kao što su strahovali u devedesetim. Na njoj su, pored ostalih, govorili Olja Bečković, Milica Pešić i njegova malenkost iz BBC-ja.¹²⁶

¹²⁵ „Odgovor *B92*: Moramo negovati debatu“, *B92*, 30. novembar 2013. (http://www.b92.net/info/moj_ugao/index.php?yyyy=2013&nav_category=166&nav_id=783750; pristupljeno 26. maja 2015).

¹²⁶ „Olja Bečković: Preko mene poručuju kako da rade novinari koji žele da zadrže posao“, *Cenzolovka*, 14. februar 2015. (<http://www.cenzolovka.rs/vesti/olja-beckovic-preko-mene-porucuju-kako-da-rade-novinari-koji-zele-da-zadrze-posao/>; pristupljeno 7. juna 2015).

Činjenica da je tribina u ovakvom ambijentu održana na srpskom jeziku, uz brojnu publiku koja je propagandu s oduševljenjem odobravalala bez potrebe da joj se prevodi ono što je rečeno, svedoči samo o postojanju neformalno organizovanog britanskog centra koji ima zadatak da difamira aktuelnu vlast u Srbiji. Postoje osnovane sumnje da su aktivnosti ove grupe u tesnoj vezi s angažmanom renomirane lobističke agencije Podesta, u čijoj je agendi da posredstvom slučaja Miroslava Miškovića diskredituje srpske vlasti kao autoritarne i neevropske, te da je radi anuliranja delovanja ove organizacije uspostavljena saradnja između agencije Bell Pottinger i Vlade Srbije. Istraga o obaranju sajta *Peščanik* tokom juna 2014. godine takođe je stala kada je MUP Srbije utvrdio da su napadi, između ostalog, došli i s računara na teritoriji Velike Britanije. Milica Pešić, izvršna direktorka londonskog Instituta za medijsku raznolikost, lice interesno povezano s Dušanom Mašićem, u razgovoru za list *Danas* 21. maja 2014. godine lansirala je tezu da se autocenzura javlja samo tamo gde ima cenzure, što je domaćoj javnosti pružilo „dar s neba“ – toliko traženu spojnicu između ova dva označitelja, koju će u danima koji dolaze unedogled ponavljati opozicija i antiučićeveški orijentisani intelektualci.¹²⁷ Britanski *The Sunday Times* izvestio je aprila 2006. godine da je Miroslav Mišković svojoj deci Marku i Ivani godinu dana ranije kupio dve kuće za impozantnih 25 i po miliona funti u najprestižnijem kvartu Londona, Kensingtonu.¹²⁸ Marko

Mišković upisao je svojevremeno studije u Londonu, a prilikom jednog od redovnih dolazaka iz tog grada u Beograd, 29. marta 2001, na autoputu su pokušali da ga otmu pripadnici „zemunskog klana“.¹²⁹

Ovu epizodu kao konjunkturu tačku, budući da su se oko nje složili i UNS i NUNS, koristi široki dijapazon levičarskih i desničarskih sajtova i medija. Krajem 2014. godine i Srpska radikalna stranka Vojislava Šešelja priključuje se kampanji napada na Vladu Srbije, tako što njen lider, nakon privremenog puštanja iz Haga, odlazi na turneju širom Srbije i po lokalnim TV stanicama izjavljuje kako ga je Aleksandar Vučić cenzurisao na svim glavnim medijima, njega i Tomislava Nikolića apostrofira kao „saučesnike i saborce u ratnim zločinima“, a za Zorana Đinđića nastavlja da iznosi sve one kvalifikacije koje je koristio uoči odlaska u Sheveningen, februara 2003. godine, kada mu ih je šaputao „Laufer“, tj. ljudi okupljeni oko vojne službe bezbednosti.¹³⁰ Zanimljivo je da Šešelja najviše zovu upravo lokalni mediji u vlasništvu tajkuna i političara bliskih Demokratskoj stranci i Novoj stranci, čiji novinari, a neki među njima istaknuti i nagrađivani od Fondacije „Slavko Ćuruvija“, poput Dijane Subotički, zarad kaprica da instrumentalizacijom četničkog vojvode po svaku cenu koliko mogu naruše ugled aktuelnoj vlasti, sasvim ravnodušno slušaju i čute na uvrede i klevete koje su pre više od deset godina doprinele da njihov nekadašnji predsednik stranke i premijer, čiju sliku još uvek drže iznad radnog stola, bude brutalno ubijen.

U ovako rezultiralim istupima, međutim, Dušan Mašić veoma indikativno kao da izgovara i radi sve ono što njegov prijatelj Veran Matić misli, a nije u stanju da pokaže zbog odnosa prema

127 „Srpski mediji – divlje područje“, *Danas*, 21. maj 2014.

128 „Serb buys £25m UK home for son“, *The Sunday Times*, 30. april 2006. Isti tekst pominje i Ćurgus u svojoj knjizi: „Kada se Miškoviću pridruže Peconi, Beko, Lazarević, Nicović... onda je slika dobitnika dramatično drugačija od one koju su najavljivali Cvijanović, Tijanić, Tirnanić, Vukadinović. Umesto Đinđićevih aseptičnih i proračunatih japijevaca, umesto eksperata i reformatora koji dolaze iz jednog sasvim stranog i tuđinskog sveta, nastupaju nevidljivi apartčici o čijim se fantastičnim poslovnim sposobnostima ispredaju bajke. I sami novinari su toliko fascinirani uspešnošću ovih dobitnika Koštuničine 'poštene' tranzicije da se ne usuđuju da pišu o njihovim ličnim bogatstvima i monopolima koje stvaraju. Kada su beogradski mediji oprezno preneli tekst iz britanskog časopisa *Sun* o tome kako je Miroslav Mišković, privilegovani srpski tajkun u vreme Vlade Vojislava Koštunice, kupio vile za sina i ćerku u Londonu, to nije izazvalo senzaciju koju će komentarisati i eksploatisati sve novine. Ta vest nestaje nekako sama od sebe. Nikoga ne interesuje koliko je novca u pitanju i kako je taj novac stvoren“ (Ćurgus-Kazimir, V., *Haj-*

ka – Analiza medijskih napada na Vladu Zorana Đinđića, Evropski centar za toleranciju, Beograd, 2009, str. 103).

129 Novaković, M., *Otmice Zemunskog klana*, Novosti, Beograd, 2013, str. 119–121.

130 „Đinđić stoji iza svih mafijaških ubistava u Srbiji“, rekao je Vojislav Šešelja na konferenciji za novinare 21. februara 2002. i optužio DOS da 'sistematski prikriva razrešenje' ubistva bivšeg saveznog ministra odbrane Pavla Bulatovića, bivšeg predsednika Predsedništva Srbije Ivana Stambolića i druga politička ubistva. 'Đinđićeva banda je ubila Ivana Stambolića, organizovala atentat na Ibarskoj magistrali i atentat na Vuka Draškovića u Budvi... Đinđić je direktni produkt najveće mafijaške kriminalne bande koju čine Stanko Subotić Cane, Filip Cepter, Jovica Stanišić, Franko Simatović Frenki i Mihalj Kertes. Đinđić je njihovo čedo', kazao je Šešelja“ (Vasić, M., *Atentat na Zorana Đinđića*, Narodna knjiga, Beograd, 2005, str. 103).

poslodavcu, jer pravila u poslovnom svetu, koja se Olja Bečković pravila da ne razume, Matić i te kako dobro shvata. Kao Matićeva, „tamna strana Meseca“, Mašić radi ono što bi vrlo rado činio njegov prijatelj, koji je takođe bio na mestu direktora ANEM-a (čiji je i B92 jedan od osnivača), da se i dalje kao 2001. godine pita za sve i ne zavisi od stranog većinskog vlasnika. Da velike razlike u stavovima Mašića i Matića nema, te o tome da dele zajedničku uobrazilju o ekskluzivnosti i da su zbog uloge koju su imali tokom devedesetih bolji od svojih kolega, svedoči Matićev postupak još na samom početku mandata vlade Zorana Đinđića. Tokom prve posete Vašingtonu otkako je postao premijer, Đinđić početkom februara 2001. godine gostuje u Američkom institutu za mir, u koji za gosta pristizhu pitanja iz svih krajeva sveta, pa i od Verana Matića iz Srbije, koji tu priliku koristi kako bi u inostranstvu napravio presedan i preko svog prijatelja Danijela Servera iz publike zlonamerno postavio pitanje, koje Branka Stanković u svojoj knjizi okvirno prenosi: „Zašto je nekim medijima koji su se borili protiv Miloševića, i zbog toga su bili zabranjivani, danas isto teško kao u njegovo vreme, jer ne mogu da dobiju dozvolu za emitovanje programa niti da budu ravnopravni s medijima koji su bili stubovi Miloševićeve vlasti?“¹³¹ Matićeva poruka za američko javno mnjenje je jasna: Đinđić, kojeg smo doveli na vlast rušenjem Miloševića, ne ceni anti-miloševićevsku borbu i nastavlja njegovim stopama autokratije i diktature jer ne omogućava svim medijima da budu ravnopravni.

Zoran Mihajlović, najpre direktor marketinga, a potom od 2001. godine i generalni direktor *Radija Indeks*, elektronskog medija koji je odigrao ključnu ulogu tokom petooktobarskog prevrata, u razgovoru obavljenom 27. maja 2003, a dve godine kasnije objavljenom u časopisu *Hereticus*, tvrdi da je Matićeva težnja za nacionalnom frekvencijom bila samo uvertira za mnogo krupnije namere: „Jer bile su mnogo jače ambicije od toga da se 92 dodeli nacionalna frekvencija. To su bile nove političke ambicije. I cela igra koja se sada igra oko ovog Radiodifuznog saveta ima mnogo jaču političku pozadinu nego što se to predstavlja u samoj javnosti. Plan koji je imao Veran, koji je trebalo da ostvari, nije uspeo da uradi, kao što nikada nije uspeo, [...] Znači, nije bilo samo to da 92 dobije nacionalnu frekvenciju. Poenta je bila da se preuzme RTS. To je bila namera. Da se preuzme RTS i da se uništi *Pink*, da bi jedini monopolista bio Ve-

ran Matić, da bi preko *RTS-a* kontrolisao 90% medijskog prostora u Srbiji, da bi doveo političare koji će ga i dalje podržavati na vlasti. To se sve vidi. Samo ko hoće da malo dublje uđe u problematiku i da samo malo složi kockice šta se dešava, to će se jasno videti – koji su političari u igri, koja je cela akcija...“¹³²

U kontekstu zasluga za rušenje Miloševićevog režima, na koje se Matić i dan-danas poziva, interesantan je podatak da B92 zapravo nije ni imao predajnik u Beogradu u periodu od predsedničkih izbora 24. septembra do 5. oktobra 2000. godine, kada su se odigrali ključni događaji. „To nećete nigde videti niti pročitati da B92 nije radila 5. oktobra. Oni su emitovali program iz Bosne. Znači, ne sa lica mesta. Njihov program je mogao da se čuje samo oko Drine i na internetu. Ko može kada su stotine hiljada ljudi na ulicama da prati program preko interneta? Ne može niko. Jeste B92, koju su socijalisti preuzeli, radila, ali nije izveštavala. B92 nije radila 5. oktobra, nije radila ni u septembru kada su bili izbori“, iznosi Mihajlović i dodaje: „B92 je, kada je smenjeno rukovodstvo i Veran Matić, pokrenula B292 i imali su ugovor sa *Studiom B*. Bili su ovde, na 17. spratu [zgrade Beogradanka, *prim. aut.*]. Bili su kod nas. Kad su socijalisti preuzeli *Studio B*, onda je ukinut i program B292. Oni su koristili frekvenciju *Studija B* i socijalisti nisu dozvolili da se koristi ta frekvencija. 92, tj. Veran Matić, nije imao hrabrosti da pokrene piratsku radio-stanicu.“¹³³ S druge strane, prema njegovim rečima, nakon ukidanja vanrednog stanja i donošenja Zakona o radio-difuziji, juna 2003. godine, ista B92 je takoreći postala najveći pirat, protivzakonito postavivši čak petnaest „divljih predajnika“ po čitavoj Srbiji: „Bez obzira što se sada predstavljaju kao da su ugroženi od ove vlasti. Nisu! Nisu ugroženi, jer da je vlast htela da uništi 92, ne bi im dozvolila da postave 15 predajnika. Oni to jesu uradili. Zato što pripremaju projekat nacionalne radio-televizijske stanice.“¹³⁴

U autorskom tekstu pod nazivom „Alternativac“, koji je napisao povodom desetogodišnjice ubistva premijera Srbije, Veran Matić će, priznajući da je imao političkog uticaja u Vašingtonu i Briselu, s jedne strane žaliti što između njega i Đinđića nije bilo intenzivnije komunikacije kako bi se izbegli međusobni sukobi i nesporazumi, a s druge sasvim licemerno preobrnuti stvarnu

¹³¹ Stanković, B., *Insajder, moja priča*, Samizdat, Beograd, 2013, str. 211.

¹³² „Mit o nezavisnom novinarstvu“, *Hereticus: časopis za preispitivanje prošlosti 1/2005*, Centar za unapređivanje pravnih studija, Beograd, 2005, str. 223–224.

¹³³ Isto, str. 209.

¹³⁴ Isto, str. 215.

sliku odnosa prema Vladi Srbije: „Osnovna greška kod svakog tadašnjeg političara, uključujući i Zorana Đinđića, bila je to što su nas iz medija shvatali kao polugu za dolazak na vlast ili, kad su došli na vlast, kao neku oglasnu tablu ili kao nekoga ko bi trebalo da bude potpuno u funkciji onoga što oni rade.“ Zatim nastavlja kalkulantski i nimalo slučajno: „Sećam se, recimo, jedne situacije koja se Zoranu na neki način obila o glavu. Reč je o njegovoj poseti Vašingtonu. Tada je on dao izjavu komentarišući naše kritike da njihov odnos, odnos Vlade prema medijima, prema Zakonu o radio-difuziji, nije dobar i da mora da se popravi. On je tada otprilike rekao: 'Ja znam od koga to dolazi', misleći na B92 i mene, i još je rekao: 'Mi ćemo njima dati orde-nje, ali ne i frekvencije.' To je bila jedna 'autogol' izjava. To nije bila spontana izjava, to je bilo smišljeno. Ili je smišljeno, ili mu je sugerisano. Pouzdano znam da je o tome bilo debate prethodne večeri. [...] Bila je to veoma ozbiljna greška na veoma ozbiljnom mestu, baš u Vašingtonu gde je B92 dosta jak.“¹³⁵

Matić pitanjem u Vašingtonu manipuliše dvostruko: prvo, pominje se „dozvola za emitovanje“ iako ona uopšte nije sporna, jer B92 već tada emituje televizijski program, da bi se situacija s medijima u Srbiji prikazala što katastrofičnije; drugo, uvodi se zahtev za ravnopravnošću s nekadašnjim medijskim stubom Miloševićeve vlasti, tj. sa RTS-om, kao da je ono za šta apeluje B92 nešto sasvim elementarno i neproblematično. Prava intencija, međutim, sasvim je skrivena od onih koji je slušaju u Americi i upućena isključivo Đinđiću: traži se nacionalna frekvencija za B92, kao što je ima RTS, i to samo na osnovu zasluga koje su dovele Đinđića na vlast, mimo konkursa i mimo zakona. Ova matrica političkog pritiska, koja zapravo dolazi od aktera iz unutrašnjosti, ali se pušta iz inostranstva radi još efikasnijeg kompromitovanja, jeste model koji će biti vrlo često primenjivan kada su u pitanju Đinđićevi ili Vučićevi nastupi u nekoj stranoj zemlji – bilo da je reč o podmetnutim novinarima tokom konferencija za štampu, gostovanjima na fakultetima ili u emisijama, i to po devizi: što je poseta značajnija i propraćenija, to je nužnije napasti, jer se medijska važnost, a time i pokrivenost događaja automatski prenose i na incident.

Tako je prilikom posete potpredsedniku Sjedinjenih Američkih Država, sredinom septembra 2015. godine, a u toku pripreme afere „Vetroparkovi“, koja je imala za cilj kriminalizaciju

direktora Elektromreža Srbije Nikole Petrovića, te posredno i Aleksandra Vučića, Džozefu Bajdenu preko određenih kongresmena najpre podmetnuto pismo lobista američke firme Continental Wind Partners, koja je nešto ranije u Srbiji pokušala da izvrši pritisak da, mimo zakonske regulative, započne sa izgradnjom vetroparkova, da bi samog premijera, nakon izlaganja održanog u Brukings institutu, sačekalo četvoro mladih Amerikanaca sa našvrljanim transparentima: „Protiv srpske korupcije“, „Dovolite slobodu medijima u Srbiji“, „Uhapsite ubice iz devedesetih“ i „Tvoja porodica nije vlasnik Srbije“. „Sačekala su me neka četvorica momaka – bio je jedan u nekim smešnim, crvenoružičastim pantalonama – i drži 'Vučić ubica'. I sad ja samo pitam, koga je taj čovek ubio, a oni ljudi ne znaju da sam ja Vučić, oni pojma nemaju. Njima je plaćeno 200 dolara da to drže tamo. I šta se ustanovilo: da nemaju veze sa Srbijom, to su momci sa ulice uzeti da drže to. Oni nisu znali ni ko sam ni šta sam, niti bilo šta slično“, rekao je Vučić gostujući 19. septembra u jutarnjem programu *TV Pink*, dva dana pošto je na šund sajtu Teleprompter kvazinovinar Danilo Redžepović objavio tekst pod naslovom „TVOJA PORODICA NIJE VLASNIK SRBIJE“: Mladi protestovali protiv Vučića u Vašingtonu“, uz tragi-komičnu fotografiju četvoro lica koja su držala transparente.

TIŠINA TAMO!

Ova automatika, ispostaviće se, ne važi samo za inostranstvo ukoliko se kontinentalno značajan medijski događaj dešava u samoj državi, kao što je početkom 2016. godine u Beogradu bio slučaj s održavanjem Evropskog prvenstva u vaterpolu. Otvaranje dvonedeljnog sportskog spektakla u Kombank areni, 10. januara, čiji je medijski pokrovitelj bio RTS, obeležilo je u pojedinim momentima isforsirano, incidentno zviždanje organizovanih grupa navijača raštrkanih po tribinama tokom govora predsednika Srbije Tomislava Nikolića i ministra sporta i omladine Vanje Udovičića, a posebno u delu dok se izražava zahvalnost premijeru Aleksandru Vučiću i gradonačelniku Beograda Siniši Malom, zbog omogućavanja da do takmičenja dođe – dakle, na sam pomen imena premijera, premda nije ni bio prisutan na skupu. Antivladini mediji poput *N1* i *B92* od ovog detalja odmah prave zasebnu političku vest, dok *Kurir* na svoj sajt stavlja naslov „IZVIŽDAN DRŽAVNI VRH SRBIJE: Navijači u Areni pokazali šta misle o Vučiću, Nikoliću i Malom“; ubedljiva pobeda reprezentacije Srbije nad Hrvatskom tako sasvim pada u drugi plan.

¹³⁵ Veličković, D., *Đinđić, lice mladosti*, Laguna, Beograd, 2013, str. 166–168.

Vrlo brzo će ti isti „navijači“ postati „narod“, zviždanje metafora za opšte nezadovoljstvo građana aktuelnom vlašću, a samo dan kasnije, uslediće i nastavak priče, koja umnogome liči na onu s kraja avgusta 2002. godine, kada je, za svetski vaterpolo kup, tadašnji ministar telekomunikacija Boris Tadić, zajedno s Borisom Stajkovcem iz DS-a, delio besplatne karte članovima SRS kako bi se zviždalo premijeru Đinđiću. Na društvenoj mreži Tviter pojavljuje se fotografija iz Arene, na kojoj je uslikan reklamni pano iznad bazena gde se emituje logotip Srpske napredne stranke; isti mediji, kako bi dali povoda novom nezadovoljstvu, sada insinuiraju i optužuju vladajuću partiju da koristi ovaj sportski događaj za samopromociju. RTS se oglašava natpisom na istoj mreži da je za kontrolu nad video-sadržajem zadužena firma Sky music, koja se potom javlja u dva navrata i konačno priznaje da je elektronska slika logotipa SNS-a ostala neobrisana u memoriji video-miksete jer je firma Atomic visual support, koju je Sky music angažovala, prethodno radila na konvencijama te stranke, te da je puštena dan pre početka takmičenja radi testiranja opreme, u večernjim satima kada u sali nije bilo nikakve publike ni takmičara, što se, uostalom, dovoljno jasno uočava i na samoj fotografiji.¹³⁶

Devetnaestog januara, dva dana nakon odluke premijera da se ide na vanredne parlamentarne izbore, u emisiji *Pressing* na televiziji N1 gostuje lider marginalne političke grupacije Saša Radulović, koji izjavljuje da je Vučić ranjiv, a da su dokaz za to upravo zvižduci u Areni, što ekspresno postaje nezaobilazni deo naslova priloga o njegovom gostovanju; glavni zaključak je isti kao i kod „analitičara“ Đorđa Vukadinovića: Vučićeva popularnost pada. Pred održavanje finalne utakmice između reprezentacija Srbije i Crne Gore, novinar Ivan Ninić, lice poznato po širenju lažnih glasina o finansijskom poslovanju drugih medija, intimus Miroslave Milenović u NVO Centar za vladavinu prava, od kojih su oba lica istovremeno i u bliskoj vezi sa Sašom Radulovićem, 22. januara u 9.32 časa na Tviteru postavlja dezinformaciju da je „SNS organizovano kupio sve karte za vaterpolo“, uz konstataciju da je to sramota. Tu poruku zatim čita skupštinski poslanik i lider još jednog antivladinog, kvazistranačkog tela, Pokreta za preokret, Janko Veselinović, koji oko podneva, pred reporterima u skupštinskom holu, bez ikakvih dokaza i

samo na osnovu Ninićeve izmišljotine, optužuje SNS da je podelila 5.000 karata svojim funkcionerima po javnim preduzećima (konstrukcija laži dva u jedan – laž je kako u kopuli, tako i u onome što je zatim pruženo kao činjenica); razlog je navodno taj da se ne bi ponovilo zviždanje s otvaranja takmičenja. Veselinovićevu izjavu prenosi agencija *Beta*, a potom i drugi mediji, kreira se vrhunac nezadovoljstva, pa je tako Vučić kriv svima onima koji su mislili da mogu da kupe karte dan uoči finala. Tabloid *Kurir* lansira niz tekstova s tezom koja treba da istakne premijera diktatora, da je „narod kažnjen zbog zviždanja Vučiću“, a u jednom se čak fingira nekakva poruka s telefona stranačkog aktiviste koji deli uputstva o ponašanju tokom utakmice, s indikativnim potpisom „Mirko odbornik“.¹³⁷

Uprkos demantiju predsednika SNS Aleksandra Vučića da nikakve karte nisu deljene članovima te stranke, već je lansirana teza da je odluku o raspisivanju izbora doneo u besu upravo zbog zviždanja navijača. U neformalnoj koordinaciji s Aleksandrom Rodićem i drugim pojedincima iz *Adria media* grupe, kao i sa Igorom Božićem i Jugoslavom Čosićem sa N1, to čini i odnedavno prijateljska *Nova srpska politička misao* Đorđa Vukadinovića, u potpuno iskonstruisanoj vesti, u kojoj se čak, radi jače potpore tezi, bezrezervno tvrdi da će premijer Srbije biti prisutan na finalu, što je takođe bila dezinformacija, a umesto prvobitnih 5.000, sada se pominje 15.000 poklonjenih karata.¹³⁸ I ovde, evidentno, baš kao i u slučaju vojnog helikoptera koji se srušio 13. marta 2015. godine, čitav jedan označiteljski lanac produžava se jedino zarad formiranja onog označenog koje uključuje traženu označitelj-metu. Iste večeri, 22. januara, voditelj *TV Prva* Ivan Ivanović, lice blisko bivšem predsedniku Srbije Borisu Tadiću, u prilogu

137 „STRANKA IM PREČA OD SRBIJE Evo kako izgleda uputstvo za botove SNS koji su dobili karte za finale EP“, *Kurir*, 23. januar 2016. (<http://www.kurir.rs/sport/ostali-sportovi/stranka-im-preca-od-srbije-evo-kako-izgleda-uputstvo-za-botove-sns-koji-su-dobili-karte-za-finale-ep-klanak-2106985>; pristupljeno 30. januara 2016).

138 „Režim očigledno nije hteo ništa da 'rizikuje', pogotovo zbog dolaska Vučića na finalnu utakmicu, tako da je i dodatni kontingent karata dodelio svojim članovima“ („Karte za finale EP u vaterpolu nisu puštene u prodaju, već razdeljene državnim preduzećima pod kontrolom SNS-a“, *NSPM*, 22. januar 2016; <http://www.nspm.rs/hronika/karte-za-finale-ep-u-vaterpolu-nisu-pustene-u-prodaju-vec-razdeljene-drzavnim-preduzecima-pod-kontrolom-sns-a.html?alphabet=#vComment149168>; pristupljeno 30. januara 2016).

136 „'Skaj mjuzik' naknadno potvrdio izjavu RTS-a“, *RTS*, 12. januar 2016. (<http://www.rts.rs/page/sport/sr/story/40/Vaterpolo/2170481/%22Skaj+mjuzik%22+naknadno+potvrdio+izjavu+RTS-a.html>; pristupljeno 30. januara 2016).

svoje emisije, koja bi trebalo da bude zabavnog karaktera, o tome šta misle o raspisanim izborima, instrumentalizuje i zloupotrebljava decu predškolskog i ranog školskog uzrasta u političke svrhe. Sva deca govore upadljivo negativno o Vučiću, a jedno od njih izgovara nešto što je malo verovatno da bi moglo sâm da smisli – da Vučić ide na izbore da bi dokazao da ga narod voli i da zbog toga tvrdi su mu u Areni zviždale „samo tamo neke huligančine“.¹³⁹ Ono što se, međutim, od samog početka scenarija prećutkuje, a što se jasno vidi i čuje na snimku, to je da su se zvižduci od 10. januara u Areni, koji su trajali i tokom predstavljanja država učesnica i njihovih zastava (osim u slučaju Srbije i Rusije), naglo prekinuli i pretvorili u ovacije onoga trenutka kada je izgovoreno ime potpredsednika Vlade Rusije Dmitrija Rogozina, prisutnog u VIP loži, a koji je u Srbiju došao kako bi, prema pisanju medija, pored isporuke gasa, dogovorio i aranžman za nabavku ruskog oružja.¹⁴⁰

Petnaest godina pre toga, u okolnostima kada Savezna vlada, predvođena Koštunicom, stavlja moratorijum na raspisivanje tendera za nacionalne frekvencije, iznervirani Đinđić na sačekušu koju mu je Matić smestio u Americi odgovara tako što mu poručuje da za zasluge u demokratizaciji društva može da dobije samo orden za hrabrost i ništa više, čime na neki način sve što je do tada funkcionisalo u vidu uvijenih pretnji i podlih smeštanja tzv. drugosrbijanskog korpusa prerasta u žestok i nemilosrdan medijski rat protiv Vlade Srbije i njenog Biroa za komunikacije sa medijima.¹⁴¹

139 Zloupotrebu dece u političke svrhe osudili su novinarska udruženja NUNS i UNS, Savet Regulatornog tela za elektronske medije (REM) najavio je pokretanje postupka protiv *TV Prva* zbog grubog narušavanja moralnih i pravnih normi, dok se Ivanović u narednoj emisiji branio slobodom izražavanja dece i činjenicom da su njihovi roditelji bili prisutni tokom snimanja. Nije jasno na koji način Ivanovićeve argumenti poništavaju odgovornost za ono što je emitovanim prilogom učinjeno.

140 „OTKRIVAMO Rogozin došao da nam proda oružje“, *Blic*, 11. januar 2016.

141 U tom smislu, sarkazam Svetlane Lukić u *Peščaniku*: „Danas je trinaesti rođendan *Radija B92*, vama hvala što ste nas ovih godina slušali i podržavali, pa ako nas se na dan pobeđe sete, ako ne, nikom ništa. Ako bismo imali sreće, premijer će održati obećanje i zakucati nam na grudi neki ordenčić. Slušala sam ga jednom, ni manje ni više nego na televiziji braće Karić kako, upravo govoreći posredno o *Radiju B92* kaže, odnosno rekao je da su guske svojim gakanjem možda i spasile Rim, ali nisu postale senatori. Nahranih su guske i posle se zna šta je bilo sa njima, kazao je premijer. Za premijera

Tako se reaktuelizuju njegov pokušaj saradnje s Radovanom Karadžićem, prekrajanje granica teritorija republika bivše Jugoslavije, kako bi se prikazao kao nacionalista i neprijatelj građanskih ideja, a zatim prave televizijski i radio prilozima o tvrdnjama koje o premijeru Srbije svake nedelje iznosi hrvatski *Nacional*, te intervjuišu Ivo Pukanić, Vilijam Montgomeri i slični, da bi ponovo postao i kriminalac. Nacionalista i kriminalac – ima li gore kombinacije razočaranja za konzumentski milje kakav su nakon decenije borbe protiv Miloševićevog režima oko sebe okupili *B92*, *ANEM*, *IWPR*, *Peščanik* i slični?¹⁴²

„Često mi je govorio kako ne može da prihvati onu vrstu kvazimoralu kojim mu se oduzi-

smo bili korisne guske svih ovih godina, a za predsednika jedno kratko vreme nevoljni saveznici, ali u suštini lešinari koji su živeći na patnji svog naroda, ali, eto, ko šiša predsednika i premijera, vi ste tu, mi smo tu, eto nama rata s njima“ („96. emisija“, *Peščanik*, 15. maj 2002. [<http://pescanik.net/96-emisija/>; pristupljeno 30. avgusta 2016]).

142 Antimiloševićevsko profiterstvo ovog korpusa organizacija, a konkretno organizacije *ANEM*, opisuje Zoran Mihajlović iz *Radija Indeks*, medija koji je najpre primoran da uđe, a zatim izbačen iz tog tela: „Stvar je u tome što je on [Nenad Cekić, tadašnji direktor i glavni urednik *Radija Indeks*, prim. aut.] na skupštini *ANEM*-a tražio da neko iz *Indeksa*, ne on, već neko iz *Indeksa*... odnosno da *Indeks* postane ravnopravni član *ANEM*-a i da neko uđe u tu upravljačku strukturu. Jer, šta se dešavalo? Mi odemo kod donatora sa određenim projektom da bismo dobili... Tada je marketing bio veoma slab, nije moglo ništa da radi. Odemo kod donatora i oni kažu: 'OK. Vi to preko *ANEM*-a dobijate'. A mi ništa ne dobijamo. Znači, neko je u ime *Indeksa*, u ime 50-60 radio i TV stanica koje su u to vreme činile *ANEM* dobijao novac, a nije činio distribuciju. Ili, ako je vršio distribuciju, vršio je vrlo malu distribuciju. Kada smo mi tražili da se zna šta se radi, istog momenta smo kao neposlušni, nekorektni i sve ostalo, izbačeni iz *ANEM*-a. [...] Sve je to ogromna laž, ogromna farsa, jer tvrdim da ništa nisu uradili za tzv. nezavisno novinarstvo na ovim prostorima. Oni su samo imali imaginarno, na papiru, da imaju 50, 60, 70, 80 – kako kad, elektronskih medija, što radio, što TV-stanica, u toj mreži koja se zove *ANEM* da bi na konto toga samo uzimali novac. Jesu oni davali i povremeno opremali te stanice, ali je to bilo isuviše malo za onoliko koliko su oni dobili za to nezavisno novinarstvo. Svako, ne samo *Indeks*... Svako ko se pobunio i hteo da vidi šta se dešava sa poslovanjem *ANEM*-a bio je izbačen“ („Mit o nezavisnom novinarstvu“, *Hereticus: časopis za preispitivanje prošlosti 1/2005*, Centar za unapređivanje pravnih studija, Beograd, 2005, str. 213, 219).

malo pravo da ode i razgovara sa Karadžićem ili Momčilom Krajišnikom, baš kao što sam siguran da se danas na pogrešan način analiziraju neki njegovi postupci koji su se vezivali upravo za susrete sa onim ljudima koji su na kraju učestvovali u ubistvu. [...] Priroda njegovih susreta i motivi su po mom mišljenju presudni. Zoran je to radio da bi rešio problem. Sretao se sa ljudima koji su probleme stvarali, na mestima na kojima su problemi postojali, jer je smatrao da je to najefikasniji način da se oni reše. Sticajem okolnosti, ja sam tada kao mlad novinar prisustvovao tom susretu na Palama. [...] Pokušao je da ukaže na puteve kojima srpski narod može pronaći neko kompromisno rešenje sa Bošnjacima i sa Hrvatima. Istovremeno, bio je svestan da će svojom ulogom u rešavanju tog problema i eventualnim uspehom marginalizovati Miloševića sa političke scene u Srbiji. Mnogi mu zameraju tu vrstu politike i tu otvorenost. Oni koji danas nemaju snage da razumeju Zorana ili koji ga osporavaju na takav način, zapravo čine vrednost posledica njegove politike još većom.¹⁴³ Indikativno u ovim rečima Čedomira Jovanovića jeste to što bi se danas, u vezi s Aleksandrom Vučićem, mogao lako zamisliti analogan diskurs nekakvog ekstremnog desničara, koji na identičan način nije u stanju da pojmi niti da oprostí participaciju „bivšeg radikala“ u pregovorima s Prištinom i potpisivanju Briselskog sporazuma 2013. godine.

Višegodišnji pokušaji Verana Matića da difamacijom svega što ima veze sa Željkom Mitrovićem poveća ideo svoje televizije na tržištu oglašavanja, koji tada iznosi oko pet posto, kulminiraće septembra 2002. godine, kada najpre podgorički list *Publika*, a zatim i *TV Pink*, kao odgovor na kampanju B92 u vezi s rušenjem zgrade u kojoj se nalazi Mitrovićeva televizija, budu objavili kompromitujuće podatke o nezakonitoj dokapitalizaciji društvenog preduzeća Radio B92, koja je krajem marta 2001. obavljena bez postupka aukcije, kapitalom privatne firme KVS u vlasništvu Verana Matića, Saše Mirkovića i Ksenije Stefanović, a koja je nakon toga postala većinski vlasnik B92.¹⁴⁴ Ubrzo zatim u Beogradu se pojavljuju plakati s natpisom „Veran Matić lopov“, koje će krajem juna 2003, nakon ukidanja vanrednog stanja, američki ambasador iskoristiti da bi nastavio kompromitaciju Đinđićevog najbližeg saradnika Vladimira Popovića.

¹⁴³ Veličković, D., *Đinđić, lice mladosti*, Laguna, Beograd, 2013, str. 156–158.

¹⁴⁴ „Ružičaste dojave“, *Vreme*, 3. oktobar 2002.

POPOVIĆ SKIDA TABLU SA IMENOM

U vreme pred ukidanje vanrednog stanja, mediji kao što su *Blic News*, *B92*, *Vreme*, *NIN*, *Novosti*, *Balkan* i drugi, paralelno vode kampanju protiv Popovića, iznoseći laži i klevete u vezi s njegovim statusom u Vladi, razlogom zbog kojeg od kraja oktobra 2002. godine dva meseca nije dolazio u prostorije Biroa za komunikacije sa medijima, kao i s njegovom ulogom i ovlašćenjima na brifinzima za medije tokom trajanja vanrednog stanja i akcije „Sablja“. Cilj je da se galantnim potezom izbriše odgovornost s dugogodišnje kampanje vođene protiv Zorana Đinđića i ona prevali na Popovića, koji zbog „svojih metoda rada“ treba da postane glavni krivac za to što je premijer, dok je bio živ, imao imidž kakav je imao, ili baš onako kako je to Volf Minić u prilogu „Pelene pune tragova“, 26. juna 2007, sročio za *Reviju 92*: „Beba je sprečio Srbiju da ikada upozna pravog Zorana Đinđića. Bio je tako vešt medijski mag i manipulator, da je Đinđić, tokom svoje vladavine neprestano bio najoklevetaniji i najomraženiji čovek u Srbiji.“¹⁴⁵ Na ovaj način savest je pronašla kompromisno rešenje: priznaje se faktičet hajke, ali za to mora biti kriv neko drugi, jer da njega i njegovih postupaka nije bilo, ne bi bilo ni nje. Eto odgovora zbog čega je Popović, počev od Tijanića, naknadno morao biti predstavljan kao moćna i uticajna figura – dostojna mržnje jer je premijer ubijen. Označitelj Đinđić, nekadašnja meta, sada postaje puko sredstvo za

¹⁴⁵ O Miniću, povodom njegovog boravka u Srbiji, 2001. godine: „Malo je poznato da je ‘agent’ iste te agencije [FIA, *prim. aut.*] Vukašin Minić trebalo da istraži, za multinacionalnu kompaniju JTI, ko na ovim prostorima organizuje lažnu proizvodnju i distribuciju cigareta ‘monte carlo’, jednog od najvažnijih brendova te kompanije [...] Ono što je važno jeste činjenica da je, zahvaljujući takvim svojim aranžmanima, Minić mogao da troši ogromne količine novca. On je u svom stanu u Londonu bio domaćin mnogim srpskim zvaničnicima, policajcima, novinarima i svima onima koji su mu u Beogradu mogli biti od koristi. Trošak za zakup beogradskog stana u Gospodar Jevremovoj ulici nikada nije smatrao ozbiljnom stavkom. Kako je Minić zakupio baš taj stan, vlasništvo jedne poznate i veoma cenjene novinarke državne televizije [Mire Adanje Polak, *prim. aut.*], nikome nije bilo jasno. I to posebno ako se ima u vidu da je taj stan, u kome je Minić živeo tokom svog boravka u Beogradu, bio u istoj zgradi, tačnije odmah ispod stana tadašnjeg predsednika SRJ Vojislava Koštunice“ (Vuković, M., Tufegđić, V., *Oni su jači od nas*, Blic press, Beograd, 2007, str. 201–202).

dovršenje posla koji je ranije obavljan na njemu samom, potpuno identično mehanizmu inkorporiranom u ceremoniju žrtvovanja za koju je Frojd u knjizi *Totem i tabu* uvideo da institucionalizuje status totema (božanstva) u tzv. primitivnim zajednicama.

Pozivajući se uvek na neimenovane izvo-re, istim metodom kojim danas, prema istraživanju Medijametra, za kvartal od januara do marta 2015. godine prednjači *Blic* Veselina Simonovića, Željko Cvijanović se u *Blic Newsu* tokom leta 2002. bavi reaktualizovanjem motiva starog gotovo godinu dana (još od ubistva Momira Gavrilovića) o tome da je internet odeljenje Biroa za komunikacije prisluškivalo Kabinet Vojislava Koštunice,¹⁴⁶ i piše da „Beba Popović uređuje bar polovinu medija u Srbiji [...] dostavlja informacije sa kompromitujućim podacima o političaru ili javnoj ličnosti“. U tekstu pod nazivom „Ključ afere Pavković drži šef srpske tajne policije“, koji je izašao 3. jula iste godine i zbog kojeg je isti autor tužen i proglašen krivim na sudu, stoji tvrdnja da su „Amerikanci zahtevali od Đinđića Popovićev odlazak sa političke scene“, zatim 16. oktobra da je odgovoran za smenu jednog od urednika *Politike*, Jovana Vukelića, do velikog finala 30. oktobra, kada se Đinđić i Popović smeštaju na naslovnu stranu, uz natpis „Zašto je otišao kreator Đinđićevog imidža: Beba u kontejneru“, i sumiraju prethodno iznesene neistine. Tekst koji referira na naslovnicu pojavio se dan ranije na sajtu *Blic Newsa*, a odmah potom i na sajtu Demokratske stranke Srbije, da bi ga sledećeg dana preneo i *B92*. Varijacija tog teksta s prekopiranim delovima izlazi sutradan, 31. oktobra, u biltenu IWPR, a potpisuju je, pored njihovog saradnika Cvijanovića, još i Daniel Santer, Boris Darmanović, Dragana Nikolić i

146 U pitanju je afera u pokušaju pod nazivom „Četvorožilni kabl“, koja je naknadno obelodanjena u leto 2002. godine, kada je smenjeni načelnik Generalštaba Vojske Jugoslavije Nebojša Pavković izneo podatak da je godinu dana ranije, u noći između 4. i 5. juna 2001, pored Vojislava Koštunice, Ljiljane Nedeljković, Gradimira Nalića i Aca Tomića, prisustvovao sastanku na kojem je planiran upad Uprave bezbednosti Generalštaba VJ u prostorije Biroa za komunikacije, pod sumnjom da se četvorožilnim kablom, tj. standardnim UTP kablom, koji danas predstavlja klasičan način kojim se u domaćinstvu povezuju modem i računar, prisluškuje kabinet predsednika SRJ. Pavković je svedočio o tome da je na sastanak pozvan naknadno i da su sva lica, kada je stigao, bila u vidno alkoholisanom stanju (Vasić, M., *Atentat na Zorana Đinđića*, Narodna knjiga, Beograd, 2005, str. 104–108).

Gordana Igrić,¹⁴⁷ da bi to kao povod pet dana kasnije ponovo iskoristio *B92*, ovoga puta navodeći da je izvor IWPR, kao da je u pitanju sa svim drugi tekst.¹⁴⁸

Sedamnaestog aprila 2003. godine, osam dana pre ukidanja vanrednog stanja, novinarka *NIN-a* Marijana Milosavljević, buduća „ekspertkinja“ za borbu protiv korupcije, lansira tekst pod nazivom „Osveženi maratonac“, u kojem se bavi Popovićem i na Cvijanovićevom tragu iznosi teoriju da je sekretar Biroa za komunikacije sa medijama tokom 2002. godine „povučen zbog navodnog pritiska koji su na Đinđića vršili neki američki kongresmeni, a posle kampanje protiv Verana Matića, prvog čoveka *B92*“. U tekstu koji je klasično mešetarenje s ciljem izazivanja opšteg utiska sumnje i nepoverenja, novinarka koristi već postojeću kampanju Demokratske stranke Srbije¹⁴⁹ i ponavlja pitanje s

147 Teza u tekstu „Đinđić se odriče Bebinih usluga“ konstruiše se tipično tabloidno, na osnovu sve samih anonimnih izvora: „Beogradski analitičari veruju da je nedavni napad na popularnu nezavisnu TV i radio stanicu *B92* – jedan od stubova otpora Miloševićevom režimu tokom devedesetih – navodno orkestrirao Popović. Krajnji ishod tog napada je imao efekat bumera i praktično je okončao njegovu karijeru. Popović je imao toliki uticaj na medijskoj sceni, a njegova uloga u kontroli protoka i pristupa vladinim informacijama je bila tako značajna, gotovo cenzorska, da uprkos njegovom odlasku iskusni medijski analitičari u Beogradu nisu spremni da zvanično prokomentarišu za IWPR njegovu ulogu u kampanji protiv *B92* [...] Popović je, kako se smatra, pokušao da diskredituje *B92* objavljivanjem kritičkog teksta u podgoričkom dnevnom listu *Publika*, bliskom crnogorskom predsedniku Milu Đukanoviću koji je i Đinđićev politički saveznik, u kome se tvrdi da je glavni i odgovorni urednik *B92*, Veran Matić, pokušao da na nezakonit način privatizuje stanicu [...] Viši zvaničnik Đinđićeve Demokratske stranke, DS, pod uslovom da ostane anonimn priznao je IWPR-u da je kampanja potekla iz kancelarije Bebe Popovića. ‘Popović je kreirao kampanju protiv *B92* i dokumenti su najpre dati crnogorskom dnevniku *Publika* koja je sve prenela’, rekao je ovaj izvor dodajući da je *TV Pink* preneo ovaj članak izričito da bi podržao premijera.“

148 Popović, V., *Željko Cvijanović – Novinar u civilu*, YU-COM, Beograd, 2007, str. 84–86.

149 Četiri dana pre teksta Marijane Milosavljević u *NIN-u*, 13. aprila, Vojislav Koštunica na sednici Glavnog odbora svoje stranke jasno je označio Vladimira Popovića kao čoveka koji nelegalno obavlja funkciju sekretara Biroa za komunikacije: „Pojavio se već na prvom brifingu za novinare posle ubistva Đinđića, u ulozi komesara za istinu i krenuo da deli lekcije, iako nigde nije objavljeno da je ponovo imenovan na funkciju šefa Biroa. Postavlja

kojim ovlašćenjem Popović nastupa na brifin-zima ako ne obavlja tu funkciju, istovremeno priznajući da su njene novine 27. marta te godine objavile da Popović nikada zvanično nije ni bio razrešen s tog mesta, što dve godine kasnije potvrđuje i tadašnji ministar policije Dušan Mihajlović, kada u svojoj knjizi navodi da je Popovićev status u Vladi za sve vreme njegovog odsustva „mirovao“.¹⁵⁰ Popović će povodom ovih tvrdnji i spekulacija oko svog odlaska zbog klevete tužiti *NIN* i Marijanu Milosavljević, kao i tadašnjeg glavnog urednika Slobodana Reljića zbog teksta „Beba nije kriv“, objavljenog 1. maja iste godine, u kojem se navodi da je premijer Đinđić „svojevremeno poslao Popovića na 'prinudni odmor' zato što je njegov stil rada bio takav da bi ga moglo pravdati samo vanredno stanje“. Na sudu je podnosilac tužbe tvrdio da se na ovakav potez odlučio jer je *NIN* zanemario pojašnjenje koje je potpredsednik Vlade Žarko Korać dao u vezi s Popovićevom funkcijom i njegovim odsustvom s jednog od brifinga za urednike medija i uprkos tome plasirao seriju tekstova protiv njega, dok je optužena novinarka izjavila da joj je Koraćevo objašnjenje bilo poznato, ali da je „po njenoj oceni i dalje bilo sumnji oko Popovićevog statusa“.¹⁵¹

Informacije o tome kako je napustio radno mesto u Vladi, međutim, prvi put će se u javnosti pojaviti tokom intervjua koji će Popović dati za *TV B92*, u emisiji *Insajder* emitovanoj 31. januara 2005. godine. Tada je, na pitanje Branke Stanković da li je bio u sukobu s Đinđićem pre nego što je premijer ubijen, odgovorio da nikada nije bio u sukobu, ali da su imali pauzu u komunikaciji zbog toga što više nije želeo da se bavi poslom šefa Biroa za komunikacije jer to nije mogao više zdravstveno da izdrži. „Prihvatio je to da neću više da se bavim tim poslom, što mislim da je i njemu tad odgovaralo, jer je

oko mene već stvorena priča da sam neko ko je strašno negativan i ko vrši pritisak na medije, itd.“, rekao je tada Popović i dodao: „Mi smo se krajem decembra dogovorili da ta neka funkcija koju ja budem dalje radio i kad budem bio u vladi biće ta neka u njemu bliska, videćemo, definisaćemo još kakva. Formalno sam ja još bio na mestu šefa Biroa za komunikacije. I kao što imate ministra koji podnese ostavku, ali do postavljenja novog ministra on obavlja tu funkciju. Ja nisam operativno tu funkciju radio dva ili tri meseca. Radila je moja zamenica [Ivana Jeremić, *prim. aut.*], zato što je to jedna tehnička funkcija. Taj kontakt sa medijima nisam obavljao ni dok sam bio na mestu šefa tog Biroa. Ali se po ubistvu Zorana Đinđića vraćam na eksponiranu funkciju predstavnika tog Biroa u kontaktima sa medijima, zato što sam formalno i dalje bio šef tog Biroa. Ne vraćam se zbog toga što sam bio na mestu šefa Biroa nego zato što nije postojao niko drugi koji je bio spreman da taj posao radi. A taj posao je bio neophodan policiji da bi mogla da sprovede istragu onako kako je htela.“¹⁵²

Ove reči iz *Insajdera* 25. oktobra 2002. godine potvrđuje i sam Đinđić, koji će na nagađanja novinara o Popovićevom odlasku iz Vlade odgovoriti da nikakvih sukoba između njih dvojice nije bilo, ali da ovaj više neće obavljati funkciju sekretara Biroa za komunikacije sa medijima: „Vladimir Popović je pre mesec dana izrazio želju da se ponovo posveti svom privatnom poslu. Za sada je to u prelaznom statusu. Posle dve godine postoje ljudi koji imaju obaveze prema svojim poslovima i porodicama, ne mogu svi da izdrže maraton do kraja [otud naziv teksta Marijane Milosavljević „Osveženi maratonac“, *prim. aut.*]. Sada je pitanje u kojoj formi će Popović biti dalje angažovan, ali ne u smislu osmočasovnog, odnosno dvadesetočasovnog radnog dana.“¹⁵³ Međutim, u jednom trenutku Popović u intervjuu dodaje da je za odlazak postojao jedan „trivijalan povod“, koji ga je iznervirao, o čemu će na dva mesta u svojoj knjizi nešto više reći Dušan Mihajlović: „Te jeseni dolazi i do razlaza između Đinđića i Bebe Popovića. Vladimir Popović iznenada napušta Biro i ne dolazi na posao. Pričalo se da je to uradio zbog toga što je Đinđić pokušao, iza njegovih leđa, da izglati odnose sa jednim od medija (*Nacional*) sa

se pitanje u čije ime i sa kojim ovlašćenjima on nastupa, preti, optužuje i istovremeno presuđuje. On je istražitelj, tužilac, sve u isti mah. On jedini ima uvid u sve, za njega ne važi vanredno stanje“ („Ljudi koji su ubili Zorana Đinđića“, *E-novine*, 25. novembar 2010. [http://www.e-novine.com/feljtton/42592-Ljudi-koji-ubili-Zorana-inia.html; pristupljeno 18. septembra 2015]).

¹⁵⁰ Mihajlović, D., *Povleneke magle i vidici. Tom 2: Zapisi i kazivanja o životu i politici posle 5. oktobra 2000*, NEA-Beograd, Beograd, 2005, str. 385. Na jednom mestu u knjizi Vojislava Tufegdžića i Miodraga Vukovića takođe stoji podatak povodom Vladimira Popovića da „ne postoji nikakav dokaz da ga je premijer Đinđić udaljio iz svog okruženja“ (Vuković, M., Tufegdžić, V., *Oni su jači od nas*, Blic press, Beograd, 2007, str. 121).

¹⁵¹ „*NIN brani Koštunicu*“, *Politika*, 8. jul 2003.

¹⁵² „*Insajder: Šta smo znali, mislili, radili*“, deo 2, *TV B92*, 31. januar 2005. (http://www.b92.net/insajder/arhiva/arhiva.php?nav_category=986&nav_id=401012; pristupljeno 29. maja 2015).

¹⁵³ Veruović, M., Vrzic, N., *Treći metak: politička pozadina ubistva Zorana Đinđića*, Moja knjiga, Pirot, 2014, str. 377.

kojim je Beba ratovao. Ipak premijer odlazi sa njim i porodicom u službenu posetu Brazilu.¹⁵⁴ Malo dalje autor ponovo navodi isti događaj: „U to vreme dolazi do iznenađujućeg 'razlaza' između premijera i njegovog svakako najbližeg saradnika Bebe Popovića. Sve nas je zbunila neverovatna vest da 'Beba ne dolazi više na posao'. Čula se priča da je u kabinetu kod premijera zatekao urednika lista sa kojim je bio u žestokom ratu zbog prljave kampanje protiv Vlade, koga je neko drugi bez Bebinog znanja doveo na 'pomirenje' [reč je o Mirku Todoroviću, vlasniku konfekcije Todor iz Vrnjačke Banje i Radoslavu Laletu Sekuliću, vlasniku konfekcije Javor iz Ivanjice, koji Predraga Popovića dovode kod Zorana Đinđića po motivu 'napravi problem, pa ponudi rešenje', *prim. aut.*]. Kaže se da je Beba zalupio vrata i otišao.“¹⁵⁵

Ove navode potvrđuje i u knjizi *Atentat na Zorana Đinđića* Miloša Vasića još detaljnije objasniti Čedomir Jovanović, nekadašnji šef poslaničke grupe DOS u Skupštini, koji će reći da je u tom razgovoru sa Đinđićem Predrag Popović, tadašnji urednik srpskog *Nacionala*, lista čiji je kapital stigao iz Republike Srpske i od tajkuna Momčila Mandića, jednog od aktera u aferi „Delimustafić“, 2001. godine, priznao da mu je plaćeno da objavljuje „pisma Ljiljane Buhe“ koja su pisali članovi „zemunskog klana“, i da je od premijera tražio izvesnu svotu novca da bi prešao da ih objavljuje.¹⁵⁶ U seriji tekstova u *Naci-*

onalu pred predsedničke izbore 2002. godine, Ljiljana Buha optužuje ljude poput Dragoljuba Markovića, Zorana Đinđića, Gorana Vesića, Vladimira Popovića i generala Nebojše Pavkovića da se stavljaju na stranu kriminalnih poslova njenog supruga, koji je već tada u vezi s drugom ženom.¹⁵⁷ Jedna od intriga koju će pokrenuti ova pisma sastojala se u izmišljotini da Zoran Đinđić uz pomoć Ljubiše Buhe planira da ubije Vojislava Koštunicu u Markovićevom stanu, da bi Koštunica, zatim, na osnovu pisanja medija, poslao Okružnom tužilaštvu dopis koji su potpisali savetnici za bezbednost Rade Bulatović i Gradimir Nalić, da se o tome pokrene istraga.¹⁵⁸

Ružicu da zove Bebu natrag i ovaj se kasnije vratio. To je ta priča koja se posle vukla: da kako je Zoran bio otpustio Bebu Popovića iz Biroa za komunikacije Vlade“ (Vasić, M., *Atentat na Zorana Đinđića*, Narodna knjiga, Beograd, 2005, str. 117).

157 Mihajlović, D., *Povleneke magle i vidici. Tom 2: Zapisi i kazivanja o životu i politici posle 5. oktobra 2000*, NEA-Beograd, Beograd, 2005, str. 350.

158 *Svedočenje pred Specijalnim sudom Vladimira Popovića na suđenju za ubistvo Zorana Đinđića*, Helsinški odbor za ljudska prava u Srbiji, Beograd, 2006, str. 46.

O tome i na drugom mestu: „Prva krivična prijava u Okružno javno tužilaštvo u Beogradu stigla je poštom 10. septembra 2002. Ljiljana Buha je tada prijavila svog muža Ljubišu Buhu zbog pokušaja njenog ubistva sredinom maja te godine. Okružni javni tužilac Rade Terzić dao je tu krivičnu prijavu u rad Nebojši Marašu. U to vreme je prvi zamenik Radeta Terzića bio Milan Sarajlić, koji je na to mesto postavljen upravo na predlog Terzića... Nebojša Maraš je krivičnu prijavu Ljiljane Buhe prosledio na proveru gradskoj policiji, što je i danas uobičajena praksa. Nakon krivične prijave Ljiljana Buha je ubrzo dostavila i otvoreno pismo predsedniku SRJ Vojislavu Koštunici, sa detaljnim navodima o kriminalnim i političkim vezama svog muža Čumeta. Pismo je prosleđeno Republičkom javnom tužilaštvu, odnosno Okružnom tužilaštvu u Beograd, gde je združeno sa krivičnom prijavom koju je Ljiljana Buha prethodno podnela. U pismu se, između ostalog, pominje i ubistvo Momira Gavrilovića za koje Ljiljana tvrdi da ga je izvršio Čumetov čovek Dragan Nikolić zvani Teča. [...] Posle pretresanja 'Kotobanje' protiv Čumeta je podneta krivična prijava zbog navodne sumnje da je učestvovao u ubistvu Momira Gavrilovića. Istom krivičnom prijavi jedinstven je i Dragan Nikolić Teča. U krivičnoj prijavi jednostavno nije bilo dokaza da su Teča i Čume zaista organizovali ili izvršili to ubistvo.“ Informaciju da se Ljubiša Buha skriva u Turskoj januara 2003. godine odaće Dušanu Spasojeviću Milan Sarajlić, zamenik tužioca Radeta Terzića (Vuković, M., Tufegdžić, V., *Oni su jači od nas*, Blic press, Beograd, 2007, str. 121–123, 137).

154 Mihajlović, D., *Povleneke magle i vidici. Tom 2: Zapisi i kazivanja o životu i politici posle 5. oktobra 2000*, NEA-Beograd, Beograd, 2005, str. 354.

155 *Isto*, str. 371.

156 Reči Čedomira Jovanovića u knjizi glase: „Oktobra 2002, uz posredstvo dva čoveka bliska Demokratskoj stranci, kod Zorana Đinđića, sve veoma tajno, dolazi Predrag Popović, glavni urednik *Nacionala*. Beba Popović za to ne zna. Predrag Popović skrušeno objašnjava kako, eto, za pare objavljuje ta pisma Ljilje Buhe, jer mora i on od nečega da živi. Nego, ako mu neko plati jedno 50.000 evra, on će prestati sa tim. Zoran, iznerviran, kaže da mu nađu sponzore da ga plate, da mu ga već jednom skinu s vrata. Tako je i bilo, ali Predrag Popović ne samo što je uzeo pare, nego je i nastavio da objavljuje te svoje svinjarije, pa se još i hvalisao oko kako je izradio Zorana. Kad je Beba Popović to saznao, pobesneo je: otkinuo je s vrata kancelarije tablu sa svojim imenom, spakovao se i otišao u inostranstvo; ni Zoranu se nije javio, toliko je bio besan na njega. Posle nekog vremena, mesec-dva, Zoran me pita da li bih mogao da zovem Bebu da se vrati: treba mu, a znam i da Čume samo Bebi veruje. Kažem da ja neću da ga zovem da se vrati, iako smo u kontaktu, nego neka ga on zove, kad je već sve to uradio. Na kraju je nagovorio

ISTORIJA BOLESTI ČOVEKA PACOVA*

Nekadašnji saradnik kriminalaca, Predrag Popović, novinar blizak Srpskoj radikalnoj stranci i čovek koga su iskoristile i niz vodu pustile službe bezbednosti, danas se pak javnosti predstavlja kao kolateralna šteta Vučićeve političke transformacije zbog činjenice da je aktuelni premijer u odnosu na politiku stranke Vojislava Šešelja „napravio totalni zaokret“. Zbog toga je spreman na svaki oblik osвете, baš kao i njegov kolega i prijatelj Milovan Brkić, glavni i odgovorni urednik magazina *Tabloid*, za koji Popović povremeno piše, a koji je u više navrata u svom listu tokom 2014. godine pozivao na ubistvo Aleksandra Vučića, za šta je nudio i nagradu. Ove dve opskurne i danas „marginalne“ figure reprezentuju najsiroviji trag onoga što je ostalo od satanizacije Zorana Đinđića upravo zbog toga što diskurs njihovog pisanja i oglašavanja u proteklih petnaest godina, dok su svi ostali u međuvremenu manje-više uspjeli da se operu i predstave kao ugledni novinari, uopšte nije ili je vrlo malo menjao oblik, pa je tako Đinđić ostao isto zlo koje je bio i onda, dok Vučića vide kao njegovu živu političku inkarnaciju – novog Hitlera. Zanimljivo je da ih u njihovoj iskrenoj ozlojeđenosti zvanično zanemaruje čak i onaj deo za satanizaciju podjednako odgovorne „građanske“ javnosti koja se danas otvoreno buni i ježi na svaku pomisao poređenja Vučića sa Đinđićem, radi pokrića za sopstveno licemerje. U svedočenju pred Specijalnim sudom, 16. maja 2005. godine, Vladimir Popović je rekao da se tokom akcije „Sablja“ došlo do saznanja da je Milovan Brkić zajedno s pojedinim bivšim pripadnicima MUP-a štampao lažne legitimacije koje su koristili pripadnici „zemunskog klana“.¹⁵⁹

Kao jedan od začetnika tabloidnog novinarstva u Srbiji, Predrag Popović je u srpskom *Nacionalu*, za koji su pisali najveći mrzitelji Zorana Đinđića, kao što su Aleksandar Tijanić, Bogdan Tirnanić i Danica Drašković, i koji je zabranjen tokom akcije „Sablja“, radio s nekim od danas najbeskrupuloznijih tabloidnih novinara: Draganom J. Vučićevićem (*Informer*) i Svetomirom Marjanovićem (*Blic*). Ova dvojica će nakon karijere u *Nacionalu* sa Đokom Kesićem napraviti *Kurir* uz kapital Radisava Rodića, koji je tada bio

vlasnik i *Glasa javnosti*, a nakon toga, 2005. godine *Press*, list poznat po bliskoj vezi s Demokratskom strankom Borisa Tadića, a potom Dragana Đilasa.¹⁶⁰ U nastavku karijere, Popović je bio i urednik tabloida *Centar*, koji je predstavljao jedan od derivata ugašenog *Nacionala*, za koji je pisao i Željko Cvijanović, dok se njegova supruga Biljana Mitrinović, nekadašnja lektorka lista *Javnost* Radovana Karadžića, udarnog huškačkog lista u Republici Srpskoj, i aktuelna novinarka *Politike* Ljiljane Smajlović, našla na mestu Popovićeve zamenice. Za ovaj tabloid, čiji je prvi broj izašao 22. decembra 2003. godine, pisao je i Aleksandar Tijanić pod pseudonimom „Ruby“, čiji je identitet ukrao od izvesne porno-glumice, koristeći ga da upućuje najgore uvrede i flagrantno krši etičke kodekse novinarstva. Pošto je nakon sto dana *Centar* propao na tržištu, Popović odlazi najpre u *Balkan*, a zatim u *Internacional*, u čijem je osnivanju učestvovao i koji predstavlja vizuelnu i sadržajnu kopiju nekadašnjeg srpskog *Nacionala*, ali i taj list ubrzo nestaje.¹⁶¹

Nakon lista *Opozicija*, koji vodi početkom 2007. godine, karijeru nastavlja u tabloidu *Pravda*, na poziv tadašnjeg generalnog sekretara Srpske radikalne stranke Aleksandra Vučića, što posledično smatra svojom najvećom životnom greškom. Pre *Nacionala* radio je u *Borbi*, *Svetu*, a zatim i u *Dnevnom telegrafu*. Posle Ćuruvijinog ubistva, s Tijanićem odlazi da radi za banjalučke *Nezavisne novine*, koje će napustiti nakon još jednog, ovoga puta samo pokušaja ubistva – urednika Željka Kopanje. Autor je nekoliko knjiga u izdanju Srpske radikalne stranke, od kojih je svaka o Aleksandru Vučiću ili Tomislavu Nikoliću, njegovim novim arhineprijateljima, a koje uglavnom sastavlja poredeci nekadašnje izjave ovih političara s današnjim, po modelu koji je kasnije primenio još jedan novinar ekstremista s krajnje druge strane esnafskog ešalona – Slaviša Lekić. Jedna od tih knjiga (Savet od sramote nije naveo naziv) pominje se i kao relevantan dokazni materijal na stranici 49 u Izveštaju Saveta za borbu protiv korupcije o vlasničkoj strukturi i kontroli medija u Srbiji, iz februara 2015. godine, u čijoj izradi je učestvovao Ivan Ninić, bivši član SRS-a. Tekstove Predraga Popovića s njegovog bloga prenose nacionalističko-rusofilski portali poput *Srbinfo* i drugih; isto lice danas stoji iza mnoštva divljih sajtova poput *Srbija-danas.net*, *Uzbuna.rs*, *Koreni* i sličnih, na kojima se pojavljuju najvulgarniji tekstovi na račun Aleksandra Vučića.

¹⁵⁹ Svedočenje pred Specijalnim sudom Vladimira Popovića na suđenju za ubistvo Zorana Đinđića, Helsinški odbor za ljudska prava u Srbiji, Beograd, 2006, str. 88.

* Naziv najpoznatijeg slučaja opsesivne neuroze s kojim se suočio Freud.

¹⁶⁰ „Strogo kontrolisani vozovi“, *Vreme*, 6. novembar 2014.

¹⁶¹ Popović, V., *Željko Cvijanović – Novinar u civilu*, YU-COM, Beograd, 2007, str. 44–45.

MONTIJEVI PASUSI

Kada je objavljeno da je Vladimir Popović tužio *NIN*, ovaj list po nalogu Slobodana Reljića još više zaoštrava kampanju, u koju se uključuju i drugi mediji i počinju da vode hajku; *B92* odmah preuzima teoriju novinarkе Milosavljević o navodnoj umešanosti Popovića u kampanju protiv te kuće, dok ostali, poput *Vremena*, *Balkana*, *Večernjih novosti* i *Blic Newsa* eksploatišu temu Popovićeve metode i spekulišu o zloupotrebi službenog položaja tokom trajanja vanrednog stanja. Tako još jedan miljenik Ljiljane Smajlović, novinar Batić Bačević, koji će posle, kao i Marijana Milosavljević, iz *NIN-a* preći u *Politiku*, 19. juna 2003. objavljuje tekst „Konkurs za dadilju“, u kojem na više mesta, protiv svih pravila profesionalnog novinarstva, eksplicitno zagovara razrešenje Vladimira Popovića s mesta sekretara Biroa za komunikacije sa medijima, dok iznošenje laži i kleveta na njegov račun ubraja u prava „demokratskog društva“, koje Popović navodno ne razume i s kojim je u sukobu. U to vreme američki ambasador Vilijam Montgomeri traži hitan susret sa sekretarom Biroa i vrši pritisak na njega da povuče tužbu protiv *NIN-a*. U susretu do kojeg je došlo tokom poslednje nedelje juna, Montgomeri je želeo da zna da li su spekulacije novinarkе Milosavljević u vezi sa „kampanjom protiv *B92*“ tačne, o čemu Popović govori u intervjuu datom za magazin *Plejboj*, marta 2004. godine: „Naime, otkrio sam, saznao i video da je privatizacija te televizije urađena nelegalno i nezakonito. Još više sam se iznervirao kada sam shvatio da skoro svi članovi Vlade to znaju. I da svi ćute. Zoran Đinđić je tražio od nas, kada smo ulazili u Vladu, da ako saznamo da je bilo ko umešan u nešto nezakonito, to prijavimo tužiocu. Nisam razumeo zbog čega to ne važi za *B92*. Montgomeriju sam rekao da ja nemam problem sa *B92*, nego da oni imaju problem sa zakonom.“¹⁶²

Nakon što mu je Popović ukazao na činjenicu da postoje operativni podaci da je jedan službenik američke ambasade iz Beograda (u pitanju je već pomenuti Gabriel Eskobar), koji je potom prešao da radi u američku ambasadu u Pragu, direktno po njegovom nalogu otišao u Zagreb i njegovom prijatelju, Ivi Pukani-

ću, dao neke papire, materijale i naručio da se pokrene kampanja protiv Zorana Đinđića, Mila Đukanovića i Stanka Subotića, američki ambasador se zburnio, počeo da govori da je i on čuo za to, ali i da se kune da on nema nikakve veze s tim. „Doduše, priznao je da je nekoliko dana pre nego što je objavljen taj tekst u *Nacionalu* bio u Zagrebu, gde je sreo Ratka Kneževića i Ivu Pukanića, koji su mu doneli sirov materijal teksta i pitali ga šta misli da li ga treba objaviti. Montgomeri, normalno, kao i svaki Amerikanac, pobornik slobode medija, nije mogao da im zabrani i rekao je – objavite! Sem toga, nikakve veze sa duvanskom aferom i sa svim onim što se kasnije dešavalo navodno nije imao“, rekao je za *Plejboj* bivši sekretar Biroa za komunikacije. U Specijalnom sudu, tokom svedočenja za ubistvo premijera, 13. aprila 2005. Popović je izjavio da su podaci koje je Eskobar po nalogu Montgomerija slao Pukaniću stizali iz vojne službe bezbednosti i da su bili izmišljeni kako bi se napao Milo Đukanović i na taj način „primirio“ u suverenističkim namerama: „To je ta njegova upetljanost, njegova lična i tog njegovog službenika, koji je vrlo brzo posle toga, kada se saznalo, kada smo saznali ko je on, pobeo iz Beograda.“¹⁶³

Sedam godina posle susreta Popovića i Montgomerija, 26. novembra 2010. nekadašnja novinarka hrvatskog *Nacionala* i saučesnica u aferi „duvanska mafija“, Jasna Babić, za portal *Oko*, u tekstu „Srpsko-hrvatska osovina: što povezuje Pukanića, Đinđića, Koštunicu i Montgomerya“, potvrdiće umešanost američkog ambasadora, pokazati da njegovo prisustvo u priči nije nimalo slučajno i posebno apstrofirati njegovu bliskost s tadašnjim predsednikom SRJ Vojislavom Koštunicom i pojedinim članovima predsednikovog kabineta, kao što su Aleksandar Tijanić, Rade Bulatović i Gradimir Nalić.¹⁶⁴ Vilijam

¹⁶³ Svedočenje pred Specijalnim sudom Vladimira Popovića na suđenju za ubistvo Zorana Đinđića, Helsinški odbor za ljudska prava u Srbiji, Beograd, 2006, str. 165.

¹⁶⁴ O Naliću i razlozima odbijanja njegovog imenovanja na mesto ministra unutrašnjih poslova, Čedomir Jovanović piše sledeće: „Da podsetim, i pre republičkih izbora u decembru 2000. godine, na slavi JSO-a, na Arandelovdan 21. novembra, Gradimir Nalić – savetnik za ljudska prava Vojislava Koštunice – vršio je smotru Specijalne jedinice Državne bezbednosti u Kuli. Tada im je rekao da JSO treba da služi Koštunici jer je patriota, a ne Đinđiću jer će ih sve prodati Hagu. 'Svi zajedno treba da radimo za našu stvar', poručio im je Nalić. Zbog te smotre, a ne zbog sklonosti krizama, nismo prihvatili Koštuničin predlog da on bude ministar unutrašnjih poslova u Vladi Srbije. Kasnije smo saznali da

¹⁶² „Intervju Vladimira Popovića-Bebe srpskom *Plejboju* (necenzurisana verzija)“, *Katalaksija*, 17. maj 2004. (<http://katalaksija.com/2004/05/17/intervju-vladimira-popovica-bebe-srpskom-plejboju-necenzurisana-verzija/>; pristupljeno 28. maja 2015).

Montgomeri i njegova supruga Lin manjinski su suvlasnici u Nalićevoj firmi Stracon Security, koja se bavi poslovima privatnog obezbeđivanja i konsaltingom i koja će upravo u razmaku od 2004. do 2008. godine, dok je premijer Srbije bio Koštunica, ostvariti najveći poslovni rast, kako je 2009. o tome pisao hrvatski *Novi list*.¹⁶⁵ Drugo lice iz nekadašnjeg političkog života s kojim je bračni par Montgomeri čvrsto povezan poslom jeste Goran Matić, nekadašnji visoki funkcioner i propagandista Jugoslovenske levice; oni su, zajedno s Brentom Sedlerom, novinarom *CNN-a* koji je za vreme NATO bombardovanja izveštavao iz Beograda, vlasnici firme Montgomery Sadler Matić & Associates d. o. o., koja se bavi konsaltingom u oblasti spoljne trgovine i ulaganja. Nakon službovanja u Srbiji, Montgomeri je 2004. prevremeno penzionisan, ali se ne vraća u SAD, nego ostaje u Hrvatskoj, u kući koju je kupio u Cavtatu, da bi se šest godina nakon toga vratio u Srbiju i nastanio u beogradskom naselju Neimar. Autor je knjige memoara *Kad ovacije utihnu*, na osnovu koje po medijima nastupa u svojstvu „samozvanog stručnjaka ne samo za geopolitička pitanja i dobrog poznavao Balkana nego i ovlašćenog tumača okolnosti koje stoje iza Đinđićevog ubistva“.¹⁶⁶

Nalić ima zdravstvene probleme koji su duboko kompromitujući za svakoga ko ima profesionalne ambicije, a kamoli za nekoga ko bi trebalo da bude ministar policije. To su problemi prema kojima su Jočićevi 'gresi iz mladosti' zaista sitnica“ (Jovanović, Č., *Moj sukob s prošlošću: Srbija 2000–2005*, Dan graf, Beograd, 2005, str. 100–101). Zanimljivo je da novinar Miloš Vasić neće razumeti ovakve argumente i da će u svojoj knjizi osuditi to što Đinđić nije dozvolio Naliću da postane ministar policije zbog narkomanskog dosijea i spisa o lečenju iz Centra za bolesti zavisnosti, obrazlažući takav stav time da je „korišćenje lekarske tajne u politici nisko i nedopustivo“. Ovakav iznenadni izliv odbrane Nalića može se protumačiti samo kao svojevrsan simptom nesvesne identifikacije lica koje takvu tvrdnju iznosi. O sličnoj regresiji se radi i na drugom mestu, kada se autor suprotstavlja zabrani lista *Svedok* tokom vanrednog stanja, mada je taj list promovisao intervju s Miloradom Ulemekom iz istoimenog makedonskog lista u trenutku dok je ovaj u bekstvu i kada se nalazi na poternici kao prvooptuženi za ubistvo premijera, jer u tome očigledno ne vidi nikakvu novinarsku odgovornost (Vasić, M., *Atentat na Zorana Đinđića*, Narodna knjiga, Beograd, 2005, str. 213. i 243).

165 „Crna eminencija“, *Peščanik*, 8. decembar 2010. (<http://pescanik.net/crna-eminencija/>; pristupljeno 28. maja 2015).

166 O kontroverznom ponašanju i uplitanju tadašnjeg ambasadora SAD u unutrašnje stvari Srbije na dan

U panici zbog saznanja koje o njegovoj umešanosti u aferu „Nacional“ ima Vladimir Popović, Montgomeri se hitro odlučuje na jedan za ambasadora veoma neobičajan, uistinu vrhunski manipulativan potez: 24. juna 2003. godine samoinicijativno odlazi u redakciju *NIN-a* kako bi potvrdio teoriju iz teksta Marijane Milosavljević koji je predmet Popovićeve tužbe i na taj način diskreditovao kako tužbu, tako i njenog podnosioca. Ovaj „senzacionalistički“ događaj sutradan prenosi agencija *Beta* i svi bitniji mediji, s posebnim osvrtom na to da je Montgomeri sa novinarima i urednicima tog nedeljnika razgovarao o položaju medija u Srbiji i „sve učestalijoj pojavi da državni funkcioneri

pokušaja likvidacije kod beogradske hale „Limes“ svedoči Đinđićev telohranitelj Milan Veruović: „Jutro je 21. februara, krećemo iz rezidencije ka aerodromu. Šefu zvoni telefon, on reaguje burno – neuobičajeno za njega – i posle kraćeg razgovora prekida vezu. Komentariše naglas da je to bila Aleksandra Joksimović, tadašnja pomoćnica ministra spoljnih poslova. Htela je da ga spoji sa američkim ambasadorom Vilijamom Montgomerijem, koji insistira da Zoran Đinđić ne putuje za Banjaluku. Znajući to, Đinđić odbija da stupi u kontakt s njim. Zatim ga, međutim, zove i lično Montgomeri. Premijer oštrim tonom odbija da razgovara s njim o svom putu u Banjaluku i prekida dalji razgovor. Svoj telefon daje meni i kaže mi da ubuduće odbijam sve pozive koji budu stizali od američkog ambasadora ili Aleksandre Joksimović.“ Već istog dana, u intervjuu za banjalučku televiziju, Zoran Đinđić će na sledeći način odgovoriti Montgomeriju: „Postoji jedna mala mistifikacija i u našim medijima, otprilike – ja se čudim kad to čitam svakog dana – otprilike: koga podržavaju Amerikanci, koga podržava Evropa, koga podržava Rusija? Kakve to ima veze, pitanje je koga podržavaju ljudi koji žive u toj zemlji? Kakve to ima veze, za neku političku realnost neke zemlje, koga neko sa strane sad podržava? Vi možete, i treba da imate dobre odnose sa svima koji su bitni za vas, ali to, da vi sada strance uključujete kao deo svoje unutrašnje politike, to je bolesno i mi imamo tu bolest još uvek u Beogradu. Mi imamo ambasadore nekih zemalja koji se ponašaju kao da su šefovi stranaka u Srbiji, kao da su izabrani na izborima, koji pozivaju ministre, koji pozivaju moj kabinet, i čude se što ja neću da ih primim. Ja kažem, zamislite da ambasador moj, u vašoj zemlji, sad pozove vašeg premijera, pa ga pita da sa njim ruča. Pa, ovaj bi mislio da je to neka šala, skrivena kamera. Pa mi smo isto takva zemlja kao što je i vaša zemlja, i nemojte da mislite da vi možete da radite u našoj zemlji nešto što naš ambasador u vašoj zemlji ni slučajno ne bi mogao da radi“ (Veruović, M., Vrzčić, N., *Treći metak: politička pozadina ubistva Zorana Đinđića*, Moja knjiga, Pirot, 2014, str. 327, 438–439).

tuže novinare sudu“.¹⁶⁷ Samo dan kasnije, 26. juna, nedeljnik *NIN* oduševljeno objavljuje tekst o ovoj „iznenadnoj“ poseti, pod naslovom „Premijer mi je rekao“, u kojem se navode dva pasusa citata Montgomerijevih reči, koji istovremeno treba da stave tačku na dve stvari, prethodno dovedene u sumnju od strane novinarku Milosavljević: šta se krije iza napada na B92 i zbog čega je sekretar Biroa morao da napusti Vladu Srbije. U tim rečima stoji da je Montgomeri razgovarao s premijerom Đinđićem o „kampanji“ koju su vodili podgorička *Publika* i *TV Pink*, kao i u vezi s plakatima koji su se pojavili u gradu, te da mu je ovaj „bez oklevanja“ rekao da iza svega stoji Vladimir Popović.¹⁶⁸

Glumeći zaprepašćenje, Montgomeri je navodno slušao kako je „Popović neprekidno zvao Željka Mitrovića i zahtevao nove i nove napade na Verana Matića i na B92, i da je sve to činilo potpuno bez znanja premijera“. Mitrović je to navodno potvrdio Đinđiću, misleći da ovaj zna za to, nakon čega su napadi obustavljeni; zbog te odluke Popović je na neko vreme bio napustio Vladu. Ova dva pasusa postaće vremenski rezistentna i citiraće se, bez ikakve kritičke distance prema Montgomeriju i proveru njegovih motiva (uprkos tome što je *NIN* u doba Reljića bio poznat kao list koji je potpirivao antizapadno raspoloženje), uvek s ciljem diskreditacije i kao pomoćno sredstvo u hajci protiv Popovića; najpre od strane uredništva *NIN-a*, nakon emisije *Insajder: Prepoznatljivi rukopisi*,¹⁶⁹ da bi se posle šest godina zatišja ponovo pojavila u dva indikativna navrata, i to oba puta u koordinaciji s Ljiljanom Smajlović, nekadašnjom novinarkom *NIN-a* – 2011. s njenog mesta predsednice UNS-a, te 2014. godine u *Politici*, čija je glavna urednica. Koliko pak ovi navodi Montgomerija, prema kojima je Popovićeve moć toliko velika da se Mitrović

prema njemu ponaša kao običan pijun, deluju neubedljivo, svedoči činjenica da se potpuno prećutkuje kampanja koju Veran Matić u to vreme vodi protiv Željka Mitrovića, zalažući se najzad i da zgradu *TV Pink* treba porušiti – kako bi se od javnosti sakrilo da je Mitrović sam po sebi imao motiva da uzvрати istom merom na Matićeve napade.

Povod da se 2011. godine iskoriste tvrdnje ambasadora Montgomerija biće tekst novinara Stojana Drčelića, bivšeg supruga Zore Drčelić iz *Vremena*, koji će, opet u nedeljniku *NIN*, sada redakciji navodno „pročišćenoj“ od nacionalističko-klerikalnih uticaja Demokratske stranke Srbije i Koštunice, biti objavljen 17. marta, povodom godišnjice ubistva premijera, pod nazivom „Pokojnici za potkusurivanje“. Zbog ovog teksta, u kojem, pored ostalog, stoji rečenica: „Ko bi se danas setio da je Beba Popović živ, da Đinđić nije mrtav?“, aludirajući da Vladimir Popović vrši neku vrstu eksproprijacije imena Zorana Đinđića (koji je sada već, pre svega zaslugom Borisa Tadića, samo dobro etablirani totem i ništa više) temom razjašnjavanja političko-medijske pozadine atentata, bivši šef Biroa za komunikacije uputiće pismo Vesni Mališić, svojoj prijateljici i tadašnjoj zamenski glavnog urednika Nebojše Spaića, supruga Tamare Spaić, u kojem podseća na Drčelićevu ulogu u tabloidima koji su vodili hajku protiv Đinđića i njegovih saradnika, te postavlja pitanje zbog čega *NIN*, kao u doba Slobodana Reljića i Marijane Milosavljević, dozvoljava ovom novinaru da na način iskazan u pomenutom tekstu abolira sebe od odgovornosti i optužuje druge da se koriste Đinđićem.

Taj odgovor, u kojem Popović kroz prizmu tužbi koje je protiv njega na sudu dobio, objašnjava Drčelićevu prošlost kao jednog od urednika *Balkana* koji je promovisao atentatore na Zorana Đinđića u periodu dok su oni sedeli na optuženičkoj klupi Specijalnog suda, biva objavljen 24. marta pod naslovom „Nije se opametio“ i izaziva novu lavinu negativnih reakcija, pa se tako odmah u antrfileu Popovićevego pisma oglašava Nebojša Spaić, koji se, uz „osećaj mučnine“ zbog „netačnosti i uvreda“ u njemu, odlučio da to pismo ipak objavi „da bi čitaoci *NIN-a* imali još jednu mogućnost da zaključie kakva je ličnost autor pisma“. Stojan Drčelić takođe se javio tekstem „Dostojno Popovićeve pameti i morala“, od 31. marta, koji je u celosti iskoristio da bi izvršio zamenu teza i govorio o tome da ga je sud oslobodio optužbe jer nije bio autor nepotpisanog teksta zbog kojeg ga je Popović tužio, da bi u svega nekoliko rečenica nakon glavnog dela teksta pomenuo da je po „komandnoj odgovornosti“ zbog toga što

167 „Montgomeri potvrdio navode novinarku“, *Politika*, 25. jun 2003.

168 Zbog toga Aleksandar Tijanić 4. jula 2003. godine izjavljuje za crnogorski *Dan*: „Vladimir Popović Beba treba u zatvor zbog kršenja Zakona o informisanju, a krunski svjedok treba da bude Vilijam Montgomeri.“ Samo dan ranije u *NIN-u* je stavio do znanja do koje mere to želi: „Popović mora da nestane ne iz Biroa, već iz srpske politike, ako srpska politika misli dobro Srbiji. Dok je on tu, tajna će Srbija uvek biti moćnija od javne. Delom zbog njegove ambicije, delom zbog kukavičluka Srba, delom zbog funkcije samozvanog 'držača spomenika'“ (*Slučaj službenika Aleksandra Tijanića*, Komitet pravnika za ljudska prava, Beograd, 2005, str. 115).

169 „Volite tabloide? Gledajte B92“, *NIN*, 7. jul 2005.

je u to vreme bio urednik ipak pravosnažno osuđen, priznajući da je tekst „Beba zakukao, pre nego što Bagzi propeva“, koji je bio predmet tužbe, bio „neprofesionalno napisan“ i da ga „niko ne zaslužuje, pa ni Vladimir Popović“. Ono što je izostavio da kaže jeste da je, da tužba protiv njega ne bi bila podneta, prethodno bio obećao Popoviću da će zbog tog teksta objaviti izvinjenje, što nikada nije učinio.

Zatim se sa zakašnjenjem, zbog toga što se, kako ističe, nalazi u Americi na obuci za borbu protiv korupcije i zaštitu uzbunjivača, 21. aprila 2011. godine čitavim pismom oglašava i Marijana Milosavljević, nekadašnja novinarka *NIN-a* koja je i započela aferu oko Popovićevo odlaska iz Vlade, iako je pomenuta samo u jednoj rečenici Popovićevo teksta. Zbog toga Nebojša Spaić objavljuje jedan njegov mali deo u rubrici 'Pisma čitalaca', s tendenciozno odbranom porukom – da je Popović svojevremeno tužio novinarku, da je ona postavila pitanje njegovog odlaska iz Vlade 2002. godine, i najzad, da je sud odbacio njegovu tužbu, „ali ne pre nego što je istinitost navoda iz teksta javno potvrdio tadašnji američki ambasador u Beogradu, Vilijem Montgomeri“, čime je novinarka, u istom stilu manipulacije koji je primenila i u tekstu „Osveženi maratonac“ iz aprila 2003. godine, zbog kojeg je tužena, insinuirala da je tužba odbijena upravo zbog Montgomerijevih navoda.¹⁷⁰ Međutim, to ni izbliza nije tačno, jer je sudija Prvog opštinskog suda Gordana Komnenić, uprkos činjenici da su na brifingu u Vladi objašnjeni razlozi Popovićevo odsustvovanja i da je Marijana Milosavljević na sudu priznala da je bila upućena u te razloge, tužbu odbacila pod posve nelogičnim obrazloženjem – „da učesnici u političkom životu, kao i ostale jav-

ne ličnosti, moraju da budu spremni da podnesu kritiku javnosti i medija i da je Vladimir Popović Beba imao mogućnost da organizuje konferenciju za štampu i demantuje navode iz tekstova na koje ima pritužbe.“¹⁷¹ Tri i po godine po pismu Marijane Milosavljević, 13. oktobra 2014, u tekstu pod nazivom „Licemeri nad licemerima“ u *Politici*, Ljiljana Smajlović navode iz Popovićevo teksta „Nije se opametio“ po sopstvenom nahodjenju okvalifikovao kao „klevete“, a svojoj prijateljici oprati biografiju motivom humanog čina, pošto je ova donirala bubreg svojoj nekadašnjoj kolegini iz *NIN-a*.

Mimo ovoga što nastavlja da radi Milosavljevićeva, urednici tadašnjeg *NIN-a* koristili su suđenje u propagandne svrhe tako što su tvrdili da je u toku saslušanja Marijane Milosavljević, 7. jula 2003. godine, Popović u sudnici verbalno napao Slobodana Reljića, vređao ga i pretio mu.¹⁷² Reljić, koji sutradan gostuje na *B92* u emisiji *Kažiprst*, najavljuje tužbu protiv Popovića, ne navodeći šta mu je to šef Biroa za komunikacije tačno rekao, i ne propušta da napravi paralelu sa glasinama o sličnim incidentima s Gordanom Sušom, tadašnjom glavnom i odgovornom urednicom informativnog programa *RTS-a*, i Aleksandrom Timofejevom, tadašnjim urednikom *TV B92*, da bi razvio sliku o Popoviću kao čoveku čiji karakter i metode rada podrazumevaju vređanje i agresiju. „Pošto je on čovek za koga ne bi bilo čudno da nastavi tu sudsku borbu vansudskim sredstvima, ja ću morati da se zaštitim od toga i jedan od oblika takve zaštite je tužba. Ja se nisam uplašio za svoju bezbednost, ali moram da preduzmem sve da bih bio lično bezbedan“, reći će Reljić u ulozi žrtve, a narednog dana preneti *Blic*.¹⁷³ Tadašnji glavni urednik *NIN-a*, međutim, nikada nije podneo tužbu koju je najavljivao. Osam godina kasnije, ovim klasičnim novinarskim trikom poslužice se protiv Vladimira Popovića i redakcija podgoričkih *Vijesti*, koja će 3. septembra 2013. godine neovlašćeno fotografisanje direktora Instituta za javnu politiku ispred zgrade u kojoj se nalazi ta nevladina organizacija i povredu prava na privatnost prikazati kao incident u kojem je Popović vređao novinare i nasilno im oduzimao opremu – foto-aparat i diktafon.

170 Kako je Marijana Milosavljević reagovala kada je saznala da je Vladimir Popović napustio Vladu Srbije, zatim da ju je tužio, te kako je sebe abolirala od novinarske odgovornosti i šta je tačno ono što joj je postalo normalno da čini kada je o Popoviću reč, svedoče i sledeći redovi: „Zaista, portret Bebe Popovića koji sam ja napravila je prilično korektan. Ne znam šta je njemu moglo da zasmeta. Ja to doživljavam zaista kao neku vrstu hajke, torture i neke vrste ličnog obračuna sa medijima. [...] Ovo liči na neke poslednje trzaje, ne znam koga, ne znam kada će to ljudima iz Vlade postati jasno i ne znam zašto se nisu ratosiljali bebe iz koje opasna baba raste i dosadna baba, koja, eto, nema pametnija posla nego da šalje po 15 tužbi svaki dan“ („Vladimir Popović podneo ostavku“, *B92*, 5. jul 2003. [http://www.b92.net/info/vesti/index.php?yyyy=2003&mm=07&dd=05&nav_category=11&nav_id=113138; pristupljeno 9. avgusta 2015]).

171 „Odbijena tužba Bebe Popovića protiv *NIN-a*“, *Politika*, 4. decembar 2003.

172 „Kažnjavanje ili kampanja“, *Danas*, 8. jul 2003.

173 „Urednik *NIN-a* će tužiti Vladimira Popovića“, *B92*, 8. jul 2003. (http://www.b92.net/info/vesti/index.php?yyyy=2003&mm=07&dd=08&nav_category=12&nav_id=113388; pristupljeno 30. maja 2015).

MORAMO DA PRODAJEMO NOVINE

Vijesti su u prvom tekstu objavile da su dvojica reportera bila „na zadatku“, ali ne i kakvom,¹⁷⁴ i da su nakon konsultacija u redakciji prijavili incident policiji. U sledećem tekstu, dan kasnije, posredstvom naslova „Beba Popović zavrištao nakon što je viđen sa Subotićem“, obelodanile su koji je to zadatak navodno bio, a u prilogu od 7. septembra tvrđice da je to navedeno još u prvom izveštaju o incidentu.¹⁷⁵ Ovaj dnevnik počinje da vodi svakodnevnu kampanju protiv Popovića, za kojeg se podvlači da je neformalni saradnik Mila Đukanovića i njegov „spin-doktor“. Po sličnom automatizmu kao što to najčešće NUNS i svita anti-vladinih organizacija iz civilnog sektora čine u Srbiji, nađen je novi povod da se proglasi ugroženost novinara, oglašavaju se lideri opozicije koji govore o „razbojničkom i nasilničkom ponašanju“, sindikat novinara pominje „nasrtaje“, Ambasada SAD traži da se istraže svi navodi o „fizičkom ugrožavanju novinara“, a misiji OEBS-a u Crnoj Gori *Vijesti* postavljaju pitanje „da li znaju da Vladimir Popović saraduje sa Stankom Subotićem, protiv koga se vodi krivični postupak i koji je donedavno bio na Interpolovoj potjernici“.¹⁷⁶

Bez obzira na činjenicu da je dva meseca pre toga Subotiću uz uplaćeno jemstvo omogućeno da se brani sa slobode i time neometano kreće kuda god i s kim god želi, teza u samom središtu famoznog „zadatka“ redakcije *Vijesti* i njenog direktora Željka Ivanovića jeste ta da je, bez potrebe da se bilo šta dodatno objašnjava, više nego dovoljno napraviti snimak Vladimira Popovića sa Stankom Subotićem, ili Subotića kako izlazi iz Popovićeveg instituta, kako bi „kriminalna“ i „korupcionaška“ veza između njih, a time i sa premijerom Crne Gore, posredstvom dvostruke veze bila dokazana. Paravan se uvek može uspostaviti – *Vijesti* su navodno htele Subotiću „samo da postave nekoliko pitanja“, kako to u autorskom tekstu „Bebo, kaži ‘tičica“ tvrdi urednik Mihailo Jovović, ističući još da su jedini medij koji se na to odvažio. Takav politički „foto-terorizam“, koji nije u potpunosti uspeo *Vijestima*, dovršiće sedamnaest dana kasnije, 20. septembra 2013, u podgoričkom restoranu „Le-

onardo“, vodeći se do tančina preslikanom logikom, izvršna direktorka Mreže za afirmaciju nevladinog sektora (MANS) Vanja Čalović, takođe neovlašćeno fotografišući Popovića i Subotića i provocirajući ih ne bi li ostvarili bilo kakvu interakciju s njom, koju će, poput *Vijesti*, medijski moći da zloupotrebi.¹⁷⁷

Nakon što je policija izvršila uviđaj i analizirala video-materijal sa sigurnosnih kamera postavljenih na ulazu u zgradu ispred koje se desio „incident“, podgoričko Osnovno državno tužilaštvo utvrdilo je 7. septembra da nema osnova za podnošenje krivične prijave protiv Popovića, jer je pregledom snimaka utvrđeno da ni do kakvog nasilnog fizičkog kontakta nije ni došlo, ali su, svejedno, *Vijesti* nastavile da vode kampanju. Kako redakcija nije dozvolila da se objavi pismo koje su Popovićeve advokati uputili tom listu, direktor Instituta za javnu politiku podneo je sredinom oktobra krivičnu prijavu protiv dva novinara, Miodraga Babovića i Luke Zekovića, zbog krivičnog dela lažnog prijavljivanja, ali je Tužilaštvo i tu prijavu odbacilo. Najzad, 2. novembra 2013. godine, službenici Centra bezbednosti Podgorica, nakon sprovedenih policijskih mera i radnji, utvrdili su da nema osnova ni za

177 Iz odgovora koji je *Vijestima* i *Danu* povodom ovog događaja uputio Stanko Subotić: „Tokom privatnog ručka, sa susednog stola, osoba pod imenom Vanja Čalović počela je da nepristojnim ponašanjem, dobacivanjem, provociranjem, vidljivo nasilnim neovlašćenim fotografisanjem mobilnim telefonom uznemirava osobe za stolom za kojim sam sedeo. Očigledna je bila namera te osobe da isprovocira bilo kakav incident, reakciju neke od osoba koje su ručale sa mnom i da je to bio jedini razlog njenog sedenja za susednim stolom sa osobom sa kojom je došla u restoran. Naravno da bi svaki normalan čovek u Crnoj Gori ili bilo gde u svetu bio iritiran činjenicom da vas gost za susednim stolom neovlašćeno fotografiše dok ručate i to stilom koji izaziva gađenje i bes. Siguran sam da bi ovo stranim diplomatama koji žive u Podgorici bio akt izrazite agresije i primitivizma. Na moje pristojno pitanje kao i moga prijatelja zbog čega to radi, osoba Čalović smejući se odgovorila je da skuplja fotografije za ‘ličnu arhivu’, prozivala prisutne, ‘molila’ da joj poziraju i pored ignorisanja svih prisutnih za stolom, nastavila da primitivno provocira, dobacuje, karakterističnim uličarskim rečnikom. Ignorisanjem ovakvog primitivizma osobe koja se građanima Crne Gore i međunarodne zajednice predstavlja vajnim borcem za zaštitu ljudskih prava – prestala je sva komunikacija“ („Kafanski primitivizam i foto-terorizam“, *E-novine*, 21. septembar 2013. [<http://www.e-novine.com/region/region-crna-gora/91063-Kafanski-primitivizam-foto-terorizam.html>; pristupljeno 20. avgusta 2015]).

174 „Vladimir Beba Popović napao ekipu ‘Vijesti’“, *Vijesti*, 3. septembar 2013.

175 „Beba neće dobiti izvinjenje, njegov lik i djelo ne zaslužuju trošenje papira“, *Vijesti*, 7. septembar 2013.

176 „Ambasada SAD i Misija OEBS: Ovo se mora istražiti“, *Vijesti*, 6. septembar 2013.

prekršajni postupak protiv Popovića. Od medija u Srbiji pisanje ovog dnevnika prenosili su *Blic* i *B92*. Epizoda sa „foto-terorizmom“ i primena ovog tabloidnog metoda u svrhu političke iznude i diskreditacije, međutim, nije prva u istoriji redakcije *Vijesti*.

Crnogorskoj javnosti takođe je poznata kampanja *Vijesti* protiv gradonačelnika Podgorice Miomira Mugoše, koja je sredinom jula 2009. kulminirala sličnim „incidentom“. Razlog sukoba vuče korene s kraja 2007, kada su *Vijesti* tražile dozvolu da prošire zgradu u kojoj su smeštene, te da se zbog toga koriguje urbanistički plan, što je gradska uprava odbila, jer za taj deo grada nije bila predviđena izmena plana u 2008. godini. Ubrzo posle toga počinju napadi na gradsku vlast i pojačano izveštavanje o njenim aktivnostima – otprilike na isti onaj način na koji organizaciju CINS ni najmanje ne zanima vest o hapšenju srpske kriminalne grupe i zapleni 1,2 tone kokaina na jahti u blizini Azorskih ostrva u Atlantskom okeanu 30. maja 2015. godine, ali zato izveštava sa svakog ročišta u vezi sa suđenjem Darku Šariću – posebno o gradonačelniku Podgorice, i to baš u vreme kada je otvoreno pitanje izmena urbanističkog plana za deo Spomen-parka „Kruševac“, na kojem se nalazila zgrada *Vijesti*. Direktor tog medija Željko Ivanović uspeva da stupi u kontakt s Mugošom i sredinom 2009. godine organizuje sastanak; kada ga gradonačelnik upita zašto na taj način piše o njemu već dva meseca, Ivanović odgovara: „Ajde bogoti, ako tebe i Mila [Đukanovića, *prim. aut.*] ne napadamo koga ćemo trećega. Moramo da prodajemo novine.“¹⁷⁸

Kao alternativni predlog *Vijesti* su nudile da im gradske vlasti osiguraju lokaciju na drugom mestu, a da se postojeća ustupi Gradu, na šta je odgovoreno da je u javnom interesu da se lokacija Spomen-parka „Kruševac“ sredi nakon privatizacije susedne zgrade državne *Pobjede*, što bi moglo da se desi 2010. godine. Ovaj odgovor nije zadovoljio *Vijesti*, pa je kampanja nastavljena uz zahteve za dokazima o korišćenju službenih vozila, plaćenim kaznama i sl., uključujući i kazne za nepropisno parkiranje koje su plaćali gradonačelnik i članovi njegove porodice, što je u celosti dostavljeno. Tada nastupa „incident“: 4. avgusta 2009. godine, oko 22.30 sati, foto-reporteri *Vijesti* uslikali su nepropisno parkirano vozilo gradonačelnika, a fotografija se sutradan pojavila u novinama. Isto se ponovilo i druge večeri, s tim što je ekipa *Vijesti* već čekala u zasedi, pa je došlo do sukoba

s gradonačelnikom; fotoreporteri su tvrdili da ih je Mugoša s telohraniteljima „verbalno vrijeđao i osamario nekoliko puta“, da su im oduzeli foto-aparat, pa čak i da je jedan od telohranitelja potegao pištolj. Medijski slučaj se dovodi do usijanja, manipulacija iz dana u dan napreduje i, baš kao u slučaju s Popovićem, postepeno se udaljava od fakta inicijalnog događaja, toliko da je Ivanović 5. septembra nonšalantno mogao da izjavi da je „krajnje imbecilno uopšte postavljati pitanje šta se dogodilo te večeri“.¹⁷⁹ U emisiji *Živa istina* na *TV In*, Miomir Mugoša je 18. decembra optužio *Vijesti* da pripadaju delu „medijske mafije“ i rekao da poseduje dokaze o nezakonitim radnjama pojedinih osnivača preduzeća Monitor d. o. o. Podgorica (Miodraga Perovića i Željka Ivanovića), iz kojeg je nastala firma Daily Press, koja izdaje *Vijesti*, a koji se odnose na falsifikovanje potpisa i ugovora prilikom osnivanja tog preduzeća, zatim dokaze o utaji poreza, kao i o tome da su pojedinih tekstovima uticali na crnogorsku berzu prilikom kupovine i prodaje određenih preduzeća, po čemu je postupalo i Vrhovno državno tužilaštvo Crne Gore.

179 „Kada je gradonačelnik Podgorice Miomir Mugoša odbio da Peroviću i Ivanoviću izda građevinsku dozvolu za izgradnju nove višespratnice umjesto postojeće zgrade *Vijesti*, jer objekat tolike spratnosti na tom mjestu nije predviđen urbanističkim planom grada, pokrenuli su neviđenu hajku na neposlušnog gradonačelnika. Kako bi Mugošu izložili dodatnom psihološkom pritisku, novinari i fotoreporteri *Vijesti* dobili su zadatak da mjesecima, danju i noću, u stopu prate gradonačelnika i njegovo službeno vozilo, kako bi ga optužili za nepropisno parkiranje. Tako se u 'nezavisnim' medijima *paparazzo* lov prikazuje kao uzvišeno istraživačko novinarstvo, a reketiranje političara kao plemenita borba protiv korupcije i privilegovanih funkcionera. Da, dobro ste pročitali: 'reketiranje političara'. Današnje političare mogu da ucenjuju i reketiraju samo 'nezavisni' medijski tajkuni, koji kreiraju javno mnjenje i često određuju rejting političarima“, piše Šemsudin Šeki Radončić, koji je kao novinar i istraživač ratnih zločina i sam od strane uredništva *Vijesti* i *Monitora* 28. marta 2011. godine, prilikom snimanja dokumentarnog filma „Heroj našeg doba“, bio lažno optužen da je „maltretirao i pretio“ Slobodanu Pejoviću, licu bliskom krugu Miodraga Perovića i Esada Kočana, urednika *Monitora*, penzionisanom policajcu koji je tokom rata devedesetih, maja 1992. hapsio i isledivao bošnjačke izbeglice u Herceg Novom, nad kojima je zatim po deportaciji vlastima bosanskih Srba u Republici Srpskoj izvršen zločin, a koji se danas lažno predstavlja kao narodni heroj (Radončić, Š., *Anatomija jedne hajke*, OKF, Cetinje, 2013, str. 59–60).

178 „'Slučaj Mugoša' ili 'slučaj proširenje'“, *Pobjeda*, 21. april 2010.

Da bi se šta god im padne pod ruku uklopilo u kampanju koju vode, podgoričke *Vijesti* su 6. septembra 2009. godine objavile i intervju s liderom Liberalno demokratske partije (LDP) Čedomirom Jovanovićem, uz naslov „Mugoša kod mene ne bi smio tako“, za koji se naknadno ispostavilo da je proizvod bahate uredničke intervencije sakaćenja i potpune promene akcenta čitavog razgovora. Zbog toga je LDP odmah sutradan izdala saopštenje u kojem se navodi da je objavljeni tekst „primer grubog i bezobraznog falsifikata“ i da predstavlja „nečuveni primer neprofesionalnosti i zloupotrebe medijske moći, baziran na manirima komesarske propagande Miloševićevog režima u izvođenju zloglasnog Sedmog bataljona vojne policije VJ, zaduženog za vođenje 'specijalnog rata' u medijima u Crnoj Gori krajem devedesetih“.¹⁸⁰ Ispostavlja se da su *Vijesti* četiri puta skratile dužinu teksta koji je Jovanović dostavio, da im je trebalo jedanaest dana da izvrše manipulaciju, i da je od prvobitnih 1.337 reči objavljeno tek 320, da bi kao rezultat za naslov intervjua bio postavljen najnebitniji detalj u celokupnom razgovoru.

Ovaj medij nikada nije objavio reakciju LDP-a, a kompletan intervju stavljen je na uvid javnosti tek 22. aprila 2010. godine, u okviru feljtona „Kako je u Crnoj Gori nastala medijska imperija“ autora Srđana Kusovca u *Pobjedi*. Samo jedno od pitanja, na koje odgovor *Vijesti* simptomatično nisu objavile ni u naznakama, bilo je o Đukanovićevom odnosu prema „kritički nastrojenim medijima“, koje je on optužio za „medijsko nasilje“, u vezi sa čim je sagovornik, između ostalog, rekao: „Nije strašno ako političar javno kaže da u nekim medijima postoji koncept medijskog nasilja, sve dok nema državne kontrole ili represije. I sve dok to može da dokaže na primeru. [...] Ali, treba praviti razliku između ozbiljnog novinarstva i medija koji su samo oglasne table podzemnih političkih ili kriminalnih projekata. Mi smo u Srbiji imali mnogo negativnih iskustava sa takvim medijima koji obesišljavaju rad pravih novinara. To su listovi koji su pripremali javnost za ubistva i ratove.“¹⁸¹

PRAVO LICE B92

Tražeci sve moguće načine da dezavuiše Popovića i diskredituje izložbu svog „minulog rada“ u medijskom satanzovanju Mila Đukanovića i Zorana Đinđića, u sklopu konferencije „Riječ, slika i neprijatelj“, čiji je jedan

od organizatora Institut za javnu politiku, ovaj dnevnik je 22. novembra 2013. ponovo plasirao neistine o načinu na koji je 2002. godine tadašnji šef Biroa za komunikacije napustio radno mesto, citirajući Montgomerijeve memoare i ponavljajući konstrukcije stare deset godina, da je Popović „najuren“ zbog „hajke na B92“. Pola godine kasnije, u poslednjoj emisiji *Utisak nedelje*, emitovanoj 29. juna 2014, voditeljka Olja Bečković dokazuje da je pod očiglednim uticajem propagandne osovine *Vijesti-Monitor-Dan-Blic-B92-Politika* i istovremeno svoju ignoranciju prema svemu što je bila otkrila njena koleginica sa iste televizije Branka Stanković još 2004. i 2005. godine, imputirajući između dva zarezda da je Đinđić rekao Popoviću „ajde čao“, tj. da ga se odrekao kad je, valjda, konačno shvatio kakav je.

U prilog stavovima prepoznatim kod Olje Bečković svedoči i atmosfera među kolegama u B92 nakon intervjua s Popovićem, koji je emitovan u januaru 2005. godine, o kojoj Stankovićevo govori u svojoj knjizi: „Iako su pre intervjua s Vladimirom Popovićem bile emitovane četiri emisije o ubistvu premijera Srbije 'Rukopisi ne gore', u redakciji je počela rasprava o tome zašto smo uopšte dali prostora 'jednom ludaku' da optužuje sve ostale... Shvatila sam da oni govore upravo ono što piše po novinama, a to je bila ta teza: Zašto je B92 uopšte to emitovao, zašto je Beba Popović odlučio da se ispovedi? [...] Pravi incident u redakciji nastao je kada su u emisiji 'TV proces' na B92 pozvali novinara Željka Cvijanovića da komentariše 'Insajder'. [...] Kod kuće sam gledala emisiju u kojoj je gost bio Cvijanović kada mu je novinarka B92 Ljubica Gojčić [pod velikim uticajem Ljiljane Smajlović koja je iz Irexa obezbedila sredstva za emitovanje ove emisije, *prim. aut.*] postavila baš takvo pitanje: 'Kako komentarišete to što je Vladimir Popović sada odlučio da se ispovedi u Insajderu?' Više nisam slušala odgovor. Otišla sam odmah u redakciju, uletela kao ludak, s vrata sam počela da urlam na dvadesetak ljudi koji su bili tu. [...] Ne znam šta sam sve izgovorila, ali onda se oglasio 'novinar' koji je iz ne znam koje redakcije prešao da radi na B92 i rekao mi: 'Ej, stvarno, pustili smo najveće zlo na programu tri sata i još se buniš.'“¹⁸²

Iako je Veran Matic formalno pružio podršku Branki Stanković i organizovao sutradan proslavu uspeha *Insajdera* za sve zaposlene, samo pet meseci kasnije, u tekstu pod nazivom „Voli-te tabloide? Gledajte B92“, koji potpisuje čitavo

180 „U maniru mafijaških tabloida“, *Pobjeda*, 22. april 2010.

181 „Kraćenje ili manipulacija“, *Pobjeda*, 23. april 2010.

182 Stanković, B., *Insajder, moja priča*, Samizdat, Beograd, 2013, str. 305–306.

uredništvo *NIN-a* i u kojem se ponovo citiraju dva Montgomerijeva pasusa u svojstvu argumenta, urednik informativnog programa *B92*, odgovarajući na pitanja zbog emisije *Insajder: Prepoznatljivi rukopisi*, u kojoj su novinari govorili o svojim kolegama – a Popović *NIN Slobodana Reljića* opisao kao „fašističko-klerikalno-radikalni list“ – oslonio se na postojeću propagandu izjavivši da je ovaj vršio pritiske na medije dok je bio šef vladine kancelarije i da je Branka Stanković u emisiji zapravo pokušavala da „prekine seriju diskvalifikacija koje je Popović izneo na račun *NIN-a*“. Zanimljivo, ovaj tekst naveden je u knjizi najnagrađivanije srpske novinarkе kao jedan od mnogih primera hajke na nju, koja je usledila nakon Popovićevog gostovanja.¹⁸³

Tako je Veran Matić dao svoj doprinos kampanji protiv Popovića i navodnih pritisaka na medije za list čiji je novinar Batić Bačević još godinu dana ranije pisao kako je šef Biroa za komunikacije u privatnom razgovoru s Gordanom Sušom „demonstrirao raskošni repertoar uvreda“, nakon što je u emisiji tadašnjeg potpredsednika Vla-

de Nebojšu Čovića, pored Mileta Isakova, jednog od najvećih kritizera premijera Đinđića i najvrednijih zagovornika da se Vladimir Popović izbaci iz Vlade nakon ukidanja vanrednog stanja, pitala isto ono o čemu je pisala Marijana Milosavljević, iako je i Suša bila prisutna na brifingu gde su te stvari bile objašnjene.¹⁸⁴ Ni jedna ni druga, dakle, nisu videle ništa loše u tome da, uprkos jasnim odgovorima koje su dobile, svoj novinarski posao definišu neprestano podgrevanom sumnjom, niti im je na pamet padalo kakve posledice po javno mnjenje takvo ponašanje izaziva kada se ispostavi da su te sumnje bile sasvim neopravdane, jer tada mogu konačno biti protumačene kao maliciozne i intencionalne. „To je bio običan razgovor između ljudi koji se poznaju. Pozvao sam je zbog toga što je tada već protiv mene krenula kampanja grupe koju su činili Vojislav Koštunica i svi koji su na bilo koji način bili umešani u ubistvo Zorana Đinđića. Antihaškom lobiju se priključila NGO-mafija na čelu sa *TV B92* i Veranom Matićem. Cilj je bio da se relativizuje akcija 'Sablja' tako što će se govoriti da sam ja, koji sam urednicima saopštavao rezultate istrage, to radio nelegalno. To pitanje je Gordana Suša postavila u svojoj emisiji“, rekao je Popović u intervjuu za *Plejboj*, marta 2004. godine.¹⁸⁵

183 „Kampanja koju su svakodnevno vodili tabloidi, ali i tzv. ozbiljni mediji kao što su tadašnji *NIN*, *Evropa* i *Večernje novosti*, bila je toliko jaka – da se i redakcija *B92* podelila na one koji su za 'Insajder' i protiv 'Insajdera'. Osećala sam se kao da sam sama na svetu i kao da su svi protiv mene. Nije mi bilo jasno zašto se to desilo. Tada sam prvi put shvatila koliko su mediji moćni kada treba da se prikrije istina, suočila sam se s tim šta su sve spremni da urade, dogodilo mi se ono što se događalo mnogima pre mene koji su im zasmotali. Bio je to svakodnevni poziv na linč. Moje fotografije bile su na naslovnim stranama, kao da sam uradila najstrašniju stvar zato što sam snimila intervju sa Vladimirom Popovićem.“ Novinarka potom navodi naslove iz novina: „U zatvor“, 'Povampireni mrzitelji crkve', 'Patološka mržnja prema DSS-u', 'Srpska hronika tamne moći', 'Insajder s predumišljajem' [...] Moja slika pa piše: 'Beba među ajkulama', 'Psovanje publike', 'Brankica laže', 'Brankica je nevinna, u pitanju je komandna odgovornost', 'Uvoz katarze u majčinu nam Srbiju', 'Ako me uhapsu, deliču ćeliju s Veranom', 'Živeti od izdaje', 'Laž u službi Soroša', 'Nataša Kandić i Veran Matić moraju u zatvor', 'Srbija posle španske groznice', 'Napušavanje i nadjebavanje', 'Gorak ukus zelenih novčanica', 'Na B92 se trpaju u bulju', 'Ko se pojavi na B92 potpisuje ugovor sa Bebom, Čedom, Čumetom' [...] 'Brankica prvi Gebels Srbije', 'Grupni seks s Bebom i Čedom', 'Šokantno: Čeda neće s Brankicom', 'Hajl Kandić, hajl Vučo, hajl Matić' [...] 'Naseli', 'Napadaju crkvu preko Radovana', 'Volite tabloide? Gledajte B92', 'Be 92 drukare', 'Brankica kao Amanpur, Veran kao tužibaba', 'Radovan voli Brankicu', 'Brankica insajder – prva drukara Srbije.“ (Isto, str. 301–302, 304).

184 „Konkurs za dadilju“, *NIN*, 19. jun 2003.

185 I nastavlja: „Nije bila vredana. S obzirom da smo joj pet dana pre toga i Žarko Korać i ja dali odgovor na to pitanje, pozvao sam je i pitao da mi kaže šta joj nije jasno. Počela je da mi objašnjava kako nije imala lošu nameru i da je njen zadatak da svaku stvar istraži do poslednjeg detalja i da to objasni građanima ove zemlje. 'S obzirom da si tako istinoljubiva, mogla bi onda da kažeš građanima ove države kako si, kao nezavisni novinar, u ovih nekoliko godina uspela da kupiš stanove ćerkama. Zašto onda ne kažeš nešto i o ulozi svoga oca, Šilje Mihajlovića, u srpskom novinarstvu?' – pitao sam je. Vrlo nerazumljivim govorom počela je da me optužuje, vređa, psuje, a onda smo se dotakli teme njenog postavljenja na mesto glavnog i odgovornog urednika *RTS*, jer je bila ubeđena da iza toga što nije dobila tu funkciju ja stojim. Rekao sam da to nije tačno i da to nisu dozvolili novinari *RTS* – njeni prijatelji – koji su insistirali da ona to mesto ne dobije. Kazali su – Gordana Suša je dobra, ali ona ima problem s alkoholom! Nastavila je da se svađa, a onda je ćerka uzela telefon i rekla da mama nije u stanju da razgovara. Tu se završila sva priča. Niti sam ja nju psovao, niti pretio, niti upotrebljavao DB dosijee. Samo sam rekao istinu“ („Intervju Vladimira Popovića-Bebe srpskom *Plejboju* [necenzurisana verzija]“, *Katalaksija*, 17. maj 2004. [<http://katalaksija.com/2004/05/17/intervju-vladimira-popovica-bebe-srpskom-plejboju-necenzurisana-verzija/>; pristupljeno 1. juna 2015]).

Odgovor Marijane Milosavljević, koji je Spaicev *NIN* 2011. godine objavio u znatno skraćenoj verziji, pojavljuje se, iznenada, osam dana kasnije, 29. aprila, u dogovoru s Ljiljanom Smajlović, predsjednicom Udruženja novinara Srbije, na sajtu te organizacije. Iz celokupnog teksta jasno se uočava da deo koji je *NIN* preneo, a koji insinuiru da je Popovićeva tužba odbijena zbog Montgomerijeve izjave i time stvara utisak da ona ima neku neuporedivu težinu u odnosu na tvrdnje podnosioca tužbe, služi bivšoj urednici *NIN-a* i budućem službeniku u Agenciji za borbu protiv korupcije samo kao povod da se po treći put, a da se čini da joj to nikada neće dosaditi, ponove Montgomerijevi citati, jer se ništa drugo više i nema kao adut – i to uprkos činjenici da je više svedoka u međuvremenu potvrdilo da to objašnjenje nije tačno: Čedomir Jovanović, Dušan Mihajlović, pa čak i bliski tadašnji saradnici Predraga Popovića u *Nacionalu*, Dragan J. Vučićević i Svetomir Marjanović, koji nisu imali posebnih interesa da tako nešto tvrde.¹⁸⁶ Osim toga, u emisiji *Insajder: Prepoznatljivi rukopisi*, Vladimir Popović povodom slučaja B92 odgovorio je novinarki: „Koliko se sećam, napad *Pinka* na B92 bio je odgovor prethodnog napada B92 na *Pink* oko rušenja zgrade, da treba da se ruši zgrada *Pinka*, ja se jako dobro sećam, a ja nikad sukob sa B92 televizijom nisam imao, nikad. Ja sam imao samo jednu moju izjavu za jednog od važnih ljudi na toj televiziji i moj stav o njemu i oko određenog dela koji se odnosio na ekonomiju. I onda je od toga napravljena priča da ja rušim i napadam B92, da lepim plakate po Beogradu i tako dalje, iako u to vreme u Beogradu nisam ni bio, što ne znači da nisam mogao iz inostranstva to da uradim. Ali, kažem vam, bio sam toliko daleko da nisam ni znao da se takve stvari dešavaju.“

Osam godina posle ove izjave, Branka Stanković će u svojoj knjizi napisati: „Nismo ulazili u raspravu s njim jer smo znali da je to besmisleno. On je imao svoje mišljenje o B92 i to niko nije mogao da promeni. Nije mogao da nas podnese. Nismo ni mi mogli njega da podnesemo jer smo mislili da je osmislio i vodio kampanju koju je *Pink* 2003. započeo protiv B92. Ceo grad bio je izlepljen plakatima 'Veran Matić lopov'. Kada je u emisiji 'Poligraf' bivši koministar policije Božo Prelević (koji je bio 'u ratu' s Popovićem) rekao upravo to što smo i mi mislili, Popović ga je tužio istog trenutka. B92 je podneo

krivičnu prijavu protiv NN lica zbog tih plakata, tako da je netrpeljivost između nas i Popovića bila očigledna. Tek 2007. godine saznali smo da je lepljenje plakata protiv B92 organizovao 'službenik' televizije *Pink*.“¹⁸⁷

TA NEVEROVATNA POTREBA DA PRETERUJEMO

Ništa zato, stari motiv sačekaje još jednom novu priliku, kojoj *Politika* Ljiljane Smajlović, novinarku vidno nesposobne da se odrekne resantimana koji sa sobom vuče iz perioda dominacije Vojislava Koštunice i ranije, neće moći da odoli, jer će aferom koju je uoči smene Rodoljuba Milovića inicirao *Kurir* na dlanu dobiti šansu da dotakne i poveže označitelje kojima se već godinama opsesivno bavi i o njima gradi sliku kakva joj odgovara – Mila Đukanovića i Vladimira Popovića – da bi taj nazor asocijativno proširila i na aktuelnog premijera Aleksandra Vučića. Dva dana nakon pojave prvog teksta u tabloidu Aleksandra Rodića, vlasnika medijske korporacije Adria Media Group d. o. o., *Politika* aktuelizuje i time skreće pažnju na čitav slučaj najpre u svojstvu navodno distanciranog posmatrača prilogom „Šta se zbiva u troglu Milo, tabloidi, Vučić“, da bi se zatim ispostavilo da je taj tekst samo uvod za onaj što će se pojaviti idućeg dana, 20. juna 2014, pod nazivom „Vraća li se Srbija u 2003“. U ovom prilogu, čiji je koautor Jelena Cerovina, još jedna od konzervativnijih istomišljenica glavne urednice kada su u pitanju stavovi o geopolitici, NATO bombardovanju, Kosovu i ratovima na prostoru bivše Jugoslavije, citira se rečenica Vladimira Popovića iz intervjua datom *Danasu* o „udruživanju tzv. boraca za građanska prava i fašista“, a zatim komentariše tekst iz *Kurira* u ključu sukoba Zapad–Istok, tj. SAD–Rusija. Pojavljuje se i Zoran Živković, lider Nove stranke, nekadašnji premijer Srbije nakon atentata na Đinđića, koji je sprečio da policijska akcija „Sablja“ bude realizovana do svojih krajnjih konsekvenci,¹⁸⁸ kao

¹⁸⁷ Stanković, B., *Insajder, moja priča*, Samizdat, Beograd, 2013, str. 298.

¹⁸⁸ „Kako je policijska operacija 'Sablja' odmicala, postojalo je sve vidljivije nestrpljenje onih političkih snaga koje su i pre 12. marta rušile vladu i tražile vanredne izbore. Kako je uspeh akcije bacio njihove afere i radote u drugi plan, nije im ništa drugo preostalo, do opstrukcije u parlamentu, koji je postao najslabija karika u lancu vlasti. Zato sam premijeru Zoranu Živkoviću, još dok je trajalo vanredno stanje uputio predlog da se vanredno stanje ukine i da se odmah, najkasnije do Viševodana 2003. godine, raspišu vanredni parlamentarni

¹⁸⁶ Dragan J. Vučićević o tome je govorio u emisiji *Insajder: Prepoznatljivi rukopisi*, emitovanoj 4. jula 2005, a Svetomir Marjanović za nedeljnik *Vreme*, 6. novembra 2014. godine u prilogu „Strogo kontrolisani vozovi“.

ljubomorni čuvar totema koji se, nalik ostalima, poneo kao da uopšte nije razumeo Popovićevu poruku, i falsifikuje poređenje dva vremena na nivo poređenja ličnosti dvojice premijera: „Nemoguće je na bilo koji način porediti Zorana Đinđića i Aleksandra Vučića. Drugo, ne vidim ništa neobično u toj medijskoj sferi.“

Živkovićeva prenaplašena potreba da prezerira označitelj Zorana Đinđića i skloni ga od svega negativnog što se po medijima pisalo o njemu nije se sastojala u demantovanju, razložnom opovrgavanju neistina i dokazivanju činjenica, već u diskvalifikaciji svih lica koja bi mediji naznačili kao sumnjiva i preko njih napadali Đinđića. Na taj način nekadašnji premijer činio je nekoliko stvari istovremeno: obračunavao se s onima i odstranjivao one koje je doživljavao kao svoje rivale, s obzirom na njihovu bliskost sa Đinđićem koju on nije imao u toj meri; gradio sliku o sebi kao ekskluzivnom nasledniku Đinđića zbog fakta da je postao premijer posle njega; i konačno, kao nusposledicu svog paničnog straha da mu neko ne sruši tu simboličku figuru koju brani svojom nabusitošću, grubošću i arogancijom – mitologizovao i apsolutizovao Đinđića, odlazeći u drugu nerealnu krajnost. Otuda i njegov odnos sa visine prema Vladimiru Popoviću, kojeg 2007. godine u intervjuu za list *Svedok* proglašava glavnim krivcem što su mu pripadnici sedme sile bili satanizovali idola, optužujući ga da je vodio loš marketing i paradoksalno mu umanjujući svaki značaj u Vladi.

Usled takvog sklopa, izlazi sledeća bujica reči: „Ubeđivali su me danima i nedeljama da bez njega vlada ne može da funkcioniše, da je on nezaobilazan činilac u radu vlade, da je to bio i kod Zorana Đinđića – što nije tačno! To sam dovoljno dobro znao. [...] On nije bio nikakav 'čovek za specijalne zadatke' Zorana Đinđića! Nije bio bilo kakav član Đinđićevog 'užeg kabineta', niti je uticao na političke odluke, koje je donosio Zoran Đinđić. To ja, apsolutno, pouzdano znam. [...] Veoma je loše da oni isti ljudi, pre svih novinari, koji su 2003. godine pljuva-

izbori. Ova opstrukcija ne bi bila nikakav problem da je tadašnja Živkovićeva vlada pravilno procenila odnos snaga u parlamentu i da je predsednik Vlade Srbije prihvatio moj predlog. Tadašnja ispitivanja javnog mnjenja su jasno pokazivala da ogromna većina građana podržava vanredno stanje i akciju 'Sablja'. Ako se dobro sećam, 81% građana je podržavalo, a samo 11% građana je bilo protiv operacije 'Sablja', navodi bivši ministar policije Dušan Mihajlović (Mihajlović, D., *Povlene magle i vidici. Tom 2: Zapisi i kazivanja o životu i politici posle 5. oktobra 2000*, NEA-Beograd, Beograd, 2005, str. 425).

li i pokazivali izrazitu mržnju prema Bebi Popoviću, optužujući ga za sve i svašta, danas prihvataju njegove izjave kao božju istinu. Jedni te isti novinari! Čak i neki ljudi iz političkog života i nevladinog sektora, koji su za 180 stepeni promenili stav prema njemu!“ (Živković referira na Biljanu Kovačević Vučo na isti način koji će to činiti i Ljiljana Smajlović sedam godina kasnije u tekstu „Politika, laži i video-klip“.) Na pitanje novinara o događaju koji je za jednim stolom spojio Popovića, Subotića, Ulemeka i Đinđića, Živkovićev odgovor poprma obrise histerije, koja kulminira mitomanijom: „To nije tačno! Svako pominjanje Zorana Đinđića u kontekstu stanova, aviona, džipova i kamiona je – besmislica! Više od toga, to je bezobrazluk ljudi koji sebi daju za pravo da tako govore jer je Zoran mrtav i ne može da ih demantuje. Vladimir Popović, ponavljam, nije bio čovek sa specijalnim zadatkom, koji mu je dao Zoran Đinđić, niti je bio čovek koji je politički uticao na Zorana Đinđića.“¹⁸⁹ Interesantno je da i dvanaest godina nakon činjenice da je nešto više od šest meseci bio premijer, Živković u svojoj Novoj stranici, čiji se rejting 2015. kotira ubedljivo najgore od svih parlamentarnih stranaka, i dalje gradi politički autoritet na ovom motivu.

U intervjuu pod naslovom „Zoran Đinđić nema političkog naslednika“, objavljenom u *Vremenu* 12. marta 2015. godine, na godišnjicu atentata, Živković je ponovio svoj identifikacioni strah od toga da bilo ko pokuša da se poredi s pokojnim premijerom: „Ne postoji nikakva veza između Zorana Đinđića i Aleksandra Vučića. Ko kaže suprotno, govori ili iz niskih pobuda ili posle pola litre žestokog lošeg pića. Realniji um – bilo čiji – ne može da dođe do zaključka da njih dvojica liče jedan na drugog na bilo kakav način... Njih dvojica nemaju ništa zajedničko ni po metodama vlasti, a kamoli po ciljevima... On samo pokušava da imitira Đinđića, a svaki taj pokušaj završava se kao farsična karikatura.“¹⁹⁰ Isti čovek na javnom slušanju koje je održao skupštinski Odbor za kulturu i informisanje 6. novembra 2014. godine snishodljivo je poručio prisutnoj Ljiljani Smajlović, koja je pre toga govorila o Popovićevoj epizodi sa Gordanom Sušom kao primeru pritiska na medije, da je „taj leteo“ ubrzo nakon što je on postao premijer, što je još jedna dezinformacija, jer nekadašnji sekretar Biroa za komunikacije ni na

¹⁸⁹ „Ako su tačne priče Dušana i Bebe, jednog treba hapsiti a drugog lečiti“, *Svedok*, 26. jun 2007.

¹⁹⁰ *Kvartalni medijametar: analiza štampanih medija u Srbiji*, godina I, broj 1/2015, Institut za javnu politiku, Beograd, 2015, str. 123.

jednoj sednici nije razrešen dužnosti, nego je sam podneo ostavku 5. jula, a formalno napustio Vladu Srbije 15. jula 2003. godine.¹⁹¹

Politikin prilog sam po sebi ne bi bio toliko neobičan da se u posebno uokvirenom dodatku teksta nije pojavio naslov „Kako je Beba Popović otišao iz Đinđićevog kabineta“, u kojem se po četvrti put u izvedbi lica povezanih s Ljiljanom Smajlović, u rasponu od jedanaest godina kopiraju dva identična pasusa reči nekadašnjeg američkog ambasadora Vilijama Montgomerija prilikom njegove naprasne posete *NIN-u* krajem juna 2003. godine. Novinarke Cerovini, a ni glavnoj urednici lista, čiji se naime profesionalni renome u društvu konstantno apostrofira, nije nimalo zasmatalo to što ovaj dodatak ne sadrži nikakvu tematsku vezu s glavnim tekstom, te da i najobičnijem čitaocu ne može da promakne da se tu našao samo u pukoj funkciji diskreditacije. Ovaj očajnički potez nasilja nad tekstom i umetanje na silu označitelja Vladimir Popović gde god se za tako nešto pružaju mogućnosti rezultuje potpunim odsustvom medijskih priloga koji, kada je on u pitanju, ne bi bili, makar i površno, negativno intonirani. Sam sticaj okolnosti da u difamaciji njegovog imena identično perverzno zadovoljstvo pronalaze i Ljiljana Smajlović i Veran Matić, dve ključne i najmoćnije figure u novinarskom svetu današnje Srbije, preko kaprica na koji protok vremena kao da ne utiče (Montgomerijevi pasusi), ukazuje da takva rabota nije baš sasvim voljna i racionalna. Ona je, štaviše, neodložna, neodoljiva, i u tome sasvim pogubna.

Petog oktobra 2015. godine, na naslovnoj strani *Politike* pojavio se i peti po redu, još bizarniji primer umetanja epizode s Montgomerijem, ovoga puta čak u tekstu koji apsolutno nikakve veze nema s označiteljem Vladimir Popović, pod naslovom „Ko to piše Vašingtonu“. Ovaj prilog koji se nadovezuje na propagandno pismo koje je potpisalo četvoro kongresmena i koje je servirano potpredsedniku SAD Džozefu Bajdenu uoči Vučićeve trodnevne posete toj državi 12. septembra 2015. godine, bavi se nejasnom temom kako su srpski opozicionari i predstavnici nevladinog sektora za vreme vlasti Slobodana Miloševića mogli veoma lako zvanično da budu primani i neometano da lobiraju za svoje interese, pa se tako navodi susret Verana Matića i tadašnjeg potpredsednika Ala Gora, sredinom devedesetih godina. Taj detalj s Matićevim imenom služi, zatim, da bi se tema odjednom

skrenula sledećim prelazom na sporni ekskurs: „Oreol boraca za pravdu i demokratiju dugo je pratio protivnike Miloševićevog režima. Čak i posle demokratskih promena u Srbiji 2000. godine. Tako je Vilijam Montgomeri, bivši američki ambasador u Beogradu, svojevremeno ispričao *NIN-u*, kako je Vašington bio zabrinut zbog napada na B92 i Verana Matića 2002. godine.“ Nakon što se izdeklamuje epizoda iz *NIN-ovog* priloga iz 2003. godine „Premijer mi je rekao“, tok teksta se vraća na prethodni kolosek: „Kesić [Obrad, *prim. aut.*] potvrđuje da je u proteklih 25 godina nevladin sektor iz Srbije bio jako uticajan u Vašingtonu“, iz čega nijedno razumno objašnjenje ne može da sledi osim da je deo kojim se posle toliko vremena, i pošto su to sve strane demantovale, kompromituje Popović – umetnut iz čiste zlobe. Tekst iz kojeg se ne može razumeti ni šta je tačno njegov predmet (prezir prema Zapadu zbog pomoći u rušenju Miloševića, žal što je srušen i zaključak da navodno isti taj Zapad sada tretira Vučića kao što je nekada Miloševića?), kao i godinu dana ranije, ponovo potpisuje Jelena Cerovina po nalogu Ljiljane Smajlović.

U takvim patološkim radnjama posebno se eksploatiše nadimak Beba, podložan metonijskim obrtanjima, što je u svom tekstu „Ljubitelj beba i marketing“ od 6. aprila 2015. godine konačno iskoristila i Vesna Pešić, čiji je sin Boris Popović blizak prijatelj Vladimira Popovića, zatvorivši time na sajtu *Peščanika* temat o slučaju „helikopter“. Reč beba u ovom kratkom tekstu pominje se ukupno devet puta, ali je samo u jednoj rečenici pri kraju, nimalo slučajno, napisana velikim početnim slovom: „Vučić zna, baš kao što i cela javnost zna, da je bio zakazan medijski spektakl na aerodromu Nikola Tesla, u kome bi glavni protagonisti bili Beba i ministri Gašić i Lončar.“ Kao što se vidi, diskurs je, bez ikakvog šminkanja, potpuno primeren stilu Željka Cvijanovića i Aleksandra Tijanića iz vremena pre desetak godina, čime najzad, već toliko puta viđeno, Vladimir Popović biva označen kao mastermajnd čitave afere i shodno tome, što bi se po logici stvari dalo zaključiti, optužen da je kriv za gubitak sedam života.

¹⁹¹ Mihajlović, D., *Povlenske magle i vidici. Tom 2: Zapisi i kazivanja o životu i politici posle 5. oktobra 2000*, NEA-Beograd, Beograd, 2005, str. 449.

GLAVA III

**IZ CRNE GORE,
S LJUBAVLJU**

ĐUKANOVIĆ KAO PREMIJER SRBIJE

Afera koja je inicirana prilogom u *Kuriru* od 17. juna 2014. godine razotkrila je taktiku i ciljeve povezanog lanca medija, političara i nevladinih organizacija u Srbiji i Crnoj Gori, istog onog koji je godinama za vreme vlasti Vojislava Koštunice i Borisa Tadića radio na kriminalizaciji Crne Gore, posebno preko označitelja Šarić, a najupadljivije kampanjom da se Šarić sve vreme krije u toj državi i da je pod zaštitom premijera Đukanovića. Scenario po kojem je aktuelni crnogorski premijer pretnja po Aleksandra Vučića i državu Srbiju jeste nešto novo u odnosu na dotadašnju kampanju kriminalizacije. Ovoga puta, zbog izuzetno dobrih odnosa dvojice premijera, nije dovoljno, kao ranije, samo pokazati nekoga da je kriminalac, te reći da treba da leži u zatvoru kako bi „napaćeni narod“ Crne Gore konačno sklonio „diktatora“, nego se stvari ubacuju u drugu brzinu i Vučiću stavlja do znanja da je Đukanović konkretna pretnja po njegovu vlast u Srbiji i da, preko medija, zapravo želi da ga izigra i kontroliše – s ciljem da se njihovi prijateljski odnosi poremete. To je razlog što se ova taktika nije primenjivala do tada, jer se čekalo da se iskristališe da li će politika uzajamnih odnosa dveju susednih država u velikoj meri predstavljati kontinuitet s onom iz vremena Borisa Tadića, na čemu su svu svoju snagu u Srbiji založili Tužilaštvo za organizovani kriminal i Uprava kriminalističke policije – a ujedno i dokaz da Tadićevi odnosi s crnogorskim rukovodstvom nikada nisu bili dobrosusedski.

Pokazalo se, zatim, da su kreatori ovog drugostepenog presinga poreklom dominantno iz Crne Gore i da su srpski saradnici samo pružili medijsku logistiku, kako bi ideja o aspiraci-

jama Đukanovića na Srbiju, inicirana od NVO, medija i pojedinih političara i mešetara, inače daleko zastupljenija i rasprostranjenija u Crnoj Gori nego u Srbiji – prešla granice susedne države i pronašla novo plodno tlo. Pošto je taj deo crnogorske javnosti već više od dve decenije hiperfrustriran opstankom Mila Đukanovića na vlasti, kojeg ne može da vidi drugačije nego kao diktatora, iznenada dobri i bliski odnosi s čelnim ljudima Srbije mogli su im značiti samo još veću dominaciju i manipulaciju njihovog „Miloševića“ nad drugim. Paralelno s tim, korelat tog dela javnosti u Srbiji, takođe sastavljen od mreže NVO, medija i političara, uz podršku navedenih korumpiranih struktura iz organa države, Aleksandra Vučića drži na uzdi konstantnim napadima i optužbama za cenzuru u medijima, čime pokušavaju da ga prisile na kontinuitet prethodne politike, koja ih je sve zajedno – i u Srbiji i u Crnoj Gori – beneficirala u periodu od Đinđićeve smrti pa do pobeđe Tomislava Nikolića na izborima u maju 2012. godine: konkretno, da ne bi opstruirao prethodno započetu politizaciju slučajeva „Šarić“ i „Subotić“.

O razmerama hiperfrustriranosti koja prelazi u nekontrolisani metodološki ekstremizam i animalnost antivladinog dela crnogorske javnosti najbolje svedoči to da je teza koju je plasirao *Kurir* i koja je odmah osujećena, samo godinu dana kasnije do te mere fatalistički pojačana, da će se u srpskom *Nedeljniku* Veljka Lalića, nekadašnjeg novinara Miškovićevog *Pressa*, 28. maja 2015. godine pojaviti intervju s Blagojem Grahovcem, bivšim komandantom Vazduhoplovnog korpusa JNA i nekadašnjim savetnikom Mila Đukanovića i Svetozara Marovića, koji će tvrditi da Srbijom zapravo ne upravlja Vučić nego Milo Đukanović i da je time postala poligon crnogorske mafije.¹ „U svemu tome ističem ulogu predsednika Vlade Srbije Mila Đukanovića. Ne, nije lapsus. Riječ je o predsedniku Vlade Srbije Milu Đukanoviću i genseku te vlade, izvjesnoj Bebi“, prenose navode Grahovca podgoričke *Vijesti* pod smrtno ozbiljnim naslovom „Stvarni premijer Srbije je Đukanović“ i nadnaslovom „Srbija pod crnogorskim kriminalcima“. Naravoučenije: pošto Aleksandar Vučić nije uspeo da se odupre znatno iskusnijem „diktatoru“ i nije poslušao blagovremena upozorenja kako srpske, tako i crnogorske javnosti, ovaj ga je potpuno okupirao i instrumentalizovao u svoje svrhe, te nema druge nego da ga učini nalik sebi.

¹ „Srbija je poligon ruske mitomanije i crnogorske mafije“, *Nedeljnik*, 28. maj 2015.

Samo mesec dana kasnije, pod izgovorom aktuelnosti njegove knjige *Glasovi iz gluve sobe*, koja je izdavača pronašla u Srbiji (Laguna), s porukom indikativno više namenjenom njenim a ne građanima Crne Gore,² još jedan srpski nedeljnik, ovoga puta *Novi magazin*, čija je urednica Nadežda Gaće, objavljuje 2. jula gotovo identičan intervju kao i *Nedeljnik*, a Grahovac do tančina ponavlja iste rečenice, uz pitanja koja ga na to navode: „Decenijama upozoravam da je Srbija poligon ruske mitomanije i crnogorske mafije. Ozbiljnom analizom nepogrešivo možemo doći do jednog modela. Kad god Milo Đukanović uđe u rizik gubitka vlasti u Crnoj Gori, negdje u regionu, a najčešće u Srbiji, zavrti se neki problem koji počinje da zabrinjava kako građane regiona, tako i međunarodnu zajednicu. Nakon toga Đukanović, po ko zna koji put, postane 'faktor stabilnosti' regiona, čime kupuje politič-

ku milost za svoje političko preživljavanje. [...] Prvi nagovještaj spasavanja balkanskih naroda i država biće onda kada predsjednik Vlade Srbije Milo Đukanović – ne, nije lapsus – bude odmaknut od svih državnih i političkih funkcija. Antifašistički ustanak naroda u Crnoj Gori tinja. Može se desiti da cijena bude velika, ali bez tog zahvata Balkan se neće moći stabilizovati.“³ Ovaj intervju s Grahovcem, koji je *Novi magazin* stavio na naslovnicu, radi u Podgorici novinar *Monitora* Veseljko Koprivica, koji je, takođe, 20. novembra 2014. godine vodio razgovor sa Stevanom Dojčinovićem iz CINS-a. *Novi magazin* jedan je od nedeljnika u kojima je CINS najčešće objavljivao svoja istraživanja.⁴

Crnogorski novinar i istraživač ratnih zločina Šemsudin Šeki Radončić u svojoj knjizi *Anatomija jedne hajke* nazvao je na jednom mestu generala Blagoja Grahovca „švercerom oružja“.⁵ Ova konstatacija odnosi se na period kraja 1998. i početak 1999. godine, kada je Grahovac po nalogu Slobodana Miloševića bio uključen u proces naružavanja SRJ radi odbrane od NATO napada. Zbog toga u najvećoj tajnosti, zajedno sa Žoranom Lilićem, bivšim predsednikom SRJ, odlazi u Belorusiju kako bi prošvercovaio protivvazdušne rakete S-300, budući da je država u to vreme pod međunarodnim embargom. Radončić dodaje i da su crnogorski istražni organi, u saradnji s bosanskim, tokom 2011. i 2012. godine vodili istražni postupak zbog šverca oružja (topovske granate od 105 mm), u koji je u svojstvu odgovornog lica i člana Odbora direktora jedne od firmi za koju se sumnjalo da učestvuje u nelegalnoj trgovini oružjem bio umešan i general Grahovac.

2 Jedan od govornika na promociji Grahovčeve knjige, održanoj 27. aprila 2015. godine u knjižari Delfi-SKC, bio je i glavni urednik tabloida *Blic* Veselin Simonović, koji je u svom listu tokom čitavog aprila objavljivao „veliki feljton“ od delova knjige, među kojima je naznačen i onaj „o švercu kao državnom projektu u Crnoj Gori“. Jedan od osnivača NVO Crnogorski pokret i nekadašnji predsednik Crnogorskog nacionalnog vijeća u Srbiji, Slobodan Jovanović, ovako komentariše Simonovića: „Glavni urednik tog bulevarskog štiva je porijeklom iz Crne Gore, pardon 'poreklom', i pripada onom dijelu iseljništva iz Crne Gore koje se svim silama trudi da pokaže lojalnost Srbiji time što će se kršima bacati na zemlju u kojoj su rođeni. Valjda ih je to i kvalifikovalo za visoka namještenja. Možda mu je zato Tadić prirastao srcu zbog svog podlog i podmuklog rovanjenja po Crnoj Gori preko opozicije i opozicionih medija. [...] U procesu formiranja Nacionalnog savjeta crnogorske nacionalne manjine u Srbiji, u čemu sam jedno vrijeme učestvovao, tražili smo od *Blica* da proprati aktivnosti koje su vršene sa tim ciljem, a što je uostalom zakonska obaveza svih medija. Veselin Simonović, glavni urednik, nas je zdravo ignorisao. Uostalom kao i svi mediji u Srbiji. Zato je *Blic* sprovodio često kampanje kriminalizovanja Crne Gore i vlasti u Crnoj Gori. Jednom sam oštro reagovao u vrijeme poznate kampanje oko 'dubranske afere' sa Ratkom Kneževićem i Nebojšom Medojevićem, koji se nijesu skidali sa beogradskih medija više od pola godine. Naravno, *Blic* nema običaj da objavljuje kritike, naročito ako su potkrijepljene činjenicama. Ta vrsta tekstova u *Blicu* je klasični agitprop. Svežu se par činjenica sa gomilom konstrukcija i onda se dobije plitkoumna verzija događaja koja može da 'pije vodu' samo kod obožavalaca Stanije i Soraje“ („Simonoviću, drži se Stanije!“, *E-novine*, 7. april 2015. [http://www.e-novine.com/stav/120112-Simonoviu-dri-Stanije.html; pristupljeno 15. septembra 2015]).

3 „Intervju Blagoje Grahovac: KGB je razbio Jugoslaviju“, *Novi magazin*, 2. jul 2015.

4 Veseljko Koprivica se tokom postjugoslovenskog rata zalagao za velikosrpsku osvajačku politiku i učestvovao u ratnim operacijama u Trebinju, Mostaru i Dubrovniku. Bio je jedini novinar koji je u Hagu odbio da svedoči protiv Slobodana Miloševića, a spekulise se da je to učinio upravo zato što je tokom operacija u dubrovačko-hercegovačkoj oblasti bio unapređen u viši čin. U svojoj novinarskoj karijeri izgubio je više od dvadeset sudskih procesa, a prilikom nadoknade štete u jednom od slučajeva klevete zaplenjen mu je i automobil. Evropski sud u Strazburu utvrdio je da je Koprivica objavio neistinu i načinio lažni spisak kada je napisao da se novinar Božidar Čolović i desetak njegovih kolega nalaze na tajnoj optužnici Haškog tužilaštva, izjavivši se da novinar „nije učinio dovoljno da provjeri informacije prije nego što ih je objavio“ (Radončić, Š., *Anatomija jedne hajke*, OKF, Cetinje, 2013, str. 238–239). 5 *Isto*, str. 171.

BIBER RASUT PO SAJTOVIMA REGIONA

Još jedna varijacija na ovu temu pojavila se kao međukorak do Grahovčevih stavova početkom 2015. godine iz, na prvi pogled, neočekivanog pravca. Na blogu Londonske škole za ekonomiju (LSE), dakle, iste škole koja je poslužila da bi se pravili ekscesi na predavanjima Zorana Đinđića i Aleksandra Vučića, a čiji su studenti i naučni saradnici imali istaknutu ulogu u aferi „Plagijati“, 7. februara je osvanuo tekst Florijana Bibera, direktora Centra za studije Jugoistočne Evrope na Univerzitetu u Gracu, Austrija, pod naslovom „Ten rules by a 21st-century Machiavelli for the Balkan Prince“ („Deset pravila savremenog Makijavelija za vladare na Balkanu“). Povod za tekst bilo je predavanje koje je Biber održao u toj školi 27. januara i koje je, između ostalog, iskoristio da bi optužio premijera Srbije Aleksandra Vučića za napade na BIRN, zbog „istraživanja“ o kopu Tamnava, koje sadrži demantovane i dokazane neistine i predstavlja jedan neuspeli lobistički pokušaj, čime je LSE, jedna inostrana obrazovna institucija, još jednom poslužila kao centar za diskreditaciju srpskih vlasti.⁶ Predavanju prisustvuje i Milica Delević, nekadašnja direktorka Kancelarije za evropske integracije, koja je posao u centrali Evropske banke za obnovu i razvoj (EBRD) u Londonu dobila zahvaljujući zalaganju aktuelne Vlade Srbije.

Međutim, tekst osobe koju domaći mediji predstavljaju kao renomiranog stručnjaka za Juugoistočnu Evropu, u stvari je neviđeni akademski sunovrat u političko-medijsku manipulaciju i time zloupotrebu položaja zbog korišćenja zvaničnog bloga univerziteta radi najdirektnijeg mešanja i narušavanja međunarodnih odnosa sa četiri države bivše Jugoslavije (Crne Gore, Srbije, Bosne i Hercegovine i Makedonije). Napisan u formi bezličnih zapovesti i saveta koje bi „savremeni Makijaveli“ dao balkanskom vladaru, Biber ipak linkovima koji prate tekst jasno stavlja do znanja odakle crpi svu narativnu građu. Iza svakog od linkova bezmalo se krije tema ili afera koja je već bila ili će tek biti upotrebljena protiv Mila Đukanovića ili Aleksandra Vučića (izveštaj Evropske komisije o napretku Crne Gore i Srbije, projekat „Beograd na vodi“, sumnja u poslove s Emiratima i u razloge zbog kojih je Mohamed Dahlan dobio srpsko i crno-

gorsko državljanstvo, cenzura medija, diktatura i sl.), i svaki na manje ili više eksplicitan način referira na izvore poput Balkanske istraživačke mreže (BIRN) i Mreže za afirmaciju nevladinog sektora (MANS). Iako Biber piše na engleskom i objavljuje na sajtu Londonske škole, veoma je zagonetno to da se iza pojedinih linkova kriju prilozima napisani na BHS jeziku (jedan od linkova vodi direktno na program stranke Demokratske partije socijalista Mila Đukanovića), što automatski nameće pitanje kome je zapravo tekst namenjen i svedoči o tome da je autor unapred računao na njegov plasman na tržište Balkana – konkretno, Crnu Goru i Srbiju.

Ko je, dakle, Biberov savremeni Makijaveli, a ko vladar koji uči od njega? Tekst Florijana Bibera na njegovom ličnom blogu, odakle mu se tekstovi obično prenose na druge sajtove, pojavljuje se četiri dana nakon što je objavljen na LSE, tek 11. februara, istog dana kada na crnogorskom portalu *Pcnen* biva kompletno preveden i objavljen na BHS jeziku. Samo dan kasnije, samostalno ga prevode i objavljuju podgoričke *Vijesti*, čija ga redakcija, uz zadržavanje svih linkova, umesto „neutralnim“ portretom Makijavelija koji je Biber koristio, oprema nizom sugestivnih fotografija Đukanovića s Vučićem i na taj način eksplicitno ilustruje sve što je autor zapravo podrazumevao u podtekstu svoga teksta. Teza iz *Kurira* od pre pola godine unapređena je tako novom scenografijom, u kojoj Vučić, „balkanski vladar“ sa značajnom podrškom u narodu, koji je relativno skoro došao na vlast, postaje šegrt manipulativnog i dvadeset i pet godina na vlasti iskusnog „Makijavelija današnjice“, Mila Đukanovića.

Željko Ivanović, direktor *Vijesti*, blizak je prijatelj s Gordanom Igrić, regionalnom direktorkom i osnivačem BIRN-a, a takođe u svesretnoj tesnoj saradnji s organizacijom MANS i njenom direktorkom Vanjom Čalović, koja će mu 20. septembra 2013. godine ustupiti fotografiju Stanka Subotića i Vladimira Popovića iz restorana „Leonardo“ kao nekakav sam po sebi kompromitujući materijal, kako su ga predstavljali.⁷ Jedan od linkova u Biberovom tekstu vodi do priloga sa sajta BIRN-a čiji je autor bosanska novinarka Nidžara Ahmetašević, poznata po tome što je vodila kampanju za ovu NVO, zajedno s *Danom*, *Vijestima* i *Monitorom*, protiv konferencije „Riječ, slika i neprijatelj“ i njenih učesnika, s ciljem da se čitav događaj prikaže kao jednostran, neobjektivan, besmislen i promašen.⁸ Sajt

6 „BIRN Attack ‘Part of Balkan Democratic Crisis’“, *Balkan Insight*, 28. januar 2015. (<http://www.balkaninsight.com/en/article/birn-attack-part-of-balkan-democratic-crisis>; pristupljeno 4. juna 2015).

7 „Društvo na okupu – za jednim stolom Popović, Subotić i Ban“, *Vijesti*, 21. septembar 2013.

8 „I Joined Montenegro’s War on ‘Enemy’ Media“, *Balkan*

BIRN-a redovno prenosi Biberove tekstove, dok se u njima, s druge strane, najčešće koristi materijal sa BIRN-ovog sajta, što znači da Biber kao figura funkcioniše isto kao što Milka Tadić Mijović, Željko Ivanović i Mladen Milutinović kooptiraju u spornom tekstu *Kurira* – kao uzajamni promoteri; Biber se poziva na pisanje BIRN-a, a BIRN dalje uz pomoć Bibera lansira nove priloge u korist svojih kampanja i tako ukруг, reklamirajući jedni druge, simuliraju postojanje većeg broja nezavisnih izvora. Istovremeno, poput Vilijama Montgomerija, Florijan Biber s vremena na vreme daje izjave za srpske medije i predstavlja se kao ekspert za geopolitička pitanja, kao što je to učinio kada je, povodom Vučićeve posete Tirani, 27. maja 2015. godine, dao izjavu za *Tanjug*.⁹

Dan nakon što to čine *Vijesti*, 13. februara 2015. godine, Biberov tekst prenosi i bosanski portal *Buka*, da bi se 16. februara konačno našao na veb portalu *TV N1*, predstavljen kao „tekst koji je zapalio društvene mreže“, uz notornu laž da je tekst preveden s engleskog tek „nakon veli-

Insight, 15. novembar 2013. (<http://www.balkaninsight.com/en/blog/i-joined-montenegro-s-war-on-enemy-media>; pristupljeno 4. juna 2015).

9 Poveden iskustvom da u inostranstvu ne može da odgovara za manipulatorno delovanje i širenje neistina, Biber se istrčava i 20. oktobra 2016. godine daje izjavu za tabloid *Alo!*, gde predstavljen kao „austrijski ekspert“ pokušava da abolira srpske teroriste i njihove kontributore koji su četiri dana ranije planirali da izazovu krvoproliće ispred crnogorske skupštine i jezikom Gordane Igrić komentariše politiku pridruživanja Evropskoj uniji u zemljama tranzicije, na račun koje BIRN profitira: „Hapšenje ‘srpskih terorista’ na dan izbora je veoma sumnjiv incident i ne verujem da su delovi opozicije pokušali da organizuju oružanu pobunu. Nema rizika od oružanih sukoba. Hapšenje koje se desilo na dan izbora je verovatno režirano, ali čak i da nije nema ozbiljnih igrača koji bi doveli do nasilja. Đukanović govori kako podržava ulazak u EU, ali je njegova posvećenost reformama vrlo problematična. EU pažljivo gleda kakve su reforme u realnosti i malo je verovatno da će prihvatiti tu njegovu fasadu. To bi značilo da postoji nezavisno sudstvo koje bi se borilo protiv organizovanog kriminala i korupcije i tako dalje, a to se verovatno neće desiti dok je on na vlasti. Sa prijemom zemlje koju vodi Milo Đukanović ne bi se složile sve članice EU, što važi i za druge u regionu, od Vučića do Tačića.“ Lid ovog priloga koji prenosi *Blic* glasi: „Florijan Biber, austrijski ekspert za Balkan i profesor Univerziteta u Gracu, izjavio je da je crnogorski premijer Milo Đukanović izmislio državni udar kako bi se održao na vlasti“ („Austrijski ekspert: Državni udar u Crnoj Gori režirala je VLAST“, *Blic*, 20. oktobar 2016).

kog interesovanja“, jer je interesovanje za tekst ostvareno onda kada je preveden u Crnoj Gori i tako posredstvom regionalnih medija i društvenih mreža plasiran u Srbiju. Budući da je tekst na ova dva sajta prelomljen uz vraćeni portret Makijavelija ili sliku britanskog izdanja njegovog dela *Vladar*, kao i da su odstranjeni svi Biberovi linkovi iz originalne verzije, koja je samo linkovana u uvodnom delu, očigledno je da je uredništvo ova dva medija smatralo da je asocijacija koju je stidljivo podmetnuo sam autor, a do srži je konkretizovala *Vijesti* u dosluhu s organizacijama MANS i BIRN – prejaka i pre-rizična za domaću upotrebu, pa je prepustilo čitaocima da sami metodom identifikacije raspoznaju kojim akterima (označiteljima) pripadaju koje medijski propagandne slike (označena) u opticaju. Tu leži još jedan pokazatelj koliko su, metodološki gledano, postali divlji i agresivni nosioci crnogorske propagande protiv tamošnjih vlasti, koji se ne libe da neskriveno izazivaju međudržavne animozitete i više ne biraju sredstva kojima bi skinuli s vlasti čoveka koji toliko dugo vlada kao Đukanović, makar to činili preko Vučića, optužujući ga da je isti kao i ovaj – jer su 2015. godine već sasvim sigurni da samo smenom srpskog premijera može da se vrati ona politika kojom se iz Srbije pomagalo razaranje crnogorskog državnog vrha.

DVE CECE, DVE BRANKE I MOST

Kuriozitet čitavom slučaju i primer mandatorne manipulacije, čak i ako „iz aviona“ upućuje na neprofesionalizam, predstavlja slučaj još jednog regionalnog medija – *Radio Slobodna Evropa* – koji takođe afirmiše i svojim se prilozima otvoreno stavlja na stranu pomenutih nevladinih organizacija, time što je tekst Florijana Bibera, u pokušaju da mu udahne novi život nakon isteka roka trajanja na društvenim mrežama, preneo u rubrici ‘Regija’, 24. aprila, dakle, čitavih deset nedelja nakon što ga je autor objavio na LSE, prikazujući ga kao novi. Ovaj postupak treba da ukaže na uredničku maksimu prema kojoj makar i ublažena asocijacija na „diktaturu“ i „kriminalnu vezu“ Mila Đukanovića i Aleksandra Vučića, mimo svih pravila novinarstva, nikada nije „bajata“. Kao još jedan od medija koji se finansira iz fondova koji vode poreklo iz Sjedinjenih Američkih Država, *Radio Slobodna Evropa*, tj. njeno srpsko uredništvo, spada u red ekstremno antivladinih medija, naročito od sredine 2013. godine pa do današnjeg dana. Novinari ove redakcije posebno su bliski, što po „svetonazoru“, što u praktičnom smislu reči, sa sestrinskim, takođe ekstremnim

medijem *Peščanik*, čiji su autori redovni gosti i sagovornici *Slobodne Evrope*, ali i s crnogorskim opozicionim medijima kao što su *Vijesti* i *Monitor* i tamošnjem NVO sektoru, u skladu s kojima izveštavaju negativno o Milu Đukanoviću.

Nakon perioda manje-više prividnog raskola u *Peščaniku*, pod epizodom „Nova epoha“, jer je u velikoj meri zavisio od ličnih motiva Vesne Pešić, njenog svestremenog latentnog konflikta sa Srđom Popovićem, Lanom Budimlić, Popovićevom partnerkom i producentkinjom *Peščanika*, i Biljanom Srbljanović, koji se dešava u drugoj polovini 2012. godine, nakon majskih izbora, i traje gotovo godinu dana – tačno u vreme aktuelnosti Briselskog sporazuma kao indirektno posledice gesta kojem su doprineli tzv. beli listići – ova dva medija radikalno menjaju svoju ulogu i od nekadašnje margine vrtoglavo klize u smeru mejnstrim nihilističkih medija, u kojem su se našli i za vreme vlade Zorana Đinđića. Ovo postiču radikalnim rezovima u izboru učesnika i priloga, u kojima najčešće nema nijednog sagovornika koji bi bio predstavnik vlasti, ili nekoga ko ne deli nužno taj zaoštreni, negativno-kategorički diskurs; svako ko je protiv vlasti, bez obzira na ideološko stajalište, bio on levičar ili desničar, dobija prostor na ovim medijima, vrlo često čak i sinhronizovano. Primer za to je sasl *Peščanik* u vreme izborne kampanje 2014. godine, na kojem su se u šizofrenom „teleprompter“ režimu *'pucamo iz svih oružja, pa šta bude'* mogli istovremeno videti pamfleti samostalnog sindikata „Sloga“ i pokreta „Dosta je bilo“, koje, koliko god da su programski antagoni, ujedinjuje samo jedna stvar: zajednička mržnja prema Aleksandru Vučiću i činjenici da se posle više od deset godina ponovo nalazi na vlasti. Novinarski kadar u *Slobodnoj Evropi*, bilo da je reč o onom podmladenom ili onom starijeg kova, po nefleksibilnosti misaonih koncepata i nerazumevanju političkih tokova predstavlja jednu od najortodoksnijih ekipa u srpskom novinarstvu, budući da su svoje karijere gotovo isključivo izgradili na temi ratova na prostoru bivše Jugoslavije; među njima se ponajviše ističu Branka Trivić, Branka Mihajlović, Omer Karabeg, Miloš Teodorović i drugi.

Nijedan od ovih novinara od kraja 2012. godine više nije u stanju da, kada je reč o srpskoj politici, napravi profesionalni, nepristrasan prilog koji istovremeno, po uzoru na autorske emisije Svetlane Lukić sa *Peščanika*, ne bi u trenutku neizdržljivosti naprasno mutirao u neku vrstu ličnog stava, autoprojekciju „obogaćenu“ letargijom, cinizmom u turobnim i bezvoljnim glasovima, koji zvuče kao da ih neko prisiljava na posao koji bi trebalo da rade ili su na izdisaju života, što samo doprinosi srozavanju kvalitete

ta kompletnog programa i ima sve manje veze s novinarstvom. Emisija *Most*, koju vodi Omer Karabeg, osmišljena pre svega kako bi sučelila i moderacijom voditelja pokušala da pronađe zajednički imenitelj u suprotstavljenim stavovima, danas pretežno služi da bi se u nju pozvala dva istomišljenika koji će zajedničkim snagama tući po vlasti, a voditelj to simultano pražnjenje blagosloviti svojim sugestivnim pitanjima koja sagovornicima klize kao po loju. Dok Branki Trivić više uopšte nije stalo da napravi razliku između radio-izveštaja i autorskog nastupa, ne pokazujući od samog početka priloga ni najmanju želju da vodi računa o tome i tako do kraja, Branka Mihajlović simptome mukom lokalizuje u naletima koji je provociraju da ne može da im se odupre.

Tako novinarka u podtekstu priloga „Slučaj Bitići: Vučić ne veruje Tužilaštvu“ od 29. maja 2015. godine, ismeva premijera jer „ne veruje“ Tužilaštvu koje vode kadrovi bivšeg režima, i zato što je „odlučio da pomoći potraži od *ad hoc* formirane komisije“, kao u slučaju ubistava novinara. Iako vrlo dobro zna da *ad hoc* komisije čiji je osnivač Vlada ne postoje, da i ova baš kao i ona za istraživanje ubistva novinara predstavlja zvaničnu komisiju Vlade Srbije, koja se osniva u skladu sa članom 33 Zakona o Vladi i u kojoj pripadnici sedme sile, policije i BIA rade zajedno s Tužilaštvom, ova manipulacija Branke Mihajlović samo je trag, reziduum kampanje koju je vodila u koordinaciji sa NUNS-om pre nešto više od godinu dana u nameri da ospori rezultate istrage o slučaju ubistva Slavka Ćuruvije – samo zbog toga što se ono razjašnjava u vreme Vučićeve vlasti, slično kao što su njene kolege iz IWPR-a, a danas BIRN-a, relativizovale učinke policijske akcije „Sablja“, a posle i opstruisale suđenje za ubistvo premijera. Ponoviti istu grešku posle godinu dana i nakon što je ta kampanja ubrzo potpuno raskrinkana, njihovi akteri poraženi i osramoćeni, a optužnica podignuta, ne može se objasniti drugačije nego čistim inatom, tvrdoglavošću i najzad bezobrazlukom – sve u svemu, potpunim odsustvom brige prema profesiji.

Međutim, pravi biser neprofesionalnosti tek sledi; prilog većim delom deluje relativno pristojno, sve dok Mihajlović ne krene da citira Vučića povodom istrage o ubistvu braće Bitići: „Ljudi kad čuju albansko ime, kažu, ubili su neke Albance. A ubili smo Albance koji su došli da spasu Srbina koji ih je molio da ga izvuču na teritoriju centralne Srbije. Mi smo ih stavili u zatvor 14 dana zato što nisu imali vizu za Srbiju. I onda smo ih, umesto da ih pustimo nazad, ubili. To je bilo pre 17 godina. A sva trojica bili su američki državljani. To je naš problem

sa Amerikancima i taj problem je na nama da rešimo. “Zbog izjave koja je sasvim razumljiva i smislaono i gramatički, novinarka ne uspeva da se suzdrži i odjednom, suludo narušavajući čitav koncept priloga, demonstrativno pravi problem oko zamenice „mi“ koju je premijer koristio, i kao grom iz vedra neba sledi pasus: „Ako je premijer Vučić pod ‘mi’ podrazumevao i sebe kao deo te vlasti, onda je u redu što je govorio u prvom licu množine, ako je govorio o Srbiji, pa i ovoj današnjoj, teško da bi se sa tim ‘mi’ mogli svi građani prepoznati. Zato, u ime tog dela Druge Srbije, trebalo bi sledeći put da bude precizniji“, nakon čega se prilog nastavlja u normalnom tonu kao da ovakav komentar nije ni napisan.

Šta, dakle, znači ova nervozna intruzija? Da li je posle nje još uvek posredi novinarski izveštaj, autorski tekst, ili ni jedno ni drugo, nego ništa? Kako objasniti da osoba koja se od 1972. godine bavi novinarstvom ne može da odoli greškama koje prave početnici, ili pak ljudi kojima više uopšte nije stalo do profesionalizma? Da li ovaj regresivni kapric koji je zalutao u tekst, slično kao i s Ljiljanom Smajlović kada ubacuje Montgomerijeve pasuse, vredi tolikog blamiranja sebe, ili je u pitanju nešto jače od Branke Mihajlović? Da li ideologem „Druga Srbija“ upotrebljen kao označitelj na ovaj način znači bilo šta drugo osim svojevrsnog religijskog rekvizita koji služi da bi se pred njim molilo i zatvorile oči dok svet, koji se i dalje drži čvrsto uz sebe, puca po svim šavovima?

O tome koliko je bliska simbioza između *Radija Slobodna Evropa* i *Peščanika* svedoči i tekst Nadežde Milenković, redovne kolumnistkinje *Peščanika* – „Brača po zločinu“, objavljen 8. juna 2015. godine, koji isti detalj iz Vučićevog komentara, u nedostatku materijala za konstruktivnu kritiku, eksploatiše na identičan način kao i Branka Mihajlović, da bi se na kraju teksta predložilo pokretanje peticije „Mi koji nismo ubili braću Bitići“ i time podgrevanje nove kampanje – sve na osnovu izgovorene lične zamenice „mi“. Ovde se uviđa da, kada je zamenica prvog lica množine jasno upotrebljena da bi naznačila delo zločina tadašnje države počinjenog u ime naroda, tzv. branitelji ljudskih prava i nekadašnji antiratni aktivisti s ova dva medija to u slučaju dok izgovara Vučić ne mogu da razumeju drugačije nego kao premijerovo prebacivanje odgovornosti na druge i aluziju na „kolektivnu krivicu“ (koju neretko i sami zagovaraju, nacifikujući srpski narod). Upravo ovo ponajviše svedoči o nekontrolisanoj želji da se zarad održavanja animoziteta prema jednom čoveku padne toliko nisko, bez imalo svesti o tome, čak i onda kada nikome drugom ne pada na pamet da smisao Vučićevih reči dovodi u pitanje i iskrivljuje.

Isti mediji i njihovi istureni pojedinci u sličnom smislu komentarisali su i Vučićeve izjave povodom istrage o ubistvu Slavka Ćuruvije.

Nadežda Milenković, kao bivši radnik u marketinškim delatnostima, iskoristila je 3. avgusta 2015. godine medij čiji je član Upravnog odbora da u svojoj kolumni izrazi lično nezadovoljstvo, zavist i bes zbog toga što je firma Carlsberg Srbija nije ponovo angažovala u osmišljavanju slogana i izradi reklama za „lav“ pivo. Da bi, po ugledu na Vesnu Pešić, to što bolje zakamufirala s ciljem da prođe, i efikasno nasamarila čitaoc *Peščanika*, koji inače ne spadaju u grupu sklonu promatranju zbivanja sa stanovišta realpolitike, nego pre u izglednelo intelektualizirajuću, odlučila se da im dâ ono čime se oni mahom i hrane i čemu ne mogu da odole, koliko god receptura jela izgledala urnebesno – optužila je Vladu Srbije da je umešala prste u sastavljanje slogana i režiranje reklama za ovaj brend Carlsberg pivare, da tako emituje nekakve hipnotične poruke za kontrolu mase, samo zato što ona taj posao nije dobila. U tom ključu treba dešifrovati poreklo inspiracije za narednu bizarnu konstrukciju: „A možda je trebalo da posumnjamo još kod prethodnog spota da je vlast umešala prste. Reklamna, čuj mene: izborna! – reklamna kampanja je počela još onim spotovima ‘Reci Laž i ne možeš pogrešiti’. Čuj mene: laž – reci lav i ne možeš pogrešiti. Sećate se, kad mladić slaže pa, umesto da prizna da je Devica u horoskopu, on kaže da je Lav? I za to bude nagrađen i dobije devojkicu (čuj mene: izbore – devojkicu!) koja mu je, kako su nam pokazali već u sledećem spotu, očito oprostila što ju je slagao. Kao što bi svako oprostio i da je slagao da neće smanjivati plate i penzije i da će struja pojeftiniti za 20 odsto i šta se već može obećati lakovernim čuj mene: glasačima.“¹⁰ *Peščanik* je samo jedno od mesta na kojem se premijer Vučić i Vlada Srbije optužuju kako za populizam, tj. da odluke donose isključivo radi rasta rejtinga, i isto tako za smanjivanje plata i penzija kao ključnu meru fiskalne konsolidacije, što ni po jednom kriterijumu ne može biti popularno.

Stanje svesti Nadežde Milenković i njoj sličnih na *Peščaniku* i srodnim medijima precizno opisuje premijer Srbije Zoran Đinđić: „Mislim da je to jedan ugodan, otmen, akademski pesimizam koji daje mogućnost da uvek budete u pravu: ako stvari krenu loše, možete da kažete – pa, upozoravao sam. Ukoliko se, opet, budu dobro razvijale, niko se neće ni sećati šta ste pričali. Kada u Srbiji šaljete negativne poruke, ne

¹⁰ „To, kume!“, *Peščanik*, 3. avgust 2015. (<http://pescanik.net/to-kume/>; pristupljeno 5. avgusta 2015).

možete da pogrešite i to naprosto postaje moda, koja kao virus deluje na narod. Da bi ljudi osetili promene, morali bismo da sa hiljadu dolara po glavi stanovnika dođemo do četiri hiljade dolara. Ali, to nije realno. Sve ispod toga je stvar tumačenja: da li je došlo do promena najbolje ili nije. Znači, sve je stvar psihologije. Ljudi znaju da imaju više para, ali još ne mogu da odu na zimovanje, da poprave mašinu za veš... Ne razmišljaju o tome da su pre dve godine bili srećni ako su mogli da kupe kilogram hleba, već postavljaju neke više standarde. I kada oni koji tumače razvoj događaja podstiču negativno raspoloženje, logično je da će se povećavati nezadovoljstvo u narodu. [...] Međutim, našem nacionalnom mentalitetu svojstvene su erupcije energije, pa potom pražnjenje i malodušnost. Mi smo veseo narod koji istovremeno ceni pesimizam jer ga smatra otmenim. I, jer oslobađa od odgovornosti. Ako već unapred sumnja u svoj uspeh, neuspeh će vam lakše pasti, jer ste ga mudro predvideli.¹¹

Njen kolega Dejan Ilić takođe je početkom 2013. godine koristio ovaj sajt radi problematizacije nepovoljnog tržišnog položaja svog privatnog biznisa, nezadovoljan izborom knjiga koje je Ministarstvo prosvete izabralo da otkupi za biblioteke. Tako Ilić odjednom u kulturi vidi izvor „nacional socijalizma“, tj. fašizma u aktuelnoj Vladi Srbije (u bivšem režimu ga nije video), počinje učestalo da uzurpira sajt *Peščanika* reklamirajući sopstvene knjige, da ih predlaže čitaocima, pa čak cinično i tada prvom potpredsedniku Vlade Aleksandru Vučiću, kojeg je malo pre toga optužio da je fašista – samo zato što Ministarstvo nije bilo naročito zainteresovano da otkupi knjige njegove izdavačke kuće Fabrika knjiga, istovremeno se u tekstovima zaklinjući u kulturu duha, a protiv prljave kulture novca.¹² Po sličnim medijskim zloupotrebama poznata je i glavna urednica *Politike* Ljiljana Smajlović, koja u svojim kolumnama zaposlene lista na čijem je čelu manje-više opravdano retira kao monolitan i jednoglasan organizam, i koja u takođe ciničnom tekstu „Mnogo se izvinjavamo“, svojevrsnoj pretprazničnoj poslanici za kraj 2014. godine, potpuno ozbiljno izražava nezadovoljstvo premijerom i Vladom Srbije zato što nisu omogućili *Politici* da zaradi na dodatku povodom stogodišnjice Kolubarske bitke. Osim toga, ona zamera ministarki sa-

obraćaja i građevinarstva Zorani Mihajlović što se usudila da kritikuje bezgrešne novinare njenog lista, koji navodno nikada (zahvaljujući sukobu interesa njihove glavne urednice u regulatornim telima) ne krše Kodeks novinara Srbije, zatim doživljava kao kaznu to što je *Politika* izuzeta iz Vladine kampanje „Veži pojas“ i protestuje što su novac za nju dobili samo tabloidi koji pišu latinicom.

Sva tela su u međuvremenu zaštitila Ljiljanu Smajlović od pritužbi o povredama Kodeksa koje je ovim tekstom načinila. Neumitno noseći breme nacionalizma svojih uzora nekada okupljenih oko Radovana Karadžića, a potom i Vojislava Koštunice, polovinom 2015. godine Smajlovićeva ponovo zloupotrebljava funkciju glavne urednice *Politike*, pišući u svojoj kolumni o predlogu da se od Vlade Srbije zatraži da se porez na dodatu vrednost još dodatno smanji samo za one listove koji štampaju na ćirilici, svesno raspirujući primitivne nacionalističke strasti, pritom ne razlikujući pojam jezika od pisma. Kakve veze, dakle, jedna urednica lista ima s finansijama i da li je njen posao da na ovaj način koristi svoju kolumnu, vršeći medijski pritisak na vlast? Nije li to još jedan primer izlaženja iz okvira nadležnosti? Uprkos svemu, ovo lice sličnim ucenama opstaje na mestu glavne urednice lista u čijem je parcijalnom vlasništvu država sve do 4. jula 2016. godine, kada podnosi ostavku zbog menadžmenta „koji je sprečava u samostalnom rukovođenju redakcijom“.¹³ Samo nekoliko sati nakon objavljene vesti, predsednik NUNS-a Vukašin Obradović iznašao je način kako da na Tviteru objasni takav ishod – izmislio je komandni lanac po kojem direktorka u Politici NM Nina Samardžić prima naređenja od svog supruga Nikole Samardžića, ovaj od osnivača i direktora Instituta za javnu politiku Vladimira Popovića, a ovaj pak, tradicionalno, od nekadašnjeg „optuženog za šverc cigareta“, Stanka Subotića.

ŽVAKA O MAKIJAVELIZMU OPET JE U MODI

Nalik ovome, ni ono što je doktor nauka Florijan Biber izneo u svom tekstu na LSE blogu blage veze nema s filozofskim stanovištem Nikola Makijavelija izloženim u njegovoj knjizi *Vladar*, već s nečim što je u širokoj upotrebi nazvano „makijavelizmom“, koji se obično vulgarizuje u sintagmi 'cilj opravdava sredstva' i u sebi uvek već sadrži negativnu

11 Đinđić, Z., *Jedna srpska vizija*, Ateneum, Beograd, 2004, str. 144–145, 151.

12 „Poslednje vreme“, *Peščanik*, 13. jun 2013. (<http://pescanik.net/poslednje-vreme/>; pristupljeno 5. avgusta 2015).

13 „Ljiljana Smajlović podnela ostavku“, *Politika*, 4. jul 2016.

konotaciju. Time je ovaj motiv u službi etiketiranja nakon četrnaest godina ponovo iskorišten za jednog srpskog političara, kada je pripojen kao obeležje Zoranu Đinđiću, naročito posle izručenja Miloševića Hagu, na Vidovdan, 28. juna 2001. godine.¹⁴ Tako tadašnji visoki funkcioner Demokratske stranke Srbije Dragan Maršićanin za *Večernje novosti* u prilogu pod nazivom „Od Zlatibora do Dubajia“ 23. januara 2002. godine ljude u Vladi koji su reprezentovali Đinđićevu politiku modernizacije naziva „novomakijavelistima“, dok njegov kolega Nebojša Bakarec krajem iste godine smatra da Đinđić „iz čisto 'jezuitsko-makijavelističkih' pobuda ne želi da Vojislav Koštunica bude izabran za predsednika Srbije“.¹⁵

Milan Milošević, novinar *Vremena*, u tekstu „Radni zadatak“ 20. septembra 2001. godine piše da politička konkurencija Đinđića doživljava kao „makijavelistu koji se ne obazire na zakone i destruiše saveznu državu“. Ivan Torov u *Politici* piše o Đinđićevom „makijavelističkom pragmatizmu“, nazivajući Vladinu turneju 'Srbija na dobrom putu', „propagandističkom“,¹⁶ u čemu mu se pridružuje i kolega Momčilo Petrović iz *Blic Newsa*: „Šta smo, dakle, videli da

14 Odluka o izručenju Miloševića morala je biti doneta uredbom Vlade Srbije jer je Zakon o saradnji sa Haškim tribunalom bio izblokirano u Saveznoj skupštini u dogovoru Demokratske stranke Srbije i Socijalističke narodne partije (SNP) iz Crne Gore. Vlada se u uredbi pozvala na član 135 Ustava Republike Srbije. „To je isto ono pravo koje je sam sebi dao Milošević, pravo kojim je praktično uništena SFRJ, kroz slobodu Srbije da donese odluku suprotnu bilo kom saveznom organu, ukoliko to štiti njene interese“ (Jovanović, Č., *Moj sukob s prošlošću: Srbija 2000–2005*, Dan graf, Beograd, 2005, str. 92). Iako se Koštunica na sastanku DOS-a složilo s odlukom da se donese uredba, nakon izručenja, na konferenciji za novinare izjavljuje da o ekstradiciji nije bio obavešten, a Vladin potez naziva kršenjem ustavnog poretka. Nakon ovog događaja Vlada Srbije i njen premijer u javnosti i medijima često su pežorativno nazivani onima koji „vladaju uredbama“. Komentar na to u sličnom tonu kao i Jovanović dao je i Zoran Mijatović, tadašnji zamenik načelnika Resora državne bezbednosti: „Kada je Vlada donela Uredbu, vika na sve strane, kao da Uredba nije pravni akt, kao da je Vlada grupa građana. Oni koji su činili zločine nisu o tome donosili ni zakon, ni uredbe, ostavili su samo krvave tragove“ (Mijatović, Z., *Opelo za državnu tajnu: svedočenje iz vrha Državne bezbednosti*, Pharos, Beograd, 2004, str. 70). Ova odluka bila je u javnosti rodonačelnica podele na tzv. makijaveliste i legaliste.

15 „Prekršaji sekretara“, *Politika*, 12. decembar 2002.

16 „Od gotovog veresija“, *Politika*, 18. avgust 2002.

premijer zna... osim da vozi trotinet? I da tečno, na tri načina, izgovori 'Svakog dana u svakom pogledu sve više napredujemo', a u okviru kampanje 'Srbija na dobrom putu'? [...] negde u ono vreme nakon 5. oktobra, pošto se obreo na vlasti, Đinđić je osetio potrebu da svoje globalno političko iskustvo, zasnovano na Makijaveliju, prilagodi uslovima lokalnog političkog delovanja.“¹⁷ U istom listu, glavni urednik Željko Cvijanović 6. novembra 2002. godine u tekstu „Spasavanje redova Đinđića“ navodi: „Još u decembru prošle godine, Koštunica je u intervjuu za *Blic News* demantovao da nema smisla za humor tvrdeći da ga Đinđić u ulozu premijera nije razočarao jer se već dugo poznaju. To znači da sa tipom koji više ne može da vas razočara, a za koga znate da efikasnost svog političkog manevra bazira na poznavanju Makijavelija, ne ulazite u velike kombinacije, posebno ako vam je od Makijavelija bliži Tokvil.“¹⁸

Posebno aktivan, što se ovog motiva tiče, bio je analitičar blizak Koštuničinoj stranci, po struci magistar filozofije, koji je u međuvremenu izbačen sa Odeljenja za filozofiju Filozofskog fakulteta u Beogradu jer nije u predviđenom roku dostavio i odbranio prijavljeni doktorat, Đorđe Vukadinović, i tada baš kao i danas kolumnista antivladinog *Vremena*: „Ne znati tačno šta se želi, niti kako da se do toga što se želi dođe možda može biti povremeno simpatičan kontrapunkt prevejanom makijavelizmu samozvikanih srpskih reformista, ali nije nikakva dugoročna politička strategija“, a malo dalje preslikan deo o medijima koji će štancovati i 2014. godine: „Srbija je danas jedna od retkih zemalja u kojoj ne postoji nijedan relevantan opozicioni medij, a na svega nekoliko može se uopšte čuti kritička reč na račun vlade i premijera. Ako i nisu 'trenutno najbolja evropska reformska vlada', kao što je to premijer u više navrata ne trepnuvši saopštio, radi se sigurno o najslikanijoj vladi u Evropi. Stoga ne treba da čudi

17 „Originalni falsifikat“, *Blic News*, 22. maj 2002.

18 Sasvim uvredljivo, Aleksandar Tijanić u srpskom *Nacionalu* početkom iste godine piše o Zoranu Đinđiću i Čedomiru Jovanoviću, uz motiv podsmevanja na račun veza sa UAE, kao što se dvanaest godina kasnije čini Vučiću: „Počeu tradicionalnim srpskim pozdravom – 'ABU DABI', kolege. Pravilan otpozdrav glasi – 'DABI ABU'. U senci ovog pozdrava, po Srbiji traje borba dva dinosaurususa. Jedan je mesožder i odaziva se na ime Makijaveli. Drugi je biljojed, ne odaziva se ni kad ga zovete. Ono što znamo jeste da ovaj drugi ne bi naučio Makijaveliju ni kad bi ovaj bio reš pečen“ („Znamo da je Vesić gestapovac, ali niko ne zna ko je taj Beba“, *Nacional*, 28. januar 2002).

neobična razmaženost Đinđića i njegovih ministara, kao ni arogancija, pa čak i agresivnost s kojom reaguju na kritike.¹⁹

Početak istog meseca, nekadašnji pomoćnik na predmetu Filozofija politike i blizak prijatelj porodice Bečković, posvetiće ceo tekst danas po kojnom premijeru: „Još početkom devedesetih, u jednoj neobičnoj kombinaciji racionalizacije, samoopravdanja i pouke iz novovekovne (Makijavelijeve) političke filozofije, elokventno je obznanio raskid veze između politike i morala i saopštio da onaj kome je stalo do morala može da 'ide u manastir'. Njegova potonja politička karijera uveliko je izatkana od potvrda ove mudrosti. Đinđić nije otišao u manastir, ali jeste raskrstio sa svojom filozofskom savešću i političkom prošalošću, kao i sa svima iz svog okruženja koji bi ga na to, eventualno, mogli podsetiti. Za svega nekoliko godina Demokratskoj stranci je potpuno promenjena krvna slika, i od jedne izrazito intelektualističke i građanske partije, prepune doktora nauka i univerzitetskih profesora, pretvorila se u japi-stranku, koju danas (čast izuzecima) oličavaju ambiciozni kratko podšišani biznismeni koje nekad samo pravilniji naglasak i bolji izbor kravate razlikuje od SPS-ovskih pandana. Drastičnost ove promene bila je direktno proporcionalna dramatičnom obratu njenog lidera, koji je za relativno kratko vreme opisao neverovatan luk od drugovanja sa Hegelom, Marksom i Habermasom, preko srpskih disidentskih krugova, do kumovskih, prijateljskih i poslovnih veza sa novim bogatašima, šefovima tajne policije, duvanskim 'kraljevima', automobilskim dilerima i sličnom bratijom.²⁰ Ovaj Đinđićev motiv o moralu, tj. o izgovorima za kukavičluk u politici, Vukadinović i njegov kolega s fakulteta Slobodan Antonić iskoristiće kao antitezu za svoj nacional-šovinistički medijski projekat pod nazivom *Nova srpska politička misao*, ističući u sloganu da je onima kojima je stalo do morala mesto na njihovom portalu.²¹

19 „I okolo salata“, *Vreme*, 30. avgust 2001.

20 „Srpski Rišelje ili Ostap Bender?“, *Vreme*, 2. avgust 2001.

21 Na istoj liniji s Vukadinovićem je i Svetlana Lukić u 55. emisiji *Peščanika* od 9. maja 2001. godine: „Naš menadžer nema visoko mišljenje o moralu, naš menadžer, predsednik vlade. Sećate se, on zgodno kaže da je moral za crkvu, međutim, on je ovih dana baš na ovom mestu na kome sedim rekao otprilike, tako sam ja to protumačila, da je moral trula i nepotrebna moneta s kojom ne može da asfaltira puteve ili da nam kupi gas za zimu. Naš predsednik koji je pristao da bude najmoralniji sada je u Americi i primio je jutros nagradu i sada ručka negde u Vašingtonu. Živi nismo

Diskurs kojem pripada Đinđićeva upotreba pojma morala čitljiv je pak iz sledećih rečenica, iz kojih se vidi da se odnosi više na moralisanje, tj. intelektualno glumatanje i kukavičluk u smislu bekstva od svake vrste javne odgovornosti: „U politici tražim respekt i uvažavanje, a ne ljubav. Kad dođe od ljubavi, znam da vodim pogrešnu politiku. Znači, i ova vlada i ja lično moramo da uspostavimo odgovornost za rezultate i uvažavanje rezultata, a ne za simpatije. Veliki sam ljubitelj sociologa Maksa Vebera, koji je smatrao da moderni zapadni svet počiva na etici odgovornosti, a ne na etici morala. Umoran sam od moralisanja u našem društvu, u našoj kulturi i uopšte u slovenskom svetu, i od neuspeha koje slovenski svet doživljava tokom nekoliko proteklih vekova. Vidim superiornost drugog pristupa i želim da i naš svet postane superioran prihvatanjem tog principa efikasnosti. Jedna od naših razlika je i u tome što je on (Vojislav Koštunica) uvek legalista, a ja nisam. I zaista mislim da jedan loš sistem ne možemo menjati kockicu po kockicu, u skladu sa pravilima istog tog sistema, jer na nekim mestima on je napravljen tako da se nikako ne može promeniti. Kao što se ni samo Ustav Srbije ne može menjati.“²²

Većiti parazit državnog sistema, Đorđe Vukadinović, bio je zaposlen na Filozofskom fakultetu u Beogradu od 1990. do 2011. godine. U nastavi je proveo vreme u saradničkom zvanju do 1999. godine, kada je magistrirao. Od 1990. do 2000. predavao je predmet Uvod u teoriju društva, zajedno sa sociološkinjom Verom Vratušom i istoričarkom Oliverom Milosavljević. Predmet je bio interdisciplinaran i doticao se istorije, sociologije i filozofije, pa su ga slušali studenti sa istorije umetnosti, psihologije, pedagogije, etnologije i andragogije. U vreme julovskog Zakona o univerzitetu, 2000. godine, Vukadinović postaje predavač na novoformiranom predmetu Filozofija politike, a 2001. mu izmiče stolica jer ga nedostatak doktorata sprečava da bude izabran u zvanje nastavnika. Nastavnik na tom predmetu postaje Milorad Stupar s Instituta za filozofiju i društvenu teoriju, koji je vanredni profesor, dok mu Vukadinović postaje asistent. U periodu od 2000. do 2011. ostaje u tom zvanju, iako su zakonski propisi usvojeni

šta će tamo da kaže, ako se bude sreo sa Bušom. Sreće svakako onu gospođu Kondolizu Rajs, verovatno će govoriti o ugnjetavanju crnaca u Americi. Neću dalje govoriti, grozna mi je nedelja bila, pa se sve to nagomilalo od Ferhadije pa do premijera Đinđića koji je bio u ovom studiju.“

22 Đinđić, Z., *Jedna srpska vizija*, Ateneum, Beograd, 2004, str. 124–125.

2003. i 2008. godine omogućavali kandidatu da u zvanje asistenta može biti biran maksimalno dvaput – nesukcesivno i to na rok od tri godine. U proleće 2011, nakon polugodišnjeg prethodno odobrenog plaćenog odsustva, premda su istekli svi zakonski okviri za reizbor u zvanje asistenta, Vukadinović se vraća na Filozofski fakultet bez doktorata u bilo kom obliku, što za sobom povlači gubitak posla, s obzirom na to da je bilo zakonski nemoguće birati ga ponovo u zvanje asistenta. Uprava katedre za filozofiju, prilikom razmatranja njegovog slučaja utvrdila je da mu je istekla prijava doktorske teze, te bi čak i da je doneo doktorat, čitav postupak odbrane i imenovanja u to naučno zvanje bio sporan. Uprkos svom nezasluzenom kreditu od strane kolega s Odeljenja za filozofiju, Vukadinović traži da mu se odobri da i dalje ostane na fakultetu i u „razumnom roku“ završi doktorsku tezu, što do dan-danas nije učinio. Iako mu je otkaz napisan u septembru 2011. godine, u odeljku za kolumniste sajta *Politika* i dalje se lažno predstavlja kao deo nastavnog osoblja Filozofskog fakulteta Univerziteta u Beogradu.

Ipak, po elementima koje koriste u onome što zovu „kritikom vlasti“, optužujući istu da „sama proizvodi afere“, današnja Vesna Pešić ponajviše podseća na tadašnju Danicu Drašković, koja u tekstu „Atentatori“ za *Nacional* Predraga Popovića 2. novembra 2002. godine piše: „Naš novi diktator i državni terorista Zoran Đinđić lansirao je ovih dana svoju aferu 'Pauk', kao nekada Milošević, sa istim ciljem, zapletom, a verujem i raspletom. U strahu za vlast, koja se izmiče i ruši, a i da skrene pažnju javnosti sa afere izvoza oružja Iraku, od kojeg su se dobro omastili i on, i njegov prijatelj i finansijer Cepter, a i Dušan Mihajlović [...] izmislili su kriminalnu grupu organizovanu da ih, kao, pobije, i to baš samo one sa jedne zaraćene strane. [...] Ako sve to poverujemo premijeru, onda znači da je u pitanju obračun dve konkurentske mafijaške ekipe, pošto je nesporna premijerova poslovna veza sa švercerima duvana, preko Caneta, i nafte i droga preko Surčinaca. Sa pozicija vlasti koja se nije učvrstila, a pod pritiskom svog kriminalizovanog okruženja, on je, očito po scenariju i sa rečnikom Gorana Matića i Ivana Markovića, odigrao svoju makijavelističku partiju prerusavanja i trajanja, uz otimačinu poslova i tržišta podmetanjem, izmišljanjem i optužbama koje ciklički lansira da zamajava i narod i medije.“ Uočljivo je da su čak i porivi slični; i Draškovićeva i Pešićeva mrze premijere iz ličnih, od javnosti uglavnom skrivenih razloga, koji se tek naknadno pakuju u političke.

Predsednik Socijaldemokratske stranke Boris Tadić pak 26. avgusta 2015. godine izdaje saopštenje povodom potpisanih sporazuma o Zajed-

nici srpskih opština na severu Kosova, a s ciljem njihovog relativizovanja i opravdanja zašto je tokom svog osmogodišnjeg mandata vodio što *status quo*, što kalkulantsku politiku u pogledu evropskih integracija. Zbog toga je, po ugledu na crnogorsku opoziciju i nekadašnje neprijatelje Zorana Đinđića, potez Vlade Srbije koji u zapadnim krugovima nailazi samo na reči hvala i ohrabrenja, u vrhuncu licemerja i bezobrazluka – prinuđen da proglasi makijavelističkim: „Sporazum postignut u Briselu svakako nije razlog za nacionalnu euforiju i veliko slavlje. Suštinska promena nakon Briselskog sporazuma i poslednjih pregovora pod okriljem EU, u odnosu na period mandata naše vlade, je da danas i na teritoriji severnog Kosova vladaju zakoni i uprava Republike Kosovo. U vreme kada sam ja bio predsednik Srbije na severu Kosova postojala je podeljena uprava R. Srbije, UN i međunarodnih institucija. Da je u vreme mog predsedničkog mandata postignuto ovakvo rešenje, mi bismo bili proglašeni najvećim izdajnicima u nacionalnoj istoriji Srbije od strane naših političkih oponentata, a sadašnjih predstavnika vlasti. Ali mi se ne služimo takvom makijavelističkom politikom i zato kažemo da postojeća pregovaračka garnitura nije ni imala kapaciteta da ispregovara više i bolje.“²³

Ono na šta se diskurzivno uvek svodi upotreba motiva o makijavelizmu, kako kod Bibera, tako i kod ostalih, jeste poznati prigovor o odsustvu političke ideologije, gde se pod odsustvom obično misli na nemanje, kao nešto nužno loše i manje vredno od toga da se deluje po ideologiji, pa makar i pogrešnoj.²⁴ Zanimljivo

23 „Boris Tadić: Ovakvo formiranje Zajednice srpskih opština nije pobeda“, *SDS*, 26. avgust 2015. (<http://www.sds-org.rs/boris-tadic-ovakvo-formiranje-zajednice-srpskih-opstina-nije-pobeda/>; pristupljeno 27. avgusta 2015).

24 Po tom pitanju izuzetak ne predstavljaju ni stavovi Desimira Tošića, jednog od osnivača Demokratske stranke, od 1. jula 2003, kojima se plasira čak i to da je Đinđićevo ubistvo neka vrsta kazne, tj. logičnog ishoda za njegovo odbacivanje određenih ideoloških okvira: „Onda se pojavila treća tendencija – to je Đinđić, koji je u početku na neki način bio s nama, ali je uspeo vremenom da nametne svoju ideju o jednoj pragmatičnoj politici. Ništa o idejama, ništa o programima. Treba oteti vlast od Miloševića i onda preći na reforme. To se delimično pokazalo kao ispravno. Međutim, to je bila u isto vreme i opasna politika. Ja sam lično uvek govorio – nisam znao da će neko na ovako divlji način da ubije Zorana Đinđića, ali sam uvek govorio da se ta 'politika neće dobro završiti'. Tu je toliko mnogo pragmatizma, bez obzira što ja priznajem – Đinđić je sigurno Evropejac, on je sigurno liberalan, on je sigurno

je da upravo ovaj momenat doseže status noćne more tzv. intelektualaca (dekadenata) svih vrsta, anateme za nešto najgore na političkoj sceni, za najveće zlo i slično, i u medijima dominantno levo orijentisanim, kao što su *Danas* i *Peščanik*, i onim desnim kao što su Cvijanovićev *Novi standard*, *Geopolitika* Slobodana Erića, *Nova srpska politička misao* Vukadinovića i Antonića,²⁵ Vučelićev *Pečat*, Dmitrovićeve *Večernje novosti*, ali i *Politika* Ljiljane Smajlović. Ovaj detalj jasno ukazuje na zastarelost jezičkih koncepata i strah od modernih tendencija u društvenim naukama, koje sve više pažnje posvećuju okvirima koji pojam ideologije kao takav kritički sagledavaju kao dakako neizostavan, ali isto tako pretežno ograničavajući i manjkav. Jer svaka ideologija, sama po sebi, nužno podrazumeva i latentnu hostilnost, libidinalnu nelagodnost ili kateksu ignoracije prema onome što može da je dovede u pitanje i prisili na promenu jezičke paradigme, naročito u uslovima i ambijentima koji su, bilo u sinhroniji ili dijahroniji, sadašnjosti ili prošlosti, presićeni raznoraznim ideološkim stremljenjima, kao što je to slučaj sa Srbijom. Kada dođe do takvog izopačenja, ideologija se prikazuje kao ono što zaista jeste – neartikulisan govor nastao nasiljem koje je jezički subjekt u dužem vremenskom periodu činio nad samim sobom, zastupajući je.

U takvim situacijama javlja se nova težnja – kako sačuvati sebe od uticaja ideologija koje će se s vremenom svakako pokazati kao nedostatne i da li takvo istraživanje u apstiniranju od

ideoloških ubeđenja eventualno može u jednom vremenskom periodu učiniti više za društvo i zajednicu nego dosledno, odnosno slepo sledenje nekakve stalno iste jezičke konstrukcije u koju treba da se uklopi čitav svet (kao što su to činili Koštunica i Tadić), umesto da se jezik neprestano koriguje onako kako se svet menja? Đinđićev „pragmatizam“ u politici naginjao je ovom drugom, baš kao što je isti princip održao u Crnoj Gori vladavinu Mila Đukanovića, za kojeg važi da je politiku svoje stranke u periodu od dvadeset i pet godina postepeno toliko menjao da je smena vlasti postala gotovo izlišna.²⁶ Posve je neverovatno da Đorđe Vukadinović kao nesuđeni, ili doktor nauka kao što je Florijan Biber, ne znaju ništa o ovome i da u 21. veku, u kojem se svet toliko brzo menja, manipulišu svetonazorima zaostalim najmanje pedeset godina, baš kao što je zastrašujuće da se upravo takvi koncepti još uvek najbolje primaju među „intelektualnom elitom“ Srbije i Crne Gore.

VAŽNO JE SAMO DOBRO SE ZEZATI

Pozadina teksta o Đukanovićevim aspiracijama na srpske medije, ispod kojeg je potpisana „ekipa *Kurira*“, kao preteča Biberovog scenarija o uzajamnom podučavanju i Gravhovečevog o već potpunoj kontroli crnogorskog

čovjek koji hoće totalnu izmenu ovog društva, ali je toliko eskivirao, pravio kompromise, obećavao, bio majstor s te strane, simpatičan čovek, a kada je čovek simpatičan, vi mu propuštate kroz prste, čak i kada čini stvari koje nisu dozvoljene. [...] Ali Đinđić je bio nemilosrdan u tom pragmatizmu. To nije imalo granice. I ova dva moja teksta o Đinđiću – ja sam ih napisao vrlo toplo u *Ekonomistu*, ali sam rekao da je to bio pragmatizam bez granica. Tako da mi je, s jedne strane, njega žao [...] A, s druge strane, znate da je radio stvari koje su morale dovesti do nečega sličnog“ („Nema stvarnih promena“, *Hereticus: časopis za preispitivanje prošlosti* 4/2004, Centar za unapređivanje pravnih studija, Beograd, 2004, str. 169, 171).

25 „Đinđić je vrlo vešto uspeo da zaposedne glavne poluge moći koje su ostale posle Miloševića. S kontrolom Miloševićeve strukture moći, s izvesnom dobrom podrškom koju je imao u javnom mnjenju i s dobrom zaleđinom koju ima na zapadu, Đinđić zaista može da napravi velike probleme“, govori Slobodan Antonić 2002. godine za radio-emisiju *Peščanik* („91. emisija“, *Peščanik*, 3. april 2002. [<http://pescanik.net/91-emisija/>]; pristupljeno 30. avgusta 2016]).

26 „Ideologije, iliti pogledi na svet koje ljudi vole, to je vrlo opasno. Svet više nije moguće definisati tvorevinom misli. To uvek predstavlja iskrivljeni pogled na stvarni svet. Stvarni svet se nalazi u stalnoj promeni i možemo se zajedno sa tim svetom menjati ili pokušati da ga prisilno sažmemo u tu misaonu tvorevinu, i to možete ako ste teoretičar. Ali to je veoma loše ako ste praktičar, jer zamišljate virtuelni svet i kažete da je to pravi svet jer odgovara mojim predstavama i ja ću ga menjati. A stvarni svet negiram, jer on podleže slučajnosti i beznačajan je. A ako ste živeli u takvom ideološkim pogledom na svet, jer kada ne vide ideologiju, misle da pred sobom imaju nekog bez vrednosti, a pri tom su ideologije nastale na zloupotrebi vrednosti. Sve su ideologije na početku bile sklop vrednosti, a onda su došli teoretičari i od tih vrednosti napravili konstrukcije. I onda kažete – mi demontiramo takve ideologije i gledamo šta se nalazi u njihovoj osnovi, a u osnovi se nalaze jednostavne vrednosti. Ne morate biti ideolog da biste nosili te vrednosti, naprotiv, ne smete biti ideolog i ja nisam ideolog“ (Intervju Zorana Đinđića na nemačkom jeziku, emisija *Alpha forum* [izvor: arhiva Fondacije dr Zoran Đinđić], <https://www.youtube.com/watch?v=fuypcvctw4>; pristupljeno 10. juna 2015).

premijera nad Srbijom, otkrila je umešanost niza interesno povezanih lica, državljana što jedne što druge države. Bivši načelnik Uprave kriminalističke policije Srbije Rodoljub Milović u nekoliko navrata uoči tog teksta pokušavao je da isprovocira sukob između dva premijera, naizmenično šaljući unakrsne poruke čas jednom, čas drugom. U te svrhe 8. juna 2014. godine, devet dana pre spornog teksta, pojavljuje se kratak kvazitekst u formi vesti pod naslovom „EKSKLUZIVNO VEZA PEVAČICE I POLITIČARA: Ceca na pjenu od Mila!“, u kojem se iznosi kleveta da je Đukanović u tajnoj romantičnoj vezi s poznatom folk pevačicom Svetlanom Ražnatović, hapšenom tokom akcije „Sablja“ zbog bliskosti i saradnje s pripadnicima „zemunskog klana“ Dušanom Spasojevićem i Miletom Lukovićem, i 2011. osuđenom zbog protivpravnog prisvajanja novca od transfera 10 fudbalera FK Obilić u inostrane klubove i posedovanja 11 pištolja za koje nije imala dozvolu. Na taj način, Milović je crnogorskom premijeru poslao poruku da ga neistinama blati „provladin“ tabloid iz Srbije, dok nešto ranije, prema pisanju portala *E-novine*, obračavajući se srpskom premijeru, sastavlja lažnu službenu belešku još neverovatnijeg sadržaja da je Marko Mišković, sin Miroslava Miškovića, u Crnoj Gori pronašao profesionalnog ubicu da izvrši atentat na Vučića i da mu je u tome pomogao niko drugi do Milo Đukanović.²⁷

27 „Medijsko đubrivo sa ukusom politike“, *E-novine*, 12. jul 2014. (<http://www.e-novine.com/srbija/srbija-tema/106328-Medijsko-ubrivo-ukusom-politike.html>; pristupljeno 10. juna 2015). Sa izuzetkom da je u pitanju Marko Milošević, a ne Marko Mišković, sadržaj ove beleške neodoljivo podseća na konstrukciju o kojoj su svedočili Dejan Milenković („Znači, to je nekih pet do šest dana [posle 5. oktobra] kako su servirali priče Buha Ljubiša i pokojni Dušan Spasojević da pokojnom premijeru preći opasnost da će Marko Milošević da ga ubije, da oni mogu da ga zaštite i onda su oni videli tako, i Čume i pokojni Dušan i Legija da oni tako mogu da priđu pokojnom premijeru i Čedomiru Jovanoviću sa tim pričama da njima preći opasnost, da oni hoće da pomognu i tako je postalo to zblizavanje između njih“), i Milan Veruović („Odmah posle 5. oktobra do nas dolazi priča da je Marko Milošević položio pet miliona maraka za glavu Zorana Đinđića. Ove informacije donosili su nam Čedomir Jovanović i Beba Popović, lično sam tome prisustvovao. Tenzije su zbog toga bile podignute, stvarana je neka atmosfera paranoje oko nas...“) (Veruović, M., Vrzic, N., *Treći metak: politička pozadina ubistva Zorana Đinđića*, Moja knjiga, Pirot, 2014, str. 262). Ljubiša Buha u godinama nakon atentata postaće blizak prijatelj Rodoljuba Milovića.

Ovakve radnje načelnika UKP predstavljaju rezultat njegovih neuspešnih pokušaja da u prethodnom periodu, još od smene vlasti 2012. godine, ostvari neposredni kontakt s visokim zvaničnicima Crne Gore, ne bi li objasnio Đukanoviću da je iza čitave anticrnogorske kampanje, bilo da je reč o pomaganju crnogorske opozicije i njihovih medija, bilo o procesima u vezi s Darkom Šarićem i Stankom Subotićem, preko kojih su na silu tražene implikacije do crnogorskog vrha – stajao Boris Tadić, a da on nije imao drugog izbora nego da izvršava njegova naređenja. To isto potvrđuje i Vladimir Popović u emisiji *Utisak nedelje* 29. juna 2014. godine, ali će njegove reči o Miloviću biti potisnute pre svega voditeljkim insistiranjem na temama koje su namenjene difamiranju njenog gosta. Jedna od glavnih veza preko koje je pokušao da uspostavi kontakt bio je crnogorski državljanin Veselin Mujović, „doušnik srpske policije i osoba koja je više puta sumnjice na za trgovinu narkoticima i hapšena zbog optužbi za iznude, prevare i falsifikovanje dokumenata“,²⁸ kriminalac koji je bio pod Milovićevom zaštitom i nesmetano se viđao u sedištu MUP-a s direktorom policije Miloradom Veljovićem, Milovićem i njegovim pomoćnikom Radoslavom Đinovićem, iako je u to vreme bio pod policijskom obradom zbog trgovine narkoticima. Do tog susreta u kabinetu direktora MUP-a došlo je 2012. godine, dok je Mujović bio na merama pratnje Službe za borbu protiv organizovanog kriminala (SBPOK), kada je otkriveno da je pozvao telefonom crnogorskog biznismena Branislava Branu Mićunovića i rekao mu: „Evo me kod naših ljudi, to su pravi ljudi, treba ih podržati da ostanu ovde“, nakon čega je ubrzo govoreni susret između Milovića i Mićunovića.²⁹ Veselin Mujović, premda uhapšen 15. septembra 2014. godine u Beogradu, u hotelu „Prestige“, po poternici koja je uveliko bila na snazi zbog izdržavanja kazne na koju je osuđen zbog falsifikovanja dokumenata i jer je izvršio višestruku prodaju iste nekretnine, nije bio predmet nijednog istraživanja Centra za istraživačko novinarstvo Srbije (CINS), niti je pomenut kao osumnjičen u trgovini narkoticima u knjizi Šarić, Stevana Dojčinovića, koji je i sam, doduše neprecizno, upućivao na Milovićeve kontakte s podzemljem.

Budući da Đukanović nije želeo da sluša Milovićeva objašnjenja, krajem 2012. godine kre-

28 „Pravosuđe i mediji kao politički instrumenti“, *Antidot*, 23. februar 2015. (<http://www.anti.media/medijska-mreza/dosije/pravo-u-raljama-politike/>; pristupljeno 10. juna 2015).

29 „Čović bežao dok su hapsili Veljinog i Ročkovog došnika“, *Alo!*, 17. septembar 2014.

će novi krug zavaravanja vlasti u Beogradu od strane načelnika UKP, koji fabrikuje službene beleške o staroj medijskoj temi da se Šarić krije u Crnoj Gori i ubeđuje Vučića da može da organizuje njegovu predaju posredovanjem Brane Mićunovića, za kojeg je u iskazu povodom slučaja „Jelova gora“ naveo da je pretio da će ubiti Veljovića ukoliko se dogovor oko Šarića u potpunosti ne ispoštuje. Paralelno s tim, Milović preko srpskih i crnogorskih medija predstavlja ovaj u suštini neplodan sastanak kao krunski dokaz da Milo Đukanović krije Šarića, pa tadašnji prvi potpredsednik Vlade Aleksandar Vučić u novogodišnjem i božićnom intervjuu za tabloide *Kurir* i *Informer* u zabludi najavljuje skoro hapšenje „najvećeg narko-bosa na Balkanu“.³⁰ U periodu koji predstoji, Milović pokušava posredstvom medija na sve načine da isprovocira Đukanovića, postepeno pojačavajući pritisak i na Vučića, budući da se ovaj nalazi na čelu Biroa za koordinaciju službi bezbednosti, a da hapšenje Šarića upadljivo izostaje, kad mu za ispipavanje pulsa u Crnoj Gori služi jedan od najvećih tamošnjih kontroverznih biznismena i vlasnik Atlas grupe Duško Knežević, drugo lice koje je ključno uticalo na nastanak spornog teksta u *Kuriru*.

Ime Duška Kneževića u Srbiji se dovodi u vezu s pokušajem kupovine Univerzal banke u nekadašnjem vlasništvu Miroslava Miškovića, koji je odobravao povoljne kredite Goranu Perčeviću, vlasniku kompanije Interkomerc, i Željku Žuniću, vlasniku Biohemije, da bi Atlas banka u Kneževićevom vlasništvu mogla za tu banku da dobije što bolju cenu. Nekadašnji blizak saradnik Mila Đukanovića raskrinkan je kao biznismen

koji se lažno predstavljao srpskim vlastima da ga je crnogorski premijer lično ovlastio da kupi Univerzal banku, posle čega je ubrzo otišla u stečaj, a Kneževićev potez protumačen je kao pokušaj urušavanja odnosa između dva državnika. U međuvremenu, ruske vlasti zabranile su rad tamošnjoj filijali Atlas banke zbog sumnje da je 2013. godine vršila nelegalan prenos novca van Rusije („pranje“) u iznosu od 180 miliona evra, a poslovi u Crnoj Gori takođe su počeli da propadaju. Firma Kapital investment iz Ujedinjenih Arapskih Emirata, većinski vlasnik stambeno-poslovnog kompleksa u centru Podgorice, istisnula je Kneževića, čiji je udeo bio 23 odsto, zbog „nepoštovanja dogovora iz partnerskog odnosa, kašnjenja u gradnji ali i neadekvatnog trošenja više miliona eura bez njihovog znanja“.³¹ Najzad, zbog kršenja ugovora o privatizaciji nekadašnje vojne bolnice u mestu Meljine kod Herceg Novog, Vlada Crne Gore nije dozvolila da se sastavi aneks ugovora prema kojem bi se Kneževićevoj firmi omogućile dodatne povoljnosti, pa je i taj posao propao. Ono o čemu se manje zna jeste da je Duško Knežević bio jedan od domaćih logističara afere „Moldavka S. Č.“ koja je u jesen 2002. godine potresla Crnu Goru kao slučaj koji je poslužio zapadnim zemljama i imao za cilj difamiranje i rušenje vlasti Mila Đukanovića zbog suverenističkih tendencija i težnje da se otcepi od SR Jugoslavije, baš u vreme predsedničkih izbora zakazanih za kraj te godine. Ova afera u krajnjem je uspešno prolongirala crnogorsku nezavisnost tvorevinom zajednice dveju država nazvanom Srbija i Crna Gora, 4. februara 2003. godine.

JEDAN ME DRŽI, DRUGI UBRIZGAVA HEROIN

Dvanaestog novembra 2002. godine, Svetlana Čebotarenko, državljanka Moldavije, pojavila se u CB Podgorica bez putnih isprava, tražeći da načini nove, pa je zbog toga sledećeg dana prebačena u Sigurnu žensku kuću, crnogorsku nevladinu organizaciju koju vodi Ljiljana Raičević, tašta Ratka Kneževića.³² Osam dana kasnije, 21. novembra, prijavila je

30 „Navodno je Vučić još prošle godine shvatio da je dobijao lažne podatke iz MUP-a o kretanju tada odbeglog Pljevljaka. Stalno je navođen na pogrešan trag, tvrdili su da se krije u Crnoj Gori i obećavano je njegovo brzo hapšenje. Zato je Vučić u nekoliko navrata javno najavljivao lociranje Šarića. Kada je shvatio da ga MUP laže, u celu priču je uključio Bezbednosno-informativnu agenciju (BIA). Oni su već znali na osnovu sprovedenih mera da se Šarić nalazi u vremenskoj zoni koja se za šest sati razlikuje od Srbije. ‘Na šest sati razlike je ili Sibir ili Južna Amerika. Znali smo da nije u Severnoj Americi, kao i nekim drugim državama koje se nalaze na šest sati vremenske razlike od nas. Znali smo i da informacije MUP-a nisu tačne. Tek kasnije smo utvrdili da se kretao u četiri zemlje Latinske Amerike. To su Venecuela, Kolumbija, Brazil i Dominikanska Republika’, kaže za *Politiku* jedan od operativaca koji je učestvovao u akciji otkrivanja i dovođenja Šarića u zemlju“ („Tuča na splavu umalo srušila Vučićevu vladu“, *Politika*, 2. jun 2014).

31 „Izlazak iz tranzicionog kola: Crnogorski tajkun Knežević na ivici“, *Radio Slobodna Evropa*, 23. jul 2014. (<http://www.slobodnaevropa.org/content/izlazak-iz-tranzicionog-kola-crnogorski-tajkun-knezevic-na-ivici/25467470.html>; pristupljeno 11. juna 2015).

32 „PRESUDA ZA S. Č.: Moldavka je lagala, što ćemo sa brukom?“, *Portal Analitika*, 4. jul 2014. (<http://portalanalitika.me/clanak/153242/presuda-za-s-c-moldavka-je-lagala-sto-cemo-sa-brukom>; pristupljeno 13. juna 2015).

policiji dvojicu Podgoričana da su je uzajamno preprodavali, silovali i primoravali na prostituciju, zbog čega su organi unutrašnjih poslova dvojicu osumnjičenih odmah sledećeg dana uhapsili; policijskih aktivnosti između 13. i 21. novembra po ovom slučaju uopšte nije bilo. Nedelju dana nakon toga, međutim, slučaj koji nije imao nikakve indicije da će postati politički iznenađena dobija na značaju kada je, pod optužbom da je dvadesetomogodišnju Moldavku iz Srbije prokrijumčario za Crnu Goru i podvodio je, uhapšen tadašnji zamenik vrhovnog državnog tužioca Crne Gore Zoran Piperović.³³

Paralelno s tim, Moldavka postaje zaštićeno lice, koje se, oporavljajući se od traume, „pri-seća“ dodatnih detalja, o kojima javnost sve vreme inkrementalno obaveštava Ljiljana Račević, što u serijama prenose *Dan*, *Vijesti* i *Monitor*. Piperović, iako besprekoran tužilac, nekoliko puta tokom 1999. godine boravio je u podgoričkom noćnom klubu „Oskar“, gde je sa svojim prijateljima koristio seksualne usluge dve prostitutke, što je činjenica koja je, ispostaviće se, iskorištena i zloupotrebljena jer je od momenta kada se javila organima reda proverom utvrđeno da strana državljanka radi u istom klubu i da ima regularan ugovor s firmom Klobuk šped, koja ju je angažovala kao igračicu, a ne, kako je Moldavka tvrdila, da ju je Piperović prodao Bajramu Orahovcu u tom klubu kao belo roblje.³⁴ Iskazi koje je sukcesivno proizvodila žrtva karakteristični su po tome što su bili prepuni upečatljivih i intimnih detalja o najpre neimenovanim, a postepeno konkretizovanim licima koja su učestvovala u zlostavljanju, što su opozicione novine obilato potom predstavljale kao senzaciju s visokim potencijalom za spekulativnu nadgradnju i nagađanja, a *Vijesti* opravdavale pišući kako je Čebotarenko „izuzetno inteligentna i ima izvanredno pam-

ćenje“.³⁵ Biti opozicija u Crnoj Gori tada prevažno znači biti suprotstavljen tzv. antisrpskim težnjama DPS-a za državnom samostalnošću.

Natpisi u crnogorskoj štampi kao što su „Moldavka prepoznala klijenta iz parlamenta“, „Dva funkcionera MUP-a ucenjivali crnogorske moćnike tajnim snimcima“, „Dok se ne rasvetli seks-afera, Crna Gora neće dobiti ni centa“ i sl., upućivali su na pravac pružanja afere koji se polako ali sigurno insinujacijama približavao samom političkom vrhu države i prizivao uključenje međunarodne zajednice, što se uskoro i ispunjava. U intervjuu *BH Danima* koji je dao povodom presude Osnovnog suda u Podgorici od 30. juna 2014. godine, kojom se Svetlana Čebotarenko osuđuje na godinu dana uslovne kazne za krivično delo davanje lažnog iskaza (prva okrivljujuća presuda nakon dve oslobađajuće posle jedanaest godina), Zoran Piperović je izložio postepeni razvoj scenarija: „Kao zamjenik državnog tužioca Crne Gore, uhapšen sam 1. decembra 2002, i to pod optužbom da sam Moldavku S. Č., nakon podvođenja i podsticanja na prostituciju u Rožajama, Plavu, Ulcinju i Podgorici, za 2.000 eura prodao vlasniku podgoričkog noćnog kluba 'Oskar'“; u međuvremenu, istu S. Č. vodio sam na Sveti Stefan na orgije koje su organizovali Milo Đukanović i Stanko Subotić Cana.“³⁶ Svetlana Čebotarenko je za zapisnik kod istražne sutkinje Ane Vuković izjavila da su joj ova dvojica najpre ubrizgala heroin jer nije bila voljna da opšti sa njima, da bi zatim radila sve što su zahtevali od nje.³⁷ Odavde idu i indicije da je ova afera na neki način povezana sa aferom „Nacional“ koja za to vreme već uveliko buktu.

Na osnovu ovako medijski ekscitovanog ambijenta, kojim je kao krunu čitave storiје trebalo umetnuti već ranije kompromitovane ličnosti, i povodom Subotića se formira repetitivni mehanizam u sintagmi označitelja koji su pre toga imali samo nemotivisanu vezu: Stanko Subotić – vila na Svetom Stefanu – orgije. O tome da je i ovaj označiteljski niz vremenski rezistentan najbolje svedoči tekst Milke Tadić Mijović i Milene Perović Korać, koji se pojavio u crnogor-

33 „Na dan 16. 12. 2002. stigao je, kako sam već kazao, telegram MUP-a Srbije broj 230-6121/02 od 16. 12. 2002, kao odgovor na telegram MUP-a Crne Gore broj 09-2883 od 3. 12. 2002. U telegramu piše sve o kretanju Moldavke po Srbiji i najvažnije. Da moj džip 'grand čiroki' PF 618-37 u periodu 1999–2001. nije išao u BiH. Dakle, to je to. Provaljeno, uhvaćeni u laži svi. Dokazan zločin. Uhapsili su me 1. 12. 2002. a nakon tri dana šalju telegram da provjere šta priča neka prononsirana uličarka i prostitutka. Obradena u laboratorijama policije da laže“ (Piperović, Z., *Moldavka – istinita priča*, autorsko izdanje, Podgorica, 2013, str. 54).

34 „Đukanović izbjegao pojavljivanje na sudu“, *Radio Slobodna Evropa*, 7. novembar 2011. (http://www.slobodnaevropa.org/content/djukanovic_izbjegao_pojavljivanje_na_sudu/24383694.html; pristupljeno 13. jula 2015).

35 *Bratska hajka; Crna Gora – jedna osporavana državnost*, Centar za bezbednost i toleranciju, Beograd, 2013, str. 175.

36 „PIPEROVIĆ: Vijesti, Monitor i Dan su protiv mene vodili najprljaviju hajku u istoriji jugoslovenskog novinarstva“, *Portal Analitika*, 19. jul 2014. (<http://portalanalitika.me/clanak/155065/piperovic-vijesti-monitor-i-dan-su-protiv-mene-vodili-najprljaviju-hajku-u-istoriji-jugoslovenskog-novinarstva>; pristupljeno 13. juna 2015).

37 Piperović, Z., *Moldavka – istinita priča*, autorsko izdanje, Podgorica, 2013, str. 67.

skom nedeljniku *Monitor* 18. marta 2011, devet godina nakon Moldavkinih svedočenja, pod naslovom „U mreži“, u broju 1065 ovog lista, čije je uredništvo na naslovnu stranu stavilo foto-montažu Mila Đukanovića koji crta šemu povezanih lica i njihovih navodnih kompanija koje „vladaju Crnom Gorom“, među kojima su Svetozar Marović, Brana Mićunović i Stanko Subotić, uz natpis „Poslovne veze familije: Crna Gora u mreži“. Zbog premise u tekstu, formirane na osnovu proizvoljnog nagađanja autorki koje tvrde da su se bavile „istraživačkim novinarstvom“, da stoji iz firme Caldero Trading Limited („zbog toga što je upisana kao jedan od osnivača firme Futura plus“), na osnovu koje se dalje izvode zaključci o njegovom navodno ogromnom vlasništvu u Crnoj Gori, od firmi Beppler & Jacobson, Ski Resort i Nikki Beach, do hotela poput „Avalle“, „Bjanke“, Skijališta u Kolašinu i sl., Subotić je 26. marta uputio dva pisma – jedno crnogorskim medijima i drugo posebno adresirano na Milku Tadić Mijović, izvršnu direktorku *Monitora* – u kojima demantuje da ima bilo kakve veze s tom firmom, da je ikada čuo za nju i da ima bilo kakve „poslovne veze sa Marovićima, Mićunovićima, Bećirovićima i Đukanovićima“.³⁸ Kako nakon dve nedelje novinarke nisu navele nikakve dokaze kojima bi potkrepile svoje tvrdnje, Subotić je za jedan evro tužio *Monitor* na ime pretrpljene duševne boli, ne bi li taj nedeljnik zbog iznetih laži objavio izvinjenje. Pored navedenih delova, međutim, još jedan detalj našao se u predmetu te tužbe.

U objavljenom tekstu bez daljeg referiranja stoji rečenica: „Cane je zvanično na Svetom Stefanu imao vilu Montenegro, poznatu po luksuzu, ali i bahanalijama.“ Reč bahanalije kod Milke Tadić Mijović 2011. godine jasno stoji umesto reči orgije u svedočenju Svetlane Čebotarenko iz 2002. godine,³⁹ s tim što je sada umetnuta kao

nedvosmislena činjenica, kojoj nije potrebno nikakvo dodatno pojašnjenje, u smislu – ‘zna se da je to tako’. I ovde, dakle, postaje nemoguće ekscesom ne pomenuti izvesnu reč kada se već navodi Subotić i njegova vila „Montenegro“, jer taj vanvremeni označiteljski niz kao da prosto po automatizmu traži da na takav način bude upotpunjen. Da bi efekat bio još jači, mimo činjenice da ima sasvim drugačiju temu (koncentraciju vlasništva u pojedinim firmama u Crnoj Gori), tekst je nimalo slučajno opremljen i fotografijom iz Subotićeve vile na Svetom Stefanu, sa proslave 7. marta 2007. godine, na kojoj je tom ugostiteljskom objektu dodeljena nagrada američke Akademije ugostiteljskih nauka za vrhunski kvalitet usluga, koju je sam Subotić distribuirao u javnost kao znak poslovnog uspeha. Nije li ona, ovako upotrebljena, tu samo da razgali maštu pitanjem: Šta li se sve zapravo radilo na ovakvim proslavama? Zar ova aluzija na seksualni fantazam nije više nego dovoljna da se izgubi svaka razlika između npr. opštenja sa hrvatskom starletom Nives Celzijus i ozbiljnih optužbi za trgovinu ljudima?⁴⁰

Upitana pred sudom šta podrazumeva pod pojmom ‘bahanalija’ i koji je to ‘stepen liberalnosti žurki i nivo sloboda’ po njenom mišljenju dozvoljen, direktorka *Monitora* pozvala se na interes javnosti i odmah dovela u vezu taj termin sa seks trafikom, a u vezi sa samim konceptom teksta priznala da je u njemu izneseno „logičko novinarsko razmišljanje, ali ne i zaključci temeljeni na javnim ispravama ili dokumentaciji“. Istovremeno, u kontradikciji s ovim, optužena je svoj tekst pokušala da prikaže kao plod

³⁸ „Ako dokažete vaše laži, poklanjam vam imovinu“, *E-novine*, 1. april 2011. (<http://www.e-novine.com/region/region-crna-gora/46252-Ako-dokaete-vae-lai-poklanjam-vam-ime-imovinu.html>; pristupljeno 16. juna 2015).

³⁹ Komisija za utvrđivanje činjenica i okolnosti o postupanju policije u slučaju trgovine ljudima utvrdila je u proleće 2004. godine nizom saslušanja da je ključnu ulogu u politizaciji iskaza Svetlane Čebotarenko imala direktorka Sigurne ženske kuće Ljiljana Raičević. Na video-trakama koje su sačinjene u prostorijama te nevladine organizacije 23. i 29. novembra 2002. godine, prilikom drugog saslušanja Moldavke jasno se vidi kako Raičevićeva prekida svedočenje i nagovra Čebotarenkovu da govori o Svetom Stefanu i Stanku Subotiću. Došlo se i do saznanja da je Moldavka prvobitnu listu od svega tri imena u svom iskazu

radikalno proširila nakon posete tadašnjeg načelnika Uprave u MUP-u Milana Paunovića, koji o svojoj poseti nije načinio nikakvu službenu belešku, i koji je bio veza Ljiljane Raičević s Mićom Orlandićem, pomoćnikom ministra unutrašnjih poslova i samim ministrom Andrijom Jovičićem. Takođe je utvrđeno da je Paunović odavao informacije novinarki *Vijesti* Olji Lakić (Piperović, Z., *Moldavka: Povratak iz pakla*, autorsko izdanje, Podgorica, 2015, str. 213, 217).

⁴⁰ U svojoj knjizi Nives Zeljković navodi epizodu sa izvesnim biznismenom „Sunnyjem“ kojeg je upoznala na Majorki, i koji ju je zamolio da pođe s njim njegovim privatnim avionom za Podgoricu. Sunny je, smestivši je u svoj hotel, nekoliko dana zauzet poslovnim obavezama, upadljivo odlagao seksualni odnos s njom, da bi ubrzo nakon istog napunio torbu sedamnaestogodišnje Nives švajcarskim francima i poslao je od sebe da od svog života napravi nešto čime će biti zadovoljna. Konkretizaciju Sunnija dovršili su mediji (Celzijus, N., *Gola istina: autobiografija sa grupnim iskustvom*, 24 sata, Zagreb, 2008, str. 87–100).

„dugogodišnjeg istraživanja“, tvrdeći da je pre pisanja provela „detaljnu istragu“, koja se temeljila na više nivoa, i to kroz uvide u registre i evidencije, komparativnu analizu više tekstova, kao i na „živim izvorima“.41 Nakon što je prvostepena presuda, doneta 8. maja 2012, poništena od strane Višeg suda i proces ponovljen, Osnovni sud u Podgorici polovinom maja 2015. ponovo je, kao i prvi put, presudio u korist Subotića, da bi Viši sud ponovo sredinom decembra 2016. godine Subotićevu tužbu odbacio kao neosnovanu. Organizacija OCCRP, koja se deklarise kao organizacija koja se bavi istraživačkim novinarstvom, u čijem se sastavu nalazi i crnogorski nedeljnik *Monitor* i preko koje je Milka Tadić Mijović izvorno došla do neproverenih podataka, preko svog drugog novinara Stevana Dojčinovića iz CINS-a i njegove knjige *Šarić* demantovala je, na neki način, ono što je Milka Tadić Mijović tvrdila 2011. godine, navodeći na stranici 277 da se firma Caldero Trading Limited nalazi u vlasništvu Zorana Bećirovića iz Podgorice.

Četiri godine nakon neslavno difamirajućeg teksta, Milka Tadić Mijović, koja se u međuvremenu na godinu dana preselila u Ameriku i postala predsednica Centra za istraživačko novinarstvo Crne Gore, i dalje se, ali s bezbedne distance, bavi Milom Đukanovićem i Stankom Subotićem, uz jedan novi „istraživački“ manir – otvoreno napadajući i premijera Srbije Aleksandra Vučića. U hiperciničnom i predapokaliptičnom tekstu kojem bi pozavideo i *Peščanik*, pod još kreativnijim naslovom „Politbiro: Đukanović, Subotić, Vučić“, 13. juna 2015. godine, s glavnim ciljem da kod čitaoca izazove osećaj ironije, autorka u *Monitoru* i *Vijestima* postavlja definitivnu dijagnozu – Vučić i Đukanović još malo pa se neće moći razlikovati, unutrašnja politika im je represivna, spoljna nailazi samo na reči hvale, a to je pre svega zbog toga što su i jedan i drugi pomoću „ogromnih para“ Stanka Subotića Caneta angažovali lobiste po Briselu; Vučić će, baš kao i Milo, ispuniti sve što Zapad od njega traži, a na kraju će, baš kao što je to Milo učinio 2008. godine, i on izdati Kosovo.

Najzanimljiviji pasus ipak je onaj u kojem je objašnjena sama srž odnosa prema bivšem režimu Borisa Tadića (a zatim i prema Miodragu Rakiću, Snežani Malović, Slobodanu Homenu, Miljku Radisavljeviću, Saši Ivaniću, Rodoljubu Miloviću i ostalima) i svrha propagande listova

Dan, *Monitor* i *Vijesti* protiv Đukanovića, Subotića i Vučića, napisan u formatu Frojdovog mehanizma negacije: „Srpske su demokrate bile opasnost po Đukanovića, ne zbog opiranja crnogorskoj nezavisnosti kako je pjevala ovađajna propaganda, nego zbog druga sa Uba [Subotića, *prim. aut.*], čuvara mračnih tajni [šverca duvana, droge i trgovine ljudima, *prim. aut.*] i velikih para. Beograd je 2003. označio Subotića za vođu duvanske mafije. Interpolova potjernica i optužnica podignute su 2007. Cane je 2011, dok se *krio* u Švajcarskoj, osuđen u Srbiji na šest godina zatvora. Presuda je ukinuta 2013, kada je Vučić učvrstio svoju poziciju. Prošle godine je Cane oslobođen optužbi i trenutno je slučaj na Apelacionom sudu u Beogradu [kurziv, *aut.*]“. Tako Milka Tadić Mijović iz Sjedinjenih Američkih Država poručuje ono što organizacije BIRN i CINS u Srbiji, uz pomoć pojedinaca poput Zorana Ivoševića, Jelisavete Vasiljić, Slaviše Lekića, Saše Jankovića, Dragoljuba Žarkovića i njima sličnih, a sve ukupno pod supervizijom OCCRP-a, pokušavaju kao u Hegelovom izokrenutom svetu da dokažu – da se Vučić (navodno za razliku od Rakića) s mesta koordinatora službi bezbednosti meša u odluke sudske grane vlasti i da zbog Đukanovića hoće da oslobodi Stanka Subotića i Darka Šarića.

MOLDAVKA, BOGINJA POMERI MEDIJSKE MAFIJE

O nog trenutka kada je Čebotarenkova pomenula da je bila na ostrvu nadomak Budve, u vili jednog poznatog biznismena u kojoj je videla tadašnjeg predsednika Crne Gore Đukanovića golog, detaljno mu opisujući telo, ali ga ne imenujući, i gde joj je radi sprečavanja da pruži otpor ubrizgan heroin u venu, ministar unutrašnjih poslova u Vladi Crne Gore Andrija Jovičević javno je optužio Mila Đukanovića da je umešan u aferu trgovine ljudima. To je bio signal da se i zvanično uključe, ispostaviće se, neki od kreatora čitave afere: Mauricio Masari, šef misije OEBS-a u Beogradu, Helga Konrad, predstavnik Pakta stabilnosti za borbu protiv trgovine ljudima, ali i četrnaest ambasadora koji su tom prilikom stigli u Crnu Goru u posetu Sigurnoj ženskoj kući Ljiljane Raičević da bi razgovarali s Moldavkom, među kojima su bili i Vilijam Montgomeri (SAD), Čarls Kraford (Velika Britanija), Gabrijel Keler (Francuska) i drugi. Komisija Vlade Crne Gore formirana radi razjašnjavanja okolnosti pod kojima je organizovana ova afera 2004. godine, navela je da je Andrija Jovičević, sa svojim najbližim saradnicima, davao podstrek za njeno vođenje, s motivom koji najviše liči na karijerizam i političke

41 „Sud potvrdio: ‘Monitor’ lagao o Subotiću“, *E-novine*, 15. maj 2015 (<http://www.e-novine.com/region/region-crna-gora/120508-Sud-potvrdio-Monitor-lagao-Subotiu>). hml; pristupljeno 16. juna 2015).

ambicije; u izveštaju je zaključeno da je pasivno i neprofesionalno ponašanje MUP-a u velikoj mjeri doprinelo stvaranju afere.

Jovičević, za kojeg se naknadno saznalo da je bio saradnik stranih službi bezbednosti, istovremeno je važan poslovni partner tajkuna Duška Kneževića, s kojim investira u projekte po Crnoj Gori i Srbiji, od kojih se jedan vezuje i za poznati beogradski hotel „Mažestik“. Duško Knežević takođe je kum Zorana Piperovića, današnjeg „najpoznatijeg crnogorskog advokata“, kojem se ovaj svojevremeno, po svemu sudeći, poverio da je posećivao noćni klub „Oskar“, što je zatim poslužilo kao spojnica za čitav slučaj, zbog kojeg je proveo dva meseca u pritvoru, a kasnije i na osnovu nedostojnosti razrešen funkcije zamenika vrhovnog tužioca. U emisiji *Goli život*, emitovanoj 2. avgusta 2014. na srpskoj TV *Happy*, Piperović je ispričao da ga je nakon puštanja iz pritvora posetila njegova bivša pripravnica i zamenica ombudsmena Marijana Laković, koja mu je pokazala SMS poruku koju je dobila dan uoči njegovog hapšenja od brata Andrije Jovičevića, da će „svemoćni i nedodirljivi“ Zoran Piperović biti uhapšen i da će time „biti urušen lobi Mila Đukanovića koji ga planira za državnog tužitelja“ (kako bi kontrolisao granu sudstva). Ljiljana Raičević je rođaka Zorana Piperovića i tašta mešetara Ratka Kneževića, jednog od inicijatora afere „Nacional“ 2001. godine u Zagrebu, protiv Đukanovića, Đinđića i Subotića, dežurnog spavača koji će specijalno za crnogorsko izdanje *Kurira* dan nakon izlaska spornog teksta koji pokušava da zavadi premijera Đukanovića i Vučića ponovo, kao avet, biti probuđen 18. juna 2014. godine i stavljen na naslovnu stranu uz natpis „Pazite se Mila, opasan je! Tako je isto pretio i Ivi Pukaniću“.⁴²

Moldavkina svedočenja pred do tada nepoznatom istražnom sutkinjom Anom Vuković, s radnim iskustvom od nepune dve godine, koja odjednom zadobija centralnu medijsku pažnju i naprasno biva proglašena za ličnost godine u Crnoj Gori, a u svevređenom prisustvu Ljiljane Raičević, trajala su gotovo dva meseca – od novembra do 25. decembra 2002. godine. Pozvan da svedoči zbog optužbi za – pored šverca cigareta i droge – sada i trgovinu ljudima, Đukanović je rekao da nikakve veze nema s ovom aferom, da nikada u životu nije sreo Svetlanu Čebotarenko, niti da je učestvovao u bilo kakvim orgijama na Svetom Stefanu, kako je optužen, u

Subotičevoj vili „Montenegro“, povukavši tada ključan potez – paralelno pozivajući FBI i Interpol da preuzmu istragu, u nameri da zadrži sve njene aktere u Crnoj Gori, kako bi svako mogao biti ispitan koju je ulogu i po čijem nalogu imao u aferi.⁴³ Nakon saznanja da joj preti zabrana napuštanja zemlje, i pored toga što joj je predloženo da uz punu akomodaciju pozove svoje roditelje da dođu u Crnu Goru, Čebotarenkova, Raičevićeva i ostala povezana lica iz opozicionog miljea upadaju u paniku i obraćaju se međunarodnoj javnosti uz protest da su Moldavki ovakvom odlukom ozbiljno narušena ljudska prava. U istim propagandnim gasilima koja su prenosila njena „svedočenja“ promptno se zatim pojavljuju članci da se zdravlje žrtve rapidno urušava, da sve češće doživljava „nervna rastrojstva“ i da prolazi kroz novu mentalnu torturu crnogorskih vlasti.⁴⁴

Zbog toga Mauricio Masari i Helga Konrad vrše pritisak na Vladu Crne Gore da omogući Moldavki lečenje u ambijentu koji neće biti stresan za nju, garantujući da će se uredno odazivati kada bude počelo suđenje, na šta vlasti s ciljem održavanja dobrih međunarodnih odnosa pristaju, iako je tako nešto bilo u suprotnosti s domicilnim zakonom. Dok se na aerodromu teatralno grli i pred kamerama plače s Anom Vuković, napuštajući u invalidskim kolicima 26. januara 2003. godine Crnu Goru, i biva transportovana preko Međunarodne organizacije za migracije (IOM) u Beč, gde je sedište te organizacije, kao nagradu zbog lažnog svedočenja i uopšte uloge koju je odigrala u javnosti Crne Gore a i šire, Čebotarenkova dobija novi identitet i, mimo dogovora s crnogorskim vlastima, iz Austrije biva premeštena u Kanadu, nakon čega joj se gubi svaki trag. Uprkos informacijama koje je iznela Ana Vuković da je

⁴³ *Bratska hajka; Crna Gora – jedna osporavana državnost*, Centar za bezbednost i toleranciju, Beograd, 2013, str. 71.

⁴⁴ „... kada se sjetim izjave Ljilje Raičević (*Publika*, strana 6, petak 24. 1. 2003). Pričala je da Moldavka umire, a da Čejović Vladimira, koordinatora za borbu protiv trgovine ljudima, treba da bude sramota što sirotu S. Č. ne obilazi, umjesto što predlaže da S. Č. ostane i svjedoči. Kada je on to predložio, sutradan je S. Č. postala polumrtva. Mrtva. Gotova. Nije mogla da hoda. Postala je sve što asociira na smrt. Što je fukarskom, kriminalnom, uličarskom pričom usmrtila neke pojedince, to i nije važno. Ali da ostane? Nikako. Jer bi u toj varijanti Ljilja, Prelević, posebno Paunović, morali u Špuž [zatvor u blizini Podgorice, *prim. aut.*]. Zato je S. Č. postala naglo bolesna“ (Piperović, Z., *Moldavka: Povratak iz pakla*, autorsko izdanje, Podgorica, 2015, str. 86).

⁴² „Zašto kažeš Milojica, a misliš na Acu“, *E-novine*, 19. jun 2014. (<http://www.e-novine.com/srbija/srbija-tema/105238-Zato-kae-Milojica-misli-Acu.html>; pristupljeno 13. juna 2015).

moguće da će Moldavka svedočiti na sudu preko video-linka, kao i da je obavezala „Međunarodnu organizaciju za migracije, koja je nadležna za repatrijaciju svedoka, da obavesti sud o daljim opcijama i destinacijama boravka oštećene“, ništa od toga nije se desilo.⁴⁵

Usled situacije koja je rezultirala nedostatkom dokaza, osnovni državni tužilac Zoran Radonjić bio je prinuđen da odustane od krivičnog gonjenja sve četvorice osumnjičenih,⁴⁶ što je deo javnosti ponovo iskoristio da optuži Tužilaštvo da radi pod političkim pritiscima, iako je ono još od samog starta bilo meta kompromitacijom Piperovića i postavljanjem Vesne Medenice na mesto novog vrhovnog državnog tužioca. Dvanaest godina kasnije, nakon što je presuda po tužbi Piperovića i Ekrema Jasavića 21. oktobra 2014, koju je Viši sud preinačio s uslovne na kaznu zatvora u trajanju od jedne godine, 14. decembra postala pravosnažna, a 30. januara 2015. godine raspisana međunarodna poternica za Svetlanom Čebotarenko, kao odgovor na pozive televizije *Pink M*, Mauricio Masari, koji obavlja dužnost ambasadora Italije u Egiptu, poslao je dopis u kojem nije želeo da komentariše svoju ulogu u aferi, dok je Helga Konrad izjavila da žrtve trafikinga nisu u obavezi da se pojave na sudu, što je potpuno suprotno tvrdnjama koje je izražavala 2002. i 2003. godine.

DUNJA MIJATOVIĆ KAO NOVA HELGA KONRAD

Određeni predstavnici pojedinih tela OEBS-a svoju opskurnu ulogu u institucionalizovanju afera do međunarodnih krugova odigraće i 2014. godine nakon majskih poplava u Srbiji, a u vezi s navodnim obaranjem sajtova Teleprompter, Druga Strana i *Blic* bloga, kao i hapšenjem nekoliko lica zbog sumnje da su učestvovali u krivičnom delu „izazivanje panike“ na društvenim mrežama. Ova epizoda najznačajnija je po tome što je javnosti jasno otkriveno na koji način radi sprega povezanih lica iz Srbije i inostranstva, koja je, slično kao i u Cr-

noj Gori, u stanju da značajno utiče na iskrivljavanje pojedinih događaja u domaćim i stranim medijima. Povod je ovoga puta više nego trivijalan; dva sajta koja i ne spadaju u medije nego su lični blogovi dva lica (Nenada Milosavljevića i Danila Redžepovića) uspomeno su radila i nisu se mogla otvarati nekoliko sati po objavljivanju tekstova koji su klevetali, huškali i otvoreno iskazivali bes i mržnju prema premijeru Vučiću i Vladi Srbije – zbog prekomernog broja posetilaca, nakon što su tekstovi više od 65.000 puta deljeni samo na jednoj od društvenih mreža. Istih dana, uredništvo sajta *Blic* obaveštava svoje čitaoce o mogućnosti da određeni delovi sajta neće biti u funkciji zbog radova na platformi, ne iznoseći detalje o kakvim radovima je reč, niti da je u planu deaktivacija čitave blog sekcije tog sajta – baš nakon što je na blog prenet još jedan od huškačkih tekstova na istu temu autora profesora Fakulteta za medije i komunikacije Univerziteta Singidunum Novice Milića, koji novinar *Vremena* Dragan Todorović prenosi na blog kao svoj. Obaveštenje o radovima na sajtu ubrzo nestaje (čak i iz arhive), a s njim i dostupnost blog sekcije, kako bi usledila opšta konfuzija čitalaca i stvorio se prostor za novu manipulaciju na temu „obaranja sajtova“.

Pošto je na sajtu *E-novina* objavljen rad u kojem se, između ostalog, potcrtava i uloga koju je tekst s njegovog bloga Libreto imao u ovoj kampanji, Novica Milić ostavio je na svom blogu kratak komentar gde je u prvoj rečenici indikativno nabrojao sva četiri označitelja iz medijskog tetraedra – 'Caneta', 'Bebu', 'Acu' i 'Mila' – napisavši da „verovatno imaju još poslova da obave“ međusobno, te odatle i tekst koji ga kritikuje.⁴⁷ Na ovaj način, čovek koji se u javnosti predstavlja kao veliki prijatelj Zorana Đinđića i tumač njegovog filozofskog rada i „političkog testamenta“ u službi Nove stranke Zorana Živkovića, smatrao je da treba da objasni zašto je njegovo ime uopšte pomenuto u kontekstu odgovornosti za hajku protiv premijera i širenja panike zbog dezinformacija koje je iznosio u tekstu, za koji u svom komentaru sada kaže da je bio samo „zajebancija“. O činjenici da jedan profesor Fakulteta za medije i komunikacije na Univerzitetu Singidunum svoj blog smatra privatnim vlasništvom koje ne podleže nikakvoj odgovornosti, a ne sredstvom javnog informisanja, kako je to u članu 30 Zakona o javnom informisanju i medijima definisano, i da samim tim podleže i članu 343 Krivičnog zakonika o

45 „Moldavka svedoči preko video linka?“, *Blic*, 28. januar 2003.

46 Optuženi su Zoran Piperović, Irfan Kuprejević, Bajram Orahovac i Ekrem Jasavić. Prva trojica bili su okrivljeni za izvršenje krivičnog dela posredovanje u vršenju prostitucije, a Jasavić za krivično delo posredovanje u prostituciji u sticaju sa krivičnim delom trgovina ljudima. Svi sem Piperovića poznavali su Svetlanu Čebotarenko, a dvojica od njih su bili u emotivnoj vezi s njom. Nikada nije dokazano da je bila žrtva zlostavljanja nekog od njih.

47 „E, ble, bre, novineeeee“, *Libreto*, 16. decembar 2014. (<http://libreto.net/2014/12/e-ble-bre-novineeeee/>; pristupljeno 5. jula 2015).

izazivanju panike, obavešteni su dekanica fakulteta Nada Popović Perišić i rektorat Univerziteta. Kao kuriozitet, Milić, koji je premijera Srbije omalovažavao koristeći inicijale njegovog imena u svojstvu onomatopejske reči kako bi ga upoređivao sa psom koji laje, na ovom fakultetu drži kurseve kao što su Uvod u medije i komunikacije, Kultura digitalnih medija, Kultura digitalnih komunikacija i Semiologija digitalnih komunikacija, od kojih kao doktor filologije koji se specijalizirao na ortodoksnim hermeneutičkim problemima recepcije teksta ni za jedan ne poseduje direktne stručne kvalifikacije.

Veselin Simonović, koji je punih sedamnaest godina bio glavni urednik lista *Blic*, do dana današnjeg nije se obratio javnosti da razjasni slučaj na ovu temu, povodom koje je eskivirao i jedno televizijsko gostovanje (*Teška reč, TV Pink*, 1. jun 2014), baš kao što, uprkos insistiranju Vlade Srbije i MUP-a, nikada nije pružio informaciju ko su mu bili izvori za tekst koji se našao najavljen na naslovnici natpisom „Bivši policajac Gavrilović dan pre ubistva tražio hitan sastanak sa Koštunicom“, 8. avgusta 2001. godine, i kojim je praktično otpočela afera koja je optuživala vladu Zorana Đinđića za prisluškivanje i ubistvo.⁴⁸ Ovaj tekst istog dana prenosi i *Glas javnosti* Radisava Rodića, s naznakom koju je potpisao tadašnji urednik Dragan J. Vučićević, da je taj list dobio istu informaciju još dan ranije, ali nije imao zvaničnu potvrdu iz kabineta predsednika Koštunice, pa samim tim što ju je *Blic* objavio više nije ni bilo potrebno proveravati da li je ona tačna.⁴⁹ Samo dva dana nakon izlaska teksta u *Blicu*, a posle najave ministra pravde Vladana Batića da će biti podnete krivične prijave protiv novinara tog tabloida, u

Politici se 10. avgusta, na isti dan kada Tužilaštvo upućuje zahtev Kabinetu predsednika SRJ da dostavi stenogram razgovora s Gavrilovićem ili pisane izjave onih koji su se s njim sastali, pojavljuje prilog pod nazivom „Adekvatno reagovanje medija“, u kojem Vojislav Koštunica izjavljuje: „Mediji su [...] bez obzira na izvesnu dozu nečega što bih nazvao senzacionalizmom, reagovali adekvatno: videli su vest u onome što zaista jeste vest i opasnost u onome što zaista jeste opasnost po čitavo društvo.“⁵⁰

Ako se izuzme prilog iz *Politike* koji je dan pre *Blica* imao za cilj da opere biografiju ubijenog pukovnika Državne bezbednosti, bliskog saradnika Jovice Stanišića, i predstavi ga kao „izuzetnog profesionalca“ (slično kao što je beogradska štampa 2014. godine pisala o Rodoljubu Miloviću nakon njegove smene), preupadljiv je razmak apsolutne medijske tišine između ubistva koje se odigralo 3. avgusta i momenta kada je *Blic* napao Vladu. Sporni tekst u *Blicu* potpisao je svojim inicijalima Duško B. Vukajlović, tadašnji urednik političke rubrike tog lista, koji će ubrzo preći na mesto pomoćnika urednika *Kurira*; naknadno je utvrđeno da mu je izvor bila upravo Ljiljana Nedeljković iz Kabineta predsednika SRJ Vojislava Koštunice i to posredstvom novinara iz Knina Srđana Radulovića, tadašnjeg pomoćnika Veselina Simonovića, koji će nakon toga takođe biti izmešten i doveden u Cvijanovićeve *Evropu* da bude odgovorni urednik. Uz ovakvu beskrupuloznost i dvoličnost koja se brani ćutanjem, Veselin Simonović će za emisiju *Insajder: Prepoznatljivi rukopisi* 4. jula 2005. godine, četiri godine nakon što je lansirao aferu „Gavrilović“, izjaviti kako je svesrdno podržavao policijsku akciju „Sablja“ i želeo da se raščisti s kriminalom u Srbiji.⁵¹

48 „Nalazio sam se na sastanku sa Koštunicom kada je ubijen Momir Gavrilović. Zoran je bio u Americi. Ovo je za mene važno zbog toga što Koštunica nije ni trepnuo kada nas je sedam dana kasnije direktno optužio za likvidaciju. Pre toga učinili su to Ljiljana Nedeljković, Rade Bulatović i Gradimir Nalić skrivajući se iza formulacije 'pouzdani sagovornik iz kabineta Vojislava Koštunice'. Dnevni list *Blic* i danas odbija da saopšti ime osobe iz kabineta predsednika SRJ, koja im je, pet dana posle ubistva, saopštila da je Gavrilović ubijen zbog toga što je Koštunici navodno dostavio dokaze o povezanosti Vlade i mafije. Ne znam čime ih je toliko obavezala Ljiljana Nedeljković. Mislim da bi manje štitali svog šefa deska od Koštuničinog šefa kabineta“ (Jovanović, Č., *Moj sukob s prošlošću: Srbija 2000–2005*, Dan graf, Beograd, 2005, str. 135).

49 Čurgus-Kazimir, V., *Hajka – Analiza medijskih napada na Vladu Zorana Đinđića*, Evropski centar za toleranciju, Beograd, 2009, str. 57–58.

50 Kisić, I., Lazović, K., „Medijska slika Zorana Đinđića“, u: *Zoran Đinđić: Etika odgovornosti*, Helsinški odbor za ljudska prava, Beograd, 2006, str. 265.

51 Licemerje „urbanog“ tabloida i pranje njegovog direktora od ponašanja tokom 2001. godine i dalje, što više vremena protiče, čini se da je sve veće: povodom trinaestogodišnjice atentata na premijera, *Blic* je 13. marta 2016. godine uradio nekarakteristično monolitnu naslovnu stranu sa slikom Zorana Đinđića u slovima koja nose poruku „Nedostaješ Srbiji“. Dva dana kasnije, pošto je u međuvremenu preminula Đinđićeva majka Mila, ovaj list je na naslovnici ispisao i drugu poruku „Hvala što ste ga rodili, izvinite, nismo ga sačuvali“. Na ovim primerima jasno se očitava bazični frojdovski mehanizam – što je odgovornost i krivica za medijsko delovanje protiv Đinđića u vreme njegove vlade veća i neupitnija, to je veće i pokajničko celivanje totema njegovim idolopokloničkim, neretko iracionalnim i time sve degutantnijim dizanjem u nebesa.

Kako je, dakle, jedan trivijalni povod uspeo da bude prikazan kao sve samo ne trivijalan? Najpre su se organizovale kolege blogeri (Aleksandar Sekulić i Dario Hajrić) i sastavile peticiju „U lice cenzuri“, gde je bilo najbitnije u formi navodnog zahteva navesti imena tri bloga i napisati da vlast „napada slobodu izražavanja i da ometa rad kritički opredeljenih internet stranica“, radi toga da svakom laiku, ali i neupućenim medijima stvar zazvuči posve ozbiljno i važno.⁵² Tako sročenu peticiju potpisuju uglavnom anonimni pojedinci blogeri i sajтови polukomičnih, neafirmisanih naziva, za koje niko do tada uglavnom nije ni čuo i prenose mediji poput *Peščanika*, *Autonomije*, *Danasa*, *Vremena*, *Blica* i njihovih krovnih udruženja NUNS i NDNV. Kada je na taj način peticija kao takva, a ne više ono što je u njenom predmetu – sami blogovi koji su tada već uveliko proradili – popularizovana i uvedena u regularne medijske tokove, osudama iz teksta peticije pridružuju se i svoju zabrinutost izražavaju najpre domaće regulatorne tzv. *one-man* institucije poput Zaštitnika građana (Saša Janković) i Poverenika za informacije od javnog značaja (Rodoljub Šabić), od kojih su obojica bili na istim funkcijama i za vreme Tadićevog režima, kada nisu imali šanse da postanu deo nikakvog logistikovanog zamaha, a potom konačno i strane. Tako se u ulozi Helge Konrad i Mauricija Masarija od pre dvanaest godina u Crnoj Gori sada našla Dunja Mijatović na čelu autonomnog tela Organizacije za evropsku bezbednost i saradnju (OEBS) zaduženog za slobodu medija, koja je s konferencije posvećene internetu u Stokholmu poručila vlastima u Srbiji da stave tačku na hapšenja pojedinaca „zbog blogova, komentara ili drugih oblika pisanja“ i „prestanu da se mešaju u rad onlajn medija“.⁵³

Posve je čudno na koji način se Dunja Mijatović mogla informisati kako bi bez ikakve provere o čemu se zapravo radi, da su sajтови na koje referira uveliko u funkciji i da ne spadaju uopšte u medije, izrekla jedan takav apel.⁵⁴ Nak-

nadno je ustanovljeno da su uzrok ovakve reakcije bile poruke na Fejsbuku i Tviteru koje je predstavnica OEBS-a primala na svom ličnom profilu, a koje su ostavljali pojedinci iz Srbije u kontaktu sa stranim organizacijama, kao što su Dušan Mašić, Slobodan Georgijev, Gordana Igrić, Srećko Šekeljić i drugi. Na pitanje novinara *Politike* odakle joj informacija da je Vlada blokirala sadržaje na internetu, Mijatovićeva je odgovorila na način iz kojeg se tačno vidi šta je bio cilj kampanje koja se vodila u Srbiji i kakvi mogu biti učinci ovako munjevito stvorenog medijskog ambijenta: „Smatram da je vaše pitanje pomalo čudno jer su mediji u Srbiji puni informacija o obaranju internet stranica, privođenja ljudi zbog komentara na društvenim mrežama. Na ovo su reagovala i udruženja novinara i institucije koje prate slobodu medija u Srbiji, tako da same činjenice nisu neka tajna. No, moji izvori informacija su razni i poverljivi, kao i izvori novinara.“⁵⁵

Interesantno je da je slično pozivanje na napise po medijima, naročito kada takvi pišu u sprezi sa licem koje će ih koristiti u svojstvu argumenta, u TV duelu s Miroslavom Labusom uoči predsedničkih izbora 2002. godine vršio i Vojislav Koštunica, kada je rekao: „Mnogo ima reči o nekim zanimljivim, neobičnim vezama premijera Đinđića sa pojedinim uglednim biznismenima i njegovim aranžmanima sa njima. To je nešto što bi u svakoj drugoj zemlji, bilo da je reč o Surčinu ili o nekim drugim poslovima, u svakoj drugoj zemlji bi to izazvalo i te kakvu pozornost. Hvala bogu, moram reći da su posle godinu dana mediji počeli time da se bave.“ Kada mu je Labus skrenuo pažnju da je upravo oklevetao Zorana Đinđića jer nije ponudio nijedan dokaz, Koštunica je dodao: „To nije kleвета, ja sam rekao jednostavno o onome što mediji pišu i pišu mnogo a na to se ne reaguje. I to je

da vlast vrši cenzuru medija. Postoji jedna mentalna inercija koja čak i za obaranje najbesmislenijeg sajta na internetu direktno okrivljuje predsednika Vlade, pa sve do situacije u kojoj je on kriv i kad televizija ukine jednu emisiju. Vrlo je štetna ta politizacija svega. U takvim okolnostima uzavrelih strasti jedna krajnje nepotrebna i nespretna odluka o ukidanju 'Utiska nedelje' od matične televizije, biva dignuta na političku ravan, pa se za ukidanje okrivljuje Vučić a protestuje se ispred zgrade televizije, iako Vučić ne radi u njoj. Fenomen je to što dok si u opoziciji možeš da pozoveš novinara i da mu razjasniš neki svoj potez i to je dobrodošlo, a kada si na vlasti to postaje 'stravičan zločin' – pritisak na medije“ („Jasmina Stojanov: Tadić se više bavio PR-om nego Vučić“, *Blic*, 26. oktobar 2014).

55 „Dunja izgubljena u prevodu“, *Politika*, 25. jun 2014.

52 „U lice cenzuri“, *Peščanik*, 24. maj 2014. (<http://pescanik.net/u-lice-cenzuri/>; pristupljeno 17. juna 2015).

53 „OEBS kritikuje vladu zbog cenzure“, *B92*, 27. maj 2014. (http://www.b92.net/info/vesti/index.php?yyyy=2014&mm=05&dd=27&nav_category=12&nav_id=853696; pristupljeno 17. juna 2015).

54 U jednom intervjuu Jasmina Stojanov, nekadašnja šefica pres-službe predsednika Srbije Borisa Tadića, uočava slične nelogičnosti u nizu medijskih događaja: „Posmatram situaciju sa strane, naravno, pošto sam politički frik, i jasno vidim sve linije uticaja, koje se uspešno sakrivaju iza tog opšteg mesta koje deluje ubedljivo,

jedina stvar. Da li pišu ili ne pišu? Pišu.⁵⁶ Ovakvi tekstovi u medijima pišu se, dakle, iz jednog jedinog razloga – da bi se figura s političkom težinom mogla pozvati na njih.

Argumentacija je, vidljivo, identična; medijski prilozima u ovim primerima i Vojislavu Koštunici i Dunji Mijatović, kao zvaničnicima bitne ustanove, služe isključivo smeštanju afere u institucionalizovani diskurs i ničemu drugom. Iz tih razloga premijer Vučić u otvorenom pismu upućenom predstavnici OEBS-a piše: „Ne želim da verujem, gospodo Mijatović, da ste informacije pokupili na najneozbiljniji mogući način, sa jednog od sajtova koji vode uobičajeno prljavu kampanju protiv svoje Vlade. Neću da poverujem da ste to uradili, zbog toga što su Vam te lažne informacije davali predstavnici tzv. nezavisnih institucija u Srbiji, a da ih Vi niste ni proverili. Takođe, ne želim da verujem da ste ovo napravili zbog toga što postoji potreba za disciplinovanjem srpskih lidera i gušenjem svake ideje o slobodnom i suverenom reagovanju države Srbije u njenom spoljnopoličkom delovanju.“⁵⁷

Epilog ove kampanje uključivanjem OEBS-a dobio je neslućene razmere, sa štetnim posledicama koje ni tri godine kasnije nisu sasvim sagledive i ne prestaju da deluju: detalj o „obaranju sajtova“ u vreme poplava dospelo je čak do Evropske komisije i unet je u Izveštaj o napretku Srbije koji je ispostavljen početkom 2015. godine. Iz Srbije su posredstvom uticajnih pojedinaца s kontaktima u međunarodnoj zajednici i organizacija kao što su BIRN, SHARE fondacija i drugih alarmirani Reporteri bez granica, Amnesty International i sl. Tako se u izveštaju poslednje, iz februara 2015. godine, po inerciji navodi da je Vlada pojačala pritisak na medije, da su javni komentari u kojima je kritikovan odgovor vlasti na poplave u maju uklonjeni s vladinih veb-sajtova, a kritički pojedinci pozivani na 'informativne razgovore' u policiji.⁵⁸ Kristijan Mir, izvršni direktor Reportera bez granica, reakciju Vučića na netačne navode BIRN-ovog teksta o iskopavanju kopa Tamnava ocenio je 14. januara kao „neprihvatljiv pokušaj cenzure“. Na izjavu da tvrdnje o kršenju medijskih sloboda u Srbiji najpre treba potkrepiti dokazima, koju je mesec dana kasnije, 15. februara, uputio evropski komesar za susedsku po-

litiku i pregovore o proširenju Johannes Han,⁵⁹ isti Mir iz ne sasvim razumljivih razloga, osim u svojstvu očiglednog arbitra interesnih krugova koji su širili aferu, osetio se prozvanim da dva dana kasnije odgovori kako cenzura u Srbiji „nije direktna, ni transparentna, ali je lako dokazivo da postoji“, plasirajući ozbiljne optužbe da „vlast u Srbiji ima veoma negativan odnos prema slobodi medija“ i da „guši kritičko, slobodno izveštavanje, a pritiscima na medije, koji su često finansijski, preko reklama, utiče i na uređivačku politiku“.⁶⁰

Odakle izvršnom direktoru Reportera bez granica ovakve informacije i radikalni stavovi, postaje jasno kada se uvidi da su jedine organizacije koje su ih u Srbiji iznosile u identičnoj formi bile mreža BIRN, nedeljnik *Vreme* i kartel oko NUNS-a.⁶¹ Utvrđeno je da BIRN ima veliki uticaj

59 U istom maniru u kojem u vreme premijera Aleksandra Vučića medijski delatnici ismevaju zahteve da se prilože dokazi za to da vlast na bilo koji način cenzuriše i ograničava slobodu govora, atentator Aleksandar Tijanić povodom afere „Gavrilović“ 14. avgusta 2001. godine u *Večernjim novostima* umesto dokaza ispaljuje nove rafalne optužbe: „Za DS je najvažnije, sudeći po njenim saopštenjima, ima li pisanih dokaza o povezanosti mafije i političara, i gde su ti spisi? Za ostatak Srbije neuporedivo je važnije koji centar političke ili neke druge moći izriče smrtne presude, ko ih izvršava i koliko je ljudi na spisku budućih mrtvaca...“ (*Slučaj službenika Aleksandra Tijanića*, Komitet pravnik za ljudska prava, Beograd, 2005, str. 66).

60 „Kristijan Mir: Cenzura u Srbiji lako dokaziva“, *Euractiv.rs*, 18. februar 2015. (<http://www.euractiv.rs/mediji/8381-kristijan-mir-cenzura-u-srbiji-lako-dokaziva>; pristupljeno 18. juna 2015).

61 Premda je u izveštaju Reportera bez granica za 2015. godinu, objavljenom 20. aprila 2016, Srbija zauzela 59. mesto prema svetskom indeksu slobode medija, najbolje u regionu, ispred Hrvatske (63), Bosne i Hercegovine (68), Crne Gore (108) i Makedonije (118) i čak bolje od pojedinih zemalja EU kao što su Mađarska (67), Italija (77), Kipar (81), Grčka (89) i Bugarska (113), na internet stranici ove organizacije Srbija je predstavljena sledećim „univerzalnim“ pasusom, iz kojeg je jasno ko je osnovni izvor informacija Kristijanu Miru i ostalima: „Od dolaska na vlast bivšeg ministra za informisanje Slobodana Miloševića, Aleksandra Vučića, u maju 2014. godine, sloboda štampe opada. Pritisci protiv medija su finansijski i urednički. Najkritičniji među njima su meta javnih napada. Istraživačka organizacija BIRN se često etiketira. Nasumična interesovanja medija za administraciju i javne finansije smatraju se 'neprijateljskim'. Tri nova zakona za zaštitu slobode informisanja – u skladu sa 'evropskim standardima', doneti su radi ulaska u EU i ne primenjuju se u praksi.“ Ove rečenice

56 Popović, N., Nikolić, K., *Vojislav Koštunica – jedna karijera*, YUCOM, Beograd, 2006, str. 199.

57 „Vučićevo pismo OEBS-u: Dajte dokaze o cenzuri ili se izvinite“, *Blic*, 2. jun 2014.

58 „Amnesti internešnel: U Srbiji pojačan pritisak na medije“, *Blic*, 25. februar 2015.

i tesnu saradnju sa izvesnim Oliverom Vujovićem i organizacijom SEEMO (čiji su koordinatori u Srbiji Veran Matić, glavni i odgovorni urednik informativnog programa B92, a u Crnoj Gori Željko Ivanović, direktor *Vijesti*), Evropskom federacijom novinara (EFJ) i Londonskim institutom za medijsku raznolikost (Milica Pešić), koji saraduju s Mirom, ali i s evropskim zvaničnicima kao što su Hanov prethodnik Štefan File i Maja Kocijančić, portparolka Ketrin Ešton. Mesec dana nakon Hanove izjave, koja je u NUNS krugovima – kao što je *Radio Slobodna Evropa* – dočekana s neviđenom rezignacijom i panikom, da su čak morali da se prave i kontraprihozi,⁶² kada je postalo jasno da je čitava afera iskonstruisana na osnovama koje su krivo tumačene, Dunja Mijatović izjavila je za list *Danas* da nikada nije optužila Vladu Srbije za cenzuru.⁶³

THE NEVERENDING STORY

Evropska federacija novinara, po instrukcijama NUNS-a i BIRN-a, uputila je pismo Johanesu Hanu nakon njegove izjave, navodeći taksativno „slučajeve kršenja slobode medija“ u svojstvu 'Prorokovićevog niza', za koje se, bilo za činjenje ili nečinjenje, zbog same činjenice što se dešavaju u Srbiji, smatra odgovornom Vlada. Zanimljivo je da je kao poslednji u tom nizu naveden i slučaj kontroverzne novinarko iz Amerike Lili Linč, osnivača i urednice „onlajn časopisa“, a zapravo bloga *Balkanist*, još jedne diverzantkinje čiji slučaj u određenom segmentu nepopravljivo podseća na onaj Moldavke S. Č. Ova afera počinje time što je Amerikanka u noći između 19. i 20. januara 2014. godine na svom Tviter nalogu napisala da su je probudila dva policajca koja su ušla u njenu spavaću sobu i počela da je ispituju o njoj, njenom vereniku Srećku Šekeljicu (jednom od agitatora kampanje o cenzuri i bivšem službeniku u kabinetu Borisa Tadića koji je radio na projektima sa civilnim društvom) i tome šta radi u Srbiji, nakon čega je nastavila da spava. Ujutru kada se probudila i shvatila da je svojim porukama izazvala pometnju na društvenoj mreži, rešila je da u vezi s tim napiše i autorski tekst. U opisu ovog događaja koji

je iznela na svom blogu prisutna je i aluzija na potencijalno siledžijstvo i zlostavljanje: „Dok sam još uvek bila u krevetu, pitali su me za pasoš i druga dokumenta. Rekla sam im da moram prvo da se obučem, nakon čega su napuštali spavaću sobu, ne zatvorivši pritom vrata za sobom. Stajali su odmah pored vrata, zbog čega nisam imala nikakvu privatnost dok sam se oblačila. Oba službenika policije bili su muškarci.“⁶⁴ U tekstu stoji da su policajci ušli jer su videli otvorena vrata od stana.

Dva dana nakon začetka afere, koja je trebalo da posluži kao potpora za političku tezu o „povratku u devedesete“ i predizbornoj kampanji koju je u to vreme pod istim geslom vodio tadašnji predsednik Demokratske stranke Dragan Đilas, dnevni list *Politika* izneo je informaciju da je policija došla na poziv suseda koji se zabrinuo što su vrata od novinarčinog stana bila otvorena. Povodom pokušaja da se taj događaj preko medija pretvori u senzaciju, Zlatimir Čale, komšija Lili Linč koji je pozvao policiju, rekao je da „mu je strašno neprijatno i da ga je sramota posle onoga što je video u medijima.“⁶⁵ Iz MUP-a su za *Politiku* rekli da policajci nisu ni ulazili u Amerikankin stan: „Kao što je uobičajeno, odmah smo poslali iskusnu ekipu policajaca na adresu. Oni su samo pokućali na vrata i pitali da li je sve u redu. Nakon potvrdnog odgovora su otišli. Nisu imali kontakta sa novinaricom.“ Evropska federacija novinara u svom pismu napisala je da je novinarka „odlučila da ode iz Srbije zbog pritisaka kojima je bila izložena kao nezavisan novinar“; dakle, kada je događaj u kojem je učestvovala razotkriven kao pokušaj iniciranja afere. Maja iste godine novinarka će dati intervju za portal Kosovo 2.0, u kojem će Aleksandra Vučića direktno optužiti da vrši represiju nad medijima, a sebe prikazati kao njegovu žrtvu.

Iz ovakvih reakcija proizlaze zaključci da se aferom „Moldavka S. Č.“, slično kao i u slučaju „obaranja sajtova“ ili aferom „Plagijati“ u Srbiji 2014. godine, ali i većinom fabrikovanih afera u kojima se određene nepobitne činjenice (zlostavljanje Moldavke) uzimaju kao polazna osnova, a zatim nadgrađuju i spinuju u željenom cilju, prvenstveno računalo na hajkački odijum koji će munjevitom brzinom zatrpiti izvorna svedočanstva i nataložiti se nad njima. Onog trenutka kada je Đukanović zapretio detaljnim i stručnim analiziranjem žrtvinog materijala i svih koji su ga logistiko-

krasi naslov „Evropa je još daleko“.

62 Videti priloge „Mediji u Srbiji: Na šta je mislio Johannes Han“, od 18. februara, i „Polemike o cenzuri: Tavsoveće 'vesele vesti' prazne ljuštore“, od 19. februara 2015. godine, na sajtu RSE.

63 „Nikada nisam optužila Vladu Srbije za cenzuru“, *Danas*, 26. mart 2015.

64 „Protekla noć“, *Balkanist*, 20. januar 2014. (<http://balkanist.net/bcs/protekla-noc/>; pristupljeno 30. juna 2015).

65 „Linč za Lili Linč“, *Politika*, 22. januar 2014.

vali – dakle, vraćanjem filma na sam početak, razdvajanjem i filtracijom od svega što je proizvedeno uplivom medija⁶⁶ – perspektiva gledanja na aferu se radikalno promenila. Da se figura žrtve ne bi kompromitovala, ista je brže-bolje morala biti sklonjena na sigurno, jer je tako apstrahovana i barem na još neko vreme medijski konzervirana kao „žrtva od koje se pravi zločinac“ (omiljena floskula medija koji su negirali i ulogu Branke Prpe kao manipulatora tokom, ali i posle istrage o ubistvu Slavka Čuruvije, 2014. godine), s ciljem nanošenja dalje štete crnogorskom rukovodstvu u obliku afere za koju će u budućnosti moći da se kaže da „nikada do kraja nije rasvetljena“ i na taj način u govoru poslužiti kao deo nečijeg 'Prorokovićevog niza'. Naspram takve opcije, obesmišljavanje i prekid suđenja počiniocima koji je morao nakon toga uslediti predstavlja veoma malu cenu.

Zoran Piperović, koji je imao prilike da analizira meru manjkavosti i nelogičnosti u kompletnom svedočenju Svetlane Čebotarenko koje je dobio iz suda, govori o tome šta se desilo kada je materijal pokušao da objavi u pojedinim medijima: „Isprovociran svakodnevnim telefonskim pozivima novinara *Monitora* i *Slobodne Evrope* Petra Komnenića, pristao sam da se u hotelu 'Crna Gora' sastanem sa Kočanom [Esad Kočan, tadašnji urednik *Monitora*, *prim. aut.*], kome sam, znajući u kakvoj je finansijskoj situaciji njihov nedeljnik, ponudio da sa 10.000 eura sam finansiram objavljivanje kompletnog sudskog spisa Moldavke S. Č. Prihvatio je, zamolvši me da spis predam Komneniću. Nakon dva meseca, vidjevši da *Monitor* ništa ne objavljuje, pozvao sam najprije Komnenića, a onda i Kočana; nijesu odgovarali na moje pozive. Na kraju, javio se Komnenić i rekao kako su odustali od objavljivanja zato što u spisima nema svjedočenja Đukanovića. U stvari,

što se dogodilo? Vidjevši da je riječ o montiranom smeću, o budalaštini koja na najbolji način demantuje sve što su o 'aferi S. Č.' *Monitor* i *Vijesti* prethodno pisali, ti veliki borci za istinu i pravdu, odbili su da objave integralni iskaz ključne svjedokinje optužbe.“ Piperović je, jedva ga povrativši, materijal sa saslušanja objavio u drugom delu svoje knjige, izdate 2013. godine, uključujući i svedočenje Mila Đukanovića koje je u međuvremenu pribavio.

Na sličan način, u Srbiji tokom 2014. godine, usred kampanje o „cenzuri medija“ i „obaranju sajtova“, paradoksalno nije bilo moguće javno komentarisati kvalitet i realnu snagu argumenata u tekstu koji je objavio *Peščanik* pod tabloidnim naslovom „Kako do doktorata? Lako! Slučaj ministra Stefanovića“ i nakon kojeg je, ekspresno, u hajkačkom stilu, već unapred presuđeno da je u pitanju plagirani doktorski rad, a da oni koji su to pokušali ne budu proglašeni da vrše pritisak na medije, kao što je to formulisano u izveštaju o kontroli medija Saveta za borbu protiv korupcije, ili u izveštaju ombudsmana Saše Jankovića iz 2015. godine. Šta se na taj način dobija? Upravo to da afera može da nastavi da živi neograničeno dugo jer je na vreme sprečeno da bude lišena svake sumnje, baš kao i u slučaju Montgomerijevih pasusa, kada je radi difamiranja „Velikog Cenzora“ u startu moralo biti cenzurisano Koraćevo objašnjenje dato na brifingu, ili pravi razlozi zbog kojih određeni sajtovi u vreme majskih poplava nisu radili nekoliko sati.

Tako, ubrzo nakon što je tužilac Radonjić obustavio proces, zbog učešća u aferi i uloge da fingirano optuži tadašnjeg predsednika Crne Gore Mila Đukanovića da je umešan u trgovinu ljudima, Andrija Jovičević razrešen je s mesta ministra unutrašnjih poslova, i pre osnivanja Vladine komisije za ispitivanje ovog slučaja beži u Srbiju i traži zaštitu od Vojislava Koštunice (ne od tadašnjeg premijera Zorana Živkovića), koji u to vreme nije obavljao nikakvu javnu funkciju. Posao mu pronalazi Duško Knežević, a Koštunica ga povezuje s Manojlom Vukotićem, članom Upravnog odbora Kneževićeve Televizije *Atlas*, glavnim urednikom *Večernjih novosti* i direktorom kompanije Novosti, koji je 1999. godine potražio u Crnoj Gori Đukanovićevu zaštitu od Slobodana Miloševića, da bi zatim radio u DOS-u, a 5. oktobra 2000. godine samoinicijativno provalio i zaposeo zgradu Novosti. Čim je Koštunica inaugurisan za predsednika SRJ, Vukotić je postao blizak Demokratskoj stranci Srbije, napadajući sada istog Đukanovića kod kojeg se bio krio, prenošeći u svojim novinama tekstove iz hrvatskog

66 Piperović u intervjuu za *BH Dane* između ostalog navodi i sledeće: „Kada sam izašao iz zatvora, novinarka *Vijesti* Jasmina Muminović priznala mi je da je po direktnom nalogu urednika Slavoljuba Ščekića morala o meni svakodnevno da piše laži; istovremeno, urednik *Dana* mi je nedavno kazao da je tokom trajanja afere, novinarki [Snežani, *prim. aut.*] Nonković, kao vrsta stimulansa za vođenje hajke bila povećana plata i stavljen automobil na raspolaganje“ („PIPEROVIĆ: Vijesti, Monitor i Dan su protiv mene vodili najprljaviju hajku u istoriji jugoslovenskog novinarstva“, *Portal Analitika*, 19. jul 2014. [<http://portalanalitika.me/clanak/155065/piperovic-vijesti-monitor-i-dan-su-protiv-mene-vodili-najprljaviju-hajku-u-istoriji-jugoslovenskog-novinarstva>; pristupljeno 14. juna 2015]).

Nacionala.⁶⁷ Kao rezultat ovakvog saradničkog sklopa, u nedeljniku za crnogorsko tržište *Arena* u vlasništvu kompanije Novosti, koji je ubrzo ugašen, sredinom septembra 2003. godine izlazi tekst iz dva dela pod nazivom „Bal drogiranih sadista“, kojim se gotovo godinu dana nakon početka afere ponovo reaktuelizuju kompromitujući delovi iz Moldavkinog svedočenja, koji insinuiraju umešanost Zorana Piperovića, kao i epizodu „orgijanja“ na Svetom Stefanu.⁶⁸

67 Da je Manjo Vukotić radio u službi DSS propagande svedoči i njegova izjava koju je za IWPR preko Željka Cvijanovića dao u tekstu „Đinđić se odriče Bebinih usluga“, objavljenom 31. oktobra 2002. godine: „Pre godinu dana presekao sam Popovićev prvi pokušaj da se meša u naše poslove i od tada ne govorimo.“ Vukotić veruje da Popović snosi odgovornost za neuspeh prvobitnog koncepta vladinog Biroa za komunikacije koji je osnovan da bi pomogao novinarima u kontaktima sa srpskom vladom i olakšao protok informacija. ‘Umesto toga, taj čovek je jedino pravio skandale’, tvrdi Vukotić. ‘Pritisak je bio neprekidan, a drugi urednici su izbegavali da pričaju o tome. [...] Đinđić je osnovao Biro za komunikacije u zimu 2001. godine, da bi se zamenilo bivše ministarstvo za informisanje. Kao šef Biroa za komunikacije, Popović je brzo proširio svoj uticaj na medijskoj sceni, omogućavajući odabranim medijskim grupama pristup poverljivim informacijama – u čijem je posedu jedino mogla biti policija – o kriminalnim aktivnostima pripadnika bivšeg Miloševićevog režima.’

68 U pitanju su sledeći delovi teksta: „Zoran me je prisilio da spavam s njim, rekao je da je on moj bog, Bog nad Bogom i da može sve da mi radi... Ja sam se protivila, a on me je silovao. Moram da kažem da je mnogo grub. Ne sećam se da li me je te noći silovao jednom ili više puta. Šamarao me je. Sutradan je došao Zoranov drug, neki vaš tužilac Boban s naočarima. Ovaj Boban je mali, stidljiv, voli žene, ali nije grub... Sutradan je došlo njih još, ali ne znam tačno koliko, svi su me silovali, tu su se pravile žurke, mi smo igrale na stolu. U ovoj kući bila je još jedna Moldavka, zvala se Elena. Ona je nestala. [...] Bila sam bez gaćica i brushaltera i tu su mi svašta radili. Kad mislim svašta, mene je sramota da kažem, ali kazaću: gasili su mi cigarete tu (pokazuje između nogu) i tu (pokazuje iznad desnog kuka), tu (pokazuje predeo levog kolena). Ja sam bila pepeljara za njih. Tu me je Zoran jeb'o u dupe da svi gledaju i da vide kako je to lepo. Baka me je silovao, primoravao da radim isto sa svima njima, a kada sam odbijala, vodio me je u WC i tukao me. Morala sam da ćutim, jer sam tu videla svašta... Videla sam kad su donosili oružje, papire od kradenih kola, oružje... Pio se 'čivas' (navodi da su tu bili Saško i Baka). Bako je, tu u apartmanu, iz džepa izvadio nešto iz nekog papirića, neki prah. Izvadio je novčanicu, smotao je, prineo nosu i počeo da ušmrkava, a zatim je ova novčanica (nemačka marka)

Isti sadržaj, koji potpisuje izvesna Nadežda Radović, u formi dva teksta za srpsko tržište 13. i 14. septembra automatski objavljuju i *Večernje novosti* istog vlasnika, pod naslovima „Orgije nad Moldavkom S. Č.“ i „Robinja drogiranih sadista“, s opremom fotografija Piperovića, Đukanovića i Piperovićeve kuće, zbog čega je nekadašnji zamenik vrhovnog državnog tužioca podneo tužbu koju je dobio pred Prvim opštinskim sudom u Beogradu 2. decembra 2005. godine, kada je kompaniji Novosti naloženo da mu isplati nadoknadu nematerijalne štete u iznosu od oko 7.000 evra. Materijal sa svedočenja Svetlane Čebotarenko pred Osnovnim sudom u Podgorici Manojlu Vukotiću došao je pod ruku posredstvom Jovičevića od Moldavkinog advokata Dragana Prelevića, supruga Tee Gorjanc-Prelević, koja je direktorka Akcije za ljudska prava (HRA), jedne od tri nevladine organizacije pored Sigurne ženske kuće (Ljiljana Raičević) i Centra za ženska prava (Maja Raičević, snaja Ljiljane Raičević) koje su vodile najjaču kampanju tokom trajanja afere i to nastavljaju da rade do dana današnjeg.⁶⁹ Februara 2006. godine, tačno uoči referendumu za nezavisnost, Andrija Jovičević se simptomatično vraća u politički život Crne Gore kao jedan od organizatora političkog bloka za rušenje projekta nezavisnosti u okviru „alternativne četvorke“ koja se otvoreno protivila održavanju referendumu. Ovaj blok, iako je bio direktno podržan od pojedinih aktera iz međunarodne zajednice, svejedno je voljom većine građana Crne Gore propao 21. maja iste godine.⁷⁰

išla od jednog do drugog, do svih prisutnih koje sam nabrojala. Mene su nudili, ali ja nisam htela. Bako mi je onda pokazao kako ja to moram da stavjam. Kako ja nisam to htela odveli su me Bako i Slađana u drugu sobu, uboli me iglom u venu desne ruke, u špricu je bilo nešto žuto... Posle ovoga ja sam s njima pila piće. I posle su me tu silovali Zoran bog, tužilac, Boban, Saško me zverski silovao, ponašao se tako što me je jeb'o tu (pokazuje između nogu). Zatim mi je stavljao prste s flašom od 'čivasu' u dupe i pozivao Zorana da gleda i sve ostale da vide kako je. Sećam se da je neko od prisutnih, ali ne znam ko, kad ga je Saško pozivao da me siluje rekao: ja neću jer više nije ni za šta, nije nikakva.”

69 „VDT da podnese zahtjev za zaštitu zakonitosti protiv presude S.Č.“, *Kolektiv.me*, 30. april 2015. (<http://www.kolektiv.me/45991/vdt-da-podnese-zahhtjev-za-zatitu-zakonitosti-protiv-presude-s-č>); pristupljeno 14. juna 2015).

70 „PRESUDA ZA S. Č.: Moldavka je lagala, što ćemo sa brukom?“, *Portal Analitika*, 4. jul 2014. (<http://portalanalitika.me/clanak/153242/presuda-za-s-c-moldavka-je-lagala-sto-cemo-sa-brukom>); pristupljeno 14. juna 2015).

MAJKA, ĆERKA I SNAJA

Ta grupa pobrojanih nevladinih organizacija koje falsifikuju kategoriju prava žena, supkategoriju ljudskih prava, kao esencijalističku hipostazu pod nazivom „ženska prava“, kao da takva po bilo čemu u načelu treba da se razlikuju od ljudskih ili prava muškaraca, vodiće jedanaest godina nakon aфере „Moldavka S. Ć.“ u više navrata kampanju protiv nevladine organizacije Institut za javnu politiku (IJP), na čijem je čelu Vladimir Popović, a 2015. godine i sasvim otvoreno demonstirirati koruptivni uticaj koji imaju na institucije kao što je Evropska komisija i pojedince koji odlučuju o dodeli grantova za projekte. Četvrtog juna 2015. godine ova organizacija je obavještena da je zajedno s partnerima iz Slovenije, Srbije i BiH pobedila na konkursu za projekat „Ženska vlada Zapadnog Balkana“ u vrednosti od 127.500 evra, koji predstavlja nastavak već postojeće inicijative ne samo u Srbiji i Crnoj Gori nego i širom sveta, čime je jedna NVO iz Crne Gore prvi put dobila privilegiju da bude nosilac velikog regionalnog projekta.

Projekat je ocenjen kao jedan od 23 najkvalitetnija na nivou Evropske unije, a ista organizacija od 2013. godine uspešno sprovodi i projekat vezan za jačanje položaja žena u sektoru bezbednosti, usmeren na Rezoluciju Saveta bezbednosti UN 1325 – Žene, mir i bezbednost – što je dodatna okolnost koja je uticala na dobijanje navedenog projekta. Rezime ovog pristupa, koji se potpuno razlikuje od hipostaze „ženska prava“ konzervativnih feminističkih organizacija, daje u intervjuu za *RT Crna Gora* 25. juna 2015. godine programska menadžerka IJP-a Selena Tasić: „Danas su žene prepoznate u sistemu u svim oblastima, međutim ono što ostaje izazov jeste prelazak iz faze 'kvantitativnog' pristupa usmerenog samo na povećanje kvota i ispunjavanje formalnih kriterijuma, na suštinsko poboljšanje statusa žena u društvu. To praktično znači da 'biti žena' prestaje da bude relevantno obeležje za postizanje bilo kog cilja ili ostvarenje bilo kog prava. Da na ženu društvo prestaje da gleda kao na žrtvu, fenomen ili ciljnu grupu za rad. Da žena ima pravo na političku, društvenu, profesionalnu ambiciju, očekuje jednak tretman i ume da podnese jednaku odgovornost.“

Pošto je najpre pokušaj njegovog osporavanja kao falsifikata u *Blicu* propao, dve nedelje nakon vesti o dobijanju projekta „Ženska vlada Zapadnog Balkana“, u *Vijestima* Željka Ivanovića, čiji je patron crnogorski tajkun Miodrag Perović, 19. juna izlazi tekst pod nazivom „Apsurd: Beba Popović promovise ženska prava“, gde pravo

žena već u naslovu trpi štetu ontološkog hipostaziranja, a čitav Institut svodi na ličnost njegovog direktora, „kojeg direktorica MANS-a Vanja Čalović optužuje da je kreator kampanje protiv nje“. Kao sagovornica teksta pojavljuje se Ljupka Kovačević iz još jedne „ženske“ NVO, „Anima“, koja smatra da Popović novac obezbeđuje preko leđa žena Crne Gore i okruženja: „Nedopustivo je da se projektima koji se odnose na rodnu ravnopravnost i političko učešće žena bavi organizacija koju vodi osoba koja je svojim izjavama i djelovanjem promovisala nezapamćenu rodnu diskriminaciju na ovom prostoru.“ Svi momenti manipulacije u hajci koja započinje ovim tekstom ovde su već prisutni: glavni motiv je zavist što ovaj projekat nisu dobile „ženske organizacije“ u Crnoj Gori (ne objašnjava se zašto ga nisu dobile ili nisu sposobne da ga dobiju), dok upotreba izraza „preko leđa žena Crne Gore“ svedoči o doživljaju dotične da je za konkurisanje za projekat takve tematike neophodno prethodno dobiti svojevrsni pristanak. Pošto je ovaj već ranije uspostavljeni monopol na tržištu „ženskih organizacija“ upravo ovakvim postupkom prekršen, sledi kazna – Vladimir Popović optužuje se da je vršio „rodnu diskriminaciju“ nad Vanjom Čalović, što bi trebalo da znači da je diskriminacija vršena na osnovu toga što je žena. O čemu je ovde zapravo reč?⁷¹

Tog dana *Vijesti* takođe objavljuju i delove saopštenja Mreže žena političke stranke Pokreta za promjene Nebojše Medojevića, stvar se diže na politički nivo, Popović se, korak dalje, otvoreno koristi da bi se napao Milo Đukanović, a u saopštenju se nalazi i veoma interesantno poređenje iz kojeg se jasno vidi čemu je služila kampanja od pre trinaest godina i uočava karakter njenog neiscrpnog vampirizma: „Od Moldavke do Vanje, režim, njegovi eksponenti, ali na žalost i partneri iz inostranstva pokazuju da se u ovom društvu žena tretira kao seksualno roblje, i da se šalje jasna poruka svim kritičarima režima. Iz jedne najprimitivnije mačističke pozicije.“⁷² Naslov teksta je ponovo rodno naglašen:

71 Kovačevićeva u besu dodaje: „Ono što znamo je da Institut za javnu politiku uspešno saraduje sa našom Vladom i ne samo Vladom, tako da im može sljedeći projekat biti zombijska vlada i da će to aminovati njihovi međunarodni podržavatelji.“

72 U sličnom smislu reagovao je polovinom decembra 2002. godine forum žena Socijalističke narodne partije iz Bijelog Polja, o čemu Zoran Piperović piše na sledeći način: „... Jer mi je u sjećanju njihovo saopštenje za javnost koje je prenio *Dan* (srijeda, 18. 12. 2002. strana 7). Dakle, žene SNP-a mole Ljilju Raičević da istraže do kraja. I da se barabama stane na put. Tako što slo-

„Dodjeljivanje novca fondu Bebe Popovića je licemjerman potez koji vrijeđa sve žene“. U trenutku kada jedna opoziciona stranka izdaje ovakvo saopštenje, protiv Svetlane Čebotarenko je već punih sedam meseci na snazi pravosnažna presuda za davanje lažnog iskaza s direktnim predumišljajem, šest meseci otkako je za njom raspisana poternica i dva meseca od prvostepene presude protiv Vanje Čalović zbog optužbi u javnosti da se zahvaljujući Popoviću njen privatni zoofilični porno-video uopšte pojavio na internetu – čime se sasvim populistički demonstrira kategorično nepoverenje u nezavisne institucije Crne Gore kao aluzija na vreme Slobodana Miloševića i njegovo izjednačavanje s Đukanovićem.

Poređenje s Moldavkom iz saopštenja Medojevićeve stranke okidač je za uključenje najveće domaće manipulatorke i promotera te aфере, Ljiljane Raičević. Da to ne bi providno radio MANS, s ciljem zaštite sopstvene direktorke, koja se ovde koristi samo kao sredstvo da bi se navodno označile sve žene (što bi trebalo da znači da je čitav ženski rod zoofiličan i da se „ženska tajna“ zapravo sastoji iz brutalne seksualne instrumentalizacije i zlostavljanja životinja), direktorka Sigurne ženske kuće na društvenoj mreži Fejsbuk poziva sve „ženske organizacije i MANS“ da se udruže i napišu zajedničko pismo evropskim institucijama, u kojem će ih pitati „kako to da su mrziteljku žena, promoteru Čalovićkinog spota, guruu *Pink TV* i *Minut-dva* vijesti, kao i *E-novina* i *Informera*, koji ne skriva da mrzi žene dali toliki novac?“, i to isto pitati i Mila Đukanovića.

Inicijativi se ubrzo priključuje njena ćerka Olja Knežević, supruga Ratka Kneževića, kao i snaja Maja Raičević iz Centra za ženska prava, koje sastavljaju tekst pisma predsedniku Evropske komisije Žan-Klodu Junkeru, u kojem se Vanja Čalović predstavlja kao hrabra aktivistkinja civilnog društva koja je „kritički orijentisana“ prema crnogorskim vlastima – dakle, kao žrtva koja je *par excellence* nova Moldavka – dok se „kampanja“ protiv nje opisuje kao perfidna, nemilosrdna i zasnovana na „rodnoj diskriminaciji“, ponovo bez objašnjenja kakve veze rodna diskriminacija ima s nečijim zoofiličnim ak-

tivnostima – bez obzira na to da li ih vrši žena ili muškarac. „Tražimo od Evropske komisije da povuče odluku o dodjeli pomenutog granta i obustavi dalju saradnju i finansiranje organizacija koje u svojim redovima imaju ljude koji sprovedu rodnu diskriminaciju i ne poštuju ljudska prava“, konačni je cilj koji je ujedinio 52 NVO potpisnika ove peticije u čitavom regionu, među kojima su i udruženja za decu ometenu u razvoju, mladih sa hendikepom, paraplegičari, udruženja za zaštitu životne sredine, za obuku i obrazovanje, roditelji, samohrani roditelji, fizioterapeuti, udruženja za stare zanate i veštine, za antitrafiking, za ženski taxi, za ženski lobi, za demokratiju, za demokratski prosperitet, za društveni život, za korporativnu odgovornost, za nadgledanje primene zakona u oblasti korišćenja javnih površina, za podsticanje održivog prostornog razvoja, za borbu protiv AIDS-a... (spisak je analogno šizofren peticiji „U lice cenzuri“ iz maja 2014. godine u Srbiji).

Isti NVO mehanizam upotrebljen je krajem marta 2016. godine kada je šezdeset organizacija civilnog društva najpre poslalo otvoreno pismo Vladi Srbije, a potom i institucijama Evropske unije (identične adrese kao i prilikom slanja peticije za oduzimanje projekta „Ženska vlada Zapadnog Balkana“), u kojem se srpske vlasti optužuju za „ugrožavanje vladavine prava u sferi javnog informisanja“, traži momentalno uklanjanje novinske agencije *Tanjug*, izmene delova zakona o medijima donetih 2014. godine, kao i nadzor nad projektnim sufinansiranjem medija. Potpisnici ovog pisma sa unapred osmišljenom propagandnom notom otvoreno priznaju da adrese institucija Evropske unije u praksi služe za stvaranje pritiska prema Vladi Srbije: „Poslali smo pismo i Evropskoj delegaciji, OEBS-u, Asocijaciji regulatornih nezavisnih medija... Voleli bismo kada bi moglo da se reši u okviru Srbije, ali smo svedoci da naša vlada mnogo bolje reaguje na one mehanizme i procedure koji su u okviru evropskih integracija. Uvek se zahtevi ostvare kada neko iz Evropske unije ili Evropske komisije pozove“, reči su Maje Stojanović iz Građanskih inicijativa, koja je takođe učestvovala i u proskripciji Vladimira Popovića 2015. godine.⁷³

Pored standardnih članica poput UNS-a, NUNS-a, NDNV-a, Yucoma, *Bete*, *FoNeta*, Zorana Ivoševića, Miroslave Milenović i sličnih, interesantno je da su se i ovde na listi potpisnika našle organizacije koje nikakve veze nemaju s problematikom, niti s medijima: Udruženje

bode više gledati neće. Zbog čega ne treba da izađu iz zatvora. Nikada. Ne znam, postoji li i danas forum žena SNP-a za Bijelo Polje. Ako je rasformiran, da ga odmah aktiviramo. Greota bi bila da se ta pamet prosula na sve strane. Treba je držati na jednom mjestu. Zauvijek. Da bi normalnima bilo lakše“ (Piperović, Z., *Moldavka: Povratak iz pakla*, autorsko izdanje, Podgorica, 2015, str. 85–86).

⁷³ „Ako je Evropa podržala zakon – onda ništa“, *Politika*, 7. april 2016.

žena „Peščanik“, Klub hor i razgovor iz 1804, Društvo za obrazovanje odraslih, Udruženje za podršku ljudima sa neurozom „Herc“, Nacionalna asocijacija za eko-turizam „Eko-turizam Srbija“, Udruženje samohranih roditelja iz Novog Pazara, Inžinjeri zaštite životne sredine i drugi. Time je praktično potvrđen režim rada kartelsko-mafijaškog tipa, tj. da, kada je to radi brojnosti i efekta kod onih slabije upućenih i koji ne žive u domicilnoj zemlji potrebno, deo NVO sektora raspolaže svojevrsnim „rezervnim sastavom“, koji ima zadatak da, kao po naređenju, potpisuje određeni sadržaj bez detaljnijeg upućivanja u isti ili čak uopšte ne znajući šta potpisuje – samo zbog toga što ga je potpisala neka od organizacija koja na nju ima uticaja.⁷⁴ Na pitanje novinarkice *Politike* Višnje Arandelović da prokomentariše takvu šarolikost među potpisnicima, Stojanovićeve je uzvratila da „u toj činjenici nema ničeg spornog i da je tu reč o 'solidarnosti' unutar nevladinog sektora“. Naknadno je utvrđeno da većina pomenutih nevladinih organizacija po istom modelu participiraju i u podršci paradirajuće ulične trupe „Novinari ne kleče“, koju okuplja Zoran B. Nikolić iz *Cenzolovke*, organizovane da politizuje i na taj način pokuša da omasovi proteste širom Srbije protiv aktuelne vlasti, kao i u protestima spočetka hipsterske inicijative „Ne da (vi)mo Beograd“.

74 „Mi potpisujemo mnogo stvari, ali nismo baš stručni u svim oblastima. Računam, ako JUKOM nešto pošalje da mogu da potpišem jer su oni dovoljno stručni, imaju svoj pravni tim i više kapaciteta od nas koji se bavimo pre svega aspektom rodne ravnopravnosti. Stojim iza svakog slova ovog pisma, naročito što znam kako je završena privatizacija medija u Kruševcu – objasnila je predsednica udruženja žena 'Peščanik' Snežana Jakovljević. Klub hor i razgovor iz 1804. svoj potpis je priložio jer smatra da je 'sloboda medija gušena i iskorišćavana', objasnila je predsednica i dirigentkinja tog udruženja Jasna Hadžić. Međutim, kada smo je upitali koje je zamerke pronašla u medijskim zakonima čije paragrafe hvale evropski eksperti, iznenadila se: 'A, to je onda greška, dilitnite to. To je neko od nas iz društva poslao bez konsultacije, onda to izbrišite. Ako imamo taj zakon onda je to u redu i ne bih mogla da ga komentarišem pošto nisam čitala taj propis', priznaje Jasna Hadžić. Pojedini potpisnici koje smo kontaktirali nisu želeli ni da se predstave kad su čuli šta je povod razgovora, poput predstavnika Društva za obrazovanje odraslih iz Beograda. [...] Neki su obećavali da će da pozovu kasnije, čim se podsete šta su potpisali, poput organizacije 'Eko-turizam Srbija', ili kada se konsultuju sa upravnim odborom, što je tvrdila predsednica udruženja 'Herc' Larisa Despotović.“

Odmah po mobilizaciji potpisnika protiv Instituta za javnu politiku ukomponovano se uključuju i preostala dva štampana saveznika, *Monitor* i *Dan*: ekstremistički crnogorski nedeljnik sa tirazom od svega 300 primeraka, koji izlazi s jedinim ciljem da difamira aktuelnu vlast, tako Popovića naziva „Đukanovićevim i Vučićevim spin-doktorom“, dok odluku suda „Đukanovićeve države“ kojom je proglašeno da je Čalovićeve ukaljalo ugled Popoviću zbog lažnih optužbi otvoreno nipodaštava.⁷⁵ U istom prilogu kaže se da je *Monitor* već poslao upit Izvršnoj agenciji za obrazovanje, audio-vizuelnu delatnost i kulturu Evropske komisije (EACEA) sličan onom Ljiljane Raičević i da je dobio odgovor: „Svi projekti su ocijenjeni na osnovu ispunjavanja uslova i kriterijuma sadržanih u programskom vodiču, uz podršku nezavisnih eksperata. Nevladine organizacije iz Crne Gore su mogle učestvovati budući da je Crna Gora dio programa Evropa za građane.“ *List Dan* je pak, izveštavajući o poslatoj peticiji, u naslovu napisao ono što kreatorke pisma ni same nisu smele da tvrde evropskom zvaničniku – da je Popović tvorac prljave kampanje protiv Vanje Čalović, istovremeno supruge Nikole Markovića, od 2015. godine glavnog urednika ovog glasila.⁷⁶ Na ove medije oslanja se i prilog na *Radio Slobodna Evropa* od 30. juna, koji potpisane organizacije označava pompeznom sintagmom „civilni sektor regiona“, kao da je reč o jedinstvenom stavu svih NVO na prostoru bivše Jugoslavije i da se sve izjašnjavaju da je Popović „nedostojan projekta“ o ženskoj vladi, a ne o jednom njihovom manjem delu. Pismo nevladinih aktivistkinja Junkeru, koje ne razumeju značenje reči „rodna diskriminacija“, ali znaju da to treba da umetnu kad god žele da ostvare svoje ciljeve i iskamče novac, poslato je 29. juna bez objašnjenja kako je uopšte moguće da u njemu za žrtvu bude proglašeno lice koje kućni ljubimac nije, niti može prisiljavati na seksualni odnos, nego obratno.

Primeri nakaradnog rezona u kojima se tačno vidi da se čitav argument zasniva na nekakvoj odbrani „dostojanstva žene“, koje se očigledno razlikuje od dostojanstva muškarca i u sklopu koje se ne sme zadirati u „žensku privatnost“, pa čak i ako ona podrazumeva zoofiliju, nalaze se i u izjavama dveju aktivistkinja iz Srbije koje su potpisale pismo Ljiljane Raičević – Tanje Ignjatović, u ime Ženskog autonomnog centra, i već pomenute Maje Stojanović iz Građanskih

75 „BEBA POPOVIĆ I EVROPSKI GRANT ZA PROMOCIJU PRAVA ŽENA U CRNOJ GORI: Kada Brisel nagrađuje šikanu“, *Monitor*, 26. jun 2015.

76 „Promoter ženskih prava“ tvorac prljave kampanje“, *Dan*, 30. jun 2015.

inicijativa (Kuće ljudskih prava). „Protiv činjenice da je Vladimir Beba Popović, koji je direktor Instituta za javnu politiku, dobio projekat da promoviše zapravo 'Žensku vladu', dakle, čovek koji je na tako nedostojan način dehumanizovao i degradirao jednu ženu, bilo koju ženu. Dakle, ne radi se o tome da je to direktorka jedne nevladine organizacije – nije dostojan da bude nosilac takvog projekta i EK mora o tome da vodi računa“, smatra Ignjatoviće. ⁷⁷ I Stojanoviće-va identično, kao po dogovoru: „Mi znamo njegovu predistoriju, naročito u slučaju Vanje Čalović. To je bio najeklatantniji primer *kršenja ženskih prava*. Administracija Evropske komisije možda i nema obavezu da to zna, ali Popović ne bi mogao ni da dokaže da ima veze sa ženskim pravima“ ⁷⁸ (kurziv, *aut.*).

Ko, dakle, iz ovakvog diskursa može imati veze sa „ženskim pravima“ ako ne isključivo žena? Da li samo ona, prema mišljenju ovih organizacija, najbolje razume koliko za jednu ženu poput Vanje Čalović može da znači praktikovanje zoofilije? Najzad, da li to znači da nijedna žena ne može i ne treba da osudi zoofilične aktivnosti druge žene? Iz rečenica ovih aktivistkinja konačno zaista sledi da se tajno praktikovanje zoofilije nalazi u srži tzv. ženskih prava, a da izlaganje javnosti tog praktikovanja od strane trećih lica znači njihovo kršenje.

UZMI SVOJE LAŽI IZ SOBE 23

Pred kraj 2013, dakle, godinu i po dana pre pisma upućenog Evropskoj komisiji od strane nadrifeministkinja, na internet je procurio privatni porno-video direktorke Mreže za afirmaciju nevladinog sektora (MANS), koji je nekoliko godina ranije u hotelskoj sobi snimio njen tadašnji partner tokom letovanja na Adi Bojani. Na njemu se vidi kako Vanja Čalović, sedeći gola na fotelji, s raskrečenim nogama (jedna noga podignuta na stočić), koristi tehniku namamljivanja jednog od svoja dva kućna ljubimca – psa dalmatinera – navlačeći ga na svoje međunožje, koje on zatim liže i time joj pruža seksualno zadovoljstvo. Malo kasnije, Čalovićeva ustaje s kreveta, u kadru se pojavljuje i njen drugi pas iste rase, da bi se u jednom momen-

tu zoofiličarka potpuno približila kameri, posle čega se i oni koji su u početku imali dileme da li je to ona više ne dvoume.

Ovaj snimak dospeva neposredno pred Novu godinu, decembra 2013, na preko 700 imejl adresa što medija, što državnih institucija, što diplomatskih predstavništava – ne samo u Crnoj Gori nego i u čitavom regionu, čime zoofilija Vanje Čalović postaje nešto poput javne tajne, koja kao takva ne izaziva nikakve reakcije u javnosti osim uzajamnog zgražavanja. U toj fazi, dok god se stvar prećutno podrazumeva i služi unutrašnjem blamu direktorke MANS-a, nikome ni na pamet ne pada da dotičnu nazove žrtvom. Sredinom juna 2014. godine, gotovo šest meseci po pojavi snimka i njegovog stacioniranja na pojedinim porno-sajtovima, urednik crnogorskog izdanja tabloida *Informer* Novak Uskoko- vić odlučuje se da rizikuje i objavi skrinšotove snimka na naslovnici, s pitanjem „da li je ovo Vanja Čalović?“ – koja istog momenta u javnosti postaje žrtva za sve one koji su šest meseci čekali i uveravali sebe da ono što su videli u svom mejlboksu nije istina.

Jedna od prvih reakcija na naslovnice *Informer* CG (reč je o nekoliko uzastopnih brojeva), interesantno, ne stiže iz neke od domaćih institucija ili medija, već pravo iz Ambasade Sjedinjenih Američkih Država u Podgorici, od tadašnje ambasadorke Sju K. Braun, inače bliske prijateljice Vanje Čalović, u čijem se saopštenju od 18. juna 2014. godine neuobičajeno pristrasno tvrdi da pisanje *Informer* CG predstavlja „degutantno trač“. Sličan presedan predstavljaće i komentar Maje Kocijančić, portparolke Evropske komisije, od 10. januara 2015. godine, koja je manipulatorski rad o ispumpavanju kopa Tamnava organizacije BIRN nazvala „kritikom koja je neophodna kako bi se osigurala stvarna odgovornost izabranih vlada“ i dodala da bi „vlade trebalo da zauzvrat reaguju na takvu kritiku na konstruktivan i transparentan način, a ne da je guše“. Sve to stavljajući se direktno na stranu BIRN-a, iako Evropska komisija nema nikakvu obavezu da brani sadržaj teksta te ili bilo koje druge organizacije koju preko projekata finansira, prema obaveznom disklejmeru u kojem se kaže da stavovi izraženi u radu nemaju veze sa stavovima Evropske komisije – pa tako ni Maje Kocijančić. ⁷⁹

Ista Evropska komisija u Crnoj Gori ponajviše „gura“ upravo organizaciju MANS Vanje Čalović, kojoj je dodelila pozamašna sredstva za praćenje lokalnih izbora u Crnoj Gori 2014. go-

⁷⁷ „Civilni sektor regiona: Popović 'nedostojan projekta' o ženskoj vladi Balkana“, *Radio Slobodna Evropa*, 30. jun 2015. (<http://www.slobodnaevropa.org/content/civilni-sektor-regiona-popovic-nedostojan-projekta-o-zenskoj-vladi-balkana/27102545.html>; pristupljeno 29. avgusta 2015).

⁷⁸ „VEROVALI ILI NE Beba uzeo pare, pravi Žensku vladu“, *Blic*, 4. jul 2015.

⁷⁹ „Kocijančić: Ne plaćamo kampanje protiv Vlade Srbije“, *Blic*, 10. januar 2015.

dine, čime je „zabetonirana njena favorizovana pozicija u crnogorskom političkom životu“.⁸⁰ Ambasada SAD u Podgorici 21. aprila 2015. godine, samo dan nakon što je Osnovni sud u Podgorici presudio da je direktorka MANS-a povredila čast i ugled Vladimira Popovića,⁸¹ dodeljuje Vanji Čalović do tad nepostojeću nagradu „Najhrabrija žena“ (sindrom Ane Vuković) upravo za godinu u kojoj je otkrivena činjenica da je ta osoba zoofilicar, da time ozbiljno krši načela javnog morala i da ni u jednoj demokratskoj državi ne bi smela da se bavi javnim poslom, naročito ne onim koji podrazumeva kritiku društvenih anomalija. Uprkos insistiranju Vladimira Popovića, ali i Demokratske partije socijalista (DPS) i njenog lidera Mila Đukanovića, koji su optuživani da stoje iza čitavog „skandala“, sud, zbog protivljenja advokata optužene, odbija predlog da se obavi veštačenje stručnjaka računarske struke kako bi se utvrdio identitet osobe na porno-snimku. Zastupnik Vanje Čalović Veselin Radulović daje tom prilikom neverovatnu izjavu da „nijedan stručnjak iz IT oblasti nije kvalifikovan ni ti može da utvrdi autentičnost bilo kog snimka, odnosno da utvrdi da li je u pitanju montaža ili ne“.⁸² Nagrada „Najhrabrija žena“ nikada više nije dodeljivana.

Tek desetak dana posle prve naslovnice u *Informeru*, 26. juna 2014. godine, Čalovićeva u ime MANS-a izlazi na konferenciju za štampu s pripremljenom optužbom i fabrikovanim materijalom koji treba da pokaže da je Vladimir Popović taj koji je postavio po nju kompromitujući sadržaj zoofilije na internetu. Materijal se sastoji iz skrinsota internet pretraživača u kojem je jedna od otvorenih kartica, pored porno-snimka, i privatni imejl Vladimira Popovića, koji Čalovićeva na konferenciji javno iznosi, a zatim, da bi potvrdila njegovu autentičnost, tj. da on

pripada osobi koju optužuje, navodi da je preko istog imejla registrovan domen sajta Popovićeve organizacije Institut za javnu politiku. Činjenica da je Popovićev imejl bila jedna od 700 adresa na koje je tokom januara 2014. godine stigao zoofilicni sadržaj, baš kao što je stigao i na adresu MANS-a, potpuno se izostavlja. Kraj rezona Vanje Čalović, u kojem kampanju koju vodi *Informer CG* označava kao napad na nju kao „ženu“ i njenu intimu, a ne kao na lice koje se nalazi na odgovornoj funkciji s koje sebe predstavlja kao moralni korektiv čitavog crnogorskog društva, predstavlja rečenica: „Vladimir Popović blizak je prijatelj crnogorskog premijera Mila Đukanovića.“

Još jednom, ne objašnjava se kakva je veza zoofilicnog snimka i činjenice da je akter u njemu žena, koju apostrofirala Čalovićeva, da li bi stvari izgledale drugačije da je u pitanju muškarac, zašto se Čalovićeva uopšte poziva na intimu ako odbacuje svaku sumnju da je na snimku ona, da li „ženska intima“ u sebi opravdava zoofiliju pa je ne treba otkrivati, kao i da li u tom slučaju muškarac uopšte poseduje intimu, s obzirom na to da je ista organizacija čija je Čalovićeva direktorka sredinom marta 2013. godine insistirala da Miroslav Ivanišević, dotadašnji šef Državne revizorske kuće i bivši ministar u Vladi Crne Gore, zbog seks-skandala s ljubavnicom u svom kabinetu, koji je učinjen javnim preko sajta Jutjub – hitno podnese ostavku, što je ovaj 28. marta i učinio?⁸³

Vanja Čalović tokom konferencije izbegla je da odgovori na postavljeno pitanje urednika *Informer CG* da li je osoba na snimku ona; ono što se, međutim, otkriva u toj sceni jeste da su se prisutni novinari sve vreme upadljivo pretvarali da takvo pitanje uopšte ne treba ni postavljati. Zašto? Da li zaista samo zato što je pi-

⁸⁰ „Bilješka o skandalu“, *Portal Analitika*, 19. jun 2014. (<http://portalanalitika.me/clanak/151230/biljeska-o-skandalu>; pristupljeno 21. avgusta 2015).

⁸¹ Odlukom Višeg suda u Podgorici žalba tužene na presudu od 20. aprila 2015. odbijena je 26. januara 2016. godine, dok je presuda dodatno preinačena, pa je Vanji Čalović naloženo da, osim nadoknade troškova parničnog postupka, o svom trošku objavi sadržaj presude u svim elektronskim i štampanim medijima u Crnoj Gori i Srbiji jer je povredila prava ličnosti Vladimira Popovića svojim tvrdnjama o njemu na konferenciji za novinare 26. juna 2014. godine, što ona do dan-danas nije učinila.

⁸² „Čalović lažno optužila Bebu Popovića“, *E-novine*, 21. april 2015. (<http://www.e-novine.com/region/region-crna-gora/119366-alovi-lano-optuila-Bebu-Popovia.html>; pristupljeno 21. avgusta 2015).

⁸³ „Medijski savjet za samoregulaciju (MSS) ocijenio je u svom izvještaju (mart-april 2013) da je u aferi Ivanišević 'po prvi put u istoriji crnogorskog novinarstva na tako eksplicitan način izvještavano o aspektima privatnosti neke javne ili političke ličnosti, te da u tom smislu, predstavlja i presedan'. Medijski savjet je 'takođe ocijenio da je tekstom autora Marka Milačića 'U(DRI) muški' objavljenom na portalu *Vijesti* i u dnevnom listu *Vijesti*, 2. aprila, crnogorsko novinarstvo dotaklo dno u čaršijskom kopanju po intimi nekoliko poznatih crnogorskih političara. U 'transkriptu' izmišljenog telefonskog razgovora između premijera Đukanovića i Ivaniševića, navedena su stvarna imena nekoliko poznatih crnogorskih političara, uz mnoštvo neukusnih, neprikladnih i krajnje neumjesnih detalja koji se tiču njihovog privatnog života'“ (Radončić, Š., *Anatomija jedne hajke*, OKF, Cetinje, 2013, str. 260–261).

tanje samo po sebi neprimereno da se na njega odgovori bilo sa „da“ ili sa „ne“, kako su to tvrdili iz MANS-a, pravdavajući tako svoju ćutnju od deset dana dok nisu smislili kako će skrenuti pažnju s devijantnog ponašanja svoje direktorke? Ili je pak stvar u činjenici da je takvo pitanje u froj dovskom smislu reči postalo tabu upravo zbog toga što već sama pomisao da bi na isto moglo biti odgovoreno sa „da“ izaziva paniku, strah i nesnosno uznemirenje kako kod onoga koji to pitanje treba da postavi, tako i kod onih koji ga slušaju? Ne potiče li istinski užas i nepodnošljiva nelagodnost koju, u trenutku dok nesrećni Uskoković glasno postavlja to zabranjeno pitanje, osećaju svi koji ga potiskuju, od toga da se, štiteći osobu koja je evidentno na snimku, u stvari samo svim silama trude da na površinu ne izbije nekontrolisana, ubilačka mržnja prema prirodi užitka koji je Čalovićeva sebi dozvolila da iskusi – prema transgresiji koju je počinila? Nije li za Frojda izraz nužnog licemera kulture i ugladenosti upravo u imperativu da odgovor na jedno takvo pitanje zauvek mora ostati u sferi javne tajne?

KO STOJI IZA EKIPÉ KURIRA?

Hajka protiv bivšeg sekretara Biroa za komunikacije s medijima u vladi Zorana Đinđića širi se u Srbiji 2014. godine na sledeći način: tri dana nakon konferencije koju je održala Čalovićeva, 29. juna, konačno pada dogovor, koji je uključivao i obećanje o nenapadanju, da Vladimir Popović gostuje u emisiji *Utisak nedelje* kod Olje Bečković, koja će ujedno biti poslednja koju će ova snimiti; zvaničan povod za emisiju je smena Rodoljuba Milovića s mesta načelnika UKP devet dana ranije i kampanja koju u to vreme tabloid *Kurir* vodi protiv Mila Đukanovića i Popovića. Nezvanično, razlog pozivanja gosta u studio *TV B92* jeste da se on diskredituje pomoću kombinovanih motiva iz palete trinaestogodišnjeg medijskog linča koji se vodi protiv njega, što je rezultovalo time da ponašanje voditeljke te večeri bude jedno od najneprofesionalnijih u čitavoj njenoj voditeljskoj (ne novinarskoj) karijeri.

Tako pod uticajem Vanje Čalović, ćerka Matije Bečković, uprkos objašnjenju Popovića da nema nikakve veze s postavljanjem porno-snimka na internet i da je za njega saznao kada i 700 ostalih na čije je adrese bio poslat snimak, u nekoliko uzastopnih navrata ignoriše njegove odgovore i nastavlja da ga optužuje usiljenije nego ikad čak i za to da ga je on i snimio, što se nije usudila da tvrdi ni protagonistkinja iz kompromitujućeg spota, pokušavajući time da umet-

ne u Popovićeve reči nešto što on nije ni rekao, i jasno stavljajući do znanja čitavom auditorijumu s kakvim predubedenjem i namerama je pozvala gosta u emisiju. Popović je objasnio da je, nakon što je pogledao snimak, januara 2014. godine, zbog licemera tobože „humanitarne aktivistkinje“ i „borca za ljudska prava“ sa zadovoljstvom prosleđivao imejl koji je dobio svima koje zna. Takođe je rekao da je na poslednjim izborima u martu 2014. godine glasao za Srpsku naprednu stranku i da je Aleksandar Vučić jedini političar koji je pokazao da je promenio svoju politiku u odnosu na onu čiji je nekada bio deo. Onako kako je Vanja Čalović postala „najhrabrija žena“ prema mišljenju američke ambasade u Podgorici kada je za svoju sramotu optužila Mila Đukanovića, slično je i Olja Bečković, nakon što je za svoj doprinos ukidanju sopstvene emisije i jednostranog raskida ugovora od strane poslodavca okrivila Aleksandra Vučića, dobila orden Legije časti u rangu viteza, koji joj je 30. aprila 2015. godine uručila Ambasada Francuske u Beogradu.⁸⁴

Desetak dana uoči emitovanja emisije, nakon što je uz pomoć kartelski organizovane skupine podgoričkih urednika i direktora medija – Milke Tadić Mijović, Mladena Milutinovića i Željka Ivanovića – optužio crnogorskog premijera, Biberovog „Makijavelija“, da želi medijski da zagošpodari Srbijom, zbog čega bi Vučić trebalo da se pričuva, *Kurir* se sa Đukanovića ustremkuje na Popovića zbog izjave koju je ovaj dao *Danasu* u vezi s udruživanjem „tzv. boraca za ljudska prava i fašista“ i „atmosfera koja podseća na 2003. godinu“, ali i podataka koji su se pojavili na portalu *E-novine* Petra Lukovića, bliskom Vladimiru Popoviću, o udruženju medijskih ko-

84 Upravo će deo o samodoprinusu i ponašanju Olje Bečković koje je tek na kraju dovelo do raskida ugovora u budućnosti medijski biti potisnuto i preokrojeno pitanjem koje je, posle mnogih, 4. marta 2016. godine ponovila i Branka Dimitrijević, supruga pokojnog Vojina Dimitrijevića, dugogodišnjeg direktora Beogradskog centra za ljudska prava, u jednom od, kako idejno tako i stilski, upadljivo dekadentnijih tekstova na sajtu *Peščanik*, pod nazivom „Sećate li se devedesetih?“. „Treba pronaći onog volšebnog svemoćnog vlasnika B92 koji, kao vlasnik, ima interes da ukine jednu od najkomercijalnih emisija na B92 – jer Vučić s tim ‘nema nikakve veze’, to je odluka vlasnika, je li?“ Pitanje pak koji bi vlasnik vratio u program voditeljku koja je ideju prelaska na drugi kanal do te mere ispolitizovala da je nanela nepovratnu štetu kako vlastima, tako i toj medijskoj kući, javno ih i s visine ponižavala, verujući da je toliko bitna, i time još više provocirala vlasnika – nikom više ne pada na pamet da ga postavi.

laboratora koje stoji iza teksta u tom tabloidu. Tako nastaju prilozi „RAZOTKRIVEN: Kurir isterao Bebu na čistač!“, od 18. juna, i „BEBA ŠIRI STRAH: Kurir optužen da sprema ubistvo premijera Vučića!“, od 19. juna, u kojem uspaničena redakcija *Kurira* traži od nadležnih organa da provere podatke koji se pojavljuju na *E-novinama*, ne usuđujući se decido ni da napiše ime tog internet portala. Kada je po povratku iz posete Sloveniji Vučić izrazio slaganje sa Đukanovićem i Popovićem i sutradan zbog smene Milovića, koji je bio glavni logističar kampanje u *Kuriru*, organizovao konferenciju za novinare u Vladi Srbije, novinarka ovog tabloida postavila je premijeru neobično pitanje – da li će ih zaštititi od napada kojima su izloženi – kao da upravo na tom pitanju treba da se prelomi odnos srpske politike prema Crnoj Gori. U međuvremenu, redakcija ovog lista falsifikuje deo Vučićeve izjave u kojoj je, misleći na to da su ovakve stvari koje radi *Kurir* moguće samo u zemljama poput Srbije, rekao da je u Srbiji „uvek bilo teže i drugačije baviti se politikom nego u Sloveniji“ – u: „uvek bilo teže i drugačije baviti se politikom nego u Crnoj Gori“, potpuno menjajući značenje, koje sada sugerše da je u Crnoj Gori mnogo lakše baviti se politikom kada je ona uvezana sa kriminalom.

Za to vreme, *E-novine* pišu o nizu povezanih lica koja stoje iza čitavog projekta u *Kuriru*, listu koji nedovoljno upućeni istovremeno proglašavaju da je pod kontrolom Aleksandra Vučića: o crnogorskom tajkunu Dušku Kneževiću, načelniku UKP Rodoljubu Miloviću, njegovoj sekretarici i ličnoj partnerki Mariji Nenić, Tihomiru Trišiću, Vladimiru Božoviću i Tatjani Vojtehovski. Nekadašnja novinarka Marija Nenić radila je 2009. godine na kanalu *TV B92* policijsku emisiju *Patrola*, da bi zatim sa istom prešla na *RTS*, u kojoj je pravila priče o policijskim akcijama i promovisala Upravu kriminalističke policije. Na predlog Milovića, povukla se iz novinarstva da bi postala jedan od glavnih operativaca za vezu između UKP-a i medija. Pandan ovoj je današnja emisija *Dosije* na *TV Prva*, koju vodi Mašan Lekić, koji je povodom uspeha svoje emisije napomenuo kako je najpre morao da osvoji poverenje UKP-a i Milovića; rezultat testa takvog poverenja bila je epizoda o „narko-klanu“ Darka Šarića, u kojem su ključni protagonisti emisije morali biti korumpirani ili novinari-u-neznanju Stevan Dojčinović i Miloš Vasić. *Kurir* je 2009. godine pisao o tome da je protiv Marije Nenić podneta krivična prijava zbog nelegalne izgradnje višespratnice na adresi Sanska 43 u beogradskoj opštini Voždovac, dok se zakonski vlasnik zemljišta od tri ara na kojoj se nalazi zgrada od pet spratova vodi kao

lice koje je nestalo i za koje se tvrdi da nikada nije uspeo da dobije dozvolu za gradnju.⁸⁵ Tatjana Vojtehovski, nekadašnja voditeljka emisije *Trenutak istine* na *TV Pink*, vlasnica PR agencije Vojtehovski communications i u to vreme potpredsednica firme Adria Media d. o. o., angažovana je od strane Aleksandra Rodića u odbranu i zaštitu *Kurira* na društvenim mrežama, na kojima omalovažava Vladimira Popovića i njegove saradnike, istovremeno krijući da radi za žutu štampu.

UDBAŠ IZ STUDENTSKOG GRADA

Ništo živopisniju biografiju ima Vladimir Božović, generalni inspektor MUP-a u vreme vlasti Vojislava Koštunice i tadašnji član Srpskog pokreta obnove. Upamćen je po popularizovanju izveštaja Generalnog inspektorata MUP-a iz marta 2005. godine povodom istražnih radnji (akcija „Splav“) u slučaju Makine grupe osumnjičene za ubistvo policijskog generala Boška Buhe, 10. juna 2002. godine. Ovaj izveštaj predstavljao je epilog oslobođajuće presude od 19. novembra 2004. godine toj kriminalnoj grupi usled „nedostatka dokaza“ – s ciljem da se najbliži Đinđićevi saradnici poput Čedomira Jovanovića, Nenada Milića, Zorana Janjuševića i general-majora policije Milana Obradovića optuže za iznuđivanje iskaza protiv Željka Maksimovića Make. „Suđenje ubicama Boška Buhe je propalo zbog toga što je to bilo potrebno da bi se kompromitovao specijalni tužilac Jovan Prijić, a mi kriminalizovali pred sveđenje u procesu optuženima za ubistvo Zorana. Suštinski bi se time srušila optužnica za 12. mart. Da, baš je to bio plan. Prvo srušiti Prijića odbacivanjem optužbe i puštanjem na slobodu ubica generala Buhe. Potom, na osnovu koordiniranih izjava Legije i članova Makine grupe, planirana su naša hapšenja uz prateću sumnju da je i slučaj Đinđić režiran kao i slučaj Buha. Time bi bili srušeni i jedan i drugi proces, a mi bismo na optuženičkoj klupi zamenili mesta s tim kriminalcima“, piše u svojoj knjizi Čedomir Jovanović.⁸⁶ Što se tiče uloge koju je u javnosti imalo ovo ubistvo, Dušan Mihajlović ga potpuno izjednačava s ubistvom Momira Gavrilovića: „Sa ove kratke vremenske distance, mogu da kažem da za ubistva Momira Gavrilovića i Boška Buhe nisu pronađeni kriminalni motivi. Zato osnovano sumnjam da su izvršena u istoj

⁸⁵ „Patrola za pljačku“, *Kurir*, 19. jul 2009.

⁸⁶ Jovanović, Č., *Moj sukob s prošlošću: Srbija 2000–2005*, Dan graf, Beograd, 2005, str. 144–145.

funkciji – funkciji destabilizacije vlasti u Beogradu. Oba atentata su zato i imala političke efekte – doveli su do daljeg produbljivanja postojećih raskola u okviru vladajuće strukture. Uz to, obe likvidacije, koje su obavljene usred Beograda, pomogle su srpskoj mafiji i njenim portparolima i 'advokatima' da većom manipulacijom i medijskom hajkom zamene teze – na stub srama umesto podzemlja stavljani su policija i njen ministar.⁸⁷

Začetak kompromitacije policijskih nalaza tokom akcije „Splav“ dešava se ubrzo nakon ukidanja vanrednog stanja, 21. maja 2003. godine, kada u Cvijanovićevom listu *Blic News* izlazi tekst pod naslovom „Legija i Šiptar podmetnuli Buhine ubice“, s poentom da je policija tendenciozno uhapsila pogrešne ljude. Tu dezinformaciju Cvijanoviću dostavlja Goran Živaljević, tadašnji zamenik načelnika BIA, koji se na taj način sveti zbog određenih operativaca BIA uhapšenih tokom akcije „Sablja“, a zbog teksta koji je pod pseudonimom „Petar Kovačević“ napisao Cvijanovićev dugogodišnji saradnik Jovica Krtinić, lice takođe odgovorno za podmetanje lažne informacije u listu *Reporter* o spisku 362 policajca koje traži Haški tribunal, MUP Srbije podneo je krivičnu prijavu protiv ovog novinara i njegovog urednika.⁸⁸ Nekoliko meseci kasnije, listovi *Kurir* i *Glas javnosti*, u vlasništvu Radisava Rodića, oca budućeg vlasnika kompanije Adria Media Group Aleksandra Rodića, optužuju „zemunski klan“ za ubistvo Boška Buhe. Posle dolaska na vlast Vojislava Koštunice i obećanja da će se preispitati optužnica za atentat na Zorana Đinđića, kao i rad Biroa za komunikacije sa medijima (treća tačka u koalicionom sporazumu), pojavljuje se izveštaj Generalnog inspektorata policije iz 2005. godine, koji se oslanja na koncepcije iz pomenutih tekstova i koji je delo udruženih snaga Ace Tomića, Radeta Bulatovića, Zorana Stojkovića i Dragana Jočića, dok je potpis na njega stavio Vladimir Božović. Ova ekipa ljudi iskoristiće uzajamne razmirice dve kriminalne bande da ih obe fokusira na treću partiju, koju su spremni da mrže više nego jedni druge – Vladu Zorana Đinđića – s neposrednim ciljem da ljude bliske pokojnom premijeru optuže za krivična dela, pa makar ona podrazumevala i umešanost tih istih kriminalaca koji ih za to optužuju.

87 Mihajlović, D., *Povlenske magle i vidici. Tom 2: Zapisi i kazivanja o životu i politici posle 5. oktobra 2000*, NEA-Beograd, Beograd, 2005, str. 343.

88 Popović, V., *Željko Cvijanović – Novinar u civilu*, YU-COM, Beograd, 2007, str. 42.

Činjenice o ovom događaju su sledeće: operativci BIA i beogradskog SUP-a hapse u nedelju 27. oktobra 2002. godine ujutro, u mestu Krnješevci kod Pećinaca, Nikolu Maljkovića iz Beograda, zbog sumnje da je ubio generala Buhu. Istog dana pripadnici GSUP-a i MUP-a Srbije helikopterima sleću u Beli Potok, ispod Avale, na imanje Dragana Ilića zvanog Limar, na kojem pronalaze skriveni arsenal oružja – dve zolje, puškomi-traljez, kalašnikov, pištolj, kao i ukradeni automobil, maske za lice i oko dvesta hiljada evra i tamo zatiču pripadnika Državne bezbednosti Srbije Dragana Alijevića.⁸⁹ Dva dana kasnije, istražni sudija pušta Ilića da se brani sa slobode, a na njegovo imanje oko 21 sat upadaju maskirana lica, odvođe ga na nepoznato mesto, muče ga i teraju da prizna da je učestvovao u ubistvu zajedno sa ostalim osumnjičenima. Ilić, Maljković i Vladimir Jakšić će u Božovićevom izveštaju, premda su se na suđenju sve vreme branili ćutanjem, za iznuđivanje iskaza i mučenje optužiti pripadnike „zemunskog klana“, Milorada Ulemeka, Dušana Spasojevića i ostale, dok će među prisutnima označiti i Milorada Bracanovića, Milana Obradovića, Slobodana Pažina, kao i navedene političare, pa čak i samog premijera Zorana Đinđića, po čijem je nalogu sve to navodno i rađeno. Takođe će tvrditi da postoji snimak iznuđene izjave, da se ona nalazi kod Bracanovića, ali se takav do dana današnjeg nije pojavio na sudu kao dokazni materijal.⁹⁰ Milorad Ulemek naknadno je priznao da je mučio Ilića, udarajući ga ašovom po leđima, sa predumišljajem da optuži Čedomira Jovanovića da je to radio po njegovom nalogu; Ilić je 20. maja 2011. godine podneo Prvom osnovnom sudu u Beogradu tužbu protiv Ulemeka, Bracanovića

89 Mihajlović, D., *Povlenske magle i vidici. Tom 2: Zapisi i kazivanja o životu i politici posle 5. oktobra 2000*, NEA-Beograd, Beograd, 2005, str. 341.

90 Jedini snimak koji se pojavio na sudu nije imao direktne veze sa ubistvom Buhe, ali je i te kako svedočio o tome da su planovi Makine grupe bili kriminalni: „U ponedeljak po podne pozvani smo Zoran i ja kod Bracanovića. Pustio nam je kasetu na kojoj se čula osoba za koju su nam rekli da se zove Maka, kako razgovara sa svojom sestrom. Znali su da nam je pojačano obezbeđenje, ali su svoju šansu videli u napadu na Zoranovu porodicu. U razgovoru, u kojem su umesto imena izgovarane šifre, bilo je jasno na koga su mislili kada su govorili o 'ženki i mladuncima koje treba sašiti', kad već ne mogu 'Zriku'. Dok smo u zadimljenoj prostori-ri tupo gledali ispred sebe, najmanje nam je bilo potrebno pojašnjenje onog što smo čuli“ (Jovanović, Č., *Moj sukob s prošlošću: Srbija 2000–2005*, Dan graf, Beograd, 2005, str. 143).

i Pažina zbog prekoračenja službenih dužnosti, iako nije jasno kako se Ulemek može teretiti za ovo krivično delo, s obzirom na to da je u to vreme već bio penzionisan.

Dušan Spasojević, kojem je Makina grupa trn u oku i rival u kriminalnim poslovima, kontaktira policiju ubrzo nakon ubistva Buhe, tvrdeći da ima sve podatke o tome ko ga je ubio, a šest dana pre hapšenja pomenutih izjavu u policiji daje Slobodan Resimić, ispostaviće se takođe u vezi sa „zemunskim klanom“ i lice umešano u otmicu narko-dilera Suada Musića,⁹¹ kao i u pisanje pisama koje je radi kompromitacije svog tadašnjeg supruga, budućeg svedoka saradnika, potpisivala Ljiljana Buha,⁹² a koji će postati glavni svedok tužilaštva u suđenju osumnjičenima za ubistvo Boška Buhe. Specijalni tužilac Jovan Prijčić na dan oslobađajuće prvostepene presude Makinoj grupi, 18. novembra 2004. godine, upućuje pismo tadašnjem načelniku Javne bezbednosti MUP-a Srbije generalu Miroslavu Miloševiću, jednom od najbližih saradnika Vladimira Božovića, u kojem optužuje određene krugove unutar policije za prevaru, jer su lažno predstavili integritet svedoka Resimića, na čiji se iskaz tužilaštvo oslonilo, tvrdeći da su manipulacije sa svedokom „potpuno kompromitovale predmet i dovele do oslobađajuće presude“. On je zahtevao i da se iz budućih radnji izuzme upravo generalni inspektor MUP-a Vladimir Božović, bivši zaposleni u advokatskoj kancelariji Borivoja Borovića, advokata koji zastupa okrivljene u ovom postupku.⁹³

Nikola Maljković, koji je oslobođen optužbe da je ispalio smrtonosne hlice u generala Boška Buhu, osuđen je na tri i po godine zbog posedovanja oružja koje je pronađeno u stanu njegove majke Mirjane Maljković, i to „hekler“, automatska puška, pištolj marke „sig“, dve ručne bombe i gomila metaka, dok je Dragan Ilić Limar osuđen na četiri godine zatvora zbog posedovanja arsenala oružja i municije. Bivši Vrhovni sud je 28. oktobra 2005. godine ukinuo oslobađajuću presudu za ubistvo policijskog generala i naložio novo suđenje, koje još uvek ne može da počne jer su glavnooptuženi Maksimović, Maljković i Jakšić u bekstvu. Dragan Ilić danas je predsednik mesne zajednice Beli Potok i član Srpske napredne stranke (SNS). Vladimir Božović i njegov kolega Miroslav Milošević, svo-

jevremeno autor poznate rečenice da je optužnica za ubistvo premijera Đinđića „na staklenim nogama“, nalaze se u Glavnom odboru iste stranke iz interesa koji narušavaju njen i integritet njenog predsednika Aleksandra Vučića.

Advokat Borivoje Borović bio je jedan od onih koji su, zajedno s ministrom pravde Zoranom Stojkovićem, vodili diskreditaciju političkih protivnika i oštro se zalagali za ukidanje Specijalnog suda, deleći mišljenje da je takav formiran isključivo kao posledica uvođenja vanrednog stanja i akcije „Sablja“, koje je osporavao, pa tako 23. marta 2004. godine za list *Balkan* izjavljuje: „Posebno odeljenje za borbu protiv organizovanog kriminala pod hitno treba ukinuti. Zbog malog broja predmeta koji se vode pred ovim sudom postaje očigledno da su to bila suđenja pokrenuta zbog političke potrebe odlazeće vlasti. Na drugoj strani, poslednjih godinu dana kao i da ne postoji organizovani kriminal u Srbiji jer ne postoje novi predmeti. Očekujem da će istovremeno sa ukidanjem ovog suda i mnogi čelni ljudi iz vrha MUP biti uhapšeni jer je inicijativa za vođenje mnogih postupaka, suprotno zakonu, potekla upravo od njih.“ U naslovu priloga preudicira se odluka koja nije, niti je do dan-danas doneta: „Ukida se Specijalni sud i ispituju se čelnici Specijalnog tužilaštva i MUP“. Borović je imao i ulogu u aferi „Nacional“, jer ga je, navodno, angažovao Ratko Knežević, da bi 2001. godine dostavio pismo srpskim medijima u kojem Knežević, obraćajući se tadašnjem predsedniku Crne Gore Milu Đukanoviću, tvrdi da nema nikakve veze s tekstovima koji su se pojavili u hrvatskoj *Republici i Nacionalu* i iznosi tvrdnje da mu Stanko Subotić pretili da će da ga ubije. Osam godina kasnije, isti dokument pribavljen je od strane USKOK-a u Zagrebu radi rasvetljavanja svih okolnosti u vezi s ubistvom urednika *Nacionala* Ive Pukanića. Početkom 2015. godine, gostujući u emisiji *Teška reč* na *TV Pink*, Borović je branio politička stanovišta četničkog vojvode i haškog optuženika Vojislava Šešelja.

Tako Božović početkom 2014. godine pokušava da uspostavi kontrolu nad *Kurinom*, kao član SNS-a lažno tvrdeći da za to ima dozvolu premijera, zbog čega dotadašnji urednik Saša Milovanović napušta redakciju, a impresum tog lista drastično se menja dovođenjem novih podobnih novinara. Božović je još od dana kada je bio smešten u Studentskom gradu počeo da radi za službu bezbednosti, sprovodeći u delo naloge novobeogradskog detašmana RDB-a, koji je zauzvrat u foci zadržao krivične prijave protiv njega s početka devedesetih i tako ga sačuvalao višegodišnje zatvorske kazne, obezbedio mu diplomu Pravnog fakulteta i advokatsku

91 Novaković, M., *Otmice Zemunskog klana*, Novosti, Beograd, 2013, str. 281.

92 Novaković, M., *Državo, ruke uvis!*, Vukotić media, Beograd, 2014, str. 69.

93 Vasić, M., *Atentat na Zorana Đinđića*, Narodna knjiga, Beograd, 2005, str. 280-281.

titulu nakon izrežiranog aranžmana u kancelariji Borivoja Borovića. Upravo će on, koji je, prema tvrdnjama Čedomira Jovanovića, odgovoran za raspad Srpskog pokreta obnove i s tim ciljem ubačen u tu stranku – spojiti Milovića i svog bliskog prijatelja iz Crne Gore Duška Kneževića i time omogućiti izlazak teksta koji se potom pretvorio u hajku protiv Vladimira Popovića, čemu se najzad priključuje *Politika* s Ljiljanom Smajlović i njenom odanom službenicom Jelenom Cerovinom.⁹⁴

SVE JE ISTO SAMO BIROA NEMA

Dan uoči konferencije za novinare koju je Vanja Čalović održala u Podgorici, zaplašena zbog Vučićeve reakcije posle pokušaja kompromitovanja Đukanovića, redakcija *Kurira* 25. juna 2014. godine objavljuje da joj je sajt pod hakerskim napadom, a Aleksandar Rodić instrumentalizuje Asocijaciju medija i NUNS da pod hitno izdaju saopštenja o specijalnoj važnosti da se otkrije ko napada taj tabloid. Sutradan premijer Vučić izjavljuje da, prema podacima visokotehnološkog odeljenja MUP-a, iza napada stoje lica iz Zagreba i Rijeke koja su kao članovi navijačkih grupa bila nezadovoljna *Kurir*ovim izveštavanjem sa meča Hrvatska–Meksiko na Svetskom prvenstvu u Brazilu koje se tada igralo.⁹⁵ Zbog toga što su *E-novine* razotkri- le uzajamno povezana lica koja sastavljaju manipulativne tekstove u *Kuriru*, ovaj list 26. juna na naslovnici stavlja natpis „Neverovatno, on je neuništiv: Beba opet vuče konce po Srbiji?“ iz kojeg se tačno raspoznaje da je njegov kreator nastavljala kampanju koja se protiv Popovića vodila za vreme vlade Zorana Đinđića, kao i nakon njegovog ubistva, s ciljem da se Đinđićevi saradnici potpuno diskvalifikuju, optužnica obori, a uvođenje vanrednog stanja i akcija „Sablja“ prikažu kao masovno kršenje ljudskih prava – što se potpuno uklapa u profil Vladimira Božovića; mete u tekstu su ovoga puta članovi Popovićeveg Instituta za javnu politiku.

Time što je optužila Popovića da stoji iza postavljanja njenog zoofilnog videa na internet, Čalovićeva daje šlagvort *Kuriru* da u izdanju od 27. juna drugi dan uzastopce na naslovnu stranu stavi Popovića i dva momenta se instantno objedinjuju; ne samo što se, kao i u slučaju Olje Bečković, oberučke prihvataju optužbe koje iz-

nosi osramoćena direktorka MANS-a, nego se to povezuje i s napadima na *Kurir*ov sajt, ne mareći više ni za Vučićevo objašnjenje od prethodnog dana, pa tako nastaju čak tri teksta – „ČALOVIĆ: Beba objavio u Informeru sramnu montažu seksa žene sa psom!“, „Kurir napadnut zbog odbijanja da učestvuje u monstroznim planovima Vladimira Bebe Popovića“ i „MEDIJSKI MRAK: Treći pokušaj centara moći da ugase Kurir!“. Idejni tok manipulacije je sledeći: iskoristiti mejl od 31. januara 2014. godine koji je Popović uputio *Kuriru*, prosledivši snimak Vanje Čalović koji je dobio; predstaviti ga kao nalog da se to objavi u tom mediju; pa pošto je *Kurir* „odbio da ga objavi“, proglasiti da je „medijski mag, koji je moćan kao da je ponovo imenovan za šefa vladinog biroa za medije“ (prebacivanje Vučiću) strašno ljut i da se sada sveti tako što obara sajt. Budući da pribegava ovom metodu, odgovoran je i za ostale slučajeve tzv. cenzure na internetu koji deo javnosti pripisuje Aleksandru Vučiću i zbog toga, baš kao što ga je svojevremeno Đinđić „oterao“ jer se služio „nedozvoljenim metodama“ iza njegovih leđa, tako isto treba da postupi i Vučić i time prekine svaku saradnju s njim.

Posle emisije *Utisak nedelje*, kampanji *Kurira* priključuje se i list *Blic*, gde specijalan zadatak da se služi neistinama u vezi s Popovićem iz resantimana prethodne decenije, pod mentorstvom Svetomira Marjanovića, dobija nekadašnja novinarka rubrike 'Beogradska hronika' Lana Gedošević, zatim nedeljnik *Vreme* s Milošem Vasićem, Dragoljubom Žarkovićem i Jovanom Gligorijević, kao i *Politika*, kojoj se uz Ljiljanu Smajlović pridružuje još jedan dobro poznati medijski atentator iz vremena Koštunice – Miša Đurković. Podgoričke *Vijesti* prenose sve navode iz Popovićeveg gostovanja koji mogu da se iskoriste protiv Mila Đukanovića,⁹⁶ pa tako i neistinu da je sagovornik ustvrdio da crnogorski premijer kontroliše tamošnje izdanje *Informera*, koju je zatim pod pretnjom tužbe novinar tog lista Neđeljko Rudović bio prinuđen da demantuje. Istu laž u svojoj knjizi iznosi i Stevan Dojčinović iz CINS-a, s namerom da pokaže kako snimak zoofilije nije mogao dospeti u medije bez saglasnosti Đukanovića i na taj način daje doprinos odbrani svoje kolegice iz matičnog OCCRP-a – Vanje Čalović.⁹⁷ Na jednoj od konferencija za novinare, upitan šta misli o Vladimiru Popoviću i kako komentariše pojedine navode iz emi-

94 Jovanović, Č., *Moj sukob s prošlošću: Srbija 2000–2005*, Dan graf, Beograd, 2005, str. 146–147.

95 „VUČIĆ: Portal Kurira napali su navijači iz Hrvatske!“, *Kurir*, 26. jun 2014.

96 „Popović otkrio ko je šef medijske mafije“, *Vijesti*, 1. jul 2014.

97 Dojčinović, S., *Šarić: kako je balkanski kokainski kartel osvojio Evropu*, Samizdat, Beograd, 2014, str. 262.

sije *Utisak nedelje*, premijer Srbije Aleksandar Vučić izjavio je da ne želi da učestvuje u hajci koja se vodi protiv tog čoveka.

AFERA DUGA

Šta je, dakle, ono što ovde neumitno povezuje Jovanu Gligorijević sa Mišom Đurkovićem, dva antipoda po svim mogućim – vrednosnim, životnim, koncepcijskim, orijentacionim i ideološkim kriterijumima? Ništa drugo nego predstava o jednom jedinom označitelju i nagoni sunovrat u kojem se iz odnosa prema tom označitelju može očitati njihovo celokupno današnje političko delovanje. Još jedna iz grupe dekadentnih feministkinja, Gligorijevićeva je, baš kao i Dušan Mašić, Slaviša Lekić, Slobodan Georgijev, Ratko Femić, Jelena Sotirović, Vesna Pešić, Bojana Maljević, Radina Vučetić i ostale „koze na štiklama“⁹⁸ u društvenoj mreži Twitter pronašla zgodan ventil za sve ono što nije dozvoljeno ni zarad prividnog poštovanja kodeksa napisati u novinama. Dok opsesivno omalovažava i vređa Popovića i njegove saradnike iz Instituta za javnu politiku, sprda se uz neretko seksualne aluzije, ova novinarka postaje poznatija po ispadima u virtualnom prostoru nego po tekstovima koje s pozicije članice Upravnog odbora NUNS-a piše za *Vreme*. Ipak, u članku od 3. jula 2014. godine, u kojem se postavlja kao advokat „žrtve“ Vanje Čalović, a na

98 Reč je o nazivu naloga Vanje Bahilj, lica sa preko 130.000 pratilaca na Twitteru i predvodnici grupe politički agresivnih i vulgarnih tviteraša, u koje spadaju i gorepobrojani. Vanja Bahilj je radila kao jedna od voditeljki jutarnjeg programa *Naše jutro* na TV B92, dok joj je otac bio jedan od direktora u Delta Holdingu, kompaniji u vlasništvu Miroslava Miškovića, i poreklom iz Bosne i Hercegovine. Jedan od njenih posebno degutantnih tvitova predstavlja predlog udovici Omera Mehića, tragično nastradalog pilota helikoptera koji se srušio 13. marta 2015. godine, kod kojeg je pronađena nedozvoljena količina alkohola u krvi, da se oblepi eksplozivom, uputi u kabinet ministra vojske Bratislava Gašića i upita ga za njegov nivo alkohola u krvi. U ovom tvitu od 3. aprila 2015. godine nehotice se potkrao rasistički motiv koji muslimansko ime pilota povezuje sa predstavom o ženama, bombašima-samoubicama na Bliskom istoku. Kao odgovor na tekst u *Informeru* u kojem nema ni reči o bilo čijoj nacionalnoj pripadnosti, Vanja Bahilj je *post festum* projektovala svoj postupak: „Ne znam gde vi ovde vidite poziv na terorizam? Osim ako ste krcati predrasudama pa u svakom muslimanu vidite teroristu?“ („NEVEROVATNO, ALI ISTINITO! Voditeljka TV B92 poziva na terorizam!“, *Informer*, 7. april 2015).

koji će godinu dana kasnije, 9. jula 2015, referirati i u tekstu malicioznog naslova „Prava žena na način Bebe Popovića“, apostrofirajući njene zasluge za „kritiku vlasti“, i isključivo u tom ključu posmatra sporni snimak – kao odgovor Mila Đukanovića na njen aktivizam. Pitanje morala u klipu ponovo je izbegnuto: „U tom smislu, slučaj Vanje Čalović mogao bi da bude pokazna vežba ili, pak, savet javnom mnjenju u Srbiji: usudite li se da kritikujete vlast, ovako ćete proći, ako vam ne iskopamo nešto prljavo – izmislićemo.“ Ovim je novinarka, koja s vremena na vreme piše i za pojedine crnogorske medije, elegantno preko Popovića povezala Srbiju i Crnu Goru i ujedno priznala kooperaciju i egzistenciju jedinstvenog medijskog fronta protiv dva premijera, sve verujući da Vanja Čalović seksualno ne zlostavlja svoje pse.⁹⁹

Tako na tribini „Oslobodi medije“, koju radi promocije „kampanje koja se vodi protiv BIRN-a“ 12. februara 2015. godine u saradnji s Kućom ljudskih prava organizuje BIRN, Gligorijevićeva s direktnim predumišljajem unosi svoj omiljeni označitelj u niz: „Sve ovo što se dešava, napadi na BIRN, slučaj Saše Jankovića, ja u svemu tome prepoznajem rukopis Bebe Popovića koji je naprasno postao blizak saradnik Vlade Srbije i *namad se da ne podležem tužbi ako kažem* da je to čovek koji je od šefa Biroa za komunikacije došao do toga, *slobodno mogu da kažem*, da je postao prvosveštenik hrama medijskog beščašća“¹⁰⁰ (kurziv, *aut.*). Interesantno je da ova izjava veoma podseća na reakciju Koštuničinog ministra pravde Zorana Stojkovića od 10. septembra 2004. godine, kada je u izjavi za B92 povodom teksta Miloša Vasića o transkriptima razgovora Dejana Milenkovića Bagzija i njegove advokaticе Biljane Kajganić izjavio, uz jasnu insinuciju na Popovića: „Tekst tog razgovora, polupismeno napisanog, je prepoznatljiv. Povadite sve izveštaje iz vremena ‘Sablje’, videćete kako su izgledali brifinzi. Uostalom, ja sam branio Aleksandra Tijanića, pa sam video sličnu stvar, potpuno prepoznatljiv tekst, mogao je novinar ili taj advokat koga oni angažuju bar malo da ga preradi.“¹⁰¹ Dakle, baš kao i

99 „Mehanizam jedne diskreditacije“, *Vreme*, 3. jul 2014.

100 „Drhtulja rukopisa“, *E-novine*, 15. februar 2015. (<http://www.e-novine.com/entertainment/entertainment-izjava-dana/116518-Drhtulja-rukopisa.html>; pristupljeno 24. avgusta 2015).

101 „Tabloidi u službi mafije na vlasti“, *E-novine*, 27. novembar 2010. (<http://www.e-novine.com/feljtton/42623-Tabloidi-slubi-mafije-vlasti.html>, pristupljeno 18. septembra 2015). Šest meseci posle ove izjave, Stojković će se ispraviti: „Ja još nisam ni znao da postoje ti

u *Kuriru*, i ovde, isto kao i pre četrnaest godina, označitelju Vladimir Popović počinju da se pridaju abnormalna svojstva onipotentnosti.

Pored toga što je kao jedno od najisturenijih lica NUNS-a popularizovala kampanju o cenzuri u Srbiji, vodila proteste i čitala proglase povodom prestanka emitovanja emisija *Utisak nedelje*, *Sarapin problem* i *U centru*, Jovana Gligorijević ostaće upamćena po aferi „Duga“ čiji je glavni inicijator, podstrekač i kreator. Ova afera, premda na prvi pogled deluje insignifikantno, veoma je bitna za razumevanje aktuelnih medijskih potresa u Srbiji jer upadljivo raskriva porive naznačene medijske grupacije koncentrisane oko NUNS-a. Nagrada „Duga“, koju povodom 17. maja, Međunarodnog dana borbe protiv homofobije i transfobije, dodeljuje organizacija Gej strejt alijansa (GSA), ustanovljena je 2013. godine s ciljem „da podstiče i afirmiše promociju i zaštitu osnovnih ljudskih prava LGBT osoba u Srbiji, kako od strane državnih i lokalnih institucija i organa, tako i od strane društva u celini“¹⁰². Prve godine nagrada je otišla u ruke Odeljenju za rad sa zajednicom MUP-a Srbije, dok ju je sledeće godine dobila Tanja Mišćević, šef pregovaračkog tima Srbije sa EU. Iako GSA kao osnivač poseduje i ekskluzivno pravo da odlučuje o nosiocu, svake godine se pozivaju pojedinci s kojima se u svojstvu žirija usaglašava odluka. Prilikom odlučivanja o trećoj po redu dodeli, u devetočlanom sastavu žirija našlo se pet novinara: Ivana Konstantinović (*B92*), Ljiljana Smajlović (*Politika*), Nikola Radišić (*N1*), Predrag Azdejković i Jovana Gligorijević (*Vreme*). Na poslednjem sastanku većinom glasova izglasano je da nosilac nagrade „Duga“ 2015. godine bude Helena Vuković („Major Helena“), transrodna osoba i penzionisano vojno lice, koju pojedini mediji poput *TV B92* i *N1*, kao i nedeljnik *Vreme*, tendenciozno uoči same nagrade reklamiraju, manipulišu njom i gotovo unapred je proglašavaju pobednikom. GSA poziva članove žirija koji su glasali za Helenu da još jednom razmisle o nosiocu, budući da nagrada prvenstveno služi stimulisanju saradnje institucija sa LGBT osobama i

društvima, kao svojevrsni most, tj. „duga“ između LGBT manjine i heteroseksualne većine, i da svi zajedno sutradan donesu odluku telefonom. Glavni protivkandidat je ministarka za evrointegracije Jadranka Joksimović iz Srpske napredne stranke.

Ono što je, međutim, regularno dogovoreno dan ranije, samo dan kasnije se proglašava za „telefonsku torturu“ i „pritisak na novinare“, već tipičan i bazični model manipulacije kroz žalopojku koju primenjuju lica iz ove branše – Gligorijevićeva, Radišić i Konstantinovićeve – izaslanici medija koji će od čitavog slučaja pokušati da naprave aferu s ciljem da se Vlada Srbije prikaže kao telo koje u suštini odlučuje o nagradi, a GSA kao servilna organizacija koja je fingira; za pravu „žrtvu“ pak, i to ne pitajući je ništa o tome, unapred je proglašena – Major Helena. Naprasno, dva člana žirija, Jovana Gligorijević i Boris Trivan, pismeno obaveštavaju GSA, organizaciju za koju znaju da u krajnjoj instanci odlučuje o nosiocu – da izlaze iz žirija i rešavaju da slučaj predstave kao medijski skandal, čim se zvanično bude objavilo da Helena Vuković nije dobitnica. Radišić i Konstantinovićeve, nekadašnje kolege u *B92*, pozive GSA odjednom doživljavaju kao uznemiravanje i pritisak, da bi nakon istih i oni teatralno istupili iz žirija; pošto je četvoro ljudi izašlo, većina glasova pripada Jadranki Joksimović, kojoj se 17. maja 2015. godine svečano uručuje „Duga“.

Istog dana uveče, na portalu *Newsweek*, za koji tada piše Ratko Femić, pojavljuje se tekst pod nazivom „Namešteni glasovi i pritisci: Umesto Heleni, nagrada Jadranki Joksimović?!“, koji donosi spremeljenu priču jednog od članova žirija koji je istupio – Borisa Trivana. U tekstu se najpre čini bizarno poređenje između autorovog miljenika i predvodnika četničkih koljača u vreme Drugog svetskog rata Draže Mihailovića i transrodne osobe koja nije dobila nagradu, uz pripisivanje direktne odgovornosti vlastima: „Nakon gotovo sedam decenija nepravde, u četvrtak, 14. maja 2015. godine, Viši sud u Beogradu je vratio građanska prava jednom đeneralu, prava koja su mu bila oduzeta u političko-ideološkom procesu komunističkog režima. Istog dana, ta ista vlast oduzela je ono što je trebalo da bude ponos jednog drugog vojnika, nekadašnjeg majora Vojske Srbije.“ Uprkos afinitetima prema „đeneralu“, autor koji tvrdi da je iz „etičkih razloga“ istupio iz žirija, nosioca „Duge“ Jadranku Joksimović pak kontradiktorno predstavlja u negativnom svetlu kao nekadašnju urednicu fanzina Srpske radikalne stranke *Velika Srbija*, što je i momenat koji joj opozicija u Skupštini redovno spočitava kada želi da je napadne, a u vezi sa čim je ministarka nebrojeno puta po-

izveštaji [tj. transkripti, *prim. aut.*]. Onda, kada se pojavio gospodin Popović kod vas, pa u najavi kaže – ministar Stojković vršio pritisak na specijalnog tužioca da ne objavi izveštaj – ja onda shvatam da izveštaj postoji i, što je za mene bilo vrlo bitno, sad mi je jasno ko je izvor informacija gospodina Vasića – specijalni tužilac.“
102 „Sve o dodeli nagrade 'Duga' iz ugla GSA“, *Gej strejt alijansa*, 22. maj 2015. (<http://gsa.org.rs/2015/05/sve-o-dodeli-nagrade-duga-iz-ugla-gsa/>; pristupljeno 25. avgusta 2015).

novila da je poziciju urednika u tom listu vrlo brzo napustila zbog neslaganja sa sadržajem koji je diktirao četnički vojvoda Vojislav Šešelj.

Licemerju, ipak, tu nije kraj: ni kriva ni dužna, Helena Vuković u tekstu postaje puki označitelj (produkt) sa atribucijama poput 'osporeno je ono što je zaslužila', 'uspela je da istraje i okrene drugi obraz i preko njega dobije šamarčinu od iste manjine', 'Helena je već pobedila'. Najzad sledi i druga optužba, ovoga puta kroz sarkazam, baš kao što se to čini kada se Vučić napada za cenzuru i diktaturu: „Srbija konačno može da odahne, major u suknji i sa pilotnama na glavi neće biti heroj, kad već nije uspela na sudu, država je bar ovde uspela da osvetla obraz.“ Gostujući 25. maja u jutarnjem programu *Novi dan* na antivladinoj *TV N1*, Helena Vuković je rekla da je potpuno ravnodušna prema tom događaju i da je iznad toga, dok voditeljka Minja Miletić, uvodeći je pitanjem u kampanju protiv vlasti, bezrezervno tvrdi da je na njenog kolegu Nikolu Radišića iz GSA vršen pritisak.¹⁰³

Slični momenti sa nešto izraženijim pridodatkom gadosti i zlonamere nalaze se i u tekstu Jovane Gligorijević pod nazivom „Helena, izvinite“, gde autorka beskrupulozno upućuje izvinjenje zbog „frke“ koju je sama pre toga podigla, eksploatišući Majora. Novinarka NUNSA-ovako objašnjava svoje razloge glasanja koji, upadljivo, ne govore o Heleni, nego o ministarki i samoj Vladi Srbije, predvođenoj Vučićem: „Verujem da je država najbolji način društvenog organizovanja. Da, čak i ova vlast, u poslednjih godinu dana, uradila je mnogo na poboljšanje prava LGBT osoba. Pa čak i ta Jadranka Joksimović jeste dala ogroman doprinos.“ Ali odmah zatim sledi zaokret i anuliranje: „Međutim, ista ta vlast, dok radi na pravima LGBT osoba, sistematski guši slobodu medija i slobodu govora. Kako da vlasti koja guši jednu grupu sloboda damo nagradu za doprinos drugim slobodama? Kako da ta nagrada ode u ruke bivšoj urednici 'Velike Srbije', koja je tek prošle godine, kad je stupila na dužnost ministarke bez portfelja zadužene za EU integracije, shvatila da joj je u opisu posla i to da brine o LGBT pravima?“¹⁰⁴ Tako, paradoksalno, glasanje za nagradu „Duga“ zavisi od kampanje koja je postala antivučičevska identifikacija NUNSA – od „cenzure u Srbiji“, da bi samo nekoliko rečenica dalje nastupila otvoreno politički i bez ikakve veze sa LGBT

manjinom: „Objasnila sam da duboko verujem da institucije ove vlasti ne grade sistem, već ga urušavaju iznutra i da ne želim da budem u žiriju koji u užu izbor stavlja Jadranku Joksimović, a kamoli da joj daje nagradu.“ Autorka je, da bi poentirala, takođe, odluku Gej strejt alijanse nazvala transfobičnom, na šta je saopštenjem reagovao i organizator nagrade, koji je oštro odbacio sve optužbe i zaključio: „Na osnovu ponašanja dela žirija i svega što smo imali prilike da vidimo ove godine, ubeđeni smo da bez obzira na bilo koji ishod odlučivanja i bez obzira šta da je GSA uradila našao bi se razlog za napade, a nagrada 'Duga' bi se politički i na svaki drugi način sa istom ostrašćenošću koristila za zadovoljenje interesa koji nikakve stvarne veze nemaju ni sa samom nagradom ni sa bilo kojom nominacijom.“¹⁰⁵

Glavna karakteristika afere i njen značaj sa aspekta tokova medijskih manipulacija jeste to što je u ovom slučaju usledila, takoreći, borderlajn situacija, transgresija u polje preigravanja koje se praktično vrši na terenu istomišljenika i vrednosno bliske grupe ljudi – Gej strejt alijanse. Granica je pređena onoga trenutka kada su, zarad kategoričkog imperativa da se svaka moguća prilika iskoristi za napad na Vladu Srbije, prestala da se biraju sredstva, pa makar to značilo „žrtvovati“ i oružniti čitavo jedno udruženje koje se bori za prava LGBT osoba. Odatle i iznenađenje koje provejava iz pojedinih delova saopštenja te organizacije: „Za nas iz GSA je posebno mučno kada na internet stranici uglednog nedeljnika, uz koji su mnogi od nas politički odrastali i edukovali se, osvane suluda i ničim utemeljena optužba da je proces dodela nagrade bio transfobičan. Stvarno nemamo nameru da se bavimo ovakvom 'kaljugom' kako inače Jovana Gligorijević, autorka tog teksta i članica žirija za dodelu nagrade 'Duga' od njenog osnivanja, olako etiketira neke druge stvari. Ali bismo je zato rado podsetili da smo prve godine imali gotovo identičnu situaciju, međutim njoj tada dodela nagrade nije bila transfobična, naprotiv. Takođe, ako su na ovaj način 'utemeljeni' i njeni stavovi o postojanju cenzure u medijima na primer, GSA će onda zaista da se zapita koliko je sve to tačno jer je do sada tome bez podrške verovala s obzirom da takve ocene dolaze od ljudi iz novinarske profesije.“¹⁰⁶

¹⁰³ „Major Helena: Najveća podrška su mi bivša supruge i deca“, *N1*, 25. maj 2015. (<http://rs.n1info.com/a63294/Vesti/Major-Helena-na-N1-televiziji.html>; pristupljeno 25. avgusta 2015).

¹⁰⁴ „Helena, izvinite“, *Vreme*, 21. maj 2015.

¹⁰⁵ „Sve o dodeli nagrade 'Duga' iz ugla GSA“, *Gej strejt alijansa*, 22. maj 2015. (<http://gsa.org.rs/2015/05/sve-o-dodeli-nagrade-duga-iz-ugla-gsa/>; pristupljeno 25. avgusta 2015).

¹⁰⁶ „Takođe bilo bi zanimljivo znati i da li *Vreme* prelazi na 'drugu stranu', onu tabloidnu koju inače toli-

UHVATI ĐURKOVIĆA AKO MOŽEŠ

S druge strane, Miša Đurković ponosni je filozof-homofob, koji homoseksualnost vulgarno vidi kao političko-vrednosni koncept preko kojeg Zapad nameće svoju „devijantnu kulturu“, i otvoreni je zagovornik „stare dobre“ primene fizičkog nasilja u vaspitavanju dece, što takođe reklamira kao otpor zapadnjačkoj najezdi – dakle, i ksenofob. Autor je više filozofskih knjiga u kojima popularizuje ovaj primitivni diskurs, a čije stranice recenzira njegov kolega Mile Savić, pomenuti član Upravnog odbora Fonda „Slobodan Jovanović“, koji je 2008. godine, nakon gubitka na izborima, kao svoju ideološko-subverzivnu ćeliju osnovala Demokratska stranka Srbije predvođena Vojislavom Koštunicom. Druga veza sa Koštunicom i čitavim šovinističko-nationalističkim korpusom jeste organizacija Institut za evropske studije, koja se radovima svog „višeg naučnog saradnika“ i drugih određuje kao otvoreni protivnik evropskih integracija, čime koristi sugestivnost iz svog naziva za lažno predstavljanje, i u kojoj je Zorica Radović, pokojna supruga donedavnog lidera DSS-a, takođe bila višegodišnji saradnik, kada je nakon 5. oktobra 2000. godine organizacija postala bliska kabinetu predsednika SRJ.

Radovićeva je odigrala svoju ulogu u pripremi afere koja se otvorila nakon ubistva Momira Gavrilovića, sastajući se s njim posredstvom Bratislava Grubačića upravo u prostorijama Instituta za evropske studije, gde su bili prisutni bivši šef policije u Novom Sadu Marinko Kresoja i Laslo Sekelj, još jedana Đurkovićev kolega, kritizer i protivnik Đinđićeve vlade, sa namerom da ugovori sastanak kod Koštunice posle kojeg će pukovnik Državne bezbednosti biti ubijen.¹⁰⁷ Isti Đurković postaće 2005. godine savetnik premijera Koštunice „za politička pitanja“ i aktivno učestvovati u antireferendumskoj kampanji neposredno pre proglašenja nezavisnosti Crne Gore. Ove reference biće dovoljne da u naredne tri godine bude angažovan kao Koštuničin neformalni ataše i veza

sa Srpskom listom u Crnoj Gori, koju je vodio opozicioni lider i četnički vojvoda Andrija Mandić, kada Đurković postaje slika i prilika direktnog mešanja Srbije u unutrašnja pitanja susedne države i ključna osoba preko koje Koštunica u dva navrata logistikuje crnogorske izbore: republičke 2006. i predsedničke 2008. godine.

U prvoj polovini 2005. godine priprema se crnogorski zakon o referendumu, koji je zatim u formi nacрта predat Venecijanskoj komisiji na evaluaciju, dok paralelno s tim vlasti u Srbiji, radi otežavanja procesa osamostaljenja Crne Gore, sastavljaju spisak sa 264.805 imena za koja tvrde da predstavljaju crnogorske državljane s prebivalištem na teritoriji Srbije. Do dan-danas nije jasno koji su bili kriterijumi za određivanje ovog broja i kako se tačno do njega došlo, ali se zna da se na popisu iz 2002. godine od 7,5 miliona stanovnika Srbije svega njih oko 69.000 izjasnilo da su Crnogorci, pa je namera sa spiskom od tolikog broja crnogorskih državljana očigledna. Glavno pitanje povelu se zato oko toga da li državljani Crne Gore s prebivalištem u Srbiji treba da imaju prava glasa na referendumu i odlučuju o samostalnosti države na čijem tlu i ne žive. Budući da se relativno mali broj od ukupnog broja punoletnih stanovnika u Srbiji izjasnio da su po nacionalnosti Crnogorci, to znači da će se pod pretpostavkom „najorgoreg scenarija“ da se svih 69.000 Crnogoraca u Srbiji opredeli za nezavisnost – barem nešto manje od 200.000 crnogorskih državljana u Srbiji, pod uslovom da se svi odazovu, opredeliti protiv, ukoliko se pre toga uključe u zakon koji se priprema pod prismotrom Evropske unije, pored 620.145 stanovnika Crne Gore, koliko ih je popisano 2003. godine.¹⁰⁸ Čak i da od crnogorskih državljana na teritoriji Srbije koji sebe smatraju Srbima izade 50 posto, tj. oko 100.000, to je čitava trećina glasova u odnosu na izlaznost od oko 50 posto u Crnoj Gori i sasvim dovoljno da se presudno utiče na ishod referenduma.

Na ovaj način se jasno računa i u igru ubacuje faktor nacionalnosti i veoma lako očitavaju nacionalističke tendencije tadašnje srpske vlade, čija se ključna strategija u borbi protiv Mila Đukanovića zasnivala na pokušaju da se mobiliju svi oni koji i Srbe i Crnogorce ubrajaju u srpski narod i zbog toga se izjašnjavaju kao Srbi. Najbitnije, povećavanje u ovoj meri broja ljudi koji se izjašnjavaju na referendumu ozbiljno smanjuje verovatnoću da će izlazna kvota koju Venecijanska komisija bude odredila kao uslov da bi referendum uspeo biti dostignuta.

Zato Koštunica 16. juna 2005. godine pravi predsedan i odnosi spisak u Brisel evropskim zva-

ko prezire, s obzirom da ovaj tekst nije ništa drugo do bezočni napad uz zanemarivanje mnoštva činjenica, tendencioznost, vađenje iz konteksta, poluinformacije, neistine, jednostranost, potpuno ignorisanje stava druge strane i tome slično, a sa ciljem medijskog i svakog drugog progona nas iz GSA kao posledicom. Jer ako prelazi, bio bi red da to i najavi svojim čitaocima, da novac za njegovu kupovinu rasporedimo na nešto drugo“, dodaje se u saopštenju GSA.

107 Popović, N., Nikolić, K., *Vojislav Koštunica – jedna karijera*, YUCOM, Beograd, 2006, str. 149–151.

108 „Biciklisti, spremite se“, *Vreme*, 23. jun 2005.

ničnicima Havijeru Solani i Oliju Renu – dakle, potpuno zaobilazeći i ne obaveštavajući Crnu Goru, o čijim je državljanima reč – s namerom da ih ubedi da Komisija donese preporuku da u zakon o referendumu uvrsti i pravo izjašnjavanja ljudi koji su stanovnici druge države (Srbije) da odlučuju o tome da li Crna Gora treba da bude nezavisna ili ne. Crnogorske vlasti oštro su protestovale zbog ovog poteza srpskog premijera, pa je premijer Đukanović izjavio da Koštunica Crnu Goru tretira kao Šumadiju, dok se predsednik Filip Vujanović obratio pismom svom kolegi u Srbiji Borisu Tadiću, izrazivši ogorčenje Koštuničinim potezom, ali i očekivanje da Tadić neće podržati nacionalne spiskove. Tadić je, međutim, istakao da smatra da svi građani Crne Gore treba da imaju pravo da glasaju na referendumu o državnom statusu te republike i naglasio da se zalaže za očuvanje državne zajednice, jer je to najbrži put za ulazak u Evropsku uniju, čime je ujedno stavio do znanja da je protiv crnogorske nezavisnosti i da neće sprečavati nastojanje Koštunice da nacionalistički manipuliše Crnom Gorom kao vlasništvom Srbije.¹⁰⁹

Tada se s mesta Koštuničinog savetnika oglašava Miša Đurković, predstavljajući spisak od preko 260 hiljada lica kao senzacionalno otkriće i pokazatelj kako crnogorske vlasti ne brinu o svojim građanima, a sebe neuobičajeno neozbiljno kao glasnogovornika „želja“ ljudi sa spiska: „Reč je o državljanima koji pripadaju i crnogorskoj i srpskoj i bošnjačkoj nacionalnosti, kao i drugim nacionalnostima. Ono što ih povezuje jeste legitimna želja da uzmu učešće u odlučivanju o budućnosti političke zajednice čiji su državljani. Ovde nije reč o bilo kakvim konsultacijama. Reč je o konkretnim, neumitnim statističkim činjenicama i stoga nije bilo potrebno

konsultovati se s bilo kim, već samo odgovoriti na iskazanu želju ljudi o kojima je reč.“ Ovde je, međutim, ipak reč samo o talentu za patološko laganje sličnom onom kao kod Ratka Kneževića i Nebojše Medojevića: prema Đurkoviću ispada da je spisak zapravo sačinjen na molbu državljanina Crne Gore, pa tako ne može ni biti ideja srpskih vlasti. Na pitanje zašto onda prirodno nije prosleđen crnogorskim vlastima, nego je morao biti odnet u Brisel, nije odgovorio.

Venecijanska komisija, na sednici održanoj 16. i 17. decembra 2005. godine, objavila je veoma rigoroznu preporuku da je za legitiman referendum potrebna izlaznost od najmanje 50 odsto upisanih birača, i da je preko 55 posto od izašlih birača potrebno da se opredeli za nezavisnost da bi bila doneta odluka o samostalnosti, ali je takođe izrazila stav da na referendumu pravo glasa ne treba da imaju državljani Crne Gore koji nemaju prebivalište na njenoj teritoriji, čime je plan vlasti u Srbiji propao. Vlada Crne Gore usvojila je obe preporuke, a građani te države izglasali su na referendumu 21. maja 2006. godine nezavisnost sa 55,5 odsto glasova, dok Vlada Srbije, predvođena Vojislavom Koštunicom, ne samo što nije čestitala građanima Crne Gore već nikada nije ni priznala nezavisnost novonastale države. Štaviše, premijer Srbije sa svitom propratnih intelektualaca iz budućeg Fonda „Slobodan Jovanović“ pojavio se uoči referenduma na antisuverenističkom skupu u Beogradu i time pružio podršku prosrpskim i pročetničkim strujama u Crnoj Gori, u sličnom maniru koji je demonstrirao Boris Tadić tokom suđenja ubicama Zorana Đinđića, kada se u Specijalnom sudu simbolično pojavio jedan jedini put – baš kada je svedočio Milan Veruović, i u konspiraciji sa Božom Prelevićem ogovarao članove Đinđićeve vlade, Tadićeve stranačke neistomišljenike, iznosio svoju teoriju o trećem metku, s namerom da istragu usmeri u pogrešnom pravcu i obori optužnicu.¹¹⁰ Zanimljivo je da je Vlada Srbije bila neobično predusretljiva i prema crnogorskim državljanima koji nisu imali prijavljen boravak u Srbiji, pa je naložila Ministarstvu za kapitalne investicije da obezbedi besplatan prevoz železnicom za sve koji žele da glasaju na crnogorskom referendumu, igrajući pošto-poto na kartu nedostizanja kvote od 55 posto. U saopštenju izdatom 14. maja rečeno je da besplatne povratne karte mogu da se podignu odmah uz priloženu ličnu kartu i da važe od 15. do 23. maja.¹¹¹

109 „Niko nije prebrojavao Crnogorce“, *Blic*, 18. jun 2005. Koliko je Tadićev stav prema Crnoj Gori različit od onog Zorana Đinđića, prethodnog predsednika Demokratske stranke, svedoče i sledeće reči pokojnog premijera iz 2000. godine: „Ne bih, međutim, preterano vezivao pitanje Srbije za pitanje Crne Gore, jer mi nismo unitaristi. Ona floskula o Srbiji i Crnoj Gori kao dva oka u glavi ne izražava suštinu. Nismo mi dva oka u glavi. Pa nije Srbija bila Kiklop pre nego što se povezala sa Crnom Gorom. Srbija je postojala i pre dvesta godina, postojala je i Crna Gora, i ne vidim zašto bismo mi bili šepavi bez Crne Gore ili Crna Gora ćopava bez nas. Ne bih želeo da se stvore utisak i atmosfera o vezi koja ne sme da se raskine, jer će svi da poumiru ako se ta veza razlabavi. Ali, s druge strane, ne treba ni zabadati trn u zdravu nogu. Mi smo snaga koja želi da to zdravlje sačuva“ (Đinđić, Z., *Jedna srpska vizija*, Ateneum, Beograd, 2004, str. 94).

110 „Skrivanje tragova posle Đinđićevog ubistva“, *E-novine*, 24. mart 2011. (<http://www.e-novine.com/feljton/45985-Skrivanje-tragova-posle-inievog-ubistva.html>; pristupljeno 26. avgusta 2015).

111 *Bratska hajka; Crna Gora – jedna osporavana*

DVOJE SU SE TAKO SMUVALI

S takvom predistorijom, Miša Đurković, koji 2016. dolazi na mesto direktora Instituta za evropske studije, kojeg Ljiljana Smajlović godinama kultiviše u *Politici* i održava kao malo vode na dlanu zarad klevetanja Mila Đukanovića i Vladimira Popovića, kao nacionalistički orijentisan antiđukanovićevski kadar, pored Đorđa Vukadinovića iz *Nove srpske političke misli*, Milovana Brkića iz *Tabloida*, Predraga Popovića iz nekadašnjeg *Nacionala*, ima fantastične predispozicije da među prvima namiriše po mnogima neočekivanu tendenciju u politici Aleksandra Vučića, porazno je konstatujući u tekstu od 9. januara 2014. godine: „Čeda Jovanović je u pravu kada tvrdi da je ovo danas realizacija njegove ideologije i politike pa se stoga i on, i Drašković, i Čanak i Beba Popović prirodno približavaju Vučiću.“ Đurković ovom tekstu daje naslov „O mračnim bojama i diktaturi“, kojim jasno naznačuje put kojim će se kretati njegova buduća medijska kontaminacija javnog mnjenja – prema lošim saveznicima i njihovoj uzajamnoj sličnosti u diktaturi, neprestano poredeći Srbiju i Crnu Goru, a zapravo njihova dva premijera. Istovremeno, Đurkovićeve tekstove karakteriše nepremostiva površnost, grubo nabacivanje glasina i širenje neistina tipično za definiciju kritikerstva, koje je autor plaćen da izbacuje po uzoru na crnogorske listove *Vijesti*, *Dan* i *Monitor*, od kojih crpi građu i koji ga promptno prenose kako izusti koju reč o Đukanoviću ili Popoviću – čime se krug obmanjivača zatvara.

Tako u tekstu „Feketić u kampanji“, 6. februara 2014. godine, već sasvim komplementarno onome što se u isto vreme pojavljuje na drugosrbijanskom *Peščaniku* ili *Radiju Slobodna Evropa*, od čije „ideologije“ navodno zazire i protiv koje u svojim knjigama vodi krstaške ratove, piše: „Jedanaest godina posle 'Sablje' sa jezom smo osetili isti cenzorski rukopis koji je tada cenzurisao pisane i elektronske medije, a danas je krenuo na internet. Neko je smatrao mudrim da krene u zamašnu akciju skidanja svih parodija koje koriste RTS materijal iz Feketića.“ Podtekst je očigledan i u toj očiglednosti kukavički: Vladimir Popović cenzuriše Jutjub kao što je tokom „Sablje“ cenzurisao medije. Kao demonstraciju, Đurković navodi uklanjanje RTS video-materijala i namerno prećutkuje da je ono izvršeno radi zaštite autorskih prava po nalogu samog RTS-a i urednika sajta Ljubiše Obradovića, koji je isto

Politici za koju Đurković piše objasnio da je za taj posao ugovorom angažovana posebna kompanija iz Bugarske, KVZ mjuzik.¹¹²

Đurković svakako nije propustio kampanju protiv Popovića nakon optužbi Vanje Čalović da je on postavio njen zoofilični video na internet i gostovanja u *Utisku nedelje*; štaviše, iskristio je to kao još jednu potvrdu za svoje veliko otkriće da su Milo Đukanović i Aleksandar Vučić „bliski“, kao da su to ikada krili i kao da nisu izjavljivali da su dve države u najboljim odnosima otkada je Crna Gora postala nezavisna, a da je Popović „karika koja ih povezuje“ i koja ih, prema tome, čini diktatorima. Pod uticajem Željka Ivanovića iz *Vijesti*, pažljivo nastojeći da srpskoj javnosti predstavi sve samo ne domaću životinju u funkciji onanije Vanje Čalović i njenu moralnu izopačenost, a sa svim tim zatim poveže kampanju koju vodi *Kurir*, tvrdeći da je Popović hteo kontrolu nad tim listom, Đurković odjednom nalazi mesta i za smenu policijskih načelnika, za koje, baš kao i ostali Milovićevi branitelji, tvrdi da su „svojevremeno uz pomoć stranih službi odradili hapšenje Darka Šarića i velike zaplene droge“.¹¹³

Kada je glavnoj urednici *Politike* skrenuta pažnja da Miša Đurković iznosi laži, da urednik rubrike 'Pogledi' Branislav Radivojša ne kontroliše tekstove ovog autora i obmanjuje javnost jer nijedan od smenjenih ljudi nije doprineo hapšenju Šarića niti velikoj zapleni droge, što se vrlo lako da proveriti slušanjem konferencije za štampu povodom Šarićeve predaje, Ljiljana Smajlović branila je svog kolumnistu šokantnim stavom da to što Đurković laže nema nikakve veze i da je to dobro za polemiku, jer onda neko drugi može da se uključi i da mu odgovori. Tome, dakle, služi omiljena floskula glavne urednice *Politike* koju kao papagaji ponavljaju i njeni priučeni novinari – 'da su činjenice svete, a mišljenja slobodna'; ako je suditi po Ljiljani Smajlović, sve što se ispostavi da nije činjenica nego laž, po potrebi uvek može preći u 'mišljenje koje je slobodno', dok laž u međuvremenu objavljena neometano zaudara i u tišini radi posao. Deset meseci kasnije, Đurković objavljuje tekst koji se ne može razumeti odvojeno od prethodnog i navodi da su akteri koji su Vanji Čalović „montirali aferu seksa sa psom“ isti oni koji zaštitniku građana Saši Jankoviću smeštaju aferu „Pištolj“ – do tančina preslikano ono što je Jovana Gligorijević tvrdila na tribini BIRN-a.¹¹⁴ Za ove medijske

112 „Sajber rat oko Vučića u snegu“, *Politika*, 4. februar 2014.

113 „Beba – karika koja povezuje“, *Politika*, 3. jul 2014.

114 „Slučaj zaštitnika“, *Politika*, 8. maj 2015.

ubice više neće biti afere u koju Popović ne bi umešao prste, baš kao ni za Aleksandra Tijanića pre četrnaest godina, koji im je svu raspoloživu blagodat tog označitelja ostavio u amanet.

Zbog toga, svako ko danas ekspresno želi da napakosti Popovića zbog svega što mu se čini da ima veze s njim, odlazi u biblioteku Tijanićevog asortimana i pozajmljuje materijal koji mu se čini zgodnim, čime vraća vreme unazad i automatski potvrđuje tvrdnju Popovića i Đukanovića da kampanja koja se vodila od vremena Đinđića još uvek traje. Upravo to će učiniti *Kurir*, koji, u neznanju šta više da napiše o svojoj meti, 29. juna 2014. godine, devet dana nakon smene Rodoljuba Milovića, objavljuje reprint Tijanićevog teksta „Ukrštanje ćurana, mafije i gela za kosu!“ od 14. oktobra 2004. godine, pod obrazloženjem: „U skladu s poslednjim dešavanjima osećamo odgovornost prema našim čitaocima da objasnimo ko je Vladimir Beba Popović.“ Tako simbolička identifikacija koju je pokojni Aleksandar Tijanić, jedna od najsravnijih figura u istoriji srpskog političkog novinarstva, nametnuo u vezi s Popovićem, mora po svaku cenu da nastavi da živi, a njegov diskurs, sa svim živopisnim atributima i gadostima, da se makar veštački održava na aparatima za disanje, pa će više od deceniju nakon prvih napada na Popovića, kao pečurke posle kiše, neki novi tijanići ponovo početi da se dižu u *Kuriru*, *Blicu*, *Vremenu*, *Danasu*, *Politici*, *NIN-u* i ostalim listovima u kojima sede neki od najkorumpiranijih srpskih novinara današnjice.

TIJANIĆ I SINDROM NESTAŠNOG DETETA

Kao reakciju na pojedine Popovićeve intervjuje u kojima se Tijanić konkretnim primerima optužuje za učestvovanje u satanizaciji Zorana Đinđića i medijskoj pripremi za njegovo ubistvo, za pisanje saopštenja DSS-a prepunih lažnih optužbi, uključujući i ono Dejana Mihajlova,¹¹⁵ čovek koji je u među-

vremenu bez fakulteta i bez javnog konkursa postavljen na mesto direktora *RTS-a*, zbog čega čitav Upravni odbor kolektivno podnosi ostavku,¹¹⁶ pod političkim kišobranom Vojislava Koštunice objavljuje u *Kuriru* dva neuobičajeno duga teksta, najvulgarnija u dotadašnjoj sponzorisanom karijeri, u cilju dokrajčivanja označitelja najčvršće povezanog s pokojnim premijerom, kojem ne može da oprostio raskrinkavanje zločinačkog udruženja koje bez Tijanića ne bi bilo plodonosno. Slede neki od najkarakterističnijih delova iz Milovićevog reprinted: „Rođena majka vezivala je bebi portiklu na vrh glave i hranila ga ispod. Ni ona nije mogla da ga gleda! Znala je, jadna, šta je rodila. [...] Recimo, da sad ustane, Đinđić bi reprizno šutnuo u dupe Lakiranu Bubašvabu. Oдавde do Beča. Ne zbog toga što je Ćuran, metaforično, njemu odrubio glavu. Što je pripremio njegovo streljanje. Degazirao bi ga zbog ponovljenih laži da je Đinđić, posle smrti, primio natrag čoveka kojeg se za života javno odrekao. Fuj. Kakav skot. [...] Niko ga u Srbiji ne pomene sem ovako: 'Ona pička, beba', 'Ona pička od bebe'. [...] Đinđiću nije bilo spasa od časa kad je Lakirana Bubašvaba postala zaštitni znak, simbol, čuvar pečata i trezora njegove politike. [...] Umesto da se sam povuče, Ćuran je zategao omču oko Zoranovog vrata. Preostalo je samo da se izmakne hoklica. Tako je ovaj skot odredio političku i ličnu sudbinu čoveka u kojeg se glasno zaklinjao i još glasnije ridao na grobu. Tragično je što nekoliko meseci pred sudar sa sudbinom Đinđić shvata kakvu mu štetu nanosi Jagodinac i kakve su njegove prave namere. Tada ga Zoran isključuje sa svih funkcija. Uključivši i onu glavnu, svog prijatelja i batlera. [...] Napolje, skote! Marš, pizdo! Gubi se, razbojniče!“

možda uradili i nešto gore“ (Popović, N., Nikolić, K., Vojislav Koštunica – jedna karijera, YUCOM, Beograd, 2006, str. 301). U emisiji *Utisak nedelje* od 27. juna 2004. godine Tijanić je izbegao da odgovori na direktno pitanje da li je to saopštenje pisao on. U vikend izdanju *Kurira* od 6. i 7. marta 2004. godine, bivši Koštuničin savetnik za medije upotrebljava, međutim, iste izmišljotine koje će se dva meseca kasnije koristiti u saopštenju Mihajlova: „A sada četiri pitanja koja će tebe čekati sve dok ne odeš na vruće mesto opremljeno čuvarima sa papcima i vilama. Prvo, ko je ubio Đinđića? Znaš ti, znaš! Drugo, zašto te Ružica danas ne pušta u kuću? Znaš i to, znaš, nauljeni. Treće, zašto Legija tvrdi da si mu nešto dužan? Znaš, znaš, nalickani...“ („Beba krije ko je stvarno ubio Đinđića“, *Kurir*, 6–7. mart 2004).

116 Popović, N., Nikolić, K., Vojislav Koštunica – jedna karijera, YUCOM, Beograd, 2006, str. 293.

115 Sporni deo iz saopštenja Mihajlova od 17. maja 2004. godine, koje dolazi samo dva dana posle napada na sestru Zorana Đinđića Gordanu Đinđić-Filipović, kojoj su nepoznati počinioci provalili u kuću i uboli je u predelu leve nadlaktice, glasi: „Čitali su i kada su ubijali premijera. Znali su ko je doneo odluku da se Đinđić ubije i znali su ko ga je ubio. Đinđićeva majka to jasno kaže: 'Moga sina su ubili njegovi i jedan ministar mi je to jasno rekao'. Šta još nije jasno u majčinim rečima, šta nije jasno u držanju supruge ubijenog premijera koja u svoju kuću više ne prima gotovo nijednog od najbližih Đinđićevih saradnika, koji su ga prodali, a

„Ova beda danas, to vam je prava dimenzija Lakirane Bubašvabe. Sad se vidi da Ćuran ne funkcioniše bez gazde. Ko je danas nekadašnji Bog iz Jagodine? Šta može? Šta ume? Čime će se baviti do kraja svog bednog života? Vibratorom. Lajanjem. Očajem. Kuknjavom. Neka crkne u svom jedu, čemeru i bolu. Neka se uguši, skot, od sopstvenog splina. [...] Ja sam Ćuranu medijski otkinuo glavu! A on je Zorana koštao života. Ja sam njemu strgao tu masku da Srbi vide kako taj čovek nema lice. Ni ono iza lica. Da vide i zapamte i oni malobrojni koji su verovali da najomraženija beba decenije može biti išta više od ovoga. U politici – slepac. U moralu – pokvarenjak. U ekonomiji – haračlija. U biznisu – mafijaš. U životu – skot. U mentalitetu – skorojević. U strukturi – nitkov. U genetici – nedovršen čovek.“ Ni Tijanić ni *Kurir* nikada nisu odgovarali zbog ovog teksta, u kojem je, iz straha od odgovornosti, na sve moguće načine izbegnuto direktno pominjanje Popovićevo ime, dok mu je nadimak metonimično iskorišćen i pretvoren u zajedničku imenicu; *Kurir* je štaviše uspeo da iznudi novac od Aleksandra Vučića kako bi prestao da objavljuje slične sadržaje. Isti tekst 1. jula 2014. godine prenose i podgoričke *Vijesti* Željka Ivanovića, pod naslovom „Tijanić o Popoviću: Čovjek koji nema lice, ni ono iza lica“.¹¹⁷ Upeča-

117 Konkretna izlet Ivanovića u tijanićevski diskurs, u odsustvu i najmanje originalnosti, odigrava se 31. avgusta 2015. godine u tekstu „Pravila bordela 2“. U njemu direktor *Vijesti* i povremeni autor u listu Ljiljane Smajlović, kao što je i ona u njegovom, na sledeći način optužuje Popovića za umešanost u ubistvo Đinđića i pokušava da se opravda za prethodni tekst, „Pravila bordela“, od 25. avgusta, u kojem je dve novinarkе RTCG, navodno metaforično, oslovio prostitutkama: „Kada je Aleksandar Tijanić nazvao Vladimira Bebu Popovića lakiranom bubašvabom, da li je time naružio čarobni životinjski svijet? Da li su se tada brojni zaštitnici životinja mogli naći uvrijeđeni jer se ta divna stvorenja, bubašvabe, koriste tj. zloupotrebljavaju da bi bio opisan karakter jednog nepriličnog ljudskog dvonošca?! Da li je tada, 2004. godine, kada je Tijanić pisao o bubašvabi koja je kao dio udružene kriminalne grupe, nakon 12. marta 2003. i ubistva premijera, odlučivala o životu i smrti u Srbiji, da li je nekom od poštovanih zaštitnika prava životinja palo na pamet da piše Briselu i traži osudu autora?! [...] Jer, Tijanić je koristio bubašvabu kao metaforu da bi oslikao portret jednog javnog djelatnika, ironičnog nadimka Beba. Možda nepravедno i grubo prema bubašvabama, ali autor ih je ovdje iskorišćio kao simbol štetnosti, ništavnosti, nelagode... Da ukaže na skorojevićki i malograđanski karakter VBP. Da kroz taj atribut autor opiše kako je bivši konobar uskakanjem u lakirane cipele preko noći postao jedan

tljivo, sve pogrdne reči i izrazi koje je pre više od deset godina koristio Tijanić danas spadaju u obavezan vokabular poruka upućenih Vladimiru Popoviću i njegovim saradnicima na društvenim mrežama.

Sledeći tekst, „Bebo, pištolj u ruke!“, u kojem na prethodni referira iz bojazni jer zna da je zaobišao elementarne etičke kodekse i da zbog toga može da snosi posledice, da u normalnom društvu više ne bi mogao da bude ni novinar, a kamoli direktor Javnog servisa, a zatim taj paničan i apstraktan strah da će nešto loše da mu se desi sublimiše u mehanizam odbrane koji bi sledbenici psihoanalitičke škole Melani Klajn nazvali *acting-out* i kroz koji opet može da nastavi tamo gde je stao i tako unedogled – izlazi devet dana kasnije, 23. oktobra 2004. godine, u istom tabloidu. „Zamislite da ste idiot. Sad zamislite da ste Onaj beba. To vam je pleonazam. Kako zašto? Pa normalan čovek, kad milion Srba pročita onakav tekst kakav sam o njemu napisao, ima samo tri izlaza. Prvi, najlogičniji – uzme pištolj i ubije mene. Jes', fale muda. Drugi izlaz – uzme revolver i ubije sebe. Dakle, pištolj u ruke ili put pod noge, huljo. Pištoljem, a ne vibratorom na sebe, mamlaze. [...] Čim su Srbi prvi put postavili pitanje: 'Ko je, bre, ta pička od Bebe?', moj posao je okončan. [...] Tek je pad bande Lakirane bubašvabe predstavljao stvarni kraj slobizma, stvarno odricanje od metoda, instrumenta i okova koji su držali Srbiju. Beba i njegova privatna grupa, nasleđujući mafiju, metode, poslove, moć i novac, učinili su da slobizam danas izgleda manje kriv“, piše medijski atentator. Ispostaviće se da je čitav kurikulum Aleksandra Tijanića sazdan od pregršt ovakvih odbrambenih lanaca (uglavnom je to konstrukcija da neko hoće da ga ubije, da ga kazni za ono što je učinio, a nije smeo – sindrom nestašnog deteta), u kojima je važno da odbrana uvek bude jača od „početnog (primordijalnog) greha“, gde odbrana ne može da bude ništa drugo nego još veća manipulacija nego taj greh.

U navedenim delovima, pored već razrađene dezinformacije o tome da ga je Đinđić izbacio iz Vlade, primetne su još dve značajnije manipulacije, kada je reč o odnosu Popovića i Đinđića,

od najvažnijih ljudi u državi. Bio je to, u stvari, portret cjelokupnog srpskog društva lakirane bubašvabe na vrhu, ljudskost i vrlina na dnu, pod zemljom. Eto kako su moćne metafore. Bravo ti ga, Tijaniću.“ Nijedna nevladina organizacija koja brine o „ženskim pravima“ s liste potpisnika peticije protiv Instituta za javnu politiku nije se oglasila da osudi direktora njihovog vodećeg propagandnog sredstva jer je nazvao svoje kolegice prostitutkama.

koje se računaju i koje Tijanić konstruiše u „početnom grehu“, za koji nije dovoljno da bude obična laž, već hiper ili mega laž. Prva je ta da je Popović na neki način učestvovao u ubistvu Đinđića (‘odrubio mu glavu’, ‘pripremio njegovo streljanje’, ‘zategao omču’, ‘koštao života’ i sl.), ali kako tačno, to niko od promotera ovog scenarija nikada nije konkretno objasnio. Ipak, njegovo poreklo i logika može da se rekonstruiše iz jednog dela intervjua Vladimira Popovića za crnogorsku televiziju *Atlas*, od 15. marta 2013. godine, u vezi s planovima „zemuskog klana“ u periodu neposredno pred atentat, što u knjizi *Državo, ruke uvis!* približno transkribuje bivši načelnik UKP-a Mile Novaković: „Kad je već bilo evidentno da će Čume biti svedok saradnik, počela je sve veća nervoza Legije, vrha JSO i zemuskog klana. Oni pokušavaju da se nagode sa Zoranom. Nuđen je pokušaj diskreditacije Čumeta. Pričaju o novcu, šalju poruke preko obezbeđenja i političara. Zoran ostaje dosledan da se to istera do kraja i sve ove ponude odbija. Oni, svesni da ne mogu ništa da urade, pokušavaju da naprave mini puč: da ubiju negde Čumeta u inostranstvu i da ubiju nekog od nas, mene, Čedomira Jovanovića ili nekog od političara. Pominjao se Svilanović. Onda bi napravili priču koju bi prodali i Zoranu, uz nekog njihovog svedoka koga bi izvukli: Ljilju Buhu ili Bagzija, koje drže u stanu. Onda bi ih doveli pred kamere i rekli: ‘Zorane, iza tvojih leđa Čume i Beba su otimali ljude, prodavali drogu, krali, ubijali, evo Bagzi da kaže, evo Ljilja da kaže, evo Vukojević da kaže...’“¹¹⁸

Na sledećim stranicama Novaković potvrđuje Popovićeve tvrdnje da su „zemunci“ najpre planirali da likvidiraju Jovanovića i Svilanovića, navodeći delove izjave svedoka saradnika Dejana Milenkovića, koji je o tome pričao pred Jovanom Prijjećem, i da se od te ideje i čitavog plana da se manipuliše Đinđićem odustalo kada su shvatili da je samo pitanje dana kada će biti uhapšeni (donošenje Zakona o Specijalnom sudu, njegovo formiranje, imenovanje tužioca i sl.).¹¹⁹ U

118 Novaković, M., *Državo, ruke uvis!*, Vukotić media, Beograd, 2014, str. 112.

119 U Specijalnom sudu 23. novembra 2006. godine sudija Nata Mesarović pita Dejana Milenkovića koga je Dušan Spasojević planirao da ubije: „Hteo je da ubije Čedomira Jovanovića, jer je on opasniji, ali Legija nije pristao na to. Bilo je organizovano da se postavi eksplozivna naprava kod mosta na putu za Banovce, gde je Jovanović stanovao. Posle je Dušan naredio da se iznajmi stan preko puta hotela ‘Hajat’ i da se Čeda ubije snajperom kad dolazi da se šiša. Znali smo da se Čeda šiša u ‘Hajatu’. Taj frizer je dolazio u Šilerovu da

tom smislu, ono što je u eri nakon izvršenog atentata putem medija radio Aleksandar Tijanić može se smatrati svojevrsnom reaktualizacijom, oživljavanjem i puštanjem u pogon upravo tog napuštenog plana „zemuskog klana“, tj. direktnim nastavkom sprovođenja ideja te kriminalne grupe, samo što se umesto Đinđića, koji je trebalo da nasedne na to da su njegovi najbliži saradnici sve vreme u stvari bili ti kriminalci koji su mu zadavali glavobolje, sada u to ubeđuje čitavo javno mnjenje. To je realizacija veoma slična onoj koja je, prema novoj zamisli, trebalo da usledi odmah po ubistvu da nije uvedeno vanredno stanje i otpočela akcija „Sablja“, kada je planirano da se posle Đinđića ubije još nekoliko njegovih saradnika da bi se još uverljivije pokazalo kako su se svi poubijali u međusobnom kriminalnom obračunu i time obistinili višegodišnji medijski napisi koje je diktirao hrvatski *Nacional*.¹²⁰

KAKO JE OZNAČITELJ ĐINĐIĆ PREŠAO NA DRUGU STRANU

Druge bitna manipulacija koja će se dugo eksploatisati implicitno je pretpostavljena, a to je da je, kad god treba da se spomene Popović, Đinđić odjednom uvek s druge strane, predstavljen kao Popovićeve kolateralna šteta, jer da nije bilo njega, premijer bi navodno bio živ.¹²¹ Odakle ova izmaknutost označitelja

šiša nas i rekao nam je – pričao je Bagzi, dodajući da je na meti bio i Goran Svilanović, ali da je Pažin to sprečio“ (Petrović, A., Čarnić, D., *Proces KP 5/03: ubistvo Zorana Đinđića. Knjiga 2*, Din sedma sila: Multinacionalni fond kulture, Beograd, 2008, str. 252–253).

120 Na pitanje kada je čuo da se priprema likvidacija Vladimira Popovića, Milenković je odgovorio: „Da, hteo je to Dušan, posle ubistva premijera. Beba nikad nije bio u Šilerovoj. Spasojević ga nikada nije video i ne poznaje ga. Razlog je samo to što je znao da Buha ima kontakte sa Beбом [...] Ubistvo Đinđića nije obično ubistvo. To je političko ubistvo. Da nije uvedeno vanredno stanje, on bi ubio Čedu ili Bebu, ili bi prešao na planove A, B ili C [reč je o planovima da se digne u vazduh trafo-stanica na Bežanijskoj kosi, železnički most i zauzme aerodrom, *prim. aut.*]“ (Petrović, A., Čarnić, D., *Proces KP 5/03: ubistvo Zorana Đinđića. Knjiga 2*, Din sedma sila: Multinacionalni fond kulture, Beograd, 2008, str. 268–269).

121 Ubijanje se tako nastavlja u formuli Tijanićeve kletve: „Smrt njega nije učinila nevinijim, ali je njih direktno okrivila zauvek“ („Našim tabloidima skidam kapu“, *Kurir*, 28. januar 2004).

Zoran Đinđić (iz medijskog tetraedra), kada je sve vreme dok je bio živ napadan zajedno s Popovićem u kompletu, gde je sada glavna meta tada bila tek pomoćno sredstvo za diskreditaciju Đinđića? Tijanićevo objašnjenje ovog poteza, tj. njegovo oruđe za prevod Đinđića s jedne strane na drugu, oličava tekst objavljen 4. marta 2004. godine u *NIN-u*, centralnom bastionu propagande Demokratske stranke Srbije, čija je poenta sadržana već u samom naslovu „Đinđić – Srbin pred smrt“.

Autor u završnici upadljivo koristi glagol 'odmaknut' uz odrednicu 'pred smrt', iako takva „odmaknutost“ pre Đinđićeve smrti nikom nije ni padala na pamet, nego je lansirana tek nekoliko meseci posle atentata: „Srbin pred smrt. Odmaknut od kriminala. Pred smrt. Odmaknut od stranaca. Pred smrt. Odmaknut od Bebe i Čede. Pred smrt. Odmaknut od Zemuna. Pred smrt. Preseljen iz Berlina u Vašington. Pred smrt. Mudar. Ali, već mrtav. U povorci, iza kovčega, u DS koji se odrekao njegovih ljudi a njega beatifikuje, svako naslućuje da Đinđić nije bio samo ono što se videlo. Da nije streljan zbog onog što se znalo. “A zbog čega je streljan, osim zbog kriminalnih veza njegovih najbližih saradnika? – odgovor sledi odmah iza: „Oroz snajpera vuku dva prsta. Šalju dve poruke. Jedan pripada anđelu pakla. Nije se složio da Zoran menja njihov dogovor. To je rekao na srpskom. Drugi prst? Taj je bio protiv da Đinđić postane Srbin. To nije rekao na srpskom.“ Naravoučenije – stranci su umešali prste u atentat, ali ne Ruska Federacija i njena obaveštajna služba koja je logistikovala Koštuničin DSS i na čijoj će televiziji pet godina posle ubistva srpskog premijera novinar Konstantin Semin nazvati Zorana Đinđića „zapadnom marionetom koja je zaslužno dobila metak“ – nego Vašington, što je jasna aluzija na Đinđićevu inicijativu da se državnost Srbije konkretizuje u pogledu južne granice, nakon što je Srbija dobila status države u zajednici Srbija i Crna Gora, 4. februara 2003. godine.¹²²

Umesto toga, preko Tijanića i njemu sličnih, ova inicijativa u pogledu zaokruživanja državnosti Srbije, ideolozima srpskog nacionalizma, Crkvi i akademikima iz SANU s kojima su čvrsto bili povezani i Vojislav Koštunica i Boris Tadić, poslužila je kao navodni dokaz upravo onoga što je Tijanić tvrdio u naslovu teksta – da je Đinđić u poslednjih nekoliko meseci postao srpski nacionalista i da se distancirao od svoje dotadašnje „izdajničke“ politike. Primetno je da je, nimalo slučajno, stupanje baš u ovu kategoriju

jedini uslov za radikalno čišćenje od svega do tada „lošeg“, pa tako instantno označitelj Đinđić više nije ni kriminalac, ni pod uticajem stranaca, ni blizak 'Čedi i Bebi', ni „zemunac“; sve to zajedno prohujalo je sa vihorom u semantičkoj trgovini po kojoj bi Đinđić postao – Srbin (nacionalista). U intervjuu iz 2011. godine koji izlazi tri uzastopna dana u *Politici*, jedan od najodgovornijih akademika za nacionalističko bojenje i pružanje takve vrste potpore velikosrpskim ratovima tokom devedesetih, Dobrica Ćosić, tvrdi da mu je Đinđić u decembru 2002. godine rekao da se u Srbiji demokratija više ne može dokazati „izdajom državnih i nacionalnih interesa“ i da je to dva dana ranije rekao nemačkim novinama; naslov ovog dela intervjua glasi „Đinđićeva politička prekretnica“.¹²³ Pažljivom pretragom članaka utvrđeno je, međutim, da takvu izjavu Zoran Đinđić nikada nije dao nijednom nemačkom mediju, ni u to vreme niti ikada, ili makar ne da su to srpski mediji preneli i da je, po svemu sudeći, u pitanju neprecizna parafraza rečenice iz jednog sasvim drugog intervjua, koji je pokojni premijer dao nemačkom *Frankfurter Allgemeine Zeitungu* 27. februara 2003. godine, a koji je pod naslovom „Đinđić: Ono što je za Buša Irak, za mene je Kosovo“ prenela narednog dana opet *Politika*.¹²⁴

Ovakva i slična proskripcija Đinđića koristeći se od strane nacionalista i „patriota“ iz DSS i DS kao argument za vođenje politike prema Kosovu sve do druge polovine 2012. godine, pa čak i za odbijanje Ahtisarijevog plana iz 2007. godine. Demokratska stranka pod vođstvom Borisa Tadića, zajedno s ministrom spoljnih poslova Vukom Jeremićem, obilato je koristila ovu falsifikaciju, kako se u međuvremenu kroz kohabitaciju pretvorila u populističko-nacionalističku stranku svih Srba u rasejanju sa izraženom anticnogorskom orijentacijom, koja takođe potiče iz krugova akademika kao što je bio Tadićev otac, Ljubomir Tadić. Tezu da je Vašington umešan u ubistvo Đinđića u svojim tekstovima kao i u knjizi *Treći metak – politička pozadina ubistva*

¹²³ „Đinđićeva politička prekretnica“, *Politika*, 30. maj 2011.

¹²⁴ Rečenica iz ovog priloga doslovno glasi: „Meni je veoma žao što su za neke ljude u Evropi i svetu dobri Srbi demokrate samo oni Srbi koji se odriču nacionalnog interesa svoje zemlje i što neki misle da rat u Iraku treba da bude naš nacionalni interes, a ne rešavanje pitanja Kosova.“ Sintagma 'izdaja državnih i nacionalnih interesa' koju navodi Ćosić nigde se ne pominje, nema nikakvog govora o izdaji, te ni implicitnog priznanja da je Zoran Đinđić bio izdajnik, niti je prisutno drastično razlikovanje značenja reči državno i nacionalno.

¹²² Zoran Đinđić o Kosovu, Udruženje građana CER, Beograd, 2003, str. 17.

Zorana Đinđića koristio je novinar *NIN-a* Nikola Vrzic, kako bi skrenuo pažnju s ruske logistike i političke pozadine koju je Vladimir Popović 2004. godine prvi put javno označio da ima veze s grupom ljudi okupljenih oko vrha Demokratske stranke Srbije do kojih je došla istraga u „Sablji“.

Strategija za Kosovo i Metohiju koju je premijer Zoran Đinđić napisao decembra 2002. i koja je javno objavljena 2003. godine u knjizi skupljenih tekstova na tu temu nipošto nije imala za cilj da po svaku cenu ne dozvoli nezavisnost Kosova, kako se to lažno interpretira u javnosti, nego da osigura normalan i miran život Srbima na severu Kosova i jasno uspostavi šta je južna granica države Srbije, kako bi ona mogla da ima precizan Ustav. Ove dve stvari Đinđić je smatrao „nacionalnim interesom“, gde nacionalno pre svega znači državno, a ne nacionalističko, kako će to kasnije značiti u vreme Koštunice i Tadića. Algoritamska 'ako – onda' struktura u Đinđićevoj Strategiji posebno je pak vidljiva u njenom ključnom delu: „To što mi tražimo u novom ustavnom okviru jeste: konstitutivnost srpske zajednice u poretku Kosova i Metohije. Ta konstitutivnost će se ogledati u nekoj vrsti federalizovanja Kosova i Metohije, priznavanjem srpskog entiteta kao političkog činioca, koji ima svoje institucije preko kojih ostvaruje svoje interese. Po toj koncepciji, politički sistem Kosova i Metohije bi se zasnivao na saradnji albanskog i srpskog entiteta, pri čemu bi svaki entitet svoje interese ostvarivao preko svojih institucija, međusobno kompatibilnih. Zajednički interesi bili bi ostvarivani preko zajedničkih organa (slično Federaciji u BiH). [...] Takvo, federalizovano Kosovo i Metohiju, Srbija bi prihvatila u nekoj vrsti asimetrične veze (više od pokrajine, manje od republike). [...] Međutim, verovatnije je da će pre svega Albanci, a potom veći delovi međunarodne zajednice, biti protiv predložene koncepcije. U tom slučaju, Srbija treba da zahteva internacionalizaciju problema. Ako Kosovo i Metohija ide u pravcu nezavisnosti i ako mi to ne možemo da sprečimo, treba da tražimo: a) teritorijalnu podelu; b) efikasne međunarodne garancije za Srbe koji ostaju u albanskom delu; c) posebni status verskih objekata.“¹²⁵ Zbog ovoga se može reći da preambula u Ustavu Srbije, uvedena na referendumu 2006. godine, sa značenjem koje se u praksi ne može primeniti osim simbolično i virtualno, predstavlja upravo ono što je pokojni premijer svojom inicijativom u Strategiji nastojao da izbegne i najveći poraz njegove politike.¹²⁶

Sredinom 2004. godine u prodaji se pojavljuje knjiga *Zoran Đinđić u mreži mafije*, čiji je autor Života Ivanović, jedan od dugogodišnjih urednika u novinskoj agenciji *Tanjug*, dok je predgovor pod nazivom „Zašto je Đinđić morao da nestane“ napisao akademik Nikola Milošević. Iako bi se po koricama knjige, gde je Đinđićeva slika postavljena u nivou donjeg (zadnjeg) dela naslova, a Ulemekova u ravni gornjeg (prednjeg), moglo zaključiti da je njena glavna tema umešanost pokojnog premijera, a zapravo njegovog najbližeg okruženja (Jovanovića, Popovića, Janjuševića, Vesića, Markovića i drugih) u mafijaške poslove „zemunskog klana“, te isprepletenost vlasti s kriminalnim strukturama zbog koje je na kraju Đinđić kao žrtva svojih saradnika morao da plati, reč mafija u naslovu konotira upravo na ono o čemu je Tijanić govorio u svom tekstu – na zapadne sile. „Nije li, dakle, pri kraju svog kratkog života Đinđić počeo da uvida besputnost dolarske ideologije i inkompatibilnost srpskog mentaliteta i Profita kao najviše vrednosti?“, pita se autor i dodaje da je Zoran Đinđić pri kraju života počeo da shvata „da je izigran, jer nije dobio od Zapada finansijsku pomoć koja mu je obećavana, kako bi stabilizovao zemlju, pošto to nije bilo u interesu njegovih gospodara“.¹²⁷ Interesantno je da je nešto manje od godinu dana pre nego što će izdati ovu

nje novosti 22. februara 2003. pod naslovom „Ako druge nema, podelimo Kosmet“ prenose: „Premijer Srbije je naglasio da je zabrinut zbog mogućeg porasta nacionalizma zbog stanja na Kosovu. Iduće godine će, rekao je, biti parlamentarni izbori i Kosovo će sigurno biti jedno od predizbornih pitanja i, bez nekog vidljivog pravovremenog političkog koraka, nacionalisti bi mogli osvojiti vlast u Srbiji, upozorio je Đinđić. Premijer Srbije odbacio je u intervjuu ocene da preko Kosova želi da pridobije nacionaliste i njihove glasove. Đinđić kaže da 'on nema potrebe za tim'“ (*Zoran Đinđić o Kosovu*, Udruženje građana CER, Beograd, 2003, str. 51) O istom intervjuu iz drugog izvora: „Mogu da odem sa položaja i da kažem: U redu, ja to ne mogu da rešim. Ali, šta će doći nakon ove vlade? Na izborima 2002. su ekstremni nacionalisti na čelu sa Šešeljem osvojili 30 odsto glasova.“ Zatim, u poslednjem intervjuu, koji je 7. marta 2003. godine dao *Večernjim novostima* pod nazivom „Srbija nije žeton za plaćanje dugova“: „Zbunjuje me to što su naši domaći analitičari uglavnom protiv moje kosmetske inicijative, što u njoj ne vide nikakvu strategiju, već samo predizborni politički marketing. Raduje me, međutim, što moje ideje podržavaju, koliko vidim, obični ljudi, koji govore: 'Dajte da to rešimo, to je bolest koja nas ubija'“ (Đinđić, Z., *Srbija u Evropi*, Tanjug, Beograd, 2003, str. 437 i 449).

¹²⁷ „Promocija bez promocije“, *Vreme*, 10. jun 2004.

¹²⁵ *Zoran Đinđić o Kosovu*, Udruženje građana CER, Beograd, 2003, str. 15–16.

¹²⁶ Povodom intervjua za londonski *The Times*, *Večer-*

zavereničku knjigu, Ivanović bio jedan od priredivača knjige izbora Đinđićevih autorskih tekstova i intervjuva iz novina pod nazivom *Srbija u Evropi*, u izdanju *Tanjuga*, pa tako njegovo autorsko delo spram prethodnog posla deluje kao svojevrsno davanje oduška onome što se zaista misli, tj. onome što bi se najradije reklo da ne postoje pravila profesionalnosti na koje zaposlenog obavezuje jedna novinska agencija.

AVANTURISTA SALIVEN

Istog dana, 29. juna 2015. godine, kada kvazifeminističke grupe okupljene oko Ljiljane i Maje Raičević i Olje Knežević šalju peticiju predsedniku Evropske komisije Žan-Klodu Junckeru s namerom da se nevladinoj organizaciji Vladimira Popovića oduzme projekat „Ženska vlada Zapadnog Balkana“, u akciju difamiranja nekadašnjeg sekretara Biroa za komunikacije u Vladi Srbije uključuje se i organizacija OCCRP (Projekat izveštavanja o organizovanom kriminalu i korupciji), čije su zvanične podružnice u Crnoj Gori MANS, *Monitor* i CIN-CG. Ova organizacija, među čijim je istaknutim članovima i Stevan Dojčinović, uz pomoć dvoje službenika anonimusa, izvesnog Igora Spaića i Elenor Rouz, na prepreden i način koji zaobilazi zvanične tokove komunikacija, pod izgovorom da se radi o novinarskom istraživanju, ne kontaktira za mišljenje sam Institut za javnu politiku, već članove Odbora poverenika te organizacije (Board of Trustees), koji žive u inostranstvu i nemaju nikakve veze sa Crnom Gorom ili Srbijom, niti znaju bilo šta o poslatoj peticiji s Fejsbuka, i na njihove adrese upućuju imejllove s pitanjima koja se svode na to da li su oni svesni da su poverenici Vladimira Popovića kojeg su 52 organizacije optužile za „rodnu diskriminaciju“.

Pored toga, kako bi se označitelj još ubedljivije ocrnio, navodi se i da je u Izveštaj Stejt departmenta o ljudskim pravima uvršten slučaj navodnog ugrožavanja prava novinara *Vijesti* Miodraga Babovića i Luke Zekovića iz septembra 2013. godine, koji su podneli krivičnu prijavu protiv Popovića, optužujući ga da im je, vređajući ih, nasilno oduzeo fotoaparati i diktafon i brisao im snimke, dok se izostavlja da je tužilaštvo istu prijavu četiri dana kasnije odbacilo, uverivši se posredstvom snimka sa sigurnosnih kamera da nema osnova za krivično, a potom ni za prekršajno gonjenje – jer se računa da lica kojima su imejlvi upućeni to neće ni proveravati. Najzad, poverenici se pitaju da li s obzirom na sve to smatraju da Institutu za javnu politiku treba da bude dozvoljeno da uopšte konkuriše i radi na projektima, i da li takve stvari Evropska

unija treba da ima u vidu kada nekome dodeljuje projekte, čime namera postaje sasvim providna: izazvati raskol unutar Instituta, predstaviti ga poverenicima kao nečasnu organizaciju koja kompromituje njihovo ime i naterati ih da napuste Popovića. Ima li to ikakve veze sa istraživačkim novinarstvom, čime ova organizacija zvanično tvrdi da se bavi?

Budući da nisu naseli na ovakvu provokaciju, poverenici obavestavaju Institut o tome šta se događa, koji zatim kontaktira Igora Spaića iz OCCRP (o kome na sajtu te organizacije ne postoji nikakav podatak) da bi ga pitao zašto uznemirava članove Odbora, u čemu je javni interes da na takav način sprovodi istraživanje o transparentnom konkursu i zašto, ako već pravi priču o tome, nije kontaktirao Institut, koji raspolaže direktnim informacijama i dokumentacijom. Tek tada „novinar“ Spaić predlaže da Institut uputi izjavu, a zatim i da se obavi direktan razgovor s direktorom Vladimirom Popovićem, što Popović, znajući s kim ima posla, odbija zbog neprofesionalnog i malicioznog ponašanja te kvaziistraživačke organizacije iskazanog u samom startu. U međuvremenu, odgovor OCCRP-u, organizaciji čiji sajt ne sadrži nijednu kontakt-adresu, priprema advokatska kancelarija „Iustitia“, čiji je Popović klijent, dok Spaić omaškom prosleđuje imejl koji je uputio svom nadređenom Druu Salivenu, izvršnom uredniku i koosnivaču OCCRP-a, sa porukom 'uzgred, popizdeli su' („by the way, they are pissed off“). Nakon odgovora, Saliven 4. jula preuzima korespondenciju, tvrdi da je novinar koji je radio na priči (Spaić) otišao na odmor, ne odgovara ni na jedno od pitanja koja mu je kancelarija postavila, hvali se prestižnim novinarskim nagradama i nastavlja da insistira na razgovoru s Popovićem, smatrajući sada da je takav razgovor neizostavni deo istraživanja, ali i da će biti objavljen pod uslovom da Popović govori istinu. Zbog ovakvog imejla kancelarija šalje opomenu njemu i članovima Saveta te organizacije, čiji su kontakti prikupljeni preko drugih sajtova. U prvom od dva dopisa advokatske kancelarije Salivenu OCCRP se optužuje da se bavi „opšurnim radnjama vršenja pritisaka, slanja dezinformacija i iznudama“.

Crnogoski list *Pobjeda* polovinom 2012. godine istraživao je o Salivenu povodom niza „istraživačkih“ tekstova koji su naprasno počeli da se pojavljuju u dnevnicima *Dan* i *Vijesti* potpisani sa Centar za istraživačko novinarstvo (CIN) iz Sarajeva, i otkrio da iza toga stoji upravo on. Ovaj nekadašnji stendap komičar, a po profesiji vazduhoplovni inženjer, u Bosnu i Hercegovinu došao je 2000. godine iz američke države Tenesi, u potrazi za lakom zaradom koju pruža

svako društvenopolitički nestabilno područje, tvrdeći da se pre toga bavio istraživačkim novinarstvom u lokalnom listu *Tennessean* u Nešvilu, koji svojim konceptom i sadržajem više podseća na tabloid, kao i da je radio za agenciju *Associated Press*. Ubrzo po dolasku, preko bliskih veza u USAID-u,¹²⁸ koji je i dan-danas jedan od glavnih sponzora OCCRP-a, Saliven predaje na nekoliko radionica koje priređuje organizacija Irex, tadašnji partner USAID-a u BiH za pomoć medijima, gde se zadržava oko godinu dana, da bi mu konačno zahvaljujući pojedincima iz američke ambasade u Sarajevu 2003. godine bio prihvaćen projekat, iza kojeg je zvanično stajao Univerzitet u Njujorku, u vrednosti od 1.778.844 dolara, za osnivanje i finansiranje troškova prve tri godine rada Centra za istraživačko novinarstvo (CIN). „Upravo zbog činjenice da je njegov prijatelj odlučivao o sredstvima namijenjenim medijima, Saliven je učvrstio svoj Centar i počeo da animira novinare dajući im ogromne plate i honorare za rad u toj njegovoj istraživačkoj organizaciji. Taj Centar, inače, proizvodi godišnje manje tekstova nego što su *Dani* ili *Slobodna Evropa* proizvodili u jednom broju. Uposlenici u njegovom Centru novinari su za koje niko nije čuo, i oruđe u Salivenovim rukama koje koristi za pokušaj reketiranja najviše medija i kompanija u BiH i regiji“, rekao je za *Pobjedu* Senad Pećanin, osnivač, dugogodišnji glavni urednik i direktor sarajevskog nedeljnika *BH Dani*, koji između ostalog prepričava i slučaj Salivenovog pokušaja reketiranja EFT grupe, poznate energetske kompanije u vlasništvu Vuka Hamovića.¹²⁹

128 „Već februara 1997. godine oni su iz svog fonda izdvojili 300.000 dolara za novinare, zatim su istu sumu namenili nekim opozicionim strankama, 200.000 dolara za neke sindikate, koje su kasnije stavili u funkciju svoje politike, i 500.000 dolara za rad nevladinih i humanitarnih organizacija. U septembru iste godine izdvojili su 100.000 dolara za *Radio B92*, u oktobru 700.000 dolara za medije u Republici Srpskoj, a u novembru su dali 260.000 dolara Vladi Crne Gore za nabavku kompletne opreme za instaliranje elektronskih biračkih spiskova. U januaru 1998. izdvojili su 266.000 dolara za razvoj alternativne distributivne mreže štampanih glasila. Pored USAID, kao finansijer ove mreže pojavljuje se UNESKO, s donacijom od 400.000 dolara. U februaru iste godine USAID će izdvojiti još 250.000 dolara za finansiranje pojedinih medija, kojima će diktirati uređivačku politiku“ (Mijatović, Z., *Sačekuša za Srbiju: kako je tajni agent Državne bezbednosti blagovremeno upozoravao iz SAD*, Pharos, Beograd, 2007, str. 180–181).

129 „Ni centra ni istraživanja, a nema ni novinarstva“, *Pobjeda*, 6. jun 2012.

KRATAK KURS IZ Iстраživačkog NOVINARSTVA

Pećanin uviđa da se koruptivni mehanizam u ovoj vrsti novinarstva, koje se konvencionalno naziva istraživačkim, ne ostvaruje dominantno na način što se novac daje za pisanje željenog sadržaja, nego obratno – zarad toga da se o kriminalcima i njihovim aktivnostima ne bi pisalo. U tom smislu neophodno je da organizacija istraživačkog novinarstva kompaniji ili pojedincu koji je meta i koji je obično imućan najavi ili izvede neku vrstu akcije na prepad, kojom se tom licu stavlja do znanja da se priprema članak, tj. istraživanje kompromitujuće po njega, gde kompromitujuće treba shvatiti u najširem značenju: ne samo kao ono što bi otkrilo evidentno kriminalne poslove pojedinca, grupe pojedinaca, povezanih lica ili privrednih društava, nego i ono što bi samo zbog načina na koji je napisano i predstavljeno moglo u tom smeru podići sumnje u vezi s određenim radnjama i samim tim naneti štetu pojedincu, čak i u slučaju da se ne radi nužno ni o kakvim kriminalnim aktivnostima. Tako se novinari u organizacijama koje podučava Dru Saliven uče zapravo ne profesionalno novinarskom, nego kompromitujućem stilu pisanja članaka. Prilikom pripreme teksta, ključnu fazu rada u jednom trenutku predstavlja zahtev novinara-istraživača da razgovara „nasamo“ s licem koje se smatra odgovornim u „istraživačkoj priči“, čime se licu-meti daje prostora za novčanu nagodbu koja bi sprečila objavljivanje priče, što stvara uslove za sukcesivno reketiranje. U nekoliko navrata, jedan od najiskusnijih sarajevskih urednika i novinara, Senad Pećanin, svedoči o tome da su njemu i njegovim saradnicima lica koja su kontaktirana radi izjave ili komentara povodom nekog skandala ili afere koja se otvorila, na osnovu iskustava s ovim uhodanim mehanizmom korupcije u novinarstvu već po automatizmu nudila „mito“, podrazumevajući da ih upravo zbog toga i zovu – kako prilog ne bi bio objavljen.

Automatizam je važio i u obrnutom slučaju, po kojem se za pisanje afirmativnog teksta o nekome iz poslovnog sveta podrazumeva da novinar traži posebnu nadoknadu, mimo plate koju inače prima. Ne zadugo nakon što je početkom 2006. godine u *BH Danima* objavio intervju s Vukom Hamovićem, PR lice kompanije EFT sa sedištem u Londonu prosledilo mu je imejl koji je dobilo od Salivena, u kojem ga ovaj sasvim rutinski pita koliko je Pećaninu plaćeno za taj intervju, iz čega se jasno vidi da za direktora CIN-a

takav gest ne predstavlja nikakav presedan niti čudnu stvar, već sastavni deo načina rada. „Nisam optužio Dane: postavio sam pitanje na privatni mail EFT-ovog PR-a“, branio se posle neubedljivo Saliven. Ispostaviće se da je taj intervju u *BH Danima* direktoru CIN-a poremetio planove u vezi s Hamovićem, kojeg u to vreme već mesecima pokušava da uceni navodnim kompromitujućim detaljima iz poslovne biografije, ignorišući ponudu za odgovore u pisanoj formi na sva pitanja vezana za Hamovićev biznis i preteći mu objavljivanjem kompromitujućeg dosijea u bošnjačkim novinama, koji na kraju i objavljuje. Besan što ga je Pećanin omeo u lukrativnoj zamisli, a ujedno se na taj način sveteći i Hamoviću, Saliven potom lansira dezinformaciju u kojoj optužuje urednika *BH Dana* da je za intervju primio novac u iznosu od 25.000 konvertibilnih maraka i širi je među zaposlenima u USAID-u. „Ako američka Vlada, preko USAID-a, tipovima kao što je Sullivan, na ime pomoći u edukaciji novinara u BiH da 1.700.000 dolara, zar se treba čuditi što se na prste jedne ruke mogu prebrojati mediji i novinari u ovoj zemlji koji ne rade 'po tarifama'?", komentarišao je Senad Pećanin.¹³⁰

Posle osnivanja nekoliko organizacija po modelu sarajevskog CIN-a u drugim državama regiona ali i šire, Dru Saliven polako prepušta vodeće funkcije u tom telu ljudima u koje je u međuvremenu stekao poverenje i, da bi povezao sve novonastale organizacije, registruje matičnu celiju pod nazivom OCCRP, čiji je najpre direktor, a zatim glavni urednik. Time sva ostala tela postaju deo jedne iste organizovane „istraživačke“ mreže s jedinstvenom bazom podataka kojoj, pod pokroviteljstvom USAID-a, Irexa i Fonda za otvoreno društvo u raznim zemljama,¹³¹ uzajamno pristupaju na način sličan na

koji to čini i mreža BIRN sa svojim podružnicama nakon izdvajanja iz IWPR-a 2004. godine, i koja godinu dana kasnije svoju centralu takođe registruje u Sarajevu, gde po zakonu države Bosne i Hercegovine uopšte nije u obavezi da javnost izveštava o raspodeli primljenih novčanih sredstava, niti o svom troškovniku. Salivenov poverenik za prostor Srbije postaje Stevan Dojčinović, regrutovani student novinarstva, koji 2008. ekspresno postaje „istraživački novinar“ bez diplome, sredinom 2012. urednik ekvivalentne klon-organizacije Centar za istraživačko novinarstvo Srbije (CINS), koji, mimo toga, piramidalno radi ono što je njegov mentor Saliven činio u prvoj fazi razgranjavanja mreže – podučava po raznim seminarima i letnjim školama druge kandidate kompromitujućem stilu pisanja članaka, bilo da ga za to angažuju OCCRP ili BIRN, i na tom mestu ostaje sve do početka 2015. godine. U svojoj knjizi Dojčinović navodi da mu najveće oslonac u novinarstvu pružaju Dru Saliven iz OCCRP-a i Vukašin Obradović iz NUNS-a, na koje se i ugleda.

Centar za istraživačko novinarstvo Srbije (CINS) usvaja iste metode rada o kojima je govorio Pećanin, razrađene još u CIN-u, pa je tako tokom 2014. godine od nekadašnjeg novinara Miroslava Bojčića za realizovanje priče o kršenju prava manjinskih akcionara prilikom kupovine Vode Vrnjci i o korupciji i zloupotrebama sudstva i regulatornih tela koja su u tom slučaju šttila biznismena Zvonka Gobeljića, vlasnika 75 odsto tih akcija, i da bi se pokrili troškovi pisanja traženo 30.000 evra, na šta ovaj nije pristao. Posle kritičkih reakcija na knjigu Šarić, koja predstavlja otvoreni izlog autorove korumpiranosti, bez ikakvih kontraargumenata i egzaktnih primera koji bi osporili takvu kritiku osim proglašavanja da se protiv njega vodi kampanja od strane „šarićevaca“ ili „Canetovih musketara“, u nameri da sanira posledice kontaminacije, Saliven blago udaljava Dojčinovića s mesta isturene figure u CINS-u, simbolično skrojene tako da na nju treba da se ugledaju budući studenti novinarstva kao na muški korelat Branke Stanković, da bi ga zatim izolovao kao urednika novoformirane mreže KRIK, napravljene po uzoru na sajt Antidot; ta mreža umesto ranije CINS-a, autoru sada služi za nastavak samopromocije i lansiranje „istraživačkih priča“ koje više neće imati nužne veze s tom organizacijom.¹³²

¹³⁰ „Komičar, inžinjer, izveštač iz gradske vijećnice, 'istraživač'", *Pobjeda*, 7. jun 2012.

¹³¹ „Fond za otvoreno društvo od 1997. godine, a možda i ranije, direktno finansira *Našu borbu*, *Vreme*, agenciju *Beta*, radio *B92*, *Studio B*, *Kohu* i *Montenu*. U toj godini, za projekat Demokratska Srbija i Crna Gora, samo za mart, izdvaja se 200.000 dolara, isto koliko i za april, za ANEM 21.000 dolara, za Studentski parlament u Beogradu 30.000 dolara, za koaliciju Zajedno 120.000 dolara, za Grupu 17, kasnije G17, 200.000, a za Medija centar i nekoliko nezavisnih medija 230.000 dolara. Sva ova davanja nisu bila oporezovana. Dolazila su neformalnim kanalima, čak i u diplomatskim bagažima, ali su ipak potpisivane priznanice, koje su deponovane u sigurnim sefovima“ (Mijatović, Z., *Sačekuša za Srbiju: kako je tajni agent Državne bezbednosti blagovremeno upozoravao iz SAD*, Pharos, Beograd, 2007, str. 183).

¹³² Dojčinović je u intervjuu za srpski portal *Vesti online*, nekadašnje *Frankfurtske vesti*, čiji je glavni urednik bio Ratko Dmitrović, aktuelni urednik *Večernjih novosti*, objavljenom 5. marta 2016. godine, i sam priznao da je Dru Saliven, direktor OCCRP-a, finansijski

Ovu mrežu potom počinju da popularizuju udružene konspiratorne snage poput medija *NI*, *B92* i novinarka Suzane Trninić, *Cenzolovke* i ostalih medijskih ispostava, kao i političkih stranaka (pokret „Dosta je bilo“) koje i inače rade na aktualizaciji „istraživačkih priča“ sa sajtova BIRN-a i CINS-a (OCCRP-a). Za razliku od Srbije, u kojoj ga krijumčari Dojčinović, Salivanov uticaj u Crnoj Gori znatno je razvijeniji i institucionalizovan je preko organizacije MANS, pa tako poslednjih nekoliko godina OCCRP daje sebi za pravo da, nalik nekakvom kontrolnom telu Evropske unije, sastavlja saopštenja koja se odnose na unutrašnja pitanja Crne Gore, upućuje apele povodom određenih odluka njene vlade, što dalje logistikuju *Vijesti*, *Dan* i *Monitor*, praveći o OCCRP-u sliku u javnosti kao da je reč o nekakvoj relevantnoj kontrolnoj instituciji poput MMF-a, Svetske banke i sl. Zapanjujući je podatak da je MANS, koji ima zadatak da na crnogorskoj sceni podupire OCCRP kao politički faktor, tokom prve polovine 2014. godine u četiri meseca objavio čak šest stotina saopštenja.¹³³

MOJA VULVA VAŽNIJA OD TVOG PROJEKTA

Povodom pisma upućenog zvaničnicima Evropske komisije od strane 52 organizacije koje se bave delatnostima od taksiranja žena pa sve do podsticanja održivog prostornog razvoja, 3. avgusta 2015. godine stigao je odgovor Matijasa Rueta iz Generalnog direktorata za migracije i unutrašnje poslove, koji obaveštava Ljiljanu Raičević da je s obzirom „na uznemirenost koju je na regionalnom nivou izazvala odluka o dodeli bespovratnih sredstava“ Institutu za javnu politiku, zatražio da se obustavi potpisivanje ugovora o projektu „Ženska

omogućio nastanak organizacije KRIK, kao i da značajan deo novca dobija iz Velike Britanije: „Za prvih nekoliko meseci rada dobili smo 20.000 dolara od novinarske mreže OCCRP, čime smo platili troškove zakupa prostorije, honorare i poreze. Prošle godine smo dobili još oko 30.000 dolara od NED-a, a od Fonda za otvoreno društvo iz Londona 25.000 dolara. I građani su počeli da nam uplaćuju priloge, do sada je novac stigao od njih 250, a najveća donacija nije prešla 10.000 dinara. Najveći broj donacija je došao od Srba iz dijaspore, kojima se zahvaljujemo“ („Korupcija guta Srbiju“, *Vesti online*, 5. mart 2016. [<http://www.vesti-online.com/Vesti/Drustvo/556588/Korupcija-guta-Srbiju>; pristupljeno 17. marta 2016]).

133 „Bilješka o skandalu“, *Portal Analitika*, 19. jun 2014. (<http://portalanalitika.me/clanak/151230/biljeska-o-skandalu>; pristupljeno 29. avgusta 2015).

vlada Zapadnog Balkana“ i naredio istragu o celom slučaju. Ubrzo zatim sledi drugi talas hajke istih onih medija koji su radili na tome da do takvog ishoda dođe, u kojem *Blic* i *Kurir* prenose podgoričke *Vijesti* uz izmenjene naslove, otvoreno se rugajući Popoviću i ismevajući ga u još većem intenzitetu nego što se to čini u Crnoj Gori. Za shodno je u svom uvodniku pod naslovom „Stvarno muški protiv ženske vlade“ 13. avgusta našao da se oglasi i glavni urednik *NI*-a Milan Ćulibrk, koji stopiranje projekta koji je dobio Institut za javnu politiku naziva „ispravljenom greškom“, i istovremeno čovek koji je od nekadašnjeg predsednika Izvršnog odbora Agrobanke Dušana Antonića tražio 1.000 evra samo da bi napisao kratak tekst u njegovu odbranu, uz predočeni materijal koji jasno kompromituje organe gonjenja i optužnicu protiv njega.

Posebnu bizarnost ipak predstavlja tekst „SRAMOTA Beba nas vodi u EU“, koji se 15. avgusta pojavljuje u tabloidu *Blic*, kao direktna posledica gadosti koju urednik Svetomir Marjanović priređuje preko Lane Gedošević, novinarkе koja je učestvovala u difamaciji Popovića i u prvom krugu hajke povodom dobijenog projekta. Da je posredi čista zlonamernost jasno je već iz prve rečenice, u kojoj se Vladimir Popović u apoziciji opisuje kao osoba koju je „pokojni premijer Zoran Đinđić izbacio iz Vladinog Biroa za komunikacije“, premda je isti taj urednik, koji je svojoj novinarki odobrio da tako nešto napiše, samo devet meseci ranije za nedeljnik *Vreme* od 6. novembra 2014. godine, u tekstu pod nazivom „Strogo kontrolisani vozovi“ negirao takvu tvrdnju, potvrdivši ono što su još devet godina ranije govorili i pisali Ćedomir Jovanović i Dušan Mihajlović – da je Popović prostori je u Vladi napustio na nekoliko meseci iz protesta što Đinđić pregovara s tadašnjim urednikom srpskog *Nacionala* Predragom Popovićem, u kojem je Marjanović tada radio. U istoj rečenici izrečena je još jedna neistina na osnovu koje je i koncipiran naslov teksta, a to je da će Popović biti „jedna od centralnih figura u pregovorima Srbije o članstvu sa EU“, što znači da već u prvoj rečenici svaki njen deo predstavlja laž za sebe.

U daljem delu teksta vidi se da se ova prezumpcija izvodi na osnovu toga što je za člana pregovaračkog tima za pitanja zaštite životne sredine (poglavlje 27) sa Evropskom unijom imenovana prof. dr Anđelka Mihajlović, koja se nalazi i u Programskom timu Instituta za javnu politiku, pa se ta činjenica sada koristi da bi se preko nje difamirao Popović. Drugim rečima, poruka konzumentu glasi da sve što ima veze s Popovićevim Institutom, ljudi koji su povezani s njim – predstavlja „sramotu“, što je, kao što je samo godinu dana ranije ponovio *Kurir*, još Zo-

ranu Đinđiću bilo jasno kada ga je „izbacio“. Pošto i ovde, baš kao i kod Tijanića, Popović već od prve rečenice mora da označava sve suprotno od Đinđića, namerno je prećutana najvažnija kvalifikacija osobe koja je poslužila kao puko sredstvo za njegovo blaženje – da je prof. dr Anđelka Mihajlov takođe i bivša ministarka za zaštitu životne sredine upravo u vladi Zorana Đinđića. Nije li to po svim merilima, objektivno gledano, ipak bitniji podatak koji je kvalifikuje za sastav pregovaračkog tima od toga što se, između ostalog, nalazi i u Programskom timu Popovićevog Instituta? Jer kako bi se u protivnom mogla pratiti unapred zacrtana logika podvaljivanja u ovakvom prilogu novinarkine Lane Gedošević?¹³⁴

Tokom trajanja hajke na Popovića, Institut za javnu politiku (IJP) uputio je nekoliko dopisa stranim zvaničnicima, od kojih do danas ni na jedan nije dobio odgovor. U pismu predsedniku Evropske komisije Žan-Klodu Junkeru, od 9. jula 2015. godine, istaknuto je da najporazniju činjenicu predstavlja detalj da nijedna od organizacija koje se bave pravima žena i koje učestvuju u kampanji protiv Instituta nisu dale nijednu zamerku samom projektu, niti su ijednom rečju referirale na njegov sadržaj, nego su se isključivo bazirale na tome čija organizacija ga je dobila, uživljavajući se tako u ulogu kvazimoralnog arbitra koji procenjuje ko sme a ko ne sme da do-

bije određeni projekat. Obaveštavajući Matijasa Rueta, na čiji je predlog zaustavljeno potpisivanje projekta, da je nakon njegovog odgovora Ljiljani Raičević usledio novi medijski talas diskvalifikacije Instituta i njegovog direktora, u dopisu od 13. avgusta stoji: „Na osnovu svih navedenih argumenata, a u konsultaciji sa našim advokati i članovima Odbora poverenika, odlučili smo da uložimo zvaničnu žalbu Evropskoj kancelariji za borbu protiv pronevera OLAF, upravo iz razloga očiglednog nepotizma i korupcije prilikom odlučivanja u procesu vezanom za perspektivu našeg projekta.“ Ovakva reakcija Instituta razumljiva je samo kada se uzme u obzir predistorija delovanja ove antiđukanovićevske i antivučičevske kartelske grupe nevladinih organizacija iz Crne Gore i Srbije, koja je, u moru prethodnih pokušaja, ovim prvi put konačno uspela da sabotira dobijanje projekta, izvede diskvalifikaciju IJP-a i time demonstrira monopol koji uz blagoslov pojedinih struktura unutar Evropske komisije uživa na regionalnom NVO tržištu.

UCENJIVAČKA ORGANIZACIJA BIRN

Da međunarodni službenici poput Andriša Kesterisa, savetnika Evropske komisije, imaju važnu ulogu u favorizovanju određenih NVO organizacija svedoči i način na koji je dodeljen grant za projekat „Tranziciona pravda“, a koji je raspisan početkom 2014. godine. Pojedini novinari BIRN-a priznali su u neformalnom razgovoru da je ovaj grant bio unapred namenjen toj organizaciji, da je na jednoj od donatorskih večera sve bilo prethodno dogovoreno između Gordane Igrić i Kesterisa i da je konkurs raspisan samo forme radi, uprkos tome što je nosilac projekta već u startu bio poznat. Finansiranje portala Tranziciona pravda na naredne dve godine pripalo je BIRN-u, dok su se organizacije koje nisu znale za nepisano pravilo da nijedna druga NVO iz Srbije, Kosova ili BiH po pitanju medijskih tema pored BIRN-a nema nikakvih šansi, uzalud nadale i trudile da napišu što bolji projekat. Štaviše, rezultate konkursa koji su bili najavljeni za kraj maja Evropska komisija objavila je usred avgusta, u periodu godišnjih odmora, samo prosledivši odbijenice stotinama organizacija koje su aplicirale, bez ikakvog obaveštenja ko je grant dobio i po kom sistemu.¹³⁵

134 U reagovanju Instituta za javnu politiku povodom dugogodišnje kampanje koju vodi *Blic* i najave tužbe protiv ovog lista centrali kompanije Ringier Axel Springer u Švajcarskoj, izražena je i sumnja u lični motiv Lane Gedošević zbog činjenice da je godinama bila u vanbračnoj vezi sa oženjenim čovekom, nekadašnjim gradskim funkcionerom s kojim je Vladimir Popović u dugogodišnjem sudskom sporu, a kojem se danas sudi za korupciju. Reč je o Aleksandru Bjeliću, nekadašnjem vozaču premijera Zorana Đinđića, licu koje je po partijskoj liniji nakon atentata napredovalo i postalo najpre direktor marketinga Fudbalskog saveza Srbije, a zatim i koordinator izgradnje obilaznice oko Beograda. Od 2009. godine bio je na poziciji gradskog menadžera i najbliži pomoćnik Dragana Đilasa. Protiv Aleksandra Bjelića je sredinom aprila 2014. godine podneta krivična prijava zbog sumnje da je zajedno sa još osmoro lica zloupotrebio službeni položaj prilikom rekonstrukcije Bulevara kralja Aleksandra i pritom oštetio gradski budžet za oko šest miliona evra (640 miliona dinara). Više javno tužilaštvo podiglo je protiv njih optužnicu koju je Krivično vanpretnesno veće Višeg suda u Beogradu potvrdilo oktobra 2016. godine, a šteta za koju se terete ukupno iznosi 860 miliona dinara. Bjelić je, baš kao i Milan Veruović i ostali članovi obezbeđenja Zorana Đinđića, naknadno promenio iskaz i na suđenju za ubistvo premijera tvrdio da je čuo tri pucnja.

135 „Velika zarada u neprofitnom biznisu“, *E-novine*, 4. septembar 2014. (<http://www.e-novine.com/srbija/srbija-tema/108782-Velika-zarada-neprofitnom-biznisu.html>; pristupljeno 9. septembra 2015).

Ovakav razvoj situacije upućuje na umešanost i ličnu korist pojedinaca iz evropskih institucija, njihovu koruptivnu vezu s mrežnom organizacijom BIRN, koja se, s druge strane, za lokalne potrebe predstavlja kao jedna sasvim obična organizacija u moru drugih, koja nema nikakvu političku moć, niti naročitu medijsku logistiku na prostoru Zapadnog Balkana, tj. zemalja koje su na putu članstva za Evropsku uniju. Budući da operiše samo u takvim zemljama, logično je da što duže prolongiranje statusa punopravne članice za ovu organizaciju predstavlja neizostavni uslov za neometani priliv donatorskog novca, pa ako treba i veštačko kreiranje afera u čijem epilogu treba da bude prikazano kako vlasti napadaju medije, da su organizacije poput BIRN-a većita žrtva i da zemlja koja se tako odnosi prema njima zasigurno nije spremna da postane deo zajednice evropskih naroda i njenih standarda. Tako se deklarativno zalagane za evropski put Srbije ispod žita istovremeno pretvara u diskretno saplitanje koraka koji idu u tom smeru, pa zato u rezultatu, takve organizacije dovode sebe u rizik da ne budu ništa drugo nego politička poluga moći i kontrole onih centara koji ih dogovorno finansiraju.¹³⁶

Sredinom 2013. godine Evropska komisija raspisala je konkurs za projekat „Građanski odgovor na kljentalizam u medijima“, za čijeg je nosioca određena NVO iz Zagreba Partnerstvo za društveni razvoj (PSD), sa dva potprojekta i podeljenim grantovima u septembru te godine – za po jednu organizaciju iz svake od država regije: u Crnoj Gori grant je dobio Institut za javnu politiku, a u Srbiji lokalni BIRN. Nakon konferencije „Riječ, slika i neprijatelj“, održane od 11. do 13. novembra, direktor *Vijesti* Željko Ivanović, koji za Popovića zbog iste piše da je „organizator, akter i inspirator prljave hajke na cr-

nogorske nezavisne medije“, i da je „poznat i po tome što je ispred svoje NVO napao novinara i fotoreportera“ te redakcije, preko svoje prijateljice Gordane Igrić pokušava da izvrši pritisak na BIRN-ov ogranak u Srbiji koji vodi Dragana Žarković-Obradović, ćerka Dragoljuba Žarkovića iz *Vremena*, da iz protesta odbije da učestvuje u projektu samo zbog toga što je od svih organizacija u Crnoj Gori baš IJP dobio grant – pod obrazloženjem da učešće te organizacije narušava ugled čitavog projekta, kao i drugih organizacija koje prihvataju da rade s njom. Ivanović, dalje, budući da se nalazi u nekoj vrsti aranžmana sa BIRN-om na jednom drugom projektu, počinje da preti da će izdejsstvovati da taj projekat propadne ako ga BIRN ne bude poslušao. Direktorica BIRN-ove filijale za Srbiju tada započinje pisanu korespondenciju sa PSD, nosiocem glavnog projekta iz Zagreba, i eufemizuje situaciju u kojoj je ucenjena, pokušavajući da nagovori nosioca projekta da poništi grant Institutu i dodeli ga nekoj drugoj organizaciji iz Crne Gore, na šta nosilac ne pristaje, ali predlaže kompromisno rešenje da u projekat uđe još jedna organizacija iz te države, što je zahtevalo pravljenje novog ugovora i raspisivanje novog konkursa.

Paralelno s tim, Željko Ivanović vrši pritisak na druge organizacije koje su izrazile zainteresovanost za prijavljivanje na konkurs da se ne prijave, pa tako i taj pokušaj izgladivanja „problema“ propada. U dva navrata Partnerstvo za društveni razvoj, decembra i januara, direktno se obraća nekolicini organizacija iz Crne Gore, među kojima su Centar za građansko obrazovanje, Institut alternativa i Građanska alijansa, ali su i one na kraju odbile da pristupe projektu zbog prisustva IJP. Za to vreme, Dragana Žarković-Obradović iz BIRN-a i dalje korespondira sa PSD, po Ivanovićevim instrukcijama poštava svoj zahtev i preti izlaskom iz projekta ukoliko nosilac ne izbací Popovićev Institut. U jednom od pisama Dragana Žarković-Obradović iznosi stav da se bez Građanske alijanse (GA) i sličnih organizacija iz Crne Gore, a uz prisustvo IJP, „ugrožava reputacija čitavog projekta“ i istovremeno izražava razumevanje prema GA što nije pristala da učestvuje. Potom sledi zanimljiv deo kada direktorka navodi da su je brojni pojedinci iz samog BIRN-ovog establišmenta, koje ne želi da imenuje, kontaktirali i vršili na nju pritisak, dok je zvanična lista organizacija koje su joj se obratile i podržale izbacivanje Popovićevog Instituta više nego impozantna: Milka Tadić Mijović iz *Monitora*, Željko Ivanović iz *Vijesti*, Nezavisno udruženje novinara Srbije (NUNS), Institut za medijsku raznolikost u Londonu (Milica Pešić), Reporteri bez granica (Kristijan Mir), Odeljenje za medije OEBS-a (Dunja

¹³⁶ „Što se tiče nevladinih organizacija, ta priča o 'Trećem sektoru', ciljnom sektoru – to kod nas ne postoji, ta vrsta svesti ne postoji. Osim toga, takve nevladine organizacije koje niču ovde... Njih ima preko milion... To ne postoji na Zapadu, barem ne u tolikom broju. Te nevladine organizacije hotimično ili nehotimično šalju odvratne izveštaje o stanju u Srbiji, jer kad bi rekly da je stanje u Srbiji dobro, ne bi više dobijale pare za pravljanje stanja u Srbiji i sledeće godine ne bi bilo donacija. Njima je, dakle, u interesu da prikazuju da ovde stanje nije dobro ili da ga bar prikazuju gorim nego što jeste“, tvrdi u razgovoru od 27. maja 2003. budući predsednik Saveta republičke Radio-difuzne agencije i nekadašnji direktor i glavni urednik *Radija Indeks*, Nenad Cekić („Ne pričajte gluposti posle 5. oktobra“, *Hereticus: časopis za preispitivanje prošlosti* 2/2008, Centar za unapređivanje pravnih studija, Beograd, 2008, str. 204).

Mijatović), Centar za građansko obrazovanje (Daliborka Uljarević) i drugi pojedinci iz Crne Gore, Srbije i Bosne i Hercegovine. Navodi se da je apel protiv učešća Popovićevog Instituta prosluđen i zvaničnicima Evropske unije kao što su šef Odeka za civilno društvo, medije i istraživanja Evropske komisije Nikola Bertolini, tadašnji evropski komesar za proširenje Štefan File, kao i međunarodnim novinarskim udruženjima poput SEEMO, IPI, WAN-IFRA, EFJ i drugih. Direktorka BIRN-a Srbija zaključuje da se učešćem IJP daje legitimitet organizaciji „za koju važi da blisko saraduje sa Vladom u kampanji protiv dela medija i civilnog sektora“ i izražava uverenje da IJP zbog toga „nema kredibilitet da se bavi delikatnim istraživanjima kao što su ona na temu političke i finansijske kontrole medija“.

Kako PSD nije pristao na ultimatum, BIRN 1. aprila 2014. godine napušta projekat, a šestomesečna kampanja koju je inicirao Ivanović završava se time što na novom konkursu mesto te organizacije zauzimaju Komitet pravnik za ljudska prava (YUCOM) i Nezavisno društvo novinara Vojvodine (NDNV) iz Srbije. Uredništvo dnevnika *Vijesti* pak, praveći se posve ludo i kao da nikakve veze nema sa čitavim događajem, u stilu klasične kartelske grupe koja traži osvetu za izložbu iz novembra 2013. godine, na kojoj su prikazane njene decenijske gadosti upućene Milu Đukanoviću i njegovoj porodici, koje idu čak i do pretnji ubistvom, objavljuje tekste u kojima se BIRN, koji je Ivanović u ulozi medijsko-mafijaškog bosa ucenjivao, sada naziva „renomiranom organizacijom“. Tako 4. oktobra 2014. godine, povodom održane konferencije za novinare na kojoj je predstavljena prva publikacija proizašla iz rada svih organizacija na projektu, uključujući i IJP, što se pominje u svega jednoj rečenici pri kraju priloga, kivna zbog svog neuspeha, redakcija *Vijesti* falsifikuje čitavu vest, protiv svih normi novinarstva ponavlja sadržaje koji su bili aktuelni šest meseci ranije i na tom fonu postavlja naslov – „Niko neće sa Behom Popovićem“, tendenciozno držeći svoje čitaoce u zabludi. Taj isti Željko Ivanović, poslušnik tajkuna Miodraga Perovića, samo nedelju dana pre ovakvog medijskog sadizma, 26. septembra, zajedno s Perovićem odlazi u Beograd na sastanak koji je organizovala Ambasada Australije, s ciljem da se pred predstavnicima stranih ambasada u Srbiji požali na teror nad „nezavisnim medijima“ u Crnoj Gori i predstavi Vladimira Popovića kao spin-doktora koji preko *Pobjede*, *Informera CG* i *TV Pink M* sprovodi brutalnu kampanju u ime premijera Đukanovića, čime „pokušava posijati strah i nametnuti jednonumlje, gdje će svaki kritički glas koji ukazuje na realne probleme društva biti učutkan i one-

mogućen“; dakle, identično kao što to čine glasnogovornici antivučičevskih medija u Srbiji.¹³⁷

I MI SVOG PRELEVIĆA ZA TRKU IMAMO

P olovinom maja iste godine, braneći svog kolegu i prijatelja Ivanovića, glavna urednica *Politike* Ljiljana Smajlović u toku neformalnog razgovora u prostorijama UNS-a u Resavskoj 28 u Beogradu, pred svedocima Ninom Brajovićem i Draganom Bjelicom, izjavljuje da je „Bebina izložba čista glupost“, baš ona na kojoj je sistematsko urušavanje srpskog i crnogorskog novinarstva u protekle gotovo dve decenije predočeno preko niza naslovnih strana štampanih listova, među kojima su i oni za koje je tada radila Smajlovićeva. Za javnu diskreditaciju čitave konferencije „Riječ, slika i neprijatelj“, po istom onom modelu koju će početkom 2015. u Srbiji primeniti Gordana Igrić, ili u Crnoj Gori polovinom iste godine Ljiljana Raičević, angažuje se Tea Gorjanc-Prelević, izvršna direktorka NVO Akcija za ljudska prava i jedna od istaknutih promoterki i reafirmatora afere „Moldavka S. Č.“, i 19. decembra 2013. godine na adrese, najpre domaćih zvaničnika i učesnika konferencije, a potom i stranih diplomata i predstavnika institucija Evropske unije, šalje pismo u funkciji svojevrsnog izveštaja, a u stvari reakcije „druge strane“ – svih onih koji nisu pozvani da učestvuju na konferenciji zbog toga što je procenjeno da naslovnice i reči koje se nalaze na njima sasvim dovoljno govore o njihovom delovanju: višedecenijskoj kompromitaciji, blaćenju, linču i najzad uništavanju života drugih ljudi. Istog dana *Vijesti* integralno prenose tekst pisma pod naslovom „Gorjanc-Prelević: Izložba 'Riječ, slika, neprijatelj' liči na pokušaj zastrašivanja građana“, sa sledećim lidom: „Nema sumnje da je ovom izložbom odapeta prijeteća strela onim crnogorskim medijima koji se ističu kontinuiranom kritikom vlasti, a koji su na izložbi po pravilu neopravdano istaknuti kao primjeri 'grubog kršenja ljudskih prava' i 'direktnog kršenja svih etičkih standarda i normi koji bi trebalo da važe u novinarskoj profesiji“.¹³⁸ Tea Gorjanc je i nekadašnja aktivistkinja Beogradskog centra za ljudska prava Vojina Dimitrijevića.

¹³⁷ „Osnivači *Vijesti* sa diplomatama: Đukanović voli samo poslušne“, *Vijesti*, 26. septembra 2014.

¹³⁸ Istu frazu vazda „ugroženih“ dušebrižnika demokratije o „odapetoj strelji“ u Srbiji koristio je i Dragoljub Žarković, glavni i odgovorni urednik *Vremena* pet meseci kasnije, 6. maja 2014. godine, na tribini „Autocenzura: nevidljiva pretnja slobodi medija u Srbiji“.

„Posmatram ovo što se dešava sa Vanjom Čalović, gledam kako je brani Tea Gorjanc, Ljilja Raičević, i smuču mi se. Sjetim se perioda kad su mene ti isti zaštitnici ljudskih prava na neviđeno proglasili za krivca u najvećoj seks aferi u posljednja dva vijeka u Evropi – Moldavke S. Č. Ambasada SAD koja se sad zgražava nad snimkom u *Informeru* ne samo da nije pomogla, nego je glavnog promotera afere, ispred nosa naših pravosudnih organa, i pored rješenja suda ove države, uzela za ruku, sjela u avion i odvela negdje, a nas ostavila da se svi batrgamo u blatu najprljavijeg skandala kojeg su debelo gurali oni koji sada tobože štite nečija prava. Tada niko nije štutio ni moja ni prava moje djece koja su bila izložena neviđenoj torturi. Ne postoji izmišljeniji i prljaviji seks skandal decenijama i decenijama unazad od S. Č. i kad sad čujem Teu Gorjanc i kako ona nekog brani, i kad se sjetim prljave uloge njenog supruga u toj aferi, ne znam da li da plaćem ili se smijem“, izjavio je u jeku hajke na Popovića za *Portal Analitika* 28. juna 2014. godine nekadašnji zamenik javnog tužioca Zoran Piperović.¹³⁹ Suprug Tee Gorjanc-Prelević, Dragan Prelević, sin Radomira Prelevića, takođe advokata, jedno je od lica koje je decembra 2002. godine na osnovu laži i poluistina svoje klijentkinje Svetlane Čebotarenko lansiralo pompeznu priču da je njenim slučajem presečen čitav međunarodni lanac trgovine ženama.¹⁴⁰

U jednom od zapisnika do kojih je Piperović došao zabeleženo je da advokati odbrane iznose primedbe na Prelevića da je u nekoliko navrata tokom saslušanja svojoj klijentkinji, kada bi krenula da govori nešto nekonzistentno i u suprotnosti s ranijim svedočenjem, upućivao dogovorene znakove, posle kojih bi ona istra-

žnom sudiji rekla da joj je loše i zbog toga došla prekid saslušanja.¹⁴¹ Branilac Bego Laković zato kaže Piperoviću, koji tada leži u pritvoru: „Priča se da će Amerikanci da je evakušu, jer je jasno da sada dolazi red da je mi advokati ispitujemo. Toliko je pobrkala mjesta, vrijeme, događaje, da je to užas. Čim je uhvatimo u laži, ona tobože padne u nesvijest i Ana prekida saslušanje. Sve koordiniraju do perfekcije.“¹⁴² Za sve vreme otkada je kročila u policiju 12. novembra 2002. pa do 26. januara 2003. godine, kada su je prevezli za Beč a zatim u Kanadu, Svetlana Čebotarenko nije dozvoljavala lekaru, obdukcijском veštaku, da joj pregleda vaginu, analni otvor, kao ni dojke, a povodom učestalog dovođenja Moldavke u KBC u vreme božićnih praznika uz propratnu ceremonijalnu kolonu automobila sa sve zvučnom signalizacijom, tadašnji direktor Doma zdravlja dr Ivo Đurišić naknadno je za dnevne novine izjavio da je Moldavka „imala karijes i dva pokvarena zuba i da su joj samo to liječili kada su je, polumrtvu, kako je govorila Raičevića, dovodili u Hitnu pomoć“.¹⁴³

Piperovićeva knjiga pod nazivom *Moldavka, istinita priča*, prodana je u preko 7.000 primeraka, a njen autor pored nastavka knjige najavio je 17. novembra 2014. godine i prijave protiv ostalih učesnika afere „Moldavka S. Č.“: „Procesuiraću ih sve, od nekadašnjeg ministra Andrije Jovičevića, njegovih prvih saradnika Mića Orlandića i Milana Paunovića pa do inspektora koji su radili na slučaju. Neće proći nekažnjeno ni upravnica SŽK Ljilja Raičević, a tadašnju istražnu sutkinju Anu Vuković prepuštam onome gore.“ Milo Đukanović 18. maja 2005. godine izjavio je da je aferu trgovine ljudima kreirala obaveštajna služba koja „kontinuirano neprijateljski djeluje prema Crnoj Gori i njenim naporima da zaštiti i unaprijedi svoju državnost“, te da je Moldavka nekoliko meseci u toj službi „instruirana“.¹⁴⁴ Tokom svedočenja pred istražnim

139 „Piperović: Oni koji su branili S. Č. i sad Vanju – imaju istu metu“, *Portal Analitika*, 28. jun 2014. (<http://portalanalitika.me/clanak/152391/piperovic-oni-koji-su-branili-s-c-i-sad-vanju-imaju-istu-metu>; pristupljeno 2. septembra 2015).

140 „Štampu otvaram u grču. Znam da ću da saznam nešto što sigurno ne znam. To je jedino, sto posto, izvjesno. Opet advokat Dragan Prelević. Proslavi se dečko na najpokvareniji način. [...] Priča dečko o međunarodnom lancu. O tome da treba hapsiti zvaničnike. Da je u pitanju zločin nad zločinima. U redu. Vidim da je sve u novcu. Znam da dečko zna da laže, manipuliše. Ali me jedno čudi. Kako ga niko, već jednom, ne pita ima li još žrtava 'međunarodne grupe' ili su grupu osnovali samo za Moldavku. Kapiram da se to neće desiti i da Moldavka više nikom nije bitna“ (Piperović, Z., *Moldavka – istinita priča*, autorsko izdanje, Podgorica, 2013, str. 43).

141 „Branilac Goran Rodić ističe sledeću primjedbu: 'Ja bih ovo u svoje ime, a možda i u ime ostalih kolega primjetio sam da punomoćnik svjedoka oštećene tokom kazivanja svjedoka – oštećenu konkludentnim radnjama mahanjem rukom i isključivanjem i uključivanjem hemijske olovke sa određenim brojem puta sugerise i dozira iskaze oštećene. Takođe sam primjetio da se gledaju i osmejuju svo vrijeme.' Branilac Ljubiša Novaković se pridružuje navodima kolege Rodića navodeći: 'Ovo je i moja primedba'“ (Piperović, Z., *Moldavka – istinita priča*, autorsko izdanje, Podgorica, 2013, str. 188–189).

142 *Isto*, str. 81.

143 *Isto*, str. 241, 95.

144 *Bratska hajka; Crna Gora – jedna osporavana dr-*

sudijom Anom Vuković, koja ga je pozvala bez obaveštavanja osnovnog tužioca Zorana Radonjića, Đukanović je 6. decembra 2002. godine rekao: „Posebno bih dodao da ovakvu konstrukciju ne može da smisli jedna osoba. Usuđujem se da kažem da ovakva konstrukcija ne može biti plod domaće radionice. Rekao bih da se upravo radi o stranoj radionici sa logističkom pomoći domaće radionice, a sve ovo sa očiglednom zloupotrebom i same ličnosti svjedoka – oštećene. Mislim da se nezavisno od sudskog postupka išlo na moju moralnu diskreditaciju. Kada neko konstruiše ovakav plan, u tom slučaju se posluži makar nekim činjenicama koje postoje. Mislim da ovim otvaramo novu stranicu ovog predmeta nakon čega sam ja bezrezervno zainteresovan, i daću sve što bude u mojoj moći, pomoći ću da se sudski postupak dovrši i isteraju na vidjelo sve činjenice.“¹⁴⁵

Osnovni tužilac Zoran Radonjić u pismenom obrazloženju svoje odluke da odustane od procesa naglasio je da u predmetu „ne postoji ni jedan objektivni dokaz koji podržava iskaz oštećene“.¹⁴⁶ Većina lica o kojima je Moldavka govorila tokom svoje ispovesti zaista su postojala, a iz njihovih svjedočenja tačno se videlo na koji način su se mogli iznositi toliko detaljni opisi, budući da su u pitanju zaista objektivne činjenice; međutim, priče svih ostalih svjedoka bile su potpuno različite od tvrdnji koje se odnose na optužbe za krivična dela. Posle izvesnog vremena provedenog u Kanadi, Svetlana Čebotarenko vraćena je u svoju matičnu zemlju Moldaviju.

O JEDNOJ NAPRASNO OPŠTEPOZNATOJ STVARI

Večernje novosti će se u vremenu eha afe-
re baviti zaštitom nove „žrtve“, Ane Vuković, koja u tekstu od 6. novembra 2003. godine pod naslovom „Ničega se ne bojim“ insinuira da je crnogorska vlast prati, prisluškuje i tajno fotografije (slično kao što će to činiti Saša Janković u Srbiji krajem aprila 2015, ali i mnogi drugi), i koja će 6. oktobra 2005. godine u danilovgradskom Osnovnom sudu biti saslušana zbog sumnje da je kao istražni sudija u aferi S. Č. zloupotrebila službeni položaj. Vukotičeve novine, međutim, nisu bile jedine na prostoru Srbije koje su manipulirale ovom aferom po liniji kojom su to u Crnoj Gori činili *Dan*, *Vijesti*, *Mo-*

nitor, pomenute NVO, delovi policije, sudstva i tužilaštva; učestvovao je i dnevni list *Blic* Veselina Simonovića, dok se Žarkovićev nedeljnik *Vreme* početkom 2004. godine odlučio na jedan više nego nesvakidašnji potez. Kao što je u cilju što većeg odjeka afera u međunarodnoj javnosti i u Crnoj Gori odjednom preko OEBS-a i NVO regionalnih mreža trebalo popularizovati Anu Vuković, voditi je po seminarima u Sarajevo da predaje na temu ljudskih prava ili je u Vašingtonu predstavljati kao svetli primer borbe protiv trgovine ljudima, za sličnu namenu posluzio je i beogradski nedeljnik, koji u broju 679, od 8. januara 2004. godine, baš kada Vlada Crne Gore formira komisiju za istraživanje ovog slučaja, za ličnost godine proglašava nikog drugog nego Ljiljanu Raičević.

Nastavljajući tačno tamo gde je stalo godinu dana ranije, u broju 635, od 6. marta 2003. godine, kada je samo nepunih nedelju dana pre ubistva srpskog premijera na naslovnu stranu, jednu do druge, stavilo fotografije Đinđića kako sa štakom i nogom u gipsu silazi iz aviona i Đukanovića s ortopedskom kragnom oko vrata, uz natpis „Temelji nove države“ – *Vreme* objavljuje ispovest izvršne direktorke podgoričke NVO Sigurna ženska kuća pod naslovom „Demontiranje patrijarhalne države“. U ovom tekstu se tek mestimično pominje afera s Moldavkom, ali dovoljno da se na Crnu Goru prilepi i etiketa države u kojoj vladaju prostitucija i trgovina ljudima, baš kao što je to Stevan Dojčinović u svojoj knjizi učinio kada je čitavu naciju proglasio, nazivajući tako jedno od svojih poglavlja – sigurnim rajem za kriminalce.¹⁴⁷ Ipak, direktna propaganda čitavog slučaja, koja je kao siže namenjena nedovoljno upućenim čitaocima u Srbiji, vrši se u drugom tekstu iz istog broja, pod nazivom „Obrana javnog interesa“, čiji uvodnik glasi: „Afera trgovine ljudima potresla je Crnu Goru najviše zahvaljujući Ljiljani Raičević koja je hrabro slučaj gurala u javnost“. Premda bi se, na prvi pogled, moglo očekivati da s ovakvim predubedenjem i manipulativnom rešenošću nastupi novinar dopisnik iz krugova crnogorskih anti-

147 O nemoštosti i uopšte vrsti diskursa kojim se Ljiljana Raičević u ovom tekstu povodom afe-
re iz 2002. godine pretežno služi najbolje svedoči, možda, sledeći pasus: „Kad je počelo ispitivanje u policiji, S. Č. je htjela da razgovara samo sa jednim policajcem [Milanom Panovićem, *prim. aut.*], jer je po njegovom izrazu lica zaključila da je on dobar. Kad je poveo na prepoznavanje mjesta, obećao je da je za dva sata vraća, i mi smo ga molile da to ispoštuje. Ona je sa strahom izašla iz skloništa, ali kad je on doveo poslije dva sata, poslije toga je ona nekoliko puta ponavljala 'vratilo me na vrijeme'.“

žavnost, Centar za bezbednost i toleranciju, Beograd, 2013, str. 71.

145 Piperović, Z., *Moldavka – istinita priča*, autorsko izdanje, Podgorica, 2013, str. 258–259.

146 *Isto*, str. 261.

vladinih medija, autor ovog teksta je pak Slobodan Georgijev, budući programski koordinator BIRN-a za Srbiju, isto ono lice koje u periodu od kada je Aleksandar Vučić postao premijer Srbije dobija isturenu ulogu u fabrikovanju medijskih afera – po uzoru na ličnosti na koje se ugledalo još pre desetak godina.

Ovaj podoficir Gordane Igrić i Dragane Nikolić Solomon za vezu centrale sa Srbijom koautor je teksta objavljenog 27. marta 2014. godine u nedeljniku *Vreme* i na sajtu Javno.rs, koji je projekat BIRN-a, pod nazivom „Marketinške zvezde na političkom polju“ („Oglašavanje kao privatni posao vlasti“), istog onog na koji će se neformalno pozivati Kristijan Mir iz Reportera bez granica u odgovoru Johanesu Hanu i čiji je uvodnik takođe veoma simptomatičan. U njemu stoji sledeća tvrdnja: „Stranka Aleksandra Vučića, preko visokog partijskog funkcionera Gorana Veselinovića, ušla je u prostor medijskog oglašavanja nakon dolaska na vlast 2012. godine, potiskujući demokrate koji su suvereno vladali ovim tržištem, saznaje BIRN.“ Kada se pogleda šta on sadrži i na osnovu čega se ispostavlja, uočava se da se „saznanje BIRN-a“ zapravo sastoji iz specifičnog odnosa dva napredna stava: jedan (glavni) stav se iznosi na osnovu drugog (pomoćni) koji služi da u potpunosti opiše i bliže odredi (čak se i kopula nalazi u tom stavu) onaj prvi zaključkom da stranka Aleksandra Vučića suvereno vlada tržištem medijskog oglašavanja. Treba zapaziti, međutim, da taj pomoćni stav u celokupnoj tvrdnji, da bi ona uopšte bila moguća, mora poneti odjednom ulogu opštepoznate činjenice – da su pre naprednjaka „demokrate suvereno vladali ovim tržištem“.

Pitanje svih pitanja zato glasi: Kada je u međuvremenu ta „činjenica“, koja se ovim tekstom tek onako uzgred iznosi, u javnosti postala opštepoznata i za BIRN neupitna kada ni ta organizacija, niti ijedan medij sa kojim BIRN saraduje, pa ni medij sa kojim NUNS saraduje, u periodu potpune vlasti Demokratske stranke od 2008. do 2012. godine nijednom nisu izneli takav podatak, niti su se uopšte bavili temom medijske kontrole posredstvom oglašavačkih agencija?¹⁴⁸

148 Prvi zvanični sadržaji koji su nagoveštavali kontrolu medija preko firmi koje su u vlasništvu Dragana Đilasa i Srđana Šapera pojavili su se u Izveštaju o pritisima i kontroli medija u Srbiji Saveta za borbu protiv korupcije, 2011. godine, ali je on u javnosti nipodaštavan, a mediji o njegovom sadržaju gotovo nisu ni pisali. Interesantno je da su se u narednom izveštaju ovog tela, iz 2015. godine, našli samo prekopirani navodi iz BIRN-ovog teksta na način na koji je to u njemu predstavljeno i nikakve druge informacije mimo toga.

U kojoj je funkciji ona morala da se nađe da bi uopšte mogla da bude obelodanjena i da iz svog kriptostatusa za tren oka, onako na kvarno, radikalno sklizne u ključnu premisu zaključka? Da li je to BIRN saznao dve stvari istovremeno, ili je jednu krio punih šest godina sve dok mu se nije pružila prilika da na osnovu nje „otkrije“ onu drugu? I najzad, nije li ova organizacija, baš kao i NUNS, koji je imao poseban zadatak kada je ovaj tekst u pitanju, ovakvim krijumčarenjem „opštepoznate činjenice“ drastično rizikovala da na videlo ne ispliva njena sopstvena umešanost, te kakva je uveravanja mogla dobiti da će se po objavljivanju teksta taj rizik svesti na prihvatljivu meru?

Nakon što je u *Politici* 13. juna 2014. godine objavljen autorski tekst koji skreće pažnju na to da BIRN nijednom u toku vladavine Demokratske stranke nije pisao o koncentraciji moći i političkim pritiscima i da sada naprasno koristi taj motiv samo da bi napao vladu Aleksandra Vučića, ova organizacija je na svom Fejsbuk profilu između ostalog napisala: „BIRN je na istraživanju radio od novembra 2013. godine pokušavajući da dokaže ono što svi znaju i o čemu niko ne želi javno da govori: da su ljudi iz okruženja Aleksandra Vučića preko agencija za kupovinu medijskog oglasnog prostora 'zagospodarili' medijima u Srbiji, preuzimajući ranije uspostavljene modele. Temom političke kontrole nad medijima BIRN Srbija bavio se i za vreme vladavine Demokratske stranke, o čemu možete čitati na našem portalu.“ Međutim, link do stranice na sajtu Javno.rs, koji je BIRN postavio kao dokaz, ne sadrži nijedan tekst koji bi datirao iz vremena vlasti DS, i sve do pomenutog teksta nema nikakvih rezultata u pretrazi za firme kao što su Dajrekt medija, Multikom ili neke druge. Na internetu se mogu pronaći još dva BIRN-ova rada koji se bave sličnim temama, ali se ni u njima ne pominju ove firme niti njihovi vlasnici, a to su radovi „Izveštaj o finansiranju medija iz budžeta lokalnih samouprava“, koji je BIRN uradio za potrebe Medijske koalicije koju čine ANEM, NUNS, UNS, Lokal pres i NDNV, kao i „Prikrivena kontrola – ugrožavanje medija u Srbiji“, koji se oslanja na prvi i bavi pitanjima subvencija u medijima. Prvi rad objavljen je septembra 2012, a drugi krajem 2013. godine, u saradnji sa Centrom za međunarodnu medijsku pomoć (CIMA) iz Vašingtona, ispod kojeg je potpisan Don Podesta iz Podesta lobističke grupe, već tada angažovane od strane tajkuna Miroslava Miškovića za potrebe diskreditacije vlasti u Beogradu. Licemerje i neprofesionalnost BIRN-a su prvoklasni: objašnjenje da je obelodanjeno „ono što svi znaju i o čemu niko ne želi javno da govori“ (time su i negiranje urednika medija već dokazi za

suprotno) očigledno nije važno bilo šta, jer tada o tome, kada je reč o Demokratskoj stranci, valjda, još niko ništa nije znao.

Ono što se pune četiri godine nalazilo u statusu najstrože čuvane tajne, dakle, konačno je u ovim esnafskim krugovima dobilo utilitarističko odobrenje da bude otkriveno, bez obzira na to što uključuje i saučesništvo u ćutanju i odgovornost svih pobrojanih aktera – ali samo pod uslovom da se sada kao činjenica iskoristi za napad na vladajuću stranku i premijera lično, i to na način što će se kroz ceo tekst praviti paralele u odnosu na demokrate i tako juriti veza da naprednjaci u suštini rade isto što i oni pre njih. Tako će osvedočena nedela u naznačenom periodu poslužiti po automatizmu čak i kao dokaz, ili makar insinucija za one stvari koje nakon smene vlasti 2012. godine BIRN, u stvari, nije uspeo da dokaže. U tome se sastoji i čitava, polufiktivna konstrukcija ovog teksta: najpre se navode nabacane i nepotkrepljene optužbe, da bi se potom krenulo u elaboraciju navodnih dokaza za „pritisak i kontrolu medija“ kroz istorijat od 2003. do 2012. godine, gde se s vremenom konstatuju izdvajanje i dominacija firme Dajrekt medija u vlasništvu Dragana Đilasa i nekoliko agencija u vlasništvu Srđana Šapera, kao što su Univerzal medija i Meken Erikson, obojice visokih funkcionera DS, sve dok prvi nije postao toliko dominantan (nakon pozicioniranja na mestu gradonačelnika Beograda) da je drugi 2010. godine morao da pristupi konkurentnom pulu, čime je uspostavljen monopol jedne jedine firme koja distribuira oglase i reklame privrednih društava u sredstvima javnog informisanja.¹⁴⁹

149 O Đilasu i Šaperu iz vremena petoooktobarskih promena Čedomir Jovanović piše: „Postalo je jasno da DOS nema sposobnost da marketinški organizovano nastupi zbog toga što nema dovoljno iskusnih ljudi u tom poslu. Istovremeno, Bebina marketinška agencija Spekra bila je jedina firma koja je htela da radi za nas. Današnji frontmeni DS-a Srđan Šaper i Dragan Đilas na tako nešto nisu ni pomišljali. Đilas je odbio da radi kampanju za Otpor. Šaper je kao pouzdani partner SPS-a i JUL-a tada radio kampanju za policiju Vlajka Stojiljkovića, da bi u Parizu, posle petog oktobra, trošeći stotine hiljada donatorskih dolara organizovao spektakularnu promociju Srbije u kapeli Sorbonskog univerziteta. Pretpostavljam da je sve to bila presudna referenca da im Koštunica poveri svoju predsedničku kampanju 2002. godine. To mi izgleda logično – zašto ne bi preuzeo Miloševićeve propagandiste, kada je već preuzeo Miloševićevu politiku. Ne bih komentarisao podatak da su posle Miloševića i Koštunice, upravo oni postali conceptualisti Borisa Tadića. Mada, iz iskustva znam da je i to logično“ (Jovanović, Č., *Moj sukob s prošlošću: Srbija*

Još četiri godine BIRN neće brinuti takav podatak, niti će ova organizacija istraživati o očiglednoj koncentraciji moći, kontrole i kapitala u sferi oglašavanja. Kada BIRN, dakle, dobija zeleno svetlo da piše o tome? Šta se u međuvremenu promenilo i zašto BIRN-u nije bilo u interesu da se ranije bavi ovom temom?

GEORGIJEV KAO INSINUATOR

Na osnovu činjenice da su neke od kompanija koje se najviše reklamiraju, posle pada s vlasti DS, maja 2012. godine i nakon što im je istekao ugovor sa firmom Dajrekt medija, prešle u konkurentski pul, u kojem se nalazi i agencija Sekond, BIRN je naznačio da je došlo do prekomponovanja klijenata i da je to uzrokovalo kraj dominacije Đilasove firme na tržištu oglašavanja. Ovo je jedan od faktora koji objašnjava zašto je nastao BIRN-ov tekst: procenjeno je da je u takvim okolnostima šteta koja se njime može naneti konkurentima mnogo veća nego što to može škoditi Dajrekt mediji. Dalje, veza sa Srpskom naprednom strankom i njenim predsednikom izvedena je preko pomenute firme Sekond u vlasništvu Sanje Lalović, koja je radila poslove medijske strategije i planiranja u kampanji SNS na izborima 2012. godine, i činjenice da ova firma blisko saraduje sa PR agencijom Rajt u vlasništvu Gorana Veselinovića, člana Glavnog odbora SNS koji broji oko 400 članova, dok je u tekstu, radi boljeg efekta, predstavljen kao nekakav „visoki funkcioner“ te stranke. Na osnovu podataka da se ove dve firme fizički nalaze u istom poslovnom kompleksu (Erport sitiju) i da koriste usluge iste advokatske kancelarije, BIRN je zaključio da iza firme Sekond zapravo stoji isti Goran Veselinović, bivši poslodavac Aleksandra Vučića, koji je 2011. radio u njegovoj tadašnjoj firmi Profajler, što je u svom izveštaju od BIRN-a 2015. godine prepisao i Savet za borbu protiv korupcije, telo kompromitovano devet meseci nakon smrti Verice Barać, otkada isturenu medijsku ulogu u predstavljanju Saveta dobija Miroslava Milenović. Sve ovo bilo je dovoljno grupi „istraživačkih novinara“ da obznanе kako monopol koji je nekada u ruci držao Dragan Đilas sada preko Veselinovića drži Vučić, i time pokušaju potpuno da promene fokus teksta.¹⁵⁰

2000–2005, Dan graf, Beograd, 2005, str. 19).

150 „Rajt je PR agencija, ona se ne bavi oglašavanjem, niti vrši zakup oglasnog prostora u medijima. U tom smislu mi nismo preuzimali tržište ni od Dajrekt medije, niti od neke slične firme, jer se njihovom delatnošću

Budući da postojanje monopola ili makar oligopola u sferi oglašavanja, bez obzira na to što je u tekstu izvedeno na ovakav nakaradan način, samo po sebi još uvek nije dokaz za kontrolu i pritiske na medije, autori su primorani da citiraju nekadašnje izveštaje Evropske komisije i Vlade Sjedinjenih Država, u kojima se ističe načelan stav da u situacijama visoke koncentracije jedne ili nekoliko firmi na ovom tržištu rizik od uticaja na medije i pojave autocenzure raste u značajnoj meri, pa će tako sve naredno u BIRN-ovom tekstu funkcionisati na nivou insinuiranja, jer je autocenzura u praksi veoma teško dokazati. U tekstu bode oči i činjenica da autori ni od jednog urednika medija nisu dobili konkretnu potvrdu da su oglašavačke agencije, bilo u jedno ili u drugo vreme, vršile pritisak na njih i uslovljavale ih reklamama,¹⁵¹ ali su zato sve ono što BIRN-ovi istraživači nisu mogli da čuju od urednika uredili da dobiju od njihovog najvećeg medijskog logističara, ni od koga drugog nego od predsednika NUNS-a Vukašina Obradovića lično. Njegovo svedočenje koje nije ništa drugo nego puka pretpostavka i nagađanje, predstavlja lajtmotiv čitavog istraživanja, gde je svojim rečima opisao sve ono što autori u nedostatku čvrstih dokaza nisu smeli da zaključue, već jedino na ovaj indirektan način, uz pomoć NUNS-a da insinuiraju.¹⁵² Zbog čega je

uopšte ne bavimo. Ali u pravu ste u smislu da je Rajt među PR agencijama ostvarila značajno mesto, pre svega zahvaljujući ogromnom znanju, iskustvu i radu“ („Jasmina Stojanov: Tadić se više bavio PR-om nego Vučić“, *Blic*, 26. oktobar 2014).

151 Početkom 2012. godine redakcija portala *E-novine* dobila je telefonski poziv od Željka Mitrovića, u svojstvu posrednika Dragana Đilasa, koji je ovom mediju preneo predlog da se obustavi pisanje protiv tadašnjeg gradonačelnika Beograda, da bi se zauzvrat izdejstvovalo da tužbe koje su stizale na adresu ovog portala ne budu procesuirane, što je Petar Luković, glavni i odgovorni urednik, odbio. Na teret ovog medija u periodu od 2010. do 2014. godine stiglo je više desetina tužbi, uglavnom za pretrpljenu duševnu bol, što je za posledicu u krajnjem imalo i zatvaranje portala 22. jula 2016. godine.

152 Iz celokupnog citata vidi se da Obradović sve vreme objašnjava mehanizam u kojem je saučestvovao u vreme vlasti Demokratske stranke, a u poslednjoj rečenici jednim potezom to zatim kalemi i prebacuje na novu vlast: „Mediji, umesto da se bore protiv korupcije, postali su deo koruptivnog lanca – javno preduzeće zaključui ugovor sa marketinškom agencijom, a ova kupuje prostor na nekom mediju, i tako ste zaštitili svoje interese u tom mediju, to su politički, a ne ekonomski interesi. Prostor za zloupotrebu mnogo je veći u

onda uopšte bilo važno objaviti tekst u kojem se ništa od najavljenog u suštini nije ni dokazalo?

Učešće Vukašina Obradovića u ovom tekstu, baš kao i učešće vodećih lica *Vijesti*, *Monitora* i *Dana* u tekstu *Kurira* koji otkriva navodne aspiracije Mila Đukanovića prema Srbiji, nije prosto tu da potvrdi navode autora, već da aktivno učestvuje u kreiranju teze, pa tako i na samo istraživanje BIRN-a treba gledati kao na zajednički i mnogo širi projekat, koji se ne završava formalnim realizovanjem i objavljivanjem teksta u nedeljniku *Vreme*, nego tek svim onim što će NUNS upregnuti da se od činjenice što je taj tekst objavljen napravi medijska kampanja koja nastupa nakon njega. Upravo to uračunava tekst, što sugeriše da su radnje koje će uslediti po njegovom objavljivanju već bile okvirno isplanirane, jer je NUNS znao za istraživanje i pre nego što se ono pojavilo, budući da je predsednik tog udruženja učestvovao u operaciji njegove stvaranja. To je ujedno i odgovor na pitanje zašto je manje važno to što je tekst sam po sebi manjkav i nedostatan; posle svega što bude došlo niko više neće ni misliti o tome da li je on dovoljno potkrepljen ili nije, jer će sve nakon njega raditi na tome da ga predstavi kao da jeste – i to je sve što je bitno (baš kao i u aferi „Plagijati“). Još jednom, kao i u brojnim drugim konstrukcijama, imperativno je katapultirati priču što dalje od onoga što joj je najslabija tačka – od samog korena na kojem počiva. Kako je tekst u praktičnom smislu celom pričom o tržištu oglašavanja, kojom se takoreći poslužio, uspeo da opravda uvođenje termina „autocenzura“ u antivladin diskurs,¹⁵³ NUNS-ova promotivna

javnim preduzećima, ali agencije mogu da manipulišu i na privatnom tržištu. Agencije na osnovu istraživanja nude prostor i vreme na raznim televizijama, a kada imate na desetine sličnih medija, tu mogu da odlučuju nijanse. To je ono što plaši urednike, jer oni znaju da kada pišu protiv DS-a, da će se Đilas odlučiti za drugi mediji. Ista je situacija i sa Veselinovićem i njegovom agencijom Rajt.“

153 Termin autocenzura poseduje i drugo, takoreći pozitivno i korektivno značenje (koje je za potrebe ove kampanje bilo neophodno potisnuti), o čemu glavni urednik *Vremena* Dragoljub Žarković govori 3. jula 2003. godine: „Autocenzura se radi i sada, kada nema rata. Kako vi mislite da se prave novine bez autocenzure? U vreme ratnog stanja [mislis se na period NATO bombardovanja SRJ 1999. godine, *prim. aut.*], postojala je cenzura, a ne autocenzura. Autocenzura je izabrao termin kako ćete nešto opisati. Čovek će pristojnije da kaže nešto ili... Autocenzura je malo i stvar vaspitanja, količine činjenica koju imate i vašeg karaktera. Autocenzura je poželjna u svakom javnom poslu. Za-

kampanja upravo će taj deo priskrbiti i na nje-mu dalje graditi svoju hipostazu autocenzure kao vida cenzure. Tek sa ovog mesta postaje jasno kako je BIRN-ov propagator Kristijan Mir mogao tako bezbrižno da kaže da je cenzura u Srbiji lako dokaziva.

Dokaz uspeha svoje kampanje NUNS je predstavio u izuzetno prepređenom obliku, u saopštenju od 2. maja 2015. godine, povodom svet-skog dana slobode medija. Nakon više od godinu dana marljivog truda i rada, ovoga puta to udruženje nije ni imalo potrebu da iznosi optužbe na račun Vlade o cenzuri – umesto njega, to su učinili Reporteri bez granica,¹⁵⁴ koji su opet do takvog sadržaja došli posredstvom NUNS-a i BIRN-a, pa je NUNS-ovo bilo samo da ih citira i prenese, uz jasan podtekst koji predstavlja šamar Vladi (*‘vidite, čak i strane organizacije znaju šta rade vlasti u Srbiji’*). Citat unutar citata glasi: „Vlast u Srbiji guši kritičko izveštavanje, dok se različitim, posebno finansijskim pritiscima, narušava nezavisnost uređivačke politike medija. Razvoj medijske situacije ne vodi ka željenom, evropskom cilju. Da bi se stvari popravile, potreban je stalni pritisak javnosti, ali i spremnost civilnog društva i novinara da se neprekidno bore za slobodu medija, ukazuje RSF”, navoe je NUNS.¹⁵⁵

TRIBINE I TRIBINICE...

Da bi kampanja izgledala manje tendenciozna, formalni povod oko koje se centrirala postaje 3. maj, ponovo Svetski dan slobode medija. Zbog toga se mesec dana nakon izlaska teksta u *Vremenu*, na Fakultetu političkih nauka organizuje tribina na kojoj učestvuju Olja Bečković, Zoran Panović (glavni urednik *Danasa*) i Dragoljub Petrović (kolumnista

Danasa), kada gošća skupa izgovara: „Autocenzura kojoj se pribegava u uslovima kada znaš o kome i šta ne smeš da pišeš, samo je finija reč za cenzuru. Imate Nebojšu Stefanovića, koji, čini se, u poslednje vreme ne radi ništa drugo već ide sa televizije na televiziju i pita voditelje u programu ‘Da li sam vas ja ikad zvao?’. Odgovor je – nisi. I to je tačno, jer nije zvao on, već neko drugi. I nije zvao voditelja, već nekog po hijerarhiji višeg.”¹⁵⁶ Šest meseci kasnije, voditeljka za koju se ni dan-danas pouzdano ne zna da li je ikada u svojoj karijeri do tada napisala ijedan autorski tekst za neke novine i koja istovremeno na tribini izjavljuje da se sa novinarstvom rađa i da je novinar „onaj ko ne može da radi ništa drugo, koga jedino taj posao interesuje i samo time može da se bavi“ – demantovaće samu sebe tvrdnjom da je premijer Aleksandar Vučić zvao lično nju kako bi vršio pritisak. Da li to znači da u vreme održavanja tribine te međusobne telefonske razgovore interne prirode još uvek nije tumačila tako i da su isti retrogradno tek nakon što je menadžment B92 raskinuo ugovor s njom postali „pritisaci“? Dragoljub Petrović, kojeg je Panović doveo iz *Kurira*, dodaje pak da je celog života čekao da Vučić dođe na vlast: „Kako da ne pišem o čoveku koji je sveprisutan i svud se meša. A upravo je on taj koji je opsednut medijima, stalno mu nešto ne valja – od ‘analitičara punih mržnje’ do novinara ‘hejtera’.”¹⁵⁷ U *Kuriru* 1. jula 2007. godine, u jeku još jedne hajke koja se vodi protiv Vladimira Popovića, Petrović će napisati rečenicu: „Najveći inspirator ubistva Zorana Đinđića bio je – Zoran Đinđić.”¹⁵⁸ Drugim rečima,

156 „Perfidni pritisci na medije“, *Danas*, 28. april 2014.

157 Zorana Panovića će s mesta glavnog i odgovornog urednika *Danasa*, na kojem je od 2009. godine, usred izborne kampanje, krajem marta 2016. godine iznenada smeniti Skupština akcionara tog lista i umesto njega postaviti upravo Dragoljuba Petrovića, njegovog „omiljenog novinara“. Upadljivo je, međutim, da je u vesti koja je objavljena 28. marta 2016. godine, prilikom navođenja u kojim je sve medijima Petrović tokom svoje karijere radio, kako bi se prikrla činjenica da je reč o tipično tabloidnom novinaru – prečutan upravo *Kurir*. Ovakva odluka dolazi ubrzo posle Panovićeve gostovanja u emisiji *Ćirilica na TV Happy*, 21. marta 2016. godine, u kojoj je pitanja postavljao premijeru Aleksandru Vučiću, kao i nakon posete Miroslava Miškovića redakciji tog lista. Za UNS je saopštio da ne zna razloge smene i da je to poznato samo Skupštini akcionara („Draža Petrović novi glavni urednik *Danasa*“, *Nedeljnik*, 28. mart 2016).

158 Tekst u kojem se nalazi citirana rečenica nosi naziv „Topalovići i Dospelovići“, dok osam godina kasnije, 15.

misle da javno poslušate bez autocenzure, kad bi čovek samo svoj animalni karakter ispoljavao? Autocenzura je moralna vrednost, ona nije za potcenjivanje. U vreme rata, postojala je cenzura i vi ste morali da prilagođavate svoj način saopštavanja pravilima, koja su cenzori odredili, ukoliko ste želeli da radite svoj posao“ („Bilo, ne povratilo se“, *Hereticus: časopis za preispitivanje prošlosti 3-4/2005*, Centar za unapređivanje pravnih studija, Beograd, 2005, str. 183).

154 Ista organizacija protestovala je zbog privremene zabrane pojedinih medija za vreme vanrednog stanja 2003. godine (Mihajlović, D., *Povleneke magle i vidici. Tom 2: Zapisi i kazivanja o životu i politici posle 5. oktobra 2000*, NEA-Beograd, Beograd, 2005, str. 384).

155 „NUNS: Suprotstaviti se daljem unižavanju novinarske profesije“, *Politika*, 2. maj 2015.

Dinđić je sam svojom pojavom i suštinom svog rada izazvao to da bude ubijen (*'ko mu je kriv'*), slično kao što Vučić izaziva istog autora da ne prestano piše o njemu.

Tribina NUNS-a pod nazivom „Autocenzura: nevidljiva pretnja slobodi medija“ održava se u Beogradu 6. maja; ovoga puta kao povod se koristi i saopštenje za javnost SNS u kojem se Javni servis optužuje da služi kao svakodnevni poligon za napade na predsednika te stranke i Vladu tek formiranu 27. aprila 2014. godine – na osnovu istupa Srđana Škora, Olivera Kovačević i najave da Nebojša Spaić, nekadašnji urednik *MIN-a*, poznat kao novinar blizak režimu Borisa Tadića, treba da postane savetnik v. d. direktora RTS. Zbog toga je za jednog od učesnika na tribini upravo i pozvana voditeljka emisije *Da Možda Ne*, koja će karakteristično prokomentarisati da sličnog saopštenja nije bilo ni u vreme vladavine Demokratske stranke (koja je to rešavala na sasvim drugačiji način, a ne javno). Olivera Kovačević obavlja i funkciju predsednice Suda časti Udruženja novinara Srbije, po statutu autonomnog tela koje, po prijavama koje su teretile Ljiljanu Smajlović za kršenje novinarskih normi i kodeksa, još nijednom nije donelo odluku koja nije išla u korist predsednice tog udruženja. Glavni urednik nedeljnika *Vreme* Dragoljub Žarković, koji je objavio BIRN-ov tekst, reći će da je naslov tribine pogrešan i da je autocenzura veoma vidljiva, a za primer navesti to što nijedan medij nije želeo da objavi tabloidnu vest da se Aleksandar Vučić razveo i ponovo oženio.¹⁵⁹ Samo dan kasnije isto lice odlazi u emisiju *Jedan na jedan* na RTV kod Danice Vučenić, članice Izvršnog odbora NUNS-a, i tezu o venčanju proširuje novom, o medijskoj proizvodnji vođe.

Istog dana kada je održana i beogradska tribina, u listu *Danas*, koji vodi najveću kampanju o cenzuri od svih štampanih listova, pojavljuje se intervju s Gordanom Sušom, članicom Saveća Republičke radiodifuzne agencije, u kojem se kaže: „Cenzura proizvodi autocenzuru kod novinara i to ne može jedno bez drugog. Čim postoji diktat, postoji i autocenzura. Zašto naši političari u svojim obraćanjima javnosti stalno prete? Naučili da diktiraju. Autocenzura je individualno opredeljenje, a cenzura – ma koliko sofisticirana danas, pritajena, pod okriljem državnih službenika, izabrane elite, vlasnika kapitala – jeste društveno delo“; umesto naziva

rubrike, iznad teksta u novinama stoji „Tema nedelje: cenzura i autocenzura“.¹⁶⁰ U uredničkom kolegijumu *Danasa*, koji je najpre naručio, a potom odbio jedan intervju i nekoliko izjava Vladimira Popovića, u to vreme nalaze se još dva člana Izvršnog odbora NUNS-a: Bojan Cvejić i Jasmina Lukač.

Osmog maja u Novom Sadu takođe je u toku tribina pod identičnim nazivom, koju organizuje NUNS-ov klon – Nezavisno društvo novinara Vojvodine (NDNV), još jedna politička organizacija koja koristi profesiju kako bi prikrila svoje realno delovanje, poznata po bliskosti s pokrajinskom Vladom premijera Bojana Pajtića. *Radio televizija Vojvodine* pravi prilog pod nazivom „Autocenzure ima, ali je nedopustiva“, u kojem se navodi da je autocenzura veoma raširena u medijima u Srbiji i da predstavlja „drastičan primer kršenja novinarske etike“. Na njoj učestvuje i Gordana Janković, šefica Odeljenja za medije Misije OEBS u Srbiji i naslednica Dragane Nikolić Solomon, nekadašnje pomoćne urednice IWPR, direktorke BIRN-a i posredstvom londonskih veza aktuelne portparolke EULEX-a, koja 19. maja takođe za *Danas* kaže da su „glavni razlozi za nastajanje autocenzure cenzura, nepostojanje crvenih linija, odnosno nepostojanje tržišta, koje je posledica izostanka zakona i pravila igre“.¹⁶¹ Dva pojma sada su već potpuno prikazana izjednačeno i prožimaju jedan drugog; više se ne zna da li je autocenzura deo cenzure ili cenzura deo autocenzure, jer je to sada jedan isti označitelj – tako je na nivou jezičke strukture uvedena „cenzura u Srbiji“.

Dok traje tribina u Novom Sadu, NUNS u Beogradu dodeljuje godišnju „nagradu za istraživačko novinarstvo“ u štampanim medijima upravo BIRN-ovom tekstu i njegovim autorima Aleksandru Đorđeviću i Slobodanu Georgijevu (zato je morao biti objavljen u *Vremenu*), dok su nagrade u kategoriji elektronskih i onlajn medija dobili četvoro novinara iz CINS-a i novinarka PG Mreže radeći na projektu zajedno sa CINS-om, čiji je osnivač NUNS. Nagradu od 2006. godine, kada je ustanovljena, dodeljuju Ambasada Sjedinjenih Američkih Država i NUNS, a u žiriju, čiji je sastav promenljiv, ovoga puta se našao i direktor CINS-a Branko Čečen. Na taj način nagrađeni rad BIRN-a, koji jednim delom donira i finansira CINS, više se ne dovodi u pitanje, jer je institucionalizovan, a čitav šaradni događaj, u kojem članovi NUNS-a, u svrhu političkog

jula 2015, u svojoj kolumni u *Danasu* isti autor sličnim motivom ismeva pokušaj linča premijera Aleksandra Vučića u Potočarima i tekstu daje naziv „Topalovići“.

¹⁵⁹ „Krizna medija, kriza društva“, *Danas*, 6. maj 2014.

¹⁶⁰ „Neki novinari i mediji 'uspostavljaju' svoju cenu“, *Danas*, 6. maj 2014.

¹⁶¹ „Nepostojanje tržišta glavni razlog za cenzuru“, *Danas*, 19. maj 2014.

promovisanja, dodeljuju nagrade sami sebi ili sebi srodnim organizacijama i pojedincima, svake godine se predstavlja kao nešto od izuzetnog profesionalnog značaja i u suprotnosti prema neozbiljnom, tabloidnom novinarstvu.¹⁶²

Da bi se sada iz razloga više nastavila afirmacija nagrađenog teksta i njegove „neumitne istine“, šefica Slobodana Georgijeva i direktorka firme BIRN d. o. o. Gordana Igrić pozvana je da se oglasi u *Danasu* 14. maja 2014. godine prilogom koji nosi naslov „Naprednjaci preuzeli sistem cenzure demokrata“, u kojem upozorava da se stvara „kult ličnosti Aleksandra Vučića“, varirajući tako već postavljenu dijagnozu Dragoljuba Žarkovića. Samo dva dana pre toga još jedan član uredničkog kolegijuma *Danasa*, Aleksandar Roknić, daje svoj doprinos propagiranju cenzure u autorskom tekstu apokaliptičnog naziva „Kako je pobedila cenzura“, koji zaključuje lamentirajući: „Novinari su danas potonuli u autocenzuru, a kako sjajno piše pisac Danilo Kiš, 'autocenzura je sestra laži, duhovna korupcija...'“ Najzad, prljavi ciklus ovog „građanskog“ medija zatvara Milića Pešić, još jedna od akterki s boravištem u Londonu i direktorka tamošnjeg Instituta za medijsku raznolikost, organizacije koja preko Londonske škole za ekonomiju tesno saraduje sa BIRN-om u formiranju međunarodnog javnog mnjenja o stanju u Srbiji i lobiranju kod stranih zvaničnika. Ingeniozni haiku *Danasove* teme nedelje koja traje gotovo mesec dana glasi: „Autocenzura se javlja samo tamo gde ima cenzure. Dok postoji cenzura postojaće i autocenzura.“¹⁶³ Nameće se pitanje: da li je ova neumerena i u krajnjem neinteligent-

na kampanja,¹⁶⁴ u kojoj je većinu intervjuava u *Danasu* obavio novinar *Kurira* Boban Karović, rezultat stvarnog uverenja Zorana Panovića da Vlada Srbije vrši pritisak na medije, ili je samo posledica još od vremena Đinđića poznate navike urednika tog lista da s vremena na vreme ubacuje kontroverzni sadržaj koji bi eventualno poboljšao prodaju na tržištu nikada neostvarenih novina?

Uprkos svemu ovome, u odgovoru ministru policije Nebojši Stefanoviću od 6. novembra 2015. godine, u kojem Panović ne razume odakle političarima smelosti da uopšte komentarišu medije, a kamoli da tvrde kako pojedini, uključujući *Danas*, *TV N1* i *Kurir*, vode kampanju protiv vlasti, urednik „građanskog lista“ reći će da *Danas* nikada nije vodio „kampanje“ niti „užasne kampanje“.¹⁶⁵ Konkretna razlog Stefanovićevih optužbi jeste prilog koji je ovaj medij lansirao 2. novembra, a u kojem je vest da je Ministarstvo građevinarstva, saobraćaja i infrastrukture podnelo krivičnu prijavu protiv predsednika opštine Čajetina i potpredsednika Srpske narodne partije Milana Stamatovića i još deset lica zbog sumnje da su oštetili državu za 50 miliona evra – preokrenuta u prilog njegove reakcije na tu prijavu, kojom optužuje da mu se smešta i da iza svega toga stoji rođeni brat premijera, Andrej Vučić, koji „kadrira po Srbiji“. Na pitanje novinara da objasni ove ozbiljne optužbe, Stamatović je odgovorio da je Andreja Vučića optužio samo zbog toga što je premijerov brat i da je to samim tim dovoljno da oba-

162 Po objavi rezultata konkursa za 2016. godinu iz oblasti javnog informisanja kojim se dodeljuju sredstva za projekte, resorni ministar Ivan Tasovac uočio je i u ovoj delatnosti istu manipulativnu matricu samoispomaganja, odbivši projekte kojim su konkurisali NUNS, NDNV i Medija centar: „Propao je pokušaj pojedinih novinarskih udruženja, koji delegiraju svoje predstavnike i imaju većinu u konkursnim komisijama, da Ministarstvo kulture i informisanja uvuku u svoj dobro razrađen mehanizam međusobnog nagrađivanja i tapšanja po ramenu u stilu 'ja tebi serdare, ti meni vojvodo'. Konkurs je utvrdio licemernost dobro poznatih larmadžija na našoj medijskoj sceni, koji već dve godine, ne toliko iz ideoloških, koliko iz finansijskih uverenja, kritikuju stanje medijskih sloboda u Srbiji i sve vreme se žale na tobož sveprisutnu cenzuru“ („Tasovac protiv medijskih udruženja: Ko više 'vuk' a ko 'vučić'“, *Politika*, 27. jul 2016).

163 „Srpski mediji – divlje područje“, *Danas*, 21. maj 2015.

164 Deviza Milice Pešić, kada se bolje razmisli, svodi se na narodnu umotvorinu 'gde ima dima, ima i vatre', ili drugim rečima, čim se o nečemu toliko govori, tu mora da ima barem malo istine. Međutim, upravo u ovome leži ta opasna neinteligentnost, o kojoj je u zatvoru kontemplirao i Zoran Piperović, dok mu je donošena štampa u kojoj je svakodnevno gledao kako se nad njim sprovodi medijski linč i kako je na osnovu jedne jedine ženske osobe postao akter „međunarodnog lanca trgovine ljudima“: „Pade mi na um narodna poslovice – đe ima dima ima i vatre. I nasmija me. Koliko puta sam je ja koristio i koliko puta sam je čuo da je ljudi koriste. Bezbroj puta, svakako. I bio sam apsolutno siguran da je svaka narodna, što bi se reklo, sveta. Kad god je neko hteo da kaže da se ništa ne događa iz čista mira, koristio je tu poslovicu. Koju sada ni krivu ni dužnu prezirem. Jer nije istinita. Ili da ublažim. Sada ne važi. Ali kako to objasniti da zvuči ubedljivo“ (Piperović, Z., *Moldavka – istinita priča*, autorsko izdanje, Podgorica, 2013, str. 52). Zaista, na koji način objasniti da ono što se većini čini najverovatnijim nije uvek nužno istinito?

165 „Odgovor ministru Stefanoviću“, *Danas*, 6. novembar 2015.

vlja „najuticajniju funkciju u Srbiji“. ¹⁶⁶ Ovako nedovoljno utemeljene optužbe jednog lokalnog političara, koji u tekstu nijednom nije negirao delo koje mu se prijavom Ministarstva stavlja na teret, list *Danas* tretira kao glavnu vest, stavlja je na naslovnu stranu, da bi priču zatim preuzela i produbila *TV N1*, a *Kurir* bez ikakve dozvole preneo na svoj portal, kako bi poslao poruku premijeru da je spreman da ga napada sve direktnije, ukoliko ponovo ne plati reket, koji je jedno kratko vreme tokom 2014. godine bio uspostavljen. Samo dan pre teksta u *Danasu*, vanparlamentarna Demokratska stranka Srbije izdala je saopštenje za javnost u kojem je optužila SNS da sprovodi političku odmazdu nad rukovodstvom opštine Čajetina, čime se zapravo opravdava otpor prema smenama i otpuštanjima u pojedinim javnim preduzećima u toj opštini koja su u ingerenciji Republike.

DANAS UDARA NA ĐINĐIĆA

Nezadovoljan što se sindikat *Politike* sredinom oktobra 2000. godine pobunio protiv namere dela DOS-a da se nekadašnji kurir i arhivar u toj kući postavi za direktora, Aleksandar Tijanić optužuje Zorana Đinđića i ljude oko njega da su direktno sprečili njegovo imenovanje, umesto činjenicu da ne ispunjava kvalifikacije za to mesto jer raspolaže samo četvrtim stepenom stručne spreme (završio Gimnaziju u Prištini). ¹⁶⁷ Zbog toga nedelju dana nakon 5. oktobra počinje putem medija da se sveti uglavnom tako što „upozorava“ novoizabranog predsednika SRJ Vojislava Koštunicu na opasnost od strahovlade koju planira da uvede Đinđić, nazivajući njega i Čedomira Jovanovića Malim, odnosno Mikro Slobom i agitujući za raspad DOS-a podelom na one „moralne“ i „nemoralne“, slično kao što *Blic* i *Kurir* danas, s jedne strane, prave podele napadajući Tomislava Nikolića kao retrogradnu, „ruso-

filsku“ stranu vlasti, koja juri ka Putinu, ili *Informer*, s druge, koji Zoranu Mihajlović tretira kao evrofanatika, kao konkurenciju koja konstantno podriva Vučićevo liderstvo – u pokušaju da na taj način razblaži evropsku orijentaciju Vlade, radeći to sasvim smišljeno, jer se taj tabloid percipira kao provladin i prevladuje mišljenje da prilozi u njemu ne mogu biti objavljeni bez Vučićevog odobrenja, što opet treba da rezultira nekom segregacijom.

Pored toga što to već čini u banjalučkim *Nezavisnim*, Grujica Spasović, tadašnji glavni i odgovorni urednik *Danas*, pruža Tijaniću mogućnost da tekstom „Kad je apetit veći od razuma“ 28. oktobra 2000. godine takvo medijsko propovedništvo raširi i u tom listu: „Ako Koštunica u roku od trideset dana ne raskine nepriradni pakt sa Đinđićem, po cenu raspada DOS-a, 'demokratska revolucija' u Srbiji predstavljaće uskoro samo naprasnu promenu oblika bezvlašća a sam Koštunica englesku kraljicu muškog roda!? [...] U državi gde hiperaktivni Mali Sloba ima glavnu reč – javni poslovi i dalje će se voditi u ličnu korist: mediji će služiti samo da njegovo mišljenje propovednički pretvaraju u verovanje. [...] Ali, šta ćemo sa Srbijom? Šta ćemo sa Srbijom koja, vođena od ljudi čiji su apetiti veći od razuma a sujeta jača od opšteg interesa, samo menja dekor ropstva? [...] Dakle, moja poruka Koštunici – ako Đinđić uradi samo ono za šta je sposoban i samo ono na šta je spreman, Srbiji nema spasa! A ni tebi! Sad biraj mesto, vreme i način. Ili čekaj. Možda ja grešim; To bi mi bilo sefte.“ ¹⁶⁸ Da stvar bude još indikativnija, *Danas* je ovaj tekst svojevolljno preneo iz *Nezavisnih*, gde je dan ranije objavljen pod naslovom „Koštunica protiv Đinđića: što pre to bolje“. Ubrzo posle toga, to o čemu Svetomir Marjanović, Aleksandar Rodić ili Dragan J. Vučićević danas mogu samo da sanjaju, Aleksandar Tijanić će ostvariti – postaće savetnik za medije u kabinetu čoveka sa većinskom podrškom glasača u državi. ¹⁶⁹

166 „Stamatović: Andrej Vučić kadruje i naređuje ko će biti smenjen u Srbiji“, *Danas*, 2. novembar 2015.

167 „Nisam diplomirao. Nikad. S treće godine sam otišao u *MIN* i nikada više nisam ušao. Nikad, nikad. Ne da nisam polagao ispite, nego nisam ušao u zgradu. Pojavio sam se posle 10 godina da držim neka predavanja, ali nikada nisam diplomirao. [...] Otišao sam na fakultet s prijateljima iz kraja. Neko je rekao od devojaka da ide na žurnalistiku i onda sam ja otišao s njima“, izjavljuje Tijanić 17. jula 2003. godine u jednom intervjuu („Nisam ostao dužan srpskom javnom mnjenju“, *Hereticus: časopis za preispitivanje prošlosti 3-4/2005*, Centar za unapređivanje pravnih studija, Beograd, 2005, str. 144).

168 *Slučaj službenika Aleksandra Tijanića*, Komitet pravika za ljudska prava, Beograd, 2005, str. 58–59.

169 U međuvremenu, Svetomir Marjanović, bivši urednik u *Nacionalu*, toliko je uspeo da opere svoju biografiju da je 1. oktobra 2015. godine postao savetnik za medije ministarke građevinarstva, saobraćaja i infrastrukture, potpredsednice Vlade i Srpske napredne stranke Zorane Mihajlović. Marjanović je napustio poziciju jednog od urednika koju je do tada obavljao, a impresum tabloida *Blic* ponovo je promenjen. Nakon što je 15. januara 2015. godine sedamnaestogodišnji glavni urednik Veselin Simonović postao direktor, funkciju glavnog i odgovornog urednika, koja je do tada bila razdvojena, formalno je zaposeo Marko Stjepanović,

Njegovu nameru prozrela je tada Vesna Pešić, koja mu je 31. oktobra u tekstu „Crni oblaci, opet“ odgovorila rečima koje bi nakon četrnaest godina ironijom sudbine mogle u potpunosti da se primene upravo na njoj: „Možda bi bilo najtačnije ako kažem da će novo vreme biti zaista novo ako se pravi razlika između kritike i napada. Kritika je zaista dobrodošla, ona je deo definicije demokratskog društva, ali to nisu pljuvačina i mržnja. [...] Sve me ovo podseća na 'Vojko i Savle' samo je autor poznat. [...] Ali eto, čovek zna da je sve to farsa i da se uveliko sprema da glava sa ramena padne. I sve se nastavlja po starom. Velikog Slobu nasleđuje Mali Sloba.“ Motiv 'Vojko i Savle' vrlo često se koristi kao stereotip (što i ovde čini Vesna Pešić), a potiče od istoimene nepotpisane humoreske s početka 1987. godine, koja se odnosila na akademika dr Pavla Savića i španskog borca dr Gojka Nikoliša, a u kojoj se koristi materijal iz Beogradske službe Državne bezbednosti radi njihove diskreditacije. Posle objave teksta izmila je afera, političari koji su stajali iza njega su se izvukli, a svu odgovornost na sebe morao je da preuzme tadašnji načelnik Uprave Dušan Stupar.¹⁷⁰ U stereotipnoj upotrebi ovog motiva dolazi i do zloupotrebe koju je tokom 2014. godine u odsustvu trezvenosti načinio i Vukašin Obradović, predsednik NUNS-a, pokušavajući da se odbrani od teksta u kojem su korištene samo već prethodno objavljene informacije u medijima u vezi sa istoričarkom Brankom Prpom, koje je iznela Jelena Čuruvija u intervjuu za *Reviju 92*, februara 2007. godine, a preneo ih *Kurir*. Čerka ubijelog novinara nije se oglašavala povodom hajke koju je NUNS vodio nakon objavljivanja teksta iz 2014. godine, zbog održavanja ionako nestabilne trudnoće. Drugi razlog bio je taj što je procenjeno da to ne bi bilo ni poslovno mudro, s obzi-

dok je oblast politike pripala bivšem novinaru *Danasa* Nikoli Tomiću. Na pitanje kako je došlo do saradnje sa Marjanovićem, ministarka je 3. oktobra 2015. godine za *Informer* rekla: „U mom timu su mahom mladi ljudi koji su jako vredni, ali nemaju dovoljno iskustva. Marjanović, s druge strane, ima višegodišnje iskustvo u medijima i mislim da je za njega to izazov. Nas dvoje se ne znamo dugo, prvi put sam ga videla uoči Nove godine, kada smo radili intervju. Spontano se rodila ideja da zajedno radimo.“ Razlozi za ovakav potez Zorane Mihajlović posle neuobičajenog foto-sešna koji je upriličila *Blicu* tokom novogodišnjih praznika, nisu sasvim jasni („MINISTARKA MIHAJLOVIĆ ZA INFORMER: Rušimo sve koji se ne legalizuju!“, *Informer*, 3. oktobar 2015).
170 Mijatović, Z., *Opelo za državnu tajnu: svedočenje iz vrha Državne bezbednosti*, Pharos, Beograd, 2004, str. 39.

rom na to da se donatori i finansijeri Fondacije „Slavko Čuruvija“, te sajta *Cenzolovka* i NUNS-a praktično poklapaju.

Tijanić kao osoba koja svoje bezočne napade brani tako što i najbezazlenije odgovore hiperbolizuje i prikazuje kao pretnju po sebe i svoj život (što su NUNS, Miloš Vasić, Dragoljub Žarković, Dragoljub Petrović i mnogi drugi preuzeli kao manir), ponovo se oglasio u *Danasu* 2. novembra 2000. godine: „Ali, skrećući temu na moj grešni lik Pešićeva, kao negovateljica Đinđića, skreće fokus sa njegovih prljavih pampers-pelena, skriva pokušaj da se kidnapuje nacionalni bunt Srba i da se predstavi samo kao rezultat neverovatne sposobnosti opozicionih stranaka te maskira činjenicu da unutar pobednika postoji jaka težnja da se, u novom startu, srpsko novinarstvo osedla, zauzda i istimari.“ Jedna od fraza svojstvenih Tijaniću koje je koristio radi omalovažavanja, vredanja i izrugivanja drugih jeste i ova o „pampers-pelenama“; najpre ju je koristio u vezi sa Đinđićem, a potom i kad je reč o Vladimiru Popoviću, gde je vezu bilo moguće i metonimički uspostaviti asocijacijom na reč 'beba'. Fraza je najčešće korišćena u smislu od bukvalnog analnog uneređivanja i nekontrolne sfinktera usled straha od otkrivanja određenih radnji (šverc duvana, nafte, droge, pritisak na medije), pa do simbolike laži i laganja uopšte kakvo se u govoru izjednačava sa „sranjem“ zbog kojeg je neophodno promeniti pelene. Zoran Živković, predsednik Nove stranke i narodni poslanik, preuzeće ovu frazu 2014. godine kao svojevrsan omaž Tijaniću i njom na Tviteru vredati Popovića, a njegove saradnike nazivati „onim što smrdi u Bebinim pelenama“. Za tog istog Živkovića, onog trenutka kada je postao premijer, 8. maja 2003. godine u *NIN-u* Tijanić je pak napisao da „pred ogledalom satima vežba da konkavno istakne oči, kao da je urokljiv ili ima Bazedovljevu bolest“, što je još jedna od fraza koju je koristio u iste svrhe.

Ovde se kao očita pokazuje gotovo zastrašujuća činjenica – kada je reč o novinarskom ponašanju čoveka koji je uz pomoć Vojislava Koštunice svoju nedosanjenu ambiciju da postane direktor *Politike* zamenio mestom direktora *RTS-a* marta 2004. godine – da se svi napadi Aleksandra Tijanića na Đinđića i njegove saradnike koji se tiču kontrole i ugrožavanja slobode medija, temelje samo na tome što nije mogao da dobije poziciju koju je želeo, pa mu je lakše bilo da to tumači kao uplitanje vlasti nego kao posledicu okolnosti da nije imao završen fakultet i da ga zaposleni zbog njegovih ponosno isticanih osobina nisu želeli. Da li je, dakle, moguće da je sve što će se medijski etablirati i godinama zatim koristiti krenulo iz varnice sasvim prizemne, lič-

ne sujete jednog pojedinca? Nije li baš na taj benefit računao Koštunica kada ga je postavio za svog savetnika, rezonujući po principu: nema veće koristi do od čoveka koji ima ličnih razloga da mrzi mog neprijatelja? Odgovor koji je u *Danasu* objavljen pod ublaženim nazivom „Većito proleće, ponovo“ sutradan će, 3. novembra, u *Nezavisnim* izaći kao „Ko je gori? Mali Sloba ili ja?“, samo dvadesetak dana pre teksta „Zašto Koštunica neće preživeti Đinđića“, u kojem se premijer Srbije i njegovi saradnici već pored sa Gestapom i insinuiraju njihove navodne švercerske radnje.¹⁷¹

STATISTIČARI SA CENZOLOVKE

O brazac dodele nagrada se ponavlja i 5. maja 2015. godine; u kategoriji štampanih medija NUNS-ovu nagradu ponovo donosi BIRN-ov ataše za Srbiju Slobodan Georgijev, tekstom „Otkrivena tajna ministarskog sefa“ od 7. avgusta 2014, takođe objavljenim u *Vremenu*. Vrednost ovog teksta se na sličan način falsifikuje prikrivanjem činjenice da je u radu, na osnovu ilegalno dobijenih dokumenata iz tadašnjeg Ministarstva privrede u januaru 2014. godine, analizirana jedna od ranijih verzija nacrtu ugovora između Vlade Srbije i privatne kompanije Etihad, koja se bitno razlikuje od finalne, a koja je, uprkos tome, u brojnim medijima predstavljena kao autentičan „ugovor sa Etihadom“. ¹⁷² Zašto je onda zapravo nagrađen ovaj

tekst – zbog onoga što u njemu stoji (analiza neodgovarajućeg, zastarelog dokumenta), ili pak zato što je njime ostvaren prethodno zacrtani cilj; inicirana kampanja o navodno loše sklopljenom ugovoru koji ide na štetu države i građana Srbije (sličan motiv kao i u tekstu o kopu Tamnava) a u korist firme iz Ujedinjenih Arapskih Emirata (isto kao u tekstu o strujomerima), kako su to tvrdili i Saša Radulović, Miša Brkić ili Mijat Lakićević, još jedan član Izvršnog odbora NUNS-a? Preostale dve nagrade otišle su u ruke Adamu Santovcu, novinaru antivladine televizije *N1* i nekadašnjem novinaru PG Mreže Lile Radonjić, kuće koja je producirala emisije *Utisak nedelje* i *Evronet*, za prilog koji korporativnu neodgovornost privatne kompanije Farmakom Miroslava Bogičevića, tajkuna bliskog Demokratskoj stranci, nakon poplava u Krupnju, pokušava da svali na Vladu Srbije, i ponovo dvoma novinarima iz CINS-a – Milici Stojanović i Perici Gunjiću – za serijal tekstova takođe o poplavama, sa istim ciljem da se prirodna nepogoda katastrofalnih razmera u nedostatku jačih sadržaja iskoristi za „kritiku vlasti“ i na taj način novinarski profitira.¹⁷³

Perica Gunjić, koji je istovremeno i urednik sajta *Cenzolovka*, poznatiji je ipak po jednom drugom prilogu, objavljenom na istom sajtu 29. decembra 2014. pod naslovom „Godina ljubavi“. Ovaj tekst predstavljen je kao istraživanje čiji je predmet broj naslovnih strana u štampanim medijima koje je Aleksandar Vučić dobio u toku 2014. godine, a njegov glavni rezultat

171 Dušan Mihajlović komentariše pisanje Tijanića: „DOS – glupost pod državnom zaštitom“, piše u *NIN-u* Tijanić. Može biti, ali pod čijom je on zaštitom od te gluposti? Zar ga ne bi prvog progutala da je baš sve tako kako, pobednik nad Bebom i gubitnik sa Koštunicom, piše, večiti kritičar i znalac svega šta valja i ne valja... Njegov lični primer ne svedoči njegovoj istini koju nam tako pompezno i nadmeno saopštava na stranicama ovog uglednog nedeljnika dopalog u ruke bosanskih Srba“ (Mihajlović, D., *Povlenske magle i vidici. Tom 2: Zapisi i kazivanja o životu i politici posle 5. oktobra 2000*, NEA-Beograd, Beograd, 2005, str. 459).

172 Posle konferencije za novinare na kojoj je premijer Aleksandar Vučić ukazao na sve nedostatke BIRN-ovog teksta, u prilogu koji nije smeo da potpiše, Slobodan Georgijev je na ovakav način hitno reagovao: „Premijer je po običaju predstavljajući ugovora koje je zbog pritiska javnosti primoran da objavi, jer Srbija nije njegova privatna prćija, koristio za napad na svoje prethodnike, a uzgred je i o *Vremenu* izrekao kleвете koje nemaju nikakve veze s materijom o kojoj je u ugovorima reč. Ti njegovi logorejični ispadi inače i nisu vredni komentaranja, jer samo pokazuju da aktuelni

naprednjački premijer ne može da se odvoji od svoje radikalne senke, uprkos pokušaju da 'ekonomizuje' i 'evropeizuje' retoriku klevetničke mržnje, zastrašivanja i pritiska na štampu s pozicija moći, koje je koristio u doba kada je bio radikalni ministar informisanja, što misli da mu je zaboravljeno“ („Otkrivena tajna ministarskog sefa [2]“, *Vreme*, 14. avgust 2014).

173 Televizija *N1* nastaviće s tendencijom eksploatacije motiva poplava iz maja 2014. godine, pa će tako na njihovu godišnjicu, 14. maja 2015, emitovati jednočasovni film *Poplava neodgovornosti*, autora Đorđa Naskovića i Maje Dragić. Film se, između ostalog, upadljivo oslanja na propagandu koja u toku poplava nije razlikovala ili je pogrešno tumačila zakonske uslove za proglašavanje vanrednih situacija na nivou opštine, grada i države (Sofija Mandić, Vesna Rakić Vodinelić, Zora Drčelić i dr.), kako bi se vlast na taj način što lakše okrivila za zakasnelu reakciju. Štaviše, u filmu se uopšte i ne pominje pojam vanredne situacije u množini, nego se referira samo na onu koju je proglasila Vlada Srbije za teritoriju čitave Republike, premda je dva dana pre te proglašeno ukupno 19 vanrednih situacija u gradovima i opštinama zapadne i centralne Srbije.

izražen je sledećom rečenicom: „Dnevne novine su neverovatnih 877 puta stavile premijera Aleksandra Vučića na naslovnu stranu tokom 2014. Od toga, tek 6 (šest) puta u negativnom kontekstu. Novak Đoković, Svetlana Ražnatović, Tomislav Nikolić i Ivica Dačić zajedno imaju manje naslovnih od Vučića.“ Ova je činjenica autoru dovoljna da izvuče zaključak da su mediji pod većinskom kontrolom premijera, da su pod velikim uticajem autocenzure (ili cenzure) i da se postavljaju potpuno snishodljivo prema premijeru, odakle i ideja za naslov. Međutim, i letimičan pogled na tekst i njegovu metodologiju „istraživanja“ dovoljan je da se ustanovi da je reč o jednoj običnoj podvali, koja je još jednom namenjena ne tome da se analizira njen sadržaj i utvrdi da li se na osnovu priloženih podataka zaista može izvući zaključak kakav je autor izvukao, nego da se po unapred utvrđenoj zamisli podaci interpretiraju tako da to odgovara tačno određenoj interesnoj grupi koju afirmiše i okuplja *Cenzolovka*, tzv. sajt o slobodi medija pod pokroviteljstvom Fondacije „Slavko Ćuruvija“.

Zamisao teksta svodi se na to da se u određenoj meri oponašaju analize koje je do trenutka njegovog objavljivanja sprovodio isključivo medijski arhiv Ebart i njegov direktor Velimir Ćurgus-Kazimir, od kojih su najpoznatije analiza tekstova u kontekstu medijskih napada na Zorana Đinđića od 2001. do 2003. godine, objavljena u dva navrata – 2003. i 2009. kao i slična analiza za teren Crne Gore u vezi s Milom Đukanovićem, objavljena 2013. godine, ali i da se isti metod radi željene interpretacije falsifikuje i nestručno interpretira. Ovo je ostvareno na najmanje tri načina; prvo i najbitnije, iz „istraživanja“ je tendenciozno izostavljena kategorija neutralnih naslova, što predstavlja najbitniju i najdominantniju kategoriju u svim Ebartovim analizama. Neutralan naslov predstavlja aproksimativni referent u odnosu na koji se određuju preostale dve kategorije naslova: pozitivan i negativan. Zašto Gunjić izostavlja ovu kategoriju ako ne postoji nijedno Ebartovo istraživanje koje ne poštuje ovaj tripartitni princip, jasno je iz same formulacije rezultata njegovog priloga: ako se ne kaže ništa više od toga da od 877 naslova ima samo šest negativnih, čitalac će vrlo lako zaključiti da su svi ostali naslovi pozitivni, što je i bio autorov cilj. Budući da je udeo neutralnih tekstova u Ebartovim istraživanjima obično veoma visok (90–95%), jasno je da bi to u bitnom narušilo bombastičnost i senzacionalnost zaključka koji je izveo Gunjić i ne bi ni izbliza delovalo toliko alarmantno, a ni medijski isplativo, što nikako nije dolazilo u obzir. Takođe, iz ovakvog manipulativnog postupka autora teksta nameće se nekoliko pitanja i o njemu sa-

mom kao novinaru: Ukoliko Perica Gunjić već ne pravi razliku između neutralnih i pozitivnih naslova, što je uslov da bi se ovakvo istraživanje uopšte izvelo, da li to govori i o tome da kao novinar nije u stanju da je napravi, i to posebno zato što je reč o Vučiću, ili da to jednostavno ne želi iz praktičnih razloga? Drugim rečima, da li to znači da urednik CINS-a neutralne naslove o premijeru Srbije već same po sebi lično percipira kao udvoričke i da mu se sopstvena negativna ostrašćenost i mržnja, baš kao i njegovom kolegi, izvršnom uredniku sajta Zoranu B. Nikoliću, na ovaj način sveti da svaki tekst pretvara u čistu smejuriju sa aspekta profesionalnosti?

Drugo, izostavljen je i referent u odnosu na sam broj naslova koje je ponela najpopularnija politička ličnost, pa se iz „istraživanja“ ne vidi da li je vrednost od 877 naslova visoka, niska ili možda uobičajena u odnosu na neku od ranijih godina ili neku drugu blisku popularnu ličnost u vremenu u kojem je ona bila na mestu premijera ili predsednika države (npr. Boris Tadić u periodu od 2008. do 2012. ili Ivica Dačić u 2013. godini i sl.). Bez toga, podatak od 877 naslova za godinu dana kontekstualno ostaje nedovoljno precizan i još uvek ne pruža pouzdanu interpretaciju, dok, s druge strane, njegovo poređenje s brojem nekih drugih aktera u istoj godini opet nije merodavno za zaključak koji je autor izveo – da mediji iz nekog posebnog razloga, koji se ne može objasniti drugačije nego intervencijom na njihov nominalan rad, izrazito favorizuju Aleksandra Vučića. Poređenje s akterima kao što su Tomislav Nikolić, Ivica Dačić, Novak Đoković i Svetlana Ražnatović može upućivati samo na odnos involviranosti u svakodnevnim događajima i govori pre svega o učestalim aktivnostima premijera, a ne nužno i o njegovom tendencioznom favorizovanju.

Treće, podatak da je Vučić u proseku bio 2,4 puta na naslovnim stranama u toku godine statistički je besmislen i neistinit za ovo „istraživanje“; broj koji je dobijen prostom operacijom deljenja broja 877 sa 365 ne može se uzeti kao prosek, jer uopšte ne uračunava prirodu pojave koja se razmatra, niti se obazire na adekvatnu metodologiju rada koje ovakvo istraživanje zahteva. Tako je činjenica da je istraživanjem obuhvaćeno 10 novina izuzeta iz računice proseka s ciljem da se pojam gustine objavljivanja naslovnih strana sasvim zametne, iako bitno menja rezultate prosečne učestalosti, jer je ovde reč o statističkom fenomenu u kojem gustina ipak ima presudnu ulogu. Naslovne strane većinom reprezentuju događaj pretvoren u vest koja je objavljena određenog dana, a koju zatim, zbog važnosti a ne zbog favorizovanja, prenose i ostali mediji, stavljajući je u ovom ili onom obliku na

naslovnju stranu. To znači da merilo učestalosti naslovnih strana najčešće važi u ovakvim mestimičnim, grupnim gustinama, a ne u ravnomernom, svakodnevnom režimu rada, što znatno usložnjava formulu za dobijanje prosečnog broja naslovnih strana u godinu dana, o čemu Gunjić takođe ne vodi računa, kao da mu je potpuno stran novinarski posao.

Uprkos tome, prevarantski tekst, koji je tu da nanese štetu, zloupotrebi podatke medijskog arhiva Ebart i iskoristi kredibilitet njegovog direktora Čurgusa u određenim esnafskim krugovima,¹⁷⁴ služi Vukašinu Obradoviću, Draganu Janjiću¹⁷⁵ i ostalima iz NUNS-a, Saši Iliću, još jednom filologu sa *Peščanika* priučenom da regionalno politizira – kao ključan dokaz o servilnosti medija, koji će koristiti svaku priliku, javne nastupe na konferencijama i tribinama da skrenu pažnju na taj, kao i na tekst BIRN-a koji za temu ima poslove oglašavanja u sferi medija. Ova dva teksta u paketu postavja ključno oružje u rukama propagatora koje će se predočiti međunarodnim organizacijama i udruženjima poput Reportera bez granica, Amnesty International, SEE-MO,¹⁷⁶ Međunarodnoj federaciji novinara (IFJ), koje, što imejlovima što direktnom komunikacijom, alarmira Gordana Igrić, dok njeni formalni i neformalni pomoćnici i saradnici to čine preko društvenih mreža. Mediji *B92*, *N1*, *RTV*, *Da-*

nas, *Vreme* i sl. prenose Gunjićev tekst kao senzacionalnu vest, dok na Badnje večje, 6. januara 2015. godine, nekadašnji novinar *B92* Jugoslav Ćosić u emisiji *Pressing* na *TV N1*, čije bezmalo svako izdanje služi za vređanje i diskreditaciju Vučićeve vlasti, pa makar to bilo i u meri degutantnoj za samog voditelja, bezrezervno iznosi brojku od 877 i „svega“ šest negativnih naslova u prilog tezi svoje gošće Olje Bečković o katastrofalnom stanju u medijima u Srbiji, koji su u milosti i nemilosti premijera.

ZORAN B. NIKOLIĆ VASKRSAO IZ MRTVIH

Među „dokazima“ koje je Johannesu Hanu u svom pismu predočila Evropska federacija novinara (EFJ) našlo se još jedno „istraživanje“ u formi ankete koju je uradila *Cenzolovka* i na svom sajtu tokom februara 2015. godine objavila u vidu serije tekstova pod nazivom „Cenzura iznutra“ autora Zorana B. Nikolića. Propagandni cilj ove ankete izražen je takođe odmah na početku, a to je da se pokaže da je „sistematsko filtriranje tema, koje je počelo dok je Tadić bio na vlasti, pod Vučićem metastaziralo“, gde se, nakon što je za to vrata otvorio BIRN, opet usput provuklo „opšte mesto“ o kontroli medija u vreme bivšeg režima. Naime, *Cenzolovka* je na adresu 47 „slučajno izabranih novinara“ (nije objašnjeno na koji način su slučajno slati upitnici na konkretne adrese novinara) uputila formulare s pitanjima vezanim za „cenzuru i autocenzuru“, od čega je svega 16 njih odgovorilo, a od njih samo dva tvrdila da nikada nisu trpela „nikakav otvoreni pritisak“. Od materijala preostalih 14 novinara napravljen je feljton od čak pet delova, katkad opremljenih slikama Aleksandra Vučića iako se u samom tekstu premijer Srbije nigde decidno i ne pominje.

Umesto da predoči ove detalje, EFJ je prenela Johannesu Hanu da je „90% novinara koji su dali svoje odgovore u nedavno sprovedenoj anketi reklo da su cenzura i autocenzura prisutne u srpskim medijima“, prećutkujući o koliko je novinara tačno reč, tj. na kom uzorku je istraživanje rađeno, računajući tako procentualni udeo od 14 novinara u odnosu na ukupnih 16 (što nije 90% nego 87,5% ili svega 29,8% u odnosu na ukupan broj poslatih upitnika). Bez obzira na to da li je ovaj način manipulacije delo samog EFJ-a ili pak nekog od njihovih izvora, među kojima su navedeni NUNS, UNS i Sindikat novinara Srbije (SINOS), i ovde je, baš kao i u prethodnom primeru, očigledna tendencija da je bolje da konzument, u ovom slučaju komesar za proširenje, to pročita u obliku koji deluje što katastrofičnije. Neodazivanje preostalog

174 Kao svojevrsnu reakciju na ono što je učinio Perica Gunjić, Ebart je zajedno s Institutom za javnu politiku pokrenuo projekat „Medijametar“, čiji je cilj da kvartalno vrši analizu medijskih sadržaja i naslovnih strana na način na koji je to samo pokušao urednik *Cenzolovke*.

175 Na dan kada je ostavku na mesto sekretara Biroa za komunikacije u Vladi dao Vladimir Popović, tadašnji glavni urednik agencije *Beta* Dragan Janjić izjavio je da je ostavka Popovića direktan rezultat njegovih sukoba s novinarima, koji su počeli da opterećuju i rad Vlade. Zanimljivo je, međutim, da Popoviću najveću grešku Janjić vidi ne samo u tome što je s medijima počeo da komunicira tužbama – već što su se na listi tuženih našli uglavnom mediji koji nisu „tradicionalno poznati po tome što krše profesionalna pravila“. Dakle, Popović je napravio najveću grešku onoga trenutka kada je prestao da pravi razliku između onih koji se „tradicionalno“ tuže zbog kršenja kodeksa i onih kojima se to do pre njega zbog renomea prećutno dozvoljavalo („Vladimir Popović podneo ostavku“, *B92*, 5. jul 2003. [http://www.b92.net/info/vesti/index.php?yyyy=2003&mm=07&dd=05&nav_category=11&nav_id=113138; pristupljeno 9. avgusta 2015]).

176 U pitanju je još jedna fantomska organizacija pompeznog naziva (Medijska organizacija Jugoistočne Evrope), sa sedištem u Beču, koja nije ništa drugo nego prihvatan stan izvesnog Olivera Vujovića.

31 novinara na pozive izvršni urednik *Cenzolovke* Zoran B. Nikolić protumačio je samo kao dokaz straha da se čak i „anonimno“ govori na temu ovog fingiranog istraživanja.

Takođe, „cenzura i autocenzura“ na način prikazan u feljtonu upotrebljeni su kako bi se potpuno dezavuisalo načelo autonomnosti uredničke politike i nezavisnosti odluke urednika određenog medija, pa je tako svako nezadovoljstvo novinara zbog toga što im je od strane urednika (iz razloga koji se najčešće ne navode) nekada bio odbijen tekst ili određena tema potpalo pod dokaz represije unutar samih redakcija uzrokovanom, u stvari, represijom vlasti – da bi se pokazalo kako mediji nisu odgovorni ni za šta i da je sve krivica države. Autor je takođe član *ad hoc* političko-tajkunske inicijative „Stop privatizaciji“ i njen glasnogovornik u okviru nedeljnika *Vreme*, gde se suprotstavlja najavljenj privatizaciji Telekomu Srbija, najveće firme koja je finansirala provladine medije u Srbiji i opozicione u Crnoj Gori tokom vlasti Demokratske stranke. Početkom decembra 2015. godine, zajedno s Tanjom Nikolić Đaković iz *NIN-a*, jednim od tri najveća difamatora Stanka Subotića među novinarima, inicirao je seriju uličnih protesta pod nazivom „Novinari ne kleče“, iz nedelje u nedelju politički zloupotrebljavajući seksualnu aluziju ministra vojske Bratislava Gašića radi afirmisanja afera koje nemaju nikakve veze s tim događajem.¹⁷⁷

Ovaj vaskrsli novinar i druga polovina kvazistatističkog tandema nekadašnji je saradnik Željka Cvijanovića u listu *Blic News*, gde je, baš kao što to u vezi s Vučićem čini trinaest godina kasni-

je, zastupao tezu da je „Đinđić zaštitnik Miloševićevog nasleđa u nekim još bitnijim vidovima kao što su pritisci na medije, kontrola tokova novca i odsustvo stvarne javnosti rada vlade“, sledeći stavove svog šefa Cvijanovića i držeći stranu tadašnjem zahtevu Demokratske stranke Srbije Vojislava Koštunice da Vlada Srbije treba da ukine sopstveni Biro za komunikacije i valjda prestane da zakazuje konferencije za štampu i izdaje saopštenja medijima. U istom tekstu objavljenom 26. septembra 2001. godine, pod nazivom „Bez trećeg na vidiku“, Zoran B. Nikolić piše sarkastično o pohvalama koje strani eksperti upućuju reformama Vlade: „Đinđić se već nervira što mu Koštunica bezveze zvoća. Šta ima bilo ko iz Srbije da se žali na učinak njegove vlade kad su stranci tako zadovoljni? Za koga radi Zoran Đinđić i kome treba da polaže račune? Ti stranci kao svenuš nad našom dobrobiti i ne mogu da zaspe od žudnje za što većom i jačom Srbijom.“ Samo mesec dana ranije, 29. avgusta, autor se u istom listu poziva na pisanje *Panorame* i zagrebačkog *Nacionala* i piše da je Bratislav Grubačić mnogo pre *Nacionala* pisao o vezama Đinđića sa Stankom Subotićem. Zato je posve nemoguće poverovati da NUNS nije znao i tačno imao u vidu koga će januara 2015. godine da instalira za jednu od udarnih pesnica *Cenzolovke*, budući da je novinar-spavač u toku svog pripravnčkog staža 2001. godine radio na istoj vrsti posla. Uz to, prošao je i drugu kvalifikaciju: jedan je od onih koji decidno i požrtvovano slede osnovnu matricu novinarske manipulacije, prema kojoj je svaka kritika upućena radu medija koja dolazi od Vlade ili pojedinaca u društvu – zapravo „napad“ i „pritisak na medije“, jer njihov rad niko nema prava da kritikuje osim ako to ne čini vrhovni pokrovitelj, tj. „nadležno“ medijsko udruženje (uzurpatorski odnos sličan onome Advokatske komore prema advokatima tokom štrajka u drugoj polovini 2014. godine), što se po pravilu skoro nikada i ne dešava.

Sajt *Cenzolovka* koji je pušten u pogon u prvom kvartalu 2014. godine, našao se u registru javnih glasila tek tri dana uoči objavljivanja teksta „Godina ljubavi“, a sve do tada radio je kao divlji sajt bez impresuma i bilo kakvih informacija o tome ko su odgovorna lica koja uređuju njegov sadržaj – kako bi „istraživanje“, koje će biti na sve strane reklamirano, i na taj način dobilo na ozbiljnosti. Sadržaj sajta u prvih nekoliko meseci bazirao se na prikupljanju priloga s drugih mesta koji su bili usko vezani za temu „cenzure u Srbiji“, bilo da je reč o tekstovima koji su medijski proizvodili takvu manipulaciju ili onima koji su se njoj odupirali. Od kraja leta te godine, na sajtu počinju da se pojavljuju i prilozi koji nemaju više direktne veze sa cenzurom ili stanjem u medijima, kao što su tekstovi o Darku Šariću, Crnoj Gori, uvođenjem

177 Serija protesta „Novinari ne kleče“ nastavljena je 8. februara 2016. godine, bez obzira na to što je ministar Bratislav Gašić tri dana ranije smenjen u Skupštini Srbije, što još jednom ukazuje na to da svrha protesta nije ni imala veze s tim događajem, već da je on nedvosmisleno iskorišten kao okidač za sve drugo. Tog dana, okupljeni novinari dodelili su premijeru Vučiću „Oskar“ za cenzuru i gašenje medija“, uz otvoreno pripisivanje odgovornosti za slučaj emisije *Utisak nedelje*, „Oskara“ za najmanji učinak na polju slobode medija“ dobio je aktuelni ministar kulture Ivan Tasovac, dok je, radi stvaranja privida objektivnosti i nepristrasnosti, a po dobro poznatom mehanizmu etabliranja iznenadno opštepoznate činjenice, „Oskar“ za životno delo povodom stanja u medijima“ dobila – Demokratska stranka (u vreme Borisa Tadića). Nagrade su simbolično dodeljivali radio-voditelj Igor Brakus i karikaturista *Blica* Marko Somborac („Novinari ne kleče: Vučiću oskar za cenzuru, oskar i DS-u“, *N1*, 8. februar 2016. [<http://rs.n1info.com/a133042/Vesti/Novinari-ne-klece-Vucicu-oskar-za-cenzuru-oskar-i-DS-u.html>]; pristupljeno 9. februara 2016]).

kategorije autorskih tekstova koji popularizuju organizacije kao što su CINS, BIRN i OCCRP. Od dotadašnje uloge sabirnog propagandnog centra, *Cenzolovka* je svoju delatnost proširila i u povratnom svojstvu – postala je inicijator afera i, otako se registrovala, zvaničan medij čije priloge počinju da prenose drugi mediji. Novinarica *Vremena* Tamara Skrozza povodom smrti Zorana B. Nikolića napisao je 18. avgusta 2016. godine da je ovaj čovek „novinare inspirisao, učio ih i ličnim primerom podsećao šta je zapravo novinarstvo i kako izgleda novinarska čast“, priznajući da za njim podjednako pate kako oni iz tabloida, tako i iz „ozbiljne“ štampe, nehotice potvrđujući sveopštu dekadenciju sopstvene profesije.¹⁷⁸

OKUPACIJA NAGRADE JUG GRIZELJ

Ono što je prilikom NUNS-ovih nagrada važilo za lakrdiju, na dodeli jedne od najprestižnijih nagrada u novinarstvu „Jug Grizelj“ pretvoriće se u pravu farsu. Još jednom, ovoga puta u jeku treće po redu afere u roku od devet meseci, koju je tekstem „Ispumpavanje kopa i budžeta“ na sajtu Javno.rs od 8. januara 2015. godine pokrenuo BIRN, i koja se naposljetku pretvorila u više nego providnu jadikovku o medijskim žrtvama (iako BIRN nije registrovan kao medij, već kao privredno društvo) samo zato što je premijer Vučić izjavio da su autori rada u tekstu lagali, ova organizacija 5. februara 2015. biva proglašena laureatom za 2014. godinu – između ostalog i za tekst koji uopšte nije objavljen u toku te godine. Da je i u ovom slučaju postojao pređumišljaj da se ne samo fingira tekst već i da se čitava organizacija s njim izrekamira i medijski institucionalizuje nagradom kao nikada do tada otkad je 2004. godine nastala napuštanjem nekolicine novinara i urednika Instituta za izveštavanje o ratu i miru (IWPR), svedoči i Velimir Čurgus-Kazimir, dotadašnji predsednik žirija, koji je već sredinom januara, dakle, samo nedelju dana nakon izlaska teksta, znao da ostali članovi, pripadnici antivladinog kartela koncentrisanog oko NUNS-a, žele da ova nagrada bude dodeljena BIRN-u. Smatrajući da taj rad nije dovoljno kvalitetan i da ne zaslužuje Nagradu „Jug Grizelj“, Čurgus pod pritiskom preostala tri člana žirija – Vukašina Obradovića, Antonele Rihe i „Filipa Švarma“ (pravo ime Damir Kalember) – u tajnosti podnosi ostavku na mesto predsednika i napušta sastav žirija da ne bi ispalo da odluka o laureatu nije doneta jednoglasno, što saznaje *TV Pink* i jedino ona objavljuje

u svojim vestima.¹⁷⁹ Sve to moralo je da se desi samo da bi „istraživač“ BIRN-a, čovek koji je jedanaest godina ranije dobio zadatak da u Srbiji afirmiše aferu „Moldavka S. Č.“, 2015. osvoji jednu od do tog trenutka najprestižnijih nagrada na polju srpskog novinarstva.

Godinu dana kasnije, 28. januara 2016, nagrada odlazi novinarki *Vremena* Tamari Skrozzi, sada već bez preciznog objašnjenja kojim konkretno radovima ju je zaslužila, što je do tada bila uobičajena praksa. Skrozza, koja inače vrlo često piše s karakteristične snobovske visine o tabloidima, u tekstu „U kandžama žute štampe“ od 20. novembra 2003. godine pokušala je metodom zgražavanja nad temama sukoba interesa prouzrokovanih ljubavnim aferama političara (čime se žuta štampa bavi svuda u svetu) da obesmisli optužbe koje su Zoran Janjušević i Marija Rašeta Vukosavljević, bliski saradnici i članovi vlade Zorana Đinđića, iznosili na račun veza Božidara Đelića s konsultantskom kućom Citadel. Reč je o finansijskim mahinacijama koje se tiču davanja učešća u procesima privatizacija Zastave, Beopetrola i duvanskih industrija, u kojima su, između ostalog, Đelić i Mladen Dinkić uzimali provizije, kao i o slučajevima Nacionalne štedionice 2002. i prodaje Delta banke Banci Intesa 2005. godine.¹⁸⁰ Paralelno s tim, Citadel uspostavlja direktnu savetodavno-lobističku

179 Veoma je simptomatično da su prvo što je novoizabrana predsednica žirija Antonela Riha izjavila novinarima bili razlozi zbog kojih laureat nije dobio nagradu, pa tek onda oni zbog kojih jeste: „BIRN nije dobio priznanje zbog napada kojima je izložen od najvišeg mesta u državi pa naniže, već zbog svog izuzetnog i uspešnog rada u poslednjih godinu dana. Među mnogobrojnim objavljenim istraživanjima nekoliko ih je imalo posebnu važnost u društvu i u državi. Na pitanja koja su otvorena istraživanjima BIRN-a javnost još nije dobila tražene odgovore. Verujemo i znamo da će ih BIRN i dalje postavljati i očekujemo da će im se kolege iz drugih medija pridružiti“ („Jug Grizelj“ BIRN-u za profesionalnost i hrabrost“, *Radio Slobodna Evropa*, 5. februar 2015. [<http://www.slobodnaevropa.org/content/jug-grizelj-birnu-za-profesionalnost-i-hrabrost/26832070.html>]; pristupljeno 9. septembra 2015.) Sudeći po tome da zvanično obrazloženje žirija za dodeljenu nagradu „Jug Grizelj“ predstavlja otvoreni pamflet protiv represivne vlasti, Rihinu izjavu takođe treba tumačiti u ključu Frojdovog mehanizma negacije – ono zbog čega je pre svega ostalog moralo biti navedeno da BIRN nije dobio nagradu upravo je razlog zbog kojeg ju je dobio.

180 „Medijsko šminkanje tranzicionog kriminala“, *E-novine*, 7. april 2015. (<http://www.e-novine.com/srbija/srbija-tema/122108-Medijsko-minkanje-tranzicionog-kriminala.html>); pristupljeno 29. januara 2016).

saradnju s firmama B92 i Ringier Axel Springer, u čijim medijima se brane Đelić i pojedinci iz G17 plus, dok *Vreme*, u kojem radi Skrozza, a vrlo brzo i tabloid *Press*, čine to posredno, u interesu njihovog zajedničkog finansijera – tajkuna Miroslava Miškovića – nekadašnjeg vlasnika Delta banke, o čemu svedoče i brojni intervjui sa Đelićem u dolazećem periodu.¹⁸¹ Zbog toga se manipulacija koju Skrozza mora hitno da izvede po dobro poznatoj relativizatorskoj formuli koju, svaki put kada mu je to potrebno, primenjuje i njen urednik Dragoljub Žarković – odnosi na napise pojedinih tabloida da je Đelić u emotivnoj vezi upravo s tadašnjom potpredsednicom menadžmenta Citadela Jelenom Milenković. Dvanaest godina kasnije, prilikom uručjenja Nagrade „Jug Grizelj“, ista novinarka će svejedno izjaviti: „Ako smo ljudi u novinarstvu, onda ćemo se potruditi da naš rad bude ne u službi ove ili one stranke ili tajkuna ili kompanije, već u interesu građana i građanki Srbije. Da li ćemo to nazvati nepristrasnošću, objektivnošću ili nekim drugim izmišljenim imenom, to nije važno, bitno je da budemo poštenu ljudi.“¹⁸²

Pošto su izgurali „najslabiju kariku“, osobu koja im je nakratko osujetila težnju da uspostave monopol i nad ovom nagradom, interesno povezana lica konsoliduju se na sledeći način: za novu predsednicu žirija nimalo slučajno postavljena je Antonela Riha, tadašnja urednica u *NIN-u* i honorarna saradnica BIRN-ovih besplatnih dnevnih novina *Belgrade Insight* i njegovog sajta *Balkan Insight*, koje finansira Evropska komisija, dok Vukašin Obradović (predsednik NUNS-a) i „Filip Švarm“ (novinar *Vremena*) odlučuju da u žiri prigodno uvedu i dve poznate „kraljice drame“, bar kada je u pitanju priča o cenzuri – Olju Bečković, neostvarenu profesionalnu glumicu, i Snježanu Milivojević, profesorku na Fakultetu političkih nauka i saradnicu Saveta za borbu protiv korupcije. Ova poslednja predstavlja još jednu od sagovornica *Danasa* koja godinu dana nakon Milice Pešić ide korak dalje – umesto što se vlast optužuje za cenzuru, usled miksa pojmova stopljenih u jedan ozna-

čitelj, Milivojevićeva sada može da je optuži i za autocenzuru: „U Srbiji se praktikuju razni oblici nove cenzure a gubljenje energije u raspravama 'cenzura ili autocenzura' ostavlja po strani da je država odgovorna da stvori uslove za slobodu izražavanja. I da je svaka autocenzura, zaplašeni ili ućutkani mediji i novinari, takođe njeno delo.“¹⁸³ Lice koje je radilo intervjui sa njom je novinar Bojan Cvejić, koji ne čini to samo u sklopu redovnog opisa svog posla nego i kao jedan od NUNS-ovih afirmatora kampanje o cenzuri, koji u vreme majskih poplava za bilten tog udruženja br. 70 objavljuje prilog pod nazivom „Cenzura je Ustavom zabranjena“, gde takođe iznosi sličan stav da su vlasti odgovorne u najmanju ruku zbog toga što ne mogu da otkriju ko „ruši“ blogove i sajtove, i koji baš kao ni njegova koleginica članica Upravnog odbora NUNS-a i novinarka *Vremena* Jovana Gligorijević, nije u stanju da u Krivičnom zakoniku pronađe član 343 o izazivanju panike.¹⁸⁴

Ista profesorka deset godina pre ovakve izjave u *Danasu*, kojom se jasno odbacuje novinarska odgovornost svake vrste i tendenciozno pripisuje državi onda kada vlast treba da se napadne svim sredstvima, u emisiji *Insajder: Prepoznatljivi rukopisi* zajedno s Teofilom Pančićem umela je u naknadnoj pameti da osudi pojedine medije, njihove urednike i novinare koji su u sprezi sa strukturama organizovanog kriminala, kao što su *Identitet*, *Nacional*, *Reporter* i sl. pripremali teren za ubistvo Zorana Đinđića, kriminalizujući ga. Nakon sednice Odbora za kulturu i informisanje održane 6. novembra 2014. godine, koja je trajala šest sati, pojedini mediji poput *Radio Slobodna Evropa* prenosili su da je Milivojevićeva napustila zasedanje zbog „uvođenja uvredljivog tabloidnog govora u srce javne i političke debate“.¹⁸⁵ Ono što su propustili da kažu jeste da je učesnica na sednici bila prisutna više od četiri sata pre nego što je dobila reč, da bi zatim od svog snebljivog i teatralnog govora, u kojem je nastupila tvrdeći da ništa u vezi s debatom ne razume, napravila poslasticu za medije koji su to jedva čekali da iskoriste na navedeni način. Takvo simuliranje i izmotavanje bilo je dovoljna ulaznica za gostovanje u emisiji *Peščanik* 8. maja 2015. godine, u kojoj će Milivojevićeva dalje elaborirati svoju tezu o „novoj cenzuri“ zajedno sa službenicom Vlade

181 Videti intervjue u *Vremenu* „Srbiji treba nova utakmica“ od 18. novembra 2004. i „Vratiti se u politiku čim zaradim pare“ od 26. maja 2005. godine, koje je vodio novinar Miša Brkić, kao i priloge „Đelićevi milioni!“ od 8. maja 2007. i „Milioner, a podstanar!“ od 24. marta 2008. u tabloidu *Press*, čiji je cilj takođe obesmišljavanje sumnji o stvarnom bogatstvu Božidara Đelića.

182 „Tamara Skrozza dobitnica nagrade 'Jug Grizelj'“, *N1*, 28. januar 2016. godine (<http://rs.n1info.com/a130023/Vesti/Tamara-Skrozza-nagrada-Jug-Grizelj.html>; pristupljeno 29. januara 2016).

183 „Snježana Milivojević: Vlast sprovodi represiju nad medijima“, *Danas*, 29. maj 2015.

184 „Između cenzure i širenja panike“, *Vreme*, 29. maj 2014.

185 „Tabloidizacija javnog prostora: Kakvi mediji, takav parlament“, *Radio Slobodna Evropa*, 6. novembar 2014.

koja ju je angažovala na izradi kontroverznog Izveštaja o vlasničkoj strukturi i kontroli medija u Srbiji – Miroslavom Milenović.

U toku zasedanja, predsednik Nove stranke Zoran Živković, koji nije član Odbora za kulturu i informisanje ali ga stalno koristi radi publiciteta i propagande zajedno s kolegom Vladimirom Pavićevićem, povredio je ugled institucije parlamenta nazivajući urednika *Informera* Dragana J. Vučićevića „smradom“, a po okončanju svog govora izašao je iz sale, u koju se nije vratio. Mesec dana kasnije, takođe u parlamentu, predsestavljajući skupštine Igoru Bečiću isti narodni poslanik reći će da je „stoka“, posle čega mu je izrečena mera napuštanja sale. Ovo lice februara 2013. godine hvalilo se pred članovima Inicijativnog odbora za osnivanje Nove stranke o svom mladalačkom nestašluku prilikom kojeg je zajedno s nekolicinom prijatelja iz voza na liniji Niš–Beograd izbacilo stranog državljanina u alkoholisanom stanju – dok se voz kretao u punoj brzini. Pred brojnim svedocima, Živković je naglasio da ne zna šta se desilo s mladicom i da novine sutradan nisu pisale ništa o tome. Nakon što je ta informacija objavljena i u medijima 2014. godine, pokrenut je istražni postupak koji vodi Više javno tužilaštvo u Beogradu. Zamenik tužioca Višeg tužilaštva u Beogradu Aleksandar Isailović iz nepoznatih razloga usporava ovaj postupak, šaljući jedne te iste predstave po više puta na istu adresu, bez obzira na to što je na iste više puta već poštom poslat odgovor. Činjenica je da Snježana Milivojević nijednom nije pomenula Živkovića povodom svog „napuštanja sednice“, iako je za razlog navela tabloidni govor i ponašanje.

Milenovićeva je pak 21. novembra 2015. godine, umesto da slučaj prijavi policiji, uveče pozvala redakciju *TV N1* i dala izjavu da je tog dana oko podneva u haustoru svoje zgrade napadnuta od strane dvojice muškaraca i da je tom prilikom zadobila povrede glave i lica – uz napomenu da veruje da je razlog napada objavljivanje predstojećeg izveštaja Saveta za borbu protiv korupcije o „mogućem uticaju institucija javnog sektora na medije“. ¹⁸⁶ Sutradan, u intervjuu za *Peščanik*, kao i dan kasnije, u emisiji *Pressing*

na *TV N1*, otkrila je da kao forenzički računovođa po struci već godinama unazad obučava pripadnike policije, da saraduje s policijom i tužilaštvom, a da „najviše poverenja ima u specijalnog tužioca Miljka Radisavljevića“, ¹⁸⁷ kojem se, van svake procedure, još 4. septembra privatno požalila da je neko prati. Tek na taj način je indirektno obavestena i policija, što znači da članica Saveta ni tada nije prijavila svoje sumnje prema proceduri, nego je to izdejstvovala „preko veze“.

Istovremeno, Milenovićeva konačno izlazi iz senke i pokazuje svoje pravo lice – daje otvoreno političke izjave da ne veruje instituciji policije, tj. Ministarstvu unutrašnjih poslova i njegovom ministru Nebojši Stefanoviću, da se policija „guši u aferama“, da pokušava da „prikrije svoj nerad, nemar i nezainteresovanost“, da „u svojim redovima ne poštuje prave policajce i ne prepoznaje ljude, koji su sertifikovani u inostranstvu“ ¹⁸⁸. Drugim rečima, govoreći o nečemu što nema veze s njenim poslom i priznajući da ne poštuje Vladu Srbije iako je službenica te iste Vlade. Da ovo lice orkestrirano s drugim licima, saučesnicima u kampanji, apostrofiraju podelu na dve strane u policiji i da se izraženo stavlja na stranu kadrova bliskih Miljku Radisavljeviću (koji je u reizboru, pa zato, prema rečima Milenovićeve, „ne može ništa da preduzme“) i njegovih korumpiranih saradnika, a na suprotnu od reformi u sektoru policije, i samim tim ministru policije, koji joj je prava meta – najbolje svedoči u najmanju ruku neuobičajena rečenica za jednu članicu Saveta: „Nemam poverenja u radikalizaciju i stvaranje političkih bosansko-naprednjačkih lobija u policiji. Neću u tome da učestvujem.“ ¹⁸⁹ Iz istog razloga, nimalo slučajno, slede reakcije Vukašina Obradovića, glavnog okupatora Nagrade „Jug Grizelj“, koji u ime NUNS-a traži momentalnu ostavku Stefanovića, i jednog od dva poslanika Nove stranke u Skupštini Srbije, Vladimira Pavićevića, koji se 23. novembra u jutarnjem programu *TV N1*, glavnog medija koji nosi aferu, uz razumevanje zašto Milenovićeva nema poverenja u policiju, pita kako uopšte može da se veruje instituciji na čijem je čelu ministar „za koga se u *Skupštini*

186 Prema nezvaničnoj verziji događaja, poteklo iz krugova policije, do napada, kako ga opisuje Milenovićeva, nikada nije ni došlo, nego se članica Saveta za borbu protiv korupcije verbalno sukobila s majstorima koje je kontaktirala povodom kvara u domaćinstvu u trenutku kada je ispostavljen račun. Jedan od njih navodno ju je zatim odgurnuo, nakon čega ih je optužila da nisu tu slučajno i da na nju vrše pritisak zbog posla kojim se bavi.

187 „Hronika najavljenog napada“, *Politika*, 26. novembar 2015.

188 „Razgovor sa Miroslavom Milenović“, *Peščanik*, 22. novembar 2015. (<http://pescanik.net/razgovor-sa-miroslavom-milenovic/>; pristupljeno 5. januara 2016).

189 „Milenović: Nemam poverenja u stvaranje lobija u policiji“, *N1*, 26. novembar 2015. (<http://rs.n1info.com/a112928/Vesti/Milenovic-Nemam-poverenja-u-stvaranje-lobija-u-policiji.html>; pristupljeno 5. januara 2016).

utvrdilo da je na nezaslužan način stekao titulu doktora nauka¹⁹⁰ (kurziv, *aut.*).

Bez obzira na to što, s namerom da ispolitizuje čitav slučaj, napad do dan-danas formalno nije prijavila, niti je pristala da bilo koja zdravstvena ustanova ustanovi stepen njenih povreda, odbijajući da ispuni medicinski list, policija je nakon medijskih napisa po službenoj dužnosti izašla na lice mesta i nije pronašla nikakve tragove napada, da bi pritom Milenovićeve odbila svaku saradnju s njom. Tek sutradan, u prostorijama Saveta, pod pritiskom ostalih članova tog tela, lice je pristalo da policiji opiše trasu svog kretanja pre napada i dalo saglasnost za uzimanje listinga svog mobilnog telefona.¹⁹¹ Na samom početku intervjua za *Peščanik*, Svetlana Lukić će konstatovati da su povrede na licu njene gošće vidljive, dok će se dan kasnije u *Pressingu* ono što je prethodnog dana bilo „vidljivo“ za gledaoce ove emisije pretvoriti u dve jeđva uočljive tačkaste ogrebotine u predelu korena nosa. Tako je kvalifikacija „povrede glave i lica“ iz prve vesti na *TV N1* preinačena naknadnom izjavom lica da je samo odgurnuto i jednom udareno po licu predmetom „od drveta“, te da ga to mesto boli samo kad treba da stavi naočare, zbog čega sada ne može da ih nosi. U odbranu svoje gošće, mimo svih normi profesionalnosti, stae i voditelj emisije i direktor programa *TV N1* Jugoslav Ćosić, medijski logističar čitave afere, tvrdeći da nije istina da Milenovićeve nije prijavila slučaj policiji, kao da se na neki način i sam osećio prozvan što je policija iznela ovaj podatak.

Ovo, međutim, nije prvi put da članica Saveza za borbu protiv korupcije daje čisto političke izjave u vezi s temama koje izlaze iz delokruga njene stručne ekspertize. U razgovoru za *Radio Slobodna Evropa* 11. oktobra, nešto više od pet nedelja pre napada, u vreme afere lažnog transkripta s Telepromptera i vetroparkova, optužice bez ikakvog pokrića vlasti u Srbiji da proizvode afere, da bi pred sam kraj intervjua

naglasila da se ona kao članica Saveta „ne bavi politikom“.¹⁹² Nekoliko meseci nakon odsustva iz javnosti, Milenovićeve se 23. juna 2016. godine vraća na scenu u velikom stilu – ovoga puta kao otvoreno rezignirana kriminalizatorica – intervjuom za list *Danas*, koji već tada vodi tabloidni novinar Dragoljub Draža Petrović. U tom tekstu smeštenom u sekciju 'Ekonomija' i naslovljenom „Našim životima upravlja tajkunsko mafijaška mreža“, forenzički računovođa tvrdi: „Srbijom ne upravlja politička elita, kako se to čini na prvi pogled, već ekonomsko-tajkunska, mafijaška mreža, koja 'iz šešira' bira one za koje proceni da su u stanju da privuku mase i da sprovedu određenu priču. Na terenu, tri do četiri takve ekipe međusobno su suprotstavljene, ali svaka misli da ima pravo na naše živote. Ona u čeličnom zagrljaju drži političku kvazielitu, koja pak za svog mandata stvara neke male 'tajkunciće', ograničenog trajanja. Ali, ovi u vrhu piramide traju mnogo duže.“ Čitava teza, poprilično konfuzno sročena, sastavljena je tako da ne nudi nijedno konkretno ime, niti je vezana za neki konkretan proces ili radnju, a ponajmanje za bilo šta iz oblasti „ekonomije“.

Službenica Vlade Srbije Milenović, za koju je kao gotovo potpunog anonimusa javnost čula tek devet meseci posle smrti Verice Barać, kada je imenovana za novog člana Saveta, a pre toga kao za predsednicu Nadzornog odbora zrenjanijske farmaceutske fabrike Jugoremedija, kada je, pre nego što će ista otići u stečaj, januara 2012. godine podnela ostavku na tu funkciju – zato će osvetnički optužiti „predstavnik države“ da stoji iza napada na nju iz novembra 2015. godine: „Što se mene tiče, jasno mi je da su me napali oni koji me nisu zaštitili. To je država i oni koji je predstavljaju. Bilo ko drugi da me je napao, bio bi otkriven. A mene i danas prate, i opet se ne zna ko.“ Ovaj prilog, u kojem zapravo ništa precizno nije ni rečeno (politikantski diskurs), služi dalje ostalim antivladinim medijima poput televizije *N1*, koja će naslov iz *Danasa* izoštriti i uprostiti u formi „Miroslava Milenović: Srbijom upravlja mafijaška mreža“.¹⁹³

190 „Pavićević: Kako verovati ministru sa spornim doktoratom?“, *N1*, 23. novembar 2015. (<http://rs.n1info.com/a111585/Vesti/Vladimir-Pavicevic-o-napadu-na-Miroslavu-Milenovic.html>; pristupljeno 5. januara 2016).

191 „Postavlja se pitanje i zašto bi bilo ko tražio od policije odgovorno postupanje, a ne želi da pruži bilo kakvu informaciju koja bi olakšala pronalaženje počinioca. Danas smo imali prilike da vidimo komentare i reakcije koje izgledaju potpuno identično i orkestrirano i doprinose stvaranju jedne loše atmosfere, atmosfere linča u kojoj treba da se pronađe neko ko je politički kriv, a ne neko ko je kriv za fizički napad“, izjavio je ministar Stefanović („Stefanović: Miroslava Milenović ne želi da saraduje sa policijom“, *Blic*, 22. novembar 2015).

192 „Potpuno sam sigurna da dok međunarodna zajednica bude volela Vučića i dok joj u fokusu bude rešavanje Kosova da su naši životi za njih potpuno neinteresantni“, reči su eksperta za forenzičko računovodstvo („Milenović: Populizam Vučićeve vlade umesto borbe protiv korupcije“, *Radio Slobodna Evropa*, 11. oktobar 2015. [<http://www.slobodnaevropa.org/content/miroslava-milenovic-populizam-vuciceve-vlade-umesto-borbe-protiv-korupcije/27300233.html>, pristupljeno 5. januara 2016]).

193 Naslovna stranica *Danasa* na kojoj započinje intervju s Miroslavom Milenović izložena je kao jedan

Izveštaj objavljen 24. decembra 2015. godine, koji je Milenovićeva označila kao razlog napada na nju, otkrio je, međutim, da je trend davanja novca medijima u cilju oglašavanja 2014. godine naglo opao, da je najviše novca, ukupno gledano, davano medijima koji kritikuju vlast Aleksandra Vučića, da su u te svrhe u poslednjoj godini najviše dale AP Vojvodina i njena vlada, predvođena Bojanom Pajtićem. *Politika* je tada na konferenciji za novinare uhvatila forenzičarku u neznanju na šta se odnosi uplata pod šifrom 211 Uprave za trezor Ministarstva finansija (reč je o prodaji oglasnog prostora za javne pozive i tendere), što je podatak koji je tendenciozno izostao u Izveštaju. Njena koleginica iz Saveta, Jelisaveta Vasilic, ovoga puta izdvojila je mišljenje i kritikovala ponašanje Miroslave Milenović rečima da Savet „nema pravo da nešto unapred proglašava sistemskom korupcijom, i to na senzacionalistički, tabloidan i površan način, a da prethodno nije utvrdio koja se tačno plaćanja države prema medijima mogu smatrati korupcijom“.¹⁹⁴

Uprkos tome, ili baš zbog toga, 8. decembra je objavljeno da je Miroslava Milenović dobitnica Nagrade „Ličnost godine“ za doprinos u oblasti borbe protiv korupcije i za zalaganje za slobodu medija; nagradu dodeljuje misija OEBS u Srbiji, na čijem je čelu Peter Burkhard, blizak saradnik afirmatora „cenzure u Srbiji“ – Gordane

od prominentnijih primera kriminalizacije aktuelne vlasti i u izlogu izložbe „Necenzurisane laži“, koju je organizovala Služba za informisanje Srpske napredne stranke i otvorila 18. jula 2016. godine. Branislav Dimitrijević, sin pokojnog osnivača i dugogodišnjeg direktora Beogradskog centra za ljudska prava Vojina Dimitrijevića, lice koje je bilo medijski potpuno anonimno sve do oko pola godine posle smrti svoga oca, napisao je za *Peščanik* sledeće reči: „Izložba jedne partijske službe, o koju su se razni grebatori ogreballi, zapravo predstavlja najobičniji obračun s onima koje režim nije ucenio ili kupio. Ona je nastavak kod nas već uobičajenih sastavljanja spiskova izdajnika, a služi da bi se u isti koš strpale one (malobrojne) vulgarnosti i neistine o premijeru, i ona (mnogobrojna) ozbiljna i utemeljena istraživanja koja demistifikuju 'tajkunsko-mafijašku mrežu koja upravlja našim životima' – kako stoji na jednoj izloženoj naslovnoj strani iz *Danasa* ispod koje se uslikala SNS elita i tako sama sebe ukadrirala u jedan konceptualni *mise en abîme*“ („Predlog za eksponat na izložbi Necenzurisane laži“, *Peščanik*, 24. jul 2016. [<http://pescanik.net/predlog-za-eksponat-na-izložbi-necenzurisane-lazi/>], pristupljeno 15. septembra 2016]).

194 „Kad izveštaj demantuje svoje pisce“, *Politika*, 30. decembar 2015.

Janković i Dunje Mijatović. Milenovićeva je iz ne sasvim jasnih razloga u svojoj biografiji na sajtu Saveta prikrila podatak na kom fakultetu je završila osnovne studije, a za sajt E-kapija lažno je prijavila da je diplomirala na Ekonomskom fakultetu Univerziteta u Beogradu. Tek po pisanju tabloida *Informer*, gostujući na *Peščaniku* 29. februara 2016. godine, potpredsednik Saveta za borbu protiv korupcije Miroslav Milićević bio je prinuđen da prizna da je Milenovićeva 1984. godine zapravo diplomirala na Rudarsko-geološkom fakultetu, smer Geofizika, Univerziteta u Beogradu, a da je sertifikate za ovlašćenog finansijskog računovođu stekla naknadno, u Americi. Interesantan je podatak da ju je nedeljnik *Akter* Tihomira Trišića u tekstu „Ugrožavanje države“ od 1. marta 2010. godine predstavio pak kao advokata po struci. Miroslava Milenović je sredinom novembra 2016. godine podnela ostavku na mesto članice Saveta za borbu protiv korupcije uz obrazloženje „da je za promene u političkom sistemu potrebno političko angažovanje“, čime je konačno priznala u kom smislu je sve vreme zloupotrebljavala svoje radno mesto – samo mesec i po dana otako je najavila mogućnost da se kandiduje na izborima za predsednika Srbije 2017. godine.¹⁹⁵

VAŠE PRAVO DA NE POVERUJETE U NAJEDNOSTAVNIJE OBJAŠNENJE

Gledano isključivo iz medijske ravni, slučajevi cenzure i obaranja sajtova spadaju u istu funkcionalnu matricu napada na vlast kao i slučaj paljenja vozila Slobodana Vukšanovića od 7. septembra 2001. ili onaj dveju bačenih bombi M-75 u ulaz zgrade u kojoj se nalazilo sedište Demokratske stranke Srbije u Ulici braće Jugovića 2a u centru Beograda, 28. februara 2002. godine. U kom smislu? Tako što je za sve zajedničko to što se njihov motiv ne nalazi u neposrednoj nameri dela – da se neki sajt sruši, ili da negde eksplodira bomba – već tek u tome šta će s velikim stepenom izvesnosti medijski biti izazvano takvim činom, tj. koje će objašnjenje u javnom mnjenju kooptirati kao najverovatnije i na taj način se zadržati i proizvesti

195 „Milenović podnela ostavku u Savetu za borbu protiv korupcije“, *N1*, 17. novembar 2016. (<http://rs.n1info.com/a208658/Vesti/Vesti/Miroslava-Milenovic-podnela-ostavku-na-funkciju-u-Savetu-za-borbu-protiv-korupcije.html>); pristupljeno 17. novembra 2016).

uistinu željeni cilj. Vuksanovićeve kola zapaljena su, nimalo slučajno, nakon što je nedelju dana pre toga obavestio javnost da dobija preteća pisma da će biti likvidiran ako se „ne okane“ podrške koju pruža predsedniku SRJ Koštunici. Već tada se odnosi između njega i generala Momčila Perišića, lidera tadašnjeg Pokreta za demokratsku Srbiju (PDS) klimaju, a tačka spoticanja je upravo Vlada Srbije, tj. „kritike“ koje Vuksanović upućuje na račun premijera Đinđića.

Samo mesec dana nakon eksplozije, Vuksanović razbija stranku, izlazi iz DOS-a i formira novu pod nazivom Narodna demokratska stranka, koja će se tri godine kasnije utopiti u DSS, nakon što Koštunica postane premijer, a Vuksanović ministar prosvete. Ovaj nekadašnji član Demokratske stranke, koga su njegove kolege zbog konstantnog oponiranja koje prevazilazi razloge racionalnog prozvale „anti-Đinđić“ i „Vuksa-fuksa“, februara 2003. godine izjavljuju za srpski *Nacional* da Zoran Đinđić imitira tehnologiju vladanja Slobodana Miloševića i da je zato neophodno „objedinjavanje zaista demokratskih snaga nasuprot Đinđiću“.¹⁹⁶ Pred 9. mart iste godine, Vuksanović pokušava da okupi lidere raznih stranaka parolom da Đinđića treba srušiti na isti način kao i Miloševića, da bi se na sam dan ubistva u istom listu zalagao za masovne ulične demonstracije.¹⁹⁷ U junu sledi pak ovakav komentar na ubistvo premijera: „Kada kriminal počne u Skupštini, onda se širi kao infekcija, svuda po društvu. Kada se u Skupštini Srbije krađe na glasanju, kada se krađu mandati, kada se na izborima unapred krađe sa pola miliona lažnih birača, onda se to širi na privredu, na poslovanje šecerom, pa se dolazi do droge, otmica i konačno ubistva predsednika Vlade.“¹⁹⁸

Kako se događaj odigrao u petak oko 22 časa, sutradan, u subotu, vest o zapaljenom Vuksanovićevom automobilu vrti se na svaki sat na kanalu *BK TV*, na kojem Aleksandar Tijanić kao predsednik televizijske akademije na BK univerzitetu neformalno uređuje informativni program; u prilogu Vuksanović podvlači kako je vlast ogrezla u kriminalu, slično kao i Koštunica nakon bačenih bombi na sedište njegove stranke. Vladimir Popović o tome govori u Specijalnom sudu: „Ko bi zapalio Vuksanovićev automobil? Ko je taj ko će da zapali Vuksanovićev

automobil koji je star 20 godina i vredi 200 eura, ili, ne znam, 200 maraka i koji nema nijednu bravu i koji se, inače, nikada ne vozi, ali je baš tog dana došao kod majke na Novi Beograd na ručak i baš tog dana mu je zapalio? Pa ko će drugi nego neko od nas, Zoranovih bliskih saradnika. Zašto? Jer on govori o kriminalu u Vladi. Isto se to desilo i tada, posle bacanja bombe na DSS i posle onoga, sećate se da je te noći, cele noći, vrh države došao u prostorije DSS. Svi smo zaboravili, zato što smo bombardovani svakodnevno sa tim, izjavu Vojislava Koštunice, koji je došao te noći sa svojim tada nesuđenim ministrom policije, Jočićem, u obilazak prostorija, da oni vide šta se tu desilo, dakle, tada je izjavio da on stalno govori da veza kriminal-država mora da se rasturi.“¹⁹⁹ Tokom trajanja akcije „Sablja“ utvrđeno je da su iza oba incidenta, koje je u svojim nabranjima vrlo često uključivao i Dušan Proković, stajali pripadnici „zemunskog klana“, koji su posedovali lažne službene legitimacije, i njihov vođa Dušan Spasojević.²⁰⁰

S druge strane, o tome šta se medijski zbiva kada je, u materijalnom smislu, reč o ekvivalentno opasnoj sceni, ali pod uslovom da akteri dolaze iz redova vlasti, najbolje svedoči događaj u noći između 5. i 6. februara 2001. godine, gotovo analogan paljenju Vuksanovićevog automobila, a koji u odnosu na isti dobija sasvim izokrenuti fokus – dizanje u vazduh vozila šefa poslaničke grupe DOS u Skupštini, Čedomira Jovanovića. „Seo sam u kola i otišao u iznajmljeni stan u Avalskoj ulici. Te večeri sam vozio Dragoljubov [Marković, *prim. aut.*] džip. Pozajmio mi ga je kao mnogo puta pre i posle toga, jer sam tih dana putovao na sve strane po Srbiji uprkos vremenu koje je bilo katastrofalno. Mećava, led... zakrčeni putevi. Popeo sam se na treći sprat. Skinuo sam jaknu i u tom trenutku čuo eksploziju. Kao neki prasak u daljini. Nije mi palo na

¹⁹⁹ Svedočenje pred Specijalnim sudom Vladimira Popovića na suđenju za ubistvo Zorana Đinđića, Helsinški odbor za ljudska prava u Srbiji, Beograd, 2006, str. 88–89.

²⁰⁰ „Naređenje za ovu akciju dobili su od Milorada Ulemeka Legije i Dušana Spasojevića. Razlog: da se napravi pometnja između DSS i DS, da oni iskoriste priliku i ponude svoju pomoć. Pustili su lažne informacije – ko bi to mogao da uradi i ko je to uradio. Čak je, posle par dana, Legija došao i rekao da je 'pustio kosku' da je to, najverovatnije, organizovao Čume, po nalogu Demokratske stranke, a izveo Čumetov čovek 'teča' iz Surčina i da će on pomoći da se to reši. Bombe na DSS bacili su Dušan Krsmanović i Milan Jurišić. Imali su čarape navučene preko lica, a vozio ih je Vlada Milisavljević“ (Novaković, M., *Državo, ruke uvis!*, Vukotić media, Beograd, 2014, str. 91).

¹⁹⁶ „Đinđića srušiti na isti način kao i Miloševića“, *Nacional*, 6. mart 2003.

¹⁹⁷ „Masovne ulične demonstracije jedina šansa za rušenje Đinđićevog režima“, *Nacional*, 12. mart 2003.

¹⁹⁸ „Izbori jedini izlaz“, *Glas javnosti*, 2. jun 2003.

pamet da su eksplodirala moja kola. Jelena [Jovanovićeva supruga, *prim. aut.*] me je čekala sa večerom, koja se ohladila. Razgovor nam je predikala vika. Nismo se obazirali sve dok nam se atmosfera s ulice nije uselila u trpezariju tako da nismo mogli čuti jedno drugo. Pogledali smo kroz prozor i videli da gori pola kraja. U visini našeg sprata plamen je gutao drvo i pet automobila oko njega. Džip kojim sam se dovezao topio se u vatri na trotoaru. Tada sam shvatio šta se desilo.²⁰¹ Svedočeći u procesu za ubistvo premijera, Jovanović je 11. aprila 2005. godine u Specijalnom sudu rekao da mu je auto odleteo u vazduh trideset minuta po završetku sastanka koji su održali Milorad Ulemek i Franko Simatović, koji je preko ovoga pokušavao da ostane na mestu pomoćnika načelnika RDB.²⁰²

Povodom ovog događaja, Đinđić 6. februara izjavljuje (za razliku od Vuksanovića, tek posle incidenta) da je poslednjih nekoliko dana bilo više indirektnih i direktnih pretnji državnim funkcionerima koji rade na suzbijanju organizovanog kriminala i rasvetljivanju ubistava i atentata za vreme prethodne vlasti, kao i da je postojala informacija da je pod Jovanovićev automobil podmetnuta bomba. Ova vest posredstvom agencije *Beta* sutradan biva objavljena u *Večernjim novinama*, koje naslovljuju prilog sa „Mafijaši prete“, izvlačeći logičan zaključak iz Đinđićevih reči da se radi o ljudima koji imaju problema sa zakonom i koji su nezadovoljni najavama o donošenju paketa zakona koji se odnose na suzbijanje korupcije i organizovanog kriminala. Reč 'mafijaši' u naslovu, međutim, u krugovima antivladinih medija već tada odzvanja kao označitelj u grupi srodnih koji idu zajedno sa Zoranom Đinđićem, Čedomirom Jovanovićem, Vladimirom Popovićem, Goranom Vesićem i ostalima, pa se vest o eksploziji Jovanovićevog vozila tumači u stvari kao mafijaški obračun, gde džip dolazi kao šlag na tortu – kao vozilo imućnih koje direktno klizi u mafijašku konotaciju, a odmah iza ugla je i oznaka 'surčinac'.

U četvrtak, 17. juna 2004. godine, Ulemek u Specijalnom sudu u vezi s obezbeđenjem tadašnjeg šefa poslaničke grupe DOS izjavljuje da je „mali Čeda bio nekako frustriran što nema obezbeđenje“ i dodaje da je neko vreme nakon događaja čuo da je paljenje džipa bilo inscenirano samo da bi se Jovanoviću dodelilo obez-

beđenje.²⁰³ Sasvim oprečan kontekst identičnog fakticiteta pojavice se u knjizi koju je uz pomoć bivšeg pomoćnika UKP-a i UBPOK-a Miodraga Vukovića 2007. godine napisao njemu bliski novinar Vojislav Tufegdžić: „Kada je zapaljen džip u kojem se vozio Čedomir Jovanović, prva i jedina sumnja bila je da su to učinili 'predstavni- ci politički poraženih snaga'. Uprkos naporima policije, slučaj nije rešen. Znatno kasnije se ispostavilo, iako zaključak nije obelodanjen, da su džip zapalili tada jedinstveni 'surčinci' i 'zemunci'. Žrtvovanje džipa bila je skromna cena za 'poverenje' koje će steći kod Jovanovića, jer mu je Legija odmah ponudio 'zaštitu' pripadnika JSO, što je Jovanović i prihvatio.“²⁰⁴

„Bio sam u potpuno apsurdnoj situaciji. Javnosti nije bio problem to što je neko pokušao da me ubije. Tada je počelo: džip, džip, džip, odakle njemu džip. Pitanje nije postavljeno da bih ja na njega odgovorio. Da jeste, ne bih morao do danas da objašnjavam kako sam, kao i mnogo puta do tada, koristio pomoć prijatelja da bih u januaru mogao da putujem po zemlji, u kojoj nije bilo razlike između oranica i puta. Teze su tada zamenjene tako snažno da se sa njima susrećem i danas. Još uvek se priča o džipu a ne o bombi i onima koji su je postavili. Tako su počeli sistematski da me uništavaju“, piše Jovanović. Na ovaj način se kao u iskrivljenom ogledalu asimetrizuju dva slučaja, u zavisnosti od toga da li se radi o ljudima bliskim Zoranu Đinđiću ili sasvim suprotno: u jednom se događaj obavezno prikazuje kao agresija vlasti nad žrtvom i pokušaj uklanjanja opozicije (iako je rezultat u Vuksanovićevom slučaju bio potpuno obrnut i vodio u postepeno cepanje DOS-a), dok se u drugom nečija opasnost po život isto tako obavezno relativizuje, ismeva (pokušaj likvidacije Đinđića kod hale „Limes“, 2003), ili čak potpuno preokreće u smislu lažne žrtve koja je upravo to i zaslužila da joj se dešava. Ovaj poslednji tretman 2015. godine imaće u pojedinim ekstremističkim medijima kao što su *Peščanik*, *Radio Slobodna Evropa*, *Nova srpska politička misao*, *Vreme* i pokušaj linča premijera Vučića u Potočarima.²⁰⁵

²⁰¹ Jovanović, Č., *Moj sukob s prošlošću: Srbija 2000–2005*, Dan graf, Beograd, 2005, str. 52.

²⁰² Petrović, A., Čarnić, D., *Proces KP 5/03: ubistvo Zorana Đinđića. Knjiga 2*, Din sedma sila: Multinacionalni fond kulture, Beograd, 2008, str. 72.

²⁰³ Petrović, A., Čarnić, D., *Proces KP 5/03: ubistvo Zorana Đinđića. Knjiga 1*, Din sedma sila: Multinacionalni fond kulture, Beograd, 2008, str. 208.

²⁰⁴ Vuković, M., Tufegdžić, V., *Oni su jači od nas*, Blic press, Beograd, 2007, str. 15.

²⁰⁵ O tome šta za novinarsku profesiju znači delovati u ekstremističkim okvirima, kada redakcije vrlo dobro shvataju sopstvenu egzistencijalnu ugroženost i zbog toga ekstremizuju uređivačku politiku, govori i sam glavni urednik *Vremena* Dragoljub Žarković. Iako

Zašto se, dakle, obaraju sajtovi poput *Peščanika* baš onda kada se pojavi tekst koji „kritički“ govori o nekome iz vlasti – a zapravo i ne dotiče sam rad Vlade Srbije – kao što je to u već pomenutom slučaju o navodnoj plagijatorskoj disertaciji ministra policije Nebojše Stefanovića? Upravo zato što će se na taj način em stvoriti utisak da je tekst istinit, kvalitetan i važan, em će vlast automatski ispasti siledžijska i autoritarna, onako kako su to želeli i Vuksanović i Koštunica, pri čemu se, paradoksalno, ne vidi kakvu Vlada, kao neminovno okrivljena strana, tačno korist može imati od toga da sama sebi to radi, s obzirom na to da već od starta nikakve šanse nema da se odbrani od unapred anticipirane logistike počinilaca. Zašto samo pisati tekstove, ukoliko je, uz još malo napora, u istom košu moguće optužiti vlast za mnogo ozbiljnije stvari, kao što je krivično delo iz sfere visokotehnološkog kriminala? Ovaj *modus operandi* nehotice će na skupu „BlogOpen – BlogClosed“ 10. juna 2014. godine opisati Dario Hajrić, jedan od inicijatora manipulatorske peticije „U lice cenzuri“, tako što će kao odgovor na pitanje zašto baš ti sajtovi a ne neki drugi ponuditi poređenje s poznatim naučnim pravilom Okamovog noža, prema kojem je najjednostavnije objašnjenje, u ovom slučaju ono što prvo pada na pamet, ujedno i najplauzibilnije: zato što se na njima kritikuje vlast.²⁰⁶ Na taj način, bloger

je, ubeđen da objašnjava u čemu je interes vlasti da obara sajtove i vrši očigledna krivična dela, otkrio zapravo motiv svoje sopstvene predsvesne bojazni – da toliko unisono medijsko insistiranje na onom „najjednostavnijem“ najčešće ubrzano klizi na dijametralno suprotnu stranu od svakog iole plauzibilnog objašnjenja.

se njegove reči tiču konkretno perioda vladavine Slobodana Miloševića, one su potpuno primenjive i na ponašanje navedenih redakcija u mirnodopskim vremenima: „Mi smo bili pod neprekidnom pretnjom i to je uzrokovalo – ako ćemo potpuno otvoreno i sofisticirano da govorimo – jedno naše solidarisanje u većoj meri nego što je to zdravo za našu potrebu da sagledamo realno društvenu potrebu. Kada je neka grupa ugrožena, onda se kao jež brani tako što se učvrsti i pusti bodlje. Jež ne vidi kada pusti bodlje. Tako smo se i mi našli u situaciji da smo branili jednu... Ne bih rekao da smo dogmatski počeli da branimo jednu vrstu politike, ali smo sigurno bili saterani u jednu vrstu ćoška iz kojeg smo imali jednu malo neobičnu percepciju stvarnosti i ne verujem da smo zbog toga uspeali da sve okolnosti, sve društvene tokove, a posebno ono što se događa u okruženju, u svetu, da sagledamo kada govorimo o medijima na kvalitetan način“ („Bilo, ne povratilo se“, *Hereticus: časopis za preispitivanje prošlosti 3-4/2005*, Centar za unapređivanje pravnih studija, Beograd, 2005, str. 177).

206 Sličnu tehniku ubeđivanja forsiranjem najjednostavnijeg ili najlogičnijeg objašnjenja u svojoj knjizi koristi i nekadašnji novinar *NIN-a* Nikola Vrzić kako bi obrazložio teoriju o trećem metku, tj. o drugom atentatoru, koji je navodno ispalio prvi metak iz Birčaninove 6 na

Zorana Đinđića i koji je smišljeno eliminisan iz celokupne optužnice za ubistvo premijera zbog navodne umešanosti zapadnih sila (rusofilski afinitet): „Ako već svedoci govore o metku koji nije pogodio nikoga, a na pronađenim ostacima metka nema nikakvih bioloških tragova, zar nije najlogičnije ono najjednostavnije rešenje: da pronađeni ostaci zaista potiču od tog metka koji nije pogodio nikoga?“ (Veruović, M., Vrzić, N., *Treći metak: politička pozadina ubistva Zorana Đinđića*, Moja knjiga, Piroć, 2014, str. 31). Posledica slepog forsiranja onog najlogičnijeg i najjednostavnijeg i ovde neminovno vodi ka simplifikaciji sveta, pojava i događaja u njemu, pa namera da se prikaže kao isprogramiran počinje da obara stvarnost samu, a ono obilje logičnosti najednom pretvara u nešto u šta je posve teško poverovati.

GLAVA IV

**...AND JUSTICE
FOR ALL**

AFERA RIVER

Koristeći nastali medijski metež, gde se već sasvim u skladu s primordijalnom predstavom na aktuelnog premijera gleda kao na ministra informisanja s kraja devedesetih i time cementira i odbacuje diskurs političke transformacije na kojoj Vučić insistira, Rodoljub Milović kreira još jedan u nizu slučajeva, s namerom da proizvede kompromitujući materijal po Aleksandra Vučića i zatim ga uceni na sličan način na koji je to činio Ivici Dačiću i mnogim drugima – aferu „River“. Usred trajanja *Danasove* „teme nedelje“ o cenzuri i autocenzuri, 10. maja 2014. godine u 5.15 sati ujutru, iz policije zovu premijera na mobilni telefon i saopštavaju mu da je njegov šesnaestogodišnji sin Danilo dva sata ranije učestvovao u tuči na beogradskom splavu „River“ i da je poznatom golmanu Vladimiru Stojkoviću navodno rukom zadao više udaraca u predelu grudnog koša i glave i pri tome udario policajca iz njegovog obezbeđenja. Nakon razgovora, premijer telefonom obaveštava majku svog deteta o pozivu koji je primio i vidno uznemiren naglas razmišlja o ostavci; Ksenija Vučić odmah odlučuje da kontaktira jednog od pripadnika „kobri“ koji su bili na splavu „River“ u pratnji njihovog sina i saznaje da je do tuče došlo, ali da maloletni Danilo nije učestvovao u njoj i da je istog momenta po nalogu obezbeđenja napustio taj splav, o čemu obaveštava premijera. „Moj sin nije upleten, a neki su hteli da ga okrive za nešto što nije uradio. Ja čak ni njemu ne bih verovao da snimak nije pronađen, jer sam čovek države i verovao sam da je istina ono što policija napiše ili kaže“, reći će naknadno Vučić, a mediji objavit će 16. juna iste godine.¹ Temom voj-

nog obezbeđenja članova premijerove porodice medijski će se manipulirati u neposrednom interesu nekoliko pojedinaca iz niškog okruga Žandarmerije, nakon incidenta na Paradi ponosa u kojem je brutalno pretučen Andrej Vučić, premijerov brat, najviše od strane ombudsmana Saše Jankovića, premda „kobre“, u skladu sa zakonom koji sve članove porodice tretira kao štice ličnosti, čuvaju Aleksandra Vučića još iz vremena dok je bio ministar odbrane i po automatizmu nastavljaju to da čine i kada je postao premijer.

Nekoliko sati posle Veljovićevog poziva, Vučića na sastanku u Vladi s visokim policijskim funkcionerima ubeđuju da snimak tuče ne postoji, da postoje tri službene beleške koje ukazuju na to da je njegov sin učestvovao u incidentu i poručuju mu da se ne brine jer je „sve sređeno“ ispod žita i da će slučaj završiti „u foci“.² Ovaj momenat predstavlja scenu u kojoj Milović treba da stekne „leveridž“ nad Vučićem, kao osoba koja ga drži u šaci, navodno mu čineći uslugu, isprva dobronamernu i prijateljsku, da bi kasnije mogao da je naplati kada za to dođe vreme – a s obzirom na to da Darko Šarić istog meseca u sudnici govori o „korumpiranom generalu Papaji“, taj trenutak mu je za petama. Vučić, koji je iz moralnih razloga odmah odbio Milovićev gest, bio je upoznat s mehanizmima ucena i pritisaka na političare koji su dolazili iz policije – preko zloupotreba službenih beleški u kojima se ponavlja motiv atentata (regresija na slučaj sa Đinđićem) – jer je već četiri puta u prethodnih nekoliko meseci iz policije bio upozoravan na to, ali se za svaku od beležaka nakon provere od strane Vojno bezbednosne agencije (VBA) ispostavilo da je lažna. Ako se tome dodaju i obmane u vezi s lociranjem i hapšenjem Šarića, takođe izvedene fingiranim službenim beleškama, premijer je imao mnogo jakih razloga da sumnja u verodostojnost ovog slučaja.

Posredstvom pripadnika „kobri“, ustanovljeno je da snimak sa četiri sigurnosne kamere ipak postoji i da se na njemu jasno vidi da u tuči nije učestvovao Danilo Vučić, koji je u to vreme zajedno s obezbeđenjem sedeo u udaljenoj separeu na drugom kraju lokala, već sasvim druga osoba (kikbokser Dejan Kekić), i da ju je u alkoholisanom stanju započeo Vladimir Stojković. U službenim beleškama, čiji je sadržaj sasvim

(<http://www.telegraf.rs/vesti/politika/1115173-vucic-o-napadu-na-njega-i-njegovog-sina-pre-ovoga-sam-verovao-u-policiju>; pristupljeno 4. jula 2015).

1 „VUČIĆ O NAPADU NA NJEGA I NJEGOVOG SINA: Pre ovoga sam verovao policiji!“, *Telegraf*, 16. jun 2014.

2 „Tuča na splavu umalo srušila Vučićevu vladu“, *Politika*, 2. jun 2014.

suprotan od onoga što su zabeležile kamere, kao osoba koja je označila sina premijera kao učesnika incidenta navodi se pripadnik policije koji je obezbeđivao Stojkovića, iako je isti te navode negirao već sutradan, 11. maja, kada je na saslušanju za napadača izjavio da je „starosti od oko 30 godina, visine oko 170 centimetara, atletske građe, kratke crne kose, podignute nagore“ i da bi ga bez problema prepoznao. „Policajac koji je potpisao službenu belešku je rekao da mu je Stojkovićevo telohranitelj rekao da je to bio Danilo. Međutim, on tvrdi da nikad nije pomenuo mog sina i da je spreman da ide na poligraf. [...] Međutim, ono što je interesantno je da je čovek koji je pisao tu prvu službenu belešku otišao na godišnji odmor na more. Sad se čeka da se on vrati kako mu ne bi bila ugrožena radna prava“, rekao je premijer, koji je povodom ovog slučaja podneo krivične prijave protiv N. N. lica iz vrha policije zbog lažnog prijavljivanja. Tek nakon gotovo mesec dana, 2. juna, novinar *Politike* Dušan Telesković objavio je istraživanje koje daje indicije u kom pravcu treba tumačiti navedeni događaj, ne navodeći nijednom Milovićevo ime, ali ipak dovoljno jasno ocrtavajući svima onima koji su nešto bolje upućeni u aktuelne prilike u policiji i Tužilaštvu o kome se radi. U tekstu je naznačeno da je taj general MUP-a u bliskim odnosima s poznatim „zaštićenim svedokom“, tj. sa Ljubišom Buhom Čumetom, o čemu u to vreme već svedoči i Darko Šarić.

Na ovaj tekst je tri dana kasnije stigla posprdna reakcija iz *Vremena* od Miloša Vasića, kako je to već običaj kada su ovakve teme u pitanju. U prilogu pod nazivom „Ispređanje zavera na spletkaroški način“, od 5. juna 2014. godine, koji treba da udari etiketu na kompletno Teleskovićevo istraživanje, ovaj novinar u civilu ismeva i samu pomisao na to da je posredi bio pokušaj da se premijer izigra i uceni od strane odmetnutih delova državnih organa, obesmišljava je i stavlja u rang tabloida – dakle, temu o kojoj je kao o smrtno ozbiljnoj stvari podrobno i detaljno pisao u knjizi *Atentat na Zorana Đinđića*, jer ono što je država medijski radila Đinđiću mora biti apsolutno nemoguće kada je o Vučiću reč. Odjednom, autoru poznate knjige na neki tajanstveni način kao da više uopšte nisu poznate istorijske uloge državnih službenika poput Milorada Ulemeka, Miroslava Kuraka, Zvezdana Jovanovića, Momira Gavrilovića, Slobodana Pažina, Zorana Gavanskog, Radovana Kneževića, Branislava Bezarevića, Tonija Gavrića, Milana Sarajlića, Radeta Terzića, Milorada Bracanovića, Andrije Savića, Jovice Stanišića, Ace Tomića, Radomira Markovića, Radeta Bulatovića, a kasnije i Vladimira Božovića, Miroslava Milo-

ševića i drugih.³ Kao da mu Đinđićeve poznate reči: „U evropskim policijama kada pet kriminalaca sedne da pravi neki plan, dva doušnika iz policije su među njima, dok kod nas kada pet policajaca pravi plan, dva doušnika kriminalaca su među njima“, nikada ništa nisu značile, ili su tek počele da znače samo zato što mu je tako bilo oportuno posle atentata na premijera.⁴

Umesto toga, u sličnom stilu u kojem se u mafijaškim listovima tumačio događaj kod hale „Limes“ iz februara 2003. godine, Vasić u tajkunskom nedeljniku piše da je „ovaj blesavi kafanski incident smesta podignut na najviši državni nivo medijskom eksploatacijom“, jer je Vlada Srbije ionako ta koja nužno manipuliše medijima i javnošću, a ne mediji ti koji pod uticajem korumpiranih državnih struktura upravljaju javnim mnjenjem – što je u osnovi scenario u kojem, radi dodatne uverljivosti, samo još nedostaje nekaak „ozloglašeni“ Biro za komunikacije Vladimira Popovića da bi sve bilo dovedeno pod konac. Zato novinar-atentator nastavlja: „Važna je bila prilika da se još jednom isprede (srpski: *spinuje*) priča o zlim ljudima koji ništa drugo ne snuju nego ‘paklene planove’ da Acu Vučića ‘udave’ (*Informer*) u poplavama, smrznu u Feketiću ili – kao sada – perfidno nateraju na ostavku, kad im se već izmakao od raznih atentata o kojima tabloidi stalno nagvažđaju.“⁵

3 Ono što Miloš Vasić vidi povodom Aleksandra Vučića isto je ono što njegov kolega i prividni oponent Nikola Vrzic u svojoj knjizi čini u vezi s atentatom na Zorana Đinđića – i za njega je veza kriminalaca i policije nesumnjivi dokaz namere vlasti, tj. režima, da sarađuje s njima (zametne tragove, falsifikuje dokaze, tj. čaure nađene ispod prozora kancelarije 55 u Admirala Geprata 14), a ne svedočanstvo o odmetnutim delovima (Milović, Radisavljević, Ivanić, Veljović i dr.) ili potplaćenim pojedincima iz državnih struktura (Terzić, Bezarević, Knežević, Bracanović i dr.): „A naročito ovde zabrinjavaju ove indicije da su ubice, odmah po atentatu, imale logističku podršku unutar same policije. Indicije, ozbiljne indicije da je neko uklanjao zatečene tragove i zamenjivao ih drugim tragovima, sa samo jednim mogućim ciljem: da se ovim zametanjem i podmetanjem tragova, što je više moguće, umanje izgledi da istraga dođe do pravih atentatora. Stave li se u ovaj kontekst i ubuđali tragovi krvi ispred ulaza broj 5, i ugašene kamere pred zgradom Vlade, indicije i sumnje postaju još ozbiljnije...“ (Veruović, M., Vrzic, N., *Treći metak: politička pozadina ubistva Zorana Đinđića*, Moja knjiga, Pirot, 2014, str. 121).

4 Veličković, D., *Đinđić, lice mladosti*, Laguna, Beograd, 2013, str. 136.

5 U skladu s ovim, Vasić će, gostujući 9. februara 2016. godine u emisiji *Pressing* na TV N1, reći da je premijer

KOLIKO JE MEDIJSKIH VESNI PEŠIĆ BILO 2003. GODINE?

Postupak koji je ovim tekstom načinio Miloš Vasić, gde se realna opasnost po premijera i državu usled iracionalne sumnje u sve što dolazi od vlasti tendenciozno izvrgava ruglu i prikazuje kao komedija, spletko, medijska zavera vladinih „spin-doktora“, dok se ona strana koja joj preta i predstavlja pravog uzročnika događaja banalizuje, označava benignom ili čak žrtvom, identičan je postupku koji je primenjen 25. februara 2003. godine u listu *Identitet*, čiji je glavni urednik bio Gradiša Katić, prilogom „Atentat: Razdrndanim kombijem na premijerovu 'blindu'“. U tom tekstu advokat Dejana Milenkovića Bagzija, Miodrag Gligorijević, navodi: „Čak smo se i šalili sa inspektorima. Bagzi im je rekao: 'Ne daj bože da sam u kamionu imao i malo peska, šta biste tek onda mislili o meni!'“⁶ U jednom od antrfilea pod nazivom „Treći atentat“ relativizuje se i banalizuje čitav niz događaja, baš kao što to Vasić čini u svom tekstu: „Po svemu sudeći, ovo je treći naduvani atentat. Prvi je bio na Dušana Mihajlovića, kada su dve grupe mladića jurile kolima i pucale međusobno zbog svađe oko devojke. Drugi put kada je sada pokojni Beša pokušao da ukrade automobil Gorana Petrovića pa pucao na vozača i eto sada treći, najneobičniji, sa austrijskim kamionetom.“⁷ *Blic News* takođe aludira na apsurd poređenjem dvaju vozila: „BMW kojim se Zoran Đinđić vozi otporan je i na pogodak 'zolje', tako da mu 23 godine stari 'mercedesov' kamion ne bi mogao ništa.“⁸ Zanimljivo je da su 'zolje' upravo bile deo plana iz kojih je Đinđićev automobil trebalo da gađaju Zvezdan Jovanović i Željko Tojaga, nakon čega bi Mile Luković i Sretko Kalinić prišli vozilima i automatskim oružjem dokrajčili eventualne preživjele.⁸

Aleksandar Vučić stalno s nekim u svađi i da se stalno prenamaže, jer „tako diže svoju zaslugu u borbi za Srbiju, jer izmišlja pretnje kojih nema“. Poslednji deo ove izjave ekspresno je, već po običaju, od strane redakcije ovog medija stavljen u naslov glavnog priloga („Vasić: Vučić se prenamaže, izmišlja pretnje kojih nema“, *N1*, 9. februar 2016. [<http://rs.n1info.com/a133363/Vesti/Milos-Vasic-u-Pressingu.html>]; pristupljeno 10. februara 2016)).⁶ Mihajlović, D., *Povleneke magle i vidici. Tom 2: Zapisi i kazivanja o životu i politici posle 5. oktobra 2000*, NEA-Beograd, Beograd, 2005, str. 353.

⁷ „Da li je Đinđić zaista bio na meti atentatora“, *Blic News*, 26. februar 2003.

⁸ Petnaestog oktobra 2016. godine, oko četiri sata ujutru, ispred zgrade Vlade Srbije u Nemanjinoj 11

Neki drugi su išli čak i dotle da su ovakve i slične događaje krstili kao Đinđićeve izmišljotine kojima želi da skrene misli građana sa teškog života i reformi čiji učinak nikako da se oseti u narodu, pa su čak i njegovu nogu u gipsu videli kao izrežirani detalj koji bi trebalo da izazove simpatije i saosećanje prema njemu kod onih koji ga gledaju kako uprkos štakama ne zanemaruje svoje obaveze. Povređena noga, taj nedeljivi višak koji odjednom preupadljivo štrči i remeti uobičajenu kogniciju, u takvoj fantazmi samo izaziva i akumulira prezir, koji se zatim cinično ismeva; tu nigde nema izvorno komičnog momenta – štaviše, ismevanje je samo nužda one sasvim suprotne, negativne emocije, koju ne bi bilo etično otvoreno iskazati. Tako Željko Cvijanović, koji pokušaju atentata kod hale „Limes“ daje karakter patologije, piše: „Koliko god da to s atentatom na Zorana Đinđića nije nimalo smešno, još uvek ne znači da cela priča ne staje u jedan bradati psihoanalitički vic. [...] To će reći da je jedno da li se u petak na autoputu prema Surčinu zaista dogodio atentat na Đinđića, a sasvim drugo zašto je bar polovina političke čaršije, još kad je na Kopaoniku zaradio gips u fudbalskom meču s policajcima, bila spremna

pojavljuje se lice koje preta da će se razneti ručnim bombama i koje tri sata kasnije, uz pomoć pregovaračkog tima i interventne jedinice, uspešno biva razoružano i privedeno. Ministar Nebojša Stefanović novinarima ubrzo izjavljuje da je identitet lica utvrđen, te da je u pitanju Miloš Stankovski iz Leštana, star trideset devet godina, koji ima bogat krivični dosije, da je već izvršio više krivičnih dela kao što su ugrožavanje bezbednosti, pretnje, krađe, razbojništvo i nasilje u porodici, i da je njegov jedini zahtev bio da razgovara sa pripadnicima policije koji vode jedan od predmeta koji su u toku protiv njega. Uprkos svim ovim informacijama koje su tada već dostupne, televizija *N1* oko 10 časova u svoj jutarnji program dovodi izvesnu Nevenu Čalovsku, koja se predstavlja kao psihoterapeut, s namerom da se napravi prilog u kojem će se postupci jednog notornog kriminalca prekalifikovati u socijalno iznuđeno delovanje: „Čalovska objašnjava da iza ovakvih poteza stoji frustracija, ljutnja i agresija prema državnim organima, koje ljudi osećaju kao neprijatelja i nekoga ko ih je razočarao umesto da ih štiti i radi za njih. Ona ističe da živimo u društvu u kojem se reč 'tranzicija' predugo koristi i da je postala stanje, a za to vreme ljudi se bore sa neizvesnošću. 'Nekima su se ranije, a nekima kasnije iscrple snage. Bez nade i realnog optimizma teško je imati smislenu egzistenciju', objašnjava gošća Novog dana.“ Naziv priloga koji se odmah nakon njenog gostovanja pojavljuje na sajtu i u kojem nema ni reči o kriminalnim aktivnostima Stankovskog glasi „Psihoterapeut: Incident ispred Vlade je potez očajnika“.

da poveruje da to nisu čista posla i zašto se ona druga polovina, posle događaja na autoputu, pokajala jer nije bila na vreme dovoljno paranoična. [...] Reč je o situaciji u kojoj vlast, kao, sprovođi neke reforme, koje nisu jasne onima koji nose njihovu cenu.⁹

U *Nacionalu* Predraga Popovića dva dana pre toga Bogdan Tirnanić, još jedan u rangu patoloških mrzitelja Zorana Đinđića, čovek kojeg danas *NIN* uz Tijanića proglašava legendom novinarstva i finansira knjigu njegovih članaka, dok UNS dodeljuje novinarske nagrade koje nose njihova imena, kaže: „Katkada treba imati trunciću razumevanja za Đinđićeve izmišljotine, on time hrabri samoga sebe.“ Za isti list Momčilo Veljković, član organizacije Otpor, koji je pretučen u vreme Miloševićevog režima, 1. marta tvrdiće da je premijer lažirao atentat, a da je iskidanu tetivu „fingirao“.¹⁰ Da li ovo znači da je Đinđić uzeo i sam sebi namerno u nekakvom mazohističkom porivu kidao tetivu kako bi se to moglo nazvati „fingiranim“, otprilike onako kao što se na društvenim mrežama pisalo da je Vučić 2014. godine udavio svoje novorođenče samo da bi ga građani žalili i simpatizovali više? Sublimira li, frejdovski rečeno, ovde nagoniska mržnja uopšte u nekakav plemenitiji oblik?

Oni koji su Zorana Đinđića već uveliko smatrali mafijašem videli su u pokušaju atentata kod hale „Limes“ isto ono što će Koštunica javno iznedriti odmah nakon uspelog atentata, 12. marta 2003. godine – obračun dve grupe kriminalaca između sebe. Dan nakon pogibije premijera, lider DSS-a se oglašava u *Blicu* tekstom koji nosi naziv „Ovo je strašno“: „Bojim se da je ovo, nažalost, još jedna surova opomena, da moramo pogledati istini u oči i videti koliko je kriminal prožeo sve društvene pore. Kriminal se ne može deliti na dobar i loš, naš i njihov. Moramo shvatiti da je on razoran po društveno tkivo i da je prirodni neprijatelj svih demokratskih institucija. Naravno da se nadam da će svi počinioći biti privedeni pravdi, a posebno se nadam da ćemo konačno svi, i vlast i opozicija, staviti prst na čelo i povući jasnu crtu između onoga što jeste i što nije zakonito.“ List *Politika*, koji je preneo saopštenje, skratio je iz pristojnosti upravo ovaj pasus i izbacio dve središnje rečenice koje govore o kriminalu.¹¹ Ovaj motiv u vezi s

događajem kod hale „Limes“ koristio je i novinar Momčilo Petrović u tekstu pod ciničnim nazivom „Kamioni, avioni...“, koji najpre objavljuje *Blic News* u istom broju kao i prethodna dva navedena teksta, a potom prenosi i *Blic Veselina* Simonovića: „To što su premijer i njegovi ministri 'prijatelje' ostavili na miru, ispostavilo se u onom deliću sekunde 'prisebnog reagovanja vozača iz premijerove pratnje', nije bilo dovoljno da 'prijatelji' ostave njih. A to je i te kako dovoljno za strah. Koji će ostati sve i ako 'zvanična verzija' bude tvrdila da je reč o pukom sticaju okolnosti – ne samo zato što ni najveći ateista u ovakvom sticaju okolnosti (da ti na autoputu kamionom preseče put baš 'surčinac') ne bi mogao a da ne vidi prst božji, već jednostavno zbog toga što nije bitno šta piše u 'zvaničnoj verziji', odnosno šta javnost misli. Važno je šta 'prijatelji' misle, znaju i smeraju.“

Posebno je zapanjućaa spremnost kojom Svetlana Lukić u ime *Peščanika* u već pomenutoj, ozloglašenoj 125. emisiji, samo dan posle pokušaja atentata luči otrov i smešta takvu vest u unapred pripremljeni i uveliko sveprisutni diskurs: „E sad, drugo je pitanje da li je neko pokušao da ubije Đinđića juče ili je, kako je on to rekao, to neki nesavesni vozač na auto-putu vežbao vožnju. Da li je ili nije to pokušaj ubistva nemam pojma. Pošto on sve zna, onda da ne razmišljam mnogo. Sasvim je nebitno što se ispostavilo da je vozač, gle čuda, deo famoznog surčinskog klana. Nadimak mu je Bagzi. Gospodin Bagzi, kako bi ga s poštovanjem oslovio ministar policije. Opet, zamislite da to nije atentat nego prosto zakon verovatnoće. Šta ako svako ko ima kola, i šta ako svaka kola na drumu koja mogu da se trkaju sa Đinđićevim audijem u stvari pripadaju surčinskom klanu? Onda je čudo da do sada sa premijerom nisu imali bliski susret, naročito zato što ih on nešto mnogo ne izbegava. Sve skupa, mlada Đinđić nije gadljiv čovek. Eto, na primer, čak nije povredio Ahilovu petu igrajući fudbal sa lekarima, profesorima ili sudijama nego sa opasnim momcima iz specijalnih antiterorističkih jedinica. Valjda su mu oni i pozajmili onu crnu čarapu za glavu, kako se ono zove, fantomku, koju je stavio na svoj gips.“

U sličnom maniru, ali direktnije, Velimir Ilić, lider Nove Srbije, 25. februara 2003. godine za srpski *Nacional* tvrdi: „Atentat na Đinđića je običan porodični obračun. To je sve jedna ekipa. Sada su se posvađali pa jedni drugima prave probleme“. Treba obratiti pažnju na motiv „porodice“ koji se ovde javlja; on se nalazi u značenju „mafijaške porodice“, u kojem ga u svojoj knjizi koristi i Miloš Vasić kada označava pripadnike „zemunskog klana“, JSO i sl., novinar koji će zatim, gotovo deset godina kasnije,

9 „Atentat na Đinđića: Patologija nove Srbije“, *Blic News*, 26. februar 2003.

10 Popović, N., Nikolić, K., *Vojislav Koštunica – jedna karijera*, YUCOM, Beograd, 2006, str. 223–224.

11 Čurgus-Kazimir, V., *Hajka – Analiza medijskih napada na Vladu Zorana Đinđića*, Evropski centar za toleranciju, Beograd, 2009, str. 183–184.

isti termin u svojim difamirajućim tekstovima u *Vremenu*, na sajtu *Autonomija* i u listu *Pančevac* premetnuti kako bi čitaocima, koji dobro znaju na koji način je koristio taj označitelj, ova ga puta insinuirao sličnu vezu Aleksandra Vučića i njegove biološke porodice, za koju smatra da je mafijaška.¹² Isti Velimir Ilić 23. decembra 2004. godine za Cvijanovićev novi vojnobezbednosni projekat *Evropa* izjaviće kako nije tačno da nije voleo Đinđića: „Privatno smo bili veliki prijatelji, posećivali se i družili. Svi u DOS znaju da je on najviše poverenja imao u mene.“¹³

U tekstu koji 1. februara 2003. godine pod nazivom „Čime je Labus opraop premijera Đinđića“ objavljuje srpski *Nacional*, tadašnji savetnik predsednika SRJ za medije Aleksandar Tijanić piše: „Ako Kiza [pogrđan nadimak za Zorana Đinđića, *prim. aut.*] preživi, Srbija neće. Jednostavna formula.“¹⁴ Četiri dana pre toga, 28. januara, baca crva: „Nikad nije objasnio Srbiji zašto mora da drži četu telohranitelja, nikad nije položio račun zašto se preselilo na Dedinje u dvorac opkoljen kamerama, mitraljezima i obezbeđenjem...“ Vojslav Šešelj, lider Srpske radikalne stranke, 23. februara kaže: „Zoran Đinđić mora da podeli sudbinu sa svojim mafijašima, sa svojim surčincima, sa svojim Bagzijem. Jer Zoran Đinđić je isto što i Bagzi.“¹⁵ Njegov zamenik, To-

mislav Nikolić, današnji predsednik Srbije, na-dovezaće se na Šešeljeve reči 1. marta: „Mafija je sada pred Đinđićevim vratima i on će nastaviti da im služi. Ili će se usprotiviti i kazati sa kim je bio povezan i tako preuzeti na sebe teret ili će ga likvidirati.“ Milenkovićev advokat Miodrag Gligorijević, kako bi objasnio zašto je za njegovim klijentom raspisana poternica, 25. februara govori: „Ceo ovaj postupak prema njemu vodi se da bi se on diskreditovao kao moguć svedok protiv Ljubiše Buhe i njegove povezanosti sa državnim vrhom.“

„Danas je potpuno očigledno da to što su neprirodni politički saveznici u to vreme davali gotovo identične izjave, nije samo koincidencija. Nije 'slučajno' da su političari od Koštunice preko Velimira Ilića, Tomislava Nikolića, Nebojše Čovića, Slobodana Vuksanovića do Vojslava Šešelja, izjavljivali ono što su vođe kriminalnog klana priželjkivale. Iz današnje perspektive, jasno je da je postojala koordinacija i unutar novinarskih krugova. Povezivanje premijera sa kriminalom i ismejavanje pokušaja atentata od strane tzv. novinara tipa: Željka Cvijanovića, Slobodana Ikonića, Momčila Petrovića, Nikole Vrzića i sličnih, a pod dirigentskom palicom savetnika za medije Vojslava Koštunice, Aleksandra Tijanića, nikako nije mogla da bude puka slučajnost. Samo nekoliko godina kasnije, apsolutno je jasno da je ova grupa bila međusobno politički, ekonomski, ideološki, interesno vrlo povezana i dobro sinhronizovana. 'Nepodnošljiva lakoća' kojom je u Srbiji reagovano na pokušaj ubistva premijera, kao i na oslobađanje atentatora, uz sve propratne manifestacije u medijskoj sferi, svakako je ohrabrila zaverenike da samo dve nedelje kasnije realizuju svoje planove.“¹⁶ Ove reči, opisujući atmosferu u medijima pre i nakon pokušaja atentata kod hale „Limes“, piše Vladimir Popović u krivičnoj prijavi, koju je decembra 2006. godine podneo protiv troje advokata odbrane u postupku suđenja za ubistvo premijera – Slobodana Milivojevića, Biljane Kajganić i Miodraga Gligorijevića – zbog sumnje, a na osnovu svedočenja Dejana Milenkovića Bagzija, da su vršili pritisak na okrivljenog da prihvati status svedoka saradnika i lažno optuži Vladimira Popovića i Čedomira Jovanovića za umešanost u ubistvo premijera, s ciljem da se pokrene krivični

12 „On i porodica“, *Pančevac*, 18. jun 2014.

13 Čurgus-Kazimir, V., *Hajka – Analiza medijskih napada na Vladu Zorana Đinđića*, Evropski centar za toleranciju, Beograd, 2009, str. 136.

14 Tijanić je, uzgred budi rečeno, izmislio detalj da je nadimak Stanka Subotića pre nego što je postao ugledni biznismen bio „Cane Žabac“, kako bi na taj način njegovu prošlost mistifikovao kao kriminalnu, što je inače bio beskrupulozan manir Koštuničinog savetnika za medije („Mafiji ogaditi Srbiju“, *Večernje novosti*, 18. jul 2002).

15 Dejan Milenković će kao svedok saradnik u toku saslušanja objasniti ulogu ove teze: „Kako su imali u planu da premijera naprave kriminalcem, kao što sam vam rekao, ono što su trebali mene da snime na kaseti, da premijera naprave kriminalcem, da obrukaju sve njih da su kriminalci Čeda, Beba. I pravili su tu atmosferu pred ubistvo pokojnog premijera. Znači već je unapred pravljena ta atmosfera da bi došlo do... da bi se sve to organizovalo, da ispadne da je pokojni premijer kriminalac: eto vidite, sa kim je radio, sa Čumetom, sa Bagzijem je radio drogu, ko zna gde su oni sada, zbog čega se poubijali. Znači, oni su pre toga pravili tu atmosferu, da bi bili sigurni i zbog toga su pustili sve to u medije. Vi ste videli, koliko se ja sećam da je Vojslav Šešelj tada dao kako je Bagzi Đinđićev čovek, kada je bilo ono kod 'Limesa', a ono koliko se sećam, koliko sam pročitao tada u novinama. Znači već je i tada bilo

pravljeno da je Bagzi Đinđićev čovek i oni su se poubijali međusobno“ („Ljudi koji su ubili Zorana Đinđića“, *E-novine*, 25. novembar 2010. [http://www.e-novine.com/feljtton/42592-Ljudi-koji-ubili-Zorana-inia.html; pristupljeno 18. septembra 2015]).

16 *Isto*.

postupak protiv njih i time olakša položaj ostalim okrivljenima.

Bagzi je tokom glavnog pretresa od 23. do 28. novembra 2006. godine izjavio da je u kancelariji advokata Milivojevića trebalo da se snimi video-kaseta sa izjavom da su Popović i Jovanović zajedno s premijerom Đinđićem, Ljubišom Buhom i samim Bagzijem prodavali drogu, zbog čega je tom prilikom došao i snimatelj sa *TV Pink*, koji se, videvši o čemu je reč, uplašio i povukao, dok su pomenuti advokati odustali zbog bojazni da bi se moglo utvrditi gde je kasetna snimana, s obzirom na to da je za Milenkovićem već bila raspisana poternica. Umesto Bagzija, ovim scenariom s drogom do tančina će se u pokušaju odbrane i razvodnjavanja toka procesa služiti prvooptuženi Milorad Ulemek, što samo potvrđuje da je reč o unapred dogovorenoj konstrukciji ove kriminalne grupe za diskreditaciju Zorana Đinđića i njegovih saradnika. Ni specijalni tužilac Slobodan Radovanović, kojem je prijava predata, kao ni njegov naslednik Miljko Radisavljević, nikada nisu postupili po njoj, premda su to obojica najavljivali. Štaviše, Radovanović je prijavu indirektno zloupotrebio protiv njenog podnosioca, otvorivši manipulacije u javnosti nepovezanim hapšenjem tužioca Radeta Terzića u vezi s odbijanjem produžavanja pritvora Dušanu Spasojeviću i njegovoj grupi uhapšenoj nakon deportacije iz Pariza, aprila 2001. godine.

SVE JE TO PALATA PRAVDE OTHRANILA...

Iako je Milenkoviću 23. februara, dva dana nakon incidenta, najpre određen pritvor od osam dana,¹⁷ sutradan je Vanraspravno veće

17 „Te večeri, pomoćnik načelnika SUP Beograd Branko Možgon, načelnik UKP Jadranko Petković i ja, otišli smo kod dežurnog tužioca u Palatu pravde, da se konsultujemo i nađemo najpovoljniji razlog da se Bagzi pritvori. Dežurna je bila jedna mlada žena, zamenik tužioca [Ivana Mladenović, *prim. aut.*]. Posle dvočasovnog ubeđivanja, uz veliku pomoć dežurnog istražnog sudijske, prihvatila je da Bagziju odredi osam dana pritvora, a da mu se piše prijava za krađu kamiona, koju je ona kasnije, kada je Bagzi priveden, preinačila u krivično delo falsifikovanja dokumentacije. Nas trojica policajca, sa dvadeset-trideset godina staža u kriminalističkoj policiji, morali smo te večeri da istrpimo od te devojke, zamenice tužioca, neverovatno predavanje: njenim dolaskom u Tužilaštvo prekida se s dotadašnjom praksom! A došli smo samo da zajedno iznađemo način da se potencijalnom atentatoru na premijera odredi kratak pritvor“ (Novaković, M., *Državo, ruke uvis!*, Vukotić media, Beograd, 2014, str. 133–134).

Četvrtog opštinskog suda u Beogradu, tj. predsednik tog suda Đorđe Mirković i sudije Aleksandar Veljić i Milan Grkinić, preinačilo tu odluku i oslobodilo ga pod obrazloženjem da je trgovački putnik, zbog čega bi ga zadržavanje u pritvoru „onemogućilo da obavlja tu delatnost i izdržava porodicu“. Zbog ovog, ali i nekoliko drugih sudskih odluka donetih u prethodne dve nedelje, kao što su presuda povodom Ibarske magistrale i praktično oslobađanje Dragoljuba Milanovića, nekadašnjeg direktora *RTS-a*, ministar pravde Vladan Batić 25. februara najavljuje predlaganje zakona kojim se planira smena svih sudija u istom danu i postavljanje novih, zbog sumnje u njihovu nedostojnost i korumpiranost. Ova vest doživljava zatim burne reakcije od strane visokih funkcionera sudske vlasti poput Vide Petrović Škero, Zorana Ivoševića, Slobodana Vučetića, Leposave Karamarković, i tumači se kao „pritisak vlasti na nezavisno sudstvo“.¹⁸ Karamarkovića, koja je predsednica Vrhovnog suda, 1. marta će za *Peščanik* izjaviti da je Milenković imao mesto boravka i da nije bilo nikakve opasnosti od bekstva. Premda se zvanično zalagao za raskid s Miloševićevim nasleđem, *Peščanik* koji se tada samo kao emisija emituje na *Radiju B92*, ovaj momenat koristi kako bi se priključio kampanji protiv Vlade Srbije i vanredno se, isključivo za te potrebe, predstavio kao branilac svih onih retrogradnih kadrova koji su direktno ili indirektno bili protiv lustracije u sudovima.

Heklerovski uvodnik urednice Svetlane Lukić za tu emisiju počinje ovim rečima: „Ne znam da li ste primetili, premijer nam je postao još prgaviji i još arogantniji. Nadam se da je to samo zato što ga boli ona noga, a moguće da je postao takav, dakle samouvereniji, ako je to još moguće, posle odlaska u zatvor dvojice političkih protivnika. [...] Zoran Đinđić je pre neki dan rekao da neće da pominje sudstvo, lep je i sunčan dan i on ne bi da ga kvari. Sudstvo mu se toliko zgadilo da ne može ni da ga pomene, ali zato je tog istog dana bio tu-

18 Nekadašnji predsednik poslaničke grupe DOS u Skupštini govori o ponašanju predstavnika sudske vlasti uoči izručenja Miloševića, kada je zatvorsko osoblje tražilo nalog nekog od sudova kako bi moglo da stupi po njemu: „U junu 2001. godine sudska vlast odbija da nam asistira. Predsednica Vrhovnog suda Srbije Leposava Karamarković i predsednica Okružnog suda u Beogradu Vida Petrović Škero tvrde da za to nisu nadležne. Taj beskrupulozan stav sudske prema izvršnoj vlasti zadržao se do slučaja ‘Bagzi’, odnosno vanrednog stanja. Tek smo tada sproveli one personalne promene u vrhu pravosuđa, kojima je opstrukcija naše politike savladana“ (Jovanović, Č., *Moj sukob s prošlošću: Srbija 2000–2005*, Dan graf, Beograd, 2005, str. 93).

žan što ne može da ode na proslavu Komercijalne banke. [...] Da se vratim na objavu rata sudstvu, ili kako je to rekao sudija Ivošević, sačekušu koju izvršna vlast postavlja sudstvu. Vladan Batić, jedan od šefova fudbalskog kluba 'Radnički' iz Obrenovca,¹⁹ redovni pisac pisama Karli del Ponte, aktivista u borbi za nezavisnu Srbiju, odličan plesač klasičnih igara, glavni glumac *Pinkove* skrivene kamere, uvek nađe malo vremena da bude i ministar pravde a kada se to desi, najčešće se radi o pozivu sudijama da se samolustriraju da im on ne dođe. Došao im je ovih dana, poslao ga je besni šef. [...] Duet Đinđić-Batić ne mari za odluku nekog glupavog suda nego pojačavaju napad na sudstvo. I kao kec na deset dolazi im Milanovićev bekstvo i slučaj, prvo nesavesnog vozača a dan posle opasnog atentatora na premijera. [...] Za danas smo vam izdvojili priču o puštanju na slobodu navodnog atentatora na Đinđića i ilustraciju u sudstvu.²⁰ Ova propaganda realizuje se tako što

19 O tome da su urednice *Peščanika* direktno inspirisane napisima iz mafijaškog lista *Identitet* Dušana Spasojevića, svedoči i iskaz Milorada Ulemeka pred Specijalnim sudom, od 15. juna 2004. godine, o tome da je, nakon što je pušten iz pritvora zbog posedovanja lažnih isprava u Francuskoj, septembra 2001, Spasojević dao pare Vladanu Batiću za gradnju stadiona u Obrenovcu i time vratio uslugu jer je ovaj navodno izdejstvovao da bude pušten, što se oslanjalo na tadašnje pisanje *Identiteta* o ministru pravde. Narednog dana Batić demantuje ovaj deo iz Ulemekove odbrane: „Budući da sam juče od strane Milorada Ulemeka pomenut kao čovek koji je od strane pokojnog Dušana Spasojevića uzeo velike pare za potrebe gradnje stadiona FK 'Radnički' iz Obrenovca, a na ime njegovog puštanja iz pritvora, želim da izjavim sledeće: Nikada u životu nisam video ni čuo ni Dušana Spasojevića ni Mileta Lukovića, niti bilo koga iz zemunskog, surčinskog ili bilo kog drugog klana. Nikada u životu niko od mene nije tražio da na bilo koji način intervenišem, urgiram ili bilo šta od bilo koga tražim ili zahtevam u vezi sa pomenutim licima. [...] Oni koji su pisali scenario Miloradu Ulemeku i koji su naručili ubistvo Zorana Đinđića, žele pokojnog premijera da prikažu kao čoveka koji je bio na čelu grupe kriminalaca i nečasnih ljudi, i valjda i mene prikažu u tom svetlu. Naravno, pošto su u svakoj laži kratke noge, permutovali su jedino godinu. Spasojević i Luković su pušteni iz pritvora u leto 2001, a početak gradnje stadiona u Obrenovcu je leto 2002, uz napomenu da ja nikad nisam bio funkcioner tog kluba i da je isti društveno, a ne privatno vlasništvo“ (Petrović, A., Čarnić, D., *Proces KP 5/03: ubistvo Zorana Đinđića. Knjiga 1*, Din sedma sila: Multinacionalni fond kulture, Beograd, 2008, str. 199–200).

20 „126. emisija“, *Peščanik*, 1. mart 2003. (<http://pescanik.net/126-emisija/>; pristupljeno 6. jula 2015).

Leposava Karamarković, tadašnja predsednica Vrhovnog suda Srbije, i Slobodan Vučetić, predsednik Ustavnog suda Srbije, sve vreme izigravaju žrtve, dok se u pauzama njihovih izjava periodično pušta jedna te ista rečenica Vladana Batića, koja glasi: „Za mene je bitno da imam apsolutno svu moguću podršku premijera.“

Deset godina kasnije, 13. oktobra 2013. godine, ista emisija, ista tema, ista propaganda – „napad Aleksandra Vučića na Ustavni sud Srbije“. Vlada Srbije navodno je ponovo objavila rat sudstvu, samo ovoga puta nije reč o Dejanu Milenkoviću Bagziju nego o Miroslavu Miškoviću, a sagovornici emisije pod apokaliptičkim nazivom „Svi u skloništa“ nisu sudije već Žarko Korać, igrom ironije jedan od potpredsednika u vladi Zorana Đinđića, njegov prijatelj i lice koje je imalo pozitivnu ulogu u otkrivanju istine o njegovom ubistvu. „Prvo smo imali izjave prvog potpredsednika [Aleksandra Vučića, *prim. aut.*] da se on neće mešati u sudske presude, on kao pravnik zna da to nije u redu, sad imate odluku Ustavnog suda da su građaninu Miškoviću prava Ustavom garantovana prekršena zato što je predugo bio u pritvoru. [...] Taj isti čovek koji je rekao da neće komentarisati, da je reforma sudstva bila katastrofalna, izjavljuje da mu je sada sve jasno, da Ustavnom sudu komanduje DS. Vi ste izneli optužbu koja je nečuvena, taj sud je centralna pravna institucija. Imali ste pre sedam dana autorski tekst u *Danasu* predsednika tog suda, profesora Grubača, koji je rekao da se u Srbiji ne radi o pravnoj državi i borbi za pravnu državu, nego o progonu DS-a. Profesor Grubač je dosta ozbiljan čovek, ali se vlast pravila da to nije čula“, komentarisao je Korać. Istovremeno, namerno se izostavlja da je Momčilo Grubač (preminuo 7. decembra 2015. godine) član Demokratske stranke, nekadašnji Koštuničin simpatizer i još jedan od protivnika izručenja srpskih državljana Haškom tribunalu u vreme vlasti Zorana Đinđića.

ODLIKUJTE SUDIJU KOJI VRAĆA PASOŠE MIŠKOVIĆU!

Kako je Miroslav Mišković, najbogatiji srpski tajkun, posle sedam i po meseci pritvora, 23. jula 2013. godine pušten da se brani sa slobode uz jemstvo od 12 miliona evra, privremeno mu je oduzet pasoš i određena mera zabrane napuštanja boravišta, nakon čega je s vremena na vreme podnosio zahteve da mu isti bude privremeno vraćen da bi zbog „poslovnih obaveza“ mogao da otputuje u inostranstvo. Svi zahtevi odbijeni su mu, osim jednog – puta za London – o čemu je odluku 5.

decembra 2013. godine doneo sudija Specijalnog suda zadužen za ovaj proces Vladimir Vučinić, koji se posle spekulacija u medijima obratio *Politici*, *Blicu* i *Informeru*, neovlašćeno komentarišući svoju odluku, nakon čega je predsednik Višeg suda u Beogradu Aleksandar Stepanović podneo protiv njega disciplinsku prijavu Visokom savetu sudstva.

U međuvremenu, isti sudija 28. oktobra 2014. godine ponovo donosi veoma problematičnu odluku – u jeku tada već uveliko ispolitizovanog štrajka advokata, koji zbog nezadovoljstva visinom poreza koji im je odredila država, predvodi Advokatska komora Srbije, na čelu s Dragoljubom Đorđevićem, braniocem jednog od okrivljenih u postupku protiv Miškovića – da vlasniku Delta holdinga i njegovom sinu vrati pasoše za stalno i ukine im zabranu napuštanja zemlje. Ovakvu odluku i okolnosti štrajka ministar Nikola Selaković doveo je u vezu na sledeći način: „Sudija koji je doneo rešenje o vraćanju isprava u njemu maltene izričito kaže da je ovu meru doneo zbog štrajka advokata. Neko bi rekao da ovo nema veze sa štrajkom, ali i te kako ima. U suđenju Miškoviću do početka štrajka pretresi su zakazivani na svakih 40 dana. Samo jednom u 40 dana! Ne dva-tri dana, već jedan dan u 40 dana. U postupku koji traje duže od godinu dana još nisu saslušani svi okrivljeni, nije se počelo sa izvođenjem dokaza, a retko zakazivanje pretresa pre štrajka odjednom se naprasno tokom štrajka menja. Odjednom počinje učestalo zakazivanje pretresa, maltene na svakih sedam dana.“²¹ Na taj način se, učestalim vestima o odlaganju Miškovićevog suđenja, vršila pritisaka na Vladu da se štrajk što pre okonča kako bi država poklekla pred zahtevima advokata, što se na kraju praktično i desilo.

Petomesečni štrajk advokata, koji je paralisao pravosudni sistem cele Srbije, praćen je brojnim kontroverzama, pretnjama i zastrašivanjima uglavnom mlađih advokata koji su svojom voljom želeli da rade, pretnjama da će zbog odbijanja da se priključe štrajku biti isključeni iz Komore i automatski im se oduzeti dozvola za rad, nasilnim sprečavanjem njihovih ulazaka u Palatu pravde, angažovanjem zatvorskog osoblja, pa i samih sudija da ih prijavljuju Komori kad god bi se pojavili, šikaniranjima preko medija kao što su *Blic*, *Danas*, *Vreme* ili kvazimedija poput Centra za istraživačko novinarstvo Srbije (CINS), gde se među propagatorima pojavljuje još jedno ime iz 2003. godine i slučaja „Bagzi“ – Zoran Ivošević. On i njegova kućna prijateljica

Vesna Rakić Vodinelić, donedavne kolege profesori s Univerziteta Union, čiji su i osnivači, zajedno vode medijsku kampanju protiv uvođenja institucije notara i ekskluzivnih ovlašćenja koja su im data – Ivošević autorskim tekstovima u *Politici*, a Vesna Rakić Vodinelić čak i aktivno, na skupovima skupštine Komore, čije govore prenosi *Peščanik*. Nijedno od njih u svojim nastupima u prilog ekskluzivnosti notarskog sistema ne navode argument o onemogućavanju višestruke prodaje jedne te iste nekretnine, jedne od popularnijih malverzacija u vreme vladavine režima Demokratske stranke, u kojoj je advokat u odsustvu odgovornosti mogao da overi svaki od ugovora, a da za štetu koju proizvodi drugima ne snosi nikakve pravne posledice. Jedan od dvojice najagresivnijih advokata, Srđan Sikimić, predsednik Advokatske komore Vojvodine, napao je predsednicu parlamenta Maju Gojković samo zbog toga što je u intervjuu za *Večernje novosti* na pitanje da li advokatska kancelarija njene porodice štrajkuje odgovorila: „Moraju, inače bi bili izbačeni, suspendovani i kažnjeni. Ne postoji nijedna druga profesija u kojoj komora zabranjuje članovima da zarađuju za život.“²²

Drugi agresivac, Vladimir Gajić, bivši visoki funkcioner Srpskog pokreta obnove, odluku Vlade Srbije da stavi van snage uputstvo Komore o postupanju advokata za vreme protesta, kojim se protivustavno krši pravo advokata na rad, a pravo na štrajk pretvara u ultimativnu obaveznu, čime se nadilaze ovlašćenja Komore, nazvao je „diletantskom“ uz objašnjenje: „To je kao da uzmu uputstvo za upotrebu televizora, stave na vladu i uputstvo koje je napravio Filips stave van snage.“²³ Odnos Advokatske komore Srbije prema advokatima u ovoj bestidnoj rečenici sasvim je iskreno sveden na puki odnos proizvođača televizora prema njegovom proizvodu, s jasnom porukom – advokati su samo proizvod ili vlasništvo Komore, a Komora njihov gospodar života i smrti. Ovaj isti čovek, protestujući ispred zgrade Ustavnog suda koji je, dok razmatra oenu ustavnosti njihovog štrajka, u međuvremenu dao preporuku da advokati smesta obustave štrajk, oklevetaće nekolicinu advokata koji su, u želji da im se jednog dana to isplati, prihvatili slučajeve po službenoj dužnosti, uz lažnu optužbu da to rade u dogovoru s ministrom pravde, zbog čega će i CINS realizovati naručeno „istraživanje“ od podataka koje je preko doušnika sku-

²² „Maja Gojković: Treba nam novi izborni sistem“, *Večernje novosti*, 12. novembar 2014.

²³ „Izbor notara pod senkom korupcije“, *Vreme*, 4. decembar 2014.

²¹ „Selaković: Zbog štrajka Miškoviću vraćen pasoš“, *Blic*, 31. oktobar 2014.

pljala Komora,²⁴ i otvoreno im, u suprotnosti sa svim načelima etike, zapretiti: „Sve vreme, paralelno, jedna mala grupica advokata pristajala je da krši obustavu rada uz obećanje ministra Selakovića da neće imati posledice i da će ih Upravni sud vraćati u advokaturu. Među tim advokatima su povezana lica između sebe, rodbinskim vezama, tazbinskim srodstvom... Vuk Ranković, Gile Vukašinić i Ivan Ristić. U tom trouglu između advokata i kabineta ministra policije obezbeđivali su se branioci po službenoj dužnosti. Nemojte sumnjati da su u potpunosti plaćeni za te odbrane, ali mi im odavde poručujemo svima bez razlike, više nikada nećete biti advokati u Srbiji. Nikada“ (kurziv, aut.).²⁵

24 „Advokati na (službenoj) dužnosti“, *CINS*, 30. decembar 2014. (<http://www.cins.rs/srpski/news/article/advokati-na-službenoj-dužnosti>; pristupljeno 6. jula 2015).

25 Gajić će se u javnosti ponovo pojaviti 22. septembra 2015. godine na antiviladinoj *TV N1* u *Pressingu* kod Jugoslava Ćosića, emisiji posvećenoj propagandi protiv kapitalnog projekta „Beograd na vodi“, a povodom ugovora koji je Vlada Srbije objavila na svom sajtu. Objavljivanje ovog ugovora dočekano je s potpunom koordinacijom, koja podrazumeva uniformne kvaziargumente s raznih strana protiv ovog projekta, s ciljem da se prikaže da je protivzakonit i protivustavan. U toj mreži raznih udruženja, strukovnih i građanskih, i pojedinaца, nekako se našao i Gajić, za kojeg nije sasvim jasno, s obzirom na temu, zašto je nastupio, budući da je u emisiji bio potpisan samo kao advokat, ako ne u pukom svojstvu političkog lobiste, kakav je bio i tokom štrajka advokata, da projekat propadne i investitor odustane od njega – baš kao što je u Crnoj Gori, od strane organizacija i pojedinaca koji su imali isti cilj, miniran projekat Kraljičina plaža i zbog čega je, usled loše atmosfere koja je stvorena, krajem marta 2015. godine investitor bio primoran da se povuče. Iznoseći političke stavove atipične za jednog advokata, potpuno pripremljen da potcrta šta je ono što u svom nastupu sa izraženim animozitetom treba reći protiv Vlade i premijera, Gajić je, kao deo jedne šire grupe lobista, kojoj pripadaju i pojedinci okupljeni oko Pravnog fakulteta Univerziteta Union Vesna Rakić Vodinić, Zoran Ivošević, Momčilo Grubač i njima slični, kao rezime svog izlaganja izneo optužbu da Vlada Srbije ugovorom o „Beogradu na vodi“ dozvoljava investitoru eksteritorijalnost, tj. da ga potpuno izuzima iz jurisdikcije zemlje u kojoj ulaže, što je apsolutna laž. Upravo ovakva optužba bila je kap koja je prelila čašu da investitor iz UAE odustane od izgradnje luksuznog rizorta Kraljičine plaže u blizini Budve, što otvara pitanje u kojoj meri je usaglašavanje ove grupe lobista u Srbiji i one u Crnoj Gori nemotivisano i slučajno. Tek kasnije je široj javnosti postalo poznato da je Vladimir Gajić član pokreta „Dosta je bilo“.

Huškački govor, zbog kojeg je navedenim pojedincima kasnije i fizički prećeno, 2. januara 2015. godine u celosti objavljuje list *Danas* pod tabloidnim naslovom „Vučiću, tvoja ekipa u pravosuđu gora od ebole“. Uz takvu medijsku podršku što štampanih, što elektronskih medija (*N1*, *B92*) – kako je s vremenom bilo sve očiglednije da AKS radi u službi politike i političkih ciljeva (Demokratske stranke), a ne na zaštiti svoje profesije, kršeći Ustav puna četiri meseca²⁶ i izjavljujući kako će nastaviti s obustavom rada do ispunjenja svojih ciljeva čak i ako Ustavni sud bude presudio da je ona neustavna – nije ni čudno što je u jednom trenutku trajanja štrajka, pored toga što je konstantno zahtevana Selakovićeва ostavka, na zvaničnom sajtu Komore 26. decembra 2014. godine, istog dana kada je objavljen i na *Cenzolovki*, osvanuo tekst Tamare Spaić pod nazivom „Zašto je važno biti slobodan?“, koji govori o „Vučićevoj cenzuri“. Kakve, dakle, veze u konačnom imaju protest advokata i kampanja o „cenzuri u Srbiji“?

Istog dana kada je sudija Vladimir Vučinić vratio pasoše Miškovićima, Tužilaštvo za organizovani kriminal prilaže žalbu na rešenje Specijalnog suda, pod obrazloženjem da se okolnosti koje su postojale prilikom donošenja odluke o određivanju ovih mera nisu promenile. Samo nekoliko dana kasnije, 4. novembra 2014. godine, na sajtu *Peščanika* pojavljuje se kratak tekst Mijata Lakićevića, u kojem član Upravnog odbora NUNS-a sasvim ozbiljno i bez trunke lucidnosti predlaže da se zbog „pritisaka koje je izdržao“ Vučiniću dodeli titula „najevoopljanina“ ili neko slično priznanje za borbu za slobodu, nazivajući sudiju „junakom našeg doba“ – tri dana pre nego što će Apelacioni sud usvojiti

26 Članom 60. Ustava Republike Srbije, koji govori o pravu na rad, u prva tri stava kaže se: „Jemči se pravo na rad, u skladu sa zakonom. Svako ima pravo na slobodan izbor rada. Svima su, pod jednakim uslovima, dostupna sva radna mesta.“ Sledeći član o pravu na štrajk glasi: „Zaposleni imaju pravo na štrajk, u skladu sa zakonom i kolektivnim ugovorom. Pravo na štrajk može biti ograničeno samo zakonom, shodno prirodi ili vrsti delatnosti.“ Ne postoji nijedan zakon koji Advokatskoj komori Srbije daje za pravo da naredi opštu obustavu rada advokata, kao što ne postoji nijedna zemlja u Evropi u kojoj je advokatska komora posegla za ovakvim vanustavnim sredstvima. Nijedan lider ovog „štrajka“ do danas nije odgovarao ni pred jednim sudom; sasvim suprotno, procesuiraju se advokati koji su u tom periodu nastavili neometano da rade i obavljaju svoj posao u skladu sa Ustavom i zakonima svoje zemlje.

žalbu Tužilaštva i ponovo naložiti Miškoviću da vrati putnu ispravu.²⁷ Sedam meseci kasnije, nakon što je Vučinić 24. juna 2015. većinom glasova članova Visokog saveta sudstva proglašen odgovornim i za disciplinski prekršaj iz decembra 2013. godine, zbog davanja komentara o sudskim odlukama i postupcima u sredstvima javnog informisanja na način suprotan zakonu i sudskom poslovanju, a pre toga već skinut s predmeta Mišković, Lakićević će se u još jednom tekstu srceparajućeg naziva iščuđavati zašto je ideja da se njegovom junaku dodeli titula „najevljanina“ prošla „potpuno nezapaženo“.²⁸

Aktuelni zamenik glavnog i odgovornog urednika *Novog magazina* čitaocima *Peščanika* poznat je i po tome što je posledice izbegavanja plaćanja dela poreza državi svog kolege Željka Bodrožića, urednika *Kikindskih* i aktuelnog potpredsednika NUNS-a, proglašavao progonom naprednjačkih lokalnih vlasti. Lakićević, istovremeno, lokalnog tajkuna Zorana Mileševića, jednog od finansijera i članova Glavnog odbora Demokratske stranke, koji je u jeku predizborne kampanje 2014. godine pustio menicu zbog nevraćenih dugova koje ta stranka ima prema Razvojnoj banci Vojvodine i time blokirao račun stranke, da bi 25. decembra iste godine na svojoj televiziji, iz animoziteta prema Vučiću, u gostio Vojislava Šešelja i pustio ga da u studiju vredi Zorana Đinđića – predstavlja kao primer časnog preduzetnika. Milešević je pak u novembru 2016. godine zbog duga od 189 miliona dinara koje ima njegovo preduzeće Jet company, čiji se račun od 18. novembra 2013. nalazi u blokadi, isključio iz etra svoju VK televiziju, koja se u izveštaju Saveta za borbu protiv korupcije o mogućem uticaju institucija javnog sektora na medije iz 2015. godine navodi kao jedan od primera korisnika budžetskih sredstava AP Vojvodine uzurpiranog u političke svrhe u vreme vladavine pokrajinskog premijera Bojana Pajtića.

Taj događaj isto lice u javnosti je, međutim, šaljući dopise beogradskim medijima, pokušalo da u svetlu sveopšte kampanje o cenzuri prikaže kao posledicu pritiska aktuelnog režima i time kao ugrožavanje slobode medija koji nije hteo „da izveštava po naprednjačkom diktatu“, optužujući lokalnu vlast SNS-a da je preko centralizovanog javnog preduzeća u Kikindi onemogućavala normalan rad te televizije, da joj već

duže vreme ne dodeljuje nikakva sredstva i da favorizuje konkurentsku, prorežimsku *TV Rubin*.²⁹ U poslatim saopštenjima garnitura vlasti okupljena oko premijera Vučića naziva se grupom „nelustriranih ratnih hušaka i propagandista, osumnjičenih i optuženih za progon na političkoj, verskoj i rasnoj osnovi“, ili „najmračnijih umova crno-crvene koalicije iz devedesetih prošlog veka s podrškom mafijaša, huligana, preletača, demokratskog otpada i medijskog šljama“ – što je metod gotovo identičan slučaju iz 2013. godine, kojem je zbog smene sa čela Kulturnog centra Kikinda, gde je uz pomoć Demokratske stranke bio nelegalno postavljen bez odgovarajuće stručne spreme i sebi dizao zaradne kvote, pribegao i poznati srpski pisac Srđan Tešin.

Prema godišnjem rasporedu sudija, koji je donet u decembru 2015. godine, Vladimir Vučinić je iz Specijalnog prebačen u Opšte odeljenje Višeg suda, koje se nalazi u Palati pravde, a sredinom februara 2016. Visoki savet sudstva, na zahtev samog Vučinića, kako bi se bavio advokaturom, razrešio ga je sudijske funkcije. Organizacija KRIK, u Srbiji registrovana kao medij, koju vodi kriminalizator Stevan Dojčinović izolovan iz CINS-a, 14. marta 2016. godine objavljuje ekskluzivni intervju s Vučinićem pod naslovom „Zbog pritisaka sam napustio sudstvo“, gde se ni u jednom trenutku ne navodi da je od svih zahteva Miškoviću odobren samo put za London, niti se traži objašnjenje za takvu odluku, kao što se i potpuno prećutkuje ponašanje sudije u toku štrajka advokata, kada je doneo odluku da vrati pasoše za stalno i osumnjičenom za finansijske malverzacije ukine zabranu napuštanja zemlje.³⁰

29 „Prema zvaničnoj evidenciji kikindskog Gradskog sekretarijata za finansije, na račun Mileševićeve firme VKV RTV media 2015. godine silo se iz lokalnog budžeta nešto više od četiri miliona dinara, a ove godine 2,76 miliona. Za namenski novac za informisanje iz gradske kase za ovu godinu konkurisala je, inače, i druga firma Z. Mileševića ZD projekt, koja se bavi projektovanjem i građevinarstvom i nema veze sa informativnom delatnošću, pa je, s razlogom, odbijena“ („Nesta slika po volji vlasnika“, *Nove kikindske novine*, 24. novembar 2016).

30 Dva dana kasnije, izjavu za ovaj sajt će, mimo svih pravila ponašanja sudija koje je kršio i Vladimir Vučinić, dati i sudija Apelacionog suda u Beogradu, Miodrag Majić, koji staje na stranu svog bivšeg kolege: „Znači, ukoliko ne promeniš odluku, desiće ti se to – što se i desilo. Meni kao sudiji to ukazuje da su neki centri moći van cele ove priče. Ako se zameriš odlukom ili nepopuštanjem tim centrima moći, jasan scenario ti se ponudi i znaš kako ćeš završiti“ („Sudija Majić: Centri moći su van pravosuđa“, *KRIK*, 16. mart 2016. [https://www.krik.rs/sudija-majic-centri-moci-su-van-pravosuđa/; pristupljeno 17. marta 2016]).

27 „Junak našeg doba“, *Peščanik*, 4. novembar 2014. (<http://pescanik.net/junak-naseg-doba/>; pristupljeno 6. jula 2015).

28 „Mnogo tužan dan za Srbiju“, *Peščanik*, 27. jun 2015. (<http://pescanik.net/mnogo-tuzan-dan-za-srbiju/>; pristupljeno 6. jula 2015).

Mijat Lakićević bio je direktor, zamenik glavnog urednika i jedan od osnivača magazina *Ekonomist*, koji nakon privatizacije 12. juna 2004. godine dospeva u neformalno vlasništvo Božidara Đelića, nekadašnjeg potpredsednika Vlade Srbije za evropske integracije; čoveka koji je upravljao imovinom firme i istovremeno lobi-
rao kod preostalih osnivača da ofšor kompanija Media International Group iz Delavera, koja se zvanično vodila na Džeka Barbanela, nekadašnjeg direktora predstavništva investicionog fonda Salford, postane novi vlasnik. Nakon prodaje napušta mesto direktora i postaje glavni i odgovorni urednik *Ekonomista*, gde ostaje do aprila 2008. a posle prelazi da radi u medije koji su od 2009. godine u vlasništvu konzorcijuma Ringier Aksel Springer – *Blicu* i *NIN-u*. Najzad, od 2011. godine zaposlen je u nedeljniku *Novi magazin*, čija je glavna urednica Nadežda Gaće, predsednica NUNS-a u dva mandata, a zvanični vlasnik Miroslav Bogićević, tajkun blizak Demokratskoj stranci.

Avgusta 2014. godine Komisija za zaštitu konkurencije pokrenula je postupak ispitivanja prodaje društva Politika novine i magazini (PNM) firmi East Media Group, registrovanoj u Moskvi, koja se odigrala jula 2012, za koju komisija osnovano sumnja da je povezana s Bogićevićevom firmom Farmakom MB iz Šapca. Aleksandar Vučić s mesta prvog potpredsednika Vlade septembra 2012. rekao je u Dnevniku *RTS-a* da je Bogićević kupio ovo preduzeće po nalogu Demokratske stranke, kako bi ona ostala pod njenom kontrolom (50% vlasništva) uprkos promeni vlasti koja se desila u to vreme.³¹ Firma koja je nastala kupovinom magazina *Ekonomist* od strane ofšor kompanije Media International Group nazvana je Econom:East Media Group, čiji naziv predstavlja očitu metonimičku igru reči naziva kupljenog magazina i naziva Bogićevićeve fantomske firme iz Moskve. Adresa predstavništva navedene ofšor kompanije i njenom kupovinom novoosnovane firme identična je i nalazila se u Kosovskoj ulici broj 1 u Beogradu, pre nego što je Econom:East Media Group otišla u stečaj. Lakićevića pojedini osnivači magazina *Ekonomist* smatraju odgovornim za nestanak preko 100.000 evra sa računa tog lista uoči privatizacije firme, kao i akcija Findomestic banke koje su pripadale osnivačima.³²

31 *Izveštaj o vlasničkoj strukturi i kontroli medija u Srbiji*, Savet za borbu protiv korupcije, Vlada Republike Srbije, Beograd, 26. februar 2015, str. 36 (<http://www.antikorupcija-savet.gov.rs/Storage/Global/Documents/izvestaji/izvestaj%20mediji%2026%2002.pdf>; pristupljeno 7. jula 2015).
32 „Medijsko šminkanje tranzicionog kriminala“,

MIKI RAKIĆ OSVEŽAVA PROPALI BRAK

Kampanja o navodnom Vučićevom pritisku na organe sudske vlasti – tužilaštvo i sudove – nastavlja se i tokom 2015. godine. Krajem januara i tokom februara na *TV Prva* emituje se serijal iz tri dela pod nazivom „Pad haških begunaca“, po scenariju novinara i urednika magazina *Status* Slaviše Lekića i u produkciji njegove bivše supruge Bojane Lekić, glavne urednice informativnog programa *RTS-a* u vreme Vlade Zorana Đinđića, a danas vlasnice marketinške kompanije BrandON.³³ Nalik mnogobrojnim BIRN-ovim projektima, i ovaj je, u sklopu programa „Jačanje medijskih sloboda“, finansiran od strane Evropske komisije u iznosu od preko 109.000 evra, s ciljem da se „u javnosti sačuva sećanje na strahote koje su počinjene u ime Srbije i da se mlađa populacija informiše o ratnim zločinima i haškim beguncima, kao i da se doprinese razvijanju kritičkog razmišljanja o zločinima i izbegavanju odgovornosti“. Međutim, ispostaviće se da ovaj „dokumentarno-politički triler“ nije snimljen samo zbog opisa kojim je konkurisao kod donatora iz Evropske unije, nego da paralelno s tim, obmanjujući javnost, do mere koja se graniči sa neukusom pruži aboliciju najkorumpiranijim delovima vlasti režima Borisa Tadića, kao što su Tužilaštvo za ratne zločine i Tužilaštvo za organizovani kriminal. Tako se u filmu prikazuje jedan uzan segment njihovog bavljenja i to na način koji potiskuje činjenicu o odgovornosti te vlasti za kalkulacije i zamajavanje evropskih zvaničnika izmišljenim tragovima, indicijama i lažnim dokazima, uz svaljivanje svega na bezbednosne službe „otete kontroli“. Time se o pojedincima kao što su Vladimir Vukčević, Bruno Vekarić, a posebno o Borisu Tadiću i njegovom šefu kabineta Miodragu Rakiću, govori samo u superlativima, dok su prva dvojica u rekonstrukcijama čak i fabulizovana.

Da je ovo zapravo bila primarna namera Slaviše i Bojane Lekić, novinara bliskih Demokratskoj stranci, Draganu Đilas i Dajrekt mediji, s

E-novine, 19. jun 2015. (<http://www.e-novine.com/srbija/srbija-tema/122108-Medijsko-minkanje-tranzicionog-kriminala.html>; pristupljeno 7. jula 2015).

33 „Sećate li se 'Platana 2010'? Beograđani su bili ogorčeni pseudonaučnim objašnjenjima seče 400 stabala platana duž Bulevara kralja Aleksandra. Tek posle sme-
ne vlasti saznali smo da je tadašnji gradonačelnik Dragan Đilas iz gradske kase skupo platio pomoć eksper-
ta za 'krizni menadžment', firmu Brendon novinarka Bojane Lekić“, piše novinarka Višnja Arandžević („Sav-
vamala“, *Politika*, 9. maj 2016).

kojom su i u poslovnim odnosima, a ne „suočavanje s prošlošću“ kroz sudsko procesuiranje odgovornih za ratne zločine, kojima se serijal uglavnom i ne bavi, te da je saradnja sa Haškim tribunalom ovde samo sredstvo za iskazivanje nečeg drugog, najbolje svedoči svojevrsni epitaf koji se pušta kao posveta na kraju svakog dela: „Svim žrtvama rata, zemlji koje više nema i Miodragu Mikiju Rakiću, koji je dao celog sebe za bolju Srbiju“, gde je prvi deo pre svega tu da bi ispoštovao strane donatore, dok drugi predstavlja vraćenu uslugu domaćim poslovnim partnerima, a javnom mnjenju serviranu manipulacijom. U cilju šminkanja biografije i skretanja pažnje s manipulacija i fingiranih političkih procesa protiv Sretena Jocića, Darka Šarića, Stanka Subotića i drugih, u kojima njegova uloga isplivava u to vreme, autori za Rakića govore da je bio „jedan od najvažnijih faktora koji su obezbedili da Srbija ispunjavanjem međunarodnih obaveza otvori svoj evropski put i postane normalna zemlja“, da je „pravio mostove između različitih političkih opcija i osoba kojoj su se divile mnoge međunarodne tajne službe“, kao i da je dao „nemerljiv doprinos da ovaj serijal obiluje proverenim, važnim informacijama, ali ga je smrt uzela pre zakazanog snimanja intervjua sa njim“.³⁴

Zanimljivo je, međutim, da zbog nametanja posthumne simbolike herojstva, koja se po svaku cenu želi uspostaviti, a koja je u rezultatu upravo zbog toga prebegla u patetiku, svako ko ne zna bolje iz drugog dela epitafa najlakše zaključuje da je pokojni Rakić bio žrtva svog posla i da je život izgubio („dao celog sebe“) čineći nešto dobro Srbiji, a ne da je 13. maja 2014. godine, kada nije imao nikakvu javnu funkciju, niti je bio deo vlasti, umro smrću koja ni sa čim od toga apsolutno nije imala nikakve veze – od kancera. Ova neuobičajeno providna i snishodljiva podmetačina scenariste i producenta postaje najvažnija stvar u celom serijalu, nešto što se najviše ističe i samim tim neizostavni deo svakog medijskog priloga, počev od konferencije za novinare održane uoči prikazivanja prvog nastavka, 27. januara u Medija centru. Dok u izveštaju projekta na sajtu Delegacije Evropske unije u Republici Srbiji nema ni reči o ovoj zloupotrebi, njegova prava praktična primena ipak započinje tek nakon emitovanja sva tri nastavka, tribinom „Istina koja kasni“ održanom u Centru za kulturnu dekontaminaciju 10. februara 2015. godine, gde tema takođe uopšte nisu ratni zločini, nego odnos politike i bezbednosnih službi, koji sada služi da bi se, nimalo slu-

čajno, napao upravo čovek koji je mesto šefa Biroa za koordinaciju rada službi bezbednosti preuzeo posle smene Miodraga Rakića – Aleksandar Vučić.

Iako su u serijalu najviše potencirane situacije u kojima službe bezbednosti obmanjuju pripadnike vlasti, a zasluga Mikija Rakića, nekadašnjeg potpredsednika Demokratske stranke, kojem je u biografiji lažno bilo upisano čak i mesto rođenja, prikazana u tome što je uspeo da ih iskoordiniše, Vučić se napada za nešto sasvim drugo – da manipuliše istim službama i da samim tim što je političar, predsednik najveće stranke i premijer ne bi trebalo da obavlja i funkciju koju je Rakić, koji „nije bio političar“ i svoju funkciju tobože nije zloupotrebljavao u političke svrhe, tako uspešno vodio. Zbog toga, kao po dogovoru, jedan od učesnika, bivši načelnik Uprave bezbednosti VJ Aleksandar Dimitrijević, sve „priče o napadima na vojsku, državu, premijera Vučića i njegovu porodicu“, poput policijskog novinara Miloša Vasića iz *Vremena*, vidi kao „zloupotrebu tajnih službi s ciljem da se prikriju neka druga, značajna pitanja“; drugi, još prominentniji, ombudsman Saša Janković, sinhronizovano s tim, zamera baš to što je odmah nakon pobede na parlamentarnim izborima, Srpska napredna stranka uvela izmene zakona, prema kojima šef Biroa može biti bilo ko koga ovlasti predsednik Republike, a ne nužno njegov šef kabineta, kao što je bilo do tada.³⁵ U prilog tome, treći agitator, Aleksandar Kostić, nekadašnji načelnik Službe za otkrivanje ratnih zločina, manipuliše tako što sve to povezuje s atentatom na Đinđića i tvrdi da je njegovo ubistvo „posledica toga što se okružilo ljudima i stvorio svoje lično obezbeđenje“, da bi na kraju Dragoljub Žarković, glavni urednik *Vremena*, to zaokružio izrazivši bojazan da „smo ušli u vreme ubrzanog fabrikovanja neprijatelja. Sistem koji ima slabe rezultate, ima i mnogo neprijatelja“.³⁶ Pitanja o namerama koje su stajale iza zakonskih izmena koje je svojevremeno uvodio Boris Tadić, bivši predsednik Srbije, da s nadležnosti Vlade Srbije kontrolu bezbednosnih službi smišljeno prebaci na nivo „protokolarne funkcije“ predsednika Republike, tj. na svog najbližeg saradnika i šefa kabineta, na ovom skupu pak niko nije smatrao za shodno da postavi. Na

³⁵ „Politika i tajne službe u Srbiji: Ko nadzire nadziraće?“, *Radio Slobodna Evropa*, 11. februar 2015. (<http://www.slobodnaevropa.org/content/politika-i-tajne-sluzbe-u-srbiji-ko-nadzire-nadzirace/26841270.html>; pristupljeno 8. jula 2015).

³⁶ „Istina kasni da se ne bi saznala“, *Danas*, 11. februar 2015.

ovaj način novac iz Evropske komisije još jednom je iskorišten za iznošenje neosnovanih optužbi protiv premijera i podiranje Vlade Srbije.

Epilog ovog gnusnog pranja biografije i dizanja ugleda Miodraga Rakića, čoveka ključno odgovornog za zloupotrebu čitavog bezbednosnog i pravosudnog sistema Srbije od 2008. do 2012. godine radi ostvarivanja ciljeva predsednika Republike, za kojeg će tadašnji ministar policije Ivica Dačić reći da je za mnoge stvari u tom resoru najpre obaveštavan on, a zatim Dačić.³⁷ desije se 1. juna 2015, kada Boris Tadić i Dragan Đilas budu otvorili ulicu s Rakićevim imenom u njegovom rodnom mestu Žitorađa. Tom prilikom Tadić će reći: „Miki Rakić je bio izuzetan čovek. Miki je doživljavao Srbiju kao svoju zemlju. Zemlju koja zaslužuje bolju budućnost. Godinama smo ljude iz sveta politike ubeđivali da bismo morali da se borimo protiv kriminala većom snagom i odlučnošću. Malo je ljudi znalo šta smo radili. A radili smo za zemlju. Miki je prednjačio u tome.“³⁸ Događaju su, pored roditelja preminulog, prisustvovali i, nimalo slučajno, neki od ključnih aktera Lekićevog „trilera“: tužilac Vladimir Vukčević, bivši šef VBA general Svetko Kovač i nekadašnji direktor Telekomu Branko Radujko. Ovakav vid eksproprijacije smrti njihovog saradnika radi najviše u korist upravo navedenih ljudi, jer je pranje njegovog imena takođe pranje, a potom i zataškavanje njihove odgovornosti, čime cilj ove revizionističke falsifikacije postaje ono što je bio lajtmotiv Lekićevog serijala s tribine – da istina o njima samima zakasni barem još neko vreme.

ONA SE BUDI

Početkom juna 2015. godine, gotovo bez jasnog povoda zašto se baš u tom trenutku nastavlja, ponovo u javnosti istupaju lica s ciljem da optuže premijera da pritiska sudstvo, koristeći iste motive koje je navodio i Žarko Korać u *Peščaniku* još oktobra 2013, a zatim i Mijat Lakićević krajem 2014. godine, prikazujući ih kao nove i aktuelne. U tom smislu, posebno je zanimljiv 5. jun i način na koji su predstavljene dve vesti koje se koriste u kombinaciji, tj. kojima se zajedno šalje nova, kompleksnija poruka. Prva vest odnosi se na Natu Mesarović, bivšu predsednicu Visokog saveta sudstva, protiv koje je predsednik Vrhovnog kasacionog

suda Dragomir Milojević 19. novembra 2014. godine podneo krivičnu prijavu zbog neuspele reforme pravosuđa inicirane od strane Demokratske stranke i kabineta Borisa Tadića, formalno tadašnje ministarke pravde Snežana Malović i njenog državnog sekretara Slobodana Homena; vest se ovog puta odnosi na odbijanje Advokatske komore Beograda da je upišu u imenik advokata.³⁹ Ono što je ključno jeste da se nekadašnja saradnica Borisa Tadića i njegova veza kojom je uticao na sudstvo, u svrhu odbrane u vestima predstavlja isključivo kao sudija koja je svojevremeno osudila počinioc atentata na premijera Đinđića, nalik onome što je medijski činjeno u vezi sa smenom Rodoljuba Milovića, da bi konzument ovakvu odluku advokata razumeo kao politički progon, o čemu svedoči i intervju koji će nedeljnik *Newsweek*, takođe kao i *Kurir* u vlasništvu Adria Media grupe Aleksandra Rodića, objaviti 22. juna pod nazivom „Nata Mesarović: Prijatelji Đinđićevih ubica danas su uspešni ljudi“. Odgovor na pitanje ko stoji iza takvog progona iz prve vesti još je nedovoljno određen.

Druga vest, naizgled nepovezana, koja se pušta odmah nakon ove u medijima poput *B92* i *N1*, dolazi iz agencije *Beta*, a tiče se komentara članice Saveta za borbu protiv korupcije Jelisavete Vasilčić s tribine „Pravosuđe, ustavne promene, ustavne garancije i prava građana“, koju je u slične svrhe kao i onu iz februara ova puta organizovao nedeljnik *Vreme*: „Pravosuđe u Srbiji nikada nije bilo gore. Trideset godina sam bila sudija i mogu da govorim o tome. Pitanje je zašto nema sudija koji mogu da kažu da je Vrhovni savet sudstva, ovakav kakav jeste, produžena ruka izvršne vlasti. Da li vam se čini da je direktan uticaj na nezavisnost suda ako premijer izađe i deset puta kaže 'Taj Mišković je kriv'. Gde su te sudije koje dozvoljavaju da političar kaže ko je kriv, a ne oni.“⁴⁰ U ne baš potpuno jasnom maniru da li se obraća u svojstvu službenice Vlade ili kao bivši sudija, falsifikujući Vučićevu izjavu od 17. marta da ima dokaze da Mišković vodi kampanju protiv njega,⁴¹

39 „Nata Mesarović ide do Strazbura“, *B92*, 5. jun 2015. (http://www.b92.net/info/vesti/index.php?yyyy=2015&mm=06&dd=05&nav_category=12&nav_id=1001064; pristupljeno 9. jula 2015).

40 „Vasilčić: Afere 'Vučićev brat' i 'Helikopter' primer uticaja na sud“, *Radio Slobodna Evropa*, 5. jun 2015. (<http://www.slobodnaevropa.org/content/vasilic-afere-vucicev-brat-i-helikopter-primjer-uticaja-na-sud/27055466.html>; pristupljeno 9. jula 2015).

41 „Čovek ide po spisku i gleda ko god negde nešto ima da kaže protiv mene, kaže mu da bi da pomogne, ali da samo malo jače to kaže protiv Vučića“,

37 „Portret bez rama: Miodrag Rakić“, *Politika*, 10. februar 2013.

38 „Iz Žitorađe u Mjanmar“, *E-novine*, 5. jun 2015. (<http://www.e-novine.com/srbija/srbija-licnosti/121466-itorae-Mjanmar.html>; pristupljeno 8. jula 2015).

Vasilije je optužila premijera i da utiče na sud u slučajevima afere „Helikopter“ i prebijanja Andreja Vučića tokom Parade ponosa, kada su pojedini ministri odbili da dostave javnosti detalje o premijerovom obezbeđenju koji bi mogli da mu ugroze bezbednost.

S njom se slaže i drugi sagovornik, advokat Slobodan Beljanski, još jedan od predvodilaca štrajka advokata, čija izjava vezu s prvom veću već donekle konkretizuje: „Gotovo da je nebitno da li će Visoki savet sudstva biti sastavljen na ovaj ili onaj način. Jer ključan je raspored moći i podložnost delovanju spoljne, pre svega političke, moći. Autoritarna vlast, kakva danas postoji u Srbiji, našla bi način da nameće svoju volju i u sasvim drugačijem sastavu VSS i Državnog veća tužilaca.“⁴² Budući da prilog na B92 nosi naziv „Pravosuđe nikada nije bilo gore“, da sagovornici tvrde da je Vrhovni savet sudstva pod kontrolom Aleksandra Vučića, da je isto telo donele odluku da izrekne disciplinsku meru sudiji Vladimiru Vučiniću koji je sudio u slučaju Mišković, zašto onda po toj logici premijer ne bi mogao da bude odgovoran i za slučaj Nate Mesarović, kojoj AKB ne dozvoljava da bude advokat u Beogradu, jer je osudila Đinđićeve ubice? To je ono što konzument treba da zaključi u metonimijskom spoju naporednog niza ovih vesti – pravosuđe je bilo daleko bolje dok je predsednik VSS bila Nata Mesarović.

Najzad, javlja se i medijski akter iz slučaja „Bagzi“ iz 2003. godine, Zoran Ivošević, tadašnji zamenik Vrhovnog suda, koji šest dana na-

kon tribine *Vremena* u emisiji *Pressing* na antivladinoj *TV N1* uz Slobodana Samardžića iz DSS-a, Đinđićevog političko-ideološkog antipoda, ponavlja reči Jelisavete Vasilic o tome da Vučić svojim izjavama utiče na sud i pravi sintezu sadržaja dve prethodno navedene tribine: „On je koordinator službi bezbednosti i iz izvršne vlasti je [kao da to Miodrag Rakić suštinski nije bio, *prim. aut.*]. Kad on saopštava ko će biti uhapšen, protiv koga će da bude pokrenut postupak tužilac stoji pored njega i čuti.“⁴³ Ali nije Ivošević jedini spavač koji se budi kada je potrebno; ime Vide Petrović Škero, za koju se neko vreme u javnosti uopšte nije čulo, nekadašnje pripravnice u kancelariji ministra pravde Zorana Stojkovića, koja je u vreme vlasti Vojislava Koštunice umesto Sonje Brkić postavljena za predsednika Vrhovnog suda – naprasno je osvanulo na listi potpisnika peticije kojom se pokušaj aboliranja od eventualne odgovornosti Saše Jankovića kao pojedinca, u slučaju smrti njegovog prijatelja Predraga Gojkovića, vrši na konto pozicije zaštitnika građana, koja ga sada institucionalizuje: „Predstavnici vlasti, uključujući premijera Vučića i neke od ministara, služe se neprimerenim rečnikom, teškim optužbama, uključujući i optužbe za krivična dela, kao i prostim uvredama, što sve zajedno nikakve veze nema sa kritikom rada Jankovića.“⁴⁴ Ovu peticiju pod nazivom „Apel upozorenja demokratskoj javnosti“ inicirao je 20. aprila 2015. godine Dragan Popović u ime nevladine organizacije Centar za praktičnu politiku, koja pored Komiteta pravnika za ljudska prava (YUCOM), Beogradskog centra za ljudska prava, Građanskih inicijativa i Helsinškog odbora za ljudska prava čini asocijaciju pod nazivom Kuća ljudskih pra-

istakao je premijer naglasivši da za takve tvrdnje poseduje i dokaze“ („Vučić: Imam dokaze za Miškovića“, B92, 17. mart 2015. [http://www.b92.net/info/vesti/index.php?yyyy=2015&mm=03&dd=17&nav_category=11&nav_id=969514; pristupljeno 9. jula 2015]).

42 Ovo lice će svoje nadriadvokatske, politikantske sposobnosti demonstrirati tekstem „Farenhajt 2523“ od 23. jula 2016. godine na sajtu *Peščanik*, u kojem će sebi dati za pravo da na sledeći način komentariše izložbu SNS-a „Necenzurisane laži“: „Jednostavan je zaključak da se označavanjem svake kritike kao laži negira bilo kakva spremnost na raspravu, dijalog i argumentovano osporavanje, da se isključuje svaka mogućnost priznanja grešaka i korigovanja loših postupaka, a da se, naprotiv, istinitim smatra samo čisto obožavanje, svetkovanje i slepo povlađivanje. Time se, umesto da se afirmiše tolerancija, manifestuje krajnja netolerancija, pa i opovrgava smisao dobre volje da se nešto ne cenzuriše. [...] U državi u kojoj je veći greh osporavati sposobnost vlasti nego podsticati mržnju i huškati na rat, ova vrsta necenzurisanja samo je lakši način za vrebanje žrtve.“ Beljanski je, slično kao i advokat Gajić, propustio da naznači za kojeg klijenta nastupa ovim tekstem.

43 „Ivošević: Menjati Ustav, premijer ga krši pritiskom na sud“, *N1*, 11. jun 2015. (<http://rs.n1info.com/a68468/Vesti/Ivosevic-Menjati-Ustav-premijer-ga-krsi-pritiskom-na-sud.html>; pristupljeno 9. jula 2015).

44 „Podržavam ga zbog načina na koji se njegova ličnost uništava. Postoji način na koji se, ako ne radi dobro svoj posao, neko razrešava. Ali to nikako ne treba da se radi urušavanjem nečije ličnosti. U ovom slučaju, to se radi takvim jezikom koji ne priliči ni pripadnicima najnižeg društvenog sloja. Ništa se nije promenilo ni kada sam pročitala dokumenta koja je objavio MUP zato što ne postoji neki zakonski razlog za smenu Saše Jankovića. Ono što je objavljeno upravo pokazuje da ne postoji nikakva krivica, da je neko izvršio samoubistvo. Iznošenje činjenice da je u stanu Saše Jankovića neko izvršio samoubistvo jeste grubo zloupotrebljavanje“, rekla je za *Politiku* Vida Petrović Škero („Gotovo tri hiljade potpisa podrške Saši Jankoviću“, *Politika*, 23. april 2015).

va, osnovanu novembra 2011. godine uz finansijsku podršku tadašnjeg gradonačelnika Beograda i vlasnika Dajrekt medije Dragana Đilasa.

Ova organizacija, predvođena Popovićem, manipulirala je i u slučaju „Pisma podrške pravu na javni stav akademika Vladimira Kostića“ od 20. oktobra 2015. godine, kada je deo reči predsednika SANU iskoristila da ga prikaže kao ličnost koja je svojim stavom o Kosovu iskoračila iz tradicije konzervativno nacionalističkih svetonazora srpskih akademika. Kostić je tada za *Radio Beograd* rekao: „Neko ovom narodu mora da kaže da *de facto* niti *de iure* Kosovo više nije u našim rukama. Bojim se da je, u ovom trenutku, jedina politička mudrost na koji način, sa elementima dostojanstva, napustiti Kosovo. I to neko ovom narodu mora da kaže“, istovremeno zagovarajući da se mora sprečiti članstvo Kosova u Unesku: „Okolo toga se moramo boriti zubima i noktima, jer je to pokušaj oduzimanja nečega što predstavlja supstrat naše istorije i dela psihologije, ali ukoliko jedan ministar, premijer ili predstavnik mora da traži dozvolu da uđe na tu teritoriju, to vrlo jasno govori da nemamo više ni ljudske, ni ekonomske, ni bilo kakve druge kapacitete da tamo nametnemo sopstvenu volju.“ Najzad, „prosvetljeni“ akademik poentira izjavom da ga umesto Kosova, koje je sticajem okolnosti izgubljeno, mnogo više interesuje sudbina Republike Srpske, „jer tamo postoji jedan ozbiljan, aktivan, delujući kulturni i naučni deo od milion i po do dva miliona ljudi“. Ukupni koncept reči koje je izgovorio Kostić, a koji nije ništa drugo nego neka vrsta realnacionalizma, ali i dalje nacionalizma, u pismu Centra za praktičnu politiku potpuno se zanemaruje, većina antivladinih medija nije ni prenela njegovu kompletnu izjavu, a pismo sastavljeno kao peticija ove šarlatanske NVO potpisalo je 345 tzv. građanskih intelektualaca, ne znajući tačno ni šta potpisuju.

Davanje podrške ombudsmanu od strane Vide Petrović Škero, predsednice Okružnog suda u Beogradu u vreme vlasti Zorana Đinđića, lica koje je tokom tog perioda putem medija ulazilo u otvorene konfrontacije s njim i Vladanom Batićem, baš kao što je to isto tokom štrajka advokata činilo i s aktuelnim ministrom pravde Nikolom Selakovićem, posledica je pak predloga Saše Jankovića i Rodoljuba Šabića, poverenika za informacije od javnog značaja, upućenog 1. aprila 2015. godine Skupštini Srbije, da je izaberu za člana Odbora Agencije za borbu protiv korupcije, pod obrazloženjem da je član kojem je u međuvremenu prestao mandat takođe izabran na predlog dvojice predstavnika „nezavisnih institucija“. Na sednici Odbora za pravosuđe, državnu upravu i lokalnu samoupravu,

održanoj 18. juna, saglasnost da Vida Petrović Škero, inače sutkinja u penziji, bude izabrana za članicu odbora agencije koja za člana već ima jednog penzionera, nije data zbog informacije da je tom licu svojevremeno bila izrečena mera zbog neprijavlivanja imovine, što je ona delimično i potvrdila.⁴⁵ Kao tadašnja predsednica Vrhovnog suda Srbije, Vida Petrović Škero je 23. aprila 2007. godine, u vezi s predmetom KP 5/03, suđenjem za ubistvo premijera pred Specijalnim sudom, odobrila televizijsko emitovanje završnih reči tužioca, zastupnika oštećenih, branilaca, a naknadno i samog prvooptuženog, izuzev advokata Ružice Đinđić Srde Popovića, znajući da će u njegovom izlaganju biti reči i o političkoj pozadini atentata, odbijenim predlozima da svedoči vrh DSS-a, kao i o famoznom transkriptu razgovora između advokatice Biljane Kajganić i Dejana Milenkovića, u kojem se pominju dvojica najbližih Koštunićinih saradnika – Dragan Jočić i Rade Bulatović.⁴⁶

SAMO RECI DA JE TO PRITISAK NA SUDSTVO

U svim ovim slučajevima posebno je važno zapaziti jednu stvar: „pritiskom na sudstvo i tužilaštvo“ uvek se naziva neka javna, svima dostupna i direktna, dakle, nimalo suptilna, uvijena niti perfidna izjava premijera ili njegovih ministara, što samo ukazuje na to da se uopšte i ne radi o pritisku u strogom smislu reči, kako se to pokušava predstaviti, već pre o jednostavnom mehanizmu odbrane od onoga što se doživljava kao napad od strane izvršne vlasti, po čemu ispada da ona nipošto ne sme kritikovati sudstvo i tužilaštvo, bez obzira na to što će građani za posledice rada tog i takvog sudstva ili tužilaštva uvek po pravilu okriviti baš izvršnu vlast – Vladu Srbije i njenog predsednika – na šta pobrojani akteri upravo i računaju. S

45 „Đukanović: Škero 2011. nije prijavila svu imovinu“, *Danas*, 19. jun 2015.

46 „Jedina svetla tačka za ove četiri godine po našem mišljenju jeste dozvola predsednice Vrhovnog suda i vas, gospođo predsedavajuća, da se dozvoli javno snimanje završnih reči, kako tužioca, tako i odbrane. Prvi put javnost dobija mogućnost da se upozna i sa drugom stranom medalje, da razmisli o onom što je čula u prethodne četiri godine u sistemu i po principu 'majnd kontrol', kontrole mozga, kontrole razuma“, rekao je Nati Mesarović 26. aprila 2007. godine drugi branilac Vladimira Milisavljevića – Dragoljub Đorđević (Petrović, A., Čarnić, D., *Proces KP 5/03: ubistvo Zorana Đinđića. Knjiga 3*, Din sedma sila: Multinacionalni fond kulture, Beograd, 2008, str. 23, 255).

druge strane, onaj pravi i ozbiljan pritisak izvršne na sudsku vlast iz razumljivih razloga nika da nije javan, niti može biti tako lako kritikovan i dokazan, jer podrazumeva uzajamni prećutni dogovor između onoga ko nudi i onoga ko prima određenu beneficiju radi dogovorene usluge, pa su tako javne razmirice između izvršne i sudske vlasti pre pokazatelj da onaj pravi pritisak (korupcija) uistinu izostaje.

Zanimljivo je i da se isti rezon može upotrebiti i kada je u pitanju cenzura, tj. kontrola medija; ona prava kontrola dešava se upravo onda kada o njoj u javnosti, tj. u manje-više mejnstrim medijima, koji imaju moć da formiraju javno mnjenje, nema nikakvog govora, kao da postoji nekakav tajni afinitet novinara da u nekom prećutnom smislu sami traže da budu kontrolisani, tj. materijalno obezbeđeni (za to su pravi primer organizacije poput BIRN-a, NUNS-a i bezmalo svi štampani mediji za vreme vlasti Borisa Tadića). To je ambijent u kojem su šanse da se medijski kreira i raspojasa kampanja o postojanju cenzure, kao što je to činjeno za vreme Đinđića i Vučića, ravne nuli. Svojevrsan pokazatelj da novinari „vole“ da budu „tlačeni“, tj. da teže da obitavaju u sprezi sa što dugoročnijim i stabilnijim finansijerom, kao što je država, i da se u tim uslovima osećaju najsigurnije, iskrsao je nakon odluke da se ta ista država, kako je predviđeno novodonetim setom medijskih zakona u junu 2014. godine, povuče iz vlasništva medija, što je najpre deklarativno pozdravljeno, a zatim radikalno napadano kao podmukli plan vlasti da se mnoštva manjih medija otarasi njihovim bankrotom.⁴⁷

Desetog juna 2002. godine u Skupštini Srbije se sastaju predstavnici zakonodavne, izvršne i sudske vlasti, zajedno s nosiocima pravosudnih funkcija, kada Zoran Đinđić predlaže tri puta: prvi, da iz pravosuđa odu ljudi koji su se ograšili o pravdu, a iz bivšeg su režima; drugi, da se utvrde prioriteta, i da se najvažniji slučajevi odmah rešavaju; i treći, da se pooštri kaznena politika, posebno kada su u pitanju droga, ubistva i otmice.⁴⁸ Ministar pravde Vladan Batić predložio je smenu 50 do 100 sudija: „Ti ljudi su predstavnici bivšeg režima i mi ne želimo da protiv njih vodimo političke procese,

već procese protiv korupcije, mita. Oni su obavili prljave poslove, a sada se smeju i slobodno šetaju ulicama.“ Zamenik Vrhovnog suda Srbije Zoran Ivošević, spavač koji će se identično ponašati i prema Aleksandru Vučiću, to potom izokreće u sarkastičnom maniru, optužujući Batića da želi da razreši stotinak sudija „kao da su oni krompiri“: „Ministar predlaže hitno pooštavanje kaznenih mera iako je to imanentna uloga sudova, on traži disciplinu iako je to posao predsednika sudova... Sudstvo neće prihvatiti lustraciju u takvoj žurbi i nervozu, kako je predložio ministar Batić.“ I Leposava Karamarković, predsednica Vrhovnog suda Srbije, to čini u svom stilu: „Najlakše je reći da sudstvo ne valja. Ja nikada javno ne bih kritikovala vladu ili parlament, gledam prvo svoju kuću.“⁴⁹ Tog jutra Vladan Batić, bez prethodne najave, obilazi Palatu pravde, u kojoj na radnom mestu zatiče svega 23 od 109 sudija, što beleže i kamere tadašnje *BK TV*. Ovaj potez nailazi na osudu Vide Petrović Škero, koja se brani na sledeći način: „Nema pritiska na sudstvo, ali kako se to zove kada ministar pravde upadne sa kontrolorima u devet sati ujutru u sud i sobom vodi samo *BK* televiziju?“

Četiri dana nakon toga, Đinđić kao gost *Dnevnika RTS-a* daje svoju čuvenu izjavu da sudije koje nisu zadovoljne ovom državom treba da nađu drugu⁵⁰ u kojoj će živeti: „Sudstvo u Srbiji duguje izvinjenje građanima i javnosti zbog svoje neefikasnosti. Ovde se pokušava pod nezavisnim sudstvom promovisati neodgovorno sudstvo. Niko ne sme da postavi pitanje rada sudija, a mi treba da snosimo odgovornost za kriminal u društvu“, objašnjavajući da među sudijama vlada neprincipijelna solidarnost, kojom

⁴⁹ „Prepirke Batića i Đinđića sa sudijama“, *Blic*, 11. jun 2002.

⁵⁰ Ova Đinđićeva izjava, bez reference na njega, iskorišćuje se u istom smislu 24. januara 2016. godine protiv ministra finansija u vladi Aleksandra Vučića, Dušana Vujovića. Tabloid *Blic* je u poslednjem delu priloga „TEŠKO ONOM KO SE RAZBOLI Još manje plate tokom bolovanja i odmora“ preneo tvrdnje dvojice sindikalista, Ljubisava Orbovića i Branislava Čanka, takođe aktivnih i u vreme vlasti Zorana Đinđića, da im je Vujović poručio da ako im se ne sviđaju izmene u Nacrtu zakona o platama u javnom sektoru – mogu da nađu drugu državu, plagirajući tako Đinđićeve reči u vezi sa sudijama iz 2002. godine radi izazivanja slične reakcije medija i javnosti kao tada. Iako te navodno Vujovićeve reči niko od novinara nije zabeležio, antivladini mediji i sajtovi iskoristili su ovaj motiv star četrnaest godina u svoju korist, dok je ministar, gostujući na *RTS-u* dva dana kasnije demantovao da je tako nešto uopšte izgovorio.

⁴⁷ Ovakvo ponašanje francuski psihoanalitičar i filozof Žak Lakan označio je u sklopu svoje terminologije „diskursom histerika“, o čemu je detaljno govorio studentima tokom seminara 1969–1970. godine (Lacan, J., *The Other Side of Psychoanalysis. Book XVII*, W.W. Norton & Company, Inc., New York, 2007, str. 29–39).

⁴⁸ „Dokle će kriminalci imati tretman žrtve?“, *Večernje novosti*, 11. jun 2002.

se pod izgovorom nezavisnog sudstva štite i korumpirane kolege.⁵¹ Zbog ove izjave, u uvjerenju da izvršna vlast ne sme da upućuje kritike sudijama, Vida Petrović Škero mobilizuje 109 sudija Okružnog suda u Beogradu da potpišu njeno otvoreno pismo u kojem od premijera traži „izvinjenje zbog izrečenih uvreda“ na račun sudstva i prebacuje svu odgovornost na Vladu: „Nismo nezadovoljni našom državom. [...] Sudije su nezadovoljne nečim drugim, za šta ste vi odgovorni. [...] Relativna sporost sudskog postupka je odraz državne nemoći, pa i vaše, da se donesu sistemski zakoni kojima će se omogućiti brže i efikasnije sudovanje, a sudijama obezbediti bar pristojne smeštajne uslove. Efikasnost sudstva se ne postiže povikom na pravosuđe ili upadom ministra pravde u sudske zgrade. [...] Davanjem neodgovornih, čak neistinitih izjava o radu i ponašanju sudija, izaziva se nepoverenje građana u sud, ruši njegovo dostojanstvo i ugled i na ovu instituciju vrši svojevrsni pritisak. [...] Da li zaista smatrate da će se ovakvim brzopoteznim razrešenjima pravosuđe konačno učiniti nezavisnim i biti lustrirano? Nerazumljivo je da se samo u pravosuđu traži lustracija, a da se ista ne traži za univerzitete, zdravstvo, policiju, carinu i druge javne institucije.“⁵² Škero je tako optužila premijera i ministra pravde da se mešaju u tok, način vođenja i okončanja sudskih postupaka, upozoravajući da su dužni da se pridržavaju ustavnog načela podele vlasti i zakona koji garantuje nezavisnost sudstva. Naglasila je, međutim, da ni na nju, niti na bilo kog drugog sudiju nije vršen pritisak od strane vlasti za pojedine predmete, ali da postoji opšti pritisak, koji se ogleda u zahtevima ministra Batića. Tvrdnja da „konkretnog pritiska nema, ali ima opšteg“, tj. javnog, dakle, samo je eufemizovana formulacija naprema onome što Vučiću sledi 2014. i 2015. godine.

Zbog Đinđićeve izjave reaguje i nevladina organizacija Vojina Dimitrijevića, Beogradski centar za ljudska prava, upravo jedna od onih koje će od 2011. godine postati deo Kuće ljudskih prava, te optužuje Vladu Srbije da od sudske pravi svoj organ vlasti. Iako zalaganje premijera za razrešenje sudija koje su se ogrešile o profesiju, ubrzavanje postupaka, kažnjavanje čelnika bivšeg režima i efikasniji rad u uobičajenim postupcima smatra opravdanim, ova organizacija zamera nešto drugo: „Međutim, zabrinjava način na koji je ovaj legitiman stav iznet i neprimeren nastup premijera i ministra pravde u obračunu s

navodnim neradom i sporošću u pravosudnim reformama u pravosuđu.“⁵³ Na paradoksalan način, ovde se, baš kao i u apelu Centra za praktičnu politiku povodom slučaja Saše Jankovića iz 2015. godine, bez obzira na ispravnost ideje u načelu, osuđuje način govora, prezentacija koja se karakteriše kao napad, isto ono zbog čega će se Vučićevi odgovori i komentari od strane onih koje pogađaju nazivati „radikalskim“, „šešeljevskim“ i „diktatorskim“. Na, najblaže rečeno, neobičajeno pitanje novinara zašto koristi medije da bi napadao sudove, ministar pravde Vladan Batić reći će: „Sudije nisu polarni medvedi. Nema tabua, sve je transparentno.“ „Teško mi je da objasnim građanima zašto je pravda u Srbiji tako spora i zašto je sudstvo u Srbiji tako tolerantno prema teškom kriminalu. Kako je moguće da su samo u redovima sudija svi radili svoj posao časno i pošteno i zašto se ne postavlja pitanje odgovornosti i profesionalne etike sudija“, pita se 19. juna 2002. godine Đinđić.⁵⁴ Na apsolutno identičan način srpsko pravosuđe branilo je svoju tromost i neefikasnost od lustracije, odbacujući odgovornost u slučaju „trgovačkog putnika“ Dejana Milenkovića, koji mora da „prehrani svoju porodicu“, kada će se Đinđićeva konstatacija da kriminalci u rezultatu imaju tretman žrtve, nažalost, još jednom praktično potvrditi.⁵⁵

LAŽNI ELIOT NES

U trenutku kada neki od aktera iz sudstva, tužilaštva ili policije biva smenjen, sa optužbi za, kako bi to Škero rekla, „opšti pritisak“ vlasti, prelazi se na glorifikaciju lica koja su smenjena zarad podizanja sumnji u opravdanost njihove smene i, samim tim, određene nelegalne interese koje takvim smenama navodno ostvaruje Vlada. Baš to, pod uticajem štampe koju čita, poput Vesne Pešić čini i Žarko Korać u pomenu tom radio-intervjuu za *Peščanik*, kada kaže: „U policiji je rat, to je svakome jasno, policajci

53 „Protest Centra za ljudska prava“, *Blic*, 15. jun 2002.

54 „Batić: Radi se o zameni teza“, *Nacional*, 20. jun 2002.

55 „Stalno se traže olakšavajuće okolnosti, to što ga nisu voleli kada je bio mali ili što u školi nije dobio crvenu maramu. Od svih izrečenih kazni samo je 20 odst. zatvorskih. Moraju se pooštriti kazne za ubistva, otmice, trgovinu drogom, silovanja. Zatvori moraju biti zatvori, a ne da zatvorenci izgledaju kao sportisti na odmoru sa mobilnim telefonima i raznim privilegijama. Što se policije tiče, ne može tužilac da vrati policiji predmet za dopunu dokaza i da onda čeka na odgovor više od tri meseca“, istakao je Đinđić („Prepirke Batića i Đinđića sa sudijama“, *Blic*, 11. jun 2002).

51 „Škero: Đinđiću, tražimo da se izvinite sudijama“, *Nacional*, 15. jun 2002.

52 „Sudije traže izvinjenje Đinđića“, *Blic*, 15. jun 2002.

ratuju. Naš Eliot Nes, glavni borac protiv korupcije je najuren iz te borbe protiv kriminala, čovek koji je nosio te čuvene 24 istrage. On je najuren bez ikakvog epiloga da li su tačne optužbe na njegov račun da ga plaćaju tajkuni, da mu žena radi za DS, da je primao pare u prošlosti od tajkuna. Je li to istina ili nije istina? Nikakav odgovor nismo dobili. Sve ovo stvara jednu atmosferu u društvu da građani ne veruju više ničemu i povlače se u sebe, čute, plaše se.⁵⁶ Ovakav stav direktna je posledica teksta „Pad srpskog Eliota Nesa“ koji je deset dana pre Koračevog intervjua za *Vreme* napisao Slobodan Georđijev iz BIRN-a, s ciljem da se, slično kao što će i njegov kolega Miloš Vasić činiti u vezi s aferom „River“, kod čitalaca proizvedu sledeći zaključci: najbolji policijski službenici smenjuju se zbog napisa u tabloidima; svi oni radili su na nekim vrlo važnim slučajevima, dobitnici su priznanja za svoj rad, a vlast ih sada smenjuje na osnovu nedokazanih tvrdnji iz žute štampe, pokušavajući da stopira rešavanje tih slučajeva. U ovom slučaju, radi se o zameniku Uprave kriminalističke policije i jednom od Milovićević najbližih saradnika, inspektoru Bogdanu Pušiću, koji je 26. septembra 2013. godine zatražio da bude razrešen s te funkcije zbog napisa u *Kuriru* koji su bili posledica unutrašnjeg spora UKP-a i jednog od neformalnih urednika ovog tabloida preko kojeg su Pušić i Milovićević manipulirali javnošću – Tihomira Trišića.

Problem nastaje jula 2013. godine, kada Trišić, tadašnji vlasnik i glavni urednik novosadskog magazina *Akter*, član Komisije za žalbe Saveta za štampu u ime Asocijacije medija i lice koje se pored toga u javnosti lažno predstavlja kao „ekspert za obaveštajno-bezbednosna pitanja“ i kao savetnik Aleksandra Vučića za bezbednost, saznaje da je radna grupa za ispitivanje 24 sporne privatizacije, na čijem je čelu tada Pušić, u istrazi slučaja pančevačke Azotare došla do njegovog imena i da se sumnja da je preko svoje novinske kuće nabavljao regresirano dubrivo, a zatim ga preprodavao, čime nastaje situacija u kojoj jedan saradnik u prljavim poslovima treba da optuži onog drugog. Znajući za sklonosti Bogdana Pušića da rezultate istrage, čije objavljivanje odlaže, koristi u svrhu ucenjivanja i iznuda lica koja bi već trebalo da proglašeni osumnjičenima, Trišić u panici rešava da ga u svemu tome preduhitri i preko medija na koje je imao uticaj, kao što su *RTS* i *Kurir*, počinje da iznosi Pušićev, ali i „prljav veš“ kompletnog UKP-a, predvođenog Rodoljubom Milovićević.

Pravi primer za to je intervju u *Kuriru* od 8. septembra 2013. godine pod nazivom „Policijska mafija ugrožava nacionalnu bezbednost!“, u kojem Trišić tvrdi da više od trideset istaknutih urednika i novinara čine organizovanu saradničku mrežu vrha policije, posredstvom koje rukovodstvo MUP-a utiče na srpsko javno mnjenje, kompromitujući određene ličnosti. On je izjavio i da Ivica Dačić, tadašnji ministar unutrašnjih poslova, nema kapacitet da izađe na kraj s „policijskom mafijom“, jer ga ucenjuju kompromitacijom vezanom za slučaj „Miša Banana“, navodnom povezanošću s Darkom Šarićem, kao i nezakonitostima u sistemu javnih nabavki MUP-a. Kada je reč o Vučiću, sagovornik je rekao da ga kao koordinatora službi bezbednosti UKP dezinformiše i obmanjuje u vezi s rezultatima istrage: „Tada su ga informisali da je slučaj ubistva novinara Pantića u završnoj fazi istrage, uz optimističku najavu da će uskoro sve biti i rasvetljeno. To je Vučić i saopštio javnosti. Istina je sasvim drugačija, rukovodstvo policije nema nikakav značajan pomak ni u slučaju Čuruvića ni u slučaju Pantića, oni su obmanuli Vučića.“ Tokom intervjua postaje, međutim, jasno da Tihomir Trišić i dalje manipuliše i ne izneverava u potpunosti Milovićević, zagovarajući „prodor u sam državni vrh Srbije pripadnika Šarićevog narko-klana“, kao i „organizovanog kriminala koji ima političko i logističko uporište u Podgorici“, čime u stvari samo dozirano kritikuje policiju, paralelno šaljući poruku čelnicima MUP-a da je i dalje spreman da radi za njih pod uslovom da ne izađu u javnost s informacijama o njegovoj krivičnoj umešanosti u predmetu „Azotara“.

U periodu od naredna dva meseca *Kurir* tako objavljuje da je Pušić mesecima stopirao istragu o biznismenu Petru Matijeviću, osumnjičenom da je zajedno s funkcionerima DS oštetio državu malverzacijama sa zemljištem u iznosu od četiri miliona evra; da je zaštitio svog kuma Daneta Činkovića, glavnog osumnjičenog da je u aferi „Sloga Kać“ takođe malverzacijama sa zemljištem oštetio državu za 220 miliona evra; da je Pušićeva supruga Gordana, zaposlena u gradskoj administraciji, zajedno s funkcionerima DS Borislavom Novakovićem i Dušanom Elezovićem učestvovala u izvlačenju pet miliona evra iz kase Novog Sada, koji su potom upotrebljeni u izbornoj kampanji te stranke; da je, tokom istrage koju je vodio direktor policije Milorad Veljović, reketirao vlasnika firme MB Rodić Bogdana Rodića za 65 hiljada evra, nakon čega se od istrage odustalo, a Pušić bio unapređen.⁵⁷ Pe-

56 „Svi u skloništa“, *Peščanik*, 13. oktobar 2013. (<http://peščanik.net/svi-u-sklonista/>; pristupljeno 12. jula 2015).

57 „PRLJAVA ZNAČKA: Bogdan Pušić pretio i ucenjivao svedoke!“, *Kurir*, 20. jul 2014.

tar Matijević i Borislav Novaković uhapšeni su dva dana pre nego što je Pušić zatražio da bude razrešen, navodno zbog toga što je „okarakterisan kao kriminalac, bez prava na adekvatnu institucionalnu zaštitu koju je, kako smatra, svojim dosadašnjim radom i rezultatima zaslužio“, dok je Novaković kao nekadašnji gradonačelnik Novog Sada povodom drugog slučaja ponovo uhapšen 28. novembra 2014. godine.

Za Georgijeva, sasvim suprotno, Pušić predstavlja Eliota Nesa (označitelj nakon hapšenja Miškovića obično pripisivan Vučiću), oličenje pravde, on je „nova snaga u MUP-u Srbije koja se bavi najtežim istragama u oblasti privrednog kriminala“, tabloidna žrtva za primer: „Pušić je poklekao. Nije više mogao da podnese svakodnevno prozivanje njega i supruge u novinama koje čita većina ljudi u Srbiji i zatražio je da bude smenjen ali i da posebna komisija ispita navode *Kurira*.“⁵⁸ Rečenica slične funkcije, ali još patetičnija, nalazi se i u tekstu Miloša Vasića, koji pokušava da učini isto s Milovićem povodom pokušaja da se premijerov maloletni sin okrivi za incident na splavu: „Čovek je s pravom uvređen i jedak: u tom potmulom spletkaroškom podzemnom ratu on je bio više puta kolateralna žrtva – ni kriv ni dužan.“⁵⁹ Indikativno, oba novinara se kao iz puške odlučuju da brane pripadnike policije, bilo samo kao paravan u alarmantnoj potrazi za svakim sadržajem koji bi se mogao upotrebiti da se napadne vlast, ili direktno instruirani i korumpirani od strane Uprave kriminalističke policije: Vasić, tako što glavnu opasnost vidi u sukobima unutar bezbednosnih službi i same policije, a ne u pokušaju da se ucenjuje predsednik Vlade Srbije; Georgijev, tako što mu je najveći problem to što tabloidi pišu protiv visokih policijskih službenika, a ne osnovana sumnja da isti službenici reketiraju potencijalno osumnjičene i usporavaju i opstruiraju istrage. Da je reč o čistom licemerju i notornoj neprofesionalnosti obojice govori i to što će, zajedno sa svitom kritizera kvaziintelektualne elite okupljene oko NUNS-a i NDNV-a, *Peščanika* i sličnih tzv. nezavisnih medija,⁶⁰ za u globalu ne-

uspešan rad po pitanju spornih privatizacija, kada se bude pojavio izveštaj Evropske komisije za 2014. godinu, okriviti Vladu Srbije, a Bogdana Pušića, kojeg su svojevremeno branili, potpuno da zaborave.

Još jedan novinar blizak Upravi kriminalističke policije i Tužilaštvu za organizovani kriminal uključuje se u spinovanje Pušićeve ostavke i svojim učešćem oličava propagandnu osovinu *Blic-B92* – Vuk Z. Cvijić – lice koje redovno ispunjava priloge ove televizije kad god bi pomenuti državni organi želeli da poruče ono što im zakon ne dozvoljava. Kao jedan od popularizatora u nadgradnji akcije „Mreža“, pored Tamare Marković Subote, Cvijić ne propušta priliku da novinaru *B92* koji s njim razgovara napomene da je Pušić svojevremeno radio i na rasvetljavanju istrage o švercu cigareta protiv optužene grupe oko Stanka Subotića. „Da li se sada sve to stavlja u pitanje, takvim napadom na njega, na to treba odgovor da daju institucije, policija, ali i kabinet premijera?“, zabrinuto će Cvijić, uz to da je poslednja referenca izostavljena iz pisanog izveštaja na sajtu.⁶¹ Dakle, kakve veze bi insinucija na kabinet premijera mogla da ima sa smenom Pušića, osim ako ponovo nije u pitanju nastojanje da se insinuiru nekakvo nezakonito mešanje u rad institucije unutrašnjih poslova? Ispostaviće se, međutim, da je ovom intervencijom Cvijić svojim nalogodavcima učinio medvedu uslugu, jer su činjenice koje će isplivati na sudenju Stanku Subotiću još više kompromitujuće po Pušića nego sve o čemu je *Kurir* do tada pisao. Još jednom, dva ključna označitelja iz tetraedra bivaju tendenciozno ukrštena: Stanko Subotić i Aleksandar Vučić.

sve odvratno i moli za pare. Evo, sada su opet nešto ugnjeteni i kada čujem da je sada gore nego pre 5. oktobra... To samo ludak može da izjavi. Zato što vas niko sada ne juri da vas ubije, za početak. Tada je to moglo, sada već ne može. Nezavisni mediji uopšte nisu nezavisni i ljudi koji su potrošili desetine miliona dinara poreskih obveznika, kako kažu na Zapadu, ne mogu da budu nezavisni. Mogu da budu objektivni, profesionalni, ali nezavisni ne mogu da budu nikako. To je jedna istrošena reč koja praktično nikada nije imala sadržaj, osim da samog sebe hvalite. To je bezveze“ („Ne pričajte gluposti posle 5. oktobra“, *Hereticus: časopis za preispitivanje prošlosti 2/2008*, Centar za unapređivanje pravnih studija, Beograd, 2008, str. 204).

61 „Pušić daje ostavku, traži istragu“, *B92*, 26. septembar 2013. (http://www.b92.net/info/vesti/index.php?yyyy=2013&mm=09&dd=26&nav_id=758295; pristupljeno 12. jula 2015).

58 „Pad srpskog Eliota Nesa“, *Vreme*, 3. oktobar 2013.

59 „Ispređanje zavera na spletkaroški način“, *Vreme*, 5. jun 2014.

60 Na pitanje zašto ne voli izraz 'nezavisni mediji', Nenad Cekić, bivši direktor *Radija Indeks*, 27. maja 2003. godine nije ni slutio da će istinitost njegovog odgovora i dalje važiti desetak godina kasnije: „Zato što je to sada sinonim za grupu ljudi koja ide po svetu, opanjkava sopstvenu zemlju, govori da je

AKO POTPIŠEŠ DA JE CANE ŠVERCER...

Bogdana Pušića, tu naime „novu snagu MUP-a“, kako kaže Georgijev, Stanko Subotić je tokom prvog pojavljivanja u Specijalnom sudu, 16. septembra 2013. godine, označio kao inspektora za kojeg sumnja da je u saradnji s Miodragom Vukovićem, tadašnjim pomoćnikom šefa kriminalističke policije Dragana Ilića, bio službeno lice koje je jula 1997. godine izvršilo nezakoniti upad u prostorije Subotićeve firme Mia na Ubu, dok se on nalazio na porodičnom letovanju u Grčkoj. Tom prilikom, „osim fotografisanja svega, pa čak i dečije garderobe, izvršena je zaplena dokumentacije, memoranduma, pečata, poslovnih knjiga, nekoliko desetina hiljada nemačkih maraka“, koji su, prema Subotićevim sumnjama, korišteni u procesu protiv njega u nameri da se fabriku lažni dokazi o umešanosti te firme u nelegalne poslove šverca cigareta, koje je zapravo obavljala služba vojne bezbednosti preko fantomske firme Success, s kojom se u procesu nastojao povezati Subotić.⁶² U pisanoj izjavi, koju je 9. avgusta 2010. godine iz Ženeve uputio Miljku Radisavljeviću, glavnom tužiocu za organizovani kriminal, Subotić navodi da je Dušan Mihajlović u vreme vlade Zorana Živkovića s grupom policijskih službenika poveo tajnu akciju „Mreža“ da bi zajedno reketirali pojedince označene kao aktere šverca cigareta u vreme sankcija tokom devedesetih godina, kao što su Mirko Vučurević, Petar Matić, Dušan Zabunović, Miroslav Mišković, Bojana Bajrušević, Vanja Boka, Marko Milošević, među kojima se našlo i njegovo ime.

Da su pored Mihajlovića u pitanju bili uglavnom isti oni koji su učestvovali i u pomenutoj zapleni njegove imovine tokom 1997. godine, izvršenoj po nalogu Jovice Stanišića i Mire Marković, a u svrhu pripreme za politički proces kojim bi se, s jedne strane, od šverca cigareta abolicirao Marko Milošević, a s druge za takvu radu preko Subotića optužio novi tadašnji Miloševićev oponent Milo Đukanović – Miodrag Vuković, Bogdan Pušić i Branko Glušica – Subotić saznaje na osnovu potpisa ispod upitnika koje MUP Srbije 2003. godine šalje istražnim organima u Švajcarskoj, Lihtenštajnu, Francuskoj i Kipru, državama u kojima Subotić posluje, u vezi s navodnim pranjem novca za koji se sumnja da

je stečen poslovima krijumčarenja. Računom Subotićeve firme na Kipru tokom 2001. godine manipulirao je i tadašnji guverner NBJ Mladan Dinkić, koji je u nameri da skrene istragu s pravih računa, koji su pripadali Slobodanu Miloševiću,⁶³ u saradnji s Volfom Minićem i agencijom FIA, unajmljenima od strane duvanskog giganta Japan Tobacco International (JTI), i zajedno s ambasadorima Čarlsom Krafordom, Gabrijelom Kelerom i Vilijamom Montgomerijem (prema tvrdnjama Nebojše Jestrovića, i tužiocima Sašom Ivanićem i Vojislavom Isailovićem) iskoristio detalj što se jedan od direktora te firme, Subotićev sestrić, zove Nikola Milošević, pa ga je na osnovu istog prezimena medijima prikazivao kao dokaz o novcu bivšeg predsednika SRJ.⁶⁴

63 Tokom pretresa koji je Apelacioni sud u Beogradu otvorio 22. oktobra 2015. godine u procesu protiv Stanka Subotića, a povodom žalbe zamenika specijalnog tužioca Saše Ivanića na prvostepenu oslobađajuću presudu, donetu 18. jula 2014, bivši direktor Uprave carina Mihalj Kertes, takođe optužen u ovom procesu, izjavio je da je nakon izvesnog vremena provedenog u samici, pošto je uhapšen 16. marta 2007. godine zbog sumnje da je sa Slobodanom Miloševićem, Nikolom Šainovićem i Jovanom Zebićem oštetiо državu za oko 120 miliona nemačkih maraka iznošenjem novca na Kipar, finansiranjem državnih preduzeća i Socijalističke partije Srbije – bio ucenjivan od strane zamenika specijalnog tužioca za organizovani kriminal Vojislava Isailovića i policijskog inspektora Bogdana Pušića da, usled nedostatka dokaza Tužilaštva, potpiše iskaz kojim bi lažno svedočio protiv Slobodana Miloševića. Prema njegovim rečima, ova lica zauzrat su mu nudila da bude oslobođen svih optužbi; kada na to nije pristao, decembra iste godine našao se i na optužnici vezanoj za šverc cigareta u kojoj je prvooptuženi Stanko Subotić.

64 „Cela stvar je zbog toga prerasla gotovo u skandal za koji je saznao i premijer Đinđić. Međutim, pre nego što je Đinđić i stigao da zatraži objašnjenje, guverner Dinkić je sam otišao kod premijera da se pohvali da je agencija FIA, koju je on angažovao da traga za Miloševićevim novcem, došla do prvih rezultata i pronašla preko 700 miliona DEM na računima jedne kiparske firme, čiji je direktor izvesni Nikola Milošević, rođak Slobodana Miloševića. Dinkić je tom prilikom Đinđiću navodno dao i nekakve izvode, koje je donela komisija, na kojima se vidi da na računima te firme ima toliko novca koliko je rečeno. Ovlašćenje za raspolaganje tim novcem imao je pomenuti Nikola Milošević, taj navodni rođak srpskog predsednika. Đinđić je, znajući već o čemu se radi, bez komentara primio k znanju objašnjenje koje mu je dao guverner. Kada se neposredno nakon tog razgovora, u zgradi Vlade Srbije sreo s ministrom Mihajlovićem i još nekim članovima Vlade, rekao je: ‘Zamislis, ovi iz one Dinkićeve komisije, pronašli račun

62 „Dušan Mihajlović, ekspert za reketiranje“, *E-novine*, 11. avgust 2010. (<http://www.e-novine.com/srbija/srbija-tema/39770-Duan-Mihajlovi-ekspert-reketiranje.html>; pristupljeno 14. jula 2015).

Kako Subotić nije želeo da plati više desetina miliona evra, koliko je Mihajlović od njega zahtevao, neprestano tvrdeći da kontroliše ovu trojicu, čak i kada više nije bio ministar unutrašnjih poslova, a da su postali nervozni i da je samo još on ostao, a da su svi ostali platili, Vuković, Glušica i Pušić nastaviće da vode istragu „Mreža“, koja će nekoliko godina kasnije dovesti do toga da tužilac Miljko Radisavljević krajem 2007. godine, uz saglasnost i političku potporu Vojislava Koštunice i Borisa Tadića, podigne optužnicu protiv Subotića kao glavnog osumnjičenog za u gotovo svim evropskim zemljama nepostojeće krivično delo – zloupotrebu službenog položaja u privatnoj firmi. Na zahtev suda od septembra 2013. da se iz MUP-a dostavi dokumentacija koja je zaplenjena iz Subotićeve firme s Uba 1997, policija je odgovorila da je taj materijal izgoreo prilikom bombardovanja zgrade MUP-a, 1999. godine.⁶⁵

Svesni da im je potrebno mnogo više dokaza od onog čime raspolažu protiv Subotića, Tužilaštvo za organizovani kriminal, uz sadejstvo Uprave kriminalističke policije (UKP), pribeglo je nezakonitoj meri iznuđivanja lažnih iskaza, zloupotrebljavajući zakon koji je svojevrmeno donet radi sprečavanja organizovanog kriminala i otkrivanja političkih ubistava u vreme Slobodana Miloševića, i koji je dozvoljavao da osumnjičena lica mogu biti držana u pritvoru i po nekoliko godina. Na taj način, pritvorenim licima su s ciljem lažnog svedočenja protiv Subotića nudene nagodbe, kao što se navodi u krivičnoj prijavi od 16. jula 2012. godine, koju je advokatski tim Stanka Subotića podneo ubrzo pošto su Sreten Jocić, ali i neki drugi pojedinci,

Canetove firme na Kipru i tvrde da su pronašli Miloševićeve pare. Nakon svega, guverner je ipak primio kritike da bi 'shvatio' da je pogrešio, jer nisu svi koji se prezivaju Milošević, gde god da se nalaze, rođaci bivšeg srpskog predsednika" (Vuković, M., Tufegdžić, V., *Oni su jači od nas*, Blic press, Beograd, 2007, str. 299).

65 „Znači, ja bi trebalo da budem jedan bolesni um, kriminalac kome nije dovoljno da zarađuje novac nego to mora da radi kriminalnom metodom. Ja sam to na sudu rekao, tužilac nije imao šta da kaže. Ja sam ga pitao samo da mi kaže odakle, kada, ko i na kom mestu je došao do tih fotokopija, pošto fotokopije nisu mogle pasti s Marsa. One su ili nađene u državnim institucijama, carini, policiji koja je to prikupljala ili su nađene kod mene pri pretresima koje su vršili ili su nađene kod nekih saradnika koji su im to doneli. Znači, ne postoji taj trag. Ja znam zašto ne postoji. Naravno da ne postoji kada su sve to falsifikovali a ono što su originalno falsifikovali morali su da bace“ („U ime naroda“, *Ekspres*, 24. jun 2016).

o tome na sudu javno progovorili. U njoj se, između ostalog, prenose ozbiljne optužbe Stevana Banovića, bivšeg službenika Savezne uprave carina, koji je čak tri i po godine držan u pritvoru, na račun inspektora Bogdana Pušića da je još dve godine uoči otvaranja istrage vršio na njega pritisak da optuži Subotića za šverc cigareta.

Tim pritiscima od 2006. godine prisustvuje i zamenik tužioca Saša Ivanić, koji vodi predmet protiv Subotića, nudeći Banoviću status svedoka saradnika ako potpiše i na sudu ponovi unapred pripremljeni iskaz. Pošto je Banović to odbio, Pušić pritisak širi na Banovićevu porodicu, njegovu ženu i sina, posećuje njihovu kuću, prisiljavajući ih da ubede pritvoreno lice da saraduje s državom. U jednom trenutku Pušić je, prema izjavi Banovića s glavnog pretresa (K-Po1 br.103/10), održanog 24. juna, kao i sa završnih reči od 3. oktobra 2011. godine, kome je prećeno preko mobilnog telefona uoči davanja ovog iskaza, doveo njegovu suprugu na sud i naterao je da da lažni iskaz u korist optužnice, koji je ona nešto kasnije u toku suđenja overenom izjavom poništila, da bi tokom ponovljenog suđenja, 2014, pred sudom dala iskaz potpuno suprotne sadržine. „Stevan Banović je težak srčani bolesnik. I pored te činjenice držan je u pritvoru 42 meseca bez adekvatne medicinske nege, stalno teran da lažno optuži mene, a da ne pominje istinu koju je kao radnik carine znao, tj. da su se švercom cigareta za koje su mene optuživali bavili predstavnici državne i vojne bezbednosti preko njihove firme Success“, navodi Subotić u krivičnoj prijavi.⁶⁶

U prilog tome, u istoj prijavi naveden je i iskaz Dejana Milenovića, optuženog u drugom predmetu K-Po1 br.104/10, koji nema veze sa Subotićem, a s kojim su inspektori Bogdan Pušić i Zoran Ljubičić činili slično što i s Banovićem. I s ovim licem nagodba je pokušana više puta, nuđenjem statusa svedoka saradnika, najpre 2006, a zatim i po njegovom hapšenju, 2007. godine – da optuži Subotića i Sinišu Stojičića da su zajedno švercovali cigarete, iako Milenović Subotića nije ni poznavao. Posle toga, prelazi se na sve očitiji pritisak; bez obzira na to što je imao svog advokata, kada je Milenović uhapšen, dodeljena mu je advokatica po službenoj dužnosti Gordana Babić iz Beograda, poznata kao lice koje služi da bi uticalo na osumnjičene da prihvate nagodbu s tužiocem ili da lažno optuže druga lica. Ona je, zatim, kao i u slučaju

66 „Kriminalci u vrhu države“, *E-novine*, 11. oktobar 2012. (<http://www.e-novine.com/srbija/srbija-tema/72720-Kriminalci-vrhu-drave.html>; pristupljeno 14. jula 2015).

Banovića, donosila Milenoviću gotove iskaze u kojima se optužuje Subotić i nudila mu da ih potpiše, nauči napamet i ponovi ih na sudu, da bi u jednom trenutku čak i predlagala reketeranje Subotića iznosom od 500.000 evra, što je Milenović odbio, insistirajući na novom advokatu, o čemu je svedočio 15. juna 2012. godine pred Specijalnim sudom u Beogradu. Krivične prijave, koje je protiv zločinačkog udruživanja zbog svega ovog podneo Stanko Subotić, do danas nisu ni procesuirane, niti odbačene.

MA KO TE PITA ŠTA JE ISTINA

Slučaj advokaticke koja pokušava da ubedi osumnjičenog da lažno svedoči dogodio se i u odnosu Dejana Milenkovića Bagzija i njegove braniteljke Biljane Kajganić, nekoliko meseci pre njegovog hapšenja u Solunu, 16. jula 2004. godine. Ovo hapšenje bilo je rezultat višemesečne komunikacije između srpske i grčke policije i obaveštenja o saznanjima da tog dana određena lica, među kojima je bio i Milenković, iz Grčke žele da pređu u Srbiju, nakon čega je MUP uputio molbu da se ona uhapsu, što je i učinjeno ispred srpsko-crnogorskog konzulata.⁶⁷ Uprkos tome, Kajganićeva je tvrdila kako se njen štićenik dobrovoljno predao i odbacivala svaku mogućnost da postane svedok saradnik u postupku protiv Đinđićevih ubica. Usred neuobičajeno dugog međuperioda do ekstradicije, koja je izvedena tek šest meseci kasnije, 2. februara 2005. godine, novinar Miloš Vasić u *Vremenu* 9. septembra 2004. na osnovu imejla koji mu je uputio Vladimir Popović, objavljuje tekst „Saradnici, advokati i stari drugari“, u kojem iznosi deo transkripta telefonskih razgovora između advokaticke i Bagzija, pribavljen ovlašćenim prisluškivanjem po naredbi broj 164/04 istražnog sudije Dejana Lazarevića, od 14. maja 2004. godine, samo dan nakon što se srpska policija prvi put depešom obratila Interpolu Grčke za eventualne informacije o osumnjičenom, za kojim je bila raspisana međunarodna poternica.

Iste navode u kojima se pominje dogovor koji je Kajganićeva postigla sa svojim „starim prijateljima“, tadašnjim ministrom policije Draganom Jočićem i Radetom Bulatovićem, direktorom Bezbednosno-informativne agencije, Vasić će preneti u svoju knjigu *Atentat na Zorana Đinđića*, iz 2005. godine; Milenković je trebalo da optuži i na taj način diskredituje ključnog zašti-

ćenog svedoka Ljubišu Buhu Čumeta da je naručio ubistvo Momira Gavrilovića, od 3. avgusta 2001. godine. Na pitanje svog klijenta kako da tvrdi pred sudom nešto što nije istina, Kajganićeva mu odgovara: „Ma, ko te pita šta je istina? Istina je ono što sam se ja dogovorila! Ej, ova dvojica su najmoćniji ljudi u državi, budalo!“⁶⁸ U knjizi se navodi i da je Boro Banjac, tadašnji načelnik Uprave za borbu protiv organizovanog kriminala (UBPOK), stenogram ovih razgovora prebacio u digitalni format i materijal na diskovima poslao Vojislavu Koštunici, Zoranu Stojiljkoviću, Draganu Jočiću, Radetu Bulatoviću i Miroslavu Miloševiću, načelniku Javne bezbednosti MUP-a. Na glavnom pretresu suđenja za ubistvo premijera, održanom 24. novembra 2006. godine, Milenković, koji je u međuvremenu, 23. juna iste godine, ipak postao svedok saradnik, kazao je: „Nikada nisam razgovarao sa Biljanom Kajganić ni o Radetu Bulatoviću, ni o Vojislavu Koštunici.“⁶⁹ Svedok je rekao i da ga je braniteljka u telefonskim razgovorima podstrekivala da lažno optuži Čedomira Jovanovića i Vladimira Popovića, bliske Đinđićeve saradnike, za učešće u atentatu.⁷⁰

Istog meseca kada je Bagzi uhapšen, Jočić smenjuje Boru Banjca i degradira ga na mesto načelnika policije u beogradskoj opštini Čukarica, Republičko javno tužilaštvo septembra 2004. godine podnosi prijavu protiv Vasića Trećem opštinskom tužilaštvu zbog „odavanja službene

68 Vasić, M., *Atentat na Zorana Đinđića*, Narodna knjiga, Beograd, 2005, str. 253.

69 Popović, S., *Nezavršeni proces: šta je ostalo nedorečeno tokom suđenja atentatorima na premijera Zorana Đinđića*, Helsinški odbor za ljudska prava u Srbiji, Beograd, 2007, str. 306.

70 „Dok je boravio u Grčkoj, sa advokatom je imao telefonsku komunikaciju, koja se svodila na njeno obećavanje da nema šta da brine, da oni za njega nemaju ništa, čak mu je slala i CD koji je govorio o njenom dotadašnjem radu i obavestila ga da radi zajedno sa advokatom Bobanom Milivojevićem, i da sve drže pod kontrolom. Imali su intenzivniju komunikaciju kada je doneo odluku da se preda. Nakon par dana, zvala ga je telefonom i rekla mu da se ni slučajno ne predaje grčkim vlastima i da će, po dogovoru sa Milivojevićem i Legijom, po njega doći Legijini policajci koji će ga prebaciti u Srbiju. Bio je sumnjičav i govorio joj je da mu je nejasno kako da dve granice pređe bez pasoša. Uveravala ga je da ne treba da brine, jer će biti ilegalno prebačen – ambulantom kolima! Kada dođe u Srbiju, biće pod njenom kontrolom, a u policiji bi trebalo da govori o Čedi Jovanoviću, Bebi Popoviću i o Čumetu – kao organizatorima ubistva premijera!“ (Novaković, M., *Državo, ruke uvis!*, Vukotić media, Beograd, 2014, str. 194).

67 *Svedočenje pred Specijalnim sudom Vladimira Popovića na suđenju za ubistvo Zorana Đinđića*, Helsinški odbor za ljudska prava u Srbiji, Beograd, 2006, str. 297.

tajne“, potpuno kontradiktorno demantijima državnih organa koji su prethodili, da beleška uopšte postoji, dok Biljana Kajganić protiv istog lica podnosi privatnu krivičnu prijavu i tužbu za nadoknadu štete; ni u jednom od ovih procesa nisu mogli biti pribavljeni transkripti u svojstvu dokaza, bez obzira na to što je utvrđeno da oni postoje, ali ne i gde, tj. kod koga se tačno nalaze.⁷¹ Govoreći za emisiju *Insajder: Pritisci i tužbe*, emitovanu 12. decembra 2006. godine na TV B92, Gordana Čolić, tužiteljka Trećeg opštinskog tužilaštva, izjavila je da je trpela pritiske od strane Republičkog javnog tužilaštva da podigne optužnicu protiv novinara Miloša Vasića pre okončanja istražnih radnji koje je smatrala neophodnim, kao i da joj je ista instanca dva meseca nakon početka procesa zabranila da kao svedoka sasluša Boru Banjca.

Zbog citiranog iskaza koji je Milenković u predmetu KP 5/03 dao u vezi s razgovorom s Biljanom Kajganić, tadašnji zastupnik oštećene Ružice Đinđić, Srđa Popović, predlagao je da se transkript razgovora izvede kao dokaz na sudu kako bi se utvrdilo da li je taj iskaz tačan i da li zbog toga Dejan Milenković može da ostane u statusu svedoka saradnika. Dvadeset petog januara 2007. godine mediji izveštavaju kako je bivši sudija u tom postupku, Marko Kljajević, dan ranije u pisarnici Specijalnog suda predao transkripte snimljenih razgovora na „tri kompakt-diska sa štampanim materijalom, odnosno izveštajima MUP-a“, o kojima do tada nije obavestavao nikoga i koje je držao u svojoj kući u strogoj tajnosti, čime su oni postali deo spisa u predmetu. Na osnovu tih informacija, Popović 9. marta podnosi molbu za uvid u spise, a nakon mesec dana, 17. aprila, pošto mu to i dalje nije omogućeno, izjavljuje pritužbu na rad predsednice Sudskog veća Nate Mesarović zbog protivzakonitog uskraćivanja uvida, ali i dalje bez ikakvog uspeha da se dođe do transkripata, baš kao i u procesima protiv Vasića. Decembra 2004. godine Jasna Milenković, Bagzijeva supruga, povlači punomoć Biljani Kajganić, dok ova tvrdi kako je sama odustala jer je sprečena da profesionalno obavlja svoj posao. Biljana Kajganić, čiji su „stari prijatelji“ ispunili obećanje da će štiteći sebe, zaštititi i nju, danas je član Upravnog odbora Advokatske komore Beograda, iste one koja se nijednim saopštenjem nije oglasila povodom nedopustivih i bahatih postupaka svojih članova i opstrukcija koje su tokom suđenja sprovodili – ista Biljana Kajganić koju Nata Mesarović, saučesnica u skrivanju nje-

nih transkripata, 2015. godine koristi kao izgovor za javnost zašto joj se ne dozvoljava da se bavi advokaturom.⁷²

PUŠIĆ SABOTIRA ISTRAGU O NOVOSTIMA

U periodu između 31. jula, kada je Apelacioni sud odbio žalbu Tužilaštva za organizovani kriminal i potvrdio rešenje kojim je Stanku Subotiću određeno jemstvo od 538.000 evra u nekretninama za odbranu sa slobode i povlačenje poternice, i 16. septembra 2013. godine, datuma ročišta na kojem se prvi put pojavio u Specijalnom sudu, Bogdan Pušić pokušao je da ugovori susret sa srpskim biznismenom, ali je Subotić to odbio, znajući za njegovu reputaciju kada je reč o iznudama i sumnjajući da je namena ovog razgovora bila da Pušić izvuče novac u zamenu za to da se slučaj reši u Subotićevu korist. Iako je 26. septembra iste godine smenjen s mesta zamenika načelnika UKP, Pušić još punih godinu dana ostaje na čelu radne grupe za ispitivanje 24 sporne privatizacije, između ostalih i slučaja *Večernje novosti*, iz koje nekoliko službenika tokom 2013. putuje kod Subotića u Švajcarsku radi pribavljanja dokumentacije.

Ove radnje posledice su tri godine starog uključivanja u emisiju *Intervju sa Jugoslavom Čosićem*, 15. marta 2010. godine, u kojem Subotić iznosi podatak da je njegovim tadašnjim poslovnim partnerima Miroslavu Miškoviću i Milanu Beku dao pozajmicu od 50 miliona evra kako bi kupili Luku Beograd i kompaniju Novosti, od čega mu veći deo novca još uvek nije vraćen, a zatim i intervju koji je dao podgoričkoj

⁷² Devetnaestog februara 2007. godine sudija Mesarović je u Specijalnom sudu obavestila prisutne o krivičnoj prijavi koju je Biljana Kajganić podnela protiv nje, kao i o pretnjama koje je dobila preko telefona: „Želim da saopštim da sam na zahtev okružnog tužioca u Beogradu poslala transkripte prisluškivanih razgovora između svedoka saradnika Dejana Milenkovića i advokata Biljane Kajganić, koja je podnela krivičnu prijavu protiv ovog predsednika veća zbog kršenja zakona od strane sudije. Smatram da je okružni tužilac mogao to da traži od specijalnog tužioca, ali sam zadovoljna što je okružni tužilac pokazao da niko nije nedodirljiv, što mu je inače i obaveza, pa neka počne sa ovim predsednikom veća. [...] Moram i da kažem da sam bila uznemirena slanjem MMS poruka. Ne mogu da kažem da sumnjam na bilo koga. Molila bih sve koji makar i posredno imaju neki uticaj da puste sud da okonča ovaj postupak“ (Petrović, A., Čarnić, D., *Proces KP 5/03: ubistvo Zorana Đinđića. Knjiga 2*, Din sedma sila: Multinacionalni fond kulture, Beograd, 2008, str. 343).

⁷¹ „Fantom u sudu“, *Vreme*, 24. jun 2010.

televiziji *In*, 22. marta iste godine, u kojem je mnogo opširniji u vezi s pomenutom temom. Po povratku svojih službenika iz Ženeve, Bogdan Pušić rasformirao je čitav tim koji je radio na rasvetljavanju ovog slučaja, službenike koji su pažljivo prikupljali dokumentaciju prebacio na novu dužnost, a istragu ostavio u rukama neupućenih početnika, koji predmet do dana današnjeg drže u tzv. predistražnom postupku. Zbog nezadovoljavajućih rezultata, radna grupa koja se bavila spornim privatizacijama rasformirana je 25. oktobra 2014. godine, a predmeti prosleđeni drugim službama u MUP-u;⁷³ glavni osumnjičeni u predmetu Novosti je biznismen Milan Beko.

Nemački medijski koncern Westdeutsche Allgemeine Zeitung (WAZ) krajem 2004. godine pokušava na Beogradskoj berzi da kupi akcije *Večernjih novosti*, ali u tome biva onemogućen izmenom zakona u poslednji čas, koja je bila rezultat pritiska dvojice tajkuna, Miroslava Miškovića i Milana Beka na vladu Vojislava Koštunice. Svrha izmene ovog zakona postaje jasna tek kroz naredni sled događaja; Beko i Mišković sastaju se sa Subotićem, koji je posrednik u tom procesu, nastupajući kao predstavnici države u prodaji *Večernjih novosti*, i iznose ponudu od 26 miliona evra za otkup 60–65% akcija tog lista, koju predsednik WAZ-a Bodo Hombach prihvata. Nakon uplaćenog iznosa, kojem su prethodili potpisani ugovori između Subotićeve kompanije Senta (koja dobija mandat od WAZ-a uz izdatu garanciju na sumu uvećanu za još 15 miliona evra, na koliko je išao iznos budžeta za taj projekat, i kontragaranciju da će Subotić dobijene akcije predati WAZ-u) i kompanija Ardos, Trimaks i Karamat u vlasništvu dvojice tajkuna, Beko i Mišković, manipulišući malim akcionarima mimo berze, kupuju akcije za višestruko niži iznos, između osam i devet miliona evra, s razlikom koja je bila njihov i čist profit ljudi koji su organizovali tu kupovinu tako da dvojica tajkuna mogu da nastupe kao prodavci državnog dobra, zadržavajući, što je najvažnije, protivno ugovorima, te akcije za sebe.⁷⁴ „Tako

da se podrazumeva šta se dogodilo – da su Mišković i Miša Beko praktično uz pomoć tadašnje vlasti prvo nezakonito trgovali akcijama *Večernjih novosti*, preprodavali ih, gde su koristili moj novac, odnosno novac WAZ-a za otkup tih istih akcija, s tim što su te iste akcije plaćali tri puta manje, što govori da je organizovana družina koja je pravila ekstraprofite zato što je imala uz sebe korumpirane političare i korumpirane državne službenike“, kaže Subotić, kojem je zbog takvog ishoda WAZ blokirao garancije.⁷⁵

su se spremale za predstojeće izbore. Novac je trebalo da pokrije i druge troškove, u koje je po Beku spadao i bonus honorar za Manojla Vukotića, u iznosu od 1.000.000 evra za pomoć u privatizaciji, od čega mu je odmah po izvršenoj privatizaciji plaćeno 500.000 evra na račun u Grčkoj. Detalje oko plaćanja pojedinaca, Beko nam je saopštavao kako bi objasnio zašto otvara desetine firmi (pored ove četiri, otvorio ih je još desetak), ali i kako bi nam objasnio šta se dešava sa velikom razlikom u ceni koju Beko ostvaruje tokom preprodaje akcija sa jedne firme na drugu. U prisustvu Dragog Mićovića, Beko je objašnjavao da će od razlike od skoro 10 miliona on i Mišković zadržati svega četiri ili pet miliona, a da ostatak ide Dejanu Mihajlovu i Aleksandru Nikitoviću, koji pak daju novac Draganu Jočiću, Radeću Bulatoviću, Predragu Bubalu i Koštunici za DSS, jer je takav dogovor napravljen u kabinetu još 2005. godine i da su svi pojedinačno imali svoje uloge u procesu privatizacije. Kako je Beko morao da plaća i službenike agencije Miška Đorđevića, Oliveru Savović i još neke druge, pa nije imao više mogućnosti, Dragi Mićović je tražio od mene da uplatim za DSS za izbore još 500.000 evra. Objasnio je da to traži lično Dejan Mihajlov, a kao dokaz da je to tačno, ponovo su zajedno došli u Crnu Goru u koji hotel i odatle su mi se javili telefonom. Tokom razgovora došlo je do nesporazuma, jer je Mićović sada promenio priču oko para za izbore i počeo da pominje da to ide zajedničkim prijateljima. Kasnije mi je rekao da je to za Jočića, Nikitovića, Bulatovića i ostale iz ekipe. Posle toga sam uplatio 500.000 evra za Dejana Mihajlova, odnosno DSS na račun Dragog Mićovića u Italiji. U periodu dok sam bio blizak sa Bekom i Miškovićem, nekoliko sam im puta pokazivao uplatnicu, tvrdeći da imam dokaz da sam platio Koštuničine glavne ljude i da neće smeti da nas prevare za Novosti. Kad je istraga protiv mene pokrenuta, dobio sam poruku, da je to između ostalog i zbog mojih priča o toj uplati“ („Kako su Beko i Mišković oteli 'Novosti'“, *E-novine*, 24. maj 2010. [<http://www.e-novine.com/srbija/srbija-tema/37674-Kako-Beko-Mikovi-oteli-Novosti.html>]; pristupljeno 26. septembra 2015]).

75 „Sa Šarićem me je upoznao Miškovićev sin“, *E-novine*, 23. mart 2010. (<http://www.e-novine.com/intervju/intervju-politika/35976-ariem-upoznao-Mikoviev-sin.html>); pristupljeno 18. jula 2015).

73 „Rasformiran tim MUP-a koji se bavio rasvetljavanjem 24 sporne privatizacije“, *Večernje novosti*, 25. oktobar 2014.

74 Krajem maja 2010. godine, u izjavi o saznanjima o organizovanom kriminalu koju je poslao na adresu Višeg javnog tužilaštva u Beogradu povodom privatizacije Novosti, Subotić piše: „Beko je, naime, uz dogovor sa Miškovićem, registrovao tri firme da bi po njegovim rečima izbegao plaćanje poreza u Srbiji i ostvario profit na firmama sa kojih će moći da novac transferiše na off-shore kompanije i tako isplati po njegovim rečima celokupni vrh Vlade Srbije, ali i političke stranke koje

Na pitanje voditelja zašto nije pokrenuo tužbu protiv lica koja su ga oštetila, sagovornik navodi da su se razlozi smenjivali i da mu je, između ostalog, rečeno da se država predomisli iz razloga što smatra da WAZ ne treba da, zbog toga što je već tada imao udeo u vlasništvu *Politike* i novosadskog *Dnevnika*, postane i vlasnik *Večernjih novosti*, da bi, nakon što je 2007. godine podignuta optužnica protiv Subotića, to postao glavni razlog. Tumačeći sve kao „naknadnu pamet“ tajkuna kojima, ispostaviće se, to neće biti jedini put da na sličan način eliminišu konkurenciju, uzmu novac i iz njega, uz svesrdnu pomoć države, izvuku enormnu korist, Subotić tvrdi da je Beku i Miškoviću to postao princip: „I sa drugim ljudima su isto tako radili, i sa Slobodanom Radulovićem, da ga opljačkaju za C market. Tako su uradili isto oko kupovine Knjaza Miloša – bili su spremni, čak su mi to i pričali, smejali su se, da uhapse košarkaša Vladeta Divca, koji je isto hteo, želeo je da kupi i *Večernje novosti*, a želeo je da učestvuje i u privatizaciji Knjaza Miloša. Znači, njemu su organizovali isto što su organizovali i meni i ja verujem danas da je on zbog toga tada, u tom periodu napustio Srbiju i odselio se u Španiju.“

U vezi s Lukom Beograd Stanko Subotić ispričao je da je Milan Beko tražio pozajmicu tako što bi iz njegovog i Subotićevog zajedničkog posla (privatizacija Putnika) s jednom ruskom kompanijom preuzeo Subotićev deo profita u iznosu od 24 miliona evra na period od maksimalno 60 dana, da bi s bankama mogao da napravi aranžmane za kupovinu. Od ovog novca Beko je Subotiću sa dve godine zakašnjenja vratio samo 16 miliona evra, kojima je raspolagao preko tri finigirana ugovora, od kojih su dva datirana na 8. februar i jedan na 19. mart 2008. godine, koje je koristio kako bi izbegao plaćanje poreza u Srbiji, preusmeravajući novac sa svojih firmi kao što su Standard Consalting i Landslade Company. Milan Beko je 21. novembra 2010. godine u intervjuu za *TV B92* u emisiji *Između redova*, takođe kod Jugoslava Ćosića, priznao da je vlasnik *Večernjih novosti*, da su njegove kompanije dobile 24 miliona evra za tu kupovinu, ali je negirao da je ona obavljena novcem pozajmljenim od Stanka Subotića, kao i da je prelazak u ruke WAZ-a bio predviđen tim ugovorom.⁷⁶

76 „Beko: Jesam vlasnik 'Novosti'“, *B92*, 21. novembar 2010. (http://www.b92.net/info/vesti/index.php?yyyy=2010&mm=11&dd=21&nav_category=9&nav_id=473897; pristupljeno 1. avgusta 2015).

MEDO BRUNDO, NE PONAŠAJ SE LUDO

Nebojša Medojević, koji je uključenjem Stanka Subotića iz Ženeve suočen sa sopstvenim lažima, jer je tvrdio kako se ovaj sa Šarićem krije na Žabljaku u Crnoj Gori pod zaštitom Mila Đukanovića, čineći to u koordinaciji s Tužilaštvom za organizovani kriminal i UKP-om iz Srbije, kao i s Miodragom Rakićem, tada uveliko na čelu Biroa za koordinaciju rada službi bezbednosti i medijima pod njihovom kontrolom, kao što su *Blic*, *Press*, *Kurir*, *B92*, *Politika* u Srbiji, ili *Vijesti*, *Monitor*, *Dan*, *TV Vijesti*, *Antena M* u Crnoj Gori – predstavio se nakon emisije u listu *Press* kao žrtva „klasične medijske sačekuše“ i sugestivno dodao u stilu svog prijatelja Ratka Kneževića,⁷⁷ zeta Ljiljane Raičević, svojevreteno jedne od glavnih akterki u aferi, „Moldavka S. Ć.“: „Osim pokušaja da ja budem diskreditovan, cilj ove akcije bio je i da se zapreti Borisu Tadiću i onima koji se u Srbiji razračunavaju s organizovanim kriminalom.“⁷⁸ U istom obraćanju javnosti, Medojević zatim pravi jednu veoma zanimljivu paralelu s posebnom naznakom na sebe i svoja nekadašnja dela: „Ovde nije bila u pitanju ekskluzivnost, nego medijska nameštaljka, da se vodi 'dubavske mafije' pruži prilika da pošalje preteču poruku Borisu Tadiću i Demokratskoj stranci. Baš kao što je Legija pretio Đinđiću preko lista *Identitet*, za koji sam ja pisao neke tekstove, ne znajući o čemu je reč, pa sam posle imao grdne probleme.“ Tragom ovog sadržaja stiže se najpre do izjave koju je tri godine ranije, 25. juna 2007, Subotić povodom raspisivanja Interpolove poternice dao za podgoričku agenciju MINA, kada je u vezi s Medojevićem izneo da je ovaj svojevreteno pisao kolumne „kojima je pripreman ambijent“

77 Pola sata posle intervjua s Nebojšom Medojevićem na *TV B92*, u koji je uključen Subotić, mešetar Ratko Knežević šalje poruku sa sledećim sadržajem voditelju Jugoslavlu Ćosiću: „Završio si sa mnom, nakon ovog sramnog čina koji si večeras priredio Nebojši Medojeviću. Zašto mene nisi pozvao u program Caneta Subotića? Trebao sam da znam od prvog trenutka da si plaćen od Caneta i Mila, od kada si došao u London i postavljaš 'naručena' pitanja. Nemoj slučajno više da kontaktiraš ovog čovjeka, a sve ozbiljne ljude ću obavijestiti o mom iskustvu sa tobom, uključujući i vlasnike *B92*. Ti nisi nažalost ništa drugačiji od ubica i kriminalaca koje 'ubacuješ' u program. Srami se. Ti nisi onaj Jugoslav koga sam ja znao iz *Indexa 202*. Daleko ti kuća.“

78 „Zagrizi pismo!“, *E-novine*, 19. mart 2010. (<http://www.e-novine.com/entertainment/entertainment-tema/35879-Zagrizi-pismo.html>; pristupljeno 19. jula 2015).

za ubistvo premijera Srbije Zorana Đinđića i da sada s Vojislavom Koštunicom „radi na satanizaciji Crne Gore stvaranjem slike o njenoj navodnoj kriminalizovanosti“. Biznismen rodom sa Uba naznačio je da on ipak nije glavna meta progona koji se vodi iz Srbije: „Biće da je to još jedan obračun s Crnom Gorom onih koji su patološki opsednuti njenom nezavisnošću, kao što su nekad bili Đinđićem, sve do njegove smrti.“⁷⁹

I tada Medojević, uplašen, pravi od sebe žrtvu (još jedna u nizu tijanićevskih melodrama), a Subotičeve reči karakteriše kao „brutalni napad i direktnu pretnju“, retorički zatraživši od čelnika crnogorske policije i Agencije za nacionalnu bezbednost da procene stepen ugroženosti njegove lične bezbednosti. Međutim, to isto lice, danas lider Pokreta za promjene, a tadašnji direktor podgoričkog Centra za tranziciju, uz Mladana Dinkića jedan od osnivača grupe G17 i „ekonomista“ koji za medije govori o politici, pominjući 2007. godine Ulemeka i igrajući na kartu pijeteta prema pokojnom premijeru, šest godina ranije, 21. avgusta 2001, nije samo pisao za *Identitet* i bio član redakcije lista koji je plaćao Dušan Spasojević nego je učestvovao i u „istraživanju“ *Glasa javnosti* pod nazivom „Korist sitna, šteta dugoročna“ i ovako komentarisao izlazak DSS-a iz Vlade Srbije: „Ova sitna šteta biće dugoročna korist za Srbiju. Predstavnici organizovanog kriminala, koji više nisu bili zadovoljni istrošenim Slobodanom Miloševićem, tražili su nove izvore legitimiteta za svoju moć. To traje poslednjih deset meseci. Sada je isplivalo na površinu. Jer, mali lopovi i sitni šverceri, onog momenta kad dobiju političke reprezentе, postaju mafija. [...] Iako ne podržavam Koštuničin nacionalizam, ja sam za borbu protiv korupcije, koja je glavni problem u svim zemljama regiona. [...] Ne radi se ovde o bezveznom sporu ili sudaru dve koncepcije. Srbija se već dugo nalazi između kosovskog i kolumbijskog mita. Pritom, jedni su ideološki ispravni, ali su zatrovani nacionalizmom, drugi su okrenuti reformama, ali su, po svemu sudeći, inficirani virusom tajnih dilova s organizovanim kriminalom.“⁸⁰ Ovaj prilog

u kojem su svih šest sagovornika, tzv. analitičara, izričito protiv Vlade Srbije (pored Medojevića, tu su i Čedomir Čupić, Miša Đurković, Laslo Sekelj, Srđa Trifković i Jovan Teokarević), četiri dana kasnije, s neznatnim izmenama prepisuje novinarka *Danasa* Jasmina Lukač, donedavna članica Upravnog odbora NUNS-a, i objavljuje ga pod naslovom „Premijer i predsednik u jagmi za 'glavnog' kontrolora“.⁸¹

Iste fraze koje je o svom opredeljenju protiv kriminala upotrebljavao u vezi sa Đinđićem, samo zbog činjenice što ovaj nije gajio neprijateljske odnose sa Đukanovićem, kao što će to činiti Koštunica ili Tadić, Nebojša Medojević, kao član predsedništva Demokratskog fronta, još jedne izlišne političke tvorevine koja nije urodila plodom u svom cilju da sa vlasti sruši Demokratsku partiju socijalista (DPS), koristi i dvanaest godina kasnije u vezi sa Vučićem i Dačićem, kada isplaćuje svrhu političko-profitnih organizacija kao što su MANS, OCCRP, CINS, BIRN i sličnih, koje su tu da na usluzi dostave političarima zaključke svojih manipulativnih istraživanja, da bi ovi zatim rekli sve ono što iz podteksta samo čeka da izbije napolje. Tako 14. avgusta 2013, čovek koji je zajedno s Kneževićem 2009. godine optuživao Stanka Subotića i Mila Đukanovića da su preko Sretena Jocića naručili ubistvo urednika hrvatskog *Nacionala* Ivo Pukanića, sada za *Vijesti* tvrdi da su Vučić i Dačić pod Šarićevom kontrolom, da su pod uticajem mafi-

Gori i Srbiji su Milo Đukanović i Zoran Đinđić. Oni su skloni pravljenju dilova i sledeći dil koji će napraviti biće sažet u referendumsko pitanje: da li ste za to da vladamo narednih 50 godina?“ („Medo, junak naših dana“, *E-novine*, 20. mart 2010. (<http://www.e-novine.com/region/region-licnosti/35914-Medo-junak-naih-dana.html>; pristupljeno 19. jula 2015).

⁸¹ Godinu dana kasnije, kandidat za predsednika Srbije Vojislav Koštunica takođe će, kao i godinu dana ranije Medojević, koristiti označitelj Kolumbija, što Zoran Đinđić na sledeći način komentariše: „Ako jedan ozbiljan predsednički kandidat, već u svom prvom nastupu kada objavljuje svoju predsedničku kandidaturu kaže dve velike stvari – da je Srbija balkanska Kolumbija i da je mafija u njoj zavladała, da se vrši rasprodaja i da je potrebno uvesti vanredne mere da bi se to stanje suzbilo, onda neko ko sa strane to gleda razmišlja da li da uđe i u nju investira. Naravno da će biti uplašen i šokiran i naravno da mu to neće pasti na pamet“ (Đinđić, *Z., Jedna srpska vizija*, Ateneum, Beograd, 2004, str. 158). Trinaest godina kasnije, 4. decembra 2015. godine, isti motiv oživeće kulturni radnik Kokan Mladenović, tvrdeći na tribini pozorišnog festivala u Subotici, koji nikakve veze nema s politikom, kako je u Srbiji na snazi „totalitarizam latinoameričkog tipa“.

⁷⁹ „Subotić: Nisam švercovao cigarete“, *B92*, 26. jun 2007. (http://www.b92.net/info/vesti/index.php?yyyy=2007&mm=06&dd=26&nav_id=252762, pristupljeno 19. jula 2015).

⁸⁰ Krajem 2000. godine, kada njegov saradnik u listu *Identitet* Aleksandar Tijanić to već uveliko čini, Medojević piše ono što Florijan Biber insinuirao petnaest godina posle njega, u tekstu u kojem se koristi motivom makijavelizma i gde je praktično samo jedno ime, tj. jedan označitelj zamenjen drugim – Đinđić sa Vučićem – a sve ostalo isto: „Dva najopasnija političara u Crnoj

je i da pripadaju nečemu što je nazvao „balkanskom konfederacijom organizovanog kriminala“ (sročeno kao svojevršni označiteljski target organizacije OCCRP), koja želi da zaustavi EU i NATO integracije, a na čijem je čelu – ponovo Stanko Subotić.⁸² Argumenti su mu sledeći: Šarić je ucenio Dačića (nije Šarić nego Milović, pod instrukcijama Rakića); skidanje Subotića s Interpolove poternice (opet fingirane od istih lica, uz Ivanića); Vučić još juna najavljivao hapšenje Šarića, ali to nikako da se desi (period kada Milović pokušava da se spasi od odgovornosti i drži u zabludi Vučića). S druge strane, Medojević predvidljivo hvali napore Miodraga Rakića, Snežane Malović i Borisa Tadića. Samo dan ranije, na svom Tviter nalogu piše da je Vučić unutrašnjepolitičko pitanje Crne Gore sve dok su mu „strateški partneri Milo Đukanović i Stanko Subotić“, čime opravdava čitavu kampanju koja se iz Crne Gore vodi protiv srpskog premijera, isto kao i nekada protiv Zorana Đinđića – u ime borbe protiv mafije i kriminala – i jasno izražava uslove pod kojima bi se ta kampanja mogla prekinuti (kada bi Vučić počeo da se ponša kao Tadić).

Devet meseci kasnije, 14. maja 2014, na dan kada su u Srbiji već u pet gradova (Valjevo, Šabac, Loznica, Čačak i Zaječar) i u četrnaest opština (Osečina, Koceljeva, Lajkovac, Ub, Ljig, Gornji Milanovac, Mali Zvornik, Požega, Vladimirci, Kosjerić i Obrenovac) na snazi vanredne situacije proglašene zbog poplava, Medojević, još jedan iz grupe pojedinaca koji društvene mreže smatraju svojim privatnim divljim zapadom, a ne zakonski regulisanim sredstvom javnog informisanja, tvituje poruku bizarne sadržine: „Pazite sta želite, možda vam se željje i ostvare – Beograd na vodi“. Kada je od srpskih medija i zvaničnika stiglo negodovanje zbog ovakvog natpisa jednog crnogorskog političara, lider Pokreta za promjene pravdao se da u vreme kada ju je sastavio nije znao za tragične razmere poplava i pritom još slagao javnost da je poruka nastala dan ranije, bez obzira na to što njegov tvit dokumentuje suprotno. Očekivano, Medojević je pokušao da se odbrani i zameni teze, osuđujući „prljavu kampanju režima u Podgorici“ protiv njega, „koja ima za cilj da tešku tragediju građana Srbije zloupotrebi u dnevopolitičke svrhe“ i optužujući tako Vladu Crne Gore za ono što je upravo sam učinio.⁸³

⁸² „Medojević: Vučić i Dačić su pod Šarićevom kontrolom“, *Vijesti*, 15. avgust 2013.

⁸³ „Medojević: Kampanja režima u Podgorici i nekih medija iz Beograda“, *Vijesti*, 18. maj 2014.

Međutim, koliko god takva ili poruka s društvene mreže dramske spisateljice Biljane Srbijanović, bivše supruge francuskog ambasadora Gabrijela Kelera, koja je u to vreme pozvala ljude da „doplivaju“ na promociju knjige *Paradajz* svoga poznanika, bila neukusna i neprimerena situaciji stradanja i ljudskoj patnji koja je na delu, povod za Medojevićevu poruku, za razliku od poruke Srbijanovićeve, ima znatno ozbiljniju pozadinu od prostog ruganja problemima s kojima se suočava Vlada Srbije, a koji se zarad izražavanja čiste pakosti ne mogu doživeti i kao problemi građana sopstvene države (iako Srbijanovićeva preovlađujuće ne obitava u Srbiji). Zbog toga smisao njegove poruke prevazilazi metonimičnu „dosetku“ spajanja smrtno opasne bujice vode koja plavi trećinu teritorije Srbije sa asocijacijom bliskom plavljenju Beograda u nazivu kapitalnog regionalnog projekta koji promovira premijer i Vlada Srbije, te time ujedno njegovog priželjkivanog neuspaha (poplaviti, potopiti = uništiti, upropastiti) – i zapravo „gađa“ njegovog glavnog investitora, kompaniju poreklom iz Ujedinjenih Arapskih Emirata (UAE). Zašto? Zato što je tek to označiteljska konekcija do Mila Đukanovića (Medojevićeve stalne mete) i Crne Gore, tj. kompanija koje su preko lica povezanih s prestolonaslednikom Abu Dabija šejkom Muhamedom bin Zajedom i njegovim savetnikom Mohamedom Dahlanom izvršila značajna ulaganja i u toj zemlji, a potom i navodni dokaz za udružene kriminalne poslove dvojice premijera s „tamo nekim Arapima“.⁸⁴

⁸⁴ U listu *Danas*, „građanske“ provenijencije, 13. avgusta 2015. godine pojavila se kolumna članice NUNSA Natalije Dević, spisateljice i intelektualnog snoba bliskog Demokratskoj stranci, pod nazivom „Stranci u Beogradu“, koju je deo javnosti i medija, uključujući i novinska udruženja, ocenio kao rasističku i ksenofobičnu. Tri dana kasnije, usledilo je i izvinjenje kako redakcije lista, tako i autorke, čija je kolumna nakon toga ukinuta, a sporni tekst obrisao s portala. Premda su se negodovanja pre svega ticala njenog stava prema migrantima iz Sirije koji prolaze kroz Srbiju, Natalija Dević je u poslednjem pasusu svog teksta označila jednu drugu grupu došljaka, koja joj zapravo predstavlja istinski izvor frustracija: „Mladići, momci, muškarci srednjih godina, svetlih i tamnijih lica, crnih kovrdžavih kosa, obučeni dobro, koji neprekidno govore u mobilne telefone nekim čudnim srpskim ili svojim jezicima, i hodaju u grupama, razmili su se Beogradom. Starijih nema. Novca imaju. Sede po viračarskim kafićima. Jedu i piju. Troše, bučni su, deca trče između stolova. Roditelji ih ne opominju. Samo zagledaju nas. Je li im je to običaj? Ne znam. Jesu li to jadni migranti koji jedva čekaju da nastave svoj put ka EU?“ Da je autorka,

Služba za odnose s javnošću Vlade Crne Gore objavila je 17. novembra 2015. godine da će protiv Nebojše Medojevića biti podneta krivična prijava zbog lažnog prijavljivanja, a povodom izjava da je crnogorski premijer Milo Đukanović povezan s krijumčarenjem oružja terorističkim organizacijama, s naglaskom da su „lični kontakti Đukanovića sa jednim od ključnih ljudi Hamasa Mohamedom Dahlanom, veoma opasni i da ugrožavaju interese Crne Gore i njen međunarodni kredibilitet“, da bi *Kurir* u Srbiji istog dana objavio prilog pod naslovom „Đukanović preko Dahlana švercuje terorističkim oružjem“. ⁸⁵ Povod za ovakvu optužbu ⁸⁶ Medojević je dobio ukrštanjem dva motiva: terorističkih napada koji su se desili u Parizu četiri dana ranije, 13. novembra; i vesti o hapšenju Podgoričanina Vlatka Vučelića, u čijim je kolima na putu za Pariz nemačka policija pronašla osam kalašnjikova, dve ručne bombe, 200 grama TNT eksploziva i pištolj. Tema je lansirana u *Vijestima* pod naslovom „Crnogorac koji je prošle nede-

koja se u međuvremenu preorijentisala u humanistkinju, aludirala upravo na one investitore „Arape koje je doveo Vučić“ svedoči i sadržaj njene Twitter poruke postavljene neposredno nakon objavljivanja teksta i pre nego što će ugasiti svoj nalog na toj društvenoj mreži: „Nosim im hranu. Sredstva za higijenu. Kao svim pravim izbeglicama u ovoj zemlji do sada. Možete mi se pridružiti. Danas pomažem pravim migrantima. Ceo dan. Za one koje je vlast uvezla i zarađuje od njih i dalje nam duguju odgovor ko su.“ Njen tekst, zakamufli-ran atributima rasizma i ksenofobije, primarno je, dakle, nosio političku, antivučičevsku poruku, zbog čega je i bio odobren od strane redakcije koja se zatim posula pepelom.

85 „Krivična prijava protiv Medojevića zbog tvrdnje o povezanosti Đukanovića sa krijumčarima oružja“, *Vijesti*, 17. novembar 2015.

86 Reč je o izjavi Nebojše Medojevića od 15. novembra 2015, koji je i član skupštinskog Odbora za bezbjednost, sa glavnom tezom da je Crna Gora „postala važna tačka na svjetskoj mapi organizovanog kriminala i terorizma“ i „sigurna destinacija za sklapanje raznih globalnih kriminalnih dilova“. „Akcija bavorske policije koja je uhapsila crnogorskog državljanina u autu sa PG tablicama koji je trebao da dopremi oružje i eksploziv u Pariz, samo nekoliko dana prije stravičnog terorističkog napada, ukazuje na kontinuitet djelovanja crnogorske mafije, koja uz pomoć vrha režima i korumpiranih djelova bezbjednosnih službi postaje važan segment podrške terorizmu u svijetu. [...] Šverc oružja preko Crne Gore je još jedan od kriminalnih švercerskih poslova pod okriljem vrha režima“ („Medojević: Režim u Crnoj Gori uključen u šverc oružja i terorizam“, *Vijesti*, 15. novembar 2015).

lje uhapšen u Nemačkoj povezan sa napadom u Parizu“ samo dan posle terorističkih napada, da bi je potom u Srbiji preuzeli tabloidi *Blic* i *Kurir*, kao i ruski portal *Sputnjik*, bez obzira na to što hapšenje datira od 5. novembra i što je pet dana posle toga iz nemačkog Interpola stigao dopis na adresu crnogorskih kolega u kojem se ističe da se slučaj tretira kao pojedinačan, da je na osnovu satelitske navigacije u vozilu utvrđeno da je Vučelić više puta putovao u Pariz, da je oružje bilo sakriveno na profesionalan način i da sve ukazuje na to da se radi o krijumčaru oružja, a ne o teroristi. ⁸⁷ Definitivne potvrde da državljanin Crne Gore nije umешan u terorističke napade u Parizu stigle su još jednom od Interpola Nemačke, a zatim i Francuske, 14. odnosno 16. novembra, dok je Medojević na talasu medijskih podvala optužbe na račun Đukanovića izneo 15. novembra, dakle, kada je to već bilo evidentno.

Devet dana ranije, povodom nasilja izgnanika na crnogorskim protestima Demokratskog fronta, čiji je Medojević jedan od lidera, na Fejsbuk stranici organizatora protesta „Sloboda traži ljude“ nekadašnji saradnik „zemunskog klana“ u listu *Identitet* i kriminalizator Zorana Đinđića, sada napada Đukanovića, bliskog prijatelja pokojnog srpskog premijera, tako što ga optužuje da je angažovao pripadnike nekadašnje JSO (čiji su neposredni izvršioци i organizatori atentata 2003. godine u Srbiji bili njen deo) da razbiju demonstracije od 24. oktobra, i da je trebalo da deluju iz prostorija Skupštine da su protestanti uspjeli da se probiju (aluzija na Peti oktobar). ⁸⁸ Uz ilustraciju Milorada Ulemeka

87 „Njemački Interpol: Državljanin CG nema veze s napadima“, *RTCG*, 14. novembar 2015. (<http://www.rtcg.me/vijesti/drustvo/109775/njemacki-interpol-drzavljanin-cg-nema-veze-s-napadima-.html>; pristupljeno 28. novembra 2015).

88 Veoma je interesantno da je scenario o kojem ovde govori Medojević, prema režima specijalnog tužioca za organizovani kriminal Crne Gore Milivoja Katnić od 20. oktobra 2016, godinu dana kasnije preslikan kao matrica za plan lica uhapšenih pod sumnjom da su pripremali akte državnog terorizma na izbornu večer 16. oktobra 2016. u Podgorici, pod vođstvom pripadnika srpskih vojnih i paravojnih formacija Aleksandra Sinđelića i bivšeg komandanta Žandarmerije MUP-a Srbije Bratislava Dikića: „Imali su za cilj da podrže narod ispred Skupštine i uđu u tu instituciju maskirani u uniforme posebne jedinice Uprave policije da bi predstavili to kao da policija puca na okupljene građane. Ova teroristička grupa uz prolivanje nevine krvi građana je htjela da zauzme Skupštinu, zarobi premijera i komanduje Skupštinom.“ Katnić je, između ostalog, rekao i da je ovaj akt trebalo da omogućući pojedinim opozicionim

kojem salutiraju njegovi podređeni, od ovog sadržaja *Kurir* 6. novembra pravi prilog pod naslovom „NEBOJŠA MEDOJEVIĆ: Milo pripremao crvene beretke da biju narod!“, koji kombinuje s veću koja takođe stiže iz Ivanovičevih *Vijesti*, a koju u Srbiji prenosi i *NSPM* Đorđa Vukadinovića – da jedan strani medij, italijanski list *Fatto Quotidiano*, u kontekstu istih protesta poredi ponašanje premijera Turske Redžepa Tajipa Erdogana sa Milom Đukanovićem. U ovom listu se sasvim uzgred i neupitno navodi apozicija koja legitimise premijera Crne Gore kao čoveka „koji je osuđivan zbog šverca cigareta, ali nikad nije robijao jer je već bio premijer i imao diplomatski imunitet“ (*Kurir*) ili koji „nije nikada osuđen zbog milionskog šverca cigareta samo zato što je već bio premijer“ (*NSPM*), što je pak teza identična onoj koju je u Srbiji dobio zadatak da svojom knjigom širi i javnost obmanjuje tzv. istraživački novinar mreže organizacija CINS, KRİK i OCCRP, Stevan Dojčinović. Krivičnu prijavu protiv Nebojše Medojevića Vlada Crne Gore konačno je podnela 3. decembra 2015. godine.

U INOSTRANSTVU SE LAKŠE LAŽE

Na sajtu novinarske organizacije Middle East Eye, sedam meseci nakon njenog osnivanja, 15. avgusta 2014. godine, pojavljuje se tekst pod nazivom „The UAE's shadowy dealings in Serbia“ („Sumnjivi poslovi UAE sa Srbijom“), koji pokušava da dovede u vezu četiri navedena imena – Vučića, Đukanovića, Bin Zajeda i Dahlana – s nekakvim nezakonitim radnjama, upotrebom uglavnom neimenovanih izvora iz Srbije. Middle East Eye je organizacija koja blisko saraduje s Druom Salivenom, urednikom i prvim direktorom organizacije OCCRP, čiji sajt iz inostranstva treba da obezbedi razlog i pokriće za pokretanje afera u zemlji („outsourcing“) na koju se prilog odnosi. Istovremeno, strani portal uvek po pravilu podrazumeva i manju odgovornost za ono što je napisano i što se tvrdi, jer publika kojoj su ti prilozima namenjeni najčešće nema direktan uvid u zbivanja u zemlji o ko-

joj je reč, zavisi od jezika kojim je događaj prenesen, pa se tako javno mnjenje može potpuno oblikovati prema tome kako ih taj medij prikazuje. U svrhu širenja na taj način neverodostojne slike o određenoj meti, koriste se tipski sajtovi na određenom stranom jeziku, tj. za određena govorna područja, koji specijalizovano izveštavaju o nekom relativno nesusednom regionu – u ovom slučaju Balkanu, među kojima su i *Le Courier des Balkans* za frankofono i *Osservatorio Balcani e Caucaso* za italijansko područje. Ovim sajtovima i njihovim sekcijama za određenu zemlju regiona koja je u fokusu upravlja se preko međunarodnih organizacija novinara povezanih s mrežama kao što su BIRN, CINS, OCCRP, SEEMO, i koje zatim ili preko sopstvenih novinara, tzv. oficira za vezu s određenom zemljom, ili pak preko dopisnika koji su ujedno i novinari iz te zemlje, značajno sužavaju kako izbor, tako i način plasiranja vesti, gasirajući sve ono što u mediju u kojem rade u svojoj državi mogu uglavnom samo da insinuiraju.

Tako na ovim sajtovima, u sekciji Srbija, postoje čitave teme strukturirane kao supkategorije i sastavljene od grupisanih tekstova o Vučićevoj diktaturi, represiji medija, ali i o temi „Šarić“ i organizovanom kriminalu, istoimenoj knjizi Stevana Dojčinovića, „sumnjivom“ projektu „Beograd na vodi“, pokušaju linča premijera u Potočarima na koji se gleda kao na veliku Vučićevu manipulaciju preko medija koje navodno kontroliše (*Informer*) i kojima izaziva neprijateljstvo u regionu i sl., gde na mestu autora najčešće stoji oznaka anonimnih dopisnika iz Beograda. Iza takvog potpisa s jedne strane stoji grupa autora iz CINS-a, tj. OCCRP-a, okupljena oko Stevana Dojčinovića i Mirande Patručić, kao i filijala novinara kvaziistraživača i statističara sa *Cenzolovke*, a zatim i ekipa iz BIRN-a, koju predstavljaju Slobodan Georgijev i Antonela Riha, ili NUNS-a, koju predvodi Dragan Janjić, jedan od potpredsednika te parapoličke organizacije i osnivača agencije *Beta*, u koju se na mesto glavnog i odgovornog urednika vraća, posle deset godina, početkom 2016. Drugim rečima, svi ovi sajtovi obrađuju samo one teme koje na domaćem terenu kao afere protiv vlasti produkuje grupa nabrojanih pojedinaca i s njima povezanih lica, te ništa drugo osim toga, jer o njima moraju čuti strani zvaničnici i međunarodna javnost kako bi se spolja povećao pritisak na Vladu Srbije, dodatno usporila njena politika pridruživanja Evropskoj uniji, proizveo utisak u očima Zapada da se Srbija zapravo sve više približava Rusiji i polako neutralisale simpatije koje Vučić i njegova politika uživaju kod većine zapadnih lidera.

partijama i njihovim političarima da nakon toga zauzmu Skupštinu, što implicira na direktnu umešanost lidera tih partija u zločinački predefinisani scenario. Iako nije precizirao o kojim partijama se radi, osnovano se sumnja upravo na članice Demokratskog fronta, Novu srpsku demokratiju Andrije Mandića i Pokret za promjene Nebojše Medojevića, čiji su lideri odmah po gostovanju Katnića u emisiji *Načisto* na *TV Vijesti* zatražili njegovo razrešenje („Katnić: Uhapšeni htjeli da simuliraju napad policije na narod“, *Vijesti*, 20. oktobar 2016).

U ovom pak slučaju, geostrateško približavanje američkim i izraelskim militarističkim interesima kroz srpski izvoz oružja u UAE podtekst je teksta sa sajta Middle East Eye koji se pojavljuje sinhronizovano s kampanjom Georgijeva, nedeljnika *Vreme* i lica okupljenih oko bivšeg ministra privrede Saše Radulovića (Aleksandra Stevanovića i Dušana Pavlovića) u Srbiji, o navodnoj štetnosti ugovora s Etihadom i prodaje 49% udela jednog od najvećih gubitaka – JAT Ervejza. O tome da je tekst unapred bio pripremljen da bude tačno tada pušten, svedoči činjenica da je dan pre nego što je objavljen Vlada Srbije sazvala konferenciju za novinare na kojoj je oborila tvrdnje iz BIRN-ovog teksta i pokazala da dokument koji je analiziran ne odgovara sadržaju finalne verzije tog ugovora, a da pritom autor ni najmanje ne vodi računa o tome, potpuno ignoriše saznanja koja su se u međuvremenu pojavila, ne koriguje tekst i objavljuje ga s ciljem da se međunarodna javnost i dalje obmanjuje izjavama poput onih koje daje član pokreta „Dosta je bilo“ Dušan Pavlović. U tekstu se Aleksandar Vučić, zbog svoje izjave od 20. jula 1995. godine za skupštinskom govornicom, koja je u suštini postala mnogo poznatija otkako je devetnaest godina nakon toga stupio na mesto premijera, opisuje kao čovek koji je prethodno bio poznat „po svojoj zajedljivoj mržnji prema muslimanima“,⁸⁹ a kao jedan od ekspertskih sa-

89 Gostujući u emisiji *Pressing* na antivladinoj *TV N1*, Aleksandar Vučić je 4. novembra 2015. godine rekao da je njegova tadašnja izjava izvučena iz konteksta i to iz priloga Sonje Đurić, novinarku *RTS-a*, u vreme kampanje koju je Slobodan Milošević vodio protiv Srpske radikalne stranke, čiji je generalni sekretar tada bio dvadesetpetogodišnji Vučić. Ovaj detalj izvučen je zatim kao najbitnija stvar u celoj emisiji, da bi prilog na sajtu *N1* bio nazvan „Vučić: Poziv na ubijanje 100 Bošnjaka izvučen iz konteksta“ i zvučao apsurdno. Dvadesetak dana kasnije, 27. novembra, isti medij nastavlja kampanju protiv aktuelnog premijera Srbije i u prilogu pod nazivom „Vučić izvučen iz konteksta? Pročitajte stenogram“ objavljuje govor iz Skupštine Srbije iz kojeg se jasno vidi da Vučić objašnjava smisao reči koje je zapravo bio uputio Vojislav Šešelj, te da sporna izjava nije nikakav „poziv na ubistvo“, nego pretnja NATO savezu koji bombarduje položaje u Republici Srpskoj: „Kada su avioni NATO pakta bombardovali srpske položaje u Republici Srpskoj, kada je bilo civilnih žrtava na Jahorini, kada je bilo civilnih žrtava u okolini Bihaća, kada je srpska nejača ginula samo zato što su srpska, a ne muslimanska i hrvatska, [...] tada je Vojislav Šešelj rekao da je jedini izlaz Srbima da pohvataju ili pripadnike UNPROFOR-a ili da zarobljenike uhvate, pa da uce- ne međunarodnu zajednicu, pa vi bombardujte, ubijte

govornika pominje se izvesni Vladimir Pečić, opisan kao „srpski novinar i analitičar“, iako pretraga na internetu ili u Ebart arhivi štampanih medija ne daje nikakve rezultate o takvom licu do pojavljivanja ovog teksta, izuzev kada je reč o frilens novinaru koji piše članke vezane za tržište piva. Prema neimenovanom izvoru iz Srbije, Mohamed Dahlan se prikazuje kao kriminalac koji je u Crnoj Gori dobio državljanstvo kako bi oprao pronevereni palestinski novac, za šta ga inače optužuje njegov politički rival i aktuelni predsednik Palestine Mahmud Abas, dok istovremeno od predsednika Srbije Tomislava Nikolića dobija Orden za doprinos mirnoj saradnji i prijateljskim odnosima između Srbije i UAE. Samim tim, uz malu konceptualnu pomoć Pavlovića i Georgijeva, to je više nego dovoljno da se u uvodnom delu teksta investicije iz UAE u Srbiju okarakterišu kao „koruptivne“.

Upotreba izmišljenog identiteta u svojstvu izvora izvedena je i 30. oktobra 2016. godine u proruskim krugovima koji deluju u Republici Srpskoj, s idejom da se skrene s fokusa činjenica da je crnogorsko tužilaštvo otkrilo da su dvojica ruskih državljanina bili među nalogodavcima terorističkog napada planiranog u Podgorici na izbornu noć 16. oktobra 2016. godine, kao i da je premijer Vučić 24. oktobra u Vladi Srbije takođe potvrdio da je u pripremanama za taj scenario bilo elemenata inostranosti. Tog dana se na ruskim i proruskim sajtovima u čitavom regionu pojavljuju tekstovi koji optužuju Vladimira Popovića, kao označiteljsku sponu crnogorskog i srpskog premijera, da po nalogu ove dvojice vodi kampanju protiv predsednika Republike Srpske Milorada Dodika i njegovog prijatelja i političkog istomišljenika rusofila Emira Kusturice. Atribut moći da je, zbog navedenog, „jedan od političkih tehnologa na Balkanu“, u svim ovim priložima Popović dobija u citatima izvesnog Sergeja Milovanovića, „analitičara iz Banjaluke“, za kojeg do tada niko nikada nije čuo.⁹⁰ Vrlo brzo je utvrđeno da takav i ne po-

jednog Srbina, mi ćemo stotinu muslimana, pa da vidimo sme li međunarodna zajednica ili bilo ko drugi da udari na srpske položaje, može li se tako ponašati sa srpskim narodom.“ U uverenju da ovim prilogom dokazuje suprotno od onoga što je Vučić odgovorio u *Pressingu*, *N1* je sebi učinio medvedu uslugu i demonstrirao dve stvari – da je sporna izjava u formi u kojoj se danas koristi i čemu služi dakako potpuno izvučena iz konteksta, kao i to koliko je antivučičevska kampanja, koja je u samom središtu uređivačke politike ove televizije, opsesivna i ovim kao takva sasvim ogoljena. **90** „Vladimir Beba Popović – Jedan od političkih tehnologa na Balkanu“, *SRNA*, 30. oktobar 2016.

stoji, a da je identitet „Sergej Milovanović“ korišćen i ranije u slučaju novorođenčeta koje se u Kliničkom centru Banjaluka rodilo u 1.05 sati po ponoći 1. januara 2012. godine, i koje je predsednik Dodik, navodno, kao prvorođenu bebu u novoj godini, darivao zlatnim dukatom – ispostaviće se, u smislu simboličkog predujma, ne baš sasvim besplatno.⁹¹ Među sajtovima i medijima koji su učestvovali u ovoj podvali Dodikovog agenta za propagandu Pera Simića jesu: Srpska.ru, Iskra, Kosovo-front.ru, Princip.me, *Sputnjik*, agencija *SRNA* i konačno *Radio-televizija Republike Srpske*.

VUČIĆU ZA GODIŠNJICU ATENTATA

Tekst sa Middle East Eyea, šest dana kasnije, 21. avgusta, preveden na srpski jezik najpre objavljuje divlji sajt Teleprompter, koji je zapravo blog Danila Redžepovića, lica koje je u to vreme u bliskoj vezi s predsednikom Demokratske stranke Bojanom Pajtićem, i koji je zakamufliran opisom „društveno-politički online magazin obojen humorom i sarkazmom“ kao lažni medij, s obzirom na to da nije ni prijavljen u Registru medija, neko vreme finansiran od strane tajkuna Tomislava Đorđevića, a paralelno s tim i Miroslava Miškovića, koji to čini do dana današnjeg. Po značenju, naziv ovog sajta najpre metaforično, a zatim i metonimično začuđujuće razotkriva čitavu njegovu funkciju. Teleprompter kao pojam odnosi se na profesionalnu spravu koja služi voditeljima-spikerima da s nje čitaju automatizovan tekst, odnosno sadržaj koji je unapred pripremljen i koji je pre toga neko drugi utvrdio, a realizuje se pomoću talona skopčanog za kameru, koji sistemom ogledala vidi samo spiker koji u nju gleda, čime se proizvodi utisak direktnog obraćanja gledaocima.

Druga reč, ili sinonim, za spravu teleprompter jeste idiot, kako zbog svoje priručne funkcije, tako i zbog toga što je sistem ogledala koji prelama emiter sasvim jednostavan i podrazumeva optiku ravnih ogledala, što zaokružuje metaforu. Umesto da konzumenti sajta prozru u principu sasvim jednostavnu serijalnost i jednoobraznost na kojoj počivaju svi prilozima sa ovog sajta, oni se ponašaju kao i loš spiker, koji zaboravlja da, bez obzira na to što iščitava tekst, mora da se što je više moguće pretvara da on ne postoji i da se ponaša kao da govori iz svoje glave, a ne iz „glave“ idiota; u protivnom, značenjska perspektiva se obrće (metonimira) i spiker za-

čas postaje telo kojim u stvari vlada sprava – tj. „idiot“ u punom smislu te reči. Razlog zbog kojeg konzumenti ovog sajta postaju veći idioti od samog emitera leži u tome što je vezivno tkivo koje se ovde upotrebljava kao sredstvo manipulisanja zapravo čista pakost, kivnost, bezobrazluk i zla namera, ustremljena gotovo isključivo ka Aleksandru Vučiću, s kojom se čitaoci identifikuju tako snažno i neposredno, da se svaki drugi kontekst spram naslade koju to pruža čini nebitnim i bezvrednim.

Kao simbolički poklon premijeru Vučiću od Bojana Pajtića, 12. marta 2015. godine, na godišnjicu atentata na Zorana Đinđića, nekadašnjeg predsednika njegove stranke, na ovom sajtu je osvanuo kvazitekst „EKSKLUZIVNO: Vučićev sin se bahati u najskupljim beogradskim klubovima!“, kao svojevrsna eksproprijacija motiva iz afere „River“, koju je osmislio Rodoljub Milović. Na činjenicu da je Danilo Vučić zatečen na splavu „River“ u kasnim večernjim satima, Redžepović kalemi sledeće improvizacije: „zoru dočekuje u alkoholisanom stanju“, „često se bahati po beogradskim splavovima i klubovima“, „opijanje deo porodične tradicije“, „zajedničkog noćnog kupanja u bazenu“, „svake noći troši hiljade evra na piće“ i „na tim noćnim provodima učestvuju samo mlade osobe muškog pola“. U prilogu se iznosi i notorna neistina, koja protivreči sadržaju teksta objavljenog u *Politici*, a koji Redžepović istovremeno koristi – da „ni nakon skoro godinu dana od incidenta na splavu ‘River’, MUP nije uhvatio Stojkovićevog napadača“.⁹²

Zbog toga što je tekst opremljen fotografijama u kojima je povređeno pravo maloletnog lica i krši Zakon o javnom informisanju i medijima, Ministarstvo kulture i informisanja pokrenulo je protiv Redžepovića prekršajni postupak, a kada su i novinarska udruženja osudila ovakav potez Telepromptera, Redžepović ih je sve zajedno optužio da podržavaju maloletničko alkoholisanje, dakle, istim stilom kojim danas odgovaraju Pajtić ili Živković kada pokušavaju da sastave neku političku izjavu. Četrnaestog juna 2015. godine događa se nešto posve neuobičajeno za redovne konzumente ovog sajta: Redžepović prenosi sasvim protokolarnu *Tanjugovu* vest bez ijedne izmene, gasiranja, bez pakosti, kivnosti, bezobrazluka, zle namere, pa čak ni „humora i satire“ koji stoje u opisu sajta – jedini upliv urednika tiče se naslova: „KOLIKO JE VUČIĆ ULOŽIO I ZAPOSLEO? Mišković ulaže 400 miliona evra i zapošljava 10.000 ljudi“. Da li se i ovo guta sa istom lakoćom „idiot“ kao i ono od čega upadljivo odudara?

⁹¹ „Predsjednik Dodik darivao zlatnik prvorođenoj bebi“, *SRNA*, 1. januar 2012.

⁹² „Tuča na splavu umalo srušila Vučićevu vladu“, *Politika*, 2. jun 2014.

Ovakav vid napada na premijera nikada ranije nije zabeležen, pa čak ni u vreme vlasti Zorana Đinđića. „Za razliku od nekih drugih političkih lidera, Đinđiću ništa nije 'prišivano' u vezi sa njegovim porodičnim životom. Njegova supruga nije imala ni političkih, ni poslovnih ambicija, deca su bila isuviše mala da bi vodila samostalan život. Nije bilo ni glasina o uzajamnom neverstvu ili mračnoj prošlosti. Kad sada pažljivo pogledamo lične 'slabosti' istaknutih političara u Srbiji, lako ćemo otkriti da su glasnice o porodičnim neprilikama Slobodana Miloševića mogle da imaju mnogo jače dejstvo nego što su imale. Zamislimo samo da je Zoran Đinđić živeo u takvim porodičnim odnosima kao Slobodan Milošević. Da li bi u tom slučaju cela priča o njemu kao 'nemačkom' čoveku uopšte bila potrebna?“, pita se u svojoj knjizi Čurgus.⁹³ Ono što je autor *Hajke* verovao da je nepotrebno kada je Đinđić u pitanju, za Vučića, „najboljeg štrebera nemačke kancelarke Angele Merkel“, sa apsolutnom većinom u parlamentu, biće i te kako dobrodošlo. Bojan Pajtić time je pomerio lestvicu na nivo koji pre njega niko nije dosegao.

SNOVI O NOVOM ZEMUNSKOM KLANU

Prevodom teksta sa sajta Middle East Eye, koji je Redžepović nazvao nezavisnim arapskim medijem, dan kasnije, 22. avgusta, poslužiće se crnogorski *Monitor*, koji je jedna od tri zvanične filijale OCCRP-a (*Vijesti* sa Željkom Ivanovićem predstavljaju nezvaničnu) i prepričati ga uz naslov „Ulaganja Ujedinjenih Arapskih Emirata u Srbiju i Crnu Goru: Bliska lična prijateljstva“. Dva dana kasnije, originalni tekst s engleskog nimalo slučajno prevodi i portal *Al Jazeera Balkans*, podružnica za Balkan poznate medijske korporacije Al Jazeera, čiji su osnivači iz Katara, emirata koji je rival Ujedinjenim Arapskim Emiratima, kako u pogledu saveznika na Bliskom istoku (jedni su bliski Turskoj i delimično Iranu, dok drugi pretežno saraduju sa Saudijskom Arabijom), tako i na polju investicija koje pokušavaju da obezbede na Balkanu, gde su se UAE zavidno pozicionirali u Crnoj Gori i Srbiji preko Muhameda bin Zajeda i time pretekli Katar, koji pokušava da oslabi njihov uticaj u ove dve države i tržišno zaposedne prostor Bosne i Hercegovine. Kolumnista *Al Jazeera Balkans* do novembra 2014. godine i pomoćnik glavnog urednika *E-novine* Marko Ma-

tić govori o promenama u uređivačkoj politici ovog medija s obzirom na aktuelnost investicija UAE u Srbiji: „Od kada je krenula priča o 'Beogradu na vodi' i Etihadu (tokom Vučićevih susreta sa princom Bin Zajedom) primetio sam da je Al Jazeera počela forsirano da angažuje Ratka Femića za glavne teme koje se tiču Srbije, dok su meni u tom periodu uglavnom dodeljivane neke drugorazredne, što je bitno odudaralo od ranije uređivačke prakse. Femić je, na primer, u maju i junu 2014, tokom poplava napisao, čini mi se devet tekstova, dok autori saradnici sajta uobičajeno pišu po dva teksta mesečno. Oni su znali, i to se u mojim tekstovima jasno videlo, da ja neću na silu da kritikujem Vučića i da prema njegovoj političkoj agendi imam blagonaklon stav, dok je Femić bio spreman da radi sve suprotno. Otuda i ne čudi što su, kada su došli u situaciju da biraju između njega i mene, izabrali njega.“

Za to vreme Ratko Femić – novinar koji, baš kao i antivladine strukture iz Crne Gore, godinama radi na političkim parainterpretacijama akcija „Mreža“ i „Balkanski ratnik“ i koji, pored Tamare Marković Subote, Vuka Z. Cvijića, Miloša Vasića i Stevana Dojčinovića, predstavlja jednog od nekolicine po srpsko novinarstvo najpogubnijih novinara, na koje direktan uticaj imaju Tužilaštvo i policija – postaje udarna pesnica *Al Jazeera Balkans* za Srbiju i oličava kaznu koju ovaj katarski medij sprovodi nad srpskom vlašću zbog saradnje sa UAE, aktualizacijom svih mogućih afera koje se fabrikuju protiv Vučića, s posebnim akcentom na cenzuru i kriminalne motive. Femić, koji je svojim privatnim i profesionalnim angažmanom pomagao Dojčinoviću u stvaranju i promociji knjige *Šarić*, koristi prostor na *Al Jazeera* radi sukobljavanja s tadašnjim kolumnistom Matićem i optužuje ga da „umiva Šarićeve poslove“ samo zbog toga što je u svom tekstu objavljenom na *E-novinama* uputio kritiku Dojčinoviću i pokazao nedostatke, nedоследnosti i očitu tendencioznost i instruiranost kojom je ta knjiga pisana.⁹⁴ Matiću se, međutim, na *Al Jazeera* ne dozvoljava da odgovori Femiću, a ubrzo nakon toga „zamoljen“ je i da više ne piše za taj sajt. Posle tretmana na *E-novinama*, kada je nastavio da napada i omalovažava Matića i redakciju tog portala, Ratko Femić, još jedan od članova Izvršnog odbora NUNS-a, koji je u javnosti, pored generalnog sekretara tog tela Svevozara Rakovića, poznat po vulgarnostima koje

93 Čurgus-Kazimir, V., *Hajka – Analiza medijskih napada na Vladu Zorana Đinđića*, Evropski centar za toleranciju, Beograd, 2009, str. 165.

94 „Kokainske laži iz Mikijeve fioke“, *E-novine*, 30. oktobar 2014. (<http://www.e-novine.com/srbija/srbija-tema/111534-Kokainske-lai-Mikijeve-fioke.html>; pristupljeno 23. jula 2015).

piše na društvenim mrežama, upućuje najprije zemlje uvrede glavnom i odgovornom uredniku tog portala Petru Lukoviću, nazivajući ga izdajnikom i plaćenikom Stanka Subotića. Ovaj nekadašnji zaposlenik tabloida *Alo!*, blizak krugu novinara oko CINS-a i autor teksta pod naslovom „Cenzura i(li) tabloidizacija države“, iz *Novog magazina* Nadežde Gaće, zajedno sa svojim urednikom Vojislavom Tufegdžićem, početkom 2015. godine prelazi da radi za srpsko izdanje nedeljnika *Newsweek* u vlasništvu Adria Media Grupe, na čijem je čelu Aleksandar Rodić, direktor još jednog tabloida – *Kurir*.

Istom zamennom teza, da se tekстом tobože štiti i abolira Darko Šarić, a ne ističu upravo protivzakonite radnje Saše Ivanića iz Tužilaštva za organizovani kriminal i Rodoljuba Milovića iz Kriminalističke policije, novinari-ateatori *Blica* početkom aprila 2015. godine okarakterisali su sajt medijske mreže Antidot i dosije koji su Marko Matić i njegov istraživački tim napisali za taj sajt o političkoj sprezi pravosuđa i medija nasledenoj iz vremena vlasti Vojislava Koštunice i Borisa Tadića. Preko tog teksta napadnut je dalje analitičar medija Stanko Crnobrnja, jedan od rukovodilaca tog sajta, koji je u to vreme u trci za mesto prvog čoveka Javnog servisa, pa nastaju naslovi: „Kandidat za direktora RTS vodi sajt koji brani Šarića za račun ljudi iz senke“, „Šarićevi ljudi stavili metu na glavu tužioca“, „Šarićevci bliski Canetu i Bebi zameću tragove“, što prenose i podgoričke *Vijesti*. Progresija označenog u naslovima je očigledna: Antidot se najpre naziva „sajtom koji brani Šarića“, da bi se s te odrednice kvazieduktivno prešlo na međutermin „Šarićevi ljudi“, a zatim i sasvim vulgarno, do specifične etikete kojom treba sve da se kaže – „šarićevci“. Tragom takvog izvrtanja stvari, u jednom od tekstova oglašava se i tužilac za ratne zločine Vladimir Vukčević, isti onaj koji samog sebe tumači u serijalu Slavije Lekića *Pad haških begunaca*, namenjenom aboliciji upravo onoga o čemu je naširoko pisao Marko Matić. Vukčević, još jedan „osmi putnik“ Tadićevog režima u izvršnoj vlasti Aleksandra Vučića, za tu priliku daje više nego simptomatičnu izjavu: „Sporni tekstovi doprinose atmosferi linča. Okrivljeni preko tih tekstova šalju najgore poruke mržnje. Zato sada bivši pripadnici JSO ponovo pozivaju na oružje. Stvara se atmosfera kakva je prethodila ubistvu premijera Zorana Đinđića.“⁹⁵

Dva momenta se ističu u ovoj manipulaciji: prvo, tekstove satanizuju jedno lice i medij koji

su na Antidotu označeni kao korumpirani deo vlasti, s ciljem da se preko tekstova nalepi etiketa na osnovu koje ih niko neće shvatati ozbiljno, jer su navodno pisani da bi branili Šarića; drugo, lice koje se s razlogom oseća uplašenim zbog svojih nezakonitih dela, kako bi se odbranilo, pravi paralelu s vremenom pred atentat na Zorana Đinđića, optužuje autore tekstova sa sajta Antidot, koji ga raskrinkavaju, da su povezani s nekadašnjom JSO i pritom zagovara tezu o stvaranju novog „zemunskog klana“ – što je identično onome što je Rodoljub Milović lansirao u javnost neposredno pre njegove smene preko svog prijatelja Ljubiše Buhe Čumeta, ključnog svedoka u suđenju Đinđićevim ubicama, kako bi simbolika bila još ubedljivija. Tako samo šest dana pre smene pet načelnika policijskih uprava, 14. juna 2014, Buha u *Blicu* tvrdi da mafijaši iz „zemunskog klana“ ponovo vladaju Srbijom, da je u pitanju sedmoro ljudi iz stare postave i da hoće da ga ubiju, baš kao što su to Legija i Spasojević pokušavali krajem 2002. i početkom 2003. godine: „Neki su trenutno u politici, a okupili su i neke nove mlade. Imam dokaze za to i pokazaću ih nadležnima kada to od mene budu tražili.“⁹⁶ Na pitanje zašto hoće da ga ubiju, pravi se jasna aluzija na Šarića: „To morate da pitate neke koji su u zatvoru. Ne znam kome smetam i zbog čega. Neću sada da pričam da li su novac ubacili u legalne tokove ili se bave klasičnim kriminalom.“⁹⁷ Dva dana kasnije, u intervjuu *Kuriru* priča postepeno napreduje, ali i dalje bez ijednog konkretnog imena: „Novi klan se ne bavi ubistvima i drogom, već izvlači pare od države. Hvala bogu, nisu još toliko jaki, ali ne sme im se dozvoliti da postanu

96 „Sedmorica zemunaca osnovali novi klan“, *Blic*, 14. jun 2014.

97 Darko Šarić na sudu 15. juna, dan nakon Čumetove izjave u *Blicu*, izjavljuje sledeće: „Papajin najbolji drug je čovek koji je napravio Zemunski klan! General Papaja je Ročko Milović. Nisam se nadao da će se ta kukavica brzo sama pojaviti. To su ljudi koji vladaju deset godina preko službenih beležaka.... Napravili su od mene teroristu. Uopšte nije važno više krivično delo za koje sam optužen, već koga sam hteo da ubijem i s kim sam se viđao. Papajin najbolji drug je čovek koji je stvorio Zemunski klan i parama od otmica kupio mašine, a oni su od mene hteli da naprave nekog novog vođu Zemunskog klana. [...] Tri meseca sam ovde, a on (Milović) još nije došao da me ispita, da vidi kako sam ja to hteo da ubijem bivšeg predsednika Borisa Tadića, kako sam ugrozio državnu bezbednost i sve ono što se o meni pisalo... Tražim nezavisnu komisiju da sve to ispita“ („Šarićevo svedočenje udar na srce policije“, *Danas*, 16. jun 2014).

95 „Šarićevi ljudi stavili metu na glavu tužioca“, *Blic*, 2. april 2015.

jaki.⁹⁸ U istom intervjuu Ljubiša Buha se hvali da ga, uprkos tome što mu je ukinuto obezbeđenje koje je bio dobio još kao svedok saradnik u procesu protiv ubica premijera Đinđića, i dalje štite pripadnici UKP koje mu je dodelio Rodoljub Milović. Zašto je, dakle, tužilac Vukčević gotovo godinu dana nakon što je premijer Srbije to demantovao, ponovo u *Blicu* pokrenuo izmišljotinu o novom „zemunskom klanu“ i reaktiviranju struktura iz JSO?

Na konferenciji za novinare u Vladi Srbije povodom smene policijskih generala, 20. juna, premijer Aleksandar Vučić reći će: „Pojavila se prethodnih dana u javnosti priča o nekakvom 'zemunskom klanu'. Reč je o izmišljotini Ljubiše Buhe Čumeta. Svuda gde se to pojavilo, svuda je takvu informaciju objavio Ljubiša Buha Čume. Svuda. I medijima i političarima i svima.“ Ivana Buha, poslednja u nizu bivših supruga prvog zaštićenog svedoka, na konferenciji koju je organizovala u Medija centru godinu dana kasnije, 30. juna 2015, tvrdiće, između ostalog, da je Čume umešan u dva ubistva, Zorana Petrovića Šempe i Branislava Lainovića Dugog, iz 1998. i 2000. godine, i da je prilikom potpisivanja sporazuma o statusu svedoka saradnika 10. marta 2003, preko Milovića i nekadašnjeg specijalnog tužioca Jovana Prijića uspeo da sredi da se istraža o tim ubistvima ne pokreće. O vezi Milovića i Ljubiše Buhe dodaje da je Čume upravo preko njega dobijao informacije o narednim policijskim akcijama i hapšenjima i da je u više navrata išla sa suprugom u kabinet načelnika UKP.⁹⁹ Ona je, potvrđujući time reči Vladimira Popovića iz *Utiska nedelje*, rekla da je Milović preko Čumeta probao da organizuje predaju Darka Šarića, zbog čega ga je u više navrata slao u Crnu Goru na sastanak s Branom Mićunovićem, što je u stvari bila Milovićeva laž, koju je u to vreme plasirao i Vučiću, dok je Čumeta slao zarad pokušaja da izgadi odnose s Milom Đukanovićem. Da bi ga dodatno motivisao, Milović se Ljubiši Buhi hvali da može da sredi da Šarić dobi je pet godina zatvora, u zamenu za pet miliona evra koje bi im dao. Najzad, i Ivana Buha govori o tome da je priča o novom „zemunskom klanu“, koju je u medijima trebalo da pokrene njen suprug u nameri da se optuže pojedini funkcioneri BIA, koji u to vreme već uveliko istražuju slučaj Jelova gora, zapravo bila Milovićeva ideja.

98 „ČUME ZA KURIR: Trojica zemunaca su državni funkcioneri!“, *Kurir*, 16. jun 2014.

99 „Istina o zaštićenom svedoku Ljubiši Buhi“, *Media centar Beograd*, 30. jun 2015. (<http://www.mc.rs/istina-o-zasticenom-svedoku-ljubisi-buhi.4.html?eventId=9847>; pristupljeno 24. jula 2015).

MARKONIJEM PROTIVU DAČIĆA

Istovremeno, u dvostrukoj igri koju igra, 19. juna 2014. godine, samo dan uoči smene, Rodoljub Milović u poslednjem pokušaju očajnika sastavlja lažnu službenu belešku (i pokazuje je premijeru Vučiću), u čijem sadržaju se navodi da je direktor Bezbednosno-informativne agencije Aleksandar Đorđević preko svog advokata i još nekih lica iz BIA uzeo šest miliona evra od Darka Šarića kako bi mu se izdejstvovala oslobađajuća presuda na sudu, o čemu premijer takođe govori na konferenciji. Dnevni list *Politika* objaviće 22. jula da je BIA podnela krivičnu prijavu protiv Milovića zbog zloupotrebe službenog položaja i neovlašćenog prikupljanja ličnih podataka, jer se sumnja da je bivši načelnik UKP oktobra 2010. godine angažovao osudivanog kriminalca Milutina Markovića Putu da prati i osmatra s kim se sastaje tadašnji državni sekretar MUP-a Dragan Marković Markoni, koji je boravio u službenoj poseti Beču.¹⁰⁰ Saznanja o tome stečena su na osnovu presretnutih telefonskih razgovora između Pute, koji je u to vreme praćen od strane BIA zbog sumnje u umešanost u međunarodni kriminal i njegove bliske saradnje s Dragoslavom Kosmajcem, i Milovića koji mu daje instrukcije o praćenju i opisuje kako izgleda Markoni. Nakon obavljenog zadatka, mesec dana kasnije, u jednom beogradskom restoranu Puta se sastaje s Milovićem, referiše mu o boravku Markonija, a sastanku prisustvuje i Kosmajac, upravo osoba koju je Aleksandar Vučić na konferenciji označio kao glavnog „narkodilera“, o kojem godinama čute i policija i BIA, s kojim je, kako se ispostavlja, Milović u odličnim odnosima i kome je bio doušnik prilikom akcija zaplene droge i hvatanja dilera „Grom“ i „Grom 2“ u toku decembra 2013. godine, obaveštavajući ga kako bi se sačuvali glavni dileri.¹⁰¹

100 „BIA sumnjiči Rodoljuba Milovića“, *Politika*, 22. jul 2014.

101 „Prema Beloj knjizi o organizovanom kriminalu Ministarstva unutrašnjih poslova Srbije iz 2001. godine: 'Kosmajac je povezan sa međunarodnim krijumčarima opojne droge u Južnoj Americi, odakle organizuje transporte velikih količina kokaina za Evropu', ali se bavi i trgovinom heroinom iz Turske, Bugarske i Makedonije u Evropu. On 'sam nikada ne dolazi u kontakt sa narkoticima niti licima koja neposredno vrše navedene poslove', navodi se u izveštaju. Kosmajac je, navodno, angažovao Ljubišu Buhu i Dušana Spasojevića, bivše vođe dve najmoćnije kriminalne grupe u Srbiji – Surčinskog i Zemunskog klana. Dva bivša člana zemunske bande – Dejan Milenković Bagzi i Aleksandar

Kao što je ranije već rečeno, Stevan Dojčino-
vić, koji po objavljivanju knjige *Šarić* po mediji-
ma politizuje smenu Rodoljuba Milovića, tvrdeći
da razlozi njegove smene nisu jasni i da su veza-
ni za Šarićevo svedočenje, istovremeno na strani-
ci 239 svoje knjige piše da je Puta Miloviće-
va „operativna veza“ i da je ovaj blizak Kosmajcu,
navodeći to na osnovu teksta u *Politici*, koji je u
međuvremenu, dok je pisao knjigu, objavljen,
što još jednom otvara pitanje o razmerama lice-
merja koje je u stanju da isporuči ovaj samopro-
klamovani istraživački novinar. Zanimljivo je
da mu Puta u knjizi služi kao insinuacija krimi-
nala do Ivice Tončeva, koji je krajem devedese-
tih bio partner ovome u zajedničkoj firmi, neka-
dašnjeg savetnika za evropske integracije Ivice
Dačića, lidera Socijalističke partije Srbije i koa-
licionog partnera Borisa Tadića i Demokratske
stranke u vlasti. Da je 2010. bio praćen, Marko-
ni, koji je u međuvremenu postao zamenik di-
rektora BIA Aleksandra Đorđevića, otkrio je tek
krajem maja 2014. godine, kada je i uputio za-
htev MUP-u s pitanjem da li je Služba za speci-
jalne metode UKP preduzimala mere i radnje
prema njemu, ali je Milović to ignorisao. Među-
tim, razlozi načelnika UKP-a da prati Markonija
2010. godine i kontekst u koji Dojčino-
vić smesta Milutina Markovića Putu u svojoj knjizi nisu
nimalo kontingentni i nepovezani, što će se vide-
ti po situaciji od 19. marta 2014, kada Markoni
postaje predmet Milovićeve hajke.

Dakle, samo dan nakon predaje Darka Šarića,
a tri posle održanih vanrednih parlamentarnih
izbora, *TV B92* u vestima od 16 časova objavlju-
je da je, prema „nezvaničnim informacijama“,
u Beogradskom hotelu „Hajat“ uhapšen direktor
Inspekcije za rad, nekadašnji operativac SB-
POK-a i član kabineta ministra unutrašnjih po-
slova Ivice Dačića – Dragoljub Peurača, koji je
uhvaćen u primanju mita po prijavi firme Man
Power, od koje je tražio 15.000 evra „za doku-
menta koja je kao državni službenik bio u oba-
vezi da da“. ¹⁰² U poslednjoj rečenici te vesti uz-
gred se dodaje da je Peurača uhapšen nakon
što je ručao sa zamenikom direktora BIA Dra-
ganom Markovićem Markonijem. Već u vestima
od 18.30 sati objavljen je Markonijev demanti,
u kojem tvrdi da nije bio na ručku s Peuračom,
mada ga poznaje, ali i da se u to vreme nalazio
upravo u „Hajatu“ zbog dva odvojena sastan-

ka koja je imao s jednom novinarkom i prijate-
ljem. ¹⁰³ *Blic* objavljuje obe vesti oko 19.30 sati, u
razmaku od dva minuta; prvu, u kojoj se ume-
će rečenica o ručku, priprema Tamara Marko-
vić Subota, dok se druga prenosi s *Tanjuga*. Slič-
no kao i 2001. godine, u slučaju ubistva Momira
Gavrilovića, nastupa enigmatični vakuum me-
dijskog zatišja, ovoga puta čak od deset dana, da
bi 29. marta krenula erupcija veću da je Mar-
koni saslušan povodom ovog slučaja u policiji,
da se sumnja da je zajedno s Peuračom reketi-
rao, pored navedene, i firmu za obezbeđenje Se-
kuritas sa 50.000 evra, da je utvrđeno da je bio
u intenzivnom kontaktu s njim tog dana, da su
ih kamere snimile kako se sastaju u restoranu
„Fokača“ u hotelu „Hajat“ i, najzad, da je pao na
poligrafskom ispitivanju. ¹⁰⁴

103 „Zamenik direktora BIA demantovao da je bio na ručku sa uhapšenim Peuračom“, *Blic*, 19. mart 2014.

104 Povodom ovakvih napisa, Dragan Marković Mar-
koni izdao je 30. marta saopštenje za javnost sa slede-
ćim sadržajem: „Odgovorno tvrdim da 19. marta nisam
posetio restoran 'Fokača' u hotelu 'Hajat', ni sam, ni s
Dragoljubom Peuračom, niti s bilo kim drugim. Bio sam
u hotelu 'Hajat', ali sam boravio u restoranu 'Ti haus'.
Dok sam čekao svog prijatelja A. S. prišao mi je jedan
inspektor MUP-a koji me je pozdravio, nakon čega sam
primetio da se u hotelu nalazi još nekoliko policajaca,
među kojima je bila i jedna inspektorka, te sam stvar-
no iznenađen da pomenuti policajci nisu primetili da
nisam posetio restoran 'Fokača'. Napominjem da sam
u 'Hajat' došao otprilike pola časa pre Peurače, kojeg
sam video kada je ušao u hotel prilikom prolaska po-
red restorana 'Ti haus', gde sam sedeo sa novinarkom
B. Ž. S Peuračom sam se slučajno susreo tokom borav-
ka u hotelu i nemam nikakve veze s događajem koji se
zbio nakon čega je Peurača lišen slobode. Na poligraf-
sko testiranje pristao sam dobrovoljno. Prilikom čita-
nja pitanja koja su bila unapred spremljena, konsta-
tovao sam da su previše uopštena i da su bila sročena
na sugestivan način. Nakon izvršenog testiranja pre-
dočeno mi je da sam negativno reagovao na neka pi-
tanja, te sam u tom smislu inspektoru UKP-a predlo-
žio da se konkretizuju pitanja koja se odnose na sam
predmet izvršenja krivičnog dela, ali je nakon izvrše-
nih konsultacija s pretpostavljenim inspektor rekao da
za tim nema potrebe. Takođe, nikada nisam kupio dva
stana kod beogradske Arene. Tačno je da sam posedo-
vao dva stana (samo jedan se nalazi kod beogradske
Arene), oba kupljena na kredit kod poslovnih banaka.
U toku 2011. godine jedan od ta dva stana sam pro-
dao i kupio lokal koji izdajem jednoj poslovnoj banci.
Pored prihoda od izdavanja pomenutog lokala imam
i prihode od bavljenja pčelarstvom u rodnom mestu,
od 1996. godine“ („Marković podnosi zahtev za razre-
šenje“, *Politika*, 31. mart 2014).

Simović – svedočili su na sudu da je Kosmajac snabde-
vao drogom Surčinski klan“ (Dojčino-
vić, S., *Šarić: kako je balkanski kokainski kartel osvojio Evropu*, Samizdat,
Beograd, 2014, str. 240).

102 „Uhapšen direktor Inspekcije za rad zbog mita“,
Blic, 19. mart 2014.

Prva faza hajke je veoma koncentrovana i traje tri dana, od 29. do 31. marta, u medijima *Blic*, *Kurir*, *Informer*, *Naše novine*, *Večernje novosti* i *Telegraf*, od kojih svaki ima isti anonimni izvor iz policije, budući da raspolaže identičnim rečenicama kao i ovaj drugi s liste, iako svi oni tvrde da „ekskluzivno saznaju“ ili da su u pitanju izvori baš tog medija – sve dok Markoni nije podneo zahtev za razrešenje, kako ne bi bio optuživan da sa mesta zamenika direktora BIA utiče na istragu o Peurači. Tako *Kurir* udarnog dana, 30. marta 2014, objavljuje čak pet tekstova protiv Markonija, dok Peurača polako pada u drugi plan, s obzirom na to da se bezmalo svi naslovi odnose na zamenika direktora BIA, koji se sada optužuje za sve što se pripisuje i direktoru Inspekcije za rad, pa čak i za to da je ovaj radio po njegovom nalogu: da je primio kovertu sa 50.000 evra, kao i da je „prljavim parama kupio dva stana od 520.000 evra“.¹⁰⁵ U *Blicu* pak kampanju vodi novinarka Ivana Jasnica Mastilović, poznata po bliskim vezama s Demokratskom strankom i ulozu koju je imala tokom prljave predizborne kampanje koju je ovaj list 2012. i 2014. godine vodio protiv Tomislava Nikolića.¹⁰⁶ U *Novom magazinu*, 3. aprila, u drugom

delu nešto razvodnjenije kampanje koja dolazi iz istih medija, Vojislav Tufegdžić, već pomenuti zaštitnik Ratka Femića, realizuje tekst „Potraga za partijskim novcem“, u kojem skuplja sve tabloidne sadržaje iz prve etape koje je Milović preko svoje sekretarice, partnerke i nekadašnje novinark Marije Nenić prosledio medijima, te rezonuje upravo tragom želja načelnika UKP: Markonija prikazuje kao kadar SPS-a, čijeg lidera Dačića smešta u isti kontekst s Rodoljubom Radulovićem („Mišom Bananom“), dok novac koji je, navodno, reketom izvlačio Markoni treba da posluži stranci i kriminalcima okupljenim oko Šarića.

Dragan Marković Markoni razrešen je početkom aprila, ali je ostao da radi u Bezbednosno-informativnoj agenciji kao savetnik direktora Aleksandra Đorđevića, da bi dva meseca kasnije otkrio da je 2010. godine bio protivzakonito praćen. Bivši direktor Inspekcije rada Dragoljub Peurača osuđen je 15. jula 2015. u Specijalnom sudu u Beogradu prvostepenom presudom na pet godina zatvora zbog primanja mita, dok Markoni nikada nije bio ni privođen, niti je protiv njega pokrenut bilo kakav postupak na osnovu novinskih napisa s kraja marta i početka aprila 2014. godine.¹⁰⁷

Zašto je, dakle, Rodoljubu Miloviću bilo bitno da skloni Markonija, premda u tome na kraju nije sasvim uspeo? S jedne strane, napad na Markonija kao zamenika direktora BIA, tj. glavnog operativca, predstavlja osvetu UKP-a i pokušaj diskreditacije te agencije samo dan posle predaje Darka Šarića, zbog koje je u Srbiji pobrala sve zasluge, s obzirom na to da je UKP morao biti odstranjen zbog spletkaranja koje je činio Milović, a sve zarad prikrivanja težnji da se preko slučaja Šarić optuže i lica poput Stanka Subotića i Mila Đukanovića. Zanimljivo je da je ovaj motiv nehotice otkriven u rečenici teksta od 7. aprila 2014. godine, koji se pojavio u nedeljniku *Akter* Tihomira Trišića, koji je tada ponovo u ljubavi s Milovićem i Pušićem, jer mu je obećano da se neće pominjati u slučaju pančevačke Azotare: „Učešće zamenika direktora BIA u aferi uzimanja mita obelodanjeno je u vreme kada je Agencija zasipana hvalospevima o uspesima u borbi protiv korupcije i hapšenju narko-bosa Darka Šarića.“¹⁰⁸ Dva dana pre toga, Ranko Pivljanin, satiričar-politikant tabloida *Blic*, pra-

105 Novinarka *Politike* Danijela Vukosavljević će u svom uvodniku 23. jula 2014. godine u vezi s ovom hajkom napisati: „Niko ne može sa apsolutnom sigurnošću da kaže da li je Milović s razlogom isleđivao Markovića, niti da li je Markovićeve krivične prijave protiv Milovića osnovane. Novinari su o Milovićevoj istrazi protiv Markovića izveštavali na osnovu nezvanično dobijenih informacija iz UKP-a. Osoba zadužena za saradnju s medijima u ovoj upravi [Marija Nenić, *prim. aut.*] javila je da je tadašnji zamenik direktora BIA 'pao na poligrafu' i da je najverovatnije on uzeo mito od 50.000 evra! Informacija iz istrage ili spin? Da se nešto ne uklapa u predstavljenu sliku, novinari *Politike* su posumnjali jer Marković nije uhapšen. Na pitanje postoje li dokazi da je Marković uzeo mito, zvanični izvor iz UKP-a odgovorio je da opipljivih dokaza nema, ali da je poligraf dovoljan razlog da Marković podnese ostavku. Rečeno je i da se 'istraga nastavlja', ali o rezultatima te istrage nismo obavešteni. Sve kao da je stalo onog trenutka kada je Marković podneo ostavku na funkciju zamenika direktora BIA. Kao da je neko hteo da ga skloni sa tog mesta“ („Kad policija spinuje“, *Politika*, 23. jul 2014).

106 U tekstu ove novinark našla se i sledeća rečenica: „Dragan Kostjerević je jednom prilikom bio u Markovićevoj porodičnoj kući u Ratarima, gde mu je odneo veliku punu crnu kesu, ali nema informacija šta je u njoj bilo – otkriva izvor *Blica*“ („Zamenik direktora BIA sabotirao policiju u istrazi sumnjivog biznismena“, *Blic*, 31. mart 2014). Da li je moguće objaviti ova-ko nešto i ostati profesionalni novinar? Kako u ovom

slučaju abolirati sebe od odgovornosti osim pod objašnjenjem da je sam izvor diktirao ono što mora da se nađe u prilogu?

107 „Peurača osuđen na pet godina zatvora zbog primanja mita“, *Blic*, 17. jul 2015.

108 „Mito došao glave Markoniju“, *Akter*, 7. april 2014.

vi Markonijev portret kojem daje naslov „Mitoman“ i u prilog svom stavu citira Milovićevu ciničnu diskvalifikaciju dotadašnjeg zamenika direktora BIA: „Prvi operativac. Koji prvi operativac? Dajte, molim vas, prvi operativci BIA su ili penzionisani ili se nalaze u Obrenovcu.“

S druge strane, dok preko medija koje kontroliše vodi hajku protiv Markonija, kojeg povezuje sa Socijalističkom partijom Srbije, Milović zajedno s Tužilaštvom vrši pritisak na Aleksandra Vučića i Srpsku naprednu stranku da odustanu od SPS-a kao koalicionog partnera u vladi, koja u to vreme, neposredno nakon izbora, još uvek nije formirana, niti se zna koje će je stranke činiti osim SNS-a. Takva diskvalifikacija Ivice Dačića i njegove stranke (delimična je već izvršena preko Branka Lazarevića, nekadašnjeg Dačićevog šefa kabineta u Ministarstvu unutrašnjih poslova, koji je optužen za „curenje“ informacija iz MUP-a tokom akcije „Balkanski ratnik“) mogla je biti baš onaj nedostajući korak do uspešne abolicije Milovića, Ivanića, Rakića i ostalih. Tek ovim postaje jasno kakav je Milović interes mogao imati 2010. godine u praćenju Markonija, koji je tada bio državni sekretar u Dačićevom ministarstvu, i zašto je tragao za svim što bi Dačića dodatno moglo da drži u šaci, a što bi jednog dana i te kako poslušilo kao politički „leveridž“, kako to već uveliko negoveštavaju aktivnosti CINS-a. Jer Markoni je upravo u tom periodu oformio Odeljenje za bezbednost ministra u okviru MUP-a, koje je trebalo da se bavi medijskim manipulacijama koje su iz tog resora dolazile protiv Ivice Dačića, i činjenicom da ključni inspektori, među kojima su i Milović i Pušić, nisu poštovali lanac komande, već su odgovarali i naređenja direktno primali od Miodraga Mikija Rakića, uzornog službenika, prema mišljenju Slaviše i Bojane Lekić.¹⁰⁹

109 Tokom trajanja afere „Vetroparkovi“ oktobra 2015. godine, u kojoj je između ostalog fingiran transkript telefonskog razgovora između Bojana Pajtića i Lidije Udovički i objavljen na sajtu Teleprompter, na svetlost dana izbila je informacija o trogodišnjem prisluškivanju i praćenju aktuelnog narodnog poslanika SNS-a Vladimira Đukanovića po modelu koji veoma podseća na slučaj Dragana Markovića Markonija. Njega je vlast Borisa Tadića preko koordinatora službi bezbednosti Miodraga Rakića, tj. BIA-e prisluškivala pod objašnjenjem u nalogima koje su potpisivale sudije – da predstavlja opasnost za režim jer širi ekstremističke stavove na društvenim mrežama i zagovara rasnu i versku mržnju i netrpeljivost. Prava meta njegovog praćenja od 2009. do 2012. godine bila su, međutim, treća lica sa kojima je bio u kontaktu – tadašnji lideri opozicije Tomislav Nikolić i Aleksandar Vučić: „Cela poenta priče je bila da ne

KOLUMNISTI NA IZNAJMLJIVANJE

Direktor vesti i programa *Al Jazeera Balkans* Goran Milić, na čijem sajtu Ratko Femić aktuelizuje afere, u intervjuu za *Danas* 19. oktobra 2014. godine razočarao je Bojana Cvejića, NUNS-ovog lovca na sagovornike koji su voljni da sebi daju neprofesionalnog oduška i optuže za cenzuru Aleksandra Vučića, rekavši da je u slučaju Olje Bečković i prestanka emitovanja emisije *Utisak nedelje* ne vidi, i dodao: „Na *Al Džaziri* ne odgovaramo za izjave ljudi koji nastupaju u našem programu. Jedino imamo princip da mi nemamo stavove o političarima. Naš novinar ne može reći, na primer, da je Aleksandar Vučić loše ili dobro postupio.“¹¹⁰ Ipak, kako objasniti upadljivo forsiranje Ratka Femića u sekciji 'Mišljenja', deklarisanog mrzitelja srpskog premijera i toliko očigledno neukog novinara? Da li se može poverovati u to da urednicima ni na pamet ne pada efekat takvog pisanja i da su ubeđeni da je to što će reći da stavovi njihovih gostiju, a ovo su pak još za to i plaćeni novinari, nisu stavovi redakcije – dovoljno da uvere nekog kako oni nemaju ama baš ništa s tim?

Ali Femić nije jedini primer; od polovine maja 2014. godine blog na ovom sajtu vodi i Dragoљub Draža Petrović, inače kolumnista *Danasa*, koga prenose i podgoričke *Vijesti*, upravo jedno od ožalošćenih lica i veliki branitelj Olje Bečković, koji će 20. jula 2015. za taj blog napisati: „Kurčšlus je nastao, izgleda, kada je Bečkovićeva u toj emisiji u kojoj je Vučić bio po želji menadžmenta televizije njega tretirala ko maće muškatle, posle čega se desio zanimljiv 'fenomen' – ni premijer ni njegovi saradnici više nisu hteli da gostuju u 'Utiskur'. A oni nekako imaju dojam da sve emisije u kojima ne gostuju ili, pak, ne mogu da postavljaju pitanja voditelju, već voditelj pitanja postavlja njima,

idu baš direktno da prisluškuju upravo njih dvojicu, jer bi teško mogli da opravdaju takvu meru, pa je bilo bolje da prate Vladimira Đukanovića i da izmisle da je on ekstremista. Ko god se čuo sa mnom u tom periodu, a često sam razgovarao sa Nikolićem i Vučićem, i on je bio predmet njihove istrage. Tako su locirali i njih dvojicu“, govori za *Politiku* Đukanović koji je za izdanje istog lista od 10. oktobra rekao da je DS na taj način prisluškivala više od 20.000 ljudi. Pored Đukanovića, kao sredstvo za prisluškivanje Vučića korišten je i advokat iz Čačka Aleksandar Đorđević, koji će 2013. godine na mestu direktora BIA naslediti Nebojšu Rodića, a indirektno Sašu Vukadinovića. („Nezakonito prisluškivanje uz potpis sudija“, *Politika*, 17. oktobar 2015.)

110 „Goran Milić: Ne vidim cenzuru Utiska nedelje“, *Danas*, 19. oktobar 2014.

i ne treba da postoje, jerbo koče reforme. Tako da je rešeno – daj da Bečkovićevu odstrelimo za primer ostalima. Logika vlasti u slučaju 'Utiska nedelje' bila je upravo logika koja se primenjuje u masovnim tučama – ako na početku odmah prebiješ najjačeg na suprotnoj strani, ostali će se razbežati. I neće se ubuduće mnogo mangupisati.¹¹¹ Odavde je jasno da Milićeva izjava treba da posluži samo kao privid nedešavanja i izazove lažnu ravnotežu spram onog što se zaista dešava na sajtu tog medija.

Isti kolumnista, očigledno angažovan baš zbog protivladine propagande koju širi, objavljuje svoje tekste na još jednom regionalnom mediju – sajtu *TV N1* – koji u svom konceptu promovise saradnju Hrvatske, Bosne i Hercegovine i Srbije, pa tako četiri dana posle teksta na katarskom mediju i dva dana nakon posete sva tri člana Predsedništva BiH Srbiji, koja se desila prvi put na ovim prostorima, lansira posve neukusan tekst pod naslovom „Bulevar Bakira Izetbegovića“. Jedan detalj u vezi s ovim je posebno šokantan; zaposleni na *TV N1* specijalno za Petrovićeve tekstove prave foto-montaže, pa je tako za ovaj montiran Vučić koji drži u ruci uličnu tablu, u smislu aluzije na prelepljivanje table Bulevara Zorana Đinđića tablom s imenom optuženika za ratne zločine Ratka Mladića – s namerom da se obesmisli ono što danas radi kao premijer Srbije, s obzirom na to što je činio pre sedam godina kao generalni sekretar opozicione Srpske radikalne stranke.

Dakle, gde to još u svetu jedna podružnica *CNN-a*, koja se deklarativno zalaže za regionalnu saradnju i pomirenje među narodima bivše Jugoslavije, na sajtu svoje televizije kreira foto-montažu za kolumnistu koja treba da obesmisli upravo vanserijski i događaj od velikog političkog značaja u regionu? Možda ista ona koja na dan dvadesetogodišnjice genocida u Srebrenici u svoj studio dovodi Đorđa Vukadinovića, Koštuničinog starog analitičara i mrzitelja Zorana Đinđića, koji, uzgred, taj genocid negira – samo zbog toga da bi bio gost koji će odlazak Vučića u Potočare okarakterisati kao znak servilnosti prema zapadnim silama, baš kao i Staša Zajović iz Žena u crnom, koja će to reći uživo s lica mesta. Specijalni program povodom ovog događaja vodi novosadska voditeljka Jovana Stetin, jedna iz grupe novinara koji su na *N1* prešli sa *B92*, a koja za vreme napada terorista sa Kosova na policijsku stanicu u selu Gošince u Makedoniji, 21. aprila 2015, po uzoru na organizacije kao što su BIRN,

na Tviteru zastupa tezu da bivša jugoslovenska republika to sve lažira, da ubija sopstvene građane kako bi skrenula fokus s nezadovoljne opozicije, nazivajući Makedoniju „spin-državom“.

IZ INSAJDERA PRAVO U BIRN

Motive iz teksta koji je 15. avgusta 2014. godine objavio najpre Middle East Eye, a potom preneli Teleprompter i *Al Jazeera Balkans*, sada preuzima BIRN, a zadatak da se bavi tom temom dobija Ivan Angelovski, bivši član redakcije emisije *Insajder*, koji nastavlja da vodi kampanju tekstem „Vođa palestinske opozicije sa svitom dobio srpsko državljanstvo“, objavljenim 30. januara 2015. godine na sajtu te organizacije Balkan Insight. Međutim, kada se za isti tekst odabere engleski jezik, naslov je sasvim drugačiji i glasi „Serbia Quietly Grants Citizenship to Abbas Rival“ („Srbija u tajnosti dala državljanstvo Abasovom protivniku“), što upućuje na smernice kojima treba tumačiti čitavu manipulaciju. Ideja je da se insinuiru kako Vlada Srbije krišom daje državljanstvo Mohamedu Dahlanu, bivšem visokom funkcioneru palestinske stranke Fatah, koji je od 2010. i crnogorski državljanin i koji se u svakom od ovih tekstova predstavlja kao: osuđenik za delo klevete, za koju je dobio dve godine zatvora zbog toga što je u jednom intervjuu rekao da su palestinske snage bezbednosti pomagale u zaštiti izraelskih doseljenika na Zapadnoj obali; kriminalac koji se u Palestini tereti za proneveru najpre 22, da bi u sledećem tekstu suma spala na 18, a drugi mediji pisali da mu se sudi za 17 miliona dolara; i politički neprijatelj predsednika Abasa, koji ga optužuje da je učestvovao u ubistvu njegovog prethodnika Jasera Arafata i da je naredio ubistvo najpre šestoro, a u drugom tekstu trinaestoro ljudi. Tako osnovna tema BIRN-a postaje: zašto su Dahlan, njegova porodica i petoro saradnika „između februara 2013. i juna 2014. godine“ dobili državljanstvo u „tajnosti“ (podaci su regularno objavljeni u Službenom glasniku), šta se krije od javnosti i šta bi o tome imali da kažu palestinski zvaničnici, čime novinari BIRN-a, kao i onomad u saradnji sa svojim prijateljem Florijanom Biberom, ponovo provociraju potencijalni diplomatski konflikt između dve države. U prilog tome, u tekstu se navodi da je Dahlan u Beogradu iznajmio vilu na Dedinju s pojačanim obezbeđenjem i time insinuiru da je tu oformio svoj štab s ciljem da svrgne Abasa koji ga je upravo iz političkih razloga prognao.

Da BIRN i te kako mandatarno radi na izazivanju međudržavnog problema, svedoči i deo u tekstu iz kojeg se jasno vidi da je ova organizacija s tom namerom tražila komentar od port-

111 „'Utisak nedelje' – više nemamo dokaz da nismo ljudi“, *Al Jazeera Balkans*, 20. jul 2015. (<http://balkans.aljazeera.net/profil/dragoljub-draza-petrovic>; pristupljeno 26. jula 2015).

parola predsednika Abasa, koji je rekao „da će pisati srpskom premijeru i predsedniku i da će ih pozvati da promene odluku o dodeljivanju državljanstva Dahlanu i njemu bliskim osobama“, premda takvo pismo do danas nije upućeno. Ovaj tekst, da stvar za konzumente bude indikativnija, opremljen je privatnim fotografijama na kojima se u opuštenoj kućnoj atmosferi nalaze Dahlan, Vučić, njegov maloletni sin Danilo i Đukanović, koje su najpre navodno objavljene kao „kompromitujuće“ na palestinskom sajtu Inlightpress, u istom onom smislu u kojem su crnogorske *Vijesti* i direktorica MANS-a Vanja Čalović septembra 2013. godine smatrali da je dovoljno snimiti zajedničku fotografiju Vladimira Popovića i Stanka Subotića kako bi se dokazala nekakva koruptivna veza između njih. Onako kako Subotić, tada osumnjičeni u procesu za šverc cigareta, na fotografiji koju Čalovića slika u podgoričkom restoranu „Leonardo“ treba da kompromituje Popovića, a tačnije njegovu organizaciju Institut za javnu politiku i projekte na kojima ta organizacija radi, tako je ovde Dahlan kao označitelj-sredstvo upotrebljen da „kompromituje“ Vučića i Đukanovića.

Već istog dana, britanski *Guardian*, u kojem BIRN preko Dragane Nikolić Solomon i Gordane Igrić ima uticaja, od reči do reči prenosi tekst Angelovskog, s ciljem da drugi mediji, kao što su *B92* i *N1*, mogu da citiraju mnogo renomiraniji izvor, što je način da tekst postane poznatiji nego da je popularizovan isključivo direktno sa sajta Balkan Insight;¹¹² *Guardianovim* stopama zatim očekivano kreće i *Al Jazeera Balkans*.¹¹³ Od domaćih, namensko antivučićevski sajt pod nazivom Opozicionar takođe 30. januara pravi kompilatorni prilog od ovog i teksta s Middle East Eyea, Teleprompter 1. februara sastavlja svoj na osnovu BIRN-ovog teksta, uz identične fotografije, pod naslovom „Međunarodna kriminalna trojka sa Balkana“ – jasno, direktno i bez birnovskog okolišenja, dok Panovićev *Danas* dan kasnije na osnovu istog materijala u rubrici „Ličnost“ objavljuje Dahlanov portret, uz ciničan naslov „Počasni Srbin“ i rečenicu: „Palestinske vlasti zbog ovoga prete protestnim pismom srpskoj vladi.“ U međuvremenu, i ovaj BIRN-ov tekst, kao i mnogi drugi dosad, serijalno služi kao mamac na konferencijama za štampu u Vladi, na kojima ga kroz pitanja, najčešće

premijeru, aktuelizuju uglavnom novinari s televizija *B92* i *N1*, čije su kadrovske strukture deo istog antimiloševićevsko-profiterskog korpusa kao i BIRN, još iz vremena dok je ta organizacija funkcionisala pod nazivom IWPR – za vreme vlasti Zorana Đinđića. Upadljivo je da se pitanje o Dahlanovom državljanstvu 1. februara postavlja baš Ivici Dačiću, ministru inostranih poslova, iako njegovo ministarstvo uopšte nije nadležno za davanje državljanstva, već MUP, što opet oslikava težnju novinara da fingiraju međudiplomatski skandal. Zbog toga Tihomir Trišić istog dana u izveštaju s konferencije daje naslov „Dačić se 'ogradi' od Dahlana“, što će reći da nije deo „međunarodne kriminalne trojke“, jer je u odnosu na ove čak i on, koji im je bio omiljena meta, sada savršeno dobar – Miša Banana ponovo je do daljeg stavljen u „Mikijevu fioku“, sintagmu koju je na Tviteru slavodobitno koristio Stevan Dojčinović, odajući tako u čijem interesu je sve vreme radio.

PUT ZA RAMALU

BIRN se, međutim, time ne zadovoljava; Ivan Angelovski sredinom februara putuje za Ramalu da bi intervjuisao predsednika Mahmuda Abasa, uporno insistirajući na pitanjima posledica koje bi odluka Srbije o dodeli državljanstva Dahlanu mogla da ima po odnose dveju država. Ipak, Abas prepoznaje BIRN-ova nastojanja i rizik od međudržavnog incidenta, kao i to da ga ovi koriste pre svega u cilju diskreditacije srpskog premijera – dakle, za sopstvene unutrašnje potrebe, ne prezajući pritom ni od čega, pa ni od toga da Srbiju zavade s Palestinom – i zbog toga razočarava bivšeg novinara-islednika iz *Insajdera*: „Mi imamo odlične odnose. Sad, ako oni imaju kontakte sa tim čovekom, to nije naše pitanje. To je njihov problem, njihova stvar. Ja neću otići kod srpskog predsednika i reći mu 'Zašto imate ovakav odnos sa tim čovekom'“, prenosi Angelovski u tekstu „Abas: Dahlanovo državljanstvo je 'problem Srbije'“, koji je objavio 24. februara (na srpskom jeziku 25. februara), na istom sajtu te organizacije kao i prethodni. Ključne delove iz ovog intervjua, koji je Abas uglavnom iskoristio da difamira Dahlana, ipak ne ulazeći u njegove poslove u Crnoj Gori i Srbiji (što se zato prepusta istraživačkim mrežama da naglase), uzima agencija *FoNet*, koja je u njegov posed prevoda došla pre nego što je on na sajtu Balkan Insight uopšte i objavljen, sastavlja kratku vest koju *Danas* 24. februara prenosi pod nazivom „Dahlan problem Srbije“, iz kojeg više nije jasno u kom smislu treba da se tumači to „problem Srbije“, budući da su čak i navodnici iz BIRN-ovog

112 „Mahmoud Abbas rival given Serbian citizenship, documents reveal“, *The Guardian*, 30. januar 2015.

113 „Pasoš Srbije za lidera palestinske opozicije“, *Al Jazeera Balkans*, 30. januar 2015. (<http://balkans.aljazeera.net/vijesti/pasos-srbije-za-lidera-palestinske-opozicije>; pristupljeno 27. jula 2015).

originalnog naslova uklonjeni, što ponovo ukazuje na BIRN-ovu osnovnu nameru – da Srbija pod hitno mora da reši taj „problem“ ukoliko ne želi loše odnose s Palestinom – i pokazuje da su interesi ove organizacije uvezani s pojedincima iz domaćih medija. Ovaj neuspeli pokušaj izazivanja međudržavnog incidenta zarad kompromitacije i smene domicilne vlasti ostaće upamćen kao presedan, ali ujedno i kao jedan od osnovnih metoda rada mreže BIRN (kao i nekada IWPR) danas na Balkanu.

U svom trećem tekstu, objavljenom na prvi dan prijateljske posete Abasa Beogradu, Angelovski, koji je u međuvremenu precizno savladao BIRN-ov tzv. konzervativni stil pisanja (svaki pasus se sastoji od jedne rečenice, tj. od većinom nabacanih delova ponovljenih već u nekom ranijem tekstu, što rezultuje pisanjem koje je u stvari naklapanje), pojačava formulaciju navodeći da je palestinske zvaničnike „kako se saznaje, razbesnela odluka Srbije da dodeli državljanstvo Dahlanu“, s ciljem da tim tekstom izazove novu provokaciju.¹¹⁴ Tokom Abasove dvodnevne posete Beogradu, 9. i 10. juna 2015. godine, u kojoj je zajedno s predsednikom Srbije Tomislavom Nikolićem otvorio novu zgradu palestinske ambasade, međutim, Mohamed Dahlan nijednom nije bio tema zvaničnika, a saradnja dveju država ocenjena je kao dobra i prijateljska, uz nadu da što pre dođe do mirovnih pregovora između Palestine i Izraela. Nepuna dva meseca pre toga, 19. aprila, palestinski sud odbacio je tužbu kojom se Dahlan tereti za proneveru 17 miliona dolara, što je bilo navodeno kao jedan od ključnih argumenata za diskreditaciju Dahlana i njegovih ulaganja u Srbiju i Crnu Goru u svakom od BIRN-ovih ili njegovim pisanjem motivisanih tekstova – i proglasio je neosnovanom.¹¹⁵ Nijedan od medija koji su vodili kampanju protiv Dahlana nije preneo ovo kao zasebnu vest.

Uz ovakvu podlogu, povodom pripremnih radnji, a zatim i posebnog zakona koji je predviđen da se usvoji u Skupštini u vezi s projektom „Beograd na vodi“, glasnogovornica s portala *Peščanik* Vesna Pešić može bez ikakvih problema da pozove, ni manje ni više, nego na ustanak: „Da ustanemo svi u odbranu Beograda, na-

šeg prelepog grada, umesto što ćutimo kao mule i puštamo da se autobuska stanica izmešta na neku poljančinu na Novom Beogradu. Ćutimo iako je već sklonjeno i 180 objekata u Savamali. A sve zbog toga da bi se gradio taj monstrum koji se zove 'Beograd na vodi'. [...] O tom projektu su kolektivni apel uputili naši stručnjaci iz inostranstva [u pitanju je NVO Inura, organizacija 'za urbano istraživanje i akciju', koja je osnovana s ciljem da lobira za političke interese, a čiji je apel deo poslednjeg poglavlja knjige *Biro Savamala Beograd*, od koautora domaćih protivnika ovog projekta, *prim. aut.*] [...] pokazujući katastrofalne posledice tog monstruma od projekta koga u svoju slavu, ali mnogo više zbog *srpsko-arapske korupcije*, iza zatvorenih vrata vodi Aleksandar Vučić.“¹¹⁶ U već pomenutoj radio-emisiji u kojoj otvoreno priznaje da mrzi premijera Vučića i Vladu Srbije, Pešićeva ovo pitanje podiže na nivo izbora između života i smrti: „Za mene je glavni test: hoćemo li uspeti da se odbranimo od tog *lex specialisa* i tog 'Beograda na vodi', ili nećemo. Na tome se sve prelama. I to nije čak čista politika, da kažeš neka stranka, neka vlada u senci, to je pitanje grada koji građani imaju prava da odbrane. I ako tu ništa ne uradimo – pa onda [Vučić, *prim. aut.*] može da seče i glave na Terazijama.“¹¹⁷ Ovo lice će, bez ikakvog dodatnog objašnjenja, 9. septembra 2015. godine u tekstu koji nema direktne veze s tim umetnuti između dva zarezda da je SNS, čiji je predsednik Aleksandar Vučić, „mafijaška stranka“.¹¹⁸

ČIME SE BAVIŠ VAN SEZONE ODMORA?

Osmog marta, Ratko Femić u *Newsweeku* objavljuje tekst pod nazivom „Politički gangster ili mirotvorac: Muhamed Dahlan, Palestinac sa srpskim državljanstvom“, a za potrebe njegovog stvaranja, iz čista mira odlazi do vile koju je Dahlan zakupio na Dedinju, teatralno se fotografishe ispred kapije, kako bi u tekstu napisao da niko nije želeo da mu otvori. Između ostalog, u prilogu se nalazi i sledeća rečenica: „Pojedini arapski mediji tvrde da upravo on [Dahlan, *prim. aut.*] stoji iza firme Kvins

114 „Dahlanova porodica kupovala zemljište u Srbiji“, *Balkan Insight*, 9. jun 2015. (<http://www.balkaninsight.com/en/article/otkriveno-kako-je-dahlanova-porodica-kupovala-zemljište-u-srbiji>; pristupljeno 27. jula 2015).

115 „Dahlan oslobođen optužbi za korupciju“, *RTCG*, 22. april 2015. (<http://www.rtcg.me/vijesti/svijet/88981/dahlan-oslobodjen-optuzbi-za-korupciju.html>; pristupljeno 27. jula 2015).

116 „Još jednom spaljena zemlja“, *Peščanik*, 23. februar 2015. (<http://pescanik.net/jos-jednom-spaljena-zemlja/>; pristupljeno 27. jula 2015).

117 „Kraljevski plural“, *Peščanik*, 25. mart 2015. (<http://pescanik.net/kraljevski-plural/>; pristupljeno 27. jula 2015).

118 „Opširan odgovor Dejanu Iliću“, *Peščanik*, 9. septembar 2015. (<http://pescanik.net/opsiran-odgovor-dejanu-iliću/>; pristupljeno 15. novembra 2015).

bič development“, s kojom je Vlada Crne Gore potpisala ugovor za Kraljičinu plažu Dubovica. U ovoj konstataciji samo je okrnuto ono što se paralelno s ovom kampanjom u Srbiji dešava u Crnoj Gori, na neverovatno sličan način i uz pomoć zajedničkog imenitelja – označitelja Mohameda Dahlana. Tri dana pre nego što je BIRN objavio tekst o tome kako je Vlada Srbije Dahlanu dala državljanstvo, crnogorski *Dan*, nekadašnje glasilo KOS-a iz kojeg su avgusta 2001. kretale otvorene optužbe da je Zoran Đinđić prisluškivao Koštuničin kabinet i zato ubio Momira Gavrilovića, prenosili tekstovi iz Pukanićevog *Nacionala* i vodila sistematska kampanja protiv osamostaljenja Crne Gore – u dogovoru s crnogorskom NVO Mreža za afirmaciju nevladinog sektora (MANS) 21. januara 2015. lansira prilog pod nazivom „Milo garantovao za milionskog prevaranta“. Pošto je Dahlan u međuvremenu u Palestini osuđen na dve godine zatvora za klevetu, medijski manipulatori iz MANS-a predvođeni Vanjom Čalović i Dejanom Milovcem dosetili su se da izvuku dokument kojim je Milo Đukanović krajem decembra 2010. godine predložio tadašnjem ministru unutrašnjih poslova Ivanu Brajoviću iz Socijal-demokratske partije (SDP) da Mohamed Dahlan i članovi njegove porodice dobiju crnogorsko državljanstvo, a pošto MANS, slično kao i BIRN, mora da se osloni na neki od medija koji će popularizovati njihova saopštenja (za razliku od BIRN-a, MANS sam po sebi ne proizvodi novinske autorske tekstove, što anticipira još čvršću vezu s antivladinim medijima, koju je najbolje opisati kao neraščlanjivu), ovom prilikom je odlučeno da to bude *Dan*. Upravo nakon što je na mesto glavnog urednika tog lista stupio Nikola Marković, muž Vanje Čalović.

Tekstom se tako retrogradno pokušava napasti Đukanović zbog toga što je Dahlan u tom predlogu predstavio kao „jednog od najuglednijih ljudi i promotera interesa Crne Gore u tom delu sveta [na Bliskom istoku, *prim. aut.*]“, a ova danas u Palestini traže kako bi odslužio zatvorsku kaznu. Međutim, crnogorskoj opoziciono-medijskoj koaliciji ne odgovara da Dahlan prikaže kao nesrećnika koji je dve godine zatvora dobio zbog klevete (što više govori o režimu koji ga je na taj način osudio nego o bilo čemu drugom), pa je dogovoreno da se to nigde u tekstu ne pominje, već da se činjenica da je 'osuđen' poveže s optužbama za 'proneveru novca', čime nastaje spoj da je Dahlan u stvari „osuđen za pronevjeru“ koji *Dan* umeće već u uvodniku, ali i u samom tekstu: „... iako je Dahlan pravosnažno osuđen za pronevjeru državnog novca [čista laž, *prim. aut.*] [...] On je osuđen na dvije godine zatvora [Za šta?, *pim. aut.*] u svojoj ma-

tičnoj državi Palestini, a agencija *Rojters* najavila je da će mu 28. januara biti izrečena nova presuda [U istom ili nekom drugom postupku?, *prim. aut.*] zbog optužbi za pronevjeru državnog novca [Otkud sad nova presuda kad se već tvrdilo da je pravosnažno osuđen za proneveru?, *prim. aut.*]“. Zašto je, dakle, *Dan* ovako nevesto obmanuo crnogorsku javnost i u gornjem delu već unapred presudio o onome o čemu se zapravo još uvek nije ni odlučilo, a trebalo bi navodno tek za nedelju dana od izlaska teksta (protiv Dahlana je tužba odbačena 19. aprila)? Upravo zato da bi se njegov „kriminal“ povezo s pisanjem Asrar Arabije, još jednog stranog sajta s identičnom ulogom koju je za Srbiju odigrao tekst s Middle East Eyea, i baš s onim što je Femić preneo – da Dahlan stoji iza 200 miliona evra vredne investicije na lokalitetu Kraljičina plaža Dubovica – a novac koji je „dokazano“ proneverio ujedno postao novac koji sada pokušava da opere u Crnoj Gori uz podršku Mila Đukanovića. Još kada se na sve to (opet u uvodniku) doda još jedna od Abasovih naknadnih političkih optužbi da je Dahlan „organizovao bombaški napad na školski autobus u Izraelu 2000. godine“, označitelj pored „kriminalca“ dobija i oznaku „ubica“.

ODNEĆE NAM ZEMLJU OVI ARAPI

Ovde valja postaviti pitanje koje je parafraza onome što ga je Čedomir Jovanović postavio u vezi s Mišom Bananom i „surčinskim“ ili „zemunskim klanom“, kojima su u različitim vremenima rušena dva premijera, s obzirom na to da je istovetnost matrice zapanjujuća: Kakva je razlika u ulozi označitelja Stanko Subotić, kojeg su u aferi „Nacional“ koristili kao sredstvo za kriminalizaciju Zorana Đinđića i Mila Đukanovića, i označitelja Mohamed Dahlan, koji četrnaest godina kasnije služi da bi se kriminalizovali Milo Đukanović i Aleksandar Vučić? Isto onakva kakva je nekad i sad i kod Nebojše Medojevića, Femićevog specijalnog izvora iz Crne Gore, koji mu potvrđuje sve što je u tekstu vezano za Dahlanu – apsolutno nikakva. Ono što se svojevremeno zvalo „dubavskom“ sada može kod konzumenata neometano da pređe u „investicionu mafiju“, još jednom pod abolirajućim geslom – 'sve nam je sumnjivo, a svaki stranac koji hoće da investira u stvari dolazi da nam otme naša prirodna bogatstva i zemlju'.

Istovetan proces, koji je po karakteru karte na koju računa ksenofobican, teče i u Srbiji povodom zainteresovanosti investitora iz UAE, Nemačke i drugih zemalja da ulazu u poljopri-

vredno zemljište u Vojvodini, jer je Vlada Srbije odlučila da promeni važeći zakon, prema kojem je zemljište moglo da se izda nedomicilnom licu u zakup na najviše tri godine, i učini ga povoljnijim po investitore, uz nagoveštaj da bi uskoro moglo biti zakupljeno i do trideset godina – naročito nakon najave o ulaganju jednog od najvećih nemačkih proizvođača svinjskog mesa, firme Teniz. S najavama premijera Vučića o investiranju u sistem navodnjavanja, ali i zahvaljujući bliskim vezama sa šekom Muhamedom bin Zajedom, pojedine arapske porodice naseljavaju se u Vojvodinu u iščekivanju povoljnog poslovnog ambijenta. Tako od 2014. kreće i kampanja opozicije, ponajviše Demokratske stranke, koja od petooktobarskih promena drži vlast u srpskoj pokrajini, ali i bivšeg ministra privrede Saše Radulovića,¹¹⁹ posebno bliskog organizaciji BIRN – protiv „prodaje zemljišta strancima“¹²⁰ a u stvari radi zaštite interesa lokalnih stočnih prerađivača i otkuplivača poljoprivrednih dobara, koji su s pravom u strahu da će dolaskom stranih investitora izgubiti monopol i mogućnost za dalje sticanje ekstraprofita, što im je vlast vojvođanskog premijera i aktuelnog predsednika DS Bojana Pajtića omogućila nautrnb kvaliteta preradevina. Pri svemu ovome, potpuno se gubi iz vida činjenica da je gotovo polovina obradivog zemljišta u Srbiji neiskorištena¹²¹ i da su i druge zemlje Evropske unije ustupale upravo one parcele koje su bile u zapuštenom stanju, a nikada veći deo svojih plodnih površina.¹²²

Kako *Al Jazeera Balkans* reaguje na ovo? U razmaku od samo dva dana, tabloidnom novinaru Ratku Femiću, u međuvremenu priučenom od strane njegovih prijatelja iz CINS-a da izigrava ozbiljnog istraživača, naloženo je da napiše dva autorska teksta, što odstupa od svakog standarda ovog medija – jedan protiv Vučića, a drugi protiv Arapa iz UAE: 27. avgusta „Vučić vječno u predizbornoj kampanji“ i 29. avgusta 2015. godine „Arapski salaši usred Panskog mora“. Oba teksta su neverovatno niskog kvaliteta, neprofesionalna, neozbiljna i deluju kao da su pisana za lični blog, a ne za medij u vlasništvu internacionalne korporacije. Premijer Srbije se optužuje da zagovara parlamen-

tarne izbore iz nekakve psihološke, egoistične potrebe koja je Femiću neophodna da bi složio mozaik autoritarnog vladara, tj. diktatora, koji *Vreme*, *NIN*, *Peščanik*, *Autonomija* i još neki već uveliko razrađuju, stavljajući Vučića u isti koš s premijerom Turske Redžepom Tajipom Erdoganom, Crne Gore Milom Đukanovićem, Mađarske Viktorom Orbanom i Makedonije Nikolom Gruevskim. Autor neformalno i bez posebnog reda nabacuje niz kritizerskih „argumenata“ koje je pokupio s antivladinih sajtova, koristi se ekonomskim terminima za koje ne zna ni šta tačno predstavljaju (spoljni dug), uzima lažne podatke koje plasira tzv. vlada u senci Demokratske stranke, i najzad, koristi proverenu klasiku: prebacuje Vladi ono što nije u njenoj, već u ingerenciji sudske vlasti.

Deo o „Beogradu na vodi“, koji je njegovim katarskim gazdama veoma bitan, dovoljno govori sam za sebe, ali i o jasno sadističko-esnafskoj i omalovažavajućoj strani Femića: „Doduše, očišćen je teren na mestu gde treba da nikne 'Beograd na vodi', i kad tu bude napravljena neka zgradurina onda će moći da kažu: 'Glasali ste, gledajte. Gde se ova zgrada nalazi? U Beogradu. A je li taj deo Beograda blizu Savi? Jeste. A je li Sava reka? Jeste, brate. A je li reka voda? Voda, nego šta drugo. E pa, gospodo građani i birači, ispunili smo stogodišnji san da se Beograd prvi put u istoriji spusti na obale reka i dobili smo Beograd na vodi'. To će biti predstavljeno ravno silasku čovekovog dalekog pretka s drveća na zemlju, ali posle ovakvih obećanja, njihovih ispunjenja i najave još jednog ciklusa, čini mi se da neko misli da nismo ni silazili sa grana.“ Drugi tekst još je komičniji: „istraživač“ Femić navodno odlazi u Vojvodinu, obilazi sela u okolini Sombora, intervjuiše paore o tome šta misle o svojim novim komšijama Arapima i pravi od toga putopisnu formu. Jedan od njih kaže da je Arapin hteo da ga prevari, najpre se predstavivši kao čovek s manirima: „Takvim sitnim poklonima kupuje pažnju, a u stvari to ti je ono kako će da ti utera.“ *Za Al Jazeera*, arapsku medijsku kuću iz rivalskog emirata, u stilu vračarskog snoba Natalije Dević, to je sasvim dovoljno.

KRALJIČINA PLAŽA

Ibaš kao što je logistikovana BIRN-ova kampanja u Srbiji, novinar *Vijesti* Vladimir Otašević, crnogorski korelat Slobodana Georgijeva i Ivana Angelovskog, istog dana varira tekst iz *Dana*, a u prelom stavlja identičnu fotografiju koju su koristili BIRN i Teleprompter, na kojoj Vučić, Dahlan i Đukanović sede na trosedu u kućnoj atmosferi, premda se srpski premijer u tekstu uopšte i ne pominje. Značenje te

119 „Radulović: Zaustaviti prodaju zemlje Arapima“, *Blic*, 18. jul 2014.

120 „DS protiv prodaje poljoprivrednog zemljišta strancima“, *Blic*, 3. jul 2015.

121 „Ministarka: Zakon o poljoprivrednom zemljištu u interesu poljoprivrede“, *Blic*, 20. avgust 2015.

122 „Janmat: Nema mesta strahu od prodaje zemlje strancima“, *Blic*, 24. mart 2014.

fotografije tako više uopšte ne čine razlozi zbog kojih je isprva pravljena nego ono što se nalazi izvan nje – kontekst u koji je umetnuta i kojim dobija nekakav kompromitujući predznak.¹²³ Ova manipulacija u Crnoj Gori vrši se usred kampanje koju vodi Ranko Krivokapić, predsjednik SDP-a, Đukanovićev koalicioni partner u vladi, protiv nastojanja Rojal grupe iz Ujedinjenih Arapskih Emirata da na 90 godina zakupi Kraljičinu plažu, koja se nalazi na granici između opština Bar i Budva, u nameri da izgradi ekskluzivni turistički rizort. U maniru koji opozicija u Srbiji koristi da napadne projekat „Beograd na vodi“, Krivokapić zajedno s još nekoliko partijskih kadrova, poput potpredsjednika opštine Budva Ljuba Filipovića i Draginje Vuksanović, poslanice SDP-a i supruge vrhovnog državnog tužioca Ivica Stankovića, iznosi neistine da ugovor nije po zakonu, da se njime predviđa eksteritorijalnost, da procedura valorizacije zemljišta nije poštovana, da bi prostor najpre trebalo privedi nameni, a zatim ga prodati mnogo skuplje, kao i da je period od 90 godina kojim se zemljište daje u najam predugačak.¹²⁴

Bez obzira na to što je Socijal-demokratska partija deo vlasti, mediji *Vijesti*, *Dan* i *Monitor* za tili čas kreću da je podržavaju, jer se ta stranka, bez koje Đukanović nije mogao da formira vladu, suprotstavlja težnjama DPS-a, a zapravo je ucenjuje na način sličan kao što je to činio Mladen Dinkić i stranka G17 plus, tj. Ujedinjeni regioni Srbije, u novijoj srpskoj parlamentarnoj istoriji. Rojal grupa, koja je u vlasništvu kraljevske porodice iz Abu Dabija Al Nahijan i koja je jedan od najuglednijih investitora današnjice, tako se diskredituje preko Dahlana i njegovog saradnika Muhameda Rašida, za koje se bez ikakvih dokaza („iako ga nema u zvaničnoj evidenciji CRPS“) vezuje firma osnovana u svrhu realizovanja ovog projekta od kapitalnog značaja Queens beach development, dok istovremeno razliku između 17 (iznos „proneverenog novca“ za koji je Dahlan u Palestini optužen) i 200 miliona dolara, na koliko je procenjeno ulaganje investitora – niko ne pominje.

Muž Draginje Vuksanović pod uticajem supruge nalaže specijalnom tužiocu Milivoju Katniću da vodi proces protiv Lazara Rađenovića, bivšeg predsednika opštine Budva, i savetnika premije-

ra Crne Gore Aleksandra Tičića, koji su optuženi da su učestvovali u fingiranoj licitaciji za zemlju na brdu Košljun kod Budve, a zatim je prodali po desetostruko većoj ceni firmi Pioneer Investments, čiji je vlasnik Muhamed Rašid.¹²⁵ To koristi Ljubo Filipović, koji, dok je Rađenović u pritvoru, s mesta potpredsednika opštine dolazi u poziciju da upravlja njom, sistematski minira i najzad suspenduje proces zakupa zemljišta na Kraljičinoj plaži. Uprkos naporima Đukanovića, koji je organizovao brojne sastanke s čelnicima SDP-a s ciljem da se razreše dileme koje su se u javnosti pojavile i koji je zajedno s ministrom održivog razvoja i turizma Branimirom Gvozdenovićem dao odgovor na svaki „argument“ koji je koalicioni partner lansirao, Ranko Krivokapić od svoje protokolarne posete Ujedinjenim Arapskim Emiratima, u stilu Nebojše Medojevića i njegovih svojevremenih zloupotreba poseta Italiji i Sjedinjenim Američkim Državama, 11. januara 2015. pravi premedan i dva dana kasnije izjavljuje za domaće medije da je „kod vlasti u Abu Dabiju naišao na zid ćutanja o prodaji Kraljičine plaže“.¹²⁶ Izjava se pruža u pravcu insinacije da se čak i vlasti UAE ograđuju od tako „sumnjivog“ i „netransparentnog“ projekta, s kojim oni, kraljevska porodica, tj. Rojal grupa, zapravo nemaju ništa: „Ja sam tražio da ta tema bude dio našeg razgovora, zvaničnim diplomatskim kanalima. Ni na jednom mom susretu niko nije pomenuo tu temu. Niko je nije smatrao važnom.“ Zbog ovih reči, istog dana, 13. januara, oglasila se i ambasada UAE u Podgorici, demantujući Krivokapića rečima da je poseta bila organizovana baš onako kako je on tražio, da u planu nije bio razgovor s ljudima iz Rojal grupe i da je prodaja Kraljičine plaže pitanje koje Vlada, a ne predsednik Skupštine Crne Gore, rešava s investitorom. „Želim da pojasnim da je investitor koji je zainteresovan za privatizaciju Kraljičine plaže, Royal grupa iz Emirata, prestižna i poznata investiciona kompanija koja ima mnogo projekata širom svijeta. Diskutovanje o temi privatizacije Kraljičine plaže nije bio cilj ove zvanične posjete, i nije bio dio agende posjete“, saopštila je ambasadorica UAE u Crnoj Gori Hafsa Al Ulama.

Sve ovo čini predistoriju, da bi za osam dana izašao navedeni tekst očajnih pobuda u *Danu*, kada sledi novi talas medijske kampanje, koji je razrada i proširenje tekstova iz 2013. godine, u

123 „Crnogorsko državljanstvo: Kako je Đukanović garantovao za Dahlana“, *Vijesti*, 21. januar 2015.

124 „Kraljičina plaža: Borba za partijske interese?“, *Radijo Slobodna Evropa*, 5. decembar 2014. (<http://www.slobodnaevropa.org/content/kraljicina-plaza-borba-za-partijske-interese/26727588.html>; pristupljeno 29. jula 2015).

125 „Sa slučajem Košljun povezana i Ana Đukanović“, *Vijesti*, 12. februar 2015.

126 „'Kraljičina plaža' nije bila tema posjete“, *RTCG*, 13. januar 2015. (<http://www.rtcg.me/vijesti/ekonomija/81791/kraljicina-plaza-nije-bila-tema-posjete.html>; pristupljeno 30. jula 2015).

kojima se preko nezgrapne formulacije „za provjeru više stotina miliona državnih fondova“ spekulisalo sa iznosom za koji se Dahlan tereti, odakle će se 'više stotina miliona' urezati u pamćenje i ubuduće tendenciozno izjednačavati s ulaganjem 200 miliona dolara u Kraljičinu plažu.¹²⁷ Konačno, epilog mandatorne kompromitacije Đukanovića i svestremenog nastojanja da mu se nanese šteta i dezavuiše ugled odražava se negativno na čitavu Crnu Goru: 31. marta 2015. godine Ambasada UAE objavila je da je Rojal grupa odustala od projekta Kraljičina plaža „zbog višemjesečne kampanje kompromitacije te firme, kraljevske porodice i države od strane pojedinih visokih funkcionera, dijela medija i civilnog sektora“. Šteta za budžet opštine Budva samo u 2015. nastala usled takve odluke, iznosi 11 miliona evra, a za budžet Crne Gore dugoročno gledano 300 miliona evra, ako se računaju i dodatne investicije. Pored toga, država je ostala uskraćena za 20 miliona evra od najma zemljišta, rasta BDP-a za 230 miliona evra i bez oko 300 radnih mesta; nestaje prihod od turističkih usluga ekskluzivnog letovališta procenjen na oko 100 miliona evra godišnje i najbitnije – poverenje stranih investitora koje se ovakvim manipulacijama ozbiljno narušava.¹²⁸ No, mediji koji su učestvovali u ovoj kampanji vest o povlačenju Rojal grupe preneli su kao da ni najmanje nisu odgovorni za takav ishod, držeći se po strani kao nekakvi objektivni posmatrači.

Ranku Krivokapiću, međutim, nije prvi put da na manje-više indirektan način, zbog svojih i poslovnih interesa svog partnera Denisa Mandića tera investitore iz Crne Gore. Državni investicioni fond Katara Qatari Diar takođe se povukao krajem avgusta 2014. iz projekta izgradnje ekskluzivnog turističkog centra u uvali Pržna u Tivtu, gde je ovaj fond 2010. godine kupio zemljište od skoro 300 hiljada kvadratnih metara za 25 miliona evra. Uprkos izmenjenom detaljnom urbanističkom planu, koji je u potpunosti usaglašen s razvojnim potencijalima koje je investitor planirao, razlog nezadovoljstva Qatari Diara bilo je neodgovorno ponašanje Denisa Mandića, koji je preko saradničke firme potkrao ovaj fond, slično kao što je to Duško Knežević činio s firmom Kapital investments iz UAE.

127 Reč je o tekstovima „CIA, Đukanović i čovjek optužen za Arafatovu smrt“, *Monitor*, 18. januar 2013. i „Đukanović sredo pasoš i Dahlanu, vezi sa šaicima“, *Vijesti*, 24. septembar 2013.

128 „Rojal grupa odustala od projekta u Crnoj Gori“, *Glas Amerike*, 4. april 2015. (<http://www.glasamerike.net/content/royal-group-montenegro-2706911.html>; pristupljeno 31. jula 2015).

I Knežević i Krivokapić su odigrali svoju ulogu 2002. godine u aferi „Moldavka S. Č.“ preko Andrije Jovičevića, tadašnjeg ministra policije; Krivokapić je tada prilikom nezakonitog hapšenja Zorana Piperovića izjavio da je „policija svoj dio posla uradila korektno“, iako je komisija Vlade Crne Gore, na čijem je čelu bio Živojin Aleksić, poznati svetski kriminolog i profesor na Pravnom fakultetu u Beogradu, formirana povodom ovog slučaja, izrazila sasvim suprotan stav.¹²⁹

Ovakav rasplet, zbog kampanje koja se paralelno vodi, vrlo lako je moguć i u Srbiji povodom projekta „Beograd na vodi“; iako su okolnosti nešto stabilnije zbog većinske podrške koju Srpska napredna stranka (SNS) trenutno uživa u parlamentu i među građanima, moglo bi se zamisliti do kakvih bi uslovljavanja i opstrukcija dolazilo da je još jedan mandat za gradonačelnika Beograda dobio Dragan Đilas, bivši predsednik Demokratske stranke, koji je u predizbornoj kampanji 2014. godine omalovažavao ovaj projekat, uprkos tome što samo godinu dana ranije nije imao ni najmanji problem s njegovim idejnim rešenjem.¹³⁰ Nakon njega, kampanju su nastavile prvenstveno nevladine organizacije, pojedina privredna društva i mediji, poput BIRN-a, *Vremena*, *Peščanika*, *Radija Slobodna Evropa*, televizija *B92* i *N1*, Srpske akademije nauka i umetnosti (SANU) i raznih grupa građana koje se pozivaju na tradicionalizam i propagiraju konzervativan pristup razmišljanju; svima njima zajedničko je previranje i neodlučnost između dve grupe razloga: onih kvazi-profesionalno urbanističkih i onih koji aludiraju na navodnu kriminalnu spregu Aleksandra Vučića i „Arapa“.

NAJPRE UVAŽENI INVESTITOR, A POTOM OKORELI KRIMINALAC

Za Nebojšu Medojevića, koji Ratku Femiću i novinarima *Vremena*, *Blica*, *Politike* i drugima redovno služi kao kredibilan izvor informacija iz Crne Gore svaki put kada treba oplesti po Đukanoviću, ali i Vučiću, Stanko Subotić u uključanju u emisiju *Intervju sa Jugoslavom Čosićem* nagoveštava, a tokom razgovora za crnogorsku *TV In* detaljno objašnjava da mu je Milan Beko jednom prilikom saopštio da ovaj radi za njega: „Jedan dan je Miša Beko

129 Piperović, Z., *Moldavka – istinita priča*, autorsko izdanje, Podgorica, 2013, str. 69.

130 „Đilas: 'Beograd na vodi' i metro promeniće sliku grada“, *Blic*, 1. avgust 2013.

bio kod mene u Švajcarskoj, to je bilo pre nekih možda godinu i po dana [jesen 2008. godine, *prim. aut.*]. I u tom periodu, što se može videti kroz pres klipinge i utvrditi, Medojević je isto tako imao jednu kampanju negativnu u odnosu na mene i u odnosu na gospodina Đukanovića. Ja sam to ukazao Miši s obzirom da je meni Miša pričao i uverio sam se da su na vezi njih dvojica. Miša je inače meni pričao da Medojević radi za njega i za Miškovića sve što je potrebno. Znači, ne mislim u smislu potrebno – da on radi konsultantske poslove za njihove kompanije. Ne, nego upravo radi to – znači da oni mu daju koga treba napadati, i on je onda taj koji izlazi u javnost, koristi svoj status...“¹³¹ Tom prilikom Beko je pred Subotićem, demonstrirajući svoju moć, pozvao mobilnim telefonom Medojevića i rekao mu da prestane da napada Subotića i Đukanovića, pod obrazloženjem da „oni više nisu target“, posle čega ih nije pominjao sve do marta 2010. godine. Štaviše, Beko je Subotiću dao Medojevićev broj telefona uz komentar da je on „dobar momak“, posle čega ga je Subotić zvao, pitao zbog čega sve to radi i dobio odgovor: „To je samo politika.“ „Rekao sam mu da to nema veze s politikom, ja se ne bavim politikom, znači ako govori nešto o meni konkretno negativno ili pozitivno, onda mora da poseduje dokaze za to što radi. Međutim, njemu dokazi očigledno nisu potrebni, nego to je čovek koji radi po nalogu“, rekao je Subotić za *TV In 22.* marta 2010. godine, ističući da je sasvim siguran da su pravi razlog Medojevićevih novih napada na njega 50 miliona evra koje mu Mišković i Beko nikada nisu vratili.¹³²

Povodom aktuelnih optužbi koje ga povezuju s Darkom Šarićem, Stanko Subotić je rekao da ga je sa Šarićem 2008. godine upoznao sin

131 „Sa Šarićem me je upoznao Miškovićev sin“, *E-novine*, 23. mart 2010. (<http://www.e-novine.com/intervju/intervju-politika/35976-ariem-upoznao-Mikoviev-sin.html>; pristupljeno 1. avgusta 2015).

132 O karakteru Milana Beka svedoče i sledeće Subotićeve reči: „Ja sam se sa Miškovićem i Mišom Bekom, pre nego što sam imao pravni problem u Beogradu, dosta družio, viđao, sretao sa njima, odlazio kod njih u njihove kancelarije i kod Miše Beka i kod Miškovića. Tako da sam imao prilike da u izvesnim situacijama vidim, pošto Miša Beko inače te scene voli da pravi, da pokazuje svoju moć, da ljude koje pozove kod njega stavi u hodnik jedan, gde oni sede i čekaju da ih on primi. A u međuvremenu, normalno, unutra poseduje jedan ekran, sa kamerom napolju, da prati da vidi šta ti ljudi rade, tako da uživa unutra. Više puta sam video Medojevića koji ga je po nekoliko časova čekao.“

Miroslava Miškovića, Marko Mišković, koji je sa Šarićem u vrlo bliskim odnosima, naglašavajući njegove čvrste veze s režimom Vojislava Koštunice: „Darko Šarić, on je u Srbiji bio čovek koji je prihvaćen kao ozbiljan biznismen, ozbiljan poslovan čovek zadnjih 10 godina. [...] Ja sam ga sretao sa mnogim političarima, sa mnogim poznatim ljudima iz Srbije. Znači, on je bio u najvišem srpskom društvu i sa njima se družio. Ja nisam imao nikakvu informaciju da se taj čovek bavi ikakvim ilegalnim poslom. Prema tome, kakvu ja odgovornost mogu snositi za to čime se taj čovek bavi i da li je on nešto uopšte uradio protivzakonito? Ja prvo nisam političar, ja sam čovek koji se bavi svojim biznisom, imam moj biznis, ja odgovaram za svoje postupke. Ako sretnem određene ljude i vidam se sa njima, ne znači da radim ono što oni rade. Znači, srećem godišnje dve hiljade, tri hiljade ljudi. Znači, bilo koji od tih ljudi ako načini neko krivično delo, znači ja sam kriv i imam veze s tim krivičnim delom!“

Ova veza Šarić–Mišković–Koštunica pominje se i u šestom delu feljtona „Kabinet doktora Koštunice“, autora Zorana Janića, objavljenom 28. marta 2011. na portalu *E-novine*, u kojem su braća Šarić predstavljena kao političko-finansijski projekat tog režima; da su nakon razbijanja „zemunskog klana“ ubačeni od strane službi bezbednosti da preuzmu poslove sivog tržišta, da se iz Pljevalja prebacuju za Srbiju, da dobijaju državljanstvo, da im se širom otvaraju vrata za nesmetanu kupovinu i neograničeno investiranje uz saglasnost i stimulaciju izvršne vlasti, kako bi što više novca ulazilo u Srbiju. Da bi raširili svoj kapital po Srbiji, zbližavaju se s najvećim monopolistom i stalnim režimskim tajkunom Miroslavom Miškovićem, kojem daju pozajmice u gotovom novcu, a koji im posle biva vraćen preko neke od stranih banaka kao opran. Za uzvrat, Darko Šarić u obavezi je da, kao protivslugu režimu, finansijski potpomaže kampanju protiv referenduma za otepljenje Crne Gore i da na taj način učestvuje u hajci protiv Mila Đukanovića, dok paralelno s tim, u periodu od 2004. do 2008. godine, postepeno postaje vlasnik najveće količine gotovog novca u Srbiji.¹³³

O tome da je režim Vojislava Koštunice imao sličan tretman prema ovakvim pojedincima kao i Slobodan Milošević, u smislu da je dozvoljeno baviti se organizovanim kriminalom dok god to

133 „Družina šarlatana i secikesa“, *E-novine*, 28. mart 2011. (<http://www.e-novine.com/feljton/46105-Druina-arlata-secikesa.html>; pristupljeno 1. avgusta 2015).

doprinosi ulaganjima u Srbiju i punjenju budžeta, najbolje govori epizoda od 30. aprila 2001. godine, kada su u Parizu, zbog posedovanja lažnih putnih isprava, uhapšeni pripadnici „zemunskog klana“ za koje se već tada sumnja da stoje iza većine beogradskih otmica. Dušan Spasojević, Mile Luković, braća Simović i Vladimir Milisavljević lišeni su slobode u avionu za Kolumbiju, gde je trebalo da učestvuju u prenosu oko tone kokaina za evropsko tržište preko Grčke i još nekih zemalja. Pukovnik Mile Novaković, tadašnji načelnik UKP, u knjizi *Otmice Zemunskog klana* na više mesta piše o neverovatnim razlozima zaprepaštenosti Spasojevića što ga je država omela u ovom poslu: „Dušan Spasojević je zvao mene [Dejana Milenkovića Bagzija, *prim. aut.*] i Buhu, pa je počeo da preti kako će da ubije policajce Mileta Novakovića i Rodoljuba Milovića, da mu oni smeštaju i da su mu pokvarili posao sa drogom gde je mogao da zaradi milione maraka, a po njemu, na taj način su oštetili i državu.“ Na drugom mestu: „Prve izjave koje su dali operativcima MUP su istovetne [...] objasnili su maršrutu putovanja u Evropi i svi su naveli da je Dušan Spasojević mnogo ljut jer mu je pokvaren posao sa kokainom u vrednosti od 20-30 miliona maraka, gde je pored njega i država pretrpela veliku štetu, jer bi on taj novac uneo u zemlju.“ I konačno: „Koristeći falš pasoše, trebalo je da putuju u Kolumbiju kako bi učestvovali u prebacivanju preko tone kokaina namenjenog za evropsko tržište. Hapšenjem u Francuskoj, njima je uskraćena zarada od oko 25 miliona maraka. Trgovinom narkoticima se ne bavi u Srbiji, već isključivo u Evropi i to smatra dobrim za državu, jer se droga ne pojavljuje na našem tržištu, a zaradeni novac ulazi u našu zemlju i investira se u razne objekte od čega i sama država ima velike koristi.“¹³⁴ Dakle, slično kao i u slučaju Darka Šarića. Činjenica da su zemunci pred policijom najnormalnije govorili o ovom poslu potvrđuje njihovo nerazumevanje zašto bi uopšte zbog toga bili uhapšeni, kao i ustaljeni režim rada koji su vukli iz perioda Miloševićeve vladavine.¹³⁵

134 Novaković, M., *Otmice Zemunskog klana*, Novosti, Beograd, 2013, str. 183–184, 192, 225–226.

135 Po ovoj inerciji je i Milorad Ulemek računao na uverljivost konstrukcije koju je pred Specijalnim sudom koristio kako bi optužio najbliže Đinđićeve saradnike da su ga angažovali za posao prodaje droge. Na pitanje zašto nije nikog izvestio o tome da država čini krivična dela, koje mu je 6. septembra 2004. godine postavio advokat porodice Đinđić Srđa Popović, Ulemek odgovara: „Vi se pravite blesavi. Nemam nameru da vredićam. Ja tvrdim da svaka država finansira samu sebe

Budući da se nalazi na mestu predsednika Srbije od 11. jula 2004, Boris Tadić u kohabitaciji s Koštunicom prećutno toleriše i pokriva ovu vrstu anticrnogorske strategije, da bi se ona od 2008. godine, kada Demokratska stranka stiče apsolutnu vlast, pa i kontrolu nad Socijalističkom partijom Srbije kao svojim manjinskim koalicionim partnerom, zapravo još više ekstremizovala. Isti Šarić, nekada omiljena i poštovana srpska investitor-figura u visokom društvu, o čemu upravo svedoči i Subotić, pošto je upumpao svoj novac u Srbiju, preko noći postaje u medijima najbolja personifikacija „crnogorske mafije“. Imovina stečena po Srbiji mu se preko Slobodana Homena i Snežane Malović slavo-dobitno pleni Zakonom o oduzimanju imovine proistekle iz krivičnog dela, usvojenim 23. oktobra 2008, hapse se Šarićevi advokati i službenici, ali ni jedan jedini funkcioner neke državne firme ili režima, iako je jasno da bez njihovog posredovanja nijedna od transakcija ne bi mogla biti obavljena. Tek posle svega toga nagodbama se pokušava izdejstvovati da tako uceñjeni Šarić, u zamenu za umanjenu kaznu, optuži crnogorski državni vrh i bliska lica poput Subotića, na kojem je primenjen gotovo identičan metod. U izveštaju koji je juna 2011. godine povodom afirmacije pomenutog zakona u medijima načinila agencija Ebart navodi se: „Retorika državnih funkcionera nadležnih institucija je veoma oštra, odnosno u izjavama ne ostavljaju prostor mogućnosti da optužena lica nisu učinila krivično delo koje im se stavlja na teret. Taj način komunikacije u velikoj meri prate i mediji, koji osobe koje nisu osuđene za delo koje im se stavlja na teret nazivaju 'narko-bosovima', 'kraljevima kokaina' i 'narko-dilerima'.“¹³⁶ Još tada je u ovoj agenciji uočeno da „novinari lista *Blic* u dosta tekstova citiraju neimenovane izvore iz pravosuđa i uvek objavljuju puna imena i prezimena osumnjičenih, a izvor za procenu vrednosti zaplenjene imovine u svim tekstovima je Ljiljana Pavlović Đorđević iz agencije za nekretnine Fenix M. Novinari *Blica* retko objavljuju stav druge strane, odnosno advokata ili optuženih.“¹³⁷

kroz trafiking narkotika, ali niko to neće da prizna. Ja se ne osećam odgovornim što to nisam prijavio, to nije moj posao i nisam time prekršio zakon“ (Petrović, A., Čarnić, D., *Proces KP 5/03: ubistvo Zorana Đinđića. Knjiga 1*, Din sedma sila: Multinacionalni fond kulture, Beograd, 2008, str. 250).

136 *Analiza izveštavanja srpskih medija o Zakonu o oduzimanju imovine proistekle iz krivičnog dela*, Savet Evrope, 2011, str. 3.

137 *Isto*, str. 6.

BLIC, NAJKORUMPIRANIJE SRPSKO GLASILO

Tako Vuk Z. Cvijić, mlađi neformalni portparol Tužilaštva za organizovani kriminal, u listu *Blic*, u naletu manipulacija i laži kojima tih dana paralelno obmanjuje javnost, iznoseći najgore optužbe po Stanka Subotića, 17. marta 2010. objavljuje tekst pod nazivom „Šariću oduzeta prva firma“, iako se iz samog sadržaja vidi da je tvrdnja iz naslova neistinita, jer je Cvijićev neimenovani izvor potvrdio da će tek biti dat nalog za privremeno oduzimanje. Da li je ovde zaista reč samo o pukoj omašci, ili pak o razmetljivoj demonstraciji povlaštenog položaja spram drugih novinara, koji Cvijić uživa kod svog izvora? Odakle ovolika sigurnost da se proglasi učinjenim nešto što još uvek nije učinjeno, osim ako nije reč o takvom izvoru koji ima moć da odluči i garantuje da će nešto i biti učinjeno? Sličnu „grešku“ kada su posredi bahatost i neprofesionalan odnos prema novinarskom kodeksu, Cvijić je počinio pišući tekstove o odbrani koju je 4. jula 2014. godine u Specijalnom sudu izneo Subotić, tako što je istog dana priredio najpre uvodni tekst za izveštaj s ročišta od 3. jula, kada je tužilac tražio zatvorsku kaznu od osam godina uz novčanu nadoknadu, a koji u stvari predstavlja podlogu za tumačenje onoga što Saša Ivanić pretpostavlja da će okrivljeni sutradan reći, kada omiljeni novinar-sagovornik *B92* stavlja imperativni naslov „Cane da vrati 30 miliona evra“. Sutradan, 5. jula, iako uopšte nije ni bio među novinarima koji su prisustvovali suđenju, Cvijić iznosi deskriptivne detalje u vezi sa Subotićevim ponašanjem, pokušava psihološki da determiniše okrivljenog, njegovu smirenost u podtekstu tumači kao sumnju u dogovor s vrhom izvršne vlasti koji će ga osloboditi, navodi da se nije ni trudio da opovrgne optužbe Tužilaštva, već da je optuživao druge političare, dok je naslov potpuno suprotan prethodnom, pun sarkazma, podsmeha i pežorativa – „Neverovatna Canetova odbrana: Ja naivan, a vreme turbulentno...“.

Ovaj novinar nebrojeno je puta u svojim tekstovima branio Tužilaštvo kao da mu je to u opisu posla, pri čemu usvaja identičan stil i pripada istoj školi, ne novinarstva, nego advokacije onih državnih organa kojima je to u interesu, baš kao i njegova koleginica Tamara Marković Subota, pa čak i kada Saša Ivanić potpuno očito pokušava da podvali sudijama Apelacionog suda. Tako instrumentalizovanog Cvijića uopšte ne zanima činjenica da datum na dokumentu, koji Ivanić pred Žalbenim većem reklamira kao falsifikat jer se na njemu nalazi potpis osobe koja je preminula pre datuma koji stoji na

dokumentu, ne predstavlja datum samog dokumenta na koji Ivanić referira, nego izveštaja koji je kompanija Makedonija tabak 2000, kao pravni naslednik kompanije Makedonija tabak a. d. dostavila makedonskoj policiji – pa u *Blicu* 23. januara 2015. godine izlazi tekst pod naslovom „Tužilaštvo: Canetov svedok imao lažna dokumenta koje je potpisao 'mrtav čovek'“. Ovaj, kao jedan od tri dokumenta koji su jedini originali u čitavom procesu, pošto je Ivanić raspolažao samo nepreglednim fotokopijama, na kojima čak ni brojke nisu sasvim odgovarale onome što je Tužilaštvo zagovaralo, bio je ključni da sud posle sedam godina, 18. jula 2014. godine, dosudi prvu oslobađajuću presudu za Subotića.

Njihov sadržaj, u koji Ivanić uopšte nije želeo da ulazi, jasno govori o tome da je makedonska firma izvozila cigarete za potrebe Vojske Savezne Republike Jugoslavije, tj. na ime fantomske firme Success iz Novog Sada,¹³⁸ dok je nekadašnji direktor kompanije Makedonija tabak a. d. Dančo Šuturkov svojevremeno svedočio o tome da su papiri o robi, kako bi se prikrilo nepostojeće preduzeće, bili fingirani na nekoliko drugih firmi koje su se uglavnom legalno bavile distribucijom cigareta na prostoru SRJ, među kojima je bila i Subotićeva firma Mia sa Uba, a čim bi prešli granicu Makedonije bili cepani i roba preuzimana od strane Uprave vojne bezbednosti, na čijem je čelu bio general Aleksandar Dimitrijević.¹³⁹ Pretpostavlja

138 „Vojska Jugoslavije švercovala cigarete“, *Danas*, 31. oktobar 2014.

139 „U nizu pratećih dokumenata, koji su svi označeni kao poslovna tajna, rukovodstvo Makedonija tabak svojim zaposlenima je dalo precizna uputstva za posebne načine poslovanja sa tadašnjom SRJ, kako bi se izbegle sankcije koje su u to vreme još uvek bile na snazi. Pored uputstva za plaćanje, koje se zbog nepostojanja platnog prometa između dve države isključivo obavljalo u kešu, u jednom od dokumenata se navodi i odluka o storniranju kontingenata namenjenih firmi Success. Prema datumima koji su navedeni u Odluci o storniranju faktura firme Success, vidi se da su među storniranim kontingentima bili i oni za koje tužilaštvo tereti Stanka Subotića. Iz dokumenata koje je sudu dostavio, sada već zvanično svedok u ovom procesu, Jordan Ristovski, jasno se vidi da je svedočenje Braneta Peševskog, čoveka koji je ispred makedonske kompanije bio zadužen za preuzimanje novca, bilo istinito i da je kompanija Makedonija tabak koristila postojeću neregularnu trgovinu sa Vojskom Jugoslavije za brojne zloupotrebe, što je uključivalo i lažne pa i falsifikovane fakture. Među tim falsifikovanim fakturama našla se i Subotićeva firma Mia sa Uba, što je srbijanskom specijalnom tužilaštvu poslužilo kao dovo-

se da je u pitanju ista ona lista firmi čije je vlasnike bivši ministar policije Dušan Mihajlović, zajedno s policajcima Miodragom Vukovićem, Bogdanom Pušićem i Brankom Glušicom, nakon Đinđićevog ubistva 2003. godine reketirao pod pretnjom da će se naći na dijagramu akcije „Mreža“ (*‘svi ostali su platili, samo si ti još ostao, zemljače’*). Ove dokaze samoinicijativno je sudiji Draganu Miloševiću u jesen 2013. godine odneo Jordan Ristovski, likvidacioni upravnik privrednog društva Makedonija tabak 2000, čime je postao svedok suda, a njegovi dokumenti (dakle, ne Aleksandar Vučić, kako to Cvijić zajedno sa svitom iz Crne Gore insinuiraju), pored brojnih drugih manjkavosti same optužnice, promenili su čitav tok suđenja. Ristovski, koji nema nikakve veze ni sa jednim licem iz optužnice, niti s poslom trgovine cigaretama, najpre se obratio tužiocu Saši Ivaniću, koji je, čuvši o kojim dokumentima je reč i da ona pobijaju glavnu tezu Tužilaštva da je iza firme Success stajao Subotić, u panici odbio dalji razgovor s Ristovskim, uz konstataciju da bi mu takvi podaci srušili optužnicu, o čemu je svedok na sudu svedočio 19. februara 2014. godine. Tužilaštvo je zatim optužilo svedoka da je dokumentaciju ukrao (i dalje se uopšte ne osporava sadržaj), ali je Ristovski objasnio da je on kao likvidacioni upravnik imao pravo da je zadrž i da je o tome obavestio MUP Republike Makedonije, pri čemu Ivanić nije pružio nijedan dokaz o navodnom nezakonitom zadržavanju predmetnih dokumenata.¹⁴⁰

ljan dokaz da zaključ i kako je Stanko Subotić vlasnik kako fantomske firme Success tako i onih kontingenta koji su bili stornirani“ („Država švercovala cigarete“, *E-novine*, 18. decembar 2013. [<http://www.e-novine.com/srbija/vesti/95736-Drava-vercovala-cigarete.html>; pristupljeno 5. avgusta 2015]).

140 „Jeftina podvala beskrupuloznog tužioca“, *E-novine*, 24. januar 2015. (<http://www.e-novine.com/srbija/vesti/115575-Jeftina-podvala-beskrupuloznog-tuioca.html>; pristupljeno 4. avgusta 2015). Istu manipulaciju koju je najpre u *Blici* izveo Cvijić ponovio Bojana Pavlović iz OCCRP ogranka KRIK, koja će 15. septembra 2015. godine, u naglašeno „konzervativnom“ tekstu pod naslovom „Izricanje presude Subotiću odloženo četvrti put“, od Saše Ivanića ekskluzivno dobiti žalbu koju je ovaj tužilac uputio sudu i ponoviti njegove podvale o tome da je dokument koji je podneo Jordan Ristovski datumski neispravan, kao i da ih je svedok suda pribavio na protivpravni način, tj. da ih je ukrao, što je notorna laž, koju je demantovala i makedonska policija – sve vreme izbegavajući da se izjasni o sadržaju samog dokumenta. Pravi primer obmanjivanja javnosti koje sprovodi ova kvaziistraživačka organizacija, nastala mitozom iz CINS-a radi potrebe popravljivanja već uveliko naruše-

Posebne veze koje novinar Vuk Z. Cvijić ne guje sa Tužilaštvom za organizovani kriminal mogle su se, kao omaška u „psihopatologiji svakodnevnog života“ ili pre kao izraz neslučajne raskalašnosti lica koje smatra da mu se nešto može samo zato što iza sebe ima zaštitu Ivanića, jasno uvideti kada je 21. maja 2015. godine, na dan nastavka pretresa pred Apelacionim sudom u Beogradu, ovoga puta prisutni novinar, osam minuta pre nego što je uopšte započeo pretres i pre nego što su predstavnici medija zajedno s optuženima, njihovim advokatima, tužiocem i članovima sudskog veća ušli u sudnicu – u 10.07 sati pustio vest na sajtu *Blica* pod naslovom „Subotić ponovo izostao sa suđenja, moguće zastarevanje krivičnih dela“. U toj prerano puštenoj vesti Cvijić je čak citirao tužiočeve reči, koje je ovaj tek pola sata kasnije izgovorio u sudnici, što nedvosmisleno ukazuje na to da je novinar direktno iz Tužilaštva unapred bio snabdeven tekstom koji će Ivanić tokom glavnog pretresa pročitati. Pravo pitanje zato glasi: Čemu žurba, tj. čemu potreba da se na neki ne čak ni toliko suptilan način pokaže drugima da se uživa drugačiji tretman od svih ostalih novinara, da se s ponosom istakne ta pupčana vrpca s majkom moći, koja u suštini ni za kakvu hvalu nije? Šta je zapravo to što ljude tera da sami ostavljaju tragove sopstvene propasti, i da li je to zato što potajno žele da u tome budu uhvaćeni, misleći da će na kraju drugi to morati da prečuti i prihvati da je bez moći kojom Cvijić i njemu slični očigledno raspolažu? Ovakvim gestom, dok ostali novinari čekaju u hodniku Specijalnog suda, Cvijić može da „čeka“ pored njih i da istovremeno zadovoljno posmatra njihova lica kada na svojim tabletima i telefonima na sajtu *Blica* ugledaju informaciju s događaja koju niko od njih još ne poseduje, slično kao što se Milan Beko naslađuje i na svom ekranu posmatra Medojevića koji u prostoriji ispred s nestrpljenjem i neskrivenom nervozom čeka da ga ovaj primi.

Taj eksces, ta neizdrživa potreba da se likuje pred drugima kako bi prećutno prihvatili da su omalovaženi, događa se jer je Cvijić dan ranije iz Tužilaštva obavešten da je u sud stiglo pismeno obaveštenje Subotićevog advokata Radoslava Tadića da zbog složenog hirurškog zahvata i

nog ugleda Stevana Dojčinovića, nalazi se u rečenici u kojoj se tvrdi da je Ristovski papire „dostavio predsedavajućem sudiji u kabinet bez prisustva stranaka“, a potpuno izostavlja činjenica da je upravo taj sudija svedoka, nakon uvida u njegova dokumenta i nakon što ga je Ivanić odbio, pozvao da bude svedok suda – dakle, niti optuženih, niti Tužilaštva.

postoperativnih komplikacija branilac neće biti u mogućnosti da prisustvuje zakazanom presesu. Bez obzira na to, Ivanić daje instrukcije Cvijiću da ceo događaj prikaže kao nastojanje prvooptuženog Stanka Subotića da konstantno odlaze suđenje kako bi slučaj zastareo i tužba bila odbačena. Upravo zbog toga je *Blic* prvi morao da objavi podatak koji u sebi sadrži željenu interpretaciju – kako bi svi oni koji se pripremaju da izveste javnost o suđenju već dobili odgovarajući šlagvort iz ovog lista, koji u zabludi ne smatraju tabloidom. Baš to se i dešava uz pomoć nekolicine uzajamno interesno povezanih medija – *B92* i organizacije OCCRP – pa tako 30. juna 2015. godine Dru Saliven na sajtu svoje organizacije eksploatiše ovaj motiv u tekstu „Serbia: Time Limit Nears in Stanko Subotic Trial“ („Srbija: Približava se vreme zastarevanja u suđenju Stanku Subotiću“), gde u prvoj rečenici označitelja koji mu je meta u apoziciji opisuje kao biznismena za kojeg se smatra da ima kontakte s kriminalom („businessman with alleged criminal links“), tj. sa Šarićem, dok *B92* pravi prilog u vestima o neefikasnosti sudstva i opasnosti od zastarevanja, a među nekoliko navedenih slučajeva uvrštava i Subotićev. Ubrzo nakon objavljivanja „preuranjenog“ teksta, Cvijić briše prethodni, nešto neutralniji naslov, i ono što se samo insinuiralo sada postaje sasvim transparentno i ogoljeno – menja ga u „Cane izbegava suđenje“, što je neuobičajen postupak u novinarskoj praksi.

Ali, kome zapravo više ide u prilog zastarevanje postupka – Subotiću, uz čije ime bi u tom slučaju ostale večna nedoumica i sumnja da li je zaista bio nevin i kako bi se suđenje završilo da nije zastarelo; ili interesom frontu medija, nevladinih organizacija i korumpiranih delova Tužilaštva i policije, koji bi, baš kao što je 2003. godine planirano u Crnoj Gori nakon što je Moldavka Svetlana Čebotarenko nestala s ciljem da se više nikad ne pojavi, to iskoristili da bi iznova i iznova, kad god je to potrebno, dokazivali upravo ono što su sve vreme i tvrdili: da je sve bilo unapred i režirano da se tako završi, da mu je zato i odobreno „nezakonito“ jemstvo da se brani sa slobode, te da je Subotić postigao dogovor s vrhom vlasti da bude oslobođen, što još uvek decidno smeju da tvrde samo Milka Tadić Mijović i njoj slični iz antiđukanovićevske Crne Gore?

Da je Vuk Z. Cvijić u neposrednom kontaktu s portparolkom Specijalnog tužilaštva Jasminom Čolak, koja služi kao posrednik između Saše Ivanića i Miljka Radisavljevića, s jedne, i Tamare Marković Subote, Vuka Z. Cvijića, Stevana Dojčinića, Bojane Jovanović (OCCRP, CINS i KRIK) i sličnih, s druge strane, radi dostavljanja od-

govarajućih materijala i davanja instrukcija za rad, otkriveno je prilikom objavljivanja delova transkripta sa suđenja Darku Šariću, sa suočavanja prvooptuženog i jednog od tri svedoka saradnika, Nebojše Joksovića, u listu *Blic*, 30. marta 2015. godine.¹⁴¹ Premda je na zahtev upravo Ivanića doneta odluka da suočavanja svedoka saradnika sa Šarićem, iz straha da bi se mogli otkriti detalji pod kojim uslovima su ta lica dobila takav status, budu zatvorena za javnost, Čolakova je Cvijiću učinila dostupnim pažljivo prbrani materijal uzajamnih prebacivanja i razmirica između dva lica u sudnici, kako bi javnost pre bilo čega drugog odreagovala u stilu 'mafijaška posla' i time izrelativizovala sve drugo što je u sudnici rečeno usko vezano za postupak, a što bi na neki način moglo da procuri u medije. Tako je, prema pisanju portala *E-novine*, pod direktivom tužioca uskraćen detalj s drugog suočavanja između Šarića i Draška Vukovića, takođe svedoka saradnika, „da je bivši šef kabineta Borisa Tadića, Miodrag Rakić tokom svoje tajanstvene posete Beranama 2010. godine, svedoku saradniku predao nekoliko stotina hiljada evra i pasoš jedne prekookeanske zapadne države kao nadoknadu za traženo svedočenje protiv prvooptuženog Šarića“.¹⁴²

Vuković, kao i treći svedok saradnik, Radan Adamović, tokom suočavanja sa Šarićem dali su potpuno drugačije iskaze u odnosu na one prvobitne i ustvrdili da je organizator šverca droge bio pokojni Dragan Dudić Fric, s kojim se tužilac Ivanić tajno sastao na Jelovoj gori u aprilu 2010. godine, a koji je mesec dana kasnije ubijen u Kotoru, dok Šarića praktično nisu optužili ni za šta. Ni iskaz Nebojše Joksovića ne sadrži neposredno svedočanstvo o Šarićevim kriminalnim radnjama, jer se poziva na samog Šarića, tj. tvrdi da mu je on govorio o izvesnim aktivnostima. Ovaj svedok saradnik na jednom od ročišta pak uhvaćen je u laži jer je tvrdio da ne poznaje jednog od optuženih, Marka Pandrca, iako je svedok odbrane Goran Nikolašević 22. aprila 2015. godine predočio dokaze da je Joksović kao direktor firme Dont plus za izgradnju stanova, lično sklopio ugovor s Pandrcem o kupovini jednog stana, a zatim ga prevario time što je još jednom prodao isti stan drugom klijentu. Nikolašević je rekao i to da je Joksović u zatvoru ubeđivao Pandrca da se ne prijavi kao

141 „ZAGRLJAJ PA OKRŠAJ Šarić i svedok zaratili zbog žena“, *Blic*, 30. mart 2015.

142 „Medijske manipulacije korumpiranog tužioca“, *E-novine*, 7. april 2015. (<http://www.e-novine.com/srbija/vesti/118826-Medijske-manipulacije-korumpiranog-tuioica.html>; pristupljeno 6. avgusta 2015).

oštećeni i da baci ugovore, jer će mu on spasiti stan, ali predsednik tročlanog veća sudija Siniša Petrović njegov status u ovom procesu ni posle toga nije doveo u pitanje.¹⁴³

Na čelo tima BIA sa zadatkom da ispita okolnosti pod kojima je održan sastanak pripadnika MUP, BIA i tužilaštva s Dudićem na Jelovoj gori postavljen je 12. avgusta 2014. Dragan Marković Markoni, dok je 6. maja 2015. godine, pored već smenjenog Rodoljuba Milovića, i drugi prisutni predstavnik MUP-a na tom sastanku, Slaviša Softić, smenjen sa funkcije načelnika SBPOK-a, što je usledilo kao posledica rada Markonijevog tima. Portparolka Specijalnog tužilaštva Jasmina Čolak, nekadašnja novinarka *Danasa* i članica Komisije za prijem u NUNS, izabrana 19. aprila 2008. godine na izbornoj skupštini tog udruženja, novinarima *E-novina* nikada nije odgovorila na pitanja pod kojim okolnostima su delovi transkripta sa suočavanja zatvorenog za javnost dospeli u ruke Vuka Z. Cvijića, čime je prekršen zakon, kao ni da li mu je ona lično, po nalogu Saše Ivanića, koji joj je garantovao da za to nikada neće odgovarati, dostavila sporne materijale.¹⁴⁴

ŠTA JE TO OSUMNJIČENI NARKO-BOS?

S obzirom na to da Zakon predviđa trajno oduzimanje imovine tek nakon pravosnažne presude (član 38) i da su u postupku oduzimanja imovine proistekle iz krivičnog dela nadležni organi dužni da vode računa o časti i dostojanstvu vlasnika (član 16), pojedini zvaničnici poput Snežane Malović, Slobodana Homena, Miljka Ra-

disavljevića i Borisa Tadića kršili su Zakon unapred prejudicirajući pravosnažnu presudu Darku Šariću, a povedeni njima i samim nazivom Zakona, čija formulacija takođe na problematičan način anticipira krivično delo, mediji su uglavnom izostavljali da je reč o privremeno oduzetoj imovini, jer kako se uklapa to 'privremeno' ako se lice na svakom koraku već označava kao narko-bos i pripadnik kriminalnog klana? Na ovom naizgled minornom indikatoru savršeno jasno se može uočiti kako novinari navijaju za svoje snabdevače informacijama (policiju, Tužilaštvo i, na kraju, kabinet Borisa Tadića): tabloidi (*Kurir*, *Press* i *Blic*) to bezrezervno čine jer su svi pod finansijskom injekcijom Demokratske stranke, Tamara Marković Subota ne propušta nijedan tekst da podeli neku od atribucija koje krše preumpciju nevinosti, te posle svega, niko više ne zna, niti oseća da bi trebalo da zna odgovor na pitanje ko je bio prvi koji je za Šarića rekao i napisao da je narko-bos. Pored žute štampe, to mnogo komičnije čini i tzv. ozbiljniji medij *Radio Slobodna Evropa*, gde novinar Zoran Glavonjić ni izbliza ne uviđa kakve nelogičnosti izgovara u prilogu „Aukcija imovine narko-bosa Darka Šarića“ od 8. juna 2010. godine: „Prodaja zaplenjene imovine narko-šefa Darka Šarića, optuženog za šverc kokaina iz Južne Amerike, održana je u Beogradu. Prvi put u istoriji Srbije građani su imali priliku da kupe stvari koje su pripadale kriminalcima“ (kurzivi, *aut.*) Dakle, u istoj rečenici Šarić je najpre nesumnjivo „narko-šef“, potom se uzgred dodaje ispravna formulacija, da je taj isti i već takav kakav je označen „osumnjičen za šverc kokaina“, da bi najzad, za svaki slučaj, bio zapečaćen kao „kriminalac“.

U knjizi *Šarić* Stevana Dojčinovića, kojem je naloženo da knjiga mora biti hitno započeta onoga trenutka kada je realizovana predaja Šarića, da bi se javnosti još jednom pre presude prejudiciralo ko je on u stvari, polusložena narko-bos pojavljuje se pet puta, uglavnom u tekstovima koji su ranijih godina objavljivani po medijima, a potom integralno preneti u knjigu. Na stranici 145, u sklopu teksta „Uhapšeni biznismen tvrdi da je nevin“, koji je originalno objavljen 29. aprila 2011, dakle svega godinu dana od podignute optužnice, na sajtovim CINS, OCCRP i CIN, Darko Šarić je označen kao „narko-bos u begu“, dok na stranici 163, u još jednom prenetom tekstu, koji je 25. jula 2013. objavljen na sajtovim CINS, OCCRP i u nedeljniku *NIN*, Dojčinović, još neverovatnije od kolege Glavonjića, za isto lice sastavlja oksimoron-sku sintagmu „osumnjičeni narko-bos“.¹⁴⁵ U tek-

143 „Šarić: Svedok saradnik 'klasično laže', treba da izgubi taj status“, *Blic*, 23. april 2015.

144 „*Blic* je inače predvodnik kampanje otkako je osnovan do danas. On je najbeskrupulozniji u kampanji koja je vođena protiv mene. Kao što vidite, i posle oslobađajuće presude koju imam, oni nastavljaju i dalje da minimiziraju vrednost tih odluka, spinujući i iznoseći laži. [...] Sledeće nedelje ću imati otvoren proces protiv Ringijera, vlasnika *Blica*, *Aloa*, *NIN-a*... Znači sad sam pokrenuo postupak protiv grupe, protiv medijske kuće koja je od početka do danas sprovodila tu prljavu kampanju protiv mene, koji su nastavili i posle ovih oslobađajućih presuda da vode prljavu kampanju protiv mene i da mi nanose štetu, a sve sa ciljem da me reketiraju. Taj proces neću voditi u Srbiji, u Švajcarskoj su mi dali za pravo kao švajcarskom državljaninu da to uradim ovde. Podneo sam već tužbu i protiv njih i protiv njihovih vlasnika i potpuno mi odgovara što su mi vlasnici vrlo blizu i dostupni“, obaveštava javnost Subotić („U ime naroda“, *Ekspress*, 24. jun 2016).

145 Identičnu kovanicu, s tim što reč osumnjičeni stavlja u zagrade, u svojoj knjizi koristi i Dojčinovićev

stu „Crna Gora: fudbal, politika i kokain“ njegove koleginiце iz centrale OCCRP u Sarajevu Mirande Patrućić, koji je objavljen 7. aprila 2014. godine na sajtovim OCCRP, CIN, CINS, podgoričkim *Vijestima* i ljubljanskom listu *Delo*, te takođe prenet integralno u Dojčinovićevu knjigu – ponovo oksimoron na strani 269: „optuženi narko-bos Šarić“. Identičnu i samo prividno novinarski korektnu kovanicu autorka Patrućić koristi i na strani 273 Dojčinovićeve knjige, u svom tekstu „Đukanovićeva porodična banka opsluživala Šarića“, objavljenom dan kasnije na identičnim mestima kao i njen prethodni tekst. Ova priučena novinarka Drua Salivena, koja je redovan gost u tandemu s Dojčinovićem na BIRN-ovim „letnjim školama“ koje služe za ekskluzivne i skupocene provode čelnika te organizacije, poznata je po pokušaju reketiranja Stanka Subotića, obrativši se njegovom advokatu s neobičnom molbom da s njegovim klijentom razgovara nasamo.

Žalosna činjenica jeste da su baš ovi i ovakvi instant-univerzalni „novinari“, koji najpre rade na izazivanju posledica po unapred ciljani označitelj, da bi potom te iste posledice proglašavali njegovom krivicom, podobijali „prestižne“ novinarske nagrade. Kada na ovako prikazan način nesporno krše osnovne odredbe Kodeksa novinara i tendenciozno etiketiraju lice na jasno određen negativan način, presuđujući mu unapred još u vreme dok je samo osumnjičen, a kasnije na osnovu takvih medijskih napisa i optužen, objašnjenje može biti samo sledeće: te figure novinara nagrade ne dobijaju zbog svoje „istraživačke delatnosti“ i „novinarske hrabrosti“, kako se to deklarativno ističe – već zbog ispunjenog zadatka i uspešnog difamiranja koje interesno služi i donosi ogroman benefit široj grupi političko-ekonomski povezanih lica, koja im te nagrade i dodeljuje. Tako autor manipulativnog oksimorona „osumnjičeni narko-bos“, čija druga polovina izgleda kao reziduum nečega što se zbog učestalosti forsiranja sada usiljeno i neobuzdano kao danak mora stalno umetati, Stevan Dojčinović, nesvršeni student novinarstva na Fakultetu političkih nauka u Beogradu, 27. maja 2015. dobija drugu „nagradu za istraživačko novinarstvo“ upravo za ove tekstove.¹⁴⁶

korelat „istraživačkog novinara“ po kalupu ovoga puta Radeta Bulatovića i Slobodana Radovanovića – Nikola Vrzić (Veruović, M., Vrzić, N., *Treći metak: politička pozadina ubistva Zorana Đinđića*, Moja knjiga, Pirot, 2014, str. 364).

146 „Dojčinoviću nagrada za serijal o Šariću“, B92, 27. maj 2015. (http://www.b92.net/info/vesti/index.php?yyyy=2015&mm=05&dd=27&nav_category=12&nav_id=997323; pristupljeno 7. avgusta 2015).

Priznanje mu dodeljuje Fondacija „Duško Jovanović“ pod okriljem podgoričkog lista *Dan*, u iznosu od 6.000 evra, dok je predsednik žirija niko drugi nego izdavač njegove knjige Šarić, urednik informativnog programa B92 Veran Matić.

U periodu kada je njegov klijent prvi put stavljen na optužnicu za šverc kokaina, branilac Darka Šarića Zdenko Tomanović i njegov tim podneli su tužbu septembra 2010. godine protiv države Srbije, a kasnije u Šarićevo ime i protiv listova *Press* i *Pravda* zbog kršenja pretpostavke nevinosti njihovog klijenta: „Objavljeno je 336 tekstova i 70 izjava predstavnika države u kojima je Šarić proglašen krivim. U takvim uslovima nema fer suđenja. I Evropa, njen predstavnik Jelko Kacin, u pismu Vladi navodi da je u medijima u Srbiji u više navrata stvorena atmosfera linča u slučajevima s velikim publicitetom.“¹⁴⁷ U tužbi se navodi da mediji formiraju lažnu sliku o optuženom preko neimenovanih „kredibilnih izvora“ i da vode hajku protiv njega optužujući ga za sve i svašta, a da takve optužbe ne dobijaju nikakav epilog kod istražnih organa: „Kredibilni izvori ukazuju na stvari koje ne prati nikakva državna akcija, a morala bi. Tako je Šarić pripremao ubistvo (predsednika Srbije Borisa) Tadića, a nije usledila akcija države. Iza Sretka Kalinića takođe stoji Šarić, udes u kojem je traktorista zaspao i izazvao udes svedoka saradnika takođe je Šarićeva osveta, sve prema kredibilnim izvorima.“ Urednik *Pressa*, tabloida u vlasništvu Miroslava Miškovića i Dragana Đilasa, osmišljenog za odbranu političko-poslovnih interesa Demokratske stranke i njenog finansijera, Dragan J. Vučićević, u to vreme prednjačio je u širenju neistina po pitanju Darka Šarića.

Niko od dušebrižnika pravosuđa iz vremena premijera Aleksandra Vučića i Zorana Đinđića nije ni pomišljao da se oglasi protiv godinama najgrubljeg i neskrivenog kršenja pretpostavke nevinosti Šarića: Saša Janković, Rodoljub Šabić, Jelisaveta Vasilčić, Vesna Rakić Vodinelić, Zoran Ivošević, Vida Petrović Škero, Nata Mesarović, Mijat Lakićević, Božo Prelević – niko, a svi oni Vučićeve najveće grehe nalaze u tome što na konferencijama za novinare referiše o rezultatima određenih istraga umesto nadležnih lica, što svojim obećanjima da će krivci za određena dela biti uhapšeni i procesuirani (slično kao što je 2002. godine, nakon ubistva generala Boška Buhe, tumačena izjava ministra policije Dušana Mihajlovića da će prevrnuti nebo i zemlju dok se ne pronađu počinioci), kao i što komentariše postupke sudije Vućinića, koji u vreme

147 „Polemika o tužbama Darka Šarića protiv medija i države“, *Politika*, 21. oktobar 2010.

štrajka advokata vraća Miškovićima pasoše na neograničeno vreme, čime navodno vrši pritisak na Tužilaštvo i sudstvo. Zašto je, dakle, Darko Šarić najpre morao dosegnuti status opštepoznatog narko-bosa, a tek potom biti optužen i na taj način po označitelju osuđen mnogo pre formalnog izricanja presude? Kome je značilo da Šarića u jednom trenutku prikazuje kao najveće zlo, koje je umešalo prste u svaku zaveru koja se može zamisliti? Odgovor na ova pitanja ne može se dobiti samo gledanjem u označitelj kao takav, već tek u njegovu upotrebu – jer nije to činjenica da bi se Šarić sam po sebi prikazao takav, nego da bi svi oni s kojima ga budu povezivali takođe bili isto takvi.

DRUŠTVANCE EXPERT UNIT

I dentičan tretman primenjen je počev od 2001. godine na Stanku Subotiću; tri čoveka iz tri različite države vode hajku šireći ono što je u jednoj naslovnici sazeo hrvatski tabloid *Nacional* 15. maja 2001, označivši Subotića kao „glavnog mafijaškog bosa Balkana“ – Ratko Knežević iz Hrvatske, Nebojša Medojević iz Crne Gore i Aleksandar Tijanić iz Srbije. U intervjuu podgoričkoj *TV In* Subotić objašnjava na koji način je pravljena njegova lažna biografija, da iza nje stoji jedna jedinica pri kabinetu tadašnjeg predsednika Federacije Vojislava Koštunice i da je glava tog tima i glavni biograf laži bio Aleksandar Tijanić, koji je to radio u sprezi sa ostalom dvojicom: „Napravili su gomilu, gomilu laži. U toj gomili, gomili laži ja sam ubijao ljude, ja sam pljačkao, ja sam krijumčario. [...] Na bazi te planine laži koju su o meni skrojili, onda su oni odlazili pa su pravili lažna dokumenta u kojima, da bi pokrili verodostojnost toga, stavljali su grb Predsednika Federacije, stavljali su, navodno, grb Evropske unije. Prozvali su tu jedinicu Expert Unit [ne slučajna metonimija u skraćeni EU, *prim. aut.*], posedujem dokumenta naravno za sve to, i to su prosleđivali, što italijanskoj ambasadi, što OLAF-u [Evropskoj kancelariji za borbu protiv pronevera, *prim. aut.*], što tužilaštvu Italije. A onda bi odlazili u Italiju i svedočili da je sve to tačno.“ Subotić dodaje da je tokom 2003. i 2004. godine bio kontaktiran od strane OLAF-a jer je, s obzirom na članke koji su o njemu pisani, bio predmet njihove istrage i posmatranja, i da je ustanovljeno da ništa od toga nije tačno.¹⁴⁸ „A onda su ustanovili još jed-

nu dodatnu stvar – da sam upravo ja žrtva krijumčara. I da je krijumčarima, ljudima koji su povezani s krijumčarima, odgovarala jedna takva priča da bi sebe prikriili i da su oni između ostalog, za šta posedujem isto tako dokumenta, isto učestvovali u mojoj satizaciji. Što znači, da sam kroz razgovore, kroz sve ono što se događalo, ja praktično bio ključni svedok Evropske unije protiv krijumčara duvana u Evropi“, rekao je Subotić držeći u ruci dokument od 24. januara 2005. godine koji pokazuje da je bio pozvan da o tome svedoči pred sudom u Njujorku.

Budući da se Stevan Dojčinović u svojoj knjizi na više mesta trudi da ostavi utisak novinara koji želi da čuje i prikaže „obe strane“ i daje prostora osumnjičenima ili buduće uhapšenima da iskažu svoju verziju priče, zanimljivo je da baš u vezi sa Subotićem i ovom temom ni na jednom mestu nije citirao ni jednu jedinu njegovu reč, niti ga je zanimalo šta on ima da kaže o brojnim navodima, iako su mu njegovi stavovi svakako bili poznati. Razlog jeste to što bi u tom slučaju ceo fokus knjige skrenuo s unapred zacrtanog kursa i postao mnogo komplikovaniji od linije koju je preko autora forsiralo Tužilaštvo za organizovani kriminal. Takođe mu u vezi s temom istražnog postupka koji se vodio u Bariju i Napulju, a kojim se bavi u knjizi, ni na pamet nije padalo da među svoje izvore uključi i knjigu *Bratska hajka*, u kojoj su Velimir Čurgus-Kazimir i grupa autora posebno analizirali kampanju koja je dolazila preko тамошње novinarske agencije ANSA. Štaviše, u onih poslednjih 10 odsto knjige, Dojčinović je, s obzirom na to kako ih tretira, pokazao da su za njega mnogo kriminalnije figure Đukanović, Subotić, Vučić i Popović nego Darko Šarić, koji je lajtmotiv čitavog rada, pa zato njihovi stavovi nisu ni dobili prostora, jer se smatraju znatno opasnijim i ruše celu kulisu Samizdatovog izdanja. „Ja sam dobio dokumentaciju od italijanskog tužilaštva što se tiče mene. Znači, sve ono što bi moglo mene da opterećuje i da me dovede u sumnju da sam imao ikakvu vezu sa krijumčarenjem sa Italijanima. Znaete šta postoji unutra? Unutra ne postoji nijedan Italijan, nijedna zaplena robe, nijedna banka koja je rekla da sam ja prao novac, da sam radio bilo šta nelegalno, da je finansijska policija oduzela neku količinu robe na tržištu koja se mogla povezivati

novinarima pre nego što je tekst uopšte izašao. Bilo je čak razlike po nedelju dana, znači nedelju dana kasnije izađe tekst koji je već bio preveden. Šta imam da vam pričam o tome? To je toliko očigledno“, govori Subotić za nedeljnik *Ekspres* 2016. godine („U ime naroda“, *Ekspres*, 24. jun 2016).

148 „Oni su kompilovali tekstove prevedene na italijanski jezik sa prijavama koje su poslate sa te adrese što OLAF-u u Brisel, što italijanskom tužiocu, što

sa mnom na bilo koji način. Svi navodni dokazi koji postoje u Italiji o meni su dokumenta koja su falsifikovana. Ne falsifikovana u smislu falsifikovana, nego su falsifikovana na način koji je potpuno nepravičan“, rekao je Subotić 2010. godine za *TV In*.¹⁴⁹

Isti materijal ovaj ekspertski tim slao je i u svaku od zemalja Evropske unije gde je Subotić značajno poslovao – Francusku, Švajcarsku i Lihtenštajn – ne bi li blokirali njegove poslove i naneli mu još veću finansijsku štetu nego što su već učinili s njegovim firmama u Srbiji i poslovima koje je imao sa WAZ-om, o čemu su se detaljniji podaci u domaćoj javnosti pojavili posredstvom Subotićevih advokata tek oktobra 2008. godine. Tako *Blic* od 16. oktobra izveštava da je rešenje švajcarskog državnog tužioca Adrijana Etvajna još iz decembra 2007. godine, kojim se konstatuje da nema nikakvih razloga za blokadu računa Subotićevih kompanija, koji su bili blokirani zbog istrage o pranju novca, postalo zvanično. Iako se u tekstu nalazi informacija advokatskog tima da je njihov klijent i u Lihtenštajnu, gde je istraga vođena paralelno sa Švajcarskom, baš kao i u Francuskoj, oslobođen sličnih optužbi, naslov redakcije *Blica* za ovaj prilog i dalje je vrlo tendenciozan – „Cane nije prao novac u Švajcarskoj“ – što ne znači da ga nije prao u nekoj drugoj državi, glasi nepisani podtekst ove poruke. U poslednjoj rečenici priloga priznaje se da je postupak protiv Subotića politički motivisan, jer su navodni dokazi protiv njega slati s faksa iz kancelarije nekadašnjeg predsednika SRJ Vojislava Koštunice. Prvog novembra 2008. godine isti tabloid izveštava o krivičnoj prijavi koju su Subotićevi

advokati podneli protiv nepoznatih osoba koje su činile ekspertski tim koji se kao neformalno telo pri kancelariji tadašnjeg predsednika SR Jugoslavije nalazio u prostorijama Koštuničinog kabineta, a da su tokom 2001. godine faksovi s novinskim tekstovima slati s broja telefona koji je pripadao kancelariji Aleksandra Nikitovića, tadašnjeg zamenika šefa kabineta Vojislava Koštunice.¹⁵⁰

Dvanaest dana kasnije, drugi tabloid *Kurir* već imenuje čitavu paletu likova koji su bili neformalni članovi saradnici ekspertske jedinice, gde se jasno uočava da je to bio kriptospoj budućih saveznika, otvorenih i nešto manje otvorenih neprijatelja Zorana Đinđića – pripadnika i saradnika Demokratske stranke Srbije i grupe „ekonomskih stručnjaka“ iz G17 plus. Tako je, prema pisanju *Kurira*, timom rukovodio potpredsednik Vlade Srbije u vreme Koštunice Miroslav Labus, dok su u širem krugu operativaca i saradnika figurirali: Boris i Vladan Begović, Olivera Labus, Tanja Dinkić, Mladen Spasić, Aleksandar Tijanić i Aleksandar Nikitović. Boris Begović je profesor na Pravnom fakultetu u Beogradu, nekadašnji direktor Centra za liberalno-demokratske studije i tadašnji savetnik potpredsednika Savezne vlade Miroslava Labusa; takođe kolumnista *Politike*, suprug Danice Popović, profesorke Ekonomskog fakulteta, poznate po svojoj ulozi u aferi „Plagijati“ i homofobičnim ispadima na društvenim mrežama. Njen suprug takođe je izrazito anti-vučičevski orijentisan, propagira evrofobične stavove i protiv je politike aktuelne vlade o pridruživanju Evropskoj uniji. Vladan Begović bio je na čelu Savezne uprave carina, Olivera Labus supruga je Miroslava Labusa i u Saveznoj vladi je bila najodgovornija osoba za osiguranje, dok je Tanja Dinkić, supruga Mladana Dinkića, bila zaposlena u Ministarstvu za ekonomiju i regionalni razvoj – obe supruge pre Petog oktobra radile su u Ministarstvu trgovine, koje je kontrolisalo trgovinu akciznim robama, u koje spadaju i cigarete.¹⁵¹ Mladen Spasić školski je drug Mladana Dinkića i nekadašnji šef Odseka za privredni kriminal UBPOK-a,¹⁵² a savetnik za

149 O ulozi tzv. ekspertske jedinice u ovom slučaju: „Međutim, iz Beograda su imali podatke sve o poreklu, ne o poreklu novca nego o poreklu odakle su ti promet pravljani, oni su dobili dokumenta da je to iz legalne trgovine i da su to legalni promet, međutim izostavili su da to kažu, nego su samo izvadili transakcije, bankarske transakcije koje su bile unutra, izvadili su letove, brojeve aviona, kako je novac transportovan, to su upakovali sa tekstovima hrvatskog *Nacionala* i to je sve radio Aleksandar Tijanić i taj sa još nekoliko ljudi, naravno ja ću vam pokazati dokumenta koja su precizna po tom pitanju, to su slali u Italiju, to se danas pretvorilo u dokaze protiv mene, međutim nikakav problem neću imati da objasnim italijanskom pravosuđu o poreklu tog novca, to nikakve veze nema ni sa Italijanima ni sa pranjem bilo kakvog novca i bilo čijeg novca“ („Sa Šarićem me je upoznao Miškovićev sin“, *E-novine*, 23. mart 2010. [<http://www.e-novine.com/intervju/intervju-politika/35976-ariem-upoznao-Mikoviev-sin.html>]; pristupljeno 8. avgusta 2015]).

150 „Tekstovi protiv Caneta navodno išli iz Koštuničinog kabineta“, *Blic*, 1. novembar 2008.

151 „Operativci“, *Kurir*, 13. novembar 2008.

152 Vladimir Popović u intervjuu za magazin *Status* 2007. godine napominje da je Mladen Spasić iz UBPOK-a za vreme vlasti Zorana Đinđića vršio pritisak na Ministarstvo finansija i Božidara Đelića da omoguće njegovom štićeniku Predragu Rankoviću Peconiju, tajkunu koji se zahvaljujući surčinjskoj i zemunskoj kriminalnoj grupi devedesetih obogatio na švercu goriva, kafe i ci-

medije predsednika SRJ i nezakoniti direktor RTS-a Aleksandar Tijanić direktno je učestvovao u odabiru tekstova iz zagrebačkog nedeljnika *Nacional* i podgoričkog lista *Dan* koji su slati u navedene evropske zemlje. Kao što je već rečeno, Stanko Subotić, protiv kojeg je na osnovu rada ove jedinice italijansko tužilaštvo u Bariju podiglo optužnicu, oslobođen je 26. februara 2013. godine uz presedan, jer je sam tužilac, naknadno uvidevši da je materijal koji je tretirao kao dokaz satkan od laži, to tražio.

PLJAČKAMO, ALI TRANZICIONO

Kao jedan od finansijera ekspertske jedinice i DSS-a u serijalu „Kabinet doktora Koštunice“ označen je Vojin Lazarević, član crnogorske Narodne partije, ljuti protivnik Mila Đukanovića, jedan od najvećih trgovaca električnom energijom i nekadašnji akcionar Nacionalne štedionice, koja je, bez obzira na sugestiju u samom nazivu, od početka bila zamišljena da bude dominantno u privatnom vlasništvu, iz koje će, uz njegovog partnera Vuka Hamovića, najveću korist izvući upravo Lazarević, čovek blizak Aleksandru Nikitoviću, s čijeg su faksa slati kompromitujući tekstovi o Stanku Subotiću. Ovu protivpravnu korist omogućili su Božidar Đelić, ministar finansija u vladi Zorana Đinđića, i Mlađan Dinkić, tadašnji guverner Narodne banke Srbije, a slučaj „privatizacije“ Nacionalne štedionice, koja je praktično od samog starta bila pod kontrolom pomenutih tajkuna, naći će se na listi 24 sporne privatizacije kojima se, bez opipljivih rezultata, bavila radna grupa pri MUP-u, predvođena Bogdanom Pušićem. U jesen 2013. godine Dinkić i Đelić saslušani su u policiji tim povodom, kada su jedan drugog uzajamno optuživali za nezakonitosti, uprkos čemu slučaj do dan-danas nije dobio nikakav epilog u Tužilaštvu za organizovani kriminal Miljka Radisavljevića. Nijedan od njih više se ne nalazi u Srbiji: Mlađan Dinkić radi u Beču, u evropskoj centrali ruske banke Sberbank na poziciji savetnika za teritoriju bivše SFRJ; Božidar Đelić početkom januara 2014. godine imenovan je za izvršnog direktora francuske investicione banke Lazard.¹⁵³

gareta, da uvozi cigarete marke „fast“, a da se iste tržišno tretiraju kao domaće: „Pravi mali rat je Đelić vodio oko toga i čudi me da nesuđeni premijer ništa ne govori o Peconiju, Spasiću, Dinkiću i njihovom kriminalu“ („Koštunica je moj Raskoljnikov“, *Status*, 1. maj 2007).

153 „Ulaganje nacionalno, dobit privatna“, *E-novine*, 10. april 2015. ([http://www.e-novine.com/srbija/srbija-lic-](http://www.e-novine.com/srbija/srbija-licnosti/118980-Ulaganje-nacionalno-dobit-privatna.html)

Učinci obojice išli su naruku interesima uskog kruga tajkuna predvođenih Milanom Bekom i Miroslavom Miškovićem; Božidar Đelić je upornim izbegavanjem donošenja zakona o investicionim fondovima pre nastavka privatizacije 2001. godine onemogućio ravnopravne uslove malim investitorima i tako dao prioritet domaćim tajkunima da pokupuju sve što se prodavalo veoma povoljno, da bi istovremeno građani bili ohrabrivani na štednju u bankama, a njihov deponirani novac Mišković, Beko, Miodrag Kostić i drugi posle koristili radi podizanja prigodnih kredita. Tek kada se takav ciklus eksploatacije i otimačine primakao kraju, Ministarstvo finansija donelo je dugoočekivani zakon, koji je u većini zemalja tranzicije radi fer konkurencije (pa i u Poljskoj i Rusiji, gde je Đelić pre Srbije bio savetnik za privatizaciju) donet pre Zakona o privatizaciji. Prvi privatni investicioni fond 2006. godine, nakon što su štedne rezerve građana znatno umanjene, bio je Miškovićev Delta plus, koji je osnovala firma Delta Investment.¹⁵⁴

Subverzivni savez ovih dveju stranaka do 2003. godine funkcionisao je uglavnom na nevidljivom nivou (sa izuzetkom farsične potrage za tzv. kiparskim parama Slobodana Miloševića, u kojoj je značajnu ulogu imao i kum Božidara Đelića, Aleksandar Radović, nekadašnji šef Republičke uprave javnih prihoda,¹⁵⁵ kojeg je doveo iz Pariza i za koga postoje sumnje da je bio saradnik francuske obaveštajne službe),

[nosti/118980-Ulaganje-nacionalno-dobit-privatna.html](http://www.e-novine.com/srbija/srbija-licnosti/118980-Ulaganje-nacionalno-dobit-privatna.html); pristupljeno 9. avgusta 2015).

154 „Ekspertski milioni sumnjivog porekla“, *E-novine*, 19. april 2015. (<http://www.e-novine.com/srbija/srbija-licnosti/119294-Ekspertski-milioni-sumnjivog-porekla.html>); pristupljeno 9. avgusta 2015).

155 Radović, inače posebno blizak Mlađanu Dinkiću, bio je i jedan od članova komisije za traganje za novcem iznetim iz zemlje, da bi, nakon montirane seks-afere s potpredsednikom Vlade Vukom Obradovićem, 12. juna 2001. godine, preuzeo i njegovo mesto predsednika Komisije za ispitivanje zloupotreba u oblasti privrede i finansijskog poslovanja, formirane 19. februara 2001, kako bi zapravo blokirao njen rad. Četiri meseca kasnije, zajedno s Mladenom Spasićem i Radetom Terzićem formiraće još jedan kozmetički tim, čiji je zadatak bio da udalji policiju od svake istrage o navodnom Miloševićevom novcu. „Čovek bez lica“, kako su nazivali Radovića, napustio je nakon niza pogrešnih odluka Srbiju u drugoj polovini 2002. godine, a pokušaji da postane novi ministar unutrašnjih poslova policije u vladi Vojislava Koštunice, zbog slabog rezultata G17 plus na izborima, nisu urodili plodom (Vuković, M., Tufegdžić, V., *Oni su jači od nas*, Blic press, Beograd, 2007, str. 203–206).

da bi njihova iznenađujuće uigrana kooperativnost isplivala na videlo tek nakon Đinđićevog ubistva, kada G17 plus aktivno radi na rušenju Demokratske stranke s vlasti. Znajući da mu se sprema razrešenje s mesta guvernera, Dinkić inicira aferu „Janjušević–Kolesar“ tako što 17. jula 2003. godine od svog kuma Mladena Spasića, policajca iz redova ekspertske jedinice, a preko službenika Josipa Bogića, protivzakonito dobija i izlazi u javnost s dokumentom koji predstavlja dopis mađarskog odeljenja za borbu protiv organizovanog finansijskog kriminala i zahtev za proveru određenih transakcija – dakle, interni, operativan list MUP-a koji se ne može ni svrstati u informaciju u pravom smislu reči, niti se sme obelodanjivati. Taj papir Dinkić koristi da pred kamerama optuži Zorana Janjuševića, člana Saveta za državnu bezbednost, i Nemanju Kolesara, bivšeg šefa Kabineta predsednika Vlade, za pranje novca; zbog ovakvog ispada još uvek aktuelnog guvernera NBS, mađarska strana obustavlja saradnju sa MUP-om Srbije, ali se to uopšte ne odražava na ono što je Dinkiću zaista cilj.¹⁵⁶

Policija proverava o čemu je reč i pronalazi disketu koju je ranije dobila od mađarske policije sa svim transakcijama s računa na koji se poziva guverner, na kojima se uzgred takođe vidi da je preko istog računa za kratko vreme prošlo 19 miliona evra za potrebe G17 plus, uključujući i sredstva namenjena za tehničku pomoć NBS. „Nikome ništa nije jasno i svi se pitamo kakva je to drskost kad neko optužuje samog sebe više nego metu koju gađa. Ali, mediji se bave samo Janjuševićem i Kolesarom, za koje i vrapci zna-

156 „Podatak da je iz OTP banke u Segedinu uplaćivan novac Zoranu Janjuševiću i Nemanji Kolesaru, na račune u domaćim bankama u Beogradu, nije bilo teško pribaviti s obzirom na pozicije koje su akteri afere imali u Komisiji za sprečavanje pranja novca. Sasvim je razumljivo da se sa tim podatkom da neki domaći državljanin ima novac u našoj banci, nije moglo izaći u javnost. Celu priču, da bi dobila na uverljivosti, trebalo je povezati sa inostranstvom, zato je bio potreban 'papir' iz Mađarske. I za to je nađeno rešenje. Procenjeno je da bi bilo nezgodno u ovaj zahvat uvlačiti Mladena Spasića jer je bilo opšte poznato da je on blizak sa Dinkićem. Zato je Mladen Spasić u vreme kada se otvarala aferu Janjušević–Kolesar otišao na godišnji odmor. Umesto Spasića u ovu akciju se uključio njegov zamenik. Čim je stigao u UBPOK, dopis mađarske policije odmah je odnešen Dušanu Laliću, u NBj. On ga je dao Dinkiću koji je oduševljeno, na konferenciji za štampu, mahao tim papirom mađarske policije, koji je na sebi nosio oznaku 'službena tajna – strogo poverljivo'“ (*Isto*, str. 191–192).

ju da su bili samo nečiji kuriri. Zaista ništa slično nije zabeleženo u kriminalističkoj, pa ni političkoj praksi“, komentariše događaj tadašnji ministar policije Dušan Mihajlović.¹⁵⁷ Premijer Zoran Živković i demokrate prvo stoje uz Janjuševića i Kolesara, a zatim ih pod velikim pritiscima iz zemlje i inostranstva puštaju niz vodu; Janjušević podnosi ostavku 7. avgusta, Kolesar je 22. avgusta smenjen sa čela Saveta Agencije za sanaciju, stečaj i likvidaciju banaka. Poreska uprava 2. novembra 2003. godine dostavlja rešenje prema kojem dvojica bivših službenika Vlade treba da plate ukupno 24 miliona dinara poreza, a papir mađarske policije više niko ne pominje. Skupština Srbije 22. jula, sedam dana od početka afere, smenila je Mladana Dinkića i na mesto guvernera NBS postavila dotadašnju ministarku rudarstva i energetike Kori Udovički, potpredsednicu Vlade i ministarku za državnu i lokalnu samoupravu u vladi Aleksandra Vučića. Aferu „Bodrum“, koja će predstavljati konačan kraj Živkovićeve vlade, septembra iste godine takođe lansiraju Mladan Dinkić i G17 plus, koji nakon izbora ulaze u vladu s Demokratskom strankom Srbije Vojislava Koštunice. Poslednje aktivnosti Mladana Dinkića odnose se na pokušaj sabotiranja privatizacije Železare Smederevo početkom 2015. godine, preko slovačkog biznismena Petera Kamaraša, čime je sprečeno da kupac jednog od najvećih srpskih gubitaka postane američka kompanija Esmark.

SASTANAK U TIČINU

Krajem decembra 2011. godine na adresu Stanka Subotića u Ženevi stigao je dopis iz švajcarskog Saveznog tužilaštva koje ga obaveštava o sastanku održanom 15. maja 2009. godine u kantonu Tičino u južnoj Švajcarskoj, na kojem su predstavnici srpskog tužilaštva Miljko Radisavljević i Saša Ivanić pred svojim italijanskim i švajcarskim kolegama izneli sumnju da Subotić dobija novac iz fondova koji pripadaju braći Darku i Dušku Šariću i da prikriva kriminalno poreklo tog novca tako što otplaćuje kredite koje su mu odobrile bankarske institucije sa sedištem u Švajcarskoj – pet meseci pre nego što su se u srpskim medijima prvi put pojavili bilo kakvi napisi da se Šarić uopšte bavi krijumčarenjem droge. Na osnovu tako osmevnog iskazane sumnje, Federalna sudska policija Švajcarske dobila je novembra 2009. godine

157 Mihajlović, D., *Povleneke magle i vidici. Tom 2: Zapisi i kazivanja o životu i politici posle 5. oktobra 2000*, NEA–Beograd, Beograd, 2005, str. 450.

nalog da izvrši svaki vid svrsishodne istrage s ciljem da ustanovi eventualne kriminalne aktivnosti Stanka Subotića, ali one nisu utvrđene do dana kada je dopis poslat (20. decembra 2011), navodi se u njemu. Premda je švajcarskim kolegama obećano da će Tužilaštvo za organizovani kriminal iz Srbije poslati zahtev za međunarodnu pravnu pomoć, takav, zajedno s obećanim dokazima koji potkrepljuju iznesene sumnje, nikada nije stigao. Zbog toga je, primenjujući član 310 švajcarskog Zakona o krivičnom postupku, tužiteljka Anžel Velauer u ime Federalnog tužilaštva izvestila Subotića da se zbog neosnovanih i nepotkrepljenih optužbi odbacuje i obustavlja bilo kakav dalji postupak protiv njega.¹⁵⁸

S ovim činjenicama advokatski tim Stanka Subotića upoznao je javnost 16. januara 2012. godine na konferenciji u beogradskom Medija centru, samo osam dana nakon što je *Kurir* objavio tekst pod nazivom „Karla svedoči protiv Mila“, koji se u potpunosti kosi s predstavljanim dokazom, a u kojem se uprkos tome tvrdi da „tužilaštvo u Švajcarskoj prikuplja dokaze za optužnicu za pranje novca protiv biznismena Stanka Subotića Caneta i šefa DPS Mila Đukanovića“ i da se „ključno svedočenje očekuje od nekadašnje tužiteljke Haškog tribunala Kar-

le del Ponte“. Radoslav Tadić, jedan od Subotićevih advokata, podsetio je da je samo mesec dana pre nego što je upućen dopis iz švajcarskog Saveznog tužilaštva ministarka pravde iz Demokratske stranke Snežana Malović, tokom svoje posete Švajcarskoj, 22. novembra 2011, održala predavanje na Institutu Evropa univerziteta u Cirihiu, na kojem je obmanula tamošnju javnost tvrdnjom da je pred Specijalnim sudom u Beogradu doneta presuda kojom je utvrđeno da su Stanko Subotić i njegovi saradnici „u cilju pružanja ekonomske podrške Miloševiću i njegovoj vladajućoj eliti, oštetili budžete brojnih međunarodnih kompanija kao i zemalja u Evropi“, iako ni u optužnici, niti u bilo kojem izvedenom dokazu u toku glavnog pretresa nije bilo nikakvog pomena o bilo kakvoj vezi Subotića sa Slobodanom Miloševićem i njegovim režimom, niti o tome da je pričinio nekakvu štetu evropskim zemljama. Time je Malovićeva pokazala da je računala upravo na nameštaljkiju koju je 2009. godine srpsko tužilaštvo priredilo kolegama u Švajcarskoj.

„Ko će na kraju, kada Stanko Subotić uskoro bude oslobođen optužbe, odgovarati za ogromnu štetu koja mu je od strane najviših predstavnika vlasti i pravosudnih organa Srbije za proteklih deset godina pričinjena? Gde će tada biti članovi raznih kabineta i 'ekspertske jedinice', koji su u svemu tome učestvovali? Oni će tada već biti daleko od vlasti, zaboravljeni od javnosti, kao da nikada nisu ni postojali, a štetu će, po običaju, umesto njih, Stanku Subotiću morati da nadoknadi Republika Srbija, tj. svi njeni građani“, konstatovali su advokati. Kao lice operativno odgovorno za dezinformacije plasirane po medijima u vezi s njim Subotić je naveo Jasmínu Stojanov, tadašnju šeficu pres službe kabineta Borisa Tadića, bivšu direktorku PR agencije Rajt, koja je u intervjuu za *Blic* 26. oktobra 2014. godine izjavila da „svidalo se to nekom novinaru ili uredniku“ nije kalkulirala štiteći svog predsednika.¹⁵⁹

Na ročištu pred Apelacionim sudom održanim 22. oktobra 2015. godine u procesu protiv Stanka Subotića, advokat Tadić predstavio je najzad i dokument koji je nekoliko dana ranije iz švajcarskog tužilaštva stigao po zahtevu njegovog klijenta, a koji podrazumeva kompletan zapisnik na četrdesetak strana sačinjen u vezi s pomenutim sastankom, pod kodnim nazivom operacija „Skurau“. Njime je potvrđeno da su se specijalni tužilac za organizovani kriminal Miljko Radisavljević i njegov zamenik Saša Ivanić,

158 „Zamolili su ih da zbog opasnosti da prikrijem dokaze krenu u postupak protiv mene odmah, a oni će naknadno dostaviti dokaze. Ja sam tu kompletnu dokumentaciju predao tužilaštvu u Srbiji i naravno, oni čute, pošto sam je dobio od švajcarskih vlasti. Onda su švajcarske vlasti otvorile istragu, kao ozbiljna institucija, što inače ne rade tako brzo, bez dokumenata i bez ičega, ali su bili do te mere ubeđeni ne zbog mene, oni mene ne znaju, ali su ova dvojica do te mere bila ubeđljiva, došli su fizički u Švajcarsku kao specijalni tužilac i njegov zamenik, plus tužilac koji vodi neki predmet protiv mene, sa takvim izjavama. Švajcarci ne razumeju da predstavnici države mogu da rade takve stvari, oni ne razumeju da neko može da se bavi takvim zloupotrebama. To je krivična odgovornost. Onda su oni dve godine vodili istragu, sve su preturili, banke, poslovne partnere, moje firme. [...] Pozvali su me da dam izjavu, i kada sam otišao da dam izjavu nisam mogao da verujem šta mi se dešava. Dao sam im izjavu i, naravno, posle nekoliko dana su me oslobodili, poslali su mi dopis u kojem su mi se izvinili i objasnili da su vodili postupak protiv mene. Dali su mi sve, celu dokumentaciju od početka do kraja i razloge zbog čega su to radili. I dali su mi mogućnost da mogu od njih da zahtevam da pozovu bilo koju banku da razgovaraju sa bilo kim ako mi je naneta bilo kakva šteta da je poprave. Na primer, da je to uradio švajcarski tužilac, bilo koje zemlje Zapadne Evrope, on bi završio u zatvoru istog momenta“ („U ime naroda“, *Ekspres*, 24. jun 2016).

159 „Jasmina Stojanov: Tadić se više bavio PR-om nego Vučić“, *Blic*, 26. oktobar 2014.

preko Serafina Fjorea iz Kancelarije finansijske policije u Beogradu i predstavnika italijanskog tužilaštva, koji su nešto više od dva meseca ranije podigli optužnicu protiv Subotića (odbačena posle tri i po godine), Mila Đukanovića (odbačena posle nedelju dana) i još nekoliko crnogorskih državljana na osnovu napisa poteklih iz hrvatskog lista *Nacional*, a prosleđenih i spakovanih posredstvom kabineta tadašnjeg premijera Vojislava Koštunice – sastali sa švajcarskim kolegama. Na sastanku koji je trajao od 10.30 do 13.40 sati dogovoreno je da srpsko tužilaštvo po povratku u Srbiju uputi zvaničnu zamolnicu i izveštaj o stanju istrage protiv braće Šarić, po kojima bi tužilaštvo u Švajcarskoj moglo da postupa i sprovede autonomnu istragu. Umesto toga, Radisavljević je 3. juna 2009. godine napisao pismo u kojem optužuje Subotića za pranje Šarićevo novca, pozivajući se na presretnute telefonske razgovore između njih, koji svedoče o tome da je Šarić „više puta pozajmio ogromne sume novca“ Subotiću „u vrednosti od nekoliko miliona evra“, kao i da je boravio u Švajcarskoj u martu 2009. godine i da se nekoliko puta susreo sa Subotićem, ali taj dopis nije ispunjavao dogovorenu formu zamolnice.¹⁶⁰ Uprkos tome, izveštaj sudске policije Švajcarske ipak je sačinjen, a u njemu je potvrđen samo poslednji podatak – da su Darko i Duško Šarić boravili u hotelu „La Reserve“ u Lozani od 8. do 11. marta 2009. godine, što je bilo uredno prijavljeno, i da je Subotić snosio sve troškove njihovog boravka; međutim, razlog posete nije bilo ono što su tvrdili Radisavljević i Ivanić, već smeštanje Šarićeve bolesne majke u jednu uglednu švajcarsku kliniku.

Još u Tičinu, srpski tužioci tvrdili su povodom ubistva urednika *Nacionala* Ive Pukanića od 23. oktobra 2008. godine da je izvršeno od strane lica povezanih sa Šarićem, s obzirom na to da je hrvatski novinar „prvi pisao o švercu narkotika braće Šarić“, iako ta informacija uopšte nije tačna, niti je poznato da je Pukanić ikada pisao o Šarićima, koji su u kontekstu trgovine drogom u srpskim medijima direktno označeni tek posle zaplene više od dve tone kokaina u Urugvaju, 15. oktobra 2009, čitavih godinu dana nakon ubistva Pukanića.¹⁶¹ Ovaj motiv iskorišten je uz

prpratni materijal koji su dostavili italijanski i srpski tužioci – sadržaj dva teksta izvesne Biljane Vukičević koja su objavljena na portalu *Osservatorio Italiano*, još jednom „nadziraču Balkana“ poput već pomenutih *Le Courier des Balkans* i *Osservatorio Balcani e Caucaso*, koji domicilnim NVO i antivladinim medijskim mrežama služe za interesno predstavljanje slika o državama Balkana i radi animiranja zapadne međunarodne zajednice, prikazivanja hiperbolisano lošeg stanja u društvu i time osiguravanja grantova od donatora. Nazivi tekstova su „Kokain menja geopolitiku“, od 8. maja 2009, i „O smrti Pukanića ima još dosta da se kaže“, od 12. maja 2009. godine, što je samo tri dana uoči sastanka u Tičinu, u kojem je Stanko Subotić, ni manje ni više, označen kao naručilac ubistva hrvatskog novinara.

Portal *Osservatorio Italiano* registrovan je u Banjaluci, a kao njegov osnivač pojavljuje se druga firma, Etleboro ONG iz Rima, čiji je direktor Mikele Altamura, Italijan koji živi u Republici Srpskoj i koji grana svoju obaveštajnu mrežu po principu Amerikanca Drua Salivena i njegove OCCRP u malom, s kojom saraduje, pa je zato i redakcija *Osservatorio Italiano* delom iz Italije, a delom iz Bosne i Hercegovine. Jedna od članica redakcije i autorka tekstova koje u svojstvu dokaznog materijala tužioci Radisavljević i Ivanić predstavljaju Švajcercima, Biljana Vukičević, nije nikakva novinarka, već u stvari nastavnica likovnog u Osnovnoj školi „Branko Radičević“ u Banjaluci, baš kao ni njene preostale dve kolegice, Srebrenka Despotović, koja je sudski tumač za italijanski jezik iz Modriče, i Tamara Mikić, profesorka italijanskog jezika u banjačkoj školi stranih jezika „Dialogos“. Zbog ovoga se osnovano sumnja da Vukičević nikada nije ni pisala navedene tekstove, nego da je samo poslužila kao podmetnuto lice, ili tzv. avatar tadašnjeg koordinatora službi bezbednosti u kabinetu predsednika Srbije Borisa Tadića – Miodraga Rakića, koji je preko ispolitizovanog Tužilaštva pokušao da i u optužnicu za pranje novca Darka Šarića uključi već uveliko kriminalizovanog i optuženog „švercera cigareta“ Stanka

je 2. jula 2007. godine u tekstu „Razbijen narkokartel“ izvestio o hapšenju četvoročlane bande „čije su vođe braća Šarić iz Crne Gore“ tri dana ranije, zbog više od 20 kg heroina pronađenog u garaži kod hotela „In“ na Novom Beogradu. Isti događaj u svojoj knjizi na strani 58 pominje i Stevan Dojčinović, koji tvrdi da su pohapšena lica ubrzo osuđena, a da Šarići nisu bili obuhvaćeni. Razlog zbog čega je vest o zapleni 20 kg heroina i presecanju nedeljnog lanca iz Bugarske spala samo na jedan tabloid ostaje nejasan.

¹⁶⁰ „Konstrukcije umesto obećanih dokaza“, *E-novine*, 30. oktobar 2015. (<http://www.e-novine.com/srbija/srbija-tema/127424-Konstrukcije-umesto-obećanih-dokaza.html>; pristupljeno 30. novembra 2015).

¹⁶¹ „Specijalni tužioci, srpski prevaranti“, *E-novine*, 27. oktobar 2015. (<http://www.e-novine.com/srbija/srbija-tema/127330-Specijalni-tuioici-srpski-prevaranti.html>; pristupljeno 30. novembra 2015). Izuzetak predstavlja list *Kurir*, koji

Subotića, da bi mu se zaplenila sva imovina, kako u Srbiji, tako i u Švajcarskoj.¹⁶² Ova dva teksta, dakle, nikada prevashodno nisu bila namenjena publici koja bi ih čitala, već da se preko opskurnog portala, u svojstvu najobičnijeg blefa, poture švajcarskom tužilaštvu kao „navodi iz medija“ koji treba da budu dovoljan razlog da se i u toj zemlji otvori istraga protiv Šarića i Subotića. Sve ove podatke u novembru 2015. godine ekskluzivno je objavio jedino portal *E-novine*.

Posle ovakvog ishoda, nameće se pitanje da li su po identičnom modelu (prvo optuži, a posle traži dokaze), koji im nije uspeo u Švajcarskoj i Italiji, deset godina nakon onoga što je radio ekspertski tim koncentrisan oko kabineta Vojislava Koštunice, pripadnici srpskog tužilaštva i policije – Miljko Radisavljević, Saša Ivanić, Rodoljub Milošević i Slaviša Softić – sada po nalogu Miodraga Rakića i Borisa Tadića hapsili po Srbiji i na optužnicu stavljali i ostala lica osumnjičena za pranje novca za koji se sumnja da je stečen kriminalnim aktivnostima? Jedan od optuženih za pranje novca Darka Šarića, Nebojša Jestrović, ovako komentariše rad Tužilaštva u tom predmetu: „Pitam se samo kada to tužilac misli da dokaže? Četiri godine su prošle: je l' dokazano – nije dokazano. Kad misli da dokaže? Proveo sam u pritvoru dve godine i sedam meseci, nenormalno mnogo, nehumano mnogo. [...] Tužilac ovako kaže: to je sve statika i maska, mi ćemo doći na teren dinamike, pa ćemo kroz presretnute telefonske razgovore pokušati da ubedimo Veće da je istina to što mi tvrdimo a što nismo dokazali više od 1.300 dana, pa ćemo dokazati u nekom roku, za nekih deset godina!“¹⁶³

RUKOPIS TUŽILAŠTVA ZA ORGANIZOVANI KRIMINAL

U pismu koje je povodom nemilosrdne kampanje protiv sebe uputio redakciji *Blica* 18. marta 2010. godine, Stanko Subotić obaveštava javnost da je došao u posed informacije da su se nakon emisije u kojoj je Nebojša Medojević gostovao kod Jugoslava Čosića na *B92*, u beogradskom restoranu „Gušti mora“ sastali Aleksandar Tijanić i Miroslav Mišković. „Ti-

janić je tada dobio dalje naloge za postupanje u kampanji protiv mene. Model postupanja je objavljivanje intriga i nakon toga pronalaženje 'ekspertata' koji te intrige potvrđuju“, izneo je Subotić.¹⁶⁴ Kuriozitet koji će se ispostaviti kao veoma simptomatičan, iste večeri kada se emituje intervju s liderom crnogorskog Pokreta za promjene, 15. marta 2010. godine, na istom kanalu emituje se i emisija *Reakcija*, tj. njena epizoda pod nazivom „Dosije Šarić“, koja je urađena iz dva dela i čiji se nastavak pušta nedelju dana kasnije, 22. marta. Ono što je ovde veoma zanimljivo jeste što ucelo gledano, ova epizoda, po načinu na koji je pisan njen scenarij i redosledu kako prikazuje događaje, predstavlja identičan manipulativni šablon knjige Stevana Dojčinovića u malom, i to četiri godine pre nego što je knjiga uopšte i nastala – srazmerno količini operativnih podataka dostupnih policiji i Tužilaštvu. Autorstvo nad emisijom potpisuje Jelena Veljković, koja na kraju odjavne špice zahvaljuje na pomoći kolegama iz ekipe emisije *Insajder*, dok je glavna i odgovorna urednica informativnog programa *B92* u to vreme Sanda Savić.

Potpuno preslikano, uzimajući da sveukupno traje nešto duže od 90 minuta, gotovo cela emisija (oba dela) fokusira se na Šarićevo imovinu i njenu zaplenu, na identične operativne podatke iz policije kojima se služio i Dojčinović, ofšor kompanije, ljude koji se sumnjiče da su u Šarićevo ime prali novac stečen švercom kokaina i državne organe koji im ulaze u trag, predvođene Slobodanom Homenom – sve do poslednjih sedam minuta emisije. I baš kao u Dojčinovićevoj knjizi, finiše ovog serijala rezervisan je za ono što treba da bude poenta, ali o kojoj tokom trajanja više od 90 posto emisije nema ni jedne jedine reči: spoj Šarića s vrhom crnogorske države i Stankom Subotićem, koji nikakvih dodirnih tačaka nemaju s dotadašnjim tokom niti su i jedan jedini put pre toga pomenuti ili dovedeni u vezu. U izdiktiranom scenariju koji čitaju prezenteri Živana Šaponja Ilić i Goran Dimitrijević, reči koje skreću tok s prethodnog narativa započinjju doslovce tako što vrhovnog državnika Crne Gore smeštaju između dva zarezova, kao da je on već prethodno pomenut, ili se sam po sebi podrazumeva: „Osim o vezama sa osobama iz javnog života Srbije, *mnogo se govori* i o mogućim vezama Darka Šarića sa političkim vrhom Crne Gore. Tako se npr. navodi da se, *uz Mila Đukanovića*, kao jedan od saradnika klana Šarić pominje i premijerov brat – Aco“ (kurziv, *aut.*). Četiri godine posle ove rečenice istraživačka novinar-

162 „Tajni život Mikija Rakića: Zvali su ga – Bilja“, *E-novine*, 4. novembar 2015. (<http://www.e-novine.com/srbija/127554-Tajni-ivot-Mikija-Rakia-Zvali--Bilja.html>; pristupljeno 30. novembra 2015).

163 *Goli život* (gost Nebojša Jestrović), *TV Happy*, 29. mart 2014. (<https://www.youtube.com/watch?v=enbwF0JBWqA>; pristupljeno 18. avgusta 2015).

164 „Cane i Šarić sastajali se barem jednom mesečno“, *Blic*, 19. mart 2010.

ka Miranda Patručić oduševljeno će, zbog saznanja da su i Šarić i Subotić deponenti podgoričke Prve banke, u većinskom vlasništvu Aca Đukanovića, tvrditi da je otkrila mafijašku vezu između njih, baš kao što je, prema identičnom „novinarskom standardu“ koji im propisuje Rodoljub Milović, Stevan Dojčinović krajem 2012. poverovao da u rukama ima dokaz za mafijašku vezu zbog činjenice da se prostor u vlasništvu SPS izdaje zakupcu kluba „Vanilla“, iza kojeg stoji Darko Šarić. Zatim se koriste izvori iz „crnogorskih medija“, da bi se najzad u pomoć pozvali „operativni podaci iz policije“, koji tvrde da je Šarić u dobrim odnosima sa Stankom Subotićem i da je posle podizanja optužnice protiv njega Subotić izbegavao da podiže novac sa svojih ofšor računa, kako bi sprečio državne institucije da uđu u trag njegovim finansijskim tokovima.

Čitava ova policijska konstrukcija, koju čitaju novinari koji nemaju načina da provere verodostojnost onoga što im daje korumpirani državni organ, ali zato oberučke i bez ikakvih rezervi učestvuju u manipulaciji, ide ka tome da je Subotić od Šarića morao da uzima gotovinu, da bi mu zauzvrat ustupio svoju firmu Futura plus. O stepenu naivnosti ove teorije svedoči i to da se kao ključni dokaz navodi činjenica da je Subotić za generalnog direktora Future postavio Šarićevog školskog druga Nebojšu Jestrovića, koji je i suvlasnik Municipiuma S, beogradskog ogranka ofšor kompanije iz Delavera u SAD, preko kojeg je, kako se sumnja, Šarić kupovao preduzeća u Srbiji i Crnoj Gori. Ekran se zatamnjuje i uz dramatičnu muziku po uzoru na *Insajder*, sukcesivno se pojavljuju tri fotografije u istoj ravni – Darka Šarića, Stanka Subotića i Brane Mićunovića – koji se opisuju kao označitelji za koje deo crnogorske opozicije tvrdi da im režim Mila Đukanovića „pruža zaštitu i utočište u Crnoj Gori“. Sve to najzad da bi se napala Crna Gora u kontekstu navodne nesaradnje na slučaju Šarić, o kojoj je doveden da posvedoči Slobodan Homen, tadašnji državni sekretar Ministarstva pravde u Vladi Mirka Cvetkovića, čovek koji je otvoreno kršio prezumpciju nevinosti, ne pridržavajući se ni zakona u čijem je donošenju učestvovao. I sve to na istoj televiziji koja je samo nedelju dana ranije uključila Subotića iz Ženeve da demantuje da se krije sa Šarićem u Crnoj Gori i navode iste te „crnogorske opozicije“ čije se laži sada ponovo koriste i reafirmišu u emisiji *Reakcija*, 22. marta 2010, od strane novinara *B92* i uz pomoć ekipe *Insajdera*.

Već sledećeg dana, tabloid *Blic* Veselina Simonovića na petoj strani štampanog izdanja objavljuje kratak nepotpisani izveštaj isključivo vezan za poslednjih sedam minuta emisije emitovane kasno prethodne večeri (što znači da je

redakcija tog lista imala informaciju o njenom sadržaju i pre zvaničnog emitovanja), pod naslovom „Šariću prodao 'Futuru plus' da bi sakrio trag novca“, dok podnaslov glasi „Otkriće novinara 'Reakcije' TV B92 o vezi Subotića sa narkobosom“. ¹⁶⁵ Ovdje treba imati u vidu da Rodoljub Milović tada već uveliko kontroliše svaki pokret novinarkе Branke Stanković, uz dvadesetčetvorčasovni nadzor obezbeđenja, bez kojeg autorka *Insajdera* praktično ne može da izađe ispred zgrade ni dubre da baci, zavaravajući je i obmanjujući preko lažnih službenih beležaka da joj preti Luka Bojović, da je kupljena snajperska puška iz koje treba da bude ubijena, što je rečenica na osnovu koje će Veran Matić u ime Samizdata, iste izdavačke kuće koja je izdala Dojčinovićevog *Šarića*, 2013. godine reklamirati knjigu *Insajder – moja priča*. Milovićev cilj je tu sasvim jasan – ostvariti ličnu vezu i zadobiti poverenje u timu *Insajdera*, psihološki bazirano na „životnoj opasnosti“, kako više niko ne bi posumnjao u verodostojnost tzv. operativnih policijskih podataka koji će se davati novinarima *B92*. ¹⁶⁶

165 „Za one koji ne znaju, sve se dnevne novine štampaju u dva izdanja. Prvo, koje se prelama i završava već oko pet sati i izlazi iz štamparije negde oko sedam, pola osam, jeste izdanje za unutrašnjost, a ono drugo ide dva ili tri sata kasnije. Između ta dva izdanja manje-više nema nikada nekih preterano velikih izmena, sem što ostavljaju mogućnost glavnom i odgovornom uredniku da, ako se desi nešto epohalno, saobraćajna nesreća ili neka tragedija ili neko važno saopštenje i tako dalje, da ga ubaci u to drugo izdanje“ (*Svedočenje pred Specijalnim sudom Vladimira Popovića na suđenju za ubistvo Zorana Đinđića*, Helsinški odbor za ljudska prava u Srbiji, Beograd, 2006, str. 239–240).

166 Sledeći delovi u knjizi možda najbolje pokazuju diskurzivni tretman poznate novinarkе od strane članka UKP Rodoljuba Milovića i Slaviše Softića, kao i njen odnos prema čitavom scenariju s obezbeđenjem, koje joj nije ukinuto do dana današnjeg. Reč je o razgovoru koji je ekipa *Insajdera* tajno snimala u periodu nakon hapšenja Luke Bojovića u Španiji, 9. februara 2012. godine, koji je do tada predstavljan kao najveća pretnja po Branku Stanković: „Ja: Je li meni opasnost pretila samo od Luke Bojovića? Ročko: Nije. Slaviša: Analitički nije. [...] Ročko: Moramo da držimo obezbeđenje dok ne budemo sigurni, a ti znaš i sama koliko su svi uvezani i od koga ti sve preti opasnost. Sve što se dešava oko tebe je toliko jaka priča, shvataš li to? Ja: Hoću da saznam sve, sada kada je gotovo. Kakva je bila informacija da je njemu već plaćeno da me ubije? Slaviša: Tebe se moćnici plaše, a strah može da prouzrokuje haos. Toga moraš da budeš svesna. [...] Ročko: Postoji mnogo razloga zbog kojih imaš obezbeđenje. Miša [Miodrag Čvorović, producent *Insajdera*, prim. aut.]:

Zanimljivo je da je ovakav neuk pokušaj da se, na osnovu činjenice da je Jestrović bio direktor, čitava firma Futura plus proglasi Šarićevom (što je zapravo model po kojem je iskonstruisana i optužnica, a Jestrović optužen da je imao ulogu ekonomskog eksperta za pranje Šarićevog novca, koji je „nalazio modele kako da legalizuje dobit od droge“), četiri godine kasnije sasvim napušten u Dojčinovićevoj knjizi, iako iza nje, baš kao i iza epizode „Dosije Šarić“ na *TV B92* stoji Tužilaštvo za organizovani kriminal. Autorki Jeleni Veljković biće ovo poslednja epizoda emisije *Reakcija* koju je realizovala; ona nakon uspešno obavljenog posla odlazi sa *B92* i prelazi da radi za nedeljnik *NIN* kod Nebojše Spaića, a potom i za *BIRN*, slično kao i Ivan Angelovski. Tri i po godine nakon emitovanja *Reakcije*, 21. septembra 2013, na dan kada u podgoričkim *Vijestima* Željko Ivanović objavljuje fotografiju iz restorana „Leonardo“ koju mu je dostavila Vanja Čalović, njegov kolega Veselin Simonović u srpskom korelatu *Blic* objavljuje tekst koji nosi naslov „Nebojša Jestrović spona Subotića i Šarića“, u totalnoj suprotnosti sa sadržajem uvodnika koji se nalazi odmah do njega: „Srpski nadležni organi još nisu uspeli da razjasne u čemu su i kako sarađivali Darko Šarić, optužen za krijumčarenje 2,7 tona kokaina, i Stanko Subotić Cane, koji pred Spe-

cijalnim sudom odgovara za šverc cigareta.“ Uprkos svemu, Simonović je još uvek jedan od čelnih ljudi ovog tabloida.

UNIŠTITI FUTURU PLUS

Jestrović i Subotić demantovali su notorne izmišljotine o tome da je Futura plus ikada pripadala Darku Šariću, ili da mu je na bilo koji način ustupljena. U emisiji *Goli život* kod Milomira Marića, emitovanoj 29. marta 2014. godine, Nebojša Jestrović, lice pre toga držano dve godine i sedam meseci u istražnom zatvoru, rekao je da je u Futuru plus došao na preporuku Darka Šarića, koji je bio Jestrovićev poslodavac u firmama Štampa komerc, Štampa sistem i Štampa press (u daljem tekstu Štampa), koja je u svom vlasništvu imala lanac od oko 550 kioska, dok je konkurentna firma Futura plus, koju su zajednički registrovali 19. aprila 2004. godine firme Emerging Markets Investments (EMI grupa) iz Danske, u vlasništvu advokata koji su prijatelji sa Subotićem, zatim njegova D-Trade i nemački medijski koncern WAZ, na čijem je čelu tada Bodo Hombach – imala oko 1.350 kioska širom Srbije, ali sveukupno gledano, na nepovoljnijim lokacijama od Štampe.¹⁶⁷ Ipak, na stranici 107 svoje knjige Stevan Dojčinović obmanjuje javnost, uz blagoslov u predgovoru Miloša Vasića falsifikuje Jestrovićev iskaz i umesto da napiše da je ovaj na preporuku prešao da radi u Futuru, navodi da je to učinio „po nalogu“ Darka Šarića, tako držeći za neupućene čitaoce u rezervi lažan motiv Tužilaštva i policije iz 2010. godine, ali ga za razliku od svojih kolega iz *Reakcije* sa *B92* dalje uopšte ne razrađuje; štaviše, na stranici 159 Dojčinović vraća ispravan termin iz Jestrovićevog iskaza i piše da je prešao u Futuru na Šarićevu preporuku.

Brankica misli da je sve preterano i da njena bezbednost nije ugrožena. [...] *Mira* [Mirjana Jeftović, urednik sajta, *prim. aut.*]: Kada ona izloži svoje argumente, ispostavlja se da je u pravu kada tvrdi da je ona u ulozi nekakvog taoca. [...] *Ja*: Za ove dve godine bile su razne priče: da mi opasnost preti od Kekine grupe, Luke Bojovića, huligana, nekih biznismena, političara... *Ročko*: Pa jeste, oni su svi uvezani. *Ja*: Ali od kojih biznismena i političara? *Ročko*: To su operativni podaci i za sada nemamo dokaze za ta konkretna imena koja se pominju. Ali radimo na otkrivanju cele te mreže. *Slaviša*: Film 'Kum' je zajebancija u odnosu na to šta se ovde dešava. Vi ste udarili na kriminalnu bandu. Brankice, zamisli sebe u filmu 'Kum', pa svima bi smetala. *Ja*: Jeste li imali nekada nešto konkretno za mene? [...] *Slaviša*: Trebalo bi da znaš da skup više lakših telesnih povreda može da izazove smrt. Jedno, drugo, treće, kad se skupi to je veliki problem, a ti imaš problem s jednim, drugim, trećim, petim, kumulativni problem. [...] *Ročko*: Miko, da se tebi nešto desi, to bi bila potpuna destabilizacija države. Više nas niko nikada ne bi oprao. *Ja*: Boli me glava. Je li neko platio ili nije platio za moje ubistvo? *Slaviša*: Malopre ti je Ročko objasnio šta je operativni podatak. Imali smo operativni podatak“ (Stanković, B., *Insajder, moja priča*, Samizdat, Beograd, 2013, str. 357–359).

167 Na sajtu organizacije OCCRP još uvek se može pronaći kontroverzni izveštaj o proceni vrednosti uloga u pravima u firmi Futura plus, koji datira iz oktobra 2004. godine i koji je načinila kuća za procenjivanje Ficom iz Beograda s rukovodiocem procenjivačkog tima Nebojšom Mrđom. U tom dokumentu, kao jedan od osnivača, navedeno je preduzeće Caldero Trading Limited, što je Milka Tadić Mijović, tada izvršna direktorka podgoričkog *Monitora*, kao jedna od članica OCCRP-a upotrebila u svom tekstu „U mreži“ od 18. marta 2011. godine da optuži Subotića da je vlasnik većeg broja nekretnina u Crnoj Gori, zbog čega je osuđena sredinom maja 2015. godine. Glavni procenjivač Nebojša Mrđa ostao je nem pri upitu da potvrdi da li je izveštaj na kojem stoji njegovo ime autentičan.

WAZ je u vreme Jestrovićevog postavljanja na mesto direktora Future plus već uveliko vlasnik Štampe, koju je kupio od Šarićeve firme Lafino Trade (sumu od 30 miliona evra za koliko je prodata Štampa WAZ je u celosti isplatio septembra 2008. godine), a da bi to učinio, morao je zbog primedbi Antimonopolske komisije najpre da izađe iz vlasništva Future plus. Zanimljivo je da od svih ostalih, organima gonjenja samo ova transakcija neće biti primer za „pranje novca“ Darka Šarića iz, ispostaviće se, razumljivih razloga – zato što je u međuvremenu kompanija WAZ po zamisli Miroslava Miškovića i Milana Beka, a preko političara poput Mladana Dinkića, Slobodana Milosavljevića i Predraga Bubala – faktički isterana iz zemlje, pa je tako automatski anulirana iz manipulacije motivom „narkobosa Šarića“, što pak u slučaju Subotića i firme Futura plus nije bilo dovoljno.

Prema Jestrovićevim navodima, odluka Stanka Subotića da ovaj zauzme mesto direktora Future i pokuša da je oporavi usledila je nakon što se prethodna direktorka Olivera Ilinčić, nekadašnja savetnica za ekonomiju predsednika Državne zajednice Srbije i Crne Gore Svetozara Marovića i direktorka deviznog sektora u Narodnoj banci Jugoslavije dok je na njenom čelu bio Mladen Dinkić, koja je, prema tvrdnjama Jestrovića, vršila iznude nad guvernerom – povukla s te pozicije, na sastanku u Ženevi sredinom marta 2009. godine, budući da je u to vreme optužnica protiv Subotića u Srbiji već godinu i po dana na snazi.¹⁶⁸ Ilinčićeva je svojevremeno bez konsultacija sa Subotićem i EMI grupom, kojoj preko firme Posh Properties pripada 112 hektara građevinskog zemljišta između autoputa i beogradskog aerodroma upisanog u Generalni urbanistički plan opštine Surčin, založila to zemljište kod banaka kao garanciju i dozvolila da ono bude tretirano kao poljoprivredno, čime je izvršena procena da umesto 170 miliona evra vredi svega 12 miliona evra. Paralelno s tim, ime brata Olivere Ilinčić Zorana Damjano-

vića, generalnog sekretara Crvene zvezde, koji je 2007. uhapšen zbog napada Zvezdinih navijača na žandarma Nebojšu Trajkovića, izostaje s optužnice uprkos brojnim najavama u medijima.

Kada je preduzeće 21. oktobra 2009. godine otišlo u stečaj, stečajni upravnik Budimir Mrdović, blizak Zvonimiru Nikeziću, vlasniku konsultantske kuće Ces Mekon, čiji je izvršni direktor bio Mirko Cvetković, i licu koje će zajedno s tadašnjim ministrom poljoprivrede Sašom Draginom 24. novembra 2012. godine biti uhapšeno zbog malverzacija s regresiranim dubrivom iz Azotare Pančeva – naložio je preko svog konsultanta bankama da, umesto da se naplate učesćem u kapitalu Future ili prodajom imovine kompanije, to učine, mimo zakonske procedure i poslovnih običaja, preko zaloga u zemljištu koje je kao jemstvo „dala“ kompanija Posh Properties i koje je 12. avgusta 2010. godine izvršilo na licitaciji. Intesa, UniCredit, AIK, Erste i Privredna banka Beograd odlučile su da aktiviraju jemstvo ne namirivši prethodno svoja potraživanja iz imovine primarnog dužnika, Future plus, otvoreno kršeći Zakon o stečaju.¹⁶⁹

U samom jeku kampanje protiv preduzeća u vlasništvu Stanka Subotića, tadašnji ministar za trgovinu i turizam Slobodan Milosavljević i Vlada čiji je on bio član doneli su na sastanku 14. jula 2009. godine niz mera finansijske pomoći posrnulim trgovinskim lancima u Srbiji, kako bi opstali u vreme hronične nelikvidnosti. Jestrović u pomenutoj emisiji navodi da je *Blic* objavio intervju s Milosavljevićem u kojem se tvrdi da je Futura jedini veliki trgovinski lanac koji kasni s plaćanjem, da je jedan od najvećih dužnika i da su se pozivu na sastanak s tadašnjim premijerom Mirkom Cvetkovićem odazvali svi trgovinski lanci osim Future plus (u pitanju je prilog od 8. avgusta 2009. godine, pod nazivom „Mali trgovci se dovijaju kako da izaigraju državu“), uprkos tome što to preduzeće uopšte nije bilo pozvano ni na kakav sastanak. Tokom razgovora u kabinetu ministra, na

168 „'Imao sam podozrenje u startu (prema Subotiću), moram da priznam', objasnio je na sudu Jestrović. 'Stanko Subotić je prikazan ovde (u Srbiji) kao neki vrh kriminala i ja sam ga tako doživljavao dok ga nisam upoznao. Kada sam čuo da ga oslovljavaju 'msje Subotić', u Ženevi, u hotelu Prezident Vilson, kada sam čuo da ga u hotelu Ric u Parizu oslovljavaju 'msje Subotić', ja sam shvatio da mi to nešto ne štima. Jer ako takvo lice sa crvenom Interpolovom poternicom može slobodno da se šeta po Švajcarskoj i po Francuskoj... Ja sam odlučio da mogu da komuniciram sa njim“ (Dojčnović, S., *Šarić: kako je balkanski kokainski kartel osvojio Evropu*, Samizdat, Beograd, 2014, str. 159).

169 Na pitanje ko je bio zadužen za stečaj njegove firme, Subotić u intervjuu iz 2016. godine odgovara: „Boris Tadić je za to zadužio Srđana Šapera. On je bio zadužen, on je pozvao, imam svedoke za to, današnjeg vlasnika Future i objasnio mu da je od državnog interesa da on kupi Futuru, pošto je on već kupio Štampu. Onda ga je odveo kod Mikija Rakića i onda mu je Miki Rakić objasnio koji je to državni interes da on to kupi i tako dalje. Međutim, više bih voleo da vam gospodin Bajčetić ispriča detalje finansijskog aranžmana i učenja koje su vršili prema njemu, a i pritisaka i laži koje su mu iznosili, zbog čega je uopšte ušao u taj posao“ („U ime naroda“, *Ekspres*, 24. jun 2016).

čemu je tadašnji direktor Future insistirao zbog štete nanete lažnim informacijama u *Blicovom* tekstu, Milosavljević je Jestroviću rekao da nikada nije izgovorio to što je *Blic* odštampao: „Da li si demantovao? – Nisam, više ni ne demantujem.“ Navodno se zalažući da Futura ne ispašta zbog propuštenog sastanka, ministar je, međutim, kategorički odbio da pruži Jestroviću informaciju kojim trgovinskim lancima su već otišli krediti za podsticaj koje je nudila Vlada: „Pazi, predstavnik ministarstva, države, kaže da ne može da mi da podatke o kreditima koje je dao drugim trgovinskim lancima... Pa čekaj, je l' si ti dao svoje pare?“

Naknadno se došlo do saznanja da su ta sredstva u vrednosti od oko 100 miliona evra završila uglavnom na računima Delte Miroslava Miškovića, čija su dugovanja velikim delom i generisala kolaps likvidnosti srpske privrede.¹⁷⁰ Dvadesetog septembra za tabloid *Veselina* Simonovića ministar iz Demokratske stranke, koja isti taj list finansijski kontroliše preko raznih projekata, nastavio je s kampanjom, navodeći da je Futura plus „najnelikvidnije trgovinsko preduzeće u Srbiji“.¹⁷¹ Slobodan Milosavljević uhapšen je 26. decembra 2015. u sklopu opsežne antikoruptivne policijske akcije, a dva dana kasnije određen mu je pritvor do 30 dana; protiv njega i još sedmore lica Tužilaštvo je pokrenulo istragu zbog sumnje da su od decembra 2004. do kraja juna 2008. godine izvršili nezakonitu zamenu poljoprivrednog zemljišta u svojni privrednog društva Maxim&Co.¹⁷²

ASOCIJACIJA MEDIJA ASOCIRA ME NA MAFIJU

Paralelno s ovim, početkom juna 2009. godine Branko Radujko i kompanija Telekom, preko koje se u senci vodi hajka protiv Subotičeve firme, puštaju menicu, a zajedno i u koordinaciji sa njima to čine i *Večernje novosti* Manojla Vukotića, koji tada već gotovo punu deceniju uz *Politiku* vodi anticrnogorsku kampanju. Ova akcija Telekoma i kompanije Novosti, koja je u vlasništvu Milana Beka, iako kupljena parama Stanka Subotića, automatski blokira račun Future plus zbog neizmirenih obaveza prema klijentima, od kojih su najglasnije

medijske kuće. Nebojši Jestroviću je jasno šta se dešava: da je „simultano“ puštanje menica predumišljeno i da ima pre svega političku konotaciju, budući da se u javnosti problemi većine velikih trgovinskih lanaca u Srbiji usled svetске ekonomske krize odjednom koncentrišu i apostrofiraju samo kao Futurini, što je i bio cilj Milosavljevićevih izjava. Namera je po hitnom postupku oterati preduzeće „optuženog švercera cigareta“ (analogon Dojčinovićevog oksimorona u vezi sa Šarićem) u stečaj, po sugestiji koju je tadašnji predsednik Srbije Boris Tadić dao još 2007. godine kada je rekao da nije srećan zbog činjenice što je Stanko Subotić vlasnik najveće distributivne mreže za prodaju štampanih medija u Srbiji. Bez ikakve najave, menica firme Novosti a. d. u iznosu od 53 miliona dinara i starosti od 50 dana (a ne 90 dana kako je tvrdio Vukotić) puštena je 4. juna, tačno na dan sastanka koji je menadžment Future održao s predstavnicima brojnih štampanih medija, na kojem je bio prisutan i predstavnik Novosti – u nameri da se minira svaka mogućnost dogovora. „Zbog tako nekorektnog čina, Futura plus je bila prinuđena da, isključivo iz komercijalnih razloga, smanji tiraž *Večernjih novosti* na zakonski minimum“, navodi se u saopštenju kompanije od 6. juna.

Ovakav potez distributera razbesneo je udruženi kartel medijskih firmi, i za tili čas, UNS, NUNS i čitava priručna svita ponovo će se naći na istoj strani, providno braneći svoje zajedničke lukrativne interese. Sutradan od puštanja menice, 5. juna, *Večernje novosti* stavljaju se u poziciju žrtve, onako kako to samo mediji umeju, i osujećeni udruženi poduhvat Radujka i Vukotića karakterišu u svoju korist kao „skandalozni potez distributera“, tvrdeći da tako nešto decenijama nije zabeleženo u srpskom novinarstvu i da će potražiti obeštećenje sudskim putem, uz obećanje, tj. pretnju, da će o svemu obavestiti nadležne državne institucije i inspekcije.¹⁷³ Ali čemu traganje za institucijama kada već u istom tekstu spremljeni komentar ima niko drugi do Božidar Đelić, tadašnji potpredsednik Vlade za evropske integracije i lice koje je ključno uticalo na raspodelu sredstava iz fondova Evropske komisije medijima i nevladinom sektoru u Srbiji u periodu od 2008. do 2012. godine – da urgira da se „spreče pritisci na medije“? Kao po komandi, 6. juna javlja se Ljiljana Smajlović, predsednica UNS-a, koja u saopštenju organizacije koju godinama zloupotrebljava za ove potrebe, Futuru u svom stilu malicio-

170 „Otimčina pod kišobranom političkog stečaja“, *E-novine*, 25. novembar 2013. (<http://www.e-novine.com/srbija/srbija-tema/49850-Otimaina-pod-kiobranom-politikog-steajaja.html>; pristupljeno 11. avgusta 2015).

171 „Futura' najnelikvidnija“, *Blic*, 20. septembar 2009.

172 „HAPŠENJA ZBOG KORUPCIJE Određen pritvor bivšem ministru Milosavljeviću“, *Blic*, 28. decembar 2015.

173 „Futura' neće da prodaje 'Novosti'!“, *Večernje novosti*, 5. jun 2008.

zno označava kao firmu „čiji se kapital dovodi u vezu sa Stankom Subotičem Canetom, koji je na poternici MUP Srbije“, kao da je Subotić negde ikada skrivao da je vlasnik, ili jedan od vlasnika Future.¹⁷⁴

NUNS, na čijem je čelu tada Nadežda Gaće pak brine po identičnom obrascu po kojem će Vukašin Obradović to činiti 2014. godine u kampanji o cenzuri, i izjednačava dve vrste slobode – slobodu javnog informisanja i slobodnu distribuciju javnih glasila, koje čine „nedeljivi i nesporni javni interes“ (asocijacija na „devedesete“ nedostaje jer je Boris Tadić politički prijatelj), pa ako je ugrožena jedna, mora biti da je ugrožena i druga – baš kao i sa cenzurom i autocenzurom, mada ostaje nejasno na koji je način distribucija javnih glasila slobodna ako makar jedna od ugovornih strana iz obligacionog prava za to potražuje novac? Preduzeće Futura plus tako se od svake partije, pa i od Ministarstva kulture, optužuje da krši zakon i da diskriminiše tržište javnih glasila, dok svaka od njih prećutkuje da se sve vreme ipak poštuje zakonski minimum. Baš kao što su mediji nakon obustave vanrednog stanja 25. aprila 2003. godine na sva zvona brujali da su tokom njegovog trajanja bila prekršena osnovna ljudska prava – pravo na zastupnika – iako su svi uhapšeni tokom akcije „Salbla“ zbog opravdane opasnosti od uticanja na klijente imali zastupnike po službenoj dužnosti; optužbe za namerno upropaštavanje jednog privatnog preduzeća još jednom su uspešno zamenjene ultrasinhronizovanom i histeričnom kuknjavom o medijskim slobodama.

Kako kampanja odmiče, tako primat preuzimaju tabloid *Blic*, kompanija Ringier Axel Springer i medijsko udruženje Asocijacija medija; svi oni od juna pa do septembra 2009. godine vode koordinisanu hajku protiv Future plus, paralelno s tim i protiv njenog vlasnika lično, a za svakog od ta tri entiteta zajedničko je samo jedno ime – Veselin Simonović. Iste godine, 12. februara, norveškim parama osnovano je telo koje će ocrtavati pravo stanje stvari u srpskim medijima i njihovim tobože nekooperativnim i antagonim udruženjima – Savet za štampu, u čijim će se redovima nalaziti i lica osumnjičena za kriminalne radnje. Jedan od osnivača ovog opskurnog tela kao svojevrsnog slivnika srpske „medijske mafije“ (izraz Mila Đukanovića) jeste upravo i udruženje Asocijacija medija, čiji je predsednik Upravnog odbora u to vreme Veselin Simonović, a predstavnik u telu Tihomir Trišić, lice takođe blisko korumpiranim policajcima Rodo-

ljubu Miloviću i Bogdanu Pušiću, koji usporavaju istrage o 24 sporne privatizacije. Ovo udruženje, tj. njegove članice firme Novosti, Ringier Srbija, Color press, Politika novine i magazini, Press publishing group, Adria Media, Dnevnik i Ekonomist – 13. septembra su objavile da od 15. septembra prestaju da isporučuju sva svoja izdanja trgovinskom lancu Futura plus zbog dugova koje to preduzeće nije u stanju da izmiri.¹⁷⁵

Odjednom, svi oni koji su se do samo nekoliko meseci ranije bunili i dizali halabuku što distributor smanjuje ponudu *Večernjih novosti* na zakonski minimum, te proglašavali diskriminaciju tržišta, sada po dogovoru jednoglasno povlače kompletnu svoju ponudu distributeru; pitanja o pravima Future plus jednog momenta nisu bila postavljena, niti je bila važna činjenica da je to jedino preduzeće kojem je to ikada urađeno, i to na ovako ogoljeno orkestriran način. Mediji kao mafija, kao oblik mafijaški organizovanog delovanja u gašenju firme Futura plus, čiji će stečaj uslediti za mesec dana, pokazali su se u pravom smislu kao najobičniji instrumenti, kao produžena ruka tajkuna korumpirane države, dok god joj ona neometano pribavlja finansijska sredstva za projekte za koje ti mediji najčešće uopšte nisu ni stručni, niti imaju ikakvih dodirnih tačaka s materijom.¹⁷⁶

Isti Tihomir Trišić, koji je 2009. godine u timu sa Simonovićem radio na urušavanju Future plus, povezan je s firmama Vojvodina info, Info lokal media grupom i Adria Media grupom, do marta iste godine direktor je *Gradanskog lista*, a do jula 2014. godine glavni urednik nedeljnika *Akter*, koji je ujedno u vlasništvu njegove distributivne kompanije, što je pak direktan

175 „Bez 'Blica' od sutra na kioscima 'Future'“, *Blic*, 14. septembar 2009.

176 Na konferenciji za novinare održanoj 17. septembra, direktor Future plus Nebojša Jestrović je između ostalog rekao da će poverioci biti namireni, ali da moraju da budu strpljivi: „Ni potraživanja od naših kupaca nisu mala, ali shvatamo da imaju problema i strpljivo čekamo na isplatu. Jer, svojim kupcima fakturišemo robu petnaestodnevno, dok novinske kuće ispostavljaju fakture na sedam dana. Uostalom, naš račun jeste blokiran, ali zar to nije slučaj i sa oko 63.000 firmi u Srbiji, a štamparni mediji bi trebalo da saopšte i podatke o svojim 'crnim' tiražima ili niskoj ceni novina.“ Zoja Rapajić, jedna od zaposlenih u kompaniji, izjavila je da radnici već tri meseca nisu primili platu i da zbog toga, ali i budućnosti firme, apeluje na medije da prekinu sa negativnim napisima o Futuri plus. „Nećemo štrajkovati, ali je činjenica da je neko 'namerio' da spolja uništi firmu“, rekla je ona („Jestrović: Poverioci će biti namireni“, *Danas*, 18. septembar 2009).

174 „'Futura' grubo krši zakone!“, *Večernje novosti*, 6. jun 2008.

primer diskriminacije tržišta (baš kao što je to i odnos SBB-a prema *TVN1*). Ubrzo nakon što je Stanku Subotiću omogućeno da plati jemstvo, dođe u Srbiju i brani se sa slobode, Trišić krajem avgusta 2013. godine kontaktira s njegovim zastupnicima, predstavlja se kao izaslanik Vojno bezbednosne agencije (VBA) zadužen da isprati proces fuzionisanja dva nekadašnja trgovinska lanca – Štampe i Future plus – koje je u međuvremenu kupila firma Centro štampa holding Darka Bajčetića, i da se postara da se, misleći na Subotića, bivši vlasnici u ovaj projekat, za koji je rekao da je „od najvećeg državnog značaja“, ne umešaju sa svojim eventualnim sudskim potraživanjima. Na pitanje u čemu je državni interes u jednom privatnom projektu i gde su akcije države u toj firmi, Trišić je odbio da pojasni o čemu se radi, rekavši za sebe da je suvlasnik Future, dok je predlog Subotićevih advokata da se svi zajedno sastanu s Bajčetićem radi eventualnog dogovora o vansudskom paravanju odmah kategorički odbio. Zbog toga je zaključeno da je Trišićev kontakt značio svojevrsnu poruku upozorenja Subotiću da sada, kada napokon može neometano da se kreće po Srbiji, ne učini ništa što bi poremetilo poslednju fazu projekta otuđenja njegove privatne imovine za račun drugog privatnog lica.¹⁷⁷

Predsednik kompanije Centro štampa holding, koja je 20. novembra 2011. godine potpisala ugovor o primopredaji Future plus sa firmom Telekom, koja je bila preuzela staranje nad firmom u kojoj je od oko prvobitnih 3.500 radnika u trenutku kupovine ostalo oko 2.300 zaposlenih i 880 kioska – demantovao je da ima bilo kakve veze s ovim Trišićevim nastupom.¹⁷⁸ Tihomir

Trišić uhapšen je 11. jula 2014. godine – tek nakon smene Rodoljuba Milovića koji ga je štutio – pod sumnjom da je malverzacijama, zajedno s Draganom Đurićem i Milanom Divljakom, prilikom prodaje đubriva oštetio pančevačku Azotaru za 7,5 miliona evra; dakle, u istom predmetu u sklopu kojeg je dve godine ranije uhapšen i koordinator otuđenja Future plus Zvonimir Nikezić, vlasnik konsultantske firme Ces Mekon, koja je prva na listi domaćih kuća s najvećim provizijama ostvarenim od 2002. do 2009. godine u iznosu od 515,2 miliona dinara, koje joj je isplaćivala Agencija za privatizaciju. Nijedno novinarsko udruženje, kao ni kontroveržno telo Saвет za štampu čiji je Trišić u to vreme bio član, nije izdalo nikakvo saopštenje, niti je dalo svoj stav u vezi s njegovim kriminalnim aktivnostima. Najveću godišnju dobit po ovoj stavki Ces Mekon je ostvario tokom 2003. godine, kada je Mirko Cvetković, premijer Srbije u vreme garanja Future u stečaj, bio istovremeno izvršni direktor te konsultantske kuće i direktor Agencije za privatizaciju – dakle, u školskom primeru sukoba interesa, zbog kojeg nikada nije odgovarao.¹⁷⁹ Tihomir Trišić prilikom kontakta sa Subotićevim advokatima rekao je da je iza čitavog procesa otuđenja Future plus stajao Miodrag Rakić, koordinator bezbednosnih službi, šef kabineta i najbliži saradnik bivšeg predsednika Srbije Borisa Tadića.

JEDAN DATUM DA POVEŽE SVE OZNAČITELJE

U emisiji *Goli život*, Nebojša Jestrović, naslednik Olivera Ilinčića na mestu direktora Future plus, govori o tome da je to preduzeće bilo u veoma lošem stanju i da su problemi bili nagomilani već kada je on stupio na dužnost, te da je glavni cilj bila prodaja, odnosno pronalaženje kupca koji bi hteo da preuzme či-

177 „Pozivam Tadića na detektor laži“, *E-novine*, 17. septembar 2013. (<http://www.e-novine.com/srbija/srbija-tema/90839-Pozivam-Tadia-detektor-lai.html>; pristupljeno 12. avgusta 2015).

178 Kako je Telekom, koji tada potpuno kontroliše Demokratska stranka, sukcesivnim povećavanjem cene za kupovinu Future plus ucenjivao Centro štampu holding, Bajčetić novembra 2013. godine detaljno objašnjava u intervjuu za nedeljnik *Pečat*: „Cena od 19,5 miliona evra za sistem Futura plus nije bila i konačna. Da bismo opravdali ovako visoku investiciju postićemo dogovor o generalnoj distribuciji elektronskih dopuna da bismo obezbedili poslovni ambijent koji pruža bilo kakvu sigurnost i stabilnost. Onda dolazi novi zahtev da investiramo dodatnih 7,4 miliona evra za kupovinu četiri najveće distributivne mreže (Paralela, E Teleserv, Konsing, Lanus) što povećava iznos investicije u Futuru plus na 27,1 milion evra, uključujući i deo koji će se isplatiti izdavačima po izlasku Future plus iz stečaja. Ni to nije sve. Zamislite sad ovo, ugovor o

primopredaji Future plus je bio potpisan 20. decembra 2011, do tog momenta Telekom je bio u obavezi da se brine o Futuru, a od trenutka potpisivanja to je bila naša obaveza. Jednim nekorektnim gestom tadašnjeg rukovodstva, nama je ispostavljena faktura za novembar i decembar u iznosu od gotovo 560.000 evra iako tada Futura nije bila pod našom ingerencijom sve do kraja decembra 2011. godine. Time dolazimo do totala od 27,7 miliona evra za oko 50 odsto udela u Futuru plus, što je apsurdno, zar ne?“ („Kako smo kupili 'Futuru plus'?", *Pečat*, 1. novembar 2013).

179 „Ljubavno-konsultantske kombinacije“, *E-novine*, 18. mart 2015. (<http://www.e-novine.com/srbija/srbija-tema/117908-Ljubavno-konsultantske-kombinacije.html>; pristupljeno 12. avgusta 2015).

tav sistem s dugovima prema poveriocima. Pošto Subotić u to vreme više nije mogao da dolazi u Srbiju, Jestrović tvrdi da ga je Subotićev konsultant iz Pariza Žan Fransoa obavestio o tome da su u Ženevu slati fabrikovani, frizirani izveštaji, te da Subotić nije imao realnu predstavu o stanju stvari u svom preduzeću, kao i da je to otkriveno tek u februaru 2009. godine, što je bila direktna odgovornost Olivere Ilinčić.¹⁸⁰ Međutim, njeni doprinosi u umanjenju, otuđivanju i eventualnom provizionom prisvajanju dela imovine Future ne završavaju se tu; pri jednom od pokušaja prodaje, delegacija Future radi prezentovanja preduzeća putuje u Oslo na sastanak sa skandinavskom Reitan grupom, Jestrović telefonom obaveštava Subotića ko je s njim došao u delegaciji, nakon čega se, po Subotićevom zahtevu, sa sastanka udaljava finansijska direktorka, za koju se ispostavlja da je predstavljala upravljачku vezu Olivere Ilinčić s Futurom i posle njene smene. Druga strana zbog takvog ponašanja odustaje od pregovora i prodaja propada. Sa istim licem Aleksandar Rodić, vlasnik Adria Media grupe, posredovanjem Ratka Kneževića ostvariće kontakt krajem 2015. godine kako bi se izborio za potraživanja kompanije WAZ nad firmama Novosti, Politika novine i magazini i Dnevnik.

Najbliže cilju Futura je, prema Jestrovićevim tvrdnjama, bila samo šest dana pre nego što je nad njom zvanično nastupio stečaj, 15. oktobra 2009. godine, na sastanku u Ženevi na kojem su se Jestrović i Subotić sastali s potencijalnim kupcima, predstavnicima firme Rus pečat ruskog oligarha Olega Deripaske, dok je Darko Šarić kao osoba koja je povezala dve strane takođe bio prisutan. Ovaj događaj obilato će se koristiti u smislu optužbe da je Stanko Subotić prao Šarićev novac proistekao iz trgovine drogom iz jednog, umnogome metonimičnog, tako reći ne sasvim racionalnog razloga – jer se datum ovog sastanka poklapa s datumom zaplene preko dve tone kokaina na jahti „Maui“ u Urugvaju, koja će se svega dva dana nakon toga od strane srpskog UKP-a, koji je istovremeno upravo iz te akcije udaljen zbog sumnje da odaje informacije praćenim licima, posredstvom medi-

ja instantno povezivati sa „jednim crnogorskim državljaninom za koga policija odranije sumnja da je jedan od najvećih krijumčara droge na ovim prostorima“, premda Šarić tada ima srpsko, a ne crnogorsko državljanstvo,¹⁸¹ i bez obzira na to što su trojica uhapšenih po zapleni droge – Željko Vujanović iz Kragujevca i Marko Vorotović i Nikola Pavlović iz Beograda.¹⁸² Budući da Jestrović svedoči o tome da mu se u to vreme prisluškuje telefon i da su ga tokom posete Deripaskinih predstavnika Beogradu, koja je prethodila susretu u Ženevi, pratile srpske bezbednosne službe, razložno je pretpostaviti da su srpska policija i BIA znale za susret Šarića i Subotića u Ženevi, da su iskoristile taj i događaj sa zaplenom kokaina kako bi povezale lice koje su već imale nameru da sumnjice za trgovinu drogom s licem koje je „u komunikaciji sa osobom koja je bila direktno uključena u transport droge“, kako će to posredstvom državnih organa iz Srbije biti uneto i u izveštaj američke Agencije za borbu protiv narkotika (DEA) – i time ubile dve muve istim udarcem.¹⁸³ Tako je otpočela afera „Šarić“.

List *Danas* u dva navrata je pisao o izgledima da se Futura plus proda Olegu Deripaski: 24. septembra 2009. godine ove novine objavljuju da je kompanija Rus pečat već kupila Futuru plus i da je „ruski partner obećao izmirenje svih pripelih obaveza Future i garantovao da neće biti otpuštanja radnika niti promene delatnosti“.¹⁸⁴ Samo dan nakon sastanka u Ženevi, *Danas* tvrdi da je, na zahtev Poreske uprave, odloženo ročište u Trgovinskom sudu povodom Future, što se u tekstu dovodi u vezu s najavljenom

¹⁸⁰ Pretpostavlja se da je ovo povezano i s detaljem koji Subotić iznosi u intervjuu za nedeljnik *Ekspres* 2016. godine: „Dolaze, dakle moji službenici iz Srbije, podnose mi izveštaj o radu, finansijski izveštaj. Ja u finansijskom izveštaju vidim opština ta i ta, toliko i toliko novca... Pitam za šta je ovaj novac. Oni mi kažu – za lokacije. Pitam: 'Je li to zvanično tender?' Kažu mi: 'Ne, ne, to nam otimaju iz firme'“ („U ime naroda“, *Ekspres*, 24. jun 2016).

¹⁸¹ „Šarić je tražio otpust iz srpskog državljanstva kako bi dobio pasoš Crne Gore. To je bilo posle akcije 'Balkanski ratnik'. Policija mu je dala potvrdu da nije osuđivan, Poreska uprava da nema zaduženja, a sud mu je 25. novembra 2009. dao uverenje da protiv njega nije pokrenuta istraga niti da je podignuta optužnica. Što znači da bi on sve dobio da ja nisam intervenisao. Pa, ja se sad pitam, mene napadaju kako to nisam znao za (Rodoljuba, *prim. aut.*) Radulovića. Pitam Tadićevo pravosuđe kako to 25. novembra 2009, skoro godinu posle mojih čuvenih snimaka, nisu čuli i ne znaju ništa o Darku Šariću“, rekao je u intervjuu za *Kurir* prvi potpredsednik Vlade Ivica Dačić 13. septembra 2015. („IVICA DAČIĆ: Banana tražio da Tadić pusti Džajica iz zatvora“, *Kurir*, 13. septembar 2015).

¹⁸² „'Balkanski ratnik' razlikuje kokain od žita“, *Politika*, 17. oktobar 2009.

¹⁸³ Dojčinović, S., *Šarić: kako je balkanski kokainski kartel osvojio Evropu*, Samizdat, Beograd, 2014, str. 188.

¹⁸⁴ „Deripaska kupuje firmu od Caneta Subotića“, *Danas*, 24. septembar 2009.

posetom tadašnjeg predsednika Rusije Dmitrija Medvedeva i najavom da će s njim u Beograd 20. oktobra doći i Oleg Deripaska.¹⁸⁵ Sastanak u Ženevi, međutim, završio se neuspehom jer je ruski kupac tražio mogućnost odloženog plaćanja, što Futuri nije išlo u prilog zbog neposredne opasnosti od stečaja koja je svakim danom pretula i duga koji se nekontrolisano uvećavao.

Uprkos svemu tome, arbitrarni rad nesvesnog po karakteru je, u ovom slučaju, retroaktivan, jer se uspostavlja tek nakon što je Darko Šarić imenom i prezimenom označen u srpskoj štampi kao organizator šverca kokaina zaplenjenog u Urugvaju, pa se stvara sledeći zatvoreni asocijativni niz u rezonu: Šarić je balkanski narko-bos – zaplenjen je Šarićev kokain – gde je bio u vreme plenidbe? – bio je sa Canetom (optuženim za šverc cigareta) u Ženevi, na potpisivanju ugovora s Deripaskom – posao je propao jer Deripaska nije želeo ništa da ima sa narko-bosom Šarićem i novcem od njegovog zaplenjenog kokaina (ili sasvim suprotno, jer je posao zavisio od kokaina koji je zaplenjen). Treba primetiti da u ovom, po prirodi nesvesnom nizu, pojam vremena ponovo nema nikakvu ulogu – lanac potpuno prespaja i time zaobilazi i zanemaruje činjenicu da se slika (označeno) o Šariću kao „narko-bosu“ stvara tek u periodu nakon zaplene droge na jahti „Maui“,¹⁸⁶ pa pošto se ta sukcesija s vremenom sasvim gubi iz vida i postaje nebitna, onda preko događaja koji do tada uopšte nisu ni izbliza imali takvo značenje, sada reverzibilno može da prede talas novog značenja u javnosti i potpuno promeni njihov originalni smisao: Deripaska je tako nekim čudom u stanju da zna ono što se još nije dogodilo (što još nije označeno), odustane od kupovine Future i batali posao s ovom dvojicom „kriminalaca“.

Na ovaj način potrebno je pročitati sledeći nimalo slučajan sklop tri rečenice u Dojčinovićevoj knjizi: „Zainteresovani kupac je bio ruski milijarder Oleg Deripaska i s direktorom njegove firme su se u Ženevi sastali Jestrović, Subotić i Šarić. Sastanak je, međutim, održan u nezgodno vreme – 15. oktobra, baš kada je zaplenjeno preko dve tone kokaina. Posao nikada nije sklo-

pljen.“¹⁸⁷ Autor u onome „nezgodno“ daje i indiciju šta je u stvari to što u manipulativnom zahvatu čvrsto drži zajedno dva događaja – ništa drugo nego datum. Sve što je nastalo ovakvom podvalom u budućnosti, rodilo se samo zahvaljujući tome što su se dva događaja desila u istom danu, pa tako ono što je „nezgodno vreme“ za Šarića i Subotića, postaje više nego zgodna okolnost Dojčinoviću i njemu sličnima. Ali, da li postoji još nešto što bi ta dva događaja povezivalo osim puke kombinacije brojeva, nešto sadržajnije, konkretnije i smislenije? Ili obrnuto, da li išta tako podjednako dobro, a istovremeno na sasvim iracionalnoj bazi, može da poveže dve stvari za koje subjekt nije sasvim siguran kako su povezane, ali veruje da imaju tesne veze jedna s drugom iz razloga koje ne može sebi da objasni – nego par identičnih brojeva u kojima je svako značenje isprva samo po sebi prazno i neutralno? To je efekat metonimije u nesvesnom; nešto bezazleno postaje okidač za čitavu kateksu.

Počev od ovog događaja, Stanko Subotić se paralelno sa Šarićem nastoji povezati s trgovinom narkoticima, a zatim i s pranjem novca iz takve trgovine, dok je za njega dotad važila samo priča o švercu duvana iz devedesetih; istraga o Šariću tako postaje i istraga o Subotiću. Takođe, ovaj događaj predstavlja prelomnicu kada Boris Tadić s Miodragom Rakićem ekstremizuje dotadašnju anticrnogorsku strategiju koju je pre njega vodio Vojislav Koštunica, diže je na novi nivo i pušta svoju nekadašnju investiciju i instrument protiv Mila Đukanovića – braću Darka i Duška Šarića – niz vodu. Istovremeno, nakon ovog događaja pravi se presek stanja s kojim se ljudima sve družio i vidao Šarić u Srbiji, od tih ljudi se pravi selekcija, štite se oni bliski vladajućoj Demokratskoj stranci, a medijski kompromituje koalicioni partner u Vladi – Socijalistička partija Srbije koju predvodi Ivica Dačić. Time se, tokom čitave 2010, a kasnije i 2012, 2013. i 2015. godine, vlada Mirka Cvetkovića do kraja svog mandata drži u koheziji, pod stalnom pretnjom kriminalizacije manjeg koalicionog partnera. Prisluškiavanje Šarića započelo je 23. juna 2008, od strane UKP, nakon vanrednih parlamentarnih izbora na kojima je pobedu odnela Demokratska stranka, i trajalo je do 11. jula 2009. godine, dakle, više od godinu dana, što je u suprotnosti sa Ustavom i zakonima Srbije; ni u jednom od presretnutih razgovora ne pominje se droga.¹⁸⁸

185 „Stečaj Future čeka Deripasku?“, *Danas*, 16. oktobar 2009.

186 Nebojša Jestrović u razgovoru s Milomirom Marićem tvrdi da je Darka Šarića novembra 2009. godine preko posrednika kontaktirala jedna „uticajna medijska ličnost“, čiji identitet nije hteo da otkrije, s porukom da pošalje četiri miliona evra i da neće imati nikakvih problema u vezi sa zaplenom droge u Urugvaju. Ovaj mu je, navodno, odgovorio da ne dâ ni četiri dinara, jer nikakve veze nema s tom drogom.

187 Dojčinović, S., *Šarić: kako je balkanski kokainski kartel osvojio Evropu*, Samizdat, Beograd, 2014, str. 159–160.

188 „Pravosuđe i mediji kao politički instrumenti“,

Nakon poraza na predsjedničkim izborima 2012. i presudne odluke SPS-a da napravi vladu sa Srpskom naprednom strankom, Boris Tadić, lice koje je za potrebe predsjedničke kampanje 2004. godine izmislilo da poseduje magistarski rad na temu „Subverzivnost u segmentu seksualnosti“ i to umetnulo u svoju biografiju, daje veoma indikativne izjave u kojima se ogleda čitav zaverenički odnos, s akcentom na slučaj „Šarić“ – da je trebalo da pokaže čvršću ruku i da bude manje tolerantan prema koalicionom partneru u vlasti, što je proglasio svojom najvećom greškom i razlogom zbog čega nije uspeo da formira vladu. Dakle, ne postupke koji proizlaze iz pogubne politike kojom je vodio državu (tzv. mac-mac, izazivačka politika prema EU), nego one koji se tiču nekog drugog, koalicionog partnera koji ga je izdao i kojem to nikada neće oprostiti: jer je trebalo jače da ga stisne sa „Mišom Bananom“, Brankom Lazarevićem, „Vanillom“ i ostalim. Firma Telekom, preko koje je Vlada Srbije oterala u stečaj Futuru plus, da bi je zatim dve i po godine veštački u tom stanju održavala, postaje protočni bojler finansiranja Demokratske stranke i njenih interesa u Crnoj Gori – injekcija Medojevićevom Pokretu za promjene, Srpskom narodnom pokretu, Novoj srpskoj demokratiji četničkog vojvode Andrije Mandića, nevladinim organizacijama, medijima *Monitor*, *Vijesti* i *Dan*. Ovi crnogorski listovi, pod Tadićevom kontrolom, preuzimaju tekstove u vezi sa Šarićem i Subotićem iz srpskih medija, obojicu tretiraju kao problem ne Srbije, već isključivo Crne Gore, i za te namene – ovog prvog kao crnogorskog, a ne srpskog državljanina. Četrnaestog avgusta 2015. dug Demokratske stranke iznosi 73 miliona dinara, a njen račun nije odblokiran još od 5. juna 2014. godine, što nije prva blokada tog računa od 2012, kada je Tadić izgubio predsjedničke izbore; najveći potražilac duga je Razvojna banka Vojvodine, bivša Metals banka, nekadašnji glavni poverilac investitora Darka Šarića.

SLUČAJ ŠAR[ANOV]IĆ

Generalna proba pred aferu „Šarić“, u kojoj Darko Šarić u svojstvu označitelja postaje pre svega medijski produkt pa tek zatim sve ostalo, i sam početak kriminalizacije Crne Gore pod direktnim patronatom Borisa Tadića, počinje 9. oktobra 2009. godine, šest

dana pre zaplene kokaina u Urugvaju, na godišnjicu crnogorskog priznanja nezavisnosti Kosova – za šta je iskorišteno ubistvo Branislava Brane Šaranovića, nekadašnjeg vlasnika kazina u hotelu „Slavija“, koje se desilo u Beogradu dan ranije. Presek izveštavanja štampe u prva dva dana nakon ubistva potpuno razgolićuje upliv dopunskih informacija, s očiglednim imperativom da se manjom ili većom brzinom inkorporiraju u uobičajene medijske tokove. Na skupu tekstova na tu temu, objavljenih 9. i 10. oktobra, urađena je komparativna analiza, posle koje su oni rangirani s obzirom na kriterijum ovog imperativa, te je utvrđeno da je tekst koji je u samom startu sastavljen kao model za tumačenje Šaranovićevo ubistva po ključu kriminalizacije Crne Gore i koji u sebi sadrži najmanje skretanja s ovog motiva, 9. oktobra očekivano objavio *Blic* pod naslovom „Ubistvo vlasnika kazina naručeno iz Crne Gore“, iako policija u tom trenutku nema nikakve dokaze za to. Kasnije će se utvrditi da je ovo ubistvo naručio beogradski kriminalac i nekadašnji saradnik Željka Ražnatovića Arkana, Luka Bojović.

Fokus čitavog teksta je na elementima koji se koriste da se Šaranović i njegovo ubistvo povežu sa Crnom Gorom, a koji će posle služiti kao model koji će se do detalja primeniti i na slučaju „Šarić“. Metonimičke okolnosti još jednom su više nego povoljne: sam označitelj Branislav Brana Šaranović u sebi sadrži asocijativnu razdelnicu na dva srodna označitelja – preko prve dve reči na Branislava Branu Mićunovića, crnogorskog biznismena poznatog po vezama s podzemljem (što se uspostavlja odmah po interpretaciji ovog ubistva), a potom i, vrlo bitno, preko prva tri slova treće – ključne reči, tj. prezimena (Šar-), čime se lakše ostvaruje nesvesna veza do onoga što će uslediti za desetak dana (uspešna interpretacija Šaranovića u medijima već je pola urađenog posla u fingiranom označavanju Šarića). Tako će, drugim rečima, konzumenti koji budu razmišljali o optužbama koje će se lansirati protiv Šarića već videti te optužbe kao plauzibilne, s obzirom na ono što su nedelju dana ranije usvojili o Šaranoviću. Po ovoj označiteljskoj logici, Šaranović zapravo nije ništa drugo nego Šar[anov]ić.

Već u prvoj rečenici Šaranović i ljudi bliski njemu određeni su kao „ekipa koja je brojnim beguncima iz Srbije pružala utočište u Crnoj Gori“ (element 1: Crna Gora kao utočište kriminalaca, Đukanović će navodno skrivati Šarića i Subotića). Drugo, neimenovani sagovornik *Blica* (tipičan izgovor za fabrikaciju koji koristi ovaj tabloid) tvrdi da je Šaranović pretežno boravio u Crnoj Gori, da je tek povremeno svraćao u Beograd, i to na svega „četiri-pet dana“, i da je

većina njegovih poslova u Crnoj Gori (element 2: bitno je Šaranovića predstaviti kao crnogorskog kriminalca, da Srbija nema ništa nelegalno s njim, da je kriminalne radnje obavljao u „mafijaškoj državi“, baš kao što Šarić nije imao nikakav dosije u Srbiji, što je često kao argument isticao i sam Boris Tadić).¹⁸⁹ Treći momenat je politički, dakle, obavezna bliskost s režimom Mila Đukanovića: „U Crnoj Gori Branislav Šaranović važio je za čoveka koji je veoma uticajan u političko-poslovnim krugovima, bliskog režimu. [Šarić kao projekat Crne Gore, a ne Srbije. *prim. aut.*] [...] Ta povezanost s ljudima iz političkog vrha omogućila mu je da, kako se priča, ima udela u brojnim privatizacijama [prebacuje se Crnoj Gori upravo ono što je Šarić činio u Srbiji, *prim. aut.*] [...] Šaranović je tesno saradivao sa Nikšićaninom za koga se tvrdi da je čovek bez čijeg odobrenja u Crnoj Gori ne može ništa da se uradi [jasna aluzija na Branu Mićunovića, čije se imenovanje izbegava, a ujedno i stavlja do znanja svima upućenijima, *prim. aut.*].“ U daljem tekstu, koji s razlogom nije potpisan, Crna Gora se otvoreno naziva „mekom za raznorazne švercere“ i insinuiru da mu crnogorska policija nikada nije ispitivala poslove zbog njegove bliskosti s „ljudima iz političkog vrha“. Jedina „sitna“ nelogičnost je ujedno i jedini fakt u tekstu provučen bez posebne elaboracije: svako preduzeće u vlasništvu Šaranovića sa liste koja je navedena nalazi se na teritoriji Srbije. Koji su onda ti poslovi u Crnoj Gori? Ovakav tekst zbog rečenica od kojih svaka izgleda kao servirana i inkrementalno upotpunjuje cilj, kao i zbog stila koji je političko-policijski, navodi na pomisao da uopšte i nije delo novinara.

Sličan intenzitet ima i tekst koji je objavljen istog dana u *Pressu*, drugom listu pod režimskom i kontrolom UKP-a, o čemu je tadašnji urednik ovog lista Dragan J. Vučićević svedočio i pred istražnim organima 2014. godine, sa značajno manje suptilnosti u odnosu na *Blic* već u samom naslovu „Kriminalci opet haraju Srbijom: Crnogorska mafija ubija po Beogradu!“, iako je u *Blicu* bilo reči o sukobu Šaranovića s beogradskim „voždovačkim klanom“. U tom stilu, *Press* bez ustezanja tvrdi ono što je *Blic* podmuklo insinuirao – da je Šaranović bio „jako blizak sa crno-

gorskim kontroverznim biznismenom Branom Mićunovićem, ali i sa Milom Đukanovićem i njegovim bratom Acom“. Ipak, ovaj list tvrdi da je žrtva „redovno dolazila“ u Beograd, uz napomenu da je u pitanju državljanin Crne Gore s prebivalištem u Budvi i da policija sumnja da je u pitanju obračun unutar crnogorske mafije. *Kurir*, međutim, već u svom prilogu gotovo potpuno zaobilazi motiv „mafijaške države“, Šaranović se ne dovodi u vezu sa crnogorskim političkim vrhom, nego se pominje njegovo poznanstvo sa Željkom Maksimovićem Makom i njegovom grupom osumnjičenom za ubistvo policijskog generala Boška Buhe 10. juna 2002. godine, a navodi se i postojanje kuće u kojoj je živeo u Beogradu. Tek u antrfileu privatni detektiv i bivši pripadnik Državne bezbednosti Božidar Spasić smatra da način na koji je ubijen Šaranović podseća na rukopis italijanske mafije, jer oni u svojim likvidacijama uglavnom koriste skuter motore: „Po svemu sudeći, nalog za likvidaciju Šaranovića najverovatnije je došao iz Podgorice ili iz Italije. Moguće je da ovo ubistvo ima veze sa svedočenjem crnogorskog biznismena Ratka Kneževića, zbog kojeg među Crnogorcima u Beogradu i Zagrebu vlada velika frka“¹⁹⁰ (element 4: Italija, veza do optužnice podignute u Bariju za šverc cigareta tokom devedesetih, kao i za optužbe povodom ubistva Ive Pukanića).

List *Danas* takođe u naslov smešta motiv crnogorskog obračuna i u kratkom prilogu tome posvećuje svega jednu rečenicu: „Smatra se da je većina njegovih poslova vezana upravo za Crnu Goru i ne isključuje se mogućnost da je i 'nalog' za likvidaciju došao upravo odatle, a da je motiv povezan sa poslovima koje je Šaranović imao u toj državi“.¹⁹¹ *Politika* čini isto što i *Danas*,¹⁹² a *Večernje novosti*, premda u znatno dužem tekstu, takođe povezuju Šaranovića s Makom, nikakvog govora o vezi sa strukturom bliskim Milu Đukanoviću nema, uz tvrdnju da je biznismen „dosta vremena provodio u srpskoj prestonici, gde je osim u svom stanu na Dedinju često odsedao i u hotelu 'Slavija'“, dok se Budva pominje tek kao povremena destinacija, koju je koristio da bi posetio brata – dakle,

¹⁹⁰ „Izrešetan 'Heklerom'!“, *Kurir*, 9. oktobar 2009.

¹⁹¹ „Moguć nalog iz Crne Gore“, *Danas*, 9. oktobar 2009.

¹⁹² „Jedan od mogućih motiva zločina je, prema još nepotvrđenim informacijama, obračun crnogorskih kriminalnih grupa. Budući da je Šaranović bio blizak sa režimom u Crnoj Gori, policija pretpostavlja da je reč o naručenom, politički motivisanom, ubistvu jednog od suprotstavljenih klanova“ („Izrešetan bivši vlasnik beogradskog kazina 'Slavija'“, *Politika*, 9. oktobar 2009).

¹⁸⁹ Posebnu ulogu u označavanju Šaranovića kao crnogorskog kriminalca po direktnom nalogu UKP-a imala je organizacija CINS Stevana Dojčinovića u tekstovima koji su zapravo služili za kriminalizaciju premijera Srbije Ivice Dačića: „Savetnik premijera Ivica Tončev radio za crnogorskog kriminalca“, od 7. februara, i „Dačić bio upozoren na kontakte Tončeva sa mafijom“, od 1. jula 2013. godine.

potpuno oprečno informacijama iz *Blica* i *Pressa*.¹⁹³ Najzad, najumereniji po pitanju manipulacije ocenjen je *Glas javnosti*, koji piše da „istraga za sada ne bi trebalo da bude usmeravana ka Crnoj Gori, odakle je ubijeni rodom“ i dodaje ključnu informaciju da je Šaranović biznis imao samo u Srbiji. „Poslednjih nekoliko godina živeo je u Budvi, samo povremeno dolazeći u Beograd“, navode ove novine.¹⁹⁴

Ni narednog dana štampa ne oskudeva u oprečnim informacijama, s tim što pojedini listovi menjaju stavove od prethodnog dana, konvergirajući prema modelu koji je kao primer sastavljen za *Blic*. Tako *Glas javnosti* koji je 9. oktobra ocenjen kao najumereniji, 10. oktobra lansira tekst pod naslovom „Ubijen od crnogorske ruke?“, u kojem redakcija kao da na silu negira svoja prethodna saznanja: „Navodno, iako je jedan rođak rekao da nije imao biznis u Crnoj Gori, trag vodi ka ovoj državi. Takođe, pošto je povezan sa mnogim uticajnim ljudima u političkom i privrednom životu Crne Gore, istražuje se i politička pozadina ubistva.“ Odjednom, iznosi se premisa u drugoj rečenici, koju *Glas javnosti* pre toga nikada nije ni plasirao, što znači da je tendenciozno prepisana iz drugih novina, kako bi zaokret u prilogu ispao uverljiviji i „šteta“ koja je načinjena prvim tekstom bila sanirana. Iako je dan ranije ovaj list decido izneo informaciju da policija smatra da „istraga ne bi trebalo da bude usmeravana ka Crnoj Gori“, sada piše da je „beogradska policija odmah posumnjala da je ubistvo naručeno iz Crne Gore“.

Blic i *Press* nastavljaju koherentno, ponavljaju stavove od prethodnog dana o Šaranovićevim većinskim poslovima u Crnoj Gori, a privatni detektiv koji je u priču uneo motiv Italije i koji je dan ranije govorio za *Kurir*, sada svoju izjavu ponavlja *Pressu*. Novi naslovi u oba tabloida su veoma indikativni: „Obračun mafije tek počinje“ i „Crnogorski obračun“, i oba lista ističu da ubistvo ima snažnu logistiku – ili iz Italije, ili iz Crne Gore, „jer se zna da Crnogorci imaju odlične veze sa italijanskom mafijom i često međusobno razmenjuju 'usluge'“, a Beograd samo koriste kao mesto za obračunavanje. „Ubistvo nisu izvršili klinici iz nekog kafića. To su uradili vrhunski profesionalci kojima su bili omogućeni podaci o kretanju i navikama Šaranovića i kojima je bilo obezbeđeno sigurno bekstvo“, piše *Press*. *Politika* 10. oktobra potpuno apsti-

nira od aluzija na „mafijašku državu“, dok *Večernje novosti* u samom podnaslovu tvrde pak da su ubice bile amateri: „Dvojica maskiranih napadača su bila sakrivena u žbunju i čekala su crnogorskog biznismena da se vrati kući. Šaranović je oko ponoći parkirao automobil ispred zgrade i u trenutku kada je prelazio ulicu, odjeknuli su rafali iz automata 'hekler'. Zločinac i njegov saučesnik potom su seli na skuter i pobešli u nepoznatom pravcu. [...] Upućeni u dešavanja u beogradskom podzemlju navode da se profesionalne ubice ovako ne ponašaju, odnosno ne oglašavaju se.“¹⁹⁵ U dodatnom tekstu isti medij istog dana objavljuje i reakciju Katarine Šaranović, koja tvrdi da njen ubijeni suprug nije imao neprijatelje, a iz teksta se vidi da je žrtva živela u Beogradu, u Ulici generala Pavla Jurišića Šturma 14, sa porodicom (supruga i dva sina).¹⁹⁶

Ovaj slučaj kao novi početak medijske kampanje kriminalizacije Crne Gore, kao budući metodološko-agresivni zaokret politike Borisa Tadića u razračunavanju sa susednom državom, njenom samostalnošću i skorašnjim priznanjem Kosova kao nezavisne države (9. oktobar 2008. godine) od strane njenog rukovodstva, naznačio je u knjizi *Bratska hajka* i direktor medijskog arhiva Ebart, Velimir Čurgus-Kazimir: „To što je Branislav Šaranović poslednjih trideset godina živeo u Srbiji i što su njegove veze, pa i poslovi, bili vezani isključivo za Srbiju, to je bilo najmanje značajno. Izgleda da postoji određeni tip ljudi kojima crnogorsko poreklo može da 'oboji' sve što rade, ali i drugi, kojima se crnogorsko poreklo brzo zaboravlja.“¹⁹⁷ Premijer Milo Đukanović je povodom ove kampanje rekao da su državni organi Srbije pokušali da predstave Crnu Goru kao kriminalnu državu iz sledećih razloga: „Ponašanje državnih organa Srbije u vezi sa slučajem Šarić, upućuje na logiku – ako je Crna Gora greškom postala nezavisna, evo dokaza da nezavisna Crna Gora nema kapacitete da uđe u EU.“¹⁹⁸ Slično je i s kampanjom o „cenzuri u Srbiji“ od 2014. godine: zapadnim zemljama potrebno je pokazati da vlada Aleksandra Vučića nema demokratski kapacitet da bude partner i uvede zemlju u Evropsku uniju, jer ne uspeva da garantuje ni za osnovno pravo

193 „Rafali u kralja kocke“, *Večernje novosti*, 9. oktobar 2009.

194 „Izrešetan s 13 hitaca“, *Glas javnosti*, 9. oktobar 2009.

195 „Potragu platio glavom“, *Večernje novosti*, 10. oktobar 2009.

196 „Brano nije imao neprijatelje!“, *Večernje novosti*, 10. oktobar 2009.

197 *Bratska hajka; Crna Gora – jedna osporavana državnost*, Centar za bezbednost i toleranciju, Beograd, 2013, str. 187.

198 *Isto*, str. 133–134.

kao što je sloboda govora i izražavanja. Uverenje konzumenta koje kao posledica treba da proizađe iz ovakve kampanje jeste da u Crnoj Gori ima nesrazmerno više kriminala nego bilo gde u regionu (po tom pitanju Crnogorci se u medijima predstavljaju kao gori čak i od kosovskih Albanaca), a naročito u odnosu na Srbiju, što je identična matrica koja je od strane bezbednosnih službi u vreme Slobodana Miloševića, Mire Marković i Vojislava Koštunice (dok je premijer Srbije bio Zoran Đinđić) korištena u vezi sa švercom cigareta – kako bi se zataškale njegove razmere tokom sankcija u samoj Srbiji (slična projekтивna logika je na snazi i s počinjenim ratnim zločinima).

PRE I POSLE ZAPLENE KOKAINA

Za vreme rastakanja i diskreditacije trgovinskog lanca Futura plus, a uoči uvođenja označitelja Šarić rame uz rame s već kompromitovanim entitetima, u periodu od kraja 2008. do zaplene droge u Urugvaju oktobra 2009. godine, dok novinarska udruženja vrše prekvalifikaciju zakonitih odluka menadžmenta u gušenje slobode štampe i njene distribucije, u toku su još najmanje dve kampanje s karakterističnim motivima, koje se vode s ciljem dalje difamacije Stanka Subotića. Prva je internacionalna, duža i crpi se u eksploataciji i perforaciji ubistva nekadašnjeg urednika zagrebačkog nedeljnika *Nacional* Ive Pukanića, 23. oktobra 2008. godine – dakle, preko starog dobrog lokaliteta na kojem je medijski tetraedar Đukanović–Subotić–Đinđić–Popović i začel – koju simptomatično vodi jedan od njegovih graditelja, Ratko Knežević, koji Subotića (i Đukanovića) počinje da povezuje s raznim ubistvima. Druga je inicirana iz Srbije i preko zakona donetog u Skupštini, sasvim slučajno, istog dana kada je i Pukanić ubijen, u kojoj se Subotiću preti oduzimanjem imovine, onako kako će se malo kasnije to činiti i u delo sprovesti prema Šariću. Ni u jednoj od ove dve kampanje se sve do momenta sastanka s Deripaskom, 15. oktobra 2009. godine, ne govori ni o kakvoj drogi, već se sve izvlači na konto podignute optužnice za šverc cigareta, tj. za „zloupotrebu položaja odgovornog lica“ u privatnoj firmi, da bi se nakon tog sastanka obe kampanje bez problema nastavile u istom ritmu, sinhrono dopunjene momentom krijumčarenja kokaina, a potom i pranja novca. Tako je prema podacima iz arhive Ebart samo tokom 2009. godine objavljeno ravno stotinu tekstova u štampanim srpskim medijima u kojima Ratko Knežević, nakon pet godina pauze, ponovo iznosi optužbe i klevete na račun Subotića. U objavlji-

vanju ovih tekstova, koji se prenose uglavnom iz Crne Gore, upadljivo prednjače isti oni mediji koji istovremeno vode kampanju protiv Future – *Blic*, *Večernje novosti* i *Press* (članice kartelskog udruženja Asocijacije medija), od kojih su dva medija pod neposrednom kontrolom Milana Beka i Miroslava Miškovića.

U drugoj polovini jula 2009. godine podgorički dnevnik *Vijesti* u nastavcima objavljuje intervju s Kneževićem, čovekom koji je dokazani prevarant, mešetar, kradljivac automobila, optuženi krijumčar cigareta i oružja u Rusiji tokom devedesetih, član mafijaške bande Hrvoja Petrača, švercer oko pet miliona funti vrednog naoružanja i vojne opreme, uključujući i oklopna vozila, futrole za šaržere, 30 kriptografski zaštićenih radio-uređaja, 15 zaštićenih faks-mašina, tri gliseri itd., u čemu ga je svojevrsteno na delu uhvatila britanska carina – a kojeg predstavlja kao uglednog biznismena s prebivalištem u Zagrebu i Londonu i nekadašnjeg bliskog saradnika Mila Đukanovića. U Srbiji nastaje lavina naslova kao svojevrsna mini-repriza afere „Nacional“ iz 2001. godine, od kojih su samo neki: „'Pakleni' plan duvanske mafije“ (*Politika*, 22. jul), „Knežević: Balkanski duvanski kartel“ (*B92*, 21. jul), „Knežević povezo Caneta sa devet ubistava“ (*Blic*, 23. jul), „Knežević tvrdi da mu je život u opasnosti“ (*Danas*, 23. jul), „Cane organizovao 178 letova za prebacivanje novca na Kipar“ (*Blic*, 24. jul), „Knežević: Mafija preti Borisu Tadiću“ (*Danas*, 28. jul), „Duvanska mafija preti predsedniku Tadiću“ (nadnaslov: „Ratko Knežević o Subotićevom planu da postavi svoju vladu u Srbiji“, *Blic*, 28. jul), „Cane i Milo uklonili sve protivnike“ (*Blic*, 12. avgust) i sl. Ovaj niz naslova, dakle, regularno cirkuliše između dve oprečne odluke – najpre da se Futura osudi jer smanjuje prodaju pojedinih novina, a potom da se svi primerci tih istih novina povuku s prodajnih mesta Future kako bi firma otišla u stečaj (treći, još kontroverzniji momenat stići će 16. maja 2010. godine, kada je ta firma već pod kontrolom Telekomu, u vidu neverovatno nelogičnog apela da se ni slučajno ne dozvoli likvidacija Future, jer će u protivnom WAZ i Subotić osvojiti celo tržište distribucije medija).

Novi niz naslova o Subotiću neometano se nastavlja nakon sastanka u Ženevi (tj. zaplene kokaina u Urugvaju, što je po značenju medijski izjednačeno), a naročito pošto novinar *B92* Jugoslav Ćosić bude otišao kod Kneževića u London i napravio intervju s njim, koji se emituje 24. novembra 2009. godine, s pridođatom – šverc i pranje novca od kokaina – za šta Knežević tvrdi da je informacije dobio od svog prijatelja Nebojše Medojevića, službenika Milana Beka: „Kneže-

vić dao iskaz o ubistvu Pukanića“ (*Blic*, 19. oktobar), „Radisavljević: Knežević bi mogao da bude svedok“ (antrfile: „Subotić bio u Pljevljima“, *Blic*, 20. oktobar), „Knežević: Za ubistvo Pukanića krivi Đukanović i Subotić“ (*Blic*, 24. oktobar), „Knežević: O životima u Crnoj Gori odlučuju Subotić i Đukanović“ (*Blic*, 30. oktobar), „Stanko Subotić prao novac za braću Šarić“ (antrfile: „Šarići trebalo da preuzmu Canetovu imovinu u Srbiji“, *Blic*, 26. novembar), „Američka DEA locirala Šarića u Bijelom Polju“ (*Blic*, 12. februar 2010), „Knežević: Subotić je pretio da će ubiti i mene i Pukanića“ (*Blic*, 26. februar), „Cane i Milo stoje iza ubistva Pukanića“ (*Kurir*, 26. februar).

Gustina tekstova protiv Subotića u jedinici vremena naglo se povećava nakon njegovog uključjenja u emisiju *Intervju sa Jugoslavom Ćosićem*, kada se pribegava čak i dupliranju tekstova sa istom ili sličnom tematikom u istom broju novina: „Medojević: Šarić i Subotić su na Žabljaku“, (*Blic*, 14. mart), „Cane preti jer je u panici“ (*Blic*, 17. mart), „Cane u panici zbog nove optužnice“ (*Blic*, 17. mart), „Caneta sumnjiče da je švercovao kokain sa Šarićem“ (*Blic*, 18. mart), „Proširuje se istraga protiv biznismena s Interpolove poternice: Sprema se optužnica za švercovanje kokaina“ (*Blic*, 18. mart), „Cane preti Tadiću kao Legija Đinđiću“ (*Press*, 19. mart), „Cane i Šarić sastajali se barem jednom mesečno“, (*Blic*, 19. mart), „Portret Stanko Subotić: Krojač“ (*Blic*, 20. mart), „Subotić ugostio Šarića u vili u Ženevi“ (*Blic*, 20. mart), „Joci upozorio Čumeta i Subotića“, (*Blic*, 26. april), „Subotić priznao da je švercovao cigarete“ (*Blic*, 7. maj), „Subotić sa Stanišićem dogovarao prodaju cigareta“ (*Blic*, 8. maj), „Ratko Knežević: Ispitati ulogu Caneta i Mila u ubistvu Đinđića“ (*Press*, 21. mart), gde Đinđić kao nekadašnji „mafijaš“ u doba „Nacionala“, od istih ljudi koji su ga tada satanizovali, za tren oka sada mrtav može da se proglasi za nešto sasvim suprotno – nedužnu žrtvu.

POSLEDICE TROMINUTNOG UKLJUČENJA

Jugoslav Ćosić, aktuelni direktor programa antivladine *TV N1*, ako je suditi po pismu koje je Ratko Knežević uputio *Večernjim novostima*, obraćajući se Veranu Matici nakon emisije na *B92* u kojoj je gost bio Nebojša Medojević, predlagao je Kneževiću da preuzme do 40 odsto vlasništva kuće *B92* „od vas lično ili od vaših partnera koji se, po njegovim rečima, žele vratiti svom osnovnom biznisu – prodaji kafe“. „Ćosić je kontaktirao sa mnom i obavestavao me o finansijskoj situaciji *TV B92* i mogućnosti otkupa velikog dela akcija. Ćosić me je obavestavao i o raznim drugim medijskim projektima

koje on paralelno izvodi na drugim privatnim televizijama u Srbiji, posebno na *TV Foks*“, navodio je Knežević, sveteći se na taj način zbog Subotićevog uključjenja.¹⁹⁹ Knežević tvrdi da je od Ćosića, koji je tradicionalno dezorijentisan i u tom trenutku pod velikim uticajem medijske propagande iz srpskog tužilaštva i policije, posle intervjuja s Milom Đukanovićem, emitovanog 10. februara 2010. godine, dobio SMS poruku izvinjenja sledeće sadržine: „Drago mi je da se Milo preznojavao na moja pitanja koja nije očekivao, a neka to bude i umesto izvinjenja tebi za pitanja koja nisu imala smisla u našem intervjuu.“ Crnogorski premijer u razgovoru sa Ćosićem direktno je optužio srpske državne organe da su preuranjenim medijskim najavlivanjem istrage odbeglom Darku Šariću, prvoosumnjichenom za šverc više od dve tone kokaina iz Urugvaja, praktično dali signal da se skloni. Rekao je i da su crnogorski organi vlasti poslednji dobili informaciju o istrazi protiv tog čoveka. „Ne prihvatam da se Crna Gora kriminalizuje zbog toga što je neko ko je osumnjičen za kriminal poreklom iz Crne Gore“, rekao je Milo Đukanović.²⁰⁰

Veran Matić, direktor informativnog programa *B92*, tokom 2010. godine, posle Subotićevog uključjenja u emisiju *Intervju sa Jugoslavom Ćosićem*, u dva navrata je putovao u Ženevu da bi se sreo s njim i uzeo kopiju kompletne dokumentacije o privatizaciji kompanije Novosti, obećavši snimanje specijalne emisije na tu temu; do dan-danas taj dogovor kuća *B92* nije ispoštovala. Isti materijal Subotić je početkom 2011. godine poslao Verici Barać iz Saveta za borbu protiv korupcije, na osnovu kojeg je nastao Izveštaj o privatizaciji kompanije Novosti, objavljen 17. maja iste godine na sajtu tog tela. Nakon upadljivog ignorisanja izveštaja od strane vlade Mirka Cvetkovića i Tužilaštva za organizovani kriminal Miljka Radisavljevića, Savet za borbu protiv korupcije 16. juna podneo je krivičnu prijavu Višem javnom tužilaštvu u Beogradu protiv sedam lica zbog osnovane sumnje da su počinila krivična dela zloupotrebe službenog položaja, prevare, falsifikovanja isprave i udruživanja radi vršenja krivičnih dela – protiv Predraga Bubala, bivšeg ministra za privredu i privatizaciju, Milana Beka, biznismena i većinskog

¹⁹⁹ „Zagrzi pismo!“, *E-novine*, 19. mart 2010. (<http://www.e-novine.com/entertainment/entertainment-tema/35879-zagrzi-pismo.html>; pristupljeno 16. avgusta 2015).

²⁰⁰ *Bratska hajka; Crna Gora – jedna osporavana državnost*, Centar za bezbednost i toleranciju, Beograd, 2013, str. 134.

vlasnika Novosti, Milka Štimca, bivšeg predsednika Komisije za hartije od vrednosti, Dejana Malinića, Đorđa Jovanovića i Dušana Bajeca, članova komisije, i Manojla Vukotića, direktora NIP Novosti. Milan Beko u dva navrata je tužio Vericu Barać na ime pretrpljenih duševnih bolova i povrede časti i ugleda – 14. januara i 1. februara 2011. godine – pre nego što je nekadašnja predsednica Saveta 4. februara i najavila objavljivanje Izveštaja, verujući da tužena nema nikakve dokaze protiv njega. Krivična prijava koju je podneo Savet najpre je stopirana po nalogu Miodraga Rakića, da bi zatim postupanje po njoj zaustavio inspektor Bogdan Pušić.

Iako je zvanični vlasnik *TV N1* kompanija Adria njuz iz Luksemburga, glavni pokrovitelj ovog kanala je United Group BV, koja je potpisala sporazum s firmom koja u svom vlasništvu drži kanal *CNN International*. Srpska kompanija čiji je vlasnik firma United Group jeste kompanija Srpske kablovske mreže (SBB) koju je osnovao Dragan Šolak, aktuelni predsednik Upravnog odbora United Group, dok je jedan od njegovih savetnika Kamerun Manter, bivši ambasador Sjedinjenih Američkih Država u Srbiji, u periodu od 2007. do 2009. godine.²⁰¹ Nekadašnji novinar *B92*, danas na *TV N1*, kanalu koji je u redosledu digitalne D3 televizije SBB postavljen na drugo mesto (odmah posle RTS1), vodi emisiju *Pressing*, koja, pored vesti i jutarnjeg programa *Novi dan*, prema najčešćem izboru sagovornika predstavlja izvor antivučićevske propagande na ovoj televiziji, gde se, baš kao i u *Mostu Radija Slobodna Evropa* ili u *Zumiranju Vremena*, po pravilu ne sučeljavaju stavovi vlasti i njihovih kritičara, nego se prostor ustupa istomišljenicima koji zatim skupa napadaju vlast. O tome da je cilj ove emisije da se po svaku cenu, koliko god oni rušili etičke kodekse javnog nastupa i, uslovno rečeno, odskakali iz renomea koji iza sebe ima američka stanica *CNN*, dovedu takvi gosti, najbolje svedoče emisije od 21. maja 2015. godine, u kojoj se tolerišu klevete i vulgarizmi pisca Marka Vidojkovića, i od 24. marta iste godine, u kojoj je jedan od gostiju, glavni urednik nedeljnika *Vreme* Dragoljub Žarković, nastupio u alkoholisanom stanju.

201 *Izveštaj o vlasničkoj strukturi i kontroli medija u Srbiji*, Savet za borbu protiv korupcije, Vlada Republike Srbije, Beograd, 26. februar 2015, str. 30. (<http://www.antikorupcija-savet.gov.rs/Storage/Global/Documents/izvestaji/izvestaj%20mediji%2026%2002.pdf>; pristupljeno 16. avgusta 2015).

DVE DRŽAVE, JEDNA HAJKA

Druga polovina koordinisanog delovanja nalazi se u naslovnim stranama crnogorskih medija: podgorički list *Dan*, onaj koji je tekstove *Nacionala* objavljivao istog dana kada su se pojavljivali u hrvatskom nedeljniku, 4. avgusta 2009. godine obaveštava javnost da je bečki list *Der Standard* objavio seriju tekstova o „delovanu mafije u Crnoj Gori i statusu premijera Đukanovića“ i postavlja naslovnicu „Duvanški kartel sije smrt Balkanac“, sve to uz dodatak na trećoj strani da većinska crnogorska javnost u anketi koju je sproveo taj list smatra da se mafija nalazi u srcu njihove države. Veza austrijskog lista i *Dana* je kamuflaža jer prikriva jedan drugi medij, čija je konekcija mnogo indikativnija – dnevnik *Vijesti* i njegovog direktora Željka Ivanovića; jedan od aktuelnih suvlasnika ovog lista je austrijska kompanija Styria Media Group, koja razmenjuje medijske sadržaje sa *Der Standardom*. Dopisnici tog lista u direktnom su kontaktu s Ivanovićem, koji učestvuje u izboru tema i tekstova koji će se slati za Beč, pa su tako napisali u *Der Standardu* zapravo derivat propagande njegovog poverenika iz podgoričkih protivladinih *Vijesti*. Da ova veza ne bi bila očigledna, *Dan*, koji politički prividno pripada konzervativnijem, srpsko-nacionalističkom delu opozicije, prenosi napise „iz inostranstva“ i prikazuje ih kao odraz raspoloženja tamošnjeg mnjenja.

U tom bečkom listu 17. decembra 2014. godine pojaviće se i tekst čiji je cilj da direktoricu nevladine organizacije MANS Vanju Čalović prikaze kao hrabru heroinu koja ne podleže političkim pritiscima (otprilike onako kako je prikazivana Ana Vuković tokom afere „Moldavka S. Č.“), u kojem će jedan od sagovornika, pored Dunje Mijatović iz OEBS-a (pandan Helgi Konrad) – upravo Željko Ivanović – iskazati memorijalnu rečenicu jezikom NUNS-a: „Čim se neko usudi da kaže nešto kritički protiv vlasti, taj osvanje na naslovnoj strani go sa životinjom.“ Istu neukost u rasuđivanju ponoviće i srpski glas *Vijesti* u *Vremenu* – Jovana Gligorijević.²⁰² Tekst u *Der Standardu* između ostalog sadrži i notornu neistinu o Vladimiru Popoviću da „redovno putuje zajedno sa srpskim premijerom [Aleksandrom Vučićem, *prim. aut.*] u Brisel“.²⁰³ Austrijska Styria partner je sa srpskom Adria Media grupom, u čijem su vlasništvu listovi poput

202 „Mehanizam jedne diskreditacije“, *Vreme*, 3, jul 2014.

203 „Das montenegrinische Blatt fürs Grobe“, *Der Standard*, 17. decembar 2014.

Kurira i *Newsweeka*, na tržištu Hrvatske. Aleksandar Rodić, vlasnik Adria Media grupe, učinio je na neki način, u drugoj polovini 2014. godine, nakon kampanje protiv Mila Đukanovića i Crne Gore, s Vučićem ono na šta je svojevremeno Predrag Popović, urednik srpskog *Nacionala*, primorao Zorana Đinđića – postigao kratkotrajni finansijski pakt o nenapadanju i prekidu hajke na premijera susjedne države.

Naslovnice se nižu: „Milioni za drugove iz Podgorice“ (*Dan*, 18. novembar 2009), „Šarić i Soković izbjegli klopku u Beču“ (*Vijesti*, 22. januar 2010), „Srpska policija vjeruje da je Šarić u Crnoj Gori“ (*Vijesti*, 23. januar), „Veljović: Šarić na crvenoj potjernici Interpola“ (*Vijesti*, 24. januar), „Specijalci traže Šarića“ (*Vijesti*, 25. januar), „Šariću je Cane otvorio vrata“ (*Vijesti*, 26. januar), „Šarić i partneri najveći vlasnici Pobjede nakon države“ (*Vijesti*, 27. januar), „Znali da je narkobos i pustili ga da ispari“ (*Vijesti*, 16. februar), „Šarić finansira DPS na Žablaku“ (*Dan*, 17. februar), „Premijer ide da ne bi hapsio prijatelj“ (*Vijesti*, 17. februar), „Šarićev klan dao pare DPS-u“ (*Vijesti*, 17. februar), „Mitrović pokazao šemu pranja para od droge“ (*Vijesti*, 24. februar), „Šarićeva sjenka nad pljevaljskim cementom“ (*Vijesti*, 25. februar), „Knežević: Iza ubistva stoje Milo i Cane“ (*Dan*, 26. februar), „Medojević strahuje za sebe i porodicu“ (*Dan*, 26. februar), „Ubio sam mnoge, ubiću i tebe i Pukanića“ (*Vijesti*, 26. februar), „Šarić u Švajcarskoj“ (*Vijesti*, 26. februar), „Istražiti Milovu i Canetovu ulogu u ubistvu Đinđića“ (*Vijesti*, 20. mart), „Cane od Šarića dobio velike pare u gotovini“ (*Vijesti*, 23. mart), „Cane brani sebe, optužuje Mila“ (*Dan*, 1. april), „Sumnjivi transferi Šarićevih para“ (*Vijesti*, 2. april), „Milu prijete 40 godina robije“ (*Dan*, 6. april), „Ko je dobijao milion evra po turi kokaina“ (*Vijesti*, 8. april), „Kome su išle pare otkriće provjera 'Maestral tursa'“ (*Vijesti*, 15. april), „Afera Šarić tjera investitore“ (*Vijesti*, 7. maj), „Đukanović stvorio Kolumbiju na Balkanu“ (*Vijesti*, 1. jul), „Cane i Vesko prali pare od šverca“ (*Dan*, 4. oktobar), „Ubistvo naručila duvanska mafija“ (*Vijesti*, 21. oktobar), „Beko tvrdi da nije uzeo novac od Subotića“ (*Vijesti*, 22. novembar), „Milo i Cane iznijeli milijardu iz Crne Gore“ (*Dan*, 1. decembar), „Nek Cane objasni ko je ubio Duška Jovanovića“ (*Dan*, 13. decembar), „Cane i Šarić se sastajali u 'Splendidu'“ (*Dan*, 21. decembar), „Tajkunska multinacionala“ (*Monitor*, 22. decembar).

Zajednička glavna meta ove kampanje i u Srbiji i u Crnoj Gori jeste Milo Đukanović; jedinu razliku pravi označitelj Stanko Subotić, koji se u Srbiji koristi i u kontekstu koji nije nužno zavisao od Đukanovića i Šarića, te zbog toga i on spada u metu za sebe, dok u Crnoj Gori taj

označitelj uglavnom nema samostalnost i gotovo uvek služi da bi se apostrofirao i dobacilo do Đukanovića. Premijer Crne Gore se pak otvorenije napada nego u Srbiji, gde se u naslovima nalazi samo posredstvom izjava drugih – Nebojše Medojevića i Ratka Kneževića – ali retko inicijativom samih redakcija.

Sud u Bariju pred kojim je svedočio Ratko Knežević odbacio je njegovo celokupno svedočenje kao nekredibilno, neuverljivo i nepotkrepljeno validnim dokazima, baš kao što je to učinio i Županijski sud u Zagrebu. Svi tekstovi u *Blicu* delo su novinara Vuka Z. Cvijića, Tamare Marković Subote i Tanje Nikolić Đaković. Samo ovaj tabloid, prema podacima iz arhive Ebart, u periodu od 2007. do maja 2011. godine objavio je više od 210 negativnih tekstova o Stanku Subotiću. Predsednik Boris Tadić u svoju odbranu pokušao je u izjavi za *Tanjug* 19. marta 2010. godine klasičnom zamenom teza da zaštititi svoje finansijere koje je Subotić optužio u pomenutom uključanju, po istom modelu koji će primeniti *Kurir* uoči smene Rodoljuba Milovića, juna 2014, kada bude „anticipirao“ mapiranje onoga što je Đukanović nazvao „medijskom mafijom“: „U sadašnjim okolnostima mnogi će se naći na meti optužbi onih kojima je u interesu da kleveću. Ne bi me iznenadilo da se iz kriminalnih krugova pokuša i sa blačenjem novinara, javnih ličnosti i, naravno, predstavnika državnih institucija, svih onih koji predstavljaju opasnost za kriminalce.“²⁰⁴ Sprega udruživanja radi obavljanja kriminalnih radnji koje donose uzajamnu korist ovim je otkrivena u pokušaju nekakvog preventivnog delovanja i čine je, kako je to jasno rečeno – predstavnici državnih institucija, javne ličnosti i novinari.

²⁰⁴ „Borba protiv mafije je moja najvažnija misija“, *Press*, 19. mart 2010.

GLAVA V

**PREMIJERI
ZA BRISANJE**

RAZLIKA I PONAVLJANJE

Svaka kampanja protiv Stanka Subotića, bilo da je reč o trgovini cigaretama tokom devedesetih, poslovima u sklopu distributivnog lanca Futura plus, navodnom pranju novca lica osumnjičenih za trgovinu drogom i finansiranju političkih partija ili, najčešće, svemu tome kombinovano – jeste uvek neka vrsta reaktualizacije ili ovremenjavanja afere „Nacional“ u malom. Kao prokletstvo koje se malo-malo, iznova i iznova stavlja u pogon i zavrti medije koji računaju na onaj crv sumnje kakav nužno ostaje u glavi konzumenata nakon toliko ciklusa ponavljanja, sa svim prpratnim derivatima i varijacijama; bez obzira na činjenice koje govore suprotno, i koliko god oslobađajućih presuda ili dobijenih tužbi u korist Subotića bilo. Medijska vrteška jača je od svakog razuma i lepi se za one prirodno najlabilnije slojeve koji predstavljaju dominantnu karakteristiku čoveka kao bića, pogotovo što označitelj Subotić, slično kao i Vladimir Popović, najčešće samo služi kao usputna stanica da bi se došlo do politički prominentnijih figura, bilo da su to Milo Đukanović, Zoran Đinđić ili Aleksandar Vučić. U knjizi *Bratska hajka* Čurgus upravo tako pozicionira Subotića kao medijskog označitelja u Crnoj Gori: „Način na koji su se mediji obračunavali sa Stankom Subotićem postao je paradigma hajke na političare. Prozivanje i kriminalizacija Subotića bila je zapravo strela koja se odapinjala prema Đukanoviću. Teško je shvatljivo da je tokom 2009. i 2010. godine, i pored svih saznanja koja su se pojavila o motivima, inspiratorima i nalogodavcima 'duvanske afere', ta priča ponovo reciklirana. Istovremeno su se pojavile stotine tekstova u kojima je veza Milo Đukanović – Stanko Subotić označena kao simbol svega lo-

šeg i kriminalnog.“¹ Nema nikakve dileme da, u ovakvim označiteljskim koordinatama i posle ovoliko vremena rada na označenom određenog imena, nikakva formalno-pravna, pravosnažna oslobađajuća presuda ne može u javnosti potpuno preokrenuti sliku o Subotiću, što ga, dok je god živ, čini idealnim i neizostavnim začinom u svakoj hajci koja ima veze sa Đukanovićem, a sve više i sa Vučićem.

U Srbiji pak današnji najaktivniji nastavljajući afere „Nacional“, koji (iako pažljivo vode računa da je decidno ne pominju jer je bila vezana i za Đinđića, koji im je danas kao žrtva potreban, kao ni nekadašnjeg urednika tog lista Ivu Pukanića, tadašnjeg ambasadora u SRJ Vilijama Montgomerija, niti trgovce cigaretama poput Srečka Kestnera ili Volfa Minića) upadljivo eksploatišu sve njene sadržaje kao i repove, tj. posledice koje su, slanjem takvih medijskih napisa, bile namenjene da nastanu animiranjem tužilaštava u regionu i pojedinim zemljama Evropske unije kako bi se pokretali istražni postupci – jesu tzv. istraživačke mreže CINS i KRIK (obe su filijale reketaške organizacije OCCRP), njihov istureni propagator Stevan Dojčinović i mediji *Blic* i *B92*, koji se mogu smatrati desnom rukom korumpiranih struktura u Tužilaštvu za organizovani kriminal, kriminalističkoj policiji i bezbednosnim službama. Tako je npr. nivo manipulacije na *TV B92* toliko duboko u krvotoku ovog medija, da su u obmanjivanje građana uvučeni i najčešći prezenteri vesti – Goran Dimitrijević i Živana Šaponja Ilić, jer se već u njihovim najavama, u načinu na koji prave uvod za prilog, odnosno kako ga treba tumačiti, šta treba naglasiti a šta potisnuti – nalazi spin, usmerenje koje sa sobom već nosi političku poruku, što nikakve veze s nastojanjem za objektivnošću nema, iako istovremeno sve izgleda ozbiljno i profesionalno. Na sajtovim a navedenih organizacija Subotić je označen kao „osoba od interesa“, što je naziv koji sasvim ispravno upućuje na razloge zbog kojih se bave pojedinim ljudima; ne samo zato da bi se bavili istraživanjima o kriminalu i korupciji, već i kako bi kontinuiranim podstrekivanjem hajki protiv tih lica radili u službi onih kojima je stalo da ta lica budu označena na način na koji to upravo takve organizacije mogu da izvedu.

Ipak, posle toliko vremena, neka od imena sa samog početka afere „Nacional“ i dalje su u igri i kooptiraju za nekakve važne izvore („insajdere“) informacija u ovim medijima, kao što

¹ *Bratska hajka; Crna Gora – jedna osporavana državnost*, Centar za bezbednost i toleranciju, Beograd, 2013, str. 171.

su Ratko Knežević i Nebojša Medojević. Posebno je u tom smislu zanimljiva figura Medojevića, čija se opskurnost i marginalnost u političkom životu Crne Gore kamufliraju faktom da je predsednik stranke koja u crnogorski parlament ne bi mogla da uđe da ne nastupa u koaliciji s drugim strankama – Pokret za promjene – slično kao što je u Srbiji slučaj s Novom strankom Zorana Živkovića, koju ne registruje nijedna lista s rezultatima istraživanja javnog mnjenja. Ova dva lica dobila su takav status u medijima osovine Tužilaštva za organizovani kriminal, zajedno s podgoričkom, antidukanovićevskom trojkom *Vijesti-Dan-Monitor*, da su ti isti mediji malo-malo u stanju ponovo da ih predstavljaju kao relevantne faktore i osvežene nosioce „šokantnih informacija“, koliko god da su pre toga neistina izrekli i da je dokazano da su njihovi navodi bili u službi čiste političke propagande, što, po pravilu, ti mediji nikada ne prenose. Stotine izrečenih laži za njih tako još uvek ne implicira neverodostojan lični karakter, dok je za neke druge jedna neosnovana optužba već sama po sebi dovoljna da bi se posumnjalo u njihove namere i integritet. Tretman ovih osveživača afere tako je potpuno antipodan metama poput Subotića, Đukanovića, Popovića i Vučića, u vezi s kojima ne samo što se i najmanja inkonzistentnost iz rutine diže na nivo novog skandala nego se i izmišljaju priče kakve ne bi objavio nijedan medij osim tih, koji to onda uzajamno razmenjuju kao otkriće onog drugog – da bi se podigla nova-stara afera.²

AFERA BANANA, TREĆI ČIN

Objavljivanjem pet snimaka na sajtu organizacije KRIK, sponzorisanе novcem koji je od svojih donatora obezbedio OCCRP i Dru Saliven iz Sarajeva, nastale usled raskola u

2 „Ako neka medijska senzacija, kao što je priča o duvanskoj (švercerskoj) mafiji, traje duže od deset godina, to mnogo više govori o njenim spin majstorima nego o samoj aferi. Da nešto što spada u sferu međunarodnog kriminala 'opstane' kao priča duže od deset godina, to je u suprotnosti sa medijskom entropijom (nove vesti i informacije potiskuju one stare), ali i sa samim policijskim i pravosudnim sistemom u nekoliko država koje ta afere povezuje. Zbog toga ne iznenađuje kada se jednom objavljena informacija, posle nekoliko godina, ponovo 'otkriva' i pušta u medije kao da je upravo otkrivena. Na taj način mogu da se recikliraju stare informacije i da se podgreva osećanje da se pisati može šta se hoće, bez ikakve samokontrolе i provere“ (*Isto*, str. 160).

CINS-u zbog raspodele novca, a koja je, iako registrovana u aprilu, efektivno počela s radom jula 2015. godine tako što je sajt napunjen uglavnom Dojčinovićevim tekstovima koji su pre toga objavljeni na sajtu CINS-a – 7. septembra 2015. godine započinje treći čin afere „Banana“. Snimci su nastali operativnim radom Uprave kriminalističke policije kao rezultat praćenja Rodoljuba Radulovića tokom operacije „Most“ 2008. i 2009. godine, čiji je nadimak bio Miša Amerika, a medijsko ime koje mu je 2013. godine namenio njegov imenjak iz UKP-a Rodoljub Milović – „Miša Banana“. Dojčinoviću su namenski dostavljeni od strane istih korumpiranih struktura iz policije i Tužilaštva za organizovani kriminal koje su mu bile i glavni izvori i snabdevači materijalom za knjigu *Šarić*, njegovih istraživačkih priča, onih koje su po pravilu uvek koincidirale s radom istražnih organa na određenom slučaju – specijalnog tužioca Miljka Radisavljevića, njegovog zamenika Saše Ivanića i portparolke Jasmine Čolak – jedinih aktera koji se tokom celokupnog trajanja afere nijednom nisu oglasili, uprkos učestalim medijskim prozivkama i kritikama na njihov račun.

Sa svih pet snimaka, koji prikazuju tadašnjeg ministra policije Ivicu Dačića, njegovog savetnika za nacionalnu bezbednost Ivicu Tončeva, šefa kabineta ministra policije Branka Lazarevića i njegovog zamenika Vanju Vukića u susretima na javnim mestima s Radulovićem, redukovan je ton, a isti su posebno odabrani, naknadno izmontirani i obrađeni zaštitnim žigom organizacije KRIK, uz detaljan opis koji treba da prati legitimaciju ljudi koji se nalaze na snimcima. Istog dana kada su snimci objavljeni, Dojčinović je u popodnevnom *Kažiprstu* na B92, ali govoreći i za druge medije, priznao da je već duže vreme bio u posedu snimaka, ali nije objasnio zbog čega je rešio da ih pusti baš u vreme posete premijera Srbije nemačkoj kancelarki Angeli Merkel i uoči odluke da li će biti vanrednih parlamentarnih izbora, koju je Aleksandar Vučić najavio da će doneti po povratku iz Berlina – pravdajući se unapred pripremljenim odgovorom: „U Srbiji nikada nije pravi trenutak.“³ Tako, ovaj nesvršeni student novinarstva, po ko zna koji put u službi istih lica iz državnih institucija, otvara radnu sezonu i treći čin već uveliko eksploatisane afere „Banana“, gde je prvi put i zvaničan inicijator, ograđuje se tvrdeći da ga nikakva politička priča ne zanima i da obja-

3 „Dojčinović: U Srbiji nikada nije 'pravi trenutak'“, B92, 7. septembar 2015. (http://www.b92.net/info/vesti/index.php?yyyy=2015&mm=09&dd=07&nav_category=11&nav_id=1036252; pristupljeno 27. decembra 2015).

vljivanje snimaka smatra svojom „profesionalnom obavezom“, povlači, da bi najzad, prosto pustio da jednako korumpirani medijski aparat odradi svoju magiju.⁴ Ovaj niz radnji predstavljače ubuduće matricu funkcionisanja i jedinu svrhu postojanja sajta KRRIK.

U knjizi Šarić čitav deo „Misteriozni brodovlasnik“ rezervisan je za Rodoljuba Radulovića; osim toga što je u službi uvoda za sledeći deo, „Političke veze“, koji je sasvim centriran da kriminalizuje Ivicu Dačića, ovaj segment knjige treba da pokaže da Dojčinović i CINS navodno nemaju nikakve veze s policijom i Tužilaštvom, te da nikakve inicijalne podatke, predloge i naloge ne dobijaju od njih. To se konkretno čini tako što se opisuje kako je autor za Radulovića prvi put čuo i otkrio ga sasvim slučajno krajem 2010. godine, u sklopu jednog drugog istraživanja, koje nema dodirnih tačaka s tim. Pravi se mali prolog, a zatim reprintuju tri Dojčinovićeve teksta iz maja 2012. godine, kako bi se pokazalo šta je CINS još tada, i navodno pre ostalih, pisao o Raduloviću i da to tada nikome nije bilo zanimljivo, što je problem na koji se autor inače žali tokom

4 Posebno je zanimljiv dijalog koji istog dana teče između Dojčinovića i novinarku *Radija Slobodna Evropa* o razlici i ponavljanju, kada na kraju sam Dojčinović otkriva smisao svog novinarskog postojanja: „RSE: Ali to nije nikakva tajna bila, već više od dve godine to slušamo. Dojčinović: Da, samo sada možemo to konačno i da vidimo, pošto imamo i snimak. Ako se sećate, u jednom periodu se pričalo i da Darko Šarić ima te snimke, da sa time može da napadne i da ruši Vladu, i tako dalje, tako da ti snimci cirkulišu i mimo tih institucija već neko vreme, ali ja ne mogu da vam kažem tačno odakle je stiglo i odakle meni, pošto ne bih nikako smeo da otkrivam izvore svega toga. RSE: Jeste vi nedavno tek došli do ovih snimaka kada ste ih sad objavili? Dojčinović: Relativno. Ti video-klipovi su autentični, što je bitno i oni prikazuju to što prikazuju. RSE: Postoji li mogućnost da ste zloupotrebjeni od strane autora snimaka, a zna se ko su oni? Dojčinović: Ne mogu da odgovorim jer ako kažem i da i ne, od toga mogu neki zaključci dalje da se prave, tako da ne bih da odgovorim na to pitanje, to moram da zadržim. Pitanje odakle mi, mislim da je irelevantno za ovu priču. U Crnoj Gori je moja koleginica objavila o Milu Đukanoviću, o korupciji u Prvoj banci i onda je tamo čak bio i formiran državni tim da utvrdi koji je izvor to nabavio na Balkanu. Obično se uvek krene na to, ja ne mogu da vam dam nijednu informaciju sa tog stanovišta zato što sam novinar i meni je najbitnije da zaštitim izvor“ („Otkud opet afera Dačić – Miša Banana“, *Radio Slobodna Evropa*, 7. septembar 2015. [<http://www.slobodnaevropa.org/content/otkud-opet-afere-dacic-misa-banana/27231560.html>]; pristupljeno 27. decembra 2015]).

čitave knjige. Uprkos tome što se pojavljuju značajni detalji iz Radulovićeovog poslovnog života za koje se ranije nije znalo, sadržaj ovih tekstova vezan za Šarića i krijumčarenje droge, a potom i pranje novca, i te kako je bio poznat javnosti pre objavljivanja tih tekstova i tokom čitave 2011, pa i 2010. godine, što Dojčinović tendenciozno prećutkuje – jer su iste te podatke tokom istrage i tada medijima već prosljeđivali UKP i Tužilaštvo za organizovani kriminal.⁵

Novinski arhiv medijske dokumentacije Ebart, kada je reč o štampanim izdanjima, pokazuje da je o Rodoljuba Raduloviću u navedenom kontekstu još 2010. godine napisano šest članaka (uglavnom u *Blicu*, koje potpisuje Tamara Marković Subota), 2011. godine devet (najviše u *Večernjim novostima*), 2012. godine 17 (uglavnom tabloidi *Press* i *Kurir*), dok 2013. godine, kada je zvanično lansirana afera „Banana“ – čak 108 tekstova. „Dok smo istraživali, pojavilo se nekoliko tekstova domaće i crnogorske štampe, u kojima je Radulović opisan kao biznismen povezan sa Šarićem, ali nije objašnjeno koje sve poslove ima, niti kakve je prirode ta njihova veza. Dao je jednu kratku izjavu za *Blic* 2011. godine, kada je rekao da poznaje Šariće, ali da nema veze sa švercom droge“, piše Dojčinović na stranici 188 svoje knjige.⁶ Radulović je, međutim, u javnosti

5 Istu neistinu u nedeljniku *Vreme* februara 2013. godine, u jeku afere „Banana“, ponoviće i Dojčinovićev kolega iz sestriinske organizacije BIRN, koja je i jedan od donatora CINS-a, Slobodan Georgijev: „Rodoljub Radulović, star 64 godine, dugo godina je poznat policijama širom sveta. Ono što je o njemu poznato prvi je detaljno objavio beogradski CINS (Centar za istraživačko novinarstvo NUNS-a) u maju 2012. godine ali to tada nije bila vest jer smo se svi bavili sudbinom Borisa Tadića na predsedničkim izborima“ („Lažni kokalizi iz Kotora“, *Vreme*, 7. februar 2013).

6 Koliko nelogičnosti ima u tvrdnji da se, otkad je otkrio Rodoljuba Radulovića, pojavilo svega nekoliko tekstova, svedoči i podatak na strani 228 knjige, gde Dojčinović pominje tekst *Blica* iz februara 2010. godine o Branku Lazareviću, koji se bizarno kompromituje na osnovu priložene hipoteke u periodu od godinu dana (od 2006. do 2007. godine), koju je radi pomoći prijatelju Nikoli Dimitrijeviću priložio prilikom dobijanja bankarske garancije za firmu DTM Relations. Dimitrijević će 2009. godine tu firmu prodati Zoranu Čopiću, koji je, prema optužnici, kupovao firme za Darka Šarića – dve godine nakon izlaska Lazarevića iz DTM Relationa. U istom tekstu pominje se Radulović, što znači da je Dojčinović dok je pisao knjigu bio i te kako upoznat s pisanjem medija o njemu tokom 2010. godine („Dačićev šef kabineta povezan sa Šarićevom firmom“, *Blic*, 5. februar 2010).

prvi put doveden u vezu s kriminalnim aktivnostima Šarića još 23. januara 2010. godine u listu *Blic*,⁷ a izjava na koju referira Dojčinović data je za isti tabloid četiri dana kasnije, a ne 2011. godine, kako tvrdi.⁸ Izostavljanjem toga da su podacima do kojih je došao pristup već tada uveliko imali i mediji, autor je pokušao da prikaže sebe u samostalnom svetlu i time zamaskira činjenicu da je, pored Tamare Marković Subote, i on bio ništa više do samo jedno od „poštanskih sandučića“ u nizu.

Drugu značajnu i ponovo ne sasvim slučajnu omašku autor će napraviti na stranici 228, gde će napisati da je afera „Banana“ otvorena februara 2012, umesto februara 2013. godine. Nekoliko motiva se ovde ukršta: pod pojmom ove afere ne podrazumevaju se „predistražne radnje“ koje su se od 2008. godine vodile povodom Radulovićevog učešća u švercu generalno,⁹ već samo onaj njihov deo kada su njegovim praćenjem u javnosti izolovani kontakti s Dačićem i bliskim saradnicima i gotovo četiri godine kasnije hipostazirano plasirani u medije radi kompromitacije tadašnjeg premijera. S druge strane, tekstovi koje je Dojčinović s grupom autora napisao o Raduloviću objavljeni su na sajtu CINS-a (na srpskom) i OCCRP-a (na engleskom) 26–28. maja 2012. godine, kao i u skraćenom izdanju u dnevnom listu *Politika*, iz dva dela u dva sukcesivna dana. Glavni i odgovorni urednik *Politike* u to vreme još uvek je Dragan Bujošević, nameštenik Demokratske stranke, a tekstove CINS-a spremno obrađuje Milovićev visokotiražni tabloid *Kurir*, takođe sukcesivno, s danom razlike, pa čak i list *Pravda*, tako da su tvrdnje Dojčinovića i Georgijeva da su CINS-ovi tekstovi zanemarivani i da na njih nije obraćana pažnja – obična laž.¹⁰ Ni u jednom od ovih,

niti u izvornim tekstovima CINS-a, nema nijedne reči o Ivici Dačiću ili njegovim saradnicima, niti će je biti sedam meseci kasnije, nakon što protiv Radulovića bude podignuta optužnica, u Dojčinovićevom tekstu „Šverc dve tone kokaina u soji“ od 13. decembra 2012. godine, koji je ponovo samo rezultat doturanja teksta optužnice ovom novinaru od strane Tužilaštva za organizovani kriminal. Zašto onda, frojdovski gledano, „nezavisni autor“ pravi lapsus i misli na godinu objavljivanja ovih tekstova dok piše afera „Banana“?

Dan posle objavljivanja snimaka, prvi potpredsednik vlade i predsednik SPS-a na konferenciji za štampu u stranačkim prostorijama ponovio ono što je izjavio i februara 2013. godine, da nije znao čime se bavi Rodoljub Radulović, ukoliko je uopšte tačno da se bavio trgovinom narkoticima, niti da je Radulovića pratila policija, na čijem je čelu u tom periodu bio kao ministar. Za taj „bajpas“ (prespajanje), koji se sastojao u izbegavanju informisanja i komunikacije s ministrom od strane direktora policije Veljovića, načelnika UKP-a, i uspostavljanju njihove neposredne saradnje s koordinatorom službi bezbednosti Miodragom Rakićem, koji je istovremeno bio šef kabineta Borisa Tadića – Dačić optužuje upravo bivšeg predsednika Srbije, koji istog dana u *Kažiprstu B92* izjavljuje da je 2009. godine bio obavešten da postoje zajednički snimci Dačića i Radulovića, a mesec dana kasnije, 1. oktobra, u intervjuu za *NIN* dodaje da nikada ranije nije video snimke koje je objavio KRIK.¹¹ „Ej, Borise, Dačić je taj čovek za koga si ti 2009. saznao da je sumnjiv i da postoji elemenata za, ne znam, neko procesuiranje... Znao si, a zvao si me u Vladu. To je pokazatelj da je sve ovo bilo spremno i pakovano za taj politički trenutak [misli se na situaciju nastalu posle majskih izbora 2012. godine, *prim. aut.*]. Ako si sa mnom, ti si dobar. Ali ako nećeš da budeš sa mnom, a pa imam ja za tebe određene snimke i sve ostalo... Ja govorim o tome zašto se to radilo, kako je bilo moguće da se tako nešto radi a da se ja o tome ne obavestim, baš zato što ja nisam bio predmet praćenja... Postoji majstorstvo i u policijskom zanatu, a to je da se uz određene stvari za koje dobijete zakonsko odobrenje uradi i niz drugih koje obuhvataju ljude koji imaju komunikaciju sa tim ljudima u slučajevima koji ne mogu da budu krivično gonjeni, ali mogu da budu upotrebljeni za političku ili ljudsku kompromitaciju“, objasnio je Dačić.¹² U intervjuu za *Kurir* od

7 „Šarić u Kolumbiji kokain naručivao isključivo u to-nama“, *Blic*, 23. januar 2010.

8 „Savetovao sam ga o ulaganjima“, *Blic*, 27. januar 2010.

9 Tužilaštvo za organizovani kriminal podnelo je sudu zahtev za sprovođenje istrage protiv Radulovića tek krajem februara 2011. godine („Šarićeva narko-karika“, *Kurir*, 25. februar 2011).

10 U pitanju su tekstovi sledećih naziva: „Misteriozni šef narko-kartela“ od 26. maja, „Radulović se vraća kući“ od 27. maja i „Biznismen Rodić povezan sa Šarićevim advokatom i Radulovićem“ od 28. maja, na sajtovim CINS i OCCRP, „Trgovac bananama u kokainskom kartelu“ od 27. maja i „Nigde kao kod kuće“ od 28. maja, u *Politici*, „Miša Amerika je šef Darku Šariću!“ od 27. maja, „Radulovićev partner bio je i Miša Omega!“ od 28. maja, te „I Rodić sarađivao sa Šarićevim šefom“ od 29. maja u *Kuriru* i „Šarić mogući agent DEA“

od 28. maja 2012. godine u *Pravdi*.

11 „Dačiću smešta Vučić, a ne ja“, *NIN*, 1. oktobar 2015.

12 „Ivica Dačić: Konferencija za medije – 8. 9. 2015“,

13. septembra, na pitanje novinara kada je DS sa Tadićem na čelu prvi put upotrebio protiv njega „slučaj Banana“, Dačić je odgovorio da je to bilo nakon izbora 2012. godine i kada se gledalo ko će s kim da ide. „Ivice, ti kako hoćeš, ali možeš biti srpski Sanader, ukoliko ne budemo zajedno“,¹³ rečeno mu je više puta, a poslednji put, prema Dačićevom svedočenju, u prisustvu Tadića, Rakića, Milana Krkobabića i Dragana Markovića Palme.¹⁴

Navedeni triptih tekstova Stevana Dojčinovića u ime CINS-a o Raduloviću pojavljuje se, nimalo slučajno, upravo u ovom postizbornom trenutku, u periodu dok Dačić vaga da li će sa Tadićem, koji je najpre izjavljivao da ne želi da bude premijer, a potom da želi, čime se ubrajaju u deo medijske kampanje kojom Boris Tadić zajedno s policijom i Tužilaštvom vrši pritisak na Ivicu Dačića. Kompromitacija mora da bude potencijalna, da lebdi u vazduhu u obliku pretnje, kako bi Tadić i dalje mogao da ima neukaljanog koalicionog partnera s kojim bi napravio vladu, asocijativna samo Dačiću, da izgleda kao da mediji i istraživačke organizacije nešto sami čeprkaju i otkrivaju, i da mu se time nametne predstava koji bi mogao biti sledeći korak ukoliko se odluči za vlast s naprednjacima. Stoga bi se moglo reći da Dojčinovićevo omaška u knjizi na stranici 228 nije nikakva greška u smislu u kojem se prvi čin afere „Banana“, kao izrežira-

YouTube kanal Socijalističke partije Srbije, 8. septembar 2015. (<https://www.youtube.com/watch?v=bxXkt15yDEs>; pristupljeno 28. decembra 2015).

13 Zanimljivo je da je upotreba označitelja Ivo Sanader u identičnom smislu, nakon hapšenja tog subjekta, u Crnoj Gori našla i svoju javnu primenu: „Stvorena je, naime, slika da je Ivo Sanader uhapšen isključivo na zahtev Evropske unije, odnosno spolja, te da je time pokrenut efikasan mehanizam koji će omogućiti hapšenja mnogih korumpiranih i u kriminal ogrezlih balkanskih političara. Prva meta trebalo je da bude upravo Milo Đukanović, za kojeg su srpski i jedan deo crnogorskih medija uporno tvrdili da će biti uhapšen svakog trenutka. Tako je uslov za ulazak u zajednicu evropskih naroda bio ne samo modernizacija i reforma državne uprave, izgradnja nezavisnih institucija i vladavina prava, nego i direktno hapšenje vodećih ljudi u Crnoj Gori. Ta očekivanja pojedinih političkih grupa, posebno onih bliskih srpskim nacionalistima, pokrenuta su posle hapšenja Ive Sanadera i, u većoj ili manjoj meri, zavisno od političkih prilika, održavaju se i do danas“ (*Bratska hajka; Crna Gora – jedna osporavana državnost*, Centar za bezbednost i toleranciju, Beograd, 2013, str. 179).

14 „IVICA DAČIĆ: Banana tražio da Tadić pusti Džajića iz zatvora“, *Kurir*, 13. septembar 2015.

na privatna ucena uskog kruga ljudi oko Borisa Tadića, zaista odigravao upravo i samo Ivicu Dačiću, sa istim ciljem zbog kojeg je 2010. godine prisluškivan i praćen Dragan Marković Markoni, još jedan blizak saradnik tadašnjeg ministra unutrašnjih poslova.

Ne znači li onda takav lapsus da je Dojčinović i te kako svestan u čemu je učestvovao i šta mu je bio zadatak, koji je to, uostalom, ostao do dana današnjeg? Nije li smisao njegovog narednog poglavlja upravo taj da se Dačić označi kao glavni krivac za vezu MUP-a s kriminalcima, da je svojim saradnicima naređivao da odaju informacije od značaja Darku Šariću, i da se postavi pitanje zašto se, umesto da mu se već do sada sudi, uprkos svemu, 2014. godine ponovo našao u Vladi sa Srpskom naprednom strankom?¹⁵ Kako je moguće da je, kako na osnovu neimenovanih izvora tvrdi autor, Miodrag Rakić u periodu 2008. i 2009. godine upozorio šefa kabineta ministra unutrašnjih poslova Branka Lazarevića, jedinog iz Dačićevog okruženja koji je 29. septembra 2014. optužen da je odavao tajne podatke Šarićevoj grupi,¹⁶ da prestane da se viđa s Radulovićem zbog toga što je ovaj pod istragom za šverc kokaina, a da nije našao za shodno da na tu istu okolnost upozori i Dačića?¹⁷ Nije li razlog čitave pometnje s godinama to što Dojčinović uporno odbija da prizna da je i sam svojim tekstovima učestvovao u policijskom projektu kompromitovanja Dačića, kodno nazvanog afera „Banana“, kako 2012, tako i 2013. godine, kada je, naime „sasvim slučajno“, kako kaže u knjizi,¹⁸ u jeku te afere, 7. februara objavio tekst „Savetnik premijera Ivica

15 Dojčinović, S., *Šarić: kako je balkanski kokainski kartel osvojio Evropu*, Samizdat, Beograd, 2014, str. 229. „Pitanje je zašto se ovoliko čeka. Za vreme Borisa Tadića tu je bio Dačić, pa sada sa Vučićem, meni deluje da su svi oni znali da imaju kompromitujući materijal i da im je bolje bilo da pomoću njega kontrolišu Dačića, nego da sve procesuiraju“, rekao je Dojčinović za *B92* („Dojčinović: U Srbiji nikada nije 'pravi trenutak'“, *B92*, 7. septembar 2015. [http://www.b92.net/info/vesti/index.php?yyyy=2015&mm=09&dd=07&nav_category=11&nav_id=1036252; pristupljeno 29. decembra 2015]).

16 Osim Lazarevića, optužnim predlogom Tužilaštva obuhvaćeni su advokat Radovan Štrbac, takođe optužen za pranje Šarićevog novca, Rodoljub Radulović zvani Miša Banana, kao i načelnik Službe za specijalne istražne metode u UKP MUP-a Srbije Boris Gara („ODAVAO TAJNE ŠARIĆEVOJ GRUPI: Optužen Dačićev bivši šef kabineta Branko Lazarević!“, *Kurir*, 29. septembar 2014).

17 Dojčinović, S., *Šarić: kako je balkanski kokainski kartel osvojio Evropu*, Samizdat, Beograd, 2014, str. 227.

18 *Isto*, str. 231.

Tončev radio za crnogorskog kriminalca“, da ne bi bilo da i on piše o Raduloviću kad i drugi, s obzirom na to da je to već činio godinu dana ranije? Dojčinović, međutim, nije jedini akter koji će simptomatično brkati 2012. i 2013. godinu kada bude bilo reči o ovoj aferi.

JOVO BAKIĆ I KOLEKTIVNA AMNEZIJA

Medij koji najaktivnije preuzima ono što je lansirao KRIK, što mu, kako će pisati *Informer*,¹⁹ posredstvom kriminalca i osuđivanog trgovca narkoticima Vojislava Jenića, „izvora koji nema posebnih interesa da ih objavi“, dotura Rodoljub Milović – jeste *TV B92*, isti onaj koji je 2010. godine optuživao Stanka Subotića za veze sa Šarićem i emisijom *Reakcija* bio preteča Dojčinovićeve knjige, iste one koju će oktobra 2014. objaviti izdavačka kuća Samizdat, u vlasništvu Verana Matića, jednog od osnivača B92. Nakon gostovanja novinara KRIK-a u popodnevnom *Kažiprstu*, dramatizacija na ovoj televiziji nastavlja se neprestanim ponavljanjem kajrona koji najavljuje gostovanje prvog potpredsednika Vlade Ivica Dačića u vestima od 20 časova, a u kojem se Rodoljub Radulović naziva „narko-bosom“. Ova etiketa, koja je pre toga, uz kršenje pezumpcije nevinosti, uglavnom korištena da bi se označio Darko Šarić, nalazi se i u naslovu Dojčinovićevog teksta u kojem su objavljeni tajni snimci, odakle je prepisuju svi mediji, iako se u zvaničnoj optužnici iz oktobra 2012. Radulović tereti za učešće u švercu kao vlasnik dva prekooceanska broda kojima je prevožena droga. U prvom od tri Dojčinovićeva teksta iz maja 2012. godine, isto lice označeno je kao „šef narko-kartela“, a u knjizi je navedeno da je u jednom od izveštaja britanske Agencije za organizovani kriminal (SOCA) ime Radulovića stavljeno u sam vrh narko-kartela, pored Darka Šarića.²⁰ U listu *Blic* 2010. godine ovaj označitelj tretiran je kao Šarićev „glavni saradnik“, „glavna veza sa Južnom Amerikom“, tokom 2011. o Raduloviću se već piše u smislu neke vrste mafijaškog oca koji je Šarića „uveo u narko-biznis“,²¹ da bi to konačno pojačao *Kurir* 2012. godine, formulacijama „šef Darka Šarića“ i „Šarićev gazda“. Bez

obzira na to što je Specijalni sud 13. jula 2015. u predmetu za trgovinu kokainom tek prvostepeno osudio Šarića na maksimalnih 20 godina, a Radulovića, koji je u bekstvu, na 12 godina zatvora, jedina pravilnost koja je uočena u upotrebi medijskih kvalifikacija jeste da variraju u zavisnosti od toga ko je od njih dvojice povod za pisanje teksta, pa tako Radulović neometano može postati „narko-bos“ ako se u prilogu Šarić tek usputno pominje – kao u aferi „Banana“. Time se, najvažnije, sugerise da Dačić nikako ne može biti nevin s obzirom na to s kim se družio i bio prijatelj; odjednom, stepen negativne kvalifikacije Radulovića postaje obrnuto srazmeran ugledu nekadašnjeg ministra policije.

Toga dana, 7. septembra 2015. godine, vesti u 20 časova na B92 bukvalno su pretvorene u specijalni propagandni program i traju, kao *Dnevnik 2* na RTS-u u vreme ratova devedesetih, devedeset minuta (polo sata duže nego obično), od kojih je prvih pedesetak minuta posvećeno samo ovoj aferi. Najpre se pravi prilog u formi vesti o snimcima objavljenim na sajtu KRIK i puštaju izjave; potom sledi tridesetominutno isleđivanje osumnjičenog Dačića od strane opozicione novinarko Suzane Trninić, koja je i u vestima u 16 sati vodila *Kažiprst* sa Stevanom Dojčinovićem, što je takođe neubičajeno s obzirom na rutinu da se dnevno smenjuju dve voditeljke. Posle toga se, kao da to nije bilo dovoljno, kao šlag na tortu preko video-linka uključuju „analitičari“ Božo Prelević, afirmator teorije o trećem metku u slučaju ubistva premijera Đinđića, i Bogoljub Milosavljević, još jedan iz klana profesora politikanata sa Univerziteta Union, da odmah po gostovanju prokomentarišu Dačićev nastup, uz konstataciju prvog da će biti vanrednih parlamentarnih izbora („pada vlada“) i drugog da argumenti bivšeg premijera nisu ubedljivi.²² Nakon svega ovoga, ostale vesti slede neometano u formi koja inače odgovara emisiji, kao da prethodnih pedesetak minuta nije ni utrošeno. Zbog toga je nemoguće na drugi način objasniti zašto se informativna redakcija B92 odlučila za ovakvo upadljivo nasilje nad konceptom svoje udarne informativne emisije i programskom šemom, te dozvolila da joj afera „Banana“ izoblični rad, osim ako u tome nije imala interes direktno povezan s Tužilaštvom za organizovani kriminal, kojem ne bi bilo prvi put da uzur-

19 „DRAGAN J. VUČIČEVIĆ: Hvala generalu Rodoljubu Miloviću što je potvrdio moje navode!“, *Informer*, 17. decembar 2015.

20 Dojčinović, S., *Šarić: kako je balkanski kokainski kartel osvojio Evropu*, Samizdat, Beograd, 2014, str. 188.

21 „Policija pretresla stan Šarićevog šefa“, *Politika*, 27. decembar 2011.

22 „Slučaj jeste star, ali Dačić nije ubedljiv“, *B92*, 7. septembar 2015. (http://www.b92.net/info/vesti/index.php?yyyy=2015&mm=09&dd=07&nav_category=11&nav_id=1036347; pristupljeno 29. decembra 2015).

pira ovaj medij i njegove novinare. Ivica Dačić je tokom medijskog saslušanja u studiju ove televizije rekao da se u njega po stoti put puca istim metkom.²³

Ovakav razvoj situacije u potpunosti prati vizuru koju još od 2012. propagira Dojčinović, najpre preko CINS-a, a onda i kroz KRIK – da je nejasno zašto Dačić dosad nije procesuiran, te da, ako ga je nekad „kontrolisao“ Tadić, onda to danas čini Vučić. Interesantno je da Dojčinović, koji se izdaje za profesionalnog novinara, kompletan OCCRP, ali i deo medija naklonjenih ovoj i sličnim organizacijama, snimak Dačića koji u restoranu „nazdravlja, priča i puši tom-pus“ s Radulovićem tretiraju kao automatski dokaz njegovih veza s kriminalcima, a time i kriminalnim radnjama, baš kao i u tekstu o klubu „Vanilla“, kada je otkriveno da je podzakupac lokala u vlasništvu SPS-a jedno vreme bila firma u indirektnom vlasništvu Darka Šarića,²⁴ bez obzira na to što je premijer Vučić u emisiji *Okolna RTS-u 10.* februara 2015. objasnio da je istraga o odavanju poverljivih informacija prvi put vođena tokom 2013. godine i da je tada ustanovljeno da protiv Dačića nema nikakvih dokaza. Taj tretman sprovodi i Miranda Patručić, Dojčinovićeve koleginica iz centrale OCCRP-a i CIN-a iz Sarajeva i zajedno s njim jedan od BIRN-ovih trenera u letnjoj sezoni, lice koje je pokušalo da reketira Stanka Subotića u slučaju kolateralala iz crnogorske Prve banke, koji je, vodeći se mišlju da ga ovaj zbog podignute optužnice neće koristiti, zloupotrebio Svetozar Marović, da bi zatim, po Subotićevom saznanju za tu rabotu, bankarski službenici uspjeli hitno da ga obezbede jedino iz Šarićevog depozita. Ona u podrubrici „Dnevnik“ *Radija Slobodna Evropa* 23. septembra zapisuje da izjava Aleksandra Vučića iz pomenute emisije – da je znao za tajne snimke Dačićevih sastanaka s kriminalcima – šalje poruku da je prihvatljivo biti „korumpirani političar ili direktor“.²⁵

Akcentat sa isključivog nastojanja da se kriminalizuje Dačić, a time i oni koji ga štite i ne procesuiraju, u medijima se menja izjavama Bo-

risa Tadića, koji je za pojavljivanje snimaka u javnosti odgovornim označio premijera Vučića, navodeći kao argument da je afera „Banana“ započela 2013. godine, kada je Vučić bio u vlasti, a ne on, i da snimci ne mogu biti pušteni u javnost bez odobrenja vladodržaca. Na ovaj način se, jednim potezom, potpuno presecaju veze do pravih uzročnika iz Tužilaštva, policije i njihovih partikularnih motiva, dok Dačić istovremeno ponavlja: „Cilj je bio – pošto moji kontakti sa njim [Radulovićem, *prim. aut.*] nikad nisu bili tajni i za njih su znali i ljudi iz kabineta tadašnjeg predsednika Tadića – da se ja uvučem u celu ovu priču, kao i Milo Đukanović iz Crne Gore. Uostalom, što se niko ne bavi temom ono što je Šarić... pričalo se da Šarić kada dođe, sad će on da raskrinka Dačića i ostale. Pa šta je rekao? Da su mu nudili nagodbu da optuži mene i Mila Đukanovića! Hoće neko da ispita to? Hoće taj neko da odgovara? To je trgovi-na političkim uticajem, ne samo političkim nego i policijskim. [...] Kaže [Tadić, *prim. aut.*] da je sve krio u interesu istrage. Znači i u novu kolicaciju [2012. godine, *prim. aut.*] je hteo u interesu istrage, šta? Pa dokle bi trajala ta istraga? To je suština – istraga traje dok god mu trebaš. Kad mu ne trebaš, onda si kriminalac.“²⁶ Odavde antivučićevski nastrojani mediji nastavljaju dvema strategijama: prvo, prikazati Ivicu Dačića, koalicionog partnera SNS, kao kompromitovanog političara zbog kojeg mora pasti Vlada, time sugestivno delovati na Vučića da raspíše vanredne parlamentarne izbore pre Nove godine i odloži reizbor specijalnog tužioca planiran za decembar; i drugo, zagrebatu u scenariju da je Dačić samo sredstvo, ali ne korumpiranih delova organa gonjenja, već aktuelnog premijera Vučića, koji ih, navodno, do te mere kontroliše da je iskoristio i Stevana Dojčinovića, da bi u jednom trenutku ovaj čak, paradoksalno, time bio proglašen i da radi za njega (sindrom Laplasovog superbića koje ništa ne prepušta slučaju i sve kontroliše), a u zaborav ekspresno pala dugogodišnja tradicija antivučićevskog i kriminalizatorskog delovanja, njegova i čitave ekipe lažnih istraživačkih novinara.²⁷

23 „Razgovarali smo o porodici, cigarama, sportu...“, *B92*, 7. septembar 2015. (http://www.b92.net/info/vesti/index.php?yyyy=2015&mm=09&dd=07&nav_category=11&nav_id=1036345; pristupljeno 29. decembra 2015).

24 „Šarići bili vlasnici kluba u centrali SPS“, *Novi magazin*, 22. novembar 2012.

25 „Patručić: Europa treba da prihvati izbjeglice, oni će znati uzvratiti“, *Radio Slobodna Evropa*, 25. septembar 2015. (<http://www.slobodnaevropa.org/content/dnevnik-mirande-patru-cic-evropa-i-izbjeglice/27271275.html?fromExternalWidget=true>; pristupljeno 30. decembra 2015).

26 „Ivica Dačić: Konferencija za medije – 8. 9. 2015“, *YouTube kanal Socijalističke partije Srbije*, 8. septembar 2015.

27 Ovakvo je na konferenciji za štampu 8. septembra 2015. godine Ivica Dačić, koji je predmet afere, odgovorio na tezu da Vučić stoji iza plasiranja kompromitujućih snimaka u javnost: „Zar vi mislite da je Vučić lud da on organizuje tako nešto da bi mu, u danu kada se nalazi sa Angelom Merkel... Zašto bi sam sebi kvario događaj koji je od izvanrednog značaja za Srbiju kao što

U štampanom glasilu *Blic*, u kojem Radisavljević, Ivanić i Milović imaju bogatu tradiciju uticaja, angažuje se novinarka Željka Jevtić, u čijem se uvodniku od 9. septembra kaže da su procurili snimci Ivice Dačića i Rodoljuba Radulovića pokazatelj loših odnosa SNS i SPS, ali i posledica lošeg rada nadležnih institucija, koje za sedam godina nisu rešile slučaj koji je i danas osnova za političke okršaje.²⁸ Dva dana kasnije oglašiće se u uvodniku istog lista i njen direktor Veselin Simonović, koji će negodovati što Dačić nije smenjen (jer bi do toga tobože došlo u svakoj normalnoj državi), što ga je na *RTS-u* „zaštiti“ Vučić, posebno naglašavajući da je „potpuno nebitna rasprava ko je glavni režiser, odnosno da li snimke distribuira BIA, policija ili tužilaštvo i po čijem nalogu“; ovaj tekst, koji nosi naziv „Ljušćenje Dačića“, na svom sajtu istog dana prenosi i KRIK.²⁹ Uzgred upitana 10. septembra u

je susret sa nemačkim kancelarom? To govorim zbog toga što ste čuli svih ovih dana, u najavi svega ovoga je išao slogan da su ovo takvi senzacionalni [događaji] da će pasti Vlada. Onda su počele razne izjave da je sada, eto, Vučić to plasirao preko CINS-a, BIRN-a i ostalih... Pa vi dobro znate da CINS, BIRN, KRIK, da su oni bili stalno tema kojom smo se bavili na sednicama Vlade zbog neistina koje pišu o Vladi Republike Srbije.“

28 „AFERA 'BANANA' Haos zbog tajnih snimaka“, *Blic*, 9. septembar 2015.

29 Za broj 3408 nedeljnika *NIN*, od 21. aprila 2016. godine, bio je planiran da se objavi intervju koji je novinarka Svetlana Velimirović radila s Miletom Brežančićem, direktorom firme MB Gas Oil, pod naslovom „Može li lažna krivična prijava da uništi veliku kompaniju?“. U svojim odgovorima, Brežančić detaljno opisuje kako je na osnovu paušalne tvrdnje jednog jedinog svedoka, koji ima poslovni interes u uništenju konkurentske firme MB Gas Oil, zamenik specijalnog tužioca za organizovani kriminal Saša Ivanić 2011. godine pronašao dokaze za davanje 2.000 evra mita i podigao optužnicu protiv njega, zbog čega se Brežančićeva firma odmah našla u blokadi i pred bankrotom. Takođe je objašnjeno da je, pored toga, isti svedok pokušao da okrivlji Brežančića za mnogo veću svotu novca, od 150.000 evra, zbog čega je ovaj, bez prethodnog ispitivanja navoda iz krivične prijave, proveo mesec dana u pritvoru, da bi nakon što nije pronašao nikakve dokaze, Ivanić odustao od tog dela optužnice. „Podneo sam više krivičnih prijava protiv tužioca Ivanića i verujem da će jednog dana biti gonjen zbog svojih zloupotreba“, piše Brežančić. Uprkos prvobitnoj potvrdi novinarkе Velimirović da se rukopis našao na stolu glavnog urednika Milana Čulibrka i da se ovaj složio s njegovim objavljivanjem, ubrzo je stiglo izvinjenje da zbog intervencije nekoga s više instance u kompaniji Ringier Axel Springer, koja je vlasnik *NIN-a*, *Blic-a*, *Alo!* i *24 sata*, intervju ipak neće

Novom danu na *TV N1* da prokomentariše dešavanja oko afere „Banana“, Gordana Suša, članica Saveta REM-a, predsednica NUNS-a u vreme vlasti Zorana Đinđića, dakle, lice koje nikakve veze nema s ovim događajem, najpre poziva na odgovornost Tužilaštvo, a zatim dodaje: „Ja sve mislim da to radi Vučić, on uvek mora da proizvede neku tenziju. Vučić time želi da poruči Dačiću 'smiri se malo, ne možeš tako' [ne kaže na šta se odnosi ovaj deo, tj. šta to Vučić zamera Dačiću, *prim. aut.*]. On ide polako na varijantu da ima apsolutnu većinu, da izbaci sve i bude sam potpuno.“ Tako je to bila samo jedna od tema razgovora, prilog koji istog trenutka izlazi na sajtu ove televizije nosi naslov „Gordana Suša o aferi 'Snimci': Mislim da to radi Vučić“, čime je pripremljen teren pred premijerovo gostovanje na *RTS-u* u emisiji *Oko*.³⁰

Sada se dolazi do najzanimljivije stvari. Uveče 11. septembra, samo dan nakon emisije s premijerom, na sajtu dnevnog lista *Danas*, a u sutrašnjem štampanom izdanju, pojavljuje se kraći intervju sa sociologom Jovom Bakićem, docentom na Filozofskom fakultetu u Beogradu, manipulatorskom polovinom Vesne Pešić, u kojem se traži da, pored Dačića, i Vučić podnese ostavku. Intervju radi novinarka Lidija Valtner, lice koje će 1. oktobra 2015. godine, u vreme afere vezane za izmišljeni transkript i vetroparkove, uraditi prilog s Danilom Redžepovićem, urednikom sajta Teleprompter lažno predstavljano kao medij, koji vredi inteligenciju prosečnog čitaoca tog lista – u svojstvu novinara koji to nije. Glavni povod intervjua s Bakićem jeste njegova tvrdnja, izneta još maja 2015. godine u epizodi 17 veb-emisije *Zumiranje*, koju producira nedeljnik *Vreme*, da ga je Vučić 2012. zvao na sastanak u svoj kabinet u prostorijama Vlade Srbije, da ga je pre toga pozvao telefonom da mu

biti objavljen. Brežančić tvrdi da je namera iznenadne zabrane njegovog prethodno dogovorenog intervjua jasna – da se zaštiti zamenik tužioca Saša Ivanić, te da je jedina osoba koja je tako nešto imala interes da učini niko drugi nego direktor *Blica* Veselin Simonović, glavni agitator istog tužilaštva kada je reč o kriminalizaciji lidera SPS-a Ivice Dačića.

30 Ova matrica po kojoj se izjava gostiju uvek hipotetiziraju isključivo negativni delovi o premijeru Vučiću i stavljaju u naslove priloga, predstavlja najupečatljiviji manipulativni manir na sajtu *TV N1*, pa se tako i iz gostovanja Vojislava Šešelja u emisiji *Pressing*, 22. februara 2016. godine, pored svih tema o ratnim zločinima obrađenih u emisiji i kontroverznim odgovorima gosta, kao najbitnija stvar u naslov istura uzgredna rečenica o aktuelnom premijeru: „Šešelji: Vučić je sposoban politički manipulator“.

zahvali na podršci zbog kritike Dačića i slučaja „Banana“ u emisiji *Kažiprst* na B92, da ga je u toj emisiji Suzana Trninić pitala da prokomentariše Dačićevu izjavu da ne poznaje Radulovića, kao i da mu je na tom sastanku Vučić prikazivao fasciklu s dokumentacijom o susretima Dačića i njegovih saradnika s Radulovićem, u kojoj je navedeno da postoje i snimci. U tom tekstu takođe se iznose insinuuacije da Vučić stoji iza svega, tj. da ucenjuje Dačića, dok se neregovanje Tužilaštva sugestivnim pitanjem novinarkе tumači kao dokaz da je ono „još uvek politički instruisano“.³¹ Kako je, međutim, sve ovo moguće kada je pokazano da 2012. godine Ivica Dačić nijednom u javnosti nije doveden u vezu s Radulovićem i da je afera „Banana“ otpočela tek februara 2013, u vreme prominentne uloge premijera Dačića u pregovorima s Prištinom, upravo onih koji su u vreme Tadića njegovom krivicom bili blokirani? Zbog čega, dakle, i Bakić, kao i Dojčinović, ima problem s brkanjem 2012. i 2013. godine?

Sledećeg dana, 12. septembra, u tabloidu *Blic* izlazi tekst koji treba da relativizuje i negira dve vrlo bitne činjenice koje je na *RTS-u* izneo premijer: da su snimci procurili iz MUP-a; i da je Vučić za njih saznao 2013. godine, kada je Tužilaštvo naložilo policiji da sprovede predistražne radnje o tome da li je bilo odavanja poverljivih informacija Darku Šariću.³² Zbog toga u drugom delu ovog teksta, po nalogu istih ljudi koji su dostavili snimke Dojčinoviću, već pomenuta Željka Jevtić, služeći se neimenovanim izvorom, plasira notorne laži o tome da su još 2012. godine Vučić i Nikolić znali za te snimke i da je Dačić, kao uslov da bi s njima bio u koaliciji i formirao vladu, tražio da se oni ne objavljuju, što je komplementarno s Bakićevom pričom, ali u potpunoj divergenciji s rečima premijera, koji decido govori o tome da je 2014, a ne 2012. godine čekao rezultate pomenute istrage.³³

31 „Vučić mi se zahvalio na kritici Dačića i nudio 'posao', *Danas*, 11. septembar 2015.

32 „MUP: Nemamo snimke Dačića“, *Blic*, 12. septembar 2015.

33 Transkript tog dela razgovora iz 51. minuta emisije *Ok*, između Aleksandra Vučića i voditelja Gorislava Papića glasi: „Doneli su podatke, ovi su podaci istiniti [misli se na KRIK, *prim. aut.*]. – I šta sad? – Dakle, ali to je nešto što smo mi znali. – Je l' ste vi znali za ovaj snimak? Kad ste vi saznali da ovaj snimak postoji? – Nemojte tačno da me pitate, ali znam već svakako gotovo dve godine. Pa ja znam za mnogo drugih snimaka. – Znali ste za ovaj snimak kad ste Ivicu Dačića postavili za ministra inostranih poslova Srbije? – Ap-solutno sam znao. – Mislite da ne snosi moralnu odgo-

Dan posle toga, sajt *Istinomer* istim povodom objavljuje politički video-intervju s Bakićem pod nazivom „I Vučić da podnese ostavku zbog Dačićevih susreta s mafijom“, koji novinarka Vesna Radojević obavlja u kabinetu na trećem spratu Filozofskog fakulteta, u kojem docent prima svoje studente, čime je direktno prekršen stav 3 člana 5 važećeg Statuta fakulteta, gde izričito stoji da na Fakultetu nije dozvoljeno političko, stranačko i versko organizovanje i delovanje. Ovoga puta, za razliku od dva dana ranije, sociolog je već sasvim siguran da Vučić snimcima ucenjuje Dačića i ponavlja da je do susreta s njim u Vladi došlo 2012. godine, sada precizirajući da je reč o martu ili aprilu. Da ovo više nema nikakve veze s lapsusom svedoči i tekst u *Politici* koji Bakić objavljuje dve nedelje kasnije, 23. septembra, u kojem kaže da je do susreta došlo „u proleće 2012. godine“; zaključak pak glasi, kao i u Dojčinovićevoj knjizi – da je time što je 2014. godine ponovo napravio koaliciju sa SPS-om, a imao je većinu i bez njega, Vučić pokazao „da mu zacemento ni na kraj pameti nije spasavanje države iz kandži mafije“.³⁴ Ono što ipak ponajviše zabrinjava jeste neka vrsta kolektivne amnezije – to što mu nijedan urednik ili novinar iz pobrojanih medija nije skrenuo pažnju da u proleće, marta ili aprila 2012. godine, Aleksandar Vučić nije mogao primiti Bakića u kabinetu u Vladi Srbije, jer je Aleksandar Vučić u to vreme još uvek bio u opoziciji, da su izbori te godine održani tek 6. maja, a da je Vlada Srbije s premijerom Ivicom Dačićem formirana tek u leto, 27. jula 2012. godine. Do susreta ove dvojice, dakle, evidentno je došlo, ali ne 2012, nego 2013. godine.

Nije, međutim, to jedina stvar koju je Bakić slagao ne bi li se učvrstila konstrukcija da su snimci i uopšte Dačićevo prijateljstvo s Rodoljubom Radulovićem imali veze s formiranjem vlasti 2012. godine i time potpuno sklonila odgovornost s Borisa Tadića. Budući da je afera „Banana“ lansirana februara 2013, ni emisija *Kažiprst* koju sociolog pominje nije mogla biti emitovana 2012. godine, a da ga voditeljka pita nešto u vezi s odnosom Dačića i Radulovića. Pretragom je utvrđeno da Jovo Bakić jeste bio gost *Kažiprsta* i Suzane Trninić neposredno pre otvaranja ove afere, 29. januara 2013. godine, u vreme kada načelnik UKP-a Rodoljub Milović preko Dragana J. Vučićevića u *Informeru* (o čemu je

vornost zbog toga? – Mislim da snosi. Snosim i ja.“ Iz priloženog je jasno da se radi o periodu formiranja vlasti 2014, a ne 2012. godine.

34 „Čast, licemerje i javni interes“, *Politika*, 23. septembar 2015.

ovaj kasnije svedočio pred istražnim organima) dan za danom plasira poverljiva dokumenta iz MUP-a, dok mimo toga što kompromitacijom Dačića pokušava da izazove pad Vlade, Vučića zavarava i o skorom hapšenju Darka Šarića.³⁵ Naslovnice *Informera* su sledeće: „Šef Dačićevog kabineta bio na vezi sa Šarićem“, od subote i nedelje, 26. i 27. januara, „DAČIĆ PRETI Ako treba na izbore“, od 28. januara, „DOKAZANA SPREGA MAFIJE I DRŽAVE 130 diskova o vezi Šarića i vrha MUP!“, od 1. februara, „OVO JE NAJČUVANIJIA DRŽAVNA TAJNA UKP pratio Dačić kao 'šarićevca'“, od 2. i 3. februara, PREMIJER I DALJE U PROBLEMIMA Transkripti ruše Dačićevu priču o Raduloviću?“, od 4. februara, „TEŠKE OPTUŽBE TRAŽE HITNE ODGOVORE Il' premijer il' mafijaš?!“, od 5. februara 2013. godine.

Prva naznaka koja vezuje premijera Dačića s Radulovićem nalazi se u izdanju od 1. februara, gde se u donjem delu naslovnice kaže: „U novembru i decembru 2008. godine Šarićev gazda Rodoljub Radulović sreo se sa ministrom koji je i danas u vlasti“, dok se u gornjem desnom uglu Dačić istovremeno kompromituje poznatom skrivenom kamerom sa voditeljkom bez donjeg veša. U navedenoj emisiji *Kažiprst* ne postoji ni jedna jedina reč o Raduloviću (već je reč o Branku Lazareviću), jer tada, u januaru 2013, podaci o međusobnim kontaktima Dačića i Radulovića još uvek nisu ni objavljeni, pa tako Suzana Trninić nije ni mogla da postavi pitanje za koje 2015. godine Bakić tvrdi da jeste.³⁶ Štaviše,

35 Stevan Dojčinović u svojoj knjizi ove radnje opisuje kao međusobni obračun grupa u policiji s ciljem da čitaocu nametne efekat distance, tj. da on kao treća, samostalna partija, baš kao što će reći i 2015. godine, kada bude lansirao snimke – ne želi u tome da učestvuje: „Bilo je jasno da objavljivanje detalja ove afere nije bilo plod novinarskih istraživanja, već sukoba između kriminalističke policije i Dačićevog kabineta, kao i pojedinih političkih aktera. Afere koje za cilj nemaju isterivanje pravde, već obračun između određenih ljudi ili grupa, na kraju ne dovedu do rezultata. U njima se mediji koriste da bi se neko zastrašio i kako bi se od njega nešto dobilo“ (Dojčinović, S., *Šarić: kako je balkanski kokainski kartel osvojio Evropu*, Samizdat, Beograd, 2014, str. 228–229).

36 U 13. minutu, kada se u emisiji postavi pitanje o Dačiću, razgovor teče ovako: „Dačić je premijer koji obavlja dobro svoju spoljnopolitičku funkciju. Problem sa Dačićem je to što ja ne vidim da on obavlja dobro funkciju ministra unutrašnjih poslova. – Na šta mislite? – Pa mislim da se ne meša u svoj posao. On je sam rekao tamo negde pred kraj prošle godine da ne kontroliše policiju. Zaboga, posle četiri i kusur godina on ne kontroliše resor na čijem je čelu. O čemu on to govori? Ili

ne samo da tvrdnja da je komentarisao Dačićevu izjavu da ne poznaje Radulovića nije tačna nego je pregledom u medijskoj dokumentaciji Ebart utvrđeno da ne postoji nijedan članak koji govori u prilog tome da je Ivica Dačić tako nešto ikada uopšte i izjavio.

24 MINUTA FAJRONTA U REPUBLICI

Činjenica da je čitava afera na kraju preokrenuta tako da ide na štetu Vučiću čak više nego samom Dačiću, najbolje govori o prevladavajućem medijskom raspoloženju u Srbiji, animozitetu i visoko kultivisanom negativitetu koji se gaji prema jednom čoveku. Primereno tome, čast da trijumfalno zatvori aferu dobio je nekadašnji komedijaš sa *TV Metropolis*, potom voditelj *Fajront republike* na *TV Prva*, koji će dolaskom Vučića na vlast po prvi put avanzovati u humorističnog manipulanta u službi politike na *TV B92* u *24 minuta sa Zoranom Kesićem*. U 61. epizodi ove emisije, emitovanoj 12. septembra, Kesić posvećuje 13 od ukupno 48 minuta, koliko traje čitav program, aferi „Banana“, gde razrađuje medijske informacije, dajući im sopstveni tok, i svojevrsnim sistemom eliminacija, uz konceptualnu pomoć Borisa Tadića, za koga kaže da mu se može verovati da „nema pojma“ i „nema veze ni sa čim“ što Dačić govori, stiže do Aleksandra Vučića kao onoga ko je „zaista smestio Dačiću“, čije ime se sprema da izgovori dok se u studiju gase svetla i pušta dramatična, preteća muzika (efekat „zle“ omnipotentnosti). U finalu ove jeftine predstave ostrašćenih za ostrašćene, redovan učesnik protesta koje organizuje NUNS ili Demokratska stranka pitaće se ima li premijer bolji alibi da lansira ovakvu aferu od posete Angeli Merkel, čime je krug želje u potpunosti zatvoren.³⁷

o tome da je policija jedna snaga za sebe koja je van svake kontrole, ili o tome da je Dačić čovek koji ne govori istinu.“ Bakić je 2015. godine poslednji deo svog odgovora prekrojio prema pitanju koje zapravo nikada nije ni postavljeno, istovremeno ne sudeći koliko je tada bio blizu istini u delu koji mu prethodi.

37 Dva dana uoči izborne tišine pred vanredne parlamentarne izbore, 20. aprila 2016. godine, član Upravnog odbora NUNS-a i nekadašnji urednik i direktor *Ekonomista* Mijat Lakićević, kojeg, kao što je već rečeno, zaposleni optužuju za nestanak novca i hartija od vrednosti, u tekstu pod nazivom „Supstanca“ napisao je za *Novi magazin* da je Vučić, čim je „od Dačića i formalno preuzeo mesto predsednika Vlade, što znači i ministra policije“, lansirao aferu „Banana“. Suvišno je i ovde reći da je, da bi konstrukcija delovala uverljivo za one krat-

Ovaj momenat, između ostalog, otkriva preovlađujuće tendenciozni karakter scenarijskog tima iza kojeg stoje Kesić i redakcija sajta *Njuz.net*, kao i sve češću usiljenu crtu u humoru s obzirom na lica koja se gađaju i ismevaju. Odras žestoke političke opredeljenosti ovog tima, koja podrazumeva samo to da se bude protiv Vučića, mimo toga, sve vreme je i izbor gostiju koji se dovode u studio, a koji su po pravilu svi od reda – politički istomišljenici. Gost nikada istovremeno nije jedna od ličnosti iz plejade koja se ismeva, nego je uvek „sa one strane“, čime se vrši njegova i promocija njegovih stavova, što na taj način postaje konstitutivni deo nimalo suptilne političke poruke koja se šalje. O kapacitetu manipulanata u ovom timu svedoči i uloga koju je imao Nenad Milosavljević, član redakcije *Njuz.net*, u vreme majskih poplava 2014. godine, kada je obmanjivao javnost tako što je zaugušenje u saobraćaju usled prekomernog broja posetilaca koji su želeli da pročitaju tekst na njegovom blogu Druga strana tumačio kao interes nekoga iz vlasti da mu se obori sajt, da bi zatim dozvolio da ta manipulacija dospe kao dezinformacija i do međunarodnih krugova. Kesić i članovi redakcije *Njuz.net* imaju i svoju redovnu kolumnu u nedeljniku *NIN*.

Da je ova emisija političko sredstvo ne samo za njene kreatora nego i za konzumente, te da su oni koji šalju i oni koji primaju pravu poruku, loše enkodiranu humorom, u neraskidivoj uzajamnoj sponi iz koje proizlazi obostrana korist, govori i to da je najbolje izreklamirana kad god je plasirana dilema hoće li biti sledeće epizode ili sezone, što je u medijima činjeno bezmalo nakon svake od regularnih pauza. Tako je i u slučaju 51. epizode, čija je tema bio tzv. medijski linč Saše Jankovića, umesto koje je 26. aprila 2015. godine ponovljena ona od prethodne nedelje, rejting dignut instantnom reakcijom koja je bila ništa drugo nego politička – spekulacijom da je epizoda navodno zabranjena. Tek pošto se masa dovoljno uzburnila i podigla stvar na nivo afere, kada su antivladini mediji počeli o tome da sastavljaju priloge u vestima, stiglo je i obrazloženje autora da je emisija predata televiziji dva sata posle roka za predaju, nakon čega ju je bilo nemoguće pustiti te večeri.³⁸ Umesto toga, 51. epizoda emitovana je sutradan, u po-

nedeljak, 27. aprila, u 21 čas, u vreme kada je u toku bio intervju sa premijerom na *RTS-u*, pa je ta činjenica takođe dalje politički korištena za povlačenje paralela o tome koji je od dva programa u to vreme bio gledaniji, odnosno koje su od dve ličnosti (pro i anti opcije) popularnije.

Komedijašu koji za sebe kaže da reprezentuje inteligenciju nasuprot vlasti koja je sve samo ne takva, sredinom juna 2016. godine upućene su pretnje smrću preko klerofašističkog sajta *Srb.in.info* zbog snimka iz Kesićeve emisije izmontiranog tako da emituje „antipatriotske“ poruke prema Republici Srpskoj, nakon čega slučaj odmah preuzimaju nadležni organi. Uprkos tome što je ovaj sajt poznat po netrpeljivoj mržnji prema Aleksandru Vučiću i po bliskoj saradnji s njegovim osvedočenim mrziteljem Predragom Popovićem, reketašem iz srpskog *Nacionala*, koji je pismima Ljiljane Buhe 2002. godine ucenjivao Zoranu Đinđića, u beogradskom klubu „Mikser haus“ kao reakcija na to 24. juna u 20 časova organizovano je „veče podrške Zoranu Kesiću“ kako bi se događaj iskoristio za novu „kritiku vlasti“, podsticanje antivladinog raspoloženja i još više razgalila podrška tekućim protestima „medija na umoru i slobodnoj reči“, a sve pod motivom iz NUNS-ovog saopštenja od 19. juna, u kojem se apostrofira da su „pretnje Zoranu Kesiću posledica atmosfere linča koju stvaraju pojedini tabloidi izmišljanjem zavera i podela novinara na ‘patriote’ i ‘izdajnike’“.³⁹ Lista učesnika ove kapitalizacije više je nego indikativna: glumac Branislav Trifunović, zamenica glavnog urednika nedeljnika *NIN* i članica Izvršnog odbora NUNS-a Vesna Mališić,⁴⁰ reditelj Dejan Mijač, koordinator Balkanske istraživačke mreže (BIRN) Slobodan Georgijev, Draža Petrović, glavni urednik dnevnika *Danas*, Marina Fratucan, urednica TV emisije *Radar*, glumica Bojana Maljević, radio-voditelj Igor Brakus,

39 „Pretnje Kesiću posledica podela na ‘patriote’ i ‘izdajnike’“, *NUNS*, 19. jun 2016. (<http://nuns.rs/info/statements/28112/-pretnje-kesicu-posledica-podela-na-patriote-i-izdajnike.html>; pristupljeno 25. juna 2016).

40 „Dok smo devedesetih mogli da kritikujemo Miloševića, sistem i tako dalje... Nikada nismo imali direktan odgovor od bilo koga. Danas je naš premijer počistio sve između sebe i novinara, odnosno sebe i javnosti“, reči su medijskog cinika Vesne Mališić, koja u zaključku emisije Slaviše Lekića *Zoran Đinđić - hipoteka*, emitovane na desetogodišnjicu ubistva premijera Srbije na *TV B92*, dodaje: „Mi danas živimo paradoks da ljudi koji su nas uveli u sve ovo, znači devedesetih godina, sada preobučeni u nova odela – socijalisti i Srpska napredna stranka – treba da izvedu taj san Zorana Đinđića; pa ima li strašnijeg apsurdna?“

kog pamćenja, prevarant Lakićević za svoje potrebe, slično kao i Dojčinović i Bakić, morao da zameni godine – ovoga puta 2013. sa 2014. godinom.

38 „Kesić: Očekujem emitovanje 51. epizode“, *Radio Slobodna Evropa*, 27. april 2015. (<http://www.slobodnaevropa.org/content/zoran-kesic-ocekujem-emitovanje-51-epizode/26981323.html>; pristupljeno 31. decembra 2015).

novinarka nedeljnika *Vreme* Tamara Skrozza, novinar *Nedeljnika* Mihajlo Medenica i karikaturista Marko Somborac, dok su, simbolično, oni koji zapravo služe kao povod čitavom događaju pozvani da budu njegov ornament i specijalni gosti – redakcija sajta *Njuz.net* i Zoran Kesić.

Kuriozitet jeste da istog dana kada odlazi na skup da protestuje zbog pretnji upućenih svom bliskom prijatelju Kesiću, Dragoljub Petrović, glavni urednik *Danasa*, lista koji je njegovim dolaskom pretvoren u polutabloid kalibra nekadašnjeg *Reportera* i na čijem se sajtu najpre pojavila vest o ovom skupu – piše kolumnu za sajt *N1* pod nazivom „Atentat na ministra: Koljem zoljom po kućama“, u kojem se ismevaju radnje u vezi s tridesetogodišnjim Beograđaninom koji je najpre pretio ministru policije da će ga ubiti „pištoljem ili zoljom“, da bi zatim u noći 18. na 19. jun bio uhvaćen u pokušaju da preskoči kapiju Stefanovićeve kuće. Samo dva dana pre hapšenja, 16. juna, nedeljnik *NIN* Petrovićeve sagovornice Vesne Mališić objavio je naslovnicu „Nebojša Stefanović, glavni fantom iz Savamale“, uz istoimeni autorski tekst, zbog kojeg je ministar tužio taj list, da bi se već u narednom broju kriminalizacija nastavila i za isti slučaj intervjuom nekadašnjeg košarkaškog trenera Dušana Ivkovića, „Najprljaviji igrač je Goran Vesić“, targetiralo još jedno lice – gradski menadžer Beograda i nekadašnji Đinđićev blizak saradnik. Urednik odgovoran za puštanje oba teksta, nekadašnji radnik *Danasa*, potom *Blica*, a zatim *NIN-a*, Nikola Tomić, u panici je 23. juna napisao uvodnik „Vladavina straha“, hvaleći se po uzoru na urednike tabloida kako je kriminalizatorska naslovnica oborila rekorde prodaje i izjednačio Stefanovićevu pretnju tužbom tom nedeljniku u vlasništvu kompanije Ringier Axel Springer sa Kesićevim pretnjama smrću, tvrdeći kako iza njih stoji isti tvorac, koji želi da zaplaši medije. Ovaj novinar, nekada blizak krugovima oko LDP-a, u tekstu je, međutim, istovremeno implicitno priznao da je podršku i komplemente za takav napad na Stefanovića dobio od ideološki potpuno antipodnih grupa – upravo onih kakve stoje iza sajta *Srbinfo*, odakle je prečeno Kesiću, čime je još jednom ispoštovana uzajamna dobit jedinstvenog fronta.⁴¹

41 Pored Fejsbuk stranice sajta *Srbinfo*, pretnje Kesiću stigle su i sa stranice „Ne da(vi)mo Srbiju“, te društvene mreže koju Tomić kvalifikuje kao „provladin odgovor na građanske proteste 'Ne davimo Beograd'“, iako nije reč ni o kakvoj provladinoj grupaciji, već, poput sajta *Srbinfo*, o homofobno-nacionalističkoj ekipi orijentisanoj prema Rusiji.

Tokom zime 2015. godine, Kesić za vrlo kratko vreme daje čak tri intervjua za crnogorske, antidukanovićeve medije u vlasništvu Miodraga Perovića: za dnevni list *Vijesti* 1. januara, u kojem kaže da Đukanović i Vučić ljudima „imponuju visinom, ako ničim drugim“,⁴² dok za nedeljnik *Monitor*, takođe u prazničnom dvobroju, vlast u Srbiji naziva katastrofalnom, a Vučića glavnim junakom svoje emisije, bez kojeg ona ne bi ni imala uspeha.⁴³ Ubrzo posle toga, 5. februara, Kesić će biti gost na *TV Vijesti* u emisiji *Načisto* Petra Komnenića, istog onog koji nije hteo da objavi transkripte saslušanja Svetlane Čebotarenko koje mu je ustupio Zoran Piperović, gde će se vršiti poređenje između dva premijera preko njihove „zajedničke karike“ Vladimira Popovića.⁴⁴

Ovom licu, koje za sebe u *Monitoru* kaže da je „zabavljač i malkice novinar“,⁴⁵ 9. juna 2015. godine, na 18. rođendan lista *Danas*, u prostorijama redakcije uručena je Nagrada „Stanislav Staša Marinković“, koja se tradicionalno dodeljuje „za izuzetne domete u istraživačkom i analitičkom novinarstvu, kao i za ispoljenu novinarsku hrabrost u prethodnih godinu dana“, zbog čega je deo stručne javnosti ovakvu odluku ocenio kao presedan.⁴⁶ U kratkom izveštaju *Danasa* o ovom događaju pak potpuno je izostavljena informacija za šta se ova nagrada tačno dodeljuje,⁴⁷ dok samo dan ranije trojica „predstavnik poslovodstva“ ovog medija – Dušan Mitrović, Radivoj Cvetičanin i Božidar Andrejić – isti oni stejkholderi koji će, pored ostalih, marta 2016. godine glasati da za novog urednika „građanskog“ *Danasa* bude izabran tabloidni novinar

42 „Đukanović i Vučić nijesu mali ljudi“, *Vijesti*, 1. januar 2015.

43 „ZORAN KESIĆ, TV AUTOR: I sledeća godina će biti 'nekako Stefanović'“, *Monitor*, 9. januar 2015.

44 „Kesić u emisiji Načisto: O Milu, Vučiću, Bebi...“, *Vijesti*, 5. februar 2015.

45 U prilog tezi da je nekada bio novinar, Kesić vrlo često navodi da je svoju karijeru započeo na *Studiju B* kao ulični reporter kojem je Đorđe Vještica, jedan od osnivača istoimene radio-stanice, dao prvi novinarski zadatak. Podatak koji pak izostavlja jeste da ga je sa tog istog *Studija B* otpustio 1996. godine Zoran Predić zbog toga što je ceo svojih noćnih izlazaka na jednom od beogradskih splavova pravio ne na svoj, već na račun tog medija.

46 „'Danas' uručio nagradu Zoranu Kesiću“, *B92*, 9. jun 2015. (http://www.b92.net/info/vesti/index.php?yyyy=2015&mm=06&dd=09&nav_category=12&nav_id=1002307; pristupljeno 31. decembra 2015).

47 „Danas proslavio 18. rođendan, nagrade za Čongradin i Kesića“, *Danas*, 9. jun 2015.

Dragoljub Petrović, odlaze na „radni doručak“ s najvećim srpskim tajkunom u prostorije Delta holdinga, iz kojeg proizlazi nenovinarski, reklamni tekst „Miroslav Mišković: Rado bih da vodim razvoj sela“.⁴⁸ Poslednja rečenica, namerno istaknuta i mistifikovana u ovom prilogu, predstavlja Miškovićev komentar da „Milošević nije bio najgori vladar Srbije, on je na drugom mestu“, što zatim preuzimaju antivladini mediji poput *TV N1*, sa jasnom aluzijom na to ko bi taj „još gori od Miloševića“, kao nekada Zoran Đinđić, danas mogao biti. Cvetičanin, koga je Mišković uspeo da kupi doručkom, odužice se 31. marta 2016. godine, usred izborne kampanje, tekstom „Proces stoleća koji se pretvara u svoju suprotnost“, unapred najavljujući oslobađanje sebi bliskog tajkuna. List *Danas* uz pomoć njegove instalacije zvane Dragoljub Draža Petrović, funkcionisaće u narednom periodu i uz Miškovićevu finansijsku pomoć. Mimo svih pravila i bez ikakvog diplomatskog iskustva, Radivoj Cvetičanin kao novinar u *Danasu* postavljen je 2005. na mesto ambasadora Srbije i Crne Gore u Hrvatskoj, gde će provesti četiri godine, da bi zatim 2012. to dodatno unovčio objavljivanjem knjige prepune prizemnih tračeva o političarima koje je slušao na prijemima tokom svog službovanja, pod nazivom *Zagreb Indoors – dnevnik*, i na taj način, izazvavši nezapamćeni međunarodni skandal, prekršio sve protokole u diplomatiji.

O svom stavu prema Milu Đukanoviću, Stevan Dojčinović će mesec dana pre otvaranja trećeg čina afere „Banana“ u video-intervjuu za portal *Vice*, koji je služio promociji novonastale organizacije KRIK i njenom prikazivanju kao grupe mladih entuzijasta-novinarina koji sve što rade, rade iz ljubavi i nikada nemaju dovoljno novca – reći da crnogorskog premijera u godišnjim nominacijama OCCRP-a uvek nominuje za najkorumpiranijeg političara, s čim će se novinarka Petra Živić dragovoljno složiti.⁴⁹ Međutim, epi-

48 Karakter čitavog teksta možda najbolje oslikava sledeći pasus: „Posluženje na radnom doručku bilo je neka mešovina kontinentalnog i engleskog brekfista. Karakteristično, svi su proizvodi bili iz Deltine produkcije, (osim bureka, napomenuo je domaćin) iz firmi koje 'izvanredno i besprekorno rade'. Pogled prema prostranoj terasi mora da se zaustavi na žardinjeri sa odraslim drvatom jabuke, takođe uzorkom jednog dela proizvodnje Delta Agrara. Po korpu jabuka i dobili smo na rastanku, za poneti. Mišković se ne usteže da nam prenese da je smatrao da bi bilo korisno da vodi 'razvoj sela' u nekom vladinom formatu.“

49 Po neuobičajeno negativnoj izjavi koju je šef OCCRP-a Dru Saliven dao za *Informer* vidi se da ova orga-

log ove repetitivne afere ipak nije bio onakav kakvom su se njeni inicijatori i kontributori nadali: kako su motivi prozreti, odluka o održavanju vanrednih parlamentarnih izbora nije doneta onda kada je to inicijatorima afere odgovaralo, a u postupku reizbora tužilaca poslanici Skupštine Srbije 21. decembra 2015. godine sprečili su reizbor Miljka Radisavljevića na funkciju specijalnog tužioca za organizovani kriminal i na rok od šest godina izglasali Mladena Nenadića, advokata krivičara iz Čačka. Deset dana kasnije, na predlog ministra unutrašnjih poslova Nebojše Stefanovića, Vlada Srbije razrešila je dužnosti i do tada praktično nesmenjivog direktora policije Milorada Veljovića, još jednog „osmog putnika“ iz vremena Borisa Tadića, koji je na toj funkciji bio još od marta 2006. – gotovo deset godina.

PREDNOST SINHRONIJE NAD DIJAHRONIJOM

Dugo se mislilo da je najbolji način raskrinkavanja ovakvih struktura intencionalni, ejdetski napad na potisnuti sadržaj (fenomenološka filozofija i derivati), tj. iznošenje dijahronije – istorije razvoja značenja određenog označitelja (genealogije i etimologije) – u uverenju da je to ono što jednu aferu prikazuje starom, a ne novom, što joj remeti ovremenjavanje, ruši taj površni horizont smisla i baca je u redundantnu serijalnost. Time se želelo reći da su kratko pamćenje i neprestana reaktualizacija kompromitujućih konstrukcija u sinhroniji – razmahivanju značenjem, tj. jezikom, bez ukazivanja na to kako je uopšte došlo do toga da se nešto na određeni način imenuje (npr. kako je Miša Banana odjednom postao „narko-bos“) – jedini ambijent koji održava virus-afere u životu.

nizacija ne samo što deli Dojčinovićevu mišljenje povodom Đukanovića i Crne Gore nego isto mišljenje po automatizmu bliskosti dvojice premijera prebacuje i na Srbiju: „U bilo kojoj drugoj državi Dačić bi bio isteran iz Vlade, a Vučić bi morao da podnese ostavku. Ipak, političari u Srbiji ogroman novac dobijaju od organizovanog kriminala, naročito od narko-bosova i to traje više od pet godina. Zato se ništa ne događa. Srbija na taj način zarađuje više para nego Meksiko. Vi ste korumpirana država“ („ON PRAVI HAOS I LANSIRA AFERE Ovo je Amerikanac koji vodi specijalni rat protiv Srbije!“), *Informer*, 6. oktobar 2015). Ovaj stav se do najmanjeg detalja podudara sa tezom Tihomira Trišića iznetom u *Kuriru* 8. septembra 2013. godine i crnogorskog političara Nebojše Medojevića koji nepunih mesec dana pre toga, 14. avgusta, u *Vijestima* govori o novoj mreži organizovanog kriminala uspostavljenoj u srpskoj vlasti – obojica referirajući na grupu Darka Šarića.

Psihoanaliza i strukturalna lingvistika tretiraju, međutim, „kratko pamćenje“ kao permanentnu stvar, da zbog toga takav napad nikada ne može biti ni približno učinkovit koliko subverzija unutar same sinhronije i isturanje grešaka, aporija i ostalih inkonzistentnosti sinhronog događaja – hajke ili afere – i njihovih aktera u prvi plan. Tako bi dijahronični napad u suštini bio samo još jedno ovremenjavanje spram drugog, ili, hermeneutički, jedan horizont smisla suprotstavljen drugom, što u najboljem slučaju rezultuje polarizovanjem, ali ne i smenom sinhronije. Napad na potisnuto koji se bavi objašnjavanjem zašto je nešto potisnuto predstavlja, prema ovome, čisto gubljenje vremena ukoliko dolazi pre podrivanja sinhronije iz nje same, te kroz mehanizme odbrane izaziva još dublje potiskivanje i animozitet – kontraefekat. Zbog toga je dijahronija, bez obzira na to što je fundamentalno činjenična, postojeća ali ne i delatna, moguća kao aktualizacija tek nakon što sinhroni napadi urode plodom i minimiziraju manipulativni kapacitet za stvaranje afere.

Za pobrojane medijske propagatore afere „National“, tog nosećeg armaturnog stuba koji je jednom za sva vremena povezao označitelje u rešetku medijskog tetraedra i na kojem su, dalje, u protekle dve decenije izgrađeni svi spratovi medijsko-političke scene Srbije i Crne Gore, danas je dijahronija te iste afere, njena činjenična prošlost, uglavnom potpuno potisnuta. Iz te perspektive, sasvim je nebitna postala politika Slobodana Miloševića prema Crnoj Gori s početka devedesetih, 1992. i 1993. godine, kada su protiv SR Jugoslavije uvedene međunarodne sankcije, koja se sastojala u blokiranju snabdevanja robom iz Srbije zabranom da se iz Direkcije robnih rezervi u Beogradu Crna Gora snabdeva pšenicom i deficitarnim prehrambenim proizvodima iz Vojvodine. „Robne rezerve zajedničke države jednostavno je, bez ikakvog objašnjenja, preuzela Srbija, baš kao i druge dotad zajedničke strateške resurse (JAT, naftu) i institucije (Saveznu DB, Institut bezbednosti). Uvedena je praksa da se Vojsci u Crnoj Gori hrana doprema helikopterima, da slučajno nešto ne bi stiglo i do civilnog stanovništva. Dakle, prepušteni smo sami sebi, da bi se dokazala stara predrasuda srpskih nacionalista da Crna Gora ne može preživjeti bez Srbije. Očigledno se i priželjkivala glad u Crnoj Gori, potpuni kolaps, kako bismo bili prisiljeni da Miloševića očajnički molimo za pomoć i sami nudimo da nas pokori“, objašnjava Milo Đukanović.⁵⁰

Sredinom devedesetih, zbog takvih okolnosti u kojima je Crna Gora kao republika SRJ bila prepuštena da se snalazi kako zna i ume, tadašnji predsednik DPS-a Momir Bulatović inicirao je koncept „reeksporta cigareta“, u čijoj je ideji bilo da se ova vrsta akcizne robe, koja je zbog geografskog položaja u velikim količinama prolazila kroz Crnu Goru, oporezuje sa 20 dolara po masterboksu,⁵¹ po evidentiranju ulaska i izlaska robe iz zemlje, uglavnom u Zapadnu Evropu. Osnivač Crnogorskog pokreta u Srbiji Slobodan Jovanović u tekstu za portal *E-novine* navodi sledeće: „Cigarete su stizale vazdušnim i morskim putem u Crnu Goru kao vlasništvo italijanskih firmi, skladištile se u carinska skladišta pod carinskim nadzorom i, od istih tih italijanskih firmi, gliserima odvožene preko Jadranskog mora. Te cigarete vjerovatno, odnosno sigurno, jesu švercovane u zemlje Zapadne Evrope, ali to nije radila Crna Gora već Italijani koji su tranzitirali cigarete u njihovom vlasništvu preko Crne Gore. [...] Time su se bavile agencije koje je vlada osnovala i Zetatrans kao špediter. Od tranzitnih taksi punjen je budžet i taj novac je evidentiran kao devizni priliv u budžetu.“⁵²

U izveštaju od 25. jula 2002. godine Komisije za utvrđivanje činjenica, okolnosti i bitnih elemenata u navodima u tekstu objavljenom u zagrebačkom listu *Nacional* pod naslovom „Glavni mafijaški bos Balkana“ i drugim tekstovima objavljenim u ovom listu, koja je formirana 3. avgusta 2001, navodi se podatak iz Luke Bar da je tranzit cigareta preko te luke vršilo preduzeće Zetatrans iz Podgorice i to u periodu od januara 1996. do juna 2001. godine, te da su lučke usluge prekrcajanja cigareta u tranzitu naplaćivane po zvaničnoj tarifi od dva dolara po baksi, da je u tom periodu pretovareno 3.860.728 baksi cigareta, i da je Luka ostvarila prihod od 7.721.456 dolara. Ministarstvo finansija pak dostavilo je podatak da je po osnovu prihoda od tranzita duvana, a na osnovu Sporazuma o poslovnoj saradnji između Ministarstva finansija i Zetatransa za isti period prihodovalo 216.010.568 dolara. Izveštaj koji je poslala Uprava carina Crne Gore sadrži podatak da je od 18. avgusta 1999. do 2. avgusta 2001. godine, preko Luke Bar pripelo 103 broda natovarena cigaretama težine

str. 43.

⁵¹ Masterboks ili baksa sadrži 50 kartona ili šteda ili boksa, jedan karton sadrži 10 kutija ili paklica, a svaka paklica po 20 cigareta.

⁵² „Simonoviću, drži se Stanije!“, *E-novine*, 7. april 2015. (<http://www.e-novine.com/stav/120112-Simonovicu-dri-Stanije.html>; pristupljeno 22. septembra 2015).

⁵⁰ *Bratska hajka; Crna Gora – jedna osporavana državnost*, Centar za bezbednost i toleranciju, Beograd, 2013,

28.884.391,53 kg, dok se u odgovoru Savezne uprave za kontrolu letenja s pratećom dokumentacijom od 28. septembra 2001. godine navodi da je ovaj organ u periodu od decembra 1995. zaključno s majem 1998. godine evidentirao ukupno 433 kargo sletanja na Aerodrom u Podgorici, uz konstataciju da je reč o letovima za prevoz cigareta.⁵³

Odnos između Bulatovića i Đukanovića, dvojice najprominentnijih političara iz DPS-a, počeo je da se pogoršava nastankom paramilitarističke stranke Jugoslovenska levica Mirjane Marković, 23. jula 1994. godine, od nekoliko malih, ekstremno levih organizacija u Srbiji, kada je Đukanović presekao svaki uticaj ove partije u Crnoj Gori, sprečavajući njihove kadrove da zauzmu rukovodeća mesta u crnogorskoj privredi. Postepeno, najmlađi premijer u Evropi sve otvorenije se suprotstavljao represiji koju je Slobodan Milošević pokušavao da uvede u jugozapadnoj republici SRJ, ali i njegovoj politici koju je vodio u regionu i prema Zapadu, pa je tako 1996. i 1997. podržao demonstracije opozicije u Beogradu.⁵⁴ S druge strane, Momir Bulatović najpre je težio da amortizuje konflikte u koje se prema Miloševiću u Srbiji upuštao Đukanović, naočigled posledica štetne politike koja

53 *Izveštaj Komisije za utvrđivanje činjenica, okolnosti i bitnih elemenata u navodima u tekstu objavljenom u zagrebačkom listu „Nacional“, Socijalistička narodna partija Crne Gore* (<http://www.snp.co.me/strana.asp?kat=1&id=802>; pristupljeno 22. septembra 2015).

54 U intervjuu za srpski nedeljnik *Vreme*, Đukanović u proleće 1997. godine izjavljuje: „Danas je gospodin Milošević čovjek prevaziđene političke misli, lišen sposobnosti strateškog gledanja na izazove koji stoje pred našom državom, uz to i u pogrešnom okruženju, koje ga, po već viđenom receptu autokratskih režima, zarad svojih sitnih privilegija, drži u popriličnom neznanju o realnim dimenzijama problema Srbije i Jugoslavije. Zato je, makar meni, bez dileme jasno da politika koju on oličava nije politika za budućnost srpskog naroda, Srbije i Jugoslavije. Najteže je to što je Slobodan Milošević, u brojnim i krupnim greškama koje je do sada počinio, ostavio nesumnjiv utisak da nema sposobnosti da dugoročno i ozbiljno projektuje budućnost i da pravilno odabere put ka njoj. Umjesto toga, on se uporno nametao kao neosporno dobar taktičar, koji se relativno uspešno snalazi u haosu koji prethodno sam stvara. Umješnost taktiziranja jeste kvalitet, ali samo ako se time osvajaju nove dionice na magistrali do strateški postavljenih ciljeva. U protivnom, taktiziranje se pretvara u dosadno vrćenje u krug i bespotrebni gubitak vremena“ (*Bratska hajka; Crna Gora – jedna osporavana državnost*, Centar za bezbednost i toleranciju, Beograd, 2013, str. 31).

se iz Beograda vodila prema Podgorici, a tokom 1996. godine bio je pod pritiskom Miloševića da smeni Đukanovića s mesta premijera, otkad počinje oštra polarizacija unutar DPS-a, koja će u leto 1997. rezultirati preokretom u stranci u korist Đukanovića i nastankom Bulatovićeve frakcije, koja će 19. oktobra 1997. godine u drugom krugu izgubiti predsedničke izbore i pretvoriti se u Socijalističku narodnu partiju (SNP), prosrpske i pročetničke provenijencije.

U međuvremenu, Milošević svim sredstvima pokušava da spreči neizbežno, pa tako u jednom trenutku čak nudi Đukanoviću mesto ministra odbrane u Saveznoj vladi, što ovaj bez razmišljanja odbija. Preko zajedničkog prijatelja Milorada Vučelića, tadašnjeg visokog funkcionera SPS, a današnjeg glavnog urednika nedeljnika *Pečat*, u kojem radi i novinar – teoretičar zavere Nikola Vrzić, pokušava da „upozori“ Đukanovića na posledice polarizacije u Crnoj Gori, da bi nakon što ni to nije dalo rezultata, radikalizovao svoje mere i poveo pravi propagandni rat protiv Crne Gore i njenog novog predsednika Mila Đukanovića, istovremeno prekinuvši trgovinski i platni promet i zatvorivši granice jugozapadne republike sa svih strana uz pomoć Vojske Jugoslavije. „Bez odobrenja tadašnje Savezne vlade u Crnu Goru se nije moglo ući ni sa kopna, ni sa mora, ni iz vazduha, čak je i pošiljke humanitarne pomoći Vojska Jugoslavije presretala, preusmeravala na druga mesta, a neke smeštala u svoja skladišta. U Crnoj Gori je formiran tzv. 7. bataljon Vojne policije, sastavljen od aktivista prosrpskih partija. Zadatak mu je bio da 'disciplinuje' Crnu Goru i da u pogodno vreme pomogne rušenje crnogorske vlasti“, pišu istoričari Kosta Nikolić i Nebojša Popović u *Bratskoj hajki*.⁵⁵

U periodu predizborne kampanje u Crnoj Gori 1997. godine, bilo je potrebno obesmisлити podelu za i protiv Miloševića nekim dodatnim sredstvom, kakva po mogućstvu zatim više neće biti samo stvar političkog izbora nego i moralnog, kompromitovati kandidata koji predstavlja opasnost po autoritarni beogradski režim. Zbog toga Bulatović svoj patent „reeksporta cigareta“ u dogovoru s Miloševićem počinje da proskribuje Đukanoviću kao „šverc“, premda je u prethodnom periodu preko generala Aleksandra Dimitrijevića, tadašnjeg načelnika Uprave bezbednosti VJ (istog onog čija je služba, između ostalih, falsifikovala i papire s nazivom firme Stanka Subotića Mia sa Ūba da bi švercovala cigarete iz Makedonije u Srbiju, i koji će se 10. februara 2015. pojaviti na tribini Slaviše i Bojane Lekić

55 *Isto*, str. 33.

povodom serijala *Pad haških begunaca* da kaže kako Vučić zloupotrebljava službe bezbednosti fabrikujući napade na sebe i svoju porodicu, ubeđivao Miloševića da je on taj koji je započeo „tu stvar“, da Crna Gora nije imala sredstava da preživi u vreme sankcija i da je najveći deo toga što je rađeno s cigaretama išlo u budžet Crne Gore, a zatim za isplatu penzija i socijalna davanja.⁵⁶ Na kakav način je Bulatović to činio, i koliko god neuko, ipak posadivši crva koji će u glavama konzumenata u narednim godinama izmiliti kad god se bude pomenulo ime Mila Đukanovića, svedoči i sledeći komentar Slobodana Jovanovića: „Da Momir Bulatović, nekadašnji asistent na Ekonomskom fakultetu u Titogradu, nema pojma što je tranzit pokazao je u čuvenom duelu za predsedničke izbore 1997. godine kada je optužio Đukanovića da nijesu naplaćivane akcize od tranzita. Ko god je radio makar mjesec dana u spoljnoj trgovini zna da se akcize na alkohol, duvan i ostale akcizne robe naplaćuju PRILIKOM UVOZA, odnosno carinjenja robe. Pošto je tranzit prelazak robe koja je u VLASNIŠTVU STRANCA preko teritorije države, roba se ne carini uvozno već se samo evidentira na ulasku i izlasku iz zemlje. Kao kad uđe kamion sa robom u Srbiju na prelazu sa Makedonijom, a izađe na Horgošu. To se zove TRANZIT.“⁵⁷

Paralelno s tim, Mirjana Marković u časopisu urednika Milomira Marića *Duga*, gde vodi svoj dnevnik, sveteći mu se za 1994. godinu, prvi put naziva Đukanovića „švercerom“, a ubrzo i „secesionistom“. „Suština propagandne akcije svodila se na tezu da sukob između Mila Đukanovića i Momira Bulatovića nije bio zbog Đukanovićevog političkog zaokreta i okretanja leđa srpskom voždu. Plasirala se priča da

56 „Kao inteligentan čovjek Momir Bulatović je toga bio svjestan. Takve poteze iz Beograda istovjetno smo ocjenjivali, ali on se, kao slabić, bojao da iz toga izvede porazne zaključke. Uskoro Momir Bulatović počinje da konstruiše priču o kriminalu da bi se njome poštapao tražeći podršku javnosti u sukobu sa mnom. Jer, zaboga, on kao pošten čovjek više ne može da opstane sa mnom iz moralnih razloga. Tako sam ja postao 'kriminalac'. Optuživao me za sve ono što smo zajedno, ili u dogovoru, radili u interesu opstanka i preživljavanja Crne Gore, kad su je svi bili ostavili na cjedilu, u potpunij bijedi i pod dvostrukim sankcijama. Jednim od međunarodne zajednice zbog Miloševića, a drugim od samog Miloševića, sa ciljem da nas disciplinuje“, govorio je Đukanović (*Isto*, str. 43).

57 „Simonoviću, drži se Stanije!“, *E-novine*, 7. april 2015. (<http://www.e-novine.com/stav/120112-Simonoviu-dri-Stanje.html>); pristupljeno 23. septembra 2015.

je sukob nastao zbog Đukanovićeve pohlepe i 'ekstraprofitu' od organizovanog kriminala: šverca cigareta u saradnji sa italijanskom mafijom.“⁵⁸ Drugi deo teze korišten je kao antizapadna propaganda: da strani zvaničnici gledaju kroz prste Đukanoviću i dozvoljavaju mu da se bavi ilegalnim poslovima u vezi sa cigaretama jer se suprotstavio Slobodanu Miloševiću i njegovom antidemokratskom režimu. Ovo sve predstavlja označiteljski patos afere „Nacional“, koji se, u suštini, u manje-više izmenjenom obliku do dana današnjeg ponavlja – od Mire Marković, preko Vojislava Košunice i Borisa Tadića, pa sve do nesrećnog Stevana Dojčinovića, kojim kao u lutkarskom pozorištu upravlja zamenik tužioca za organizovani kriminal Saša Ivanić. Budući da sadržaj dijahronije vlada u potisnutom, nesvesnom obliku, to znači da označitelj ovog događaja, usled medijskih manipulacija koje su usledile, nikada ne može biti u konkretnom smislu aktuelizovan, jer čim se obelodani (u sinhroniji), gubi na težini, ozbiljnosti, odmah biva trivijalizovan u javnosti i malo kome znači nešto ozbiljno, bez obzira na to što čitav jedan simbolički jezik derivira upravo iz njega, pa tako pada u funkciju tzv. označitelja bez označenog, prvog označitelja, ili, drugim rečima, Lakanovog falusa.

Najzad, između dva kruga predsedničkih izbora, Slobodan Milošević naručuje likvidaciju Mila Đukanovića, za koju angažuje grupu od jedanaest dobro obučanih kriminalaca i pripadnika raznih paravojnih formacija; svi članovi ove grupe na vreme su otkriveni i pohapšeni u akciji „Ljubović“ crnogorske tajne policije, 14. oktobra 1997, u istoimenom podgoričkom hotelu. U intervjuu za podgoričku *Pobjedu* 16. marta 2013. godine, Aleksandar Dimitrijević priznao je da je Milošević potom od njega tražio da uhapsi Đukanovića, prepričavajući bizaran razgovor između njih, u kojem se obojica prave ludi da nemaju veze s razmerama šverca koji je u toku u Srbiji: „Upravo su mi reči Momira Bulatovića dobro došle kada me je Milošević pozvao i rekao da moram da uhapsim Mila Đukanovića! 'Kako da uhapsim čoveka koji je predsednik Crne Gore i član Vrhovnog saveta odbrane?!' – pitao sam ga. Međutim, Milošević je nastavio da insistira. – Ne, ne – počeo je da viče – to je kriminal i mi to ne možemo tolerisati! – Predsedniče, jeste, ima te trgovine cigaretama, ali u Crnoj Gori najveći deo tog novca ide u njihov državni budžet, za razliku od Srbije gde sve ide u privatne dže-

58 *Bratska hajka; Crna Gora – jedna osporavana državnost*, Centar za bezbednost i toleranciju, Beograd, 2013, str. 40.

pove. Znete, Milošević je u nekim situacijama bio maestralan: – Ovde? Pa ko se u Srbiji bavi švercom cigareta? – pitao je. – Nijeste mu rekli – Marko Milošević? – Nije bilo potrebe. – Predsedniče, nemojte, molim vas, da o tome detaljišem – odgovorio sam. On je znao da ja znam. A i ja sam znao da on zna. I tu se razgovor završio. Više ni slovo o tome nikada nismo progovorili.⁵⁹

AVIONI, TAJNI RAČUNI, SKUPOCENI SATOVI...

S misao komisije koja se bavila utvrđivanjem činjenica u vezi s pisanjem i navodima koje je iznosio Pukanićev *Nacional* u parlamentu Crne Gore bio je sličan anketnom odboru koji je u Skupštini Srbije, paralelno s ovim, tražila Koštuničina DSS; i jednu i drugu inicijativu pokrenula je opozicija – u Srbiji protiv Đinđića, a u Crnoj Gori protiv Đukanovića – u zajedničkoj koordinaciji Ratka Kneževića,⁶⁰ Nebojše Medo-

59 Indikativno je da je još jedno bivše vojno lice, Blagoje Grahovac, bivši komandant Vazduhoplovnog korpusa u JNA, koji će 2015. godine lansirati tezu da Milo Đukanović i Vladimir Popović upravljaju Srbijom i drže u šaci Aleksandra Vučića, u *Blicovom* feljtonu tokom aprila iste godine amnestiralo ulogu VJ u švercu cigareta po istom modelu i solidarišući se s Dimitrijevićem, što zapaža Slobodan Jovanović: „Smiješne su priče generala Grahovca da admiral [Milan, *prm. aut.*] Zec nije otišao u Hag da ne bi pričao o ‘švercu cigareta’. Stvarno je moćan u svjetskim razmjerama taj Đukanović! Upravo suprotno, brodovi mornarice Jugoslavije su u više navrata vraćali italijanske glisere u Zeleniku iako su svi imali uredne tranzitne papire. Kako je to vojska preuzela ulogu carinika, možda bi mogao veleumni general da nam objasni umjesto što piše nebuloze? Ili bi mogao da nam objasni kako to Srbija u to vrijeme nije prihodovala od cigareta ni filera u budžet? E to se zove šverc. Nije šverc kad država donese uredbu o tranzitu i naplaćuje tranzitnu taksu, ali jeste kad roba ulazi na crno u zemlju, bez plaćanja carina, akciza i poreza, prodaje se na crno. Imaju li građani Srbije predstavu koliko je aviona i šlepera sa cigaretama ušlo u Srbiju, a da Srbija nije dobila ni dinara u budžet od toga, sve je otišlo u privatne džepove. Bogami i predsjednikovog sina među njima. I to ne zanima nijedan medij u Srbiji, ali zato crkoše što je oštećen italijanski ili već čiji budžet time što su neki Italijani švercovali cigarete u te zemlje samo zato što je njihov tranzit išao preko Crne Gore!?” („Simonoviću, drži se Stanije!“, *E-novine*, 7. april 2015. [<http://www.e-novine.com/stav/120112-Simonovicu-dri-Stanije.html>; pristupljeno 24. septembra 2015]).

60 „Ratko Knežević, sa broja +385911550015, poziva Predraga Popovića, člana crnogorske parlamentarne komisije za ‘duhansku aferu’, na broj +38169034944.

jevića i Aleksandra Tijanića. Svaki detalj do kojeg se došlo u istrazi ovih tela korišten je, pod prećutnim odobrenjem savezne, protiv republičkih vlasti i osporen po kratkom postupku, ne uzimajući uopšte u obzir delikatnost situacije i konkretne političke prilike u kojima su se zemlja i njene republike našle tokom međunarodnih sankcija i izolacije kojoj je taj isti organ savezne vlasti, uz pomoć vojske, doprineo. Time je izvedeno prvo i osnovno potiskivanje, čime su, paradoksalno, oni koji su bili najodgovorniji za ratove tokom devedesetih došli u situaciju da druge osuđuju za ekonomske posledice tih ratova i vode istrage protiv njih. Tako su članovi ove komisije u Crnoj Gori (Vuksan Simonović, Miroslav Vicković, Predrag Popović, Novak Radulović i Ferhat Dinoša), unapred nezadovoljni odgovorima zvaničnih crnogorskih institucija, pa čak ni uključenošću institucija Evropske unije u čitav slučaj, želeli da znaju o dva aviona koje je Vlada Crne Gore kupila, prema pisanju *Nacionala*, od novca proisteklog iz šverca, o Đukanovićevim ručnim satovima, o renoviranju njegovog stana i drugim detaljima koji su se provlačili u feljtonu u trajanju od 43 nedelje.

Od tadašnjeg ministra finansija Miroslava Ivaniševića stigao je odgovor da je nadležni organ Vlade Republike Crne Gore u septembru 1998. godine doneo odluku o kupovini jednog novog i jednog polovnog aviona (CESNA N-888 CN i LEARJET 45) u zamenu za postojeći LEARJET 35, za ukupnu cenu od 26.729.200 (9.612.000 + 17.117.200) dolara, i da je nabavka ovih aviona izvršena tako što je umanjena taksa od tranzita cigareta do konačnog izmirenja obaveze. Kreditori za ovu nabavku, prema navodima iz intervjuja Srećka Kestnera, datom *Vijestima* 6. februara 2002. godine, u kojem je negirao prethodno date navode u *Nacionalu*, bili su on i Stanko

Razgovaraju o radu crnogorske parlamentarne komisije čiji je Popović član. Knežević se raspituje o radu komisije, o terminu održavanja sednice i proverava da li su članovi ovog tela tražili od Švajcaraca podatke o navodnim računima crnogorskog premijera. Samo sedam dana ranije, 17. 10. 2001, *Nacional* objavljuje tekst o navodnom formiranju komisije EU koja bi trebalo da ‘ispita’ tajne bankovne račune Mila Đukanovića koji se, po *Nacionalu*, nalaze na Kipru i u Švajcarskoj. Dragan Šoć, predsednik crnogorske opozicione Narodne stranke, sa telefona br. +38169015500 poziva Ratka Kneževića na broj +385911550015. Ratko Knežević obaveštava Šoća da se o Đinđiću sprema rasprava u parlamentu povodom optužbi iz *Nacionala* („Na zadnjoj štengi se penjezi broje“, *E-novine*, 14. decembar 2010. [<http://www.e-novine.com/feljton/43117-zadnjoj-tengi-penjezi-broje.html>; pristupljeno 24. septembra 2015]).

Subotić, koji su kupili te avione za potrebe Vlade Crne Gore, a ova ih potom njima otplaćivala beskamatno i anualno, s obzirom na prihode od tranzitne takse. „Avion je plaćen beskamatnim kreditom koji smo dali Subotić i ja. I ne vidim što je uopšte problem u tom avionu. Niti je ukraden, niti je što opljačkano. Sada je vlasništvo nekoga drugoga, kredit koji je dat je vraćen. Crna Gora nije bila u mogućnosti da u tom momentu izbroji 17 miliona US dolara, za takav avion, ali je bila u mogućnosti da ga plati u ratama. Beskamatno. Ako je Milo Đukanović bio u mogućnosti da preko svojih veza nabavi Crnoj Gori neku korist, a to jeste beskamatni kredit, ne vidim u čemu je problem. Valjda je to za pohvalu, ako neko može da nabavi novac bez kamate. Neka neko drugi pokuša da nabavi 17 miliona dolara koji ne koštaju ni cent!“⁶¹, rekao je tada za *Vijesti Kestner*.⁶¹

U tekstu „Glavni mafijaški bos Balkana“, ali i u tekstovima koji su usledili, Milo Đukanović je označen kao čovek koji je koristio svoja predsednička ovlašćenja kako bi pokrивao „državno-mafijašku organizaciju za šverc cigareta“ u Crnoj Gori, da je njegov prijatelj Stanko Subotić ortak u tom poslu koji „najzravnije sudjeluje u dijeljenju švercerske dobiti“, da su „u poslednjih pet godina Đukanović i Subotić zaradili i razdijelili milijardu dolara“, da se „predsjednik i njegova svita voze u dva aviona vrijedna trideset milijuna dolara“, da je navodno Đukanović „dobio satove vrijedne 1,5 miliona DM“, da je „njegov stan u Podgorici proširen na 400 m²“, da „račun za namještaj i opremanje stana premašuje 1,5 miliona DM“, te da je „blindiranje prozora na stanu koštalo 350.000 DM“ i nizom drugih optužbi vezanih za njegovo ime. Povodom ovih navoda ministar finansija Ivanišević izjavio je: „Stambena komisija Vlade Crne Gore nije donijela nijednu odluku. Pa prema tome nijednu marku, niti dinar, iz ranijeg perioda sredstava Republike Crne Gore, nije koristio predsjednik Republike Đukanović za adaptaciju svog stana“, dok je Milo Đukanović odgovorio: „Radi se o golim neistinama, izmišljotinama i podmetanjima, bez pokušaja da se ijedan od takvih navoda dokažu, sračunatim na moju moralnu i političku diskreditaciju.“

U vezi s tvrdnjama u tekstu „Otkriven milionski tajni račun Mila Đukanovića“, predsjednik Crne Gore je rekao da se nikada nije bavio

biznisom, ni pre, ni posle ulaska u politiku, da nije ničiji poslovni partner, da ni po kojem osnovu nije i ne može biti „djelilac kakve dobiti“, i ustvrdio: „Nemam nikakvih tajnih računa, ni u zemlji, niti u inostranstvu.“ Hrvatski tabloid takođe je pisao da se na Subotićevom platnom spisku nalazi i predsjednik crnogorskog parlamenta Svetozar Marović, koji je „takođe ljubitelj skupih satova“, te da je Marović od Subotića dobio i stan u najboljoj četvrti Pariza, kao i tvrdnje Srećka Kestnera u intervjuu datom *Nacionalu* da je ovaj dobijao po 100.000 DEM mesečno, na šta je Marović odgovorio: „Sve što je na bilo koji način navedeno kao činjenica ili ostavljeno kao sumnja, a tiče se moje ličnosti, nije istina i predstavlja samo pokušaj ničim dokazane upletenosti u posao kojim se nikada ni po službenom, ni po svom izboru, nijesam bavio, niti imao bilo kakve veze sa predmetnim poslovima koji su bili daleko od moje profesionalne i lične zainteresovanosti.“

Zaključak koji je opoziciona komisija izvukla, žaleći se na navodnu opstrukciju rada, skrivanje informacija i dokumenata, bio je očekivano taj da je „najveći dio navoda objavljenih u tekstovima u zagrebačkom *Nacionalu* tačan, i da se u Crnoj Gori i preko nje minulih deset godina, a posebno od 1996. godine, pa nadalje odvijao enormni šverc cigareta i da je ogromna količina istih završila na sivom tržištu Crne Gore i susjednih zemalja, uključujući i zemlje Evropske unije“. Zato će malo ko posle svega ovoga biti spreman da poveruje Đukanovićevim rečima, sa nemalim rizikom da bude proglašen naivnim: „U periodu okolnih ratova i međunarodnih sankcija, kad je bio paralisana čitav privredni život iznutra i spolja, Crna Gora je dozvolila tranzitiranje cigareta, proizvedenih u regularnim američkim i evropskim fabrikama duvana, preko svoje teritorije. Tranzitni poslovi su sasvim legitimni i dozvoljeni, i po našem zakonu, i po zakonima svih drugih država. Neko tranzitira vodu, neko naftu, neko ulje, neko cigarete. Nismo mi to radili ilegalno, na svoju ruku, već pod stalnom međunarodnom kontrolom. Ali, kad su ponestali argumenti protiv crnogorske nezavisnosti, nekima se učinilo da bi i to moglo da se iskoristi, pogotovu ako se iskonstruiše da je iz tog posla lično Milo Đukanović imao milione, pa i stotine miliona maraka, dolara, eura ili čega već ne. Tačno je da smo mi godinama od toga živjeli, ali svaki cent je bio evidentiran u državnom budžetu. Takođe, taj posao je potpuno zaustavljen za vrijeme NATO bombardovanja, kad je Milošević naredio vojsci da Crnu Goru rigorozno blokira, da bi po njegovoj zamisli konačno ekonomski pala na koljena i postala njegov plijen. Šta smo mi drugo

⁶¹ Izvještaj Komisije za utvrđivanje činjenica, okolnosti i bitnih elemenata u navodima u tekstu objavljenom u zagrebačkom listu „*Nacional*“, Socijalistička narodna partija Crne Gore (<http://www.snp.co.me/strana.asp?katt=1&id=802>; pristupljeno 24. septembra 2015).

mogli da uradimo? Kada smo već bili osuđeni na smrt, morali smo se snalaziti, a u ovom slučaju smo se snalazili na zakonit način, kako bi svome narodu pokušali da obezbijedimo elementarno preživljavanje.⁶²

Prvih godina Miloševićevih napada, na strani Đukanovića stajali su mediji kao što su *Monitor* i *Vijesti*, koje je on finansijski pomagao i u čijem je osnivanju, zajedno sa Subotićem, štaviše i učestvovao. Padom Miloševića većinski vlasnik tih medija, Miodrag Perović, prema Đukanovićevom opisu „antiratni profiter“, zajedno sa Željkom Ivanovićem i Slavoljubom Ščekićem, pod izgovorom tobožnje zaštite od Đukanovićevog uticaja, napraviće s vremenom pravi privatni medijski koncern, sastavljen od jedne televizije, radio-stanice, internet portala i dva štamparna lista, koje će uporno prikazivati kao bastion „nezavisnog novinarstva“. Pod uticaj Perovićeve sve bogatije imperije ubrzo će potpasti i Crnogorska komercijalna banka (CKB), preko koje će se izdavati nelegalni krediti, trgovati nekretninama i manipulirati berzama, zatim fabrika vode, poštanska štedionica i fond „Moneta“.⁶³

Tokom svedočenja pred italijanskim tužiocem Đuzepom Šelzijem, Ivo Pukanić je tvrdio da je o prvim detaljima, među kojima su pomenuti niz o avionima, satovima, tajnim računima, renoviranju stana i sl., iz kojih je zatim *Nacional* razvio „duvansku aferu“, saznao sasvim slučajno, prilikom leta iz Zagreba za Frankfurt, o čemu mu je, u društvu Ratka Kneževića, s kojim ju je i upoznao, navodno govorila poznata hrvatska pevačica, TV novinarka i tekstopisac Alka Vuica – o svom boravku u Crnoj Gori, o susretima sa Stankom Subotićem, Milom Đukanovićem, bahatom trošenju novca, džipovima, privatnim avionima... Isti sadržaj plasira i Knežević u već pomenutom pismu koje je 2001. godine, odmah po početku objavljivanja serije tekstova u hrvatskom tabloidu, poslao Milu Đukanoviću, a paralelno preko advokata Borivoja Borovića distribuirao srpskim medijima, gde, između ostalog, u svrhu ograđivanja od napisu u *Nacionalu*, optužuje Subotića da mu preti i da hoće da ga ubije. Upadljivo je da će u istoriji izjava upravo tri glavna propagatora afere „Nacional“ – Tijanić, Knežević i Medojević – postupati po već pomenutom prisilnom mehanizmu nestašnog deteta koje se unapred brani, javno anticipirajući od staratelja preuveličanu kaznu za ono što vrlo

dobro zna da takvu kaznu ne zaslužuje, i time, preko uloge „istraumiranog“ deteta ili deteta žrtve, sasvim ili delimično izbegavati odgovornost (‘*znam šta je ono što radim, ali svejedno, nastavljam to da radim*’).

Alka Vuica je, međutim, u više navrata demantovala Pukanićeve i Kneževićeve tvrdnje, a njen demanti, koji postoji i na njenom veb-sajtu, *Nacional* je objavio leta 2009. godine, gde se navodi da je u vezi sa susretom s ovom dvojicom jedino tačno to da je Vuica bila na istom letu s njima, da ju je Pukanić upoznao s „kumom Mila Đukanovića“, kako se Knežević tada predstavio, da ju je ispitivao o Đukanoviću i Subotiću, a da mu je ona odgovorila da predsednika Crne Gore nika da nije upoznala. Tom prilikom je ispričala i da je jednom nastupala na Subotićevom rođendanu, kada ga je i jedini put videla; sve ostalo što su obojica izjavljivali, prema njenim tvrdnjama, nema veze sa istinom i obična je laž. „Ta nebulozna priča temeljena na neistinama ugrožava moj ugled, moju privatnost i cijelu moju obitelj“, napisala je hrvatska pevačica.⁶⁴

Za to vreme napisi *Nacionala* u Srbiji se prenose s oduševljenjem kao senzacionalna otkrića, a među njima i spekulacije u vezi s novogodišnjom noći koju je Zoran Đinđić proveo u Ujedinjenim Arapskim Emiratom na poziv najviših funkcionera te zemlje. *Glas javnosti* u vlasništvu Radisava Rodića oglašava se 16. januara 2002. godine, dakle, dve nedelje nakon Đinđićeve posete, uprkos izveštaju *Tanjuga* od 5. januara da se srpski premijer u Abu Dabiju susreo s predsednikom Emirata šeirom Zaidom bin Sultanom el Nahjanom, potpredsednikom šeirom Sultanom bin Zaidom i državnim sekretarom za inostrane poslove šeirom Hamdanom bin Zaidom, i tome da je agencija *Itar-Tas* prenela da je ta poseta prvi ozbiljan pokušaj Beograda da obnovi dijalog sa islamskim svetom posle dramatičnih događaja na Balkanu devedesetih godina 20. veka. U prilogu pod nazivom „Đinđić u Dubaiju kao Canetov gost“ ovaj list izveštava o pisanju *Nacionala* da je srpski premijer, u stvari, najluđu noć proveo u Dubaiju na poziv Stanka Subotića, „glavnog mafijaškog bosa Balkana“, a ne Vlade UAE, u najluksuznijem svetskom hotelu sa sedam zvezdica „Burj al Arab“, gde se za Subotića kaže da je „u taj hotel prebacio svoje kancelarije sa Kipra, nakon što su kiparske vlasti na njega počele da vrše pritisak“. U tekstu, koji je u istom mediju izašao dan

62 *Bratska hajka; Crna Gora – jedna osporavana državnost*, Centar za bezbednost i toleranciju, Beograd, 2013, str. 43.

63 Radončić, Š., *Anatomija jedne hajke*, OKF, Cetinje, 2013, str. 22.

64 „Na zadnjoj štengi se penjezi broje“, *E-novine*, 14. decembar 2010. (<http://www.e-novine.com/feljton/43117-zadnjoj-tengi-penjezi-broje.html>; pristupljeno 26. septembra 2015).

kasnije, navodi se da je „kiparska ambasada u Beogradu pre izvesnog vremena zatražila od crnogorske Komisije za ispitivanje tačnosti pisanja *Nacionala* kopije tekstva vezanih za aktivnosti Stanka Subotića Caneta i crnogorskog predsednika Mila Đukanovića“, po čemu se tačno vidi koordinacija rada ove komisije i Ive Pukanića, koje preko njenog člana Predraga Popovića povezuje Ratko Knežević.⁶⁵

Paralelno s radom crnogorske komisije, u saveznom parlamentu zaseda anketni odbor koji ispituje okolnosti ubistva bivšeg ministra odbrane SRJ Pavla Bulatovića, koje se dogodilo 7. februara 2000. godine i nema, na prvi pogled, nikakve veze s tematikom „duvanske aфере“. Na sednici odbora održanoj 11. januara 2002, međutim, pozvan je da svedoči bivši šef Državne bezbednosti Radomir Marković, koji je već tada u zatvoru, a rasprava uzima novi tok i s Bulatovića skreće na Radovana Stojičića Badžu, nekadašnjeg načelnika Službe javne bezbednosti i zamenika ministra policije, koji je takođe ubijen, tri godine pre Bulatovića, 11. aprila 1997, uz umetanje spojnog označitelja: „Stanko Subotić Cane je alfa i omega trgovine cigaretama. On i pokojni Radovan Stojičić bili su jedna poluga preko koje je funkcionisala ta trgovina cigaretama.“⁶⁶ Ova tvrdnja, zajedno s onom bivšeg šefa beogradske policije Branka Đurića, koja će uslediti šest dana kasnije, da su Badžu ubile cigarete, kao i navodi još nekoliko policajaca, poslužiće Vojislavu Šešelju, koji predsedava istim odborom, da u zaključku od 22. januara u tački 7 naznači da je odbor došao do „veoma važnih kolateralnih saznanja“, kojima je „nedvosmisleno utvrdio“ da su Stojičić i Subotić „blisko saradivali u velikom organizovanom švercu cigareta i da je general Stojičić likvidiran kada je došlo do njihovog međusobnog sukoba u tom kriminalnom poslu.“⁶⁷ Označitelj Subotić sa označe-

nim švercer i ubica, dakle baš kao i označitelj Dragoljub Marković sa označenim kriminalac i 'surčinac', Šešelju služe samo u jednom jedinom cilju – kao sredstva za kompromitaciju Vlade Srbije i njenog premijera Zorana Đinđića.

Pod uticajem svog šefa stranke, Aleksandar Vučić, tada u svojstvu generalnog sekretara SRS-a, izjavljuje 17. februara 2002. godine za podgorički *Dan* da je Stanko Subotić odgovoran za ubistvo zamenika ministra unutrašnjih poslova generala Radovana Stojičića Badže, što priznaje i pri čemu ostaje i na ročištu pred Četvrtim opštinskim sudom u Beogradu, 25. aprila iste godine, gde je odgovarao po Subotićevoj tužbi. Za potrebe dalje kriminalizacije, srpskom *Nacionalu* i Predragu Popoviću ekskluzivno je dostavljen zapisnik sa Vučićevog saslušanja, koji na ovaj način pokušava da opravda svoju tvrdnju: „Ova moja izjava je bila data u cilju informisanja šire javnosti u našoj zemlji o opštoj situaciji u kojoj se nalazimo, te o informisanju javnosti kakvi ljudi u ovom trenutku konkretno saraduju sa vlašću, tj. konkretno sa kriminalcem Zoranom Đinđićem. [...] Naglasio bih da sam dajući izjavu da je Stanko Subotić ubio generala Stojičića, ja prvenstveno mislio da odgovornost za samo ubistvo i njegovo organizovanje leži na Stanku Subotiću, a ne da je on fizički izvršio samo delo, s obzirom na to da on ima dovoljno finansijskih sredstava da organizuje ovo ubistvo i da se bavio 'biznisom' i zaradio mnogo novca. Ja nemam neposrednih saznanja ko je direktni izvršilac ubistva generala Stojičića, ali mogu da izjavim da očekujem da ću ubrzo to saznati, a s obzirom da će Zoran Đinđić uskoro pasti sa vlasti i biti uhapšen pa će on lično morati da nam saopšti, saopštiće nam dobrovoljno o kome se tačno radi, odnosno ime njegovog prijatelja koji je direktni izvršilac.“⁶⁸

Istog dana kada se pojavljuje prvi tekst u *Glasi javnosti*, Vojislav Šešelj koristi povod da u Skupštini Srbije aktuelizuje ove navode, da bi sledećeg dana, 17. januara, isti medij sa žaljenjem konstatovao kako na Šešelja i ono što je imao da kaže niko u skupštini nije obratio posebnu pa-

65 „*Nacional* i Šešelj rasvetljavaju novogodišnju noć“, *Glasi javnosti*, 17. januar 2002.

66 Vuković, M., Tufegdžić, V., *Oni su jači od nas*, Blic press, Beograd, 2007, str. 291.

67 „Međutim, Mirjana Marković se nije mirila s tim činjenicama pa je uz pomoć svojih ljudi, koje je u međuvremenu postavila kako u javnu i tajnu policiju, tako i sudove i medije, počela da pušta izmišljene priče o mom progonu koji je, navodno, posledica moje umešanosti u ubistvo Radovana Stojičića. Pre nego što se ta priča prvi put pojavila u javnosti, jedan od prijatelja visoko rangiranih u tadašnjem sistemu rekao mi je da je JUL tu priču pustio i da će je javnosti saopštiti predsednik radikala Vojislav Šešelj, kome će taj nalog dati tadašnji pomoćnik šefa KOS ili DB, koji i 'drže' Šešelja samo radi takvih akcija. Ubrzo se to pokazalo tač-

nim; Mirina priča, preko Šešelja, puštena je u javnost. Od tad pa do današnjeg dana, kad god nekom zatreba da me preko medija diskredituje – poteže se ta laž i izmišljotina JUL-a“, piše Subotić u dopisu specijalnom tužiocu Miljku Radisavljeviću 9. avgusta 2010. godine („Dušan Mihajlović, ekspert za reketiranje“, *E-novine*, 11. avgust 2010. (<http://www.e-novine.com/srbija/srbija-tema/39770-Duan-Mihajlovi-ekspert-reketiranje.html>); pristupljeno 18. jula 2016).

68 „Vučić: Radovana Stojičića Badžu ubio je prijatelj Zorana Đinđića“, *Nacional*, 27. april 2002.

žnju. Šešelj je tada istovremeno u bliskoj vezi s Dušanom Spasojevićem iz „zemunskog klana“, neformalnim vlasnikom lista *Identitet*, za koji u to vreme piše Nebojša Medojević, političar blizak Ratku Kneževiću. U tekstu se, između ostalog, navodi da je Subotić „iz tog hotela započeo kontakte sa Sadamom Huseinom, nastojeći da se uključi u posao sa naftom koju želi da kupuje i plaća – cigaretama“, što je trebalo da bude direktna provokacija prema Sjedinjenim Državama protiv premijera Đinđića, kao i da je deo novogodišnjih praznika, uz čitavu „korumpiranu“ ekipu, proveo i bivši čelnik Pakta za stabilnost jugoistočne Evrope i tadašnji direktor kompanije WAZ – Bodo Hombah.⁶⁹ Biro za komunikacije u Vladi Srbije demantovao je da je premijer Srbije putovao u UAE na poziv Stanke Subotića, dok je Subotićev advokat Radoslav Tadić odgovorio da je njegov klijent Novu godinu dočekao u Švajcarskoj sa suprugom: „To su čiste izmišljotine Ive Pukanića, glavnog i odgovornog urednika *Nacionala*. On je napravio novine isključivo od laži. Protiv njega smo podneli sedam krivičnih prijava i sada ćemo se baviti njima, jednom po jednom.“ Ali koji je interes da se ime Boda Hombaha uzgred i u jednoj rečenici, bez ikakvih daljih atribucija, pomene u ovoj epizodi?

POSLOVI MATEMATIČARA MIŠKA

Medijski koncern WAZ (Westdeutsche Allgemeine Zeitung) u prvoj deceniji novog milenijuma najveći je izdavač regionalne štampe u Nemačkoj, s tiražom od oko pola miliona primeraka, a već tada uveliko posluje i u regionu Zapadnog Balkana: u Srbiji je od 2001. godine 50 odsto suvlasnik *Politike*, od 2003. većinski vlasnik novosadskog lista *Dnevnik*; u Hrvatskoj će ubrzo steći polovični udeo u Europa pres holdingu, koji izdaje *Jutarnji list*, *Slobodnu Dalmaciju*, *Gloriju*, *Globus* i *Kosmopoliten*; u Makedoniji je suvlasnik dnevnih listova *Dnevnik*, *Vest* i *Utrinski vesnik*. Poslovna politika ovog koncerna podrazumeva profesionalizaciju menadžmenta i striktno nemešanje u uređivačku politiku medija, što se pokušalo primeniti i na prostoru Crne Gore, u koju se WAZ sprema

da uđe početkom 2002. godine. U toku te i sledeće godine dolazi do određenog, pokazaće se, prividnog pregrupisanja vlasništva u suverenističkim listovima *Monitor* i *Vijesti*, od kojih je prvi u vlasništvu firme Montenegropublic, a drugi pod firmom Daily Press, u kojima je većinski vlasnik Miodrag Perović, crnogorski tajkun, a po struci profesor matematike.

Montenegropublic razbija se na tri firme – Monitor, Antenu M i Studio Mouse – u kojima Perović poklanja većinski vlasnički udeo novinarima, zaposlenim u tim firmama, zadržavajući formalno 18 posto uдела u prve dve, kako bi se koncentrisao na dnevnik *Vijesti*, koji već tada ima tiraž veći od druga dva štampana konkurenta – *Dana* i državne *Pobjede*. U narednom periodu se ispostavlja da Perovićev „filantropski“ gest vodi ka formiranju umnogome fiktivnog Udruženja za slobodno novinarstvo, koje je na kraju poslužilo da se novinarima koji su dobili svoje udele ispod pet posto ti udeli postepeno uskrate, a radnici koji više ne bi bili zaposleni – pokradu. Najzad, u proleće, 29. maja 2002, tadašnji direktor *Vijesti* Slavoljub Šćekić objavljuje da je postignut dogovor o strateškom partnerstvu s kompanijom WAZ, koja želi da kupi 50 odsto vlasništva tog lista, uz obavezu da ulaže u modernizaciju i tehnološko usavršavanje štamparije, slično kao i u beogradskoj *Politici*, da bi 14. marta 2003. godine bio potpisan i zvaničan ugovor o prodaji, u hotelu „Crna Gora“ u Podgorici, između *Vijesti*, tj. Daily Press-a, i WAZ-a na čijem je čelu Bodo Hombah.⁷⁰

Tri godine kasnije, menadžment iz WAZ-ove centrale u Esenu otkriva postojanje tzv. crnih kasa i dvostrukog knjigovodstva, tj. da se značajna količina novca koja se odvajala stalno zaposlenima, honorarcima, ali i za usluge popravke i sl., daje „na ruke“, da se ne knjiži, te da se time automatski umanjuje prikaz prometa i troškova, čime su prikazani neodgovarajući iznosi za PDV, porez na zarade, socijalni doprinosi i porezi na njih; u izveštaju o reviziji br. 10/2006 izneta je i sumnja da je preduzeće Daily Press znalo za sve ove nepravilnosti i svesno ih tolerisalo, sa zaključkom da se s tim što pre mora prekinuti.⁷¹ Budući da su *Vijesti* nastavile po starom, te da su neki od lukrativnih poslova suvlasnika bili vezani za prihode od mešetarenja koje je u knjigama bilo nemoguće evidentirati uz logično objašnjenje, godinu dana kasnije, 28. septembra 2007, WAZ je odlučio da raskine saradnju s *Vijestima*, ponudivši Miodragu Peroviću, Željku Ivanoviću, Slavoljubu Šćekiću i

⁶⁹ Isti motiv prenosi iz *Dana* i hrvatskog *Nacionala* dva dana ranije, 15. januara 2002. godine, crnogorski portal *Pcnen*, gde se javlja ista rečenica: „Subotić je iz hotela (u kojem je sa Đinđićem proveo novogodišnje praznike) započeo kontaktirati s iračkim diktatorom Sadamom Huseinom, nastojeći se uključiti u posao sa naftom koju želi kupovati i plaćati je – cigaretama.“

⁷⁰ „Ulazak WAZ-a“, *Pobjeda*, 29. mart 2010.

⁷¹ „Crni fondovi i utaje poreza“, *Pobjeda*, 30. mart 2010.

Ljubiši Mitroviću da ili prodaju svoj deo vlasništva WAZ-u, kako bi nemački koncern zadobio potpunu kontrolu i time eliminisao probleme u preduzeću koje je redovnim režimom rada proizvodila ova grupa ljudi, ili da po istoj ceni od četiri miliona evra otkupe prava WAZ-a, čime bi medijski gigant definitivno izašao iz *Vijesti*. U pismu upućenom suvlasnicima, Andreas Rudas u ime WAZ-ove firme Ost Holding GmbH iz Austrije, osnovane 1998. godine za upravljanje udelima WAZ grupacije u Istočnoj Evropi, navodi da je internom revizijom ustanovljeno da je utaja poreza deo svakodnevnih poslovnih prakse pomenute četvorke i da su *Vijesti*, kada im je naložena obustava takvog ponašanja i brzo otklanjanje problema uz pomoć nemačkih eksperata, ne samo ignorisale nego su se problemu aktivno suprotstavljale tako što su javno obmanjivale građane kako WAZ vrši politički pritisak i pokušava da utiče na uredništvo – sve u nastojanju da nastave da posluju ilegalno i da im se niko ne meša u kriminalne radnje. „Prema našim informacijama, na ovome ste insistirali i lažno prikazivali situaciju čak i stranim izaslanicima“, navodi se u pismu.⁷²

Iz WAZ-a su ocenili da *Vijesti* primenjuju „riskantno tendenciozno izveštavanje i to sve više bez čistih i temeljnih istraživanja i dokaza“, ali i u svrhu „sopstvenih ekonomskih interesa“. Reč je o aktivnostima na berzi i manipulacijama akcijama preduzeća kao što su Fond Moneta, Plantaže, Budvanska rivijera, Jadransko brodogradilište, Luka Bar, Elektroprivreda, Telekom, Kombinat aluminijuma Podgorica (KAP) i drugih, koje su crnogoski suvlasnici, zajedno s povezanim licima iz Crnogorske komercijalne banke (Milka Ljumović, sestra Miodraga Perovića, do proleća 2009. godine bila je generalna direktorka CKB), najpre kupovali, a zatim im unapred smišljenim tekstovima i naslovima, pomoću sugestivnih medijskih tehnika, neosnovano dizali vrednost na berzi, da bi ih najzad prodavali i na takav nezakonit način koristili novinarstvo zarad sticanja lične materijalne koristi.⁷³ Ista grupa ljudi činila je i obr-

nuto, kada je najpre prodala svoje akcije u Luci Bar, da bi dve nedelje nakon toga, 8. maja 2007, u *Vijestima* izašao tekst pod nazivom „Luka tone, akcionari će tek osetiti po džepu“, a zatim padom cena akcija izazvali tzv. stampedo, tj. masovnu prodaju na tržištu akcija, koje su najzad pokupovali po mnogo nižoj ceni, znajući da je čitava stvar veštački iskonstruisana. Ovaj slučaj crnogorska novinarka Jadranka Rabrenović prijavila je Komisiji za hartije od vrijednosti zbog sumnje da su u pomenutom tekstu prekršene odredbe iz Zakona o hartijama od vrijednosti; odgovor Komisije nikada nije stigao.

Paralelno s tim, suvlasnicima *Vijesti* se iz CKB-a odobravaju krediti pod nezakonitim uslovima, pa je tako Slavoljub Šćekić, jedan od osnivača *Vijesti* i Daily Pressa, dugogodišnji urednik i aktuelni direktor *TV Vijesti*, 9. oktobra 2007. godine dobio svotu od milion evra, za koju je pod hipoteku založio stan od 48 m² koji poseduje u Petrovcu, a koji je kupio dve i po godine ranije po ceni od 50.400 evra. U ugovoru je navedeno da Šćekić garantuje vraćanje kredita depozitom, ugovorom o zalozi na udelima u privrednom društvu, ugovorom o zalozi na akcijama, solo akceptiranom menicom sa meničnim ovlašćenjem i ugovorom o hipoteci na nekretninama, pod uslovom da pola iznosa vrati za mesec dana, a ostatak otplaćuje 20 godina. Godinu dana kasnije, 10. novembra 2008, isto lice od iste banke podiže još jedan kredit u iznosu od 60.000 evra, koji se vraća u šest jednakih mesečnih rata od po 10.000 evra – dakle, beskamatno. Njegov kolega Željko Ivanović, intimus Gordane Igrić, s jedne, i Ljiljane Smajlović, s druge strane, podigao je istog dana, iz iste banke, kredit u iznosu od milion evra, s jedinom razlikom u tome da čitav iznos, a ne polovinu, otplaćuje 20 godina, što bi značilo da mu je anualna rata, ako se posmatra samo glavnica, više od 4.000 evra mesečno – a ovo, dakako, budi sumnje u zajednička ulaganja dvojice suvlasnika, i to takvo da se novčani ulog vrlo brzo može obrnuti i isplatiti, baš kao u berzanskom ulaganju. Izvršni direktor *Vijesti*

⁷² „WAZ odlazi zbog prevara i kriminala“, *Pobjeda*, 31. mart 2010.

⁷³ U broju 3 časopisa *Medijski dijalozi*, od novembra 2009. godine, objavljen je rad dr Slobodana Lakića, docenta na Ekonomskom fakultetu u Podgorici, pod nazivom „Doprinos medija berzanskim efektima“, čije je delove preneo glavni urednik *Pobjede* Srđan Kusovac u svom feljtonu „Kako je u Crnoj Gori nastala medijska imperija“. U jednom delu objašnjava se berzanska pojava tzv. efekat veće budale, koja tačno objašnjava ono što su činila povezana lica oko Miodraga Perovića: „Te-

orija veće budale ukazuje da je moguće zaraditi novac kupovinom problematičnih hartija, bez obzira da li su precijenjene ili ne, a potom ih prodati uz profit jer će se uvijek naći neki investitor (veća budala sa istom logikom) koji je spreman da plati veću cijenu. Manipulanti se na vrijeme povlače dok mjehur još raste. Tržišni optimizam završava neizbežnim pucanjem mjehura uz značajnu depresijaciju cijena akcija. Cjelokupan fatalan proces podsjeća na mehanizam kompresora – prvo podmuklo tromo naduvavanje, a potom bezobzirno naglo izduvavanje berzanskog mjehura“ („Vijestima po berzi“, *Pobjeda*, 11. april 2010).

i njegova supruga poseduju više od deset hiljada kvadratnih metara livada, vinograda, šuma i pašnjaka, i suvlasnici su još oko šest hiljada kvadrata; vlasnici su stanova u Podgorici u Bulevaru Svetog Petra Cetinjskog i imaju dva stana u Petrovcu, na identičnoj lokaciji kao i Šćekić, ukupne površine 170 m², u potkrovlju koje su bespravno dogradili. U istoj zgradi stanove imaju i druga povezana lica: Katarina Perović – dva stana, od 45 m² i od 62 m², na prvom spratu, Boris Ljumović – dva stana, od 45 m² i od 62 m², na drugom spratu.⁷⁴

„Vaše ukupno ponašanje je nespojivo sa etičkim i ekonomskim principima WAZ Media grupe, koja se zalaže za čisto i nezavisno izvještavanje i strogo se protivi korišćenju novinarskog izvještavanja u svrhu sopstvenih ekonomskih interesa“, piše Rudas suvlasnicima *Vijesti*. On je posebno skrenuo pažnju na činjenicu da su *Vijesti* počele da napadaju WAZ, iznoseći neistine o generalnom direktoru Ost Holdinga Srđanu Kerimu, koji je tada postao predsjednik Generalne skupštine UN u Njujorku, što je u suprotnosti sa svim pravilima partnerske saradnje. Kada je list *Pobjeda* 4. oktobra 2007. godine prvi obja-

vio vest da WAZ izlazi iz *Vijesti* i naveo razloge nezadovoljstva menadžmenta ponašanjem crnogorskih suvlasnika, Željko Ivanović za *Radio Slobodna Evropa*, medij o čijem uredništvu u Crnoj Gori sarajevski novinar i scenarista Šemsudin Radončić govori kao o filijali Miodraga Perovića, nazvao je taj tekst „paskvilom“, iako su svi navodi o kojima je *Pobjeda* tada pisala dokumentovani kao tačni u feljtonu koji je Srđan Kusovac priredio tri godine kasnije. Dvanaestog januara 2013. godine, specijalna državna tužiteljka za borbu protiv organizovanog kriminala Đurđina Ivanović saslušala je Milku Ljumović, zbog sumnje da je sa još pet menadžera oštetila CKB za pet i po miliona evra, a po krivičnoj prijavi koju je podneo mađarski menadžment te banke. Perovićevoj sestri određena je mera oduzimanja pasoša kako ne bi pobjegla u Italiju, gde se bila sklonila od hapšenja i dvodnevno pritvora kojem su bili izloženi njeni saradnici.⁷⁵

KOPERNIKANSKI OBRT

Izvršni urednik *Vijesti* Željko Ivanović povodom feljtona u *Pobjedi* oglasio se 29. aprila 2010. godine tekstom „Hvala Vladi za policijski dosije u 43 nastavka“, u kojem je rekao da su on i Šćekić kredit iz CKB-a 9. oktobra 2007. podigli kako bi otkupili deonice WAZ-a koji je tada doneo odluku da napusti *Vijesti* i da bi odbranili svoje bogatstvo i „nezavisnost“ od želje vlasti da kontroliše njihovu uređivačku politiku – kao i jednom pre toga, tokom feljtona, 21. marta – oba puta forsirajući tezu da se „iz kriminalnih krugova krenulo sa blaćenjem novinara, javnih ličnosti, predstavnika NVO sektora, svih onih koji predstavljaju opasnost za kriminalce“. Medij u kojem je Srđan Kusovac glavni urednik, Ivanović je nazvao „Šarićevim novinama“ i stereotipno ga izjednačio sa *Identitetom*, nekadašnjim listom „zemunskog klana“, za koji je, uzgred, pisao jedan od njegovih tadašnjih suparnika, Nebojša Medojević, koji će to i ostati sve do 2007. godine.

Štaviše, ova dvojica vodila su žučnu raspravu tokom 2005. godine, što u svojoj knjizi *Anatomija jedne hajke* beleži novinar Šemsudin Radončić, kada je Ivanović, koji je tada branio Mila Đukanovića, tj. suverenističke težnje Crne Gore, tekstom u *Vijestima* od 21. septembra 2005, u vreme dok Venecijanska komisija već uveliko razmatra nacrt crnogorskog zakona o referendumu, optužio Medojevića za sve ono što će samo dve godine kasnije činiti i on sam – da se tajno

⁷⁴ Samo u Podgorici, povezana lica poseduju sledeće nekretnine: „U Ulici Džordža Vašingtona – u dijelu zgrade prema spomeniku nekadašnja direktorka CKB i njena zamjenica vlasnice su 110 m² u prizemlju i oko 200 m² na spratu. U zgradi Maksim, na uglu Moskovske i Bulevara Svetog Petra Cetinjskog nekadašnje čelnice CKB vlasnice su 500 m² poslovnog prostora u mezaninu i stana od oko 200 m² na spratu. U Ulici Jovana Tomaševića, iza Uprave Elektroprivrede, iste vlasnice posjeduju dva stana – svaki po 130 m² i garažu od 40 m². Bivša direktorka CKB vlasnica je i četvoro-sobnog stana od 129,46 m² i garaže na Rimskom trgu. Kći nekadašnje direktorke CKB Aleksandra vlasnica je stana od oko 200 m² u Bulevaru Revolucije iza vrtića. Prof. Perović vlasnik je dva stana u novoj zgradi u Ulici Vuka Karadžića, iza Hotela 'Crna Gora'. Stanovi su površine 285 m² i 150 m². Šira familija prof. Perovića posjeduje još dva stana u Beogradskoj ulici. Sin bivše direktorke CKB vlasnik je stana u zgradi Vektre u Moskovskoj ulici, a kći bivše zamjenice direktorke banke vlasnica je stana od 129 m² i nešto manje od 450 m² poslovnog prostora, od čega je 130 m² susvojina sa sinom bivše direktorke CKB. Za taj poslovni prostor površine 130 m² koji posjeduju u Ulici Svetog Petra Cetinjskog Boris Ljumović, sin bivše direktorke CKB i Ivana Tatar, kći bivše zamjenice direktorke te banke podigli su, prema javnosti dostupnim podacima internet sajta Uprave za nekretnine, 26. aprila 2007. kod svojih majki kredit od 723.132,68 eura na rok otplate od dvanaest godina“ („Oko 3.000 m² samo u Podgorici“, *Pobjeda*, 9. april 2010).

⁷⁵ Radončić, Š., *Anatomija jedne hajke*, OKF, Cetinje, 2013, str. 173.

sastajao s Borisom Tadićem, da se „tako svrstao uz srpsku, dakle, anticrnogorsku opoziciju“, da „za svog saborca promovise Miodraga Lekića koji bezrezervno promovise beogradski koncept uređenja odnosa i poput Tadića brine zbog narastanja antisrpsstva u Crnoj Gori“, da pravi „kardinalnu grešku, poput onih iz Brisela, Vašingtona i Podgorice koji su u posljednjih pet godina pokušali da delegitimišu i skinu Đukanović uz pomoć Beograda i kroz koketiranje sa konzervativnim i prosrpskim dijelom Crne Gore“, kao i da se „zamjenom teza privatna i korumpirana država veže za nezavisnost, iako je ona čedo Beograda“.⁷⁶

Nešto manje od godinu dana posle uspješno održanog referenduma i crnogorskog proglašenja nezavisnosti, negde baš u vreme kada WAZ otkriva „crne kase“ i odlučuje da zbog prakse istrajavanja u nelegalnom i neprofesionalnom radu napusti suvlasnike iz Daily Pressa, medijski kartel i lica povezana s Miodragom Perovićem okreću se za 180 stepeni i iz sve snage počinju otvoreno i kategorički da napadaju vlast koja ih je stvorila. Označitelj Đukanović opet postaje onaj diktator iz Miloševićevog vremena koji je odgovoran za desant na Dubrovnik, švercer Mire Marković kojeg je štitiio Zapad, slično kao što se od 2013. godine u Srbiji vreme na silu vuče unazad u vezi s Vučićem i ne dozvoljava mu se da poprimi bilo kakvo drugo ili novo značenje osim radikala i huligana-zvezdaša koji 1995. godine sa skupštinske govornice govori o „sto muslimana za jednog Srbina“. Na taj način se Perović približava dojučerašnjem oponentu Medojeviću, Kneževiću i ostalim propagatorima afere „Nacional“, kao i civilnom sektoru i ubrzo organizacijama kao što su OCCRP i njegovo čedo MANS. Razloge za ovakav preokret Radončić daje na narednoj strani knjige: „Svi su očekivali da svoju borbu za Suverenu naplate ministarskim, ambadorskim ili direktorskim mjestima u državnim medijima. Kuta [Esad Kočan, urednik *Monitora*, *prim. aut.*] se, pouzdano znam, nadao *Pobjedi*, jer prva ljubav zaborava nema. [...] Milka [Tadić Mijović, *prim. aut.*] željela je *TV CG*, Željko Ministarstvo finansija, a Miško tron Svetog Petra Cetinjskog. Ali nijesu usaglasili želje i mogućnosti, pa su se onako 'nesrećni, neostvareni i frustrirani' okrenuli protiv dojučerašnjeg gospodara i stali u kolonu Borisa Tadića.“

Tako je WAZ silom prilika u tzv. crnim kasama otkrio upravo onaj kanal ilegalnog finansiranja *Vijesti* koji će mu s vremenom postati glavni izvor prihoda i veza sa firmom Telekom Srbija,

koja je, preko svojih sopstvenih crnih fondova, „na ruke“ davala novac i finansirala antidukano-vicevsku, tj. „antikriminalnu“ kampanju po nalogu Borisa Tadića, tadašnjeg predsednika države i Demokratske stranke. Štaviše, u intervjuu koji je 15. maja 2015. godine dao za portal *Fairpress*, Šemsudin Radončić će reći da su ove privatne medijske strukture s vremenom dobile toliku moć da su postale i inicijatori i osnivači političko-opozicionih blokova Pozitivne Crne Gore, Demokratskog fronta, a kasnije i URA-e, da im zatim pružaju medijsku logistiku i da ih kadrovski uređuju, te da politički tok-šou *Piramida*, koji se emitovao na *TV Vijesti*, služi kao poligon za promociju i afirmaciju ljudi koji bi uskoro postali istaknute javne političke ličnosti tih blokova, a za koje pre toga niko nikad nije čuo.⁷⁷

Zbog izjave da očekuje podizanje optužnice „u slučaju dnevnog lista *Vijesti*, a povodom sumnji u berzanske špekulacije vlasnika, urednika i novinara tog lista“, kao i u slučaju krivičnog delovanja i povezanosti CKB i *Vijesti*, Miodrag Perović je 1. aprila 2013. godine u istoimenom tekstu vrhovnu državnu tužiteljku Ranku Čarapić nazvao „vrhovnom režimskom sluškinjom“.⁷⁸ Od

⁷⁷ „UNCUT: Šemsudin Šeki Radončić“, *Fairpress.eu*, 15. maj 2015. (<http://www.fairpress.eu/me/blog/2015/05/15/uncut-semsudin-seki-radoncic/>; pristupljeno 2. oktobra 2015).

⁷⁸ Budući da ga je osetio na svojoj koži, Radončić, koji je nekada radio u *Monitoru*, opisao je čitav tok ove propagandne tvornice po fazama, odnosno šta je sve potrebno da bi se finalizirao medijski proizvod pod nazivom „agent, špijun ili sluga režima“: „Sve počinje tako što Perović ili neko od njegovih ortaka detektuje ko 'nezavisnim medijima' pravi probleme. Onda se pristupa moralnoj likvidaciji markirane mete po mafijaškom sistemu 'nema čovjeka – nema problema'. Ostalo je stvar tehnike: svakodnevnim brifovanjem svih urednika ortaci plasiraju dezinformaciju iz 'vrlo povjerljivog izvora' da je 'taj i taj' opasan agent režima ili Milov plaćenik. Onda tu laž, kao golu istinu, Perovićevi urednici u 'najvećem povjerenju' prenesu svojim novinarima i saradnicima, a oni, u koncentričnim krugovima, svojim supružnicima, prijateljima, kolegama. Kada se laž sa vrha piramide spusti u bazu, onda se s hajkom vođenom iza kulise izlazi na otvorenu scenu: neko od Perovićevih novinara ili iznajmljenih kolumnista napiše tekst sa jasnom aluzijom na to ko je špijun režima. A kada 'kruška sazri', nezavisni policijski posrednik ili neko sa njegovog platnog spiska javno optuže žrtvu da je režimski agent, kriminalac, ratni zločinac ili zaštitnik ratnih zločinaca... Potom Perovićevi novinari – saradnici drugih redakcija – pozivajući se na pisanje *Vijesti* ili *Monitora*, svoje laži prenose u drugim medijima kao pisanje 'nezavisnih crnogorskih novina'. [...] Kako bi hajka Miška Nezavisnog ličila na građanski otpor, isti ljudi će

mah je upregnut mehanizam odbrane na način da je Perovićevo akademsko zvanje trebalo kontrastirati s amplifikovanim terminima „medijski bos“ i „glavni bos mafije“, čime bi se optužbe na njegov račun konzumentu učinile kao besmislene i neuverljive, pa je zbog toga Željko Ivanović cinično napisao: „Sad znamo da Miško Perović nije ugledni profesor Univerziteta i promotor otvorenog društva i evropskih vrijednosti, već vođa medijske mafije“. Ili pak Balša Brković, kolumnista *Vijesti*, koji Perovića eufemizira kao „dobrostojećeg čičicu“: „Nije li Crna Gora jedina država na svijetu gdje je glavni bos mafije jedan univerzitetski profesor matematike?“⁷⁹

Sistem medijske manipulacije razrađen je za toliko kratko vreme da je Kusovac u svom feljtonu već taksativno mogao da nabroji motive koji su se preko ovih medija ustalili i postali šablon za čitavu crnogorsku opoziciju, gde lista motiva do te mere odgovara delovanju i antivladinih medija u Srbiji od 2013. godine, da je sličnost više nego impozantna, ako se, zasada, uslovno govoreći (Dru Saliven), izuzme deo o narkoticima: „1. Crnogorska vlast je apsolutna, kriminalna, otuđena od naroda; 2. Vlast počiva na krijumčarenju narkotika – organizovani kriminal uživa zaštitu vlasti; 3. Institucije (prije svih pravosuđe i policija) u potpunosti su pod kontrolom (izvršne) vlasti; Agencija za nacionalnu bezbjednost je svemoćna; postoje 'paralelne institucije'; 4. Na čelu institucija nalaze se kadrovi slijepo lojalni Milu Đukanoviću; 5. Opređeljenje za EU nije istinsko ni iskreno; 6. Malobrojni 'slobodni',

organizovati potpisivanje otvorenih pisama i peticija 'nezavisnih intelektualaca' sa Perovićeve fabričke trake. Ko odbije da potpiše peticiju, crno mu se piše: taj je za moćne 'nezavisne medije' prekrizhen, više ne postoji, nema ga, sve da dobije i Nagradu Evropske unije za književnost, kao Andrej Nikolaidis, na primjer. Za potpisnike, naravno, slijedi mrkva: već u narednom broju *Monitora* ili *Vijesti* dobiće priliku da napišu kolumnu, ili poziv da na *TV Vijesti* učestvuju u nekoj debati u svojstvu eksperta“ (Radončić, Š., *Anatomija jedne hajke*, OKF, Cetinje, 2013, str. 58–59).

79 Isto, str. 220–221. Isti kolumnista Brković 11. maja 2012. godine u *Monitoru*: „Cijela ta imbecilna priča ovdašnjih gebelsovskih propagandista je zapravo – smiješna. Mislite da iko u Crnoj Gori (gdje se dobro zna 'šef' svega i svačega) vjeruje da je ovdje šef mafije jedan profesor univerziteta? Zar neko zaista vjeruje da se u Crnoj Gori u sukob sa Đukanovićem ulazi da bi se – obogatilo. Zna se što se dobro plaća u našoj domovini – ljubav prema diktatoru, a ne kritikovanje. Iz kontakta sa ljudima vidim da čak ni aktivisti DPS-a ne vjeruju u sve te propagandne gluposti jednog novinarsko-pješničko-udbaškog kruga...“ (Isto, str. 266).

tj. 'nezavisni' mediji pod pritiskom su; 7. Narod je poput zombija umrtvljen, intelektualci su politički i društveno impotentni ili su potkupljeni; 8. Međunarodna zajednica iz neznanja, tj. nemanja 'pravih informacija', iz nesnalaženja, tj. lošeg 'sagledavanja situacije', iz pragmatizma ili trećih razloga ili svega toga zajedno podržava 'nedemokratu' Đukanovića i njegovu vlast.“⁸⁰

LARS FON TRIR U POKUŠAJU

U posljednjem nastavku svog feljtona od 27. aprila 2010. godine, pod nazivom „Zašto država čuti?“, urednik *Pobjede* će napisati: „Ako jedan privatni medij, direktno povezan sa jednom privatnom bankom, a preko nje i sa više segmenata vlasti, godinama širi glasine, utiče na berze, pokušava da djeluje na odbijanje stranih investicija i, konačno, poziva direktno na rušenje vlasti na ulici, uključujući i pozive na likvidacije najviših predstavnika vlasti – onda taj medij ugrožava fundament države.“ Preslikani teatar kulminira u Srbiji krajem leta i početkom jeseni 2015. godine, sa početkom radne i okončanjem sezone godišnjih odmora, kada određena grupa poznatih javnih ličnosti iz sveta estrade, umetnosti i sporta (Duško Vujošević, Kokan Mladenović, Marko Vidoković, Marko Šelić Marčelo, Branislav Trifunović i slični), tj. iz sfere koja ne pripada politici, počinje organizovano da se pojavljuje u određenim antivladinim medijima s intervjuima čija je osnovna namena da budu plasirani i intonirani upravo kao politički, i to sa izrazito negativnim, gotovo apokaliptičkim pogledima na društvo i aktuelnu vlast, koja, navodno, svemu tome doprinosi više nego bilo koja druga ranije. Sve to, nimalo slučajno, baš u periodu kada širom sveta, iz međunarodnih stručnih krugova (Međunarodni monetarni fond,⁸¹ Svetska banka i dr.) stižu definitivne potvrde pozitivnih efekata mera štednje i fiskalne konsolidacije koje je Vlada godinu dana ranije preduzela, kao i vest da je Srbija najzad izašla iz recesije.⁸² Ono što je takođe karakteristično za svaki od ovih intervjuja jeste neverovatna količina pristrasnosti i lične podrške onoga koji intervjuiše prema intervjuisanom, da postaje apsolutno

80 „U maniru mafijaških tabloida“, *Pobjeda*, 22. april 2010.

81 „Ako MMF kaže da će sutra biti sreda i mi znamo da će biti, da li treba mi da kažemo, pošto to nameće MMF, da sutra nije sreda?“, pita se pokojni premijer Zoran Đinđić (Veličković, D., *Đinđić, lice mladosti*, Laguna, Beograd, 2013, str. 186).

82 „Svetska banka: Srbija izašla iz recesije“, *Politika*, 28. septembar 2015.

jasno da je kombinacija ova dva lica uvek fingirana, a naslov obavezno politički, bez obzira na procenat zastupljenosti te teme u samom tekstu.

Sa istom situacijom pre više od trinaest godina suočavala se i tadašnja Vlada Srbije, koju je njen premijer Zoran Đinđić precizno opisao prilikom posete Valjevu 21. marta 2002, u sklopu turneje „Srbija na dobrom putu“, koju je, na premijerovu inicijativu, osmislio i organizovao Vladimir Popović,⁸³ a 2004. godine, u tridesetominutnom filmu *Ako sada Srbija stane...*, na ekrane preneo Aleksandar Mandić: „Nedostaje slika celine. Gde se to kreće naša zemlja? Šta se to događa sa nama? Nekako je kao jedno razbijeno ogledalo sve. Stalno su neke afere, stalno su neki događaji, stalno su neki incidenti, stalno neke pojedinačne činjenice, kao neko drveće koje skriva šumu. I ja mislim da to ne odgovara onoj suštinskoj realnosti. Vi imate jednu čudnu situaciju da najveći svetski eksperti tvrde da reforme koje mi sprovodimo, da su one među najuspješnijima od svih istočnoevropskih država, a domaći 'eksperti' kažu da to možda i nisu nikakve reforme, i da mi možda i ne živimo u ovoj zemlji i da možda ne živimo na ovoj planeti i da je u suštini sve to sporno i da to treba dokazati.“⁸⁴ Jedina razlika 2015. godine jeste u tome što je scena u međuvremenu toliko postala ogoljena i dekadentna da više nije nužno ni dovoditi „eksperte“, već se kao rasadnici „drveća od kojih se ne vidi šuma“ angažuju lica iz popularne kulture i računa na to da će animirati veći broj ljudi nego oni koji se makar forme radi predstavljaju kao domaći stručnjaci.

U tom smislu se 23. avgusta u listu *Blic* pojavljuje intervju s tadašnjim trenerom košarkaškog kluba Partizan Duškom Vujoševićem, pod mandatornim naslovom „Hajka na mene jer kritikujem vlast“, dok razgovor s njim vodi Ranko Pivljanin, lice koje je, kako je već navedeno, učestvovalo u kompromitovanju nekadašnjeg zamjenika direktora BIA Dragana Markovića Markonija u korist Rodoljuba Milovića, čiju je stranu, kao „nepriistrasni“ novinar *Blica*, držao aprila 2014. godine. Vujošević u tekstu plasira tezu da vlast

hoće da ga „smeni“ zbog toga što ju je u nekim od svojih ranijih istupa u javnosti optuživao da pravi razliku između državnih klubova Crvena zvezda i Partizan, da se oglašivači i sponzori (Telekom) zbog toga povlače iz Partizana i sl., uz obavezno apostrofiranje da je premijer zvezdaš i da je u svojoj mladosti bio „huligan“ (a ne navijač).

Zatim slede izjave iz klasičnog, već dobro utabanog korpusa fraza koje se koriste u napadu na Vučićevu vlast, a koje će ponavljati i ostali „kulturni eksperti“ koji preko noći bivaju proglašeni herojima i predvodnicima nekakvog novog bunta vanustavnim sredstvima: „Očigledno da je svaka kritika nešto protiv čega se vlast žestoko bori. Ona nema tu vrstu zrelosti i svesti da se to polako pretvara u jednu diktaturu, naročito što se tiče mehanizama koji se upotrebljavaju protiv ljudi sklonih kritici. Videli smo šta se dogodilo Olji Bečković, a to sleđuje i bilo kome drugom koji prstom upre na vlast. [...] Vidim jednu veliku kontrolu medija, njihovu upotrebu za samopromociju i predstavljanje raznih fatamorgana. Obični ljudi su se povukli u sebe, plaše se da javno istupe i vide perspektivu u servilnosti i neprotivljenju.“ Međutim, poredeći svoj sa slučajem Olje Bečković, ujedno koristeći za sopstvene potrebe laž da je ova smenjena iz političkih razloga, Vujošević ni u jednom trenutku ne kaže da mu po prirodi stvari za desetak dana ističe ugovor koji je potpisao s Partizanom, iz čega sledi da svojim nastupima u medijima i napadima na vlast zapravo čini nešto sasvim obrnuto – pokušava da stvori politički pritisak s porukom premijeru da mu, ukoliko ne izdejstvuje da i dalje bude trener tog košarkaškog kluba, sledi isto ono što mu je medijski bila napravila i Olja Bečković – nova afera.

Novoštancovanu ikonu borbe protiv „diktatorske“ vlasti odmah preuzima i na naslovnu stranu ne propušta da stavi ni nedeljnik *Vreme*, koji četiri dana nakon intervjua u *Blicu*, sudeći po kvalitetu razgovora koji s trenerom vodi samozvani književnik i zagriženi nacionalista, Vujoševićev lični prijatelj i, nimalo slučajno, deklarirani partizanovac Boža Koprivica, čija je količina izgovorenih reči približno jednaka onoj koju izgovara i intervjuisani – ovom novinarstvu nedostojnom prilogu daje simptomatičan naslov „Ima li ovde još partizana“. Ponižavanje premijera Vučića od strane Koprivice, dakle, čoveka koji u ovom slučaju izigrava novinara, uz nazivanje pokušaja linča u Potočarima „farsom“, ovde ide toliko daleko da je čak i sagovornik morao da se uzdržava od onoga što mu servira *Vreme*.⁸⁵

83 Mihajlović, D., *Povleneke magle i vidici. Tom 2, Zapisi i kazivanja o životu i politici posle 5. oktobra 2000*, NEA-Beograd, Beograd, 2005, str. 249.

84 Ili, na drugom mestu: „Deset godina uljuljkivali smo se da smo neuporedivi, da smo izuzetni, da za nas ne važe nikakva pravila i da je to što čitav svet misli da nismo dobri upravo dokaz da smo najbolji. Time smo stvorili iskrivljenu sliku o sebi. Sada smo se vratili u tu ligu i svet nas procenjuje da nismo tako loši. Ali sada mi govorimo: 'Ne, mi smo loši', za razliku od čitavog sveta koji misli da smo dobri“ (Đinđić, Z., *Jedna srpska vizija*, Ateneum, Beograd, 2004, str. 159).

85 Samo jedan od delova Koprivičinog nezaustavljivog užitka u govoru glasi ovako: „Slično je bilo i pred utakmicu sa Hrvatskom. Dolazili su takozvani premijer

S druge strane, samo dan nakon Vujoševićeve podvale u saradnji sa Simonovićevim tabloidom, predsednik kluba Predrag Danilović podnosi neopozivu ostavku uz konstataciju da nije uspeo da objasni neke stvari ljudima iz kluba i da nije stavio situacije pod kontrolu, ističući da se Partizan našao u teškoj finansijskoj situaciji. „Volim Duleta (Vujoševića), znamo se 29 godina, zbog njega sam došao u Partizan i bio mi je kao drugi otac. Ali... ne slažem se s njegovim nastupima u javnosti, on ne treba time da se bavi. Ja sam mu to dozvolio, ali on je prevršio meru. Klub ne sme da bude politički subjekat. Dozvolio sam mu to, ali nisam uspeo da ga iskontrolišem“, rekao je Danilović na pres konferenciji 24. avgusta 2015. godine.⁸⁶ Na konferenciji u Vladi, istog dana oglašava se i premijer Aleksandar Vučić rečima da niko iz njegove partije neće ući ni u upravu Košarkaškog kluba Partizan, niti bilo koju drugu upravu, i da su oba kluba dobila pomoć od države, demantujući na taj način ono što je Vujošević insinuirao. Najzad, 8. septembra 2015. godine, na vanrednoj sednici Skupštine KK Partizan za novog trenera izabran je Petar Božić, dok je Vujošević, uz odbijenu ponudu da bude njegov savetnik, priznao da mu je istekao ugovor i da je „potpuno legitimno pravo nove uprave da sagleda svoje interese, koji su složeni, i da se u skladu sa tim odredi“.⁸⁷

Upravo na pomenutoj konferenciji za štampu u Vladi Srbije 24. avgusta Vučić prvi put, a ne, kako

i takozvani predsednik. Dobro da nije došao patrijarh da ih posavetuje kako će da igraju. Meni se čini da odve vlada duh Šešelja, njegove brutalnosti, mala hrabrost u masi, izmišljanje, opanjkavanje, kukavičluk [...] Vidiš ovu fotografiju iz Potočara, i vidiš lice telohranitelja koji stoji direktno pored Vučića, vidiš jedno kame-no lice, kao da je na nekoj promenadi, nema straha na tom licu, a mlad je čovek. A kao kontrast, Vučić se potalaušio, u licu nema kapi krvi, a zubi kao da su krenuli da ispadnu iz vilice. Nekoliko dana kasnije on je taj svoj hod opisao kao marš ponosa i demonstraciju hrabrosti. Najbolji komentar je onaj kišobran iznad njega i neka akten-tašna. Scenografija je važan komentar u toj farsu. [...] Ne govorim da ti ljudi kojima je došao u goste nisu bili primitivni. Ali da dođe da se pokloni žrtvama u Srebrenici čovek koji je pre godinu dana lepio preko imena Zorana Đinđića ime Ratka Mladića za kojeg se zna da je ratni zločinac... – Nije bilo pre godinu dana. – Dobro, pre tri, četiri godine, nije to bilo tako daleko. Kakvo pravo on onda ima?“

86 „Danilović napustio Partizan uz reči: Volim Duleta, ali nisam uspeo da ga iskontrolišem“, *Blic*, 24. avgust 2015.

87 „Duško Vujošević o smeni: Mogli su bar da mi odluku saopšte u lice“, *Blic*, 8. septembar 2015.

se plasira u javnosti, tek početkom septembra i na pitanje novinarkе *TV Pink*, samoinicijativno progovara o Kokanu Mladenoviću da bi ga uporedio s Vujoševićem, jer je u pitanju isti mehanizam manipulacije i skretanja pažnje na sebe, svaki put kada se nešto ne kreće po volji onoga koji je izaziva: „Video sam i neki pozorišni reditelj koga nikad nisam upoznao kaže to, nisu ga ni pitali zašto je pozeleo krvoproliće na beogradskim ulicama, što mu nikada neću dozvoliti, kao što nikad neću da dozvolim blokadu auto-puta. To vam je ta priča o tome ko je za šta kriv.“⁸⁸ Ovaj navod se odnosi na dve činjenice: prvo, Mladenović 5. avgusta 2015. godine, u sličnom maniru kao i trener KK Partizan, lansira u javnosti priču kako je mjuzikl *Koštana*, koji je trebalo da režira u Pozorištu na Terazijama, otkazan usled „velikog pritiska nekih članova Upravnog odbora i nekih političkih struktura“,⁸⁹ da bi zatim to proglasio „cenzurom i političkim progonom“, a sebe častio onom simboličkom identifikacijom koja mu najviše imponuje, koristeći pritom i to što je ulogu Koštane trebalo da igra pevač sarajevske grupe „Halka“ Božo Vrećo, koji je transrodna osoba (slično kao što je novinarka *Vremena* Jovana Gligorijević u aferi „Duga“ za svoje potrebe eksploatisala transrodnu Helenu Vuković).

Istom licu Mladenović će samo godinu dana kasnije, početkom avgusta 2016, pretiti prijavom zbog nanete štete, jer je uoči održavanja predstave napustilo projekat „zbog stresne situacije koja je uticala na njegovo zdravlje“.⁹⁰ Direktor pozorišta Aleksandar Đaja objasnio je da Mladenović ni posle godinu dana od započetih usmenih dogovora nije dostavio adaptaciju i tekstove songova, kao i da je rok već dva puta pre toga bio pomeran, pa mjuzikl mora biti odložen za sledeću sezonu, jer takvo ulaganje „ometa i

88 „Vučić: Srpska napredna stranka neće u KK Partizan“, *Blic*, 24. avgust 2015.

89 „Cenzura i progom umesto uspešnog mjuzikla“, *Dnevnik*, 6. avgust 2015.

90 „Izašao sam iz projekta, jer me je iscrpeo, ugrozio moje zdravlje. Imam epilepsiju i u takvoj situaciji, ukoliko dođe do suda, imaće borbu sa bolesnim čovekom. Sramota! Jako sam loše i sad jedino što želim jeste da se osećam bolje i snažno za sve što sledi. [...] Ja sam po ugovoru pristao na iznos kojim je legitiman izlazak u slučaju bilo kakvog problema, a posebno zdravstvenog. No, izgleda da ljudski život ništa ne vredi, i to nije dovoljno. Šta bi bilo da sam umro? Tek tada je u redu“, odgovorio je *Tanjugu* Vrećo („Božo Vrećo: Imaće na sudu bolesnog čoveka“, *B92*, 2. avgust 2016. [http://www.b92.net/kultura/vesti.php?nav_category=321&yyyy=2016&mm=08&dd=02&nav_id=1161526; pristupljeno 9. septembra 2016]).

sklapanje autorskih ugovora i utvrđivanje međusobnih profesionalnih obaveza“.⁹¹ Drugo, tačno mesec dana pre toga, 5. jula, isti reditelj daje opširan intervju za portal *Mojnovisad.com*, koji se završava na sledeći način: „Ja, kako god to bilo ružno da se kaže, patim što je taj 5. oktobar bio mirna revolucija. Mislim da je toliko zlo moralo da bude ugušeno u krvi. I mislim da nam se krv približava, u svakom smislu. – Mislite li da će nam se ta krv desiti? – Ne mislim, nadam se da hoće.“⁹² Na taj način je direktnim kršenjem člana 309 stav 1 Krivičnog zakonika o pozivanju na nasilnu promenu ustavnog uređenja rođen još jedan u nizu medijskih superheroja, nekonvencionalnih, vanustavnih preferenci.⁹³

NISAM MISLIO NA TO

U zdušnu podršku medija kakav je *N1*, ovaj čovek dobija priliku da sam sebe ubedi da spada u „nepoželjne ljude“ za aktuelnu vlast, a to je zato, smatra on, što govori ono što misli, a ne misli ništa lepo o njoj, pa je zato spreman samog sebe unapred i pre bilo kakve reakcije zvaničnika 12. avgusta da proglasi nekakvim neprijateljem vlasti, stavi sebe u centar pažnje, a zatim se zavalj i uživa u provokaciji i samoreklamerstvu. Intervju koji je dao za *Mojnovisad.com* urađen je po istom principu po kojem su lansirani i intervjui ostalih kulturnih i „eksperata“ za duhovno stanje nacije – samo da bi se poslala politička poruka. Urednik ovog medija Vladimir Bulatović iz čitavog intervjua odabira upravo ono što čini svega oko jedan posto njegovog sadržaja, dakle, deo koji otvoreno poziva na nasilje, i formira ubitačan naslov „Ovoliko zlo mora biti ugušeno u krvi, '90-te su došle na naplatu“, što ukazuje da ga uopšte ne zanimaju pravne posledice ovakve odluke, kao i da shvata namere izazivanja nasilne smene vlasti samobuntovnog reditelja jer ih ili i sam podržava, ili samo želi da pridobije što veću pažnju

91 „Kokan Mladenović: Problem je transrodna Koštana“, *Danas*, 5. avgust 2015.

92 „Ovoliko zlo mora biti ugušeno u krvi, '90-te su došle na naplatu“, *Mojnovisad.com*, 5. jul 2015. (<http://www.Mojnovisad.com/vesti/kokan-mladenovic-ovoliko-zlo-mora-bitu-uguseno-u-krvi-90-te-su-dosle-na-naplatau-id2688.html>); pristupljeno 4. oktobra 2015).

93 Stav 1 člana 309 Krivičnog zakonika glasi: „Ko u nameri ugrožavanja ustavnog uređenja ili bezbednosti Srbije poziva ili podstiče da se silom promeni njeno ustavno uređenje, svrgnu najviši državni organi ili predstavnici tih organa, kazniće se zatvorom od šest meseci do pet godina.“

– u svakom slučaju se oglašujući o član 309 Krivičnog zakonika.⁹⁴

Podstaknuta komentarem koji je premijer u vezi s Mladenovićem dao na konferenciji 24. avgusta, novinarka *TV Pink* na jednoj od narednih konferencija postavlja pitanje u vezi s intervjuom, koji tek od tog trenutka dolazi u žižu javnosti, na šta Vučić odgovara: „Taj čovek koji priziva krvoproliće govori o sebi. Šta god da kažem bilo bi malo. Sramota je da radnici iz kulture takve reči koriste. Sramota je blaga reč kojom bih to opisao.“ Ovaj će momenat takođe biti revolviran tek nakon što se u medijima bude pojavila informacija da je predsednik Nezavisnog sindikata kulture Zoran Đuričić u svojstvu građanina podneo krivičnu prijavu protiv Mladenovića zbog tog intervjua, ispostaviće se, po neodgovarajućem članu 317, za izazivanje nacionalne, rasne i verske netrpeljivosti, premda je najpre najavljivano da je u pitanju rušenje ustavnog poretka, te će se koristiti kao insinucija da pitanje novinarku *TV Pink* nije bilo slučajno i da iza toga ponovo stoji sam premijer.

Vest o krivičnoj prijavi od 10. septembra služi kao novi podsticaj za kampanju u kojoj Mladenović ima upravo onu ulogu koju je i želeo, a vode je mediji koji su bili zaduženi za lica iz popularne kulture – *Blic* i *N1* – a među njima prominentno novinarku Tatjana Nježić i Jelena Sotirović. Ipak, već sutradan u prilogu *Blica* pod nazivom „Policajci bili kod Kokana“ i sugestivnim nadnaslovom „Pritisak na istaknutog pozorišnog reditelja“, hrabri heroj, ili ono što je od njega ostalo, ispravlja se brže-bolje i ublažava navode iz intervjua, istovremeno podvlačeći da ne odstupa ni od jedne reči: „Kada sam govorio o krvi – bojim se da je to jedina istina i naša moguća strašna budućnost. Kada o tome govorim, ne mislim ni na kakve građanske ratove, atentate i krvoprolića, već upozoravam da je Srbija tempirana socijalna bomba. Ma šta zvanične statistike govore, narod je gladan i očajan, a uz to je akumulirao ogroman bes usled svoje nemoćne pozicije i osećanja da je višestruko prevaren.“

94 Apsolutno identičan postupak na ovom mediju ponovljen je 6. septembra 2015. godine, prilikom još jednog u seriji apokaliptično predefinisanih intervjua, ovoga puta s Oljom Bečković, s kojom je takođe razgovarao Duško Domanović, osoba za koju se, zbog količine tendencioznih pitanja i neskrivenog slaganja sa sagovornicom, ne bi ni moglo reći da je novinar. Neverovatan naslov, koji više odgovara štivu *Treće oko*, isto je tako izvađen iz poslednjih rečenica čitavog intervjua i glasi „Olja Bečković: Posisali su nam krv, Srbijom bauljaju horde depresivnih zombija!“

Na dan kada se saznalo za prijavu, *Blic* reaguje naslovom „BIZARNO Sindikalac tuži reditelja Kokana Mladenovića zbog rušenja ustavnog poretka?!“, a četiri dana pre toga lansira novi „kulturološki“ intervju, ovoga puta sa Markom Šelićem Marčelom, povodom koncerta koji u Kombank areni treba da održi 10. oktobra, dakle, više od mesec dana unapred, u dogovoru da ova estradna ličnost obavezno izdifičira vlast, kao što to i inače čini zajedno sa svojim saborcima, koje navodi: „Stvar, dakle, stoji ovako: ljudi poput Zoke Kesića, Kokana Mladenovića, Draže Petrovića ili mene predstavljaju ideološku opoziciju, ne političku.“ I naslov ovog intervjua prema ustaljenoj šemi mora biti udaran i memorijabilan: „MARČELO: Na delu je apsolutna OSVETA MEDIOKRITETA“, baš kao i onaj koji sledi 13. septembra, s poznatim glumcem Branislavom Trifunovićem – „Na vlast je došlo mnogo hohštaplera“, koji takođe priređuje Tjanku Nježić. Baš kao i u slučaju Vujoševića, u svakom od ovih apokaliptičnih intervjua, čiji su sagovornici statusa koji nije ni blizu „gladnom i očajnom narodu“, novinari se otvoreno stavljaju na stranu svojih sagovornika i bez blama se deklariraju kao njihovi „politički istomišljenici“, iako nijedno od tih lica nema veze s politikom i nastupa u službi običnih politikanata. Trifunović, inače blizak prijatelj i Mladenovićev kum, biće prvi koji će pokušati da ga brani tako što će u pitanju novinarku *TV Pink* s konferencije u Vladi videti zaveru protiv reditelja.⁹⁵

95 Branislav Trifunović i Kokan Mladenović, predstavljajući se kao intelektualci, u vreme izborne kampanje, 15. aprila 2016. godine otvoreno su se politički profilisali i stali uz najekstremniju antivučičevsku partiju – Demokratsku stranku – potpisujući možda jedan od najkomičnijih apokaliptičnih proglašenja ikada napisanih u istoriji srpskog parlamentarizma, što je bio poslednji očajnički pokušaj kaste koja sebe smatra boljom od drugih da mobilise glasače na izborima. Njegov karakteristični deo glasi: „Dramatična kriza s kojom se suočavaju građani i celokupno društvo čini nemogućim da bilo ko ostane po strani. Srbija je danas zemlja cenzure i autocenzure, siromaštva i nezadovoljstva, apatije i beznađa, institucija koje propadaju i nesigurnosti koja raste. Pozivamo vas da se suočimo i suprotstavimo obmanama i lažima: lažnim investicijama, lažnim diplomama, lažnim stručnjacima, lažnim reformama. Da se suprotstavimo bahatosti, nepristojnosti, zastrašivanju, cenzuri, neznanju. U Srbiji su danas marginalizovani kultura i prosveta, socijalna prava, zdravstvo. Umesto političkih sloboda, koje se sistematično potiskuju, pred našim očima se stvara novi lični i politički kult. Umesto javnih rasprava i društvenih razgovora, Srbijom se širi strah u kome zgašnja svaka nada...“

O koliko je nepromišljenom i naglom karakteru reč kada je u pitanju Kokan Mladenović, svedoči i njegov nastup od 14. septembra u emisiji *Pressing* na *TV N1*, kada u 23. minutu emisije na pitanje o rijaliti programima odgovara da bi u njih ubacio serijskog ubicu Andersa Brejvika, norveškog neonacistu koji je iz ideološko-političkih uverenja 22. jula 2011. na ostrvu Utoja, nedaleko od Osla, ubio 77 i ranio više od 240 civila, a koji je 24. avgusta 2012. godine osuđen na 21 godinu robije za krivično delo terorizma, u sklopu kojeg je optužen za destabilizaciju ili uništavanje osnovnih funkcija društva i širenje straha među stanovništvom – sa jasnom asocijacijom da bi učesnike rijaliti programa trebalo da zadesi ista sudbina kao i Brejvikove žrtve. Samo pitanje o rijaliti programima, kao već opšte mesto „kulturnih eksperata“, u vezi je s još jednom klasičnom pretpolitičkom paranojom – da ni takvi programi nisu nimalo slučajni, da su zapravo instrument vlasti za zaglupljivanje građana i paravan koji treba da odvuču pažnju od njene neuspešne politike, zbog čega je na internetu čak pokrenuta i peticija za ukidanje ove vrste programa, iako se unapred zna da njeni dometi ne mogu ići dalje od medijske aktualizacije optužbi.

Ovu interpretaciju konkretizovao je u svojoj redovnoj nedeljnoj karikaturi u *Politici* Dušan Petričić, pored Predraga Koraksića jedan od dvojice ostrašćenih i opsesivno antivučičevskih karikaturista, kojima od 2013. godine crteži služe ne da bi oslikavali realna zbivanja u društvu, već pre svega da bi se njima, slično kao i u emisiji *24 sata sa Zoranom Kesićem*, poslale providno sugestivne političke upute po kojima bi ta ista zbivanja tek trebalo da se interpretiraju (inverzna funkcija) i time vršilo udaljavanje od fakata. Tako 6. septembra Petričić prikazuje građanina-glasača, tj. Marčelovog „mediokriteta“, kako mu se u mozak simbolično ulivaju sadržaji tri rijaliti programa, da bi u tom stanju bio spreman da hitro izađe na izbore i glasa za Srpsku naprednu stranku Aleksandra Vučića, time preko karikature ujedno vršeći i kulturološko-statusnu segregaciju (manir na račun kojeg je Teofil Pančić izgradio čitavu literarnu karijeru, kao i ostali propagatori kultur-fašizma, poput Dejana Ilića i Saše Ilića sa *Peščanika*, Tamare Skrozze i

Ovo pismo, između ostalih, potpisali su i na taj način bez ikakvih skrupula otkrili da je poreklo njihovih političkih frustracija pre svega interesno stranački obojeno: Borka Pavićević, Branislav Lečić, Branka Prpa, Vesna Pešić, Gordana Suša, Dragan Velikić, Đorđe Balašević, Žarko Trebješanin, Zoran Ivošević, Svetislav Basara, Slaviša Lekić, Ružica Đinđić i mnogi drugi.

Jovane Gligorijević iz *Vremena* i drugih), u smislu *'samo sloj ljudi koji dozvoljavaju sebi da im se ispiraju mozgovi rijalitijima mogu da glasaju za SNS'*. Upravo zbog toga je i desetominutna emisija *Dan sa premijerom*, emitovana 15. i 16. avgusta, u kojoj novinar *TV Prva* Petar Gajić prikazuje kako izgleda jedan konkretan radni dan premijera Vučića, umesto reportažom, u tom delu javnosti ekspresno morala biti nazvana naručenim „rijalitijem“ (po čemu bi onda npr. i emisija *TV lica... kao sav normalan svet* takođe bila rijaliti), a medij na čiju inicijativu je snimljen i emitovan taj kratak prilog, okarakterisan kao – udvorički.

DVE ČAĐAVE DVOCEVKE ILI PAR ZARĐALIH KAŠIKA

Analiza delovanja dvojice karikaturista u periodu od 27. jula 2012, otkad je formirana Vlada na čijem je čelu premijer Ivica Dačić, do kraja septembra 2015. godine, s međupresekom 27. aprila 2014. godine, kada je premijer postao Aleksandar Vučić (ukupno 38 meseci ili 166 nedelja: 21 mesec ili 91 nedelja pod Dačićevom i 17 meseci ili 75 nedelja pod Vučićevom vladom), dala je indikativne rezultate. Crteži su po sadržaju segmentirani u tri kategorije: prva, oni na kojima se eksplicitno pojavljuje Vučić; zatim, druga, na kojima se pojavljuju Tomislav Nikolić, Srpska napredna stranka, ili neka aluzija na nju; i treća, na kojima se pojavljuje Ivica Dačić u svojstvu premijera.

Dušan Petričić, čija je učestalost crteža nedeljna, za ovo vreme imao je ukupno 168 karikatura (93 u prvom i 75 u drugom periodu): od tih 168 karikatura, ukupno je na 68 (40,47%) prikazan konkretno Vučić, i to na 30 od 93 dok je Dačić bio premijer, ili 32,25%, i kao premijer na 38 od 75, ili 50,66%. U drugoj kategoriji, koja podrazumeva komplement SNS u širem smislu, ali bez Vučića, ukupan broj karikatura od 168 iznosi 25 (14,88%), od kojih devet od 93 za vreme Dačićeve vlade (9,67%) i 16 od 75 za vreme Vučićeve vlade (21,33%). Kada se saberu prve dve kategorije, broj karikatura koje Petričić crta, a da imaju veze sa SNS-om, Nikolićem ili Vučićem, iznosi 93 od 168 (55,35%), i to u prvom periodu 39 od 93, ili 41,93%, a u drugom, tj. od formiranja Vlade na čijem je čelu Vučić, 54 od 75, ili 72%. U trećoj kategoriji, Ivica Dačić kao premijer, tj. do 27. aprila 2014. godine, nacrtan je 23 od 93 puta, ili 24,73%, što je za 17,2% manje od ukupnog broja referenci na SNS, a 7,52% od crteža na kojima je prikazan Vučić kao prvi potpredsednik Vlade u tom periodu. Kada se uporede cifre za vremena

kada su dvojica političara obavljala istu funkciju, odnos zastupljenosti „u korist“ Vučića još je izraženiji i već je dva puta veći (50,66% naprema 24,73%), iako je period u kojem je Dačić bio premijer trajao 93 nedelje, a period premijera Vučića do trenutka kada je radeno istraživanje 75 nedelja.

Kada je reč o Predragu Koraksiću Koraksu, koji crta na dnevnoj bazi, s tim što subota i nedelja imaju zajedničku vikend-karikaturu (šest crteža u nedelji), situacija je još radikalnija. Od ukupno 971 karikature (536 u prvom i 435 u drugom periodu), Vučić je nacrtan 524 puta (53,96%), i to u vreme premijera Dačića 259 od 536 puta (48,32%), a kada je došao na čelo Vlade 265 od 435 puta, ili 60,91%. U drugoj kategoriji, ukupan broj crteža sa SNS konotacijom izuzev prikazanog Vučića iznosi 159 od 971, ili 16,37%, od kojih u vreme premijera Dačića 81 od 536, ili 15,11%, i 78 od 435, ili 17,93%, za vreme premijera Vučića. Kada se saberu prve dve kategorije, broj karikatura koje Koraksić crta, a da imaju veze sa SNS-om, Nikolićem ili Vučićem, iznosi 683 od 971 (70,33%), i to u prvom periodu 340 od 536, ili 63,43%, a u drugom, tj. od formiranja Vlade s Vučićem kao premijerom, 343 od 435, ili 78,85%. Broj karikatura koje prikazuju Ivicu Dačića u svojstvu premijera iznosi 184 od 536, ili 34,32%, što je za 29,11% manje od ukupnog broja referenci na SNS, a 14% od crteža na kojima je prikazan Vučić kao prvi potpredsednik Vlade u tom periodu.

Odnos zastupljenosti dvojice premijera kod Koraksa je 60,91% naprema 34,32%, što je 1,77 puta više, „u korist“ Vučića za period od 435 u odnosu na količinu od 536 crteža. Zanimljivo je da Koraksić u odnosu na Petričića crta Vučića kao premijera 10,25% više (razlika 60,91% i 50,66%), a slično i Dačića 9,59% – (razlika 34,32% i 24,73%), što govori o izraženijem fiksiranju pomenutih funkcionera ovog karikaturiste. Kod obojice crtača svake godine sve više raste broj karikatura na kojima je prikazan Vučić: od 27. jula 2012. pa do kraja te godine: kod Petričića Vučić se javlja četiri (17,39%) a Dačić tri (13,04%) puta od ukupno 23, dok kod Koraksića 46 (33,58%) a Dačić 49 (35,77%) puta od ukupno 137 crteža; u 2013. godini: kod Petričića i Vučić i Dačić se javljaju po 16 (30,19%) puta od ukupno 53, dok kod Koraksića Vučić ima 150 (50%) a Dačić 113 (37,67%) od ukupno 300 crteža; za 2014. godinu: Petričić stavlja Vučića 28 od 52 puta (53,85%), a Koraksić 200 (65,15%) od 307 puta; i najzad, u 2015. godini, zaključno sa septembrom: Vučić se kod Petričića javlja 20 (50%) od 40 puta, a kod Koraksića 128 od 227 puta, tj. 56,39%.

Među pregledanim crtežima ni kod jednog od autora ne postoji karikatura koja pozitivno prikazuje Aleksandra Vučića: kod Koraksića postoje dve neutralne (29. april 2013, Vučić indiferen-

tan prema uticaju Vojislava Koštunice, Dobrice Ćosića, Matije Bečkovića, Amfilohija Radovića i sličnih; 15. mart 2014, dan pred izbore, svi oslušuju izbornu kutiju), dok kod Petričića bezmalo nijedna; sve ostale su od starta inherentno negativne. Štaviše, kod obojice je primećena nezapamćena dominacija karikatura koje služe da podupiru, a vrlo često i da kreiraju afere protiv Vlade Srbije, čime je izvorna uloga karikature dovedena u pitanje, jer time postaje najobičnije sredstvo u službi političke manipulacije. Potpuno je očigledno i da karikaturisti svojju inspiraciju pronalaze upravo na onim (antivladinim) medijima koji predstavljaju njihovu ličnu preferencu, a ne nužno istinito i objektivno izveštavanje, te da jedva čekaju da „jašu“ na svakoj aferi koja se otvori, što sugeriše da je reč o dvosmernoj vezi – kako novinara i urednika koji formiraju i plasiraju sadržaj koji mora ići protiv Vlade, tako i karikaturista koji, gladni takvog sadržaja u ponižavanju vlasti, postaju za novinari od sopstvenog nekontrolisanog sadizma.

U takvoj radnji koja sve više liči na prisilnu, neretko se dešava da crteži deluju sasvim neuko, nelogično, ekstremno, isforsirano i bez prizvuka duhovitosti, pa tako Koraksova karikatura od 20. jula 2015. godine pokazuje Vučića kako razbija B92 dok mu Miloševićuje duh tapše, kojom se šalje poruka kakvu se čak ni novinari pre nje nisu usudili da pošalju – da premijer, apsurdno, gasi *Radio B92* i da su komercijalni sadržaji te medijske kuće na neki tajanstveni način njegova zasluga. Slično je i sa crtežom od 17. marta 2014. godine, gde su nacrtani Vučić i ministri s fotoreporterom kako na crvenom tepihu čekaju helikopter koji je pao, što predstavlja jednu od neukusnijih laži koju je Koraksić brže-bolje kupio da bi je oni od kojih je to učinio zatim još lakše preprodavali. S druge strane, Petričić se „proslavio“ već pomenutom karikaturom od 5. oktobra 2014. godine, na kojoj u predelu usta Olje Bečković stoji crna traka s profilom premijera na kraju, preko koje je glavna urednica Ljiljana Smajlović nekadašnjoj voditeljki omogućila kampanju u tom listu. Posebnu podlost ovaj umetnik-atentator izveo je 19. januara 2014. godine, kada je povodom slučaja Ćuruvija nacrtao kako Vučić novinari ma podmeće pozorišnu lutku, tj. „lažnog ubicu“ u ramu za slike. Da li se, dakle, ovo može ikako drugačije razumeti osim kao neodložna potreba da se javnost unapred ubedi da treba biti protiv svega što Vučić radi, i to samo da bi se zamaskirao izliv kipteće ozlojeđenosti i zavisti koje karikaturista deli sa sebi bliskim miljeom?⁹⁶

Nimalo slučajno, neposredno pre parlamentarnih izbora 24. aprila 2016. godine, Predrag Koraksić objaviće novu knjigu svojih karikatura od perioda smene vlasti Borisa Tadića, pod naizgled profanim nazivom *Fenomenologija zardale kašike*.⁹⁷ Knjiga odmah ulazi u sastavni deo predizborne propagande Demokratske stranke, dok se njena ulična promocija obavlja uz stranački štand, a na njoj se pojavljuju javne ličnosti poput Vesne Pešić, njene dvojnice Branke Prpe, TV psihologa Žarka Trebješanina, Branislava Lečića i drugih potpisnika apokaliptičnog pisma o sveopštoj cenzuri i povratku u devedesete – dakle, identičnom tipu ideološke dekadencije (perceptivnog zaptora) čija je maskota i Koraksić.⁹⁸ U predgovoru za njegovu knjigu, jedan od najvećih živih srpskih antropologa Ivan Čolović, direktor i vlasnik izdavačke kuće XX vek, suprug Dubravke Stojanović, jedne od članica Upravnog odbora udruženja građana „Peščanik“, Koraksićev istomišljenik u tome da „srpske devedesete nisu za nama, da su nas sustigle i zaskočile taman kad smo se ponadali da smo iz njih izašli“, ispisuje sledeće, posve neverovatne rečenice, dostojne samo čoveka koji je potpuno raskrstio s mozgom ili ga je pak intelektualiziranjem samoatrofirao: „Primitio sam – i to pozdravljam – da Corax u novije vreme još neke

prugu i nekadašnjem premijeru Zoranu Đinđiću na Studentskom trgu, koja je potekla od gradske vlasti Beograda, a koju je prvi put u javnost obelodanio aktuelni premijer Aleksandar Vučić, i da taj spomenik treba da predstavlja utemeljenje kontinuiteta demokratske Srbije, te da treba da okuplja, a ne da razdvaja njene građane – Dušan Petričić 19. juna 2016. godine u *Politici* crta karikaturu na kojoj Vučić platnom otkriva spomenik Đinđiću, dok Ružica istovremeno, isto takvim platnom, otkriva samog Vučića. Slika na taj način predstavlja grafičku oznaku (označeno) izraza „dizati nekom spomenik za života“, tj. neukusno veličati, u ovom slučaju, političara ili „graditi za njega carski put“ (što su reči koje je književna kritičarka Mirjana Miočinić, 6. avgusta 2013. godine uputila glavnom i odgovornom uredniku *E-novina* Petru Lukoviću zbog odbijanja da kritikuje vlast kada to nije osnovano); naziv karikature glasi: „Ružice, Ružo, Ruška?!?“, a odobrava je Ljiljana Smajlović.

97 Reč fenomenologija u ovom nazivu, koji treba da aludira na poreklo političke karijere Nikolića i Vučića, upotrebljena je u značenju koje u jeziku uopšte nema, već ga okupira reč genealogija.

98 „Koraks promovisao knjigu ‘Fenomenologija zardale kašike’“, *N1*, 21. april 2016. (<http://rs.n1info.com/a153859/Vesti/Vesti/Koraks-promovisao-knjigu-Fenomenologija-zardale-kasike.html>; pristupljeno 20. avgusta 2016).

96 Zbog izjave Ružice Đinđić da podržava inicijativu za podizanje spomenika 2018. godine svom pokojnom su-

naprednjačke prvake i prvakinja crta s ovim simbolom i biće mi drago, i to ću pozdraviti, ako tako nastavi, ako i one političare koji su nekada bili ljuti protivnici Miloševića i Šešelj, a danas su ministri i savetnici njegovih nekadašnjih učenika, počne da crta sa zardalom kašikom, na reveru, ili na ogrlici, kao minduše... Tek da se zna, da se ne zaboravi, da su ovi novi saveznici Vučića i Nikolića ušli u ekipu čija je istorija počela u ovom znaku.⁹⁹

Znak o kojem Čolović s indignacijom govori – „zardala kašika“ – ovde bez pardona funkcioniše na bazi označiteljske logike, kao neka vrsta negativnog prefiksa, etikete, koja ima tendenciju da preživi i na taj način prolongira svoju jezičku (upotrebnu) smrt tako što će se „prenositi s kolena na koleno“, kao označeno koje će da se zakači za svaki označitelj koji se može dovesti u vezu ili na bilo koji način danas podržava predsednika države i njenog premijera, Tomislava Nikolića i Aleksandra Vučića – bez obzira na prvobitno konkretno značenje „zardale kašike“ kao sredstva kojim je četnički vojvoda Vojislav Šešelj i nekadašnji stranački šef dvojice današnjih čelnika države svojevremeno pretio da će klati Hrvate. Reč je tako o striktnom Koraksićevom potezu (za koji Čolović daje svoj puni blagoslov) da taj znak pripiše i Zorani Mihajlović, ministarki saobraćaja, rudarstva i infrastrukture u Vladi Srbije, nekadašnjoj članici G17 plus i savetnici za energetiku i zaštitu životne sredine potpredsednika Vlade Miroljuba Labusa od 2004. do 2006. i od aprila 2010. godine članici SNS-a – dakle, osobi koja nikakve veze nema, niti je ikada imala sa Šešeljem ili SRS-om, tj. izvornim označiteljem tog znaka.

U toj izvitoperenoj translaciji znaka, Šešelj, kojeg se isti isprva ticao, postaje manje adekvatan označitelj od Vučića, dok će „kašika“ tako neometano prelaziti sa označitelja na označitelj sa ambicijom da ga doživotno obeleži (Mihajlovićeva je trajno obeležena zbog saradnje s Vučićem, dok će neko drugi sutra isto tako trajno moći da bude obeležen zbog saradnje s njom koja je saradivala s Vučićem, itd.). „Zardala kašika“, stoga, u ovom ophođenju značenja sasvim gubi svoj prvobitni smisao oličen u genealoškoj crti i počinje da perpetuirira pre svega kao znak lične kazne, tj. sadizma njenog autora, koji čeka svakog sledećeg da mu bude pridodat kao breme. Podrška ovakvoj vrsti koncepta upotrebe, međutim, ne može imati ništa s inteligencijom kakva istog časa ne bi bila pre-

kvalifikovana u domen najnezajajživijih ljudskih poriva. Koraksić će, bez obzira na to što to nikakvih dodirnih tačaka nema s njegovom delatnošću, 9. decembra 2015. godine dobiti Nagradu „Verica Barać“, koju na međunarodni dan borbe protiv korupcije dodeljuje Savet za borbu protiv korupcije – po istom principu po kojem je Zoran Kesić tačno pet meseci ranije mogao da primi „nagradu za istraživačko novinarstvo“.

TVITERAŠICA PEŠIĆ GAZI KROMPIROVU ZLATICU

Drugi kanal kroz koji se vrši kulturološko-intelektualistička segregacija (kao vid kultur-fašizma), s identičnim ciljem da se u tom odvajanju kao kukolj označi Srpska napredna stranka, njeni članovi, simpatizeri, glasači, pa čak i oni koji to uopšte nisu, ali s vremena na vreme pohvale određene postupke Vučićeve vlade, jeste onaj kojim se svi nabrojani vulgarno jednim imenom etiketiraju kao „botovi“. Njegovo zasnivanje ponovo se oslanja na upotrebu mehanizma naprasno opštepoznate stvari (koji je uvek, kao i u slučaju BIRN-a, samo znak neverovatnog licemerja), kao komparativnog sredstva svaki put kada je, da bi čitav scenario bio manje providan, potrebno reći da je to činio i režim Demokratske stranke, ali uvek i po pravilu – ne tako i u toj meri kao što to čine „ovi“, iako nikakve teme o botovima za vreme vladavine bivšeg režima nikada, ni u jednom mediju, nije ni bilo.

Ova saga aktualizuje se početkom 2014. godine, sa slučajem „Feketić“, zaslugom i samih pripadnika SNS-a, kada se, između ostalog, odjednom pojavljuje prezentacija koja sadrži uputstva za rad „internet tima“ te stranke za period izborne kampanje 2012. godine, koja se tiče ostavljanja komentara na sajtovima raznih medija. U prvom trenutku, ova „armija“ ljudi, kako će to u tekstu „Mečava u Feketiću“ od 4. februara 2014. godine nazvati tadašnja novinarka *Peščanika* Milica Jovanović, optužuje se i za sofisticirane napade „obaranja sajtova“, poznatog lajtmotiva u kampanji o „cenzuri u Srbiji“ i istovremeno za puko, repetitivno i serijalno ostavljanje providnih komentara u kojima se bez zadržke hvali aktuelna vlast. S vremenom, kako je tema „obaranja sajtova“ ispućana i potrošena, prvi deo disjunktivnog značenja otpada, dok se u jeziku zadržava druga, pogrdnija i segregatorna konotacija – bot, mašina, čovek bez mozga, koji ne razmišlja i koji za bolje i nije. Budući da je sva dijahronija označitelja bot evoluirala iz epizode povezane s aktivistima Srpske napredne stranke, naznaka koja

⁹⁹ „Nezardala rđa“, *Peščanik*, 14. april 2016. (<http://peščanik.net/nezardala-rda/>; pristupljeno 20. avgusta 2016).

je služila za prividnu korektnost da „toga ima i u drugim strankama“ nestaje brzinom svetlosti, pa se tako u sinhroniji strukturirše da se pod rečju „bot“ uvek misli na „SNS-bota“, tog šupljoglavog idiota koji po ceo dan ostavlja isprazne komentare po medijima i, uzgred budi rečeno, voli da gleda rijalitiije.

Najveću ulogu u razvijanju „sage o botovima“ imao je, opet nimalo slučajno, list *Blic*, tabloidna hrana čitalaca i autora *Peščanika*, medij koji godinama upražnjava kulturno-intelektualistički snobizam (što se najjasnije videlo u slučaju popularizacije profesorke Rajne Dragičević i njenog segregativnog govora održanog pred studentima 2013. godine), što je inače bila i ostala jedna od dominantnih osobina i simboličkih identifikacija ljudi okupljenih oko Demokratske stranke i režima Borisa Tadića, s kojom je *Blic*, projektima koje je mimo svih pravila dobijao, bio u tesnoj vezi. Tako ovaj list, u kojem su zaposleni ubeđeni da su iznad i drugačiji od ostalih tabloida na tržištu, nedelju dana pre teksta Milice Jovanović u *Peščaniku* i slučaja „Feketić“, 27. januara 2014. godine, objavljuje nepotpisani prilog pod naslovom „Janez i Hrvoje, miljenici Srbije“, u kojem se predstavljaju serijalni primeri-modeli komentara koji se „slučajno“ ponavljaju na raznim sajtovima, i koji su u međuvremenu poslužili kao sprdnja na Tviteru. Glavni tekst komentara je isti, samo su zamenjena lica, pa je u jednom Hrvoje iz Hrvatske, a u drugom Janez iz Slovenije, koji kao posmatrač iz susednih zemalja hvale Vučićevu politiku, iako je u prezentaciji iz 2012. godine, u kojoj se navode pravila komentaranja, upravo takva vrsta serijalizacije označena kao nepozeljena. Detalj koji bode oči jeste da fiktivna lica u ovim komentarima uvek posebno naglašavaju da su „visokoobrazovana“, što se zatim, nimalo slučajno, u totalnoj opoziciji prema intenciji komentara, koristi kao medijski materijal za izrugivanje i predstavlja kopču od upravo one segregacije koja se želi propagirati – koliko su, u stvari, ljudi koji su u Srpskoj naprednoj stranci neinteligentni, što ukazuje na visok stepen verovatnoće da su ovakvi komentari ciljano fabrikovani s uračunatim efektom da se omogući i olakša napredna manipulacija.

Gotovo isti mehanizam, ali još providnije, *Blic* će ponoviti 9. oktobra 2015. godine, s tim što će se ovoga puta u ulozu „objektivnog fakta“ naći zapravo obična montaža na Tviteru – oglas koji izgleda kao da je postavljen u *Halo oglasi*ma u grani neobične putanje Usluge – Podučavanje – Matematika – Školska matematika, koji je označen nazivom „Potrebni mladi stručnjaci“, sa sledećim tekstom: „Regionalni odbor Srpske Napredne Stranke traži mlade i kreativne devoj-

ke i mladiće za rad kod kuće na pisanju komentara za portale i druge internet medije. Potrebna diploma nekog društvenog smera sedmog stepena stručnosti, znanje na radu za kompjuterom i poznavanje engleskog jezika. Zarada odlična!“ Snobovski tabloid tendenciozno uzima ovaj momenat, očit osmišljen kao još jedna diskvalifikacija s elementima izrugivanja, pravi od toga prilog, njegova novinarka okreće kontakt-telefon ostavljen ispod oglasa, s kojeg nepoznata osoba zatim upućuje na broj određenog odbora stranke, gde se ispostavlja da nemaju pojma ni o kakvom oglasu, niti o osobi koja je, lažno se predstavljajući, ostavila svoj kontakt ispod oglasa. „I da ima takvih stvari, ne bismo to radili na takav način...“, glasio je odgovor koji je *Blic* dobio od Dejana Jovanovića, odbornika Srpske napredne stranke iz Požege. Uprkos tome što se pokazalo da je predmet koji je novinarku Željku Jevtić, poznatu po kampanjama koje je protiv Vlade vodila u toku poplava, kao i na regularnoj bazi protiv predsednika Srbije Tomislava Nikolića, ovoga puta potpisanu samo inicijalima, nagnao da ga priredi u formi vesti – čista izmišljotina, tekst koji podražava istraživački pristup i otkriva prevaru kontroverzno dobija naslov „Virus botova SNS širi se internetom“. Ovde se vidi da je smisao ovakvih priloga da se, bez obzira na to koliko činjenice ukazuivale na suprotno, i dalje pothranjuje negativna konotacija označitelja bot, koja je od početka kao takva bila smišljeno inicirana.

Na već pomenutom skupu „BlogOpen – BlogClosed“, održanom 10. juna 2014. godine u Domu omladine Beograda, koji je trebalo da kapitalizuje zbivanja tokom majskih poplava, obaranja „kritičkih“ sajtova, uz učešće predstavnika međunarodne zajednice, ali i lica kao što su ombudsman i poverenik za informacije od javnog značaja, Saše Jankovića i Rodoljuba Šabića, takođe antivučićevski orijentisanih pripadnika bivšeg režima, označitelj bot suprotstavljen je označitelju bloger, pa tako druga reč počinje da parazitira kao referent onog negativnog – postaje podrazumevano inteligentan aktivista, ličnost s imenom i prezimenom, stavom, onaj koji tretira internet kao „poslednju oazu“ slobode govora i izražavanja, nasuprot „diktaturi“ i „cenzuri“ koje vladaju izvan njega, i koju bot, tj. SNS-bot, kao zlica koja izjeda listove krompira, narušava.

Zbog toga se osam meseci nakon ove tribine, 24. februara 2015. godine, u organizaciji beogradskog Medija centra, još jednog legla antivučićevske logistike, čiji pojedini uposlenici, „borci protiv cenzure“, poput Dragana M. Racića, pišu apele urednicima dnevnih listova da se zabrani objavljivanje autora koji dekonstruišu njihove

ostrascene svetonazore, i do tada nepoznatog Centra za nove medije „Liber“, održava „debata o zloupotrebi interneta“, na kojoj sociološkinja Vesna Pešić, koja je na taj skup pozvana u svojstvu „uticajne tviterašice“, upadljivo potvrđuje ovaj diskurs bube štetočine: „Na delu je amoralna pojava, koja je toliko intenzivna da treba što pre da je se otarasimo.“¹⁰⁰ Debatu koja je osmišljena po protivurečnom principu 'pričamo o onima koji nisu prisutni', vodi novinarka B92 Suzana Trninić, dok su se među prisutnima našli i član redakcije *Njuz.net* Viktor Marković i nesuđeni urednik *Sportskog žurnala* – Slobodan Georgijev iz BIRN-a. Na snazi je novi stepen etikiranja: ne samo što su botovi neinteligentni, priprosti i maloumni u veštinama uverljivosti, nego su sada i „amoralni“, pa će poznati reditelj Goran Marković, još jedan politikant u klasi univerzitetskog profesora, za *Politiku* 13. maja iste godine napisati: „Pretpostavljam da su botovi ili fanatični pobornici lika i dela vođe ili najobičnije moralne ruine kojima se ništa ne gadi.“¹⁰¹ Nekada samo predmet izrugivanja, „botovi“ na ovaj način, pošto su „amoralni“, prelaze liniju ozbiljnosti i ispunjavaju sve uslove da budu unapređeni u pravi objekt mržnje.

Isto lice, koje je po profesiji zapravo defetistički idealista (fenomenostalgičar) i koje u medijima deceniju unazad ima ulogu jednog od najzastupljenijih „kulturnih eksperata“ za stanje nacije, apsolutno identičnom matricom koju danas primenjuje na režim Aleksandra Vučića, govori samo osamnaest dana pre njegovog ubistva i o vlasti Zorana Đinđića: „Strašno bih voleo kada bi se pojavio jedan čovek koji ima neki format, koji bi mogao da se suprotstavi Đinđiću. Njegovo ime i prezime sigurno ne znamo u ovom trenutku. Nije to neko ko bi iz ovih redova mogao da vaskrsne kao častan, pametan čovek koji može da lupi rukom o sto i da kaže 'dosta, čoveče, ovakvog života, daj da probamo malo da mislimo o ljudima'. Ostaje nam da živimo sa... ako vi kažete da je to vlast Zorana Đinđića, ili već, kako bismo mogli to da krstimo, neka oligarhija tih nekih tehnokrata, finansijskih mahera, ne znam. Naravno, svi govore isto, to je smešno kako epigoni imitiraju svoje uzore. Svi govore kao Zoran Đinđić. Čak liče i po načinu oblačenja. I po načinu kako se šišaju. Oni su fizički prepoznatljivi. Kao što su nekada debeovci nosili crne mantile, tako i ovi nose neke Pjer Karden kombinacije koje su užasno prepoznatljive. Nema među njima individualnosti. Po

modelima automobila ili po tome kako ulaze, sa koliko pratnje ulaze na bazen da se kupaju, možete utvrditi zapravo koja je to vrsta ljudi.“¹⁰² Postavlja se, dakle, pitanje: Da li ovo treba da znači da ljudi poput Markovića totalnu zaledenost misli i karaktera u protoku vremena smatraju svojom najvećom vrlinom i ponosom?

ZAŠTO SE HIPSTERAJ LOŽI NA BOTOVE?

Posle uvertire objavljene 22. juna 2014. godine u obliku priloga pod nazivom „Bot sam i tim se dičim“, koji je prvi put promovisao crtež Marka Somborca na kojem stranački aktivisti lepe plakate (po bojama i stilu plakata očitava se da je reč o najvećoj stranci na vlasti) i maštaju kada će, „avanzovati u botove“, prikazane u gornjoj polovini crteža kako u velikoj kancelariji, na toplom, kuckaju i uživaju uz kaficu i čajeve – najprodorniji korak na ovu temu *Blic* će načiniti za nešto više od osam meseci. Poznat kao apsolutni rekorder po praktikovanju neimenovanih izvora koje koristi da bi fabrikovao priče koje nema nijedan drugi medij, ovaj tabloid 10. marta 2015. godine lansira medijsku konstrukciju pod senzacionalističko-posprdnim nazivom „ISPOVEST BOTA PRELETAČA: U DS sam zaradio 800 dinara, u SNS 1.500 i sendvič“, koja predstavlja sinergiju svega onog što se u jezičkoj strukturi o botovima do tada sedimentiralo i koja ima za cilj da konačno demistifikuje tu fantomsku „armiju botova“ o kojoj „svi pričaju“ u smeru koji će, s obzirom na nataložene slojeve, biti više nego plauzibilan.

Dva glavna motiva su: prvo, nepoznata bot-osoba, „sagovornik, koji je zamolio da ostane anonimn, iz razumljivih razloga“, priča tužnu životnu priču mladog čoveka koji, eto, u državi Srbiji nije mogao da nađe nikakav normalan posao (on to nevoljno radi u odnosu na one o kojima priča) i sasvim je slučajno nekada radio za Demokratsku stranku, a sada za SNS (prati se pomenuta premisa o „korektnosti“). Drugo, sagovornik svedoči o tome da se u SNS-u to sve radi ozbiljnije nego u DS-u, a komparacija je zapravo cinična – viša dnevica, tamo je radio pet-šest sati a ovde osam, tamo je plašio javnost „povratkom mračnih devedesetih“, a sada piše hvalospesve o Vučiću (ilustracija o tome kako je SNS sve to što je imao DS još više razvio i unapredio), i najzad, sasvim patetično, tamo mu nisu dali ništa da jede i pije, a ovde dobija „sendviče i sokove“. Botovi sada rade iz stranačkih prostorija, baš

100 „Ko su i čemu služe stranački botovi?“, *Blic*, 24. februar 2015.

101 „Statisti“, *Politika*, 13. maj 2015.

102 „125. Emisija“, *Peščanik*, 22. februar 2003. (<http://pescanik.net/125-emisija/>; pristupljeno 30. avgusta 2016).

onako kako je to sredinom 2014. nacrtao Somborac, čiji crtež i ovoga puta ulazi u opremu teksta.

Isti izvor govoriće, navodno, ponovo za *Blic* 5. maja 2015. godine, sada već mnogo agresivnije i u ulozi insajdera koji otkriva tajne planove SNS-botova i njihove sledeće poteze, a kao autor priloga opet se potpisuje izvesni Vladimir Filipović. U međuvremenu, ovaj detalj o „sendvičima i sokovima“ prihvata srodni snobistički krug na društvenim mrežama, gde služi kao parola za podsmevanje. Anonimni bot-preletač, koji je naime postao *Blicov* doušnik, u ovom drugom tekstu upravo to komentariše: „Nisam ni sanjao da će iz čitave priče najupečatljiviji detalj biti taj sendvič. U pitanju je najobičniji topli sendvič, sa kačkavaljem, šunkom i namazom koji se prodaje u većini pekara. Samo odaberemo priloge koje želimo, i to je to.“¹⁰³ Ovakvim skretanjem pažnje na, na prvi pogled, nebitan i sporedan detalj vrši se u stvari nešto sasvim oprečno – uspostavlja se nesvesno-kohezivna prečica ili simbolizacija čitave tematike o botovima i pojačava ono što se već primilo prethodnim tekstom; „sendviči“ kao čist medijski proizvod postaju pežorativna oznaka za botove, kodno sredstvo ili lozinka koju je dovoljno pomenuti da bi se svakom takvom zapušila usta kad god se to želi.¹⁰⁴ Nju posebno prezimaju hipstersko-dekadentna trupa „Ne da(vi) mo Beograd“, ulični ansambl Savamale nastao na društvenim mrežama kao propagandna grupa građana oformljena najpre radi sabotiranja i difamacije projekta „Beograd na vodi“, a zatim i za rušenje režima, koja, 26. aprila 2015. godine, na dan potpisivanja ugovora između Vlade Srbije i firme Belgrade Waterfront u vlasništvu kompanije Eagle Hills iz UAE, uzvikuje „Sendviči!“, u statusu sasvim jasne parole protiv svih onih koji su se takođe okupili da pruže podršku toj kapitalnoj investiciji. Hipsteri kao takvi samo su na prvi pogled suprotstavljeni snobističkim klišeima, tj. referentu od kojeg su rezignirali, dok unutar svoje supkulture ne mogu a da ne uspostave identičnu hijerarhiju sopstvenih klišeja, jer se na osnovu njih identifikuju, pa ih to u konvencionalnom smislu čini samo kriptosnobovima. Tako u maničnom oduševljenju i instantnom prihvatanju sendvič-koda kao obeležja onih drugih, koji su im neophodni da im potvr-

de identitet u svemu onome što nisu, najočitije ponovo postaje upravo dekodiranje njih samih.

U ovom drugom tekstu, koji se pojavljuje usred trajanja afere „Pištolj“, otvorene od strane tabloida *Informer* na osnovu apela roditelja koji već pune dve decenije od svake vlasti u Srbiji traže da se preispita odluka suda po kojoj je njihov sin Predrag Gojković 1993. godine u stanu današnjeg ombudsmana izvršio samoubistvo iz oružja koje je pripadalo tadašnjem studentu Saši Jankoviću – bot-doušnik iskonstruisan je da dá vetar u leđa dvema kampanjama, u kojima upravo prednjači list Veselina Simonovića: „Kada se nesreća s helikopterom dogodila, imali smo zadatak da ne komentarišemo previše, već da na komentare koji su protiv vlasti lupamo minuse, kako bi prosečan čitalac stekao utisak da se većina ljudi ne slaže sa stavovima da deo odgovornosti za pad helikoptera snosi vladajuća struktura. Ipak, prioritet broj jedan u poslednje vreme su svakako žestoki napadi na ombudsmana, na sve moguće načine.“ Ovim se stvara utisak da ni sam sagovornik ne veruje u ono što mu posao nalaže da zastupa, već da se slaže sa stavovima koje zagovara *Blic*.

Samo šest dana kasnije, 11. maja, list *Danas* objavljuje obaveštenje u formi novinskog priloga pod naslovom „Napad ‘botova’ na sajt Danasa povodom teksta o Saši Jankoviću“, u kojem urednik tog portala Gordan Brkić kaže da osnovano sumnja da je „napad“ na tekst Momčila Grubača, člana strukovnog klana sa Pravnog fakulteta Univerziteta Union, čija pravnička titula i autoritet konzumentu treba da zamaskiraju nivo manipulacije i tendencioznost u rezonu, zbog toga što je na njegov tekst „za više od 12 sati stiglo oko 600 komentara“ – izvršen od strane botova. Sadržaji tih komentara uskraćeni su javnosti jer ih je urednik navodno sve pobrisao i smatrao da „njihova svrha nije da doprinesu interakciji sa autorima tekstova, ili da daju dinamizam u međusobnoj komunikaciji samih komentatora, već da promovišu jedan od mogućih stavova kroz masivnost komentara“. U Grubačevom tekstu, Saša Janković kao pojedinac grubo je izjednačen sa institucijom Zaštitnika građana, tj. njegovo svojstvo fizičkog lica od strane ovog „eksperta“ za pravne nauke stavljeno je u zagrade u korist statusa pravnog lica koji danas uživa, iako je u vreme smrti njegovog prijatelja Predraga Gojkovića Janković bio običan građanin. Vučićeva vlast se pak naziva „narcisoidnom“ i navodi da „očekuje divljenje ne samo od svojih ministara, već i od nezavisnih državnih organa“, što konačno i iza svega „pravničkog“ ne spada u pravnički jezik. Ovaj profesor univerziteta i funkcioner DS, jedan u moru svojih kolega koji su zastranili i

103 „BOTOVI NAPADAJU Glavna meta je Saša Janković“, *Blic*, 5. maj 2015.

104 Sličan status kodnog imena ili „lozinke“ ubrzo posle rušenja ilegalnih objekata u Hercegovačkoj ulici u Beogradu, u izbornoj noći između 24. i 25. aprila 2016. godine, na području predviđenom za izgradnju projekta „Beograd na vodi“ – dobiće u medijima i reč „fantomka“.

duvač u orkestru protiv „Beograda na vodi“, izneo je i neverovatnu nebulozu da, zbog toga što predstavlja nezavisni organ, „ombudsman nikako ne bi smeo da se slaže sa Vladom“.¹⁰⁵

Kao krajnji rezultat ovog inkrementalnog, postupnog delovanja i nadgrađivanja „sage o botovima“ dobijeno je da se danas, nakon svega, ustalila praksa po kojoj se nijedno mišljenje, komentar, konstatacija ili stav koji makar i indirektno idu u korist aktuelne vlasti na internetu ne mogu proglasiti nikako drugačije do „botovskim“, a njihovi autori „botovima“. Označitelj 'bot' funkcioniše kao sredstvo etiketiranja i unižavanja svakog onoga ko ne mrzi Aleksandra Vučića, a nađe se u virtualnom prostoru gde dominiraju upravo takvi komentari (sajtovi medija *Blic*, *B92*, *N1*, *Danas*, *Politika*, *NSPM* i dr.). Čim se komentar ili njegov autor označi botom u komentaru nekog „strejt“ (većinskog) komentatora, znači da na njega i, najvažnije – na sadržaj i argumentaciju koju koristi, kakva god da je – ne treba obraćati pažnju, jer on to ne misli zaista, nego, baš kao i *Blicov* insajder koji, jedan, mora svaki dan da jede sendviče iz obližnje pekare, radi to samo da bi preživeo, pa dijaloga s takvim u pravom smislu reči niti ima, niti ga može biti. Time je još jednom, pod plaštom borbe protiv cenzure i za slobodu izražavanja, brutalno sasečeno pravo drugog da komentariše, a da unapred ne bude obeležen kao internet-štetočina i delezovsko telo bez organa – što doprinosi suštoj suprotnosti „interakciji i dinamizmu u međusobnoj komunikaciji“. A baš time se, pravdajući svoj gest, bio vodio urednik portala *Danas*.

HVALA TI, ZVEZDANE

Implicitno pozivanje na ubistvo Aleksandra Vučića i saglasnost s eksplicitnim željama Kokana Mladenovića da premijer i aktuelna vlast treba da budu ugušeni u sopstvenoj krvi, ako to već nije učinjeno 5. oktobra 2000. godine, nastavljeno je na sajtu *Peščanik*, gde nijedan od „hrabrih intelektualaca“, poput Vesne Rakić Vodinelić, Dejana Ilića, Saše Ilića ili Svetlane Slapšak, koji su pisali u korist režisera, nijednom nije smeo da napiše čak ni naslov intervjuja zbog kojeg je krivična prijava podneta, niti da citira ili makar analizira deo koji je poslušio za to, koristeći umesto toga zaobilazne i nekonkretne izraze kao što su „slažem se u potpunosti“, „politički odobravam“ i sl. Nijedno od tih lica nije ni pomislilo da bi među prvima bilo uhapše-

no za podstrekivanje na ubistvo visokih funkcionera vlasti da se kojim slučajem našao neko hrabriji od njih ko bi se, zbog toga što ih inače tretira kao „svete krave“ za koje je spreman da ubije (na Tviteru), poveo za njihovim željama i pretočio ih u konkretnu akciju. Istog dana kada *Blic* objavljuje intervju s Branislavom Trifunovićem, društvo Udruženi sindikati Srbije – Sloga, koje je na parlamentarnim izborima 2014. godine otvoreno nastupilo kao politička grupacija na listi Demokratska stranka – Nova stranka, zatražilo je od kolege sindikalca Đuričića da povuče prijavu protiv Mladenovića, pod obrazloženjem da ona predstavlja „opasno targetiranje i poziv na linč svakoga ko se usudio da iznese svoje kritičko mišljenje“. Time su žal što nije bilo nasilja Petog oktobra (što je isključiva zasluga pokojnog premijera Zorana Đinđića) i namera da se neko uguši u sopstvenoj krvi jednim potezom prevedeni u „kritiku“, a onaj koji je pozivao na linč sada proglašen žrtvom režima.¹⁰⁶

Sličnu stvar učinila je godinu i po dana ranije i Vesna Rakić Vodinelić, drugi osnivač i pripadnica klana okupljenog oko Pravnog fakulteta Univerziteta Union, koja je učestvovala u širenju brojnih afera i potpirivanju socijalnih i tenzija u pravosuđu, kao i u osporavanju i relativizovanju vladinih ugovora sa stranim kompanijama. Ona je, protestujući zbog privođenja i određivanja pritvora licima za koje se sumnja da su tokom majskih poplava širila paniku na društvenim mrežama, brutalne laži o hiljadama mrtvih, o masovnom zakopavanju leševa u zemlju i njihovom spaljivanju u visokim pećima, o nehumanom ubijanju domaćih životinja, itd. proglasila „kritičkim rečima građana“ i „slobodom govora“, i tada, baš kao i u slučaju Kokana Mladenovića, prizivajući u svoju odbranu komunistička vremena, navodnu nostalgiju za zloglasnim članom 133 i „verbalnim deliktom“.¹⁰⁷

Ova nekadašnja visoka funkcionerka Građanskog saveza Srbije (GSS) svoj tekst od 14. septembra 2015. godine na sajtu *Peščanik*, u kojem pokušava da amnestira režisera-buntovnika, nasloвила je „Država (to sam ja!) protiv Kokana Mladenovića“, sa jasnom aluzijom na apsoluti-

¹⁰⁶ „Sloga: Povuci prijavu protiv Kokana Mladenovića“, *Blic*, 13. septembra 2015.

¹⁰⁷ „Neobično je da se toliki pritvor odredi za pokušaj baš tog krivičnog dela, koje je u SFRJ korišćeno za progon političkih protivnika. Sada, posle 40 godina, na isti način pokušava se gušenje kritike vlasti. Smatram da se ovde radi o pokušaju zastrašivanja kritičke reči građana i ugrožavanju slobode govora“, reči su Vesne Rakić Vodinelić („Odveli su mog prijatelja kao da je kriminalac“, *Naše novine*, 30. maj 2014).

¹⁰⁵ „Greh i vrlina Saše Jankovića“, *Danas*, 10. maj 2015.

stičku vlast premijera Srbije, po čijem diktatu je krivična prijava navodno podignuta i po čijoj naredbi će komični arhinepriatelj (skoro) svakog režima morati da bude i procesuiran. Tako je stavila pod tepih najvažniju činjenicu: da je reditelj sporne rečenice izgovorio za uredno registrovani medij, te da bi po logici koju profesorka prava zastupa svojim reminiscencijama valjda trebalo obesmisлити čitavu sekciju Zakona o javnom informisanju i medijima koja govori o odgovornosti za pisanu i izgovorenu javnu reč.¹⁰⁸ Ovo lice 19. februara biće nagrađeno Poveljom za građansku hrabrost „Dragoljub Stošić“ za 2015. godinu, koja se dodeljuje „borcima za ljudska prava i pravdu koji prkose i javno se suprotstavljaju autokratskim pravilima ponašanja i življenja i zbog svog javnog delovanja žive pod pritiscima i pretnjama, a zbog uverenja i hrabrosti nikada ne odustaju u borbi za bolje sutra“.¹⁰⁹ Očigledno je, dakle, da ono što je Srđan Kusovac u svom feljtonu, između ostalog zbog radnji pozivanja na ulično svrgavanje i likvidaciju najviših državnih funkcionera od strane medija u Crnoj Gori, nazvao „ugrožavanjem fundamenta države“, podjednako i već uveliko deluje i u Srbiji.

108 Još neverovatniju odbranu svog kolege ponudila je rediteljka Tatjana Mandić Rigonat, koja je po stranačkoj liniji Demokratske stranke na dužnost direktora ansambla Drame Narodnog pozorišta stupila 1. decembra 2008. godine, nakon što je na tom mestu istekao mandat upravo Kokanu Mladenoviću. Ona je u *Politici* 17. septembra 2015. godine u tekstu pod nazivom „Uhapsite Đuru!“ uporedila reditelja-manipulatora sa poznatim pesnikom i slikarom Đurom Jakšićem, i za te potrebe citirala njegove stihove ne bi li ubedila konzumenta da su Mladenovićeve reči isto što i pesmice, nekakvo lirsko izražavanje, oslovljavajući ga kroz ceo tekst „umetnikom“, kao da ga to što režira pozorišne predstave odjednom abolira od svega što govori za medije, ili da govori nekakvim jezikom koji se, kad zagusti, uvek može podvesti pod umetnički izraz. Podjednako neuko i komično, ova rediteljka je 8. jula 2014. godine u istom listu među prvima najavila aferu po kojoj će se odsustvo Olje Bečković s malih ekrana (u tom trenutku zbog odluke o stupanju letnje šeme nedelju dana ranije), što će nekoliko meseci kasnije rezultirati politizacijom i, zbog štete koju je voditeljka nanela ugledu menadžmenta B92, jednostranim raskidom ugovora – tumačiti kao apsolutna volja i želja premijera Vučića, optužujući već tada taj medij da je „podlegao političkim pritiscima“ („Letnje šeme“, *Politika*, 8. jul 2014).

109 „Povelje za građansku hrabrost Jankoviću, Šabiću i Vodinić“, *N1*, 3. februar 2016. (<http://rs.n1info.com/a131618/Vesti/Povelje-za-gradjansku-hrabrost.html>; pristupljeno 19. avgusta 2016).

Dva dana kasnije, 16. septembra, dužan ne ostaje još jedan medijski atentator – Dejan Ilić, takođe član Upravnog odbora udruženja građana „Peščanik“ i vlasnik izdavačke kuće Fabrika knjiga, koji na samom početku svog teksta „Ubijte glasnika“ piše: „U svemu se slažem sa pravnikom Vesnom Rakić-Vodinelić, koja se isto tako slaže sa rediteljem Kokanom Mladenovićem, da način vladanja koji je prigrlila stranka na vlasti sa svojim predsednikom na čelu, po svemu što može da se vidi, nužno vodi ka nasilju kao jedinom sredstvu da se razreše političke i socijalne tenzije u Srbiji.“ Ilić se, međutim, nije obazirao na izvorni intervju Mladenovića o kojem je govorila njegova koleginica, nego na Mladenovićevo naknadno ograđivanje i ublažavanje tek kada je intervju koji je dao za *Mojnovisad.com* postao poznat – kako bi u slučaju da ga neko pozove na odgovornost mogao da kaže da on ipak nije tvrdio isto ono što je reditelj za taj medij iznosio. Za antivladin portal *Istinomer*, iza kojeg stoji nevladina organizacija Centar za istraživanje, transparentnost i odgovornost (CRTA), Mladenović je dao intervju 23. septembra, čiji naslov na istom fonu glasi „Moguća je eksplozija nezadovoljstva naroda“, dok glavna teza više nisu rediteljev bes, mržnja i sklonost ka izražavanju agresije, već je sasvim politička, identično kao u Crnoj Gori u vezi s Milom Đukanovićem: „Zbog ustupaka u spoljnoj politici naša vlast nagrađena je prilikom da unutar zemlje radi šta hoće.“ Mladenović, koji je samo mesec dana pre toga, 12 avgusta, gostujući u jutarnjem programu *TV N1*, izjavljivao da je „bavljenje politikom potpuno suprotno od bavljenja umetnošću“, da ne vidi „nijedan razlog zašto bi se neko od kolega iz umetnosti prebacivao u politiku“ i da je „uvek iznenađen kad neko počne da se bavi politikom“, u međuvremenu je postao čist politički produkt, koji ponavlja upravo one mantre koje služe kao razložno objašnjenje svima koji ne mogu ili ne žele da razumeju političku realnost oko sebe.

Biće potrebno samo dve nedelje da bi se pokazalo da su istupi navedenih predstavnika „kulturalne elite“ i te kako uticali na raspirivanje, ili, prema formulaciji iz Krivičnog zakonika – podsticanje nasilja, i to na strani čija ideološka uverenja, baš kao i na *Peščaniku*, i baš kao i 2003. godine, u totalu otapa jedan jedini zajednički sadržalac prezira prema aktuelnoj vlasti i premijeru. Tako se bivši direktor Kulturnog centra Novi Sad Andrej Fajgelj, koji je, nakon što je oktobra 2013. godine zabranio izložbu rada studentkinje Akademije umetnosti Danijeje Tasić na kojem je isusolika figura u raspeću prikazana s novčanicama u rukama, jer mu je to kao hrišćaninu, a ne kao direktoru kulturne institucije, vređalo dostojanstvo, postao poznat po

svojim redovnim patriotsko-klerikalnim istupima u medijima, ksenofobiji i homofobiji – povlači s eksponiranog mesta direktora 19. maja 2015. na svoj blog, na kojem 7. oktobra iste godine objavljuje tekst istomišljenika, „običnog čoveka“ Marka Kovačevića, pod nazivom „Samo snajper Srbiju spašava“. Fajgelj, koji se nalazi na mestu zamenika predsednika stranke Treća Srbija, nastale izlaskom dela članstva iz pokreta Dveri, za koju se u javnosti (pa i u krugovima UNS-a i Ljiljane Smajlović) dugo mislilo da je pod Vučićevom kontrolom i da mu služi za pacifikaciju ekstremno desničarskih skupina, od trenutka otkad je podneo ostavku na mesto direktora KCNS regresira na svoje sirove korene, okrivljujući „izdajničku“ Vladu Srbije zbog njene proevropske orijentacije i popularizacije kulturnih tekovina zapadnog društva, dok ovaj tekst kolažno reklamira kao dokaz za cenzuru jer „niko nije hteo u potpunosti da ga objavi“.

Marko Kovačević, Novosađanin blizak Fajgelju i njegovoj stranci, pobožan „čovek iz naroda“ kojeg je svojevremeno isklesao Vojislav Koštunica, u apokaliptičnom tekstu između ostalog piše: „Izdao si državu, bićeš streljan. U Srbiji je suprotno: izdao si državu, bićeš njen vođa! [...] Apatija i beznađe u Srbiji su već prevaziđena stanja, pošto je za njih potrebno da čovek ipak nešto slobodno misli i oseća. [...] Nemamo šta da čekamo pa da nam bude bolje. [...] Meni lično nikada nije padalo na pamet da se borim za osvajanje vlasti. Ja sam običan čovek. [...] Ja samo želim pravdu, želim pravedan sistem.“ Potom se postepeno uvodi ono što će biti jedino moguće rešenje („podvig“), koje je, s obzirom na predstavljene okolnosti – nužno, baš kao kod autora *Peščanika* i Kokana Mladenovića: „Važno je razumeti razliku između ličnog spasenja kroz pojedinačni podvig, spasenja naroda kroz podvig veće zajednice i ono o čemu direktno želim da govorim, očuvanja države kao jedne ipak ovomezaljske tvorevine. Iz prvog se prelazi na drugo, iz drugog u treće, u to nema sumnje. Korake ne bi trebalo preskakati osim u vanrednim situacijama. Ali baš sada je jedna takva situacija. Nema tu više mnogo prostora za čekanje, samo za konkretnu akciju. Kakvu akciju? Dobro organizovanu, smišljenu i što je najvažnije efektnu.“

Umesto figure 'ugušiti u krvi', koju koristi pozorišni reditelj željan buntovnosti, obični Kovačević pak predlaže elegantnije, tzv. rešenje po kratkom postupku: „Čega se boje oni koji poseduju celu državu, sa svim njenim službama bezbednosti i pravosuđa? Danas ničega. Ali, ako bi neko možda uzeo oružje u ruke i ugrozio njihovu bezbednost, njihove živote. Onda bi se bojali. Onda bi bilo efekta. Kada bi samo nekoliko njih dobilo metak, veoma brzo bi se strah raši-

rio, a upravo strah bi činio tu trenutno nepostojeću granicu za nezasiti lopovluk.“ Atentator se uživljava: „Budite iskreni, da li vam srce igra pri pomisli da će se jednog dana pojaviti neko, ko će svakom ko je oštetiо državu Srbiju vratiti metkom? Ne mora u čelo. Ne. Neka bude u desnu ruku. Ipak smo mi hrišćani.“ Konačno, svi se slažu da je krv jedino rešenje i da bi sve bilo drugačije da se, ako već nisu Petog oktobra, politički protivnici onda pobiju danas: „Priprema današnje Srbije za oslobođenje od zlotvora sa srpskim imenima i prezimenima se, nažalost ne može izvesti bez krvi. Siguran sam da jedan vrsni snajperista vođen ljubavlju prema svojoj otadžbini, uz dobru logističku podršku može promeniti crnu sudbinu Srbije.“

Nezavisno udruženje novinara Srbije (NUNS) odmah sutradan oglasilo se kratkim saopštenjem i osudilo tekst na Fajgeljevom blogu u kojem se „otvoreno poziva na krvoproliće i na najgrublji način zloupotrebljava sloboda javnog izražavanja“, dok u međuvremenu sporni tekst prenosi još jedan blog, koji se, slično kao i Teleprompter, lažno predstavlja kao medij (nema ga u Registru) – Srbski FBReporter – takođe oformljen nakon što je došlo do promene vlasti u Srbiji 2012. godine, sa izraženim stavovima koji zastupaju ruske interese i već pomenutim autorima poput Ane Filimonove iz Fonda strateške kulture, koji koriste svoju kancelariju u Srbiji radi protivustavnog delovanja i mešanja u unutrašnje stvari susednih država. Nezadovoljan saopštenjem NUNS-a koje nije pozvalo nadležne organe da reaguju, već se prilično neodređeno požalilo na štetu koja se takvim tekstom čini u „javnom dijalogu“, 9. oktobra se oglasio i glavni urednik portala *E-novine* Petar Luković, novinar koji je zbog učešća na podgoričkoj konferenciji „Riječ, slika i neprijatelj“, novembra 2013, od strane crnogorskog *Monitora* proglašen da radi za „mafiju“,¹¹⁰ bilo da je reč o Đukanovićevoj ili Vučićevoj: „Ono što se zove internet i što za najveći broj fašista, nacista, četnoličkih nakaža i rasističkog šljama predstavlja 'utočište slobode', postalo je i mesto odakle se najavljuju ili priželjkuju likvidacije, ubistva ili atentati. [...] Ako ovo nije dovoljno za informativni razgovor i malo duži zatvor, onda ne znamo šta jeste!“¹¹¹

¹¹⁰ „Pero, mafijino pero“, *Monitor*, 22. novembar 2013.

¹¹¹ „Ovaj poziv na ubistvo nije nikakav deo 'javnog dijaloga', već tema za Tužilaštvo, MUP i zatvorske vlasti koje bi već trebale da obezbede čeliju za Kovačevića. Ni Fajgelja ne treba zaboraviti; on je obezbedio logističku podršku budućem ubici, on je taj koji je dao prostora da se glorifikuje nasilje, i omogućio da se poruka širi internetom. U najmanjem slučaju, Fajgelj –

Ovakve reakcije Fajgelj pak odmah tumači kao pokušaj da se cenzuriše njegov blog, uz konstataciju da „jednomylje u klasičnim medijima više nije dovoljno“ i poklič „moj blog će ostati prostor borbe protiv jednomylja“,¹¹² podjednako neuko i besmisleno kao što je Mladenović vest o podnetoj krivičnoj prijavi protiv njega prokomentarisao time da je „Srbija opasno prekoračila crvenu granicu totalitarizma“.¹¹³ Na taj način se veliki borci za svoje principe, kao miševi i bundeve u priči „Pepejug“¹¹⁴, ekspresno pretvaraju nazad u najobičnije kukavice protiv kojih uvek mora da se uroti nešto onoliko veliko kolika je i naknadna griza savesti zbog krivičnog dela koje su počinili.

Profesor na Filološko-umetničkom fakultetu u Kragujevcu Andrej Fajgelj uhapšen je u Novom Sadu 22. novembra 2015. godine i priveden u Beograd zbog sumnje da je pozivao na rušenje ustavnog poretka države (član 309 Krivičnog zakonika) nakon što je na svom Fejsbuk profilu, povodom posete i svečanog dočeka generalnog sekretara NATO Jensa Stoltenberga Srbiji, postavio video-klip u kojem se, između ostalog, nalaze sledeće poruke: „Mogu samo da kažem da se nadam da će nakon ovog dna, ovog puzanja, ovog klečanja, doći ustanak. [...] Vučić je starletizaciju doveo u državništvo, na vrh države je postavio starletizaciju kao model. [...] Čitava Srbija je postala pederska, zamenila našu slobodarsku dušu ropstvom i ropskim mentalitetom, potpuno smo napravili regresiju unazad u predustaničko doba, u tursko ropstvo. [...] Postoji samo jedan način da se sa time obračuna i da se povuku

koji se godinama predstavlja kao velika Srbenda koja žali za srpskim žrtvama, žali za teritorijama, žali što nismo u polnoj vezi s Putinom, žali uopšte – jeste saučesnik u ovoj morbidnoj internet-zaveri. Zbog čega bi najmanje trebalo da odrobija, jer kad bi, daleko bilo, negde u SAD ili Britaniji ili Nemačkoj, preko sopstvenog bloga pozivao na ubistvo premijera ili predsednika – plašimo se da napišemo šta bi mu se desilo. Ali, kako je Srbija zemlja u kojoj cenzura vlada gvozdеноm pesnicom, o čemu svedoče Olja Bečković, Draža Petrović, Srđan Škoro i ostali Fajgeljovi prijatelji, od krivičnog gonjenja nema ništa“, zaključiče Luković („Poruka Vučiću: 'Samo snajper Srbiju spašava'“, *E-novine*, 9. oktobar 2015. [<http://www.e-novine.com/srbija/srbija-tema/126838-Poruka-Vuicu-Samo-snajper-Srbiju-spaava.html>; pristupljeno 12. oktobra 2015]).

112 „NUNS i E-novine cenzurišu ovaj blog“, Blog Andreja Fajgelja, 9. oktobar 2015. (<http://andrej.fajgelj.com/nuns-cenzurise-ovaj-blog/>; pristupljeno 12. oktobra 2015).

113 „Kokan Mladenović povodom prijave: Srbija opasno prekoračila crvenu granicu totalitarizma“, *Blic*, 12. septembar 2015.

crvene linije i da ovaj narod kaže 'ne' i povratni izgubljeno dostojanstvo. Otvorite udžbenike za osnovne škole i pogledajte koji je to način i šta će se svima vama dogoditi kada dođe sloboda.“

Njegov advokat Marko Pekić izjavio je da je država Fajgeljevim privođenjem zapravo zabranila slobodu govora, dok tabloid *Kurir*, u ispregniranom pokušaju da svaku vest koja ima veze s državnim organima pretvori u negativni poen Aleksandra Vučića i Vlade Srbije, u osveti što Vučić više ne pristaje na reket tog lista – piše kako je „posle 50 godina“ reč o „prvom hapšenju zbog navodnog rušenja ustavnog poretka i prvo posle Golog otoka!“, nazivajući još ovaj čin „hapšenjem protiv tzv. unutrašnjeg neprijatelja“. Dakle, na identičan način kao što su to zbog privođenja lica koja su na društvenim mrežama širila paniku tokom poplava godinu i po dana ranije činili Vesna Rakić Vodinelić, Saša Janković, Rodoljub Šabić, Željka Jevtić iz *Blica*,¹¹⁴ Bojan Cvejić iz NUNS-a, i Anđela Milivojević iz CINS-a i njima slični. U *Kurirovom* članku nalazi se i tugaljiva izjava Fajgelja koji kaže da mu je porodica veoma uplašena, da su mu deca plakala i da je to za njih veliki šok; „to“ se pak odnosi ne na činjenicu da im otac otvoreno poziva na ubistvo premijera, nego na banalizaciju da je uhapšen zbog nečega što je radio sedeći u mestu i kuckajući za računarom u vremenu dokolice.¹¹⁵ Pored političkih partija koje su ga do juče proglašavale cenzorom iz KCNS i neformalnim Vučićevim čovekom, procesuiranju Fajgelja usprotivila se i glavna urednica *Politike* Ljiljana Smajlović, za čiji je list ovaj povremeno pisao, sa isključivom namerom da se zbog eventualnog kažnjavanja ne ukalja ugled „dragulja na kruni novinarstva“ na čijem je čelu.¹¹⁶ Tekst „Samo snajper Srbiju spašava“ sa Fajgeljevog bloga pojavio se konačno i u štampanom mediju – u broju 351 magazina *Tabloid*, 3. decembra 2015. godine.

114 Manipulativni profil ovog lica, između ostalog, ogleda se i u članku od 13. februara 2016. godine pod nazivom „AFERA SA DRŽAVNIM OTKAZIMA Otpuštali sirotinju, štitili parazite“, u kojem se ovakav zaključak izvodi na osnovu anonimnog izvora koji navodi jedan jedini konkretan slučaj osobe zaposlene u Zavodu za sport i medicinu koja navodno spada u „socijalnu kategoriju“ i kojoj je otkaz uručen „bez valjanog obrazloženja“. Ovakva neinteligentna generalizacija pravda se rečenicom u tekstu koja se navodi pre nego što je slučaj uopšte izložen: „Na njenom slučaju ogledaju se propusti koji se događaju na nivou cele Srbije i koji se kose za zakonom i principima racionalizacije.“

115 „SRAMOTA: Profesora uhapsili zbog Fejsbuka, Vučićević šeta slobodno!“, *Kurir*, 22. novembar 2015.

116 „Rušenje Vučića“, *Politika*, 24. novembar 2015.

SAMO DA VUČIĆU NE IDE U PRILOG

I pak, početkom 2015. godine NUNS nije bio tako promptan u vezi s gotovo identičnim pretnjama premijeru Vučiću koje je u novogodišnjem broju 327 magazina *Tabloid*, „lista protiv mafije“, izneo njegov glavni urednik Milovan Brkić. Ovaj novinar, koji je, prema pisanju *Politike* iz 2002. godine, „tužen skoro 700 puta zbog širenja lažnih vesti, kleveta i uvreda, desetak puta hapšen, tri puta zatvaran u ludnicu, jednom bezmalo nasmrtno pretučen i jednom predložen za likvidaciju (kako piše u njegovom dosijeu u DB-u)“,¹¹⁷ u tekstu pod nazivom „Gospode, pomozite“ napisao je sledeće: „Uoči Božića u crkvi se obično pale sveće za mrtve i za zdravlje živima, i od Boga se traži oprost od grehova, i od grešnih misli. Na Badnje več, zapaliju sveće i pomoliti se Gospodu. Saopštiti mu svoje grešne misli. Često sam se u crkvama molio Stvoritelju da mi pomogne, da mi ne zadrhti ruka, da zlo tvore smaknem od prvog metka.“

Kao i kod Mladenovića i Kovačevića, sledi motiv društvenog nezadovoljstva: „Već četvrt veka, generacije u Srbiji žive gledajući na vlasti iste skotove, koji se smenjuju, obećavaju, svađaju se, prete nam, hapse nas, terorišu, uzimaju i sve nam otimaju. Čak i nadu. Već četvrt veka Srbijom vladaju i haraju isti ljudi. Od Ivice Dačića, do Aleksandra Vučića, traje ista tragedija duha i našeg uništenja. Za sve ove godine, samo je Zvezdan Jovanović uzeo na nišan Zorana Đinđića, a upućeni tvrde da je samo pogodio njegovog telohranitelja Milana Veruovića, što i on sam potvrđuje. A, samo na kralja Milana Obrenovića, Srbi su pucali 22 puta, namerni da mu se krvi napiju, jer je i on njima sisao krv. [...] Već četvrt veka kolone napaćenih građana napuštaju Srbiju, hiljade je omirisalo zatvorske ćelije. Tukli su nas, optuživali, osuđivali. Otpor su im pružali hrabri građani Srbije. Pismeni, obrazovani, svesni gde smo, i kuda idemo“ (kurziv, aut.). Kada je mržnja koncentrisana, valja pridodati i nezaobilazni motiv kriminala, tj. protivzakonitih radnji: „Skotovi se množe, čas su dole, čas gore, ali su uvek, kada je pljačka u pitanju, složna braća. Najgori među njima je, više nema sumnje, Aleksandar Vučić. Ovaj picousti radikala je u svom zločinu prema građanima i Srbiji, otišao najdalje u izdaji nacionalnih interesa, u teror nad građanima, u pokušaju da Srbiju zdrobi, a narod potamani.“ Konkluzija je logična: „Ministar unutrašnjih dela dr Nebojša nam je saopštio da je pomenutom Vučiću najmanje pet puta

prećeno smrću. Nijednom nije opaljen metak. Makar radi zastrašivanja. A nepismeni Srbi su, njemu sličnog tiranina, pokušali da smaknu 22 puta! Na Badnje več pomolimo se Bogu, da nam dâ snage i kuraži, da nam ne zadrhti ruka... I da se spasimo od zla koje nam preti.“

Nijedno novinarsko udruženje tom prilikom nije se oglasilo da osudi Brkića, „šizofrenika i psihopatu“, kako ga je svojevremeno označila Državna bezbednost, navodno ne želeći da mu pridaju na značaju i ne smatrajući ga novinarom u pravom smislu reči, premda je *Tabloid* uredno registrovan kao medij u Agenciji za privredne registre i izlazi na kioscima. Zanimljivo je da su, upitani od strane novinara *Tanjuga* zbog čega nisu reagovali, predstavnici UNS-a i NUNS-a imali identičan neuki odgovor – „da pozivanje na nasilje i svaka pretnja te vrste nije i ne treba da bude blisko novinarskoj profesiji, i da na to treba da reaguje tužilaštvo“, kao da u praksi Tužilaštvo najčešće ne reaguje tek po medijskom aktualizovanju određenog slučaja i reakciji javnosti, što je, kada je reč o povredama Zakona o javnom informisanju i medijima, zadatak upravo novinarskih udruženja.¹¹⁸ U tom smislu, reakcija generalnog sekretara UNS-a Nina Brajovića nije u skladu sa članom 29 stav 2 tog Zakona, prema kojem uslov da određeno sredstvo formalno-pravno može da se ubroji u medije jeste njegova evidencija u Registru medija, što *Tabloid*, kako je jasno rečeno, ispunjava, pa zbog toga izgleda kao da UNS sudi prema nekoj ličnoj diskvalifikaciji Milovana Brkića, a ne po onome što je tom novinarskom udruženju u nadležnosti.¹¹⁹ To potvrđuje i izjava njegovog kolege iz istog društva, Petra Jeremića, koji se kao UNS-ov predstavnik nalazi i u Komisiji za žalbe Saveta za štampu: „On se čak ne može ni nazvati pripadnikom naše profesije, jer nije novinar ni po čemu što radi, osim što formalno piše i to štampa na papiru.“

Obe izjave krše Kodeks novinara Srbije, ali i statut samog esnafskog udruženja, baš kao i reakcija predsednika NUNS-a, koji je slično poručio da od Brkićevih pretnji premijeru ne

¹¹⁸ „Nejednak tretman prema pretnjama Vučiću i opoziciji“, *Dnevnik*, 3. januar 2015.

¹¹⁹ Član 29 stav 2 Zakona o javnom informisanju i medijima glasi: „Pod medijem se u smislu ovog zakona naročito podrazumevaju dnevne i periodične novine, servis novinske agencije, radio-program i televizijski program i elektronska izdanja tih medija, kao i samostalna elektronska izdanja (uređivački oblikovane internet stranice ili internet portali), a koji su registrovani u Registru medija, u skladu sa ovim zakonom.“

¹¹⁷ „Pogrešan čovek za gađanje“, *Politika*, 3. mart 2002.

treba praviti „cirkus“ i da ne treba preterivati sa davanjem značaja jednom opskurnom listu kakav je *Tabloid*, da bi se zatim ostrvio na Tužilaštvo, ljut što ga novinari uopšte i pitaju za Brkića: „To je posao kojim treba da se bavi tužilaštvo i u ovom i u svakom budućem sličnom slučaju. Da su tužilaštvo i nadležni organi do sad radili svoj posao kako valja, do ovakvih situacija ne bi došlo.“ Drugim rečima, Obradović je, zaobilazeći sopstvenu odgovornost, u pitanjima zašto se nije oglasio povodom teksta objavljenog u jednom zvaničnom mediju (ma kojem) gde autor (ma ko) poziva na ubistvo premijera, na sve strane umeo da vidi samo reklamu za Vučića (slično kao i nakon pokušaja linča premijera u Potočarima, 11. jula 2015), što je za ovo novinarsko udruženje koje se pre svega bavi politikom – najbitnije ne dozvoliti. Zbog ovakvog Obradovićevog ponašanja, 5. januara 2015. godine prilogom čiji naslov glasi „SRAMOTNO Predsednik NUNS ima razumevanja za 'ubistvo Vučića'?“ reaguje urednik *Informera* Dragan J. Vučićević, publikujući sadržaj njegovih tvitova, dok će član skupštinskog Odbora za informisanje i narodni poslanik SNS Vladimir Đukanović za isti list reći da su NUNS i *Tabloid* dve strane iste medalje, s jednom jedinom razlikom: „Ovi to sofisticirano rade, dok je Brkić samo otvoren.“ Na osnovu takvih reakcija, politički analitičar i diplomirani filozof Dejan Vuk Stanković konstatovao je za *Tanjug* da u jednom delu javnosti postoji „asimetričan tretman političkih aktera i veća osetljivost“ za prava opozicije i predstavnika nevladinih organizacija nego za političare iz Srpske napredne stranke, posebno premijera Aleksandra Vučića.

Čim je sve to video, predsednik NUNS-a brže-bolje se istog dana javio listu *Danas*, u čijem se Upravnom odboru nalaze sve sami članovi njegovog udruženja, ali i Izvršnog odbora NUNS-a, i nastavio sa cirkusom koji je sam izazvao svojim neumesnim izvlačenjem, dosetivši se da glumi žrtvu i tvrdeći kako mu *Informera* ugrožava ličnu bezbednost, baš kao što je to učinila Biljana Srbljanović kada joj je Petar Luković skrenuo pažnju na nepristojnost njenog tvita tokom trajanja majskih poplava. Obradović je u međuvremenu već skrojio novu teoriju zavere, a to je da se „upotrebom Brkića“ pokušava zataškati istraživanje *Cenzolovke* koje je tih dana objavljeno, o Vučićevih „877 naslovnih strana najvažnijih dnevnih listova i samo šest u negativnom kontekstu“, čiji su nestručnost i manipulativni okvir već objašnjeni, umetnuvši i neizbežne „SNS-botove“ koji ga napadaju na Tviteru, a sve vreme se uporno ne izjašnjavajući da li osuđuje

pozivanje na ubistvo premijera koje vrši Brkić, uz naznaku da bi to bilo „besmisleno“.¹²⁰

Budući da su u pitanju saradnički sajtovi, kao i da je kadar NUNS-a i CINS-a direktno angažovan na radu ovog drugog, *Cenzolovka* odmah po direktivi staje na stranu predsednika NUNS-a i objavljuje prilog pod naslovom „Informer izmislilo da predsednik NUNS-a ima razumevanja za ubistvo Vučića“, dok za to vreme Obradović postavlja tvit: „Dragan J. Vučićević je sijamski blizanac Milovana Brkića. Jedan bez drugog ne bi postojali. Jedna pamet dva tela“, bez obzira na to što je urednik *Informera* upravo bio jedan od onih koji su nedvosmisleno osudili pretnje upućene premijeru. Ovo labilno izjednačavanje Vučićevića i Brkića zatim eksploatiše „novinarska veličina“ i još pritom intelektualac Teofil Pančić, u *Vremenu* – nedeljniku o čijim se medijskim manipulacijama u svakom novom broju može napisati po jedan kraći seminarski rad – koji sa svoje dobro poznate umišljene visine piše: „Šta god da su, Milovan Brkić i Dragan J. Vučićević međusobno su kolege; to što jedno trenutno 'voli', a drugo 'mrzi' Vučića, irelevantno je.“ Ovim se na identičan način kao i kod Obradovića vrši relativizacija i obesmišljava Brkićevo pisanje, tako da svako obraćanje pažnje na tog autora i ono što on piše u svom mediju biva proračeno podsmehom, što dovodi do rezultata da su, odjednom, isti i on i oni koji se na njega uopšte obaziru.¹²¹ U tom „spinovanju nazad“, kako bi to rekao Stevan Dojčinović, pretnje premijeru Vučiću, zahvaljujući NUNS-u i UNS-u, tendenciozno padaju u drugi plan samo da ne bi bile tema.

U jeku afere „Transkript“, koju je otvorio novosadski sajt Teleprompter i njegov samozvani urednik-blogger Danilo Redžepović, Vučić je u Jagodini 12. oktobra 2015. godine ovako komentarisao situaciju: „Znate, Vladu Srbije vodim ja i moja je obaveza da radim vredno i naporno, a ako je to nemoguće i ako ljudi stalno imaju besmislene primedbe u zaustavljanju nekog procesa, onda se postavlja pitanje kako da ide te dalje. Podsetiću vas na priču o hiljadama mrtvih u Obrenovcu, da spaljujemo leševe u visokoj peći u Lazarevcu koju nemamo, izmišljotine za Zapadnu Tamnavu i sve moguće besmislice i glorifikovanje ološa, poput Milovana Brkića ili Danila Redžepovića. To je najveći ološ, to su ljudi koji su govorili da mi je dete alkoholičar, narkoman i da ima seksualne odnose sa svojim ocem. O tim ljudima govorimo i to su vam postale glavne teme o kojima ste govorili u svim važnim

¹²⁰ „Informer mi ugrožava ličnu bezbednost“, *Danas*, 5. januar 2015.

¹²¹ „Končitina sestra i drugi fenomeni“, *Vreme*, 8. januar 2015.

medijima.¹²² Antivladin sajt *Vesti online* dalje ovo ekspresno prenosi kao zasebnu vest pod naslovom „Vučić urednike medija nazvao ‘najvećim ološem’“, dok se tekst oprema premijerovom slikom ispod koje piše: „Urednici medija mu smetaju da vodi vladu“. NUNS ovoga puta takođe izdaje saopštenje u kojem upozorava premijera da „vodi računa o kulturi javnog govora“, Brkića i Redžepovića sada normativno naziva „urednicima portala“, dok su u prvoj rečenici ti portali označeni kao mediji – dakle, baš onaj *Tabloid* u vezi s kojim je isto udruženje novinara, kada je početkom godine pretio likvidacijom Vučiću, na sva usta ponavljalo kako Brkić nije novinar, da njegov list nije medij i da na to ne treba obraćati nikakvu pažnju.¹²³ U emisiji *Teška reč*, emitovanoj 18. oktobra 2015. godine na *TV Pink*, premijer Srbije je naveo da je 12. oktobra dobio SMS poruku od jednog od navedenih lica (Milovana Brkića) sadržine „dva ološa ubiše Miloša“, kao ilustraciju da dotični takav epitet doživljavaju kao kompliment.

Desetak dana ranije NUNS je takođe demonstrirao svoje nepoznavanje Zakona o javnom informisanju i medijima,¹²⁴ kada je povodom Redžepovićevog odbijanja poligrafskog ispitivanja u policiji i skrivanja ko mu je bio izvor za famozni transkript kojim je, identično kao u BIRN-ovom tekstu o Tamnavi (nagrađenom od strane NUNS-a i Vukašina Obradovića lično), Vučić optužen za kriminal preko svog kuma, direktora Elektromreža Srbije (EMS) Nikole Petrovića – uzeo u zaštitu „ološa“ koji se u policiji pozivao na isti taj Zakon o javnom informisanju i medijima, iako od juna 2013. godine, otkad je nastao *Teleprompter*, pa do danas, svoj sajt nije registrovao kao medij, niti ga je bilo kako ili bilo gde registrovao.¹²⁵ Saopštenje u kojem se Redžepović naziva novinarom a njegov sajt medijem, baš

onako kako je to činila Dunja Mijatović iz OEBS-a i svita tzv. nezavisnih regulatornih tela u Srbiji tokom poplava u maju 2014. godine, NUNS sastavlja zajedno sa svojom vojvođanskom filijalom NDNV, koja je preko Dinka Gruhonjića priručni instrument vojvođanske vlade Bojana Pajtića, predsednika Demokratske stranke, dok paralelno s tim, listovi poput *Danasa* i agencije *Beta* intervjuišu isto lice u svojstvu oštećenog novinara i na taj način manipulišu javnošću.

O kojem je onda kriterijumu ponašanja ovde uopšte reč? Od čega zavisi kako će se NUNS odrediti u svakom od navedenih primera ako ne samo od toga na kojoj se strani nalazi Vučić, pa zatim udariti protiv njega, baš onako kako je advokat Zoran Piperović za *Portal Analitika* u leto 2014. godine prokomentarisao ponašanje crnogorskih NVO i intelektualaca spram Mila Đukanovića? Kako je moguće da označitelj Milovan Brkić, uprkos svemu što Vukašin Obradović, Nino Brajović ili Petar Jeremić tvrde da misle o njemu, tako olako kao pijun šeta s jedne strane na drugu, bez postojanog označenog? Da kada to NUNS-u tako odgovara bude najveći „ološ“, kojeg ne treba zarezivati, a kada premijer to isto kaže, naprasno postane „novinar“ i „urednik“ prema kojem se moraju birati reči u javnosti?¹²⁶ Odgovor je jasan: ne sme se ni po koju cenu dozvoliti upravo ona vrsta makar kratkotrajne identifikacije i saosećanja građana sa živim premijerom naočigled evidentnom psihičkom uništavanju, koji su sprečavani i to-

122 „Za i protiv izbora“, *Danas*, 12. oktobar 2015.

123 „Premijer mora da vodi računa o kulturi javnog govora“, *NUNS*, 12. oktobar 2015. (<http://nuns.rs/info/statements/25166/-premijer-mora-da-vodi-racuna-o-kulturi-javnog-govora.html>; pristupljeno 15. oktobra 2015).

124 Član 30 stav 2 Zakona o javnom informisanju i medijima glasi: „Mediji, u smislu ovog zakona nisu: platforme, poput internet foruma, društvenih mreža i drugih platformi koje omogućavaju slobodnu razmenu informacija, ideja i mišljenja njenih članova, niti bilo koja druga samostalna elektronska publikacija, poput blogova, veb-prezentacija i sličnih elektronskih prezentacija, osim ako nisu registrovane u Registru medija, u skladu sa ovim zakonom.“

125 „NUNS i NDNV: Novinar nije dužan da otkrije izvor“, *NUNS*, 1. oktobar 2015. (<http://nuns.rs/info/statements/25031/nuns-i-ndnv-novinar-nije-duzan-da-otkrize-izvor.html>; pristupljeno 15. oktobra 2015).

126 Ovako Petar Luković iz *E-novine* komentariše dvoilično ponašanje NUNS-a: „Kad se pre nekoliko dana na nekim sajtovima pojavio tekst ‘Samo snajper Srbiju spašava’ u kojem se otvoreno poziva na likvidaciju premijera Srbije, oglasio se NUNS nemuštim saopštenjem gde se kaže da morbidni članak koji priziva atentat – ‘ne doprinosi javnom dijalogu’. Juče je NUNS bio mnogo oštrij; tvrdi da je ‘nedopustivo’ da Vučić urednike *Tabloida* i *Telepromptera* naziva ‘ološem’, zaboravljajući da se to kanalizacijsko novinarstvo nikako ne može smatrati medijima. Zaboravio je NUNS šta više od godinu dana pišu oni koje NUNS tako žustro brani; počeli sa lažnim pričama o hiljadama mrtvih u poplavama i spaljivanju leševa u visokoj peći, a završili najodvratnijim tekstovima o premijerovoj porodici, lansirajući čak i priču da Vučić ima seksualne odnose sa svojim sinom. Tu prestaje svaka priča o novinarstvu, uprkos odbrani NUNS-a. Jer, reč je zaista o ološu i šljamu koji svoje bolesne fantazije projektuje na političku metu. Odatle pa do poziva na ubistvo, samo nas korak deli“ („Svako đubre ima svoj NUNS“, *E-novine*, 13. oktobar 2015. [<http://www.e-novine.com/srbija/srbija-tema/126926-Svako-ubre-ima-svoj-NUNS.html>; pristupljeno 15. oktobra 2015]).

kom vladavine Zorana Đinđića, a o čemu je na široko pisao i Velimir Čurgus Kazimir, baš kao što se ni tokom majskih poplava u *Vremenu*, *Peščaniku*, *Radiju Slobodna Evropa*, *Autonomiji* i sličnim medijima nije dozvoljavala percepcija o solidarnosti građana s Vladom i državom, već se gurala slika o nesposobnoj vlasti, s jedne, i „samoorganizovanim građanima“, s druge strane, koji predstavljaju svaku vrstu protivteže zloj vladajućoj garnituri, krivoj što navodno nije adekvatno reagovala.

POSTULATI MILOVANA BRKIĆA

U broju 275 *Tabloida*, koji je izašao 3. januara 2013. godine, objavljen je tekst pod nazivom „Vučićeva ženska momčad“ i nadnaslovom „Slučaj omljubljenog vođe i njegove razuzdane telesne garde“, u kojem se razrađuje teza o izvesnom krugu mladih muškaraca iz SNS-a koji se druže s premijerovim sinom Danilom i treba da ga „prevaspitaju“ i skrenu s puta desnih ekstremističkih organizacija prema kojima je pokazivao simpatije. Insinuiira se da je reč o „ljubavnim parovima“, a upotrebljena je i reč „bahanalije“, po staroj dobroj recepturi primenjenoj na Stanku Subotiću i Milu Đukanoviću u epizodi o kojoj je „svedočila“ Moldavka Svetlana Čebotarenko, a izmislila Ljiljana Raičević iz podgoričke Sigurne ženske kuće.¹²⁷ Isti motiv, u vezi sa istim licima, u već navedenom tekstu dve godine kasnije, na godišnjicu atentata na Zorana Đinđića ponavlja Danilo Redžepović, navodeći „zajednička noćna kupanja u bazenu“ i provode na kojima „učestvuju samo mlade osobe muškog pola“.¹²⁸

127 Uvodnik navedenog teksta: „Još tokom predizborne kampanje, potpredsednik srpske vlade, ministar odbrane i samostalni progonitelj neposlušnih, Aleksandar Vučić, okružio se mladim i lepuškastim momcima, od kojih je posle izborne pobeđe počeo da formira jurišne odrede SNS-a, svoju ličnu gardu. Istina je, i u starom Rimu su najelitnije legije bile sastavljene od ljubavnih parova, jer je poznato da oni jedan drugog brane do smrti. U ovim današnjim legijama Srpske napredne stranke, svi 'vojnici' imaju samo jednog partnera u koga se zaklinju, kome služe i koga brane do smrti Aleksandra Vučića. O posledicama njihovih bahanalija tek će biti reči, a o dubljim razlozima njihovog postojanja, govori priča prepuna, do juče nepoznatih imena, poput Koste, Mićana, Marka, Neše, Relje i drugih pripadnika Vučićeve lične i političke intime...“

128 „EKSKLUZIVNO: Vučićev sin se bahati u najskupljim beogradskim klubovima!“, *Teleprompter*, 12. mart 2015. (<http://www.teleprompter.rs/ekskluzivno-vuci->

Dvadeset drugog januara, u emisiji *Upitnik* na prvom kanalu *RTS-a*, Vučić pokazuje voditeljski Oliveri Jovičević primerak broja *Tabloida* u kojem se nalazi sporni tekst i skreće pažnju da se u njemu insinuiira da on zajedno sa ostalim navedenim licima seksualno opšti sa svojim maloletnim sinom.¹²⁹ Šest dana nakon toga oglašava se NUNS saopštenjem u kojem „najoštrije osuđuje svako medijsko plasiranje fabrikovanih informacija koje narušavaju dostojanstvo ličnosti, izvrgavaju ruglu pojedince i zloupotrebljavaju decu“.¹³⁰ Brkić potom upućuje demantii *RTS-u* i tuži NUNS za povredu ugleda i časti, tvrdeći da se u tekstu ne insinuiira da Vučić opšti sa svojim sinom, dok u pismu koje je poslao UNS-u, a ovo udruženje objavilo na svom sajtu, tražeći zaštitu od „teških i neosnovanih optužbi koje je na njihov račun izrekao NUNS“, između ostalog piše da je „Vučić doveo preko Šeika Zajeda, ubice Al Kaide da nas pobiju“.¹³¹ Uprkos tome što je u spornom tekstu jasno označeno da „momčad“ koja se druži s njegovim sinom i čitava ekipa zajedno s maloletnim Danilom predstavljaju deo „Vučićeve lične i političke intime“, Viši sud u Beogradu 24. decembra 2013. godine donosi presudu u korist *Tabloida*, kaznivši simbolično NUNS sa 1.000 dinara i obavezom da objavi donetu presudu u medijima.

[cep-sin-se-bahati-u-najskupljim-beogradskim-klubovima-foto.html](http://www.cep-sin-se-bahati-u-najskupljim-beogradskim-klubovima-foto.html); pristupljeno 16. oktobra 2015).

129 Transkript tog dela iz emisije: „Doneo sam nešto da pokažem građanima Srbije, što je muka za moju porodicu. Mislim da je dobro i za Srbiju, a tiče se onih koji su ovo platili, ne onih koji su ovo objavili [uzima novine], pre samo deset dana u ovoj zemlji u kojoj sam ja diktator [pokazuje *Tabloid*], vidite ovo je moj sin ovde, 15 godina ima, maloletno dete, piše slučaj omljubljenog vođe, reč je o meni, ženska momčad Aleka Vučića, ovo je moj sin sa svojim drugovima, unutra je na dve strane tekst o tome kako ja seksualno opštim sa svojim petnaestogodišnjim sinom, izvolite novine, pa pročitajte, kako opštim sa svojim petnaestogodišnjim sinom. Na to nisu znali da reaguju, za to nije bila potrebna ni tužba ni bilo šta, to je neko platio, takvi tekstovi, takve bljuvotine ne izlaze dok to neko ne plati. Ja ovo nisam ni video dok mi to moj sin nije pokazao, jer su mu drugovi to pokazali. Sad vas pitam gde je vaša pravda, gde je poštenje u srpskim medijima...“

130 „NUNS: Najoštrija osuda 'Tabloida'“, *B92*, 28. januar 2013. (http://www.b92.net/info/vesti/index.php?yyyy=2013&mm=01&dd=28&nav_category=12&nav_id=681414; pristupljeno 16. oktobra 2015).

131 „Pismo Milovana Brkića UNS-u“, *UNS*, 11. februar 2013. (<http://www.uns.org.rs/sr/desk/Pisma/15484/pismo-milovana-brkica-uns-u.html>; pristupljeno 16. oktobra 2015).

Po žalbi NUNS-a Apelacioni sud u Beogradu zatim odbacuje tužbeni zahtev Brkića kao neosnovan, a udruženi „ološ“ – Redžepović i Brkić – 13. oktobra 2015. godine zajedno manipulišu tekstom na Teleprompteru pod naslovom „SUD PRESUDIO: Vučić laže da je Tabloid pisao da on seksualno opšti sa svojim sinom“, tvrdeći kako je sud svakako ostao pri tome da je nesporno da u *Tabloidu* nije objavljeno ono za šta ga u saopštenju tereti NUNS. Upravo ovo poslednje, dva meseca kasnije, postaće dragoceni podatak za medijskog ekstremistu Slavišu Lekića i njegov serijal *Mediji u Srbiji: Hronika propadanja*, i dokaz da je Vučić na *RTS-u* obmanjivao građane.

Kao posledica ovakvih tekstova, ali i zbog toga što dozvoljava održavanje Parade ponosa, deo javnosti koju iritira Aleksandar Vučić počinje da provocira parolama u kojima premijera Srbije naziva pogrđnim izrazom za homoseksualce, pa tako 14. oktobra 2014. godine, pred početak utakmice Srbija-Albanija, dok sportski novinar i komentator *RTS-a* Predrag Strajnić uživo u programu razgovara sa gostima na stadionu Partizana, navijači na tribinama skandiraju „Vučiću, pederu!“, da bi se jedan od njih, Igor Mikić, pojavio i u krupnom kadru direktno ispred kamere, prekidajući Strajnića i čineći isto.¹³² Beogradski pisac Marko Vidjoković u svojim nastupima u internet emisijama, kao i na *TVN1*, redovno govori o premijeru Srbije kao o „stoprocentnom pederu“, a članovi i simpatizeri Demokratske stranke i Nove stranke na kvaziprotestu povodom svečanog postavljanja kamena temeljca za izgradnju projekta „Beograd na vodi“, 27. sep-

132 Na sednici Narodne skupštine održanoj 10. avgusta 2016. godine, odgovarajući na pitanja u vezi sa svojim ekspeozom, mandatar za sastav nove vlade Aleksandar Vučić prokomentarišaću u jednom trenutku da su skandiranja huligana na stadionima poput onog *‘spasi Srbiju i ubi se...’* bila u službi reketiranja državnog vrha kroz finansijsko dotiranje fudbalskih klubova i sprečavanja njihovog privatizacije, a zatim jasno naznačiti da je aktuelno skandiranje njegovog imena u pežorativnom smislu znak da se sa takvom praksom države postepeno prestaje. Tabloid *Blic*, međutim, narednog dana objavljuje naslovnicu sa natpisom potpuno disjunktним onome što je mandatar rekao – „Država plaća da huligani viču ‘Vučiću, pederu!’“. Ostaje nejasno da li su u pitanju obična novinarska nepažnja i glupost ili pak zlonamera, s obzirom na to da su se urednici redakcija *Blic* i *NIN* iz firme Ringier Axel Springer samo dve nedelje pre toga s ponosom fotografisali uz naslovne strane izložene na izložbi SNS-a, „Necenzurisane laži“, među kojima je i ona od 3. decembra 2015. godine pod nazivom „Udarena država“, na kojoj su četvoriца ministara u Vladi prikazana u obliku kukastog krsta.

tembra 2015. godine, u prisustvu svojih lidera ponavljaju isto skandiranje s Partizanovog stadiona, što beleže i kamere *Tanjuga*.

Na podjednako neukusan način, *Tabloid* dalje u broju 310 od 8. maja 2014. godine u tekstu „Sve prodati, pa se u beg dati“ na indirektan način optužuje Vučića za smrt njegovog novorođenčeta, kao i za to da ne dozvoljava da se vest o toj smrti objavi u javnosti, uzgred iznesenim, bizarnim detaljem: „Krijući da mu je supruga Tamara izgubila pred porođaj bebu, optužujući ga da je kriv za njenu smrt, Vučić nam je poručivao da od njega možemo očekivati samo krv, znoj i suze, i da ćemo tri godine, najmanje, ‘prolaziti kroz bolne reforme i da nas očekuju teški događaji’.“ Bez obzira na to što su vest o smrti bebe, koja se dogodila tri dana pre termina za porođaj, 29. aprila 2014. godine objavili tabloidi *Blic* i *Kurir*.¹³³ Brkić je poznat i po tome što je objavio notornu laž, koja je dospela i do mejnstrim medija, da je Snežana Divac, supruga Vlade Divca, vozila „mini kantrimen“ koji je krajem jula 2014. godine na Brankovom mostu usmratio Luku Jovanovića; njegov list neko vreme materijalizovala je štamparija APM Print u vlasništvu kompanije Ringier Axel Springer, na čije je otvaranje, kao kuriozitet, Vučić bio pozvan 2. septembra 2013. godine.¹³⁴ Zamenik urednika magazina *Tabloid* je Milan Malenović, koji je 1996. godine posle kraće svađe kuhinjskim nožem preklao svog suseda Mladena Gavrića, a zatim pucao u njega pištoljem, zbog čega je na robiji proveo sedam i po godina, da bi 18. avgusta 2015. godine bio ponovo uhapšen zbog pretnji smrću koje je na Fejsbuku uputio premijeru Aleksandru Vučiću i ministru unutrašnjih poslova Nebojši Stefanoviću.¹³⁵

U to vreme i portparol Nezavisnog sindikata policije, Milovan Brkić, sredinom 2002. godine isključen je iz NUNS-a, pošto je u listu *Nacional* 11. marta 2002. godine urednika Predraga Popovića, bliskog Brkićevog prijatelja, koji danas piše za *Tabloid*, optužio tadašnje čelnike tog udruženja Gordanu Sušu, Filipa Mladenovića

133 „Preminula beba premijera Vučića“, *Blic*, 29. april 2014.

134 „Svinjarija“, *Informer*, 27. septembar 2014.

135 Poruke su sledećeg eksplicitnog sadržaja: „Prizovite smrt Vučića i svih kvislinga da bi naša deca živela! [...] Pa, govna naprednjačka, gde ste da me hapsite, jer vam kolektivno jebem majku Angelinu, koja vas je oskotala! Spremam se da Vučića obesim o podmašćen konopac! Ubij, ubij, ubij Vučića [...] Neka se zamisli Neša Slina, lično bih ga zaklao, i to ovim proređenim zubima!“ („PERVERZNO Pretio Vučiću, pa uhapšen u kretvetu s dečkom!“, *Informer*, 19. avgust 2015).

i Branka Vučkovića za finansijske malverzacije. Tada je podneo i krivičnu prijavu protiv njih zbog određenih neslaganja u Izveštaju o prihodima i rashodima tog udruženja i sumnje da su navedena lica poslovala mimo žiro i deviznog računa NUNS-a i na taj način, preko određenih projekata, sticali protivpravnu imovinsku korist. Krajem jula iste godine ovaj policijski novinar pretio je u Drugom opštinskom sudu sudiji i zapisničaru, zbog čega je pokrenut postupak protiv njega; u velikom broju slučajeva Brkić je procese rešavao u svoju korist tako što je izbegavao pojavljivanje u sudu i čekao da slučajevi zastare, ili se pozivao na nalaz neuračunljivosti iz mentalne ustanove.¹³⁶ Postulat koji je najčešće koristio iznošenjem neproverenih glasina i neretko lansirajući čitave konstrukcije u formi nedvosmislenih istina, bio je i ostao taj da je na onima koji su optuženi da dokazuju svoju nevinost, a ne da onaj koji optužuje treba najpre da iznese relevantne dokaze protiv onoga koga optužuje – što je prema Kodeksu apsolutna negacija bazičnog novinarskog ponašanja i odgovornosti.

Iako Brkić danas važi za novinarsku marginu, ovaj postulat koji je u istoriji srpskog novinarstva upravo on najviše forsirao i po kojem se „proslavio“ tako da bi, gde god da je krenuo, nailazio na pojedince koji su hteli da mu fizički naude, još uvek se kao nepisani zakon u nešto manje očiglednoj i bolje logistikovanoj formi koristi u fazi aktualizacije i popularizacije afera protiv vlasti, naročito u trenutku kada zvanični mediji „biraju“ na koji će način da prikažu određenu vest koja je inicijalna kapisla afere, a da takva naizgled poprimi uredan okvir svake druge vesti. Samo jedan od očiglednijih primera

136 Brkićevom metodom izbegavanja sudskog procesa danas se, između ostalih, služi i Miloš Vasić, u saradnji s nedeljnikom *Vreme*. U međusobnom dogovoru, ovaj medij zaštitio je svog novinara tako što je odbio da dostavi tužbu svom zaposlenom zbog teksta „Bespodasna letilica Dron J. Vučićević, Studija slučaja: Daljinsko upravljanje i politička fauna“, koji je objavljen 28. marta 2016. godine na sajtu *Autonomija*, obaveštavajući sud četiri meseca nakon predate tužbe da je Vasić penzionisan, da samo povremeno dolazi u redakciju i da mu stoga nije moguće dostaviti tužbu – bez obzira na to što i Vasić i njegova supruga Tatjana Tagirov i dalje redovno objavljuju tekstove u tom nedeljniku. Viši sud u Beogradu je pre ovog, dva meseca po predatoj tužbi, izrazio neobičan zahtev i od tužioca zatražio dokaze o tome da su portali *Autonomija* i *Cenzolovka*, koji je preneo pomenuti tekst, mediji, uprkos činjenici da su u tužbi jasno navedeni registarski brojevi iz Registra medija svakog od njih.

svakako je onaj kada su pojedini mediji poput *B92*, *N1*, *Radija Slobodna Evropa* i sl. 11. januara 2015. godine, četvrti dan od izlaska BIRN-ovog teksta o kopu Tamnava, a drugi od pokretanja afere pitanjem na konferenciji za štampu premijera Srbije, umesto da na težini daju zvaničnom demantiju Ministarstva rudarstva i energetike kao instituciji države koja ukazuje na neistinite delove u tekstu, obrnuli vest da bi u prvi plan stavili izjavu koordinatora BIRN-a u Srbiji, koja je usledila tek nakon reakcije ministra Aleksandra Antića, EPS-a i samog premijera. Medij *B92* oklevao je čitav dan da objavi demanti ministarstva, dok Slobodan Georgijev nije u svom stilu smislio „senzacionalan“ odgovor da je tekst „sto odstoj istinit“, kako bi zatim vest bila formirana tako što se Georgijevljeve reči isturaju u prvi plan i idu na početak priloga, a tek iza toga „manje bitan“ demanti Ministarstva, koji je prethodio nemoštj i neistinitoj izjavi ovog novinara. Sutradan, nakon što je svoje saopštenje poslala i Svetska banka, koja je terminirala, finansirala i nadgledala čitav projekat sanacije kopa posle poplava, potvrdivši da je tenderski proces bio urađen u skladu sa zakonom, Slobodan Georgijev, koji će mesec dana kasnije postati laureat Nagrade „Jug Grizelj“, izjavio je da mu nije jasno zbog čega se Svetska banka uopšte oglašava na ovu temu.¹³⁷

Na najavu uspostavljanja direktne avio-relacije između Beograda i Njujorka i vest o tranši jeftinijih karata puštenih u prodaju, redakcija *TVN1* 18. februara 2016. godine pravi dopunski prilog pod naslovom „Kako će let za Njujork uticati na poslovanje Er Srbije?“. U prvom delu priloga nalazi se sledeći pasus, u kojem je poslednja rečenica *par excellence* primer tipične novinarske manipulacije: „Jedan od putnika na prvom direktnom letu trebalo bi da bude i predsednik Vlade Aleksandar Vučić. On je, uz ambasadora SAD-a u Beogradu Kajla Skata i jednu građanku, prvi kupac karata na toj liniji. *S obzirom na to da Er Srbija delom živi i od subvencija, premijerova karta je dotirana novcem građana*“ (kurziv, *aut.*). Ako premijer, ili bilo ko drugi zaposlen u Vladi Srbije ili državnoj administraciji, od svoje plate, dakle od svog zarađenog novca, odluči da kupi kartu do Njujorka, da li je moguće

137 Ljiljana Smajlović u svom autorskom tekstu skreće pažnju na neoprostivu grešku BIRN-a: „O poslu isušivanja kopa opširno su pre BIRN-a negativno pisali i *Tabloid* Milovana Brkića i *Kurir*, ali ti tabloidi, za razliku od BIRN-a, nisu prećutali da je Svetska banka bila ta koja je EPS-u nametnula tender umesto direktne pogodbe. No BIRN i dalje tvrdi da nije pogrešio“ („Mi nismo BIRN, *Politika*, 13. januar 2015).

ne uvideti zlonamernost u tome da ova televizija taj novac ne tretira kao njegov, već kao novac nekih drugih građana i drugih poreskih obveznika samo zbog činjenice što je karta na popustu (pretpostavljajući da se deo cene dotira iz budžeta, iako Vlada u striktnom smislu ne subvencionise Er Srbiju već se obavezala da vrati njena stara dugovanja)? Ovaj motiv samo je nastavak kampanje iznošenja neistina *TV N1*, kada su novinari ovog medija na konferenciji za štampu povodom dodele novčanih nagrada vaterpolistima Srbije takođe napali vlast da se služi „novcem poreskih obveznika“, pokazujući elementarno nepoznavanje da je u pitanju državni novac koji je samo odgovarajućom raspodelom budžetskih sredstava mogao biti obezbeđen u te namene. U tom smislu, a sve zarad izazivanja što većeg nezadovoljstva građana kada je u pitanju vlast Aleksandra Vučića, *N1* je odlučio da ukine svaku kako diskurzivnu, tako i funkcionalnu razliku između novca kojim upravlja država i „novca građana“.

Za identičan tretman koji ima prema Aleksandru Vučiću od druge polovine 2012, Milovan Brkić je bio angažovan i deset godina ranije, tokom 2002. godine – kao jedan od brojnih krakova kriminalizacije premijera Zorana Đinđića. Ideja je bila da se događaj od 17. oktobra 1996, kada su Brkića iz redakcije *Srpske reči*, u kojoj je tada radio, Dušan Spasojević i Dejan Milenković Bagzi pod lažnim razlozima odveli na lokaciju auto-perionice „Kotobanja“ u Surčinu, koja je u vlasništvu Ljubiše Buhe Čumeta, gde su ga petnaestorica muškaraca brutalno mučila pet sati, držeći ga u šahtu, urinirajući po njemu, stavljali mu kesu na glavu i gasili cigarete po telu, polomivši mu pritom nekoliko rebra i nagnječivši mu slezinu i jetru – slično kao i u slučaju Dragana Ilića Limara – poveže sa Đinđićem.¹³⁸ Manipulacija je izvršena nizom konsekventnih koraka: dok sada Čumeta po nalogu istog tog Dušana Spasojevića u toku proleća truje žena sipajući mu otrov u sok,¹³⁹ 8. juna 2002.

138 Opisani događaj usledio je nakon niza Brkićevih tekstova u kojima se tvrdi da grupa kriminalaca iz Srbije ubacuje drogu na teritoriju BiH, a zatim je prodaje vojnicima SFOR-a, da je droga ozračena kako bi oni koji je konzumiraju brže umirali, kao i da ta grupa narko-dilera uživa zaštitu Marka Miloševića, sina tadašnjeg predsednika Srbije Slobodana Miloševića.

139 Prema svedočenju Dejana Milenkovića Bagzija: „Te godine njihov brak se ozbiljno zaljuljao, jer je Čume, u istoj ulici, imao drugu ženu i sa njom dete. Ljilja je, iz tog razloga, stupila u kontakt sa Spasojevićem. Oni su joj dali podatke da ima i treću ženu, i da će njoj da prebaci firmu Difens, koja se u tom momentu vodila na Ljilju. I

godine Danica Drašković, nekadašnji Brkićev poslodavac u vreme kada je ovaj izjavljivao da bi za tadašnjih 500 maraka napisao tekst protiv bilo koga samo ne protiv nje, u srpskom listu *Nacional* objavljuje prilog pod nazivom „Premijer čvarak“, čija je glavna tema insinucija na Đinđićevu vezu s kriminalom, koju mu Zapad dozvoljava dok ispunjava njihove zahteve (današnje konstrukcije u vezi s Vučićem s levih i desnih sajtova poput *Peščanika*, *Danasa*, *Nove srpske političke misli*, *Novog standarda*, *Pravde* i sl.), kao i poturanje lažnih informacija da je Đinđić na Vojnomedicinskoj akademiji posetio Čumeta, koji tamo leži jer je „zbog nečega doživeo srčani udar“.¹⁴⁰ Tek u zadnjem delu teksta autorka nabacuje epizodu s mučenjem Brkića, a činjenicu da se to događalo u Surčinu dovodi u vezu sa „surčinskim klanom“, kao i sa pisanjem Cvijanovića u *Blic Newsu* povodom Čumetovih poslova asfaltiranja puteva.

Jedanaest nedelja kasnije, 28. avgusta, glavna priča je spremna: dogovoreno je, nimalo slučajno, kako bi asocijacija na nemili događaj bila jača, da upravo *Srpska reč* priredi intervju s Brkićem u kojem će ovaj ponovo prepričati šta se tada desilo, uz specifičan dodatak da se obratio

Ljilja je pristala da otruje Čumeta. To je jedan razlog, a drugi je što se plašila Spasojevića“ (Novaković, M., *Državo, ruke uvis!*, Vukotić media, Beograd, 2014, str. 75).

140 O količini naklapanja, nivou mržnje i ponižavanja koje Danica Drašković plasira svedoče sledeći redovi: „Vidimo da nam je premijer duboko u švercu cigareta i kriminalu, ali s podrškom sveta i on sam učestvuje u rušenju Đukanovića koji mu je bio prijatelj i pomogao mu da dođe na vlast. Tako, čini se, mora biti, ali dobro je što će i on imati istu sudbinu – rušići ga oni koji su ga i doveli, i to kao kriminalca, švercera i lopova, što je i zaslužio. Taj proces je već počeo i nije slučajno da je njegov prijatelj i vrhovni švercer duvana Cane nedavno izjavio da je tačno da se premijer vozio njegovim avionom dva puta i da to nije platio ni on ni Vlada Srbije. Znamo svi da je taj isti premijer na optužbe da je koristio Canetov avion prvo demantovao, pa priznao, kada je objavljena fotografija kako ulazi u avion. Rekao je tada da je to učinio iz ekonomskih razloga, jer je Vladi bilo jeftinije da plati taj avion nego neki državni, veći. Cane sada kaže da premijer nije platio korišćenje njegovog aviona i javno ga uteruje u laž, otvarajući tako priču o čvrstoj vezi Vlade i kriminala koja nekome, očito, treba za nešto. Mali, budi dobar, da ne budeš modar, poručuju Đinđiću misionari globalizacije, a on se smanjuje, skuplja, topi pred njima, pretvarajući se u čvarak. Tako skvrčen i poslušan, nedavno je došao na Vojnomedicinsku akademiju da poseti naglo obolelog surčinskog bosa zvanog Čume, koji je zbog nečega doživeo srčani udar.“

Đinđiću, koji je četiri meseca nakon događaja postao gradonačelnik Beograda, s molbom da „kod pravosudnih organa insistira“ da se lica koja su ga zlostavljala privedu pravdi, ali da nije dobio nikakav odgovor. „Kada sam se malo raspitao, objašnjeno mi je da je on lični prijatelj vodećih ljudi iz te grupe iz Surčina, sa nekima čak i u kumovskim odnosima [...] Kada sam se 5. oktobra vratio kući, u kompjuteru sam pronašao snimke načinjene u Gradskoj skupštini koje mi je poslao jedan prijatelj. Na tim fotografijama video se gospodin Đinđić okružen najistaknutijim pripadnicima Surčinškog klana. Na pojedinim fotografijama oni su se grlili i ljubili sa njim. [...] Verujem da će Đinđić po svaku cenu želeći da se otarasi 'Surčinaca' jer su oni opasni svedoci zajedničkih kriminalnih radnji. On je svestan da ga, ako izgubi vlast, čeka i gubitak slobode kao i da bi, ako pokuša da pobegne u inostranstvo, malo koja zemlja u svetu pristala da mu pruži utočište“, glasilo je nastavak, uz podsećanje da je Brkić još 13. januara 2001. godine, dakle, dvanaest dana pre formiranja Vlade Srbije, u emisiji *Kompromis* na *Studiju B* govorio o tome da je Zoran Đinđić „samo preuzeo poslove (legalne i nelegalne) koje su do tada vodili Marko Milošević i njegova družina“.¹⁴¹

Naslov koji Danica Drašković daje ovom intervjuu glasi „Surčinški poljubac premijera-pauka“, uz jasnu aluziju na aferu „Pauk“ u vreme Slobodana Miloševića i fabrikovanje afere uopšte. Identičan tekst iz *Srpske reči* pojavljuje se, začudo, oktobra iste godine, dakle, čitava dva meseca kasnije, u podgoričkoj reviji *Istok*, pored *Revije D*, *Glasa Boke* i *Dana*, jednog od četiri unionistička lista u Crnoj Gori pod kontrolom

141 U vremenu posle pokušaja atentata kod hale „Limes“ i pripremanja Ljubiše Buhe za svedoka saradnika u budućim postupcima protiv „zemunskog klana“, premijer Đinđić daje sledeću izjavu koja razjašnjava pitanje njegovog odnosa s Buhom postavljeno u javnosti: „Javni funkcioneri ne bi smeli da se kreću u tim krugovima (organizovanog kriminala). Ja se s ljudima iz Surčina nisam sreo više od dve godine. Postojalo je vreme kada je to bilo pitanje preživljavanja, kada smo šetali ulicama i kada je bilo važno da li će neko na vreme da dođe i da vam kaže: 'Dobio sam nalog da te ubijem, imaš pet minuta da se izgubiš.' To se dešavalo i pojedini moji kritičari, koji su u to vreme bezbedno sedeli po kabinetima, sada to zaboravljaju. Znae, postoji jedna engleska poslovice koja kaže da čovek treba da ima prijatelje i u raji i u paklu. Ta poslovice važi za neke situacije, ali ne za sve i ne za svakoga. U međuvremenu je došlo do promene sistema i sada za tako nešto nema više nikakvog opravdanja“ (Đinđić, Z., *Jedna srpska vizija*, Ateneum, Beograd, 2004, str. 166–167).

vojne službe bezbednosti i tadašnjeg predsednika SRJ Vojislava Koštunice – ovoga puta pod naslovom „Miloševića sam preživeo ali Đinđića, izgleda, neću!“ Repetitivna formula Brkićeve matrice napada je očigledna: naredni vladar je uvek gori od prethodnog, pa je tako Đinđić još gori mafijaš od Miloševića (sličan princip kao danas kod Vesne Pešić – Vučić je još gori kriminalac od Tadića, kojeg je svojevremeno nazvala Al Kaponeom). Uz SPO, Ljiljana Buha počinje da objavljuje pisma u *Nacionalu* koja po nalogu Dušana Spasojevića piše Slobodan Resimić, podmetnuti svedok koji je zahvaljujući tome kasnije uspešno kompromitovao suđenje Makinoj grupi za ubistvo policijskog generala Boška Buhe, pa se tako u dodatku jednog od pisama sasvim uzgred pominje i Brkić, čiji slučaj ovde služi za zastrašivanje kako bi mogla da prođe Ljilja Buha („setite se samo kako je prošao...“),¹⁴² da bi to zatim, naizgled nenadano, dalo Brkiću povoda da replicira, podrži „unesrećenu“ Buhinu suprugu i naglasi kako je on prvi govorio o Đinđićevim vezama sa surčincima.¹⁴³

Ravno deset godina u budućnosti, 8. novembra 2012, u tekstu pod nazivom „Vučić je sve ljudi i opasniji“, Milovan Brkić će u *Tabloidu* br. 271, misleći na Vučića, napisati: „Ovaj bolesni peder, na isti način, kao i pokojni Zoran Đinđić, svakodnevno izmišlja afere u kojima sebe prikazuje kao velikomučenika koji se bori protiv organizovanog kriminala i korupcije, ali da su svi protiv njega, osim Miodraga Rakića. I dok gladnim građanima nudi priče o tajkunima koji hoće da mu dođu glave, ovaj ovejani kriminalac, sa svojom pederskom družinom slaže milione evra, reketirajući redom biznismene, uz pomoć direktora Bezbednosno informativne agencije Nebojše Rodića.“¹⁴⁴ Petog jula 2016. godine,

142 „Buha: Čume ima Pavkovića u džepu, uz njegovu pomoć ruši Koštunicu“, *Nacional*, 11. septembar 2002.

143 „Brkić: Nisam se uplašio Čumeta, nisam se predao!“, *Nacional*, 27. septembar 2002.

144 „Posle toliko izrečenih laži i uvreda pitamo se: postoji li neki dublji smisao uvreda koje su izrečene ili napisane protiv Zorana Đinđića? Postoji li neka racionalna ideja koja je vodila Tijanića, Danicu Drašković, Bogdana Tirnanića ili Željka Cvijanovića dok su govorili to što su govorili? Smeniti Đinđića? Ukloniti ga s političke scene? Da li je to sve? Da li je to puna mera smisla koja bi ih zadovoljila i ispunila ponosom? I šta posle toga? Šta posle Đinđića? Da li će tek njegovim uklanjanjem Srbiji biti obezbeđena svetlija budućnost? Sve su to sada samo retorička pitanja na koja nikada nećemo dobiti odgovor od onih koji su mrzeli Đinđića više nego ijednog političara na srpskoj političkoj sceni. Smisao uvreda jeste i u tome da se zamagli stvarnost i da se

Brkić je u Specijalnom sudu, u procesu za ubistvo novinara Slavka Ćuruvije rekao da misli da je naručilac tog ubistva Aleksandar Vučić, ali da za to nema dokaze; tu tvrdnju, koja leži u podtekstu svih izjava Branke Prpe, godinama lažno predstavljane Ćuruvijine „nevenčane supruge“, istog dana prenela je agencija *Beta*.¹⁴⁵

THE NUMBER OF THE BEAST

U Crnoj Gori se pak 14. maja 2015. godine u *Vijestima* pojavljuje tekst pod nazivom „Poruka burzujima: Opljačkali ste nas, ali nas nećete tlačiti“ o odgovoru jedne grupe antipodne nekakvoj grupi bogatih momaka koja se slikala s vulgarnom porukom „sirotinji“ i tu fotografiju postavila na Fejsbuk, gde se u prilogu potencira „ogromna klasna podijeljenost crnogorskog društva“. Istog dana, na istoj društvenoj mreži, dvadesetosmogodišnji Luka Vukojević, koji nikakve veze nema s pomenutom pričom, postavlja sledeći komentar ispod šerovanog teksta sa *Vijesti*: „Žrtvovaću se. Za naciju. Zapamtite šta vam kažem. Znaćete me po imenu i prezimenu. Ubiću premijera. Tako ću okončati moj život, ali i 20 godina robije. Barem nešto da uradim za svoju decu kada izbori ne pomažu. Nadam se da će mi neko posthumno podići spomenik. Ne mogu više.“ Četiri dana nakon toga, podgorička policija podnela je krivičnu prijavu protiv Vukojevića, kojem je to prvi put da ostavlja komentar sličnog sadržaja, zbog sumnje da je istim ugrozio sigurnost premijera Mila Đukanovića, a po saglasnosti Osnovnog državnog tužilaštva u Podgorici i članu 168 Krivičnog zakonika Crne Gore.¹⁴⁶ U poslednjoj rečenici priloga od 18. maja o ovoj vesti navodi se da je osumnjičeni tokom saslušanja u policiji priznao da je postavio sporni komentar, ali bez namere da ikome preti, niti da preduzme radnje koje su navedene, dodavši da komentar zbog kojeg je pri-

veden „potiče iz serije koja opisuje političku situaciju kao što je ova u Crnoj Gori“, što u Srbiji posredstvom *Tanjuga* prenosi *B92* pod naslovom „Krivična prijava za komentar protiv Mila“.

Pet meseci kasnije, tek pošto Vukojević bude saslušan i u Osnovnom sudu u Podgorici, nakon čega je pozvan da svedoči i premijer Crne Gore, 12. oktobra pojavljuje se informacija da je optuženi mislio na citat iz američke serije *House of Cards*, čiji scenario privlači gledanost pričama o političkim spletkama i intrigama radi zataškavanja kriminala i korupcije američkog kongresmena i državnog vrha. Ova simbolika iz popularne serije sada se asocijativno premeće i povezuje sa već pomenutom i istaknutom „političkom situacijom u Crnoj Gori“, uz referencu na ulična okupljanja i proteste dela opozicije koji su istovremeno u toku od 27. septembra. Tokom njihovog trajanja, međutim, najzanimljivije je to koje se sve političko-medijske strukture u Srbiji 2015. godine mobilišu i na koji način podržavaju rušenje Đukanovića s vlasti u susjednoj državi. U tom smislu treba tumačiti razlog zbog kojeg tabloid *Blic*, istog dana kada se pojavio motiv iz serije, prenosi neutralan *Tanjugov* tekst i menja agencijski naslov koji je glasio „Vukojević saslušan zbog pretnji, sledi svedočenje premijera“ u „HOUSE OF CARDS“ Podgoričanin citirao seriju, pa optužen da je pretio Milu Đukanoviću!“, na taj način obrćući redosled zbivanja u korist optuženog i narušavajući vremensku liniju prema kojoj je Vukojević najpre na Fejsbuku ostavio pretnju, a tek posle u svoju odbranu na saslušanju tvrdio da su to nekakvi citati iz serije, što ga, sve i da je tačno, ne abolira od namere da je smisao prisutan u poruci želeo da primeni na postojeću domaću atmosferu koju apostrofira. Ovo se radi da bi se prikazalo kako je Milo Đukanović diktator i autokrata čiji režim privodi „sirotinju“ zbog napisa na društvenim mrežama (kao Vučić u vreme poplava), s rezultatom potpune banalizacije jedne otvorene pretnje ubistvom, kao što je to NUNS u Srbiji činio u vezi s Brkićem, januara iste godine.

Prvog dana antivladinih protesta u Crnoj Gori, koji zvanično organizuje koalicija Demokratski front (glavne grupacije: Nova srpska demokratija – Andrija Mandić, Pokret za promjene – Nebojša Medojević, Demokratska narodna partija – Predrag Bulatović), a uz logističku podršku srodnih nevladinih organizacija i medija *Vijesti*, *Dan*, *Monitor*, a naročito opskurnog prosrpsko-četničkog portala IN4S, ispred Skupštine u Podgorici okuplja se između dve i dve i po hiljade ljudi, montirajući šatore i stolice nasred puta, u kojima će određeni broj njih provoditi noć, blokirajući tako centralni bulevar i jednu od najprometnijih ulica u crnogorskoj prestoni-

umesto nje izgradi svet koji će počivati na zavisti i cinizmu“, pita se Velimir Ćurgus-Kazimir (Ćurgus-Kazimir, V., *Hajka – Analiza medijskih napada na Vladu Zorana Đinđića*, Evropski centar za toleranciju, Beograd, 2009, str. 108).

145 „Brkić: Ćuruviju ubio član JSO Luka Pejović“, *Beta*, 5. jul 2016.

146 Član 168: „Ko ugrozi sigurnost nekog lica prijetnjom da će napasti na život ili tijelo tog lica, ili njemu bliskog lica, kazniće se novčanom kaznom ili zatvorom do jedne godine. Ko djelo iz stava 1 ovog člana učini prema više lica, ili ako je djelo izazvalo uznemirenost građana ili druge teške posledice, kazniće se zatvorom od tri meseca do tri godine.“

ci. Uprkos najavama funkcionera PZP-a Branka Radulovića nekoliko meseci pre toga da očekuje da proteste podrži 400.000 ljudi, prve večeri u šatorima i oko njih ostaje svega između 150 i 200 lica, a tokom sledećeg dana, 28. septembra 2015, od prvobitnih 2.500, prema policijskim izveštajima, okuplja se oko 800 njih; zahtevi protestanata su hitno formiranje prelazne vlade (ostavka premijera Đukanovića) i organizovanje fer izbora, iako redovni izbori slede već na jesen 2016. godine.

U večernjim satima svakodnevno se organizuje program u okviru kojeg nastupaju razni govornici koji iz ovog ili onog razloga podržavaju smenu „diktatora“ Mila Đukanovića i u sintezi višedecenijske kampanje proglašavaju ga kriminalcem, mafijašem, švercerom cigareta, ali i optužuju za navodnu krađu lokalnih izbora održanih 2014. godine. U pitanju je po ideologiji šizofren, ali interesno kohabitualan spoj građanski orijentisanih suverenističkih pristalica, bliskih Medojevićevom Pokretu za promjene, s jedne, i tradicionalističko unisonih, prosrpski orijentisanih nacionalista, poštovalaca Nove srpske demokratije četničkog vojvode Andrije Mandića, bivšeg poslodavca *Politikinog* analitičara Miše Đurkovića, koji nikada u pravom smislu reči nisu prihvatili Crnu Goru kao državu nezavisnu od Srbije, niti identitet crnogorskog naroda i jezika, te Đukanovića pre svega vide kao izdajnika, a tek zatim i kao sve ostalo – s druge strane. I jedni i drugi, svi zajedno, u to vreme čine nešto manje od četvrtine crnogorskog parlamenta i polovinu skupštinske opozicije (oko 6–10 odsto prema aktuelnim istraživanjima javnog mnjenja, što u Srbiji odgovara udelu Demokratske stranke zajedno s Novom strankom).

Građanima se iz svih krajeva Crne Gore organizuje prevoz autobusima kada su vikendi ili im se plaća prevoz i daje novac za gorivo kako bi došli u Podgoricu i na taj način uvećali broj prisutnih; večernje govore uživo prenose *TV Vijesti* ili se strimuju na sajtu *Vijesti*, bliski mediji sastavljaju priloge u kojima se lažira broj prisutnih i prenosi svako saopštenje Demokratskog fronta. Na protestima se nalazi upadljivo veći broj srpskih nego crnogorskih zastava i drugih rekvizita, peva se, banči i konzumira alkohol, huligani pale navijačke baklje i skandiraju uvredljive poruke, veličaju predsednika Ruske Federacije Vladimira Putina i kunu se u Kosovo; 15. oktobra, devetnaestog dana protesta, u *Vijestima* se objavljuju i fotografije improvizovane pečenjare u jednom od šatora, na kojima se vidi kako četnička grupa „Srbadija barska“ okreće prase na ražnju i pokazuje tri prsta (znak u službi populizma i primitivnog nacionalizma,

koji je poslednji u nizu za vreme svog osmogodišnjeg mandata institucionalizovao Boris Tadić, dojučerašnji finansijer svih grupacija koje učestvuju u protestu).¹⁴⁷ Četvrtog oktobra, kada su protesti nastavljeni uprkos isteku ranije date dozvole, podršku daje i Srpska pravoslavna crkva (SPC), otelotvorena u duhu i telu mitropolita crnogorsko-primorskog Amfilohija Radovića, koji sa bine poručuje da je aktuelna država Crna Gora „drljevičko-titoistička“, da se budućnost ne može graditi na „bratskoj krvi“ i da ona nije u Evropi, kojoj vlast Mila Đukanovića hrli „kao muva bez glave“.¹⁴⁸

Isto svešteno lice smatra se odgovornim za nered koji su usledili nakon protesta 13. oktobra 2008. godine ispred crnogorskog parlamenta, a povodom odluke Vlade Crne Gore da prizna nezavisnost Kosova, kada je rečima „sve je u božjim, a sad u vašim rukama“ dao zeleno svetlo prosrpskim huliganima da otpočnu s nasiljem i vandalizmom, slično kao i u Beogradu tokom mitinga „Kosovo je Srbija“, 21. februara 2008. godine.¹⁴⁹ Bivša poverenica za zaštitu ravnopravnosti Nevena Petrušić osudila je njegov govor mržnje koji su mediji preneli nakon održane Parade ponosa 10. oktobra 2010. godine, naloživši mu da se izвинi učesnicima Prajda pod pretnjom da će u protivnom pokrenuti sudski postupak po prijavi za kršenje Zakona o borbi protiv diskriminacije. Radović se nikada nije izvinio, najavljeni postupak protiv njega sprečio je Boris Tadić, uz zanimljiv detalj da je SPC ovakav potez poverenice za potrebe tog slučaja licemerno proglasila „mešanjem u unutrašnje stvari susedne države“, budući da Radović ima crnogorsko državljanstvo – dakle, upravo za ono što ova crkva sve vreme čini u Crnoj Gori.¹⁵⁰ Jedno vreme šticićenik Vladimira Božovića,

147 „Peče se prase ispred Skupštine“, *Vijesti*, 15. oktobar 2015.

148 „Amfilohije: Ne miješam se u politiku“, *RTCG*, 4. oktobar 2015. (<http://www.rtcg.me/vijesti/politika/105633/amfilohije-se-pridruzio-protestima.html?print=true>; pristupljeno 23. oktobra 2015).

149 „Medojević ostao zatečen kada je vidio Amfilohija“, *Vijesti*, 6. oktobar 2015.

150 Radović je tada na sledeći način pravdao huligansko nasilje tokom Prajda: „Kakav se to smrad okupio, smrad koji je otrovao i zagadio prestoni grad Beograd, strašniji od uranijuma, najveći smrad sodomski koji je ova savremena civilizacija uzdigla na pijedestal božanstva. I vidite, jedno nasilje, nasilje tih obezboženih i nestranih ljudi izazvalo je drugo nasilje. Pa se sad pitaju ko je kriv i tu djecu nazivaju huliganima. Budite uvjereni da je to predskazanje propasti hrišćanskih naroda. Bog će znati kad će udariti svojim bičem i opomenom,

nekadašnjeg generalnog inspektora MUP-a i današnje krvice u Srpskoj naprednoj stranci, ostaće upamćen po kontroverznim rečima koje je izrekao 15. marta 2003. godine tokom opela, koje je nepozvan služio na sahrani ubijenom premijeru Zoranu Đinđiću: „Ubila ga je bratska mržnja, kratkovida i slepa, koja previđa večnu istinu da ko se mača maši – od mača će i poginuti.“¹⁵¹ Iako je Radović naknadno tvrdio da se te reči odnose na Đinđićeve ubice, ostaje gorak ukus jer se one potpuno uklapaju u matricu medijske hajke koja je godinama vođena protiv pokojnog premijera – tj. u isti „bratski“ element koji se danas upotrebljava protiv Mila Đukanovića.¹⁵²

KAKO SIMULIRATI PETI OKTOBAR U CRNOJ GORI

Kako antivladini protesti odmiču, tako postaje sve jasnije da je njihov pravi smisao protivljenje ulasku Crne Gore u NATO alijansu, čiji se poziv u članstvo očekuje krajem godine, a namera – da ta alijansa odgodi odluku zbog navodnog nezadovoljstva i neodobravanja crnogorskih građana, iako takav stav od strane Demokratskog fronta nikada javno nije iznet, već se umesto toga konstantno potenciraju kliše-teme, kao što su ekonomska situaci-

ali se to već polako priprema“ („Amfilohije da se izvini za govor mržnje“, *E-novine*, 6. mart 2011. [<http://www.e-novine.com/srbija/vesti/45409-Amfilohije-izvini-govor-mrnje.html>; pristupljeno 23. oktobra 2015]).

151 O tome da su pojedini pripadnici SPC potpuno isto reagovali za vreme vlasti Zorana Đinđića na beskompromisni proevropski kurs zemlje, piše u svom dnevniku i tadašnji ministar policije Dušan Mihajlović: „Kad su gosti otišli, pogledao sam novine. Dosta za promenu raspoloženja. O, kako lako zamenjuju teze. Kako novinari hoće da budu političari i vlast. A što ne bi, kad to hoće i vladike poneke. Atanasije sa trona episkopa žičkog poručuje: 'Daće Bog da padne ova Vlada, evrosli navci, ništa se nije promenilo ni 5. ni 6. oktobra...' Tako to ide..." (Mihajlović, D., *Povlenske magle i vidici. Tom 2: Zapis i kazivanja o životu i politici posle 5. oktobra 2000*, NEA-Beograd, Beograd, 2005, str. 432).

152 U tom kontekstu u emisiji *Insajder*, emitovanoj 1. februara 2005. godine na TV B92, pomenuo ga je i Vladimir Popović, opisujući ga kao „vladiku sa mašinkom i kalašnjikovom“: „To su ljudi koji su zaštitnici Karadžića i Mladića. To su ljudi koji su nesrećni što nismo pobili pet miliona balija i četiri miliona ustaša. Oni su zato nesrećni, oni zato mrze Miloševića, ali su mu na kraju ipak oprostili“ (Popović, N., Nikolić, K., *Vojislav Koštunica – jedna karijera*, YUCOM, Beograd, 2006, str. 315).

ja, težak život, tj. upravo ona polarizacija koja je naglašena i u pomenutom, naizgled bezazlenom članku u *Vijestima* nakon kojeg je Vuković na Fejsbuku pretio premijeru. Takođe nimalo slučajno nije ni to što se protesti dešavaju usred turbulencija u vladajućoj koaliciji između Đukanovićevog DPS-a i Krivokapićevog SDP-a, koji, prema rečima premijera, podršku pojedinih delova opozicije poput Pozitivne Crne Gore NATO integracijama doživljava kao „smrtnu opasnost“, jer tako gubi svoje pravo na monopol i korupciju.¹⁵³

Na godišnjicu petooktobarskih promena u Srbiji, stranka čiji je donedavni predsednik Vojislav Koštunica, tada kao kandidat DOS-a za predsednika SRJ, bio viđen za nosioca istih, koristi ovu datumsku simboliku da lansira peticiju podrške kako bi je sa Srbije, u kojoj više nema značajan politički uticaj, translocirala na Crnu Goru i tako prenela značenje da je sada vreme da se i tamo desi ono što se 2000. godine desilo u Srbiji. Objektna paralela koja se uspostavlja ovim premetom u podsvesti je jasna – tadašnji diktator Milošević u korelaciji je sa Đukanovićem, čiji se režim za ove prilike naziva „poslednjom diktaturom na Balkanu“. Peticiju, koja predstavlja prvi korak u orkestriranoj simulaciji Petog oktobra, potpisuju sve sami „proslavljeni asovi“ i medijski atentatori na Zorana Đinđića i Aleksandra Vučića: Milo Lompar, Miša Đurković, Slobodan Samardžić, Milan Brdar, Slobodan Reljić, Dušan Proroković, Željko Cvijanović, Leon Kojen, Mihailo Medenica, Đorđe Vukadinović, Vladan Glišić, Andrej Fajgelj i drugi. U tekstu peticije iz-

153 „Ne može nas ucenjivati DF sa 6% podrške“, *RTCG*, 6. oktobar 2015. (<http://www.rtcg.me/vijesti/politika/105771/ne-moze-nas-ucenjivati-df-sa-6-podrsk.html>; pristupljeno 23. oktobra 2015). Sukob je nastao krajem juna 2015. godine, mesec dana pošto je Ranko Krivokapić reizabran za predsednika SDP-a, a njegov protivkandidat Ivan Brajović izgubio, kada su Brajović i njegov kolega i vicepremier Crne Gore Vujica Lazović, obojica i ministri u Vladi, kao i deo članstva, istupili iz SDP-a, nezadovoljni načinom na koji stranku vodi njen dugogodišnji predsednik, zadržavajući pritom svoje ministarske funkcije. Budući da prema koalicionom sporazumu ta mesta pripadaju stranci koja ih je predložila, SDP je tražila smenu Lazovića i Brajovića, ali je Vlada, u kojoj je DPS Mila Đukanovića u većini – takav predlog odbila. Ovaj motiv se, uz prečutnu podršku SDP-a, u medijima obilato koristi ukombinovan s protestima, jer se preko naslova poput „Raskol u koaliciji, crnogorska vlada već pala?“ (*Politika*) i „PALA MILOVA VLADA I ZVANIČNO: Vreme je za prelaznu vladu i fer izbore!“ (*Kurir*) ovi događaji prikazuju i kao zasluga demonstiranata, tj. da su protesti Demokratskog fronta uspeli.

među ostalog se kaže: „Ljudi traže Slobodu. Ti ljudi su građani Crne Gore ali i pripadnici naroda koji je u Crnoj Gori potpuno obespravljen. To je naš narod“, čime se ponavlja motiv iz nacionalističkih ratova u vezi sa ugnjetavanjem Srba – ovoga puta u Crnoj Gori – kako bi se animirala domaća javnost, izazvalo dodatno nerazpoloženje prema režimu Mila Đukanovića i u svojim težnjama podržao Demokratski front predvođen NSD-om Andrije Mandića.

Šesnaestog oktobra u *Politici* se pojavljuje tekst istoričara Čedomira Antića (nekadašnjeg studentskog aktiviste u beogradskim protestima za vreme Miloševića, a danas osnivača Naprednog kluba, još jedne nacionalističke nevladine organizacije pod ruskim uticajem, koja se zalaže za otepljenje Republike Srpske od BiH i time zagovara upravo tezu iz vremena Miloševića o svim Srbima u jednoj državi) pod nazivom „Podgorica je svet“, s jasnom aluzijom na transparent „Beograd je svet“ tokom nekadašnjih demonstracija, gde se već u uvodniku kaže da je danas u Crnoj Gori „žrtva buntovnika veća nego što je pre dvadeset godina bila naša u Srbiji“. U ovom tekstu se za Đukanovićev režim tvrdi da „nikada nije trpeo postojanje demokratskih ustanova“, a Vučićevom zamera što ne brani interes srpskog naroda u Crnoj Gori, iako uopšte nije rečeno koji bi to interes trebalo da bude (povratak Crne Gore pod okrilje Srbije?), jasno zagovarajući da stav države Srbije treba da bude neprijateljski prema takvoj Crnoj Gori (i Makedoniji) u jednoj izuzetno neodmernoj ili rečeničiji koja jednostavno samo računa na preovlađujuću ostrašćenost čitalaca *Politike*: „Ako bismo Đinđiću, Koštunici, Tadiću i Vučiću mogli da oprostimo bezobzirno, sebično i kukavičko oglašavanje o moralnu, nacionalnu i ustavnu obavezu da se makar zanimaju za prava naše braće i sunarodnika, današnja čutnja srpske vlade nedopustiva je i neoprostiva.“ Iz vizure ovog lica, dakle, ni Koštunica ni Tadić nisu urušavali odnose sa Crnom Gorom koliko je trebalo, po logici prema kojoj ni Milošević u ratovima nije pokazao dovoljnu čvrstinu i istrajnost u svojoj zločinačkoj politici. Iz ovoga jasno sledi da je Antić upravo jedan od onih koje pominje Popović u *Insajderu* – koji su rušili Miloševića jer su bili nezadovoljni ne zato što je vodio, već zato što je izgubio sve ratove.

Isprovocirani fotografijama primitivizma koji se odigrava u šatorima ispred Skupštine i rešeni da nakon dvadeset dana blokade Bulevara Svetog Petra Cetinjskog stanu na put neprestanom ponižavanju, ugrožavanju bezbednosti ostalih građana i obesmišljanju reda i mira „patriotskim“ lumperskim, 250 pripadnika crnogorske policije asistiralo je pripadnicima komu-

nalne policije da u subotu 17. oktobra ujutru u 5.45 sati uklone binu i šatore pomoću bagera, prilikom čega su došli u sukob s pojedinim od 40 demonstranata koji su se u to vreme zatekli u improvizovanom šatorskom logoru.¹⁵⁴ Na snimcima koje su objavljivali kako *TV Vijesti* tako i portal IN4S (po principu ‘čega se pametan stidi...’) vidi se kako nekolicina demonstranata vređa policajce koji na miran način pokušavaju da udalje ljude od šatora, a zatim i kako poslanik DF-a u Skupštini Glavnog grada Nikola Bajčetić vozilom marke „reno megan“ nasrće i probija policijski kordon.¹⁵⁵ *TV Vijesti* montira snimak na kojem policajac primenjuje silu nad poslanikom Milanom Kneževićem prskajući ga biber sprejom, dok izostavljaju momente pre toga u kojima pokušava da udari policajca, skidajući mu kapu i bacajući je drugima da je šutiraju, kako bi taj snimak zatim bio upotrebljen s ciljem manipulacije da je policija primenila prekomernu silu, pošto je Knežević posle incidenta završio u bolnici.

Lider Socijalističke narodne partije Srđan Milić potom je akciju policije nazvao „brutalnim napadom organizovane kriminalne grupe obučene u policijske uniforme“, pokušavajući da unese zabunu u smeru da časni policajci (na čijem je čelu ministar unutrašnjih poslova Raško Konjević iz SDP-a) nikada ne bi činili tako nešto, nego pre plaćenici kriminalca Đukanovića, dok se Demokratski front odlučuje na drugu strategiju, četiri puta uvećavajući broj policajaca, pa u svom saopštenju navodi da je njih oko hiljadu do zuba naoružanih „brutalno napalo i rasturilo mirne, demokratske i građanske proteste“. U Srbiji, istog dana navedena saopštenja, uz jasno stavljanje na stranu protestanata, objavljuju *Večernje novosti* nacionaliste i ratnog huškača Ratka Dmitrovića, koji sada, prisećajući se svojih uloga u ratu u Hrvatskoj tokom devedesetih, stavlja naslov „Haos u Podgorici: Policija uz pomoć suzavca i bagera razbila demonstrante“; dalje se kaže da se Crna Gora nalazi na ivici građanskog rata, da je Đukanović spreman svim sredstvima da brani svoju diktatorsku vlast, dok se tekst oprema fotografijama i video-klipovima koje distribuiraju *Vijesti* Željka Ivanovića.

¹⁵⁴ „Konjević: Policija tokom razbijanja protesta koristila minimalna ovlašćenja“, *Portal Analitika*, 18. oktobar 2015. (<http://portalanalitika.me/clanak/205551/konjevic-policija-tokom-razbijanja-protesta-koristila-minimalna-ovlascenja>; pristupljeno 24. oktobra 2015).

¹⁵⁵ „Gurali policiju, autom kroz kordon“, *RTCG*, 17. oktobar 2015. (<http://www.rtcg.me/vijesti/politika/106893/gurali-policiju-autom-kroz-kordon.html>; pristupljeno 24. oktobra 2015).

Prilikom akcije uklanjanja šatora, na početku koje je policija u nekoliko navrata tražila od demonstranata da se mirno udalje i ne pružaju otpor, povređeno je šest policajaca, a privredno 11 lica, među kojima su poslanici Slaven Radunović i Vladislav Bojović, odbornik u Skupštini Glavnog grada Nikola Bajčetić, u Skupštini Gradske opštine Golubovci Dragutin Klikovac, novinar Dražen Živković (*Dan*), urednik portala IN4S Gojko Raičević i drugi.¹⁵⁶ Po sličnom sistemu kao što to čini Srpska pravoslavna crkva, zbog ovoga posljednjeg u propagandu se iz širokog korpusa istomišljenika uključuje Udruženje novinara Srbije (UNS), saopštenjem od 18. oktobra u kojem protestuje „zbog policijskog nasilja u Podgorici prema glavnom i odgovornom uredniku portala IN4S i članu UNS-a Gojku Raičeviću“, koji se prilikom intervencije policajaca nevino predstavljao kao novinar na radnom zadatku, iako se nije nalazio u delu predviđenom za predstavnike medija, krijući da je jedan od direktnih organizatora demonstracija.¹⁵⁷ Pa-

156 „Čitav slijed događaja je posljedica svjesnog kršenja zakona od strane poslanika iz DF-a, svjesnog izazivanja reakcije vlasti. Demokratski front je dobio dozvolu za održavanje protesta, odnosno za postavljanje bine i šatora na platou ispred Skupštine Crne Gore, od Sekretarijata za saobraćaj i komunalne poslove Glavnog grada i Ministarstva unutrašnjih poslova Crne Gore, u trajanju od sedam dana. Nakon isteka tog roka, Sekretarijat za saobraćaj i komunalne poslove je produžio dozvolu za postavljanje bine i šatora, uz zahtjev da DF sve to pomjeri na trotoar, kako bi Bulevar bio oslobođen za saobraćaj i bilo omogućeno normalno funkcionisanje prometa. Demokratski front je odbio i da primi rješenje o produženju dozvole. Ministarstvo unutrašnjih poslova Crne Gore ponudilo je i sljedeće rješenje DF-u: da binu i šatore pomjere na trotoar u skladu sa odlukom Sekretarijata, a da Bulevar bude zatvoren za saobraćaj svake večeri tri sata, dok traje politički dio programa na bini, dok god protesti budu trajali. Demokratski front je odbio i ovu ponudu MUP-a. Pitam vas sve – zašto? Zašto je bilo važno da blokiraju i dalje saobraćajnicu? Ja ću vam reći – zato što su namjerno išli na sukob. Zato što su samo tako mogli izazvati reakciju širih masa i dobiti na značaju, svjesni da su doživjeli entropiju sa „mirnim protestima“. Zašto lažu da su prekinute mirne demonstracije kad su mogli da ih nastave ta tri sata dok traje program na Bulevaru, a da ostatak dana samo omogućе nesmetan saobraćaj?“, piše Slobodan Jovanović iz Crnogorskog pokreta („Kako je propao oktobarski puč“, *Portal Analitika*, 28. oktobar 2015. [<http://portalanalitika.me/clanak/206723/jovanovic-kako-je-propao-oktobarski-puc>]; pristupljeno 29. oktobra 2015)).

157 „UNS: Kazniti policajca koji je udario Raičevića“, *UNS*, 18. oktobar 2015. (<http://www.uns.org.rs/sr/saopstenja/33890>

ralela sa SPC očigledna je i u sledećem elementu: onako kako mitropolit Amfilohije Radović deluje u Crnoj Gori i poseduje crnogorsko državljanstvo bez obzira na to što pripada SPC i služi kao agent da minira i umanjuje uticaj Crnogorske pravoslavne crkve, tako Crnogorac Gojko Raičević registruje svoj proruski portal u Crnoj Gori, a član je sindikalnog Udruženja novinara Srbije Ljiljane Smajlović iz susedne države, koje mu kao institucija iz „matice“ Srbije čuva zaleđinu dok za nju obavlja subverzivne poslove. Sajt IN4S (*enforce*, engl. uvesti zakon ili zakonitost, primeniti silu) nastao je 2008. godine, a marta 2011. godine istoimena organizacija pokrenula je akciju protiv pristupanja Crne Gore NATO i postala koordinator mreže nevladinih organizacija pod nazivom „Ne u rat – ne u NATO“, koja se direktno finansira iz Rusije, kao što organizuje i logistikuje proteste u Crnoj Gori.

Podgorički list *Pobjeda* u izdanju od 18. oktobra objavio je detalje iz pisma koje je lider NDS-a Andrija Mandić sedam dana ranije poslao diplomatskim predstavništvima zemalja članica NATO, a samo tri dana pre zvanične posete generalnog sekretara NATO Jensa Stoltenberga 14. oktobra Crnoj Gori, koji je pozitivno ocenio njen napredak na putu ka punoj integraciji u tu alijansu. Mandić na sledeći način upozorava na posledice poziva da ta država pristupi Severnoatlantskom savezu: „Ukoliko se, ipak, vlade vaših zemalja odluče da postupak učlanjenja Crne Gore u NATO sprovedu sa nelegitimnom Vladom, bez uključenja stvarne volje građana, to će značiti samo jedno – da ste još jednom prenebregli ono za šta se formalno zalažete. [...] To bi donelo nove potrebe i dramatične posledice u budućem životu crnogorskog društva. Ne moram naglašavati da takva, pogubna odluka ne može biti legitimna, niti legalna, te da je apsolutna većina građana Crne Gore, koja se inače protivi ulasku u NATO, nikad ne bi priznala.“¹⁵⁸ Uključenje „stvarne volje građana“ ovde se odnosi na nastojanje prosrpskih stranaka da se odluka o pristupanju Crne Gore NATO savezu donese referendumom, tj. da se po svaku cenu izbegne skupštinsko odlučivanje po tom pitanju.¹⁵⁹ U tom smislu, protesti koji su u toku

[uns-kazniti-policajca-koji-je-udario-raicevica.html](http://www.uns-kazniti-policajca-koji-je-udario-raicevica.html); pristupljeno 24. oktobra 2015).

158 „MUP CG: Policajac teže povređen, pet lakše i urednica TV Pink M“, *Politika*, 19. oktobar 2015.

159 Indikativno je da će Ruska дума u izjavi koju je usvojila 20. novembra, a kojom se protivi pridruživanju Crne Gore NATO savezu, potencirati preslikano isti argument – da „crnogorske vlasti na svaki način izbegavaju održavanje referenduma o evroatlantskim

i njihova transformacija u nasilje koje će uslediti u narednim danima i nedeljama mogu se protumačiti kao ubeđivanje adresata Mandićevog pisma da je neophodno odložiti poziv za ulazak u članstvo, ali i kao signal međunarodnoj javnosti da bi do eventualne promene volje građana na referendumu moglo doći tek po smeni „nelegitimne Vlade“, kojoj bi ona trebalo da pripomogne. Razlog zašto je aktuelna crnogorska vlast za NDS, ali i za ostatak Demokratskog fronta, MANS, *Vijesti*, *Monitor* i *Dan* nelegitimna, jeste isti onaj najmanji i jedini saдрžalac koji ih ujedinjuje petnaest godina unazad – zato što je „kriminalna“.

SMAJLOVIĆEVA I UNS ŠTITE KOŠTUNICU

Udruženje novinara Srbije i njegova predsednica, međutim, tokom ovih dešavanja ne deluju prvi put u skladu s klerikalno-nacionalističkom agendom i licima u Srbiji koja su navedena da podržavaju crnogorske proteste. Zbog toga što su specijalni tužioci Slobodan Radovanović, a zatim i Miljko Radisavljević, temu o političkoj pozadini atentata na Đinđića mahom koristili u propagandne svrhe i nikada nisu otvorili ni istragu po pitanju toga da li je ta pozadina sudski dokaziva ili nije, advokat Srđa Popović, dugogodišnji privatni finansijer medija *Peščanik*, u ime majke i sestre pokojnog premijera podnosi krivičnu prijavu povodom oružane pobune „crvenih beretki“, tj. Jedinice za specijalne operacije (JSO), na devetu godišnjicu tog događaja – 11. novembra 2010. godine. Jedno od osumnjanih lica u prijavi jeste i tadašnji predsednik Demokratske stranke Srbije Vojislav Koštunica, koji se tereti za saučesništvo zato što kao predsednik Savezne Republike Jugoslavije nije iskoristio svoje ustavne nadležnosti i nije izdao naredbu vojsci da tu pobunu uguši.¹⁶⁰ Štaviše, nije je ni nazivao pobunom nego „protestom“, niti se oglašavao sve dok Vlada Srbije, izašavši delimično u susret zahtevima JSO, nije smenila načelnika tadašnjeg

Resora državne bezbednosti Gorana Petrovića i njegovog zamenika Zorana Mijatovića i umesto njih postavila ljude od poverenja Milorada Ulemeka – Andriju Savića, direktora Instituta za bezbednost, i Milorada Bracanovića, nekadašnjeg načelnika za bezbednost JSO respektivno, a odbila to isto da učini s Dušanom Mihajlovićem, ministrom unutrašnjih poslova.

Na konferenciji za novinare održanoj 15. novembra 2001, šest dana nakon početka pobune, a tri posle blokade dve saobraćajne trake autoputa kod Sava centra pomoću vojnih vozila „hamer“, Koštunica izjavljuje da protest JSO „nije ugrozio bezbednost zemlje već možda samo funkcionisanje saobraćaja“, optužuje Vladu Srbije, pravda nezadovoljstvo jedinice zbog hapšenja braće Banović i njihovog izručenja Haškom tribunalu, menjajući teze da je u tom hapšenju narušeno dostojanstvo ljudi i ugrožen suverenitet države i stabilnost zemlje – sve na konto Zakona o saradnji sa Haškim tribunalom, čije donošenje u saveznom parlamentu paralelno koči upravo Demokratska stranka Srbije, uz podršku pravosudnog vrha i zajedno sa Socijalističkom narodnom partijom (SNP) Predraga Bulatovića iz Crne Gore.¹⁶¹ U delu za novinarska pitanja, na konstataciju da se dogodio politički protest naoružanih ljudi u uniformama, predsednik SRJ odgovara: „Posao koji oni obavljaju je takav, a neko od njih je i rekao, da nemaju druge uniforme osim one koju imaju. Lekar ima svoju uniformu, neko drugi ima svoju odeću, a oni su se pojavili u onome što je njihova radna i svakodnevna odeća.“ Ovaj odgovor referira na Ulemekovu izjavu datu tri dana ranije ispred Palate pravde, posle svedočenja o

integracijama zemlje, bojeći se da čuju glas naroda“, da „težnja režima Mila Đukanovića da uđe u NATO protivrečni volji većine naroda“ i da je „vještačko guranje Crne Gore u NATO direktno kršenje prava naroda da sam određuje svoju sudbinu i gaženje sjećanja na nevne žrtve bombardovanja 1999. godine“ („Ruska Duma usvojila Izjavu: Protive se ulasku Crne Gore u NATO“, *Vijesti*, 20. novembar 2015).

160 „Krivična prijava za oružanu pobunu“, *Peščanik*, 10. novembar 2010. (<http://peschanik.net/krivicna-prijava-za-oruzanu-pobunu/>; pristupljeno 25. oktobra 2015).

161 O slučaju i epilogu braće Banović Zoran Mijatović u svojoj knjizi piše: „Obojica Banovića u jednom danu transferisani su za Hag. Nenad je pušten zbog nedostatka dokaza, a Predrag je priznao krivicu i tužilac je zatražio devet godina zatvora. Dakle, nije u pitanju samo prodavac paprika na obrenovačkoj pijaci. Dve godine kasnije, septembra 2003, Predrag će pred sudijama Haškog tribunala ne samo priznati krivicu, već i reći da je svestan poslednje laži da je Hag formiran samo za Srbe, da je doživeo prosvetljenje u suočavanju sa istinom i samim sobom, i izraziti žaljenje za svim žrtvama, proklinjući svoje ruke koje su zlo nanosile! A 28. oktobra iste godine Haški tribunal će ga osuditi na osam godina zatvora, dakle zahvaljujući nagodbi, inače bi kazna sigurno bila dvocifrena. Baš me interesuje kako se sada osećaju pravni eksperti iz JSO i mentori njihove pobune. Što se mene tiče, pravi čovek je na pravom mestu“ (Mijatović, Z., *Opelo za državnu tajnu: svedočenje iz vrha Državne bezbednosti*, Pharos, Beograd, 2004, str. 151).

atentatu na Vuka Draškovića na Ibarskoj magistrali, koju je *Politika* objavila 13. novembra u tekstu pod naslovom „Podržavam proteste“, gde se prvi put u vezi s tom temom iznosi poređenje s „lekarškim mantilima“, da pripadnici JSO nemaju šta drugo da obuku ili da dođu nekim drugim vozilima. Kada su ga 27. marta 2003. godine tokom intervjua na *TV B92* pitali da li je takvim komentarama citirao Ulemekove reči, bivši predsednik SRJ pravdao se na sledeći način: „Nisam citirao ničije reči, to su moje reči. Da li je to još neko rekao pre mene ili posle mene, nije važno.“¹⁶² Svoje odsustvo reakcije Koštunica, koji je već tada uveliko bio na ratnoj nozi s Vladom Srbije i bez ikakvog kontakta s premijerom Đinđićem, objašnjava pak time da ni formalno ni institucionalno nema nika-kve nadležnosti nad policijom.¹⁶³

Istog dana, 10. novembra 2010, kada se tekst krivične prijave protiv Koštunice pojavljuje na sajtu *Peščanika*, dan pre nego što će biti predata Okružnom javnom tužilaštvu, DSS izdaje saopštenje s nesvakidašnjom koncentracijom ličnih uvreda na račun podnosioca prijave, zastupnika Mile i Gordane Đinđić, tvrdeći da je prevršena svaka mera u „primitivnoj kampanji koja se neprestano vodi“ protiv te stranke i njenog lidera.¹⁶⁴ U mediju šovinističke i ksenofobične

preferencije, *Novoj srpskoj političkoj misli* Dorđa Vukadinovića i Slobodana Antonića, 16. novembra se pojavljuje nešto elokventniji odgovor na Popovićevu prijavu, koji je potpisao Nebojša Bakarec, tadašnji skupštinski poslanik DSS, u slobodno vreme poeta i kriminalizator Zorana Đinđića i njegovih saradnika. Namera autora u tom tekstu jeste da, devet godina nakon pobune i osam od ubistva premijera, u vremenu zamrzne, apstrahuje i značenjski izoluje događaj oružane pobune JSO od svake veze s ovim drugim događajem – atentatom na Đinđića, tj. od svih saznanja i dokaznih materijala od kojih se u međuvremenu, tokom višegodišnjeg sudskog procesa preko izjava svedoka u vezi s tim došlo,¹⁶⁵ a što je u sprezi s onim što je usledilo 12. marta 2003. Dakle, apsolutna negacija upravo onih težnji na kojima insistira podnosilac krivične prijave, koji je pravno zastupao porodicu Đinđić na suđenju za ubistvo premijera.¹⁶⁶

Najzad, poznat po kolumni u kojoj je svaki tekst neka vrsta relativizacije s nezaobilaznim kafanskim cinizmom na granici ukusa, 9. decembra 2010. godine glavni i odgovorni urednik *Vremena* Dragoljub Žarković, zbog toga što jednom od osnivača tog nedeljnika – upravo Srđi Popoviću – ne može da oprostimo što je „u najgo-

162 „Krivična prijava za oružanu pobunu“, *Peščanik*, 10. novembar 2010. (<http://pescanik.net/krivicna-prijava-za-oruzanu-pobunu/>; pristupljeno 25. oktobra 2015).

163 Popović, N., Nikolić, K., *Vojislav Koštunica – jedna karijera*, YUCOM, Beograd, 2006, str. 164–165.

164 U saopštenju DSS pod nazivom „Dijaboličan čin izopačenog bića“ kaže se: „Samo moralno posrnulo i izopačeno biće kao što je advokat Srđa Popović, branilac ustaškog doglavnika Artukovića, može da se odvaži na tako dijaboličan i bezuman čin, da projektuje sebe i optužuje druge za dela za koja bi jedino on sam bio kadar. Samo najgora vrsta podstrekača na ubijanje Srba kao što je advokat Popović, koji je potpisao zahtev da se bombarduju njegov rodni grad Beograd i Srbija, može da pere svoju prljavu savest tako što lažno optužuje nevine ljude. DSS sa potpunim prezirom razobličava moralnu nakaznost advokata Popovića i najoštrije osuđuje raspirivača ove gnusobne histerije.“ Popović je u intervjuu datom *BH Danima* objasnio da je tvrdnja da je potpisao bombardovanje Srbije 1999. manipulacija kojom se služio i Slobodan Milošević, te da predstavlja falsifikat pisma iz 1994. godine u kojem se tražilo bombardovanje vojnih pista s kojih su iz Srbije poletali avioni koji su rušili gradove bivše Jugoslavije, na koje je stavio svoj potpis. „Inače, nije nepoznat moj stav da bi samo rana spoljna intervencija mogla da spreči mnoge zločine, mnoge strahote, pa i genocid u Srebrenici i da bi od toga najveću korist imao upravo srpski narod.

Verujem da je u to vreme svaki pravi patriota morao želiti slom Miloševića i njegovih agresivnih ratova. I tome nemam šta da dodam“, rekao je Popović („Jedan isti veliki zločin“, *BH Dani*, 20. novembar 2010).

165 U pitanju su presretnuti razgovori Dušana Spasojevića i nepoznatog pripadnika JSO u vreme Đinđićevog boravka u Kuli, gde se nalazio štab JSO, iz kojeg se vidi da je ova kriminalna grupa imala poverenja u Koštunicu i gde se kaže da odustaju od „protesta“ samo ako on to bude naredio, kao i saznanja o Legiji-noj poseti Aci Tomiću, tadašnjem načelniku vojne bezbednosti, koji mu uoči blokade puta kod Sava centra daje uverenja da se vojne jedinice „kobre“ neće mešati i ometati pobunu.

166 Komentarišući izjavu ministarke pravde Snežane Malović od 11. novembra 2010. godine da očekuje da će Tužilaštvo uzeti u obzir krivičnu prijavu Srđe Popovića prilikom rada na istrazi o političkoj pozadini atentata na premijera Đinđića, Bakarec se u tekstu pita: „Postavlja se pitanje na koji je način ministarka, koja je nedorasla svojoj funkciji, a jeste pravnik, izvesno utvrdila da je istraga u vezi sa protestom JSO koja se zbila u novembru 2001. godine u bilo kakvoj vezi sa ubistvom Zorana Đinđića koje se zbilom marta 2003. godine, pri čemu je ceo sudski proces u vezi sa tim atentatom okončan?“ („Necastivi advokat lažno prijavljuje“, *NSPM*, 16. novembar 2010. [<http://www.nspm.rs/politicki-zivot/necastivi-advokat-lazno-prijavljuje.html?alphabet=#yv-Comment32621>]; pristupljeno 26. oktobra 2015]).

rem vremenu“ druge polovine devedesetih prepuštao taj list novinarima i povukao se u inostranstvo, piše kako je Vojislav Koštunica „kad nema boljih opravdanja za ono što se sada naziva političkim i svakim drugim oblikom života u Srbiji, neka vrsta *dežurnog krivca*, kad god je nekom teško“ (kurziv, *aut.*), što danas zajedno sa Slavišom Lekićem tvrdi i za Miškovića, koristeći u prilog takvoj tezi odgovor Nebojše Bakareca; naziv teksta sarkastično glasi „Koštunica je kriv za sve“.

Kulminacija nastaje četiri meseca kasnije, dan uoči godišnjice atentata, kada specijalni tužilac Miljko Radisavljević nalazi za shodno da pusti probni balon povodom Popovićeve prijave izjavom da će između ostalih biti saslušan i Vojislav Koštunica, i to u svojstvu svedoka događaja oružane pobune JSO, ne nužno kao osumnjičeni. Tužilac je tada rekao da je čitava pobuna ne samo organizovana već i da je realizovana i promovisana uz učešće pojedinih medija: „Policija trenutno postupa po zahtevu Tužilaštva za organizovani kriminal. Formirana je posebna radna grupa za rad na ovom predmetu. Do sada je saslušana većina svedoka, više osuđenih osoba za učešće u atentatu na premijera na okolnosti pobune JSO.“¹⁶⁷ Ova vest okidač je za kampanju Demokratske stranke Srbije i njene svite intelektualaca, tzv. čuvara nacionalnog identiteta – Koste Čavoškog, Dobrice Ćosića i Matije Bečkovića – koji su odmah optužili vlast da preko pojedinih medija, koje su nazvali „izdajničkim“, vodi kampanju protiv njih i Koštunićine stranke, ni manje ni više nego na konferenciji za štampu koju 15. marta organizuje ta ista stranka u svojim prostorijama, da bi zatim njen predsednik, koji navodno nikakve veze nema s tim, pozdravio „zajedničku inicijativu akademika“.

Činjenica da izveštaj s te konferencije prenosi i portal Udruženja novinara Srbije pod nazivom „Maslo kvislinških medija“ nije nimalo slučajna, jer će, samo dva dana nakon toga, upravo predsednica UNS-a Ljiljana Smajlović biti jedna od prvih koja će potpisati „Peticiju protiv progona Koštuniće“, a koju sa sajta DSS-a prenosi i Žarkovićeva *Vreme*. Peticiju očekivano potpisuju i mnogobrojni novinari, članovi UNS-a, koji su u bliskoj vezi s predsednicom tog udruženja: Milorad Vučelić, Svetlana Vasović Mekina, Slobodan Reljić, Igor Mekina, Vladimir Radomirović, Dragana Matović, Željko Cvijanović, Marijana Milosavljević, Nikola Vrzić, Batić Bačević, Slavoljub Kačarević, Marina Rajević Savić, Milivoje Glišić, Aleksandar Mitić, Jovo Vukelić, Slobodan

Ikonić, Ana Otašević i mnogi drugi. Kakvih su, dakle, razloga svi ovi novinari, pripadnici profesije u kojoj se, prema Kodeksu u čijoj je izradi učestvovao i UNS, teži nepristrasnosti i objektivnom izveštavanju, imali da potpišu peticiju iz koje jasno stoji jedna politička partija, i to isključivo u službi zaštite od utvrđivanja eventualne krivične odgovornosti njenog predsednika, osim ako na jedan ne toliko čudan i ne toliko skriven način i sami nisu osetili da dele tu istu odgovornost s njim?

Akademici Kosta Čavoški i Nikola Milošević, obojica ideolozi DSS-a, tvorcii su teorije zavere da Dušan Spasojević i Mile Luković nisu ubijeni u naselju Meljak 27. marta 2003. godine u pokušaju da pobegnu, nego da su ranije bili uhapšeni, mučeni, a potom i pogubljeni na sasvim drugom mestu kako ne bi progovorili o navodnoj trgovini drogom koju su po nalogu uskog kruga oko Đinđića prodavali Milorad Ulemek i Dejan Milenković.¹⁶⁸ Okolnost koja doprinosi ovačkoj konstrukciji bila je i dezinformacija koju je 19. marta 2003. godine objavio *Glas javnosti* u svom prvom, večernjem izdanju novina, koji je iz neimenovanih izvora „saznao“ da je MUP uhapsio Spasojevića i Lukovića, ali je ta vest,

168 Ovaj motiv koji ovde inicira Čavoški biće u razrađenoj formi korišten u sklopu odbrane Milorada Ulemeka u Specijalnom sudu, 14. juna 2004. godine. Konstrukcija počinje pozivom da Legija tokom prve nedelje aprila 2001. godine dođe u Surčin, u kuću Đinđićevog kuma Dragoljuba Markovića, gde zatiče Gorana Vesića, Čedu Jovanovića, Vladimira Popovića i Ljubišu Buhu, koji mu tamo nude da drogu koja je u martu 2001. pronađena u trezoru Komercijalne banke plasira i preproda na zemljama Zapadne Evrope. „Čak je zvučao [Dragoljub Marković, *prim. aut.*] malo patriotski kada je rekao da oni nama šalju bombe sa osiromašenim uranijumom, a mi ćemo njima drogu. Meni se ta rečenica svidela, jer sam video da to može da bude neka mala osveta nas, običnih ljudi, prema Zapadu koji nas je 78 dana bombardovao. 'Ako je to neki državni interes, ja pristajem', rekao sam“, pravdao se Ulemek i dok se širio smeh u sudnici, dodao: „Napomenuli su da ovaj posao treba da se odradi brzo i diskretno i da su meni dali važnu ulogu u tome, jer to zapravo nije više 600 kilograma heroína, već su oni od toga napravili jednu tonu heroína, ne znam pomoću kojih supstanci.“ Iste večeri Čedomir Jovanović i Vladimir Popović za BK televiziju demantovali su da je došlo do bilo kakvog sastanka s Ulemekom u Surčinu i da za uništavanje droge, koje je urađeno u skladu sa zakonom i javno prezentovano građanima preko malih ekrana, postoje materijalni dokazi (Petrović, A., Čarnić, D., *Proces KP 5/03: ubistvo Zorana Đinđića. Knjiga 1*, Din sedma sila: Multinacionalni fond kulture, Beograd, 2008, str. 175 i 187).

167 „Biće saslušan i Vojislav Koštunica“, *Danas*, 11. mart 2011.

posle intervencije Biroa za komunikacije sa medijima i priznanja tadašnjeg urednika Slavoljuba Kačarevića, jednog od potpisnika peticije za odbranu Koštunice 2011. godine, da je u pitanju greška, u jutarnjem izdanju izbačena. Čavoški će svoju tezu proširiti u istom *Glasi javnosti* u vlasništvu Radisava Rodića, 5. maja 2003. godine, u tekstu pod nazivom „Zločinci na vlasti“, u kojem će izneti sumnju da je tokom policijskog pritvora u akciji „Sablja“ znatan broj zatvorenika isleđivan da dâ lažan iskaz, što će ubrzo preuzeti i tim manipulanata okupljenih oko Gordane Igrić iz IWRP-a, a njihovom seriju tekstova o navodnim brutalnim zlostavljanjima zatvorenika, kao što je ranije rečeno, prenositi *Kurir*. Navodi se, takođe, da su Čavoški i Milošević čuvali kod sebe isečak lažne vesti iz prvog izdanja spornog broja *Glasa javnosti* i to predstavljali mahom kao dokaz koji podupire njihove teorije.¹⁶⁹

VARIJACIJE NA TEMU MILENA AREŽINA

Zanimljivo je da je u periodu nakon ubistva Đinđića svima koje je bilo potrebno kriminalizovati to činjeno ne na način klasične zamene teza, prema kojoj bi oni koji su se našli na optuženičkoj klupi u predmetu KP 5/03 bili proglašeni nevinima, a mete umesto njih kriminalcima, nego tako što su se konstruisali scenariji prema kojima su svi oni koje je potrebno difamirati na ovaj ili onaj način saradivali s tim istim kriminalcima, te se, uz prihvatanje fakta da su optuženi već medijski inkriminirani, preko takvih označiteljskih mostova sada kriminalizuju obeležene mete.¹⁷⁰ Ta logika primenjena je i na sudiju u tom postupku Marka Kljajevića pomoću priče koju je u svojoj knjizi *Noć prevare – dan izdaje* izmislila Milena Arežina, nekadašnja predsednica Trgovinskog suda u Beogradu i lice blisko Slobodanu Miloševiću, sveteći se što je s tog mesta smenjena dolaskom DOS-

-a na vlast oktobra 2000. godine. Zbog toga se u knjizi navodi da su 6. oktobra Marko i njegov brat Goran Kljajević uz pomoć Mileta Lukovića Kuma i „grupe Surčinaca“ provalili u njen kabinet i prisilili je da u sudski registar upiše firmu Ljubiše Buhe Čumeta Difens Roud, rekavši joj da će je ubiti ukoliko to ne učini, dok je Marko Kljajević „stajao naslonjen na prozor u hodniku“ i pokazivao joj srednji prst.¹⁷¹ Ovaj detalj postaje medijski aktuelan tek nakon što su 9. februara 2004. godine advokati odbrane Miroslav Todorović, Marko Tripković, Nenad Vukasović i Biljana Kajganić podneli krivičnu prijavu protiv Marka Kljajevića, čije je izuzeće traženo od samog početka procesa, 22. decembra 2003, i to ni manje ni više nego zbog pripadnosti kriminalnoj organizaciji „surčinsko-zemunskom“ klanu.¹⁷² U prijavi se pominje pokojni Mile Luković Kum i „još 15 nepoznatih osoba“, a Kljajeviću stavlja na teret da je upotrebio silu, pretio, učestvovao u provaljanju kabineta i tražio od Arežine da napiše i pečatom i potpisom overi svoju ostavku, kako bi njenu funkciju predsednika suda preuzeo njegov brat Goran; kao povod za prijavu naveden je intervju Milene Arežine u listu *Svedok* od 30. decembra 2003. godine.¹⁷³

171 Tačan citat iz Arežinine knjige glasi: „Moj šok je postupajući sudija Marko Kljajević. Ne zato što je rođeni brat Gorana Kljajevića, nego što je sa njim, rame uz rame, logistički pomagao Miletu Lukoviću – Kumu da sa grupom Surčinaca 6. oktobra 2000. godine, direktnim provaljivanjem kabineta za brata Gorana, osvoji Privredni sud... U ruci je držao neku fasciklu i stavio mi je na sto. Za razliku od Kljajevića, Kum je ličio na čoveka koji ne potcenjuje nijednu izgovorenu reč i sasvim ozbiljnim glasom je tražio da odmah upišem u sudski registar preduzeće Difens. 'A šta ako neću', rekla sam najmirnije. 'Plutaćete Dunavom predsednice, ali u betonskim čizmama', cereći se reče stariji Kljajević, dok mi je mlađi Marko, naslonjen na prozor u hodniku, pokazivao srednji prst“ („Arežina: Kljajevići su bili u vezi sa 'zemuncima'“, *Blic*, 2. februar 2004).

172 Da je ova manipulacija bila unapred planirana, potvrđuju i reči svedoka saradnika Dejana Milenkovića od 24. novembra 2006. godine u Specijalnom sudu, referirajući na period dok je bio u bekstvu: „I o Marku Kljajeviću je bilo reči. Biljana Kajganić mi je rekla da pričam kako sam se nalazio sa Markom Kljajevićem i njegovim bratom Goranom i šta smo radili. Da pričam ko je od nas bio u Trgovinskom sudu. Ja sam rekao da ne poznajem ni Marka, ni Gorana“ (Petrović, A., Čarnić, D., *Proces KP 5/03: ubistvo Zorana Đinđića. Knjiga 2*, Din sedma sila: Multinacionalni fond kulture, Beograd, 2008, str. 269).

173 Petrović, A., Čarnić, D., *Proces KP 5/03: ubistvo Zorana Đinđića. Knjiga 1*, Din sedma sila: Multinacionalni

169 Vasić, M., *Atentat na Zorana Đinđića*, Narodna knjiga, Beograd, 2005, str. 257–258; *Svedočenje pred Specijalnim sudom Vladimira Popovića na suđenju za ubistvo Zorana Đinđića*, Helsinški odbor za ljudska prava u Srbiji, Beograd, 2006, str. 240.

170 „Ali pitanje i nije da li je Zemunski klan učestvovao u ubistvu premijera, već, ko je sve učestvovao u ubistvu premijera Srbije i šta se tom prilikom zaista dogodilo, pa je na koncu sva krivica (nezasluzeno?) bila svaljena samo na kriminalnu grupu Dušana Spasojevića i Mileta Lukovića?“ (Veruović, M., Vrzic, N., *Treći metak: politička pozadina ubistva Zorana Đinđića*, Moja knjiga, Piroć, 2014, str. 133).

Iako je Arežinina knjiga objavljena početkom 2004. godine, pojedini mediji pokušali su ovu epizodu da aktuelizuju još šest meseci ranije, pa tako list *Ekspres* 1. jula u nepotpisanom prilogu „Pritisak na Milenu Arežinu“ uzima izjavu od bivše predsednice Trgovinskog suda, u kojoj Arežina, za razliku od navoda u knjizi, kaže da je Goran Kljajević „došao u njenu kancelariju u društvu čoveka, za koga je kasnije saznala da se zove Dušan Spasojević“. Budući da 1. jula 2003. godine još nije bilo poznato ko će suditi ubicama premijera, niti je bila podignuta optužnica, Marko Kljajević nigde se i ne pominje, ulogu Mileta Lukovića igra Dušan Spasojević (obojujca pokojnici, pa ne mogu da potvrde istinitost iskaza), nema nikakve pratnje od 15 ljudi, niti se pominje nasilno provaljivanje kancelarije. Nakon dopunjene krivične prijave advokata odbrane koji su imali direktan kontakt s Arežinom, sredinom februara 2004. godine izlazi tekst u *Kuriru* u kojem sad i Arežina, kao i ranije advokati, navodi da su braća Kljajević i Mile Luković došli u pratnji 15 naoružanih ljudi, a naprasno se pojačava i uloga Marka Kljajevića, koji više nije u hodniku naslonjen na prozor dok pokazuje srednji prst, kako piše u knjizi, nego „je sve vreme bio tu i pretio mi da uradim ono što njegov brat traži od mene, i ja sam tad shvatila da se on deklarisaio kao član surčinskog-zemunskog klana... Marko Kljajević se sve vreme cinično smejaio [prema ranijoj verziji to je radio brat Goran, *prim. aut.*]. U jednom trenutku je dreknuo i rekao: 'Ako to ne uradiš, jebaćemo ti majku', pokazujući mi srednji prst.“¹⁷⁴

Pritisak na sudiju Marka Kljajevića trajao je više od dve godine, da bi sredinom aprila 2006. kulminirao hapšenjem njegovog brata Gorana u postupku „stečajna mafija“, koji je trajao čak devet godina. Prvooptuženi Goran Kljajević, koji se optužnicom potvrđenom 15. novembra 2006. tereti za protivzakonito posredovanje i zloupotrebu službenog položaja predsednika Trgovinskog suda, dok je u medijima istovremeno pompezno označavan kao „voda stečajne mafije“ uz fotografiju na kojoj mu se vide lisice na rukama – najpre je krajem 2010. osuđen na godinu dana, posle ponovljenog postupka, sredinom maja 2013. godine na šest i po godina zatvora, da bi najzad Apelacioni sud u Beogradu 18. februara 2015. poništio presudu i pravosnažno oslobodio čak 22 od 34 lica s optužni-

ce, uključujući i Kljajevića, zbog čega je nakon predloga za izvršenje podnetih na osnovu pravosnažnih rešenja o troškovima krivičnog postupka 26. avgusta 2015. godine blokirao račun Višeg suda u Beogradu. Čitav postupak u vezi sa tzv. stečajnom mafijom iniciran je od strane G17 plus i DSS, a smišljen je kako bi se s jedne strane sakrile mahinacije Mladana Dinkića i Božidara Đelića u vezi sa osnivanjem Nacionalne štedionice, potom umešanost Koštunice i vrha DSS u prodaji C marketa,¹⁷⁵ a posredno i kao pritisak na sudiju Marka Kljajevića da se povuče iz procesa KP 5/03, što on i čini septembra 2006. godine, dok njegov primer nešto kasnije slede i tužioci Jovan Prijčić, Nebojša Maraš i Mioljub Vitorović.¹⁷⁶

Zadatak po nalogu načelnika BIA Radeta Bulatovića da vode kampanju protiv braće Kljajević, nakon hapšenja Gorana Kljajevića dobijaju udarne pesnice *NIN-a* i Bulatovićevi i Tijanićevi dugogodišnji saradnici Nikola Vrzčić i Slobodan Ikončić (obojujca potpisnici peticije protiv „progona“ Koštunice), koji dve godine nakon optužbi Milene Arežine iznose novu verziju iskonstruisanog događaja: „Šestog oktobra 2000. godine, u popodnevnom satima, do zgrade Trgovinskog suda u Masarikovoj ulici u Beogradu stiže upadljivi BMW karavan crvene boje. Iz njega izlaze Mile Luković Kum, Dušan Krsmanović, Đorđe Krsmanović i Milan Jurišić Jura. [...] Posle Kuma Lukovića, braće Krsmanović i Jure u sud dolazi Ljubiša Buha Čume, u društvu sa Goranom Kljajevićem. Svi zajedno odlaze u kabinet Milene Arežine, dotadašnje predsednice suda, i

175 Opisujući uticaj koji su Miroslav Mišković i Milan Beko imali na Tužilaštvo i policiju, kao i njihovu samoživost, Stanko Subotić je u izjavi o saznanjima o organizovanom kriminalu upućenoj Višem javnom tužilaštvu u Beogradu krajem maja 2010. godine napisao da su ova dvojica zbog toga što su bila ogorčena na predsednika Trgovinskog suda Gorana Kljajevića jer nije hteo da im izađe u susret oko upisa akcija C marketa, izdejstvovala da se uhapsi i da, bez podignute optužnice, gotovo tri godine bude u pritvoru, što je ujedno postao *modus operandi* politički instruiranog specijalnog tužioca i njegovih zamenika („Kako su Beko i Mišković oteli 'Novosti'“, *E-novine*, 24. maj 2010. [http://www.e-novine.com/srbija/srbija-tema/37674-Kako-Beko-Mikovci-oteli-Novosti.html; pristupljeno 21. januara 2016]).

176 „Imao sam problema sa obezbeđenjem koje mi je u velikom delu postupka bilo povučeno. Zvuči možda kao vic, iako nije – i to da su optužene sprovodili na suđenje ulicom u kojoj ja stanujem, ispod mojih prozora, mada postoji drugi, podjednako podesan put“, navodi Marko Kljajević („Nisam mogao da sudim slobodno“, *Danas*, 23. septembar 2006).

fond kulture, Beograd, 2008, str. 96–97.

174 „Kljajevići i surčinci“, *Kurir*, 14–15. februar 2004. ili *Svedočenje pred Specijalnim sudom Vladimira Popovića na suđenju za ubistvo Zorana Đinđića*, Helsinški odbor za ljudska prava u Srbiji, Beograd, 2006, str. 281.

odatle je izbacuju.¹⁷⁷ Rade Bulatović danas obavlja funkciju ambasadora Srbije u Ukrajini, dok je najodgovornije lice za debakl postupka u vezi sa „stečajnom mafijom“ specijalni tužilac za organizovani kriminal Miljko Radisavljević.

Sličnost liste ljudi akademika-politikanata i drugih javnih ličnosti u peticiji protiv saslušanja Koštunice do određene mere je uočljiva i uporediva s onom koju je ista stranka 5. oktobra 2015. godine organizovala za podršku prosrpskim protestima protiv vlasti Mila Đukanovića u Crnoj Gori. Uz navedenu trojicu, tu su i Milorad Ekmečić, Bata Mihajlović, Čedomir Popov, Dragoslav Mihailović, Jovanka Kalić, Emir Kusturica, Tomislav Nikolić (tada predsednik SNS-a), Aleksandar Vučić (tada zamenik predsednika SNS-a), mitropolit Amfilohije Radović, Brana Crnčević, Svetomir Arsić Basara, Danilo Basta, Smilja Avramov, Bojan Sudić (dirigent simfonijskog orkestra RTS-a), Obrad Kesić, Bora Đorđević (Riblja čorba), Gojko Đogo, Milo Loppar, Milan Brdar, Mile Savić (recenzent homofoba i lobiste za vaspitavanje dece uz primenu fizičke sile Miše Đurkovića), Časlav Koprivica, Jovan Kolundžija (violinista), Branko Radun, Miroslav Toholj, Boško Obradović, Slađana Milošević (pevačica), Dragomir Anđelković, Toma Fila, Sandra Rašković Ivić i mnogi drugi. Peticiju, prema pisanju *Politike* od 4. aprila 2011. godine, potpisuje oko 34.000 građana, bez napomene da se to mahom čini u prostorijama odbora DSS širom Srbije, a zbog njenog teksta, u kojem se „odgovorne državne vlasti“ pozivaju da prekinu „nerazumnu kampanju protiv Vojislava Koštunice i da kriminalce traže i nađu među pravim kriminalcima“, više je niko nije shvatao kao protivljenje tužiocu najnormalnijem pozivu na davanje iskaza u svojstvu građanina – što je i bio krajnji cilj.¹⁷⁸ Usled ovakve dirigovane reakcije dela javnosti i politizacije za koju je i sam odgovoran, Miljko Radisavljević odbacuje krivičnu prijavu Srđe Popovića u delu u kojem se za pružanje podrške oružanoj pobuni JSO sumnjiče tadašnji predsednik SRJ Vojislav Koštunica i načelnik Uprave bezbednosti VJ Aco Tomić, da bi 9. marta 2012. godine bila podignuta optužnica protiv osam bivših pripadnika Jedinice za specijalne operacije: Milorada Ulemeka, Zvezdana Jovanovića, Dušana Maričića, Veselina Lečića, Miće Petrakovića, Dragoslava Krmanovića, Dragiše Radića i Vladimira Pocića.

Jedan od potpisnika peticije, Miroslav Toholj, bio je koosnivač preduzeća Javnost AD, koje je

nezvanično služilo za preprodaju oružja iz vojnih skladišta uoči rata u BiH, čijih je 40 odsto vlasništva pripadalo Srpskoj demokratskoj stranci (SDS) Radovana Karadžića, da bi se kasnije iz tog preduzeća osnovalo istoimeno partijsko glasilo koje je izlazilo i u Beogradu, a posle preimenovalo u *Nedeljne novine* Republike Srpske. Toholj se nalazi na mestu glavnog urednika *Javnosti*, gde je mentor i zaštitnik Željka Cvijanovića, sve do 1993, kada postaje Karadžićev ministar informisanja, poznat po tome što je ubistvo 68 osoba na sarajevskoj pijaci Markale 5. februara 1994. proglasio delom „islamskog terorizma“, po čemu su muslimani sami sebe bombardovali. Paljanska televizija, čiji je direktor postao posle rata, a njen predsednik Upravnog odbora Momčilo Krajišnik, kasnije osuđenik Haškog tribunala za ratne zločine i genocid, avgusta 1997. godine emituje program u kojem su vojnici NATO alijanse predstavljeni kao SS divizije, uz odgovarajuću muzičku podlogu numere „Lili Marlen“. Nakon smene s tog mesta, Toholj odlazi u Beograd i nastanjuje se s porodicom u stanu trocifrene kvadrature u Hilendarskoj ulici, gde se pre rata nalazilo dopisništvo sarajevskog lista *Oslobođenje*, za koji je pisala i Ljiljana Smajlović. Na istom mestu je do leta 1992. godine bila beogradska redakcija *Javnosti*, koja se zatim premešta u Dečansku (tada Moše Pijade), u Biro Republike Srpske pod direktnom kontrolom Karadžića, u čijem su prostoru bili smešteni predstavnici svih Karadžićevih medija: novinske agencije *SRNA*, dnevnih novina *Srpsko Oslobođenje* i *Javnost*, TV stanice *Kanal S*, koju je kasnije zabranila međunarodna zajednica. Upravo zahvaljujući Toholju, zamenik glavnog i odgovornog urednika *Javnosti* od 1993. postaje Željko Cvijanović, koji je istovremeno i šef beogradskog dopisništva agencije *SRNA*, gde ostaje sve do 1998. godine, kada će započeti njegovo pranje biografije u Institutu za izveštavanje o ratu i miru (IWRP).¹⁷⁹

Dvadeset osmog februara 2014. godine, u jeku predizborne kampanje za republičke izbore u Srbiji i četiri meseca od smrti advokata Srđe Popovića, urednica istog *Peščanika* – koji se tri godine ranije toliko zdušno zalagao za utvrđivanje političke pozadine ubistva premijera, u svom uvodniku za izdanje radio-emisije specijalno namenjene da uz pomoć Branke Prpe i Miloša Vasića diskredituje formiranje vladinih komisija za rešavanje kompleksnih predmeta, poput slučajeva ubistava novinara – Svetlana Lukić, komentariše formiranje slične komisije povo-

177 „Ko je štitio Gorana Kljajevića?“, *NIN*, 20. april 2006.

178 „Srbija razgovara: Koštunica između sumnji i odbrane“, *Politika*, 4. april 2011.

179 Popović, V., *Željko Cvijanović – Novinar u civilu*, YU-COM, Beograd, 2007, str. 13.

dom utvrđivanja eventualne političke pozadine atentata na Zorana Đinđića. Tom prilikom izjavljuje da ju je ta vest uznemirila i da tu uopšte nije bitno da li Vučić, koji će za dva meseca postati premijer, ima nameru da to rešava ili nema, nego nešto sasvim drugo: „Nije pitanje šta je u glavi Aleksandra Vučića i njegovih šefova policije i BIA-e, koji su morali da dođu na njegov poziv, nego šta je u glavi Marka Kljajevića, Rajka Danilovića, Ante Boškovića, Olgice Batić... i Vladimira Popovića, ako je tačno da je on mozak cele operacije. U dobre namere – kako se to obično kaže – većine tih ljudi, sudeći po njihovom dosadašnjem angažovanju i odnosu prema atentatu, možda ne treba sumnjati, ali kao što svi odrasli ljudi znaju, to nije garancija. Ničega. Sve što je do sada urađeno od strane te *paradržavne* komisije u nastajanju je pogrešno, počev od tajminga i čoveka kome su bili u poseti“¹⁸⁰ (kurziv, *aut.*).

Na taj način ponašanje *Peščanika*, koji je Đinđića najpre vređao, ponižavao, rugao mu se, kada je to činila i većina ostalih medija (dok su takođe kao i danas tvrdili da premijer kontroliše i cenzuriše većinu njih), da bi se zatim nakon tragičnog događaja preko noći pretvorio u najvatrenijeg borca za razjašnjavanje svih okolnosti njegovog ubistva, a onda, dolaskom SNS na vlast, ponovo regresirao na stanje u kojem više nije bitno da li će određeni događaj biti rasvetljen ili neće, nego pre svega to ko ga rasvetljava – samo ukazuje na to da prave namere, osim možda od strane samog advokata i lica koja je zastupao, nikada nije ni bilo, jer je tema u diskursu ovog medija uvek unapred služila samo da bi se pokazala nesposobnost ili odsustvo volje aktuelnih vlasti.¹⁸¹ Zbog toga Lukić i može

180 „Komisije“, *Peščanik*, 28. februar 2014. (<http://peščanik.net/emisija-28-02-2014/>; pristupljeno 27. oktobra 2015).

181 U drugom delu emisije o slobodi medija, koju je realizovala i 4. novembra 2015. godine emitovala ekipa *TV N1*, Svetlana Lukić navodi kako je u vreme vlasti Zorana Đinđića postojala kontrola medija, bez ikakvog daljeg objašnjenja, da bi u klasičnom stilu svojih istomišljenika napravila gradaciju do vlasti Aleksandra Vučića. Međutim, režija emisije prekida prvi deo njene izjave, prelazi na period vanrednog stanja, i u prvom planu zumira naslovnu stranicu nedeljnika *Vreme*, na kojoj se nalazi Vladimir Popović i već pomenuti natpis „Srbija na brifingu“. Odmah zatim ide izjava predsednika Nove stranke Zorana Živkovića, koji uz omalovažavanje Popovića koje mu je patološki neophodno, govori o epizodi s Gordanom Sušom koju je ovaj navodno izvređao. Tako je uz pomoć svega dva sagovornika i malo montaže Popović na *TV N1* postao dokaz za

da tvrdi da su navedeni članovi komisije „ulazeći na ovaj način i sada u Vučićev kabinet, pristali da učestvuju u opasnoj igri dezavuisanja svih državnih institucija i pristali da ugrađuju sebe u postament na kome se zida Vučićev spomenik, za života“, jer je, baš kao i NUNS-u, koji je povodom Komisije za rasvetljavanje okolnosti ubistva novinara saopštio da je cilj tog tela samo to da Vučić „pokupi sve zasluge za rešavanje slučajeva“ – upravo to jedino bitno da se ne desi.¹⁸² Na ovakvu prozivku, po pozivu novinara iz *E-novine*, odgovorio je Vladimir Popović: „Posle pauze od nekoliko godina vraćaju se [Svetlana Lukić i Svetlana Vuković, *prim. aut.*] na mesto zločina i rade isto ono što su radile dok je Zoran bio živ, samo danas drugačijim stilom, gađajući druge mete. Ne znam kako im se javilo da su baš oni ti koji imaju pravo da daju licencu ko je podoban, a ko nije da se tom temom bavi, uzimajući u obzir njihovu predistoriju i godine kada su se horski slagali sa Košunicom – političkim pokroviteljem toga ubistva. Ono što *Peščanik* radi samo je još jedna prepreka u dugogodišnjem pokušaju da javnost sazna istinu.“¹⁸³

OTAC I SIN NA TEŠKIM DROGAMA

U večer 17. oktobra, kada je policija uklonila šatore ispred Skupštine Crne Gore, okupilo se stotinak, ovoga puta znatno agresivnijih ljudi, koji su pokušali da probiju policijski kordon kako bi došli do institucija Skupštine, Vlade i Tužilaštva. Na snimcima *TV Vijesti* vidi se kako desetak njih nasrće i zakucava se u kordon, tako provocirajući policajce da upotrebe silu, koju bi potom čelnici Demokratskog fronta iskoristili da je prikažu kao prekoračenje nadležnosti. Zbog ovakvog ponašanja ekstremističkih izgređenika protesta, koji je od ovog dana sve samo ne „miran“, organi reda, kao i Specijalna antiteroristička jedinica (SAJ) bili su prinuđeni da bace suzavac i dve šok-bombe, pa su tom prilikom lakše povređeni poslanik i lider Pokreta za promjenu Nebojša Medojević i potpredsednik Skupštine Branko Radulović. Strategija se dalje

ugrožavanje slobode medija u vreme Zorana Đinđića, bez ijedne reči o sveopštoj kampanji koja se za sve vreme tog „ugrožavanja“ vodila protiv pokojnog premijera.

182 „NUNS o pisanju 'Politike'“, *NUNS*, 8. april 2014. (<http://www.nuns.rs/info/statements/21541/nuns-o-pisanju-politike.html>; pristupljeno 27. oktobra 2015).

183 „Na tapetu – Vladimir Popović“, *E-novine*, 10. mart 2014. (<http://www.e-novine.com/srbija/vesti/100175-tapetu-Vladimir-Popovi.html>; pristupljeno 27. oktobra 2015).

račva u dva gotovo disjunktna pravca: prvi, prikazati kako režim Mila Đukanovića zavodi teror prekomernom upotrebom sile, a SAJ otprilike kao analogon nekadašnje JSO u Srbiji; drugi, da su „maskirani pojedinci“ koji su se obrušavali na kordon, bacali kamenice, uništavali izloge prodavnica i krali po gradu, u stvari podmetnuti od strane DPS-a, kako bi policija imala povod da razbije protest.

Scenario veoma sličan ovom medijski je isfabrikovan u Srbiji prilikom prvih izbora na Kosovu, 3. novembra 2013. godine, nakon potpisivanja Briselskog sporazuma, kada su pripadnici desničarskih organizacija SNP Naši i Obraz, zajedno s Demokratskom strankom Srbije i tadašnjim poslanikom Markom Jakšićem, okupljeni u tzv. antiizborni štab organizovali najpre psihičko šikaniranje građana duž puta do glasačkih mesta, koje su vređali i snimali kamerom, a nešto kasnije i upad tridesetak maskiranih aktivista po biračkim mestima u severnoj Mitrovici, koji su razbijali glasačke kutije i time izazvali prevremeno zatvaranje biračkih mesta. Te ljude su optužili da su „Vučićevi batinaši“ tako što su telefonima snimali scene razbijanja i uporedo ih verbalno etiketirali, a zatim to postavljali na Jutjub ne bi li na taj način uverili u ono što žele svakoga ko će taj klip pogledati, pritom od samog početka dana najavljujući na Tviteru da imaju informaciju da će do toga doći i šaljući saopštenja medijima, koji to, zajedno s lažnim podacima o maloj izlaznosti birača – bez trunke rezerve objavljuju. Obrazloženje ovakvog nasilničkog akta bilo je da Vučić nije zadovoljan izlaznošću i da želi da se izbori ponove, iako je ona bila sasvim zadovoljavajuća.¹⁸⁴

184 Sociološkinja Vesna Pešić je 18. novembra, govoreći za *Peščanik*, u nekoj vrsti antivučičevskog delirijuma preuzela i nastavila ovu manipulaciju desničara bliskih DSS-u: „Nije to ništa novo, kad smo videli te sa fantomkama. Oni čak ne moraju da budu uvoz iz Beograda. Što stavljaš tu fantomku? Ti ekstremisti su tu samo da paradiraju, da zaplaše. Oni će da prošetaju tamo. To su dverjani, dvorjani, oni su samo salata, to je samo pejzaž. A onda upadnu ove parapolicijske, stave te kapuljače i šta se dogodilo? Kad su videli da ti nisu izašli uopšte na izbore, dakle da je bojkot na neki način uspeo, oni su sa poslednja tri mesta uzeli te kutije, možda opalili nekom neki šamar. I odmah se izašlo s tim da će da traže ponovljene izbore na tim mestima.“ Formula je jasna i poprima razmeru bolesti: svi su pod kontrolom Vučića, pa čak i oni koji se na njega žale i nazivaju ga izdajnikom („8. sednica SNS“, *Peščanik*, 18. novembar 2013. [<http://pescanik.net/emisija-15-11-2013/>; pristupljeno 28. oktobra 2015]).

Izveštavajući o pomenutim događajima u Podgorici, *Politika* Ljiljane Smajlović brzo objavljuje pristrasan prilog svog stalnog dopisnika iz Crne Gore Novice Đurića, pod naslovom „Ministar unutrašnjih poslova opravdava upotrebu sile“, spajajući jutarnje i večernje događaje tokom 17. oktobra, da bi se stekao utisak kako policija prekoračuje svoja ovlašćenja i nasrće na nedužan i višestruko malobrojniji narod. O tome koliko je ovaj tekst tendenciozno iskrivljen svedoči i činjenica da se u njemu, radi potpore teze o represiji, između ostalog navode i reakcije društava poput Udruženja književnika Crne Gore i Udruženja novinara Crne Gore, u kojima upravo lice koje piše članak, dakle, Novica Đurić – obavlja funkcije predsednika tih istih udruženja, što je za ove potrebe od čitalaca *Politike* sakriveno, pa tako u stvari dopisnik citira saopštenja društava u čijem je sastavljanju i sam učestvovao. To znači da čovek koji se nalazi na čelu najstarijeg (i najkonzervativnijeg, tj. prosrpskog) novinarskog udruženja u Crnoj Gori, koje se navodno brine o visokim standardima novinarske profesije, kao novinar beogradske *Politike* i „sasvim slučajno“ antidukanovićevskih preferencija, plasira članak koji je napisan protiv svih pravila novinarstva i načela nepristrasnosti i objektivnosti. Dvadeset devetog oktobra 2015. *Politika* će objaviti, predstavljajući ga nevino kao svog „stalnog dopisnika iz Podgorice i pesnika“, da mu je Organizacioni odbor Nacionalne književne nagrade „Zlatno pero Rusije“ dodelio nagradu za 2015. godinu, da je dobio Orden „Heroj rada“, kao i Medalju „Car-riba“ za „zasluge u oblasti zbližavanja kultura, umetnosti, novinarskog stvaralaštva naroda Rusije i balkanskih zemalja“, koje će primiti u Moskvi, čime mu se zapravo ta zemlja prigodno odužuje za lokalno delovanje.¹⁸⁵

Na tom fonu manipulacije, „ničim izazvan“ saopštenjem se oglašava i prirodni saveznik Ljiljane Smajlović i Novice Đurića – ni manje ni više nego Ministarstvo inostranih poslova Rusije – u kojem se izražava žaljenje zato što su 17. oktobra sklonjeni šatori protestanata i iznosi stav da uključivanje Crne Gore u proces evroatlantskih integracija „ne vodi ka njenoj konsolidaciji i prosperitetu“, posle čega više nije moguće sakriti mešanje Rusije u unutrašnje stvari Crne Gore i, pre svega, anti-NATO karakter protesta.¹⁸⁶ S druge strane, dužna nisu ostala ni lica bliska tzv. gra-

185 „Tri ruske nagrade našem dopisniku Novici Đuriću“, *Politika*, 29. oktobar 2015.

186 „Rusija žali zbog događaja u Crnoj Gori“, *Telegraf*, 18. oktobar 2015. (<http://www.telegraf.rs/vesti/1806474-rusija-zali-zbog-dogadjaja-u-crnoj-gori>; pristupljeno 28. oktobra 2015).

đansko-crnogorskim strujama, koja takođe preko proevropskog dela Demokratskog fronta nastoje da sruše Đukanovića, pa su se tako na svojim Tviter nalozima oglasile najpre Dunja Mijatović iz OEBS-a, s porukom crnogorskim vlastima da istraže okolnosti privedenja novinara tokom protesta, a potom i Doris Pak, bivša poslanica u Evropskom parlamentu i bivša šefica delegacije Evropskog parlamenta za Jugoistočnu Evropu, koja je bila mnogo direktnija, napisavši za Đukanovića da je autokratski premijer koji, „postavivši se iza nezakonitih zakona, sada hapsi mirne demonstrante“, tražeći zbog toga reakciju Evropske unije.¹⁸⁷ Interesantno je da će za *Politiku* u tekstu „Zašto je Đukanoviću za proteste kriv Koštunica“, od 23. oktobra, Doris Pak biti aktuelna, a ne bivša šefica delegacije Evropskog parlamenta za Jugoistočnu Evropu.

Pored *Politike*, *Večernjih novosti* i *Nove srpske političke misli*, najupadljiviju kampanju protiv crnogorskog režima među srpskim medijima vodi tabloid *Kurir*, s novom ekstremnom i halucinogenom epizodom koja je svojevrсни nastavak one iz vremena uoči smene Rodoljuba Milovića s mesta načelnika UKP. Ovaj list je od početka „protesta“ u Crnoj Gori podržavao njegove organizatore, najčešće integralno prenoseći tekstove s portala *Vijesti* i drugih tamošnjih antivladinih medija, da bi se od trenutka kada su šatori sklonjeni, ponašanje *Kurira* pretvorilo u nešto što bi se moglo nazvati otvorenim medijskim silovanjem i simulacijom, nezapamćenim u modernoj istoriji srpskog novinarstva, ili narkotičnim iluzijama poput onoga što se 30. oktobra 1938. godine, na Noć veštica, u Sjedinjenim Američkim Državama dogodilo emitovanjem radio-drame *Rat svetova* na mreži CBS, u režiji dvadesetogodišnjeg Orsona Velsa, kojom je medijski simulirana invazija Marsovaca na Zemlju.

Tako 18. oktobra, kada je održan novi protest, uz maksimalizaciju aktivnosti na društvenim mrežama i mobilizaciju ljudi iz svih delova Crne Gore, Srbije pa i šireg inostranstva, da lobiraju protiv Đukanovića, tvrdeći da će „poslednji evropski diktator“ milom ili silom pasti s vlasti, tokom dana na sajtu *Kurira* počinju da se pojavljuju tekstovi originalne domaće proizvodnje, koji funkcionišu upravo prenošenjem „vesti“ i huškački plasiranih glasina na društvenim mrežama (slično kao simulacija u vezi s brojem ljudskih žrtava tokom majskih poplava u Srbiji). Među najprominentnijima su naslovi: u 16.04 sati: „MILOV REŽIM U PANICI: Blokirani svi ulazi u Podgoricu, ni ptica ne može da uđe!“; sat ka-

snije: „EKSKLUZIVNO: ČITAOCI JAVLJAJU Padaju barikade u Crnoj Gori, policija se pridružuje demonstrantima!“; sat i po nakon drugog: „CRNA GORA SE NE SMIRUJE: Gotov je! Sloboda se ne čeka, sloboda se osvaja!“; a u 20.34 sati: „PROTESTI ŠIROM CRNE GORE Andrija Mandić: Đukanović oko 18.30 sati avionom napustio zemlju!“, i to dok se istovremeno na *Radio Televiziji Crne Gore* jasno vidi da je u toku sednica Vijeća za nacionalnu bezbjednost i da njome predsedava taj isti Milo Đukanović, za kojeg otac i sin, Radisav i Aleksandar Rodić, prenose da se uplašio i pobegao.¹⁸⁸ Laž o navodnom pridruživanju policije demonstrantima (po uzoru na JSO tokom Petog oktobra), novinari-navijači iz ovog tabloida plasirali su još 13. oktobra u naslovu „VLAST U PANICI: Policija otkazuje poslušnost i odbija da interveniše protiv demonstranata“, da bi je zatim opet izvarirali posle pet dana. Na naslovnoj strani *Kurira* za srpsko tržište od 18. oktobra stoji natpis „HAOS U CRNOJ GORI: Milova policija tukla lidere opozicije!“, a za 19. oktobar – „MILO GOTOV! Amerika, Evropa i Rusija stale na stranu naroda!“.

Te večeri okuplja se nekoliko hiljada demonstranata, jedan policajac je teže povređen, njih petorica lakše, a povrede je, prilikom kamenovanja zgrade te televizije, zadobila i urednica *TV Pink M*, Ivana Drobnjak. Dil između Željka Ivanovića i Aleksandra Rodića po identičnom ključu 'što luđe to bolje' funkcioniše i nedelju dana kasnije, 24. oktobra, do kada su čelnici protesta dali rok Đukanoviću da podnese ostavku. U danu kada se prema procenama policije okuplja između pet i šest hiljada demonstranata, u kojem su s crnogorske granice vraćani pripadnici klerofašističkih i rusofilskih organizacija mahom iz Vojvodine, i kada su na samom protestu, nakon jasne izjave u megafon funkcionera DF Slavena Radunovića da će još deset minuta moći da kontroliše masu a posle toga ne odgovara, huligani u grupama ponovo nasrnuli na kordon, gađali policiju bakljama, Molotovljevim koktelima i kamepicama, lomili semafore i pljačkali zlatare, čime je naneta šteta od oko 150 hiljada evra, 29 policajaca je povređeno, medicinsku pomoć zatražilo 26 građana, a 10 osoba privedeno zbog kršenja Zakona o javnom redu i miru – *Kurir* nastavlja u ritmu koji je iznenadio i mnoge u Crnoj Gori.¹⁸⁹

188 „Sjednica Vijeća za nacionalnu bezbjednost“, *RTCG*, 18. oktobar 2015. (<http://www.rtcg.me/vijesti/politika/107038/sjednica-vijeca-za-nacionalnu-bezbjednost.html>; pristupljeno 29. oktobra 2015).

189 Emisija „Radar“, *RTV1*, 27. oktobar 2015. (http://media.rtv.rs/sr_lat/radar/15133; pristupljeno 29. oktobra 2015).

187 „KRITIKA 'Autokratski premijer Crne Gore postavio je sebe iznad zakona'“, *Blic*, 18. oktobar 2015.

Pišući kako je na protest došlo najmanje 30.000 ljudi (podgoričke *Vijesti* dogurale su „tek“ do 20.000), nižu se sledeći naslovi: u 7.52 časova ujutru: „DANAS DAN ODLUKE Mandić: Milovi huligani žele da izazovu nered!“; u 12.18 sati prenosi se tekst iz *Dana* uz aluzivni naslov „OVO JE CRNOGORSKI DŽO BAGERISTA: Ova-ko Bato Đurišić iz Berana kreće u rušenje Milovog režima!“ i nadnaslov „Heroj Crne Gore“. Dvadeset minuta kasnije sledi zaključak „PALA MILOVA VLADA I ZVANIČNO: Vreme je za prelaznu vladu i fer izbore!“, dok se u 13.55 časova s Fejsbuka prenosi post Ive Bajkovića, žene koja je jutra kada su uklonjeni šatori postala poznata po tome što su i nju zbog teatralnog stava na fotografiji ispred policijskog kordona proglasili herojem – pod patetičnim nazivom „DIRLJIVO PISMO CRNOGORSKE MAJKE SINOVIĆIMA: Đeco moja, zbog vas ću večeras biti na ulici!“, te najzad, u 18.38 sati – „SUZAVAC, ŠOK BOMBE I PREBIJANJE GRAĐANA: Podgorica mirna posle brutalne intervencije Milove policije“. U ovom poslednjem tekstu, koji je neka vrsta lajv-bloga na kojem *Kurir* prati večernja zbivanja, zapisano je u 20.47: „Andrija Mandić zamolio policajce da oslobode put ka Skupštini. Policajci se povlače, poslanici ulaze u Skupštinu Crne Gore!“, da bi četrdeset minuta kasnije, u 21.34 bilo saopšteno: „Mi stojimo ispred specijalaca i čekamo Krivokapića“, potvrdio je za *Kurir* Nebojša Medojević, jedan od lidera Demokratskog fronta. „Veliko finale simulacije nastupa u 22.22, kada *Kurir* piše: „Policija hamerima upala u masu. Kako nezvanično saznajemo, ima povredjenih. Oklopni vozilima gaze mirne demonstrante.“ Rodićev tabloid za nedelju, 25. oktobar, imao je unapred pripremljenu naslovnicu, koju srpskim medijima radi noćnog prelistavanja štampe šalje nešto pre 19 časova, kada je crnogorski protest počeo, s natpisom „USTANAK PROTIV ĐUKANOVIĆA: PAO MILO! Narod srušio poslednjeg balkanskog diktatora“, da bi za jutarnje izdanje, nakon što je postalo jasno da protesti nisu urodili plodom i kada se sveopšta četnička euforija utišala, beogradski tabloid to povukao i pripremio potpuno novu naslovnicu, koja sada glasi „HAOS U PODGORICI Milo pucao na narod“. I ovoga puta, uprkos jasnim snimcima, namera protestanata i njihovih medija je kako da optuže policiju da ih je prva napala, tako i da istovremeno one koji su je napali proglase režimskim infiltratorima.

Nakon talasa kampanje Demokratskog fronta, antivladinih medija i NVO organizacija o navodnoj prekomernoj upotrebi sile od strane SAJ, Vlada Crne Gore 1. novembra na svom Jutjub kanalu objavljuje snimke na kojima se vidi da grupa maskiranih demonstranata, una-

pred pripremljenih na sukob s policijom, s maskama za disanje, ruši zaštitnu ogradu i gađa kordon Molotovljevim koktelima, dok policija neko vreme mirno stoji i trpi napade.¹⁹⁰ Snimci na kojima se između ostalog vidi kako policajci spasavaju pojedine mirne demonstrante kojima je pozlilo od nastalog haosa, istog datuma su emitovani na RTCG, uz konstataciju pomoćnika direktora Uprave policije za sektor opšte nadležnosti Nikole Janjuševića da je organizator protesta imao predumišljaj da izazove incidente. U vezi sa snimkom koji se pojavio u večeri protesta 24. oktobra, a koji pokazuje grupu od nekoliko pripadnika SAJ koji demoliraju vozilo „mercedes“ i iz njega izvlače i udaraju crnogorskog boksera Miodraga Martinovića, Janjušević izjavljuje da postoji službena beleška policajca da je Martinović kolima neposredno pre toga u punoj brzini vozilom nasrnuo na kordon policije, a da je snimak zabeležio samo reakciju policajaca na takav pokušaj ugrožavanja bezbednosti. Interesantno je da se iste večeri kada Vlada objavljuje ove snimke, u nedeljnim vestima koje vodi Dmitrij Kiseljev na prvom kanalu *TV Rusije* u sto drugom minutu emituje prilog o crnogorskim protestima, u kojem na pitanja ruskog reportera Martinović iz bolničkog kreveta odgovara na tečnom ruskom jeziku. Samo četiri dana ranije, direktorka Mreže za afirmaciju nevladinog sektora Vanja Čalović tražila je da se hitno rasformira Specijalna antiteroristička jedinica, pod obrazloženjem da „obim i težina terora koji je SAJ sproveo nad građanima nedvosmisleno potvrđuje da se ne radi o pojedinačnim slučajevima, niti incidentima unutar te jedinice“.¹⁹¹ Ovo predstavlja još jedan dokaz uzajamnog podupiranja organizacija i pojedinaca koji su finansirani od zavađenin strana (struktura iz Rusije i EU) u obostranom cilju rušenja Mila Đukanovića s vlasti.

SJEČAŠ LI SE BRIFINGA NA KOM SI ME PROZIVAO?

Međutim, ludilu kraja nema: dan nakon protesta, *Kurir* nastavlja s dezinformativnim tekstovima; uprkos činjenicama o neuspelom rušenju vlasti nasilnim sredstvima, u 12 sati se na sajtu pojavljuje tekst „MILO

¹⁹⁰ „VIDEO: Vlada objavila nove snimke sa protesta DF-a“, *CDM*, 1. novembar 2015. (<http://www.cdm.me/drustvo/hronika/video-vlada-objavila-nove-snimke-sa-protesta-df-a>; pristupljeno 4. novembra 2015).

¹⁹¹ „Čalović: Hitno rasformirati SAJ zbog bezbednosti građana“, *Vijesti*, 28. oktobar 2015.

KRENUO NA SVOJ NAROD: Brutalan obračun poslušnika režima sa golorukim i gladnim!“, s nadnaslovom „Haos posle pada Milove vlade“, a u 13.12 časova „KRIVOKAPIĆ I KONJEVIĆ O TEHNIČKOJ VLADI I FER IZBORIMA: Evo kako je pala vlada Mila Đukanovića!“. U prvom od ova dva teksta navodi se da „diktatorski režim Mila Đukanovića 27 godina ugnjetava narod“, gotovo svi navedeni tekstovi u vezi s protestom potpisani su sa EPK (ekipa *Kurira*), dok neki od njih, pored bombastičnog naslova, sadrže svega po nekoliko rečenica i više spadaju u komentare nego u novinarske članke, što znači da su tu samo radi naslova.

Posebno bizarna manipulacija biće izvršena u tekstu „SVETSKI MEDIJI PRENOSE: Crnogorski specijalci brutalno napali demonstrante“, čiji su oprema i pojedini delovi zbog otkrivene laži takođe naknadno morali biti promenjeni. Cilj članka jeste da se pokaže kako strani mediji staju na stranu „naroda“ i osuđuju Đukanovića zbog navodnog preokračanja nadležnosti, pa je tako prvobitno senzacionalno „otkriveno“ da je to učinila američka stanica *CNN*. Kao dokaz za tu tvrdnju postavljen je skrin teksta sa veb-sajta koji pripada toj kompaniji, a za glavnu sliku ogroman logo američkog medija. Ispostavlja se, zatim, da ipak nije reč o zvaničnoj vesti *CNN-a*, već o kratkom komentaru koji je korisnik iz Podgorice pod registrovanim nazivom „MisterLight“, čija je to prva aktivnost, ostavio na potportalu ili blogu *CNN iReport*, koji služi da anonimni korisnici plasiraju sopstvene vesti, dok administratori sajta za svaku obavezno naznačaju da li je provera od strane *CNN-a* ili nije. Bez obzira na to što uz ovu „vest“ stoji vidljivo istaknuta oznaka „not verified by CNN“, *Kurir* ovaj komentar preuzima, baš kao što je tokom protesta „zdravo za gotovo“, a zapravo sasvim tendenciozno i unapred smišljeno to činio s komentarima fingiranih pojedinaca s društvenih mreža Fejsbuk i Tviter, da bi nakon nje ga to učinile i *Vijesti* iz iste Podgorice iz koje je i misteriozni komentator, pozivajući se na *Kurir*.

Kada je bruka pukla, *Vijesti* članak koji su najpre bili nazvali „CNN: Đukanović je poslednji evropski diktator“ potpuno brišu sa svog sajta i preusmeravaju ga na novi tekst sada pod sasvim bezazlenim nazivom, „BBC i Guardian izveštavaju o Crnoj Gori“. U poslednjoj rečenici ovog priloga nalazi se redakcijsko i veoma nekonkretno izvinjenje: „Ranije je greškom navedeno da je CNN izveštavao sa protesta, što nije tačna informacija i izvinjavamo se čitaocima i CNN-u na nenamjernoj pogrešci.“ Atentatorski list *Kurir*, kojem izvinjenja nisu u opisu posla, povodom načina „izveštavanja“ sa crnogorskih protesta nije osudilo nijedno novinarsko udru-

ženje, a razlozi za to vrlo lako se mogu nazreti: UNS ne reaguje zato što to udruženje zajedno sa sebi srodnim konzervativnim, nacionalističkim organizacijama poput Srpske pravoslavne crkve, Matice srpske i sl. podržava rušenje Đukanovićevoeg režima, što je očito i iz načina izveštavanja dva štampana medija u kojima ono ima najveći uticaj – po *Politici* i *Večernjim novostima*. NUNS pak ne osuđuje *Kurir* jer bi to moglo da se protumači kao podrška Milu Đukanoviću, a onaj ko podržava njega time bi podržao i režim u Srbiji, koji je sa crnogorskim u odličnim odnosima, što NUNS-u nije dozvoljeno s obzirom na već pomenutu maksimu da se svako delovanje koje može ići u korist Vučiću izbegava koliko god je to moguće.

Lice koje u to vreme obavlja funkciju glavnog i odgovornog urednika sajta *Kurir* jeste Sonja Lakić, osoba koja je karijeru započela u startnoj novinarskoj postavi ratnohuškačke agencije SRNA, osnovane 1992. godine od strane haških optuženika Radovana Karadžića, Momčila Krajišnika i sličnih, da bi ubrzo uz urednika Željka Cvijanovića postala šef dopisničke mreže te agencije, a potom na talasu ostalih bosanskih Srba migrirala u Srbiju, gde ju je „udomio“ tabloid *Glas javnosti* Radisava Rodića. Tu ostaje sve dok taj list ne prestane da izlazi u štampanom izdanju, tj. do 2011. godine, da bi ne zadugo zatim prešla da radi za *Kurir* kod Aleksandra Rodića, vlasnika Adria Media grupe. Da bi se zamaskirao njen fašističko-klerikalni angažman i u zagrade stavio rusofilsko-pravoslavni kružok iz kojeg potiče, odlazi u Italiju (slično kao i Marijana Milosavljević ili Ljiljana Smajlović u Ameriku) na doškolovanje; 2001. godine aktivno radi na kriminalizovanju Zorana Đinđića i Mila Đukanovića po *Nacionalovoj* matrici duvanske afe-re, a poznat je i njen angažman protiv referenduma za nezavisnost Crne Gore u vreme vlasti Vojislava Koštunice, koji joj je sve vreme obezbeđivao političku zaleđinu. Na brifingu u Vladi Srbije održanom 11. aprila 2003. godine, tokom trajanja vanrednog stanja, Sonja Lakić označena je kao pripadnica „grupe za medijski pritisak“ na Đinđića, formirane pod okriljem Aleksandra Tijanića, tadašnjeg savetnika za medije predsednika SRJ, pored Predraga Popovića iz srpskog *Nacionala*, Željka Cvijanovića iz *Blic Newsa* i Marine Borozan iz podgoričkog *Dana*.

Zbog ove informacije u međusobnom razmaku od samo jedan dan, kao po dogovoru, reaguju povezana lica – Željko Cvijanović tekstem „Ili se izvinite ili hapsite“, 16. aprila, i Marijana Milosavljević u *NIN-u*, 17. aprila, već navedenim člankom „Osveženi maratonac“, u kojem insinuiira da Vladimir Popović nelegalno obavlja funkciju sekretara Biroa za komunikacije s medijima, te

da ga je Đinđić krajem oktobra 2002. godine navodno udaljio iz Vlade nezadovoljan njegovim načinom rada i zbog pritiska na B92. U svom posebno degutantnom i licemernom tekstu, Cvijanović samo potvrđuje svoje zvanje Karadžićevog „novinara u civilu“, propagandiste koji je u listu *Javnost* 22. jula 1995. o tek izvršenom genocidu u Srebrenici od strane Vojske Republike Srpske, u kojem je stradalo više od osam hiljada muslimana, pisao kao o „oslobađanju Srebrenice“, o „jednoj mrlji manje na karti“, a hiljade žrtava kvalifikovao samo kao „gladna usta manje“, zbog čega mu je, između ostalog, Karadžić u proleće 1996. dodelio i Orden Njegoša. „Razumem, danas bi neki od vas da me učitkaju jer sam sve dok da se sve znalo oduvek, ali da je rat mafiji objavljen tek onog trenutka kada je svako od vas Đinđićevim ubistvom postao svestan da koegzistencije između njih i vas ne može više biti, da će oni doći po vas ako vi ne dođete po njih“, piše Cvijanović kriminalizujući tadašnju vlast.¹⁹² Pošto je optužio Popovića da stoji iza „konstrukcije“ koju je plasirao radi svoje privatne osvete, njegov tekst odmah narednog dana iz interesa prenosi i portal B92 Verana Matića; Cvijanović i Lakić policijsku akciju „Sablja“ videli su nikaako drugačije nego kao „odmazdu prema političkim neistomišljenicima“, upravo onako kako je to često tvrdila i njihova zaštitnica Ljiljana Smajlović, zajedno s kompletnim UNS-om, a nakon toga i Damir Kalember iz *Vremena*.¹⁹³

Ipak, tadašnji ministar policije Dušan Mihajlović u svojoj knjizi ne navodi Vladimira Popovića među članovima radnog tima formiranog radi

192 Popović, V., *Željko Cvijanović – Novinar u civilu*, UY-COM, Beograd, 2007, str. 14.

193 Osmog jula 2003. godine u Pukanićevom *Nacionalu* pojavljuje se tekst pod nazivom „Montgomery srušio srbijanskog medijskog policajca“, koji će sumirati čitav slučaj, uključujući i momenat o grupi za medijske pritiske, za čijeg je člana navedena Sonja Lakić. Interesantno je da se u ovom prilogu nalazi i sledeći pasus: „Potpredsjednik Vlade Čeda Jovanović izjavio je: ‘Nije tačno da je itko iz republičke vlade utjecao na medije, nije tačno da se Popović razišao sa Zoranom Đinđićem i oni novinari, političari i diplomati koji to tvrde samo pridonose neukusnoj kampanji koja zaobilazi činjenice.’ Drugi potpredsjednik vlade Žarko Korać ironizirao je Montgomeryja: ‘Na ovo što se dogodilo s *NIN*-om odgovorit ću analogijom. Kako vama izgleda ovakva vijest: ambasador Srbije i Crne Gore posjetio je američkog predsjednika Georgea W. Busha i zahitijevao da smijeni svog portparola jer se loše ponaša prema novinarima. Tek kad svatko pošteno odgovori je li to u opisu radnog mjesta ambasadora, nastavit ćemo daljnji razgovor.’“

koordinacija mere vanrednog stanja i operacije „Sablja“, koji su činili Nenad Milić, zamenik ministra, general Sreten Lukić, pomoćnik i načelnik Resora, general Bora Banjac, načelnik UBPOK-a, general Milan Obradović, načelnik Gradskog sekretarijata, pukovnik Mile Novaković, načelnik Uprave kriminalističke policije, „a po potrebi su dolazili i Srđa Ranđelović, generalni inspektor, Goran Radosavljević Guri, komandant Žandarmerije, i drugi, po pozivu kada su imali nešto da referišu. [...] Na tim sastancima nisu dogovarane operativne mere i aktivnosti. Operativne dogovore su pravili oni koji su vodili pojedine operacije i konkretnu istragu. Čitav posao je vođen preko Uprave za borbu protiv organizovanog kriminala, beogradske policije i Uprave kriminalističke policije u sedištu. To su bili operativni nosioci akcije. [...] Svaki dan, uključujući subotu i nedelju, dok je trajalo vanredno stanje, a i posle njega, dok je trajala akcija ‘Sablja’, mi smo se sastajali u 11 sati, da bismo se zajednički informisali šta se desilo i šta se dalje planira.“¹⁹⁴ I Mile Novaković takođe navodi isti niz imena, uz napomenu da je u štab uključen i tadašnji direktor BIA Miša Milićević, a da je koordinaciju između štaba i BIA vodio Zoran Janjušević, savetnik ubijenog premijera. „Van štaba Ministarstva postojala je i politička koordinacija akcije, koja je išla preko Nenada Milića i Zorana Janjuševića. Oni su bili na stalnoj vezi sa potpredsednikom Vlade Čedomirom Jovanovićem i šefom vladinog Biroa za informisanje Vladimirom Behom Popovićem“, piše Novaković.¹⁹⁵

Odgovarajući na pitanja advokata odbrane Momčila Bulatovića 17. maja 2005. godine u Specijalnom sudu, Popović je objasnio svoju rutinu i nadležnosti tokom akcije „Sablja“, a konkretno u vezi s brifingom za urednike i novinare medija: „Znači, informacije sam dobijao od ljudi koji su istragu vodili. Oni su imali neku vrstu, ne znam kako to da nazovem, koordinacija dnevnih koje su se, mislim u početnoj fazi, dešavale u Kneza Miloša, u kabinetu ministra Mihajlovića, a čini mi se u kasnijoj fazi, u UBPOK. Zašto kažem ‘čini mi se’? Zato što nisam nikada bio u UBPOK, a bio sam u Kneza Miloša puno puta i čekao da završe sastanak, jer su mene pola sata ili sat kasnije čekali novinari u zgradi Vlade kojima sam trebao da dam informacije o tome šta je novo u istrazi urađeno, i tu su postojala dva stepena. Jedan je bio čisto policijski i ti sastanci su, mislim, bili oko 12,

194 Mihajlović, D., *Povlenske magle i vidici. Tom 2: Zapisi i kazivanja o životu i politici posle 5. oktobra 2000*, NEA-Beograd, Beograd, 2005, str. 412–413.

195 Novaković, M., *Državo, ruke uvis!*, Vukotić media, Beograd, 2014, str. 172–173.

oko podne, zato što su oni noću radili i pre nego što neka ekipa ode na spavanje, onda oni dođu u policiju i to su bili čisto policijski sastanci. Ne znam da li je bilo odvojeno – beogradska policija, UBPOK ili BIA. Nisam bio prisutan nikada ni na jednom od tih sastanaka.“¹⁹⁶ Protiv urednika *Blic Newsa* Željka Cvijanovića, koji se u pomenutom tekstu žali kako ga je Popović tužio za klevetu i kako mu „već godinu dana šalje pretnje vrlo maštovite sadržine, poput hapšenja i 20-godišnjeg zatvora“, samo nešto više od mesec dana kasnije MUP će podneti krivičnu prijavu zbog već ranije pomenutog teksta „Legija i Šiptar podmetnuli Buhine ubice“, objavljenog 21. maja 2003. godine.

Uticao Sonje Lakić i njenog ratnohušakačkog novinarstva koje je tokom prve polovine devedesetih vodila sa Pala, a potom iz Dečanske ulice u Beogradu, u *Kuriru* je više nego očit tokom crnogorskih protesta, ali i nakon njih. Dok se u vreme protesta glavna propagandna nota ticala Mila Đukanovića kao diktatora, represivne vlasti koju Evropska unija toleriše, kriminala i korupcije, mafijašenja i sl., tj. više bila opšteg i univerzalno upotrebljivog karaktera (svi koji su protiv Đukanovića ih mogu koristiti, ma sa koje pozicije dolazili), ona na momente uzima i jasno nacionalističku komponentu po modelu upravo one struje iz Demokratskog fronta koju predvodi četnički vojvoda Andrija Mandić, ali i Srpske pravoslavne crkve, Matice srpske i ostalih institucija koje pokušavaju subverzivno da deluju na ustavni poredak susedne suverene države. Ubrzo postaje jasno zašto je *Kuriru* privremeno potreban ovaj prosrpski, nacionalistički diskurs; četiri dana uoči zakazanog protesta, 21. oktobra, pojavljuje se tekst pod naslovom „ZAR

JE PREČA ŠAKA VLASTI OD OBRAZA I ČASTI: Narod Crne Gore priznao te nije, Kosovo je srce Srbije!“, za koji je povod glasanje Crne Gore za prijem Kosova u Unesco, gde se otvoreno citiraju poruke ekstremističkih organizacija poput onih da je glasanje Crne Gore „sramno“, da je Crna Gora „fantomska država“, a njen kulturni i nacionalni identitet tumači kao „izdaja dedova“, što se po dobro poznatom receptu iz devedesetih koristi radi dizanja tenzije pre protesta na kojima će iste te grupe izazvati nasilje i sukobe s policijom – dok *Kurir*, Sonja Lakić ili Aleksandar Rodić za to ne podnose nikakvu odgovornost.

Atmosfera rata koju je Lakićeva iz iskustva prenela, *Kurir* dodatno začinjuje slikom čija je pozadina miks srpske zastave s crnogorskim grbom, a u prvom planu maskirano uniformisano lice s oružjem i porukom iz naslova, što je parola još iz vremena vladavine Vojislava Koštunice, Borisa Tadića i postreferendumske ambijenta. Zbog ove sve dominantnije linije protesta čak će i suverenistički orijentisane *Vijesti* u jednom momentu početi da se ograđuju od Mandića i *Kurira*, tabloida čiji zaposleni ne prezaju ni od kakvog ideološkog predznaka i rade sve za šta im se plati, pa makar to sutradan bilo potpuno oprečno od onoga što su pisali juče – s obzirom na to da anatomizuju drugu državu i zbog toga smatraju da to što rade ne može imati nikakve političke posledice po njih u Srbiji.

Za sve vreme trajanja propagande, Rodić je na direktnoj vezi s liderima DF-a, a sve više sa strujom iz Nove srpske demokratije, koji mu se redovno javljaju i kao po naredbi snimaju za njegov medij kraće audio-intervjue, koje zatim *Kurir* kači na svoj Jutjub kanal. Dana kada se održava glavni protest, 24. oktobra, *Kurir* u Srbiji još tokom dana odlazi korak dalje, započinjući paralelan rat protiv medija koji u Crnoj Gori podržavaju režim Mila Đukanovića – *RTCG, Informera CG, Pobjede i TV Pink M* – i u 17.37 sati objavljuje prilog pod naslovom „MILOVI PLAĆENICI U AKCIJI: Vladimir Beba Popović i Informer napadaju opoziciju!“ i nadnaslovom „Uz diktatora“. Čitav članak sastoji se iz uvodnika, gde se u stilu Hitlerovih poslednjih dana provedenih u berlinskom bunkeru kaže da „izvor *Kurira* navodi da se Beba Popović trenutno nalazi u štabu Mila Đukanovića, odakle koordinira akcije medija“, i dva kratka pasusa, od kojih drugi nema nikakve veze s temom, a odnosi se na laž da je Popović gostujući u emisiji *Utisak nedelje* 29. juna 2014. godine rekao da „*Informer* radi za Vladu Crne Gore“, čime je u svojoj knjizi o Šariću javnost obmanuo i Stevan Dojčinović; zatim se aludira da je emisija Olje Bečković zbog toga i „ukinuta“ – dakle, po nalogu opet omnipotentnog i svemoćnog Makijavelija

196 „Najčešće, znači najčešće, to je izgledalo tako što me oni pozovu, što ja dođem u neku kancelariju gde oni već sede, znači, ta se grupa raščisti, ostane troje, četvoro, petoro njih, i onda mi oni diktiraju informacije koje smem da kažem, međusobno se konsultuju da li to sme zbog procesnih stvari, da li ne sme, da li je dobro za istragu, da li nije. Nekada bi ministar rekao neke stvari koje su za javnost dobre, da javnost sazna, ali one ometaju istragu, pa ne da Obradović, ili ne da Banjac i tako dalje. Prisustvovao sam tome, pa onda, nakon što od njih dobijem, ponovim u stilu, 'je li ovo mogu da kažem', 'mogu, mogu, mogu'. Pretpostavim koja su to pitanja koja će mi novinari postavljati, jer ne idem samo da im čitam nego da i odgovaram na neka pitanja. Šta ako me pitaju ovo, šta ako me pitaju ono, završim sa njima te razgovore i onda odem na sastanak sa novinarima i prenesem im tu informaciju“ (*Svedočenje pred Specijalnim sudom Vladimira Popovića na sudu za ubistvo Zorana Đinđića*, Helsinški odbor za ljudska prava u Srbiji, Beograd, 2006, str. 236–237).

Mila Đukanovića, kao što je pre godinu i po dana, prema pisanju istog lista, želeo da kupuje „nezavisne medije“ u Srbiji, misleći upravo na *Kurir*. Glavna poruka ove „vesti“ jeste da „Popović upravlja propagandnom mašinerijom Mila Đukanovića – *Informerom*, *Pobjedom*, *RTCG* i ostalim prorežimskim medijima koji mesecima beskrupuloznim lažima napadaju opoziciju Crne Gore! Bitno je da narod više ne naseda na njihove laži“.

Devet minuta nakon tog priloga sledi dodatak u kojem *Kurir* pokušava da dokaže istinitost svojih tvrdnji o „beskrupuloznim lažima“ (samo jedna od fraza koju će ovaj tabloid ponavljati u svim tekstovima radi što veće hiperprodukcije) i navodi primer vesti na *RTCG* od 15 časova tog dana o nezvaničnoj informaciji iz Uprave policije da se ne isključuju incidenti i nemiri širih razmera, te da se zbog toga građanima ne preporučuje izlazak na ulice u periodu od 19 sati do 6 časova ujutru, do kad je protest zakazan, što se na kraju ispostavilo kao tačan nagoveštaj radnji. Ovakvo licemerje tabloida, koji, s druge strane, sve vreme simulira atmosferu uspelog državnog udara, krunisano je naslovom „OVAKO RADI BEBINA PROPAGANDNA MAŠINERIJA: RTCG lažima zastrašuje građane i izaziva haos!“. Hoće se reći, na isti način na koji je radila i tokom vanrednog stanja 2003. godine na brifinzima u Vladi Srbije, ili, kako bi rekli Svetlana Lukić, Aleksandar Tijanić i ostali demonizatori – za vreme Vlade Zorana Đinđića.

LOGISTIKU ME NEŽNO

Prava uloga nacionalističkog motiva, koji služi u čisto eksproprijacione svrhe kako bi se diskvalifikovali protivnici, a nikako u svojstvu samoidentifikacije, dolazi do izražaja pet dana kasnije, u napadima na vlasnika *Informera* Dragana J. Vučićevića, a zatim i Pink korporacije Željka Mitrovića, sve zbog toga što su crnogorski mediji počeli da pišu o skandaloznom, neprofesionalnom i iznad svega neistinitom izveštavanju i huškanju *Kurira* u vreme protesta. Tako se u 23.39 sati 29. oktobra pojavljuje tekst sa nizom uvreda na račun Vučićevića, koji se naziva „moralnom nakazom gladnom para“, „bagrom, bitangom i ništarijom“ i najzad „lažnim Srbinom“ – jer kako neko može uopšte biti Srbin kad brani Đukanovića koji je priznao nezavisno Kosovo, koji glasa da Kosovo bude član Uneska i koji teroriše prosrpsku opoziciju koja se 27 godina bori da ga skine s vlasti. To je sve pozvan da potvrdi niko drugi do Andrija Mandić, koji urednika *Informera* i Vladimira Popovića naziva „Milovim plaćenicima“,

„ništarijama“ i „fukarama“.¹⁹⁷ Pet minuta kasnije, taj isti razgovor s Mandićem postaje sastavni deo „novog“ priloga, u kojem se mete konvertuju u označitelje iz nacističke Nemačke i nazivaju Gebelsom i Himlerom, dok je čitav članak osmišljen tako da navodni izvor iz *Informera* govori sve ono što bi u stvari redakcija *Kurira* želela da poruči svojim čitaocima, uz ponavljanje delova iz prethodnog članka, s namerom da se prikaže da je ceo sajt u znaku ove teme. Razlog zašto se *Kurir* napada objašnjava se tvrdnjom da je to zato što je „razbio medijsku blokadu“ u vezi s događajima u Crnoj Gori, iako nije jedini srpski medij koji je izveštavao u korist protestanata, samo što su ostali to činili na nešto manje očigledan i brutalan način. Ovde je izraz „medijska blokada“ takođe i indirektan napad na premijera Aleksandra Vučića, koji navodno kontroliše medijsku scenu Srbije.

Ovu matricu tekstoza *Kurir* ponavlja iz dana u dan, kopirajući jedne te iste pasuse s neznatnim izmenama, uz rečenicu do dve novog teksta, koje se predstavljaju vestima i služe kao povod za nove kompromitujuće naslove. Međutim, ono što se ranije tokom protesta nazivalo „crnogorskom opozicijom“, kada nije bilo bitno o kome se tačno radi, već samo predstaviti sve koji se bore protiv „diktatorskog režima“ kao ljude koji se bore za ispravnu stvar i pokušati takvu sliku poslati međunarodnoj javnosti, sada je, nakon što je prvobitna zamisao ispucana, za potrebe srbijanskog tržišta preimenovano u „Srbe“, u cilju da se domaćoj javnosti Vučićević, Mitrović i Popović prikažu kao srbovrsci i autošovinisti, igrajući tako na nacionalističku kartu, da bi ih ta ista srpska javnost, ili makar onaj njen deo koji se hrani tabloidom *Kurir*, još više mrzela. Kao „argumenti“ za to se prenose naslovne stranice crnogorskog *Informera* koje govore o uplitanju pojedinaca iz Srbije poput Vladimira Dobrosavljevića, naslednika Miše Đurkovića (koji je na to mesto došao nakon što je bio savetnik za spoljnopolitička pitanja premijera Vojislava Koštunice) na poziciji savetnika predsednika Nove srpske demokratije Andrije Mandića, ili, drugim rečima – oficir za vezu s paradržavnim strukturama u Srbiji; ili pak Srpske pravoslavne crkve preko mitropolita Amfilohija Radovića. Istovremeno, Dobrosavljević je i član Glavnog odbora DSS i savetnik predsednice te stranke Sande Rašković Ivić.

Tako nastaju naslovi kao što su „MILOVI JANJIČARI: Dragan J. Vučićević i Željko Mitrović

¹⁹⁷ „LAŽNI SRBIN I MILOV PLAĆENIK Moralna nakaza gladna para potpuno provaljen, ali još glumi patriotu!“, *Kurir*, 29. oktobar 2015.

satanizuju Srbe u Crnoj Gori!“ „DOBROSAVLJEVIĆ: Informer CG je šovinistička novina koja mrzi sve što je srpsko“, od 2. novembra, uz nastavak zagovaranja teze o „medijskom mraku“ koji vlada u Crnoj Gori. Da bi najtiražniji srpski tabloid sebi pridao i na političkoj važnosti, 3. novembra se pojavljuje tekst koji je po ideji veoma sličan onome koji je fabrikovan tri dana uoči smene Rodoljuba Milovića, 17. juna 2014. godine, o tome da Đukanović napada medije (tj. *Kurir*) da bi preuzeo kontrolu nad njima, a sve s ciljem da bi se zavadila dva premijera; ovoga puta „iz izvora bliskih crnogorskoj vladi“ izmišlja se da je Đukanović telefonom „četiri puta“ zvao Vučića da „kako zna i ume reši Rodića i *Kurir*“, i tako plasira teza u opticaju, koju su, između ostalih, ponajviše razrađivali Florijan Biber i Blagoje Grahovac – da Vučić nije ništa drugo nego Đukanovićev šegrt i poslušnik.¹⁹⁸ Tri dana kasnije Aleksandar Vučić demantovao je navode iz ovog teksta, posle kojeg će *Kurir* i direktno početi da ga napada, okupljajući na svom portalu na prvi pogled nespojivu plejadu već dokazanih medijskih atentatora sa stažom koji traje i do petnaest godina.¹⁹⁹

198 Baš kao i u slučaju teksta kojim treba da se diskredituje Dragan J. Vučićević, fiktivnim izvorom sam sebe bodri zapravo *Kurir*. „Razgovor je bio dosta neprijatan jer je Đukanović bio vidno besan – otkriva naš sagovornik. Očigledno, pritisak koji vrše Milovića plaćenici, *Informer* i *TV Pink* napadima na Aleksandra Rodića i *Kurir* nije ispunio cilj i učutkao *Kurir*, kao ni izveštavanje o režimu Mila Đukanovića, pa sada Đukanović pritiska premijera Srbije, zahtevajući da odmah zaustavi *Kurir* – dodaje izvor *Kurira* i dodaje da je posebno nervozan jer medijska haranga na *Kurir* nije prošla. – Zajednička akcija i pritisak plaćenika, Željka Mitrovića i Dragana J. Vučićevića nije uspela, pa je Đukanović bio prinuđen da potraži pomoć u Beogradu – objašnjava naš sagovornik“ („ODLEPIO OD BESA: Milo Đukanović zahteva od Vučića da hitno reši Kurir!“ , *Kurir*, 3. novembra 2015).

199 Posebno je upadljiv momenat koji se dešava 19. novembra 2015. godine na sajtu ortodoksnog medija *Peščanik*, kada se pojavljuje tekst „Janjičari“, istoričarke Olge Zirojević, u najmanju ruku čudne namene – da naima objasni ko su bili janjičari u istoriji Osmanškog carstva. Najneobičnije je to što je, da bi otpočela istorijski neutralna eksplikacija, tekstu najpre neophodan uvod s jasnom političkom konotacijom, koji glasi: „Nedavno su se pojavili *Milovi janjičari*, a ima ih, po potrebi, i drugde. Pa, ko su, zapravo, bili janjičari?“ Dakle, sve ono što sledi treba bolje da objasni ulogu kurzivirane sintagme u uvodu, na koju više konkretnih naznaka neće ni biti. Nevini povod da se piše o svojoj profesiji ili pak notorna akademska podlost u devetoj deceniji života?

Koliko je u slučaju logistike koja je antivladinim demonstracijama u Crnoj Gori pružana iz Srbije list *Informer* ipak bio u pravu, svedoči i sijaset činjenica u toku nedelje između dva protestna okupljanja. Odmah u ponedeljak, 19. oktobra, u Beogradu je ispred ambasade Crne Gore organizovan skup podrške demonstrantima u Podgorici, na kojem se okupilo stotinak ljudi; na skupu učestvuju Aleksandar Raković (Institut za noviju istoriju Srbije), Vladan Glišić (pokret Dveri), zatim pomenuti Vladimir Dobrosavljević, Đorđe Vukadinović (NSPM), Sanda Rašković Ivić (predsednica DSS), Mladen Đorđević (osnivač organizacije Srpski kod za specijane veze podmladaka sa Rusijom) i drugi. Đorđević, koji je bio na mestu zamenika direktora Narodne kancelarije predsednika Republike od 2004. do 2007. godine, u vreme kada je njen direktor bio Dragan Đilas, koji ga nakon toga povlači sa sobom da mu bude zamenik na mestu ministra za Investicioni plan, da bi posle toga postao savetnik Borisa Tadića za Kosovo i Metohiju – optužen je još 2010. godine od strane Mila Đukanovića da pomaže opoziciju Crne Gore.²⁰⁰ Ovaj skup snima se u dogovoru s portalom IN4S Gojka Račevića, koji će ga i objaviti, na transparentima su napisali „Dio smo revolucije“, „Milo izrode“ i „Sloboda srpskoj Sparti“, okupljeni skandiraju „Gotov je“ i „Milo lopove“, a potencira se tema borbe za slobodu srpskog naroda u Crnoj Gori, ugnjetenog položaja Srba i tome slično.

Crnogorska *Pobjeda* 26. oktobra piše o neformalnim vezama sa strankom Andrije Mandića, ali i ruskim udruženjima koje navedeni pojedinci i njihove organizacije ističu na društvenim mrežama; tipski profil lica ilustrovan je najpre slikom na zajedničkoj večeri s Mandićem, 18. septembra, devet dana pre početka protesta ispred crnogorske skupštine, gde su uz savetnika Vladimira Dobrosavljevića prisutni i izvesni Saša Adamović, Miki Vukašović, Borko Ilić i Dan Jukić. Ovaj poslednji, rođen u Podgorici, a nastanjen u Novom Sadu, bio je član

200 Sredinom maja 2010. godine Đukanović je izjavio da je udružena crnogorska opozicija „koalicija sklepana u kabinetu jednog od savetnika predsednika Srbije“ Borisa Tadića; „Sve što su do sada radili – radili su da Crne Gore ne bude. Zbog toga su i sada, po instrukcijama sa beogradske adrese, potpomognuti novcem i jednom marketinškom agencijom [misli se na Dajrekt mediju Dragana Đilasa, *prim. aut.*], na istom zadatku rušenja Crne Gore. To im nećemo dozvoliti“ („Srbija Đukanovićevu optužbu smatra neutemeljenom“, *Radio Slobodna Evropa*, 17. maj 2010. [http://www.slobodnaevropa.org/content/djukanovic_optuzba_srbija_opozicija/2044434.html; pristupljeno 9. novembra 2015]).

vojnih jedinica Vojske SRJ, na svom Fejsbuk profilu ističe da je učestvovao u borbi protiv NATO tokom 1999. godine i odobrava delovanje haškog optuženika za ratne zločine protiv čovečnosti Ratka Mladića. Na dan protesta, 24. oktobra, crnogorska policija je s granice vratila grupu ekstremista iz Novog Sada i Sombora koji su se zaputili u Podgoricu. Isto lice povezano je s članicom Glavnog odbora Demokratske stranke Srbije Draganom Trifković, koja je, pored toga, i direktorka Centra za geostrateške studije iz Moskve, kako piše *Pobjeda*, „zadužena za pronalaženje ruskih analitičara čije propagande stavove zastupa – uglavnom protiv NATO, ali obilato i Crne Gore“. Trifković već poduže plasira tekstove na zvaničnom sajtu DSS, koje zatim prenose patriotsko-ruski mediji *Rusija danas* i *Sputnjik*, ali i sajtovi *Srb.in.info*, *FBReporter* i njima slični.²⁰¹

U jednom od ovih tekstova, koji je nastao nakon posete delegacije DSS i pokreta Dveri (tzv. patriotskog bloka) 26. oktobra Krimu, protivpravno anektiranoj teritoriji Ukrajine od strane Rusije, a koja nimalo slučajno pada tačno u vreme posete premijera Vučića Moskvi, kaže se: „Svedoci smo toga da je Srbija u petnaestogodišnjem procesu integracije izgubila svoj suverenitet, političku i ekonomsku stabilnost i da se pretvorila u koloniju, kojom se upravlja iz Vašingtona i Brisela. [...] Izborna volja građana je korumpirana, zbog toga što je sadašnje rukovodstvo Srbije u predizbornoj kampanji obećalo očuvanje Kosova i Metohije u sastavu Srbije i na takvoj platformi dobilo podršku glasača. Nakon dolaska na vlast preduzeli su potpuno suprotne korake, uspostavljajući granicu između južne srpske pokrajine i Centralne Srbije i gaseći srpske državne institucije na teritoriji Kosova i Metohije.“²⁰² Ova delegacija na Krimu obznanjuje da se zalaže da se u Srbiji sprovede referendum o ulasku u Evropsku uniju i za to traži podršku od zvanične Moskve. Zbog toga što podržavaju okupacioni režim na Krimu i što su nezakonito ušli na teritoriju Ukrajine, članovi delegacije stavljeni su na listu kriminalaca Centra za istraživanje zločina protiv nacionalne bezbednosti te zemlje, dok Vučić na pitanje novinara u Moskvi povodom ovakvog zahteva delegacije jasno odgovara da „referenduma neće biti zbog toga što to želi DSS, Dveri ili neko drugi, ni

sada, ni inače“.²⁰³ Posle posete Krimu, a nakon što se premijer Vučić vratio u Srbiju, Sanda Rašković Ivić i Boško Obradović borave u Moskvi, gde ih primaju visoki funkcioneri Ministarstva inostranih poslova i Državne dume Ruske Federacije. Samo dan pošto je Vučić odgovorio delegaciji, iz vladajuće partije Vladimira Putina, čiji je formalni lider Dmitrij Medvedev, stiže neobičan komentar, objavljen na zvaničnom sajtu te partije, da je Jedinstvena Rusija uverena da će na narednim izborima u Srbiji pobediti one snage „koje se nisu uplašile sankcija i koje su posetile Krim“.²⁰⁴

Zajedno s tim, drugo po redu – saopštenje Ministarstva inostranih poslova Rusije povodom protesta u Crnoj Gori izdato je 27. oktobra, a u njemu se navodi: „Kad je reč o Rusiji, veoma smo zabrinuti, ne zbog slobodnog izbora koji treba da načini crnogorski narod, već zbog preterane sile koju su vlasti Crne Gore upotrebile da uguše mirne proteste. [...] Izazivaju duboko čuđenje nepotvrđene izjave premijera Mila Đukanovića koji je optužio Rusiju za provociranje protesta u Podgorici, podsticanje sukoba opozicionih snaga sa policijom.“²⁰⁵ Ovo saopštenje sušta je suprotnost članku koji je dan ranije objavljen u moskovskom opozicionom dnevniku *Komersant*, a čije je delove prenela srpska agencija *Beta*, u kojem se konstatuje da su protesti u Podgorici prerasli u nasilje i da bi sada bilo nelogično da Moskva pruža makar i moralnu podršku tim protestima. U tekstu se detaljno opisuje na koji način i u kom momentu su demonstracije postale nasilne, ističući ulogu Slavena Radunovića iz NSD-a u naelektrisanju mase, istog čoveka koji se u pomenutom prilogu iz *Pobjede* nalazi na slici zajedno s Danom Jukićem i Draganom Trifković. Iako je originalni naslov ruskog teksta „Prevrat osujećen – neredi zaustavljeni na prilazima parlamentu“, *B92* svoj prilog naslovljava „Nelogično da Moskva podržava prote-

203 „O referendumu se nikada neće odlučivati ni u jednom drugom velikom gradu, ma koliko mi voleli Brisel, Moskvu, Vašington ili bilo koji drugi grad. Uvek će se odlučivati u Beogradu, na njihovu žalost, i zbog toga sam veoma ponosan“, izjavio je premijer („Nabavićemo oružje da bismo zaštitili zemlju“, *Tanjug*, 28. oktobar 2015).

204 „Jedinstvena Rusija: U Srbiji će pobediti one snage koje su posetile Krim“, *DSS*, 29. oktobar 2015. (<http://dss.rs/jedinstvena-rusija-u-srbiji-ce-pobediti-one-snage-koje-su-posetile-krim/>; pristupljeno 10. novembra 2015).

205 „Moskva: Zabrinuti smo zbog preterane sile u CG“, *B92*, 27. oktobar 2015. (http://www.b92.net/info/vesti/index.php?yyyy=2015&mm=10&dd=27&nav_category=167&nav_id=1056267; pristupljeno 11. novembra 2015).

201 „Mreža: Podgorica – Beograd – Moskva“, *Pobjeda*, 26. oktobar 2015.

202 „Vučićeve nedoumice u Moskvi“, *DSS*, 3. novembar 2015. (<http://dss.rs/vuciceve-nedoumice-u-moskvi/>; pristupljeno 10. novembra 2015).

ste u CG“, koji kada se izvuče iz konteksta upadljivo deluje kao odričan odgovor na optužbe crnogorskog državnog vrha da je slučaj upravo suprotno: „Izjava Ministarstva spoljnih poslova Rusije koje je izrazilo zabrinutost zbog navodne prekomerne upotrebe sile protiv 'mirnih demonstranata' samo potvrđuje utemeljenost izjave premijera Mila Đukanovića o umešanosti Rusije u proteste protiv NATO-a.“²⁰⁶

U danu nakon uklanjanja šatora u Bulevaru Svetog Petra Cetinskog, dakle, dan pre nego što će pročetnički izgrednici kamenovati policiju, lomiti izloge i nasrtati na zgradu televizije *Pink M*, te deset dana pre drugog saopštenja iz Rusije, na sajtu *Ruske reči*, koja kao podlistak izlazi periodično u dnevnom listu *Politika* Ljiljane Smajlović, 17. oktobra pojavljuju se dva indikativna komentara koja imaju za cilj da najave i stimulišu ono što će se događati na ulicama Podgorice – direktora Ruskog instituta za strateška istraživanja (RISI) Leonida Rešetnjikova i Leonida Kalašnjikova, zamenika predsednika Komiteta Državne dume za spoljnu politiku. Prvi od njih, bivši obavestajac, dobar poznavalac prilika u Crnoj Gori povezan s vrhom Srpske pravoslavne crkve, ubeđen je da će crnogorske vlasti nastaviti da progone sve koji se zalažu za nezavisnu politiku Crne Gore, protiv NATO-a, ali da će te njihove mere naići na snažan otpor naroda: „Ja sam u to siguran. Da li će to dovesti do oružanog sukoba – teško je sada reći. Ali može se sigurno reći da Crnogorci neće hteti da žive pod vlašću ovog diktatora. I situacija će se sigurno zaoštriti.“²⁰⁷ U

znak odanosti i zalaganja za ciljeve koje ima SPC, patrijarh Irinej dodelio je aprila 2014. godine Rešetnjikovu Orden Svetog cara Konstantina, dok je na promociji knjige direktora RISI pod sugestivnim nazivom *Vratiti se Rusiji* govorio i mitropolit Amfilohije Radović. Uz odobravanje vrhovnih poglavara SPC, Rešetnjikov je tada rekao: „Đukanović je veliki izdajnik istorijskog sjećanja našeg naroda. Nikada u istoriji srpski narod, a crnogorski narod je dio srpskog naroda, nije bio protiv Rusije.“²⁰⁸ Kalašnjikov pak na istom fonu, neznatno uzdržanije, govori o tome kako je narod koji je svojevretno bio neodvojiv od Srba odjednom postao naivan i da razbijanje protesta u Crnoj Gori nesumnjivo dovodi do ukrajinskog i gruzijskog scenarija: „Naši crnogorski 'partneri' (kako smo ih ranije nazivali) malo su se zaneli svojim vektorom razvoja u pravcu Zapada, i taj zanos nikako da ih prođe.“²⁰⁹

Na sajtu u ruskom vlasništvu *Sputnjik*, čija se urednica Ljubinka Milinčić u vreme Vučićeve posete Moskvi ne skida s nacionalnih televizija poput *RTS*, *B92* i *Pink*, ali i kablovskog kanala *N1*, tačno uoči protesta zakazanog za 24. oktobar, kada je pokušano nasilno rušenje vlasti ulaskom huligana u Skupštinu, pojavljuje se čitav niz tekstova Vladimira Sudara (nekadašnji novinar lista *Reporter* i aktuelni član Nadzornog odbora NUNS-a) i Nenada Zorića, pod naslovima „Milovi očajnički potezi“ i „Zašto je opšti utisak da Milo odlazi“, od 22. oktobra; „Sprema li se crnogorski 5. oktobar“, od 23. oktobra; a zatim i u *Kurirovom* stilu „Kako je Milo završio karijeru“, od 26. oktobra. Svaki od ovih priloga pokušava da obesmisli i ismeje optužbe crnogorskog vrha da anti-NATO proteste u Podgorici pomažu paradržavne, klerikalne strukture u Srbiji, okupljene oko stranke koju je sve donekadno vodio Vojslav Koštunica, a preko njih i iz same Rusije, baš kao što se to 23. oktobra čini u *Politici* tekstom indikativnog naslova „Zašto je Đukanoviću za proteste kriv Koštunica“, u čijim je prvim rečenicama plasirana notorna laž da je crnogorski premijer optužio samog Vojslava Koštinu da stoji iza demonstracija.

Jedna od potpisnica ovog, kao i kompromitujućeg teksta od pre više od godinu dana, s naslovom

206 „CG: Rusija sama potvrdila da je umešana u proteste“, *B92*, 27. oktobar 2015. (http://www.b92.net/info/vesti/index.php?yyyy=2015&mm=10&dd=27&nav_category=167&nav_id=1056349; pristupljeno 11. novembra 2015).

207 Posebno je zanimljiv deo koji se odnosi na iskustvo Rešetnjikova kao nekadašnjeg obavestajca: „Kada sam bio direktor analitičkog odeljenja Spoljne obavestajne službe Ruske Federacije, kolege iz zapadnih obavestajnih službi su mi govorele da imaju o Đukanoviću vagon kompromitujućeg materijala. To je čovek koji uvodi Crnu Goru u NATO po naredbi Vašingtona. On mora tako da postupa. On govori da je pristalica zapadne demokratije, a postupa kao najprimitivniji diktator. Narod Crne Gore je protiv ulaska u NATO i protiv korumpiranih vlasti, a on volji naroda suprotstavlja silu. Mi moramo shvatiti da je Crna Gora u rukama antiruskih, antidemokratskih, anticrnogorskih snaga. To je čovek koji vodi Crnu Goru u nacionalnu katastrofu“ („Rešetnjikov: Đukanović vodi Crnu Goru u nacionalnu katastrofu“, *Ruska reč*, 17. oktobar 2015. [http://lat.ruskarec.ru/news/2015/10/17/reshetnjikov-djukanovits-h-vodi-crnu-goru-u-nacionalnu-katastrofu_483751; pristupljeno 11. novembra 2015]).

208 „Iza kulisa: Kako se Crna Gora pokušavala predstaviti kao nestabilna zemlja“, *Portal Analitika*, 20. oktobar 2015. (<http://portalanalitika.me/clanak/205728/iza-kulisa-kako-se-crna-gora-pokusavala-predstaviti-kao-nestabilna-zemlja>; pristupljeno 11. novembra 2015).

209 „Kalašnjikov: Crna Gora ide stopama Gruzije i Ukrajine“, *Ruska reč*, 17. oktobar 2015. (http://lat.ruskarec.ru/news/2015/10/17/kalashnjikov-crna-gora-ide-stopama-gruzije-i-ukrajine_483763; pristupljeno 11. novembra 2015).

„Šta se zbiva u trouglu Milo, tabloidi, Vučić“, od 19. juna 2014. godine, dan uoči smene načelnika UKP, jeste novinarka Biljana Baković, dok je ključni sagovornik u tekstu već pomenuti Čedomir Antić iz Naprednog kluba, jedan od nastavljajući ideologije Dobrice Ćosića i zagovornika pripajanja „ratnog plena“ Republike Srpske Srbiji. Dezinformaciju o tome da je Đukanović označio lično Koštunicu, bivšeg političara, koga je Zoran Đinđić, na mitingu za predsedničke izbore 2002. godine, nazvao „trutom“ koga su 5. oktobra 2000. morali dovuci da progovori sa terase Gradske skupštine jer nije hteo da dođe – kao logističara i mastermajnda protesta, 4. novembra 2015. koristi i voditelj emisije *Pressing* na *TV N1*, Amir Zukić. Aleksandar Vučić, koji je bio jedan od gostiju u toj emisiji, odbacio je takvu tezu, što zatim odmah prenosi tabloid *Kurir* kao nekakav krunski dokaz da Milo Đukanović i provladini crnogorski mediji, koji to nisu ni tvrdili – nisu u pravu, a sve u nameri da se pošto-poto opravdaju baljezgarije tokom „izveštavanja“ o protestima.

PEŠČANIKOVI PROFESORI IZ DIJASPORE

Čedomir Antić, koji je uoči uličnih nemira najpre uz pomoć *Politike* afirmisao demonstracije kao borbu za slobodu srpskog naroda u Crnoj Gori, 21. oktobra dobija prostor u *Danu*, a zatim i u *Večernjim novostima*, da opravda svoj angažman i ogradi se od istog nasilja, tako što će, po direktivi koju preuzima od onih u čiju korist piše, optužiti Đukanovića da je „poslao svoje batinaše da prebijaju mirne građane“; naslov priloga glasi „Milo gori od Slobe“. Dan ranije iste *Novosti* iz Srbije lansirale su lažnu vest da Đukanovićeve pristalice nameravaju da prave kontramiting na dan kada je zakazan protest Demokratskog fronta, 24. oktobra, za kada je bio planiran puč po modelu Petog oktobra, što je ubrzo demantovano od strane crnogorske vlade.²¹⁰

Srpsko uredništvo televizije *N1*, u inerciji anti-vučićevske kampanje koju neprestano vodi, u prvom momentu staje sasvim na stranu opozicije u Crnoj Gori, što rezultuje specijalnom emisijom, nazvanom *Kriza u Crnoj Gori*, koja se emituje 19. oktobra uveče i u koju su pozvani Aleksandar Popov iz Centra za regionalizam i Zoran Lutovac, bivši ambasador Srbije u Crnoj Gori i nameštenik Borisa Tadića. U lidu priloga sačinjenog nakon emitovanja stoji glavna

teza razrađivana u emisiji: „Gosti emisije rekli su međutim da ne očekuju rasplet na izborima i da atmosfera u Crnoj Gori podseća na kraj vladavine Slobodana Miloševića.“ Tako prilog dobija naslov „Atmosfera u Crnoj Gori podseća na kraj Miloševićeve vlasti“, dok gosti zagovaraju i predviđaju nasilnu smenu vlasti, koja se pravda sledećim razlozima: da je ekonomska kriza uzela danak i da narod sve lošije živi; da je uvođenje sankcija Rusiji kod jednog broja ljudi izazvalo veće neraspoloženje prema režimu; kao i da je režim Mila Đukanovića jedan od najdugovečnijih u Evropi. U jednom trenutku, komentarišući opreznost, kao i izostanak bilo kakve reakcije u odnosu na dešavanja u Crnoj Gori, učesnici ponašanje aktuelne vlasti u Srbiji ispravno suprotstavljaju periodu režima Vojislava Koštunice, kada se njegova vlada „direktno mešala u politički život Crne Gore“, dok se uplitanje i finansiranje opozicije za vreme vlasti Borisa Tadića potpuno prećutkuje i ne komentariše. Ubrzo nakon nereda 24. oktobra i saopštenja Ministarstva inostranih poslova Rusije, ova televizija, koja je istovremeno i podružnica američkog *CNN-a*, naglo menja svoj stav prema protestima, ističe njihov anti-NATO karakter i suspenduje napade na premijera Đukanovića u cilju „višeg interesa“.

Između ostalih, u program se uključuje i visoki funkcioner DF i potpredsednik Medojevićevog PZP-a Koča Pavlović, koji govori da je samo Staljin vladao duže od Đukanovića, a „ako pokrade još jedne izbore“ preteći će i njega, pa je tako cela emisija u znaku zaključka da bi režim u Crnoj Gori trebalo da se promeni, ako ni zbog čega drugog, onda zato što je jedan isti čovek već 27 godina na vlasti. O tome da je Đukanović već u dva navrata vlast pokušao da prepusti drugim ljudima i da se povuče iz politike pak nije bilo reči. Dan uoči onog za koji je ekipa predvođena Andrijom Mandićem, Kočom Pavlovićem i ostalima mislila da će biti „veliki praznik oslobođenja od straha od autokratskog režima“, brat ovog poslednjeg, Srđa Pavlović, čovek koji sebe predstavlja kao profesora istorije na Univerzitetu u Alberti, Kanada, dugogodišnji saradnik portala *Peščanik*, dakle, na sajtu koji je već nebrojeno puta zagovarao „arapsko proleće“ u Srbiji i zajedno s rediteljem Kokanom Mladenovićem pozivao na linč aktuelne vlasti premijera Vučića, objavljuje kratak komentar, čija je prva rečenica otvoreni poziv na nasilje: „Vaninstitucionalno djelovanje je jedini model koji je Milo Đukanović ostavio na raspolaganju građanima Crne Gore.“²¹¹ U tekstu koji više liči

210 „Milo pravi kontramiting?“, *Večernje novosti*, 20. oktobar 2015.

211 „Protesti u Crnoj Gori“, *Peščanik*, 23. oktobar 2015.

na huškački nagovor da se „istraje u zahtijevu da Đukanović preda ključeve svojeg privatnog zatvora koji od milošte zove nezavisna i suverena Crna Gora“, uz poruku da se policija ne suprotstavlja „opljačkanim i poniženim građanima“ kaže se: „Poštalo je jasno da je Đukanović spreman da brani svoj kriminalni posjed do posljednje kapi tuđe krvi, i to se nikako ne smije smetnuti s uma.“

Ovaj akademski građanin, štovalac vaninstitucionalnih metoda Svetlane Lukić i Svetlane Vuković, i redovni kolumnista *Monitora*, videvši sutradan uveče da njegov komentar nije dao nikakvog efekta osim izgredničkog nasilja, na Fejsbuk stranici organizatora demonstracija pod nazivom „Sloboda traži ljude“ odlazi korak dalje i ostavlja otvorenu pretnju sinu Mila Đukanovića: „Milo, znam da ti sin izlazi i u Evropi i na ovom kontinentu. Pričuvaj ga, bitango jedna!“, koji nakon što je otkriven od strane drugih medija, biva hitno uklonjen. Istog dana kada *Peščanik* objavljuje Pavlovićev komentar oglašava se i lider Srpske radikalne stranke Vojislav Šešelj, koji takođe iznosi svojevrstu pretnju, asocirajući na to kako su 2003. godine prošli Dušan Spasojević, njegov tadašnji blizak prijatelj,²¹² i Mile Luković: „Milo Đukanović je mafijaš, mafijaški bos, izdajnik srpskog naroda, koji je crnogorsku republiku pretvorio u diktatorsku despotiju. Kralj balkanske duvanske mafije, kriminalac najtežeg kalibra. Trebalo bi da beži što pre i da sa sobom povede crnogorskog Arkana – Brana Mićunovića. U protivnom, moraće da im se sudi, a nije nemoguće i za njih da se nađe neki 'crnogorski Meljak'.“²¹³

Na istom sajtu na kojem je profesor Pavlović nešto ranije ostavio svoju pretnju, u nedelju 25.

oktobra u 14.18 sati, u sekciji foto-galerije 'Povrede' pojavljuje se fotografija na kojoj se vidi ulazna rana od metka u predelu butnog mišića leve noge, što je trebalo da posluži kao dokaz za prekoračenje sile koju je policija primenila nad demonstrantima. Ubrzo se ispostavlja da slika datira od 29. septembra 2011. godine, da ju je načinio fotograf *Tanjuga*, a da se na njoj nalazi noga izvesnog Milana Premovića, koji je nakon učešća u huliganskom divljanju u blizini administrativnog prelaza Jarinje i sukoba s vojnicima KFOR-a hospitalizovan; i nju je, nakon što je podvala otkrivena, sajt Sloboda traži ljude bez izvinjenja uklonio.²¹⁴ U listu *Danas* 12. novembra 2015. godine, najednom je pak osvanula karikatura Predraga Koraksića Koraksa na kojoj je prikazan crnogorski premijer Milo Đukanović kako pleše sam sa sobom, okružen policijskim kordonom koji ga štiti; ilustraciju prenosi i sajt *Peščanik*.

Interesantna je činjenica da je arhitema profesora Srđe Pavlovića, nimalo slučajno, vojna opsada Dubrovnika od strane crnogorskih paravojnih i vojnih formacija JNA od jeseni 1991. do proleća 1992. godine u tzv. kampanji „Rat za mir“, za koju političku odgovornost snose Slobodan Milošević, tadašnji predsednik Crne Gore Momir Bulatović, kao i premijer Milo Đukanović. Budući da je istraživanje ove istorijske epizode u centru zanimanja i preokupacije profesora, njegova životna misija s vremenom postaje opsesija da Đukanović jednog dana, pre svih natuknica o mafijašu i šverceru duvana – mora odgovarati kao „ratni zločinac“, pa makar to danas značilo i rušiti ga preko četničkog vojvode Andrije Mandića u sklopu Demokratskog fronta, čija je ekipa u istoj toj opsadi Dubrovnika koju profesor istražuje, paradoksalno, najdirektnije učestvovala. O intenzitetu ove opsesije Đukanovićem, prema kome je svoju ubistvenu mržnju konačno jasno ispoljio 24. oktobra 2015. na Fejsbuk stranici organizatora protesta, i generalno o političkoj kratkovidosti, frustriranosti i apsolutnoj nepragmatičnosti koju ovakav stav rađa, ponajviše govori to što Pavlović tokom 2009. godine ulazi u otvoreni sukob s Regionalnom komisijom za utvrđivanje činjenica o ratnim zločinima počinjenim na teritoriji nekadašnje SFRJ od 1. januara 1991. do 31. decembra 2001. godine – REKOM, i njenom

(<http://pescanik.net/protesti-u-crnoj-gori/>; pristupljeno 13. novembra 2015).

212 „Tokom istrage, Vukojević [Zoran Vukojević Vuk, bivši policajac u Zemunu, radio kao šef obezbeđenja Dušana Spasojevića, svedok saradnik koji je u Specijalnom sudu, bez prisustva javnosti, protiv Đinđićevih ubica svedočio 13. aprila 2004, ubijen 3. juna 2006. godine, *prim. aut.*] je rekao da je Vojislav Šešelj, lider Srpske radikalne stranke, pre odlaska u Hag poručio Spasojeviću da ubije Đinđića i Gašu Kneževića, tadašnjeg ministra prosvete. Vukojević je u istrazi tvrdio da je Spasojević finansirao predizborne kampanje Srpske radikalne stranke i da prijateljstvo između Šešelja i Spasojevića datira iz vremena kada su radikali osvojili lokalnu vlast u Zemunu“ (Petrović, A., Čarnić, D., *Proces KP 5/03: ubistvo Zorana Đinđića. Knjiga 1*, Din sedma sila: Multinacionalni fond kulture, Beograd, 2008, str. 133).

213 „ŠEŠELJ 'PROREKAO SUDBINU' MILU ĐUKANOVIĆU: Možda i tebe sačeka crnogorski Meljak!“, *Informer*, 23. oktobar 2015.

214 „Kako je ranjenik sa Kosova postao demonstrant u Podgorici“, *Portal Analitika*, 29. oktobar 2015. (<http://portalanalitika.me/clanak/206853/kako-je-ranjenik-sa-kosova-postao-demonstrant-u-podgorici>; pristupljeno 13. novembra 2015) i „Stefan Petronijević: Pucnji su došli s leđa“, *Politika*, 29. septembar 2011.

koordinatorkom Natašom Kandić zbog toga što uopšte saraduje s Vladom na čijem je čelu Milo Đukanović na ispitivanju odgovornosti učesnika za ratne zločine.²¹⁵

Ovaj očiti kratak spoj u rezonu, nesposobnost da se olabavi veza između konkretnog označitelja (Mila Đukanovića) i njegovog označenog (navodnog „ratnog zločinca“) čak i kada su sve okolnosti promenjene i označitelj već uveliko (više od dvadeset godina) ni izbliza ne pokazuje kompatibilnost s takvim označenim, a istovremeno je u poziciji moći da pozitivno utiče na društvene prilike u jednoj zemlji – upravo je ona ortodoksija koja kvalifikuje profesora Pavlovića da može da se svrsta među autore *Peščanika*

215 Tako u svojoj studiji o opsadi Dubrovnika, objavljenoj upravo na sajtu *Peščanika* 4. jula 2009. godine, Pavlović piše: „Nedavna serija izraza žaljenja i izvinjenja crnogorskih političara za Dubrovačku operaciju i ostala zla nanešena susjedima, može biti motivisana savremenim političkim trenutkom i promijenjenim odnosom međunarodne zajednice prema situaciji na Balkanu. Naravno, ovakvi gestovi zaslužuju pažnju, ali bude i sumnju u iskrenost govornika, odnosno, rađaju nova pitanja o trenutnim političkim interesima kao motivu za akciju. Hrvatima je prvi izrazio žaljenje crnogorski premijer, pa potom i predsjednik, Milo Đukanović. To je učinio na mjestu koje njegov gest neminovno obavlja velom cinizma: u Cavtatu, u junu 2000. godine. Reakcije na njegove izraze žaljenja su bile različite. Bivši lider SDP-a, Žarko Rakčević, je ovaj gest protumačio kao pozitivan i mudar potez, ali je podsjetio Đukanovića da duguje ne manje izvinjenje onim građanima Crne Gore koji su stradali zbog protivljenja tadašnjem Ratu za Mir. Vođe srpskih političkih partija su reagovala različitno. Savjetnik Vuka Draškovića je okarakterisao izjavu Đukanovića kao korak političara koji želi da 'prošlost pošalje u istoriju, i da kreira novu budućnost za dvije države'. Ispraznost ove izjave je bolno očigledna na nivou smisla, sintakse i kompozicije rečenice, pa stoga ne zaslužuje nikakav dalji komentar. Vojslav Koštunica je ustvrdio da je Đukanović oprao ruke od svojeg učešća u ratu, i sebe pokušao predstaviti kao potpuno promijenjenu osobu, i kao pravog zapadnjaka. On je, nadalje, podsjetio javnost da je tokom ranih 90-tih Đukanović kreirao crnogorsku i jugoslavensku politiku, te da se sada pretvara kako je to činio neko sasvim drugi.“ Ovaj pasus i diskurs koji se u njemu koristi do detalja pokazuje kako radi matrica nezadovoljstva političkom prošlošću određenog činioca, te označiteljsku konekciju koja se potpuno može preneti na recepciju analognih krugova u Srbiji koja stupa na scenu sa dolaskom Tomislava Nikolića, Aleksandra Vučića i SNS na vlast 2012. godine („Opsada Dubrovnika – rat za mir“, *Peščanik*, 4. jul 2009. [<http://peščanik.net/opsada-dubrovnika-rat-za-mir/>]; pristupljeno 13. novembra 2015]).

ka. Kako to, dakle, da se upravo na ovom mediju okupljaju ovakve opskurne figure zakazale funkcionalnosti i umanjenih mentalnih kapaciteta za razumevanje aktuelnih političkih procesa i političkog pragmatizma kao koliko god moguće negacije ideološkog koncepta mišljenja? Gde je veza?

Lica poput Srđe Pavlovića, Branislava Jakovljevića, Dušana Bjelića, Nenada Dimitrijevića i drugih koji su svoju profesorsku karijeru nastavili u inostranstvu i stručno se bavili upravo jugoslovenskom krizom u širem smislu reći, ratovima devedesetih, temama kao što su suočavanje sa prošlošću i sl., zavise od interpretacije tih događaja mnogo dublje nego što bi to profesionalno bilo opravdano. Nije stvar jednostavno u tome što je svakome od njih to bila radna (teorijska, pre svega) preokupacija, pa da se zbog toga tako histerično zalažu za rušenje Đukanovića ili Vučića s vlasti (jer, prema njima, purifikacija identiteta, demokratizacija i napredak društva ne mogu da počnu bez lustracije tih lica, ma kakvim se politikama ona danas vodila). Sâmo njihovo etabliranje u inostranstvu, njihov ugled koji uživaju baziran na predstavi o osobi koja je došla s konfliktnog područja, koja je emigrirala od represivnog i zločinačkog Miloševićevog režima, koja je zbog toga prešla trnovit put i najzad izgradila čitavu stručnu karijeru na takvom ličnom usudu nesreće, kao da na neki čudan način još uvek zavisi od toga kakav će stav danas imati prema političarima koji su nosioci određenih uloga u tim vremenima. Kao da će im zauzimanje nekog drugačijeg stava prema njima, najednom, jednim potezom srušiti čitavu simboličnu identifikaciju ličnosti, sve ono što su tamo postigli i način na koji ih drugi gledaju i cene. Jer kakav je to onda, zaboga, heroj-profesor, čije se teorije, ali i čitav zacementirani životni moto kao kule od karata ruše kada bi se ispostavilo da su upravo političari o kojima su pisali i koji su imali manje-više neslavnu ulogu tokom devedesetih, činili greške i huškali na ratove – isti oni koji sada uvode balkanska društva i države u red demokratskih zemalja Evropske unije? Ne rađa li za ove ljude to pre svega osobito nervno rastrojstvo pre bilo kakvog političkog stava? Kakvo se neće ustezati ni od pretnji po društvenim mrežama? Nije li „lična umešanost“ tu u službi čiste prepreke komprehenziji političkih zbivanja?

U smislu sličnom ranije istaknutom prisilnom mehanizmu koji se javlja kod novinara koji su u vreme vlasti DOS-a uz pomoć saradnje s bezbednosnim službama difamirali Zorana Đinđića, ili u novije vreme novinara poput Stevana Dojčinića, Ratka Femića, Tamare Marković Subote, Vuka Z. Cvijića, Miloša Vasića i ostalih koji su

propagatori jednog određenog korpusa dezinformacija koji im je serviran iz policije i Tužilaštva, a koji zatim po automatizmu, kako se ne bi ispostavilo da su pisali neistine, „sami od sebe“ počinju da brane i zastupaju ono o čemu su „izveštavali“, iako to zastupanje ni po jednom kriterijumu više nikakve veze nema s novinarstvom, a ponajmanje istraživačkim – tako i kod pomenutih profesora nastaje vrzino kolo u osnovi identičnog psihičkog mehanizma. Upravo to okuplja i koristi, uzima oko sebe i takvim simptomima svoje utvrđenje zida medij *Peščanik*, cedi koliko god može ovu personalnu ozlojeđenost visokoobrazovanih „emigranata“ (bilo mlađih ili starijih), pa tako Pavlovića iz Crne Gore kultiviše i upotrebljava protiv Đukanovića, a Jakovljevića iz Srbije, po jednakom šablonu, protiv Vučića – obojicu premijera predstavljajući kao „ratne zločince“ ili u najmanju ruku odgovorne pojedince nad kojima nije izvršena lustracija.²¹⁶

KLIZANJE OZNAČITELJA POD RATNE ZLOČINCE

Ovaj patos u označiteljskoj strukturi funkcionira kao kakav metanarativ; svaki put kada u medijskoj sferi ponestane argumenta protiv jednog ili drugog, stvari se postavljaju na ovaj kolosek kao da zapravo početka nikakvi argumenti nisu ni bili potrebni, te da je uvek u stvari unapred jasno šta valja činiti i kako gledati na dvojicu današnjih premijera. Taj argument nad svim argumentima, iako se čini da se nalazi na nekakvom metanivou, sve vreme je prisutan i diktira ili makar začinjuje fabrikaciju raspoloženja, ili takoreći *prirodnog stava* prema njima. To ima sledeće reperkusije na funkcionalnost medijskog tetraedra: ako je ustanovljeno da je veza između označitelja Đinđić i Vučić nesvesna, tj. ako se na svaki mogući način negira najpre brutalnost medijskog tretmana za života prema Đinđiću, a potom i to da se takav tretman od strane istih aktera i njihovih derivata primenjuje danas na Vučiću, tj. da su ova dva označitelja s vremenom jukstapoinirana i da je tretman Đinđića nakon njegovog ubistva, paradoksalno, upravo radi održavanja konstelacije meta, izmešten u poziciju sredstva kojim treba da se dokrajče preostali članovi u tetraedru, onda bi se za odnos označitelja Đu-

kanović i Vučić s punim pravom moglo reći da je, nasuprot ovom, „svestan“, tj. da se sve vreme potencira čak i dok se to nastoji zamaskirati nekakvim drugim argumentima dnevno-političkog porekla. Ti argumenti najčešće se odnose na Vučićev kratkotrajni novinarski angažman na Palama, na postpoznati deo izjave o „stotinu muslimana za jednog Srbina“, na ubistvo novinara Slavka Ćuruvije dok je Vučić bio ministar informisanja i na prelepljivanje ulične table na kojoj je ime (simbol) Zorana Đinđića zamenjeno imenom (simbolom) haškog optuženika Ratka Mladića.

Najbolja potvrda da je reč o svesnom odnosu dobija se onda kada se u dnevno-političkim zbivanjima ambijent sasvim izokrene tako da neumitno evocira upravo takve sadržaje koji tim subjektima danas ne idu u prilog, na način da i onom koji se inače maksimalno suzdržava da protiv njih upotrebi diskurs prošlosti (primordijalne predstave) postaje nemoguće da odoli bujici koja samo čeka da izbije napolje – kao u slučaju Vučićevih odlazaka u Srebrenicu. Zbog toga su, pored očekivanog nezadovoljstva koje je poseta premijera Srbije i njegovo poklanjanje pred spomenikom nevinim žrtvama u Potočarima izazvalo na strani domaćih nacionalističkih i ksenofobnih krugova, potrebu za još izraženijom negativnom reakcijom imali baš tzv. borci za ljudska prava i zagovornici „suočavanja sa prošlošću“, koji su s jasno vidljivom smetnjom odbijali da razumeju ovaj u osnovi plemenit gest, koji može samo da koristi regionalnom pomirenju, saradnji i koegzistenciji nekada zaraćenih strana i naroda – bez obzira na to da li je to premijer činio „iskreno“ ili nije, iz opšteg ili nekog uskog interesa.

Tako samo nepun sat uoči linča koji je čekao Vučića, aktivistkinja organizacije Žene u crnom Staša Zajović u specijalnom programu *TV N1* daje izjavu u kojoj širi tezu ortodoksnih „drugosrbijanskih“ medija kako je premijer Srbije tu samo zato što je prisutan od strane međunarodne zajednice (ne sme se prihvatiti da je tu svojom voljom i da zaista želi i misli da je ispravno ono što radi, iako je to neprestano isticao), navodi da je to dokaz da je ta organizacija sve vreme bila u pravu, i to uz apostrofranje narodne izreke 'vuk dlaku menja, ali ćud nikada', metonimijom na reči vuk – Vučić. Samo dan uoči obeležavanja dvadesetogodišnje genocida, 10. jula 2015, ova nevladina organizacija ulazi u otvoreni politički savez s bivšim predsednikom Srbije Borisom Tadićem, koji na tribini u centru UNS-a tvrdi kako je on sve vreme privatno mislio da je zločin u Srebrenici genocid, ali to nije smeo javno da kaže, te da Vučić treba da ode da se izvini u svoje lično ime, a ne u

²¹⁶ U vezi s Jakovljevićem videti naročito tekstove „Povodom prepiske Miočinović–Luković“, od 21. avgusta, i „Tri jednačenja za Toma & co.“, od 8. oktobra 2013. godine, objavljene na sajtovima Beton, a dan kasnije i *Peščanik*.

ime države Srbije koju zastupa, jer je Tadić to već učinio kao predsednik 2005. godine.²¹⁷ Klizanje označitelja Aleksandar Vučić pod označeno „ratni zločinac“ u svoj licemernoj izopačenosti ovakvog isplaniranog nastupa više je nego očigledno. Zašto je, dakle, odjednom to bitno da se naglasi i odakle se zapravo projektuje taj panični fantazam da neko želi da nametne zabrav o tome kakvih je političkih uverenja aktuelni premijer Srbije (kao i premijer Crne Gore) nekada bio? Najbitnije, može li podsećanje na radikalsku prošlost Aleksandra Vučića danas u medijskom polju biti iskorišćeno na bilo koji drugi način osim kao oružje u političkoj areni, udarac ispod pojasa?²¹⁸

Posebno su degutantne reakcije posle pokušaja linča; *Peščanik*, nakon što je s prethodna dva pripremio teren mržnje prema premijeru uoči njegovog odlaska, 13. jula, dakle dva dana nakon incidenta, objavljuje sada i treći po redu

217 Sličnu ideju kao Boris Tadić povodom Srebrenice imala je i Branka Prpa, lice onesvešćeno prilikom ubistva svog partnera Slavka Čuruvije, nakon što se tadašnji prvi potpredsednik Vlade Aleksandar Vučić na konferenciji za novinare 14. januara 2014. izvinio javnosti što sa 15 godina zakašnjenja prisustvuje prvim konkretnim rezultatima istrage u vezi s tim slučajem, kada je u medijima ismevala ovaj gest i poručila da Vučić treba lično da se izvini što je učestvovao u vlasti koja je ubila Čuruviju i samim tim, prema njenom razumevanju, doprineo tom događaju. U oba slučaja u pitanju je klasična diskurzivna zamka, jer se sugerše da neko treba da prestane da se ponaša kao državnik i pređe u ličan diskurs, kako bi se to zatim iskoristilo kao priznanje i potvrda medijskih napisa da je lično kriv za oba događaja i da kao takav ne može obavljati funkciju tog istog državnika.

218 „Mislili smo da su svi oni koji su učestvovali svih ovih 20 godina u opravdavanju tog zločina, u prikri vanju, prećutkivanju, u izjednačavanju žrtava i dželata, moralni mrtvaci. Kako je to čudno da su ti moralni mrtvaci oživeili i evo ih danas imamo u vidu trojke koja će da nam naređuje organizovani zaborav i koji i dalje žele da mi živimo u crnoj moralnoj rupi zato što oni imaju problem moralnog slepila. Ali mi koji imamo dobro sećanje znamo i nikada nećemo zaboraviti ono što su tada govorili. Hoćemo li neku od tih njihovih čuvenih rečenica da pomenemo koja ih nikada ni pred čim ne može amnestirati? Niko ne može Aleksandra Vučića amnestirati za ono što je rekao u Narodnoj skupštini da za jednog Srbina treba ubiti 100 muslimana“, rekla je Zajovičeva („Tadić: Čosić bio protiv mog odlaska u Srebrenicu“, *Radio Slobodna Evropa*, 10. jul 2015. [<http://www.slobodnaevropa.org/content/tadic-cosic-bio-protiv-mog-odlaska-u-srebrenicu/27120980.html>; pristupljeno 19. novembra 2015]).

tekst Miloša Ćirića, autora u potpunosti proi zvedenog za potrebe ovog medija i samozvanog specijaliste-komandosa s tapijom na temu ratnih zločina, koji čin izgrednika opravdava tako što ga naziva napadom „očajnih ljudi, čiju bol ni on [Aleksandar Vučić, *prim. aut.*] ni mi, izabrani predstavnik i građani agresorske sile, nikada nećemo moći da razumemo“, istovremeno prećutkujući informaciju koja je već tad bila poznata – da napad na Vučića uopšte nisu izvršili ožalošćeni Srebreničani, već pojedinci iz južne Srbije i BiH vanredno organizovani da izazovu nemire. Iz teksta simboličkog naziva „Zločin i kamen“, gde drugi pojam jasno stoji namesto reči kazna i upućuje na to da je Vučić dobio upravo ono što je zaslužio, a čiji su glavni moto reči s lica mesta reisa ul ulema Islamske zajednice u BiH Huseina Kavazovića – koji je huligansku rulju pokušao da smiri kontroverznim pozivom da ostanu „dostojanstveni u svom bolu“ i da ne dozvole „onima koji su bol prouzrokovali“ da budu „iznad našeg dostojanstva“ – morala je na isti način biti izostavljena i poruka predstavnice Majki Srebrenice Munire Subašić koju je uputila Vučiću, stavljajući mu srebrenički cvet na rever, da on može da ispravi stvari i gradi bolju budućnost u regionu.

Jer kako bi u suprotnom autor mogao da objasni da su one koje su zaista izgubile svoje najdraže u genocidu bolje razumele Vučićevo prisustvo od njega, koji u bolu (tj. mržnji) želi da bude 'veći katolik od pape' i kojem medij koji nosi sva obeležja sektaškog diskursa ne dozvoljava da misli drugačije? „Ovo nije bio napad na Vučića već na nas, na naše dostojanstvo! To je uradila jedna grupa ljudi među kojima ja nisam vidjela žrtve. Sada će se, nažalost, sve prepisati nama. Strašno sam se razočarala i osjećam se povrijeđenom kao da se meni ovo desilo. Ne zbog Vučića već zbog našeg dostojanstva kojeg mi 20 godina čuvamo. [...] Pozdravili smo se sa Vučićem i rekla sam mu da radi po svojoj savjesti. Dala sam mu Cvijet Srebrenice sa kojim je i napadnut. Meni je stvarno žao što se ovo desilo“, rekla je Munira Subašić.²¹⁹

Istog dana kada *Peščanik* objavljuje Ćirićeve tekst, za sestrinski medij *Radio Slobodna Evropa* Vesna Pešić izražava gotovo delirijumski stav da Aleksandar Vučić i Tomislav Nikolić „nikad više nisu mogli da se pojave u Srebrenici“, kao da su dotični već bili tamo i uzeli učešća u izvršenju

219 „Majke Srebrenice: Ovo nije bio napad na Vučića već na naše dostojanstvo“, *klix.ba*, 11. jul 2015. (<http://www.klix.ba/vijesti/bih/majke-srebrenice-ovo-nije-bio-napad-na-vucica-vec-na-nase-dostojanstvo/150711078>; pristupljeno 19. novembra 2015).

genocida: „Ne mogu ja da ubijem nečije dete, a sutradan da idem u tu kuću!“ Ovaj prilog koji pomenute državnike otvoreno tretira kao ubice i ratne zločince nosi neverovatan naslov „O Vučiću i Srebrenici: Ko je zapravo bacio kamen na pomirenje?“, a potpisuje ga medijski atentator Branka Trivić. Povodom druge posete premijera Srbije Srebrenici, četiri meseca kasnije, Munira Subašić izjavila je za televiziju *N1*, bez ikakvog neprijateljskog intoniranja, da je Aleksandar Vučić, prošavši kroz kapiju kompleksa u Potočarima, prihvatio ono što na njoj piše – da se u Srebrenici dogodio genocid.

VEZA NEDELJNIKA VREME I NSPM

Jedan od učesnika na skupu podrške protestima ispred crnogorske ambasade u Beogradu 19. oktobra 2015, glavni i odgovorni urednik *Nove srpske političke misli* Đorđe Vukadinović, drži govor tokom kojeg izjavljuje nešto što pre toga toliko eksplicitno nije smeo da napiše ni u jednoj od svojih kolumni u čak tri medija ili da izgovori tokom nastupa na televizijama *N1* ili *RTV*, kojima je danas neophodan isključivo zbog antivučićevskih stavova koje propagira: „Znamo se, znate me, a znamo i njih i zato smo ovde [...] zato što znamo kako je teško živeti s ovim režimom, a kad kažem ovim režimom, ja mislim na jedan isti režim koji ima samo dve glave – u Beogradu i Podgorici. I to je suština priče. Ne može se osloboditi Crna Gora, kakve god bile granice, dok se ne oslobodi Srbija, i ne može se osloboditi Srbija dok se ne oslobodi Crna Gora, koliko god država da predstavljamo. [...] Ja ne znam da li vi znate na šta liči medijska scena Crne Gore, kakav je tamo mrak, šta rade našim prijateljima, kakve im podmetačine prave, kako ih predstavljaju, kakve su im naslovne strane... Ali to je ista hobotnica, to su braća po materi, braća po kumovima, samo što su ovi naši mladi, valjda, malo. I zato neće biti lako. Ovo je samo početak, naš mali doprinos velikoj borbi koju vode naša braća u Podgorici – naša braća Srbi i naša braća Crnogorci – jer svako od nas zna da je to veštačka podela i ta veštačka podela će, ako bog da, pasti kada padne režim Mila Đukanovića.“ Rukopis ovog nastupa već u potpunosti odgovara onom iz pomenutog teksta izvršne direktorke *Monitora* Milke Tadić Mijović, „Politbiro: Đukanović, Subotić, Vučić“, od 13. juna 2015, ali i konstrukcijama Blagoja Grahovca, Florijana Bibera, Željka Ivanovića, BIRN-a, CINS-a, OCCRP-a i ostalih iz ovog široko uspostavljenog medijskog kartela, s tezom o „dve glave jednog te istog režima“, koja se uspostavlja pre svega preko asocijacije na „kriminal i korupciju“.

U tekstu „Aca i Milo ili 'oči u glavi'“, od 4. novembra, ovaj nekadašnji medijski lovac na glavu Zorana Đinđića elaborira istu vezu, doduše sada bez toliko očiglednog poziva na ustanak i rušenje ustavnog poretka kako u Crnoj Gori, tako i u Srbiji, nimalo slučajno nabadajući četiri imena iz tetraedra: „Ako neko još uvek može imati – ili se praviti da ima – neke dileme u pogledu demokratskih kapaciteta ili geopolitičkih afiniteta Aleksandra Vučića i 'SNS Srbije', kada je o Đukanoviću i njegovoj politici reč, dileme naprosto nema i ne može biti. I upravo zato – molim vas, apelujem i ne bez razloga ponavljam – obratite pažnju na ove srpske kvazipatriotske junoše (naravno, i one kvazidemokratske, ali su oni uglavnom već provaljeni), na njihovu rečitu 'šutnju', ili na njihove fantastične i ponekad zavodljive teorije koje, kada se razgrne retorička i konspirološka magla, nekako uvek rezultiraju poentom, koja se ne izgovara, ali se na nju upućuje. Da Vučić nije loš (samo se pravi), i da Milo nije loš, i da Cane nije loš, i da Beba nije loš – i da su najopasniji oni koji ih aktuelno kritikuju i ruše.“ Ističući da oba premijera imaju „'apolitičnog' i poslovno vrlo uspešnog brata“, Vukadinović ide čak dotle da optužuje Đukanovića da je „tokom rada na projektu otepljenja od Srbije [...] u Beogradu masovno finansirao ne samo pojedine drugosrbijanske podržavaoce, nego isto tako i najljuće protivnike crnogorske nezavisnosti, ne bi li plasiranjem njihovih anticrnogorskih, često primitivnih i 'pljuvačkih' izjava pridobijao javno mnjenje u Podgorici“, dok će za Vučića reći da zbog svoje prozapadne orijentacije „svakodnevno krcka, bruka, urniše i upropaštava“ Srbiju, i to radi „strahovito uspešno i brzo“. Ovoga puta, autor paradoksalno nije govorio o „medijskom mraku“ u Crnoj Gori, već o „nekoliko najuticajnijih medija u zemlji“ koje Đukanović ima protiv sebe.

Istog dana kada *Kurir* prenosi Vukadinovićevu kolumnu sa sajta *NSPM*, u sklopu kampanje koju je Aleksandar Rodić nazvao „Borba za slobodu medija!“, glavni urednik *NSPM* uzvrća komplimentom i u vezi s pisanjem *Kurira* tokom protesta u Crnoj Gori, kada je ovaj tabloid lažno izveštavao kako policija staje uz demonstrante, da je Đukanović pobeo iz zemlje, da se okupilo 30.000 ljudi, da narod ulazi u Skupštinu, da je pao režim, itd. – kaže: „Mislim da je to jedna od svetlijih tačaka u uređivačkoj politici te novine.“²²⁰ Poznato je da sajt *NSPM* redovno prenosi priloge iz Rodićevih medija kao što su

220 „ĐORĐE VUKADINOVIĆ O NAPADIMA NA KURIR Pink i Informer direktno stali na stranu Mila Đukanovića!“, *Kurir*, 5. novembar 2015.

Kurir i *Newsweek*, te da u novije vreme postoji visok nivo uspostavljene saradnje između Adria Media grupe i Izdavačko informativnog centra „Nova srpska politička misao“, koji izdaje istoimenu časopis, oformljen nakon dolaska na vlast predsednika SRJ Vojislava Koštunice. Na konferenciji za novinare, održanoj 29. oktobra 2015. godine u beogradskom Medija centru pod nazivom „Istina o događajima u Crnoj Gori“, koju su organizovali crnogorski ogranak Matice srpske, portal IN4S iz Podgorice, *Nova srpska politička misao* i organizacija Srpski kod, Đorđe Vukadinović iznosi stav da je režim Mila Đukanovića napravio taktičku i stratešku grešku kada je intervenisao i rasturio demonstracije, što bi u prevodu značilo da je trebalo da dopusti huliganima da probiju u Skupštinu i dozvoli da se desi puč. Čitav ovaj događaj sponzorisan je preko Gojka Raičevića, kontroverznog člana-agenta UNS-a, s ciljem da se antiđukanovićevska i anti-NATO propaganda što bolje oplemene u „bratskoj“ Srbiji.

Jedan od kadrova koji kamera snimatelja s portala IN4S hvata na skupu ispred crnogorske ambasade u Beogradu pokazuje Vukadinovića u razgovoru s Dragoljubom Žarkovićem, glavnim i odgovornim urednikom *Vremena* i nekadašnjim novinarom tabloida *Ekspres politika*. Veza ovog nedeljnika i šovinističko-ksenofobnog projekta NSPM osnovanim pod okriljem struktura iz Demokratske stranke Srbije jeste višestruka: pored toga što to čini za *Politiku* i *NSPM*, Vukadinović je i dugogodišnji kolumnista *Vremena*, gde je nekada napadao Zorana Đinđića onako kako danas napada Aleksandra Vučića. S druge strane, izvršena je i razmena u suprotnom smeru: jedan od nekada redovnih saradnika *Vremena* i veoma blizak prijatelj Teofila Pančića, Ivan Milenković, član je uredništva *NSPM*, gde je inače postavljen kako bi reprezentovao onu „građanski orijentisanu“, ortodoksnu anti-vučičevsku stranu i komplementirao već postojećoj proputinovskoj i prododikovskoj nacionalističkoj matrici na toj veb-platformi.²²¹

Ivan Milenković, koji je istovremeno i zamenik glavnog urednika *Trećeg programa Radio Beograda*, dakle na državnim jaslama, svoj posebn doprinos filozofsko-teorijskoj kontaminaciji političkog diskursa daje neposredno posle pada s vlasti Demokratske stranke, kada u istom *Vremenu* – gde je obično pisao tople preporuke samo za knjige koje mu se dopadaju i to prodavao kao filozofske prikaze i kritiku – brani Borisa Tadića zbog vanustavnih nadležnosti koje je sam sebi kao predsednik bio dodelio, da bi pak potez novoizabranog predsednika Tomislava Nikolića, koji je, za razliku od Tadića, nakon što je na to mesto izabran, podneo ostavku na mesto predsednika Srpske napredne stranke – okarakterisao kukavičlukom.²²² O karakteru njegovog tadašnjeg šefa Dragoljuba Žarkovića, ličnog prijatelja tajkuna Miroslava Miškovića, prema kojem je ovaj nedeljnik u dužničkom finansijskom odnosu, možda najbolje govori druga epizoda iz perioda svega šest meseci od konstituisanja vlade Zorana Đinđića.

Zbog teksta u *Vremenu* „Svi predsednikovi ljudi“, od 25. avgusta 2001, u kojem novinar Miloš Vasić, povodom medijske kampanje nastale nakon ubistva Momira Gavrilovića, kritikuje kabinet predsednika SRJ Koštunice i opisuje paranoju najbližih saradnika tog kabineta u vezi s delovanjem Vlade Srbije, premijera Đinđića, a osobito Biroa za komunikacije sa medijima (tvrdili su da ih Biro prisluškuje, a kada je MUP ponudio da proveri da li su ozvučene i da li postoji bezbednosni rizik od prisluškivanja prostorija Koštuničinog kabineta, odbili su) – Žarkoviću je iz istog centra zamereno da je tekst previše jednostran i on odlučuje da se pripremi prilog koji bi „sanirao štetu“, odnosno opanjkavao Vladu Srbije, govorio o cenzuri i kontroli medija, a posebno o Birou i njegovom sekretaru Vladimiru Popoviću. Za ovaj posao angažovana je novinarka iz Niša Jelena Grujić, koja objavljuje strukturno veoma neuobičajen prilog dve nedelje kasnije, 6. septembra, pod nazivom „Između Biroa i Kabineta“.

221 Kapacitet intelektualizma ovog autora-poete možda se najbolje ogleda u rečenicama iz teksta „Vlast protiv demokratije“, koji je 8. aprila 2016. godine, dve nedelje pred vanredne parlamentarne izbore, objavio u *Novom magazinu* Nadežde Gaće: „Razlozi za odsustvo ljubavi između intelektualne elite i Vučića uopšte nisu duboki i ne tiču se, barem ne na prvom mestu, ni Vučićeve prošlosti, ni nekakve izmaštane zavisti. Reč je o tome što Vučić razara demokratske institucije i učvršćuje autoritarnu vlast. Potpuna kontrola nad elektronskim medijima i većinom štampanih suspenduje javnu sferu, a slobodna javna sfera uslov je bez kojeg demokratije

nema. Višestranački život je obesmišljen, a bez višestranačkog sistema demokratije nema. Od podele vlasti ostala je samo ljuštura, a bez podele vlasti demokratije nema. Stepem nasilja u javnom životu visok je, pre svega zahvaljujući tabloidnoj štampi pod Vučićevom kontrolom, i teško je poverovati da se nasilje, kako se situacija u zemlji zakonomerno bude pogoršavala, neće povećavati, jer, naprosto, to je u prirodi autoritarne vlasti. A tamo gde država sprovodi nasilje nad građanima demokratije nema. Pred tom evidencijom retorika približavanja Evropi ne vredi mnogo. Ne vredi ništa.“
222 „Sve za narod“, *Vreme*, 23. avgust 2012.

U tekstu se najpre ispituje da li postoje priti-
sci na medije i šta o tome misle tadašnji uredni-
ci medija, koji se slažu da kontakte koje imaju
s Popovićem ne bi mogli da nazovu pritislima,
dok Popović i sam objašnjava u čemu se najče-
šće sastoji rad Biroa: „Ne može se tu govoriti o
pritislima, to su uobičajeni dogovori sa novina-
rima i urednicima koji su korisni za sve. Sasvim
je normalno da proverim da li je važno saop-
štenje Vlade interpretirano doslovce ili skraće-
no, da li je dobro prenesena izjava premijera.
Ako je nešto veoma važno, na primer neki od
susreta potpredsednika Vlade Nebojše Čovića
vezanih za Kosovo, logično je da čemo skrenu-
ti pažnju urednika na taj događaj. Ali tu se, po-
navljam, ne radi o pritisku, radi se o dogovoru.“
Zatim se pominje slučaj ostavke urednika po-
litičke rubrike u *Blic Newsu* Dragana Novako-
vića zbog neslaganja s uređivačkom politikom
Momčila Petrovića da se što više napada Vlada
Srbije; Novaković, koji je u taj medij došao iz ta-
bloida *Dnevni telegraf* Slavka Čuruvije,²²³ kaže
da nema ništa protiv da se piše protiv Vlade,
ali da je imao protiv što ne sme ništa da se piše
protiv savezne vlasti i predsednika Koštunice,
da bi se onda naveo i konkretan primer cenzu-
re koju je sproveo Kabinet predsednika SRJ
u vezi sa ispovešću haškog optuženika Veseli-
na Šljivčanina.

Prilog dobija zaokret tek pošto se navede re-
akcija Petrovića, koji optužuje Vladimira Popo-
vića da je preko Novakovića želeo da utiče na
rad lista, nakon što je saznao da je ovaj po odla-
sku iz *Blic Newsa* dobio posao u ispostavi Pres
biroa Vlade. Od te tačke, autorka počinje da se
bavi isključivo Popovićevom ličnošću i biogra-
fijom, uz upotrebu neimenovanih izvora, a za-
tim i Aleksandra Tijanića, koji stigmatizuju kako
Biro, tako i njegovog sekretara, da bi u jednom
momentu bila plasirana čak i teza da se Biro fi-
nansira privatno iz Popovićevog „dubokog džepa“.
„Odbijanjem da odgovori na veoma osetlji-

va pitanja manipulacije u medijima, kao i da
objasni poslove Biroa pri Vladi Srbije, Vladimir
Popović kao da potvrđuje Tijanićeve optužbe
da za svoj račun, a ne u ime Vlade, vodi ceo po-
sao sa medijima. Ako već ne želi da se pojavlju-
je u javnosti jer Biro koji vodi nije bitan kao ni
on lično, zašto je bio toliko važan da prisustvuje
susretu premijera Zorana Đinđića sa Kolinom
Paelom, ili sastanku sa Bilom Gejtsom na koji,
recimo, nije bio pozvan republički ministar za
nauku i tehnologiju?“, pita se novinarka, da bi
nastavila kao da prethodni deo nije napisala:
„Pozdravljamo stav gospodina Popovića koji sle-
di do u reč i stav gospodina Đinđića da će se od
sada o optužbama razgovarati isključivo ako za
njih postoje dokazi.“

Nakon ovog teksta Popović je tužio *Vreme* i
glavnog urednika Žarkovića zbog neistina izne-
tih o njemu i njegovoj agenciji Ogilvy, da bi ovaj
ubrzo tražio da ga Popović u prisustvu advoka-
ta primi i, slično kao i Vasić dve godine kasnije,
preklinjao ga da povuče tužbu, objašnjavajući
mu kako je došlo do toga da drugi tekst uopšte
bude napisan i da je Tijanić, tada savetnik za
medije Vojislava Koštunice, bio taj koji je izdik-
tirao Jeleni Grujić sve laži o njemu. Najzad, se-
kretar vladinog Biroa pristaje da povuče tužbu,
ali uz obećanje glavnog urednika da će u novo-
godišnjem broju nedeljnika, uz izvinjenje, de-
lovi iz tog teksta biti kvalifikovani kao najveća
greška *Vremena* u protekloj godini. Uprkos do-
govoru, Dragoljub Žarković, čovek koji se danas
izdaje za moralnu vertikalu i „većitog opozicio-
nara“, prekršivši novinarsku etiku, svoje obe-
ćanje nikada nije ispunio, o čemu Popović prvi
put govori tokom intervjua sa Bojanom Lekić,
na *RTS-u*, juna 2003. godine.

Početkom septembra 2015, u Crnoj Gori, kada
su protesti DF već najavljivani, razotkrivena je
podvala čiji je učesnik takođe bio Đorđe Vukadi-
nović. Glavni urednik *NSPM* 7. septembra pred-
stavlja navodno istraživanje javnog mnjenja ko-
jim se, između ostalog, tvrdi da DPS podržava
28, dok Demokratski front 21 odsto birača, da 43
odsto građana ispitanih od 15. do 29. avgusta na
uzorku od 1.009 ljudi, izražava sumnju da posto-
je zloupotrebe izborne procedure, u odnosu na
36 koji izbore smatraju slobodnim i demokrats-
skim, da su najveći problemi društva trgovina
narkoticima (72%), kriminal (71%), korupcija
(68%), nelegalna trgovina (67%), poslovanje u
sivoj zoni (60%), itd., a da od medija građani naj-
više veruju *Danu* (44%), *Vijestima* (31%), *Pobje-
di* (21%) i *Večernjim novostima* (18%). Posebno
je izvučen podatak da članstvo u NATO savezu
podržava 32 odsto građana, što je, dakle, bez na-
vođenja kategorije koliko je njih protiv a koliko
neodlučnih, Vukadinoviću bio jasan dokaz „da

223 „Tada je izlazila dnevna novina *Dnevni telegraf*, koja se kod nas zove 'žuta štampa' i koja bukvalno nije imala milosti. 'Lupala' je raznorazne gluposti, pa su čak jednog dana na naslovnoj strani objavili sliku starice koja je vršila veliku nuždu iza nekog žbuna na Kalemegdanu. Sa sve imenom i prezimenom. [...] Njihov foto-reporter je snimio staricu kako vrši veliku nuždu na Kalemegdanu i to je izašlo na naslovnoj strani, što je stvarno bilo van svakog ukusa i kriterijuma. Tekst je otprilike bio: 'Evo, vidite kakav smo mi narod!', priča član SRS Vuk Fatić 13. juna 2003. godine („Prodali veru za večeru“, *Hereticus: časopis za preispitivanje prošlosti* 3-4/2006, Centar za unapređivanje pravnih studija, Beograd, 2006, str. 260-261).

je većina u Crnoj Gori protiv atlantskih integracija“. ²²⁴ Mediji poput *RTCG* su pisali da je istraživanje uradila „grupa profesora sa Beogradskog univerziteta“ (zbog čega je Vukadinović za ove potrebe tamošnjim medijima lažno morao biti predstavljen kao profesor, iako to zvanje radeći na fakultetu nikada nije stekao), dok je *Dan*, koji je 8. septembra posvetio naslovnu stranu senzacionalnom otkriću da DF, koji je do tada imao šest odsto podrške, sada ima 21 – objavio da je istraživanje „realizovano putem terenske, telefonske i onlajn ankete“, a da ga je sprovedla „grupa nezavisnih eksperata iz regiona za potrebe NVO Evropska perspektiva“.

Dva dana kasnije, Vukadinović je, na insistiranje novinara *TV Pink M*, otkrio da on nema veze s tim istraživanjem, da ne zna tačno ko ga je radio, da je samo zamoljen da ga predstavi i da su to pokrenuli ljudi iz Crne Gore, dok je Dražen Manojlović, osnivač pomenute NVO, izjavio da je konferenciji u Podgorici na kojoj su prikazani rezultati „istraživanja“ zakazao na molbu Vukadinovića, čineći mu uslugu. ²²⁵ Isti medij zatim objavljuje da istraživanje nije ni sprovedeno, da su u Beogradu napisani rezultati po želji Andrije Mandića i da mu je u

tome pomogao Vladimir Dobrosavljević, član Glavnog odbora Demokratske stranke Srbije, a zajedno s Vukadinovićem i član srpskog patriotskog bloka, „koji se zalaže za ujedinjenje sa Rusijom“. ²²⁶ Da je Vukadinović i te kako bio jedna od karika u lancu ovog pokušaja obmanjivanja javnog mnjenja, svedoči i to što je 28. oktobra, dakle gotovo dva meseca kasnije, a samo dan pre nego što će sa istim Dobrosavljevićem i ostalima nastaviti da dezavuiše sada srpsku javnost u beogradskom Medija centru, u *Politici* objavio kolumnu u kojoj, nakon uličnih nemira u Podgorici koje su proizveli njegovi istomišljenici, pokušava da se opravda: „Kako sada komično deluje sva ona buka i bes koju su crnogorski režimski mediji pre samo nekoliko sedmica izlili na pisca ovih redova i jedno istraživanje koje je pokazivalo da u Crnoj Gori – obratite pažnju – postoji značajan konfliktni potencijal, da je društvo ozbiljno podeleženo, da je nisko poverenje u institucije, a pogotovo je nisko poverenje u izborni proces?! Govorio sam kao zabrinuti prijatelj i iz obzira prema domaćinima nisam hteo da oštro prozivam ni crnogorski režim niti njegove veze sa vlašću u Beogradu.“ ²²⁷

Dorđe Vukadinović je, u vreme izborne trke 2012. godine, pokušao, opet na prevaru, da postane republički narodni poslanik tako što je podržao privatnu simulaciju stranke Nikole Tulimirovića pod nazivom Nijedan od ponuđenih odgovora (NOPO) i postao drugi nosilac na listi. Ova stranka je, sa idejom da izbegne uslov cenzusa, bila registrovana kao stranka vlaške nacionalne manjine, bez obzira na to što se u njenom programu od 20 tačaka ta manjina nigde ne pominje. Najzad, sredinom novembra 2015. godine crnogorska NVO Centar za demokratiju i ljudska prava (CEDEM) objavila je svoja istraživanja, prema kojima bi, kada bi u tom trenutku trebalo da se izjasne o ulasku Crne Gore u NATO, 36,5 odsto građana glasalo za, 36,2 protiv, a 27,3 ne bi glasalo, dok je procenat onih koji bi na izborima zaokružio DPS 45,1, a DF 8,7 odsto. Ni na jedno od ova dva pitanja crnogorski protesti, dakle, nisu bitno uticali – štaviše, delovali su kontraproduktivno, jer je podrška partiji Mila Đukanovića u odnosu na jul uvećana za 2,4 odsto. Crna Gora

224 „DPS 28, DF 21 odsto“, *Dan*, 8. septembar 2015.

225 Još jedno sumnjivo istraživanje javnog mnjenja koje je radio *NSPM* objavljeno je 17. decembra 2015. godine upravo u nedeljniku *Vreme*. Glavni cilj ovog istraživanja kojim je rukovodio Vukadinović bio je da se pokaže da je rejting najveće stranke polako ali sigurno počeo da pada i da iznosi oko 40 odsto opredeljenog biračkog tela, tj. 22–24 od ukupnog; drugim rečima, da su afere i kampanja koje vode između ostalih i ova dva medija – konačno urodile plodom. Samo tri dana nakon toga, *IPSOS* Stratedžik marketing izašao je sa svojim rezultatima koji pokazuju da su rejtinzi stranaka i dalje ujednačeni, gde SNS stoji na 52 odsto, što je 12 odsto više od rezultata istraživanja koje je sproveo Vukadinović. Direktor ovog istraživanja Marko Uljarević izjavio je da u periodima naglih skokova popularnosti, Aleksandra Vučića podržava i do pola miliona ljudi više nego stranku koju predvodi. Interesantan je i podatak da se u istraživanju *IPSOS*-a Demokratska stranka nalazi na trećem mestu, zajedno sa Dverima, sa po pet odsto, dok je prema *NSPM*-u DS na drugom mestu sa čak 11,1 odsto glasova. Sporno istraživanje preneli su svi ključni antivladini mediji, odakle se možda najbolje očitava današnja adaptibilna (gumena) uloga Đorđa Vukadinovića i njegovog pročetničkog i proruskog projekta *NSPM* („Još jedna [o]tuzna jesen“, *Vreme*, 17. decembar 2015. i „*IPSOS*: Rejtinzi bez promena, SNS ubedljiva“, *CeOD*, 20. decembar 2015. [<http://ceod.rs/ipsos-rejtinzi-bez-promena-sns-ubedljiva/>]; pristupljeno 4. januara 2016]).

226 „Đorđe Vukadinović: Ne znam ko je radio istraživanje, zamoljen sam da ga predstavim“, *CDM*, 9. septembra 2015. (<http://www.cdm.me/politika/dorde-vukadinovic-ne-znam-ko-je-radio-istrazivanje-zamoljen-sam-da-ga-predstavim>); pristupljeno 25. novembra 2015).

227 „Zašto Srbija čuti o Podgorici“, *Politika*, 28. oktobar 2015.

je dve nedelje nakon toga, 2. decembra, iz Brisela zvanično pozvana da postane 29. članica NATO saveza, dok je lažni profesor Đorđe Vukadinović 3. juna 2016. godine konačno uspeo u ostvarenju svog dugogodišnjeg cilja – položio je zakletvu za poslanika Narodne skupštine Republike Srbije kao dvanaesti nosilac na izbornoj listi DSS–Dveri, koja je osvojila trinaest mandata i koja je tek na izborima ponovljenim na petnaest biračkih mesta, 4. maja prešla cenzus za 0,04 procenata.²²⁸

POZDRAV IZ ROVINJA

Bilo je potrebno da prođu četiri godine od kada se hrvatska NCL Media Grupa sa svojom novom vlasničkom i uređivačkom strukturom, nad kojom je u međuvremenu aprila 2013. otvoren stečajni postupak kako bi ubrzo potom nastala firma Nacional News Corporation d. o. o., nagodbom ogradila od decenijskog pisanja neistina o Stanku Subotiću i tzv. duvanskoj aferi – da hrvatski list *Nacional* od početka 2015. godine ponovo dozvoli svom novom-starom kolumnisti i jednom od inicijatora te iste afere, Ratku Kneževiću, objavljivanje teksta od 28. oktobra; u njemu će ovaj manipulirant napraviti čitav pregled svog delovanja i optužbi u proteklih petnaest godina i time poništiti sve ono od čega se taj nedeljnik ranije ogradio. Tako se lice koje se danas potpisuje kao „investicijski bankar iz Londona koji u svojim kolumnama donosi pogled izvana“, premda se u prethodnim tekstovima bavio uglavnom pitanjima iz ekonomije, dotakavši se situacije u Crnoj Gori, protesta protiv režima i intervjuua koji je Milo Đukanović, „27 godina vladar Sunca i Mjeseca, dana i noći“, dva dana ranije dao za *HRT* – žali na hrvatskog novinara koji ga nije ništa pitao o tome „kako to da Đukanović ima isti propagandistički stožer kao i srbijanski premijer Vučić“, a koji čine „notorni Vladimir Beba Popović, tabloid *Informer* i *TV Pink*, udarna trojka srpsko-crnogorskog medijskog nasilja, upravo isti oni koji su nedavno sasuli drvlje i kamenje na hrvatskog premijera Milanovića, nazivajući ga svakakvim imenima, a ponajviše dajući mu epitet ustaše“.²²⁹

228 „Projekcije: Vlast DPS-u i bez SDP-a“, *RTCG*, 14. novembar 2015. (<http://www.rtcg.me/vijesti/politika/109762/projekcije-vlast-dps-u-i-bez-sdp-a.html>; pristupljeno 25. novembra 2015).

229 „Crna Gora mora biti dobrodošla u euroatlantske integracije, ali bez Đukanovića“, *Nacional*, 28. oktobar 2015.

Činjenica da mediji *Pink* i *Informer* kako u Crnoj Gori, tako i u Srbiji otvoreno podržavaju vladajuće režime ovde se spaja sa zaključkom da to istovremeno nužno znači da ti isti režimi imaju apsolutnu kontrolu nad njima i da sve što se pojavi u tim sredstvima informisanja – svaka vest i svaki prilog – ima veze s direktnim naredbama ili prolazi kroz prethodno odobravanje vlasti. Ova naivna teza koja je potekla iz tzv. srpskih „nezavisnih“ medijskih krugova, a kojom se previđa deo o zloupotrebi koju na konto ove identifikacije pokušavaju da izvuku glavni urednik *Informera* Dragan J. Vučićević i određene strukture novinara s *Pinka* (uglavnom antievropski i proruski orijentisane), posebno se oplemenjuje u susjednoj državi kao što je Hrvatska svaki put kada je po nacionalističkom ključu potrebno napasti premijera Srbije i proglasiti ga diktatorom koji još uvek nije raščistio sa svojom radikalskom prošlošću.²³⁰ Ovo je istovremeno

230 U tom smislu je i članica Saveta za borbu protiv korupcije Miroslava Milenović, lice koje u javnosti koristi svoje stručno zvanje s ciljem da plasira političke poruke i radi na aktuelizovanju afere protiv Vlade (koja, uzgred, plaća njeno radno mesto), 10. februara 2016. na Tviteru proskribovala pisanje *Informera* da stručno obučava pojedince iz Saudijske Arabije, čime se i sama hvalila u intervjuu za *Radio Slobodna Evropa* od 11. oktobra 2015. godine, kao napad na nju od strane premijera Vučića: „Gospodine premijeru, izveštaj o medijima boli? Napad na mene legitiman? Zar vam Arapi nisu prijatelji, braća po pasošima? Sve zemlje gde radim, kod mene TRANSPARENTNO, a kod vas, gospodine premijeru?“ Dva sata nakon nje, stigla je i podrška od njenog intimusa Ivana Ninića, koji takođe nije ni u kakvoj dilemi: „Na današnjem meniju ‘domaćih izdajnika i stranih plaćenika’ je Miroslava Milenović. U režiji, razume se, @SerbianPM“. Zanimljivo je da jedna ekspertkinja egzaktnih nauka, izrevoltirana, odmah potom dozvoljava sebi i tvitove sadržine u kojima insinuirano kriminalne aktivnosti najbližih premijerovih saradnika, među kojima se na tajanstven način umetnulo i ime Stanka Subotića (Milenovićeve je bliska prijateljica s Miljkom Radisavljevićem, specijalnim tužiocem koji je 2007. godine podigao montiranu optužnicu protiv Subotića), a potom i aludira na napise iz savezničkog tabloida *Kurir*: „Ja državni fakultet 1984 a kum, a Cane, a Santos, a Boske, a šofer iz Zemuna, a Kojić, a dr Neša“, kao i: „@SerbianPM da objasnite vašima šta je UNODC, NCA UK, OEBS... A ko je Cane, Mali, Kum, Bata i društvo iz kraja. Transparentno-može?“. Da li se, dakle, istinski udarac u navedenim napisima upućuje ovim nabranjem označitelja, ili je pak pre upisan već u samom kontekstu, kojim se pisanje novinara Dragana J. Vučićevića po automatizmu tretira kao intencionalnost premijera Srbije Aleksandra Vučića?

i motiv uz pomoć kojeg preživljavaju nekadašnji novinari redakcije *Feral Tribune* Boris Dežulović i Viktor Ivančić, ali i mediji poput *Jutarnjeg lista*, bliskog nekadašnjoj Kukuriku koaliciji i SDP-u Zorana Milanovića.

Na tom fonu se u vreme predizborne kampanje, u ovom poslednjem 7. oktobra 2015. godine pojavljuje kratak prilog Snježane Pavić pod neuobičajenim nazivom „POUKE IZ DEMOKRACIJE NA PRIMJERU IZ BLISKOG SUSJEDSTVA što se dogodi kad s gnušanjem odbijete glasati za manje zlo“, čija je struktura još neuobičajenija. Najpre se kritikuje bivši predsjednik Srbije Boris Tadić, kaže se da ništa nije uradio dok su ljudi tri puta glasali za njega, da su ga zvali „barbika“, da je bio „kukavica bez kičme“, da je bacio u blato sve što je nasledio od velikog Zorana Đinđića (totem) i dr. Potom se prelazi na izbore i prevrat vlasti maja 2012. godine, gde autorica referira i postepeno svoj realni prezir ustremiljuje na tadašnju grupu deklarisanu kao „beli listići“ i njihovu agendu da je bolje da „radikali preuzmu vlast i da stvari konačno postanu jasne“ i da se na budućim izborima najzad pojavi prava stranka, kako se ne bi stalno biralo „manje zlo“. Kad već postane jasno da autorka pripada ortodoksnom i retrogradnom miljeu koji se u Srbiji poklapa s nazorima Teofila Pančića i sličnih pojedinaca izgubljenih u vremenu i prostoru ratnih devedesetih, ne praveći razliku između SNS i SRS (što je klasična mentalna disfunkcija koju dele svi iz navedene grupe) – za argument pomoću kojeg se dolazi do poente da će se isti Tadić koji je prethodno omalovažavan sada „praviti od blata“, kako je to umela da govori i Jelena Milić iz CEAS-a, upotrebljava se upravo to što „svi tabloidi u jednom danu izađu s ‘Milanovićem ustašom’ na naslovnici“. To je smisao identičan Kneževićim rečima, dok tekst sa *Jutarnjeg lista* dva dana kasnije prenosi medijski analogon u Srbiji – tabloid *Blic*.²³¹

Osim ovoga, novinari *Jutarnjeg lista* koristili su i mnogo degutantnije metode, pa su se tako, u nameri da preispitaju reči Aleksandra Vučića o ubijenim pripadnicima njegove familije od strane snaga tadašnje NDH u Drugom svetskom ratu, uputili u rodno selo premijerovog oca i u razgovoru s meštanima prebrojavali grobove. Tako nastaje prilog od 12. oktobra (pet dana nakon teksta Snježane Pavić) pod naslovom „JUTARNJI RAZOTKRIVA VUČIĆEV MIT Posjetili smo selo srpskog premijera: ‘Ustaše nisu ubile baš nikoga iz njegove obitelji!’“ i nadnaslovom „Laže li čelnik Srbije?“, a koji potpisuje Mario Pušić. Kada

je premijer Srbije odgovorio na ovaj pokušaj diskreditacije i detaljno naveo imena pobijenih iz svoje porodice, *Jutarnji* je 14. oktobra objavio licemerni komentar pod naslovom „Nema zločina koji se može opravdati drugim zločinom“, u kojem se između ostalog ipak priznaje da je „dio Vučićeve obitelji, nažalost, stradao u ustaškim pogromima“, ali se odmah i dodaje da tom prilikom nisu stradali svi iz njegove familije, što niko nikada nije ni tvrdio. Na taj način, ovaj nekada ugledni hrvatski list postao je još gori od srpskih tabloida koje je pokušao da zloupotrebi, da bi nešto pre toga čak i otvoreno kršenje Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju koji Srbija ima s Evropskom unijom pokušao da protumači kao nužnu posledicu nekakve zajedničke zavere srpskog i mađarskog premijera o preusmeravanju izbeglica s Bliskog istoka.

U Kneževićevom tekstu postoje delovi gde doslovno svaka iduća rečenica predstavlja novu laž i manipulaciju: da se Đukanović svojevremeno odmakao od Miloševića zato što on i Subotić nisu hteli da dele sivo tržište cigareta s Mirjanom Marković i njenim sinom Markom Miloševićem; da je crnogorska nezavisnost proglašena zbog toga da bi Đukanovića „potpuni imunitet“ sačuvala od optužnice u Bariju; da je nekadašnji vlasnik i urednik podgoričkog lista *Dan* Duško Jovanović ubijen zbog Đukanovića; da Đukanović Vučiću služi kao apsolutni idol i model vladanja; da je izbor na pobeda „tog šešeljevskog dvojca“ (Vučića i Nikolića) maja 2012. godine osigurana novcem od šverca droge i cigareta (aluzija na Šarića i Subotića), što, uzgred budi rečeno, tvrdi i čelnik OCCRP-a Dru Saliven. Ovo lice blisko Anti Vlahoviću iz Tvornice duhana Rovinj (TDR) i čovek čije je optužbe na račun Đukanovića i Subotića povodom ubistva Ive Pukanića Županijski sud u Zagrebu februara 2010. posle saslušanja odbacio kao najobičnije konstrukcije,²³² dodaje: „Pogotovo su mu [Đukanoviću, *prim. aut.*] zasmetali hrvatski *Nacional* i Ivo Pukanić, koji su *briljantno kroz seriju tekstova otkrili mafijašku hobotnicu koja se radala na jugu*. Nažalost, znamo kako je pokojni Ivo završio, a još ćemo vidjeti tko su naručitelji tog *strašnog čina* u Zagrebu, listopada 2008. Vrijedi dodati da ovaj autor o tome nema nikakvih dvojbi“ (*kurziv, aut.*).

Na taj način hrvatski nedeljnik dozvoljava „investicijskom bankaru“ Kneževiću ponavljanje svih onih neistina koje su, s jedne strane, na sudu odbačene kao takve, a s druge, upravo bile

²³¹ „Lepi Boris, srpska barbika, svima je išao na živce“, *Blic*, 9. oktobar 2015.

²³² „Regionalna sprega politike, kriminala i medija“, *Antidot*, 15. mart 2015. (<http://www.anti.media/medijska-mreza/dosije/splet-kriminala-medija-i-politike/>; pristupljeno 2. decembra 2015).

razlog zbog čega je taj isti list samo protiv Subotića izgubio preko sedamdeset tužbi, a potom i sam priznao da su u pitanju izmišljotine i javno se izvinio. Autor teksta zbog toga predlaže da EU i NATO ne prihvate državu Crnu Goru u svojoj članstvo dok god se s vlasti ne smeni Milo Đukanović i ujedno priznaje da su u proteklim protestima protiv NATO saveza u Crnoj Gori direktno učestvovala njegova supruga Olivera Knežević i tašta Ljiljana Raičević, lica koja su vodila kampanju protiv Vladimira Popovića i izdejstvovala stopiranje projekta Instituta za javnu politiku „Ženska vlada zapadnog Balkana“, a trinaest godina pre toga protiv tadašnjeg zamenika državnog tužioca Zorana Piperovića, te preko njega dalje i protiv Stanka Subotića i Mila Đukanovića, u najsramnijoj aferi na ovim prostorima – „Moldavka S. Č.“²³³

Sedamnaestog novembra 2015. godine u istom tom *Nacionalu* pojavljuje se intervju sa srpskim Slavišom Lekićem; povod je knjiga retrospektive citata Aleksandra Vučića pod nazivom *Svaka čast Vučiću*, koja je gotovo svuda u Srbiji „zabranjena“, ali se nekim čudom, prema tvrdnji njenog autora, u jednom trenutku

233 „Kada sam postao advokat, mnogo poznatih klijenata je prošlo kroz kancelariju. Tako je moje usluge tražio i Ratko Knežević. Ljiljin zet. I taj predmet je medijski bio jako praćen. I sada to nije važno. Drugo je bitno. Ja i Knežević bismo komunicirali porukama. I to uglavnom noću. Do duboko u noć. Čak se dešavalo da se pred zoru dopisujem paralelno s njim i s Marijom Milošević, ćerkom Slobodana Miloševića čiji sam takođe bio advokat. I šta je zanimljivo. U jednom trenutku pošaljem poruku Kneževiću koja glasi: 'Znaš li ko mi je smjestio Moldavku?' Nakon četiri-pet minuta neodgovaranja, a obično je odgovarao brzinom munje, stigne odgovor: 'Ne znam. Znam da sam ti od prvog trenutka držao stranu, jer sam i ja znao da su ti smjestili. Djece mi. Eto.' (kraj poruke) I što je još zanimljivije. Ratkova supruga Olja, inače kćerka Ljilje Raičević, napiše knjigu u kojoj se, valjda, govori o Moldavki. I to me ne čudi. Logično je. Treba bruku i sramotu sprati na način što ćeš o sramoti pisati knjige. Ne bi li se ostavio utisak. Ali, badava. Bruka je ostala i zna se kome. Ali. Sada Knežević preko Fejsbuka vrši prepisku s mojom kolegicom Draganom Vojinović, koja ide tačno ovako: 'Da li si pročitala Oljinu knjigu?' 'Imam je, ali nisam stigla da je pročitam.' 'Ne smiješ, od šefa?' 'Ne razumijem.' 'Pa, on je glavni lik.' 'Ako je tako, neću je čitati.' Da li je vrijedno dodati svoj sud o poruci koju imam sačuvanu, sa sve brojem i o obrtu na Fejsbuku? Da li je Ratko lagao mene ili suprugu, ne rekavši joj o svojim saznanjima i stavu o svemu tome?' (Piperović, Z., *Moldavka – istinita priča*, autorsko izdanje, Podgorica, 2013, str. 62–63).

našla na drugom mestu najprodavanijih knjiga. Cilj ove, baš kao i prethodne knjige, o Tomislavu Nikoliću, jeste da se, sudeći prema razlikama u političkim izjavama datim u različitim vremenskim periodima, baci u senku značaj aktuelne politike koju vode legitimno izabrane vlasti Srbije, a njeni predvodnici pre svega prikažu kao psihološki izopačene osobe, jer se naporednim nizom citata, bez objašnjenog konteksta u kojima su izjave date, vrši simplifikacija i kod čitalaca postiže efekat nelogičnosti i iracionalnosti. Tako su čitava forma i ideja knjige isključivo u službi jedne sadističke manipulacije – onoga na šta je i sam autor računao prilikom odluke da je objavi, iako se zbog toga ne može ni nazvati autorom, nego u najboljem slučaju priređivačem ili urednikom.

Na pitanje novinara zašto se upustio u uređivanje nečeg što je okvalifikovao kao „biografsko-psihijatrijski materijal“, Lekić odgovara: „Zato što je Vučić – problem. Nije problem samo njegova prošlost, hoću reći, sada više nije, problem je ono što radi i što planira činiti. Čovjek je opasniji od Slobodana Miloševića. Ne ubija, doduše, još uvijek, ali intimno smatram da se otima kontroli. Vlastitij. I da bi sve bilo drugačije kad bi mu netko skrenuo pažnju na to, dok je još vrijeme jer ovo vodi u – nikud.“²³⁴ Slično kao i u slučaju intervju sa rediteljem Kokanom Mladenovićem ili Oljom Bečković za portal *Mojnovisad.com*, i ovde novinar i urednik, po logici 'to je drugi rekao, mi samo prenosimo', tendenciozno uzimaju one najekstremnije, tj. najiracionalnije i najuvredljivije delove, i bez ikakve odgovornosti postavljaju naslov „Vučić je opasniji od Miloševića iako još ne ubija“.²³⁵ Posveta Lekićeve knjige,

234 Istu izražajnu figuru plagirao je na *Peščaniku* maja 2016. Dejan Ilić: „I ovom prilikom bismo mogli reći da je Marks bio u pravu. Tragedija se ponavlja kao farsa. Farsičnost Vučićevog režima ne treba, naravno, razumeti kao manjak samovolje i represije. Jedina bitna razlika između Vučićevog i Miloševićevog režima jeste u tome što ovaj današnji režim (još uvek) nije krenuo da ubija nevine ljude“ („Restauracija“, *Peščanik*, 20. maj 2016. [<http://pescanik.net/restauracija/>; pristupljeno 20. maja 2016]).

235 Posebno uvredljiv i primitivan deo u intervjuu predstavlja sledeći segment: „Nikolić je tipična srbijanska seoska fukara koja se igrom slučaja našla na mjestu na kojem je danas. Vučić je, pak, neuspješni nogometni huligan koji u hijerarhiji navijača Crvene zvezde nikad nije mogao ni prisrđjeti toj prvoj diviziji, onim momcima koji su vodili glavnu riječ u okršajima s Torcidom, BBB-om ili Grobarima. Kad se dečko koji se nije mogao probiti u Delijama dokopa moći koju je sebi prisvojio,

čiji je recenzent Teofil Pančić, glasi: „Tviterašima Srbije (ne i SNS 'botovima' i sličnim skotovima)“, a njen priređivač u intervjuu izjavljuje da je Twitter „jedini slobodni medij u Srbiji“ (iako po Zakonu o informisanju i medijima društvene mreže ne spadaju u medije), jedina „prividna oaza slobode misli i govora“, koju prete da uguše botovi.²³⁶

Novinar *Nacionala* koji razgovara s Lekićem je Davor Pašalić, koji je, takođe, urednik beogradske novinske agencije *FoNet*, još jedne ispostave koju preko svog člana Zorana Sekulića, direktora i vlasnika, kontroliše NUNS. Pašalić je brutalno pretučen 1. jula 2014. godine posle ponoći, dok se vraćao u svoj stan na Novom Beogradu, od strane tri lica koja su mu najpre tražila novac, a potom mu u dva navrata naneli posekotine i podlive po glavi, licu i usnoj duplji. Tom prilikom polomljena su mu dva zuba, a zadobio je i modrice po celom telu, uz vredanje po nacionalnoj osnovi. Napadači do dan-danas nisu identifikovani, a slučaj Pašali-

pa se razgoropade kompleksi, dobivamo to što imamo.“ Tako govori čovek koji je u februaru 2015. godine za Kseniju Milenković, bivšeg visokog funkcionera G17 plus, koja je tada imenovana na mesto direktorke Kancelarije za evropske integracije, na Twitteru napisao da je morala da „klekne“ da bi došla na tu funkciju, tj. da pruži seksualne usluge.

236 Evo kako izgledaju samo neki od Lekićevih (@micin_taja) tvitova u polju „oaze slobode misli i govora“: „Danas sam popio (opravdane) kritike zbog tvitovanja o (kilo)gramima ministarke Mihajlović. Neću više! Mogu li o lepoti?!“; „Zorana Mihajlović na svakodnevnoj mentalnoj dijeti – 3 x dnevno o DS i 50 grama dnevno manje“; „Kaže Zorana Mihajlović: 'Uživala sam uz Tonija Cetinskog'! Sad, da je neka obična riba bilo bi: 'Šta se hvališ, kurvo?!' Ovako, ministarka!"; „SPS da kaže da li je za ili protiv kriminala! 'Ja: 'Zorana da kaže da li je političarka ili skotina!'"; „Koliko vinskih podruma može da se sagradi za 10% od para za #beogradnavodi?"; „Makav pritisak, Vučić je sa medijima na prst u dupe“; „Jorgovanka veruje da loš kreditni rejting neće nauditi Srbiji a njen frizer da Srbija neće primetiti neofarbane izrasline na glavi!"; „Što se to tresse zemlja Srbija?! Ššššššššš, to Vučić intezivno razmišlja!"; „Zamislili da ti je Tomislav Nikolić – otac! Jedino gore od toga je da ti je – predsednik!"; „Za očekivati je da magarac iz Bajčetine odlikuje Tomislava Nikolića za otkrivanje ubice Slavka Čuruvije!"; „Sad Veran Matić da oformi Komisiju koja će da utvrdi kako je magarac iz Bajčetine 'otkrio' ubice Slavka Čuruvije!"; „Ali ima novi Beba Popović. Šuška se da se odaziva na – Veraneeeeeee!“ („Ovo je samo Đilasus smešno“, *E-novine*, 23. januar 2014. [http://www.e-novine.com/srbija/srbija-licnosti/97636-Ovo-samo-ilasus-smešno.html; pristupljeno 2. decembra 2015]).

ćevog prebijanja obilato koristi NUNS da bi demonstrirao tezu o ugroženosti novinara koji se „kritički“ odnose prema aktuelnoj vlasti, uprkos tome što je sam Pašalić, koji nije bio u stanju ni da identifikuje napadače nakon poziva iz policije, tvrdio da ne veruje u to da su motivi njegovog prebijanja politički. Ipak, pitanja kakva servira Lekiću godinu dana kasnije, citirajući druge o tome da u Vučićevom svetu „koncept istine i laži ne postoji“, da je „želio biti veći zločinac od službeno najvećih“, „veći šovinist od Šešelja“ i „veći huškač od nekadašnjeg direktora Radio televizije Srbije Milorada Vučelića“, te podsmevajući se tvrdnji Vučića da je izjava o 100 muslimana izvučena iz konteksta (jer bez nje pada čitav koncept demonizacije), sasvim dovoljno ukazuju na Pašalićev stav, kao i da je iz inostranstva zaista lakše lagati i napakostiti onima koji se iz nekog razloga mrze.

Slaviša Lekić, bivši suprug Bojane Lekić, nekadašnje urednice informativnog programa *RTS-a* i *BK televizije*, autor serijala kao što su *Pad haških begunaca*, *Mediji u Srbiji: Hronika propadanja*, i blizak prijatelj Dragana Đilasa, za vreme vlasti Zorana Đinđića bio je jedan od urednika u nedeljniku *Reporter*, koji je u to vreme vodio i Vladimir Radomirović, s timom koji su činili Milorad Vesić, Perica Vučinić (vlasnik lista), dok je advokat lista bio Đorđe Mamula, poslanik Demokratske stranke Srbije. U emisiji *Insajder*, emitovanoj 28. decembra 2006. godine na *TV B92*, Lekić, koji se u *Reporteru* najčešće potpisivao pseudonimom „Dobrila Nenadić“, obelodanio je da je materijal za aferu u vezi s lažnim spiskom od 362 policajca koje navodno traži Haški tribunal, a koja se smatra uvodom za Ulemekovu medijsku akciju „Stop Hagu“ koja je bila paravan za ubistvo premijera – iz Vojne službe bezbednosti u redakciju *Reportera* doneo novinar *Blic Newsa* Jovica Krtinić, koji će kasnije postati urednik *Kurira* i koji je, pored Željka Cvijanovića, bio glavna veza tog, ali i drugih listova sa Službom.²³⁷ Lekić je nakon reakcija na *Insajder* uveravao javnost da je tri nedelje pre objavljivanja tog spiska podneo ostavku na mesto glavnog i odgovornog urednika lista *Reporter*, a da je razlog za to bio upravo taj spisak koji je u redakciju stigao tri meseca ranije i čijem se objavljivanju on kao glavni urednik opirao, što bi trebalo da znači da je materijal čekao sve to vreme, uključujući i trajanje pobune „crvenih beretki“, da bi tek

237 Popović, V., *Željko Cvijanović – Novinar u civilu*, YU-COM, Beograd, 2007, str. 23. i 41.

21. novembra 2001. godine, po dolasku Radomirovića na njegovo mesto, bio objavljen.²³⁸

Devet godina posle njegove reakcije, NUNS, za čiji bilten je svojevremeno pisao upravo Jovica Krtinić, štitić Lekića na način što će proglasiti da mu je ugrožena bezbednost zbog toga što je u specijalnoj emisiji *Rušenje Vučića – poslednji čin*, emitovanoj 29. novembra 2015. godine na *TV Pink*, koja je predstavljala odgovor pojedinih provladinih medija na lažne optužbe *Kurira* da je premijer Vučić umešan u krivično delo iznude i podstrekavanje na davanje lažnog iskaza, nekadašnji list u kojem je radio označen od strane ministra pravde Nikole Selakovića i urednika *Informera* Dragana J. Vučićevića – koji je, opet, u vreme objavljivanja lažnog spiska u *Reporteru* i IWRP radio na njegovoj promociji u srpskom *Nacionalu* – kao glasilo koje je imalo značajnu ulogu u medijskoj pripremi ubistva Zorana Đinđića. U tom saopštenju NUNS-a javnost je saznala za informaciju da je Slavisa Lekić 25. novembra 2015. prijavio policiji da je primetio da ga nepoznata lica prate, slično kao što je 4. septembra, kako je već rečeno, bio slučaj s članicom Saveta za borbu protiv korupcije, opozicionog pokreta „Dosta je bilo“ i službenicom Vlade Srbije Miroslavom Milenović, da bi ista zatim, kada se, kako je tvrdila, napad na nju desio, dobila politički razlog da odbije da ga prijavi policiji, tvrdeći da više ne veruje toj instituciji, iako kao forenzički računovođa tesno saraduje s njenim pripadnicima.

Napade na sebe Lekić je pokušao da objasni time da vlastima smeta serijal o medijima koji se reprizira na *TV N1*, a koji je u stvari snimljen još pre dolaska na vlast Srpske napredne stranke, da bi poslednje dve epizode, finansirane sredstvima dobijenim na konkursu Ministarstva kulture i informisanja u iznosu od 800.000 dinara, paradoksalno, radi političkog prikazivanja navodne kulminacije cenzure i propadanja medija u Srbiji za vreme Aleksandra Vučića, bile dosnimljene 2015. godine.²³⁹

238 „Oblačenje istine“, *B92*, 28. decembar 2006. (http://www.b92.net/info/misljenja/index.php?nav_id=225308; pristupljeno 3. decembra 2015).

239 Dan nakon prikazivanja prve od dve dosnimljene epizode, 24. decembra 2015. godine, u vestima u 19 sati presenterka Maja Žeželj reći će da je njeno emitovanje izazvalo „žestoke reakcije premijera“. Šta *TV N1* podrazumeva pod žestokom reakcijom potpuno je nejasno, s obzirom na Vučićev odgovor da je primetio patološku mržnju lične prirode i da će im odgovoriti radom, onim što ih najviše nervira. Takođe je primećeno da lice odgovorno za uređivanje kajrona na dnu ekrana,

U prilog bespoštednom bezobrazluku, dan posle emitovanja druge od dosnimljenih epizoda, kada Savet za borbu protiv korupcije predstavlja Izveštaj o mogućem (ova reč izostavljena je u prilogu na *TV N1*²⁴⁰) uticaju institucija javnog sektora na medije kroz plaćanje usluga oglašavanja i marketinga, lider pokreta „Dosta je bilo“ Saša Radulović izjaviće za *FoNet*, a to preneti *TV N1*, da „vlast kontroliše medije državnim novcem“; princip 'sve ide' ne poznaje, dakle, licemerje.

Kao ključnu dokumentaciju radi dobijanja sredstava za finansiranje serijala *Mediji u Srbiji: Hronika propadanja* kod institucija Evropske unije, Slavisa Lekić svojevremeno je priložio medijsku arhivu agencije Spektra, koja je beležila i valorizovala novinarske napise i priloge u vreme vlasti Zorana Đinđića. Budući da se upravo taj materijal, koji je Lekićeva saradnica Jovana Polić konačno uspeła da dobije, pokazao presudnim za dobijanje ovog projekta, poziv za učešće u serijalu usledio je i direktoru te agencije Vladimiru Popoviću, koji to, zbog toga što inače retko daje intervju, odbija. Umesto da razgovara s tadašnjom glavnom urednicom Tanjom Vidojević ili direktorkom Draganom Milićević, Lekić se, međutim, odlučuje da za jednog od sagovornika za period uvođenja vanrednog stanja nakon atentata na premijera Đinđića dovede Milorada Roganovića, nekadašnjeg glavnog i odgovornog urednika *Studija B*, koji, međutim, u to vreme na televiziji te kuće već više od godinu dana nije bio ni na kakvoj funkciji – kako bi iznosio neistine i dezinformacije o vanrednom stanju, pritom pežorativno govoreći o tadašnjem šefu Biroa za komunikacije sa medijima. Upitan posle emitovanja emisije zbog čega je izvršio takvu manipulaciju, Slavisa Lekić je odgovorio da do svega toga ne bi

na, kad god je reč o premijeru Srbije, najčešće koristi formulaciju „Vučić kaže da...“, dok se u ostalim slučajevima upotrebljava formalna veza „[prezime]: ...“, što odaje utisak relativizacije, ismeva i sugerise da se premijerovim rečima ne može verovati (*'sve je laž i sve je prevara'*). Producentkinja ovog ali i drugih serijala i bliska Lekićeva saradnica iz Status tima, Jovana Polić, po uzoru na svog šefa, okačiće 4. juna 2016. godine na Twitteru fotografiju kako sedi u kaficu u majici na kojoj se aktuelni premijer naziva „pederom“, upućujući rukama na nju; natpis tvita glasi: „Danas sam tako raspoložena. Dobro jutro!“

240 „Državne institucije za oglašavanje potrošile 61 milion evra“, *N1*, 24. decembar 2015. (<http://rs.n1info.com/a120792/Vesti/Izvestaj-Saveta-za-borbu-protiv-korupcije.html>; pristupljeno 15. juna 2016).

došlo da je Popović pristao da se pojavi u programu, od kada prestaje svaki dalji kontakt između ove dvojice.

NEKO HOĆE DA UBIJE GOLUBARA

Još jedan hrvatski list poslužio je u nekoliko navrata za kriminalizaciju premijera Srbije Aleksandra Vučića – *Slobodna Dalmacija*, za koji intervju 4. novembra 2014. daje Nikola Sandulović, srpski kriminalac iz Bele knjige MUP-a sačinjene 2002. godine, gde je na strani 10 označen kao pripadnik tzv. zvezdarske grupe, koju je okupio Sredoje Šljukić, a čiji su članovi, osim Sandulovića, još i Momčilo Vojinović, Nenad Pejović, Slavko Drobac, Nemanja Bursać, Goran Mrdeljić, Srđan Adžemović i Željko Rutović. Na istom mestu navodi se da su pobrojani vršili najteža krivična dela – ubistva, ubistva u pokušaju, razbojništva, iznude, reketiranja, da su nelegalno trgovali naftom i derivatima, kao i da su se bavili krijumčarenjem opojnih droga, što je posebno važno za Sandulovića.

Ovo lice dobija prostor u splitskom dnevniku osam dana nakon što je 27. oktobra pokušalo da izazove incident i prekine Vučićevo predavanje u amfiteatru Londonske škole za ekonomiju (LSE). Lažno se predstavljajući kao nekadašnji savetnik Zorana Đinđića i kao aktuelni lider srpske opozicije, u pratnji ženske osobe za koju tvrdi da je njegova advokatica, Sandulović u delu namenjenom za pitanja, dok je „advokatica“ s tablet računara na engleskom jeziku čitala optužbe na račun premijera da je pretio, da želi da ubije njenog klijenta i da on ima dokaze za to – maše nekakvim kompaktnom diskom, da bi najzad ustao i obratio se na srpskom jeziku pred auditorijumom koji nije mogao da se suzdrži od smeha. Vučić po prekidu ove predstave prisutnima izjavljuje da svi u Srbiji znaju ko je taj čovek i da Sandulović nikada nije bio savetnik pokojnog premijera, što narednog dana za *Tanjug* potvrđuje i Vladimir Popović, nekadašnji sekretar Biroa za komunikacije sa medijima i jedan od najbližih Đinđićevih saradnika. Popović je rekao da je Sandulović bio jedan od sedam, osam pratilaca Đinđića i da ga je bivši premijer svojevremeno sklonio zbog incidentnog ponašanja, tuča i kriminalne prošlosti: „U vreme petooktobarskih promena tražio je od Đinđića neke privilegije na račun 'zasluga' iz 1996. godine, ali je premijer odbio sve njegove zahteve, nakon čega je Sandulović postao njegov otvoreni neprijatelj.“²⁴¹

Pošto je izazvao incident koji je ostao medijski zabeležen, po povratku u Srbiju Sandulović 1. novembra, baš kao što će to godinu dana kasnije učiniti Milenovićeva i Lekić, na svom Fejsbuk profilu piše da njega i njegovu porodicu prate i da je o tome obavestio policiju, da bi zatim, zajedno sa ćerkom, promptno oputovao u Split, gde iznajmljuje stan, kako bi se u kulminaciji svega *Slobodnoj Dalmaciji* predstavio kao prognanik režima Aleksandra Vučića i da o njemu zna svakakve tajne. U intervjuu pod nazivom „Vučić je naručio moje ubojstvo, dokaze sam predao splitskoj policiji“, novinar Vinko Vuković, slično kao što to čine njegove kolege u *Nacionalu*, za srpskog premijera koristi kodnu sintagmu „notorni šešeljevac“, koja je očito omiljena i mnogo efektivnija u Hrvatskoj nego u Srbiji, dok Sandulović, bez obzira na sve demantije, nastavlja da se predstavlja kao blizak Đinđićev saradnik i savetnik, tvrdi da ima dokaze protiv Vučića koje će predati „Njemcima, Amerikancima i cijeloj Evropskoj uniji“, uz napomenu da je snimio razgovor s jednim operativcem BIA koji ga obaveštava da Vučić želi da ga likvidira i da je za to angažovao Zorana Tešića, Sandulovićevog rivala iz Golubarskog saveza Srbije, kojem se sudi zbog sumnje da je 18. januara 2010. godine pokušao da ubije Sandulovića, podmetnuvši mu bombu ispod sedišta u automobilu.

Sandulović, nekadašnji predsednik ovog udruženja, tada je rekao da mu o glavi radi „golubarska mafija“, a četiri godine kasnije, februara 2006, bačena je i bomba u dvorište njegove vile na Senjaku, kada je objašnjenje glasilu da je to učinjeno zbog toga što je najavio osnivanje Republikanske partije, koja je, međutim, registrovana tek januara 2014. godine. Intervju u *Dalmaciji* sažima baš ova dva momenta, pa je tako Vučić kriv za sve – ljut na golubara zato što se meša u politiku i preti da mu ugrozi položaj (Republikanska partija nije sakupila ni izbliza dovoljno potpisa da bi učestvovala na vanrednim parlamentarnim izborima 16. marta 2014, dok je na narednim, dve godine kasnije, ustanovljeno da je koristila laserskim štampačem falsifikovani pečat Osnovnog suda u Šapcu na oko 900 potpisa, ali tek pošto je njena lista potvrđena od strane Republičke izborne komisije), ali je i deo pomenute mafije, jer angažuje već osumnjičenog u tekućem sudskom postupku.

Budući da „advokatica“ iz Britanije koja se obraća prisutnima na LSE tvrdi da to čini u ime svog klijenta jer on ne govori engleski jezik, u javnosti se pojavilo pitanje kako je Nikola Sandulović uopšte dospao u London na premijerovo predavanje, a zatim i podatak da mu je, zbog

241 „Popović: Sandulović nikada nije bio savetnik Đinđića“, *Blic*, 28. oktobar 2014.

veza koje ima u Londonu, logističku podršku, kao i čitavu medijsku fabrikaciju označitelja-prognanika omogućio srpski tajkun Miroslav Mišković. U prilog ovoj tezi ide nekoliko činjenica: idealna prilika da se registruje Republikanska partija nastaje zapravo ne zadugo nakon što je oktobra 2013. godine otkriveno da tadašnji narodni poslanik SNS-a i bivši član Demokratske stranke Vladimir Cvijan po njegovom puštanju iz pritvora, ali i pre toga, ostvaruje kontakte s Miškovićem, da bi zatim ovaj beogradski advokat počeo otvoreno da napada Vučića na, u suštini, način veoma sličan taktici koju koristi i Sandulović. Stavljajući sebe u poziciju žrtve koju tadašnji prvi potpredsednik Vlade „preko svojih tabloida razvlači po medijima“, Cvijan je odjednom počeo da kritikuje borbu protiv korupcije i organizovanog kriminala, pišući na Tviteru kako mu se ne sviđaju „politički motivisana hapšenja pojedinih ljudi, pre svega nekih članova Demokratske stranke“, kao i da se „ne može rejting SNS i njena politika bazirati na hapšenjima političkih protivnika“,²⁴² što je bila aluzija na Miškovića, povodom čije optužnice dva meseca kasnije, 9. decembra, izjavljuje da je besmislena i da je posredi „emotivan problem“ koji Vučić ima s optuženim.²⁴³ Ubrzo pošto doživljava debakl na sednici Glavnog odbora Srpske napredne stranke, Cvijan napušta ovu stranku i već januara postaje predsednik one koja je upravo čekala na njega – Republikanske partije, koju je osnovao Sandulović, kako bi imala svog predstavnika u parlamentu; ovaj će kasnije, kad više ne bude bio u ljubavi sa Cvijanom, ići toliko daleko da će, shodno svojoj opsesiji, optužiti Vučića i za to da mu je podmetnuo Cvijana kako bi mu razorio stranku.

Drugi trag do Miroslava Miškovića vodi ni manje ni više preko sajta *Peščanik*; na ovom mediju se dva dana posle premijerovog predavanja pojavljuje tekst pod nazivom „Kako se dečko proveo na LSE-ju“, gde reč „dečko“ predstavlja preuzetu posrpnu poštalicu Olje Bečković iz perioda nakon što je *B92* raskinuo ugovor s njom, i u kojem se celokupan događaj u Londonu, iz druge ruke, u nekim delovima prikazuje potpuno neverodostojno i tendenciozno iskripljeno. Opskurna autorka ovog uratka je bivša stjuardesa a danas hipsterka Natalija Miletić, s beogradskim prebivalištem i mestom stano-

vanja u Berlinu, u međuvremenu priučena da bude „slobodna novinarka“ na osnovu kratke prakse koju je imala na radiju *Deutsche Welle*, iako se pre toga novinarstvom nikada nije bavila, niti je to studirala. Postala je poznata kada je, u sličnoj nameni kao i Sandulović, izazvala incident na konferenciji za štampu u Berlinu prilikom posete premijera Aleksandra Vučića nemačkoj kancelarki Angeli Merkel, 11. juna 2014. godine, kada je preko veze s pomenutim medijem uspela sebi da pribavi novinarsku akreditaciju i prva po redu od svih prisutnih postavi neprofesionalno, maliciozno i manipulativno pitanje zasnovano na medijskim aferama u čijem je konstruisanju i sama učestvovala, bez dileme proglašavajući ministra policije Nebojšu Stefanovića plagijatorom.²⁴⁴ Nekoliko sati kasnije, ova „uticajna tviterašica“, koja je bila toliko uzbuđena što prisustvuje konferenciji da je morala da načini selfi fotografiju u toaletu nemačke Vlade i postavi je na svoj profil (za koji kaže da je „privatan“, iako takav na Tviteru ne postoji), napisala je na istom da su joj ljudi iz ambasade u Berlinu rekli da se više ne javlja za akreditaciju, da bi tako za tren oka postala nova žrtva cenzure, što eksploatiše antivladin portal *Dnevno.rs*. Mesec dana kasnije, na *Cenzolovki*, dobiće ekskluzivan prostor da govori o samom događaju i reakciji dela javnosti što je iskoristila pitanje radi reklamiranja afere na čijoj je afirmaciji zajedno s nekolicinom studenata sa LSE radila u timu.

Preko tih istih ljudi Miletićeva dobija informacije o tome šta se dešavalo na predavanju premijera, pa tako, umesto svojih došnika koje ne otkriva, sastavlja operativni izveštaj u formi u kojoj prećutkuje da li je bila lično prisutna ili nije, baš kao što je 17 dana pre nego što je afera „Plagijati“ objavljena na *Peščaniku* bila ta koja je dobila ulogu da šalje mejlove inostranim članovima komisije koja je odobrila disertaciju Nebojše Stefanovića i otvoreno ih uznemirava (zbog čega su joj pretili i tužbama). U jednom delu tog teksta kvazinovinarica nimalo slučajno umeće momenat s „kontroverznom“ lobističkom grupom Bell Pottinger i tvrdi da ju je Vlada Srbije

²⁴² „Cvijan: Sreo sam se sa Miškovićem, ne rušim Vučića“, *Blic*, 13. oktobar 2013.

²⁴³ „Cvijan izlazi na crtu Vučiću“, *RTV*, 9. decembar 2013. (http://www.rtv.rs/sr_lat/politika/cvijan-izlazi-na-crtu-vucicu_444096.html; pristupljeno 6. decembra 2015).

²⁴⁴ Pitanje koje je lažna novinarka postavila glasilo je: „S obzirom na to da je na sastanku sa kancelarkom Merkel bilo reči o srpskim EU integracijama, da li će trenutne afere oko cenzure medija uticati na put Srbije ka EU i da li Vas je kancelarka Merkel posavetovala šta raditi sa saradnicima koji imaju plagijate, budući da ima neposrednog iskustva sa tim?“ („Dnevnik uvreda i pritisaka“, *Cenzolovka*, 25. jul 2014. [<http://www.cenzolovka.rs/iz-prve-ruke/dnevnik-uvreda-i-pritisaka/>; pristupljeno 7. decembra 2015]).

angažovala novcem poreskih obveznika, kao i da ta grupa „stoji iza mnogih ‘istorijskih’ uspeha Aleksandra Vučića u inostranstvu, pa tako i ovog tokom britanske turneje“. Naziv ove lobističke grupe u tekstu je linkovan za jedan drugi prilog s bloga *Balkanist*, odakle potiču svi ovi stavovi i u kojem se insinuiraju mutne radnje britanske grupe, za šta je krunski dokaz to što su njeni klijenti istovremeno bili Vlada Srbije, kompanija Er Srbija i firme iz Ujedinjenih Arapskih Emirata.²⁴⁵

Autorica ovog teksta, koja je istovremeno i urednica i saosnivač ovog bloga, jeste Amerikanka Lili Linč, takođe bivša studentkinja na LSE, poznata po svojoj ulozi u aferi koju je pokušala da otvori tokom predizborne kampanje januara 2014. godine, kada je na Tviteru pisala da su joj usred noći dva policajca provalila u spavaću sobu i postavljala joj neugodna pitanja. Ovaj prilog koji je napisan na engleskom jeziku, baš kao i većina tekstova na tom blogu, ima jednu jedinu namenu – da preko mreže pojedina iz civilnog sektora bude prosleđen bitnim ljudima u međunarodnim krugovima i institucijama, te da na taj način dodatno diskredituje Vladu Srbije. Nedostaje samo jedan detalj – da je upravo ova lobistička grupa angažovana kao kontragrupa američkoj Podesta grupi, koju je unajmio Miroslav Mišković, radi umanjivanja štete koju najpoznatiji srpski tajkun proizvodi svojim finansijskim uticajem iz londonske Kensington četvrti.²⁴⁶

245 „Update: The ‘Dark arts’ behind the Serbian progressive party“, *Balkanist*, 22. septembar 2014. (<http://balkanist.net/dark-arts-behind-serbian-progressive-party/>; pristupljeno 7. decembra 2015).

246 „Kako pokazuje *Politikino* istraživanje, preko britanske prestonice posluje biznismen Miroslav Mišković, vlasnik Delta holdinga. Njegovo ime ne nalazi se u ovom registru, ali ga zato ima preko posrednika: članova njegove porodice i poslovnih saradnika. Zanimljivo je da je kompanija Redstart investment limited osnovana 16. januara ove godine. Kao direktor ove firme upisana je Marija Desivojević-Cvetković, potpredsednica Delta holdinga. Iz dokumenata, koji su javno dostupni u britanskom registru, vidi se da je u kompaniju 7. aprila uneto 20 miliona evra. Ono što je kod ove transakcije neuobičajeno jeste da je istog dana (7. aprila) novac iznet iz firme. Kasnije je promenjen i direktor kompanije. Kako može da se vidi iz formulara, koji je ručno popunjen, 11. maja, kao novi direktor upisana je Ivana Mišković-Karić, kćerka vlasnika Delte. Slučajnost ili ne, tek beogradski tabloid *Alo* je pre nekoliko dana objavio da Marija Desivojević-Cvetković, preko američke Podeste u svetu lobira za Miškovića“ („Tajkun-ska posla u Londonu“, *Politika*, 1. jul 2016).

U drugoj polovini Đinđićeve vladavine, Nikola Sandulović takođe se upotrebljava kao figura sa zadatkom da se predstavi kao premijerov blizak saradnik i prijatelj koji je navodno bio mnogo bitan (baš kao i danas sa Republikanskom partijom, za koju malo ko da je uopšte i čuo) i koji se, kada je video kakvim se ljudima Đinđić okružio nakon 5. oktobra 2000. godine, a misli se na klasičnu tijanićevsku trostruku šemu – Čedomira Jovanovića, Vladimira Popovića i Gorana Vesića – pa to još ukombinovano s kriminalcima poput Ljubiše Buhe i Dušana Spasojevića, još više razočarao i zatražio ispisnicu iz Demokratske stranke, u kojoj je krajem devedesetih radio kao šef obezbeđenja. Tako nastaje intervju za list Predraga Popovića *Nacional*, 26. avgusta 2002, pod naslovom „Priznajem, pogrešio sam što sam na vlast doveo Zorana Đinđića“, u kojem Sandulović za tadašnjeg premijera kaže: „Video sam da je on samo običan prevarant. Da li su ga zvali telefonom, pretili, potplatili – ne znam, ali znam da i njemu nije stalo do nekog opšteg interesa, onog što mene celog života zanima; već samo ličnog.“ Drugim rečima, da su ga pokvarili oni kojima se okružio, što je samo uvod za kriminalizaciju koja sledi.

Od tog trenutka, razlaz između njega i Đinđića postaje tema svakog narednog intervjua s njim, pa tako i onog od 8. marta 2003. godine, u *Ekspres politici*, koji na korici glasi „Vlast treba da se boji naroda“, a unutra „Poljubac na početku, poljubac na kraju“. Radi se o delu u kojem se kaže: „Zoran i ja se nismo ružno rastali. Poljubili se kad smo videli, poljubili se kad smo rastali. Onako, polumafijaški, kako on voli.“ Naredna Sandulovićeva rečenica u tekstu pruža se kao svojevrsni krossover prema izjavama Slavije Lekića, Teofila Pančića, Olje Bečković iz današnjeg vremena, koju će zatim povodom Vučića od njih preuzimati i ovaj kriminalizator: „Ovo je diktatura gora od Miloševićeve. Pod Slobom je bila fizička, a ovo je sad finansijska diktatura. Doduše, Zoran još nije došao u situaciju da izvede policiju na ulicu. To bi mu bio kraj.“ Ovaj tekst tri dana kasnije, 11. marta 2003, samo dan pred atentat, u ćirilicom pres-klip printu iz *Ekspres politike*, koji kao da neko nije imao vremena da prelomi jer je nalog stigao u zadnji čas, prenosi inače latinični *Svedok*, čiji je urednik Vladan Dinić, list čija će štampa u vanrednom stanju biti suspendovana zbog prenošenja intervjua s Miloradom Ulemekom u trenutku dok je za njim raspisana međunarodna poternica kao glavnoosumnjčenim za ubistvo premijera. Naslov se menja, uzima upravo iz citirane rečenice i glasi „Ukoliko Đinđić izvede policiju na narod, to će mu biti kraj“, a tekst datuski koincidira s pozivima Slobodana Vuk-

sanovića u *Nacionalu*, još jednog bivšeg člana Demokratske stranke i mrzitelja Đinđića, na sveopšte ulične demonstracije protiv diktatorskog režima. Sandulović će jedanaest godina kasnije u *Slobodnoj Dalmaciji*, u intervjuu koji je takođe većim delom o postpetooktobarskoj prošlosti, ustvrditi kako ga je dan pred ubistvo premijer pozvao da dođe u kabinet da bi se „pomirili“, ali da ovaj nije mogao da se odazove zbog visoke temperature. „Da sam došao, Zoran sigurno ne bi onako završio“, dodao je golubar u svojstvu umišljenog krunskog faktora.

SAMO ŠTO NAS NE POHAPSE

Ovaj čovek uhapšen je 19. marta 2003. godine u sklopu akcije „Sablja“, kada je navedeno da se godinama bavi privatnim poslovima, da je vlasnik nekoliko lokala i kioska u centru Beograda, da je trgovao nekretninama, da je pravo bogatstvo stekao za vrlo kratko vreme i da postoje indicije da je najveći deo novca zaradio u „mutnom biznisu“. ²⁴⁷ Dve godine kasnije, nakon što je tražio odštetu od države jer protiv njega u međuvremenu nije podignuta nikakva optužnica, Sandulović se oglašava u listu *Internacional*, ponovo preko Predraga Popovića, i za sve krivi Vladimira Popovića, tvrdeći da je ovaj iz ličnih razloga dao nalog za njegovo hapšenje, iako takva ovlašćenja, kao što je već objašnjeno, sekretar Biroa za medije nikada nije imao. ²⁴⁸ Još jednom se, samo zbog eksponirane funkcije na brifinzima u Vladi i u medijima koju je imao, kao personifikovana meta koju je bilo najlakše okriviti za to što je uopšte uvedeno vanredno stanje i otpočela akcija „Sablja“, označitelj Vladimir Popović medijski transformiše u oličenje sablasti i samovolje, koje je toliko moćno da rukovodi čitavom policijskom akcijom i zloupotrebljava je radi razračunavanja s „političkim neprijateljima“, što postaje glavna etiketa čitavog perioda trajanja vanrednog stanja kod svih istomišljenika čiji je Sandulović eksponent. U intervjuu u *Dalmaciji*, to se pojačava bizarnim ilustracijama kao što je ova: „Nekoliko dana nakon atentata njih desetak mi je usred noći upalo u kuću, djeci su mi dok su spavala uperili kalašnjikove u glavu.“

Zanimljivo je da će se u atmosferi nakon izmišljenih optužbi na račun Vučića da se bavi

krivičnim delima iznude i ucene od strane Aleksandra Rodića i *Kurira*, a koja reprizira postupak kriminalizacije premijera Đinđića iz 2001. godine preko zagrebačkog *Nacionala*, u novinarskim krugovima pojaviti upravo aluzije na vanredno stanje u kontekstu uvođenja „državnog terora“ – samo zbog toga što su provladini mediji *Pink* i *Informer* svojim programom preprečili širenje nove aфере i odgovorili na način koji treba da pokaže šta će se desiti svakom ko pokuša preko laži da kriminalizuje premijera i na taj način destabilizuje državu. Tako se novinar Miloš Vasić odmah našao prozvanim i u strahu od sećanja na 2003. godinu za *Radio Slobodna Evropa* požalio da je zbog takvog žestokog medijskog odgovora u jednom trenutku očekivao da će da se proglasi vanredno stanje i da će biti uhapšeni svi kao što je on. ²⁴⁹ Njegov kolega iz nedeljnika *Vreme*

249 „Vasić o navodima o državnom udaru: Da se niko ne opusti“, *Radio Slobodna Evropa*, 29. novembar 2015. (<http://www.slobodnaevropa.org/content/vasic-o-navodima-o-drzavnom-udaru-da-se-niko-ne-opusti/27396642.html>; pristupljeno 8. decembra 2015). Interesantno je da u svojoj knjizi Miloš Vasić o vanrednom stanju, koje ovde smešta u negativni kontekst, ima sasvim oprečno mišljenje: „Vanredno stanje i akcija ‘Sablja’ rasvetlili su: najmanje 16 ubistava u tekućim suđenjima glavnini ekipe, osam otmica iz kojih su inkasirane desetine miliona eura, 200 slučajeva trgovine narkoticima i hiljade drugih krivičnih dela. Samo šest slučajeva zlostave u službi prijavljeno je za ta 43 dana i od skoro 12.000 pritvorenih; Generalni inspektorat MUP ih ispituje. Podneto je nekih 3.800 krivičnih prijava koje su u raznim fazama postupka. Ono što je najbitnije, međutim, jeste činjenica da je organizovani kriminal u Srbiji obezglavljen na republičkom i lokalnom nivou skoro potpuno. Pouzdane agencije za istraživanje javnog mnjenja ustanovile su da je 73% građana podržalo vanredno stanje, a da je poverenje u policiju tokom marta 2003. od 15% poraslo na 31%. Priče iz proleća 2004. kako je vanredno stanje bilo nalik na Čile 1973, zversko-fašistička diktatura jednostavno su smešne; njih šire oni koji su s razlogom dopali pritvora i njihovi stranački saveznici. Svaki normalan i pristojan čovek u Srbiji potvrdiće i dan-danas da se nikada nije osećao sigurnije, mnogi će reći i da neke od tada pritvorenih nije ni trebalo puštati napolje. [...] Pominje se i cenzura: dva lista su ugašena tokom ‘Sablje’ – *Nacional* i *Identitet*. Prvi sam od sebe, kao i *Reporter* nešto ranije [...] Ostatk štampe u Srbiji pisao je šta je hteo, srazmerno sopstvenoj novinarskoj i građanskoj hrabrosti, pa prema tome sam snosi i odgovornost i zasluge za ono što je pisao. Neki su se isprepadali; neki su jedva dočekali da napišu sve što su godinama znali i skupljali o dramskim licima iz marta 2003; neki su se držali zvaničnih saopštenja; neki su bili

247 „Uhapšen i Sandulović“, *Večernje novosti*, 20. mart 2003.

248 „Bio sam prisutan kad je Đinđić obećao inostranstvu da Stanišić neće ići u Hag!“, *Internacional*, 4. februar 2005.

Damir Kalember, koji se u javnosti predstavlja kao „Filip Švarm“, u istom radiju postać živi dokaz da su, što se više skreće pažnja na njihovo i ponašanje medija, i što je situacija u medijima sličnija onoj za vreme Đinđića, zbog ovakvog podsećanja na sopstvenu krivicu i odgovornost – novinari sve brutalniji i agresivniji u svojim stavovima koji odražavaju poricanje.

Ovo lice koje je tek nakon Đinđićeve smrti, kao i Vasić, doprinelo da se u javnosti sazna istina i, paradoksalno, karijeru gradilo objavljivanjem materijala o atentatu na Đinđića i o JSO, komentarišući skretanje pažnje pojedinih medija i samog premijera na pojavljivanje već pomenutog teksta „Samo snajper Srbiju spašava“ u magazinu *Tabloid* 3. decembra 2015. godine. „Ima uvek jedna pravilnost, a to je da kada god dođe u sukob sa medijima, odnosno sa javnošću, premijer izvuče *Tabloid*. Ne treba govoriti da je *Tabloid* sve samo ne novina, ali premijer izlazi i izjednačava ozbiljne medije i štampu sa tim tabloidom. Pa onda ispada kao neka vrsta nastavka afere i kontrole štete“, da bi zatim povodom paralele s atmosferom koja je prethodila ubistvu Đinđića najpre uspaničeno odbio svako poređenje dva premijera (o čemu niko nije ni govorio, niti je to bilo pitanje), a tek potom odgovorio jezikom Nikole Sandulovića i izvršio klasičnu negaciju svog rada. „Ne verujem mnogo u tu medijsku pozadinu ubistva Zorana Đinđića i mislim da je to kasnije iskonstruisano u vanrednom stanju i bilo je korišćeno od strane nekih ljudi da se obračunavaju sa svojim političkim protivnicima. Ništa od toga danas ne postoji, predsednik Vlade ima potpunu većinu u skupštini, ne postoje paravojne formacije u onom obliku u kojem su postojale do 2003, sasvim je druga situacija sa organiziranim kriminalom“, rekao je Kalember.²⁵⁰ Odakle ovoliki otpor da se sam po sebi aparat delovanja medijske sfere uzme u fokus i sagleda bez obzira na to koje su konkretne političke prilike u pitanju, tj. da se kao takva uspostavi stalna norma odgovornosti u radu medija, nevezano za to da li nepridržavanje nje za posledicu ima nečiju smrt ili nema?²⁵¹

– po rutinskoj crti slugeranjskog refleksa, kao i uvek – veći sablaži od ‘Sablje’, čineći državi pritom medvedu i štetnu uslugu“ (Vasić, M., *Atentat na Zorana Đinđića*, Narodna knjiga, Beograd, 2005, str. 195).

250 „Švarm: Priča o snajperu ‘kontrola štete’ nakon afere ‘državni udar’“, *Radio Slobodna Evropa*, 6. decembar 2015. (<http://www.slobodnaevropa.org/content/svarm-prica-o-snajperu-kontrola-stete-nakon-afere-drzavni-udar/27409994.html>; pristupljeno 8. decembra 2015).

251 Strah kakav nije ništa drugo do dokaz da se ljudi poput Damira Kalembera pripremaju za neprofesio-

Treba napomenuti da je ovaj tekst, po izboru urednika *Slobodne Evrope* za Srbiju Miloša Teodorovića, još jednog deklarisanog antivučićevca, u nadnaslovu označen kao „Afera snajper“, čime se plasira teza da vlast koristi takve tekstove samo kako bi se prikazala ugroženom i da je u tom smislu *Tabloid* potreban Vučiću, pa se u takvoj dezorijentaciji i mandatornom protivljenju da se vlastima i institucijama da pravo da se brane previđa sve ono što je u sadržaju tih tekstova – ono što najgrublje krši novinarske kodekse i podleže krivičnom gonjenju. Na taj način, ovaj i njemu slični „mediji od renomea“ u rezultatu, poklapajući svaki pokušaj ukazivanja na Brkićev *Tabloid* novim optužbama protiv omražene vlasti, istovremeno daju zeleno svetlo za dalje pozive na ubistvo Aleksandra Vučića, koje taj medij – koji se, uprkos tome što se prodaje na kioscima, i dalje svim silama tretira nekakvim subjektivnim diskvalifikacijama i pokušava prikazati kao nebitan – ne objavljuje prvi put. Jer Kalember samo ponavlja ono što je njegov šef iz NUNS-a Vukašin Obradović, replicirajući na kritike *Informer*a početkom 2015, objavio na Tviteru, kada je napisao da je upotreba Milovana Brkića samo „politički blef“: „Da nema *Tabloida* i Milovana Brkića, ova vlast bi ih izmislila. [...] I šta sledi? Ljutiti Aleksandar Vučić koji vrišti: kakva cenzura kad se poziva na moje ubistvo! I onda ukine neki Utisak. To je učinak *Tabloida*.“²⁵² Ovo predstavlja jedan

nalno i kriminalizatorsko delovanje svaki put kada se pisanom ili usmenom rečju žele oglasiti u javnosti, dolazi do izražaja samo dan pošto je u mestu Jajinci, nadomak porodične kuće roditelja premijera Vučića, 29. oktobra 2016. godine u sanduku pronađeno oružje (jedna zolja, više ručnih bombi i veća količina municije za automatsku pušku i za snajper). U atmosferi opšte relativizacije i izrugivanja na samu pomisao da bi se moglo raditi o pripremi atentata na premijera ili članove njegove porodice, odgovorni urednik *Vremena* za *TV N1* izjavljuje da je slučaj ozbiljan, ali da „ne sme biti korišćen za unutarpolitičke potrebe, da bi se učutkali svi kritičari vladajućeg režima“, na taj način se štiteći od tekstova koji je taj nedeljnik samo tri dana ranije objavio Aleksandru Vučiću, a povodom otkrivanja podataka o delovanju stranih obaveštajnih službi na teritoriji Srbije i iznošenja dokaza o praćenju premijera Crne Gore Mila Đukanovića („Švarm: Slučaj ozbiljan, ne koristiti ga za učutkivanje“, *N1*, 30. oktobar 2016. [<http://rs.n1info.com/a204907/Vesti/Vesti/Svarm-o-oruzju-Slucaj-ozbiljan-ali-ne-koristiti-ga-za-ucutkivanje-kriticara-rezima.html>; pristupljeno 12. novembra 2016]).

252 „Informer izmislila da predsednik NUNS-a ima razumevanja za ubistvo Vučića“, *Cenzolovka*, 9. januar 2015. (<http://www.cenzolovka.rs/vesti/informer-izmislilo-da>

te isti model komplementarne saradnje između tzv. uglednih i tabloidno-mafijaških medija još iz vremena premijera Đinđića; to je srž razloga zbog čega je toliki broj njih, na vest da će se uraditi analiza njihove odgovornosti, posle atentata reagovao burno – i dan-danas verujući da ono što su radili i rade spada u najnormalniju „kritiku vlasti“.

Svu „bezazlenost“ lista *Tabloid* na svojoj koži osetila je i prenterka vesti na *RTS-u* Petra Cvijić, koju je Apelacioni sud, pune četiri godine nakon saobraćajne nesreće, 5. januara 2016, pravosnažno oslobodio odgovornosti za smrt pešačka Slobodana Baića. Prošavši u međuvremenu kroz medijski linč i šikaniiranje ponajviše tabloida *Blic* i *Kurir*, iskusivši njihovu hajku i manipulisanje nad pučkim „osećajem za pravdu“, Cvijićeva je u jednom intervjuu na svom primeru objasnila istinsku ulogu koju *Tabloid* ima na medijskoj sceni: „Nekoliko meseci nakon prve oslobađajuće presude izašao je tekst u *Tabloidu* čiji je novinar objavio, 'kako navodno saznaje', da je premijer Aleksandar Vučić u ljubavnoj vezi sa mnom i kako se za takav ishod presude lično postarao. Od tog trenutka kreću kularske priče, društvene mreže su se zapalile respirujući i podgreavajući tu neistinu. Svako se u daljem prepričavanju pozivao na 'informacije iz prve ruke', 'pouzdanе izvore', kako bi priča dobila na snazi i zvučala verodostojnije. Sramota je bilo, pretpostavljam, reći kako je, u stvari, izvor informacije tabloidni časopis.“²⁵³ A zatim je navela i posledice: „Zbog svega toga ugrožena mi je bezbednost, dobijala sam pretne silovanjem i ubistvom, raznorazne pogrdne epitete i uvrede, nazvana sam prostitutkom u tekstu jednog eminentnog novinara koji se, uzgred, nije obračunavao sa mnom, već sa Vučićem. Aleksandra Vučića nikada u svom životu, ponavljam, nisam upoznala!“ Drugi tekst koji pominje Petra Cvijić nosi naziv „Orgijanе kadrovima“ i objavljen je 12. februara 2015. godine na ličnom blogu nekadašnjeg urednika *Revije 92* i šefa deska u *Večernjim novostima* Srđana Škora, koji je bio nepoznat široj javnosti dok ga NUNS i UNS 2014. godine nisu načinili kolateralnom štetom „Vučićeve cenzure“, predložili mu otvaranje bloga, a zatim krajem 2015. i objavljujuju njegove knjige *Vučić i cenzura*, u kojoj se, između ostalih, nalazi i ova gadost.

Jedna od poznatih strategija „zemunskog klana“ i novinara poput Aleksandra Tijanića, Željka Cvijanovića, Predraga Popovića, Gradiše Katića i ostalih koji su direktno radili u njihovu korist, ili čak i po njihovom nalogu, u prezervaciji označitelja Đinđić (u skladu s *postmortem* trendom mitologizacije) bila je da se pokaže da su motiva da ga ubiju imali njegovi najbliži saradnici Čedomir Jovanović i Vladimir Popović, i to iskorištavanjem određenih razmirica ili nejasnoća u njihovom međusobnom odnosu u poslednjem periodu Đinđićeve vladavine. Zbog toga se do dana današnjeg eksploatiše tema Popovićevog odlaska iz Vlade krajem oktobra 2002. godine u smeru da je pokojni premijer nešto otkrio o njemu (kriminal) i zbog toga ga udaljio od sebe; to isto primenjuje se i na Jovanoviću tako što mu se spočitavaju navodne veze s Dušanom Spasojevićem. Upravo je Sandulović bio jedan od onih koji je u intervjuu za *Kurir*, list koji je napravljen od ostataka medija koji su pozabranjivani tokom „Sablje“, tj. na čistim reketaškim osnovama, s jednim od prvih zadataka da se sruši vlast Demokratske stranke – ispucao nekoliko osnovnih motiva, koje će ponavljati i 2014. godine u *Dalmaciji*.

Tri uzastopna dana, od 12. do 14. decembra 2007, Sandulović tvrdi da je i nakon izlaska iz stranke održavao kontakte sa Đinđićem sve do samog kraja, i lansira priče da neposredno pred kraj premijer nije puštao Jovanovića u svoj kabinet, da ga je na dan ubistva Jovanović na mobilni zvao 22 puta (preuveličan detalj iz Jovanovićeve knjige, gde se navodi da je okrenuo Đinđićev broj „nekoliko puta“²⁵⁴), a posebno detalj o nestalom oružju iz policijske stanice u Ulici majke Jevrosime u Beogradu 5. oktobra 2000. godine, koje je navodno Čedomir Jovanović prosledio Spasojeviću. Poreklo ove neistine datira od 23. novembra 2006, dakle punih godinu dana pre Sandulovićevog intervjuja, kada je u Specijalnom sudu prvi put iznosi svedok saradnik Dejan Milenković,²⁵⁵ čije nedoslednosti u svojoj

254 Jovanović, Č., *Moj sukob s prošlošću: Srbija 2000–2005*, Dan graf, Beograd, 2005, str. 151.

255 „Legija je donosio 'zolje', protivtenkovske mine, plastični eksploziv i oružje koje su Buha i Čedomir uzeli iz OUP-a Stari grad. Mene su 6. oktobra 2000. godine zvali Čume i Čeda da dođem i istovarim 50, 60 kalašnikova, 'zolje', snajpere, municiju. Ja sam to prebacio u Surčin u 'Kotobanju', a posle sam oružje nauljio i zakopao u sanduku. Posle 2002. godine prebacio sam kod Povića [Zoran Pović, pripadnik 'zemunskog klana', stradao prilikom kidnapovanja svedoka saradnika Zorana Vukojevića Vuka 3. juna 2006. godine, *prim. aut.*] Ljubiša

-predsednik-nuns-a-ima-razumevanja-za-ubistvo-vucica/; pristupljeno 8. decembra 2015).

253 „Zbog Vučića su mi pretili smrću, a ja ga nikada nisam videla“, *Nedeljnik*, 3. mart 2016.

knjizi zapaža i zastupnik porodice Đinđić Srđa Popović.²⁵⁶ Deo tog oružja pronađen je 31. marta 2010. godine zakopan u šumi pored auto-puta Beograd–Zagreb, u blizini preduzeća Ikarbus, i ne dovodi se ni u kakvu vezu s bivšim šefom poslaničke grupe DOS.

Najzad, 10. decembra 2014. godine, Sandulović, ponovo u svojstvu „bivšeg savetnika pokojnog premijera“, ali ovoga puta za ekstremistički sajt IN4S UNS-ovog štićenika Gojka Raičevića iz Podgorice, Vladimira Popovića naziva „grobarom svih političara, te da je najbolji primer za to ubistvo premijera“, što u prevodu znači da je Đinđić ubijen zahvaljujući Popoviću, pa dodaje da je „doveden“ u Crnu Goru kako bi montirao afere i da predstavlja „glavnu kopču“ između Mila Đukanovića i Aleksandra Vučića, koji su, kako kaže, sklopili savez ne iz ideoloških, već isključivo iz privatnih interesa.²⁵⁷ „Ono oko

Buha je rekao da je Čeda rekao da obavezno obrišemo brojeve, ako koristimo za otmice i ubistva. Pović je to oružje zakopao“, ispričao je Milenković. Oružje koje je pronađeno 2010. godine identifikovano je pak po vidljivim serijskim brojevima (Petrović, A., Čarnić, D., *Proces KP 5/03: ubistvo Zorana Đinđića. Knjiga 2*, Din sedma sila: Multinacionalni fond kulture, Beograd, 2008, str. 256). U saopštenju beogradske policije od 21. januara 2003. godine u vezi s upadom u autoperionicu Kotobanja Ljubiše Buhe, dok je on već nekoliko meseci u bekstvu od „zemunskog klana“, navodi se takođe da je, pored droge koju su podmetnuli Spasojević i Luković, pronađen i arsenal oružja, među kojim je i ono ukradeno iz stanice policije Stari grad (Vuković, M., Tufegđić, V., *Oni su jači od nas*, Blic press, Beograd, 2007, str. 51).

256 Popović, S., *Nezavršeni proces: šta je ostalo nedorečeno tokom suđenja atentatorima na premijera Zorana Đinđića*, Helsinški odbor za ljudska prava u Srbiji, Beograd, 2007, str. 304.

257 Istim jezikom, tj. sedimentiranim označenim, povodom Popovića služi se i nekadašnji dugogodišnji glavni urednik *Večernjih novosti* Manojlo Vukotić: „Tog dana održan je brifing u Vladi, na koji su pozvani glavni urednici. Preneto im je šta se dogodilo, ali i šta bi trebalo da se radi. Sedeli smo, tako, svi, kao mumije. Otvorila su se vrata. Prvi je ušao Žarko Korać, potpredsednik Vlade, za njim Branislav Lečić, ministar kulture... I treći – Beba Popović. Crno odelo, bela košulja i crna kravat... Kažem gotovo naglas: 'E, sad je sve gotovo, moj Đinđiću! Dvapat će te sahraniti.' Nikad više nisam došao na te brifinge“ („Mediji su postali kurtizane vlasti“, *Nedeljnik*, 1. septembar 2016). Veljko Lalić, glodur ovog Miškovićevog glasila, na naslovnici će, premda je od ukupno sedam strana intervjua pomenut samo na navedenom mestu, izdvojiti napis: „Beba Popović je drugi put sahranio Đinđića“.

čega će se cijela opozicija u Crnoj Gori složiti sa mnom jeste da je upravo jedna osoba, slobodno ću se izraziti – kriva za poznanstvo (i sve ono što proizilazi iz toga) Vučića i Đukanovića (kao i vezu Đukanovića i Đinđića) upravo najveći manipulator istinom – Vladimir Beba Popović“, tvrdi nekadašnji kriminalac, posebno blizak s bivšim urednikom *Nacionala* Predragom Popovićem i aktuelnim urednikom *Tabloida* Milovanom Brkićem.²⁵⁸ Povodom tzv. cenzure u Srbiji rekao je da je „najstrašnija od kad postoje slobodni mediji“, a da su ucene i strah postali glavno oružje u rukama premijera – identično kao što je 2002. godine pričao za Zorana Đinđića.

SADIZAM JEDNE SPLIĆANKE

Druga kriminalizacija premijera Vučića u *Slobodnoj Dalmaciji* datumski prethodi prvoj i takođe je vrši lice koje iz Srbije dolazi u Hrvatsku da bi obavilo intervju, iako je rođena Splitska – istoričarka Branka Prpa, bivša direktorka Arhiva Srbije, koja se u medijima godinama predstavlja kao „nevenčana supruga“ Slavka Čuruvije i koja je onesvećena udarcem pištolja u glavu prilikom ubistva urednika tadašnjeg tabloida *Dnevni telegraf*, 11. aprila 1999. godine. Ovaj postupak se sastoji u tome što Prpa na nekoliko mesta u intervjuu optužuje Vučića da je učestvovao u tom ubistvu, bez posebnog pojašnjenja da li misli figurativno, na političku odgovornost zbog toga što je u vreme ubistva današnji premijer bio ministar informisanja u vladi Mirka Marjanovića i time deo Miloševićevog režima, ili da je bukvalno bio umešan, da je organizovao, doprineo ili imao bilo kakva saznanja da će do tog ubistva doći. Pošto su namerno korištene ovako nekonkretne formulacije, koje mogu dvosmisleno da se razumeju, urednik ovog glasila ponovo presuđuje i intervjuu od 25. januara 2014. godine, takođe u jeku predizborne kampanje za vanredne parlamentarne izbore u Srbiji, daje naslov „Branka Prpa: Aleksandar Vučić sudjelovao je u ubojstvu Slavka Čuruvije“.

258 „Sjeme zla i razdora kako u Srbiji tako i u Crnoj Gori je zapravo ovaj jedan mogu slobodno da kažem priučeni i nesvršeni kelner. Ako su Srbija i Crna Gora spale na savjete jednog takvog nazovi čovjeka, onda nije ni čudo dokle smo svi zajedno došli“ („Sandulović: Beba Popović je politički grobar doveden da montira afere u Crnoj Gori“, *IN4S*, 10. decembar 2014. [<http://www.in4s.net/index.php/sandulovic-beba-popovic-je-politicki-grobar-doveden-da-montira-afere-u-crnoj-gori/>]; pristupljeno 9. decembra 2015]).

Za premet u značenju, tj. za skok do toga da se neko optuži za izvršenje najtežeg krivičnog dela, koristi se tadašnja atmosfera koja je prozrokovana ozloglašanim Zakonom o javnom informisanju, a s tim i rigorozna kontrola i kažnjavanje kroz koje su opozicioni mediji prolazili, pa se činjenica da je Vučić bio tadašnji resorni ministar i medijski pritisak koji je trpeo *Dnevni telegraf* pogrešno izjednačavaju s motivom da se počinu ili naredi ubistvo.²⁵⁹ Istovremeno se pod tepih stavlja pitanje koliko je Vučić u to vreme uopšte mogao da utiče na odluke da se donese jedan takav drakonski zakon, koji Prpa (po istom principu po kojem je za Stevana Dojčinovića u kući za proizvodnju afera KRIK i medije povezane s Tužilaštvom Rodoljub Radulović morao postati „narko-bos“, iako je pre toga to označeno važno uglavnom za Šarića) po prvi put naziva „Vučićevim zakonom“. Zašto? Zato što dobro poznati kolokvijalni naziv u stvari glasi „Šešeljev zakon“ i što bi se navođenjem ovog označitelja sugerisalo ko zaista stoji iza Zakona, pa se to više ne uklapa u model manipulacije koji Prpa i Dojčinović uzajamno dele, niti u prvobitnu nameru – da se sve centrirano na Aleksandra Vučića, sasvim slučajno, baš tri meseca pre no što će postati premijer Srbije.

Na tribini koju su u Centru za kulturnu dekontaminaciju (CZKD) Borke Pavićević, još jednog lica koje sebe doživljava kao arhineprijatelja ak-

tuelnog režima, zajedno organizovali NUNS i Demokratska stranka, gde su 24. februara 2014. godine, blede kopirajući podgoričku izložbu „Riječ, slika i neprijatelj“ iz novembra 2013, visile naslovne strane o tadašnjem predsedniku te stranke Draganu Đilasu iz tabloida *Kurir*, Branka Prpa napomenula je da je Vučić tvrdio ne samo da nije imao veze s ubistvom već i da je medijska hajka koja se vodila protiv Čuruvije lično tekla mimo njegovog znanja, kada je pozvao telefonom novinarku *Telegrafa* da joj kaže da nikakve veze nema s tekstom „Čuruvija dočeka NATO bombe“ iz *Ekspres politike*, njegovim čitanjem u „Dnevniku 2“ *RTS-a* i da je to bila greška koja se neće ponoviti – ali je to što je rekla zatim prokomentarisala rečima da ne veruje ni u šta što Vučić kaže, jer on „iskreno laže“.²⁶⁰ Kampanja koja je najpre započela diskreditacijom Komisije za rasvetljavanje ubistva novinara, koja je i dovela do toga da optužnica posle 15 godina bude podignuta, a potom i do njenih rezultata, razotkrila je manje-više neformalno povezanu mrežu medijskih radnika i kvaziintelektualaca, koju su, pored Prpe, činili i Vesna Pešić, Vesna Rakić Vodinelić, NUNS i Vukašin Obradović, *Blic* i Tamara Spaić, *Danas* i Nikola Tomić, *Radio Slobodna Evropa* i Branka Mihajlović, *Autonomija* i Miloš Vasić, Tatjana Tagirov, Tamara Nikčević, Predrag Popović, Milovan Brkić, Vladan Dinić, Ratko Femić, Nadežda Gaće, Gordana Suša i mnogi drugi.²⁶¹

Svi oni ujedinili su se oko vodećih delova iz Prpinog intervjua: „Ta inverzija, da istim ljudima koji su sudjelovali u Slavkovu ubojstvu ja sada

259 „Pre tog zakona je postojao problem da kad neki novinar napiše neku laž i kada ga vi tužite, kad tužite te novine, onda proces traje po dve-tri godine i onda se izgubi i vrednost i važnost tog procesa. I onda se desilo, u želji da to bude po brzom postupku, a pošto nije moglo da se natera da to redovni sudovi brzo rade, onda je za to bila nadležnost sudija za prekršaje, što nije baš bilo u skladu sa evropskom praksom i čak je stvaralo probleme i sudijama za prekršaje, jer nisu bili naviknuti da sude u toj oblasti. Tako da ta jedina odredba, ona se veoma teško sprovodila i objektivno rečeno, bilo je mnogo, mnogo zahteva kod sudija za prekršaje da se izriču presude, i to ne samo od političara, i ne samo iz SPS-a, nego i iz drugih stranaka, čak i iz ovih koje su tada bile u opoziciji. Svi su tada želeli da se kažnjavaju mediji. Sad neki govore da su sudije za prekršaje mnogo kažnjavale. Ja sam ubeđen u suprotno. Oni su spasili mnoge medije da im se ne primene mnogi zakoni, jer su ih tužili svi redom, od običnih čitalaca do nekog ko je spomenut u nekom tekstu, pa do nekih političara“, navodi u intervjuu od 25. jula 2003. godine nekadašnji portparol SPS u vreme vlasti Slobodana Miloševića, Ivica Dačić („Milošević je izgubio izbore, a mi sve“, *Hereticus: časopis za preispitivanje prošlosti 2/2007*, Centar za unapređivanje pravnih studija, Beograd, 2007, str. 161–162).

260 „Branka Prpa: Ne verujem ni u šta što Vučić kaže, jer on iskreno laže“, *Blic*, 25. februar 2014.

261 Koliko je kampanja protiv rešavanja slučaja Čuruvija u vreme mandata Aleksandra Vučića jaka, svedoči podatak da je u televizijskoj emisiji *Dvougao*, koju realizuje istoimena nezavisna produkcija, emitovanoj na kanalu *RTV1* 21. decembra 2015. godine, uprkos tome što je već uveliko u toku suđenje Čuruvijinih ubicama, predsednicima dva najveća novinarska udruženja postavljeno pitanje: „Zašto još uvek nije rasvetljeno ubistvo Slavka Čuruvije?“ Ljiljana Smajlović, iz UNS-a, koja je učestvovala i u komisiji za rasvetljavanje tog ubistva, odgovorila je sarkastično da je to za nju novost, da je mislila da je to ubistvo rasvetljeno i da je sudski proces u toku. Komentar predsednika NUNS-a Vukašina Obradovića, jednog od nosilaca ove antivučićevske kampanje, čije je udruženje kako graditelj tako i direktni beneficijent simboličkog značenja i uloge označitelja Branka Prpa, bio je, međutim: „Zato što su ubice tražili oni koji su ga ubili.“ Drugim rečima, nedosanjani san, ili objekt uzroka želje ove ekipe nije ništa drugo do ono što leži u poruci: umesto da se to čini Aleksandru Vučiću, sudi se pogrešnim ljudima.

trebam biti zahvalna što su omogućili procesu-iranje tog ubojstva, to je perverzno. [...] To pitanje odgovornosti i suočenja s realnom prošlošću je jedna od ključnih stvari i zato se današnji potpredsjednik Vlade Srbije Aleksandar Vučić ne može izvinjavati što smo 14 godina čekali procesuiranje Slavkova ubojstva, nego zato što je sudjelovao u tom ubojstvu.“ Cilj ovakvog združenog poduhvata bio je da se munjevito odbrani simbolički status označitelja Branka Prpa, sklean nakon ubistva i tako negovan godinama, u čijem je označenom stajalo da je ona, zbog toga što se našla na mestu zločina, jedina koja polaže prava da govori o čitavom slučaju, kao i o Čuruviji uopšte i svemu što je ostavio iza sebe. Jelena i Rade Čuruvija, deca pokojnog novinara, o ovom sramotnom poduhvatu govorili su još 2007. godine u intervjuu za *Reviju 92*, čije je delove 1. februara te godine preneo *Kurir*: „Sedmogodišnje uporno predstavljajući Prpe kao supruge, nevenčane supruge, pa čak i udovice, podseća na neku vrstu strategije. Postavlja se pitanje, zašto osoba, koju sedam godina lažno predstavljaju, nije to nijednog momenta demantovala. Sve što je trebalo da uradi jeste da pozove par urednika, zamoli ih da je tako ne predstavljaju, objasni im da to nije istina i nije fer prema porodici, koja je ostala iza njihovog kolege.“²⁶² Branka Prpa u procesu suđenja ubicama Slavka Čuruvije učestvuje kao svedok advokata odbrane optuženih.

IMPERIJA RODIĆ UZVRAĆA UDARAC

Na sličan način zbog kojeg je juna 2014. godine bilo potrebno odjednom napasti Mila Đukanovića, ni tendenciozno pisanje i preuveličavanje crnogorskih protesta, otvoreno stajanje na stranu prosrpskih-klerofašističkih snaga u anti-NATO kampanji, njihova upotreba da bi se zapravo kao „medijske sluge režima“ označili *Pink* i *Informer* najpre u Crnoj Gori, a onda analogno i u Srbiji – ne nalazi razloge u pukom senzacionalizmu, već predstavlja očitu poruku kojom se prava meta, premijer Srbije Aleksandar Vučić, preko označitelja-instrumentata kao što su Željko Mitrović, Dragan J. Vučićević i Vladimir Popović pokušava ponovo finansijski uceniti. Za razliku od prethodnog puta, kada je cilj bio odbrana Rodoljuba Milovića, Ljubiša Buhe i zataškavanje politizacije afere „Šarić“, ovoga puta ucena podrazumeva davanje dozvole za nastavak protivzakonite akvizicije *Politike*, *Večernjih novosti* i novosadskog *Dnevnika* od strane Adria Media grupe Aleksandra Ro-

dića, jedne od najmoćnijih medijskih kompanija u Srbiji i regionu kada su u pitanju licence na renomirana svetski poznata izdanja (*Cosmopolitan*, *Elle*, *Man's Health*, *Lisa*, *National Geographic*, *Sensa*, *Story*, *Burda*, *Newsweek* i druga). Reč je o akviziciji započetoj još krajem 2011. i nastavljenj 2012. godine, kada je Rodićeva kompanija (uz sadejstvo Dušana Bjelopetrovića, Slobodana Homena i Dušana Petrovića iz DS) pokrenula proces neprijateljskog preuzimanja preprodajom vlasništva preko tajkuna Miroslava Bogičevića i njegove East Media grupe (koji je za to dobio kredit bez pokrivanja od Agrobanke), a uz interesnu saglasnost i pritisak tadašnjeg predsednika Srbije i Demokratske stranke Borisa Tadića.

Smatrajući da je uspostavio dovoljno blisku vezu s novim režimom, naročito zbog toga što je najčešće propuštao medijski plasirane napade na premijera po motivima cenzure, diktature i navodnog ugrožavanja slobode govora, kao i pokušaje kriminalizacije Vučićevih saradnika od strane organizacija poput CINS-a i BIRN-a, Rodić se 7. oktobra 2015. godine odlučuje da reaktuelizuje temu kupovine navedenih medija, koja su u polovičnom vlasništvu države, što nailazi na negativan odjek u delu javnosti, a posebno u listu *Politika*. Tada nastaje kratki medijski rat između ovog medija i tabloida *Kurir*, tada najtiražnijeg lista i udarne pesnice za najprljavije poslove Adria Media grupe; mete napada su, s jedne strane, generalna direktorka firme *Politika* novine i magazini Mira Glišić Simić i glavna urednica *Politike* Ljiljana Smajlović, a s druge, Aleksandar i njegov otac, nekadašnji osnivač i vlasnik *Glasa javnosti* i *Kurira*, Radisav Rodić. Pošto premijer Vučić ne pristaje na ovaj reket, pre svega iz razloga neprijateljske kupovine koju je inicirao bivši režim, a ne zbog želje da favorizuje bilo koga na tržištu, i kada Rodić sredinom oktobra saznaje da je ovaj još 2013. godine urgirao da se taj postupak zaustavi dok nadležni organi ne ispituju sve okolnosti iz prethodne dve godine, tek tada započinje prenapadno (da bi poruka doprla do primaoca) navijanje za crnogorske proteste i nova hajka na premijera Mila Đukanovića, kojem se istovremeno pridodaju svi oni epiteti koji bi se, zapravo, najradije pripisivali samom Vučiću – istinskom izvoru Rodićevog nezadovoljstva.

Kada *Pink* i *Informer* u Srbiji budu reagovali na napade *Kurira*, apostrofirajući slučaj hapšenja Radisava Rodića iz oktobra 2009. godine zbog utaje više od 203 miliona dinara poreza, potom o iznenadnom nestanku predmeta iz Višeg javnog tužilaštva tokom 2010, kojim se Aleksandar i Radisav Rodić sumnjiče za utaju ukupno čak 1,1 milijarde dinara u periodu od osam godina, o višestrukom preregistrovanju firmi u

²⁶² „Sramno!“, *Kurir*, 1. februar 2007.

njihovom vlasništvu svaki put kada bi one upale u dugove od 2001. godine pa naovamo,²⁶³ i nakon što je Bogičević u programu *TV Pink* priznao da je bio nateran od Demokratske stranke da, kao proviziju, svotu od milion evra preda na ruke Rodiću i njegovom kumu Bjelopetroviću – ovaj tabloid bukvalno preko noći postaje najveća antivladina perjanica i slivnik gotovo čitavog medijskog antivučičevskog uticaja u Srbiji. Da bi skrenuli pažnju s finansijskih malverzacija, *Kurir* i njegov vlasnik po ko zna koji put u istoriji uzimaju stereotipnu ulogu žrtve, sirotog „nezavisnog medija“ koji represivna vlast hoće da uguši (kao što je to pre samo godinu dana navodno hteo Đukanović, a pre toga Dragan Đilas, Zoran Živković, Mladen Dinkić i svi koji su makar nakratko iz različitih razloga bili na meti reketaške delatnosti tog lista), priključuju se vozu uvek aktuelne kampanje o „cenzuri u Srbiji“ i svečano proglašavaju sebe jedinim izuzetkom, svetionikom u moru servilnih medija. Tako nastaju polukomične naslovnice s ogromnim slovima i bez ikakvih slika, kao što su „Srbijo, izvini“ od 8. novembra (crna slova na beloj pozadini) i „Vlast hoće mrak!“ od 9. novembra 2015. godine (bela slova na crnoj pozadini), a ubrzo potom i samo neke od najindikativnijih: „Vlast sprema hapšenje vlasnika Kurira!“; od 12. novembra, i „Vučiću, prekini pritisak na medije!“; od 27. novembra.²⁶⁴

U tekstu koji se odnosi na prvu od navedenih, samo jednom u nizu Rodičevih monologa, vlasnik regionalne medijske imperije spektakularno otkriva da mediji u Srbiji nisu slobodni i da su izloženi velikim pritiscima: „Otvoreno kažem – i sam sam učestvovao u *projektu ulepšavanja*

stvarnosti,²⁶⁵ zajedno sa 80 odsto drugih vlasnika medija, među kojima su i Željko Mitrović i Dragan Vučićević. Sve je počelo time da smo svi zajedno direktno učestvovali u radu izbornog štaba Aleksandra Vučića. Ubeđivali se i nekad i verovali da je to dobro za našu zemlju. Priznajem da sam tokom svih ovih godina osećao da sam pod pritiskom i ucenjivan da izbacim svaku ozbiljniju kritiku na račun Vlade i premijera“ (kurziv, *aut.*).²⁶⁶ Ovo patetično pismo vlasnika Adria Media grupe (koje podseća na Legijinu žalopojku iz Kule u vreme pobune JSO), ali uopšte i prvi put bilo kakav sadržaj s tabloida *Kurir*, prenose i obrađuju portali *TV N1* i *Radio Slobodna Evropa*, posebno eksploatišući navedeni deo u svojstvu dokaza da vlast kontroliše medije. S druge strane, sajt *Kurira* već uveliko i bez posebne dozvole (jer ko bi se uopšte usudio da se usprotivi), u želji da se postigne što veći efekat i Vučiću demonstrira stepen beskrupuloznosti ove medijske korporacije – integralno prenosi priloge najviše s ova dva medija, kao i *Danasa*, ali i svih ostalih koji bi pisali nešto protiv Vlade i otvorili neku novu aferu.

S tim zajedno, nastupa defile galerije likova koji se angažovano i ko zna čime zaduženi javljaju da podrže *Kurir* i Rodića u „donkihотовskoj“, teatralnoj i izveštačenoj borbi za slobodu medija, iste one koje su do juče nazivali najgorim plaćenicima režima i „dnom dna“ srpskog novinarstva – samo zbog toga što su sada protiv *Pinka*, *Informera*, a time valjda automatski i protiv Vučića: Vukašin Obradović iz NUNS-a, Đorđe Vukadinović iz *NSPM-a*, proruski analitičar Dragomir Anđelković, političantski advokat Borivoje Borović i Vladimir Gajić, pisac Vladimir Kecmanović, medijski atentatori Gordana Igrić i Slobodan Georgijev iz BIRN-a, Vesna Rakić Vodinelić i Vesna Pešić sa *Peščanika*, potpredsednik SRS Zoran Krsić, Zoran Gavrilović iz Biroa za društvena istraživanja (BIRODI) i drugi. Sklapaju se paktovi o nenapadanju (ne pisati o finansijskim malverzacijama Adria Media grupe, već o pritiscima na medije), neformalnoj saradnji i uzajamnom ispomaganju s redakcijama kao što su *Vreme* i *B92*, od kojih je ipak najupadljiviji onaj između Aleksandra Rodića i Jugoslava Ćosića, programskog direktora *TV N1*, čije su zajedničke fotografije povodom dodele priznanja *Elle Style Awards* u beogradskom hotelu „Hajat“ 9. novembra objavljene na sajtu

263 Aleksandar Rodić eufemizuje svoja krivična dela objašnjavajući da je njegov otac bio prinuđen da prenosi poslovanje s jedne na drugu firmu da bi izbegao zatvaranje štamparije i gašenje opozicionih listova u Srbiji: „Kad moćnici pokušavaju da vas zatvore, morate da se branite“ („Aleksandar Rodić za Newsweek: Čovek koji je Vučiću rekao NE“, *Newsweek*, 23. novembar 2015).

264 „Prema Rodičevim rečima, razlozi za napade na njega i *Kurir* su bes Mila Đukanovića zbog izveštavanja o nedavnim građanskim protestima u Crnoj Gori i pisanje *Njuzvika* o aferama Siniše Malog. Na to je došao i poziv svim medijima da se usprotive cenzuri. 'Posledice po mene, moju porodicu i moju firmu već sada su ogromne, a mogu da budu i fatalne jer u rukama vlasti je svilen gajtan kojim pridavljaju i dave nepoćudne. [...] Sadašnja vlast je došla u fazu u kojoj svaki iole kritički tekst doživljava kao pokušaj rušenja i zato je uvela cenzuru! To je poslednja faza apsolutizma, taj gubitak svesti da su za razvoj demokratskog društva neophodni kritički mediji!“

265 Ova fraza korištena je kao slogan i ispod naziva ranijeg tabloida Radisava Rodića *Glas javnosti*: „Mi ne ulepšavamo stvarnost.“

266 „Aleksandar Rodić: Srbijo, izvini“, *Kurir*, 8. novembar 2015.

Kurira – istog dana kada je „elitni“ tabloid lansirao naslovnicu „Vlast hoće mrak!“²⁶⁷ Time su se učesnici ove manifestacije simbolično okupili oko podnaslova koji je na naslovnici trebalo da objasni zašto je toliko crnog tonera moralo biti potrošeno: „Nevidnim medijskim linčem, koji sprovodi već danima, režim u Srbiji pokušava da ugasi svaku kritičku reč.“²⁶⁸

Zvanični vlasnik *TV N1* jeste firma pod nazivom *Adria* njuz d. o. o. iz Beograda, osnovana 1. oktobra 2013. godine, trinaest meseci pre početka emitovanja programa na ovom kablovskom kanalu, iza koje se pak nalazi istoime firma registrovana u Luksemburgu. *United Group* iz Holandije, kao glavni investitor u *TV N1*, 2007. godine izvršila je akviziciju nad *SBB*-om, čiji je vlasnik firma takođe varijativnog naziva – *Adria Serbia Holdco BV*, isto iz Holandije, a njena direktorka *Dragica Pilipović Čefi* (*Chaffey*), koja upravlja poslovima *United* grupe u Srbiji. Preduzeće *Kurir* info d. o. o. *Aleksandra Rodića* decembra 2013. godine postalo je 100 odsto vlasnik *Adria Media* Srbije; ova firma je, kako bi sakrila svoja dugovanja i utajila neplaćene poreze, u januaru 2014. podnela zahtev Agenciji za privredne registre za brisanje naziva *Kurir* i upisivanje novog naziva, *Kurir magazin*, da bi zatim *Adria Media* Srbija istoj agenciji podnela zahtev za upis novog glasila pod pretencioznim nazivom *Kurir: najuticajnije dnevne novine na Balkanu*. Takvom mal-

267 „Adria Media Group i magazin *Elle* okupili kulturnu i umetničku elitu“, *Kurir*, 9. novembar 2015.

268 Jedan od primera kako *Kurir* samom sebi na veštački način diže samopouzdanje jeste tekst pod nazivom „INVAZIJA BOTOVA NA KURIR: Botovi brane Milove plaćenike Mitrovića, Vučka i SNS!“ od 5. novembra 2015. godine. Koristeći oprobani motiv sa botovima i nadnaslov „Stigli sendviči“ (kodno ime prisutno) u ovom nepotpisanom tekstu sa jedinim ciljem da vređa pobrojane u naslovu, redakcija tabloida pobesnala je zbog negativnih komentara na njihov račun, da bi zatim izreklamirala svoje sopstvene komentare koji je brane od takvih „botova“, tj. neistomišljenika – tako da se u čitavom tekstu ni ne vide kakvi su ti komentari botova. U uvodnom delu, tj. objašnjenju, može se pronaći i sledeća rečenica: „Međutim, večeras se dogodio obrt. Čitaoci *Kurira* lupili su im 'šamar'. BOT sekta ih nije ubedila da su u Milo, Vučko i Mitrović neki fini ljudi, već bagre, ništarije i bitange.“ Nije li ovakav autosugestivni pristup najčešće samo odraz slabosti i panike u kojoj, koliko god da se širi, propaganda izgleda kao da nikada nije dovoljno raširena i kao da je situacija iz časa u čas sve gora i gora po one koji je šire, pojava inače široko poznata kod ozbiljnih prestupnika zakona koji slute da će uskoro biti lišeni slobode?

verzacijom stare novine *Kurir* prestale su da izlaze 2. februara, da bi se prvi broj novog, ali zapravo istog lista, pod nazivom *Kurir: najuticajnije dnevne novine na Balkanu*, na trafikama pojavio već sutradan, 3. februara 2014. godine, iako je članom 14a stav 3 tadašnjeg Zakona o informisanju izričito zabranjeno „osnivanje javnog glasila pod istim ili sličnim imenom koje može izazvati zabunu u pogledu identiteta javnog glasila“.²⁶⁹

Platforma koja, međutim, služi *Rodićevoj* imperiji da preruši renome firme koji ima na osnovu *Kurira* kao tabloidnog glasila, i time predstavlja plauzibilnog partnera onima koji sebe vole da svrstavaju u ugledne medije, jeste, svakako, nedeljnik *Newsweek*, renomirani američki magazin osnovan u Njujorku, čija prava za srpsko izdanje *Adria Media* grupa otkupljuje krajem 2014, da bi se prvi broj pojavio već januara 2015. godine. U kampanji koja traje u *Kuriru*, naziv i brend ovog nedeljnika brutalno se i samoživo zloupotrebljavaju, pa na sajtu *Newsweeka* počinju da se pojavljuju istovetni primitivni tekstovi kao i na sajtu *Kurira*, gde jedan medij prenosi drugi i tako unakrsno, dok novinari protiv svih pravila ponašanja i etike imaju za isključiv cilj da brane ugled i čast vlasnika korporacije *Aleksandra Rodića* (slično kao što *Žarković* čini s *Miškovićem* u *Vremenu*), pišući najčešće degutantne hvalospeve o reketašu, što zatim srozaiva kvalitet sadržaja ovog magazina i predstavlja direktno kršenje ugovora potpisanog s američkom kućom *IBT Media*, prema kojem se vlasnik licence obavezuje da uređivačkom politikom i izborom i kvalitetom novinskih priloga održava stečeni renome glasila i ugled brenda koji je kupio. Bez obzira na to, dogovor između *Rodića* i *Čosića* podrazumeva odbranu *Kurira* i na način što će se u emisije te televizije pozivati upravo lica koja će, kako bi to lepše i otmnije zvučalo, biti predstavljena kao novinari *Newsweeka*, da bi zatim i oni, računajući da veći deo javnosti ne zna da su u pitanju uposlenici *Adria Media* grupe, kao nekakvi neutralni posmatrači medijske scene osuđivali napade vlasti i provladinih medija na *Kurir* i *Aleksandra Rodića*.²⁷⁰

269 *Izveštaj o vlasničkoj strukturi i kontroli medija u Srbiji*, Savet za borbu protiv korupcije, Vlada Republike Srbije, Beograd, 26. februar 2015, str. 29, 40, 41, 66 (<http://www.antikorupcija-savet.gov.rs/Storage/Global/Documents/izvestaji/izvestaj%20mediji%2026%2002.pdf>; pristupljeno 15. decembra 2015).

270 Iznenađni obostrani adut i paradigma ukrštanja interesa *Adria Media* i *United* grupe postao je vulgarni tviteraš *Slaviša Lekić*, koji u danu emitovanja prve od dosnimljenih epizoda serijala *Mediji u Srbiji: Hroni-*

Interesantno je da je impresum sajta ovog magazina drastično promenjen nekoliko meseci nakon što se pojavio u Srbiji, i to na sledeći način: onoga trenutka kada je odlučeno da će ime *Newsweek* biti iskorišteno u svrhu ucenjivačkog obračuna s Aleksandrom Vučićem zbog kočenja u preuzimanju *Politike*, *Večernjih novosti* i *Dnevnika* (na šta bi ličili ovi mediji po Rodićevoj akviziciji možda upravo najbolje govori njegov odnos prema ovom američkom časopisu i na koji način je bio voljan da ga sroza bez ikakvog oklevanja), Vojislav Tufegdžić, koji je na mesto urednika doveden iz *Novog magazina*, zamenjen je Anđelom Popović, a lista novinara od početnih dvadesetak imena redukovana je na svega nekoliko ništa manje anonimnih ljudi u svetu novinarstva. Tek kasnije postaje jasno da je ovaj potez izveden samo da bi se proizveo utisak o formalno „nevinom“ i neobojenom profilu impresuma, jer je s liste bilo potrebno obrisati upravo sva ona zvučna imena novinara koji uređuju štampano izdanje i koji su se već istakli u stvaranju afera i po svojoj neumitno manipulativnoj i neprofesionalnoj delatnosti usmerenoj protiv Vlade Srbije, poput Stevana Dojčinovića i Ratka Femića, iako oni i dalje pišu za *Newsweek* i realizuju neke od najbitnijih tekstova za svoja vlasnika. Kada se to ima u vidu, očigledno je da je na ovaj način Rodić sebe automatski povezo s organizacijama KRIK, CINS i BIRN, srodne reketaške delatnosti, čijim je novinarima zauzvrat omogućio za nedovoljno upućene značajan podatak u CV-ju – iskustvo saradnika renomiranog i svetski poznatog magazina.

U tom smislu, afere se aktualizuju tako što se najpre generišu u nečemu što nije medij (jedna od navedenih organizacija u službi privatnih interesa), onda se prerađuju u formi priloga za nedeljnik (slično kao što čini Georgijev u *Vremenu*), da bi to najzad i tek onda „sasvim slučajno“ preneo visokotiražni tabloid *Kurir* i time sve stranke bile zadovoljene, kao što je učinjeno sa slučajem svih afera koje su KRIK i Stevan Dojčinović lansirali u vezi s gradona-

čelnikom Beograda Sinišom Malim, još jednim najpre difamiranim „plagijarizacijom“, a potom i bliskim Vučićevim saradnikom spremnim za kriminalizovanje po modelu identičnom kao kod Đinđića – *‘možda premijer i nije toliko loš, koliko se okružio lošim saradnicima’*. Mesto direktorke srpskog izdanja *Newsweeka* okupira Natalija Cvetković, Rodićeva sestra, koja je istovremeno i potpredsednica Adria Media grupe, zamenivši na toj poziciji Tatjanu Vojtehovski, što ukazuje na to da se uređivačka politika ovog medija vodi sa samog vrha medijske imperije i da su nepoznata imena u impresumu samo puka kozmetika, tj. još jedna zloupotreba.

Posao da izvrši svojevrstu falsifikaciju lične karte Aleksandra Rodića da bi se prikrile njegove višegodišnje kriminalne aktivnosti i umesto toga prikazao kao plemeniti borac za slobodu medija u Srbiji zapao je u *Newsweeku* još jednom medijskom atentatoru u vreme vlasti Zorana Đinđića – Momčilu Petroviću, licu kojeg takođe nema u impresumu, naprasno oživljenom mrtvacu, zombiju probuđenom poput Zorana B. Nikolića na *Cenzolovki*, njegovog nekadašnjeg kolege s olovkom u svojstvu mitraljeza u ruci u listu *Blic News*. Petrović je od aprila 1997. godine bio zamenik urednika u dnevnom listu *Gradanin*, čiji je direktor i glavni urednik bio Aleksandar Tijanić, ubrzo nakon što je po nalogu Mirjane Marković smenjen s mesta ministra za informisanje; štampane na desetak strana, ove novine služile su kao sredstvo za kompromitaciju odabranih ličnosti, pre svega onih koji su smenili Tijanića ili zauzeli njegovo mesto u Vladi, kao i svih onih prema kojima je osećao „socijalnu zavist i ljubomoru“.²⁷¹ Ove novine koje su izlazile svega šest meseci pre nego što su propale, bile su poznate i po nastojanjima sistematskog rušenja tadašnje koalicije „Zajedno“ forsiranjem rascepa između Vuka Draškovića, s jedne, i Vesne Pešić i Zorana Đinđića, s druge strane, ali i po izmišljanju senzacionalnih događaja i afera s ciljem pokušaja da se podigne tiraž lista, od kojih je najpoznatija afera „Kassandra“, u kojoj između ostalih učestvuju Željko Cvijanović i Momčilo Petrović.

Ta dva novinara pisala su danima o nečemu što se nikada nije ni dogodilo – da je glavnu protagonistkinju tada popularne latinoameričke saponice *Kassandra*, Koraimu Tores, prilikom njene posete Beogradu obožavatelj pokušao da izbode nožem, u čemu su ga telohranitelji sprečili. O meri neozbiljnosti čitavog poduhvata (slično kao i u Tijanićevom budućem projektu

ka propadanja na TV N1, 23. decembra 2015. godine, objavljuje sinopsis iste emisije na sajtu *Newsweeka*, a 7. decembra na istom mestu uspaničeno piše kako se posle specijalne emisije na *Pinku* u kojoj je pomenut prema da pobegne iz zemlje da ne bi prošao kao Čuruvija, pa je čak zbog toga na kiosku kupio i pripejd broj, dok u međuvremenu prima SMS poruke podrške, među kojima je i ona programskog direktora N1 Jugoslava Čosića, sa sadržinom: „Iskuriraj malo negde, podržavam svaku tvoju odluku, ne brini za montažu, rešićemo to!“ („Slaviša Lekić Vučiću: Gospodaru, veži te džukele!“), *Newsweek*, 7. decembar 2015).

²⁷¹ Popović, V., *Željko Cvijanović – Novinar u civilu*, YU-COM, Beograd, 2007, str. 18.

u tabloidu *Centar* 2004. godine, kada je posle *Nacionala* nastavio da se krije pod pseudonimom porno-glumice Ruby) svedoče detalji da je navodni atentator na glumicu u tekstovima označen inicijalima V. T., što je bila asocijacija na Vojislava Tufegdžića, jednog od urednika *Gradanina* i urednika današnjeg *Newsweeka*, dok je atentatorov komšija dobio ime Željko C. Senzacija je dizana iz dana u dan, a neimenovani autori tekstova (koji su istovremeno bili i izvori) sebe su predstavljali kao istraživačke novinare koji na sve moguće načine pokušavaju da saznaju što više detalja o događaju i samom obožavatelju. Kada je postalo jasno da je reč o zaludivanju čitalaca, uredništvo *Gradanina* odjednom menja pristup, objavljuje da se došlo do saznanja da je čitav događaj izmišljen, a zatim na osnovu toga pravi novu aferu, koja podrazumeva potragu za navodnim autorom koji je slao tekstove redakciji tog lista – opet izmišljenim „Goronom Gvozdićem“, baveći se sada njegovom psihičkom neuravnoteženošću.²⁷²

Nakon izlaska Dragana Novakovića iz redakcije, sredinom 2001, *Blic News* potpuno preuzima nekadašnji tandem iz *Gradanina* – Cvijanović i Petrović, a list se sadržajno koncipira kao glasilo ispunjeno dvema temama: stalnom kriminalizacijom Vlade Srbije i seksom. Ovaj drugi, među ostalim i autor već pomenutog teksta „Kamioni, avioni...“ od 26. februara 2003, koji je preneo i *Blic* (oba glasila tada su u vlasništvu Aleksandra Lupšića i Petera Kelbela) i u kojem se pokušaj atentata na premijera Đinđića kod hale „Limes“ predstavljao kao međusobni mafijaški obračun surčinski i zemunske grupe, dobio je 2015. godine novi artiljerijski zadatak – da napiše hvalospev svom štovatelju Aleksandru Rodiću, koji će zatim u funkciji biografije nedejljama visiti na houppejdžu sajta *Kurir*. Momčilo Petrović, još jedan iz ekipe prekodrinskih Srba izbeglih tokom rata, dugogodišnji je novinar *Blica*, a Adria Media grupa izdaje mu knjigu o Gavrilu Principu, 2014. godine.²⁷³

²⁷² Isto, str. 19.

²⁷³ Ovo lice, u svojstvu glavnog i odgovornog urednika *Balkana*, jednog u nizu tabloida nastalih po ukidanju vanrednog stanja, 18. decembra 2003. godine, u prostorijama beogradskog Medija centra, tokom snimanja emisije *Izborni turnir*, ulazi u verbalni sukob sa tadašnjim premijerom u ostavci Zoranom Živkovićem zbog Vladimira Popovića, kojeg Petrović uveliko satanizuje, namerno ga u programu ističući u negativnom kontekstu. Živković, koji već umnogome nastoji da umanjí značaj i ulogu Popovića u Vladi Zorana Đinđića, ukazuje i na činjenicu da su priče o Popoviću u medijima predimenzionirane. Ključan momenat prepirke ukratko

REKETAŠI NA OKUPU

Petrovićev tekst objavljen je 23. novembra 2015. godine pod upečatljivim naslovom „Aleksandar Rodić za Newsweek: Čovek koji je Vučiću rekao NE“, gde su on, „koji je odbio da se udavi na vođin mig nego je nastavio da pliva“, i njegov otac, u formi istorijata prikazani kao novinari nezavisni od svakog režima koji je nastojao da ih uništi (navedena uloga „žrtve“), uključujući tu i „onog-zalazanog-što-tuži-kad-ga-pomeneš, a distribuirao porno-filmove s psima“, što je došao posle 5. oktobra 2000. godine. Teorija je dobro poznata – Vučićevi naprednjaci usavršili su tehnike stavljanja medija pod kontrolu i nalaze se po tome na vrhu uspešnosti u odnosu na sve prethodne režime, tvrdi jedan od autora nekadašnje afere „Kassandra“, prilikom čega i on, preuzimajući označiteljske bombe od Branke Prpe, pominje „Vučićev zakon“ iz 1998. godine zbog kojeg je Radisav Rodić morao da plati više od 50 kazni.

Čitaocima se dalje jasno stavlja do znanja da je redakcija *Kurira* formirana već maja 2003. godine upravo na temeljima još odranije iskusnih reketaških krugova – od tabloidnih novinara onih listova koji su se zbog direktnih veza s kriminalnim strukturama bavili satanizovanjem vlade Zorana Đinđića i njega lično. Autor

je naveden u Prilogu 4 publikacije *Novinarstvo i etika: istraživanje Profesija novinara 2003.* u izdanju Medija centra iz januara 2004. godine: „Petrović: ‘Nonšalantno preći preko Bebe Popovića, reći da Zoran Živković nije imao veze s Popovićem, reći da je Popović marginalna pojava...’ Živković: ‘Ne, gospodine, vi ste marginalna pojava, vi ste lično marginalna pojava. Udite u politički život i nemojte da pljujete sa strane.’ Petrović: ‘Ja nisam u političkom životu.’ Živković: ‘Onda nemojte da se bavite ovim poslom.’ Petrović: ‘Nemam nameru da učestvujem u emisiji u kojoj se ovako govori o medijima.’“ Predstavnici redakcija *Blica*, *Blic Newsa*, *Vesti*, *Večernjih novosti*, *Glasa javnosti*, *Danasa*, *Internacionala*, *Kurira*, *Nedeljnog telegrafa*, *NIN-a*, *Politike* i *Reportera*, zbog ovakvog odgovora kolegijalno su se solidarisali sa Momčilom Petrovićem, po dobro poznatom principu ‘na njegovoj smo strani zato što je novinar’ i, izrazivši javni protest, odbili dalje učešće u snimanju emisije. Dva dana kasnije, Živković je u vezi s ovim događajem dodao: „Ono što je taj novinar napisao u *Blic Newsu*, a kasnije i u *Balkanu* o Zoranu Đinđiću za života i posle smrti, kao i o drugim političarima, bile su uvrede koje ne mogu ni da ponovim. Izvinjavam se ako je to za nekoga bila uvreda, ali ako neko želi mene da uvredi, može slobodno da mi kaže da sam marginalan i beznačajan.“ („Živković: Neka i novinari ‘istrebe svoj kuloj’“, *Balkan*, 20. decembar 2003).

priznaje da je jedan od prvih zadataka tog novog tabloida bio nastavak rušenja te vlade na čije je čelo nakon atentata došao Zoran Živković: „Mi smo izdavali ozbiljne novine *Glas javnosti* od 1998. A 2003. godine otac je pozvao Đoku Kešića, znali su se dvadeset godina, i predložio mu da napravi tabloid. Kešić je onda uzeo iz redakcije ugašenog *Nacionala* Svetu Marjanovića i Dragana J. Vučićevića. Rekao je da su dobri. Tako je napravljen *Kurir*: *Kurir* je brzo postigao veliki tiraž, u prvom redu zahvaljujući pisanju o aferama vlade Zorana Živkovića. Najveći deo insajderskih podataka Kešić i kompanija dobijali su, prema njihovim člecima, od samog Dinkića.“

Drugi zadatak, koji se pak tendenciozno prećutkuje, a čemu je i te kako doprinio i Momčilo Petrović, bio je medijski pokušaj obaranja optužnice za ubistvo premijera, otvoreno navijanje za optužene, afirmacija zločinaca iz Jedinice za specijalne operacije u heroje i patriote, posebno promocijom tekstova u kojima su sagovornici već unapred znali da se prvooptuženi Milorad Ulemek, tada u bekstvu, sprema da se preda. Sedam dana nakon svedočenja Milana Veruovića u Specijalnom sudu, kada su u parteru dela za publiku prvi put prisustvovala šestorica pripadnika JSO u majicama s crtežom besnog vuka,²⁷⁴ 27. aprila 2004. godine pojavljuje se intervju u *Kuriru* sa izvesnim „kapetanom Džoom“, takođe članom ove jedinice i bivšim pripadnikom Arkanove garde, za kojeg će se kasnije saznati da se zove Dragan Žarić i da je nezaposleni diler deviza iz Borče,²⁷⁵ a koji će, istim sklopom reči kao i Vesna Rakić Vodinić povodom tvrdnji Kokana Mladenovića, izjaviti da „politički odobrava“ ubistvo Zorana Đinđića,

274 U pitanju je vizuelna aplikacija nastala u kampanji, o čemu u svojoj knjizi govori tadašnji ministar unutrašnjih poslova Dušan Mihajlović: „Do 5. oktobra ona [JSO, *prim. aut.*] je služila režimu, a potom faktički postaje 'vlasništvo' Legije i njegovih pajtaša iz Zemuna. Zato se u njenu propagandu ulaže mnogo i širi se fama o 'nepobedivim ratnicima i patriotima koji jedini brane vaskoliko Srpstvo'. Kada se priča o 'odbrani srpstva' malo potrošila, ubacuje se aktuelniji slogan: 'Terorizam je bolest, pozovite doktora.' Početkom 2003. godine pravi se velika medijska kampanja. Istovremeno se pojavljuje i teza 'Politika je bolest – pozovite doktora!' U oba slučaja doktor je isti i vidimo ga na propagandnom materijalu JSO, koji preplavljuje Srbiju. Naravno, bez znanja i odobrenja ministarstva“ (Mihajlović, D., *Povleneke magle i vidici. Tom 2: Zapisi i kazivanja o životu i politici posle 5. oktobra 2000*, NEA-Beograd, Beograd, 2005, str. 356–357).

275 „Nije junak nego diler“, *Večernje novosti*, 30. april 2004.

označitelja koji za njega, baš kao i za istomišljenike Dušana Prorokovića i Nenada Vukasovića, advokata Zvezdana Jovanovića, nije bio premijer Srbije, nego pak onaj izdajnik i kriminalac – „Zoran Đinđić“; u opremi teksta nalazi se fotografija Žarića uslikanog s leđa, u majici s natpisom „Politika je bolest. Pozovite doktora“.²⁷⁶

Na pitanje novinara da li ima problema sa svešću i da li mirno spava zbog toga što je premijer ubijen, Žarić odgovara: „Kakvih, bre, problema? Pa, ja nisam mogao normalno da spavam dok je on bio živ, zbog onoga što je uradio svom narodu.“²⁷⁷ Posebno je u ovom intervjuu indikativno to što lice navodi identične konstrukcije koje će na suđenju koristiti Milorad Ulemek dve nedelje kasnije – o 600 kg droge pronađene u trezoru Komercijalne banke i da ona nije spaljena nego iskorištena u sklopu „državnog posla“ za prodaju.²⁷⁸ Kada se ovaj detalj spoji s

276 „JSO je svoju reklamnu kampanju plasirala u izvesnom broju nedeljnih listova, na uličnim bilbordima po Beogradu i na nekim televizijama; kampanja je bila masivna i koštala bi veoma mnogo svakog drugog – ali 'doktores za terorizam' nije koštala nimalo: to su bili 'sponzori' i 'patrioti'; što u medijima, što spremni da investiraju u budućnost JSO – ili suviše uplašeni da takvu jednu investiciju odbiju. Na pitanje ovog autora – da li je JSO ili RDB ili MUP platio televiziji *Pink* nekih barem pedesetak hiljada eura, koliko je emitovanje tih reklamnih spotova po važećim tarifama koštalo – rukovodstvo te TV kuće odgovorilo je da nije: 'Izašlo iz faksa', glasilo je tumačenje, kao da je to razlog sasvim dovoljan s obzirom na klijenta i njegove navike... Istraživanje nedeljnika *Vreme* iz tog perioda došlo je samo do ne baš uverljivog tumačenja firme koja drži ulične bilborde u Beogradu da je jedna firma, Media Buying platila nekih hiljadu evra u ime anonimnog klijenta; posle je ispalo da te firme nema nigde u sudskim registrima...“ (Vasić, M., *Atentat na Zorana Đinđića*, Narodna knjiga, Beograd, 2005, str. 127–128).

277 „Doći ćemo u sud u uniformi JSO“, *Kurir*, 27. april 2004.

278 „Kada je Branko Crni (nekadašnji zamenik šefa Resora državne bezbednosti) odlazio, prilikom razduživanja, predao je ključ od trezora i rekao da su tamo droga, zlato. [...] Kolega to nalazi u trezoru, pravimo popis svega. Ustanovili smo da je droga zaplenjena 1995. ili 1996. godine na bugarskoj granici i da sud nije imao gde da je drži. Mihajlović je odlučio da obavesti javnost i da se ta droga uništi. U Termoelektrani 'Obrenovac' ponovo je izvršeno veštačenje i utvrđeno je da je tamo spaljen heroin. Ne postoji sumnja da to nije tako učinjeno“, svedočio je 18. maja 2005. pred Specijalnim sudom Goran Petrović, načelnik Resora državne bezbednosti MUP-a Srbije od januara do novembra 2001. godine. Sutradan je dodao da su proveru da

krajem intervjua (koji doslovce glasi: „I ko sada vodi crvene beretke? Ko je vaš komandant danas? – Legija je komandant! – Kako, kad on nije u zemlji? – To su priče za malu decu. Tu je on, ne brini se... – Kada ste se poslednji put čuli s njim? – Pre šest meseci. – I šta kaže? – Šta kaže? Strpite se još malo“) i činjenicom da se Ulemek predao samo pet dana kasnije, 2. maja, jednostavno išetavši iz svoje kuće u ulici Ilije Stojadinovića, lažno tvrdeći na sudu da je sve vreme boravio u njoj pošto je dva dana posle atentata, pokriven belim čaršavom, po snežnom danu dopuzao do nje i dok se njegov sin gurdvao u dvorištu, sakrio u šaht, premda je iz izveštaja meteorološkog zavoda utvrđeno da tog dana snežni pokrivač nije mogao da bude formiran – dolazi se do zaključka da je Žarić unapred imao informaciju šta će se sve događati i da njegov intervju u *Kuriru* predstavlja pripremu javnosti kako da se razume ono što sledi u narednim danima.²⁷⁹ Zamenik glavnog i odgovornog urednika *Kurira* u to vreme bio je Dragan J. Vučićević.

Ne samo što Rodičevo ponašanje uspostavlja memorandum razumevanja sa tzv. uglednim medijima, već to postiže i s onima koje ti ugledni, da bi mogli reći da im je to ispod časti, ne smeju ni da tretiraju kao medije – s Brkićevim *Tabloidom*, iz kojeg *Kurir* 19. novembra prenosi poduži tekst upravo nekadašnjeg urednika srpskog *Nacionala* Predraga Popovića, novinara koji je 2002. uspeo da reketira premijera Đinđića; dakle, iskopirane žive preteče Aleksandra Rodića iz 2014. godine. Tekst pod nazivom „Ko će Vučku staviti brnjicu!“ deluje kao svojevrsni komplement tekstu Momčila Petrovića, jer ume-

sto da hvali „svoga konja“, ovaj autor se fokusira na njihov zajednički objekt mržnje – glavnog urednika *Informera* Dragana J. Vučićevića, gde se, slično kao što se u Petrovićevom tekstu razlagala svetla karijera imperije Rodić, ovde u istorijskoj hronologiji pokušavaju prikazati sve mane neprijatelja. Pošto je objekt mržnje kako bivši zaposlenik *Nacionala*, tako i *Kurira*, kao takav postaje zajednička vreća za šutiranje i figura idealna za prebacivanje odgovornosti povodom svega negativnog po čemu su ovi tabloidi u vreme dok je on radio u njima bili poznati. U tom smislu se Vučićević sada tereti kao uzročnik svih tužbi koje su stizale na adresu *Nacionala*, ali i za kontakte s Dušanom Spasojevićem, vođom „zemunskog klana“, u čijoj režiji su u tom listu objavljivana kompromitujuća pisma Ljiljane Buhe, iako je svaka naznaka na ta pisma konkretno u samom tekstu izostavljena. One pak koje smatra odgovornim za zabranu *Nacionala* u vreme policijske akcije „Sablja“, autor naziva „liderima političkog krila Zemunskog klana“ – dakle, po identičnom modelu po kojem su to činili advokati optuženih²⁸⁰ i njihovi klijenti u „procesu veka“ kada su pokušavali da optuže Čedomira Jovanovića, Vladimira Popovića, Gorana Vesića i druge da su naručili Đinđićevo ubistvo.²⁸¹

Da je korist od reketaša Predraga Popovića, zakletog neprijatelja Aleksandra Vučića nakon debakla lista *Pravda*, danas višestruka, pokazuje isto tako i novinarka Tamara Nikčević, nekada ugledna antiratna aktivistkinja i borkinja za ljudska prava, kada u broju 867 sarajevskog nedeljnika *BH Dani* 24. januara 2014. godine, tačno deset dana posle konferencije za štampu u Vladi Srbije na kojoj su obelodanjena imena osumnjičenih za ubistvo Slavka Čuruvije, objavljuje opširan intervju s Popovićem, predstavljajući ga za te prilike isključivo kao nekadašnjeg pomoćnika urednika Čuruvijinog *Dnevnog telegrafa*. Vodeći se time da čitaoce u Bosni i Hercegovini ne treba da zanima ko je Ljilja Buha i zašto je ovaj čovek objavljivao njena pi-

li je droga spaljena „radili eksperti šest-sedam puta na svakom koraku, u sefu, pa u Institutu [za bezbednost, *prim. aut.*], pa u MUP-u, pa u Termoelektrani 'Obrenovac'. Na tome smo insistirali ministar, Lukić [Sreten, načelnik Resora javne bezbednosti, *prim. aut.*] i ja“ (Petrović, A., Čarnić, D., *Proces KP 5/03: ubistvo Zorana Đinđića. Knjiga 2*, Din sedma sila: Multinacionalni fond kulture, Beograd, 2008, str. 154–155).

279 Slično i tadašnji načelnik Resora javne bezbednosti Miroslav Milošević, a danas član Glavnog odbora SNS, dvadeset dana ranije ohrabruje preko *Kurira* Ulemeka da se preda, kada kaže: „Ne zaboravi da znam kako Legija diše, znam njegovo ponašanje i kako razmišljaju Crvene beretke. Ne verujem u sva pisanja o tome gde se krije, jer čim ga neko 'provali', on menja mesto boravka. Ne zaboravi da ova postava u MUP, koju je odredio ministar Jočić nikome ne duguje ništa i nema nikakve repove za sobom. Uveren sam da će mi se javiti, pogotovo što zna da sam postavljen za načelnika resora. To je i njemu u interesu“ („Milošević najavio predaju pre 20 dana!“, *Kurir*, 4. maj 2004).

280 Čitav koncept stao je u poznatu rečenicu koju je Nenad Vukasović ponavljao u Specijalnom sudu: „Cezara može ubiti samo Brut“ (Petrović, A., Čarnić, D., *Proces KP 5/03: ubistvo Zorana Đinđića. Knjiga 3*, Din sedma sila: Multinacionalni fond kulture, Beograd, 2008, str. 193).

281 „Nismo kontaktirali ni s jednim kriminalcem, nika- da u životu nisam se ni čuo, ni video ni s Legijom, Spasojevićem ili bilo kojim drugim licem s poternice. Imao sam komunikaciju samo s *Bebinim prijateljem* Ljubišom Buhom Čumetom, koji me često zvao da mi preti ubistvom, ali to je bio izraz jednostrane želje, ne saradnje“, tvrdi tadašnji urednik srpskog *Nacionala* (kurziv, *aut.*).

sma, da ih je koristio da bi ostvario višestruku finansijsku dobit, da je drugovao s licima koja su izvršila atentat na srpskog premijera, da i dan-danas smatra da su Đinđića ubili njegovi najbliži saradnici, a naročito ne to da je tajkun Momčilo Mandić iz Republike Srpske, svojevremeno ministar pravde i desna ruka haškog optuženika Radovana Karadžića, finansirao njegov list *Nacional* da napada Vladu Srbije – Prpina uzorna propagandistkinja pronašla je u Popoviću svog novog „partnera u zločinu“. Sve to samo da bi pokazala da je aktuelni premijer Srbije Aleksandar Vučić šizofrenik,²⁸² lažov koji podmeće Miroslava Kuraka kao ubicu kako bi skrenuo pažnju s toga da je i sam učestvovao u Čuruvijinom ubistvu, zatim da, standardno, mrzi muslimane i da zato nikada ne može biti prijatelj te susedne države.

Ni na jednom mestu u ovom intervjuu novinarka Nikčević ne nalazi za shodno da pomenje list *Nacional*, niti to čini njen sagovornik, što upadljivo govori o namenskom karakteru ovog priloga. Gostujući 28. jula 2014. na lokalnoj novosadskoj televiziji *Kanal 9*, Predrag Popović – lice koje je krajem oktobra 2002. godine u kabinetu premijera Srbije molilo za no-

vac da se njegov tabloid, naime, oslobodi uticaja kriminalaca,²⁸³ i pošto ga je dobilo, odmah pričalo svima kako je namagarčilo Đinđića i nastavilo da objavljuje tekstove protiv njega i Vlade – izjavio je da je tu priču „iz njemu nepoznatih razloga“ izmislio Vladimir Popović, bez obzira na to što je već iz više izvora potvrđeno suprotno.

Na ovaj način, zajednički interes spaja nazičgled nespojivo, istoričarku Branku Prpu s nekadašnjim saradnikom zemunskog kriminalnog klana: pošto je Ulemek u međuvremenu pravosnažno osuđen na maksimalne kazne od po 40 godina zatvora (ukupno 120 godina) za zločin na Ibarskoj magistrali počinjen 3. oktobra 1999. godine (pokušaj atentata na Vuka Draškovića), zbog otmice i ubistva Ivana Stambolića 25. avgusta 2000. i za ubistvo premijera Srbije Zorana Đinđića 12. marta 2003. godine, što automatski za sobom povlači da je na svim tim procesima dokazano da je u svoju odbranu lažno svedočio pred sudom, te činjenice koriste se u ovoj kampanji da bi se, kao navedeni ključni svedok, taj isti Ulemek diskvalifikovao po pitanju verodostojnosti u svakom budućem postupku, a samim tim i njegova eventualna saznanja i doprinosi u rasvetljavanju ovog potpuno novog predmeta, uprkos tome što su se s vremenom s više strana pojavile indicije da bi upravo on mogao da ih ima.

S tim u vezi je još Vojislav Šešelj, političar blizak Dušanu Spasojeviću, početkom 2002. godine izašao u javnost s informacijom, koju je dobio „preko svoje obaveštajne mreže“, da je Miroslav Kurak jedan od Čuruvijinih ubica, zbog čega je tražio da mu se isplati nagrada koju je obećavao tadašnji ministar policije Dušan Mihajlović. Nakon što je postao svedok saradnik, Dejan Milenković Bagzi 23. novembra 2006. godine pred Specijalnim sudom govori o tome da je Gradiša Katić, tadašnji urednik *Identiteta*, bio veza između Šešelja i Spasojevića, te da su poruke Šešelju slate preko njega, a zatim dodao da je Ulemek bio ljut na Spasojevića zbog toga što je Šešelju

282 O neverovatnom podudaranju stavova Prpe i Popovića svedoči deo iz intervju a u kojem Popović govori o kontaktima Čuruvije s političarima, što je uticalo na to da ne misli da je životno ugrožen, a zatim i o ponašanju samog Vučića: „Dodatnu potvrdu za to pronalazio je u informaciji koju je naknadno dobio: sutradan nakon objavljivanja teksta u *Ekspres politici*, novinar Ratko Dmitrović je na brifingu za novinare i urednike pitao ministra informisanja Aleksandra Vučića ko je dozvolio da se u medijima pojavi takav tekst. Vučić je odgovorio da se ni sam ne slaže sa navodima iz *Ekspresovog* komentara i da misli da se u vreme NATO udara na SRJ i vanrednog stanja ne bi trebalo dolivati ulje na vatru. Ta Vučićeva izjava je smirila Slavka Čuruviju. “ Ali, kao i kod Prpe, i za Popovića je sve ovo danas samo dokaz jedne patološko dvoilčne igre („iskreno laže”), a ne osnov sumnje da ministar informisanja nije mogao da kontroliše napise u režimskim medijima u meri u kojoj mu se to obično pripisuje: „Bez obzira na to što je znao da je Vučićev odnos prema njemu – kao, uostalom, i prema svima – bio prilično šizofren. S jedne strane, Vučić je puštao informacije kako je Čuruviju sreo pred kafanom Ruski car, a onda i na otvaranju FEST-a i da je tom prilikom hteo da ga pretuče; istovremeno, kada ga je, kao ministra informisanja, Čuruvija u dva navrata pozvao da bi protestovao zbog napada na *Dnevni telegraf*, Vučić se ponašao normalno, pokušavajući da objasni kako ne on, nego neka ‘viša sila’ vodi hajku protiv Čuruvije” (kurziv, aut.) („Oni ne praštaju”, *BH Dani*, 24. januar 2014).

283 „Pošto se u tim pismima pominje i Nebojša Pavković, tadašnji kandidat za predsednika, on odlazi na sastanak s urednikom *Nacionala* Predragom Popovićem i tajno snima njihov razgovor. Nebojša Pavković je u intervjuu za *Svedok* tada tvrdio da je tačno da se video s urednikom *Nacionala*, ali da taj razgovor nije tajno snimao. Ekipa *Insajdera* uspela je, međutim, da dođe do tog audio-snimka, koji je još tada predat policiji. Iz konteksta celog razgovora između Popovića i Pavkovića već tada je jasno da iza pisama ne stoji Ljiljana Buha” (*Insajder: Prepoznatljivi rukopisi*, TV B92, 4. jul 2005).

dao informaciju o Ćuruviji.²⁸⁴ Desetog juna 2010. godine na granici s Hrvatskom uhapšen je jedan od odbeglih članova „zemunskog klana“, Miloš Simović, a list *Blic* će 12. aprila 2011. objaviti da je prilikom saslušanja u prekrivičnom postupku izjavio da je mesec dana posle ubistva Ćuruvije, Ulemeku, s kojim je Simović tada bio u diskoteci, prišao jedan muškarac, razgovarao nekoliko minuta, da bi se po njegovom odlasku Legija okrenuo ka Simoviću i rekao mu da je to čovek koji je ubio Ćuruviju. „Nisam pitao Legiju ko je taj s kojim je pričao. Kasnije sam video fotografije Mikija Kuraka u novinama i prepoznao ga“, rekao je Simović.²⁸⁵ Ono što će posle preneti i u svoju knjigu, kako je to već navedeno, Čedomir Jovanović, nekadašnji potpredsednik Vlade Srbije, opisuje u Specijalnom sudu 11. aprila 2005, tačno šest godina od ubistva novinara, kada Ulemek u vreme pobune „crvenih beretki“ ulazi u kabinet ministra policije i komentariše pano na zidu s fotografijama lica čija su ubistva nerasvetljena, u vezi sa čime MUP za svaku informaciju nudi 300.000 DEM, a među kojima je i Ćuruvija, rečima: „Pa, mogao bih da vam uzmem pet miliona.“²⁸⁶ U svakoj od ovih scena postoji samo jedan zajednički sadržalac – Milorad Ulemek Legija. Miroslav Kurak uhapšen je 2003. godine tokom akcije „Sablja“, ali je ubrzo pušten jer nije bilo nikakvih dokaza protiv njega, nakon čega odlazi iz zemlje; januara 2014. za njim je raspisana međunarodna poternica.

PODRUM U VELIKOM TRGU

I Momčilo Petrović je u svom apologetskom tekstu upotrebio motiv sa Ćuruvijom da bi, ni manje ni više, s njim uporedio Aleksandra Rodića, zapravo kao pouku i ozbiljan odgovor svima onima kojima smeta što *Kurir* preti da kupi *Politiku*: „Ti 'nezavisni mislioci' i 'nezavisni novinari', ne krijući gadljivost, poručuju da nikako ne bi 'vlasnika jednog tabloida' u svojim redovima. Zaboravljaju, međutim, da je Ćuruvijin *Dnevni telegraf* bio *Kurir* svog doba, a da njegovom vlasniku nije smetalo da postane jedan od najistaknutijih boraca za demokratiju. Naravno, ovde bi svako dalje poređenje s Ćuru-

vijom moralo da prestane. Ali isti su ljudi i ista sila s druge strane...“ To jest, iste one Ćuruvijine ubice.²⁸⁷ Pokazaće se da ova poruka, kojom se Adria Media korporacija prikazuje u ekstremnoj krajnosti od onoga što zaista čini i jeste, služi da bi se otvorio prostor za ono što se ispostavlja da je rezultanta, najviši domet medijske kampanje o „cenzuri u Srbiji“, njena ultimativna utilitarizacija i ono što je od samog početka zacrtano da bude njen krajnji cilj.

Ti napadi, koji nisu ništa drugo nego optužbe za cenzuru *ad personam* i koji pregnantno traju od 2013. godine, gađaju zapravo u potencijal označitelja Aleksandra Vučić baš onakav kakav je proizveden simboličkim poretom njegove političke karijere – u ono mesto provokacije koje, zbog ozloglašene (ponajviše zbog smrti Slavka Ćuruvije) uloge nekadašnjeg ministra informisanja, kod njegovog nosioca (subjekta) može da iznedri: ili bes, tj. žestoku kontrareakciju i time priželjkivanu i stvarnu represiju nad medijima; ili pak zabrinjavajuću pasivnost, imploziju do te mere skrbnu i introvertnu Vlade i samog premijera, što sa sobom rađa da se novinarstvom i „kritičkim mišljenjem“ unormaljuje nazivati sve ono najgore što je ta profesija ikada stvorila – otvoreni pozivi na linč i kriminalizacije meta – čime se utire put za njihovu nesankcionisanu hiperprodukciju.²⁸⁸ Kako god da

287 Označavajući prave ubice i krivce za najstrašnije ratne zločine, završava i Popović svoj intervju za *BH Dane*: „Od momenta kada je upoznao svog spasitelja, gospodina Alhajmera koji mu je, veruje, pomogao da se u svojoj glavi reši sopstvene radikalne prošlosti, Vučić se – kao i Tomislav Nikolić, uostalom – konstantno ruga žrtvama. Tri nedelje pre genocida u Srebrenici, Vučić je u Skupštini Srbije pretio da će za jednog Srbina biti ubijeno stotinu muslimana! Dan pre toga, Tomislav Nikolić je u parlamentu napao vlast Republike Srpske zbog toga što nije ubila deset hiljada zarobljenih Bošnjaka u Bihaću... Naravno, sve što su Nikolić i Vučić predlagali, uskoro je realizovano. Trinaest godina kasnije, Vučić i Nikolić poručuju kako su navodno spremni da kleknu, da mole za oprostaj. Što, kažem vam, doživljam kao ruganje svim njihovim žrtvama. Uključujući, naravno, i Slavka Ćuruviju.“

288 Nešto o toj vrsti pasivnosti „sateranoj u čošak“, koja je stvorena prisilno u uslovima u kojima bi svako demantovanje bilo ili bez ikakvog efekta ili pak iskorišćeno za novi napad, govori i Vladimir Popović pred Specijalnim sudom 13. aprila 2005. godine: „Ali čovek koga su proganjali, čovek koji je bio meta poslednjih ne znam koliko godina života, koji je spasavao živu glavu svakih mesec dana i tako dalje, sigurno nije neko ko sada treba da se pravda i da kaže: 'Verujte mi, nisam ja prodavao cigarete sa Slobodanom Miloševićem,

284 Petrović, A., Čarnić, D., *Proces KP 5/03: ubistvo Zorana Đinđića. Knjiga 2*, Din sedma sila: Multinacionalni fond kulture, Beograd, 2008, str. 260.

285 „Miloš Simović: Legija mi je pokazaoubicu Slavka Ćuruvije u diskoteci“, *Blic*, 12. april 2011.

286 Petrović, A., Čarnić, D., *Proces KP 5/03: ubistvo Zorana Đinđića. Knjiga 2*, Din sedma sila: Multinacionalni fond kulture, Beograd, 2008, str. 67.

se okrene, korist iz ovoga izvlači napadač, što ga stavlja u tzv. *win-win* situaciju. Galopirajuće metastaze stalnih laži, prevara, podmetanja, insinucija i aluzija kao sastavnih delova afera, i broj pojedinaca koji se postepeno uključivao u to i ispleo široki, međudržavni front, učinili su da prevagne baš ovo drugo: paraliza vlasti, koja će se od strane napadača u kampanji, ali i njihovih konzumenata koji postaju isto što i oni, uspešno krivotvoriti kao sveopšta agresija, diktatura gora nego pod Miloševićem – kao jedan paralelni i u smislu reči iz Hegelove *Fenomenologije duha*, sasvim izokrenuti svet.

Komentarišući stvaranje atmosfere u kojoj sve veći broj nezadovoljnih prihvata stav da je u javnoj komunikaciji gotovo sve dozvoljeno i da se u izražavanju nezadovoljstva postojećim stanjem mogu emitovati čak i poruke kao što su pozivi na likvidacije, ubistva i atentate, jedan od urednika na portalu *E-novine*, Marko Matić, zbog toga će za *Al Jazeera* 20. novembra 2015. godine reći: „Takvoj klimi je u značajnoj meri doprineo i nedopustivo uzdržano držanje izvršnih vlasti koje su, našavši se pod stalnim optužbama za cenzuru medija, jednostavno odlučile da se povuku čak i iz onog polja javnosti koje se odnosi na zaštitu ustavno-pravnog poretka i osnovnih ljudskih prava koja su tim poretkom garantovana.“²⁸⁹ U tako nastalom procepu, vrtoglavoju pu-

kotini koja obesmišljava svaku težnju ka objektivnosti i političkom razumu, u kojoj prolaze čak i najbizarnije laži za čiju se uverljivost ne pita, pojavljuje se, kao i pre petnaest godina, idealan profil izvršitelja – visokotiražni reketaški tabloid, koji u isto vreme paradoksalno glumi najveću medijsku žrtvu vlasti i reinkarniranog osvetnika totema-Ćuruvije.

U nedelju, 29. novembra 2015, u jeku medijskog rata koji Adria Media grupa vodi protiv Vlade Srbije, uz tihi blagoslov kompletne antivladine orijentacije, naslovnica *Kurira* prikazuje označeni niz lica (Dragana J. Vučićevića, premijerovog brata Andreja Vučića, direktora *Informera* Damira Dragića i Aleksandra Vučića), uz nadnaslov „Šokantno: krivična prijava zbog iznude i podstrekavanja“ i naslov „Vučićević i Vučić su me terali da smestim Rodiću!“. Ovaj prilog rezultat je sledećeg niza radnji i događaja: u jednom sasvim drugom tekstu koji je *Informera* objavio mesec dana ranije, 30. oktobra, između ostalog se nalazi i informacija da ovaj tabloid raspolaže izvorom među najbližim saradnicima Aleksandra Rodića i da od njega pokušava da sazna detalje o nelegalnim poslovima *Kurira*. Navode se detalji da je izvor bio toliko paranoičan da je zahtevao da na putu do „zatvorenog restorana“ na Novom Beogradu promeni tri automobila, ne bi li se uverio da ga niko ne prati, kao i da niko od prisutnih nema sa sobom čak ni isključeni mobilni telefon.²⁹⁰ Ispostaviće se da je insajder u redovima *Kurira* Aleksandar Kornic, nekadašnji direktor tog tabloida i lečeni zavisnik od droge, čije će cinkarenje, za koje je Kornic, koji se žali na nezavidni materijalni položaj, tražio nadoknadu, Rodić iskoristiti i preokrenuti u „iznudu, ucenu i podstrekavanje na davanje lažnog iskaza“, da bi okvalifikovao namenu čitavog događaja kao krivično delo. Kornic, kojem je očajnički potreban novac, zatim se potpuno stavlja u službu Rodića, koji od njega saznaje da su na sastanku prisustvovali Vučićević, Dragić i Andrej Vučić, premijerov brat, i radi obezbeđivanja dokaza rešava da u prostorijama redakcije *Kurira* 19. novembra snimi kamerom Kornica dok razgovara telefonom sa nepoznatom osobom po imenu Branko i Vučićevićem, referirajući tokom razgovora na dogovor sa sastanka.²⁹¹ Nakon toga, Vučićević sluti šta se

kakve ja imam veze sa Markom, sa čovekom koji je davao, ne znam, tri miliona da se Zoran Đinđić ubije.’ Prema tome, to je bio dodatni element zbog čega Zoran Đinđić nije imao potrebu, što mu se kasnije zamera, ili što mu neki savesni ‘kritičari’ zameraju. Na primer: ‘Zašto se nije distancirao, ako je to već znao’. Zašto nije javno izašao i rekao: ‘Ej, pa nisam ja prodavao drogu’, ili – ‘Pa nisam ja šef organizovane grupe za krađu kola’. Zato što je smatrao da za to nema potrebe. To je, znači, pitanje njegove ličnosti. To je pitanje zrelosti jednog društva u kome živite. Da li treba da se dokazuje da ja, na primer, nemam krila i, ako me neko optužuje da imam krila, da ja sada moram da se svlačim i pokazujem da ih nemam na leđima. Valjda ne. Ali, nažalost, živimo u državi gde, i kada bih to uradio, neko bi rekao: ‘Ma da, ali skinuo ih je za suđenje, inače ih ima’” (*Svedočenje pred Specijalnim sudom Vladimira Popovića na suđenju za ubistvo Zorana Đinđića*, Helsinški odbor za ljudska prava u Srbiji, Beograd, 2006, str. 19–20). U istom smislu apsurdna, Đinđić se dva meseca pred smrt, 12. januara 2003, na *TV BK* pita: „Koliko kleveta treba da istrpim u ovoj zemlji da bi neki sud rekao: ‘Ajde da utvrdimo šta je istina.’ Moguće je da se pojavi i unuka Al Kaponea i kaže: ‘Moj deda je pljačkao banke po instrukcijama Zorana Đinđića.’”

289 „Slučaj Fajgelj: Gdje su granice slobode govora?“, *Al Jazeera Balkans*, 20. novembar 2015. ([\[aljazera.net/vijesti/slucaj-fajgelj-gdje-su-granice-slobode-govora\]\(http://aljazera.net/vijesti/slucaj-fajgelj-gdje-su-granice-slobode-govora\); pristupljeno 20. decembra 2015\).](http://balkans.</p>
</div>
<div data-bbox=)

290 „OVAJ KREten HOĆE DA BUDE PREMIJER: Gazda Kurira Aca Rodić u Briselu traži političku podršku!“, *Informera*, 30. oktobar 2015.

291 Televizija *Pink* emitovala je 18. januara 2016. godine u specijalnoj emisiji *Medijsko blato* snimak na

dogada, pokušava da predupredi scenario koji se sprema, pa *Informer* 21. novembra objavljuje da Rodić zloupotrebljava jednu nestabilnu osobu da bi optužio Vučićevića da mu namešta optužbe za kriminal i da mu sprema hapšenje.²⁹²

Sve to ubrzo se i dešava: kombinujući prethodne činjenice, *Kurir* u Kornicovo ime sastavlja krivičnu prijavu protiv Vučićevića i Dragića, uprkos tome što se kaže da je Andrej Vučić „najviše pričao“ od svih, za mesto radnje koristi se detalj iz teksta suparničkog *Informera* u vezi s restoranom, a potom se kao tamo prisutan u scenario umeće i sam premijer Vučić, i time zaokružuje kriminalizacija vrha vlasti. Svi oni zajedno, zbog onoga što je imao da im kaže, Kornicu su navodno dali 120 evra, a naknadno i „patike i trenerke za decu iz Najk kolekcije“, obećali mu zaštitu i funkciju u stranci. Ova posredna kriminalizacija iz prijave postaje direktna navedenim prilogom u *Kuriru*, koji je neka vrsta osvete za ono što se desilo tri nedelje ranije, 8. novembra, takođe u nedelju – zbog priznanja Miroslava Bogićevića u specijalnoj emisiji na *TV Pink*, *Rušenje Vučića*, o ulozi koju je imao u pokušaju firme *Kurir* info d. o. o. da preko njega kupi tri štampana medija. Dovoljno je bilo senzacionalističkim naslovom uspostaviti

kojem se vidi kako Aleksandar Kornic u društvu poznanika koji ga tajno snimaju šmrče kokain, zatim iznosi da je nezadovoljan što je od Aleksandra Rodića dobio „svega“ 5.000 evra za celokupno učešće u aferi i razmišlja o tome da zaradi još para na način što će se ponovo okrenuti protiv njega i „promeniti priču“. Kornic je takođe nedovoljno jasno govorio i o drugim slučajevima reketiranja, kada su mete u potpunom očaju donosile novac da bi prestalo pisanje o njima. Četiri dana kasnije, novinarka *Vremena* Tamara Skrozza na portalu *Cenzolovka*, čija je honorarna saradnica, staje u odbranu Rodića, zamenjuje teze i umesto da osudi nemoralno ponašanje *Kurira*, napada *TV Pink* što je uopšte emitovala prilog takve sadržine. U prvoj rečenici teksta pod nazivom „Ružičasto blato Srbije“ čitav slučaj pokušava se obesmisлити uzgrednom naznakom da se na snimku „navodno vidi bivši direktor *Kurira* Aleksandar Kornic kako šmrče kokain“, s ciljem da bi oni koji prilog nisu videli mogli da nastave da žive u uverenju da je sve što potiče sa *TV Pink* samo po sebi u startu laž – pa bila to i činjenica u koju nikome ko je snimak pogledao ne pada na pamet da sumnja. Šest dana po objavi teksta, NUNS kartel će ovoj neprofesionalnoj manipulatrici dodeliti tzv. najprestižniju nagradu za novinarstvo, „Jug Grizelj“. Pod obrazloženjem *Kurira* da se njime promoviše narkomanija, snimak je uklonjen sa Jutjuba.

292 „RODIĆ IGRA NAJPRLJAVIJE! Aca kanalizacija spremao narkomana za lažnog svedoka!“, *Informer*, 21. novembar 2015.

asocijaciju u lancu među označiteljima krivične prijava i Aleksandar Vučić, da bi se zaključilo da je premijer zapravo lice koje je vršilo neakve protivpravne radnje.

Uz navedeni prilog koji predstavlja objavljiva- nje krivične prijave podnete 23. novembra Višem javnom tužilaštvu, istog dana u svojstvu „dokaza“ izlazi i pomenuti video-snimak s Kornicom od pre deset dana, kao i prilog ekipe *Kurira*, koja odlazi na „lice mesta“, do restorana „Veliki trg“ u Zemunu, u čijem je podrumu navodno došlo do navedenog susreta, i pravi kratku video-reportažu. Kao reakcija na to, u jutarnjem programu *TV Pink* Dragan J. Vučićević u javnost iznosi dokument koji je psihijatrijska dijagnoza Aleksandra Kornica iz beogradske bolnice „Dr Laza Lazarević“, a zbog naslovnice u *Kuriru* koja se tog jutra pojavila, premijer radi saslušanja samoinicijativno odlazi u policiju i prolazi detektor laži na pitanja u vezi s njegovim prisustvom na sastanku. Dan kasnije, gostujući na Javnom servisu u emisiji *Oko*, Vučić je rekao da je imao izbor ili da privatnom tužbom goni Kornica i *Kurir* zbog iznetih neistina, ili da iskoristi funkciju i odmah digne čitav slučaj na institucionalni nivo, prikaže ga kao pokušaj destabilizacije vlasti (što on i jeste) i na taj način primereno i promptno pruži priliku provladinim medijima da reaguju oružjem samih inicijatora afere – masivnim medijskim odgovorom koji u korenu seče aferu i sprečava svako njeno dalje širenje. Poučen iskustvom premijera Zorana Đinđića iz 2002. godine i mlakim efektom koji je tada izazvala njegova tužba protiv Predraga Popovića i srpskog *Nacionala* zbog neistina koje je taj list objavljivao u vezi s njegovim novogodišnjim putem u Ujedinjene Arapske Emirate, pokušavajući takođe da ga kriminalizuje, Vučić se odlučio za ono drugo i time konačno razgrnuo dotadašnju pasivnost Vlade Srbije u primanju udaraca.

Nešto posle 11 časova *TV Pink* objavljuje kratku vest da je u policiji u toku saslušanje premijera Vučića, što ubrzo prenosi *Tanjug*, a potom i *Politika*. *TV Pink* na svakih petnaest minuta uključuje reporterku Gordanu Uzelac, koja ponavlja vest o premijeru, referira na *Kurirove* optužbe, kao i na obraćanje Dragana Vučićevića od pre nedelju dana u jutarnjem programu te televizije, kada je najavljivao da se u Srbiji sprema „državni udar“. Ostali mediji sa zakašnjenjem od jednog sata puštaju vest da se premijer nalazi u policiji, dok se na sajtu *Kurira* još uvek ne dešava ništa; *Pink* najavljuje specijalnu emisiju od 15 sati pod nazivom *Rušenje Vučića – poslednji čin*. Na ovaj način medijska pažnja potpuno je skrenuta i fokusirana na sadržaj koji se očekuje, čime je ujedno zagarantovano raskrinkavanje afere koju je pokušao da plasira *Kurir*.

Ministar policije Nobojša Stefanović na konferenciji za novinare održanoj posle 15 časova saopštava da je uhapšen bivši pripadnik policije Republike Srpske i Srbije Siniša Milić, koji je u poslednja 24 sata osam puta zatečen kako obilazi i nadzire kuću premijera Aleksandra Vučića, uz napomenu da je Milić poslednjih godina na vezi s barsko-budvanskom kriminalnom grupom, da je bivši pripadnik obezbeđenja Luke Đurovića, izvršioca najtežih krivičnih dela, koji je ubijen 2013. godine, te da je blizak Luki Bojoviću.²⁹³ Zabezegnuti *Kurir* u panici hitno zove Kornica da ponovo dođe u redakcijske prostorije tog tabloida da uradi novi video-intervju o događaju u restoranu, u kojem podjednako otežano i nefokusirano govori kao i prilikom ranijeg snimanja, samo da bi se na sajtu postavio novi sadržaj. U međuvremenu se pojavila vest da se čovek čija je fotografija korištena u prvom videu s Kornicom i koji je označen kao veza s Andrejom Vučićem ne zove Branko, nego Saša Obradović; on je, videvši svoju sliku na sajtu *Kurira*, otišao u policijsku stanicu i dao izjavu da je iznenađen onim što je video, jer nikakve veze nema s događajem, niti poznaje bilo koga od aktera koji se pominju, da bi posle to sve ponovio i novinarima *Pinka*. Siniši Miliću pak određen je najpre pritvor od 48 sati, da bi nakon toga bio pušten na slobodu zbog nedostatka dokaza.

DJ EGZIBICIONISTA

U emisiji *Rušenje Vučića – poslednji čin* smeñuju se gosti koji su u više navrata skretali pažnju na posebnu osetljivost ovakvih i sličnih događaja u javnosti, s obzirom na skorašnju istoriju i atentat na premijera Đinđića 2003, pa su povlačene brojne opravdane paralele, počev od starih-novih novinara koji su učestvovali u kriminalizovanju, pa sve do sličnosti u medijskoj atmosferi i kampanjama koje su se vodile tada i ponovo od 2013. godine. Pojedini gosti su, međutim, ovaj narativ iskoristili za plasiranje dobro poznatog zavereničkog motiva, Tijanićevog „drugog prsta koji vuče oroz“ i koji „ne govori srpskim jezikom“, iz već navedenog teksta „Đinđić – Srbin pred smrt“ iz 2004, moti-

va koji su na suđenju Đinđićevim ubicama koristili advokati odbrane, ali i advokat oštećenog Milana Veruovića Božo Prelević – da su strane sile, a misli se na Zapad, tj. na zvaničnu Ameriku i Evropsku uniju, imale interesa da ubiju premijera najviše zbog toga što je želeo da otvori pitanje rešavanja statusa Kosova početkom 2003. godine.

Šta, dakle, aprila 2007. godine, prilikom iznošenja završnih reči, spaja odbranu jednog od oštećenih i Nenada Vukasovića, zastupnika neposrednog izvršioca atentata, ili „prvog prsta“ oroza Zvezdana Jovanovića? Upravo teorija o trećem metku, čiji je smisao ne toliko da negira da je pucano iz kancelarije 55 u Gepratovoj 14, već u tome da se pokaže da je postojao i drugi atentator, drugo „snajpersko gnezdo“, u Birčaninovoj, i da to drugo gnezdo, kako decidno navodi Vukasović – „nije odavde“.²⁹⁴ A koja je namena ovakve konstrukcije, koja zapravo više nema nikakve veze sa samim ubistvom premijera, već ga samo eksploatiše? Pa, upravo to da se medijski pošto-poto održi priča „nacionalista“ kako Srbiji Amerika i Evropska unija, čiju politiku pridruživanja aktivno vodi Vlada Srbije kako u vremenu Đinđića, tako i Vučića, stalno rade o glavi, te da država ne bi trebalo da ima nikakvih razloga da im se politički, ekonomski ili društveno priklanja.²⁹⁵ Najbitnije, sporni

²⁹⁴ „Jer ja znam koliko Beba Popović zna i koliko neki drugi znaju, samo on ukazuje, hitno se moralo skloniti nešto, a što ova država ne sme da kaže, a to je da je postojao prvi snajper, to je prvo snajpersko gnezdo i to snajpersko gnezdo nije odavde. Ono je došlo od preko, došlo je od centara moći, a to je ono o čemu je govorio kolega Božo Prelević. Zoran Đinđić je smetao napolju, smetao je verovatno i ovde nekima, ali ovde ga nije ubila ulica, negde je došlo do kurćslusa sa onima koji su smatrali da su oni moćnici i da su vlasnici Zorana i čitave Srbije ovde“, rekao je Nenad Vukasović 25. aprila 2007. godine u Specijalnom sudu. U ovom slučaju, označitelju Vladimiru Popoviću pripisana je uloga „engleskog obaveštajca“, kako je to umeo da tvrdi Jovica Stanišić, bivši načelnik Službe državne bezbednosti Srbije (Petrović, A., Čarnić, D., *Proces KP 5/03: ubistvo Zorana Đinđića. Knjiga 3*, Din sedma sila: Multinacionalni fond kulture, Beograd, 2008, str. 190).

²⁹⁵ Advokat Goran Petronijević, branilac Željka Tojage, zastupao je u svojim završnim rečima 27. aprila 2007. godine pred Specijalnim sudom zavereničku tezu da premijer Srbije „nije ubijen nego streljan“ (kao i Tijanić u mnogim tekstovima), u sklopu koje je u letu pokušao da diskvalifikuje kako izveštaj balističara iz Vizbadena, tako i razloge za uvođenje vanrednog stanja, tj. akcije „Sablja“: „Dakle, imamo Albance i njihove saveznike Sjedinjene Američke Države, koje su im obećale

²⁹³ Prema rečima ministra policije, Siniša Milić je prilikom privođenja bio u vozilu „audi a 8“. „Nakon privođenja on je nekoliko puta promenio iskaz, a poslednji put je rekao da to radi za nečiji račun. Maksimalno su pojačane mere bezbednosti zbog ozbiljnosti situacije i za premijera i druge državne funkcionere za koje se smatra da mogu biti ugroženi“, kazao je Stefanović („Tužilaštvo pokreće krivični postupak zbog destabilizacije zemlje“, *Politika*, 29. novembar 2015).

strani faktor kod svih zagovarača ovih teorija po pravilu nikada nije – Rusija, uprkos tome što su se strukture iz te zemlje ponajviše obradovale na vest o stradanju Zorana Đinđića i što su ruske obavешtajne službe bile direktno povezane s političkom strankom u Srbiji koja je kratkoročno najviše profitirala od tog gnusnog zločina.²⁹⁶

Delovi uredništva *TV Pink*, iako zvanično provladini, neprestano istrajavaju na reaktualizaciji ovog koncepta i deluju nasuprot zvaničnoj političkoj agendi premijera Vučića, pa je i ova emisija iskorištena da bi u njoj identične konstrukcije koje su iznosili nakon atentata iz 2003. godine, u mehanizmu delimične psihičke regresije ponovili isti tadašnji medijski atentatori Željko Cvijanović, nekada urednik *Blic Newsa*, *Europe* i *Reportera*, a danas *Novog standarda*, i

državu i ovih dana ozbiljno na tome rade, i imamo hrvatske i muslimanske interese u Bosni i opet njihove saveznike Sjedinjene Američke Države i Nemačku. To je ista ona Nemačka, gde se i gospodin Danilović [Rajko, *prim. aut.*] zna, nalazi Vizbaden. Ove stvari ne smeju nikako da se zaborave, ako je neko imao interesa da zaustavi Srbiju u integracijama u tom trenutku, ako je neko imao interesa da Srbija ne postigne te ciljeve koje je u tom trenutku pokojni premijer pomenuo i insistirao i u Nemačkoj i ovdje i na svim tim tadašnjim njegovim javnim pojavljivanjima, da se otvori pitanje i da se rešava pitanje Kosova. Ako je nekome odgovaralo da se destabilizuje zemlja, da se naruši ustavno uređenje, što je učinjeno onim nezakonitim, odnosno neustavnim uvođenjem vanrednog stanja, onda je to odgovaralo nekome spolja, a ne nikome ovdje i to je i postignuto“ (*Isto*, str. 337). Koliko se ove reči razlikuju od onog što danas u manje-više prikrivenoj formi s ciljem odustajanja od politike pridruživanja Evropskoj uniji zastupaju Dragan J. Vučićević, Željko Cvijanović i njima slični?

296 O vezi ruskih struktura i DSS-a lider LDP-a Čedomir Jovanović, u intervjuu za emisiju *Insajder*, emitovanu 11. aprila 2005. godine na *TV B92*, na dan njegovog svedočenja u Specijalnom sudu u procesu za ubistvo premijera, prvi put navodi da je 6. oktobra 2000. godine, dan nakon demokratskih promena, održan tajni sastanak između Slobodana Miloševića, Vojislava Koštunice i tadašnjeg šefa ruske diplomatije Igora Ivanova, na kojem je dogovoreno da bivši jugoslovenski predsednik neće biti izručen Hagu: „Tada je definisana politika koju ja danas zovem politikom zločinačkog udruženja. Tada je Milošević od Koštunice zatražio objašnjenje za sve što mu se desilo, uz komentar da je bio blagonaklon prema njemu. U jednom trenutku se razgovaralo o ideji da Milošević bude savezni premijer, što je Koštunica odbio uz komentar da bi ekstremisti u DOS-u tako nešto sprečili“ (Petrović, A., Čarnić, D., *Proces KP 5/03: ubistvo Zorana Đinđića. Knjiga 2*, Din sedma sila: Multinacionalni fond kulture, Beograd, 2008, str. 78).

Dragan J. Vučićević, nekada urednik *Nacionala*, *Kurira* i *Pressa*, a danas *Informera*. Ovaj drugi, po prirodi egzibicionista i koji na velika vrata vraća ovog prvog, dobio je toliku moć na *Pinku* braneći Vučića, da je prostor ovog medija počeo redovno i sve agresivnije da zloupotrebljava tim suplementom – zagovaranjem teorija zavere, spletkarenjem, proizvoljnim interpretacijama, uvođenjem razdora među političkim saradnicima, širenjem antizapadnjačke propagande, pronalaženjem razloga za sve što se dešava na polju medijskih napada u „kolaboraciji“ sa zapadnim neprijateljem, „stranim centrima moći“, istovremeno za to optužujući pojedine članove Vlade, poput Zorane Mihajlović, Jadranke Joksimović, Kori Udovički i druge. Najgore od svega, sve ovo čini s debelim uračunavanjem efekta da će se u javnosti tumačiti da iza njegovih reči neformalno stoji Aleksandar Vučić. Šteta po Vladu Srbije od ovakve samoživosti Vučićevića, koja je, čini se, jača od njega samog i direktno vezana za karakter njegove ličnosti, podjednako je ozbiljna kao i ona uzrokovana direktnim medijskim napadima na koje inače ukazuje.

Na taj način, paralela s atentatom na Đinđića u ovoj emisiji – uzimajući u obzir da su put do studija našli i novinar *Politike* Miroslav Lazanski, bivša poslanica SRS i novinarka tabloida *Svedok* Marina Raguz i novinarka *TV Palma Plus* Olivera Miletović – transcendiraju stvarne, konkretne uzročnike i tetraedarsku medijsku matricu koja funkcioniše već više od petnaest godina, dok očajnički služi onom istom novinarskom pokvarenjaštvu kojem je sam atentat služio u vreme nakon njegovog izvršenja – svima koji su istinski mrzeli politiku Zorana Đinđića i želeli da profitiraju od tog ubistva. S jedinom razlikom što im sada odgovara da na ovaj način tumače svaku eventualnu opasnost po premijera (jer imaju mrtvog Đinđića), dok su se tada uglavnom podsmevali i relativizovali stvarne pokušaje atentata.

Zanimljivo je da *Pink* čini sličnu stvar u još jednom od delikatnijih momenata tokom 2015. godine – 11. jula, na dan pokušaja linča srpskog premijera u Potočarima, takođe u vanrednoj specijalnoj emisiji. U takvim trenucima brige i uznemirenosti javnog mnjenja, *Pink*, naizgled paradoksalno, odlučuje da dolije ulje na vatru i da za svoje prve sagovornike pozove upravo medijske delatnike koji propagiraju zapadnjačku zaveru, dok su im zajednički rusofilija i evrofobičnost – analitičara Dragoljuba Anđelkovića, nekadašnjeg ratnog huškača i glavnog urednika nedeljnika *Pečat* Milorada Vučelića, a odmah zatim i njegovog zaposlenika Nikolu Vrzića, ni manje ni više nego glavnog medijskog teoretičara trećeg metka, čoveka koji je, pored kolege

Slobodana Ikonića, u *NIN-u* važio za vezu s vojnom službom bezbednosti i tadašnjim načelnikom BIA Radetom Bulatovićem, i čija knjiga na ovu temu iz 2014. godine, koju je potpisao zajedno sa oštećenim Veruovićem, trijumfuje u zaključku upravo onim što je advokat Vukasović tvrdio u završnoj reči „procesa veka“. Dragan J. Vučićevići takođe je inicijator i naručilac bilborda s natpisom „Spasibo, Putin!“ („Hvala, Putine!“), koji su uoči dolaska ruskog predsednika na vojnu paradu oktobra 2014. godine osvanuli po Beogradu i za koje do dan-danas nije poznato iz čijih su sredstava finansirani.

TAKO JE GOVORIO VUKAŠIN OBRADOVIĆ

Budući da je afera koju je lansirao *Kurir*, a koja je imala za cilj da kriminalizuje premijera, propala, taktika napada na vlast menja spin (usmerenje), pa tako NUNS, umesto da brine o profesionalnom novinarstvu, osvrne se na *Kurirovu* očiglednu transgresiju i osudi lažno prijavljivanje i smeštanje predsednika Vlade u događaj u kojem nije učestvovao – napada i komentariše pak koncept *Pinkovog* programa kao „širenje panike i straha“. U svojim saopštenjima to udruženje novinara nalazi se pogodeno zbog pominjanja određenih novinara („pozivom na njihov linč“) koji su proglašavali premijera budućim ubicom (Slaviša Lekić), protestuje zbog iznesenih podataka o zdravstvenom stanju Kornica koji su od ključne važnosti za utvrđivanje verodostojnosti čitave afere, dok postrojene pripadnike jedinica MUP u uniformama i pod naoružanjem na konferenciji za novinare ministra Nebojše Stefanovića ne tumači kao upozorenje medijskim i ostalim kriminalcima, već se s tim kriminalcima, nimalo slučajno, identifikuje i ocenjuje da je reč o „tihom uvođenju vanrednog stanja“.²⁹⁷

Poseban kuriozitet predstavlja detalj u saopštenju ovog udruženja koje neobično insistira da nadležni organi u „redovnom postupku“ ispituju istinitost navoda u tekstu objavljenom u listu *Kurir* i nakon sprovedene istrage o tome obaveste javnost,²⁹⁸ što predstavlja apsolutno negiranje svake konotacije vanrednosti i jasno nastojanje da se ona kao takva odbaci. Iz toga se

vidi da je ovaj tabloid trebalo da posluži i ostalim medijima povezanim sa NUNS-om da tu aferu u narednom periodu stave u centar svoje kampanje i eksploatišu navode iz spornog teksta (po modelu koji je razrađen kada su u pitanju organizacije tzv. istraživačkog novinarstva), i da je NUNS zapravo nezadovoljan što je taj plan propao.²⁹⁹ Da je u ovoj aferi i te kako bila uspostavljena direktna interesna veza između *Kurira* i NUNS-a javnost će saznati mesec dana kasnije, odlukom Adria Media grupe od 23. decembra da, umesto dotadašnjeg Milana Lađevića, za novog glavnog urednika tog tabloida postavi Ratka Femića, nekadašnjeg novinara *Danasa*, tabloida *Alo!*, *Novog magazina* i *Newsweeka*, propagatora i politizatora afere „Šarić“, koji je istovremeno i član Upravnog odbora NUNS-a. Tako je lice koje je za *Al Jazeera* pisalo o „tabloidizaciji Srbije“ za koju mu je kriv Vučić, dočekalo vrhunac svoje karijere – da pod blagoslovom NUNS-a zvanično uređuje najkriminalnije srpsko glasilo.

Uz takvo ohrabrenje i vetar u leđa koji im je dao Vukašin Obradović, lice s najvećom odgovornošću za nezapamćen sunovrat pojma nezavisnog novinarstva od 2013. godine naovamo, *Kuriru*, toj jadnoj „žrtvi Vučićevog medijskog progona“, javljaju se: nesuđeni terorista Andrej Fajgelj (predstavljen kao profesor univerziteta), da kaže kako Vučić koristi policiju i sudstvo za svoje lične obračune; Saša Radulović iz pokreta „Dosta je bilo“ sa 1,6 procenata dobijenih glasova na izborima 2014. godine, nekadašnji stečajni upravnik šećerane „Dositej Obradović“, koji je, pod pretnjom raskida ugovora, od njenog zakupca Mileta Brežančiča protivzakonito tražio 20 odsto dobiti firme MB Gas Oil zbog

²⁹⁹ U tom smislu, na prvi pogled čudi notorno nerazumevanje Boška Jakšića, koji u tekstu „Šta je smisljeno, a šta besmisleno“, objavljenom 31. oktobra 2015. godine u *Politici*, kritikuje premijera Vučića što, odgovarajući na pitanja novinara, ima svoj komentar odmah po izbijanju određene afere, čime navodno ne dozvoljava institucijama da rade svoj posao – time i on agitujući za „redovan postupak“ kao i Vukašin Obradović, poručujući mu: „Čemu žurba?“ Jer upravo se u tom vakuumu kojem nedostaje odgovor oko toga šta je istina kao bakterija razvija životni ciklus i medijski eksploatiše svaka afera, bez obzira na to da li je ona fabrikovana ili nije. U vreme kada od organa u „redovnom postupku“ stigne, odgovor uglavnom više nikome nije potreban, jer je šteta već učinjena, a zadatak ispunjen. Na taj način stavovi Boška Jakšića postaju prekopotrebnim komplement svakom tabloidnom novinaru, dok paralelno s tim Jakšić može neometano da nastavi da živi u renomeu nekakvog uglednog novinara.

²⁹⁷ „VUKAŠIN OBRADOVIĆ NUNS: Ovo je širenje panike i straha, tiho uvođenje vanrednog stanja!“, *Kurir*, 29. novembar 2015.

²⁹⁸ „NUNS duboko zabrinut zbog poziva na linč novinara“, *N1*, 29. novembar 2015. (<http://rs.n1info.com/a113594/Vesti/NUNS-duboko-zabrinut-zbog-poziva-na-linc-novinara.html>; pristupljeno 23. decembra 2015).

terminala za skladištenje tečnog naftnog gasa koji je ta firma izgradila na zemljištu zakupljenom od šećerane – da ponovi da je na delu „skandalozan pokušaj konačnog razaranja svih državnih institucija izazivanjem haosa u glavama ljudi, unošenjem panike među građane“; kontroverzni advokat Vladimir Gajić, miljenik Vesne Rakić Vodinelić, kojeg mediji predstavljaju prosto kao „advokata“, koji je tu da doda kako je srpsko javno mnjenje pretvoreno u rijaliti šou „Farma“; kriminalizator Ivan Ninić, nekada član SRS-a, a danas pokreta „Dosta je bilo“, čovek koji se predstavlja da radi na borbi protiv korupcije, saosnivač nevladine organizacije Centar za vladavinu prava sa Miroslavom Milenović, da oceni kako je krivična prijava Kornica od velikog značaja za javnost, „a posebno ako se pokaže da je sve tačno“.³⁰⁰

U svojstvu diverzije, s prave afere, koja više nikome nije bitna, fokus je zamenjen pričom o tzv. aferi „Državni udar“, kako su je krstili antivladini mediji, koja ekspresno postaje glavna tema. Tako Nadežda Milenković, zadužena za prvi dan u radnoj nedelji, dan kasnije, 30. novembra, nazivajući druge sadistima, objavljuje na *Peščaniku* komentar pod nazivom „Dramoleti i dramoseri“, dok se na *TVN1* pojavljuje prilog Đorđa Naskovića, još jednog bivšeg novinara *B92*, u kojem Vesna Pešić, predstavljena kao nevini Đinđićev saborac tokom uličnih demonstracija devedesetih, iznosi tezu da je specijalna emisija na *Pinku* služila da se povuče paralela između Đinđića i Vučića kao dve ličnosti, te da se, pošto je Đinđić bio „vizionar koji se stvarno bavio politikom“, zamaskiraju mahinacije i kriminal premijera Vučića. Poslednja rečenica ovog priloga, s ciljem da se kod konzumenta izazove apsurd, glasi: „I dok se Zoran Đinđić, pre ubistva, suočio sa naoružanim policajcima na ulicama Beograda, tokom pobune ‘crvenih beretki’, naoružani pripadnici policije sada stoje iza ministra unutrašnjih poslova za vreme konferencije za novinare.“³⁰¹

Reketaški tabloid *Kurir*, koji u međuvremenu pokušava da se brani, isprazno zapomažući domaćoj i međunarodnoj javnosti da „kritika vlasti nije državni udar!“, tvrdeći sada da nikada nije optuživao premijera za krivična dela, pod argumentom da je Koricova prijava podneta samo protiv Vučićevića i Dragića,

istovremeno ne mareći za naslovnicu od 29. novembra, kao i za naslove tekstova „MON-TIRANJE PROTIV RODIĆA Evo kako su Vučić i Vučićević isledivali bivšeg direktora Kurira“ i „KRIVIČNA PRIJAVA ZBOG IZNUDE I PODSTREKAVANJA: Vučićević i Vučić me terali da lažno optužim Rodića!“, od proceduralnog poziva na saslušanje vlasnika i glavnog urednika zbog te iste prijave pravi, zatim, novu farsu i prikazuje ga kao „skandalozan pritisak na medije“, uz naslov od 4. decembra: „DRŽAVNI TEROR: Vlasnik i urednici Kurira saslušavani zbog kritike vlasti!“. Nakon što *Kurir* iznese lažni podatak da policija saslušava povodom „izazivanja panike i nereda“, a zatim ponavice angažuje i Asocijaciju medija, u kojoj taj tabloid uz *Blic* drži monopol, da osudi „zastrašivanje novinara“, ponovo se javlja Vukašin Obradović, koji, neinformisan da je glavni urednik *Informera* dan posle teksta u *Kuriru*, 30. novembra, u večernjim satima već svedočio u prostorijama Uprave kriminalističke policije, iznosi stav da poziv *Kurira* na saslušanje ukazuje na nejednak aršin prema medijima.

Isto to ponoviće i „ničim izazvane“ Jelena Milić iz CEAS-a i voditeljka i urednica *RTS-a* Olivera Kovačević, lice blisko Demokratskoj stranci, koja je 29. novembra saopštavala da Vučić emisijom na *Pinku* uvodi strahovladu. Kovačevićeva, koja je na tribini „Autocenzura, nevidljiva pretnja slobodi medija“ 6. maja 2014. godine u beogradskom Medija centru tvrdila da ni za vreme Borisa Tadića nije bila toliko loša situacija u medijima kao što je u vreme Vučića, postavlja pitanje zašto nije pozvan niko iz *Informera* i *Pinka*, ne znajući čak ni toliko da u Koricovoj prijavi ne postoje nikakve reference na *Pink*, tako nesvesno otkrivši sopstvene težnje da bi u stvari *Pink* i *Informer* trebalo da odgovaraju zbog nedeljnog programa koji su priredili. Otud i drugi deo njene nekoherentne izjave: „Verujem da se posao neće obaviti selektivno do kraja. Mada ne verujem da će i ova afera dobiti bilo kakav sudski epilog.“³⁰²

Zbog ove poslednje rečenice, Srpska napredna stranka oglosiće se 3. decembra 2015. godine saopštenjem u kojem će osuditi „brutalno političko mešanje“ Olivera Kovačević u istražne radnje koje po nalogu Tužilaštva preduzima policija, dodajući da je ta stranka bila apsolutno u pravu kada je izražavala sumnju u objektivnost i nepristrasnost pojedinih čelnika Javnog servisa pre godinu i po dana, skrećući još tada pažnju na ponašanje voditeljke, Srđana Škora i Nebojše Spaića.

300 „IVAN NINIĆ: Krivična prijava Kornica od velikog značaja za javnost“, *Kurir*, 29. novembar 2015.

301 „Pešić: Porede s Đinđićem da priča dobije na verodostojnosti“, *N1*, 30. novembar 2015. (<http://rs.n1info.com/a113882/Vesti/Pesic-o-poredjenju-Vucica-i-Djindjica.html>; pristupljeno 23. decembra 2015).

302 „OLIVERA KOVAČEVIĆ: Zašto Kurir, treba pozvati Informer i Pink“, *Kurir*, 3. decembar 2015.

Ovo saopštenje, baš kao i to ranije, izaziva novi krug osuda vlasti, u kojem se predsednik NUNS-a, najnoviji u nizu zaštitnika tabloidizacije Srbije po ukusu *Kurira*, oglašava po treći put: „Ovakvo reagovanje na izjavu Olivera Kovačević zapravo je pritisak na javni servis. [...] Mislim da je saopštenje SNS potpuno deplasirano i informativna služba SNS samo pokazuje duboko nerazumevanje šta znači sloboda medija i šta znači sloboda mišljenja.“ Na taj način iz priče je sasvim udaljeno bilo šta što bi imalo veze s *Kurinom* u zamenu za precenjeno respektabilniju i ugledniju figuru žrtve – urednicu zabavne rubrike *RTS-a*.

Sva navedena lica i organizacije instantno su stali u odbranu visokotiražnog glasila koje je u sastavu korporacije najmoćnijeg izdavača štampanih izdanja u Srbiji, a čije ponašanje u izjavi za *TV Pink* od 5. novembra 2015. godine možda najbolje opisuje novinar *Politike* Aleksandar Apostolovski: „Oni će svoja mišljenja, bez obzira o kome se radi, menjati iz dana u dan, iz noći u noć; oni će, recimo, jedne večeri zaspati kao vučićevci, sutradan će se probuditi kao žestoki antivučićevci...“ Pravila ponašanja reketaškog medija upravo su ta koja omogućavaju ovako nagle promene pozicije i sastoje se u prilično jednostavnom principu – da jedino pravilo diktira novac dobijen u name ni da se neko napada, i/ili treba da se dobije da bi prestao da se napada. Zbog toga ne treba da čudi ni podatak do kojeg je došla Ebart dokumentacija u svom izdanju kvartalnog *Medijametra* za period jul–septembar 2015. godine: da je u tom periodu od svih ostalih štampanih dnevnih glasila list *Kurir*, u relativnim brojevima procentualnog učešća tekstova u kojima se Aleksandar Vučić pojavljuje kao akter u odnosu na ukupan broj selektovanih, imao najveći broj tekstova (42,71% govori o njemu, tj. 82 od 192 teksta), od kojih je 77 neutralno i 5 pozitivno intonirano, dok je istovremeno, prema istom kriterijumu, imao najviše i o Tomislavu Nikoliću (29,17%, tj. 56 od 192), od kojih je 33 neutralno i 23 negativno intonirano, što je najveći broj negativnih tekstova od analiziranih medija o njemu. To znači da je *Kurir* u periodu od jula do septembra 2015. godine najviše od svih dnevnih štampanih glasila forsirao Vučića u nenegativnom i istovremeno Nikolića u negativnom svetlu. Ovaj odnos značajno će se promeniti posle objavljivanja netačne vesti 7. oktobra 2015. godine da je *Adria Media* grupa kupila sva prava i potraživanja od nemačke kompanije *Funke Mediengruppe* koje je ta kompanija imala u Srbiji, a koja je pravni sledbenik kompanije – *WAZ*. *Kurir* će obustaviti neposredne napade na premijera Vučića februara 2016. godine nakon što mu drastično bude opao tiraž i neke od najznačajnijih državnih kompanija budu uskratile prihode od oglašavanja.

GLAVA VI

**KAD PORASTEM
BIĆU NOVINAR**

POMOĆ PRIJATELJA U NEVOLJI

Vest da je za njim izdat nalog za hapšenje zbog nepostojećeg krivičnog dela zloupotreba službenog položaja u privatnoj firmi zatekla je Stanka Subotića na sastanku u hotelu „Splendid“ u Bečićima, 6. juna 2007. godine, zakazanom nimalo slučajno na inicijativu najvećeg srpskog tajkuna Miroslava Miškovića. Na sastanku su, pored njih dvojice, prisutni i nekadašnji predsednik državne zajednice Srbija i Crna Gora Svetozar Marović i Dragi Mićović, biznismen blizak Demokratskoj stranci Srbije i ujedno kum Dejana Mihajlova, tadašnjeg generalnog sekretara Vlade Srbije. U toku sastanka, Subotića na mobilni telefon iznenada poziva jedan od tadašnjih urednika *Pressa* i Miškovićevo tabloidna poluga Dragan J. Vučićević, čija karijera teče od nekadašnjeg urednika srpskog *Nacionala*, preko *Kurira*, zatim *Pressa*, da bi u vreme izbora, maja 2012, osnovao *Informer* – tražeći od njega da prokomentariše to što se nalazi na poternici zbog šverca cigareta. Subotić, šokiran drskošću novinara, budući da je reč o njegovom zaposleniku, daje vezu Miškoviću, da bi se ovaj zatim ponašao kao da ne zna o čemu se radi i da tako nešto nije očekivao. Najveći srpski tajkun onda okreće nekoliko brojeva i tobože se raspituje kod ministra policije Dragana Jočića, dok Mićović čini isto to s Dejanom Mihajlovim i direktorom BIA Radetom Bulatovićem; niko od njih navodno pojma nema o poternici za Stankom Subotićem i svi za to optužuju Tužilaštvo i koalicijonog partnera u vlasti – Demokratsku stranku i predsednika Srbije Borisa Tadića.

Svrha ovog sastanka iskristalisaće se u momentu kada Mišković bude Subotiću izneo vrlo neobičnu ponudu: „Posle sat vremena telefoniranja sa raznim funkcionerima iz Beograda, Miroslav Mišković mi je ponudio da svu svoju

imovinu, uključujući i sve firme, posebno Futuru, prepisem na njega, da bi mi ih on 'sačuva'o jer će navodno država da mi sve oduzme po zakonu, što je tada bilo vrlo čudno jer je taj zakon tek dve godine kasnije donet i to upravo da bi se meni imovina oduzela.“¹ Verujući da ne postoji mogućnost da ga neko procesurira bez dokaza i nezakonito (pritvor određen bez prethodnog pokušaja uručenja poziva za saslušanje), Subotić odbija predlog Miškovića, koji mu uzgred saopštava da to ne čini prvi put i da je platio kauciju za Sretena Jocića kako bi zauzvrat zadobio kontrolu nad njim i njegovim poslovima. Ime biznismena rodom sa Uba ubrzo će zatim, 20. juna 2007, osvanuti i na Interpolovoj poternici, ali će Subotić uprkos tome moći neometano da se kreće i radi u većini evropskih zemalja, jer njihova zakonodavstva ne poznaju krivično delo za koje se u Srbiji tereti. Čak ni kada se 2011. godine ono bude preimenovalo u zloupotrebu položaja odgovornog lica, švajcarske vlasti neće želeći da postupaju po poternici iz Srbije iz razloga što posle fingiranog pokušaja optuživanja Subotića, maja 2009. godine u Tičinu, više nisu imali poverenja u rad i nameće srpskih pravosudnih organa. Ipak, sama činjenica da se nalazi na Interpolovoj poternici, bez obzira na to što je ona juna 2012. godine ukinuta kada je ova međunarodna asocijacija 193 zemlje sveta, prema rečima Subotićevog advokata Radoslava Tadića, shvatila da za njeno izdavanje nisu ni postojali zakonski razlozi,² počinje da utiče negativno na poslovni ambijent Subotića, koji je u to vreme u zajedničkim poslovima s kompanijom WAZ. Posebno se to odnosi na trenutak kada je Subotić 28. aprila 2008. godine uhapšen na aerodromu u Moskvi, da bi zatim, nakon dva meseca provedenih u ekstradicionom pritvoru, bio pušten kada su nadležni organi u Rusiji konačno dobili prevedenu dokumentaciju od svojih srpskih kolega i uvideli da je ona nepotpuna, a krivično delo za koje se tereti Subotić po klasifikaciji prevaziđeno.³

Sve to osokolilo je neke od njegovih nekadašnjih poslovnih partnera i poznanika da pokušaju da iskoriste novonastalu situaciju, nadajući se da Subotiću definitivno nema pomoći i da će mu imovina, po svemu sudeći, biti konfiskovana,

1 „Kako su Beko i Mišković oteli 'Novosti'“, *E-novine*, 24. maj 2010. (<http://www.e-novine.com/srbija/srbija-tema/37674-Kako-Beko-Mikovi-oteli-Novosti.html>; pristupljeno 23. februara 2016).

2 „Press laže o Subotiću“, *E-novine*, 5. jul 2012. (<http://www.e-novine.com/srbija/vesti/67562-Press-lae-Subotiu.html>; pristupljeno 23. februara 2016).

3 „Rusi pustili Caneta“, *Večernje novosti*, 26. jun 2008.

uzdajući se u garancije koje su dobili od političkog vrha Srbije da mu neće biti dozvoljeno da se brani sa slobode i koristeći njegovo odsustvo iz Srbije i Crne Gore da bi za svoj račun raspolagali Subotičevim novcem i imovinom bez njegovog znanja i saglasnosti. Tako će se ispostaviti da je Miškovićevo ponašanje sa sastanka inspirisalo i prisutnog Svetozara Marovića da po sličnom modelu u predstojećem periodu u dva navrata počini ilegalne radnje u ovom smislu. Najpre oktobra 2008. volšebno nestaje depozit Subotičeve firme Sun Investments u crnogorskoj Prvoj banci, u iznosu od sedam miliona evra, kada se ispostavilo da ga je protivzakonito iskoristio upravo Marović, pa je Subotić, po saznanju da novca nema, alarmirao službenice te banke da mu ga povrate kako znaju i umeju, što one i čine na osnovu svog drugog velikog depozita, firme Lafino Trade, u vlasništvu Darka Šarića, čija su im sredstva u tom trenutku jedino bila na raspolaganju.

U toku 2009. godine, kada potencijalnom investitoru pokušava da proda svoju imovinu u Crnoj Gori, uključujući i zemljišnu parcelu na ostrvu Sveti Nikola u blizini Budve, Subotić otkriva da ju je neko naprasno obrisao iz katastarskih knjiga, pokušavajući na taj način da spreči prodaju, verovatno u nadi da će jednog dana, kada njen vlasnik bude bio pravosnažno osuđen za šverc cigareta, vlasništvo nad parcelom pripisati samom sebi. Lica zadužena za poslove katastra u Budvi, kao i sami čelnici te opštine pak opet pripadaju najužem krugu porodice i prijatelja Svetozara Marovića, od kojih će 13. avgusta 2015. godine, upravo zbog malverzacija s građevinskim zemljištem u državnom vlasništvu u blizini budvanske plaže Jaz, biti uhapšeni gradonačelnik Lazar Rađenović, menadžerka grada i Marovićeva ćerka Milena Marović Bogdanović, bivši potpredsednik opštine i Marovićev brat – Dragan, strina Mirjana, da bi 14. oktobra bio uhapšen i sin Miloš, a 17. decembra najzad i sam predsednik Političkog saveta DPS-a Svetozar Marović.⁴

4 U ponedeljak, 21. decembra 2015. godine, list *Danas* preneće karikaturu Predraga Koraksića sa sajta *Radija Slobodna Evropa* na kojoj je nacrtano kako Đukanović izbacuje svog DPS kolegu Marovića iz letećeg balona koji polako ali sigurno pušta vazduh, što u prevodu treba da znači da ga je pustio niz vodu (žrtvovao ga radi zataškavanja sopstvenih kriminalnih aktivnosti) ne bi li još neko vreme opstao na vlasti. Ova slika predstavlja još jedan očigledan primer kako se srpski karikaturista, uveren da to potpada pod umetničku slobodu, meša u unutrašnja pitanja jedne susedne države i emituje jasne propagandne poruke.

U nedostatku potpunih informacija i najboljoj tradiciji kriminalizovanja svojih stalnih označitelja – Mila Đukanovića i Stanka Subotića – kartelske organizacije OCCRP u Sarajevu, MANS u Podgorici i CINS u Beogradu prave istraživačku priču na temu Subotičevog pokušaja prodaje zemljišta na Svetom Nikoli, dajući akcenat njegovoj navodnoj saradnji s Darkom Šarićem na osnovu priloženog kolaterala iz Prve banke. Rad napisan u „konzervativnom stilu“ (jedna do dve rečenice – jedan pasus, uz insinucije koje se dobijaju njihovim neslučajnim redosledom) pojavljuje se na srpskom jeziku pod nazivom „Crna Gora: Kupovina raja“ (varijacija na Dojčinovićevo poglavlje iz buduće knjige Šarić: „Crna Gora, raj za kriminalce“), 9. i 10. aprila 2014. godine na sajtu CINS-a, a realizuju ga Miranda Patručić, jedna od najbližih saradnica Drua Salivena, i Dejan Milovac, najbliži saradnik Vanje Čalović – sve uz nezaobilaznu pomoć i sadejstvo Stevana Dojčinovića.⁵ Crnogorske *Dnevne novine* objavile su 7. aprila 2016. godine da Tužilaštvo za organizovani kriminal pregovara s Oliverom Ilinčić, nekadašnjom savetnicom u kabinetu predsednika SCG, koja bi zbog sumnje da je učestvovala u nekoliko finansijskih malverzacija u Marovićevo ime, mogla u procesu protiv njega da postane svedok.⁶ Ilinčićeva, koja je inače državljanka Srbije s prebivalištem u Beogradu, angažovana je krajem 2015. posredovanjem mešetara Ratka Kneževića i od strane Aleksandra Rodića u procesu koji Adria Media grupa vodi protiv nekadašnjeg WAZ-a, nemačkog giganta s kojim je Ilinčićeva saradivala u vreme kupovine *Politike*, a posle i *Večernjih novosti*.

MILAN BEKO JOŠ UVEK NA SLOBODI

Nastup najvećeg srpskog tajkuna, koji je Maroviću ovde poslužio kao uzor, ukazuje na to da je Miroslav Mišković, uz svesrdnu pomoć svog poslovnog partnera Milana

5 Jedan od najbizarnijih tekstova koji je CINS priredio tiče se „otkrića“ Bojane Jovanović i Stevana Dojčinovića, lica koja će ubrzo biti udaljena iz ove organizacije, o delovanju „međunarodne mafije“ u Srbiji od 20. novembra 2014. godine, gde uopšte nije objašnjeno ko je čini niti kako se došlo do takvog zaključka. Štaviše, u ovom polukomičnom prilogu pod nazivom „Tragovi međunarodne mafije u Srbiji“ takav zaključak izveden je na osnovu uplate od 12.000 dolara na račun osamdesetogodišnje starice u Beogradu, na čije ime je osnovano više ofšor firmi koje su u vlasništvu njenog sina. 6 „Marović u lošem stanju, Ilinčić zna gdje su milioni?“, *Dnevne novine*, 7. april 2016.

Beka, i te kako bio svestan svega što će se sa Subotićem događati u predstojećem periodu, kao i da su ova dvojica imala uticaja na podizanje optužnice protiv njega, što Miškovićevu neobičnu ponudu automatski kategorizuje u predumišljaj. O njihovoj moći i uticaju na policiju i tužilaštvo Stanko Subotić naširoko govori u već pomenu-toj pisanoj izjavi Višem javnom tužilaštvu u Beogradu, maja 2010. godine, povodom privatizacije kompanije Novosti, jedne od tri firme oko čijeg se vlasništva danas spore naslednica WAZ-a, Funke Mediengruppe, i Adria Media grupa, pravni zastupnik nekadašnjeg Kurira info. „Za sve vreme naših pregovora sa državom, stizale su i do mene i predstavnika WAZ-a 'prijateljske poruke' da nikad nećemo uspeti u nameri kupovine Novosti, ukoliko ne nađemo osobe koje to mogu da završe. Naravno, ime Milana Beka je bilo najčešće pominjano. I sam Beko se sreo sa Srđanom Kerimom, jednim od direktora WAZ-a u Beogradu. Tada je Kerimu otvoreno saopštio da bez njega Nemci 'neće moći da kupe ništa u Srbiji', a pored nabranjanja svih funkcionera koji rade za njega, izneo je i argument da je Miroslav Mišković, najmoćniji i najbogatiji privatnik u Srbiji, bezuspešno pokušavao da kupi najveći trgovinski lanac C market godinama i da je na kraju i sam Mišković morao da dođe i da moli Beka, da mu to sredi, što je ovaj u kabinetu Vojislava Koštunice i uspeo da uradi“, istakao je Subotić.

Milan Beko se, prema svedočenju Subotića, u više navrata nametljivo hvalio svojim vezama u vlasti Vojislava Koštunice: početkom 2003, ministar za privatizaciju u vladi Mirka Marjanovića, blizak prijatelj Mire Marković i nekadašnji funkcioner Jugoslovenske levice, obratio se Subotiću kako bi mu stavio do znanja da, ukoliko je zainteresovan za kupovinu Robnih kuća Beograd, mora najpre njemu da uplati honorar od milion evra, iako ovaj nije ni imao nameru da se upušta u kupovinu tog maloprodajnog lanca. „Tom prilikom Beko mi saopštava da za njega 'rade' skoro svi iz Agencije za privatizaciju, a posebno je apostrofirao izvesnog Vuka Delibašića. Beko je tvrdio da je ministar Vlahović njegov poslovni partner, a da je na mesto stečajnog upravnika RK Beograd on lično postavio službenicu iz svoje firme Dibek, Oliveru Savović“, priča Subotić. Beko je na sličan način nastupio i naredne godine povodom namere WAZ-a da postane većinski vlasnik kompanije Novosti, u vreme kada je Koštunica već postao premijer Srbije, tvrdeći kako je napravio dogovor lično s njim da „značajne privatizacije mogu da se odvijaju samo preko njega i uz njegovu saglasnost“, te da su mu u tom smislu dodeljeni ljudi za saradnju, poput Dejana Mihajlova, Aleksan-

dra Nikitovića, šefa kabineta predsednika Vlade, Predraga Bubala, ministra za privatizaciju, i još nekih. Oliveru Savović u međuvremenu je uspeo da postavi na mesto sekretara Agencije za hartije od vrednosti, institucije ključne za trgovinu akcijama i privatizacije koje se vrše otkupom akcija, dok je u Agenciji za privatizaciju, za koju se hvalio da je formirana po njegovim instrukcijama, takođe na ključna mesta postavio – Miodraga Đorđevića, bivšeg službenika Državne bezbednosti, kao generalnog, i Gorana Mrđu na mesto izvršnog direktora. „Objašnjavajući svoju moć, Beko mi je saopštio da je upravo koristeći te veze, uspeo da kupi Knjaz Miloš, Imlek, Bambi, desetine mlekaru širom Srbije, da ima monopol na proizvodnju mleka, da u svom portfoliju ima desetine privatizovanih preduzeća, koje on preprodaje i zarađuje milionske iznose.“⁷

Njegov kolega u vladi Mirka Marjanovića i dugogodišnji direktor C marketa Slobodan Radulović, tada već pet godina u izgnanstvu zbog optužnice za „stečajnu mafiju“, u pismu upućenom javnosti od 22. marta 2011. godine objašnjava da je Beko upoznao početkom devedesetih preko Zorana Đinđića, koji ga je zamolio da mu pomogne oko posla kojim se tada bavio, baš kao što je to učinio i Bekov otac, kojeg je znao iz Herceg Novog, gde su obojica rođeni. Trgovačka firma Dibek, koju je Beko osnovao zajedno s Petrom Dimitrijevićem, Srbinom iz Švajcarske, uz pomoć veza s maloprodajnim lancem C marketa, koji tada broji više od 200 objekata i u vlasništvu ima delove Industrije mesa Topola, Nacionalne štedionice, fabrike Impa, farme živine u Velikoj Plani, kao i deo akcija u Centrobanci – vrlo brzo postaje jedan od najvećih uvoznika robe široke potrošnje; preko nje Beko dolazi u kontakt s vladajućim strukturama i postaje ministar kojem će Milošević poveriti složeni posao privatizacije Telekomu i Tehnogasa. Nakon debakla na republičkim izborima 2000. godine, na kojima je bio jedan od nosilaca liste SPS-JUL, povlači se u inostranstvo i odlučuje da se vrati, zanimljivo, tek posle atentata na Đinđića⁸ – anticipirajući povoljnu klimu za nastavak

⁷ „Kako su Beko i Mišković oteli 'Novosti'“, *E-novine*, 24. maj 2010. (<http://www.e-novine.com/srbija/srbija-tema/37674-Kako-Beko-Mikovi-oteli-Novosti.html>; pristupljeno 26. februara 2016).

⁸ „Ti moji prvi razgovori sa Mišom su bili posle ubistva Zorana Đinđića, godine 2003. Miša mi je u tim našim obnovljenim razgovorima rekao da je odmah posle demokratskih promena napustio Srbiju kako bi izbegao revanšizam novih vlasti prema njemu. Rekao mi je da je u to vreme živeo u Italiji i da se tamo bavio bi-

sopstvenih poslova usko povezanih s rehabilitacijom upravo onih Miloševićevih kadrova koji su mahom prešli u Demokratsku stranku Srbije i dokapitalizovali njenu infrastrukturu i budžet.⁹ O tome da je Milan Beko, zajedno s Miškovićem, svojim ranijim konkurentom i ljutim neprijateljem iz vremena Miloševića, izgradio dvosmernu interesnu spregu između svojih poslova i vladajuće garniture, koja mu je te poslove prepuštala, a iz čijih dobiti ju je zauzvrat on kasnije finansirao, najbolje svedoče tri slučaja privatizacije preduzeća – Knjaz Miloš, C market i Novosti – s posebnim akcentom na sredstva kojima je ovoj dvojici tajkuna bilo dozvoljeno da se zarad toga služe.

„Nameštali su BIA, zatvarali banke, što znači da su bili spremni na sve da bi pobedili. Meni su posle toga ostajale traume. Reč je o pravim kriminalcima, koji zloupotrebljavaju institucije i zakon, prete. Ne postoji drugi naziv za njih“, govori decembra 2010, u drugom delu intervjua za *Kurir*, proslavljeni košarkaš Vlade Divac, šest godina nakon pokušaja da učestvuje u privatizacijama firmi Knjaz Miloš i Novosti.¹⁰ Divac je kao predstavnik firme Apurna, koju je za potrebe ove kupovine osnovao zajedno s poznatom francuskom kompanijom Danone, 13. avgusta 2004. potpisao Memorandum o razumevanju i strateškom ulaganju s kompanijom Knjaz Miloš iz Arandelovca. Samo pet dana kasnije usledila

znisom. Miša je uporno isticao da je i za vreme svog izgnanstva imao kontakte sa Đinđićem, koji je tada bio predsednik Vlade, i da je Đinđić, kako se Beko izrazio ‘razumeo’ njegovu saradnju sa Slobodanom Miloševićem i saglasio se sa njim da može da se bavi poslom u Srbiji, ali da se ne meša u politiku. Upornim insistiranjem da je imao kontakte sa Zoranom Đinđićem, Miša je želeo da me uveri da bi on ušao u poslove privatizacija u Srbiji i da je Đinđić ostao živ, što mu ja nisam poverovao“, piše Slobodan Radulović („Miša Beko, đavolov učenik“, *E-novine*, 10. oktobar 2012. [<http://www.e-novine.com/srbija/srbija-tema/72668-Mia-Beko-avolov-uenik.html>; pristupljeno 29. februara 2016]).

9 Radulovićev opis Bekovog ponašanja neposredno nakon povratka u Srbiju potpuno se poklapa s onim što je o njemu izgovorio i Subotić: „Tom prilikom se potrudio da mi stavi do znanja da je celokupni državni aparat pod njegovom kontrolom, da ima apsolutnu kontrolu svih institucija koje su potrebne za proces privatizacije, uključujući i službu Državne bezbednosti, sa kojima je u bliskim odnosima još iz vremena prodaje Telekom“ („Srbija u vlasništvu Miroslava Miškovića“, *E-novine*, 22. mart 2011. [<http://www.e-novine.com/srbija/srbija-tema/45922-Srbija-vlasnitu-Miroslava-Mikovia.html>; pristupljeno 27. februara 2016]).

10 „Znam ko mi je pretio“, *Kurir*, 16. decembar 2010.

je medijska kompromitacija stranog ulagača i to iz sindikata Knjaza Miloša, čiji su predstavnici tvrdili da je Komisija za hartije od vrednosti bez znanja Ministarstva za privredu i Agencije za privatizaciju iznela na prodaju paket akcija. U početku se državni vrh polariše na dva dela: na one koji podupiru ulaganje strane firme, poput tadašnjeg potpredsednika Vlade Miroljuba Labusa i ministra finansija Mladana Dinkića, iz stranke G17 plus, manjinskog partnera u Vladi, i na Koštuničinu DSS, koja u duhu nacionalizma i ksenofobije podilazi dominantnom raspoloženju u javnosti, zagovarajući prodaju domaćim investitorima, a u stvari fingiranjem dvojcu Mišković–Beko, koji će kasnije iste te firme preprodavati stranim ulagačima po znatno višim cenama.

Tako se brže-bolje kao protivkandidat u ovoj privatizaciji pojavljuje firma FPP Balkan Limited, bez imena, istorije i sa svega 500 dolara osnivačkog kapitala, u kojoj je Beko konsultant, i odnos involviranih državnih institucija počinje naglo da se menja na štetu Apurne. Pokušaj motivisanja malih akcionara da prodaju svoje akcije toj firmi ponudom Divčevog prijatelja i kolege Predraga Danilovića od 3.500 dinara po akciji svakom akcionaru koji se opredeli za nju rezultuje 22. novembra diskvalifikacijom Apurne iz procesa preuzimanja akcija od strane Komisije za hartije od vrednosti. Kao reakcija na to, Labus traži da se takva odluka Komisije poništi, u istom smeru reaguje i Republičko javno tužilaštvo, dok se u sredstvima javnog informisanja koje kontrolišu Beko i Mišković pojavljuju detalji sa sastanka koji je Labus u svom stanu vodio s predstavnicima firme Danone i optužbe da je uzeo novac kako bi lobbirao za nju.¹¹ „Tako se hvalio nama iz C marketa da je prisluškivao stan Miroljuba Labusa, potpredsednika Vlade Srbije, i tako znao sve šta se Labus dogovarao sa konkurentima, predstavnicima firme Danone“, iznosi Radulović povodom Bekovih veza u BIA.¹²

11 Popović, N., Nikolić, K., *Vojislav Koštunica – jedna karijera*, YUCOM, Beograd, 2006, str. 328.

12 U pismu objavljenom 10. oktobra 2012. godine, Radulović ovaj momenat obrazlaže sa više detalja: „Više puta smo razgovarali kako je privatizovao Knjaz Miloš i zašto je, po nerealno visokoj ceni kupio tu kompaniju. Objasnio mi je da je imao apsolutnu kontrolu svih koji su učestvovali i odlučivali u kupovini Knjaza Miloša. Ispričao mi je da je, preko prislušnih uređaja u Labusovoj kući, znao šta su Labus i predstavnici Danonea razgovarali, tako da je na osnovu toga znao kakvu ponudu treba da dâ, da bi bila povoljnija od Danoneove. Rekao mi je da zna da je platio nerealno visoku cenu za Knjaza. Objasnio mi je da je preko kupovine Knjaza

Za to vreme traju konstantni pritisci na Divca da odustane od kupovine Knjaza, počinju pretnje preko telefona njegovim saradnicima, a kada je postalo izvesno da će Apurna uspeti da kupi većinski paket vlasništva, mali akcionari sprečeni su u nameri da prodaju svoje akcije tako što je Beko izdejstvovao zatvaranje bana-ka u Arandelovcu u toku radnog dana: „Onda su se radnici dogovorili da dođu u Beograd i da bankama glavnog grada prodaju akcije, ali su im batinaši zapretili palicama.“ Sličan metod uticaja na banke primenjen je i kada je Divac pokušao da kupi akcije Novosti, kada mu je lično prečeno, o čemu svedoči i Subotić, dodajući da je Beko bio posebno blizak s Frankom Simatovićem, nekadašnjim komandantom specijalnih snaga SDB-a, osnivačem JSO, a potom i haškim optuženikom, jer je s njim bio u poslovnim odnosima preko zajedničke firme koju je osnovao s njegovim sinom: „Napominjem da je tokom tog procesa Milan Beko demonstrirao svoju moć i time što je telefonom zvao Vladu Čupića, direktora Hypo banke u Beogradu, i tražio od Čupića da ne odobri deponovanje novca Vladi Divcu, kojim bi ovaj pokušao da kupi akcije. Beko mi je jednom prilikom rekao da je Čupić pod njegovom kontrolom još iz faze kada je bio direktor Agencije za privatizaciju, na čije ga je čelo doveo Bekov poslovni ortak i kum Danko Đunić, koji je takođe postavio i Aleksandra Vlahovića na mesto ministra za privatizaciju. Beko je tvrdio da su to sve njegovi bivši službenici i da on i Đunić njima određuju na koja mesta idu i šta rade, a oni se brinu o njihovim finansijama.“

U ovakvim okolnostima, pošto je Komisija za hartije od vrednosti poništila deo procesa i zatim ga ponovila, Apurna se, baš kao i slovenačka Pivovarna Laško, povlače iz privatizacije, dok Bekov FPP Balkan Limited simbolički uvećava početnu ponudu vrednosti pojedinačne akcije za 1.000 dinara i kupuje Knjaz Miloš; ministar Mladen Dinkić i ostali iz G17 plus naprasno su promenili mišljenje i više nisu imali nikakvih primedbi, iako je procenjeno da je takvom kupovinom država izgubila između 30 i 40 miliona

mora da uveri buduće partnere u svoju moć i uticaj na institucije koje se bave privatizacijama i da zbog toga cena koju je platio za Knjaza nije bila ključna u tom poslu. Meni je posle tih razgovora bilo sasvim jasno da je Milan Beko obnovio saradnju sa svim centrima moći sa kojima je sarađivao i prilikom prodaje Telekomu Srbije, jer bez te saradnje Beko nije mogao uspešno da završi kupovinu Knjaza Miloša“ („Miša Beko, đavolov učenik“, *E-novine*, 10. oktobar 2012. [http://www.e-novine.com/srbija/srbija-tema/72668-Mia-Beko-avolov-uenik.html; pristupljeno 29. februara 2016]).

evra. FPP Balkan limited je sredinom februara 2005. godine prepustio upravljanje arandelovačkom fabrikom kompaniji Salford Kapital Partners, britanskom investicionom fondu, čije vlasništvo u Srbiji takođe kontroliše Milan Beko, što je od početka i bio deo plana tajkunskog akumuliranja.

SALFORD I POKUŠAJ LIKVIDACIJE

Trudeći se da impresionira Subotića, Beko mu navodi kako je kompanije kao što su Knjaz Miloš, Imlek, Bambi, Mlekara Subotica i desetine drugih mlekaru širom Srbije kupio zahvaljujući vezama s Demokratskom strankom Srbije i uz pomoć ljudi od poverenja koje je imao u dvema agencijama – Agenciji za privatizaciju i Agenciji za hartije od vrednosti. Čitav ovaj niz firmi koje se bave proizvodnjom prehrambenih proizvoda i robe široke potrošnje istovremeno su deo fonda Salford na Balkanu, i to preko ošor firme Danube Foods Group BV, registrovane u Amsterdamu, Holandija, iza koje opet stoji Milan Beko. Među ostalim vlasnicima Salforda tada se nalaze sasvim slični tranzicioni pljačkaši: odbegli ruski oligarh Boris Berezovski, njegov gruzijski korelat Badri Patarkacišvili, kao i Judžin Džafi, bivši službenik Ministarstva finansija Rusije, čovek od Patarkacišvilijevog poverenja, od kojih su se sva trojica stacionirala u Engleskoj, u Londonu ili u njegovoj neposrednoj blizini.

Patarkacišvili je pronađen mrtav u svojoj vili u Sariju, u jugoistočnoj Engleskoj, februara 2008. godine, zvanični nalazi potvrdili su da je umro od srčanog napada, dok je žrtva u javnosti u periodu pre smrti tvrdila da joj se pretilo ubistvom.¹³ Ništa bolje sreće nije bio ni njegov partner Berezovski, koji je 24 kilometra dalje od Patarkacišvilijeve vile takođe pronađen mrtav 23. marta 2013. godine, u kući svoje supruge u Askotu; policija nije našla tragove borbe i zaključila je da se radi o samoubistvu vešanjem, iako je telo nađeno na podu.¹⁴ Oprečni podaci o njegovom bogatstvu pojavili su se po tom događaju, i dok je prema jednom istraživanju Berezovski bio 480 miliona dolara u dugovima, britanski *Daily Mail* i *Sunday Times* objavili su da imovina tog tajkuna vredi oko 800 miliona dolara i da se od toga 300 miliona nalazi u aktivima fonda Salford, što je potvrdio i Džafi, koji se u Srbiji, iako manjinski vlasnik Salforda, predstavljao kao predsednik tog fonda.

13 „Kako je umro Badri Patarkacišvili“, *Jutarnji list*, 17. februar 2008.

14 „Smrt oligarha u egzilu“, *Vreme*, 28. mart 2013.

Konsekventno tome, kako je Rusija Berezovskog teretila za nezakonito prisvajanje sredstava iz državnih preduzeća i osudila ga na 13 godina robije, na zahtev ove države, Viši sud u Beogradu donosi 11. jula 2013. odluku da blokira račune dvema ćerkama-firmama Salforda – pomenutoj Danube Foods Group BV i Clates Holdings BV, takođe ošor kompaniji, registrovanoj u Utrehtu, Holandija.¹⁵ Nakon negodovanja Milana Beka, Apelacioni sud u Beogradu 20. avgusta iste godine poništava odluku Višeg suda pod obrazloženjem da prvostepeni sud nije u potpunosti utvrdio činjenice o vlasničkoj povezanosti pokojnog ruskog oligarha Borisa Berezovskog s tim kompanijama. Maja meseca 2014. godine prvi put se preko brokerske kuće Sinteza pojavljuju informacije da američka multinacionalna kompanija KKR grupa (Kohlberg Kravis Roberts & Co.), sa sedištem u Njujorku, pokušava da kupi imovinu fonda Salford na Balkanu u vrednosti od 650 miliona dolara, uključujući i Knjaz Miloš, Imlek, Bambi, Mlekaru Subotica, Novosadsku mlekaru i druge, ali se o epilogu ovog posla nije dalje izveštavalo.¹⁶ Firma je pre toga, marta 2014, postala vlasnik fondacije United Group BV, a time i njenog vlasništva u Srbiji – SBB kablovske mreže, kao i regionalne televizije N1, koja otpočinje s emitovanjem programa 30. oktobra iste godine; ovu imovinu stiće kupovinom od Mid Europa Partners iz Londona, fonda koji će početkom 2015. godine preuzeti firmu Danube Foods Group BV, koja zastupa Salford na Balkanu, i time ostvariti upravo ono što je godinu dana ranije inicirala KKR.¹⁷

Pokušaj likvidacije Milana Beka dešava se pak 14. novembra 2014. godine, dva meseca pre konačne kupovine ošor firme Danube Foods Group, ispred njegove vile u beogradskom naselju Senjak; jedino osumnjičeno lice na osnovu DNK analize, za koju Beko negira da je poznaje, izvesna Maja Adrovac, s motivom koji nije sasvim jasan, oslobođena je 17. juna 2016. op-

tužbi da je pomagala nepoznatom licu u izvršenju atentata, a Apelacioni sud je krajem iste godine ukinuo tu presudu i naložio ponovno suđenje.¹⁸ Dnevni list *Politika* februara 2015. piše o tome da je zbog novog vlasnika došlo do razmirica između Beka i Slobodana Petrovića, formalnog generalnog direktora Danube Foods grupe i firme Salford Kapital Partners, koja je 2005. preuzela vlasništvo nad Knjaz Milošem, čoveka koga je Beko godinama koristio da se njegovo ime ne bi pojavljivalo u Agenciji za privredne registre;¹⁹ već 17. marta 2015. godine, Beko će izgubiti svoje pozicije u nadzornim odborima firmi nad kojima je vršio akviziciju u ime Salforda.²⁰ Veza investicionih fondova Mid Europa Partners i KKR grupe, kao i dilema da li je između njih postojao predumišljaj kako bi se zarad odustajanja od Salforda prodao SBB, zasada ostaje nepoznanica, baš kao i visina Bekovog udela u Salfordu, koji je prodao ubrzo pošto je pucano na njega.²¹

18 Tabloid *Informer* u kratkom prilogu pod nazivom „Atentatori na Beka neće biti uhvaćeni!“, od 1. jula 2015. godine, u antrfileu koji se pojavio samo u štampanom izdanju, prenosi izjavu Momira Stojanovića, bivšeg direktora Vojno-bezbednosne agencije i aktuelnog predsednika Odbora Skupštine Srbije za kontrolu službi bezbednosti iz Srpske napredne stranke, s jasnom aluzijom na kompleks preferiranih označitelja za kriminalizaciju – Crnu Goru i Vladimira Popovića: „Slučaj će biti rešen ako se istraga usmeri na lica koja su bila na vlasti i blisko saradivala s pokojnim premijerom Đinđićem, a trenutno su u Crnoj Gori.“

19 „Veza Beka i Salforda postala je, međutim, očigledna i javna prilikom kupovine Knjaz Miloša, gde je Beko demonstrirao da protiv njegove volje baš niko, pa ni moćna multinacionalna Danone koju je pritom zastupala srpska sportska ikona Vlade Divac, ne može u Srbiji da kupi ništa. Dakle, nema dileme da je težina Beka u Salfordu velika, premda se on nigde u javnosti ne pojavljuje kao formalni vlasnik ili suvlasnik tog fonda. Umesto njega, u prvom planu uvek je Slobodan Petrović, jedan od bivših direktora Energoprojekta“, mišljenje je bivšeg novinara Miroslava Bojčića („Odložena smrt Miše Beka“, *Zokstersomething*, 30. novembar 2015. [http://zokstersomething.com/2014/11/30/odlozena-smrt-mise-beka/; pristupljeno 1. marta 2016]).

20 „'Salford' pomogao Mitroviću da plati porez“, *Politika*, 28. februar 2015.

21 Iznoseći 10. marta 2016. odbranu na ročištu u Višem sudu u Beogradu, na kojem se Beko nije pojavio, osumnjičena Maja Adrovac rekla je da je u pritvoru skoro devet meseci i da se na nju od samog početka vrši pritisak. Navela je i da su joj policajci pokazali na mobilnom telefonu vest s naslovom 'uhapšena žena ubica' ili 'uhapšena žena atentator'. „To su uradili da bih,

15 „Šta je imao Boris Berezovski u Srbiji“, *Politika*, 21. avgust 2013.

16 „Šta je posvađalo prijatelje u 'Salfordu'“, *Politika*, 27. februar 2015.

17 Činjenica da se na mestu jednog od savetnika u KKR grupi nalazi Majkl Petreus, penzionisani direktor Centralno obaveštajne agencije CIA, obilato je korištena kao kvaziargument protiv televizije N1 od strane potpuno ili delimično nacionalističko-rusofilskih medija poput *Politike*, *Informera*, *Pinka*, *Novog standarda*, *Pečata* i drugih, koji se služe teorijama zavere kako bi održavali antizapadnjačko raspoloženje u srpskoj javnosti i na taj način radili suprotno deklarativnim ciljevima Vlade Srbije i premijera Aleksandra Vučića.

TVOJE ČERKE SU NARKO-DILERI

O d 2004. godine, dolaskom na vlast Demokratske stranke Srbije, direktor C marketa Slobodan Radulović izložen je paralelnim i naizgled nekoordinisanim pritiscima da u ime malih akcionara stavi svoj potpis na privatizaciju tog preduzeća. S jedne strane Miroslava Miškovića, koji pokušava da objedinjavanjem trgovinskih lanaca Delta (Pekabetu je već bio kupio, otpustio radnike i ugasio brend), C market i Rodić stvori monopol u maloprodaji robe široke potrošnje i distributivni kartel, preko kojeg bi ucenjivao domaće proizvođače i uvoznike stranih roba, tražeći što niže cene, veće marže i duže rokove plaćanja (što će na kraju i postići, stvaranjem jedinstvenog lanca Delta maxi, ali bez Rodića). S druge strane, Milana Beka, koji nastupa kao prividni Miškovićev protivnik, prikazujući ga kao čoveka koji ima mnogo veći uticaj na Koštunicu nego što ga ima on, i pokušava da nagovori Radulovića da C market uđe u sastav Salforda upravo kako bi se sprečio monopol kojim pretili Mišković, akcionarima omogućilo očuvanje kompanije, a Salford dobio leaderski lanac prodavnica za plasman robe iz firme koje je tada već posedovao (Knjaz Miloš, Bambi, mlekare i ostalo). Istina je pak da je uticaj Miroslava Miškovića na ovu garnituru vlasti bio podjednako neprikosnoven kao i onaj Milana Beka, s bogatom predistorijom finansiranja ministarstava sile, pre svega policije i pravde, o čemu govori i Radulović. U svom pismu od 22. marta 2011. on tvrdi da je Mišković finansirao delove policije kada je Dušan Mihajlović, njegov blizak prijatelj, 2001. godine stupio na čelo Ministarstva unutrašnjih poslova – ali i da to datira još iz vremena Vlajka Stojiljkovića i Radeta Markovića, ministra policije u vladi Mirka Marjanovića i bivšeg šefa DB – kao što je to činio i s Mihajlovićevom strankom Nova demokratija, u kojoj je Radulović bio potpredsednik. Mišković je tako preko Mihajlovića ometao i razvlačio proces kojim je Radulović s menadžmentom C

kako su rekli, videla kako ću postati poznata. Prilikom prvog saslušanja nisam mogla da se setim gde sam bila na dan atentata. Kada su mi uručili papir da sam uhapšena jer sam počinila ubistvo, upozorili su me da dobro razmislim šta ću da radim, jer je Beko moćan čovek. U prvoj noći pritvora setila sam se gde sam bila na dan atentata, i želela sam to da ispričam inspektor. Kada je čuo šta imam da kažem, rekao je da ga to ne interesuje i da ga ne zovem ako nemam o nečem pametnijem da govorim“ („Maja Adrovac: Ne znam kako se moj DNK našao na čaurama“, *Politika*, 10. mart 2016).

marketa pokušavao da kupi 23 posto državnih akcija te firme, a zatim preko malih akcionara izvrši koncentraciju vlasništva.

Kako bi što više smanjio Radulovićev uticaj, Mišković je 2003. godine čak nagovorio Mihajlovića da njegova stranka, naprkos pokazateljima iz istraživanja javnog mnjenja, samostalno izađe na parlamentarne izbore u kampanji „Crna ovca“, za koju je Mihajlović uzimao novac i od Stanka Subotića, i time smišljeno ostane ispod cenzusa, jer je to bio jedini način da se spreči da Radulović postane narodni poslanik. Tek se dolaskom na vlast Vojislava Koštunice i prodajom Delta banke, međutim, razvija puni potencijal Miroslava Miškovića da ostvari monopol u trgovini robom široke potrošnje; s ciljem da spreči eventualni aranžman Radulovića s njima, Miškovićeve Delta najpre inicira nekakvo regionalno udruživanje s hrvatskim Agrokorom i slovenačkim Merkatorom, da bi se to ubrzo rasformiralo, a Delta preuzela Agrokorovu tehnologiju u upravljanju maloprodajom u zamenu za dozvolu vlasti da Agrokor uđe na srpsko tržište. Paralelno s tim, vlasnik Delte sve vreme nudi razne pogodbe Raduloviću da mu ustupi pravo na otkup državnih i akcija malih akcionara. Budući da ovaj to konstantno odbija jer zna da se Miškovićeve poslovna etika svodi na „siledžijsko i bahato ucenjivanje koje nema veze sa poslovanjem, već je bazirano na njegovoj zloupotrebi plaćenih i korumpiranih političara, poslanika, novinara, sudija, tužilaca, itd.“, sve ovo navedeno počinje da se primenjuje upravo na njemu.²²

Nakon odlaska Dušana Mihajlovića s vlasti, Mišković po istom sistemu pridobija i Dragana Jočića,²³ kao i Slobodana Radovanovića, specijalnog

22 „Po principu ‘štapa i šargarepe’ sve vreme je pokazivao dve strane svoje ličnosti. Jednu nemilosrdnu, arogantnu, bahatu, siledžijsku, mafijašku iza koje nije birao sredstva kako bi me naterao da shvatim da je on vlasnik Srbije i da ću morati da se predam pred njim. Druga strana je pokazivala vrhunskog stručnjaka za mito i korupciju, osobu koja plaća sve u Srbiji, od medija i sudija, do poslanika i ministara. Tako je u isto vreme nudio novac meni i mojim saradnicima i vršio najstrašnije metode ucena i pretnji“, piše Radulović („Harač: 8.000.000 € za DSS, 5.000.000 € za Srbe u CG“, *E-novine*, 24. mart 2011. [<http://www.e-novine.com/feljton/45994-Hara-8000000-DSS-5000000-Srbe.html>]; pristupljeno 8. marta 2016]).

23 Ministar policije Dragan Jočić pokušao je da zaštititi ubice Zorana Đinđića prilikom ubistva Kuja Kriještorca 1. marta 2004. trgovca koji je pred Specijalnim sudom trebalo da potvrdi navode koje je dao policiji, da je dva dana zaredom, 11. i 12. marta 2003. godine, bio

tužioca za organizovani kriminal, kojima poput Beka, „u znak zahvalnosti“ dotira novac posle svake od obavljenih privatizacija. O tome Više javno tužilaštvo u Beogradu maja 2010. godine obavestava i Subotić: „Ubrzo sam počeo da sumnjam da su u konstruisanje moje optužnice umešani upravo Beko i Mišković, jer su mi njih dvojica sami, u vreme dok smo se družili, objašnjavali kako Mišković direktno zove ministra policije Dragana Jočica ili tužioca Radovanovića i dogovara hapšenja ili podizanje optužnica protiv svojih protivnika i onih privrednika koji mu se nađu na putu. Beko je to morao da radi posredno preko Mihajlova ili Nikitovića, ali su obojica bili u stanju da utiču na policiju, tužilaštvo i sudove. [...] Setio sam se kad je tokom privatizacije Novosti, poznati košarkaš Vlade Divac izrazio želju da učestvuje u kupovini Novosti, da je nas to zabrinulo, s obzirom na njegovu popularnost u Srbiji, ali su nas Beko i Mišković uveravali da nemamo razloga za brigu jer će ga na sve načine sprečiti, pa ako treba i hapšenjem, što su sa smehom ponavljali svaki put kad bi se o njemu govorilo. Na kraju je zbog pretnji Miše Beka, Vlade Divac i odustao.“

Ubrzo po formiranju vlasti marta 2004, garniture koja je direktno profitirala od ubistva premijera Zorana Đinđića, tadašnji ministar za privatizaciju Predrag Bubalo iz DSS-a, na kućnoj slavi kod Radulovića, januara 2005. godine,²⁴ u prisustvu vlasnika Delta holdinga Miroslava Miškovića, potpredsednice Ivane Veselinović i jednog od direktora Nebojše Divljanja, saopštava Raduloviću da mu neće biti dozvoljena kupovina C marketa i da ta firma mora da se proda Delti, što zatim stavlja do znanja i predsedniku udruženja njenih malih akcionara Božidaru Prgomelji u kabinetu potpredsednika Vlade Miroslava Labusa. Bubalo će, zajedno s tadašnjim direktorom Agencije za privatizaciju Miodragom Đorđevićem, kao i izvršnim direktorom tog

tela Goranom Mrđom (već pomenutim Bekovim kadrovima), biti uhapšen 14. juna 2013. godine zbog sumnje da je s još šestoricom njih prilikom prodaje akcija Luke Beograd oštetio budžet za oko 5,7 miliona evra, omogućujući ofšor firmi Worldfin iz Luksemburga, u vlasništvu Miškovića i Beka, da kupi većinski paket akcija tog preduzeća ispod njihove realne cene.²⁵ Optužnica protiv njih potvrđena je u posebnom odeljenju za organizovani kriminal Apelacionog suda u Beogradu 2. aprila 2014. godine.²⁶

Sprega koju je Mišković ostvario s medijima, policijom i tužilaštvom očita je u slučaju iz prve polovine 2004. godine, koji po mnogo čemu podseća na opisani scenario iz Bečića, u kojem se vlasnik Delte, na dan kada je u Srbiji izdat nalog za hapšenje Stanka Subotića, 6. juna 2007, dobrovoljno ponudio da preuzimanjem „zaštiti“ njegovo vlasništvo. Korak prvi: Mišković obavestava Radulovića, svog kolegu i koosnivača kluba Privrednik, da očekuje posetu novinara Svetomira Marjanovića pod izgovorom da poseduje neke ekskluzivne informacije u vezi sa C marketom. Korak drugi: tadašnji urednik tabloida *Kurir* pojavljuje se 2. aprila 2004. godine u prostorijama firme,²⁷ predstavljajući se kao „jako važna ličnost u Srbiji“, koja „preko medija kreira javno mnjenje“, te da mu „svi ministri 'jedu iz ruke'“ i sl., da bi zatim izneo neverovatan niz označenih – da je došao do informacija da se Radulovićeve ćerke, koje su, uzgred, već tada uspešne poslovne žene u ranim tridesetim i žive u Španiji, bave u stvari proizvodnjom droge, da su deo kriminalne narko-mreže (poput označitelja Subotić u aferi „Mreža“), da im Radulović pomaže u tome, da su otkriveni nekakvi računari koje ima u Španiji (kao Subotić i kiparski računari zloupotrebljeni u aferi „Nacional“²⁸), te da Uprava za borbu protiv organizo-

²⁵ „Bubalo bio u šoku, Mrđa uhapšen na kafi s Bekom“, *Blic*, 16. jun 2013.

²⁶ „Potvrđena optužnica protiv Bubala“, *Večernje novosti*, 2. april 2014.

²⁷ Slobodan Radulović i njegova supruga greše kada navode da je u pitanju 2005. godina, kao i da je tekst objavljen u *Pressu*, jer je pretragom medijskog arhiva Ebart utvrđeno da se jedini tekst istovetne sadržine pojavio 23. oktobra 2004. u tabloidu *Kurir*, ispod kojeg je lično potpisan Svetomir Marjanović.

²⁸ Kiparski motiv koji je hrvatski *Nacional* eksploatirao ustupljen je preko TDR-a od strane kompanije JTI, koja je još pre potpisivanja ugovora detektivske agencije FIA iz Londona s Vladom Srbije, januara 2001, nastojala preko iste agencije da kompromituje Subotićevu firmu na Kipru za trgovinu cigaretama Dulwich Enterprises Limited, koja je bila u sporu sa JTI. FIA se

opomenut od strane Vladimira Milisavljevića da pomeri svoj kombi s robom ispred zgrade Geozavoda u ulici Admirala Geprata jer „smeta radnicima koji izvode radove na postavljanju telefonskog kablja“. Kriještorac je, prema svedočenju Sretka Kalinića iz 2013. godine, ubijen po nalogu Luke Bojovića, s više metaka iz vatrenog oružja ispred svoje kuće u Žarkovu, dok je Jočić izjavljivao da su ga ubili ljudi koji su ga reketirali, a ne pripadnici „zemunskog klana“ (Novaković, M., *Državo, ruke uvis!*, Vukotić media, Beograd, 2014, str. 169).

²⁴ Ova informacija izvučena je iz intervjua supruge Slobodana Radulovića Vukice, koji je objavljen u *Kuriru* 19. decembra 2013. godine pod naslovom „Žena Slobodana Radulovića: Mišković od mojih ćerki napravio dilere droge!“

vanog kriminala uskoro kreće u akciju da ga zbog toga uhapsi, s upozorenjem da će *Kurir* sve to sa zadovoljstvom da objavi. Korak treći: dolazi do susreta između Miškovića i Radulovića, gde mu ovaj tvrdi da je i on čuo za to od svojih ljudi iz policije, da nema nikakve veze s tim, da će učiniti sve što može da se to ne pojavi u štampi, ali da ga „kao prijatelj“ upozorava da je to sad stvar policije. „Ja sam i pored svega što sam od Miškovića očekivao, bio šokiran činjenicom da je spreman da ide toliko nisko i toliko podlo da mi napada decu i da je, ne vodeći računa o njihovim sudbinama, spreman da sve uradi kako bi na mene vršio pritisak da mu predam C market. [...] To fabrikovanje i objavljivanje laži u sopstvenim medijima, taj kukački, beskrupulozni, podli obračun s ljudima koji se nađu na putu Miškoviću i Beku, gde se ne preza ni od uništavanja dece, postaće specijalitet ovoga dvojca medijskih moćnika, pokazujući svima na šta su sve spremni da bi došli do cilja i kako će proći svako ko im se usprotivi“, komentariše ova dešavanja Radulović u pismu od 24. marta 2011. godine.

tada povezala s kiparskom detektivskom agencijom, čiji je službenik pokušao da podmiti Subotićevu službenicu Ivanu Krčmarević, tražeći od nje informacije i dokumenta o poslovanju firme u kojoj radi. Krčmarevićeva je, odbivši ponudu, odmah prijavila slučaj kiparskoj policiji, koja je, pošto je saznala da iza ove agencije stoje FIA i njena izvršna direktorka Džesika de Gracija, bivša zamenica javnog tužioca Njujorka, obustavila dalju istragu. „O dvostrukom aranžmanu agencije FIA u početku se uopšte nije znalo. Sumnje u neobične okolnosti angažovanja ove agencije, tada nisu postojale. Sve će postati mnogo jasnije početkom druge polovine 2001. godine, kada je otpočeo pravi rat između JTI i nekih domaćih i stranih preduzeća oko distribucije cigareta 'monte carlo' na srpskom tržištu i tržištima u njenom okruženju. Kada se borba za primat na srpskom tržištu, između JTI i jednog broja firmi iz regiona, proširila i na pravosudne organe i medije u Srbiji, FIA je bila prinuđena da prizna da pored ugovora koji ima sa NBJ istovremeno ima mnogo ozbiljniji ugovor sa JTI, zbog čega je zapravo i prisutna u Srbiji. Londonska agencija je tako samo javno potvrdila sumnje da ona u Beogradu nije zbog traganja za Miloševićim novcem, već da radi posao za koji je inače i najkvalifikovanija – lobiranje za duvanske kompanije. Izveštaj koji je početkom jula 2001. godine ova agencija dostavila NBJ nije sadržao nijedan valjan podatak o Miloševićevom novcu za kojim je FIA navodno tragala. To što je tih desetak strana potpuno bezvrednog izveštaja koštalo Srbiju 330.000 DEM, izgleda da nikog nije zanimalo“ (Vuković, M., Tufegdžić, V., *Oni su jači od nas*, Blic press, Beograd, 2007, str. 297–298).

Tekst Svetomira Marjanovića prepun laži koji se pojavljuje u *Kuriru* šest meseci kasnije, 23. oktobra 2004, pod naslovom „Radulović pod istragom“, ima dvostruku funkciju: prva je da Vlada donese pomenutu odluku da C market ne može biti prodat Slobodanu Raduloviću, koji je na ovaj način kompromitovan, da mu pod hitno naloži prekid svakog dogovora o kupovini s Agrokorom i Merkatorom i da se time zabrani svaka prodaja C marketa stranom vlasniku, što ostavlja u igri samo Miškovića. Nakon što mu 2005. godine sve to predočava Predrag Bubalo, Radulović je pozvan i u kabinet ministra policije Dragana Jočića, gde su pored njega prisutni i generalni sekretar Vlade Dejan Mihajlov, kao i Mladen Spasić, tadašnji šef odseka za privredni kriminal UBPOK-a, koji će pod pritiskom Jočića iznositi navodne operativne podatke o pranju novca preko Radulovićevog ličnog računa u Španiji i koji je istovremeno fingirani izvor u Marjanovićevom tekstu, označen kao „visoki oficir policije koji je insistirao na anonimnosti“. Spasić je isti onaj školski drugar i kum Mladana Dinkića koji mu je protivzakonito dostavio interni upit mađarske policije s ciljem otvaranja afere „Janjušević–Kolesar“ 17. jula 2003. godine, zbog čega je ova prestala da saraduje sa svojim srpskim kolegama. Isti onaj član tzv. ekspertskog tima, koji su činili najbliži saradnici Vojislava Koštunice, Mladana Dinkića i Miroljuba Labusa, a čiji je osnovni zadatak bio kriminalizacija Crne Gore i Mila Đukanovića upotrebom označitelja Stanko Subotić, tj. slanjem medijskih priloga naručenih od strane Aleksandra Tijanića preko faksa u kancelariji Aleksandra Nikitovića, tadašnjeg zamenika šefa kabineta predsednika SRJ, tužilaštvima u Italiji, Švajcarskoj, Francuskoj i Lihtenštajnu.²⁹ Svi kompromitujući tekstovi za domaće tržište u kojima, kao anonimni izvor, radi iniciranja afere učestvuje Mladen Spasić, izlaze, po pravilu, najpre u 2003. godine osnovanom tabloidu Radisava Rodića – *Kuriru*.

29 „Pre toga je kao upozorenje i pretnju, naterao šefa UBPOK-a Mladena Spasića da iznosi najstrašnije laži o mojim čerkama, tvrdeći da su to operativni podaci policije, mada nam je svima u toj kancelariji bilo jasno da Mladen Spasić sprovodi samo naredbu Mladana Dinkića, koji je politički šef Spasića, a kako bi Dinkić ispunio naredbu svog poslodavca Miroslava Miškovića. Ubrzo je u C market došla i kontrola iz UBPOK-a, kako su mi i Mišković i novinar Marjanović najavili, kao još jedan dodatni vid pritiska“ („Harač: 8.000.000 € za DSS, 5.000.000 € za Srbe u CG“, *E-novine*, 24. mart 2011. [<http://www.e-novine.com/felton/45994-Hara-8000000-DSS-5000000-Srbe.html>; pristupljeno 9. marta 2016]).

Tako se u spornom prilogu najpre kaže da je španska policija uverena da Radulović „pere“ ogroman novac iz Srbije, implicitno ostavljajući konzumentu da pretpostavi da to mora imati nekakve veze sa C marketom, dok se momentom stranih istražnih organa kao navodnih inicijatora teži odbaciti svaka pomisao da se slučaj namešta iz Srbije. Zatim se kriminalizuje Radulovićeva porodica kako bi pomenuti novac dobio negativan predznak; kaže se da trag do Radulovićevog novca vodi preko njegove starije ćerke Jelene, koja zajedno s mlađom živi u Madridu, gde poseduju firmu Ekrsa, koja saraduje sa C marketom – dakle, potkrada građane Srbije (prouzrokovanje besa). Najzad, umeće se narko-element, koji konstruiše korumpirani inspektor UBPOK-a Mladen Spasić: „Jedna od Radulovićevih ćerki, zajedno sa još jednom devojkom iz Srbije sa španskim državljanstvom, bila je hapšena u oktobru prošle godine kada su joj pronašli priručnu laboratoriju za pretvaranje kokaina u krek. One su ubrzo puštene, ali su ostale pod prismotrom policije. Tada je otkriven i bankarski račun Slobodana Radulovića, za koji ovlašćenje imaju obe njegove ćerke, a preko koga 'prolaze' velike sume novca. Tada je počela istraga o poreklu tih para.“

Bez logičnog objašnjenja kako je moguće da osoba sa radnom dozvolom (ne državljanstvom) pri ovakvom slučaju ne bude deportovana nazad u Srbiju, ide se toliko daleko da se izmišlja i deo Radulovićeve reakcije na ovu vest, koja opet ima funkciju sličnu 'španskoj policiji': „I ja sam čuo za tu priču i znam odakle je ona potekla. Priča o tom 'hapšenju' je ujdurma bivšeg dečka moje ćerke sa kojim se razila pre devet meseci. On je sada progoni, preti, i to je cela priča.“ Tek se u poslednjoj rečenici priloga navodi da „generalni direktor C marketa priču oko navodnog hapšenja njegove ćerke i računa u Španiji povezuje sa predstojećom privatizacijom ovog najvećeg srpskog trgovinskog lanca“, ali se u antrfileu i to spinuje (usmerava) zapravo prema potencijalnom Miškovićevom konkurentu, jer ispada da Radulović sumnja da ga kompromituju Slovenci (zli stranci, profiteri, krivci za raspad SFRJ, itd.) iz Merkatora, koji „zbog EU standarda“ neće želeći da prodaju prehrambene proizvode srpskih nego samo svojih firmi (fabrikacija straha od stranih ulaganja).³⁰

30 Radulovićeva mlađa ćerka u pratnji svog supruga posetila je Milana Beka aprila 2006. godine, u nadi da će od njega dobiti objašnjenje zbog čega je upropastio život njenom ocu i porodici. Njen utisak nakon susreta Radulović prenosi sledećim rečima: „Nataša mi je rekla da je Miša bio toliko siguran, toliko ubedljiv, a opet

SLUČAJ C MARKET

Ovu priču, nimalo slučajno, eksploatiše i bivši političar Branko Pavlović, kojeg je Delta angažovala da osnuje firmu KPACM, u koju će ulagati mali akcionari C marketa, da bi na taj način došla u posed njihovih akcija, nudeći za svaku po 300 evra, što još više ubrzava odluku režima u Srbiji da zabrani Raduloviću kupovinu državnog udela i koncentraciju većinskog vlasništva preko malih akcionara, kao što je već napomenuto u smislu primarne funkcije teksta. Njegova druga funkcija računa s efektom koji prilog ostavlja na Radulovića i gura ga da konačno pristane na razgovore o prodaji C marketa s investicionim fondom Salford, u čije ime tada pregovaraju Slobodan Petrović, direktor Danube Foods grupe, Judžin Džafi i Milan Beko, navodno konkurent Miroslava Miškovića. Kada je dogovor finalizovan, a dokument poslat Raduloviću, Beko naprasno „menja“ taktiku: samoinicijativno odlazi kod direktora C marketa i ubeđuje ga da je za obojicu isplativije da se kao kupac pojavi on sam, da je to prihvatljivije i za Košunicu (ponovo momenat animoziteta od stranih ulagača), te da je već formirao školjka-firmu Delmont za taj posao dokapitalizacije. Na pitanje Radulovića kako će na to reagovati Salford, Beko odgovara da se ne brine ništa jer Salford zavisi od njega, da je on zapravo Salford u Srbiji i da odlučuje o tome šta će i kako će Salford raditi, da se sve već dogovorio s vrhom države, da će mu novac obezbediti Hypo (veza sa Vladom Čupićem korištena i tokom privatizacije Knjaza Miloša) i Komerčijalna banka kroz kredite, a da će garancije za to biti njegovo buduće vlasništvo u C marketu.

Krajem jula 2005. godine skupština akcionara donosi odluku da Delmont dokapitalizuje C market i nakon toga dobije udeo od 40 odsto vlasništva, od kojih će se polovina preneti Raduloviću i menadžmentu. Od trenutka kada preko

ljubazan i pun 'ljudskog' razumevanja za situaciju moje porodice dok je ovo pričao. To je i najopasnija osobina ovoga 'prijatelja-monstruma' da ume tako ubedljivo da laže, da vas gleda u oči i ne trepne, da ostavlja utisak čoveka na čiju se reč možete toliko osloniti da mu možete poveriti i decu na čuvanje. I to je tako, do prve situacije kada neutoljiva genetska glad koju ovaj čovek sa sobom nosi, u njemu ne pokrene pravu ličnost, koja je u stanju da tu istu decu i uništi ako je to u njegovu korist“ („Miša Beko, pohlepa u krvi“, *E-novine*, 16. oktobar 2012. [<http://www.e-novine.com/srbija/srbija-tema/72938-Mia-Beko-pohlepa-krvi.html>]; pristupljeno 11. marta 2016]).

svojih veza u Agenciji za hartije od vrednosti dobija dozvolu za kupovinu C marketa, Milan Beko počinje da izbegava Radulovića, predstavlja se kao novi vlasnik poznatog trgovinskog lanca i preko Branka Pavlovića i Danka Đunića šalje Miškoviću poruku da je spreman da s njim razgovara o uslovima prodaje udela do kojeg je došao. Najzad, da bi Beko mogao da proda akcije Delti, 19. avgusta 2005. godine u kabinetu Vojislava Koštunice potpisuje se Memorandum o razumevanju u koordinaciji Danka Đunića (naknadno negiran od strane potpisnika na sudu i u medijima), u kojem se na inicijativu Radulovića unosi klauzula da se još dve godine neće menjati vlasnička struktura, dok Delta istog dana u javnosti objavljuje da je došla u posed većinskog paketa akcija. Na taj način, firma vredna 335 miliona evra kupljena je za 45 miliona, čime su mali akcionari oštećeni za ukupno 130 miliona evra: „Zaradio je zajedno sa tajnim partnerima 83 miliona evra prodajom svojih 60% akcija C marketa do kojih je došao bez ijednog uloženog centa, a Koštunićina Vlada mu je kao zahvalnost što je Miškoviću predao C market, 'poklonila' Luku Beograd, omogućivši mu da je privatizuje po enormno niskoj ceni, a odmah zatim i njemu i Miškoviću predala i *Večernje novosti*, i konačno Beku dala monopol u preradi mleka. Milan Beko je posle prodaje svog dela i ostvarenja zarade od 83 miliona evra, preko Dragog Mićovića platio Koštunici 25 miliona evra“, navodi Radulović.

U oklevanju da realizuje Memorandum na koji je bio prinuđen, a prema kojem je svoju firmu Primer C, gde se nalaze Radulovićeve i akcije menadžmenta iz C marketa, trebalo da prenese na novoformiranu Bekovu firmu Novafin, generalni direktor C marketa nehotice izvlači iz svog zemljaka dokaz da je proces preuzimanja najvećeg trgovinskog lanca maloprodaje između njega i Miškovića od početka bio sinhronizovan – pretnju koja je ujedno i priznanje da će on i Mišković opet u medijima da aktiviraju priču da su Radulovićeve ćerke deo organizovane španske kriminalne grupe, da u Madridu imaju proizvodnju droge i da se bave dilovanjem.³¹

31 „Iako su sve ove laži već Miškovićeve mediji objavljivali, ta brutalna Bekova ucena mi je i pored svega što sam znao o Beku bila neverovatna, jer je Beko dobro znao moje ćerke i znao je da su to sve laži, jer smo o tim Miškovićevim lažima koje su objavljivali Miškovićeve mediji, on i ja više puta razgovarali i Beko se tada zgražavao nad tim načinom Miškovićevog obračuna sa mnom. Podsetio sam ga na to šta mi je tada govorio. Beko mi je na to krajnje poslovno saopstio: 'Nisam ja taj koji treba da vodi računa o tvojim ćerkama i tvojim

Radulović pod pritiskom 3. novembra 2005. godine stavlja potpis na prenos, dok mediji u narednom periodu izveštavaju o povećanju udela preduzeća Primer C u C marketu, predstavljajući to kao kupovinu Slobodana Radulovića, iako je on u njoj samo direktor, dok se Novafin i Milan Beko ni u jednoj rečenici nigde ne pominju, s obzirom na strogu tajnost Memoranduma.³² Budući da klauzula o dve godine nemenjanja vlasničke strukture C marketa sprečava Beka da proda većinski paket akcija Miškoviću, njih dvojica ponovo udružuju snage u novoj diskreditaciji Radulovića, kako bi ga Upravni odbor C marketa smenio zbog lošeg poslovanja. Po prenosu Primera C na Novafin, Beko na Radulovićevo mesto postavlja svog univerzalnog vojnika Gorana Mrđu, koji istovremeno obavlja i funkciju izvršnog direktora Agencije za privatizaciju.

Ključan trenutak predstavlja Radulovićevo dostavljanje Projekcije završnog računa, u kojem se jasno vidi da je C market u 2005. godini ostvario dobit, kao i da su svi dobavljači zaključno sa 31. decembrom 2005. pokriveni menicama, što je dvojici tajkuna poremetilo planove u nastojanju da stvari prikažu suprotnim. Zbog toga, pre usvajanja konačne verzije završnog računa, Beko želi da fabrikuje dokaz povodom

porodici. Ti si taj koji mora da štiti svoje ćerke i od tebe zavise naši dalji koraci, jer se mora realizovati Memorandum'. Sve to mi je Miša sasuo u lice u mojoj kući u kojoj nisam bio sam. [...] Par dana kasnije, mislim u *Pressu*, izašao je članak o 'tajanstvenim' Karlosu i Nataši koji su Beka navodno satima čekali ispred kancelarije; u tekstu je Beko prikazan kao pošten i nevin građanin koji se našao u čudu kada su njih dvoje od njega tražili da 'utiče' na pravosudne organe i ljude iz vlasti kako bi se ublažila moja očigledna krivica. Moja ćerka je članak čitala po nekoliko puta ne verujući da se događaji mogu prikazati do te mere suprotnim od onih kakvi su bili“ („Miša Beko, bezočni manipulator“, *E-novine*, 12. oktobar 2012. [<http://www.e-novine.com/srbija/srbija-tema/72774-Mia-Beko-bezoni-manipulator.html>]; pristupljeno 10. marta 2016)).

32 Videti priloge: „Akcije C marketa 300 evra!“, *Kurir*, 25. novembar 2005; „Radulović postaje vlasnik C marketa?“, *Pregled*, 6. decembar 2005; „Radulović vlasnik“, *Politika*, 7. decembar 2005; „Slobodan Radulović kupio 'C market'“, *Blic*, 7. decembar 2005. Dnevni list *Politika* tek 10. decembra 2005. godine u prilogu o „Vuk Delibašić umesto Radulovića“ piše da je, prema podacima iz Agencije za privredne registre, preduzeće Primer C preregistrovano 16. septembra, od kada je Delibašić, nekadašnja Bekova veza u Agenciji za privatizaciju, zvanično i direktor ove firme, a da se kao njen osnivač navodi firma Novafin iz Luksemburga, sa osnivačkim kapitalom od 5.000 dolara.

izvesna tri ugovora između C marketa i firme EKO produkt, čiji je vlasnik Mika Brašnjović, i počinje da ucenjuje kako Radulovića tako i Brašnjovića da potpišu priznanje prema kojem je taj posao bio štetan za C market, da Radulović nije u potpunosti uspeo da iskontroliše realizaciju potpisanih ugovora, da je to iskoristio EKO produkt da isporuči veću količinu robe nego što je to bilo potrebno C marketu i po cenama koje su veće od tržišnih, čime je C market navodno oštećen za 2,3 milijarde dinara. Pod već uobičajenim izgovorom da to sve želi Mišković, a ne on, te da iza ovoga stoje Jočić i Dinkić, Milan Beko uspeva 3. februara 2006. godine da iznudi lažno priznanje od Brašnjovića, pod pretnjom da će njegov brat Milinko, koji je u to vreme formalni direktor EKO produkta, u protivnom biti uhapšen, što sedam dana kasnije rezultuje ekspresnom smenom Radulovića s mesta generalnog direktora C marketa. Radulović napušta Srbiju, Miku Brašnjovića hapse 12. aprila, a slučaj biva objedinjen kao „stečajna mafija“, između ostalog i na osnovu Bekove fabrikacije da je Brašnjović primljene menice od C marketa koristio za kupovinu firmi koje su u stečaju. Dvojica tajkuna, kako je ranije rečeno, izdejstvovali su da se kao prvooptuženi u grupi nađe predsednik Trgovinskog suda Goran Kljajević, zbog toga što je odbijao da izvrši nelegalan upis akcija C marketa; optužnica protiv Slobodana Radulovića podignuta je 12. oktobra, Delta u drugoj polovini februara kupuje 92.400 akcija C marketa po ceni od 110.880.000 evra (1.200 evra po akciji) i lansira megalanac Delta maxi i Tempo objekata, dok Mika Brašnjović 30. juna 2006. godine u svojoj pritvorskoj ćeliji izvršava samoubistvo, ostavljajući oproštajno pismo u kojem za svoju smrt optužuje Miroslava Miškovića i Milana Beka.³³

33 U pismu se između ostalog navodi: „Kad sam danas video Milinka kako nesrećno izgleda, a čovek ništa nije kriv, ja više ovo ne mogu izdržati... ne mogu se nikada pomiriti da sam zlikovac i da sam sa svojim prijateljima sa kojima sam proveo pola života pravio zločine i ukrao više od dvadeset miliona evra. Verujte da u tome nema ni trunke istine. Draga deco, budite hrabri, čestiti i dostojanstveni. Želim da sve započeto završite i ako budete u prilici, ne vraćajte se u Srbiju... Zahvalite se Beku Milanu i Miškoviću za uništenje vašeg oca i uništenje cele porodice Brašnjović. Molim vas da me sahranite u Seljanima što dalje od zlikovaca“ („Miša Beko, pohlepa u krvi“, *E-novine*, 16. oktobar 2012. [<http://www.e-novine.com/srbija/srbija-tema/72938-Mia-Beko-pohlepa-krvi.html>]; pristupljeno 11. marta 2016)). Trinaestog jula 2006. godine, u *Večernjim novostima* koje su tada već u vlasništvu Milana Beka, pojavio se članak pod nazivom „To nije rukopis moga oca“, u kojem

Aprila 2006. godine, po odlasku Radulovića iz zemlje i pokretanju istrage u vezi sa „stečajnom mafijom“, po nalogu UKP i Tužilaštva za organizovani kriminal u medijima sledi kriminalizacija nekadašnjeg generalnog direktora C marketa. Njihova desna ruka, tabloid *Blic*, uključuje se 19. aprila tekstem „Kako je Radulović uništavao 'C market'“, u kojem se lansira teza da je preko čerkine firme u Španiji, posredstvom Brašnjovićevog EKO produkta (sva sredstva uključena) godinama uvezio robu kojoj je istekao rok trajanja, da je te proizvode kupovao po enormno visokim cenama, bez mogućnosti da ih posle proda, da bi zatim čak bio optužen za ono što su činili upravo Mišković i Beko u sadejstvu s vladom Vojislava Koštunice – da je „širio nacionalističke priče protiv Slovenaca“ i Merkatora, kao i da je tu firmu stopirao, u dogovoru s Goranom Kljajevićem iz Trgovinskog suda. Izvor u tekstu je i ovoga puta anonimn, a kao njegovi autori potpisani su inicijalima već dobro poznati kriminalizatori – Vuk Z. Cvijić i Željka Jevtić. Dva dana pre toga pak *Kurir* u prilogu pod naslovom „Kinez“ spekulirao gde se nalazi odbegli Radulović i izvodi pravi „put oko sveta“: kreće se od Kine, da bi se skočilo do Španije, zatim u Crnu Goru, jer je tamo „pod zaštitom Mila Đukanovića“, što se dva puta ističe u tekstu, da bi se onda produžilo do Belorusije i Ukrajine ili neke druge zemlje bivšeg SSSR-a. U antrfileu teksta navodi se poslovna veza Eksa – EKO produkt – C market, koja će biti razložena za dva dana u *Blicu*. Istog dana, list *Danas* će objaviti tekst čiji se naslov „Isumpavanjem“ kapitala Radulović pripremao teren za kupovinu C marketa“ odnosi na isti detalj, dok se 21. aprila opet u *Blicu* pojavljuje informacija o uvozu 33.000 bočica falsifikovanog šampona „nivea“ u vrednosti oko pet miliona dinara od strane EKO produkta, koje je zatim trebalo da budu plasirane u C marketu. Bez obzira na to što se u glavnom delu teksta nigde ne pominje, u antrfileu se pak čitav događaj prikazuje kao mogući predumišljaj Slobodana Radulovića – „jedan od njegovih poslednjih zadataka“.³⁴

ČEDA SKLAPA DIL SA MIŠKOVIĆEM

Godinu dana nakon bekstva, Slobodan Radulović šalje detaljnu dokumentaciju o navedenim radnjama Savetu za borbu

će devetnaestogodišnji sin pokojnog Brašnjovića naime tvrditi da je njegov otac bio magistar ekonomije, a da mu oproštajno pismo za koje je saznao iz medija deluje „kao da ga je pisao osnovac“.

34 „Brašnjović uvezio lažne šampone“, *Blic*, 21. april 2006.

protiv korupcije, kojim tada predsedava Verica Barać, a na osnovu koje je sačinjen Izveštaj o C marketu dostavljen Vladi i Republičkom javnom tužilaštvu 1. oktobra 2007. godine. Sličan sadržaj od Radulovića tada dobija i Liberalno demokratska partija Čedomira Jovanovića, koja u to vreme, baš kada je Beko u sukobu s Miškovićem oko Luke Beograd, deluje pod plaštom borbe protiv sistemske korupcije i ukazuje na veze koje Miroslav Mišković ima u aktuelnoj vlasti Vojislava Koštunice i Borisa Tadića, kao i u pojedinim ambasadama, podnoseći protiv Miškovića i još dvanaestoro lica 21. novembra 2007. godine krivičnu prijavu.³⁵ Među dokumentima u ovoj prijavi našao se i onaj Ambasade SAD od 21. maja 2007, u kojem se navodi da se Mišković tri dana ranije, posredovanjem Bratislava Grubačića, tadašnjeg vlasnika novinske agencije *VIP njuz*, koja je izdavala *VIP Magazin*, partnera u švajcarskoj konsultantskoj firmi A&S i osnivača kontroverznog projekta *Panorama* u Republici Srpskoj, koji je komplektno s hrvatskim *Nacionalom* aprila 2001. godine bio odskočna daska za lansiranje „duvanske afere“ i poligon za kriminalizaciju Zorana Đinđića i Stanka Subotića – ponudio da utiče na čelne ljude iz Vlade Srbije po pitanju odnosa prema Kosovu u zamenu za skidanje njegovog imena s crne liste u Americi.³⁶ Ovaj detalj o Grubačićevim specijalnim ve-

zama datira još iz vremena pre smene Miloševića: „*VIP magazin* se distribuira ambasadama i međunarodnim organizacijama u Beogradu. On svojoj odabranoj klijenteli nudi pouzdane političke i ekonomske analize i informacije iz proverenih izvora o aktuelnim dešavanjima u Srbiji, odnosno ondašnjoj SRJ. Vremenom se taj magazin pokazao kao nezamenljiv prilikom sačinjavanja izveštaja koje strane ambasade iz Beograda šalju svojim vladama.“³⁷ Identičnim mehanizmom uticaja danas u Srbiji raspoložive organizacija BIRN Gordane Igrice preko štampanog dvednedeljnika *Belgrade Insight*.

Dva dana pre krivične prijave i u jeku kampanje koju protiv njega vodi LDP, u pokušaju da učutka priču o monopolu koji je stekao kupovinom C marketa, Miroslav Mišković plaća *Kuriru* da otvori aferu protiv Čedomira Jovanovića, kombinujući motive koje su optuženi za ubistvo premijera i njihovi branioci zastupali u sudnici, a zatim širili preko svojih poslušnika u *NIN-u*, *Balkanu*, *Kuriru*, *Evropi*, *Standardu*, *Politici* i drugim medijima, o navodnim bliskim vezama tadašnjeg predsednika poslaničkog kluba DOS sa „zemunskim klanom“. Ovaj motiv povezuje se upravo s epizodom u kojoj je Mišković, silom prilika, imao kontakt s tom grupom kriminalaca – njegovom otmicom od 9. aprila 2001. godine, pa tako ponovo „jedan od operativaca MUP Srbije koji je bio uključen u istragu“ tvrdi da je Jovanović ne samo umešan već i da je od tadašnjih 7,5 miliona maraka, koliko je koštao otkup, uzeo pet miliona i da mu ih je lično predao Dejan Milenković Bagzi; dakle, da stoji iza čitave otmice.³⁸

Prilog je, međutim, napisan samo kako bi stradao usledila Miškovićeve ispovest pod nazivom „Oteo me Čeda“, komplementarna svemu što je izneto dan ranije, a koja originalno započinje rečima: „Ako je vreme za istinu, evo je.“ Vlasnik Delta holdinga, naime, oduvek je sumnjao u umešanost nekog političara, ali je posle jučerašnjeg priloga sasvim siguran ko je u pitanju; nije verovao kada mu je njegov prijatelj i ministar policije Dušan Mihajlović, kojeg je finansirao,

35 Krivičnom prijavom LDP-a obuhvaćeni su: Miroslav Mišković, vlasnik Delte, Vojislav Koštunica, premijer Srbije, Božidar Đelić, potpredsednik Vlade Srbije, Dragan Jočić, ministar policije, Predrag Bubalo, ministar trgovine, Slobodan Milosavljević, ministar poljoprivrede, Mlađan Dinkić, ministar ekonomije, Manojlo Vukotić, direktor i odgovorni urednik lista *Večernje novosti*, Aleksandar Tijanić, direktor *RTS-a*, Đuro Bilbija, glavni i odgovorni urednik lista *Kurir*, Đoko Kesić, glavni i odgovorni urednik lista *Press*, Antonije Kovačević, glavni i odgovorni urednik lista *Gazeta*, Željko Cvijanović, glavni i odgovorni urednik nedeljnika *Standard*. Ime Milana Beka upadljivo izostaje, što implicira da već u ovom periodu postoji njegova interesna saradnja s LDP-om, što je i razlog nepopularizacije Radulovićevih dokumenata („Sporni dokument Ambasade SAD“, *B92*, 22. novembar 2007. [http://www.b92.net/info/vesti/index.php?yyyy=2007&mm=11&dd=22&nav_id=273259; pristupljeno 11. marta 2016]).

36 Vezu Grubačića sa stranim diplomatama još iz vremena Vlade Zorana Đinđića na jednom mestu pominje i Ćurgus: „Osim o 'duvanskoj aferi' Grubačić opsežno obaveštava diplomate o 'aferi Gavrilović', pobuni JSO-a, 'aferi Delimustafić', 'aferi Perišić', aferi vezanoj za upad u Biro za komunikacije, o 'pismu Ljilje Buhe' [...] Glavni izvori su mediji, stranke i ličnosti koje su veoma aktivne u napadima na Zorana Đinđića i njegovu

Vladu. Krug onih koji su zaduženi za izjave veoma je precizno profilisan. U *VIP-u* se često citiraju Vojislav Šešelj, Aleksandar Tijanić, zatim list *Identitet*. Na osnovu takvih izvora i tekstova objavljenih u tabloidima, *VIP* objavljuje svoje analize, koje se dostavljaju članovima diplomatskog kora“ (Ćurgus-Kazimir, V., *Hajka - Analiza medijskih napada na Vladu Zorana Đinđića*, Evropski centar za toleranciju, Beograd, 2009, str. 43).

37 Vuković, M., Tufegdžić, V., *Oni su jači od nas*, Blic press, Beograd, 2007, str. 98.

38 „Reketirao Miškovića!“, *Kurir*, 19. novembar 2007.

govorio kako Čeda svakodnevno posećuje Spasojevića u zatvoru i da je ovaj zahvaljujući njemu i izašao; nije slušao ni Đinđića, koji mu se žalio da ne može Jovanovića da „odvoji od mafije“, itd.³⁹ Preterivanje po receptu članova „zemunskog klana“ ili pripadnika Makine grupe (sasvim svejedno), koje potpuno humorizuje početnu zamisao, glasi: kakav Legija, kakav Spasojević, oni su ništa u odnosu na to koliki je Čeda kriminalac – upravo u razmeri podele plena iz otmice, kako je to uvodnikom u prvom prilogu metaforički ilustrovano – Jovanoviću pet miliona, Spasojeviću i Ulemeku po milion, a preostalim „zemuncima“ 500.000 DEM. Otprilike onako kako to u naknadnoj pameti pred Vladimirom Božovićem tvrdi i Dragan Ilić Limar iz SNS-a.⁴⁰ Treći po redu tekst u *Kuriru* tako se mogao sastojati samo iz iščuđavanja zašto Tužilaštvo ne reaguje na ispovesti tajkuna;⁴¹ istog

39 Da stvari nisu stajale onako kako ih Mišković za svoje potrebe ovde prikazuje, te da se poverenje Čedomira Jovanovića i još nekolicine ljudi iz Vlade u ljude iz JSO i bliske njima tendenciozno zamenjuje i pojačava njihovim participiranjem u kriminalnim radnjama, svedoči i sam Dušan Mihajlović: „U vreme pobune [JSO, *prim. aut.*] Čeda je postao najžešći protivnik dojučerašnjih saveznika, a Đinđić je tek pred smrt shvatio da mora da se obračuna sa njima. Srećan sam što sam tada pomogao Čedi da shvati da je to zlo od kojeg mora da se skloni. Kada se tokom pobune suočio sa njihovim pravim namerama, da ga lažu, da ga zajebavaju, shvatio je da su ga izigrali. Za otmicu Miškovića on nije znao i nije verovao u to. On je zaista verovao u priču da su to uradili neki Karadžićevi [teza koju je, kako bi oslobodio Spasojevića nakon hapšenja u Parizu aprila 2001, policiji podmetao Ljubiša Buha, *prim. aut.*]. Bio je zaslepljen. Kada je to sa pobunom JSO završeno, Čeda je otišao u drugu krajnost, pa je krenuo da vređa Legiju i one sa kojima je do juče bio više nego brat. Ljudske priče su to, tu je ceo problem, život nije crno i belo. Sve je to šaren film u kojem nema anđela“ (Vuković, M., Tufegdžić, V., *Oni su jači od nas*, Blic press, Beograd, 2007, str. 83).

40 Medijski atentator Nikola Vrzić u svojoj knjizi, između ostalog, koristi i Miškovićeve rečenice kao argument u prilog vezama Čedomira Jovanovića sa „zemunskim klanom“; manipulacija – u kojoj je bitno samo kriminalizovati metu, uz halapljivo traganje za svime što se može upotrebiti u tu svrhu – jeste u tome što tekstove u *Kuriru* posmatra izolovano, dok je čitav kontekst u kojem ova afera nastaje (optužbe za monopol i zločinačko udruživanje od strane LDP-a koje prethode tekstovima, kao i trenutni sukob Beka i Miškovića) potpuno prećutan (Veruović, M., Vrzić, N., *Treći metak: politička pozadina ubistva Zorana Đinđića*, Moja knjiga, Piro, 2014, str. 285).

41 „Muk“, *Kurir*, 21. novembar 2007.

dana kada je podneo krivičnu prijavu protiv njega, Jovanović je zbog toga Miškovića privatno tužio i za klevetu.

Radulovićeve podatke LDP je, međutim, umesto da ih afirmiše, iskoristio kako bi se posle opštih izbora 2008. godine dogovorio s Miškovićem da, pored DS i SPS, učestvuje u gradskoj vlasti Beograda, nakon čega naglo prestaje kampanja na račun ovog tajkuna, dok direktan finansijski uticaj na partiju sve više ostvaruje Milan Beko, kojem će ista zauzvrat pomoći u prekvalifikaciji namene zemljišta na kojem se nalazi Luka Beograd; ova tačka istovremeno se dovodi u vezu s početkom političkog sunovrata i opadanjem podrške u javnosti LDP-a, ali i početkom ličnog bogaćenja njenog lidera Čedomira Jovanovića. Uslovi za upotrebu ove stranke kao sredstva za političku trgovinu stižu se posredovanjem Jovanovićevog tasta Minje Savića, koji je ujedno lični lekar Bekove dece, pa na taj način biznismen vrlo brzo ostvaruje uticaj nad Jovanovićem i organizuje sastanak između njega i Miškovića, na kojem mu, prema rečima samog Jovanovića, ovaj nudi motel „Nacional“ blizu Beogradskog aerodroma kako bi lider LDP-a prestao da ga napada u medijima i u parlamentu. Realizacija ovog ili nekog drugog aranžmana, međutim, do dan-danas nije dokazana.

Bekov uticaj na LDP posebno dolazi do izražaja sredinom decembra 2011. godine, kada ovaj tajkun saznaje da *Kurir* info, uz pomoć pojedinih funkcionera Demokratske stranke (Dušana Petrovića i Slobodana Homena, koji u to vreme uz Aleksandra Rodića već uređuje *Kurir*, jer je Radisav Rodić u zatvoru) i Dušana Bjelopetrovića, kuma Aleksandra Rodića i biznismena u čijem se vlasništvu nalazi centrala današnje Socijaldemokratske stranke Borisa Tadića – pokušava da otkupi vlasništvo WAZ-a, u šta spadaju i nezakonito zadržane akcije Novosti raspoređene u tri Bekove i Miškovićeve ofšor firme: Ardos, Trimaks i Karamat. U nameri da kompromituje aktere ovog neprijateljskog preuzimanja, Beko kao polugu za svoje interese ponovo koristi upravo LDP i njenog narodnog poslanika Zorana Ostojića, koji zbog iznetih saznanja 14. decembra 2011. godine traži hitno zasedanje skupštinskog Odbora za kulturu i informisanje, posle čega javnost u Srbiji prvi put dobija indicije o novonastaloj sprezi vlasti i *Kurira*, tj. na koji način je vlast Demokratske stranke rešila da oprostí kriminalne radnje vlasniku tabloida.⁴² *Informer*, čiji je formalni vlasnik i glavni

42 „Istina o prodaji Politike a. d.“, *E-novine*, 19. jul 2012. (<http://www.e-novine.com/srbija/srbija-tema/68295-Istina-prodaji-Politike.html>; pristupljeno 11. marta 2016) i

urednik Vučićević zajedno s Grubačićem svojevremeno učestvovao u osnivanju *Panorame*, 18. decembra 2015, osam godina pošto je integralno preveden tekst dokumenta iz američke ambasade o Miškoviću objavljen na sajtu *B92*, ponavlja njegov sadržaj i komično ga predstavlja kao svoje senzacionalno otkriće; jedina novina u tom prilogu biće konstatacija da je novinar Bratislav Grubačić u međuvremenu postao funkcioner SNS-a.⁴³

Pet godina pošto je od Beka preuzeo većinski paket po ceni od 1.200 evra po akciji i na osnovu nezakonitog monopolskog položaja gotovo osam puta uvećao vrednost imovine (ekstrazarada od 870 miliona evra), Miroslav Mišković 3. marta 2011. godine, za vreme vlasti Borisa Tadića, koji ne čini ništa da spreči uticaj ovog tajkuna na Antimonopolsku komisiju, prodaje firmu Delta M, u čijem je vlasništvu trgovinski lanac Delta maxi, belgijskoj kompaniji Delhaize, i ustupa joj dominaciju na tržištu maloprodaje po ceni od ukupno 932,5 miliona evra, tj. 2.215 evra po akciji, od kojih 153.000 akcija, prema iskazu Radulovića u sudu, lično Miškovićevih, u svoti od 338.895.000 evra. Iste godine Slobodan Radulović medijima u Srbiji, predsedniku Borisu Tadiću i relevantnim evropskim antikorupcijskim institucijama šalje pisma o tome na koji način je Mišković postao vlasnik C marketa, koja integralno objavljuju samo *E-novine*, a četiri godine kasnije, sakupljena u zaseban dosije – i sajt *Antidot*.⁴⁴ Krajem 2013. godine, Radulović, koji je u međuvremenu prvostepeno osuđen na pet godina zatvora zbog navodnog primanja mita od Mike Brašnjovića u poslu koji je Beko nastojao da kompromituje, najavljuje svoj dobrovoljni povratak iz Španije u Srbiju, kako bi na sudu ponudio dokaze protiv Miškovića i Beka. U Beograd stiže 12. aprila 2014, kada ga zbog zdravstvenih problema iz policije prebacuju u Specijalnu zatvorsku bolnicu, gde ga zatim drže dva meseca, a posle toga sele u kućni pritvor usled sve progresivnije bolesti.

Tek dva dana pre smrti, 23. oktobra 2014, pozvan je u Apelacioni sud u Beogradu da obrazloži žalbu na presudu Specijalnog suda, kada je, između ostalog, optužio Borisa Tadića da je

namerno odbio da proda državne akcije Belgijancima i tako propustio da obezbedi prihod za budžet Srbije od 72 miliona evra, i prikrrio štetu koja je nezakonitom privatizacijom C marketa naneta malim akcionarima.⁴⁵ Uprkos medijskim napisima i službenoj dužnosti po kojoj je morao da deluje, specijalni tužilac Miljko Radišavljević za šest meseci Radulovićevog boravka u pritvoru, znajući za njegovo zdravstveno stanje, nijednom nije izdao nalog istražnim organima da ispitaju i uzmu izjavu od Radulovića o ulozi Miroslava Miškovića i Milana Beka u privatizaciji C marketa. Štaviše, nepune dve nedelje pre no što neće proći reizbor tužilaca u Skupštini Srbije, 9. decembra 2015, uputiće dopis Dragomiru Perišiću, jednom od malih akcionara C marketa, u kojem će stajati da, prema izveštaju koji je MUP sačinio još 27. avgusta 2013, nema osnova za pokretanje istrage protiv Miškovića, tj. da u privatizaciji tog preduzeća nema elemenata organizovanog kriminala.⁴⁶ *Tabolid Kurir* još jednom staje u odbranu svojih omiljenih tajkuna i, preuzevši modalitete upravo njihovih gadosti, 30. novembra 2014. godine, šesnaest dana od pokušaja atentata na Milana Beka, objavljuje prilog u kojem „izvor blizak istrazi“ tvrdi da se proveravaju saznanja da je nekadašnji direktor C marketa ljudima iz svoje blizine „ostavio u amanet“ da posle njegove smrti ubiju njegovog zemljaka.⁴⁷ Funkcija ovog teksta je više nego očigledna – da se i mrtav Radulović prikaže samo kao očajnik koji se sveti, njegovi dokazi o pljački C marketa shodno tome oslabe, a tok istrage skrene s realnih motiva povezanih s dešavanjima u Salfordu, koji će se iskristalisati već početkom naredne godine.

NOVAC ZA RUŠENJE MILA

Korist koju je Vlada Srbije predvođena Vojislavom Koštunicom, a zatim i Mirkom Cvetkovićem, imala u svim ovim radovima ogledala se u enormnim svotama novca koje su Beko i Mišković u toku i nakon završenog posla isplaćivali u gotovini ili preko ofšor računa licima (Dragi Mićović) koja su bila zadužena da

„Kurirska koalicija i druge mučke“, *Vreme*, 22. decembar 2011.

43 „SVETSKA EKSKLUZIVA, AFERA INFOLIKS: Evo kako je Mišković vladao Srbijom!“, *Informer*, 18. decembar 2015.

44 „Kako se Mišković dokopao ‘C marketa’“, *Antidot*, 21. februar 2015. (<http://www.anti.media/medijska-mreza/dosije/slucaj-slobodana-radulovica/>; pristupljeno 12. marta 2016).

45 „Tadić štiti interese Miškovića i Beka“, *E-novine*, 28. oktobar 2014. (<http://www.e-novine.com/srbija/srbija-tema/111430-Tadi-titio-interese-Mikovia-Beka.html>; pristupljeno 12. marta 2016).

46 „DOKUMENT DOKAZ PREVARE: Miljko Mišku oprostio pljačku ‘C marketa’!“, *Informer*, 21. decembar 2015.

47 „POSLEDNJA ŽELJA SLOBODANA RADULOVIĆA: Hoću da Beko nestane, uništio mi je život!“, *Kurir*, 30. novembar 2014.

ih prenesu svima koji su imali nekakvu ulogu u lancu (od Agencije za privatizaciju, Agencije za hartije od vrednosti, preko određenih banaka, posrednika u konsultantskim kućama, korumpiranih novinara, pa sve do službenih operativaca u Vladi, ministara i samog premijera ili predsednika), što na kraju omogućava nekom od ova dva tajkuna da po povlaštenoj ceni privatizuje određeno preduzeće. Namena tog novca, međutim, nije bila isključivo lično bogaćenje, nego se ticala i protivzakonitog finansiranja bliskih struktura za ostvarivanje određenog političkog uticaja ili ciljeva Demokratske stranke Srbije i Demokratske stranke.

Tako Radulović na više mesta u svojim pismima iznosi da je deo novca zarađenog pljačkom C marketa upotrebljavan radi rušenja legalno izabраниh vlasti u Crnoj Gori; Beko i Mišković međusobno su se utrkivali ko će sa više novca pomoći DSS, pa je Mišković u momentima dok Beko prividno nastupa uz Radulovića nudio osam miliona evra, da bi ovaj drugi odmah prihvatio da i on da toliko, a nakon obavljenog posla još više. „Beko je osim finansiranja DSS-a, nudio i honorare pojedincima iz vrha Vlade, Mihajlov je podizao cenu iznoseći argumente da se sprema referendum u Crnoj Gori, da Vlada ne sme da dozvoli da Milo Đukanović pobeđi i da će za to trebati dosta novca, kako bi se finansirala opozicija u Crnoj Gori. Beko je i na to pristao, tvrdeći da već po nalogu Koštunice pomaže mesečno finansijski, stranke Nebojše Medojevića i Andrije Mandića“, tvrdi Radulović.⁴⁸ Dozvola za dokapitalizaciju C marketa je najzad uslovljena time da se Dragom Mićoviću, kumu Dejane Mihajlova, da 15 miliona evra, od čega osam odlazi za DSS, dva miliona za honorare nekolicine ministara i vladinih službenika, dok pet ide za finansiranje opozicije u Crnoj Gori pred najavljeni referendum, što je DSS tumačila kao idealnu priliku da se skloni režim Đukanovića i na vlast dovedu oni koje su finansirali.

Ovim povodom, Slobodan Radulović je krajem marta 2011. uputio pismo i vrhovnoj državnoj tužiteljki Crne Gore, Ranki Čarapić, u kojem precizira da je Dejan Mihajlov prilikom istog dogovora izgovorio da je pomaganje Nove demokratije, Pokreta za promjene i Socijalističke narodne partije „prioritet nad prioritetima Vlade Srbije“, da je za tu svrhu potrebno mnogo novca, kao i da je sredinom 2005. godine iznos sa prvobitnih 15 skočio na 25 miliona evra za kompletan aran-

žman odobravanja dokapitalizacije C marketa. Direktni korisnici ovog novca u Crnoj Gori bili su Andrija Mandić, Nebojša Medojević, Andrija Jovićević (bivši ministar policije, koji se zbog umešanosti u aferu „Moldavka S. Č.“ povukao u Srbiju, a uoči referenduma za osamostaljenje, ponovo vratio kako bi delovao u pravcu očuvanja zajednice sa Srbijom), Predrag Popović i Predrag Bulatović. Prva dvojica su novac direktno dobijali od Milana Beka u njegovim kancelarijama u Beogradu, čime se on sam hvalio da ih na taj način kontroliše i da rade za njega, dok je honorare za DSS, tj. Dragana Jočića, Aleksandra Nikitovića, Radeta Bulatovića, Dejane Mihajlova i ostale uplaćivao na račun ošfor firmi Dragog Mićovića, koje su otvarane samo u tu svrhu, da bi posle odmah bile ugašene.⁴⁹ Navedeni pojedinci iz kabineta tadašnjeg premijera Vojislava Koštunice zauzvrat bi radili na podizanju fingiranih optužnica za organizovani kriminal protiv svih koji bi stajali na putu Beku i Miškoviću („stečajna mafija“), pretvarajući Specijalni sud, protiv čijeg osnivanja su ranije vodili kampanju i zalagali se za njegovo ukidanje tokom prve godine suđenja za ubistvo premijera Đinđića – u partijski sud sopstvene stranke.

ŠTA SE KRILO IZA PRIORITETA DOMAĆE KUPOVINE

Interesi dvojice najpoznatijih tajkuna u svim ovim postupcima privatizacija neobično se poklapaju i s određenim elementima nacionalističke i ksenofobične politike koju je propagirala Demokratska stranka Srbije, među kojima je najpresudniji već pomenuti moment forsiranja prodaje domaćim kupcima i satanizovanje i diskreditacija stranih kompanija i konkurentnih investitora u javnosti; šta se zbiva dalje i kome Mišković i Beko posle izvesnog vremena preprodaju ta ista preduzeća, s

⁴⁹ „Bez obzira na netransparentnost ošfor firmi koje su Beko i Mićović koristili prilikom ovih transakcija, ili kasnijeg gašenja ‘školkja firmi’ koje su bile otvorene samo za ovu namenu, sve je vrlo lako istražiti i sudski dokazati. U Crnu Goru je novac prebacivan uglavnom u gotovini, ali postoje i drugi tragovi i bankarske transakcije iz kojih se može dokazati da je novac iz pljačke C marketa završio u džepovima crnogorskih političara, a za rušenje demokratski izabrane vlasti u Crnoj Gori“, tvrdi u pismu Radulović („Medojević na platnom spisku Milana Beka“, *E-novine*, 28. mart 2011. [<http://www.e-novine.com/region/region-crna-gora/46128-Medojevi-platnom-spisku-Milana-Beka.html>; pristupljeno 14. marta 2016]).

⁴⁸ „Harač: 8.000.000 € za DSS, 5.000.000 € za Srbe u CG“, *E-novine*, 24. mart 2011. (<http://www.e-novine.com/feljtton/45994-Hara-8000000-DSS-5000000-Srbe.html>; pristupljeno 13. marta 2016).

druge strane pak, ne prati nikakva negativna kampanja u medijima. Kada je reč o privatizaciji C marketa, kroz takav tretman prolazile su firme poput hrvatskog Agrokora Ivica Todorića i slovenačkog Merkatora Zorana Jankovića, da bi nakon uspostavljenog monopola preko lanca Delta Maxi i Tempo radnji, istim preduzećima Mišković najpre određivao ulazne barijere na tržište, a potom diktirao i marže, kako bi izgledalo da niz proizvoda u lancu koji je u njegovom vlasništvu ima najpovoljnije cene.⁵⁰ U tom smislu, na pomenutom sastanku u kabinetu ministra policije Dragan Jočić zabranjuje Raduloviću bilo kakvu saradnju s ove dve firme, naglašavajući da bojkotovanje stranih investitora u ovom slučaju spada u „stratešku odluku“ Vlade Srbije.⁵¹ Ista stvar dešava se i u slučaju Knjaza Miloša: „Moja ideja je bila da dovedem najveću svetsku kompaniju iz oblasti proizvodnje vode, Danone iz Francuske, na ovo tržište, da oni budu ti koji će od Knjaza napraviti ne samo lokalni već regionalni i svetski brend. To u našoj državi nije bilo prepoznato na isti način iz koruptivnih interesa. Sve je bilo sinhronizovano i koordinisano od Komisije za hartije od vrednosti, Agencije za privatizaciju, Centralnog registra, pojedinih ministara i drugih 'nevidljivih' lobista. U igri je bio veliki novac, a time je i mogućnost manipulacije još veća“, priča Vlade Divac.⁵²

Uloga koju su mediji i njihovi urednici poput Svetomira Marjanovića i Dragana J. Vučićevića (*Kurir*, *Press*), a ponajviše Manojla Vukoti-

ća, glavnog i odgovornog urednika *Večernjih novosti* i istovremeno direktora kompanije *Novosti* a. d., pored Slobodana Georgijeva, jednog od dva najveća medijska popularizatora afere „Moldavka S. Č.“ u Srbiji – imali u diskvalifikacijama stranih investitora, posebno je zanimljiva u procesu privatizacije ove firme, koji je započeo još početkom 2003. godine, a oko čije se imovine i dan-danas spore WAZ i Adria Media grupa. Nakon kupovine *Politike* i *Dnevnika*, nemački medijski koncern, u nameri da dođe u posed i *Večernjih novosti*, uspostavlja kontakt i vodi pregovore s Vukotićem, koji je već tada blizak opciji Vojislava Koštunice i žestoki protivnik vlade Zorana Đinđića. Budući da je Vukotićeva odluka o raspisivanju prospekta uslov za pokretanje prodaje ovog preduzeća, direktor *Novosti* dogovara sa WAZ-om honorar od 500.000 evra, od kojih mu se, na sopstveni zahtev, odmah isplaćuje 70.000 na privatne račune njegovog sina i kuma, u cilju vraćanja kredita za stan koji je u blizini Slavije u Beogradu bio kupio za svoju ćerku. Vukotić, koji je pod Bekovom kontrolom, uprkos potpisanom ugovoru, nakon isplate avansa od strane WAZ-a počinje da opstruiše postupak kupovine i okleva u raspisivanju prospekta, kako bi se WAZ-u stavilo do znanja da neće moći da kupi *Novosti* bez posrednika koji, s jedne strane, treba da obrne profit, a s druge dotira sam politički vrh države svotom novca značajno većom od realne vrednosti preduzeća koju investitor treba da uplati – tj. Milana Beka.

Ovakvo ponašanje Vukotića, koji ne pominjući Beka, traži više novca za sebe i članove Upravnog odbora *Novosti* kojim predsedava, ima za direktnu posledicu nemogućnost zakazivanja aukcije, što se prolongira tokom čitave 2003, 2004. i 2005. godine – dok god WAZ ne bude pristao da saraduje s Bekom i Miškovićem kao nezvaničnim predstavnicima države u preprodaji ovog preduzeća. Prema pisanoj izjavi zastupnika WAZ-a u tom poslu Stanka Subotića Višem Javnom tužilaštvu u Beogradu, Vukotić, u međuvremenu, po nalogu Beka, koji se pak najpre dogovara s Miškovićem, odlazi u kabinet premijera Koštunice s jednim jedinim ciljem: „Vukotić je Koštunici servirao priču da nikako ne sme da se dozvoli da se *Novosti* prodaju, posebno strancima, jer će se tako izgubiti najuticajniji dnevni list koji promovise narodnjačku politiku Vojislava Koštunice i to će biti velika opasnost za gubitak vlasti i slično. To se pokazalo uspešnom taktikom Manojla Vukotića, jer Koštunica nije hteo da reaguje i primeni zakon, kada mi je marta 2005. godine, predstavnik WAZ-a Srđan Kerim pokazao ugovore i uplatnice na 70.000 evra koje je

50 „Čak je i Dragoljub Žarković, urednik jednog od najuticajnijih nedeljnika, podlegao toj atmosferi. Tako je, na primer, 5. februara 2006. na *TV B92* (emisija 'Utišak nedelje') pozitivno vrednovao stvaranje Miškovićeve imperije ('zaokružio sistem velikih snabdevačkih centara'); čak je veličao i Miškovićevu ideju da izađe na Berzu u Londonu i nije video ništa 'neobično' u njegovim pritiscima na medije: 'I gospodin Mišković je jedan od ljudi koji vodi računa o tome da ono što se u našem poslu zove advertising njegovih kompanija bude prisutan u medijima. To nije, kako da vam kažem, to nije neobično. I *Njujork Tajms* kad donosi odluku da li će svog najvećeg oglašivača da napadne zbog nekog, on procenjuje koja je mera javnog interesa u tome i neće to da uradi ako nije ugrožen javni interes'" (Čurgus-Kazimir, V., *Hajka – Analiza medijskih napada na Vladu Zorana Đinđića*, Evropski centar za toleranciju, Beograd, 2009, str. 103–104).

51 „Srbija u vlasništvu Miroslava Miškovića“, *E-novine*, 22. mart 2011. (<http://www.e-novine.com/srbija/srbija-tema/45922-Srbija-vlasnitvu-Miroslava-Mikovia.html>; pristupljeno 15. marta 2016).

52 „Znam ko mi je pretio“, *Kurir*, 16. decembar 2010.

Vukotić uzeo od WAZ-a.⁵³ U pokušaju da dignu cenu svoje uloge u očima Miškovića i Beka i izdejstvuje što veći avans za sebe, Vukotić primenjuje sličnu taktiku i s Vladom Divcem, koji je u to vreme takođe zainteresovan za privatizaciju Novosti, najpre ga preko ministra za privatizaciju Predraga Bubala uveravajući da će mu preprodati akcije malih akcionara, da bi zatim svojim nastojanjima privukao pažnju samog vrha vlasti i od šefa kabineta premijera Aleksandra Nikitovića bio pozvan na razgovor, kada mu je obećan dvostruko veći honorar nego što je to početkom 2003. godine predviđao ugovor koji je bio sklopio sa WAZ-om.⁵⁴

Od tog trenutka, uprkos tome što su u toku pregovori između kompanije WAZ i dvojice tajkuna, Vukotić pravi zaokret i počinje javno da optužuje Divca da iza njega stoji WAZ, kako bi pronašao objašnjenje zbog čega najednom nije voljan da proda akcije proslavljenom košarkašu. O tome govori i sam Divac u pomenutom intervjuu za *Kurir* krajem 2010. godine, kada na pitanje da li je dovođen u vezu sa srpskim tajkunima, odgovara: „Ne, već sa WAZ. A u stvari su oni koji su me optužili da sam čovek WAZ kupili Novosti baš za njih. Međutim, iz cele priče sam izašao zadovoljan, jer je moje učešće u kupoprodaji podiglo cenu sa 2.000 na 3.200 evra po akciji. Vlasnici akcija su lepo zaradili zahvaljujući meni, a to su kasnije priznali svi, uključujući Manojla Vukotića i Milana Beka, svi koji su

bili udruženi u kupovinu Novosti.“ Subotić pak tvrdi da je, upitan zašto koristi WAZ u diskreditaciji Divca, Vukotić dao objašnjenje da „WAZ ne vole ni Koštunica, ni Vlada Srbije i da će ga to za sva vremena izbaciti iz posla“.

PROFIL MANIPULANTA VUKOTIĆA

Tek sredinom 2006. godine, kada je uspostavljen dogovor između Beka i Miškovića i Mihajlova i Nikitovića s jedne, i dvojice tajkuna sa WAZ-om, odnosno Stankom Subotićem, s druge strane, Beko otvara račun u Grčkoj na koji Vukotiću uplaćuje 500.000 evra kao prvu polovinu fiksnog paušala, nakon čega ovaj 14. jula 2006. godine konačno raspisuje prospekt, čime akcije Novosti stiču uslov da se pojave na berzi. Tako se 29. avgusta kao jedini kupac akcija pojavljuje Bekova ofšor kompanija Stadlux Investments iz Luksemburga, koja preko brokerske kuće MV investments postaje vlasnik 60,87% akcija Novosti. Novčana sredstva za ovaj posao WAZ, uz prethodno uzetu garanciju, prebacuje na Subotićevu firmu Senta, a ona dalje na tri firme u vlasništvu Milana Beka i Miroslava Miškovića: „Po potpisanom ugovoru, a po prethodnom dogovoru, prebacujem Beku iznose od 5.779.069 evra na firmu Ardos holding GmbH, iznos od 5.779.696 evra na firmu Trimax investments GmbH, obe registrovane u Austriji, i iznos od 3.120.266 evra na firmu Karamat Holdings Limited sa Kipra.“⁵⁵ Tako je isti ugovor predviđao da akcije Novosti kupljene od strane Stadlux Investments preko ove tri školjke firme budu u roku od devedeset dana prenete Subotiću, odnosno njegovoj kompaniji Senta, to nikada nije učinjeno. S druge strane, još tri meseca uoči izlaska akcija na berzu, Manojlo Vukotić je u javnosti slavodobitno i bez ikakvih dilema izjavljivao da su Beko i Mišković budući vlasnici Novosti, čiji će generalni direktor i glavni urednik svih izdanja ostati on, uprkos novom menadžmentu, prema rečima Milana Beka – na insistiranje Vojislava Koštunice.

Na toj funkciji Vukotić će se zadržati sve do 16. maja 2013. godine, punih dvanaest godina, kada upućuje neopozivu ostavku, dok na njegovo mesto dolazi Ratko Dmitrović, koji pak za svog zamenika postavlja Milana Babovića, a nekadašnjeg glavnog urednika *NIN-a* i redakcijskog kolegu Slobodana Reljića za svog pomoć-

53 „Sve mahinacije Manje Vukotića“, *E-novine*, 24. maj 2010. (<http://www.e-novine.com/srbija/srbija-tema/37678-Sve-mahinacije-Manje-Vukotia.html>; pristupljeno 18. marta 2016).

54 U intervjuu za *Nedeljnik* u kojem rade novinari pod kontrolom Miroslava Miškovića, Manojlo Vukotić će pokušati da izbegne odgovornost, za sve okrivljujući vlast Vojislava Koštunice: „Po podne tog dana kada je trebalo da se nađemo, zovu me u Vladu Srbije da me pitaju kako ide privatizacija Novosti. Između ostalog kažem da se javio i Vlade Divac i da sam s njim razgovarao. Oni se nasmeju. Sede tu premijer, tri ministra i dva savetnika. Treba da se vidim s njim i jedva čekam da čujem Divčeve planove, kažem. A oni: 'Vlade Divac neće moći da konkuriše za Novosti. On igra zeca za inostranog kupca. Igra za VAC.' Član vlade – ministar za privatizaciju [Predrag Bubalo, *prim. aut.*] dobio je zaduženje da prenese Divcu da nije poželjan kupac i da mu neće dozvoliti da na svoje ime kupi Novosti jer zastupa stranu kuću. Posle tri dana, Divac u 'Mažestiku', sa delom akcionara, pred kamerama, održi konferenciju za novinare na kojoj kaže da mu ne daju da kupi Novosti, da sam ja izdajnik i sramota srpskog novinarstva. Nikad više nismo progovorili nijednu reč“ („Mediji su postali kurtizane vlasti“, *Nedeljnik*, 1. septembar 2016).

55 „Kako se Mišković dokopao 'C marketa'“, *Antidot*, 21. februar 2015. (<http://www.anti.media/medijska-mreza/dosije/slucuj-slobodana-radulovica/>; pristupljeno 25. marta 2016).

nika. Produžena medijska ruka Milana Beka povlači se u sferu izdavaštva i juna 2013. godine, zajedno s Dubravkom Vujanović, svojom dugogodišnjom saradnicom i pomoćnicom, poznatom po snishodljivim intervjuima s predsjednikom Republike Srpske Miloradom Dodikom, osniva izdavačku kuću „Vukotić media“, koja će, između ostalog, godinu dana kasnije objaviti i knjigu nekadašnjeg načelnika UKP-a Mileta Novakovića *Državo, ruke uvis!*. Paradoksalno je, međutim, to što će Vukotić u predgovoru knjige jednog od najistaknutijih operativaca u policijskim akcijama „Svedok“ i „Sablja“ izraziti stavove karakteristične upravo za pomenu tu grupu klerofašistički orijentisanih novinara – evrofobiju, nezadovoljstvo zbog potpisanog Briselskog sporazuma novih vlasti, i na to nadovezati interpretaciju političke pozadine ubistva premijera koja se upadljivo poklapa s onom novinara *NIN-a* i *Pečata* Nikole Vrzica, topološkog brata blizanca Stevana Dojčevića u vreme načelnika BIA Radeta Bulatovića i tužioca Slobodana Radovanovića, zastupnika teorije o trećem metku i učešću zapadnih obaveštajnih službi u atentatu na Đinđića.

„Tom pitanju [političke pozadine atentata, *prim. aut.*] Srbija će morati da se vrati. Kako zna i ume. Jer, evo, odmah pošto je vlast pobeđnički podigla ruke u Briselu, zato što je Srbija dobila papir da sačeka u redu za evropski pasoš – i tu će čekati makar šest, sedam godina – neumorna i ucenjivačka Evropa je poručila: 'Mora se ispitati politička pozadina Đinđićevog ubistva!' Da bi nam podigli rampu za prolaz! Ko će to raditi? Ko to ume da uradi? Ko sme da se upusti u vratolomiju, ispituje i dokazuje da li je reformator Đinđić bio poželjan tadašnjoj Evropi? Da li su njegovi stavovi, upečatljivo iskazani poslednjih meseci života, o Kosovu, zasmetali nekim bogovima naše sudbine? Da li je, idući prsimice, iznenadio neke koji su mislili, možda, da će on biti samo beli pešak na njihovoj šahovskoj tabli?“, piše na stranicama Novakovićeve knjige Manojlo Vukotić.⁵⁶ Odavde se jasno vidi da mit koji su Vrzic i ekipa godinama pažljivo stvarali nakon smrti Zorana Đinđića nije ništa drugo do samo druga polovina totema, ovoga puta kao dajdzest prilagođen preovlađujućem nacionalističkom delu društva, zbog čega i dan-danas neometano egzistira na *TV Pink* i slično obojenim medijima.

Zanimljivo je da će isti mehanizam diskreditacije WAZ-a i Vladeta Divca, ali i Stanka Subotića, od strane Vukotića, biti upotrebljen i četiri

godine posle sklopljenog ugovora, posle čega će WAZ definitivno odlučiti da se povuče iz Srbije i povesti sudski proces protiv Milana Beka i njegove tri kompanije u čijem se formalnom vlasništvu nalaze Novosti. Tako se 16. maja 2010. pojavljuje upozorenje u formi saopštenja namenjenog Vladi Srbije, predsedniku Borisu Tadiću i „srpskoj javnosti“, koje potpisuju glavni urednici *Blica*, *Pressa* i *Večernjih novosti*, Veselin Simonović, Dragan J. Vučićević i Manojlo Vukotić respektivno, da je „upravo u toku pokušaj preuzimanja kompletnog tržišta štampe od strane 'lica sa potencijem' Stanka Subotića Cane i nemačke korporacije WAZ“⁵⁷ – dakle, četiri godine otkako je novac uplaćen dvojici tajkuna koji nikada nisu prebacili akcije Novosti njihovim zakonitim vlasnicima, sedam meseci nakon što je Subotićeva firma Futura plus od strane identičnih medijskih i političkih aktera oterana u stečaj, a njeno upravljanje preuzela državna kompanija Telekom i tri godine pošto je WAZ na zahtev Antimonopolske komisije izašao iz vlasništva Future plus kako bi kupio poslovno-distributivnu mrežu Štampa.

Iako je preduzeće Futura plus u stečaju još od 21. oktobra 2009. godine, u saopštenju se konstruiše teza da pojedine banke, koje su raniji poverioci Future plus, blokiraju njeno restrukturiranje, guraju je u stečaj i bankrot, a na vezi su sa WAZ-om, koji ima interesa da to konkurentsko preduzeće sada uništi, da to čini u sadejstvu sa Subotićem, koji će onda zajedno ostvariti monopol na tržištu distribucije štampanih medija. Model manipulisanja po nacionalističkom ključu jasno se očitava iz rečenica u kojima je приметna gradacijska upotreba prideva 'srpsko' – od srpskog tržišta do srpskih građana: „Pitamo zato, kome je u interesu da WAZ preuzme srpsko tržište štampe? Kome je u interesu da se uguši srpska industrija štampanih medija? Srpskim građanima i srpskoj državi sigurno nije.“⁵⁸ I ovu akciju, baš kao i onu

57 „Stanko Subotić Cane i VAC preuzimaju tržište medija“, *Blic*, 17. maj 2010.

58 „To saopštavaju oni koji su naterali WAZ da sa mnomo prekine saradnju i koji znaju da sa WAZ-om imam samo finansijske probleme. Taj pamflet potpisuju urednici, koji su vodili kampanju da mi se Futura odzime i koji su slavili kada je država proglasila stečaj, bez moje saglasnosti i obaveštenja da će se to desiti! Lažne optužbe šalju u medije u trenutku kad treba da predaju akcije vlasnicima i kada su istrošili sve argumente na osnovu kojih već četiri godine ne ispunjavaju svoje obaveze“, komentariše zajedničko saopštenje kompanija Novosti, Ringier Axel Springer i Press publishing group u svojoj izjavi Višem javnom tužilaštvu Stanko Subotić.

56 Novaković, M., *Državo, ruke uvis!*, Vukotić media, Beograd, 2014, str. 7–8.

nepunu godinu ranije, kada se ista grupa medijskih delatnika u mafijaškom stilu udružila najpre da protestuje zbog Futurinog svođenja tiraža *Večernjih novosti* na zakonski minimum, da bi zatim potpuno obustavila isporuku novina tom distributivnom lancu, potpomažu Ljiljana Smajlović i Udruženje novinara Srbije.

KAD SATANIZATOR GLUMI ŽRTVU

Još jedan od izgovora koji su Beko i Mišković koristili s ciljem da unedogled prolongiraju prebacivanje prodatih akcija takođe orbitira oko nacionalističkog, tj. narodnjačkog motiva, kojim je, generalno gledano, Demokratska stranka Srbije, a nakon nje u određenim aspektima i Demokratska stranka, zamazivala oči građanima Srbije, a dovodi se u vezu s parlamentarnim izborima raspisanim 10. novembra 2006, za 21. januar 2007. godine, ubrzo po održanom referendumu i usvajanju novog Ustava. Rok od 90 dana se probija, a u međuvremenu, 20. decembra 2006. godine, stiže i dokument potpisan od strane dvojice tajkuna da će se akcije predati najkasnije šest meseci po završenim izborima; objašnjenje za ovakvo rešenje donosi Aleksandar Tijanić, nezakoniti direktor Javnog servisa i još jedno lice sklono medijsko-tajkunskom profiterstvu baš kao i Vukotić, na koga je u lancu došao red da preuzme ulogu i pokuša za sebe da izvuče nešto ekstra novca od WAZ-a.

Obraćajući se samoinicijativno baš tada Subotiću, Tijanić mu prenosi informaciju da je Vojislav Koštunica taj koji ne dozvoljava prenos akcija WAZ-u, jer je tokom izborne kampanje saopštio da to nikada neće dozvoliti i da je potrebno sačekati da ljudi to zaborave. Budući da se predstavio kao osoba koja može da doprinese ubrzavanju procesa kojim će se ozvaničiti kupovina *Novosti* od strane nemačkog medijskog giganta i kao nova spona između vlasti i WAZ-a, čelnici ove kompanije Bodo Hombah i Srđan Kerim pristaju na sastanak s Tijanićem u Dizeldorfu, koji predlaže da ga WAZ zaposli na mesto „direktora za korporativni medijski imidž“, kako bi pomoću uticaja koji ima u medijima i na ljude iz vlasti poput Dragana Jočića, Radeta Bulatovića, Srđana Đurića (sekretara Vlade za informisanje i istovremeno predsednika Upravnog odbora *Novosti*), Dejana Mihajlova i Aleksandra Nikitovića (dakle, iste profitere iz slučaja C market), za šest meseci do godinu dana promenio sliku koja u Srbiji vlada o WAZ-u i sve to za honorar veći od milion evra, koliko prima od Delta holdinga za pružanje slič-

nih usluga.⁵⁹ Dok WAZ razmišlja o ponudi, Aleksandar Nikitović ubrzo, baš kao što je to učinio s Manojlom Vukotićem, opoziva Tijanića i naređuje mu da se povuče; ovde ne treba izgubiti iz vida da Tijanić u isto vreme, u najvećoj tajnosti, s Nikitovićem i ostalima iz ekspertskog tima na sve moguće načine pokušava da kriminalizuje Stanka Subotića, kao što je već nekoliko puta ponovljeno, plasirajući naručene tekstove i šaljući ih medijima i tužilaštvima u zemlje Evropske unije u kojima ovaj posluje.

Štaviše, takav princip delovanja koji ne uključuje ni najmanje skrupule predstavlja sasvim uobičajeni *modus operandi* Aleksandra Tijanića, iz kojeg proizilazi i celokupno njegovo profesionalno pokvarenjaštvo. O njegovoj dominantnoj osobini u međuljudskim odnosima, koja je po pravilu uvek čvrsto isprepletana s potiskivanjem odgovornosti za nešto već učinjeno, odnosno napisano ili izrečeno, govori i Vladimir Popović, nekadašnji Tijanićev poslodavac,⁶⁰ u

59 U sebi svojstvenom stilu plasiranja teorija zavere i izvrtanja činjenica, crnogorski mešetar i hrvatski državljanin sa sedištem u Londonu, Ratko Knežević, u jednom od svojih intervjua za srpsku štampu iz 2009. godine ovaj momenat s Tijanićevim eventualnim ulaskom u WAZ predstavio kao plan Vladimira Popovića, Mila Đukanovića i Stanka Subotića, koje direktno okrivljuje za Đinđićevo ubistvo, da se obračunaju sa Koštunicom: „Smrt pokojnog premijera Đinđića, danas je jasno, nemojmo se više lagati, uslijedila je jer nije htio biti dio te ‘podjele plijena’. Padom Bebe Popovića, na intervenciju američkog ambasadora, nesretnom pogibijom premijera Đinđića, i kasnije padom vlade Zorana Živkovića, Kartel kreće na Koštuničinu vlast svim sredstvima. Prvo im se nudi sva vrsta saradnje (otud i ponuda Tijaniću da preuzme vođenje WAZ-a u Srbiji, jer je koruptivni Hombah već odavno bio u Subotićevom ‘džepu’), a onda, pošto saradnje nema, počinje se ucjenama i prijetnjama“ („Cane i Đukanović uklonili sve protivnike“, *Blic*, 12. avgust 2009).

60 „Te 1993. godine, imao sam tridesetak godina, nisam ni znao ko je i šta je on. Nisam pre toga čitao njegove tekstove, ali sam čuo za njega, kao što sam čuo za nekog, recimo, pevača ili fudbalera. Njega je doveo Zoran Đinđić u vreme kampanje ‘Pošteno’, jer smo baš tada osnovali ‘Vox’, Centar za politički marketing. Bio je u nekom problemu, bez posla i nije, kao, imalo smisla da ga ostavimo na ulici. Primio sam ga na Zoranovu reč! Verujući da mu je stvarno teško i da mora da izdržava porodicu, dao sam mu kancelariju, telefon, omogućio mu da ne ostaje kod kuće, kao domaćica ujutru, kad svi očevi idu na posao, i konačno, plaćao ga! [...] Trudio sam se da pronađem za njega neki adekvatan posao, da ga ubacim u neke projekte što

intervjuu za banjalučke *Nezavisne novine*, 5. februara 2006. godine, kada navodi da se bivši ministar informisanja, koga je na to mesto dovela Mirjana Marković, nakon ubistva Slavka Ćuruvije 11. aprila 1999, kada je zajedno sa izbeglicom iz Osijeka Predragom Popovićem i Gradišom Katićem pobjegao u Republiku Srpsku da bi pisao za iste *Nezavisne* – lažno predstavljao kao lice čija je bezbednost ugrožena zbog ubistva vlasnika *Dnevnog telegrafa* i *Evropljanina*. Nekadašnji šef Biroa za komunikacije sa medijima kaže da je Aleksandar Tijanić to činio po nalogu tada već bivšeg načelnika Službe državne bezbednosti Srbije Jovice Stanišića, koji mu pro forme dodeljuje fizičko obezbeđenje na Palama: „Tijaniću je rečeno da dođe u RS i koga da povede. Rekli su mu da se skloni, da izigrava žrtvu, da glasno kaže da je Miloševićev neprijatelj, da bude u banjalučkim novinama, sve dok se i tom čoveku [Željku Kopanji, *prim. aut.*], uredniku tih novina, ne desi nešto što se desilo Ćuruviji.“⁶¹

Isti Tijanić, koji je u poslednjem periodu Ćuruvijinog života bio na ratnoj nozi s njim jer mu nije odobrio povećanje honorara, kojeg je prijavio da mu je ukrao pištolj koji je Tijanić u znak zahvalnosti dobio od Stanišića, predstavlja se posle Ćuruvijine smrti u javnosti kao njegov veliki prijatelj (slično je i u vezi sa Đinđićem naknadno tvrdio da ga nikada nije kriminalizovao, već da su to činili njegovi saradnici) i eksploatiše to što je ovaj ubijen, da bi se prikazao kao žrtva Miloševićevog režima i najveća pretnja po isti – dakle, aktuelizujući svoje simboličko mesto u društvu dramatičnijom sopstvene važnosti u očima Drugog. Velimir Ćurgus-Kazimir u svojoj knjizi 2008. godine piše: „Glavni medijski 'igrač' u ratu protiv Zorana Đinđića i dalje su veoma prisutni na medijskoj i političkoj sceni Srbije. Najveći 'zgoditak' izvukao je Aleksandar Tijanić, danas generalni direktor Radio televizije Srbije. Umesto Đinđića, Tijanić je 'markirao'

nove protivnike u ličnostima Čedomira Jovanovića i Vladimira Popovića. (Oni su, prema njegovim rečima, odgovorni za Đinđićevu smrt jer ga nisu zaštitili!) Rat sa Jovanovićem i Popovićem nastavili su i svi drugi koji su svojevremeno napadali Đinđića. [...] Njegov odnos prema Zoranu Đinđiću postao je, najzad posle njegovog ubistva, neka vrsta mesijanskog pokroviteljstva. (U stilu: samo da je mene slušao sve bi bilo drukčije.) Tijanić se, međutim, nijednom rečju neće osvrnuti na ono što je pisao, izjavljivao, ili orkestrirao dok je Đinđić bio na čelu srpske Vlade. To je, nekako, došlo samo od sebe.“⁶²

Slično tome, Tijanić se početkom 2000. godine zbog komentara u *Borbi* koji je napisao jedan od urednika Ivan Pajdić, optuživši ga da je u još jednom od svojih primitivnih tekstova u *NIN-u*, gde se kaže da će „jedan poznati Srbin biti preseljen na onaj svet“, najavio ubistvo tadašnjeg ministra odbrane SRJ Pavla Bulatovića koje se u međuvremenu desilo i da je, ukoliko je znao da se ono sprema, odgovoran što se nije obratio nadležnim organima – takođe brani, ne razloži ma zašto je nešto napisao, već simulirajući da su njegov i životi njegove porodice sada ugroženi i da trpe posledice Pajdićevog komentara. Ovo koriste *Peščanik* i Svetlana Lukić, koja u svojoj radio-emisiji 16. februara 2000. godine poziva Tijanića i omogućava mu da na posebno nepodnošljiv i licemeran način odigra omiljenu ulogu žrtve, premda je upravo on taj koji u svojim tekstovima najavljuje ubistva: „Međutim, moram da kažem, moja sudbina pa i moj život, dakle, to je bitno za moju porodicu i za mene, *i ja to prosto ne bih isturao u prvi plan*. Ako je neko presudio da treba da budem ubijen, u Srbiji odbrane nema, jer se gine i na strani jednoj i na strani drugoj, niko ne zna ko donosi presude, niko ne zna ko ubija“ (kurziv, *aut.*).⁶³

U pokušaju da se u javnosti prikaže kao sveznalica i na taj način anulira mane koje istovremeno bezuspešno pokušava da prikrije, Tijanić se u ulozi proroka pojavljuje i 9. jula 2003. godine, kada u izjavi za *Kurir*, komentarišući eksploziju automobila Radisava Rodića, kao krivice označava svoje omiljene mete iz Đinđićevog najbližeg okruženja i najavljuje odlazak iz Vlade Srbije upravo tih ljudi, podstaknut ostavkom koju je Vladimir Popović podneo samo četiri dana ranije. „Iz vrha srpske vlasti uskoro će više silom nego milom otići nekoliko ljudi koji

klasičnog, što političkog marketinga, u Srbiji i van Srbije. Bio je i deo tima koji je kreirao političku kampanju i strategiju DS“, govori Popović za *Status* („Koštunica je moj Raskoljnikov“, *Status*, 1. maj 2007).

61 „To je čovek koga su 1997. godine iz beogradskog kafica 'Tejlor', u ulici Đure Jakšića, u kojem je u tom trenutku sedelo dvadeset ljudi, naočigled svih, izvela dva službenika DB-a i odvela kod Jovice Stanišića i koji je nakon toga napisao četiri teksta hvalospeva o istom tom Jovici Stanišiću! To je čovek koji je došao u RS navodno bežeći od Miloševića, i – pazite sad ovaj cinizam! – navodno u strahu da će mu se desiti nešto što se kasnije desilo Slavku Ćuruviji“ („Koštunica će uhapsiti Mladića ili će se desiti 'nesrećan slučaj'“, *Nezavisne novine*, 5. februar 2006).

62 Ćurgus-Kazimir, V., *Hajka – Analiza medijskih napada na Vladu Zorana Đinđića*, Evropski centar za toleranciju, Beograd, 2009, str. 194, 196.

63 „3. emisija“, *Peščanik*, 16. februar 2000. (<http://pescanik.net/3-emisija/>; pristupljeno 30. marta 2016).

su bili opasni po Srbiju. Ali, oni će sada, oslobođeni formalnih položaja, biti strahovito opasni po svoje lične protivnike. Oni, naime, imaju dobre veze sa javnom i tajnom policijom, pročitali su i prekopirali sva dosijea, imaju veoma dobre kontakte, kao što se videlo, sa ljudima koji vode organizovani kriminal. Mislim da je ovo što se desilo sa vlasnikom *Glasa javnosti* i *Kurira* Radisavom Rodićem samo prvi korak njihove osvete, koja će uskoro pogoditi četiri dnevne novine, dva nedeljnika i jednu televiziju!⁶⁴, izjavljuje Tijanić. U atrfileu priloga pak sledi objava glavnog urednika *NIN-a* Slobodana Reljića da će tužiti Vladimira Popovića, koji ga je navodno psovao na sudu, što nikada nije učinio – samo iz razloga da bi se u prilogu uprljalo prstom u označitelj koji Tijanić nije decidno formulisao. Interesantno je da je naslov ovog članka gotovo potpuno identičan onome koji će se pojaviti jedanaest godina kasnije, kada isti tabloid bude vodio kampanju protiv Mila Đukanovića, tj. da potiče iz iste kuhinje, koja primenjuje identičnu matricu kad god postoji nagoveštaj obelodanjivanja njenog medijskog kriminala, s tim što je na mestu premijera Crne Gore ovde Vlada Srbije – „Vlast sprema udar na nezavisne medije!“.

Osim toga što unapred pogađa ubistva u Srbiji poput Šešelja koji je 17. februara 2003. godine, na poslednjem mitingu pred odlazak u Hag najavio „krvavo proleće“, Aleksandar Tijanić unapred označava i krivce za tek počinjeno ubistvo Momira Gavrilovića, kada 22. avgusta 2001, u listu *Reporter*, u kojem je jedan od urednika bio njegov tadašnji blizak prijatelj Slaviša Lekić, objavljuje tekst pod nazivom „Ko to po Srbiji ubija“, aludirajući na umešanost najbližih Đinđićevih saradnika.⁶⁴ Nadaleko je poznat i njegov priprost i šovinistički odnos prema ženama, koji će pokazati i kada sredinom 2002. godine kolumnistkinja u listu *Danas* Nataša Odalović dolazi u posed snimljenog razgovora u kojem Tijanić, tada savetnik predsednika SRJ Vojislava Koštunice, daje novinarima lažne informacije da Vladimir Popović preko „sručinskog klana“ naručuje ubistva na račun Zorana Đinđića. Osim što

je oslovljava neukusnim imenima i karikira delove njenog tela, budući dugogodišnji generalni direktor *RTS-a*, u čiji će se profesionalizam kleti Nataša Miljković i njoj slični, gostujući na nacionalnoj televiziji *Pink* jula 2002. godine ovako će pokušati da objasni nastalu situaciju, u koju se u međuvremenu uključio i javni tužilac: „Ona je htela da me jebe po svaku cenu, a ja sam hteo da izbegnem seks sa njom po svaku cenu... Ona je jedna najobičnija kurva. Novinarska kurva... Koštunica i ja smo je odbili. On da joj dâ intervju, ja sam odbio da budem sa njom.“⁶⁵

AFERA DELIMUSTAFIĆ

Krajem 2001. godine Služba državne bezbednosti prati Aliju Delimustafića, nekadašnjeg ministra policije Bosne i Hercegovine za kojim je bila raspisana Interpolova poternica zbog zloupotrebe situacija i položaja i otmice, a koji je uz to bio i osumnjičen za ratne zločine počinjene nad bosanskim Srbima, finansirajući tzv. patriotsku ligu, kao i za napad na vojni konvoj u Dobrovoljačkoj ulici u Sarajevu 1992. godine. Delimustafić je bio pod merama u sklopu istrage da je umešan u privredni kriminal i da je povezan sa određenim strukturama koje finansiraju Demokratsku stranku Srbije.⁶⁶ Ušavši u SRJ sa lažnim pasošem na ime Gojko Mitrović, Delimustafić pokušava da preuzme kontrolu nad prometom hartija od vrednosti firme Metroz, preko Nebojše Maljkovića, bivšeg funkcionera JUL-a, i Zorana Drakulića, tajkuna bliskog Vojislavu Koštunici; druga veza sa DSS jeste njegov venčani kum Momčilo Mandić, zamenik Delimustafića u Ministarstvu unutrašnjih poslova, ministar pravde u vladi SDS-a u Republici Srpskoj i od kraja 1992. godine direktor Karadžićevog biroa za vezu sa Beogradom u Ulici Moše Pijade 8. Obojica su saradnici vojne službe bezbednosti, a ovaj drugi, kao što je ranije rečeno, pomaže osnivanje srpskog *Nacionala*; pored novca koji je uzeo iz kase Ministarstva pravde, umešan je i u nestanak pet hiljada vozila „golf“ iz fabrike u Vogošći, ilegalno izdaje pasoše izbeglicama po ceni od 1.000 maraka, u Beogradu otvara lokal „Aleksandar“ i potkrada Biro, a o njegovim mafijaškim aktivnostima u svojoj knjizi *Svedočim* pisala je i bivša predsednica RS Biljana Plavšić.⁶⁷ U leto 2001. godine, lider

64 Isto to Tijanić je učinio tvrdnjom u medijima da zna ko je dao 50.000 evra da se ubiju Dušan Spasojević i Mile Luković, zbog čega će advokat porodice Đinđić Srđa Popović 23. februara 2007. godine u Specijalnom sudu tražiti da se direktor *RTS-a* pozove u sud i saslušaja; 20. marta pročitana je odluka Vrhovnog suda prema kojoj je, pored Tijanićevog, odbijeno i saslušanje Vojislava Koštunice, Dragana Jočića, Radeta Bulatovića i drugih (Petrović, A., Čarnić, D., *Proces KP 5/03: ubistvo Zorana Đinđića. Knjiga 2*, Din sedma sila: Multinacionalni fond kulture, Beograd, 2008, str. 351, 356).

65 *Slučaj službenika Aleksandra Tijanića*, Komitet pravnik za ljudska prava, Beograd, 2005, str. 81.

66 Popović, N., Nikolić, K., *Vojislav Koštunica – jedna karijera*, YUCOM, Beograd, 2006, str. 169.

67 „Uspon i pad Momčila Mandića“, *Vreme*, 25. avgust 2005.

Nove Srbije Velimir Ilić, s kojim će se ubrzo izmiriti, prijavljuje ministru policije Dušanu Mihajloviću da mu Mandić pretil smrću, a tokom istrage se otkriva njegova u međuvremenu iznikla poslovna imperija u Beogradu, te da pokušava da kidnapuje lice koje je označio kao odgovorno za otmicu njegovog brata u Bosni.⁶⁸

Pola godine kasnije, 17. januara 2002, srpska policija je zbog ilegalnog boravka uhapsila Aliju Delimustafića i izručila ga organima Bosne i Hercegovine. Premijer Srbije Zoran Đinđić krajem meseca prvi obaveštava javnost da postoje podaci da se Koštunićin savetnik za medije Aleksandar Tijanić sastajao s Delimustafićem tokom njegovog boravka u Beogradu, da bi ovaj mahinalno uzvratilo pretnjom da će ga tužiti za klevetu. Koja je funkcija ove pretnje tužbom, koja uzgred budi rečeno nikada neće biti podneta? Kada se nađe u panici, Tijanić reaguje manično: s jedne strane, najavljuvanjem tužbe on pretil kako bi javnosti nametnuo fasadu o sigurnosti u sopstvene argumente i kompromitovao Đinđića kao čoveka koji je izrekao neistinu; dok se, s druge strane, premijerove optužbe hiperbolizuju i odmah predstavljaju tako da ugrožavaju život samom Tijaniću – dakle, sasvim identično kao u slučaju iz 2000. godine, kada je optužen da je navodno imao saznanja o pripremi ubistva Pavla Bulatovića.

U ovom psihološkom mehanizmu jasno se očitava zamena jedne ozbiljne opasnosti za drugu, još ozbiljniju, koja treba da pređe preko one prve i tako je prikrije – ona da se bude razotkriven u krivici menja se za onu da se bude ubijen zbog nje, čime ta druga u nesvesnoj kompulziji nije ništa drugo nego potvrda osnovanosti one prve. I zaista, 30. januara 2002. godine, u *Blic Newsu*, koji vodi njegov saučesnik u kriminalizaciji Željko Cvijanović, Tijanić je već rastrzan na onoga koji maše tužbom za klevetu i onoga koji se ceremonijalno oprašta od svog života i piše patetične žalopojke: „Šta je njegov plan: da zamoli neke svoje prijatelje da me ubiju ili da naredi nekim državnim službenicima da me drže u zatvoru sa izmišljenim optužbama da bi mi se posle pola godine izvinili? To neće proći! Neka mu cela Srbija nešto tako oprost – ja neću!“⁶⁹ Direktor medijskog arhiva Ebart Velimir Ćurgus-Kazimir, koji je 2008. godine analizirao Tijanićevo ponašanje, komentariše ovaj primer:

68 Mihajlović, D., *Povlenske magle i vidici. Tom 2: Zapisi i kazivanja o životu i politici posle 5. oktobra 2000*, NEA-Beograd, Beograd, 2005, str. 167.

69 Ćurgus-Kazimir, V., *Hajka – Analiza medijskih napada na Vladu Zorana Đinđića*, Evropski centar za toleranciju, Beograd, 2009, str. 113–114.

„O čemu je reč? O stvarnim pretnjama ili izmišljotinama? Danas nam ove reči deluju krajnje nestvarno i nebulozno. Pre pet godina neki su stvarno poverovali da je Aleksandar Tijanić naj-ugroženija osoba u Srbiji, a da je Zoran Đinđić južnoamerički diktator.“

Osetivši se pozvanim da ga brani, Koštunica, međutim, istog dana izjavljuje da odnos njegovog savetnika za medije i Delimustafića datira otkada je izbio rat u Bosni, kada ga je ovaj, zajedno s još nekim beogradskim novinarima, bezbedno prebacio do granice SRJ, tvrdeći da je to jedina veza između njih, „zasnovana na telefonskom razgovoru“, što list *Politika* prenosi narednog dana. Ovo lice, po istom modelu kao i njegov prijatelj Tijanić, nastavlja da napada člana Saveta za nacionalnu bezbednost Zorana Janjuševića za kontakte s Delimustafićem i Mandićem, a Dušana Mihajlovića⁷⁰ optužuje da time što im je simbolično poklonio pištolje, naoružava svoje ministre, umesto da oduzima oružje kriminalcima – upravo na taj način pokušavajući da zametne finansijski trag koji vodi do ljudi bliskih Demokratskoj stranci Srbije. „Neprestano smo suočeni s njihovom drekom o kriminalu čija je jedina svrha da pred javnošću sakriju činjenicu da u Srbiji u poslednjih godinu dana nema veće kriminalne afere iza koje ne stoje novokomponovani članovi i finansijeri DSS-a, od slučaja njihovog pokojnog agenta Gavrilovića, do 'prijatelja' Srba, Alije Delimustafića“, izjavljuje tadašnji ministar policije.⁷¹ Da je ova Koštunićina

70 „Posle ove afere moćni bosansko-srpski tajkun se obrušio na mene, iako nije bio tema mog ličnog interesovanja. Iskonstruisao je tezu i plasirao je preko medija u kojima je imao uticaj srazmeran svom bogatstvu i moći, da ga 'minister Mihajlović progona zato što mu svojevremeno nije dao kredit za tov'. Zaista maštovito i prljavo da je teško parirati. Zloupotrebio je susret koji je pre desetak godina organizovao naš zajednički prijatelj iz Sportskog društva Partizan, koje je Lutra pomagala, a u kome je Mandić bio veliki rukometni aktivista i finansijer. Video sam ga par minuta, naši razgovori nisu završeni uspešno i zaboravio sam na taj razgovor. Ali svakome, pa i Momčilu Mandiću, ministar policije je bio dobar izgovor. Njega nije progona ni policija, jer je u njoj imao debele veze, ni njen ministar, koji ga je zaboravio, već je sam privukao pažnju policije na sebe. Do tada 'nedodirljivi' i sa jakim vezama u službama bezbednosti, takvi ljudi nisu mogli da shvate kako policija sme da se interesuje za njihove aktivnosti“ (Mihajlović, D., *Povlenske magle i vidici. Tom 2: Zapisi i kazivanja o životu i politici posle 5. oktobra 2000*, NEA-Beograd, Beograd, 2005, str. 166).

71 „DSS liči na sektu opasnih namera“, *Blic*, 28. januar 2002.

reakcija bila unapred osmišljena, svedoči i sinhronizovani odgovor Tijanića u *Blicu* od 31. januara, u kojem potvrđuje njegove navode o tome da mu je Delimustafić pomagao pri napuštanju BiH, ali istovremeno priznaje da se u više navrata „slučajno“ u kafićima ipak sretao s njim tokom njegovih boravaka u Beogradu, demantujući tako predsednika SRJ.⁷²

U utorak 25. februara 2003. godine, petnaest dana pre atentata na premijera, tabloid *Blic* objavljuje prilog „Tijanić: prete mi ubistvom“, koji je takođe samo posledica beskrupuloznog ponašanja ovog novinara i njegove potrebe da se obračunava sa svima koji su ga ikada kritikovali ili pomenuli u negativnom kontekstu. Iako tada još uvek obavlja funkciju savetnika za medije predsednika SRJ, Aleksandar Tijanić u dogovoru s urednikom srpskog *Nacionala* Predragom Popovićem početkom 2003. godine realizuje u tom listu, a ubrzo posle njegove zabrane i u tabloidu *Centar*, kolumnu tzv. TV kritike, pod pseudonimom „dr Vesna Petrović-Jović“ s nadimkom „Ruby“, gde se plasiraju prostačke uvrede na račun vlade Zorana Đinđića i njenih članova, kao i različitih ljudi iz sfere sporta, novinarstva, muzike i estrade, kreirajući identitet kolumnistkinje na osnovu plavokose porno-glumice čiju je fotografiju skinuo s interneta.

Budući da je stil pisanja bio prepoznatljiv, da su se tendenciozno upotrebljavala karakteristična Tijanićeva označena („pola čovek pola konj“, „glava neandertalca“, „muca u mislima“, „vezivanje portikle“, „kontejner nepotrebnih informacija“, „najglupli Srbin“, „pampers pe-

lene“, „Bazedovljeva bolest“, „vibrator“, „felacio“ i sl.), kao i da je lista neprijatelja bila više nego indikativna, nepoznata lica uzvratila su Tijaniću tako što su objavila oglas za pružanje seksualnih usluga u listu *Oglasi* koji izdaju Novosti, ispod kojeg su ostavila njegov broj fiksog i mobilnog telefona. Koštuničin savetnik zatim podnosi prijavu protiv N. N. lica za pretnju ubistvom, uznemiravanje, ugrožavanje bezbednosti porodice, falsifikovanje ličnih podataka, napad na privatnost, dok u medijima iznosi da su „inspiratori“ oglasa tadašnji potpredsednik SPS-a Milorad Vučelić, aktuelni urednik lista *Pečat*, i direktor kompanije Pink Željko Mitrović, zbog teksta „Levičar i bitanga“ od 11. februara 2003. godine u kojem se pominju, kao i da ga je neko „sa crnogorskim akcentom“ (krivica zbog umešanosti u aferu „Nacional“) s govornica zvaio i pretio mu zbog njih: „Oni se nisu javili da kažu da nešto nije tačno u tim tekstovima, već smatraju da su optužbe ublažili time ako sam ja autor.“ Na taj način Tijanić je posredno priznao da je bio autor tih priloga, o čemu će s ponosom govoriti već godinu dana kasnije, februara 2004. za srpsko izdanje mesečnika *Plejboj*.⁷³

U jeku kampanje koju Miroslav Mišković, na molbu Dušana Mihajlovića, vodi protiv Vladimira Popovića i Stanka Subotića zbog toga što je ovaj poslednji snimio pokušaj Mihajlovića da u Parizu početkom februara 2004. godine od nje iznudi novac u zamenu za to da mu se ime ne umetne u šemu policijske akcije „Mreža“, četrnaest meseci pošto je Subotić to prvi put obelodanio u emisiji *Insajder* i tri nedelje nakon gostovanja u emisiji *Poligraf na TV B92* kod Jugoslava Čosića, u kojoj je bivši ministar policije uhvaćen u lažima da se Subotićevo ime nalazi u Bejoj knjizi iz 2002. godine, u tabloidu *Press* se 10. jula 2007. pojavljuje članak pod nazivom „Tijaniću prete“. Njime se konstruiše priča u kojoj „jedan od bivših lidera DOS-a“ (Dušan Mihajlović) po Beogradu priča kako Milo Đukanović i Stanko Subotić prete Tijaniću da će biti „dramatično kažnjen“ zato što im se „nepovratno zamerio“ (aluzija na optužbe povodom „duvan-

72 O stepenu uverljivosti njegovog odgovora najbolje svedoče sledeći delovi: „Pre otprilike 50 dana jedan moj dobar prijatelj, mladi poslovni čovek iz Sarajeva i Londona [u pitanju je Damir Fazlić, još jedan od aktera afere „Nacional“ i lice blisko kriminalcu Hrvoju Petraču, *prim. aut.*], tražio je da se vidimo u jednom kafiću na Novom Beogradu gde volim da popijem piće sa prijateljima. Došao je sa nekoliko ljudi i pokazujući na jednoga od njih pitao je da li ga poznajem. Rekao sam ne, a on je rekao da je to Alija Delimustafić. Rukovao sam se sa njim, zahvalio mu što mi je spasao glavu, platio piće, pitao ga za zdravlje i kako se oseća posle devetomesečnog zatvora u Sarajevu. Kafić je bio pun ljudi, ceo susret je trajao oko 20 minuta. Mesec dana kasnije došao sam u drugi kafić u centru Beograda da se pozdravim sa prijateljem iz Bosne i oko stola gde je bilo petoro, šestoro ljudi, video Aliju. Rukovao sam se sa njim i nisam progovorio ni reč, već sam porazgovarao samo sa mojim prijateljem, ustao sam i otišao na prijem kod Nove demokratije i Duška Mihajlovića“ (Popović, N., Nikolić, K., *Vojislav Koštunica – jedna karijera*, YUCOM, Beograd, 2006, str. 171).

73 „Tekstovi kurve Rubi u prvobitnom *Nacionalu* su najznačajniji novinski eksperiment u poslednjih nekoliko godina u Srbiji. Taj eksperiment je nastao dogovorom mene i glavnog urednika *Nacionala*. [...] Tada smo uzeli sliku neke kurvine sa interneta, izmislili ime, identitet te žene i počeli da pišemo. Za deset dana je celokupno srpsko novinarstvo pričalo samo o tome i lavina je krenula. Ja sam, od ukupno šezdeset i nešto tekstova, napisao desetak...“ (*Slučaj službenika Aleksandra Tijanića*, Komitet pravnik za ljudska prava, Beograd, 2005, str. 101).

ske mafije“). Ovaj izmišljeni zaplet, koji ujedno govori i o strahu od odgovornosti, postoji pak samo da bi se servirao Tijaniću kao povod za reakciju u kojoj će za puštanje takvih glasina najpre biti okrivljen Popović, da bi se odmah potom „žrtva“ Tijanić od onoga kome prete pretvorio u nekog ko preti drugima: „Moji prijatelji iz Podgorice i Svetog Stefana redovno me obaveštavaju da, po primorju i brdima, lideri lip-salog DOS-a naglašavaju svojim domaćinima da sam ja lično odgovoran za svaki beogradski tekst o cigarama i Montenegro. Nedostojno je da se pravdam. Sramotno je da objašnjavam. Neću da ispravljam! Samo će Žarko Korać, koji je pre sedam dana na crnogorskoj televiziji rekao da sam ja vođa propagandnog štaba koji radi protiv Crne Gore, morati pred srpskim ili crnogorskim sudom, svejedno, da pruži bilo kakav dokaz takve strašne laži. Ili da tu laž polize pred očima vascijelog svijeta.“

I krajem 2008. godine, kada Subotić već uveliko iznosi dokaze o postojanju ekspertske tima koji je imao zadatak da, zahvaljujući mreži medija koju su plaćali, najpre plasira, a potom i prevodi tekstove kako bi bili dostupni stranim tužilaštvima, na pitanje *Kurira* da prokomentariše takve optužbe, Tijanić kratko, ali neobično uznemireno odgovara: „Ne znam ni o kakvom ekspertskom timu je reč. Ovo nije šala! Shvatiću to kao ugrožavanje mog života i tužiću glavnog urednika. Neću da dajem izjave, samo kažem da će se na sudu sve dokazati.“⁷⁴ Najzad se, ponovo u listu *Press*, šest meseci kasnije, povodom Subotićevog intervjua koji je dao za hrvatski *Jutarnji list* u kojem je Aleksandra Tijanića označio kao člana grupe koja je isfabrikovala „duvanski aferu“, ponovo pravi prilog samo od Tijanićeve reakcije. „Da budem sasvim jasan. Svako pominjanje mog imena od strane Caneta ili plaćenih advokata smatram njegovom direktnom pretnjom. Svaku pretnju čoveka s toliko novca, takvom karijerom i toliko veza u različitim profesionalnim, a već opobanim krugovima, smatram smrtnom presudom“, kaže generalni direktor *RTS-a* u tekstu od 11. maja 2009. godine, naslovljenim pompezno „Tijanić: Cane me osudio na smrt!“ I ovaj primer pominje se u Čurgusovoj knjizi *Hajka* iz 2009. godine: „Istovremeno, Aleksandar Tijanić ne samo da ne menja svoju retoriku, bilo da polemisa sa nevladinim organizacijama, zvezdama estrade ili političkim oponentima, nego i dalje gaji iste vrste opsesija kojima je javno paradiro dok je Zoran Đinđić bio premijer. Reč je, naravno, o njegovom osećanju fizičke ugroženosti. Njegova izjava o 'ne-

izrečenoj' ali prisutnoj pretnji Stanka Subotića Caneta (citat) toliko podseća na ono što je Tijanić govorio o svojoj ugroženosti pre šest godina da bi čovek pomislio da je on najveća žrtva i paćenik srpskog novinarstva i cele srpske političke scene.“⁷⁵

POKUŠAJ SPREČAVANJA AFERE I SAM POSTAJE AFERA

Kao derivat kastracionog kompleksa, sindrom nestašnog deteta, kada mu usled psihičkog fakticiteta same radnje preti opasnost da bude razotkriveno u nečemu što je učinilo mimo ego-ideala, a zatim proigrava tu poziciju pretvarajući se u žrtvu nesnosno veću od one koju je takvom načinilo, ne predstavlja ništa drugo do rad kontroverznog superega, a obrisi tog sindroma očljivi su kako u individualnim, tako i u postupcima grupe pojedinaca, medija, raznih organizacija, pa i političkih partija. U posebno zanimljivu potkategoriju ovih slučajeva spadaju i situacije u kojima simbolički roditelj na osnovu pridobijenih informacija unapred osujećuje i obelodanjuje nameru subjekta da učini izvesnu radnju (otvori aferu), kada takođe u svojstvu odbrane, transferom straha na scenu stupa preokret u kojem dete začas posla, samim tim što mu neko drugi unapred determiniše buduće korake i tako ga „ugrožava“, postaje još veća „žrtva“.

Takav slučaj nastaje u petak, 8. januara 2016, neobičnom najavom ministra policije Nebojše Stefanovića u „Dnevniku 2“ *RTS-a* da će jedna osoba „koja je novinarka još iz vremena Slobodana Miloševića“ kazati da je praćena, što je metod već prethodno isprobavan preko Miroslave Milenović i Slavīše Lekića. „Predstavnik jednog novinarskog udruženja, neću reći kojeg, treba da se pojavi u javnosti i da to kaže kao jednog skandalozno stvar, iako ne postoje nikakvi dokazi niti se to ikada dogodilo“, dodao je ministar, uz napomenu da će zbog toga reagovati Tužilaštvo i biti sprovedena istraga, kao i da će institucije uraditi svoj posao.⁷⁶ U prilog činjenici da je planiranje afere na ovaj način donekle

⁷⁵ Čurgus-Kazimir, V., *Hajka – Analiza medijskih napada na Vladu Zorana Đinđića*, Evropski centar za toleranciju, Beograd, 2009, str. 194.

⁷⁶ „Stefanović: Nabavka raketa nije dobrosusedski potez“, *RTS*, 8. januar 2016. (<http://www.rts.rs/page/stories/sr/story/9/Politika/2167576/Stefanovi%C4%87%3A+Nabavka+raketa+nije+dobrosusedski+potez.html>; pristupljeno 15. aprila 2016).

⁷⁴ „Operativci“, *Kurir*, 13. novembar 2008.

osujećeno i preduhitreno, svedoči čitav niz narednih radnji koje, ispostaviće se, ipak menjaju samo kompoziciju toka planirane afere, ali je ni u kom smislu ne poništavaju, ne anuliraju njene efekte i ne sprečavaju da se izvrši na manje-više zacrtan način. Baš kao što je tzv. afera „Državni udar“ proistekla tek iz pokušaja momentalnog osujećivanja afere „Podrum“, kao kontra-reakcija svih onih koji su već sutradan trebali da podrže ono što je *Kurir* lansirao 29. novembra 2015. godine, tvrdeći da je premijer Vučić lično isledivao i podmićivao Aleksandra Kornića u restoranu „Veliki trg“ u Zemunu.

Posle kratkog intervala rekuperacije, dva dana nakon Stefanovićeve izjave na *RTS-u*, 10. januara 2016, televizija *N1* navodno ekskluzivno saznaje (baš kao i u slučaju „napada“ na Miroslavu Milenović, 21. novembra 2015) da je protiv Stefanovića i sekretarke Uprave kriminalističke policije Dijane Hrkalović još 30. decembra 2015. godine podneta krivična prijava u Tužilaštvu za organizovani kriminal zbog zloupotrebe službenog položaja i trgovine uticajem. U prijavi se navodi da je Odeljenje za poslove bezbednosti pri Ministarstvu unutrašnjih poslova „spровodilo mere opservacije i tajne pratnje bez otvorene operativne obrade, bez naredbe suda, suprotno instrukciji o operativnom postupanju“, da je trgovina uticajem izvršena uništenjem devet hard diskova s podacima, dva kolor laserska štampača i jednog monohromatskog laserskog štampača, sve s ciljem uništavanja podataka sadržanih u pomenutim tehničkim sredstvima radi sprečavanja i ometanja dokazivanja (nije jasno na koji način štampači mogu čuvati podatke ili biti dokaz za njihovo uništavanje), a da je radnja izvršena čitavu godinu pre podnošenja prijave – decembra 2014. godine.⁷⁷ Najzanimljivije u ovom prilogu jeste to što nije odgovoreno na osnovno novinarsko pitanje – ko? – tj. da je upadljivo uskraćena informacija o identitetu lica koje je takvu krivičnu prijavu podnelo. Šef Biroa za informisanje MUP-a Biljana Popović Ivković istog dana odgovara na vest sa *TV N1* da su navodi u krivičnoj prijavi apsolutno netačni, da ona predstavlja pritisak na rad MUP-a, da je njen cilj diskreditovanje ministra i da ju je podnelo lice koje je i prethodnih godina podnosilo podjednako neosnovane prijave protiv bivših rukovodilaca u MUP-u, nezadovoljno svojim položajem.⁷⁸

⁷⁷ „Podneta krivična prijava protiv Nebojše Stefanovića“, *N1*, 10. januar 2016. (<http://rs.n1info.com/a124874/Vesti/Krivicna-prijava-protiv-Nebojse-Stefanovica.html>; pristupljeno 15. aprila 2016).

⁷⁸ „MUP: Prijava protiv Stefanovića pritisak na Ministarstvo“, *N1*, 10. januar 2016. (<http://rs.n1info.com/>

Očito je u ovoj situaciji da komponenta afe-re, koja je svakako bila planirana da „koincidi-ra“ s navodima Svetlane Vojinović, nekadašnje novinarke bliske režimu Slobodana Miloševića, koja posle smene vlasti 2000. godine sa *RTS-a* prelazi da radi za tabloide poput *Kurira*, da je zapravo ona osoba iz krivične prijave koja je praćena – ostaje netaknuta i da se izvršava neometano, bez obzira na pokušaj Stefanovića da predupredi inicijatorove predumišljajne radnje. Ono što se pervertira samo je deo na koji je ministar direktno referirao – da će „predstavnik jednog novinarskog udruženja“ izaći i tvrdnje novinarke prikazati kao „skandaloznu stvar“. Umesto toga, upravo ono novinarsko udruženje koje je taj zadatak imalo, a to je NUNS, 11. januara saziva vanrednu sednicu Izvršnog odbora i po sindromu nestašnog deteta uhvaćenog u namerama, nameštajući se galantno u ulogu žrtve, saziva hitnu konferenciju za štampu, na kojoj preokreće Stefanovićeve optužbe u pitanje kako je ministar uopšte mogao unapred da zna šta će se desiti ukoliko odeljenje koje je navedeno u prijavi zaista nije angažovano da prati novinare (naslov priloga na *TV N1* glasi „NUNS: Kako je ministar znao budućnost“).

Na taj način, uprkos prividnoj prepriči, isprva planirana komplementarnost između prvog i drugog elementa afere (krivične prijave, s jedne, i njenog praktičnog dokaza, s druge strane) ponovo je uspostavljena, dok NUNS, kako bi nadjačao očiglednost da je razotkriven u namerama, slično kao i nebrojano puta ranije Aleksandar Tijanić suočen sa sopstvenim lažima, u zaključku svog zasedanja pribegava hiperbolizaciji i dramatičnosti i odlučuje da i ono zapreti krivičnom prijavom protiv Stefanovića, iako takva nikada neće biti podneta.⁷⁹ U toku trajanja konferencije, glavni urednik *Informera* Dra-

a124908/Vesti/Reakcija-mupa-na-prijavu-protiv-stefanovica.html; pristupljeno 15. aprila 2016).

⁷⁹ „NUNS podnosi prijavu protiv ministra unutrašnjih poslova“, *NUNS*, 11. januar 2016. (<http://nuns.rs/info/activities/26445/nuns-podnosi-prijavu-protiv-ministra-unutrašnjih-poslova.html>; pristupljeno 15. aprila 2016). U istom smislu je septembra 2015. godine, u vreme trećeg čina afere „Banana“, na optužbe njegovog svojevremenog koalicionog partnera Ivica Dačića da ga je ovaj uceњivao, instruišući policijske službe, reagovao i bivši predsednik Srbije Boris Tadić. I on je odmah zapretio tužbom i na taj način pokušao medijski da proizvede istovetan efekat nadjačavanja, ili tzv. prelaska preko Dačićevih tvrdnji – privid u javnosti da raspolaže neoborivim argumentima da su Dačićeve tvrdnje koje ga terete lažne, ili makar nedokazive.

gan J. Vučićević, osim toga da je u aferu trebalo da bude upletena Vojinovićeve, obelodanjuje i ime policajca Dejana Tripkovića, koji je krivičnu prijavu protiv Stefanovića podneo nezadovoljan rasporedom na novo radno mesto. Isto lice, u vreme ličnog sukoba s UKP-om, koristio je i Tihomir Trišić u septembru 2013. godine kako bi preko *Kurira* lažno optužio Rodoljuba Milovića i Milorada Veljovića da su učestvovali u krađi mobilnih telefona; Tripković se uoči otvaranja afere u 2016. godini, sastajao i dogovarao s predsednikom NUNS-a Vukašinom Obradovićem.⁸⁰

Dva dana kasnije, u celu šaradu se uključuje i treći akter – ombudsman Saša Janković, navodno nepristrasni faktor koji treba da dâ poslednju reč posle kontrole pomenutih okolnosti koju bude obavio, čime momentalno pruža NUNS-u izgovor da suspenduje odluku o podnošenju krivične prijave za koju se unapred zna da nema nikakvog osnova. Janković, koji se pre toga već bavio pitanjem prisluskiivanja i praćenja pojedinih građana i grupa u nekim drugim aferama, poznat je i po tome što je, u vezi s incidentom na Paradi ponosa 28. septembra 2014. godine, kada su u pratnji vojne jedinice „kobre“ od strane pripadnika niškog odreda Žandarmerije prebijeni brat premijera Andrej Vučić i brat gradonačelnika Beograda Predrag Mali, prvi put u dotadašnjem radu kancelarije Ombudsmana podneo krivične prijave protiv pripadnika „kobri“ u čijoj su pratnji bila šticiena lica, a od ministra odbrane Bratislava Gašića tražio da obelodani podatke o obezbeđenju premijera i time potencijalno ugrozi celokupan sistem njegove bezbednosti. Kampanja koju je zbog toga vodio, a sve s ciljem da se pokaže kako su šticiena lica zapravo kriva za incident, nalikuje onoj u kojoj je javnost Zorana Đinđića i Čedomira Jovanovića optuživala za prekomerno obezbeđenje i bahaćenje, da bi se zatim spekulisalo zbog čega im je takvo obezbeđenje potrebno i čega se to plaše kada se Koštunica sa „skromnim obezbeđenjem“ ne plaši, ili zašto su prešli da žive u rezidencije, kada je Koštunica ostao u svom stanu u Gospodar Jevremovoj i slično.⁸¹

80 „Među najžešćim jučerašnjim Vučićevićevim oponentima bio je novinar BIRN-a Slobodan Georgijev, koji je naglasio da su ranije novinari takođe bili praćeni i prisutne podsetio kako je završio Slavko Ćuruvija. I, taman kada je izgledalo kao da je već sve rečeno, direktorka Centra za evroatlantske studije Jelena Milić, dala je novo tumačenje ovog događaja. Naime, ona je rekla da je reč o organizovanom napadu na evropske integracije!“ („NUNS protiv ministra policije, a urednik 'Informera' protiv NUNS-a“, *Politika*, 11. januar 2016).

81 „To je već period atmosfere gde, i to ću vas podsetiti, mesecima, ne samo *Identitet* nego i *Nacional* i *Sve-*

„Pretpostavljam da bih uspeo da opstanem čak i u manje obezbeđenom objektu nego što je moj sadašnji stan, ali za određene funkcione postoje određena pravila, postoji takođe i zakon, i ako se nešto desi, onda odgovoraju ljudi koji su zaduženi za sprovođenje tih pravila, u ovom slučaju uprava za lično obezbeđenje. Oni su mi pre tri meseca rekli – ne možemo da snosimo odgovornost za vašu bezbednost, jer taj objekat u kome stanujete nije moguće obezbeđivati, ne toliko zbog građana koji ulaze i izlaze, zbog stanara, koliko zbog parkiranih automobila kojih ima mnogo u ulici u kojoj ja stanujem, u ulici kroz koju prolaze, i to vrlo sporo, zato što je to jednosmerna ulica i svaki od tih automobila je potencijalna auto-bomba – nije moguće kontrolisati sva vozila“, objašnjava Đinđić 2003. godine razloge zbog kojih je morao da napusti stan na Studentskom trgu u centru Beograda.⁸² Da Đinđićev odnos prema obezbeđenju nije bio ni nalik tome kako se to u javnosti predstavljalo, svedoči i tadašnji nemački ambasador u SRJ, Kurt Leonberger: „Mi smo mu davali savete sa nemačkog stanovišta i planirali bezbednosne mere za njega. Verovatno vam je poznato da je na predlog nemačke ambasade isporučeni blindirani automobil. Mi smo mu razradili operativne planove, praktično smo ga terali i pritiskali da se preseli na Dedinje u sopstvenu obezbeđenu vilu. Ali ličnost kao što je Đinđić, s takvom harizmom, tražila je naravno kontakt s narodom pa je odbijao tu izolaciju. On je bio taj koji se nije uvek pridržavao bezbednosnih mera. Verovatno je verovao da ipak nije ugrožen do te mere.“⁸³

U međuvremenu, istog dana kada je NUNS optužio Stefanovića da njegove službe nezakonito

dok i *B92*, znači sva ta mafijaška glasila sprovode haku na Zorana i Zoranovo obezbeđenje: od toga što se preselio u Užičku, do toga, šta će mu toliko telohranitelja. To ne rade samo oni. To rade i savetnici Koštunice. To rade i predstavnici političkih stranaka. To rade i novinari. Ne oni koji su zlonamerni, nego rade čak i oni dobronamerni. Da se ne bi desilo da se tema, kao što je: 'Pa čekajte, dobro, pa kako to Koštunica ide sam ulicom peške, nema čak nikoga, a Zorana mora da čuva pedeset ljudi. Od koga se on to plaši? Ko to hoće njega da ubije? Pa, verovatno mu nije savest čista?'“ (*Svedočenje pred Specijalnim sudom Vladimira Popovića na suđenju za ubistvo Zorana Đinđića*, Helsinški odbor za ljudska prava u Srbiji, Beograd, 2006, str. 57).

82 Đinđić, Z., *Jedna srpska vizija*, Ateneum, Beograd, 2004, str. 165.

83 Veličković, D., *Đinđić, lice mladosti*, Laguna, Beograd, 2013, str. 197–198.

prate novinare, izjavu za *TV Pink* daje Nemađa Pantić, lice zaposleno u Odeljenju za medije i komunikacije MUP-a i bivši novinar *Večernjih novosti*, demantujući spekulacije o prislušivanju priznanjem da je on taj koji je preneo resornom ministru ono što je saznao iz neformalnih kontakata s pojedinim novinarima, svojim nekadašnjim kolegama. Pantić je, kako kaže, osećao obavezu da mu to prenese, dok je NUNS-u u čitavom nastupu pak zasmetalo to što je u poslednjoj rečenici priloga uzgred bilo navedeno da je u pitanju sin ubijenog novinara iz Jagodine Milana Pantića, pored Slavka Ćuruvije i Dade Vujašinović, jednog od tri (hermetička) totema koje ovo udruženje godinama celiva zarad eksploatacije i profitiranja na temi stalno prisutne ugroženosti novinara.⁸⁴

KO TO PRATI OMBUDSMANA?

To da su ova i srodna novinarska udruženja nezamisliva bez propagande o novinarima – žrtvama i koliko ih brutalno u simboličkoj ravni izrabljuju kao mrtve ljude, a kao nikad življe označitelje, postaće sasvim jasno početkom 2016. godine prilikom izrade sporazuma o zaštiti novinara, odnosno potpisivanja Memoranduma o osnivanju koordinacionog tela koje bi se bavilo predmetima napada na novinare i ugrožavanja njihove sigurnosti, a koji je iniciralo Odeljenje Republičkog tužilaštva za međunarodnu saradnju i pravnu pomoć. NUNS, NDNV i Asocijacija online medija (isto trojstvo zaduženo za odbranu i zaštitu fabrikovanih istraživačkih organizacija KRIK, CINS i BIRN) odbili su da ga potpišu pod neuobičajeno iskrenim obrazloženjem – jer „ne žele da dele odgovornost sa državnim organima koji imaju obavezu da zaštite novinare“. S druge strane, predsednica UNS-a Ljiljana Smajlović nije se složila s odlukom ova tri udruženja, opisujući njihovu delatnost kao gerilski način rada, koji je možda dobar za dobijanje donacija za udruženja, ali ne i za rešavanje slučajeva: „Mislim da to ne ide baš tako da mi kažemo baš nas briga, neka Tužilaštvo i policija rade, a mi ćemo da se pojavljujemo pred međunarodnim organizacijama od kojih tražimo donacije i da kažemo mi imamo 200 slučajeva napada, a onda se ispostavi da ti slučajevi nisu prijavljeni, niti procesuirani.“⁸⁵ Ovakav

odgovor NUNS-a retroaktivno je razjasnio i razloge zbog čega su tri godine ranije, najpre članica Upravnog odbora NUNS-a Vesna Mališić, a potom i njen predsednik Vukašin Obradović, napustili Komisiju za utvrđivanje činjenica o ubistvima novinara – ne zato što ju je osnovala država i što predstavlja, kako su govorili, *ad hoc* telo, već zbog nespremnosti da svojim zalaganjem podnesu odgovornost za rezultate rada, kakvi god oni bili, i time jednom bili prinuđeni da se odreknu mantri kojima godinama truju javno mnjenje, u strahu da u okolnostima razjašnjenih slučajeva ne bi znali kako da funkcionišu i koja je svrha njihovog postojanja.

Na sajtu *Espresso*, još jednom od kurirskih proizvoda Adria Media grupe nastalih u drugoj polovini 2015. godine, 24. januara osvanuće intervju s Obradovićem, koji je za te potrebe specijalno došao u prostorije kompanije; smisao priloga je smeštanje Obradovića, ali i *Kurira*, u kontekst žrtava režimskog odnosa prema medijima, te čitav intervju izgleda kao udvojeni monolog samosažaljivih lica – novinara koji radi za reketašku kompaniju i predsednika novinskog udruženja čiji je član Izvršnog odbora istovremeno na mestu glavnog urednika *Kurira*. Da veza ne bi bila očigledna i predstavljena kao sukob interesa, kao i da bi se sačuvalo renome NUNS-a, čiji je jedan od glavnih propagandnih motiva od 2013. godine „tabloidizacija Srbije“, postignut je dogovor da Obradović da intervju za manje poznati *Espresso*, koji će nakon što se najpre tu objavi preneti i *Kurir*, dok će se činjenica da je u pitanju sajt istog vlasnika svim silama potisnuti; naslov intervjua glasi „OBRAĐOVIĆ: Vlast ne preza ni od čega, plašim se da je Vučićev režim brutalniji od Miloševićevog!“. Samo četiri dana posle toga svoju priliku da po motivu praćenja novinara napadne ministra Stefanovića dobiće i predsednik Nezavisnog policijskog sindikata Srbije (NPSS) Momčilo Vidojević, koji, pored zadatka da novi Zakon o policiji okarakteriše kao „nikad lošiji i opasniji akt“, navodi i sledeće: „Od dolaska Nebojše Stefanovića na funkciju ministra unutrašnjih poslova, pojavile su se u javnosti brojne afere vezane za MUP. Te afere i neistine na račun zaposlenih u MUP-u veoma su opasne po bezbednost Srbije i njenih građana, jer ih iznosi sam ministar.“⁸⁶

Tek tri i po meseca kasnije, kada su se uprkos Pantićevom priznanju, a zahvaljujući brojnim priložima, na antivladinim medijima već uveli-

⁸⁴ „Pantić: Ja sam obavestio Stefanovića!“, *Pink.rs*, 11. januar 2016. (<http://www.pink.rs/vesti/pantic-ja-sam-obavestio-stefanovica/>; pristupljeno 16. aprila 2016).

⁸⁵ „Model zaštite novinara podelio novinarska udruženja“, *Politika*, 2. maj 2016.

⁸⁶ „NPSS: Ministar Stefanović iznosi opasne afere u javnost“, *N1*, 28. januar 2016. [<http://rs.n1info.com/a130015/Vesti/NPSS-Ministar-Stefanovic-iznosi-opasne-afere-u-javnost.html>; pristupljeno 16. aprila 2016].

ko raširile optužbe da vlasti prisluškuju novinare, kancelarija Ombudsmana objaviće da je tokom kontrole došla do saznanja koja potvrđuju Pantićeve navode i da nikakvog prisluškivanja i praćenja novinara zapravo nije ni bilo. Kancelarija je ipak otkrivala ministra policije da je u javnost „na nepravilan način“ izneo informaciju do koje je došao, dok je u svom godišnjem izveštaju, objavljenom sredinom marta, tendenciozno mistifikujući Pantića, navela da „u Stefanovićevom kabinetu sedi jedna osoba koja kontaktira sa novinarima, a nije raspoređena na neko posebno radno mesto“ – dakle, rukopisom vrlo sličnim onom kojim je Aleksandar Tijanić 14. avgusta 2001. u *Građanskom listu*, kako je već ranije rečeno, pisao da je mesecima „u kabinetu republičkog ministra za informisanje sedeo čovek koji nije imao nikakvu zvaničnu funkciju“, misleći na „vrhovnog cenzora“ Vladimira Popovića.⁸⁷ Krivična prijava policajca Tripkovića protiv Stefanovića i Dijane Hrkalović odbačena je od strane Tužilaštva za organizovani kriminal 26. februara 2016. godine zbog nepostojanja osnova sumnje da su počinili krivično delo za koje se terete.

Kuriozitet predstavlja to što je Janković, koji je januara 2016. uzeo da sprovede kontrolu o praćenju novinara, tokom trajanja afere „Pištolj“ krajem aprila 2015. godine i sam pribegao ovom mehanizmu „užrtvljavanja“, prijavljujući tako Bezbednosno informativnoj agenciji da ga prate četiri čoveka, da bi se dve nedelje kasnije ispostavilo da je jedna od dve osobe koje je ombudsman identifikovao kao lica koja mu „ugrožavaju bezbednost“ njegov komšija, dok je druga proslavljeni srpski rukometaš Predrag Peruničić.⁸⁸ Za to vreme listovi *Danas* i *Blic* objavljuju tekstove s neimenovanim izvorima u bezbednosnim strukturama koji tvrde da „četiri čoveka“ pokušavaju da insceniraju incident s Jankovićem koji bi u takvoj situaciji bio snimljen kamerama i na taj način kompromitovan, i živopisnim detaljima da ga jedan prati „automobilom u nameri da izazove saobraćajni prekršaj, dok ga drugi čeka iza zgrade sa psom“.⁸⁹ Sledi inkrementalni model medijske aktualizacije, gde se u svakom narednom prilogu iznosi poneka pojedinost više, sa sve jasnijom intencijom da se kroz postepeno složeni mozaik konkretizuje meta koju ovakvi tekstovi treba uistinu da napadnu.

Dva dana od pojavljivanja prvog priloga, 26. aprila, štafetu preuzima *Blic* i nastavlja tačno tamo gde je stao *Danas*; sada je već poznato da su osumnjičena lica ranije imala problema sa zakonom i da je „jedan od njih izuzetno blizak bezbednosnim strukturama“, a produžava se priča i o čoveku sa psom koji „ima crveni kačket koji mu je navučen na lice“: „Ovaj muškarac je po ulasku u džip psa stavio u gepek, što navodi na sumnju da mu je pas samo maska.“⁹⁰ List je istog dana kada se pojavio prvi tekst u *Danasu* optužio vlast da aferom „Pištolj“ vodi kampanju protiv Saše Jankovića, jer se plaši njegovog rejtinga, iako nije jasno na koji način „poverenje građana u instituciju Ombudsmana“, za koje se u tekstu kaže da je za jedan postotak više u odnosu na poverenje u Vladu Srbije, treba da izazove njen strah. Najzad, kulminativni krug zatvara list koji je manipulaciju i otpočeo, gde se u članku od 8. maja već u prvoj rečenici tvrdi da su sva četvorica osumnjičenih „zaposlena u državnim organima“, a da je među njima i „savetnik u Ministarstvu unutrašnjih poslova, kao i šef obezbeđenja jednog visokog državnog funkcionera“;⁹¹ meta je, dakle, identična kao što će biti i januara 2016. godine, a to su MUP i ljudi lojalni resornom ministru Nebojši Stefanoviću. S druge strane, izvršioce medijskih radova čine tri dobro poznate novinarkе bliske Demokratskoj stranci i krugovima policije i tužilaštva (Milović, Pušić, Đinović, Ivanić, Isailović, Radišavljević), čija je moć ugrožena – Katarina Živanović, Željka Jevtić i Lana Gedošević.

Slično kao i članica Saveta za borbu protiv korupcije Miroslava Milenović, koja je eksplicitno priznala da je bliska s pomenutom grupom odmetnutih državnih službenika, i Janković odbija policijsko obezbeđenje koje mu je dodelio ministar, jer nema poverenja u MUP, i takođe zaobilazi tu instituciju s namerom da se sebi bliskim ljudima požali da je praćen, da bi u toku istrage zatim odbio da sarađuje s policijom, dajući neverovatnu izjavu da se kao Saša Janković oseća bezbedno, ali da se u svojstvu ombudsmana radi sigurnosti obratio BIA umesto MUP-u.⁹² I njemu je već 5. maja 2015. uručena nagrada Doprinos godine Evropi u 2015. godini, koje dodeljuju dve NVO – Evropski pokret u Srbiji (EPuS) i Međunarodni evropski pokret; sedam meseci kasnije, 10. decembra, još jedna NVO, pod nazivom Liga

87 „Ombudsman: Stefanović do informacija o prisluškivanju došao nepravilno“, *Blic*, 1. april 2016.

88 „Stefanović: Neistine u medijima o bezbednosti Jankovića“, *Politika*, 9. maj 2015.

89 „Policija i tužilaštvo istražuju pretnje Saši Jankoviću“, *Danas*, 24. april 2015.

90 „OMBUDSMAN POD PRISMOTROM Jankovića prate ljudi s dosijeom“, *Blic*, 26. april 2015.

91 „Jankovića pratio savetnik u MUP-u“, *Danas*, 8. maj 2015.

92 „Stefanović: Neistine u medijima o bezbednosti Jankovića“, *Politika*, 9. maj 2015.

eksperata, koju vodi Božo Prelević, dodeliće mu nagradu Vitez poziva povodom Međunarodnog dana ljudskih prava; najzad, 19. februara 2016. godine, zajedno sa Šabićem i Vesnom Rakić Vodinelić, primiće i Povelju za građansku hrabrost „Dragoljub Stošić“ za 2015. godinu. Onako kako je potpuno očigledno da je licima poput Saše Jankovića, Rodoljuba Šabića, Miroslave Milenović, Saše Đorđevića iz Beogradskog centra za bezbednosnu politiku i mnogih drugih, od trenutka smene Rodoljuba Miloševića u fokusu kompromitovanje jedino i isključivo Nebojše Stefanovića i promena u MUP-u, ovaj sled događaja osvetlio je i uzvratnu spregu – da ta lica kroz kontrolisane medije uživaju uzajamnu podršku i potporu istih tih državnih službenika za čiji račun ili u čijem interesu najčešće i nastupaju. Politikant Janković otišao je, najzad, korak dalje od svoje koleginice Miroslave Milenović – svoju kandidaturu na izborima za budućeg predsednika Srbije najavio je 26. decembra 2016. godine.

Još jedno od lica koje, poput Jankovića, ima sličan šizofreni problem u razdvajanju sebe kao građanina od funkcije Poverenika za informacije od javnog značaja i zaštitu podataka o ličnosti, tj. koje koristi prirodu svoje funkcije i mogućnost da se, radi manipulisanja javnim mnjenjem i otvorenog bavljenja politikom, po potrebi predstavlja čas u ovom, čas u onom svojstvu – jeste njegov strukturalni blizanac Rodoljub Šabić. Ovim metodom obmanjivanja građana, „počasni član NUNS-a“, koji je na funkciju poverenika ustoličen još 2004. godine i koji se u većini slučajeva tokom dvanaest godina rada sada već potpuno lično i profesionalno poistovećuje s njom, služi se svaki put kada u medijima poželi da komentariše određeni događaj koji nema veze s njegovim nadležnostima i na taj način postane aktivni politički činilac, uprkos tome što mu je zakonom jasno propisana isključivo servisna uloga (tj. zabranjen svaki vid upotrebe institucije koji se ne bi bavio prethodno upućenim zahtevima i žalbama tražilaca), kao i kontrolna prema organima vlasti. Nakon što do toga dođe, Šabić uključuje svoj prvi odbrambeni mehanizam i kreće uredno da se predstavlja kao pojedinac i običan građanin, iako je svuda, pa čak i na svojim profilima na društvenim mrežama, potpisan kao poverenik. U momentima kada mu pak interesno ne odgovara da se oglašava, gde spadaju i slučajevi u kojima bi se njegov eventualni komentar mogao protumačiti kao podrška vlasti, kada biva u medijima uhvaćen zbog reakcije koja ne spada u opis dužnosti poverenika ili iskritikovani jer ne reaguje, Rodoljub Šabić se ekspresno vraća u poziciju striktnog poštovaoca zakona i odgovara da se „ovlašćenja poverenika ne odnose na obra-

du podataka od strane medija“, tj. da nije nadležan da reaguje na medijske napise.⁹³

Da se čisto licemerje nalazi u samom središtu ovog organa i predstavlja njegov osnovni režim funkcionisanja prilikom utvrđivanja kriterijuma po čijim će se žalbama najpre postupiti, govore i primeri o tome koliko hitro Šabić reaguje kada su u pitanju novinari iz antivladinih medija ili kvaziistraživačkih organizacija, a koliko sporo to čini kada mu *E-novine* 27. aprila 2015. godine upućuju žalbu protiv Tužilaštva za organizovani kriminal pošto je odbilo da otkrije identitet lica prisutnih tokom sastanka u Tičinu, 15. maja 2009. godine, na kojem je Stanko Subotić lažno predstavljen kao saučesnik u pranju novca Darka Šarića. S druge strane, 4. aprila 2015. isti Rodoljub Šabić staje u roku od 24 časa u zaštitu korumpiranog zamenika tužioca Saše Ivanića, za kojeg je nepobitno utvrđeno da je pored Miljka Radišavljevića upravo bio jedan od učesnika susreta u Tičinu – zbog toga što je njegova fotografija procurila u medije, čime mu se navodno ugrožava bezbednost.⁹⁴ Iako je Tužilaštvo punih godinu dana odbijalo da odgovori *E-novinama*, poverenik ovoj instituciji nije uputio nijednu opomenu, niti izrekao kaznu, što čini prema svim ministarstvima i upravama kada su antivladine redakcije posredni.⁹⁵ Tako u slučaju žalbe CINS-a prema privatnom Univerzitetu „Educons“ iz Sremske Kamenice, zbog toga što je isprva pokazao rezervu da toj reketaškoj organizaciji poznatoj po otvaranju afera i kompromitovanju doktorskih disertacija u političke svrhe dostavi na uvid kopiju doktorata guvernerke NBS Jorgovanke Tabaković, poverenik odmah posle isteka roka od tri dana, 9. juna 2016. godine kažnjava Univerzitet sa 20.000 dinara, iako je CINS-u tražena kopija poslata dan ranije – ne sačekavši tako ni da Pošta Srbije dostavi paket primaocu.⁹⁶

Ova žestoko ostrašćena selektivnost začinjena cinizmom i bezobrazlukom, kod državnog službenika Rodoljuba Šabića, koji podilazi upravo onim medijskim strukturama čiji je cilj kompro-

⁹³ „Šabić: Tekst nije bio potpisan nego 'natpisan' - Telesković: Želim povereniku više uspeha u radu“, *Politika*, 30. januar 2016.

⁹⁴ „Fotografija tužioca procurila iz policije“, *Blic*, 5. april 2015.

⁹⁵ „Šabić svesno prikrivao zloupotrebe tužilaca“, *E-novine*, 24. maj 2016. (<http://www.e-novine.com/srbija/vesti/132148-abi-svesno-prikrivao-zloupotrebe-tuilaca.html>; pristupljeno 28. avgusta 2016).

⁹⁶ „Kazna Educonsu zbog doktorata Tabakovićeve“, *N1*, 9. jun 2016. (<http://rs.n1info.com/a/167338/Vesti/Vesti/Kazna-za-Univerzitet-Educons.html>; pristupljeno 28. avgusta 2016).

mitovanje aktuelne vlasti, kulminiraće 4. maja 2016. godine, kada Više tužilaštvo u svom saopštenju za javnost uzgred bude napisalo da je Šabić u razgovoru sa istražnim organima odbio svaku dalju saradnju s njima po pitanju pretnje koja mu je upućena preko Tvitera, u vezi s propagandom koju je vodio jahanjem na aferi „Savamala“, i da bez obzira na takvu odluku poverenika, nastavlja istragu. Istog trena kada shvata da je javnost na taj način saznala da poverenik ne pokazuje nikakav interes u pronalazanju i sankcionisanju lica koje mu je pretilo, već da mu je cilj, baš kao i pre njega Saši Jankoviću i Miroslavi Milenović, od starta bila isključivo politizacija slučaja i stavljanje u ulogu žrtve, Šabić umesto osvrta na pitanje zašto je odbio da saraduje s policijom za RTV izjavljuje pak da je činjenica što je Tužilaštvo javno objavilo taj detalj o njemu – skandalozna.⁹⁷ Manipulativno lice koje se, paradoksalno, zalaže za transparentnost svih podataka od javnog značaja, istovremeno je i redovni kolumnista lista *Politika*, kao i bivši ministar za lokalnu samoupravu u Vladi Srbije od 2001. do 2003. godine iz Socijaldemokratske partije Slobodana Orlića, koja je odlukom Glavnog odbora te stranke od 9. novembra 2003. uskratila poverenje vladi Zorana Živkovića.⁹⁸ Ovim je, između ostalog i zbog neispunjenih političkih zahteva za smenu ministarke saobraćaja Marije Rašete Vukosavljević i ministra unutrašnjih poslova Dušana Mihajlovića,⁹⁹ ta stranka praktično stavila tačku na DOS-ov režim, što je tri dana kasnije dovelo i do raspisivanja vanrednih parlamentarnih izbora, deset dana pre toga preteći i vršiocu dužnosti predsednika Srbije Nataši Mičić da će i njoj uskratiti poverenje. Tako je bivši političar dolaskom Vojislava Koštunice na vlast najednom preobraćen u neostrašćenu, objektivnu i nestranačku ličnost, dostojnu obavljanja funkcije Poverenika za zaštitu informacija od javnog značaja i dostupnosti podataka.

NOVO ODELO JUGOSLAVA ĆOSIĆA

Kablovska televizija *N1*, koja je u portfoliju KKR grupe lažno predstavljena kao provladina u smislu podrške stabilizacionim i reformskim procesima u regionu, bilo da je reč o slučaju „napada“ na Miroslavu Mileno-

vić, ili praćenja Saše Jankovića za koje se ispostavilo da su ga „sprovodili“ sused i proslavljeni rukometaš, održava čas ulogu inicijatora, a čas megafona afere, tj. medija koji će prvi objaviti priču u interesu njenih nalagodavaca i pokušavati što više da je raširi. Primera za manipulativno delovanje ove televizije, koja je od svoje pripojnice *CNN-a* preuzela samo produkcijske standarde, dok inače uporno odbija da prizna da je antivladina, pa se, iskorištavajući označiteljsku vezu sa *CNN-om*, deklarise kao visokoprofesionalna i nepristrasna, čiji prezenteri i novinari u skečevima svedoče da na njoj rade ono što su oduvek želeli, te da im se na taj način ispunio životni san – ima puno, a mnogi od njih, za koje najveću odgovornost snose tri lica – direktor programa Jugoslav Ćosić, izvršni producent Igor Božić i urednik sajta Nikola Stojić – već su navedeni. Grupisano prema motivima, najčešće se izdvajaju: stalna aktualizacija pitanja slobode medija (samo kako vlast tretira medije, ali ne i obratno); afirmacija svega što iznose tzv. istraživačke organizacije BIRN, CINS i KRIK, s kojima saraduju i produciraju pojedine emisije; kooperativnost s hibridnim strukturama iz *Adria Media* grupe i *NUNS-a*; svesremena relativizacija procesa koji se u sudu vodi protiv Miroslava Miškovića; ismevanje Srpske napredne stranke i njenih članova po radikalskom, segregaciono-dekadentnom ključu, koji koristi interesna grupa okupljena oko Demokratske stranke i pojedinaca na društvenim mrežama. Sve to posebno je prelomljeno konstantnom diskreditacijom ministra unutrašnjih poslova Nebojše Stefanovića i aktuelnih promena u resornom ministarstvu.

Tako prilikom posete evropskog komesara za proširenje, 10. decembra 2015. godine, koji je premijeru Vučiću predao novi Izveštaj o napretku Srbije na putu ka EU, ova televizija falsifikuje reči Johanesa Hana s konferencije za štampu održane istog dana, kada ovaj na pitanje novinara da prokomentariše medijsku situaciju u Srbiji odgovara: „Očekujem od politike da se razvija i menja, ali to želim isto da vidim i kod medija [...] u medijima u regionu vidim da su ili za ili protiv vlasti. Voleo bih da vidim neutralne, nezavisne medije, u kojima se čuju različita mišljenja o određenim temama i to se odnosi na sve.“ Iako u samom prilogu prenosi komesarove reči, *N1* naslov kreira po sopstvenom nahodanju, izbacujući iz dela njegove izjave reč 'neutralne', da bi isti mogao da glasi „Han: Želimo da vidimo nezavisne medije u celom regionu“, a time lažno sugerisalo kako on u Srbiji traži više nezavisnih medija, jer ih je ostalo veoma malo koji, prema raširenoj propagandi iz ovog korpusa manipulanata, nisu pod kontrolom vlasti, što

⁹⁷ „Šabić: Saopštenje Višeg tužilaštva da ne želim da saradujem je skandalozno“, *Blic*, 4. maj 2016.

⁹⁸ „SDP ruši Vladu!“, *Kurir*, 10. novembar 2003.

⁹⁹ „Ne samo Rašeta“, *Večernje novosti*, 5. novembar 2003.

upravo dokazuje polarizaciju o kojoj Han govori i predstavlja totalnu suprotnost onome za šta se zalaže. Interesantno je da će i na dva sajta u vlasništvu Adria Media grupe, kao po dogovoru, biti primenjen isti tip falsifikacije, pri kojoj se izostavljanjem jedne reči menja čitav koncept i proizvodi suprotno značenje – u *Kuriru* i *Newsweeku* – „JOHANES HAN: Voleo bih da vidim nezavisne medije u Srbiji“. Ovo nastojanje takođe jasno pokazuje da u Srbiji sintagma nezavisni medij nosi isključivo resantimansko značenje – nezavisan od vlasti, tj. režima, a ne – nezavisan od svake vrste spoljnog uticaja, kakvo inače ima po definiciji.¹⁰⁰

Sličnu podvalu u naslovu, koja istovremeno smisaono pokopava sadržaj čitavog članka, *N1* će sprovesti u delo praveći prilog od gostovanja lidera pokreta „Dosta je bilo“ u jutarnjem programu, 7. marta 2016. godine, u vreme predizborne kampanje, gde je već sam uvodnik otkucan masnim slovima u potpunog koliziji s naslovom koji ide pre njega. Izdvojen stav Saše Radulovića da je „priča o tome da će lider naprednjaka Aleksandar Vučić biti u fokusu predizborne kampanje i vlasti i opozicije, pokušaj podmetanja, i da Srbiji nije potreban vođa već sistem“, direktno demantuje naslov „Radulović: Vučić je centar korupcije u Srbiji“, što ukazuje na to koliko je onome ko ga je stavio stalo da se premijer pošto-poto nađe u negativnom fokusu, bez obzira na to što sagovornik *Novog dana* tvrdi da su priče o postojanju takvog fokusa u kampanji – izmišljotine. Na taj način, baš kao i u slučaju s Hanom, medij kroz intencionalnost preigrava eksproprijaciju lica o kojem izveštava, pa je osnovano reći da je, čak po cenu apsurdizacije, takav potez urednika, iako tačno zna šta čini, prosto jači od njegove novinarske profesionalnosti i da on ništa ne želi niti može da uradi da to zaustavi – poput Džona Malkovića

100 O zloupotrebama termina „nezavisni“ i „kritički medij“ premijer Srbije Zoran Đinđić govori već u prvoj godini svog mandata: „Kod nas postoji predrasuda da su nezavisni samo oni koji kritikuju, dok su korumpirani oni koji ne kritikuju. Međutim, pitanje je koji razlozi postoje za kritiku. I drugo, da li je onaj ko kritikuje izložen bilo kakvim problemima. Nikada se toliko opozicije nije pojavilo u državnim medijima kao sada... ljudi poput Baneta Ivkovića i Vojislava Šešelja. Cinično je kad oni na televiziji na kojoj se pojave tvrde da su mediji u Srbiji u mraku. To je kao kad ljudožder kaže – sinoć smo pojeli poslednjeg ljudoždera! Ako su preživeli Miloševića i njegove pritiske, mediji koji su bili izloženi progonima pod starim režimom nemaju razloga da se plaše. Koga?“ (Đinđić, Z., *Jedna srpska vizija*, Ateneum, Beograd, 2004, str. 110).

u filmu *Opasne veze* iz 1988. godine, čiji lik napadnim ponavljanjem jedne te iste rečenice (formule), dok ostavlja junakinju koju tumači Mišel Fajfer, demonstrira svu svoju brutalnost i stavlja joj do znanja da je bila samo deo pogodbe: „To je izvan moje moći!“ („*It's beyond my control!*“). Ista televizija optužila je Tomislava Nikolića samo tri dana ranije, 4. marta, cinično ga i po prvi put nazivajući „predsednikom svih građana“, da se svrstao na stranu SNS-a samo zbog toga što nije želeo unapred da zagovara neregularnost predstojećih izbora, kako to čini Demokratska stranka, poput ekstremista u Crnoj Gori koji ne znaju više kako da sruše s vlasti Mla Đukanovića; autorka priloga je Ana Kaplij, još jedan u nizu preletača sa *B92*.¹⁰¹

Saradnja sa BIRN-om posebno dolazi do izražaja 21. decembra 2015. godine, kada se na *N1* emituje specijalna emisija *Čuvari vlasti ili građana?*, o policiji u regionu, ali zapravo najviše u Srbiji, gde se među aferama koje se vezuju za MUP ubraja i smena pet načelnika uprava policije iz juna 2014, među kojima je bio i Rodoljub Milović. Ova emisija svoj povod dobija u istraživanju koje je sproveo BIRN pod nazivom „Puls integriteta i poverenja u policije na Zapadnom Balkanu“, prema kojem navodno čak „96 odsto građana Srbije smatra da je policija korumpirana, a velika većina (82 odsto) ocenjuje da političke partije utiču na rad policije“, dok je podatak o veličini uzorka i metodu istraživanja potpuno izostavljen.¹⁰² Premda je načelno pred-

101 „Predsednik navija za jednu stranku, opozicija za brinuta“, *N1*, 4. mart 2016. (<http://rs.n1info.com/a140294/Vesti/Opoziciju-brine-regularnost-izbora.html>; pristupljeno 18. aprila 2016). Ovaj prilog praktično je dokaz za učešće medija *N1* u pripremi scenarija da se odmah posle izbora oni od strane opozicije proglašavaju pokradene kao u vreme Slobodana Miloševića, što je Demokratska stranka i učinila već pola sata nakon zatvaranja biračkih mesta 24. aprila, ne bi li se na taj način obistinile sve prognoze koje su unapred podgrevane upravo ovakvim priložima. Razlog zbog kojeg se išlo na ovu strategiju jesu niske brojke koje su uoči izbora tzv. cenzus-stranke dobijale u sopstvenim istraživanjima javnog mnjenja.

102 U prilogu na sajtu koji nosi naslov „Aferu srozale poverenje građana u policiju“ nalazi se pasus u kojem se događaji pokušavaju kapitalizovati upotrebom modela 'Prorokovićevo niza': „Poslednji meseci bili su posebno burni, a afere su se nizale jedna za drugom. Optužbe za nezakonita prislušivanja, reketiranja stranih investitora, utvrđivanje istine na poligrafu koji nema nikakvu dokaznu vrednost, pa sve do 'vikend šou TV programa' o državnom udaru i konferencije za novinare ministra policije održane u prisustvu specijalaca nao-

stavljeno da se analiza tiče čitavog regiona, gosti u emisiji isključivo su iz Srbije (Bogoljub Milosavljević, profesor Pravnog fakulteta Univerziteta Union, i već pomenuti Saša Đorđević iz Beogradskog centra za bezbednosnu politiku), a voditelj programa Igor Božić izostavlja svoj potpis ispod članka na sajtu te televizije. Kao primer za uticaj politike na policiju, BIRN i *N1*, vođeni reakcijama čelnika Demokratskog fronta i Mreže za afirmaciju nezavisnog sektora (MANS), zajedničkim snagama okrivljuju Specijalnu anti-terorističku jedinicu (SAJ) crnogorskog MUP-a i premijera Mila Đukanovića za prekomernu upotrebu sile tokom antivladinih protesta u oktobru 2015. godine.

Ova emisija u kompletu s takođe pomenutom *Kriza u Crnoj Gori*, od 19. oktobra 2015. godine, radi kao direktna podrška onome što u Podgorici dolazi godinu dana kasnije, gde je na vreme osujećenom terorističkom napadu ispred Skupštine Crne Gore najveća potpora trebalo da bude upravo ovakvim i sličnim emisijama etablirana slika o crnogoskoj policiji koja prekoračuje nadležnosti i vrši agresiju nad nevinim i mirnim građanima (scenario tokom uličnih demonstracija devedesetih u Beogradu). Uprkos očiglednom učešću u medijskoj pripremi terena za krvoproliće zbog kojeg je u domaćoj i međunarodnoj javnosti trebalo okriviti aktuelni crnogorski režim i tako ga za sva vremena sahraniti, televizija *N1* u savezništvu sa BIRN-om, nakon što je takav ishod sprečen, umesto da nakratko pokuša da prikrije klizanje antiđukanovićevske delatnosti u kozločinačku, nastavlja sa još većom žestinom i u besu što je plan svrgavanja „poslednje balkanske diktature“ propao, kreće s uveravanjem regionalne javnosti da je hapšenje dvadesetoro srpskih državljana u noći uoči parlamentarnih izbora u Crnoj Gori 16. oktobra 2016. godine samo vešto pripremljena simulacija kako bi režim stvorio paniku, podigao nacionalna osećanja i dobio izbore.

Sve to u emisiji *Pressing*, u režiji medijskog atentatora Jugoslava Čosića, dva dana kasnije potvrdiće niko drugi do njegov saučesnik Slobodan Georgijev, koji „smatra da se radi o nameštaljki i da je sve inscenirano“, da je „hapšenje ‘potpuni cirkus’, koji je, kako kaže, poslužio svrsi i doprineo da se u danu kada su mnogi očekivali veći pad Mila Đukanovića, on ipak zadržao

‘iznad vode’“, kao i da je Crna Gora „mafijaška država“, ne znajući pritom ni toliko da Demokratski front nije stranka već koalicija.¹⁰³ Gošća specijalne emisije u improvizovanom podgoričkom studiju *TV N1*, koja preko pojedinih kablovskih emitera emituje program i na teritoriji Crne Gore, 17. oktobra je direktorka *Monitora* i CIN-CG-a Milka Tadić, drugo zaštitno lice OC-CRP-a i jedna od glavnih kriminalizatorki Mila Đukanovića i Stanka Subotića u Crnoj Gori. Sa stopostotnom izvesnošću se, dakle, može tvrditi da teroristički napad ne bi bio izvodljiv, niti bi mogao dostići svoj smisao u jeziku da pre toga, zahvaljujući transverzali čiji je jedan od medijskih krakova i MANS–BIRN–*N1*, nije podignuta dimna zavesa o navodnoj sklonosti crnogorske policije da koristi prekomernu silu – slično kao što ni atentat na Đinđića to ne bi bio bez prethodnog pojednačavanja pokojnog premijera s grupom kriminalaca iz Surčina.

TO SU SRCA DVA...

Kada je u pitanju biznismen Miroslav Mišković, 26. januara 2016. godine u 14.44 sati *N1* senzacionalno objavljuje potpuno netačnu vest koju su plasirali advokati odbrane da je Ustavni sud Srbije proglasio „neustavnim rešenje o pritvoru, koje je bilo osnov za donošenje odluke o jemstvu kao zameni za pritvor“, te da odbrana traži da se njenom klijentu sada vrati 12 miliona evra koje je dao kao jemstvo.¹⁰⁴ Ovakva interpretacija rezultat je pogrešnog zaključka usvajanja žalbe Miškovićevih branilaca od 21. januara, koja se ne odnosi na kompletan pritvor tog lica, već samo na poslednji period, koji se tiče odluke o produženju pritvora o kojoj se u žalbi govori. To istog dana kada *N1* objavljuje lažnu vest objašnjava i sam Ustavni sud: „Sud je svojom Odlukom samo utvrdio da je do povrede prava podnosioca ustavne žalbe na ograničeno trajanje pritvora došlo time što obrazloženje osporenog rešenja ne sadrži dovoljne razloge za odluku o produženju mere pritvora“, da bi se zatim nadovezao i na deo o jemstvu koji su advokati iskoristili da umetnu: „Sporno rešenje nije poništeno, niti Odluka Ustavnog suda može biti

ružanih do zuba. Vrhunac sluđivanja javnosti i uvlačenja policije u polje politike usledilo je objavom ministra unutrašnjih poslova da će policija pokušati da povuče krivičnu prijavu protiv vlasnika *Kurira* Aleksandra Rodića, iako, kako je zaključio Stefanović, to ne znači da on nije kriv za krivično delo koje mu se stavlja na teret.“

¹⁰³ „Georgijev i Tufegdžić: Navijači su gola sila“, *N1*, 18. oktobar 2016. (<http://rs.n1info.com/a202279/Vesti/Vesti/Georgijev-i-Tufegdzc-Navijaci-su-gola-sila.html>; pristupljeno 20. novembra 2016).

¹⁰⁴ „Pritvor Miškoviću neustavan, traži nazad 12 miliona evra“, *N1*, 26. januar 2016. (<http://rs.n1info.com/a129413/Vesti/Pritvor-Miskovicu-neustavan-trazi-nazad-12-miliona-evra.html>; pristupljeno 18. aprila 2016).

osnov za osporavanje drugih odluka krivičnog suda donetih u istom postupku.¹⁰⁵

Demanti Ustavnog suda *N1* prenosi tek uveče u 20.22 časova, dakle, posle najgledanijih informativnih blokova na svom programu; ovaj dezinformativni interval, koji traje nešto manje od šest sati, sasvim je dovoljan šlagvort svima onima koji su ubeđeni da je proces protiv najvećeg srpskog tajkuna politički montiran, a među njima i kolumnistkinji *Politike* Danici Popović, jednom od aktera u aferi „Plagijati“, supruzi Borisa Begovića, jednog od svojevremenih članova ekspertskeg tima za satanizaciju Stanka Subotića. Ona 4. februara, u apokaliptičnom i „narodskim“ jezikom (ženski analogon Miloša Vasića) napisanom tekstu „Kupim prnje ako ne bude bolje“, u kojem se iznose neistine iz ranijih afera i produžava kampanja koju u to vreme u *Kuriru* vodi Ratko Femić, prepunom naprasno izniklih oprostajnih pisama pojedinaца na društvenim mrežama, koji, sudeći prema sadržaju, dižu ruke od države i zbog političke situacije i represivne, kriminalne vlasti odlaze u inostranstvo¹⁰⁶ – između ostalog piše: „Ako postoji dno ispod dna, na kome obitava naše nezavisno sudstvo, ono je probijeno onda kada je jedan sudija smenjen jer je Miškoviću vratio pasoš, što se nekome u vrhu nije dopalo. Da bi danas isti taj Mišković tužio državu da mu vrati 12 miliona evra koje su mu uzeli za kauciju, a neustavno su ga držali u pritvoru. I treba da mu vrate, naravno. I to da mu vrate

105 „Ustavni sud: Pritvor Miškoviću nije proglašen neustavnim“, *N1*, 26. januar 2016. (<http://rs.n1info.com/a129547/Vesti/Ustavni-sud-Pritvor-Miskovicu-nije-proglasen-neustavnim.html>; pristupljeno 18. aprila 2016).

106 U pitanju je niz članaka veoma ilustrativnih naziva: „ŠOKANTNA OSTAVKA ČLANA GLAVNOG ODBORA SNS: Aleksandre Vučiću, Ti Zeve, umišljeni Bože nad Bogovima!“, od 19. januara; „STIDIM SE ŠTO SAM BIO U SNS: Shvatio sam da je vrh SNS željan ličnog interesa, sve na štetu Srbije!“, od 20. januara; „PISMO VUČIĆU KOJE JE UZDRMALO SRBIJU: Dragi Aleksandre, idem tamo gde se vrednuje poštenje!“, od 19. januara; „TRI MILIONA SRBA ČITALO JE PISMO VUČIĆU: Dragi Aleksandre, idem negde daleko, gde poštenje znači!“, od 20. januara; „VREME JE ZA ZBOGOM, SRBIJO: Status Nikole Demonje koji nikog ne ostavlja ravnodušnim!“, od 27. januara; „SRBIJO, VREME JE ZA ZBOGOM: Kupi prnje i dok još imaš imalo dostojanstva, odlazi!“, od 29. januara; i „DANILO IKODINOVIĆ: Rekao sam ćerkama da beže odavde“, od 31. januara 2016. godine. Metod primitivne upotrebe komentara uglavnom anonimusa sa društvenih mreža Fejsbuk i Tviter Ratko Femić je primenjivao još dok je bio zaposlen u *Novom magazinu* radi potvrde sopstvenih stavova u autorskim tekstovima.

od penzija, koje je premijer takođe obećao da nikad neće smanjivati.“ Mimo činjenice što Danici Popović demanti Ustavnog suda, objavljen nedelju dana pre nego što će napisati tekst, ništa ne znači, jer se zbog takvih kao ona prilog televizije *N1* i pravi, ovaj komentar u *Politici* pokazuje koliko jače uvek odjekne prva u odnosu na drugu vest koja tu prvu u potpunosti osporava, kao i zašto je važno da to učini upravo „profesionalna“ *N1*. Specijalni sud u Beogradu 1. marta 2016. godine odbio je kao neosnovan zahtev odbrane Miroslava Miškovića za vraćanje jemstva od 12 miliona evra.¹⁰⁷

Još jedan od tragova uticaja advokata tajkuna na ovaj medij tiče se članka pod naslovom „Odbrana Miroslava Miškovića osporava nalaze veštaka“, od 8. aprila 2016. godine, koji je prikazan kao specijalna vest, iako po prirodi stvari ne predstavlja ništa neočekivano, niti se u tom smislu može rangirati kao informacija s elementima izuzetnosti. Zašto je to urađeno na ovaj način ostaje do kraja nerazjašnjeno, posebno kada se ima u vidu da se prilog bazira na svega nekoliko rečenica Miškovićevog advokata Zdenka Tomanića, koji novinarima daje izjavu ispred Specijalnog suda, a ne na reporterskim beleškama iz same sudnice. Deo razloga zbog čega je ovaj članak morao biti prikazan kao bitan krije se, zasigurno, i u najavi intervjua za isto veče s bivšim sudijom Specijalnog suda Vladimirom Vučinićem, koji je vodio proces protiv Miškovića dok mu 5. decembra 2013. nije vratio putne isprave i odobrio put za London, a potom mu 28. oktobra 2014. godine, u toku štrajka advokata, potpuno omogućio da putuje kuda hoće. S Vučinićem je tri nedelje ranije, 14. marta, razgovor obavila i redakcija KRIK-a, pa se tako preko „vesti“ sa suđenja reklamira i intervju sa sudijom, koji je u međuvremenu prešao u advokaturu i ekspresno postao branilac šestorice žandarma optuženih za prekoračenje ovlašćenja prebijanjem Andreja Vučića i Predraga Malog tokom Parade ponosa 2014. godine.

Emisiju koja počinje u 21 čas vodi Nikola Radišić, jedan od protagonista afere „Duga“ iz 2015. godine, koji se tokom čitavog trajanja intervjua, sugestivnim pitanjima i submisivnim stilom ponašanja upinje da iz Vučinića izvuče potvrdu da je njegov slučaj dokaz pritiska koji vlast vrši na sudstvo, što ovaj odbija decido da potvrdi. Je-

107 „Sud odbio da Miškoviću vrati jemstvo od 12 miliona evra“, *Politika*, 1. mart 2016. Isti sistem manipulacije 27. maja biće primenjen i kada Apelacioni sud bude poništio rešenje Specijalnog suda kojim je Miškoviću produžena zabrana napuštanja boravišta, uz privremeno oduzimanje putne isprave.

dini interesantan detalj iz povezanog priloga s Tomanovićem jeste njegova najava da će odbrana, s ciljem osporavanja dela optužnice kojim se Mišković tereti za utaju poreza, za stručnog svedoka pozvati profesora Pravnog fakulteta i bivšeg rektora Univerziteta u Beogradu Dejana Popovića – dakle, još jedno lice koje je učestvovalo u kreiranju afere „Plagijati“, čija je glavna meta tada tek izabrani ministar policije Nebojša Stefanović. Bespogovorna spremnost Popovića, koji se od 2008. do 2013. godine, u vreme vlasti Demokratske stranke, nalazi na mestu ambasadora Srbije u Velikoj Britaniji, gde je na vezi sa studentima koji su došli iz Srbije, a posebno s nekadašnjom studentkinjom-prorektorkom Miljanom Radivojević – da pred sudom svedoči u korist Miškovića, otvara pitanje bliskih veza između ova dva lica i predstavlja novu indiciju o već ranije iskazanim sumnjama o poreklu pokroviteljstva afere „Plagijati“.

GDE PATROLA STADE, TI PRODUŽI

Dvadeset šestog januara 2016. godine, dok *N1* lansira neistinu da je Ustavni sud Miškovićev pritvor proglasio neustavnim, a kao znak kooperacije United i Adria Media grupe, na Jutjub kanalu *Kurira* objavljuje se klip „UZBUNA! TEHNIKE MANIPULACIJE INFORMACIJAMA: Evo kako vlast od vas krije istinu!“, čija je autorka Marija Nenić, nevenčana supruga i bivša sekretarica smenjenog načelnika UKP-a Rodoljuba Milovića. Nenićeva je imala direktan uticaj na isti tabloid dugi niz godina, što je u javnosti otkriveno tek kada je *Kurir* juna 2014. poveo otvorenu hajku protiv Mila Đukanovića i Vladimira Popovića, a još uvek prikrivenu protiv Aleksandra Vučića. Glavni zadatak emisije jeste ovremenjavanje primordijalne predstave u vezi s konkretnim označiteljem-metom, tj. uspostaviti znak jednakosti između vremena kada je Vučić u periodu 1998–1999. godine bio ministar informisanja i današnjice preko vampirizovanog motiva progona medija – nekada *Evropljanina* i *Dnevnog telegrafa* Slavka Ćuruvije, a šesnaest godina kasnije BIRN-a, CINS-a i KRIK-a, kriminalizatorskih organizacija koje *Kurir* i *N1* udruženim snagama uzimaju u zaštitu i institucionalizuju njihovu poziciju žrtve. Zbog toga se u emisiju dovode Stevan Dojčinović, Slobodan Georgijev, Branko Čečen, Ivan Ninić i Igor Božić, a tri kartelske organizacije predstavlja ju se kao proizvođači „kritičkih i dokumentovanih tekstova“, kao „trn u oku vlasti“, njihovi „najveći državni neprijatelji“ i zahvaljujući *Informneru*, *Politici* i *Pinku* „strani plaćenicima“ – bez i jedne jedine reči o medijskoj logistici koju ti isti

tekstovi uživaju kako bi dalje proizvodili i širili efekat kriminalizacije vlasti, ili o zaključcima koje njihovi autori ili konzumenti neosnovano i najlakše izvode iz takve „dokumentacije“ (pošto žrtve moraju biti potpuno nevine, jer u protivnom ne bi ni bile prave žrtve).

Na taj način, oštećeno lice Marija Nenić, koja ovim prvi put javno otkriva svoje bliske veze s *Kurikom*, bez ikakvih posledica izgovara neistine poput one koju prepisuje od Branke Prpe i Predraga Popovića – da je Vučić 1998. godine „izdejstvovao Zakon o informisanju“, premda je isti zakon uveden na inicijativu tadašnjeg potpredsednika vlade Vojislava Šešelja, ili kada optužuje premijera i njegove najbliže saradnike za „nezakonite radnje u vezi sa izdavanjem dozvola firmama za ispumpavanje kopa Tamnava“, koje je pak odobrila Svetska banka, nadgledajući čitav proces i terminirajući tender za koji je „neupućeni“ BIRN tvrdio da je kasno krivicom Vlade Srbije i da uopšte nije ni trebalo da bude raspisan. Poznati kriminalizator Mila Đukanovića iz 2003. godine i celivatelj Ljiljane Raičević iz *Vremena*, jedne od glavnih akterki u aferi „Moldavka S. Č.“, Slobodan Georgijev, čovek koji je povodom demantija Svetske banke na jedan od najneprofesionalnijih tekstova u istoriji BIRN-ovog rada, u kojem se ona ne pominje ni u jednoj rečenici, premda je zbog sredstava koje je donirala Evropska unija za sanaciju posledica od poplava imala jurisdikciju nad čitavim poslom, za vesti u 20 časova za *TV B92* 13. januara 2015. godine rekao da mu nije jasno zašto se ta institucija uopšte oglašava u ovom slučaju¹⁰⁸ – izjavljuje da vlast Aleksandra Vučića „želi da kontroliše apsolutno sve“ i da takvu vlast Srbija nikada nije imala, čak ni za vreme Miloševića.

Koordinator BIRN-a za Srbiju, koji tekstem „Svi premijerovi ljudi“, objavljenim 10. decembra 2015. godine u *Vremenu*, pravi kompilaciju kompromitujućih kafanskih i čaršijskih priča o

¹⁰⁸ Dok je Georgijev tvrdio da fokus BIRN-a nije bio na Svetskoj banci nego na „interesu javnosti i građana“, uz neverovatan komentar da je Srbija samostalna i nezavisna država i da veruje da se u Srbiji upravlja po zakonima RS, a ne po procedurama međunarodnih finansijskih institucija, Vesna Kostić iz Svetske banke izjavljuje da je veoma neprijatno iznenađena da neko ko se predstavlja kao „istraživački novinar“ nije objasnio ulogu Svetske banke, mada je s njom bio upoznat: „O ovom poslu je srpska štampa pisala celo leto, a podaci se mogu naći i na internet prezentaciji EPS-a. A ako 'istraživački novinar' namerno nije objavio ove činjenice, onda mu to izgleda nije bilo bitno“ („Svetska banka: Tender u skladu sa propisima“, *Politika*, 14. januar 2015).

ljudima relativno bliskim Aleksandru Vučiću, da bi se nepune dve nedelje nakon toga, 23. decembra, pojavio u *Novom danu TV N1* i tvrdio kako „Vučić kriminalizuje svakog ko ne misli kao on“; koji u dosmišljenim epizodama emisije *Mediji u Srbiji: Hronika propadanja* Slaviše Lekića, emitovanim takođe na *TV N1*, izmišlja da je Vučić decembra 2012. Miroslava Miškovića uhapsio „na osnovu marketinških istraživanja“, a Lekić na konto njegove izjave razrađuje čitav koncept na tu temu – iznosi neistine za *Kurir* i da je BIRN objavio „ugovore sa Etihađom“, iako nisu objavljeni nikakvi validni ugovori, već samo njihove zastarele verzije dobavljene iz Ministarstva privrede u vreme odlaska šefa tog resora Saše Radulovića, januara 2014. godine. Izjavu pak da Vučić svojim ministrima zabranjuje da gostuju na *TV N1*, a da oni koji se usude da dođu zbog toga trpe posledice, daje izvršni producent te televizije Igor Božić, ponavljajući mantru svog šefa Ćosića da mediji moraju uvek da kritikuju vlast, tj. da pišu negativno o vlasti, i da nijedan političar ne sme da bude zadovoljan pisanjem medija, što su tvrdnje koje se ne mogu ni izbliza pronaći ni u jednom udžbeniku novinarstva.

Emitovanje televizijskih snimaka koje *Kurir* koristi u ovoj emisiji pak omogućuje upravo *TV N1*, dok Ćosić u emisiji *Pressing*, emitovanoj 21. aprila 2016. godine, a u kojoj je gost bila ministarka bez portfelja zadužena za evropske integracije i internacionalna sekretarka Srpske napredne stranke Jadranka Joksimović, svoju teoriju o medijima proširuje novim nakaradnim postulatom da „mediji ne treba da štite vladu nego javni interes“, implicirajući na taj način da Vlada Srbije ne radi u javnom interesu¹⁰⁹ i da su ta dva pojma uvek suprotstavljena. Interesantno je da se, uprkos rutini da se objavi već sutradan ujutru, u arhivi emisije *Pressing* na sajtu *N1* snimak ove epizode neće pojaviti zbog toga što je tri sata po njenom emitovanju počela izborna tišina, pa je tako priča „o privilegovanom poslednjem terminu za najveću stranku na političkoj sceni“ na kraju ispala samo prevara s predumišljajem ove antivladine televizije. Za razliku od toga, a u prilog dvostrukim aršinama, na dan izborne tišine pred ponovljene iz-

bore na 15 biračkih mesta, 3. maja 2016. godine, ista televizija emituje *Pressing* s glavnim i odgovornim urednikom *Vremena* Dragoljubom Žarkovićem, koja je, ni manje ni više, iskorištena za promociju još jedne u nizu zbirke negativno intoniranih tekstova posvećene premijeru Srbije pod nazivom *Napredna knjiga*. Referentni prilog na sajtu „Žarković: 'Ženidba Vučića gospodara' i kraj Utiska nedelje“, s video-snimcima, pojavljuje se samo minut po završetku emisije, dok je kompletan snimak u arhivi objavljen u redovnoj proceduri, i to na dan izbora, u devet sati ujutru. Regulatorno telo za elektronske medije (REM) zbog toga je 4. maja konstatovalo kršenje zakona od strane *N1* i odbacilo neistinite navode ove televizije da je odobrilo emitovanje emisije kojom se krši predizborna tišina kao posledicu njenog „neprofesionalnog rada i neobaveštenosti“.¹¹⁰

N1 U SAMOPORICANJU

Jedna od posledica postulata koji svoje korene vuče iz devedesetih, a danas se koristi kao eufemizam za potpuno tendenciozno antivučićevsko delovanje – da vlast radi nužno ili preovlađujuće protiv javnog interesa – poklapa se s načelnim stavom opozicije u Srbiji, koja je takođe, kako je to već rečeno, poput DSS-a za vreme vlasti Zorana Đinđića, pretežno ekstremistička, neodmerena i ostrašćena. Pošto su ta dva načela podudarna, uređivačka politika ovakvih medija radi najvećim delom zapravo u službi interesa opozicije, čime paradoksalno, isključivo popularizovanje i aktualizovanje opozicije postaje glavna agenda *N1* u njenom izveštavanju o „javnom interesu“. To se najbolje može videti u odnosu ove televizije prema Demokratskoj stranci u aferi „Đeram“, koja obeležava izbornu kampanju 2016. godine, kada krajem marta ta, a s njom u horu automatski i ostale opozicione cenzus-partije, incident na poznatoj beogradskoj pijaci koristi da napadne i direktno ili indirektno za isti okriviti Srpsku naprednu stranku i Aleksandra Vučića.

Nepun sat po incidentu, novinske agencije *FoNet* i *Beta* već imaju vest o „napadu na Natašu Vučković, Balšu Božovića i Dragana Šutanovca“, kao i snimak koji je na Jutjub u te svrhe okačila DS, a koji je sačinio medijski servis *Infobiro*, koji je pratio ovu stranku u predizbornim aktivnostima. Snimak je izmontiran tako da prvi deo prikazuje, između ostalih, i pobrojane funkcionere kako izlaze iz stranačkog autobusa ispred

¹⁰⁹ Sintagma „javni interes“ predstavlja poznatu novinarsku poštapalicu koja se koristi kao kvaziargument radi ubeđivanja sagovornika da odgovori na određeno pitanje, najčešće manipulativnog karaktera. Problem sa njenom upotrebom je u tome što joj se, dok se koristi najčešće selektivno i prema sopstvenom, subjektivnom nahođenju, uvek pripisuju striktno objektivna svojstva.

¹¹⁰ „REM: TVN1 kršila predizbornu tišinu“, *Politika*, 4. maj 2016.

pijace, a zatim se naglo prelazi na scenu iz koje se uopšte i ne vidi kako je incident započeo, već samo da su pojedini ulični prodavci uznemireni kontaktom koji su imali s potpredsjednikom DS Šutanovcem, inače poslanikom u Narodnoj skupštini sa istorijom nepristojnog, bahatog i nasilničkog ponašanja i obračunavanja s neistomišljenicima, pa čak i s dojučerašnjim stranačkim kolegama poput Dušana Petrovića. S njim se, prema pisanju *Pravde*, 1. jula 2012. godine potukao i optužio ga da je medijima odao informaciju da zajedno sa suprugom Marijom, fudbalerom Nemanjom Vidićem, čerkom Žarka Zečevića Miom i još šest investitora u beogradskoj opštini Vračar gradi luksuzni stambeno-poslovni objekat od oko 3.700 kvadrata, da bi četiri dana kasnije *Blic* i *Press*, tabloidi pod kontrolom DS, imali vest da su njih dvojica viđeni da zajedno ručaju u restoranu „Madera“ i da su time demantovali da su se uopšte i potukli.¹¹¹ Šutanovac se takođe u svojoj biografiji lažno predstavljao kao FBI stipendista, krivotvo-reći obilazak centara ove organizacije tokom 2001. godine, u svojstvu tadašnjeg predsednika skupštinskog Odbora za odbranu i bezbednost. Jedno lice u afektu onoga što je na snimku izostavljeno baca stakleni predmet u pravcu štanda, čuje se kako se on razbija o trotoar, dok se Balša Božović i Nataša Vučković uopšte i ne vide da na bilo koji način učestvuju u incidentu.

Televizija *N1* prenosi ovu vest, gde u naslovu stoji da su navedeni funkcioneri napadnuti, Božović za *Betu* iznosi neistinu da je grupa nasilnika nasrnula na njega, dok predsednik DS Bojan Pajtić izjavljuje da se režim već četiri godine brutalno obračunava s političkim protivnicima, medijima i neistomišljenicima; u prilogu je naveden i tvit Gordane Čomić, napisan desetak minuta nakon incidenta: „Na zvezdarskoj pijaci na demokrate razbijenim flašama, pohvaliće ih predsednik Vlade kako su pristojni, a časti nemaju, za sramotu ne znaju.“¹¹² Dva sata po objavljenju vesti, u sledećem prilogu jedna za drugom ređaju se uniformne reakcije ostalih stranaka iz opozicije – „Levica Srbije: Samo još jedan u nizu, za nasilje odgovorna SNS“; „Dveri-DSS: Za rast netolerancije kriva SNS“; „Dosta je bilo: Napad inspirisan atmosferom mržnje koju kreira Vučić“; „SDS, LDP i LSV: Srbijom

se vlada nasiljem“; samo četiri sata nakon incidenta, oko 14 časova, MUP hapsi četvoricu ljudi koji su učestvovali u njemu, da bi potom Božović na Tviteru napisao da je reč o „organizovanoj grupi huligana“.

U međuvremenu se u javnosti pojavljuje informacija da su uhapšeni zaista članovi najjačih grupa, te da se na njihovim Fejsbuk profilima vidi da su simpatizeri Srpske radikalne stranke i da veličaju srpske ratne zločince, dok isti Božović sada piše da je reč o „sramotnom spinu“ da ih je napala SRS, iako to nigde nije ni rečeno. Sledeće jutro u 10 časova Demokratska stranka saziva konferenciju za novinare da bi slučaj hiperbolizovala u „pokušaj ubistva“, a od policije i tužilaštva zahtevala hitno otkrivanje „nalogodavaca“. Tabloid *Alo!* na svom sajtu izlazi s informacijom da postoji nemontirani snimak incidenta, koji je pribavljen s originalne kasete servisa *Infobiro*, sa čime su već upoznati i Dragan J. Vučićević iz *Informera*, ali i premijer Srbije, koji dodaje da je snimak koji je plasirala DS skraćen i da na njemu nisu prikazane važne stvari. Shvativši da će biti razotkrivena, Demokratska stranka upada u strukturalne koordinate sindroma nestašnog deteta i čini ono što joj još jedino preostaje – u poslednjem pokušaju manipulacije rešava da preduhitri *Alo!* i sama objavljuje nemontirani snimak, uz odgovarajuće označeno, tj. prateći tekst da se na snimku samo potvrđuje ono što je ta stranka već iznela.¹¹³

Nemontirani materijal, međutim, uprkos moći manipulacije i rezistentnosti označenog kada se jednom pripoji za označitelj, pokazuje da je Šutanovac, u nameri da isprovocira incident i sa željom da se raspravlja, u pretećem maniru, s rukama na leđima prišao osumnjičenim licima, koja su pre toga, videvši neke od visokih funkcionera DS okupljene oko postavljenog stranačkog štanda, počela uvredljivo da skandiraju. Potpredsednik DS priznaje zatim da je prvi odgurnuo jednog od osumnjičenih, ali tek pošto ga je ovaj uhvatio za stranačku akreditaciju. Lice koje je bacilo flašu nije bilo lice koje je odgurnuto, već koje je zbog tog poteza Šutanovca želelo da zaštiti prijatelja, koji je pak, nakon što je odgurnut i rastavljen od Šutanovca, pokušavao ovoga da odvrti od nasilja. Iste večeri, 28. marta 2016, u specijalnoj emisiji na *TV Pink*, očevidac i ulična prodavačica Snežana

111 „Šutanovac i Petrović uz ručak negirali međusobni sukob“, *Press*, 4. jul 2012; „Potpredsednici negiraju sukob“, *Blic*, 4. jul 2012.

112 „Napadnuti Nataša Vučković, Božović i Šutanovac“, *N1*, 27. mart 2016. (<http://rs.n1info.com/a146541/Vesti/Napadnuti-Natasa-Vuckovic-Bozovic-i-Sutanovac.html>; pristupljeno 22. aprila 2016).

113 „Vučić: Snimak falsifikovan; DS: Pogledajte nemontirani video“, *N1*, 28. mart 2016. (<http://rs.n1info.com/a146832/Vesti/Vucic-tvrdi-da-je-snimak-napada-na-demokrate-falsifikovan-DS-objavio-nemontirani-video.html>; pristupljeno 28. marta 2016).

Jokić potvrdila je da je Dragan Šutanovac „prvi udario šamar“ i da su lica koja su se sukobila s njim regularni ulični prodavci, a ne organizovana grupa; ona je takođe izjavila da je stranački autobus koji je na montiranom snimku prikazan na početku, stigao tek nakon incidenta.

Za sve to vreme, na sajtu *N1* gomilaju se prilozima o „napadu na članove DS-a“, koji postaje glavna tema dana i u informativnom programu, da bi se dan nakon emisije na *TV Pink* pojavio i članak relativizujućeg naslova „Napad na demokrate: Da li nešto menjaju 15 sekundi i šta?“ S druge strane, događaj u kontrastu spram ovoga, samo tri dana po incidentu na Đermu, kada izbija novi skandal jer je lider DS-a Bojan Pajtić na stranačkom skupu u Padini (Kovačici), mestu u kojem pretežno žive pripadnici slovačke manjine, Slovake koji su na lokalnu ušli u koaliciju sa SNS-om zbog toga nazvao „četnicima“, a takav savez „protivprirodni“ i „perverzni“ – *TV N1* uporno ignoriše više od 24 sata.¹¹⁴ Tek pošto se oglašavaju slovačka udruženja, Ambasada Slovačke u Beogradu, ali i istaknuti predstavnici pojedinih opozicionih partija poput Nenada Čanka i Nataše Mičić, da osude takvo ponašanje Pajtića, ova televizija svoj prvi i jedini prilog, u skladu s „javnim interesom“ Jugoslava Čosića, objavljuje 31. marta uveče, u 19.41 sati.¹¹⁵ Ovim se jasno pokazuje da redakcija *N1* vrši selekciju „ekskluzivnih vesti“ i da postoji nejednak tretman u odnosu na to da li se njihov predmet i kontekst kreću u prilog ili protiv opozicije, što ne bi bilo nimalo sporno da isti medij ne odbija da deklariše svoje delovanje kao antivladino dok ubeđuje javnost da je nepristrasan, profesionalan i objektivan. Drugim rečima, ova televizija, bilo to namerno ili slučajno, potpada pod red upravo onih medija za koje autorke

114 Istom metodu ignoracije *N1*, jedan od najvećih eksploatatora afere „Savamala“, pribegava i po objavljivanju vesti u listu *Danas*, 4. juna 2016. godine, o rezultatima obdukcije Slobodana Tanaskovića, svedoka rušenja u Savamali, koja je pokazala da to lice ipak nije umrlo nasilnom smrću, za šta je deo fanatičnog javnog mnjenja koji okuplja ovaj medij zdušno navijao – u očajnikoj potrazi za smrtnim slučajem, koji mu je, za razliku od afere „Helikopter“, ovoga puta izmakao („Danas: Gotova obdukcija čuvara, nije bilo nasilne smrti“, *N1*, 5. jun 2016. [http://rs.n1info.com/a166325/Svet/Svet/Cuvar-iz-Savamale-Obdukcija-završena.html; pristupljeno 19. avgusta 2016]).

115 „Pajtić bez izvinjenja zbog izjave o 'Slovacima četnicima'“, *N1*, 31. mart 2016. (http://rs.n1info.com/a147918/Vesti/Pajtic-bez-izvinjenja-zbog-izjave.html; pristupljeno 23. aprila 2016).

Izabela Kisić i Ksenija Lazović u zborniku radova *Zoran Đinđić: Etika odgovornosti*, misleći na period od 2001. do 2003. godine, ocenjuju da „nisu pokazali kritički odnos prema onima koji lansiraju afere o premijeru, njegovim bliskim saradnicima i članovima Vlade. Pretvorili su se u držače mikrofona koji isključivo prenose ono što [opozicioni, *prim. aut.*] političari i 'analitičari' pričaju, bez kritičkog otklona prema sadržaju izjave.“¹¹⁶

JAVNO SADISTA, PRIVATNO MAZOHISTA

U periodu dok ombudsman Saša Janković, odugovlačeći kako bi se spekulacije sedimentirale i postale opštepoznata stvar, utvrđuje činjenice o tome da li bezbednosne strukture po nalogu vlasti prisluškuju i prate novinare zbog informacije koju je 8. januara 2016. godine u *Dnevniku* na *RTS-u* izneo ministar Stefanović, provladin tabloid *Informer* 17. marta izlazi s još jednim anticipirajućim navodom – da Stevan Dojčinović i njegova organizacija KRIK, zajedno sa osuđivanim kriminalcem Vojislavom Jenićem, istim onim koji je Rodoljubu Miloviću poslužio da toj redakciji dostavi video-snimke susreta Ivice Dačića, Branka Lazarevića i Vanje Vukića s Radoljubom Radulovićem, planira da otvori aferu o nekretninama premijerove porodice.¹¹⁷ Prema tvrdnjama ovog tabloida, koji se poziva na neimenovanog bliskog Dojčinovićevog saradnika, informacije da je član redakcije KRIK Pavle Petrović tražio podatke o vlasništvu pet stanova, premda je od tih samo jedna garsonjera u vlasništvu Aleksandra Vučića, a ostali stanovi u vlasništvu supruge, bivše supruge, oca, majke i brata, potvrđene su u Republičkom geodetskom zavodu, odakle i potiče inicijalna informacija na osnovu koje je lako bilo rekonstruisati čitavu intenciju KRIK-a. U opremi ovog teksta nalazi se fotografija na kojoj se vidi kako Dojčinović i Jenić – pored Mi-

116 „Podršku pisanju medija o vezama kriminala i premijera davali su Đinđićevi politički oponenti. Mediji su prenosili te izjave, ali ih nisu analizirali i komentarisali. Prema Ebartovom istraživanju, kod izjava, pogotovo na temu 'drugi o Đinđiću', urednici i novinari su 'skoro isključivo birali sagovornike koji su imali kritički stav prema svemu što je radio i čime se bavio Zoran Đinđić'“ (Kisić, I., Lazović, K., „Medijska slika Zorana Đinđića“, u: *Zoran Đinđić: Etika odgovornosti*, Helsinški odbor za ljudska prava, Beograd, 2006, str. 251).

117 „MAFIJA UDARA NA PORODICU VUČIĆ: Otkrivamo reketaški plan za izazivanje haosa u Srbiji!“, *Informer*, 17. mart 2016.

lutina Markovića Pute, Veselina Mujovića, Ljubiše Buhe i Dragoslava Kosmajca jedan od najbližih Milovićevih doušnika iz sveta kriminala¹¹⁸ – šetaju ulicom i razgovaraju, dok sutradan isti list u nastavku iznosi podatke da je Dojčinović od 2011. godine u kontaktu sa zvaničnim predstavnikom francuske tajne službe DSGE u Beogradu Loranom Miloom, a po isteku njegovog mandata i s Miloovim naslednikom Patrikom Roberom, „s kojim je razmenjivao informacije o Stanku Subotiću Canetu, ali i angažmanu Dominika Stros-Kana kao ekonomskog savetnika premijera Vučića“.¹¹⁹

Dojčinović na Twitter mreži potom potvrđuje da KRIK istražuje imovinu premijera i drugih funkcionera, ne demantuje nijedan podatak i najavljuje tužbu protiv *Informera* zbog toga što ga je Dragan J. Vučićević preko fotografija s Fejsbuka predstavio kao izopačenog „sado-mazo francuskog špijuna“, koji se bavi ekstremnim sportom (suzpenzijom, tj. visi na čekrku preko kuka zabodjenih u kožu) i time mu nanoe nematerijalnu štetu i povredio ugled. Na taj način i ovaj pokušaj osujećenja afere protiv vlasti, baš kao i onaj navodnog praćenja novi-

narke Svetlane Vojinović, postavlja sebe u svoji neumitni kolosek kao Frojđov uvek-iznova-živi nagon smrti, a glavni podupirač je ponovo isti – Nezavisno udruženje novinara Srbije. Istog dana kada izlazi prvi tekst u *Informeru*, ovaj kartel reaguje neobično burno i uzima u zaštitu Stevana Dojčinovića, kojem je, treba ponoviti, prema sopstvenom priznanju u knjizi *Šarić, Vukašin Obradović pored kriminalizatora i postrotnog profitera Drua Salivena*, najveći uzor u novinarstvu – tako što poziva na bojkot tog tabloida, a glavno pitanje koje je Obradovićev omiljeni „istraživački novinar“ već postavio na Tviteru i koje kao teg na tasu ponovo vraća aferu u fokus, postaje: Otkud Vučićeviću informacija čime se KRIK bavi?¹²⁰

Ponesena ranijim sukobima ovog tabloida s urednicom Brankom Stanković, oglašava se odmah i redakcija portala *Insajder.net*, koji je otpočeo s radom 7. marta 2016. godine i na kojem se po prvi put zbivanja na političkoj sceni prate u dnevnom ritmu i bez previše refleksije – da ustvrdi kako je Vučićević prekršio odredbe Zakona o javnom informisanju i medijima koje se odnose na „zabranu neposredne i posredne diskriminacije urednika medija, novinara i drugih lica u oblasti javnog informisanja, naročito na osnovu njihovog političkog opredeljenja i uverenja ili drugog ličnog svojstva“, optuživši ga tako da je ugrozio slobodni protok informacija i autonomiju medija „vršenjem pritiska, pretnjom, odnosno ucenom, urednika, novinara ili

118 Milovićeve veze s kriminalcima datiraju još iz vremena početka dvehiljaditih: „Na sličan način kako je ubijen [Marko, *prim. aut.*] Petrović, likvidiran je i njihov pridruženi član [„zemunskog klana“, *prim. aut.*] Željko Mihajlović Crnogorac. A ubili su ga njegovi dobri drugovi Jurišić i Krsmanović. Presuđeno mu je kad je Spasojević od policajca Pažina saznao da Crnogorac kontaktira sa inspektorom Milovićem i poverovao da će ih ocinkariti“ (Novaković, M., *Državo, ruke uvis!*, Vukotić media, Beograd, 2014, str. 40).

119 „Stevan Dojčinović je Milou na konspirativnim sastancima davao podatke o političko-bezbednosnoj situaciji u Srbiji, ali i o navodnim vezama srpskih političara i tajkuna sa Darkom Šarićem i njegovim kriminalnim klanom. Milo je, s druge strane, Dojčinoviću davao poverljive informacije o srpskim i crnogorskim političarima i biznismenima. Konkretno, Milo je Dojčinoviću dostavio podatke o navodno sumnjivim poslovima Ivica Tončeva i Miroslava Miškovića, koje je on kasnije koristio u svojim tekstovima“, navodi se u drugom nastavku teksta o Dojčinoviću. Izvor pored toga navodi i da je Dojčinović od istog lica dobijao i novac: „Rekao mi je da iz nekog proceduralnog razloga pare ne može da dobije preko računa, već će ga dobiti mimo bilo kakve procedure u gotovini. Keš je Dojčinović preuzeo 26. marta 2015. godine. Sa Francuzima se našao u jednom restoranu kod Beograđanke, ali pošto im je koobar iz nekog razloga bio sumnjiv, primopredaja je izvršena u haustoru blizu tog restorana“ („SADO-MAZO FRANCUSKI ŠPIJUN: Ko je zapravo glavni urednik KRIK?“, *Informera*, 18. mart 2016).

120 Sposobnost kojom raspolaže ovo novinsko udruženje u sastavljanju saopštenja, koje treba ekspresno da oduzme sva prava slobode govora drugog medija i time antitezu svrhe postojanja tog udruženja prikaže kao nekakav razuman potez, i više je nego imponantna: „NUNS smatra da optužbe izrečene na račun Stevana Dojčinovića, urednika ovog portala, predstavljaju poziv na linč i ugrožavaju njegovu bezbednost. [...] NUNS, ne samo zbog ovog slučaja, već pre svega zbog svakodnevnih prakse vođenja hajki, vredanja, omalovažavanja i upotrebe uvredljivih izraza poziva sve javne ličnosti na bojkot *Informera*. Davanjem izjava ovom tabloidu podržava se i legitimiše govor mržnje, nekultura, linč pojedinaca. Javne ličnosti moraju biti svesne svoje odgovornosti za stvaranje demokratske atmosfere u društvu. [...] NUNS apeluje na sve one koji žele da žive u pristojnom društvu i državi, u kojoj će kritika biti zasnovana na argumentima, a ne na uvredama i primitivizmu, da takav svoj stav pokažu i odnosom prema tabloidu *Informera* i drugim medijima koji zagađuju javnu scenu i urušavaju ugled novinarske profesije“ („NUNS poziva na bojkot *Informera*“, *NUNS*, 17. mart 2016. [<http://nuns.rs/info/statements/27111/nuns-poziva-na-bojkot-informera.html>; pristupljeno 26. aprila 2016]).

izvora informacija“, iako takva optužba nema nikakvog smisla.¹²¹ Po principu većeg katolika od pape, tj. većeg medijskog dušebrižnika od NUNS-a, *Insajder* narednog dana uzima ulogu viteza okruglog stola i objavljuje prilog pod nazivom „Novinarska solidarnost na delu“, koji u najboljoj tradiciji agresivnih metoda glavne urednice opisanih u autobiografiji *Insajder – moja priča* iz 2013. godine, demonstrira maltretiranje drugih redakcija od strane *Insajdera* pitanjem da li će se oglasiti da osude pisanje *Informera* protiv Dojčinovića.

Novinarka ove redakcije Irena Stević pokazala je elementarno nepoznavanje svoje profesije, dajući 22. jula 2016. godine izjavu građanskom tabloidu *Danas* povodom izložbe SNS-a *Necenzurisane laži*, otvorene četiri dana ranije u beogradske galeriji „Progres“, na kojoj je prikazan izbor negativnih novinskih članaka i naslovnih strana o Aleksandru Vučiću u protekle dve godine – ne praveći razliku između kritike vlasti i medijskih manipulacija: „U ovoj zemlji postoje zakoni. Ako je neki novinar ili medij prekršio zakon, postoji sud. Sa medijima se niko ne može obračunavati preko nekog 'subjektivnog zida srama'. [...] Dokazom smatraju i komentare meni nepoznatih tviteraša, satiru, kritike predstavnika nezavisnih institucija na račun vlasti koje mediji prenose ili tekstove u kojima nema ostrašćenosti, koji nisu argumentima i dokazima osporeni kao laži, što je moguće na sudu. [...] Na ovoj izložbi nema objektivnosti. Ako je ideja bila da dokažu da nema cenzure, onda su trebali da stave inserte iz informativnih emisija svih najgledanijih televizija, da pokažu i medijski linč svakoga ko se usudi da kritikuje vlast...“ Iako se jasno vidi da je reč o izdvojenom mišljenju, a ne redakcijskom stavu, prilog novinarkine Lidije Valtner, iste one koja je Danila Redžepovića iz Telepromptera predstavljala kao novinara, nosi naslov „Insajder: Obračun sa medijima preko 'subjektivnog zida srama'“. Postavlja se, međutim, pitanje kako je moguće da je lice s ovakvim stavovima uopšte član redakcije koja je dobar deo svojih emisija posvetila pitanju medijske odgovornosti u kriminalizaciji premijera Zorana Đinđića, dok potpuno druge aršine primenjuje kada je meta medijskih napada Aleksandar Vučić?

Na sajtu *Cenzolovka* pak tekst će 18. marta 2016. godine napisati honorarna saradnica Tamara Skrozza, članica kontroverzne Komisije

za žalbe Saveta za štampu, novinarka koja se oglasila i u slučaju tzv. afere „Državni udar“, poznata po relativizatorskom stilu pisanja kolektivno negovanom u uredništvu *Vremena* za koje piše, i koja je čitavu svoju karijeru gradila na difamiranju Željka Mitrovića, propagirajući oštru segregaciju i kulturfašizam prema svemu što dolazi sa *TV Pink*. Ona će, slično kao i *BBC-jev* uposlenik Dušan Mašić na Tviteru, pokušati da pokaže kako je sasvim normalno kada novinari saraduju i dobijaju informacije od kriminalaca, prethodno ističući kako niko nikada nije ni čuo za Vojislava Jenića ili za navedene francuske obaveštajce, te da je sve to sporno i nedokazivo, zaboravivši pritom da povuče demarkaciju između kriminalca kao izvora i kriminalca kao posrednika nalogodavca, u čijem je interesu plasiranje tih informacija u javnost na način na koji to upravo čini Dojčinović.¹²²

U situacijama akterovog smeštanja u ulogu žrtve, koji je neposredno pre toga fiksirao, a ovim smeštanjem i sasvim raščerečio plen, ne ostavljajući mu nijedan izlaz, posebno su upečatljive određene tehnike „istraživačkih novinara“, po recepturi koju su u proteklih petnaestak godina razradile organizacije od IWPR-a pa sve do KRIK-a, a pomoću kojih se osigurava finansijska podrška stranih donatora, na taj način ubeđenih u stravičnu torturu koju vlast tim organizacijama priređuje. Ovo se postiže na način što se od reakcija pripadnika vlasti, dela javnosti i provladinih medija na određenu aferu, koju je takva organizacija otvorila, kreira jedinstvena hronološka dokumentacija, koja sve te reakcije prikuplja na jednoj internet stranici, amplifikuje ih i predstavlja kao napade na tu organizaciju, nižući ih jednu za drugom u dnevničko-dopunjujućoj (live-blog) formi. Na taj način, inicijator afere postiže dvostruki rezultat: em izbegava da odgovori na eventualne kritike i nedostatke u svom radu koje mu upućuje napadnuta strana, jer ne ulazi u njihove pojedinosti ne bi li ih površnom posmatraču predstavio kao grube i neutemeljene diskvalifikacije (obično se navodi samo uopštena fraza „niz neistina i kleveta“, ili se zamenjuju teze i proskribuje ono što nije ni rečeno), tj. kao bezočan teror nadmoćne vlasti; em dokument u takvoj formi zaista izgleda kao obrušavanje na bespomoćnu grupu ljudi ili medij koji „samo kritički govore“ o njoj, te organizacijama može da služi kao sredstvo za dobi-

¹²¹ „Zakon ne važi za povlašćene medije“, *Insajder*, 17. mart 2016. (<https://insajder.net/sr/sajt/tema/483/Zakon-ne-va%C5%BEi-za-povla%C5%A1%C4%87ene-medije.html>; pristupljeno 27. aprila 2016).

¹²² „Mediji kukavički čute o blaćenju novinara u režiji Informera i Pinka“, *Cenzolovka*, 18. mart 2016. (<https://www.cenzolovka.rs/misljenja/mediji-kukavicki-cute-o-blacenju-novinara-u-reziji-informera-i-pinka/>; pristupljeno 27. aprila 2016).

janje donacija. Međutim, ovakav odbrambeni mehanizam, koji u suštini nije ništa drugo nego kukavički, tijanićevsko podmukli pasivan napad (nastavak gađanja u metu), nehotice razotkriva njegove protagoniste „kritičare“ u strahu od svakog sučeljavanja argumenata, koji se psihološki nadomešta „kurčevitim“ takmičenjem u tome da se uzvratu što učinkovitijom manipulacijom (kod Tijanića i „duhovitijom“ uvredom).

Upravo tim postupkom poslužio se Stevan Dojčinović, glumeći preosetljivost, u nemogućnosti da podnese bilo kakvu kritiku automatski je nazivajući napadom, nepuna dva meseca pre nego što je smenjen s mesta glavnog urednika CINS-a, kada je odgovor na tekst pomoćnika glavnog urednika *E-novina* Marka Matića, koji je istovremeno predstavljao reakciju na prethodni tekst Dojčinovićevog „partnera u zločinu“ Ratka Femića, još jednog novinara-kriminalizatora koji je preko svog mentora Vojislava Tufegdžića postao blizak odmetnutim strukturama iz policije i tužilaštva – već u naslovu okarakterisao kao „Nastavak medijske kampanje protiv knjige ‘Šarić’“. Dojčinović se u tom odgovoru od 24. novembra 2014. godine nije osvrnuo ni na jedan argument ili detalj iznet u Matićevom tekstu, koji ozbiljno dovodi u pitanje pojedine tvrdnje i zaključke u tek objavljenj Dojčinovićevoj knjizi, nego je činjenicu da se našao u problemu brže-bolje „nadmašio“ time što je istakao da je Matićev tekst „Kokainske laži iz Mikijeve fioke“, objavljen 30. oktobra 2014. na portalu *E-novine*, nekoliko dana kasnije preneo i tabloid *Afera*, čiji je glavni urednik Gradiša Katić, nekadašnji urednik u listu *Identitet* i saradnik vođe „zemunskog klana“ Dušana Spasojevića. Tako je, uprkos tome što je Matić već naglasio da *Afera* niti je tražila, a još manje dobila dozvolu da prenese njegov tekst, „istraživački novinar“ nametnuo nezaoobilaznu insinuciju da između ova dva medija postoji neka vrsta interesne saradnje (na Tviteru objavljuje da je posredie ista „ekipa“). Suočavanje s argumentima, koje posle upotrebe sablaznog označitelja Spasojević više nikom neće biti neophodno, zamenjeno je, dakle, poznatim metodom navođenja čitaoca na po prirodi mnogo zanimljivije i intrigantnije asocijacije.

IZLIVANJE TAMNAVE U ISTRAŽIVAČKO NOVINARSTVO

Kao odgovor na *Informеров* pokušaj skretanja toka afere, Dojčinovićeva redakcija pak pravi stranicu pod nazivom „Medijski napadi na KRIK“ i tu beleži sve napise koji se u vezi s tim pojavljuju u svim vrstama medi-

ja; oni koji je kritikuju predstavljeni su kao da je napadaju, dok oni koji staju na njenu stranu deluju kao da brane poslednji stub nezavisnog novinarstva u državi poput Severne Koreje (poređenje koje za Srbiju pod Vučićem institucionalizuje lider DS Bojan Pajtić tokom vanrednih parlamentarnih izbora 2016). Sličnu stvar sa CINS-om i KRIK-om novčano pobratimljeni BIRN čini godinu dana ranije, 15. januara 2015, kada samo sedam dana po objavljivanju teksta „Ispumpavanje kopa i budžeta“, tehnički formira specijalnu podstranicu na svom sajtu pod nazivom „BIRN u opasnosti“ („BIRN under fire“) na engleskom jeziku, isključivo namenjenu stranoj javnosti.¹²³ Tu se na identičan način vodi blog i konstantno unosi novi materijal kako se koji medijski prilog pojavi, čime se stvara lažni utisak da vlast i provladini mediji vode kampanju protiv te organizacije, dok je stvar zapravo u tome da se unapred određene mete, kao mnogo puta do tada, namerno izazivaju da naprave reakciju, koja će zatim biti iskorištena protiv njih slanjem raznih njuzletera i izveštaja u institucije Evropske unije.¹²⁴ Sam lid na ovoj stranici već daje smernicu kako treba čitati sve što se bude pojavilo na njoj: „Posle niza istraživanja o radu Vlade Srbije, BIRN je potpao pod udar premijera Aleksandra Vučića i medija koji ga podržavaju.“

Već opovrgnutu tezu od strane Svetske banke da za ispumpavanje kopa nije bilo potrebno da se raspíše tender, nego da se posao mnogo brže mogao završiti direktnom pogodbom, BIRN, pored Transparentnosti Srbija – još jedne NVO koja raspolaže istim paketom donatorskih injekcija i blisko saraduje s pomenute tri organizacije – koristi da bi plasirao da je to dalje namerno

123 Pored ovog, BIRN će 16. januara na svom sajtu BIRN Srbija u istom smislu objaviti i „Analizu kampanje srpske vlade i tabloida protiv BIRN-a“, a ubrzo i PDF dokument na 13 strana, pod nazivom „Kampanja protiv BIRN-a: uticaj vlasti na medije“.

124 Najcitiranija reakcija stigla je od samog premijera, kome je na konferenciji za štampu 9. januara 2015. godine postavljeno pitanje u vezi sa dan ranije objavljenim BIRN-ovim tekstom: „Je l’ to rekao BIRN? Aha, kažite to, važno je da ljudi znaju ko su. To su ljudi koji su lagali oko Er Srbije. To su oni koji su dobili pare od gospodina Devenporta i Evropske unije da govore nešto protiv Vlade Srbije. E tim lažovima recite da su opet lagali! To je sve što imam da vam kažem.“ U razgovoru s novinarkom *Insajdera* Irenom Stević, objavljenim 7. marta 2016. godine, na dan početka rada portala te redakcije, Aleksandar Vučić je, referirajući na ovu reakciju, izjavio da kao premijer nije trebalo na taj način da odgovori, iako smatra da sve što je rekao sasvim odgovara istini.

urađeno kako bi posao, umesto holandske firme Van Hek, specijalizovane za tu vrstu posla, dobio konzorcijum Energotehnika – Južna Bačka, čiji rumunski partner Neš nije imao direktnog iskustva u isumpavanju, insinuirajući na taj način da je Van Hek eliminisan iz sumnjivih razloga. „Podatak da je ponuda strane kompanije odbačena iz administrativnih razloga nije tačan, jer je reč o ponuđaču koji je dao tri puta veću cenu za isumpavanje vode i to u formi neobavezujuće ponude, bez neophodne bankarske garancije i neophodne prateće dokumentacije“, navodi se u demantiju Ministarstva rudarstva i energetike od 11. januara 2015. godine.¹²⁵ BIRN je prečutavši ovakav nastup nemačke kompanije, čiji je podizvođač Van Hek, tako ujedno sakrio i motiv – da njena previsoka ponuda nije bila slučajna, jer Van Hek nije želeo da učestvuje nikako drugačije osim da ustupi znanje (idejno rešenje problema) i sredstva za rad, što na kraju i čini, potpisujući ugovor sa Južnom Bačkom i na taj način profitira.¹²⁶

U BIRN-ovom tekstu posebno se apostrofira da je vlasnik Južne Bačke Dragoljub Zbiljić u dva navrata osumnjičen za utaju poreza, od kojih je u prvom slučaju protiv njega podignuta optužnica, dok u drugom još uvek traje istražni postupak na osnovu podnete krivične prijave – dakle, bez ikakve, a kamoli pravosnažne sudske presude (umesto toga iskorišten je zavodljiv termin „pravosnažna optužnica“, što znači samo da je sud prihvatio optužni predlog koji je predalo Tužilaštvo), ne bi li konzument stekao još jači utisak da je tender bio namešten. Interesantno je, međutim, da je Transparentnost Srbije, koja je, kako kontributor u stvaranju ovog teksta, tako i protagonista u njegovoj popularizaciji i pretvaranju u medijsku aferu koja tre-

ba da kompromituje vlast, u jednom drugom slučaju, saradujući sa CINS-om na istraživanju o javnoj nabavci đubriva u pančevačkoj Azotari, zbog koje je 24. novembra 2012. godine, između ostalih, uhapšen i bivši ministar poljoprivrede iz redova Demokratske stranke Saša Dragin – imala sasvim oprečnu zamerku. Tada je, u vezi s delom tadašnjeg Zakona o javnim nabavkama, u kojem je jedan od obaveznih uslova bio da ponuđač nije kažnjavan za krivično delo ili prekršaj iz oblasti koja je predmet javne nabavke, ili da mu nije izrečena pravosnažna sudska ili upravna mera zabrane obavljanja delatnosti iz oblasti koja je predmet javne nabavke – takav zakon zbog toga nazvala diskriminatorskim.¹²⁷ Namere ove providne (metonimija), dvolične, neprofesionalne i na kraju neuke organizacije zaokružene su reakcijom njenog programskog direktora Nemanje Nenađića, koji je 9. februara 2015. izdao saopštenje u kojem je tvrdnje domaćih zvaničnika da je tender bio obavezan jer je to zahtevala Svetska banka nazvao „besmislenim“, da bi samo četiri dana kasnije izjavio da su javne nabavke nakon poplava transparentnije.¹²⁸

Da bi nekako napravio asocijaciju da su premijer Srbije, ili makar njegovi bliski saradnici, umešali prste u čitav posao, što je i bio krajnji cilj ove kvazinovinarske organizacije koja se lažno predstavlja kao medij iako potpada pod privredno društvo, BIRN na tipično „konzervativan“, a zapravo Selivenov način kojim podučava nove polaznike na svojim letnjim školama, ističe da je kao podizvođač Južne Bačke deo posla oko zavarivanja cevovoda dobila da radi firma Hidrotan. Zatim sledi rečenica da je ta firma u vlasništvu Dragana Klisura, koji je, uzgred dodaje BIRN, „suvlasnik još četiri firme u kojima je do 2012. godine suvlasnik ili direktor bio Nikola Petrović, trenutni direktor JP Elektromreže Srbi-

125 „Antić: Za 'Tamnavu' izabran najbolji ponuđač“, *RTS*, 11. januar 2015. (<http://www.rts.rs/page/stories/sr/story/9/politika/1796598/antic-za-tamnavu-izabran-najbolji-ponudjac.html>; pristupljeno 8. maja 2016).

126 „Uzgred, znajući kako i koliko su pod zaštitom oni koji su izgovarali neistine o Vladi Srbije, građane naše zemlje nisam ni obavestio da su ti, koji su kod vas pobeđili po strogim procedurama, pokušali da nateraju Vladu Srbije da prihvati tendersku ponudu jedne zapadne kompanije koja je čak 23 miliona evra skuplja od ponude srpske kompanije. Za vas tričavih 23 miliona. Za mene i zemlju koju vodim velikih 23 miliona“, rekao je Aleksandar Vučić odgovarajući na komentar portparolke Evropske komisije Maje Kocijančič, koja je BIRN-ov tekst netačno nazvala „kritikom“, a tu organizaciju „medijem“ („Vučić odgovara Maji Kocijančič i Devenportu: Neću da budem vaša lutka na povocu“, *Blic*, 10. januar 2015).

127 „Moje mišljenje je da se samo vođenje sudskog postupka protiv nekoga ne može smatrati uslovom ukoliko taj postupak nije završen i ne postoji pravosnažna sudska presuda. Po meni, time se ugrožava prezumpcija nevinosti i takav uslov je diskriminatorski“, rekao je za CINS Rade Đurić, pravnik iz Transparentnosti Srbija („Diskriminatoriska javna nabavka đubriva Draginogovog ministarstva“, *CINS*, 27. novembar 2012. [<https://www.cins.rs/srpski/news/article/diskriminatoriska-javna-nabavka-djubriva-draginogovog-ministarstva>; pristupljeno 9. maja 2016]).

128 „TS: Besmisleno da je tender za Tamnavu obavezan zbog SB“, *RTS*, 9. februar 2015. (<http://www.rts.rs/page/stories/sr/story/9/politika/1824339/ts-besmisleno-da-je-tender-za-tamnavu-obavezan-zbog-sb.html>; pristupljeno 9. maja 2016).

je“ i kum Aleksandra Vučića (detalj izostavljen jer je namenjen upotrebi po objavljivanju teksta) – dakle, tri godine pre ispumpavanja o kojem je zapravo reč.¹²⁹ Ova usiljena forma tako ne služi ničem drugom sem da se uspostavi označiteljska veza do meta i umetne u već pripremljeno kompromitujuće označeno (tekst) po istom onom principu koji je primenjivan od 2001. godine na odnos Zorana Đinđića i Dragoljuba Markovića iz Surčina, vlasnika firme Krmivo produkt. Identični mehanizam manipulacije, kako je već navedeno, tabloid *Blic* primenio je kada je 5. februara 2010. u prilogu „Dačićev šef kabineta povezan sa Šarićevom firmom“ tendenciozno predstavio činjenicu da je Branko Lazarević 2006. i to u trajanju od samo godinu dana, priložio hipoteku za firmu DTM Relations svog prijatelja Nikole Dimitrijevića radi dobijanja bankarskih garancija, koju će ovaj dve godine kasnije prodati Zoranu Čopiću, optuženom 2011. da je prao novac za Darka Šarića.¹³⁰ Za šta je, dakle, mimo toga što je Vučićev kum, tačno krivo lice koje je u jednom trenutku imalo veze ili pomagalo određenoj firmi, zatim to prekinulo, a ta firma nekoliko godina kasnije učestvovala u poslu ispumpavanja kopa Zapadna Tamnava?

Ono što, međutim, ovaj tekst bazično kategorizuje kao jedan od najnekvalitetnijih radova BIRN-a jeste potpuna neupućenost „istraživačkih novinara“ predvođenih Slobodanom Georgijevim u tehničku, tj. inženjersku problematiku prilikom ispumpavanja vode iz potopljenog površinskog kopa. Proces ovakve vrste sanacija, nakon određenih analiza zemljišta, zakonski je uslovljen glavnim ili dopunskim projektom, koji postaju deo projektne dokumentacije, na čijoj izradi mogu raditi samo stručne ustanove, fakulteti i firme koje imaju licencu dobijenu od resornog ministarstva, pa se tek nakon svega toga ona odobrava ili ne odobrava od stra-

ne investitora, u ovom slučaju Svetske banke, koja daje kredit, omogućava početak radova i na taj način vrši kontrolu projekta. Ovim je zapravo već oborena glavna teza BIRN-ovog teksta prema kojoj se Vlada Srbije i EPS optužuju za neblagovremeno delovanje i gubitak budžetskog novca (nastavak medijske matrice napada iz maja 2014. godine povodom trenutka proglašavanja vanredne situacije zbog poplava), kojeg ne bi bilo da se s radovima počelo sedam meseci ranije – jer to jednostavno nije niti fizički niti zakonski izvodljivo, s obzirom na to da tender zavisi upravo od prethodno napisane i odobrene projektne dokumentacije.

U izuzetnim, ali manje složenim slučajevima tender je moguće raspisati i na osnovu idejnog projekta, koji prethodi glavnom, prema kojem ne postoji odgovornost lica za tačnost projekta i koji predstavlja samo „uređeni spisak želja“ jer ne sadrži statičke i druge vrste proračuna prema kojima je moguće uspostaviti odgovornost projektanta.¹³¹ S druge strane, glavni projekat sadrži detaljna uputstva za rad, pa tako ne postoji nužna potreba za iskustvom u decidno istoj vrsti poslova, na osnovu čega je BIRN takođe pokušao da učvrsti tezu o gubljenju novca, ali i korupciji. Na ove činjenice redom koji je ovde prikazan ukazao je na svom blogu Nenad Nikolić, koordinator Lokalne agende 21 za Kostolac, ali njegova argumentacija nije dobila afirmaciju u javnosti; BIRN-ov tekst i njegov autor Aleksandar Đorđević, pored toga što je dobio NUNS-ovu nagradu za 2014, premda nije objavljen te godine, godinu dana kasnije, 17. maja 2016, osvaja i nagradu Evropske unije, koju deljuje Delegacija EU u Srbiji, na čijem je čelu Majkl Devenport.¹³²

129 Slobodan Georgijev će u *Vremenu* prilogom od 8. oktobra 2015. godine pod naslovom „Prvi direktor Srbije“ popularizovati još jednu izmišljenu aferu „Vetroparkovi“, osmišljenu tako da eksploatiše upravo motiv kumstva, te iz toga nekakvog povlašćenog položaja koji uživa Nikola Petrović.

130 „[Ministar rudarstva i energetike Aleksandar] Antić je dodao da je dovođenje u pitanje ispravnosti tog posla deo 'senzacionalističkog novinarstva', a da je pokušaj povezivanja direktora Elektromreže Srbije Nikole Petrovića s javnim nabavkama u preduzeću Elektroprivreda Srbije – 'krajnje nekorektan i tendenciozan'“ („Antić: Za 'Tamnavu' izabran najbolji ponuđač“, *RTS*, 11. januar 2015. [<http://www.rts.rs/page/stories/sr/story/9/politika/1796598/antic-za-tamnavu-izabran-najbolji-ponudjac.html>; pristupljeno 9. maja 2016]).

131 Nerazlikovanje idejnog od glavnog projekta obilno je korišćeno i u slučaju „Beograda na vodi“, kada su makete i crteži sa uličnih bilborda i panoa ne samo od strane laika bukvalizovani i tretirani kao vizualizacija glavnog projekta, iako takav uopšte još nije ni bio napisan, niti se piše za tako veliki kompleks, već samo za njegove pojedinačne i što konkretnije delove.

132 U vezi s poređenjem ovog slučaja i kupovine strujomera koju je EPS izvršio po hitnom postupku u direktnoj nabavci, a koji kao kvaziargument figurira BIRN-u da ubedi javnost u to da je tender u prvom slučaju bio nepotreban, Nikolić piše: „Prosto mi je neshvatljivo da kolege nisu shvatile da strujomeri nastradali u poplavi nisu ništa drugo do rezervni delovi, poput gume za automobil. Njihovo naručivanje je veoma prosto jer, poput gume na automobilu, oni imaju svoje specifikacije koje su već utvrđene projektom (u ovom slučaju snabdevanja električnom energijom). Tako, u svakom trenutku, nadležni mogu veoma lako da reaguju

JEDNOM RADIKAL, UVEK RADIKAL!

O d trenutka kada Aleksandar Vučić 9. januara 2015. godine naziva „novinare“ BIRN-a lažovima i imenuje pojedine evropske zvaničnike koji ih podržavaju i finansiraju, fokus afere se sa sadržaja i svih manjkavosti u tekstu odmah preorijentiše i počinje da parazitira upravo i gotovo isključivo na ovoj premijerovoj reakciji kao novom dokazu za pritisak vlasti na medije, što se dalje, u smislu antievropske politike, tumači kao napad na EU, pa se tako i ona slika u već postojećoj mejnstrim antivladinu kampanju o cenzuri i kršenju medijskih sloboda u Srbiji. Dok se Vučić, baš kao prilikom komentara na tekst sa *Peščanika* koji je pokušao da dokaže da je doktorski rad ministra policije Nebojše Stefanovića plagijat, brani pravom na svoj stav, NUNS sutradan staje u odbranu BIRN-a tako što okreće premijerove reči protiv njega, uz obavestnu naznaku na korpus označenog 'bivši radikal': „To je rečnik koji pripada prošlim vremenima i neprihvatljiv je za demokratsko društvo i državu koja, kako često ističe i sam Vučić, želi da postane deo Evropske unije.“¹³³

Posebno aktivan medij u širenju ove afere jeste *Radio Slobodna Evropa*, a njeno antivladina novinarka Branka Trivić 12. januara realizuje prilog pod nazivom „Vučićev napad na EU: Zaokret ili bacanje prašine u oči građanima“, u kojem, između ostalih, njena srodnica po ekstremizmu Vesna Pešić komentariše: „Nema ništa iza toga – on sam je iza toga... Ta njegova mržnja prema Evropi se neprekidno primećuje, a ne samo povodom ovog poslednjeg slučaja. [...] Vidi se iz svega da je to za njega nešto što je potpuno neprirodno, da u stvari jedva čeka da izuje te evropske cipele, koje je namakao da bi došao

i učvrstio se na vlasti. [...] Ta njihova Evropa i to sve što je tako izgledalo – to je sve služilo samo za unutrašnju upotrebu. Znači, to je čista manipulacija, nema tu ničega, nikakvog evropskog cilja niti ga je ikada i bilo.“ Istog dana, samo za portal *Cenzolovka*, Slobodan Georgijev dodaje: „Sračunate optužbe onda kada nema argumenta za civilizovan razgovor stara je praksa u političkom životu Srbije, a naročito u načinu na koji je nekada delovala SRS, matična partija Aleksandra Vučića.“¹³⁴ Na ovaj način, identično kao prilikom reakcije na neutemeljene, a zatim i poreknute optužbe Dunje Mijatović iz OEBS-a tokom majskih poplava na račun „mešanja u rad kritičkih medija“ Vlade Srbije, potez koji je trebalo da zaustavi domete afere pokazuje se više kao kontraproduktivan, razgaljujući je i dižući do međunarodnih razmera.

Paralelno s tim, „žrtva“ po imenu BIRN d. o. o. produkuje čitav niz izveštaja na engleskom jeziku, jer je ponovo prilika da se srpske vlasti, tj. „bivši Miloševićevi saradnici“ koji su „preko noći okrenuli ćurak i postali najveći evropejci“, premda su i Dačić i Vučić još od 2008. godine lideri proevropskih partija, prikažu zapadnom svetu kao represivne i autoritarne – samim tim što su ih mediji u Srbiji pažnjom koju pridaju ovom kvaziistraživačkom preduzeću izazvali na takvu reakciju.¹³⁵ Ovi prilozii pojavljuju se

i izvrše zamenu istih. Sa druge strane, poplave i ručevi (aktiviranje klizišta) se dešavaju veoma retko na površinskim kopovima. Kada se dese, oni umnogome menjaju stanje na površinskom kopu i tehnologiju proizvodnje, što iziskuje novu projektnu dokumentaciju. Što opet dovodi do smanjenja proizvodnje...“ („Zašto su BIRN-ovi novinari poluistinama na sebe navukli medijsku hajku“, *Zeleni telegraf, elektronski magazin o održivom razvoju*, 15. januar 2015. [https://zelenitelegraf.wordpress.com/2015/01/15/zasto-su-birn-ovi-novinari-poluistinama-na-sebe-navukli-medijsku-hajku/; pristupljeno 9. maja 2016]).

133 „Kritički nastrojani mediji i strani zvaničnici na Vučićevom udaru“, *Radio Slobodna Evropa*, 10. januar 2015. (http://www.slobodnaevropa.org/content/kriticki-nastrojani-mediji-i-strani-zvanicnici-na-vucicevom-udaru/26786553.html; pristupljeno 10. maja 2016).

134 „Georgiev: Vučića više zanima uređivanje medija od vođenja države“, *Cenzolovka*, 12. januar 2015. (https://www.cenzolovka.rs/misljenja/georgiev-vucica-vise-zanima-uredivanje-medija-od-vodenja-drzave/; pristupljeno 10. maja 2016). Da mu ova strategija izjednačavanja označitelja SRS i SNS preko šifre „bivši radikali“ predstavlja stalni cilj, Georgijev će potvrditi i u programu *TV N1* tokom izborne noći, izjavom da ne vidi suštinsku razliku između „prave desnice“ i SNS, uz nimalo konsekvantnu konstataciju da je zbog toga bolje da SRS, DSS i Dveri budu u parlamentu a ne „na ulici“, tj. da je bolje da u skupštinu uđe što više opozicionih stranaka, kako bi Vučiću bilo teže. Istom anticentričnom logikom povešće se i lider DS Bojan Pajtić, kada bude pozvao glasače te stranke da 4. maja na ponovljenim izborima na 15 biračkih mesta glasaju za antievropsku listu DSS–Dveri, kako bi uspela da pređe cenzus („Georgiev: Bolje DSS i Dveri u parlamentu, nego na ulici“, *N1*, 25. april 2016. [http://rs.n1info.com/a154788/Vesti/Georgiev-Bolje-DSS-i-Dveri-u-parlamentu-nego-na-ulici.html; pristupljeno 13. maja 2016]).

135 „Ovim je nastupom premijer uleteo u diskurzivni procep između radikalnog *imagiranja* o stranim plaćenicima i naprednjačkog zalaganja za evropske vrednosti. Zato i pomenuta replika na konferenciji zvuči kao *mutant* iz prošlih vremena, koji pokazuje visok stepen nervoze čije uzročnike treba tražiti u katastrofalnom delovanju Vučićeve Vlade na poslu saniranja posledici-

na onim platformama gde BIRN ima punu kontrolu nad uređivanjem i formiranjem teksta, da bi se on sastavio onako kako to njima odgovara: na sajtu *Balkan Insight*, čiji klonovi za italijansko (*Osservatorio Balcani e Caucaso*) i frankofono (*Le Courrier des Balkans*) govorno područje to prenose pod komandom Gordane Igrić (u Srbiji) i Željka Ivanovića (u Crnoj Gori); kao i u besplatnim novinama *Belgrade Insight*, koje se distribuiraju na znamenitim beogradskim lokalitetima gde je verovatnoća da će se pojaviti stranci veća, kao što su aerodrom, ambasade, hoteli, hosteli, kulturni centri, klubovi, Trg slobode, Knez Mihailova ulica, Kalemegdanska tvrđava i sl. Tako se 10. januara na sajtu pojavljuju naslovi „Serbia PM Slams EU, Alleging BIRN ‘Lies’“ („Srpski premijer udara po EU, optužujući BIRN da ‘laže’“, gde je kritikovati BIRN odjednom isto što i biti protiv Evropske unije) i „EU Condemns Serbia PM’s Criticism of BIRN“ („EU osuđuje kritiziranje premijera Srbije prema BIRN-u“, dakle, EU je proglasila Vučićev stav kritiziranjem, spram BIRN-ove ozbiljne kritike, što je nova laž pored ostalih iz teksta o kopu Tamnava), kao i prilog od 16. januara, „World Bank Keeps Serbian Mine Tender Review Under Wraps“ („Svetska banka skriva izveštaj o tenderu kopa u Srbiji od očiju javnosti“).

Četiri dana kasnije, direktor CINS-a Branko Čečen, učesnik *Kurir*ove emisije *Uzbuna*, realizovane po scenariju bivšeg načelnika UKP Rodoljuba Milovića, uskače u odbranu svojih prijatelja na portalu *Cenzolovka*, koji je praktično CINS-ov drugi sajt šireg aspekta manipulacije (ne samo istraživačke priče već i regularna komentatorska i kolumnistička propaganda), naslovom „Istraživačko novinarstvo: Od BIRN-ovih otkrića do izmišljenih porniča“. U ovom članku, mimo toga što pokušava da indignira srpsko istraživačko novinarstvo, koje, navodno, miljama daleko od tabloidnog, reprezentuju CINS, BIRN i KRIK, Čečen poseže za dva interesantna momenta: prvo, vrši neprimerenu eksproprijaciju označitelja Branica Stanković kako bi svoju organizaciju i sebi srodni kartel izjednačio s nasleđem najnagrađivanije novinarku u Srbiji; i drugo, uključuje motiv koji, iako nema nikakve veze sa srpskom medijskom scenom, koristi kao merodavan i re-

ferentan njoj – zoofilični video-snimak s direktorkom crnogorske Mreže za afirmaciju nevladinog sektora Vanje Čalović, obmanjujući tako javnost, poput Jovane Gligorijević, da je snimak montiran, tj. aludirajući da je na njemu lice koje je samo trebalo da liči na tu osobu.¹³⁶

Ovaj tekst dan kasnije dobiće i svoju verziju na engleskom jeziku upravo na sajtu *Balkan Insight*, što je znak jasne kooperacije (eufemistični termin: solidarnosti) i umrežene organizovanosti u jedinstvenom cilju – rušenju ugleda Vlade Srbije, dok u broju 176 za period od 23. januara do 5. februara *Belgrade Insight* na svojim koricama servira čak dva udarna naslova: „Mine delays cost Serbia millions“ („Odlaganje rada kopa košta Srbiju milione“) i „Serbian govt and press lead campaign against BIRN“ („Vlada Srbije i mediji vode kampanju protiv BIRN-a“). Iste novine, koje se od sredine 2012. koncipiraju tako da stranac koji ih čita stekne pretežno negativnu sliku o zemlji u kojoj se nalazi, što je logičan cilj BIRN-a jer produžava opstanak te organizacije u Srbiji i povećava joj profit, u prethodnom broju kao glavnu temu istakle su navodni politički progon pripadnika Demokratske stranke i u tu svrhu se stavile na stranu bivšeg ministra za zaštitu životne sredine Olivera Dučića, optuženog za zloupotrebu službenog položaja prilikom izdavanja dozvola za rad preduzeću Nuba invest, 2009. godine.¹³⁷ Odmah do ovog nalazi se i autorski tekst honorarne saradnice Antonele Rihe, predsednice žirija uzurpirane nagrade „Jug Grizelj“, pod naslovom „Zašto se srpski lideri plaše Šešelja“ („Why Serbia’s leaders fear Šešelja“), gde se, slično kao što će to učiniti i dopisnica *RTV Svetlana Božić Krainčan*ić četiri meseca kasnije, spekulise zbog čega se Šešelj predstavlja kao pretnja Srbiji ako Vučić sve vreme uverava javnost kako više nema ništa zajedničko s njegovom politikom.

Uprkos očito uigranim mehanizmima medijske mobilizacije i alarmiranja stranog faktora, Gordana Igrić, izvršna direktorka u preduzeću BIRN BiH, koje je kao pravno lice ujedno najveći

ca majskih poplava, što je BIRN veoma precizno predočio u tekstu ‘Ispumpavanje kopa i budžeta’“, piše za hrvatski portal *Novosti* nekada književni kritičar Saša Ilić, u međuvremenu priučen da politizira i tako unovči do tada neisplativi angažman („Isušivanje budžetske kaljuže“, *Novosti*, 17. januar 2015. [http://www.portalnovosti.com/isusivanje-budzetske-kaljuze; pristupljeno 12. maja 2016]).

136 Istim mehanizmom obmane poslužila se i Nađežda Milenković, kolumnistkinja *Peščanika* i članica Upravnog odbora istoimenog udruženja, u dosmišljenim epizodama serijala *Mediji u Srbiji: hronika propagiranja* autora Slaviše Lekića, izgovorivši da je bolje da ne priča dalje o tome ko stoji iza „montiranog“ porno-snimka Vanje Čalović (aluzija na Vladimira Popovića, kojeg je direktorka MANS-a optužila i zbog toga izgubila spor), jer će u protivnom verovatno i ona dobiti jedan.

137 „Democrat chief calls graft arrests ‘persecution’“, *Belgrade Insight*, December 12 – December 25, 2014.

svlasnik BIRN d. o. o. mreže¹³⁸ od njih ukupno 27, s udelom od 32,367% vlasništva (Igrićeva sa 17,005%) – koja je za te potrebe specijalno doletela u Beograd, u emisiji *Jedan na jedan*, koju vodi Danica Vučenić na RTV, 13. januara predstavlja organizaciju čiji je zakonski zastupnik kao malu i nemoćnu grupu entuzijasta bez značajne logistike, koja ne može da bude nikakva ozbiljna pretnja Vladi Srbije, na taj način sugerišući da su premijerove optužbe paranoične i da mu je potrebno psihološko lečenje. „Ja nisam političar niti psihoanalitičar da bih mogla da kažem zašto je premijer tako burno reagovao na jedan sasvim običan tekst“, tvrdi, uz uzgrednu konstataciju da ta organizacija ima svoje izvore i u „koalicionom partneru na vlasti“, tj. u Socijalističkoj partiji Srbije.¹³⁹ U istom smislu, 22. januara na sajtu *Istinomer*, koji je projekat NVO CRTA, izlazi tekst Dragana Todorovića, kolumniste nedeljnika *Vreme* i deklarisanog mrzitelja Aleksandra Vučića, aktera u kampanji o cenzuri tokom poplava u maju 2014. godine, koji je ukrao tekst drugog autora, iskopirao ga na blog sekciju tabloida *Blic*, da bi ga zatim ista redakcija skinula i tako dala zeleno svetlo za novi slučaj cenzure – pod naslovom „Kome verovati: AV ili svojim očima?“, gde se premijer Srbije na više mesta opisuje kao „samohisteričan“. O tome koliko su BIRN-ove veze „bezazlene“ govori i prilog koji takođe 22. januara realizuje portal satelitskog informativnog kanala *Euronews* pod naslovom „Freedom of the press: war of words between EU and candidate country Serbia“ („Sloboda štampe: rat svetova izme-

đu EU i Srbije, zemlje kandidata“), ali i tekst repun sarkazma „On je... Aleksandar Vučić“, koji istog dana objavljuje srpska redakcija *Deutsche Welle*, isto tako poznata po neobično negativnom angažmanu u toku poplava 2014. godine.

JE SUIS BIRN

Na ovom detalju ponovo će se ogoliti medijska transversala koja je uz pomoć BIRN-ove preteče IWPR početkom dvehiljaditih funkcionisala i tokom afere „Nacional“, odnosno tekstova o duvanskoj mafiji, koja je instalirala medijski tetraedar označitelja Đukanović–Subotić–Popović–Đinđić, najpre za poslovne potrebe JTI-a, a onda i za političke svih koji su u tome nalazili interesa. Cilj je i ovoga puta stvoriti sliku u domaćoj javnosti i unutar same vlasti da strani mediji, u ovom slučaju berlinski *Tageszeitung*, pišu negativno o Vučiću, a zapravo istim jezikom kao protivladini mediji u Srbiji, koji na taj način treba da zadobiju legitimitet koji prikriveno sami sebi daju. Za razliku od priloga sačinjenog u vreme predizborne kampanje, 21. januara 2014, kada je falsifikovao intervju iz *Frankfurter Allgemeine Zeitung*a sa tada prvim potpredsednikom Vlade, umetnuvši za Vučića reč „evrofantik“, *Deutsche Welle* sada primenjuje nešto kompleksniju manipulaciju – izostavlja link do teksta koji mu je izvor. Zašto to čini? Upravo zbog toga da bi se sakrila činjenica da izvorni članak „Der Journalist als Gläubiger“ („Novinari kao poverioci“) za *Tageszeitung* ne odražava nekakav stav nemačkog mnjenja i da ga nije napisao nikakav strani novinar, već jedan od urednika *Vremena* Andrej Ivanji, koji je dopisnik sajta ovog berlinskog medija i autor većine tekstova o političkoj situaciji u Srbiji u kojima se pominje Aleksandar Vučić. Tako kad *Deutsche Welle* citira neuobičajeno sarkastične pasuse „iz nemačke štampe“, on u rezultatu procesom medijskog „autorsinga“ obmanjuje javnost jer uistinu samo ponavlja pisanje novinara jednog beogradskog nedeljnika i ništa više od toga.¹⁴⁰

138 Uvidom u finansijske izveštaje firme BIRN d. o. o. koja je u Agenciji za privredne registre zavedena kao „malo pravno lice“, dolazi se do sledećih podataka o njenom rastu (samo prijavljenih) prihoda: u 2010. godini ukupan kapital iznosi 190.000 dinara, neraspoređeni dobitak 182.000 dinara, a poslovni prihod 7.345.000 dinara; u 2011. godini kapital se povećava na 455.000 dinara, dobitak na 447.000 dinara, dok je prihod srazmerno uvećan na 11.335.000 dinara. Kraj 2012. godine, kada je smenjen režim Demokratske stranke, BIRN d. o. o. dočekuje sa četiri puta većim kapitalom – 1.879.000 dinara, neraspoređenim dobitkom od 1.837.000 dinara i sa čak 14.573.000 dinara prihoda, od čega neto dobit iznosi 1.423.000 dinara. Za 2013. godinu: kapital 2.784.000 dinara, bruto dobitak 2.742.000 dinara, prihod 15.144.000 dinara, a neto dobitak 905.000 dinara. Izveštaji za naredne godine u maju 2016. još uvek nisu evidentirani.

139 „Igrić: U BIRN-u nema ni lažova ni stranih plaćenika“, *RTV*, 13. januar 2015. (http://www.rtv.rs/sr_lat/zivot/drustvo/igric-u-birn-u-nema-ni-lazova-ni-stranih-place-nika_557378.html; pristupljeno 12. maja 2016).

140 Ali to nije prvi put: ovaj medij je istu stvar učinio i 30. maja 2014. godine, u vreme poplava, kada je lansirao prilog pod nazivom „Vučićev šou i gušenje kritike“, koji potpisuje Dijana Roščić, a prenosi i hrvatski portal *SEEBiz*, blizak BIRN-u i protivladinom sektoru u Srbiji, pod nazivom „Tageszeitung: Vučić sejoao paniku i pojačavao kaos“ i uz nadnaslov „Žestoka kritika“. Tekst koji je četiri dana ranije izašao u *Tageszeitungu*, međutim, nosi naslov „Ein Virus namens Zensur“ („Virus zvani cenzura“), autora izvesnog Tomasa Breja, kojem je to jedini članak koji je do dan-danas napisao za ove novine. Interesantno je da ovaj tekst sadrži linkovane

Takođe, prilog koji je sastavio DW lažno je iskonstruisan tako da po diktatorskoj liniji uzajamno upoređuje Aleksandra Vučića i turskog premijera Redžepa Tajipa Erdogana, o kojima *Tagezeitung* piše u istom broju, ali u dva potpuno različita teksta, koji nemaju veze jedan s drugim. S druge strane, izostavljen je još jedan indikativan detalj – da je jedan od sagovornika u članku Andreja Ivanjija koordinator BIRN-a za Srbiju i njegov kolega iz iste redakcije *Vremena Sloboda* Georgijev, tj. da urednik intervjuiše sopstvenog zaposlenog. Sada je moguće i rekonstruisati transverzalu: Georgijev pod komandom Gordane Igrić iz BIRN d. o. o., koji nakon premijerove reakcije povodom teksta o Zapadnoj Tamnavi vode pasivno-agresivnu kampanju žrtve koju ugnjetava vlast, uz pomoć svog urednika Ivanjija plasira članak u *Tagezeitung*, da bi ga zatim po dogovoru preneo *Deutsche Welle* i frizirao ga kao izraz nemačkog javnog mnjenja, koje navodno podržava i brani taj isti prevarantski BIRN.

Najdegutantniji momenat u kampanji tiče se, međutim, eksproprijacije stvarnih žrtava u terorističkom napadu pripadnika tzv. Islamske države (ISIS) na prostorije redakcije satiričnog lista *Charlie Hebdo* u Parizu, 7. januara 2015. godine – samo dan pre no što je u Srbiji objavljen BIRN-ov tekst – u kojem je stradalo 12 ljudi: desetero zaposlenih u tom mediju i dva policajca, dok je pored toga ranjeno 11 lica. Već istog dana kada se desio napad, građani Francuske, ali i drugih evropskih zemalja, učestvovali su u masovnim okupljanjima za pomen žrtvama, koja su, u znak saosećanja, ali i s jasnom političkom porukom, nosila naziv „Je suis Charlie“ („Ja sam Šarli“). Tri dana kasnije, kako bi profitirala na slučaju i pokušala da povuče paralelu s tragično nastradalim novinarima, organizacija BIRN u Srbiji, čije je novinare dan ranije premijer Vučić nazvao lažovima, bez imalo stida povlačeći paralelu s ubijenim kolegama, kači na društvenim mrežama redizajniranu parolu

reči koje vode na veb stranice isključivo na srpskom jeziku. Naredni značajniji slučaj dešava se 21. jula 2014. godine, kada u *Tageszeitungu* izlazi Ivanjijev tekst „Die Pampigkeit des Herrn Vucic“ („Loša narav gospodina Vučića“); još istog dana prenosi ga po dogovoru srpska redakcija *Deutsche Welle* pod naslovom „Cenzura cveta, Mercedes ni od korova“, potpisuje ga Jakov Leon, izvorni tekst ponovo nije linkovan, dok prva rečenica priloga glasi: „Kritičari vlasti u Srbiji suočavaju se sa ozbiljnom cenzurom, primećuje berlinski TAZ i piše, kako se blogovi blokiraju, a autori hapse“ (kurziv, aut.). Manje-više identičan postupak podvale sprovodi se i u slučaju sajtova *Osservatorio Balcani e Caucaso* i *Le Courier des Balkans*.

koja sada glasi „Je suis BIRN“ i stavlja svoj logo na mesto pariškog nedeljnika.

Dan kasnije, 11. januara, to preuzima nekadašnja intelektualka Vesna Rakić Vodinelić, u međuvremenu, kao u Kafkinjoj *Metamorfozi*, naprasno preobražena u ogromnu bubu – aktivnog politikanta. Nazivajući premijera Srbije „neuravnoteženim autokratom“, takva u tekstu za *Peščanik* piše: „On koji je, dakle, uz sve ostalo i *Charlie*, optužuje predstavnika EU, u koju navodno entuzijastično vodi Srbiju, da je platio (da li baš sam Davenport iz sopstvenog džepa?) BIRN-u da napada Vladu, sve sa neograničenom slobodom misli i reči na koje izgleda samo on ima ekskluzivno i apsolutno pravo. Kao da ne razume (a razume dobro, ali ne hajde) da je sloboda govora sloboda građanina prema moćniku i protiv njega, a ne obrnuto. Pa hajde da mu ipak nekako odgovorimo, bar da uz napis 'Ja sam Šarli', danas i ovde okačimo i još ponešto, prema sopstvenom ukusu: 'Ja sam Čuruvija', 'Ja sam BIRN', 'Ja sam Olja', 'Ja sam Corax', 'Ja sam Brankica'...“¹⁴¹ Na ovaj način poznate anti-ratne profiterke, koje nisu ništa drugo do uzurpatori žrtava čiji užas stradanja nikada realno nisu iskusile – bilo da je reč o profesorki prava u penziji ili pak o nekadašnjoj urednici Instituta za izveštavanje o ratu i miru, koja je usput specijalizirala na pribavljanju sredstava po donatorskim večerama – pokazuju svoje pravo lice i umeće u zanatu koji najbolje obavljaju.¹⁴² Akademka građanka, koja se jednom u životu bavila pravom, u nastavku teksta ministra policije Nebojšu Stefanovića otvoreno naziva kriminalcem, „jer je plagijat krivično delo“, koji je, kako tvrdi, „jasno dokazan posredstvom medija“,

141 „Je suis BIRN“, *Peščanik*, 11. januar 2015. (<http://pescanik.net/je-suis-birn/>; pristupljeno 13. maja 2016).

142 Identičan model manipulacije primenjen je i u Podgorici dvanaest godina ranije: „Svanuo je 11. jun 2003. godine. Bilo je toplo, podgoričko veče. Na Trgu Ivana Milutinovića mnogo ljudi. Okupila ih je Ljilja Raičević. Na hepeningu pod nazivom '10.000 S. Č.'. Naslov tog uličarskog 'pozorišta' htio je da sugerise da su svih 10.000 prisutnih, pojedinačno S. Č. I jesu. Mnogo ih je, ali nijesu mogle bolje sebe da nazovu. Slažem se sa njima. Možda bi ih ja nazvao drugačije. Gore po njih“ (Piperović, Z., *Moldavka: Povratak iz pakla*, autorsko izdanje, Podgorica, 2015, str. 87). Ili, u drugoj knjizi: „Bio je miting podrške S. Č. u organizaciji SŽK i na mitingu je bio nazočan i Peco [Predrag Popović, funkcioner crnogorske Narodne stranke, *prim. aut.*]. I ne samo to. Zorno se slikao ispod transparenta na kojem je pisalo 'Svi smo mi S. Č.'. Veću istinu o sebi nijesu mogli ustvrditi“ (Piperović, Z., *Moldavka – istinita priča*, autorsko izdanje, Podgorica, 2013, str. 46).

što najbolje govori o tome u sastavu kakvog kartela operiše i na čiju podršku računa kada ispisuje stvari koje ni student prve godine prava ne bi smeo sebi da dozvoli.

Godinu dana kasnije, 21. marta 2016, isto lice člankom na istom sajtu pod nazivom „Kričanje na KRIK“ staje u odbranu Stevana Dojčinovića, koji po identičnom modelu kao i BIRN pravi od sebe novinarsku žrtvu, samo zato što je u javnosti obelodanjeno ono što ta organizacija namerala da učini i što će se već 13. aprila ispostaviti kao potpuno tačno, kada na njenom sajtu bude bila objavljena priča „Premijer i njegova porodica vlasnici 786 kvadrata“. Svi detalji, akcent teksta, pokušaj da se nekretnine premijerovog oca prodate pre više od dvadeset godina prikažu kao vlasništvo Aleksandra Vučića i sl. potvrdili su pisanje *Informera* od 17. marta, zbog kojeg je NUNS predložio njegov bojkot, ne objašnjavajući šta je to tačno glavni urednik Dragan J. Vučićević uopšte prekršio, budući da se zakonom nigde ne zabranjuje kritika rada novinara, raskrinkavanje afera, kao i da je u javnom interesu izveštavanje o tome kako ih određene grupe za medijski pritisak, baš kao i u vreme Đinđića – pripremaju.

I ovaj slučaj pokazao je, ipak, da se svaka antipacija afere u uslovima već postojeće oštre polarizacije u društvu i taborno naelektrisanog ambijenta neumitno i sama pretvara u aferu od strane onih kojima je bitno da je na ovaj ili onaj način iniciraju. Štaviše, *Informerova* senzacionalistička intervencija u tok događaja ovde deluje kao neka vrsta bonus materijala, poklona za kreatore afere, pa tako u nameri da zaštititi (iskoristi) Vladu Srbije, dugogodišnji egzibicionista iz srpskog *Nacionala* i dalje povlači poteze koji joj samo još više idu na štetu.¹⁴³ Pravu nameru

143 Da ovakav ishod niza radnji nije ni najmanje obeshrabrio njene aktere, iako taj glagol koriste kako bi se prikazali nemoćni i sitni nasuprot autoritarnoj vlasti, svedoče i tvitovi Stevana Dojčinovića i njegovog šefa aeroinženjera Drua Salivena, koji su se pojavili u periodu nakon objavljivanja teksta o „premijerovim nekretninama“ (manipulacija u sličnom smislu kao i prilikom primene sintagmi „stanovi Siniše Malog“ ili „veze Zlatibora Lončara sa Zemunskim klanom“), a koje je 20. aprila 2016. godine prenela i *Politika*. „Dru Saliven, [...] preko svog Tviter naloga komentariše tekst *Čikago tribjuna* o tome kako 'ruski uticaj raste u Srbiji'. 'EU i Rusija se bore za Srbiju? Da li vuku stari Titov potez? Ali mi znamo da organizovani kriminal već vlada Srbijom', zaključuje osnivač OCCRP-a [...] Na to se gotovo idealno nadovezuje twiter-vapaj drugog OCCRP saradnika, Stevana Dojčinovića, prvog čoveka organizacije KRIK. 'Pomognite KRIK malom donacijom, a mi ćemo

KRIK-a i ključ po kojem treba čitati „istraživanja“ koje će biti objavljeno gotovo mesec dana kasnije, otkrio je pak niko drugi do Dojčinovićev poslodavac i pravi osnivač te organizacije, Dru Saliven iz OCCRP-a, u autorskom tekstu „Srpski tabloidni borbeni pas služi moćnim gospodari-ma“, objavljenom na BIRN-ovom sajtu *Balkan Insight* već dan nakon izlaska prvog u nizu tekstova iz *Informera*, 18. marta. U njemu se sasvim jasno i unapred iznosi tvrdnja (propagandni cilj je predefinisana, što čini uslov mogućnosti medijskih atentatora) da je premijer Srbije Aleksandar Vučić zapravo sakrio svoje nekretnine pod imenom članova porodice, što istog dana prenosi i KRIK. Na ovaj način, na videlo izlazi radna formula čitavog tima: ono što, zarad održavanja kakvog-takvog privida novinarstva u tekstu, nije dozvoljeno Dojčinoviću da napiše, uvek jeste Salivenu, izmeštenom u Sarajevo.

BITI ALEKSANDAR TIJANIĆ

S druge strane, najpoznatija epizoda smeštanja profesionalno neodgovornog lica u poziciju žrtve kada je reč o Aleksandru Tijaniću tiče se njegove kulminacije straha i panike u vreme policijske akcije „Sablja“ zbog svega što je pisao i izmišljao o Zoranu Đinđiću i njegovim najbližim saradnicima. Tokom prvog meseca trajanja vandrednog stanja u *Politici* se pojavljuje prilog u kojem se, usled glasina koje je delimice i on sam podgrevaio javnim pribojavanjem, greškom navodi da je bivši Koštuničin savetnik za medije i član ekspertske grupe za aktualizaciju afere „Nacional“ i kriminalizaciju Stanka Subotića – priveden; nekoliko dana kasnije, tadašnji glavni i odgovorni urednik tog lista Milan Mišić, današnji saradnik BIRN-a, objavljuje izvinjenje zbog neistinite informacije. Tijaniću, međutim, to nije dovoljno i ubeden da je „neko“ namerno podmetnuo takav podatak, po naredbi superega koji ga navodi na potvrdu svih njegovih unutrašnjih nemira i strahova,¹⁴⁴

istražiti imovinu prve postave buduće vlade', kriknuo je Dojčinović na Tviteru. Centriranu loptu spremno je dočekao Saliven, pojašnjajući da će donacija KRIK-u pomoći u njegovoj borbi protiv vlade i novina u Srbiji koje su pod uticajem organizovanog kriminala. Drugim rečima, Saliven i Dojčinović neće se zadržati samo na istrazi Vučićeve imovine, posla za njih biće izgleda još i više posle izbora“ („Krik zbog donatora ili Rusije“, *Politika*, 20. april 2016).

144 „Znam da je neko naredio Mišiću i Ribnikaru da objave tu svinjariju misleći da imam razloga da bežim, da se slomim, da ne spavam, da po hiljaditi put prevrćem

21. aprila 2003. godine podnosi tužbu Prvom opštinskom sudu u Beogradu protiv *Politike*, ali i protiv šefa Biroa za komunikacije sa medijima Vladimira Popovića zbog tvrdnji iznetih na brifingu deset dana ranije da predstavlja glavnog protagonistu u grupi za „medijski pritisak“ koja je bila zadužena da ubijenog premijera označi kao kriminalca i na taj način doprinese atmosferi u javnosti u kojoj bi atentat dobio značajnije mafijaškog obračuna.¹⁴⁵ Advokat mu je Zoran Stojković, budući ministar pravde u vladi Vojislava Koštunice, čija je nekadašnja pripravnica Vida Petrović Škero s mesta predsednice Okružnog suda u Beogradu ubrzo postavljena za predsednicu Vrhovnog suda.

Na ovom poslu Tijaniću pomaže niko drugi do Miloš Vasić i nedeljnik *Vreme*, čija su dva uzastopna broja posvećena pisanju protiv „Sablje“, Vlade Srbije, a posebno Vladimira Popovića, koji dospeva na naslovnu stranu „Srbija na brifingu“, 17. aprila, kao priprema za ono što će u javnom pismu objavljenom u narednom broju dovršiti sam Tijanić: „Popović, po ovlašćenjima srpske vlade – šef Biroa za komunikacije, sadamizuje srpske medije, raspršuje atmosferu hajke, linča, straha i prislušivanja. Zloupotrebljavajući odočneli obračun države sa mafijom, u funkciji tumača istrage, Popović se postavio kao prinudni upravnik svih medija. To predstavlja državni zločin protiv javne reči, zdravog razuma, međunarodnih standarda, interesa srpske javnosti i kompromitaciju obračuna sa mafijom. Svako pitanje koje se danas silom privremeno zatvara – ostaće zauvek otvoreno. Njegovom pritisku odolevaju samo urednici koji znaju da svaka diktatura nad medijima prethodi diktaturi nad građanima.“¹⁴⁶ Iste reči 12. maja u tek-

stu „Ljuljanje Bebe“ citira Daniel Santer, tadašnji koordinator Instituta za izveštavanje o ratu i miru u Beogradu, lice koje početkom dvehiljaditih ima identičnu ulogu u organizacionoj mreži IWPR kao što će Slobodan Georgijev to činiti u BIRN-u desetak godina kasnije; pored toga što se pojavljuje na sajtu te organizacije, ovaj prilog objavljuje i list *Economist*, koji se uglavnom bavi sasvim drugačijim – ekonomskim temama. Povod za Santerov tekst je inicijativa nekoliko lidera DOS-a, pre svega Mileta Isakova, Nebojše Čovića i Dragoljuba Mićunovića, da se povede istraga o Popovićevim aktivnostima u Vladi, ali i detalji o „grupi za medijski pritisak“ koji se automatski, slično kao i za vreme Aleksandra Vučića, interpretiraju kao „napadi na novinare, čemu su brifinzi [ili, jedanaest godina kasnije, konferencije za novinare, *prim. aut.*] počeli da služe“.

Santer bez ikakvih skrupula ponavlja i kolinearnu tezu da je Đinđić, na jednom mestu, Popovića „uklonio sa položaja šefa Biroa“, a dva pasusa niže, „uklonio sa javne scene posle navoda o pritiscima koje je vršio na različite medije“. „Međutim, 13. marta ove godine – dan nakon što je premijer ubijen – Popović se pojavio na svom starom radnom mestu, zbog čega se posumnjalo da pokušava da se ponovo angažuje na političkoj sceni“, navodi se u dobropoznatom tendencioznom stilu koji neguje i BIRN, a čiji lažni sadržaj godinama afirmišu Ljiljana Smajlović, Marijana Milosavljević, Nikola Vrzić, Olja Bećković i njima slični medijski atentatori.¹⁴⁷ Poslušnik Gordane Igrić nastavlja da „prikuplja argumente“, kapitalizujući i Vasićevo pisanje, zbog kojeg će isti, kao što je ranije rečeno, i sam biti tužen: „Mada su aktivnosti vladinog Biroa mnogima uterale strah u kosti, napadi Vladimira Popovića nisu prošli bez odgovora. Najzad su se beogradski mediji, reklo bi se, pobunili protiv takvog stanja stvari. Ugledni nedeljnik *Vreme* uzvratilo je udarac 17. aprila, objavljujući

u glavi kako će ono što sam prebacivao Njemu [Zoranu Đinđiću, *prim. aut.*] – oklevanje u obračunu sa mafijom – naslednici pretvoriti u optužnicu protiv mene. Smrt je, međutim, jak argument za mnogo šta, ali ne baš za sve. Na prijemu sam ispsovao Mišića. Rekao sam da će on i njegova deca živeti onoliko mirno koliko žive moji od dana kad je objavio da sam uhapšen. Bedno cvili i tvrdi da ga o mojoj ispravci nije obavestila dežurna urednica. Laže, kaže mi drugi urednik *Politike*. Znam, kažem, uvek je i lagao“ (Tijanić, A., *Ja i niko moj*, Laguna, Beograd, 2014, str. 28).

145 U razgovoru koji vodi 17. jula 2003. godine Tijanić će bez ustezanja optužiti Vladimira Popovića da je naredio Mišiću da u *Politici* objavi dezinformaciju o tome da je uhapšen („Nisam ostao dužan srpskom javnom mnjenju“, *Hereticus: časopis za preispitivanje prošlosti 3-4/2005*, Centar za unapređivanje pravnih studija, Beograd, 2005, str. 156–157).

146 „Ja dolazim po vas. Pa na sud!“, *Vreme*, 23. april 2003.

147 Čedomir Jovanović povodom ovoga piše: „U javnosti je napravljena slika o Bebi kao o nekom uljezu koji se pojavio kad smo uzeli vlast, da bi završio neke poslove za sebe. Godinu dana se isfrustrirani DSS bavi onim što smo mi radili tokom tri godine. Naravno da ne mogu da dokažu svoje halucinacije, netačno je sve što je rečeno o Bebi. On nije došao u Biro za komunikacije da bi kupovao jeftinije sekunde na televiziji i tako uvećavao svoj saldo. Pa on je trošio svoj novac da bi finansirao neke oficijelne projekte, praktično svaku PR aktivnost kabineta. Nikada se nije postavilo pitanje gde prestaje privatno i ispostavlja se faktura“ (Jovanović, Č., *Moj sukob s prošlošću: Srbija 2000–2005*, Dan graf, Beograd, 2005, str. 20).

vođeci članak u kome se šef Biroa optužuje da upotrebljava brifinge kako bi javnost doveo u zabludu i manipulisao njome“, da bi sve to zaključio izjavom tadašnje urednice produkcijske kuće VIN Gordane Suše od 18. aprila i prašinom koju su novinska udruženja podigla oko toga da joj je Popović pretio i vređao je preko telefona, upotrebljavajući podatke iz njenog dosijea koji su svojevremeno pripremale Miloševićeve tajne službe.

Deset godina kasnije, u 37. minutu emisije *Živa istina*, emitovane 15. marta na crnogorskoj *TV Atlas*, istoj onoj koju voditelj Darko Šuković, kao vlasnik značajnog broja akcija, ne dozvoljava Miodragu Peroviću da je preuzme i pretvori u antivladin medij, Vladimir Popović objašnjava momenat s Tijanićem i tekstom iz *Politike*, i priznaje da je sve informacije koje su dolazile do njega iz Državne bezbednosti, a koje je smatrao značajnim za javnost, davao medijima: „Nije toga bilo puno, jer su većina toga neke državne tajne i, iskreno da vam kažem, najobičnije gluposti. [...] Postoji nekoliko tih priča da sam o nekim ljudima davao novinarima neke podatke – tačno. Postoje možda dve, ali glavna i najznačajnija je sledeća. [...] Milan Mišić objavio je tekst da je uhapšen Tijanić. [...] Tijanić koji je već inače bio u strahu i već je napisao ono njegovo čuveno pismo koje je poslao svim novinarima, medijima, političarima na Balkanu na dvadeset strana, gde je predvideo da sam ja taj koji ga juri, da će da ga uhapsi, da će on da bude ubijen u zatvoru, da će mu biti stavljena kesa na glavu, itd. [...] iskoristio je to, počeo je da vrišti, da skače, da zove predstavnike OEBS-a, ambasadore, evo šta je uradio Mišić, počeo da preti Mišiću. Mišić na jednom od brifinga, posle brifinga prilazi meni pored deset ljudi koji su tu bili i onako pokunjeno kaže, imam problem, ja sam to objavio, je l' imate možda nešto za Tijanića da će da bude uhapšen? I ja kažem, pa nemam stvarno informaciju da li će biti uhapšen.“ Na insistiranje Mišića da dobije nešto o Tijaniću, Popović mu dostavlja službenu belešku koju su načini-li pripadnici Državne bezbednosti o njegovom razgovoru s kriminalcem Boškom Radonjićem, a koju Mišić na kraju ipak ne objavljuje.¹⁴⁸

¹⁴⁸ Na drugom mestu: „*Nedeljni telegraf* je objavio službenu belešku razgovora koji je sa Boškom Radonjićem obavio Aleksandar Tijanić. Boško Radonjić je, s obzirom na to o kakvoj se ličnosti radi, bio predmet obrade državne bezbednosti, njegovi telefonski razgovori su se slušali i mislim da to ni za njega nije bila neka nepoznanica. Jedan od tih snimljenih razgovora bio je i sa Tijanićem koji ga je zvao, fasciniran, zahvaljujući mu na veličanstveno organizovanom mitingu Koštunice u

Opširan tekst o kojem Popović govori u ovom delu prvi put je objavljen krajem oktobra 2003. godine, po ukidanju vanrednog stanja, u *Srpskoj reči* Danice Drašković, pod nazivom „Rep aždaje“, da bi deset godina kasnije, u njegovoj posthumno objavljenoj zbirci tekstova *Ja i niko moj*, u izdanju Lagune, dobio istureno mesto na samom početku knjige, među „prvih pet“. Ovaj „testamentaran“ rad, kako su ga glorifikovali mediji po izlasku knjige 2014. godine, a među njima i *Blic*, koji je objavljivao feljton, sadrži sledeće delove u kojima se najbolje ocrtava Tijanićev u suštini kukavički karakter i način na koji je sam sebe primoran da bodri i proglašava žrtvom u trenucima dok iščekuje da bude uhapšen: „Noćas treba da dođu po mene, ponovo mi kažu. Tako se priča u gradu. Nekad ugledna *Politika* to već najavljuje. U tekstu pod velikim naslovom 'Policija steže obruč oko ubica' stoji da sam priveden. Zašto? To treba ja da znam; kao u najstrašnijim sećanjima na Hazajajina [misli se na Josifa Staljina, *prim. aut.*], žrtva sama, dobrovoljno i entuzijastički, mora da pronađe sopstvenu krivicu, da je prizna, da saraduje sa svojim dželatima, da se složi kako oni ne čine zločin već ispunjavaju pravdu. *Politika* odbija da objavi moju ispravku. Tek posle dva dana pojavljuje se takvena marka na dnu stranice kojom se izvinjavaju. Koštaće ih. Ja, dakle, smetam i ovima.“

Malo dalje, panika raste, ali proporcionalno odbrambenim konstrukcijama: „Upašće u kuću, kazaće ženi da se brzo vraćam. Neće me biti, ako budem imao sreće, šest meseci. Ako ne budem imao sreće, obesiću sebe u zatvoru. Moje poslednje reči biće – 'Bebo, pizdo, ne steži toliko, ne mogu da dišem.' Pa to su hteli bar tri puta za ove dve godine. Ili da me hapse, ili da pucaju, ili da me ubogalje palicama za bejzbol. [...] Borim se sa mišlju da sam ipak nešto kriv. Ne mogu da budem baš toliko nevin koliko me Ovi svaka dva meseca uvlače u neke afere. Gavrilović, Odalović, Delimustafić, pobuna 'crvenih

Čacku, tokom predizborne kampanje. [...] Odnos koji sam imao sa Mišićem i Ribnikarom teško da se može nazvati prijateljskim, naprotiv. U toku vanrednog stanja *Politika* je, potpuno samoinicijativno, objavila da je Tijanić uhapšen. Posle jednog brifinga u Vladi Srbije, meni je prišao Mišić, požalio mi se da mu Tijanić preti i interesovao se za tu belešku, kao, znam li ja nešto o tome. Tačno je da sam nabavio tu belešku, fotokopirao je i dao je Mišiću. Pitajte njega zašto je uzeo, a nije je objavio i o tome pričao“ („Intervju Vladimira Popovića Bebe srpskom Plejboju (necenzurisana verzija)“, *Katalaksija*, 17. maj 2004. [http://katalaksija.com/2004/05/17/intervju-vladimira-popovica-bebe-srpskom-plejboju-necenzurisana-verzija/; pristupljeno 15. maja 2016]).

beretki?, Pavković, Tomić, *Nacional*, sada atentat... Zašto se toliko boje mene? Ko sam ja? Novinar bez stranke, bez družine, bez firme, sa reprovima kojih trideset godina u novinarstvu, sa malo prijatelja i nešto veštine u baratanju rećima. [...] Da može, Beba bi me sam hapsio, lično stavljao kesu na glavu i mučio onim kožnim SM priborom što nam ga je pokazivao u Spektri. Kad bolje razmislim, možda će baš tako i da bude. Ko bi to bolje uradio od čoveka primoranog da čuti dok smo Onaj i ja razgovarali šta da radimo sa strankom i Srbijom. Beba nikad nije zaboravio da se tih godina samo brinuo da nam olovke budu zašiljene a sendviči mekani? A posle su brige postale veće: da li su cisterne sa naftom prešle granicu sa Makedonijom. Deset procenata je deset procenata a međunarodne sankcije nisu jedino njega napravile milionerom.¹⁴⁹

Tijanićev tužbeni zahtev odbijen je kao neosnovan tri godine kasnije, 20. septembra 2006, a sud je odredio da je tužilac obavezan da Popoviću isplati iznos u visini od 110.700 dinara na ime troškova parničnog postupka. „Sud je utvrdio da nije tačno to što se saopštavalo o Tijaniću na brifinzima Vlade, ali i da Vladimir Popović ne snosi odgovornost, jer on nije iznosio svoje utiske. Popović je na brifinzima saopštavao podatke koje su mu davali državni organi, pa zbog toga ne snosi odgovornost“, rekao je tadašnji Popovićev advokatski zastupnik, što znači da su optužbe koje su na račun Popovića upućivali Tijanić, Vasić, Santer, Igrić, Kalember i kompanija da Popović zloupotrebljava brifinge radi ličnih obračuna – i pravno oborene.¹⁵⁰ No, to u

Tijaniću nije zaustavilo poriv zbog krivice, jer sve dok isti traje, dok osveta nije potpuna i dok meta nije zgažena, samouveravanje u to da je nevin kao da i dalje uspeva, jer kao simptom prelazi preko krivice i na taj način je prikriva.

SUKOBI NA RTS-u

Nije dugo trebalo da se Gordana Suša i Aleksandar Tijanić, dve divergentne pojave koje poput Jovane Gligorijević i Miše Đurkovića povezuje samo zajednička repulzija od označitelja Vladimira Popovića, nađu u realnom sukobu. Šestog jula 2004. godine generalni direktor RTS-a, koji tada još nije bio transformisan u Javni servis, čovek koji je kršenjem statuta te kuće 18. marta iste godine došao na njeno čelo, izazvavši tako kolektivnu ostavku dotadašnjeg Upravnog odbora i nezadovoljstvo zaposlenih,¹⁵¹ iznenada rešava da bez njenog znanja suspenduje Gorana Gmitrića, zamenika urednika informativnog programa Gordane Suše i njenog bliskog saradnika – naime, zbog događaja koji se odigrao 16. maja, tj. čitava 52 dana pre toga. Tog dana u žiži interesovanja je vest da su dva muškarca u tamnim uniformama 15. maja uveče provalila u stan Gordane Đinđić Filipović u Valjevu, tražili izvestan spisak, pitali za ime ministra čijeg imena nije mogla da se seti, nakon čega je osetila ubod u levu nadlakticu i izgubila svest; sestru Zorana Đinđića pronašao je u kući njen suprug Milomir, odveo je u zdravstveni centar, odakle je na zahtev direktora te ustanove prebačena na Vojnomedicinsku akademiju u Beogradu. Motiv za napad začet je pak tri dana ranije, 13. maja, u tekstu „Možda Legija nije kriv, najlakše je bilo svaliti krivicu na njega“, koji je u *Evropi* objavio Željko Cvijanović, tada deo izbornog štaba DSS-a, falsifikujući reči i menjajući značenje izjave koju je majka pokojnog premijera Mila Đinđić dala za taj list.

Sutradan, 16. maja pre podne, načelnik VMA Zoran Stanković drži konferenciju za novinare i saopštava da hospitalizovano lice na levoju

¹⁴⁹ Tijanić A., *Ja i niko moj*, Laguna, Beograd, 2014, str. 27–29, 31–32. Proskripciju šverca nafte u Makedoniju koju je Tijanić učestalo koristio u vezi s Vladimirom Popovićem, bivši generalni sekretar Biroa za komunikacije takođe objašnjava u pomenutoj emisiji na *TV Atlas*: „On je iskoristio jedan detalj koji je znao, kažem vam, kao moj službenik koga sam tokom jednog posla vozio u Makedoniju, da sam ja 1993. godine mesec dana bio poslovno proveo u Skoplju, jer je u to vreme firma koja je bila bratska firma moje firme – zvala se Spektra Trading, od nje je kasnije prerastao Dibek, a ja sam bio u Spektri Advertising – imala problem jer je neku naftu uvozila i ta je nafta bila zarobljena u Skoplju. I onda sam otišao tamo jer sam imao neke veze i neke prijatelje i u tih mesec dana probao da te cisterne iz Skoplja prebacim u Srbiju. To inače on radi, to je svojstveno za tog nekarakternog čoveka da se bavi takvim stvarima, da bude s vama prijatelj, da nekad nešto zna i čuje i da onda fabrikujući poluistine i izmišljajući vam šalje poruke, ucenjuje itd.“

¹⁵⁰ „Odbačena Tijanićeva tužba protiv Vladimira Popovića“, *Danas*, 20. septembar 2006.

¹⁵¹ Početkom septembra 2011. godine Aleksandar Tijanić umalo nije razrešen funkcije generalnog direktora Javnog servisa, koju će obavljati devet i po godina, sve do svoje smrti, 28. oktobra 2013, usled rešenja koje je izdala Agencija za borbu protiv korupcije zbog neblagovremenog objavljivanja svoje imovinske karte. U poslednjem trenutku, pred sednicu Upravnog odbora te medijske kuće, Upravni sud poništio je rešenje Agencije pod netransparentnim objašnjenjem – „iz proceduralnih razloga“ („Tijanić pobedio Agenciju“, *Kurir*, 8. septembar 2011).

ruci ima trag uboda, ali da još uvek nije poznato da li su joj, i koje materije ubrizgane tom prilikom, budući da analize krvi i urina do tog trenutka još nisu završene; načelnik zatim oko 18 sati istog dana za prilog koji će se emitovati u *Dnevniku 2* saopštava novinaru *RTS-a* ekskluzivne rezultate – u krvi i urinu Gordane Đinđić Filipović nađena je manja količina sedativa i nešto veća količina kofeina.¹⁵² Na osnovu ovih informacija *RTS* formuliše vest emitovanu u najavi: „*Napadač ubrizgao sedativ sestri ubijenog premijera Gordana Đinđić Filipović*“, tokom samog priloga da je „analizom utvrđeno da je *tokom napada* ubrizgan sedativ“, u kojem se izjave Stankovića od pre podne i uveče spajaju i puštaju integralno, umesto odeljeno. Načelnik *VMA* odmah upućuje demanti, tvrdeći da nigde nije ustvrdio da su supstance nađene analizom krvi i mokraće nužno posledica napada, tj. da je te supstance ubrizgao napadač, pa *RTS* objavljuje kratko izvještenje.

Prema tvrdnjama Gmitrića, koji je po običaju na poslu ostao duže, premda mu se radno vreme završilo u 18 sati, on konkretno nije radio na tom prilogu, već je instrukcije dao saradnicima, koji su ga na svoju ruku izmontirali i pripremili; pre njegovog emitovanja, odobravaju ga kako Gordana Suša, tako i Aleksandar Tijanić. Mesec i po dana kasnije, Gmitriću stiže suspenzija, do daljnjeg mu se zabranjuje ulazak u prostorije *RTS-a*, a sredinom avgusta i rešenje o otkazu; Tijanić ga za to vreme u tabloidima naziva „špijunom“ i „opasnim falsifikatorom“,¹⁵³ optužuje da je pravio spiskove nepodobnih novinara koji su često posećivali njegovu kancelariju, dok novinarska udruženja gest ocenjuju kao razračunavanje na političkoj osnovi i traže da se Gmitrić vrati na posao. Peticiju protiv suspenzije potpisuje 55 zaposlenih u informativnoj redakciji, koji „u potpunosti podržavaju programsku i kadrovsku koncepciju“ Gordane Suše,¹⁵⁴ a smenjeni pomoćnik urednika tvrdi da

je samo kolateralna šteta sukoba između ta dva lica, te da ga je bivši direktor *TV Politika*, koji se svojevremeno po medijima hvalio kako krade filmove i da ih piratski, bez dozvole emituje, poredeći sebe s Robinom Hudom, „koji otima od bogatih kako bi davao siromašnima“,¹⁵⁵ nazivao „slugom“ njegove pretpostavljene. Isti Tijanić, koji Gmitrića tako smenjuje retroaktivnom zloupotrebom napada na Gordanu Đinđić Filipović, tri godine ranije, oktobra 2001, optuživao je s pozicije savetnika za medije predsednika SRJ njenog brata, a svog arhineprijatelja, i Vladu Srbije, da su po političkom nalogu s mesta glavnog i odgovornog urednika *BK* televizije, koja je u privatnom vlasništvu Bogoljuba Karića,¹⁵⁶ smenili Srđana Đurića, inače Tijanićevog kontributora u satanizaciji Zorana Đinđića i njegovih saradnika, koji će 2004. godine biti imenovan za šefa Koštuničinog kabineta za medije.

Mesec dana pošto je dobio rešenje za otkaz, Goran Gmitrić, koji je još ranije najavio tužbu protiv Tijanića, prima poziv od Aleksandra Nikitovića, šefa kabineta premijera Vojislava Koštunice, lica direktno odgovornog za slanje lažirane dokumentacije stranim tužilaštvima protiv Stanka Subotića u vreme trajanja afere „*Nacional*“, koji ga zove na razgovor povodom situacije na *RTS-u*. Kada ga Gmitrić pita zašto bi dolazio u Vladu da razgovara o događajima koji nemaju nikakve veze s njom nego sa Tijanićem, Nikitović mu preta da će pozvati policijsku patrolu da ga prisilno dovede; pod uslovom

155 *Slučaj službenika Aleksandra Tijanića*, Komitet pravnik za ljudska prava, Beograd, 2005, str. 134.

156 O ulozi ove televizije tokom mandata Vlade Zorana Đinđića, Vladimir Popović govori: „Da li imate veći dokaz nego taj da je 2006. ili 2005. sam vlasnik te televizije Bogoljub Karić, kada je došao u sukob sa istim tim ljudima sa kojima je tikve sadio, pa mu se olupalo o glavu, javno izašao i rekao da hoće da svedoči za ubistvo Zorana Đinđića jer je njegova televizija učestvovala u tome. I da je učestvovala ta grupa ljudi, koja sad i njega juri. Vrlo je jasno definisao da su to Aleksandar Tijanić, Rade Bulatović, Aco Tomić, Nikitović, Mihajlov, Jočić i ta ekipa oko Koštunice. Naravno da mi možemo da kažemo – pa dobro, on je to rekao zato što je bio u situaciji u kojoj je bio, što to nisi rekao 2001. godine? I još hiljadu nekih drugih stvari može da se kaže. Možda to i nije tačno. Ali, koje je to društvo u kome tako moćan čovek i takva osoba kao što je Bogoljub Karić kaže nešto što smo svi mi znali – da je ta njegova televizija služila za uništavanje Zorana Đinđića. I kad on kaže da hoće da svedoči, to više nikog ne interesuje. To se zataška, to se gurne i o tome neće da se priča“ („Osam godina“, *Peščanik*, 11. mart 2011. [<http://pescanik.net/osam-godina/>]; pristupljeno 18. maja 2016]).

152 „Otkaz na *RTS-u*“, *Vreme*, 19. avgust 2004.

153 „Sukob između Tijanića i Suše rasplamsao se do te mere da se čekao samo mali povod za napad. Tijanić želi da uređuje informativni program i želi da na sva ključna mesta postavi svoje ljude“, kaže Gmitrić. Dodaje još i da je bilo mnogo 'falsifikata' emitovanih u *Drugom dnevniku RTS-a* koje je između ostalih počinio i sam direktor, a koji su imali znatno veću specifičnu težinu. 'Ministar spoljnih poslova Vuk Drašković izjavio je da je vlast kriva za smrt Čuruvije, Pantića i Stambolića. Tijanić je za *Treći dnevnik* tražio da se u vest doda – bivša vlast, iako Drašković to nije rekao. Toliko o falsifikovanju po potrebi“, kaže Gmitrić.“

154 „Tajni rat u Javnom servisu“, *Reporter*, 21. jul 2004.

da odustane od pomenute tužbe, Gmitriću se u Koštuničinom kabinetu nudi pogodba da ponovo bude zaposlen u nekom od medija u kojem Nikitović ima „prijatelje“, kako bi na taj način DSS ostvarila zalag nad njim, što Gmitrić odbija. U međuvremenu iz *RTS-a* volšebno nestaje Gmitrićev radno-pravni dosije i biva zaključan u Ministarstvu za rad Slobodana Lalovića, koji treba da spreči Inspekciju rada da Gmitrića po žalbi vrati u *RTS*. Zahvaljujući naporima službenice koja mu obezbeđuje potrebne podatke iz dosijea, Gmitrić biva vraćen na posao, ali ga Tijanić raspoređuje na protokolarno mesto savetnika glavnog urednika Trećeg kanala, gde ovaj ostaje do 2005. godine, kada odlazi na *TV Pink* da radi kao urednik, a ubrzo i kao zamenik glavnog i odgovornog urednika informativnog programa (funkcija identična onoj s koje je smenjen na *RTS-u*). Gordana Suša, s druge strane, zbog Tijanićevih sve jačih pritisaka, ostavku u *RTS-u* podnosi 12. novembra 2004, dok Goran Gmitrić juna 2012. godine odlaskom Tanje Jordović postaje glavni i odgovorni urednik informativnog programa *TV Pink*, gde se i danas nalazi.¹⁵⁷ Tužba koju je 2004. godine pokrenuo protiv Aleksandra Tijanića rešena je u njegovu korist 2013, iste godine kada je generalni direktor *RTS-a* preminuo.

EMISIJA NOVINARA SA KODNIM IMENOM

Idealnu priliku da se u javnosti ponovo prikaže onakav kakav jeste, Tijanić će dobiti na godišnjicu atentata 2008. godine, kada na prvom kanalu *RTS-a* emituje emisiju *Atentat na Đinđića – Medijska pozadina*, koju je u saradnji s *Vremenom* i producirao; kao autori potpisani su „Filip Švarm“ (Damir Kalembur) i Radoslav Čebić, novinari budućeg antivladinog nedeljnika. U dobrom delu, ova emisija ima funkciju da remodelira značenje (promeni označeno) označitelja 'medijska pozadina atentata', proširi ga i reakcentuje tako da ono paradoksalno počinje više da se tiče radnji nakon atentata nego svih onih u sferi medija koje su njemu prethodile; pitanje kako su mediji videli atentat i o tome izveštavali postaje, dakle, primarnije od toga kakva je bila njihova uloga u pripremi, organizovanju i izvršenju ubistva prvog demokratski izabranog predsednika Vlade Srbije, Zorana Đinđića. Tako od 37. minuta, kada počinje motiv o uvođenju vanrednog stanja, emisija uzima sasvim specifičan tok i bavi se iskonstruisanim pi-

tanjem: Kako je moguće da su iz Vlade već oko 18.30 sati, samo pet časova posle ubistva, znali ko je učestvovao u njegovoj pripremi, s obzirom na poternicu koju je u *Dnevniku 2* ekskluzivno objavio *RTS*, i najzad, sasvim neverovatno – ako su znali da ta lica pripremaju atentat, zašto ih već ranije nisu uhapsili i time ga sprečili?¹⁵⁸

Da bi se pojačao ovaj momenat koristi se i bezbednost sagovornika Dragana Bujoševića, Nebojše Spaića i Antonele Rihe zbog čina objavljivanja poternice s konkretnim imenima, koja se pojavljuje u trenutku dok većina članova Vlade još uvek ne zna ništa o tome; kao lice isključivo odgovorno za takav potez označen je šef Biroa za komunikacije Vladimir Popović, koji navodno samoinicijativno „montira poternicu“ i daje je Aleksandru Mandiću, tadašnjem potpredsedniku Upravnog odbora *RTS-a*.¹⁵⁹

158 Identičnom logikom 'goniti i one koji nisu uspeali da spreče atentat', premda uglavnom nisu dovodili u pitanje krivicu lica koja su se našla na poternici, služili su se tokom čitavog postupka u Specijalnom sudu, nimalo slučajno, oštećeni Milan Veruović i njegov zastupnik Božo Prelević, o čemu najbolje svedoči pomalo licemeran kraj završne reči Đinđićevog telohranitelja od 24. aprila 2007. godine: „Ostajem pri svemu ovome što je moj advokat rekao. Tražim i zahtevam da se nesporni učinioci ovog dela osude na najteže zatvorske kazne, a isto tako želim da se u narednom periodu, ili možda u nekom drugom postupku, sud pozabavi upravo ovim propustima i dešavanjima koja su dovela do toga da jedan klan, u ovom slučaju zemunski, postane toliko moćan da ubije premijera ispred zgrade vlade, a da su svi oni koji su bili u obavezi da to spreče izgubili svoju odgovornost pripisujući je nekome drugom. Hvala“ (Petrović, A., Čarnić, D., *Proces KP 5/03: ubistvo Zorana Đinđića. Knjiga 3*, Din sedma sila: Multinacionalni fond kulture, Beograd, 2008, str. 116–117).

159 „Pošto se na suđenju pokazalo da je prelomni trenutak bila ta poternica, onda je zloupotrebjavajući funkciju generalnog direktora državne televizije, budžete koje je imao od građana Srbije, doveo jednog 'novinara u civilu', koji ima u Srbiji kodno ime 'Filip Švarm' [...] kome je vojna služba bezbednosti smislila ime i promenila identitet, on je bio autor filma... Njih dvojica i nekoliko novinara koje je Tijanić doveo na *RTS*, poput Antonele Rihe i sličnih koji su bili novinari na *B92*, kao prijemni da bi bili primljeni na *RTS*, učestvovali u filmu... Pošto sam ja jedan od onih koji godinama govorim o tome da u ubistvu Zorana Đinđića mora da se istraži medijska pozadina – to sam rekao tokom akcije 'Sablja' pa je izazvalo konsternaciju u srpskoj javnosti – kako sam ja to pričao, a pošto je to udaralo na Tijanića i tu bandu oko njega, onda su oni, da jednom za svagda stave tačku na priču o medijskoj pozadini, napravili emisiju koja traje sat i po vremena, koja se svake

157 „Pink dobio novog urednika informativnog programa“, *Blic*, 7. jun 2012.

Odluka je predstavljena kao da ju je doneo na svoju ruku, bez konsultacija s drugima, dok o operativnim saznanjima policije o licima koja su bila umešana u prethodna dva pokušaja likvidacije, kao i o izjavi koju je već tada pred istražnim organima bio potpisao budući zaštićeni svedok Ljubiša Buha – nema nijedne reči. Na taj način, u emisiji je proizvedena (a zapravo ponovljena) slika čoveka-manipulanta koji se pod čudnim okolnostima ponovo stvorio u Vladi (jer ga je Đinđić prethodno „oterao“) i odjednom vuče sve konce, čime je otvoren prostor za narednu novu-staru optužbu – zloupotrebu vanrednog stanja na brifinzima od strane Popovića – nimalo slučajno, baš onu koju Tijanić nije uspeo da dokaže na sudu godinu i po dana ranije, pa će sada pokušati preko medija (onako kako 2014. godine Vesna Rakić Vodinelić i njoj slični „dokazuju“ krivično delo plagijata u doktorskom radu ministra Stefanovića).

Za serijal *Mediji u Srbiji: Hronika propadanja* autora Slaviše Lekića, Damir Kalember, ratni izbeglica iz Hrvatske, nosilac oko pet posto udela u vlasništvu firme Vreme d. o. o., dvostruko manje od Miloša Vasića, a četvorostruko od Dragoljuba Žarkovića, kaže da se Aleksandar Tijanić nije mešao u uređivanje emisije iz 2008. godine i da je u vezi s tim jedina interakcija bio kratak razgovor koji je sa njim obavljen, a čiji su delovi prikazani u emisiji, da bi zatim dodao isto ono što će za *Radio Slobodna Evropa* ponoviti 6. decembra 2015. godine – da termin medijska pozadina atentata služi uglavnom radi političkog obračunavanja (potiskivanje novinarske odgovornosti). Zanimljivo je da su u emisiji pušteni upravo delovi razgovora u kojima Tijanić pokušava da se predstavi kao neko ko nikada po ličnoj osnovi nije napadao Đinđića, te da ga je napadao zbog njegove politike, pod kojom Tijanić zapravo podrazumeva samovlašće njegovih najbližih saradnika i ministara. Tako odjednom ispada da sve što je lice koje nikada nije imalo bilo kakve veze sa profesionalnim novinarstvom radilo, satanižujući Đinđića i Vladu Srbije, jeste ukazivanje „Onom“ na kriminalna lica kojima se okružio, što je ponovo isti onaj kontekst u kojem označitelj Zoran Đinđić, zbog toga što je sada ubijeno telo,

totemizujući se klizi na suprotnu stranu od svih onih koje još treba dokrajčiti.

Na ovoj liniji, dakle, poklapaju se interesi kako Tijanića tako i Kalembera, koji predstavljaju glavni uslov da se emisija snimi: Medijska pozadina? – da, ali najpre kao ono što se sa medijima dešavalo nakon atentata, a ne pre, gde se posledice, tj. reakcija (vanredno stanje i suspenzija određenih prava i zakona) prikazuju kao uzroci, kako bi zatim oni pravi uzroci gotovo potpuno mogli da nestanu iz fokusa. Preduzeće V film, koje je realizator emisije, do 2012. godine biće izbrisano iz privrednog registra i pripojeno Vremenu d. o. o., i prema izveštaju Saveta za borbu protiv korupcije iz 2011, zbog uzetog kredita od firme Delta Maksi potpada pod vlasništvo Miroslava Miškovića, čiji je Tijanić bio direktor za korporativni imidž.¹⁶⁰ U istoj izvršnoj produkciji, nakon dolaska na vlast Aleksandra Vučića, nastaje veb emisija *Zumiranje*, u čijem najužem timu ponovo figurira antiladlin novinar i naknadni uzurpator totema 'Zoran Đinđić' – Damir Kalember („Filip Švarm“).

Veoma je zanimljivo koliko se u Kalemberovoj emisiji bezuspešno pokušava pokazati da medijske pozadine atentata na način na koji je vide Popović i njemu slični, zapravo nije ni bilo, pa tako Tijanić u 76. minutu kaže da su Vladu Srbije i Đinđića demonizovali samo niskotiražni listovi-tabloidi (za koje je i sam pisao), koji nisu imali značajan uticaj, samo da bi s druge strane istakao kako su svi tiražni mediji i televizije bili pod kontrolom diktatorske i cenzorske vlasti, koja je svoje sopstvene sklonosti tako samo potvrdila tokom vanrednog stanja. Minut kasnije, tadašnji novinar *MIN-a* Dragan Bujošević direktno demantuje Tijanića, objašnjavajući da su i ostali mediji zbog činjenice da se o određenim temama sve više piše, bili prinuđeni da prenoše tabloide i to opravdava u najmanju ruku neobičnom tvrdnjom da bi sve drugo bilo ignorisanje dela javnosti, a samim tim i neprofesionalno novinarstvo. Time čovek koji u 65. minutu izjavljuje da „niko od novinara nije trpeo nikakve posledice zbog kritike Zorana Đinđića“, desetak minuta kasnije legitimizuje prenošenje neistinitih i neproverenih tvrdnji u svom originalnom objašnjenju: „I mi smo radili to, pozivajući se na tabloide, jer ne možete da ingorišete tu vrstu priče, vi morate to da imate, jer ako to ignorišete, vi

godine na 12. mart pušta po više puta; samo jedna tema postoji – kako sam ja u pola osam uveče iz tašne izvadio slike ubica i dao medijima da to objave. Zaključak je iz toga: pa naravno, kako je znao? Pa on je deo te zločinačke grupe! On je s njima pripremao atentat! A onda kad sam video i uplašio sam se, onda sam ja njih prodao!“, interpretira Popović momenat sa Tijanićevom emisijom za *TV Atlas*, 22. marta 2013. godine.

¹⁶⁰ *Izveštaj o pritiscima i kontroli medija u Srbiji*, Savet za borbu protiv korupcije, Vlada republike Srbije, Beograd, 19. septembar 2011, str. 14. (<http://www.antikorupcija-savet.gov.rs/Storage/Global/Documents/mediji/IZVESTAJ%20O%20MEDIJIMA,%20PREKISICENA%20VERZIJA.pdf>; pristupljeno 19. maja 2016).

ne postojite kao medij, vi nešto sakrivate, vi lažete. I svi ostali mediji su počeli da odgovaraju na ono što su pisali tabloidi.“ Suprotno od Tijanićevih tvrdnji, ovaj detalj razotkriva tabloide samo kao inicijalnu polugu u čitavom lancu medijske odgovornosti, tj. da su imali tačno utvrđenu ulogu da usled upornosti pisanja o jednom te istom (model hrvatskog *Nacionala*) postane normalno da neproverene i iskonstruisane priče dospeju u mejnstrim medije. Tu bi ih dalje, Fukoovim rečnikom, institucionalizovali, tj. razrađivali i komentarisali razni „nezavisni“ analitičari, komentatori, kolumnisti i takvom priljavom aktualizacijom svesno ili nesvesno – apsolutno nebitno, jer odgovornost postoji u svakom slučaju – kreirali ono što se naziva ambijentom sveopšteg kriminala vlasti i povezanih lica.¹⁶¹

Najneverovatnije je, međutim, to što bilo Bujošević, Spaić ili Riha, skoro godinu dana od pravosnažne presude svim licima koja su se nalazila na famoznoj poternici, uprkos brojnim detaljima koji su se mogli čuti na suđenju i u sredstvima javnog informisanja, ne barataju podacima o kojima su do 2008. godine, između ostalog, i knjige napisane, što već spada u domen opštepoznatih stvari, a tiču se uveliko pripremanog obračuna s organizovanim kriminalom, spremne legislative o Specijalnom sudu i tužiocima, imenovanja Jovana Prijića, uvođenja institucije zaštićenog svedoka, da policija već uveliko prisluškuje telefone-specijale koje koristi „zemunski klan“, čiji su se članovi tri meseca pred

161 Vanredno stanje, radi što veće efikasnosti akcije „Sablja“, moralo je da preseče upravo taj lanac, pa je medijima u prvo vreme naloženo da objavljuju samo zvanične informacije koje stižu iz policije, bez ikakvog komentarisanja i upotrebe dežurnih analitičara koji bi davali nekakvo „sopstveno“ viđenje situacije. Ova odluka odmah je izazvala burne reakcije novinara na prvom održanom brifingu, što govori u prilog tome koliko je ovaj lanac ležao u samoj osnovi njihovog svakodnevnog funkcionisanja. U tom smislu Vladimir Popović u Specijalnom sudu 17. maja 2005. govori: „Znači, mi smo uveli vanredno stanje i jedna od mera vanrednog stanja, vrlo važna i vrlo bitna, jeste bila cenzura medija. Iz kog razloga? Pa, upravo zbog toga da se ne bi, jer smo to znali, to sam objašnjavao u ova prethodna tri dana, da imaju jako puno para, da imaju jako razgranatu mrežu i da imaju strašno puno svojih što političkih savetnika, mentora, što svojih advokata, što konsiljera, što 'prijatelja' u medijima, koji će jedva čekati i koji imaju zadatak da onog trenutka, kada se to sa Zoranom desilo, krenu u priču, 'pa, šta smo rekli'...“ (*Svedočenje pred Specijalnim sudom Vladimira Popovića na suđenju za ubistvo Zorana Đinđića*, Helsinški odbor za ljudska prava u Srbiji, Beograd, 2006, str. 238–239).

ubistvo povukli u nepoznate „štekove“ i ne daju znake života i sl. Tako je u drugom tomu knjige bivšeg ministra policije Dušana Mihajlovića *Povlenske magle i vidici*, objavljene 2005, dakle, tri godine pre emisije na RTS-u, na stranici 352 obelodanjen deo iskaza koji je Ljubiša Buha u prisustvu specijalnog tužioca potpisao 8. marta 2003. godine – četiri dana pre atentata – gde je u prvom pasusu poimence naveo identičnu listu ljudi koja će se naći na poternici, izuzev Ulemeke, a koje je označio kao pripadnike najmoćnije kriminalne organizacije u zemlji. Ili, na drugom mestu, u knjizi Miloša Vasića, objavljenoj takođe 2005. godine: „Tri dana kasnije, u ponedeljak, 10. marta, [Jovan Prijić, *prim. aut.*] vraća se sa Čumetovim preliminarnim iskazom (danas znamo: uredno datim po ZKP i potpisanim, dakle važećim na sudu). [...] Za četvrtak, 13. mart 2003, dogovara se Čumetovo saslušanje po ZKP, u prisustvu branioca i tužioca i hapšenje Zemunaca istoga dana, u četvrtak uveče. [...] Jedanaestog marta, u utorak, Jovan Prijić kaže: 'U četvrtak, 13. marta, hapsimo Duću i sve ostale!' U noći između ponedeljka (11. marta) i utorka (12. marta),¹⁶² Zoran Đinđić 'postrojio je' republičkog tužioca Sinišu Simića i okružnog tužioca za Beograd Radeta Terzića i zapretio da će ih pohapsiti ako se odmah ne krene u akciju protiv Zemunskog klana. Dvanaestog marta Zoran Đinđić ubijen je ispred zgrade Vlade Srbije...“¹⁶³ Dakle, sve ovo su činjenice poznate javnosti tri godine pre Tijanićeve i Kalemberove emisije, i to ako se izuzme mnogo poznatiji TV serijal *Insajder* o ubistvu premijera i intervju s Popovićem iz januara 2005, emitovan na B92.

Pravi smisao ove emisije postaća sasvim priziran samo nekoliko dana po njenom emitovanju, kada generalni direktor RTS-a Specijalnom tužilaštvu u Beogradu bude podneo unapred pripremljenu krivičnu prijavu protiv Vladimira Popovića – koji je jedino lice konkretno navedeno u prijavi – i neimenovanih ministara koji su 2003. godine bili članovi vlade, funkcionera tadašnjeg MUP-a i Državne bezbednosti, dok u medijima izjavljuje da se, gledajući emisiju kao običan građanin pred malim ekranima, šokirao onim što je u njoj video, iako je on lično bio jedan od njenih producenata i kreatora, pa je zato rešio da po svojoj savesti i dužnosti podnese prijavu. U prijavi Tijanić sumnjiči navedena lica da svojim postupcima i propustima nisu

162 Miloš Vasić ovde nespretno brka ili dane u nedelji ili datume: 11. mart bio je utorak, a 12. mart 2003. godine sreda.

163 Vasić, M., *Atentat na Zorana Đinđića*, Narodna knjiga, Beograd, 2005, str. 56–57.

sprečili organizovanje ubistva premijera Zorana Đinđića, što je upravo ona dilema koju u emisiji apostrofira i novinarska trojka – Dragan Bujošević, Nebojša Spaić i Antonela Riha – dok se u prilog takvoj tvrdnji navodi saznanje „da je Popović, koji je u to vreme bio šef Biroa za komunikacije Vlade Srbije, samo nekoliko časova posle ubistva premijera dostavio kompletan spisak učesnika atentata, njihove fotografije, imena i podatke sa zahtevom da se sve to odnese na RTS i objavi u informativnim emisijama“.¹⁶⁴

Ovu očigledno fingiranu prijavu tužilaštvo je ubrzo odbacilo kao neosnovanu, ali je Tijanić ostao na čelnoj poziciji Javnog servisa, Riha je primljena na RTS, gde je vodila političku emisiju *Raspakivanje*, Bujošević će krajem iste godine postati glavni i odgovorni urednik *Politike*, a Spaić nedeljnika *NIN*. Svi akteri nagrađeni su od strane režima Borisa Tadića slično kao i Milan Veruović, Đinđićev telohranitelj i kriminalac u mladosti, koji je preživeo atentat,¹⁶⁵ a koji je u svojstvu kompenzacije za propagiranje teorije o tri pucnja, iskaza koji je naknadno promenio, jula 2007. godine unapređen za saradnika za bezbednost u Ministarstvu inostranih poslova, nakon što je dve godine pre toga bio zadužen za bezbednost ambasade u Strazburu; njegov brat, takođe nekadašnji beogradski kriminalac, upućen je pak u ambasadu u Portugaliji.¹⁶⁶ Milan Veruović dobiće posao obezbeđenja i ličnog vozača tada predsedavajućeg Generalne skupštine UN Vuka Jeremića, bliskog stranačkog kolege i prijatelja Borisa Tadića, u Njujorku, avgusta 2012. godine.

U serijalu „Ko je, zapravo, vlasnik Politike?“, koji se sredinom decembra 2015. godine iz tri dela pojavljuje na sajtu *Cenzolovka*, s ciljem da

164 „Određen tužilac za Tijanićevu prijavu“, *Večernje novosti*, 20. mart 2008.

165 „Prema pisanju medija, ali i izveštaja o ljudima iz njegovog okruženja koji je uradila Služba državne bezbednosti i 2001. godine ga predala premijeru, protiv Veruovića je 13. maja 1993. podneta krivična prijava zbog dilovanja drogom, a 1. decembra iste godine, pravosnažnom presudom broj 373/93, zbog omogućavanja drugoj osobi da uživa drogu, osuđen je na sedam meseci zatvora, uslovno na dve godine. Tri godine kasnije, 19. marta 1996. godine za njim je raspisana potraga zbog iznude, a 28. maja 1996. godine podneta je prijava zbog nezgodovoljenog posedovanja oružja“ („Treći metak i politička pozadina atentata na Zorana Đinđića“, *Antidot*, 14. mart 2015. [<http://www.anti.media/medijska-mreza/dosije/treci-metak-i-politicka-pozadina-atentata-na-zorana-indica/>; pristupljeno 11. jula 2016]).

166 Vuković, M., Tufegđić, V., *Oni su jači od nas*, Blic press, Beograd, 2007, str. 161.

se intervjuisanjem Aleksandra Rodića i Miroslave Milenović relativizuje aranžman koji je Adria Media grupa krajem 2011. godine sklopila sa članicima Demokratske stranke radi preuzimanja spornih potraživanja WAZ-a, dok paralelno s tim traje sudski proces te kompanije protiv firme Milana Beka i Miroslava Miškovića u Esenu, honorarna saradnica Antonela Riha pred sam kraj teksta stavlja međunaslov neshvatljiv s obzirom na sve do tada izrečeno – „Istorijski uticaj Bebe Popovića“. Ne znajući kako da zaključiti tekst, ovo neprofesionalno lice odlučuje se da nakalemi dobro poznati označitelj iz tetraedra tako što, prepisujući delove iz izveštaja Saveta za borbu protiv korupcije o medijima iz 2015. godine – koji većinom uopšte nije ni rezultat službenog rada, već novinskih tekstova prikupljenih od članovima bliskih antivladinih medija – od Nine Samardžić, direktorke u Politici NM, koja se do tog dela u tekstu uopšte i ne pominje, niti je jasno kakva joj je uloga u centralnoj temi, pa preko njenog supruga Nikole Samardžića, profesora istorije na Filozofskom fakultetu, jednog od osnivača LDP-a i člana Programskog odbora Instituta za javnu politiku, najednom stiže do Vladimira Popovića, koji je direktor te NVO, a potom i do Stanka Subotića. „Prema pisanju medija, kancelarija Instituta za javnu politiku u Beogradu nalazi se u stanu biznismena Stanka Subotića Caneta“, piše Riha po šablonu Salivenovog kursa za istraživačko novinarstvo, da bi sve to najzad zaokružila poslednjom rečenicom u tekstu: „Sudeći po svemu što smo dosad razumeli, dovoljno je već prljavo.“¹⁶⁷ U čemu je, dakle, tačno „istorijski uticaj“ Vladimira Popovića na vlasništvo *Politike*? Šta je ono što autorki BIRN-a samim pominjanjem Popovića i Subotića bez ikakvog daljeg objašnjenja daje za pravo da nadoveže zaključni atribut?

ZLOČINAČKO UDRUŽENJE ŽIVI

Neposredno pre nego što će postati glavni urednik *Politike*, Draganu Bujoševiću pripala je uloga recenzenta za knjigu *Proces KP 5/03 – ubistvo Zorana Đinđića*, čije su autorke novinarkе istog lista – Aleksandra Petrović i Dorotea Čarnić – koje su prethodne tri i po godine, pod uredničkom palicom Ljiljane Smajlović, pravile beleške sa suđenja od kojih je na-

167 „Ko je, zapravo, vlasnik Politike (3): Prljava igra političara, biznismena i kriminalaca“, *Cenzolovka*, 18. decembar 2015. (<https://www.cenzolovka.rs/vesti/ko-je-zapravo-vlasnik-politike-3-prljava-igra-politicara-biznismena-i-kriminalaca/>; pristupljeno 20. maja 2016).

posletku nastalo trotomno izdanje na ukupno 1.300 stranica. Knjiga pretežno dokumentarnog karaktera, čije su se autorke na svakom mestu pažljivo trudile da ne budu pristrasne,¹⁶⁸ zapišući ono što šira javnost uglavnom nije mogla da čuje i vidi, u prodaji se pojavila mesec dana pre Sajma knjiga, septembra 2008, a za izdavača je, s obzirom na temu i značaj dela, sasvim neuobičajeno pronađena do tada gotovo nepoznata kuća pod nazivom Sedma sila, iza koje stoji organizacija Multinacionalni fond kulture. Iznenadjenje je još veće kada se uzme u obzir da je osnivač ove fondacije nastale 2002. Milorad Antičić, lice koje je u jesen 2001. godine bilo formalni osnivač i srpskog tabloida *Nacional*, osmišljenog kao sadržinska kopija istoimenog hrvatskog korelata koji u to vreme uveliko piše o „duvanskoj aferi“, dok je dizajn preuzet od *Jutarnjeg lista*; najvažnije – zabranjenog tokom akcije „Sablja“ zbog bespoštedne kampanje koju je tendenciozno vodio protiv Vlade Srbije i Zorana Đinđića lično.

I Međunacionalni fond kulture i tabloid *Nacional*, u kojem Aleksandar Tijanić 1. februara 2003. ispisuje svoju huškačku rečenicu „ako Kiza [Đinđić, *prim. aut.*] preživi, Srbija neće“,¹⁶⁹ osno-

168 U skladu sa ubeđenjima autorki da je mnogo stvari oko atentata na premijera ostalo nerazjašnjeno, koja su vidljiva iz njihovih intervjuva, može se pronaći mesto u knjizi gde one to sasvim otvoreno učitavaju kao atribut u rečenici koja treba da opiše izlaganje advokata Aleksandra Popovića, nazivajući ga „detaljnou analizom manjkavosti optužnice“. Isti advokat neprestano je pak tokom svog izlaganja ponavljao da je optužnica sastavljena dva sata po ubistvu, tj. da je montirana (Petrović, A., Čarnić, D., *Proces KP 5/03: ubistvo Zorana Đinđića. Knjiga 3*, Din sedma sila: Multinacionalni fond kulture, Beograd, 2008, str. 244).

169 „U to vreme propagandno-ideološke pripreme ubistva orkestrirano je bez osnova i lažima demonizirana prva demokratska Vlada Srbije, a posebno je bila demonizirana ličnost premijera. Sredstva nisu bila birana. Finansirani su i stvarani pojedini listovi, a pojedini novinari su korumpirani. Sva ta propaganda je lapidarno bila formulisana od strane osobe koja se isticala u tim napadima i koja je potrcala u zgradu MUP-a Srbije da po predaji sačeka prvooptuženog, tvrdeći bez stida i otvoreno: 'Ili će biti mrtav Đinđić ili Srbija.' Dakle, u vreme funkcionisanja demokratske Vlade Srbije, ova osoba traži smrt Đinđića, jer je navodno njegovo ubistvo uslov spasa Srbije. Ta bezgranična politička mržnja samo je indikator stvaranja političke klime za pripremu i organizaciju političkog ubistva doktora Zorana Đinđića. On i njegova vlada bili su podvrgnuti bukvalno linču, a lažima je zagađivano javno mnjenje, što je sve prethodilo ubistvu“, govori o Tijaniću 24. aprili-

vani su novcem vojne službe bezbednosti i ratnih profitera iz Republike Srpske, poput Jovice Petkovića i već pomenutog Momčila Mandića, kuma Alije Delimustafića, umešanog u finansiranje ratnih odreda u Sarajevu i Tijanićevog prijatelja. Antičić je, prema pisanju hrvatske štampe iz 2009. godine, pre nego što je instaliran u Srbiji kao osnivač *Nacionala*, tokom ratnih devedesetih vodio nekoliko pročetničkih listova u Republici Srpskoj i već tada bio blizak srpskim službama bezbednosti.¹⁷⁰ Godinu dana posle demokratskih promena, prvi broj srpskog *Nacionala* prodat je u 60.000 primeraka, da bi nakon toga izlazio još 16 meseci, dok je potražnja za njim sve vreme opadala.

Jedan od prvih intervjuva autorke knjige o suđenju Đinđićevim ubicama 11. oktobra 2008. godine, nimalo slučajno, daju za list *Pravda*, čiji je glavni urednik Predrag Popović, isti onaj koji se od trenutka osnivanja srpskog *Nacionala* 2001. pa sve do njegove zabrane nalazio na identičnoj funkciji u tom listu. Koautorka Aleksandra Petrović u njemu govori o poteškoćama prilikom nalaženja izdavača, o razlozima pod kojima su ih odbili Službeni glasnik, Narodna knjiga, *Večernje novosti*, *Blic*, pa i sama matična *Politika*, o podozrenju Demokratske stranke prema sadržaju i motivima pisanja knjige,¹⁷¹ a zatim dodaje: „Prijatelji kojima smo to pričale uputili su nas na Milorada Antonića i njegovu Sedmu silu. Pošto nam je on rekao da mora da nađe sponzore, bile smo pomalo sumnjičave, razmišljajući čije će pare, i kakve, stajati iza naše knjige, ali zahvaljujući Antoniću i Fondu za otvoreno društvo 'Proces KP 5/03 – ubistvo Zorana Đinđića' dostupan je najširoj javnosti.“¹⁷² Dorotea Čarnić, novinarka bliska Vuku Z. Cvijiću, izveštavala je u *Politici* i sa suđenja Stanku Subotiću, povodom čijeg konačnog oslobađanja je

la 2007. godine u svojoj završnoj reči pred Specijalnim sudom advokat majke i sestre ubijenog premijera Rajko Danilović (*Isto*, str. 83–84).

170 „Iza tabloida u Srbiji stoje špijuni i zločinci“, *Nacional*, 1. septembar 2009.

171 „Valja još dodati da su od ovog projekta okretali glavu ljudi iz najbližeg premijerovog okruženja i izdavači kojima bi, po logici stvari, trebalo da bude cilj utvrđivanje istine o stradalništvu i smrti dr Zorana Đinđića“, navodi se u poslednjoj rečenici pogovora urednika knjige Dragana Vlahovića, nekadašnjeg glavnog urednika *Glasa javnosti* Radisava Rodića (Petrović, A., Čarnić, D., *Proces KP 5/03: ubistvo Zorana Đinđića. Knjiga 3*, Din sedma sila: Multinacionalni fond kulture, Beograd, 2008, str. 507).

172 „Demokrate se plaše svedočanstva za istoriju“, *Pravda*, 11. oktobar 2008.

čitaocima u više tekstova servirala tezu identičnu kao i *Blic* – da je ovaj biznismen po optužnici za šverc cigareta oslobođen isključivo zbog zastarelosti jednog njenog dela, na koju je navodno tendenciozno računao.¹⁷³

Istovremeno, sajt Sedme sile vrvi od nacionalističkog i šovinističkog sadržaja (danas i od antivučićeuskog), a jedna od njegovih sekcija u potpunosti je posvećena kampanji o „bespravichnoj“ zabrani tabloida *Nacional* tokom vanrednog stanja 2003. godine. Predrag Popović pak jedan je od redovnih kolumnista na tom sajtu, koji među prvima na svoj blog prenosi vest o izlasku knjige iz štampe, ali i kontakt-telefon za naručivanje, pa tako pomaže njenu distribuciju; i Antonić i Popović knjigu reklamiraju kao „drugu stranu istine“ ili „celovitu istinu“ o okolnostima ubistva srpskog premijera, pa tako svetlost biva bačena upravo na onu vrstu sadržaja koja se tokom suđenja koristila za kompromitovanje optužnice. Na promociji knjige, u vreme trajanja Beogradskog sajma knjiga, godinu dana kasnije, u oktobru 2009, na štandu izdavačke kuće Evoluta između ostalih govori i istoričar Čedomir Antić, koji će pet godina nakon toga baš na stranicama lista *Politika* Ljiljane Smajlović takođe promovisati i veličati delo Nikole Vričića (i Milana Veruovića) *Treći metak – politička pozadina ubistva Zorana Đinđića*, isto ono koje će svoju građu, zbog obilno iznetog materijala advokata odbrane i samih optuženih, u velikoj meri crpeti i na delovima ove knjige. Prikaz trilogije ubrzo se pojavljuje i na crnogorskom pruskom i antinatu sajtu IN4S Gojka Raičevića, agenta novinskog udruženja UNS.

U tom smislu, knjigu Aleksandre Petrović i Dorotee Čarnić ne čini ono što se supstancijalno nalazi u njoj, njen tekst ili rukopis, već tek to što od nje pravi izdavač, koji određuje i usmerava njenu eksproprijaciju, tj. konotiranje među čitaocima. Autorke su tu bile samo da u pasivno-agresivnom formalizmu 'činjenice su sve, a mišljenja slobodna', bez imalo iskazanih rezervi ili prethodne misaone obrade o tome

kako se određeni sadržaji mogu iskoristiti (jer novinari smatraju da takva anticipacija nije deo njihove odgovornosti), poput automata prenesu brojne laži i konstrukcije optuženih, njihovih branilaca, pa čak i svedoka saradnika, kako bi zatim neko drugi u budućnosti mogao da se poziva na njih na način na koji je to uglavnom izdavač predefinisao. Tako se samo dva dana pre konstituisanja Vlade sa premijerom Vučićem na čelu, na sajtu Teleprompter Danila Redžepovića pojavljuje tekst pod naslovom „MINISTAR UBICA: Novi ministar zdravlja poznat kao 'Doktor smrti'!“, u kojem se na osnovu iskaza Dejana Milenkovića Bagzija pred Specijalnim sudom iz 2006. godine Zlatibor Lončar optužuje da je po nalogu „zemunskog klana“ kao lekar Urgentnog centra u Beogradu ubrizgao injekciju u infuziju, time usmrtio mafijaša Veselina Božovića i za to dobio stan na Novom Beogradu; u opremi priloga nalazi se fotografija stranice 263 iz drugog toma knjige *Proces KP 5/03 – ubistvo Zorana Đinđića*, koja iznete navode time treba da potkrepi.

Dve godine posle toga, uz svesrdnu asistenciju Rodoljuba Milovića, 22. januara 2016. najpre se, da bi ponovo podgrejao atmosferu, *Kurir* pita „Ko 10 godina štiti Zlatibora Lončara?“, a tačno mesec dana kasnije, 22. februara, štafetnu palicu preuzima reketaška organizacija KRIK, „svojim otkrićem“ da je Lončar 2002. godine potpisao ugovor o kupovini stana sa suprugom Sretka Kalinića, najpoznatijeg ubice „zemunskog klana“ – samo deset dana posle Božovićeve smrti.¹⁷⁴ Uprkos tome što je Lončar, još kada se ova priča 2006. prvi put pojavila u medijima,¹⁷⁵ demantovao Bagzijeve navode, tvrdeći da je posređi „gnusna laž proistekla iz bolesnih umova pojedinih kolega“, da je za vreme „Sablje“ na svoju inicijativu tri puta bio na poligrafu kako bi uverio policiju,¹⁷⁶ kao i da je tom prilikom sve ugovore o kupovini stana, kada nije bio ni čuo za Kalinića, predao nadležnim organima,¹⁷⁷ i ubrzo ga nakon toga prodao kako više ne bi bio dovođen u vezu s kriminalcima – tekst KRIK-a obiluje de-

173 Na konferenciji za novinare održanoj 8. septembra 2011. godine u Medija centru, Subotić, odgovarajući preko video-linka na pitanje koje je postavila Dorotea Čarnić, na kraju dodaje: „To i vama kažem, bez obzira na to što sam čitao vaše članke u *Politici* koje pišete i pišete o meni kao da se poznajemo dugo vremena i da znate o meni sve. A profesionalno bi bilo, kada pišete članak, da me pozovete i pitate šta ja mislim o tome. Pa bih vas molio da drugi put to uradite, a telefon će vam dati moj advokat Tadić.“ Sudeći prema tekstovima koje je Čarnićeva pisala u narednom periodu, novinarka *Politike* ovu sugestiju nikada nije uvažila.

174 „Ministar Lončar u stanu zemunskog klana“, *KRIK*, 22. februar 2016. (<https://www.krik.rs/ministar-loncar-u-stanu-zemunskog-klana/>; pristupljeno 21. maja 2016).

175 „Doktor smrti dokrajčio neprijatelje 'zemunaca'“, *Blic*, 30. novembar 2006.

176 „MINISTRA OPTUŽILI DA JE UBIO ZA ZEMUNCE: Ko 10 godina štiti Zlatibora Lončara?“, *Kurir*, 22. januar 2016.

177 „Lončar o kupovini stana: Ugovore sam odneo u policiju“, *N1*, 23. februar 2016. (<http://rs.n1info.com/a137175/Vesti/Loncar-o-kupovini-stana-Ugovore-sam-odneo-u-policiju.html>; pristupljeno 21. maja 2016).

lovima koji otvoreno krše prezumpciju nevinosti. Da bi KRIK, OCCRP i slični potpuno izgubili smisao postojanja da im se upravo to od strane sponzora, ali i medija koji ih prenose, prečutno ne dozvoljava, najbolje svedoči profil rečenica: „Zlatibor Lončar nije pristao na intervju sa novinarima KRIK-a u kojem bi *objasnio svoje veze sa zemunskim klanom*“;¹⁷⁸ ili: „Zlatibor Lončar je još jedan Vučićev saradnik koji se povezuje sa korupcijom i organizovanim kriminalom“ (kurziv, aut.), zatim antrfile pod nazivom „Kriminalni saradnici“, u kojem se, pored Lončara, da su kriminalci optužuju i Ivica Dačić, jer se sastajao sa Mišom Bananom, i Siniša Mali jer je kao konsultant u nekom sasvim nevezanom poslu imao za klijenta čoveka koji je pre toga učestvovao u sumnjivoj privatizaciji Beopetrola, dok je ovaj bio predsednik tenderske komisije. Darko Tošić i Nenad Novaković, lica optužena u postupku za šverc kokaina zajedno s Darkom Šarićem, takođe se unapred nazivaju „članovima narko-kartela“ da bi se diskreditovala, a time i kriminalizovala i Lončareva supruga, samo zato što je bila njihov branilac na sudu.

Prema istom modelu obmane, podgorički dnevnik *Dan*, u kojem uticaj ima Mreža za afirmisanje nevladinog sektora Vanje Čalović, podružnica međunarodne agencije za kriminalizovanje subjekata OCCRP, usred izborne kampanje u Srbiji, 11. februara 2014. lansira tekst „Vučićev savjetnik poslovao sa Šarićem“, u kojem se Siniša Mali, u to vreme predsednik privremenog organa koji nakon smene Dragana Đilasa upravlja Beogradom, predstavlja kao saradnik Darka Šarića. Ovu vezu *Dan* u službi OCCRP-a ingeniozno izvodi tako što najpre pronalazi da je konsultantska firma Malog Oli con-

salting pružala usluge Subotičevoj firmi Futura plus, koje ta firma zbog dugova nije mogla da isplati, pa ju je Oli consulting tužila kao uostalom i mnogi drugi poverioci, da bi zatim bila iskorištena već pomenuta neistina koju srpsko tužilaštvo pod kontrolom Borisa Tadića plasira u emisiji *Reakcija na B92*, 22. marta 2010. godine, a od koje je kasnije i sâmo odustalo – da Šarić imenovanjem Nebojše Jestrovića na poziciju direktora Future plus 17. marta 2009. zapravo kontroliše tu firmu. Posle toga se, međutim, ističe sasvim nelogična stvar, koja se pokušava naznačiti kao krunska – da je Jestrović ušao u kompaniju samo dve nedelje nakon što je firma Malog ispostavila Futuri plus račun za svoje usluge, što apsolutno nikakvog smisla nema, niti je jasno na koji način čitalac tačno treba da je poveže s tezom koja se želi dokazati; štaviše, kada se bolje pogleda, nijedna od tri premise nemaju veze jedna s drugom, sve i da je ona središnja tačna. Ovakvo potcenjivanje inteligencije čitalaca u tekstu, koji, po svemu sudeći, baš kao i prilozi KRIK-a imaju za cilj samo da izazovu „optičku varku“ povezanosti između navedenih označitelja (imena), rezultiralo je time da isti tekst, koliko je nelogičan, nije mogao da se probije ni do jednog antivladinog medija u Srbiji, osim do sajta Teleprompter, koji ga prenosi 24. aprila, dva meseca nakon što je originalno objavljen u *Danu*. Ovo najbolje govori koliko je u stvari u ovakvim priložima primarna perforacija nesvesnog elementa, koji se koristi samo da maskira, zavara i simulira logiku.¹⁷⁹

Isti autori ovako neinteligentne podvale, koja kod konzumenata kao da računa isključivo na sintaksičku blizinu između pomenutih označitelja u tekstu i ni na šta više od toga, po modelu *'ma, svi su oni mafijaši'* – Stevan Dojčinović i

178 Ova i slične sintagme imaju funkciju da transliraju značenje sa 'imati kontakte sa pojedinim licima za koje se sumnja da su učestvovali u određenim kriminalnim radnjama, i to na inicijativu tih lica koja na taj način pokušavaju da ostvare uticaj na vlast ili nekog Vladinog službenika' – na to da takvi kontakti nužno znače umešanost službenika Vlade u kriminalne radnje kojima se lica koja ih kontaktiraju inače bave (model kako se od Šarića stizalo do po potrebi targetiranih lica). Premet u značenju, u kojem primiti poziv od izvesnog lica automatski znači biti kriminalac kao i on, u svojoj knjizi vrši i Dojčinovićeve dvojajčani bliznac Nikola Vrzić, kada sasvim uzgred piše da su Vladimir Popović i Čedomir Jovanović „osobe iz vrha vlasti koje su imale veze sa organizovanim kriminalom“, uz istovremenu falsifikaciju navoda Gorana Petrovića, koji tako nešto nikada nije rekao (Veruović, M., Vrzić, N., *Treći metak: politička pozadina ubistva Zorana Đinđića*, Moja knjiga, Pirot, 2014, str. 307).

179 Organizacija KRIK, kao svojevrsan šalter za kompromitaciju i kriminalizaciju ljudi od interesa, u ovom konkretnom slučaju Siniše Malog, 5. aprila 2016. godine objavljuje tekst pod nazivom „Najpoznatiji Srbi koji se pojavljuju u 'Panama papers'“ u kojem se, bez obzira na to što isto lice nema nikakve veze s tim, niti se navodi bilo gde u hakovanim dokumentima, prezime aktuelnog gradonačelnika Beograda navodi i na silu umeće čak četrnaest puta. Dva dana kasnije, u članku „Saradnik Siniše Malog otvara firme u Emiratima“ prvi se nova varijacija na temu, a prezime gradonačelnika preko teme o njegovom nekadašnjem poslovnom partneru sada se pominje osamnaest puta. Na taj način, svaka asocijativna veza s kojom je moguće povezati Malog izrabljuje se samo kako bi se ponovila čitava serija kompromitacija već ranije uspostavljenih sa istim licem, što predstavlja arhitekturu kvazinovinarsko-istraživačkog pisanja ove i drugih povezanih organizacija.

Pavle Petrović – u tekstu „Serbia: Skeletons in the Closet – How Did the Health Minister get an Apartment“ na matičnom sajtu OCCRP-a, na osnovu kojeg je uz malu preradu nastala srpska vezija, Lončara već proglašavaju za člana „zemunskog klana“ – kako bi Dru Saliven na Zapadu ili Vesna Pešić u Srbiji mogli kao „činjenicu koju više ne treba ni dokazivati“ da tvrde da je srpska vlada ogrezla u korupciji i kriminalu. Centrala OCCRP i Dru Saliven angažovaće svoje ljude iz Sjedinjenih Američkih Država da urade kratak animirani film *The Doctor – murder and politics in Serbia*, isključivo na engleskom jeziku, u kojem se rekonstruiše ubistvo koje je navodno izvršio Lončar; ovaj primer brutalne kriminalizacije namenjene pre svega međunarodnim krugovima i nedvosmislenog krivičnog dela osvanuće na sajtu KRIK 8. avgusta 2016. godine, zbog čega Dojčinović i ostali do dan-danas nisu odgovarali.

Dve „iskorištene“ novinarkе, autorke trotomne knjige o „procesu veka“ koja samo nekoliko meseci po izdavanju, februara 2009. godine, postaje prvi laureat nagrade „Desimir Tošić“ za publicističko delo „koje afirmiše istinu, vrednosti i pozitivnu kritiku društva i vremena“ – ubrzo su se udaljile od Multinacionalnog fonda kulture (naziv upadljivo sličan ruskom Fondu strateške kulture), nezadovoljne njenom distribucijom, da bi isti izdavač, kad se prašina dovoljno slegla, 2014. izdao prvi, a naredne godine i drugi deo *Praha i pepela*, sedamnaestog po redu romana Milorada Ulemeka – glavnog organizatora atentata na premijera Zorana Đinđića. Na ovakav rasplet i postavljeno pitanje kako on utiče na celokupnu recepciju njihovog dela, ni Petrovićeva ni Čarničeva nisu našle za shodno bilo šta da kažu.

KAKO SE POSTAJE UZORAN NOVINAR POLITIKE

Posle svega navedenog, 28. oktobra 2015. godine Udruženje novinara Srbije predvođeno Ljiljanom Smajlović i članovi porodice Tijanić otvoriće prvi konkurs za nagradu „za borbenost u novinarskom izražavanju“ pod nazivom „Aleksandar Tijanić“, u čast lica koje se tokom čitave karijere lažno predstavljalo kao novinar i profesionalac i radi potpunog pranja biografije nekadašnjeg arhivara u *Politici*, najsravnije figure u proteklih dvadeset godina na srpskoj medijskoj sceni i uzora svemu najprljavijem što danas nastavlja da je za gađuje. O čoveku koji je godinama bolovao od sujete što je progresivni deo prve demokratske vlasti u Srbiji, nezaplašen ucenjivačkim potencijalom njegovih tekstova, prepoznao njegovo

pravo lice i odbio da mu ispuni želju da postane glavni i odgovorni urednik *Politike*, ono što je Koštunica omogućio Ljiljani Smajlović, da bi zatim rame uz rame s Bogdanom Tirnanićem, danas još jednom eufemizovanom gromadom, počeo da piše najvulgarnije tekstove, na ličnoj osnovi napadajući i demonizujući Đinđića i Đukanovića; koji je najpre devedesetih ponajviše napredovao zahvaljujući submisivnom odnosu prema Mirjani Marković, da bi samo pet dana pošto je Milošević na izborima izgubio vlast, 29. septembra 2000. godine, u banjalučkim *Nezavisnim* i *Danasu* objavio tekst „Sloba je umro od ljubavi?“ i tvrdio kako je upravo ona glavni krivac njegove političke propasti¹⁸⁰ – Smajlovićeva će reći: „Saša je postao legenda, možda najviše zbog toga što su ga se političari plašili... Njega su se plašili što je imao tu razornu reč i taj vulkanski talenat, kakav se, ja mislim, rađa jednom u sto godina. Neću tvrditi da su sve kolege uvažavale Tijanića, ali ću reći da su njegovi protivnici ličili na Pigmeje.“¹⁸¹ Slično misli i Nenad Lj.

180 Vladimir Popović: „Nakon tog 5. oktobra, objavio je u vašim novinama jedan odvratni i degutantni napad na Miru Marković, tvrdeći da je Milošević zapravo ‘žrtva kućnog atentata’. Kažem odvratni i degutantni zato što je, kao i mnogo puta pre, Tijanić sačekao da vidi ko će biti pobednik i sa sigurne pozicije, kao svaka ništarija i bednik, napao ženu čije je poruke podrške na pejdžeru, u vreme kada su ga, zbog izvesnih finansijskih mahinacija izbacili iz *Politike*, čuvao i redom pokazivao ljudima koji su prolazili pored restorana ‘Šumatovac’!“ („Koštunica će uhapsiti Mladića ili će se desiti ‘nesrećan slučaj’“, *Nezavisne novine*, 5. februara 2006). Interesantno je da će Tijanićevu matricu pronalaženja pretežnog krivca za neuspeh politike Slobodana Miloševića u njegovoj supruzi i JUL-u, u postpetooktobarskom periodu preuzeti i sami visoki funkcioneri SPS-a (Videti npr. intervju Branka Ružića od 3. jula 2003. „Za rat je potrebno dvoje“ u: *Hereticus: časopis za preispitivanje prošlosti* 3-4/2006, Centar za unapređivanje pravnih studija, Beograd, 2006, str. 212–248).

181 Primer „vulkanskog talenta“ iz 1997. godine kada Tijanić u sopstvenom tabloidu *Građanin* pod naslovom „Željko – čovečija ribica“ o vlasniku *TV Pink* piše: „Njega onda interesuje da li u mojim gaćama nešto funkcioniše? Da imam smisla za humor odgovorio bih: dođi, prijatelju, pa pipni. Ali, pošto mi je taj hobi stran, a u nedostatku smisla za smešno, iznosim konstruktivan predlog: Da se, pred Felipeom Gonzalesom, kao predsednikom međunarodnog žirija, poredaju, jedna iza druge, tri odabrane voditeljke televizije *Pink*. Ukoliko ih zbirno i odjednom ne probijem, tradicionalnim oružjem koje se u porodici Tijanić prenosi od kolena do kolena, i ne ostane toliko da Željko napuni obe šake primicu reklamaciju“ (*Slučaj službenika Aleksandra Tijanića*, Komitet pravnika za ljudska prava, Beograd, 2005, str. 27).

Stefanović, lice koje je pored Ljiljane Smajlović najodgovornije za popularizaciju Slobodana Miloševića u vreme kada započinje proces protiv njega pred Haškim tribunalom i koje je Tijanić zadužio jer je novembra 2004. godine zamenilo Gordanu Sušu na mestu glavnog urednika informativnog programa RTS: „Bio je izuzetan po jednom bezobraznom majstorstvu baratanja rečima, pogotovo u pisanom novinarstvu, koje je najviše voleo. To majstorstvo ga je izdiglo na nivo da ga danas možemo porediti samo sa njim samim.“¹⁸²

Vrlo brzo će se pokazati zbog čega je ova nagrada ustanovljena i da nikakve razlike u funkcionisanju esnafskih, a zapravo parapoličkih udruženja UNS i NUNS i ne postoje, te da su svi elementi kartelske organizovanosti uveliko prisutni i razvijeni u oba tela, koja uz to imperativno odbijaju da sebe nazovu pravim imenima. Tako već 15. decembra, mesec i po dana od otvaranja konkursa, za prvog laureata biva proglašena novinarka *Politike* Jelena Popadić, za koju u tročlanom žiriju glasa i njena urednica Ljiljana Smajlović, u već uobičajenom kolažnom svojstvu predsednice UNS-a svaki put kada to treba da posluži da bi se sakrio sukob interesa. Za kandidatkinju je predložila profesorka na Ekonomskom fakultetu i homofob Danica Popović, akter u aferi „Plagijati“ na vezi s Miškovićevim svedokom na sudu Dejanom Popovićem, koja je takođe kolumnistkinja *Politike*, na čijim stranicama se, uz muža Borisa Begovića, u rubrici 'Pogledi' predstavlja kao ekonomski analitičar, dok je zapravo notorni kritiker Vlade blizak političkoj opciji Demokratske stranke Srbije, po čemu je poznata i Smajlovićeva. Jelena Popadić dobija nagradu za niz tekstova kategorizovanih kao „istraživačko novinarstvo“, koji samo slede istu onu poluprimitivnu nacionalističku matricu po kojoj je „najstariji dnevni list na Balkanu“ uz manje prekide poznat već više decenija unazad, sa sledećim indikativnim naslovima: „Više novca za 'Egzit' nego za autoput Obrenovac-Ljig“, „Država za NVO godišnje izdvaja koliko i za nauku“, „NALED u naletu na budžete opština“, „Kako je američka škola dobila diplomatske

privilegije“ i „Da li ruska škola ima diplomatske privilegije“.

O tome da ova novinarka potpada pod serijalne službene propagandiste koji se u takvoj medijskoj kući proizvode generacijama i da nema nikakve veze s profesijom za koju se izdaje, svedoči i drugi po redu od navedenih tekstova, u kojem je Fond za humanitarno pravo, organizaciju inače godinama satanizovanu po klerofašističkom ključu koju diktiraju rusofilske SRS, DSS i grupe izgređenika kao što su Obraz, 1389, Naši, Dveri, Zavetnici, Garda Cara Lazara i njima slični, lažno pokušala da predstavi kao „budžetskog korisnika“, iako ta NVO to nikada nije bila i uprkos jasnom odgovoru koji je uoči objavljivanja teksta novinarka dobila iz te organizacije. Ovakav zaključak pak izveden je na osnovu uplata Ministarstva finansija, bez prethodne provere name ne tih sredstava, da bi nakon demantija Sandre Orlović, direktorke FHP-a, javnost saznala da se radi o naknadama za zaposlenje mladih, naknadama za porodijsko odsustvo i sudskim troškovima u postupcima za naknadu štete u kojima je ta organizacija zastupala žrtve kršenja ljudskih prava protiv države, koje je Republika Srbija pravosnažno izgubila – a ne o donacijama.¹⁸³

Umesto da se izvini za neistine i prizna grešku, slično kao i Stevan Dojčinović, Popadićeva se brani napadom i nastupa u ulozu mete, dok je njena glavna urednica štiti malicioznim izigravanjem formalizma koji je isključivo u službi zataškavanja neprofesionalnosti, nazivajući, umesto demantijem, prepisku između ova dva lica „polemikom“. Cilj teksta, koji je samo uvod u ono što će uslediti posle ohrabrenja u vidu Nagrade „Aleksandar Tijanić“ za, kako se to jasno vidi, najprljavije i najpodlije novinarstvo,¹⁸⁴ čime se smisao nagrade usklađuje s njenim nazivom, sasvim je očit – izazvati kod čitalaca *Politike* još veći prezir saznanjem da u tom miljeu već umnogome prokazana organizacija, pored stranih donatora, ima još i podršku Vlade Srbije za svoje polje rada: utvrđivanje odgovornosti za ratne zločine na prostorima bivše Jugoslavije tokom devedesetih godina.

183 „Polemika Fonda za humanitarno pravo i 'Politike'“, *Politika*, 18. jun 2015.

184 Još uvređena u svom odgovoru na demanti FHP-a što ta organizacija nije imala razumevanja za njenu „blagonaklonost prema njima“ (jer je takva sasvim strana njenom bliskom okruženju), Popadićeva ovako pokušava da opravda svoj propust: „Mnogim građanima Srbije nije preterano važno da znaju da li je novac otišao za projektne aktivnosti ove organizacije ili predstavlja naknadu žrtvama kršenja ljudskih prava devedesetih godina. Taj novac je potrošen.“

182 Primer „majstorstva“ u kojem Tijanić u *Nacionalu* 2003. godine vređa Natašu Miljković, istu onu koja će ubrzo sa *TV BK* preći na *RTS* i postati jedna od njegovih najboljalnijih i najprivrženijih novinarki: „Pored svih manekenki koje imaju šta da pokažu, Nataši Miljković bi odgovarao amandman o silikonima. Profesionalizam bi, takođe, morao da dobije ustavne garancije“ („Velja Ilić na stubu srama golišave Nate, *Nacional*, 23. januar 2003).

Budući da *Politika*, što se toga tiče, ima neslavnu prošlost i da je rame uz rame sa *RTS-om* odigrala svoju ulogu u ratnom huškanju, i tada kao i danas verujući da sve radi ispravno tako što se u najboljim namerama borila za „nacionalnu stvar“, te da su ratni zločini počinjeni u ime Srbije i „srpstva“ tačka na koju je preosetljiva, ni ovaj potez ne predstavlja ništa drugo nego simptom, tj. isto ono ponavljanje sindroma nestašnog deteta kao kod Tijanića, gde se aktom koji treba da prikrije nasilje zapravo neometano nastavlja s njim, kao jedini način da se sebi načini podnošljivim – dakle, kompulzijom. Obrise ovog takoreći začaranog kruga naznačava i premijer Srbije Zoran Đinđić u autorskom tekstu za *Politiku*, 25. januara 2003. godine: „U njoj se [*Politici, prim. aut.*], od samog nastanka, školovao stil i 'politička gramatika', koji su vršili uticaj na ostale medije. Ta uloga novinarske škole nosi sobom veliku odgovornost i mogućnost zloupotrebe. Upravo se to desilo krajem osamdesetih godina, kada je *Politika* poslužila kao novinarska radionica u kojoj su pripremani alati za narastajući divlji nacionalizam. Ti alati su neposredno primenjivani u bulevarskim listovima i, što je bilo presudno, na nacionalnoj televiziji. Vremena su se promenila i danas je teško zamisliti povratak u vreme izgubljene nevinosti, kada se verovalo autoritetu uglednih medija. Utoliko je danas za *Politiku* teže da novim sadržajem ispunjava autoritet najozbiljnijih novina u našem nacionalnom medijskom prostoru, autoritet koji joj, inače, niko od konkurenata ne osporava.“¹⁸⁵

Da bi takvo gorivo koje im život znači učinile neiscrpnim, ove novine koje svoju političku indoktrinaciju eufemizuju popularizacijom „porodičnih vrednosti“, svoje višedecenijsko delovanje baziraju na svega nekoliko isprepletenih motiva, koje vrte u beskraj i koji se isprečavaju svakoj težnji ka objektivnom novinarstvu. Prvo, inicijalna, takoreći apriorna negativnost prema spoljnim politikama zapadnih sila, jer su svojevremeno osujetile nacionalističke aspiracije Srbije, a *Politiku* razotkrile kao medijsku polugu za ostvarivanje tih ciljeva. Drugo, koje proizlazi iz prvog, raspad Jugoslavije tumači se isključivo kao geopolitički inženjering tih istih sila, potpomognut terorom nacionalizama iz bivših jugoslovenskih republika, čime se odgovornost *Politike*, konceptualno izjednačena

s odgovornošću Srbije i njenog tadašnjeg političkog rukovodstva – uvek baca u drugi plan. Treće, kao potvrda druge teze, redovno se koristi epizoda sa NATO bombardovanjem SR Jugoslavije 1999. godine, uz neprestano akcentovanje i amplifikaciju momenta agresije, čime se udara na emotivnu komponentu čitalaca i na osnovu toga zadobija njihova saglasnost, polarizacija vođena homogenizovanjem tabora i odobravanje prethodnih teza. I četvrto, koje je u efektu kumulativno, šablon ove u suštini samozaštitničke interpretacije novije prošlosti srpskog naroda apstrahuje se kao takav, a zatim primenjuje na aktuelna politička previranja po čitavom svetu, pa je krivac na svakom mestu na planeti unapred manje-više isti, pogotovo na Bliskom istoku i u Rusiji (što, uzgred, ruski predsednik Vladimir Putin eksploatiše u suprotnom smeru, kada reakcije drugih na sopstvene poteze tumači kao njihovu želju da na Rusiji primene jugoslovenski scenario, što dalje *Politiku* i Putina stavlja u uzajamno kompleksan odnos).

FORMULA NVO = ZAPAD

Problem ovakve uređivačke politike medija u delimičnom vlasništvu države (isto važi i za još vulgarnije *Večernje novosti*), međutim, nije u tome što u njenim tezama nesumnjivo ima elemenata istinitosti i tačnosti, već u njihovom patološkom poreklu – u tom besomučnom, frustriranom forsiranju godinama jednih te istih matrica koje se teže permanentno usaditi u javno mnjenje, uz sa druge strane sve očigledniju senku koja pada na novinarski posao kojim bi većina zaposlenih u toj kući trebalo da se bavi. Funkcionalno ustrojstvo *Politike* zavedeno je po modelu koncentričnih krugova, u čijem je centru glavna i odgovorna urednica Ljiljana Smajlović i nekoliko njenih najbližih saradnika; prvi krug najbliži tački prema kojoj se sve ostalo upravlja čine urednici svih rubrika koji su okupljeni u tzv. urednički kolegijum, u kojem Smajlovićeva ima diskreciono pravo odlučivanja, čak i ako se nijedan od urednika ne slaže s njenim predlogom. Onaj drugi krug tiče se novinara zaposlenih u rubrikama, koji su po hijerarhiji podređeni urednicima, ali takođe i glavnoj urednici, koja vrlo često ostvaruje direktne kontakte s njima i preko njih širi svoj uticaj na čitavu redakciju lista i tako je kontroliše.

O tome koliki uticaj Smajlovićeva, izbeglica iz Bosne, godinama zaista vrši na ovaj list i uspostavlja lanac sebi lojalnih službenika, najbolje se očitava kroz sam jezik, u kojem različita lica ponavljaju identičan stil, fraze, pristupe,

185 „Novinarska škola: Oblikovanje javnosti kroz ozbiljan novinarski pristup“, u: Đinđić, Z., *Politika i društvo: rasprave, članci i eseji. Izabrana dela. Knjiga 4*, Narodna biblioteka Srbije, Fondacija dr Zoran Đinđić, Beograd, 2013, str. 365.

kvaziargumentaciju koje koristi i ona, pa tako nema rubrike u kojoj ne postoji novinar koji nije puki proizvod ovog manipulativnog diskursa, tj. koga Smajlovićeva ne edukuje prepravljajući i dopisujući mu delove teksta.¹⁸⁶ Tako su 'Svet', 'Politika', 'Društvo', 'Hronika' i 'Srbija' pretvorene u jednoobrazne normativne rubrike s pretežno istim akcentom i podtekstom, koji će se zatim, nimalo slučajno, poklopiti s ličnim stavovima *Politikinih* urednika i novinara u rubrikama 'Pogledi' i 'Uvodnik'. Ostatak prostora koji okupira rubrika 'Pogledi' smišljeno se pak ustupa pojedincima (spoljnim saradnicima koji nikakve veze nemaju s tim novinama) drugačijeg svetonazora u odnosu na dominantni, da bi Smajlovićeva na osnovu toga prividno prikrila pristrasnost izveštavanja i to koristila kao kontraargument o nepostojanju cenzure i prisustvu „pluraliteta mišljenja“ koji taj list tobože gaji. To što je ozbiljan broj zaposlenih novinara i dopisnika, poput Miroslava Lazanskog, Biljane Baković, Jelene Cerovine, Nikole Trklje, Batića Bačevića, Jelene Popadić, Jelene Stevanović, Biljane Mitrović, Aleksandra Apostolovskog, Ane Otašević, Novice Đurića, Višnje Aranđelović, Dimitrija Bukvića i drugih – godinama potpuno upodobljavan stilu primene jednog te istog otrova i danas izigrava klonove Ljiljane Smajlović, postaje sasvim nevažno.

Nedelju dana uoči novogodišnjih praznika 2016. godine, Jelena Popadić, prema svedočenju svoje glavne urednice, otkriva veb stranicu američkog Fondacija centra, na kojem se nalazi najobuhvatnija baza podataka prikupljena od nevladinih organizacija iz SAD o njihovim donacijama širom sveta, na osnovu čega ubrzo nastaje feljton od četiri dela pod nazivom „Putevi američkog novca u Srbiji“.¹⁸⁷ Kao najznačajniji donatori u feljtonu se pojavljuju Fondacija „Carls Stjuart Mot“, Fond „Rokfeler“, Fond za otvoreno društvo Džordža Soroša, Nacionalna zadužbina za demokratiju (NED), Oak fondacija, njujorški odsek Fondacije belgijskog kralja Boduena i dr., dok su među primaocima donacija između ostalih izdvojeni Fond za humanitarno pravo, Trag fondacija, Kanvas, Rekonstrukcija ženski fond, Inicijativa mladih za ljudska prava, Beogradski fond za političku izuzetnost, Centar za istraživanje, transparentnost i odgo-

vornost (CRTA), Fondacija „Slavko Ćuruvija“, CINS, BIRN, NDNV, *Beta*, *Južne vesti* i dr. Relevantna teza ovog feljtona jeste da donatori koji svoje aktivnosti definišu kao filantropske, s druge strane svoj novac namenjuju politički aktivnim organizacijama čiji im uticaj i aktivnosti u zemljama u kojima deluju, tj. u Srbiji, nisu nužno sasvim poznati i verodostojno prikazani od strane istih kada te donacije treba da dobiju, niti se upuštaju u evaluaciju kvaliteta proizvoda i usluga koje logistikuju.

Umesto da ostane na toj tezi kojom se detektuje srž problema, a to je tendenciozno konvertovana namena novca kada on stigne u zemlju kojoj je namenjen i mehanizam kako se zbog toga u inostranstvo nazad šalje lažna slika o stanju u Srbiji, *Politika*, međutim, ne može a da ne pristupi i ne pokaže ono što joj zatim u biti ništi profesionalni predznak. Prvo što se zapaža jeste da se već u drugom, a potom i u ostalim nastavcima prepisuju i ponavljaju iste rečenice i gotovo celi pasusi, pa tako namera novinarkinje i njene urednice uzima novi tok – iz nekog razloga razvući feljton redundansom podataka, ponavljati određene stavke bez mnogo objašnjenja, da se one dobro urežu konzumentu u sećanje, te da i onima koji nisu pročitali neki od prethodnih nastavaka – bude odmah 'sve jasno'. U tom naglašavanju pogrešnog, poeta prestaje da bude to čemu je dobijeni novac u konkretnom projektu služio, čime bi se podvukla zloupotreba sredstava i izneveravanje njihove namene, već se staje kod činjenice da je svota novca od određenog fonda uopšte dobijena (ili da nije javno objavljena od strane organizacija koje primaju novac) – kao da već to što je sredstva uputio neki od tih fondova čitaocu samo po sebi treba da bude dovoljno kompromitujuće.

Budući da taj list okuplja publiku kod koje pomenuti donatori još iz perioda svrgavanja Slobodana Miloševića predstavljaju negativne označitelje, njihovo označeno vulgarno prelazi i na korisnike sredstava ('soroševci, rokfelero...'), pa tako ono što zaista čine BIRN, CINS, KRİK i još neki u javnosti biva zanemareno u korist generalizujućeg podteksta da su već samim tim što koriste sredstva iz američkih fondova diskvalifikovani. Na taj način stvara se sistem povezanih sudova u kojem *Politika* i ne mora do kraja da definiše označeno nekog označitelja, nego joj je, slikovito rečeno, dovoljno samo da usmeri konzumente rečenicom (tekućim označiteljskim lancem) u kojoj im je prethodno nacrtano kako treba da popune nedostajuće polje. Ovaj metod slanja poruke koji, čini se, na sudu može sebe da zaštiti od pravnih sankcija ('to ste vi rekli, ne ja'), predstavlja centralno oružje i omiljene izražajnu formu Ljiljane Smajlović.

¹⁸⁶ Popović, V., *Željko Cvijanović – Novinar u civilu*, YU-COM, Beograd, 2007, str. 20.

¹⁸⁷ U pitanju su prilozi „Kome stižu dolari“, od 28. i „Ko su najveći donatori srpskog civilnog društva“, od 29. decembra 2015, te „Kako zaraditi 45.000 dolara preštampanjem starih tekstova“, od 7. i „Naklonjenost prema Kosovu i Crnoj Gori“, od 10. januara 2016. godine.

U nastojanju da na silu upotpuni sliku i oku- pi sve „negativce“ na jednom mestu, ali i da potvrdi da se Nagrada „Aleksandar Tijanić“ dodeljuje za najefektivniju utilitarizaciju neistina u političkom novinarstvu, Popadićeva u poslednjem nastavku feljtona piše da je osnivač organizacije Institut za medije u Podgorici, koja je od Fonda za otvoreno društvo dobila 30.000 dolara za pokretanje škole novinarstva za mlade Rome – Vladimir Popović, zamenujući je tako sa Institutom za javnu politiku. Usledio je telefonski poziv ove organizacije *Politici*, u kojem Popadićeva tvrdi da greška nije bila namerna, da će sporni deo biti povučen sa portala i izvinila se što je on otišao u štampu, uz dogovor da IJP pošalje demanti uz koji će telefonsko izvinjenje biti i javno objavljeno. Kada je demanti u kojem se ističe da *Politika* učestalo, na silu i bez povoda piše o Popoviću (npr. o tome kako ga je Đinđić „izbacio“ iz vlade 2002. godine) i njegovom Institutu u nameri da ga kompromituje stigao, Popadićeva 16. januara 2016. godine odgovara tekstom „Na vaše uvrede mogu da odgovorim samo brojkama“, u kojem sadržaj poslatog demantija ocenjuje kao „napad uprkos izvinjenju“, a zatim nastavlja s Tijanićevim zanimanjem iznoseći niz kleveta na račun potpisnika demantija, prof. dr Mijata Damjanovića, predsednika Upravnog odbora IJP-a, što je ovaj morao ponovo da demantuje – i tako ga koristi za novi napad.

Kada pak ulazi u sadržaj određenog projekta, onda to Jelena Popadić služi za izrugivanje, iskaljivanje besa i ličnu osvetu, kao u trećem nastavku, po čemu on dobija i naslov, gde se čak trećina teksta posvećuje projektu koji je regionalni portal *E-novine* u više navrata, od 2010. do 2013. godine, dobio od NED-a radi realizacije feljtona „Mediji i rat: kako je *Politika* izveštavala 1992. godine“, reprintujući najpre u arhivama Narodne biblioteke pronađene, a zatim marljivo preukavane tekstove koji su tokom devedesetih predstavljali najdrastičnije primere ratnog huškanja i nesavesnog novinarstva. S obzirom na to da je ovo mesto upravo žarište traume za *Politiku*, Popadićeva i Smajlovićeva umesto da ga prihvate kao fakticitet, podsmevaju se ovakvom projektu zato što se on sastojao u „preštampavanju“ njihovih tekstova, predstavljaju to kao prevarantski zaradene pare, uz svaki put već neizbežno označavanje Petra Lukovića, glavnog urednika *E-novina* i bivšeg urednika Ljiljane Smajlović u *Vremenu*, kao „kontroverznog beogradskog novinara koji znatan prostor posvećuje odbrani Stanka Subotića Caneta, biznismena nedavno oslobođenog optužbi za šverc duvana devedesetih godina“. Označitelj Stanko Subotić na taj način ovde postaje supsti-

tut ili „kazna“ za skretanje pažnje na to kako se „najstariji list na Balkanu“ ponašao dvadesetak godina ranije i kako, vodeći isti rat drugim sredstvima (čas poricanjem, čas opravdavanjem), zahvaljujući Ljiljani Smajlović nastavlja da se ponaša i dan-danas.

U jeziku ovakvog podteksta feljtona za domaću upotrebu stvara se zatim asocijativni lanac da se termini 'nevladina organizacija' i 'nezavisni mediji' zapravo odnose na organizacije koje finansiraju samo zapadne sile (formula: NVO = Zapad), da pošto te organizacije na sve moguće načine pokušavaju da kompromituju rad Vlade Srbije – to rade po nalogu fondacija koje ih finansiraju, tj. stranih država u kojima se nalaze, što dalje neumitno vodi ka zaključku da zapadne sile ponovo rade protiv Srbije, kao što su razbijale i Jugoslaviju, a onda bacale bombe na nju, te da je pisanje *Politike* tokom devedesetih, stoga, retroaktivno opravdano; tako je zadovoljen ciklus prisilnog ponavljanja koje diktira realna krivica i breme koje se preuzima stajanjem na čelo ovog lista, o čemu piše i Đinđić. Ovaj kontekst oberučke prihvataju i rusofilski mediji poput *Pečata*, *Novog standarda*, *NSPM*, *Večernjih novosti* i tabloida *Informer*, čiji urednik Dragan J. Vučićević, neretko zaslugom samog premijera Vučića, okupira prostor televizije *Pink*, koju koristi upravo za popunjavanje onog praznog polja koje *Politika* njemu i njemu sličnima namenjuje.

Treba napomenuti da se sadržaj i akcenat ovog feljtona potpuno podudaraju s nastojanjima UNS-a da se u set medijskih zakona donetih juna 2014. godine, po uzoru na legislativu koju je u Rusiji doneo Putin, inkorporira već pomenuti amandman o obavezama medija da učine javnim svoje izvore finansiranja kada su u pitanju i bespovratna sredstva iz inostranstva. Zato se on može protumačiti kao svojevrsan odgovor Ministarstvu kulture i informisanja i ministru Ivanu Tasovcu, koji nije prihvatio takav predlog, ili kao „uzimanje stvari u svoje ruke“, čime je još jednom bačeno svetlo na čvrstu kooperaciju između UNS-a i *Politike*, nakon čijeg se ukrštanja ponovo dolazi do figure sukoba interesa koju okupira Smajlovićeva – čas kao glavna urednica, a čas kao predsednica novinskog udruženja.¹⁸⁸

¹⁸⁸ Na sednici Komisije za žalbe Saveta za štampu, održanoj 26. februara 2016, koji je od kraja 2015. godine, posle odluke o izmenama sistema po kojem se donose odluke u tom telu, potpuno pod kontrolom NUNS-a, doneta je odluka da je *Politika* prilozima Jelene Popadić „Kako zaraditi 45.000 dolara preštampavanjem starih tekstova“ i „Na vaše uvrede mogu da odgovor-

ĐINĐIĆ KRIV I ZA SMRT MILOŠEVIĆA

Gotovo dve nedelje po objavljivanju poslednjeg nastavka feljtona i reakcija koje su usledile od strane pojedinih organizacija i medija, u noći između 21. i 22. januara razbijeno je ulično staklo na prostorijama Kuće ljudskih prava, čije je osnivanje novembra 2011. godine pomogla Dajrekt medija, firma tadašnjeg gradonačelnika Beograda Dragana Đilasa. Čelnici ove antivladine grupe, a među njima i Dragan Popović, već pomenuti manipulator niskog intelektualnog kapaciteta, koriste zatim ovaj događaj da s *Politikinim* feljtonom, navodeći da taj list vodi kampanju protiv organizacija civilnog društva uz metode iz doba kada je služio Miloševiću i da optužuje udruženja građana da rade u interesu stranih sila – povežu upravo ono što stoji u podtekstu feljtona. Njima se pridružuje i zaštitnik građana Saša Janković, dok Predrag Koraksić u *Danasu* 26. januara 2016. crta „karikaturu“ na kojoj novine *Politika* razbijaju izloge. Isti crtež pojavio se, bez naročite veze s materijom, u štampanoj publikaciji Izveštaja o mogućem uticaju institucija javnog sektora na medije kroz plaćanje usluga oglašavanja i marketinga, koju je 14. februara objavio Savet za borbu protiv korupcije; bivša intelektualka Srbijanka Turajlić izjavio je 5. februara u jutarnjem programu *TV N1* da je kampanju u *Politici* pokrenuo zapravo Aleksandar Vučić,¹⁸⁹ dok će novinari lista koji je objavio inicijalni feljton uzalud ponavljati da u njemu nikada nisu tvrdili ono što im sada drugi pripisuju.¹⁹⁰

rim samo brojkama“ prekršila Kodeks novinara Srbije, i to u tački 3. Odeljka pet (Novinarska pažnja), prema kojoj je prećutkivanje činjenica koje mogu bitno da utiču na stav javnosti o nekom događaju jednako njihovom namernom iskrivljivanju ili iznošenju laži, pa se tako izjednačila s organizacijom BIRN u vreme pisanja o kopu Tamnava, koju je upravo po tom osnovu kritikovala („Savet za štampu odlučio da je 'Politika' prekršila Kodeks novinara Srbije“, *Politika*, 4. mart 2016).

189 Koliko su apsurdne optužbe da iza feljtona u *Politici* stoji premijer koji se na taj način obračunava s neistomišljenicima iz nevladinog sektora svedoči i činjenica da će neke od vodećih ličnosti organizacije o kojoj je pisala Jelena Popadić (Nacionalne alijanse za lokalni ekonomski razvoj – NALeD), kao što su predsednica Upravnog odbora Ana Brnabić i njen potpredsednik Branislav Nedimović, 11. avgusta 2016. godine postati ministri u novoj vladi Aleksandra Vučića, i to na njegov sopstveni zahtev.

190 U red zgodnih ilustracija na koji način Srbijanka Turajlić, nekadašnja profesorka na Elektrotehničkom

Kao da je prethodno bio potreban šamar kontramanipulativnih reperkusija, novinarka *Politike* Višnja Arandelović 3. februara uzgred će priznati ono što je trebalo od početka predstaviti kao protivtežu efektu jednostranosti koji proizlazi iz feljtona: „Mnogi čitaoci su na sajtu *Politike* pitali da li će slično istraživanje o američkom novcu biti i o uticaju rublje na srpske medije. Međutim, iako mnogim organizacijama novac stiže upravo u ovoj valuti, u Rusiji ne postoji organizacija koja na otvoren način skuplja i objavljuje podatke o takvim donacijama, kao što je to slučaj u SAD, gde američka Fondacija centar već 60 godina daje na uvid čitavu bazu podataka o donacijama i donatorima.“¹⁹¹ Sadržaj pak ove Pandorine kutije u kojoj, prema otvorenoj konstataciji novinarkinje, novčana sredstva iz Rusije u Srbiju putuju sivim zonama, gura se pod tepih i do daljnog ostaje velika nepoznanica za srpsku javnost.

Dramska spisateljica Biljana Srbljanović 31. decembra 2015. godine, po izlasku prva dva nastavka feljtona u *Politici*, ukazala je na svojevrsno licemerje Ljiljane Smajlović, na čiji razvoj karijere su, kako je to već rečeno, značajan uticaj imale upravo američke NVO poput Irexa, ali i veze s Vašingtonom koje je ostvarila tokom jednogodišnjeg stipendijskog programa, koji je 1994. dobila preko nedeljnika *Vreme* u kojem je tada radila, a zatim ih godinama unapređivala. Srbljanovićeva je, takođe, na osnovu milionske visine primanja koje u toj kući ostvaruju direktorke Mira Glišić Simić i Nina Samardžić, izrazila osnovanu sumnju da je malo verovatno da se takve svote mogu ostvariti samo iz redovnih prihoda od oglasa, reklama i čitulja u tom listu.¹⁹² Interesantno je da je odmah po izlasku trećeg nastavka feljtona, Smajlovićeva 8. januara 2016. ekspresno dobila termin u jutarnjem programu *TV Pink*, u kojem je posebno istakla svoj uticaj u Irexu i ulogu koju je imala u afirmaciji novinara poput Ljubice Gojgić, Nenada Lj. Stefanovića i Srdana Predojevića, istovremeno voditelja te emisije.

fakultetu u Beogradu, pušta sebe u promet u smislu figure „intelektualca“ u vreme predizborne kampanje spadaju i dve vesti u razmaku od tačno mesec dana, kada je ovo lice najpre 19. marta 2016. podržalo listu Borka Stefanovića (Levica Srbije), da bi 19. aprila, samo pet dana pred izbore, naslov na sajtu *N1* glasilo: „Turajlić: Svojim glasom ću podržati Demokratsku stranku“.

191 „Insinuacijama na 'Politiku'“, *Politika*, 3. februar 2016.

192 „Tragovi novca kvazipatriotskog novinarstva“, *E-novine*, 4. januar 2016. (<http://www.e-novine.com/srbija/srbija-tema/128958-Tragovi-novca-kvazipatriotskog-novinarstva.html>; pristupljeno 28. maja 2016).

U subotu 5. marta 2016, šest dana pre deseto-godišnjice smrti bivšeg predsednika SRJ Slobodana Miloševića, koji je umro u zatvorskoj ćeliji Haškog tribunala, *Politika* na naslovnoj strani objavljuje „papir na osnovu kog je Milošević izručen Hagu“, a zapravo samo operativni dokument upućen Okružnom zatvoru u Beogradu, u kojem do tada medijima nepoznati službenik vlade Dragan Vulić, predstavljen kao „pomoćnik tadašnjeg ministra pravde Vladana Batića“, nalaže upravniku Centralnog zatvora Dragiši Blanuši da Miloševića preda službenicima međunarodnog suda. Na ovaj način najavljuje se tema o Miloševiću, a pet dana kasnije postaje već sasvim jasno da je na osnovu ovog dokumenta uspostavljen kontakt i obavljen razgovor upravo sa službenikom Vulićem, koji treba da bude iskorišten kako bi se reaktuelizovala priča o navodnom bespravnom izručenju koje je naložila Vlada Srbije Zorana Đinđića, pokazalo kakvim se „diktatorskim“ merama služila i tendenciozno izvršila diskvalifikacija pragmatične politike čoveka čija godišnjica ubistva pada samo dan nakon godišnjice Miloševićeve smrti – simptomatično, u isto vreme sa dvema redakcijama dnevnih listova u delimičnom vlasništvu države: *Politikom* i *Večernjim novostima*. Medij pod kontrolom Ljiljane Smajlović tako 10. marta objavljuje prilog „Sudije odbile da potpišu izručenje Miloševića“, dok onaj drugi, u kojem je na čelu drugi hušakač, Ratko Dmitrović, lansira tekst „Dragan Vulić: Muči me godinama što sam pomogao Slobino izručenje“. Oba lista, istovremeno ističući da imaju ekskluzivne podatke, što je samo po sebi aporično, zapravo otkrivaju da im je izvor informacija, tj. organ koji je učestvovala u pribavljanju dokumenata, zajednički.

U *Politici* se protivpravno izručenja dokazuju činjenicom da izvršni sudija Goran Čavlina i predsednica Okružnog suda u Beogradu Vida Petrović Škero (u tekstu pogrešno predstavljena kao predsednica Vrhovnog suda Srbije, što će postati tek 2005. godine, za vreme vlasti Vojislava Koštunice) nisu hteli da potpišu akt, kao i time što je isti naknadno proglašen neustavnim od strane Ustavnog suda. Citira se deo razgovora s Vulićem u kojem ga novinar pita da li je znao da nezakonito postupi i da samo sudije odlučuju o pritvoreniku, čime je po pitanju teme o kojoj se u početku priloga govori samo kao „kontroverznoj“, ovaj medij automatski zauzeo stranu. *Večernje novosti* pak pribegavaju drugoj metodi obmane i, insistirajući na samom Vuliću, u naslov stavljaju rečenicu koju on nigde u tekstu i ne izgovara¹⁹³ – slično kao što je to

Željko Cvijanović učinio s francuskim ambasadorom Gabrijelom Kelerom 24. jula 2002. godine u *Blic Newsu* – i opisuju ga kao lice koje „živi sa žigom, jer neko pokušava da predstavi njegovu ulogu kao ključnu u ovom izručenju“, premda do tada nije ni bio pominjan u srpskim medijima; ovaj detalj proskripcije prenose zatim i tabloidi *Kurir* i *Alo!*.

Iako oba napisala krase naslovne strane štampanog izdanja dva državna lista i u svojoj opremi imaju skenirana dokumenta koja su u vezi sa izručenjem Miloševića, ni u jednom od njih se zapravo ne pominje glavna uredba Vlade Srbije, prema kojoj je Milošević izručen jer se težilo izbeći ono što u njoj stoji – da se Vlada poziva na član 135 tadašnjeg Ustava Republike Srbije, prema kojem Srbija ima pravo da donese odluku suprotnu saveznom organu ukoliko to štiti njene interese, isti onaj koji je koristio Milošević tokom ratova devedesetih.¹⁹⁴ Štaviše, ni jednom jedinom rečju čitaocu se ne stavljaju do znanja tadašnje objektivne okolnosti u kojima Savezna vlada, na čijem je čelu DSS, po nalogu Koštunice već izvesno vreme opstruiše donošenje Zakona o saradnji sa Haškim tribunalom, iako su sve te činjenice, pa i to da je sudstvo uglavnom nelustrirano od Miloševićevih kadrova zagovaralo Koštuničin „legalizam“, već sasvim poznate i deo opšte upućenosti u političke prilike tog vremena. To iznova ukazuje da je populacija kojoj se ovi prilozima obraćaju ista ona koja se koristi za već pomenutu polarizaciju javnog mnjenja, tj. ona koja je i u vreme premijera Đinđića mislila na način na koji to sugerišu prilozima, a o njemu samom – sve najgore.¹⁹⁵ U svemu ovome određenu ulogu od-

sam se našao na tom mestu u to vreme. Nikada se nisam bavio politikom. Naravno da sam imao dilemu kad sam potpisivao akt, jer je to bila pravno i tehnički prva takva situacija“, što ne implicira, kako to naslov sugeriše, da je imao nekakav negativan stav prema Miloševićevom izručenju, već da je i sam anticipirao u kakvoj će se nezavidnoj poziciji naći i koga će sve protiv sebe imati svi oni koji u donošenju i realizovanju takve odluke budu učestvovali.

194 Rečenica Vulića: „Ali, ministar mi je objasnio da je Vlada po Ustavu zadužena da preduzima mere kada su ugroženi bezbednost i interes zemlje i da u takvim situacijama nije potrebna sudska odluka“, implicitno govori upravo o sadržaju uredbe koja je u tekstovima potisnuta.

195 „Da sam na Miloševićevom mestu, lično bih rekao – idem u Hag, ako je tolika toga na kocki. Nisam kriv, nema veze, znaće se da sam to uradio za svoju zemlju. I niko sada ne kaže zašto Milošević nema tri čiste da preuzme tako nešto na sebe, iako je bio predsednik te

193 Vulić umesto toga kaže: „Čujte, niko se tada nije radovao, ni likovao. Svih ovih godina muči me zašto

igraće i izjava Aleksandra Vučića povodom dve godišnjice, da nijednu lošu reč neće izgovoriti niti o Miloševiću niti o Đinđiću, asocijativno stavljajući tako između njih znak jednakosti i dajući podstrek kreatorima upravo ovakvih malicioznih članaka.

VELIKO DOBRO I ANTIGONIN ČIN

Uz već postojeću potvrdu da je ekipa „zemunskog klana“ umešana u pripremu neuspelog atentata kod hale „Limes“, Vladimir Popović će, baš kao što je to u Specijalnom sudu učinio 17. maja 2005, odgovarajući na pitanje advokata Aleksandra Zarića,¹⁹⁶ u drugom delu intervjua za *TV Atlas*, emitovanim 22. marta 2013. godine, potanko objasniti zašto je i pod kakvim uslovima formirana poternica: „Dva tehnička detalja su se desila koja su nam to potkrepila. Za mene su ona bila dovoljna da dam podršku policajcima, koji stalno gledaju da im neko od političara iznad da amin da to mogu da rade jer su stalno u strahu da tu neko nešto ne uradi. Jedan detalj je da je jedan moj prijatelj mene pozvao i rekao mi da njegov prijatelj, jedan antikvar pokojni Siniša ima nešto da kaže, ali se plaši da kaže. Mi smo brzo to organizovali, našli Sinišu, otišli, doveli ga, neće da kaže i na kraju je rekao da je video braću Krsmanović u pola dvanaest – on ih zna, zna da su ubice – da ih je video da su drogirani obojica, da im je video pištolj u pantalonama i da ih je sreo na čošku Narodnog fronta... da ga je pitao šta radiš, da mu je ovaj rekao: 'pa evo imamo neku akciju, čućeš', i da je pola sata posle toga, sedeći u nekom bifeu u Narodnog fronta, čuo da su pucali, da mu je bilo jasno i da umire od straha, jer je sad svedok tog zločina, da će mu se nešto desiti, da će ga ovi ubiti... U međuvremenu je još jedan čovek dobio informaciju da su na pešačkom prelazu Nemanjine i Kneza Miloša, tačno u to vreme, pola sata ili sat vremena pre ubistva, videli, ne mogu sad da se setim, da li je bio Vlada Budala ili tako neki... Znači to su bile dve male in-

formacije da su oni bili tu i ovo drugo, sve što smo znali.“¹⁹⁷

Po uvođenju vanrednog stanja održava se kolegijum na kojem prisustvuju čelni ljudi policije, tužilaštva, sudstva, gde se razmatraju koraci koji treba da budu sprovedeni. Jedna od opcija je ona standardna (proceduralna ili zakonska), prema kojoj policija izlazi sa saopštenjem da su u 12.25 sati N. N. lica izvršila atentat na premijera Zorana Đinđića; njena manjkavost je u tome što ostavlja prostor svim zaverenicima da nastave da deluju onako kako su to očekivali i na taj način profitiraju od posledica ubistva. Istovremeno, jedan sat posle atentata, već stiže pripremljeno saopštenje Vojislava Koštunice i DSS-a, najpre o „kriminalu koji je ušao u sve pore društva“, a odmah zatim i predlog o koncentracionoj vladi, što nije ništa drugo nego rušenje aktuelne Vlade čiji je prvi čovek upravo ubijen. Do predloga s potencijalom dolazi se pak pretežno zahvaljujući nekonvencionalnoj figuri koja, prema osobinama i naravi, kao da zarad očuvanja establišmenta deluje potpuno mimo njega, donekle neopterećena striktnošću procedura, „legalizmom“ i sasvim u duhu vanrednosti situacije u kojoj se od države očekuje da na najstroži način promptno odgovori na ubistvo predsednika Vlade – Vladimiru Popoviću. Deset godina kasnije, ovo lice je potpuno svesno težine jednog takvog poteza i zašto je baš njemu bilo najlakše da ga izvede: „To je moja prednost, što je često i mana, što ja ne razmišljam o posledicama, ja nisam tu na funkciji kao, ako sad napravim pogrešan politički ili poslovni potez, da izgubim funkciju sekretara Biroa, ili će moja stranka da me izbaci – ne, nego razmišljam nepolitički. Znači, ja sam s njima razgovarao, bio sam na tom sastanku, kad su mi rekli, ma oni su sigurno, pitam Boru Banjca, pitam Novakovića... Je l' imamo dovoljno dokaza što smo videli ove? – ma naravno, nema ko da bude drugi. Šta nas sprečava to da uradimo? Pa to je malo neobično, nije u policijskoj praksi... A je l' to nama ide u prilog? Pa naravno da nam ide.“¹⁹⁸

države, nego svi pitaju zašto je Đinđić to uradio. Ako su sudbina nacije i lična sudbina na tasu, prirodno je da taj čija je lična sudbina u pitanju preuzme na sebe teret u ime nacije. Nije valjda da nacija treba da objašnjava zašto je ona važnija nego pojedinac“ (Đinđić, Z., *Jedna srpska vizija*, Ateneum, Beograd, 2004, str. 101).
¹⁹⁶ *Svedočenje pred Specijalnim sudom Vladimira Popovića na suđenju za ubistvo Zorana Đinđića*, Helsinški odbor za ljudska prava u Srbiji, Beograd, 2006, str. 218–220.

¹⁹⁷ Popovićeve reči navedene su direktno iz emisije, dok ih pukovnik Mile Novaković, koji taj deo u svojoj knjizi takođe navodi, značajno skraćuje (Novaković, M., *Državo, ruke uvis!*, Vukotić media, Beograd, 2014, str. 173–177).

¹⁹⁸ „Radio je emitovao informaciju MUP-a da iza atentata stoje Legija i Zemunski klan. To je bilo jako važno, jer je u startu razbilo konfuziju koja je mogla da ima zastrašujuće posledice. Zamislite šta bi se desilo sa Srbijom da smo danima objavljivali da tragamo za počiniocima atentata čiji identitet ne možemo da saopštimo. Ovako je struktura državnog udara bila razbijena

Popović se priseća da tada nije bio dovoljno svestan u kojoj meri je političko pregrupisanje već počelo i da je glavna briga političara samo nekoliko sati posle atentata prevashodno bilo to, a ne rešavanje ubistva premijera, a zatim nastavlja: „Ja sam onda presekao, eto to sam ja uradio. Verovatno su pustili ti koji su bili tu, Mihajlović i drugi, ako izbije neki skandal da kažu, nismo mi, evo on je, neka on odgovara... Najvažniji su bili tih pet-šest ljudi koji su tu akciju vodili, poput inspektora Novakovića, Milana Obradovića... oni su imali sve. Od njih uzimam, pitam je l' imate, oni kažu imamo sve; imamo slike, podatke... I ja od njih uzimam i kažem, dajte mi to! Dajte mi to! Organizujem da mi iz Spektre dođe operater, dečko koji radi dizajn, sedamo za kompjuter, stavljamo, dva policajca su tu da se to gleda... Da nismo objavili poternicu, da nismo uveli vanredno stanje, da smo rekli N. N. i da smo pustili Koštunicu da priča vojaska, koncentraciona vlada... da mediji krenu da truju, koji su već bili pripremljeni sa gotovim tekstovima i slikama, da to bude predstavljeno kao mafijaški obračun, kao nešto o čemu se i dan-danas priča... Imate naslovnu stranu novina bivšeg urednika istog tog *Nacionala*, koji sad ima neku novinu novu koja se zove *Informier*, koji je na godišnjicu Zoranovog ubistva objavio naslovnu stranu, gde je stavio Nikolu Vrzica i Milana Veruovića sa naslovom: postojao je treći metak, ništa ovo nema veze, ništa ovo nije tačno, kad-tad će... Zato što su to ljudi kojima je život bio preloman na taj trenutak uspeha tog puča, bilo da su prethodno bili umešani, bilo da su, kad se to desilo, bili zavedeni, izmanipulisani ili ucenjeni.“

Osim što iste delove Popovićeovog intervjua citira u svojoj knjizi iz 2014, Mile Novaković njegove navode potvrđuje i novinaru Vojislavu Tufegdžiću, koji, zajedno s policajcem Mi-

već nekoliko sati nakon pogibije Zorana. To je naknadno postao jedan od argumenata u kampanji naše kriminalizacije koja se između ostalog sprovodila i kroz nametanje teze bratstva u krvi da smo mi znali šta će se desiti 12. marta, o čemu najbolje svedoči policijska poternica koja je objavljena istog trenutka. Naravno da oni to ne rade zbog želje za istinom već iz straha da se ona ne sazna. Na isti način na koji smo reagovali postupila je i Bela kuća. Nekoliko sati nakon 11. septembra Vašington je zvanično objavio da iza napada na Svetski trgovinski centar i Pentagon stoji Al kaida. Nisam čuo da je Koštunica zbog toga počeo da optužuje i Bušu. Ali jeste mene, Bebu, svaku osobu koja je bila deo politike koju je personifikovao Zoran“ (Jovanović, Č., *Moj sukob s prošlošću: Srbija 2000–2005*, Dan graf, Beograd, 2005, str. 153).

odragom Vukovićem, jednim od glavnih operativaca akcije „Mreža“, 2006. godine radi na knjizi *Oni su jači od nas*: „Vladimir Popović Beba je insistirao da se poternica sastavi i da bude objavljena. To je njegova odluka. Ali je poternicu sastavio SUP Beograd. Seli su Nenad Milić, Milan Obradović, svi mi, sakupili podatke i fotografije. U UBPOK-u smo ih imali najviše jer smo ih radili, dali smo ceo materijal, a onda je samo na prvo mesto dodat Legija.“¹⁹⁹ O Popovićeovom karakteru, ali i o tome kako se naprasno otvorio prostor da ga upravo nepolitičko delovanje izbaci kao glavnu ličnost u toku „Sablje“, neimenovani „visoki funkcioner BIA“ na istom mestu kaže: „Kada sam upoznao političare koji su tada sedeli u Vladi Srbije, shvatio sam da je Popović od svih njih bio i odlučniji i sposobniji. Svidalo se to nekome ili ne. On je bio takav i *nesporno je voleo Đinđića*. On je bio neko ko se 12. marta našao u Vladi Srbije i bio je u narednom periodu 'komandant' svih događaja, dok je s druge strane trajao sukob da li će premijer biti Nebojša Čović ili Zoran Živković. Na vanredni savet za nacionalnu bezbednost, 12. marta po podne, Beba je doneo saopštenje i fotografije“ (kurziv, *aut.*)²⁰⁰

Dalje se citira i novoimenovani republički tužilac Đorđe Ostojić, koji je bio u lošim odnosima s Popovićem zbog toga što je priznanje Zvezdana Jovanovića vrlo brzo osvanulo u medijima: „Poternica je bila Bebina zasluga. I to je možda njegova najveća zasluga, većina ostalog je diskutabilna. Beba se posle hvalio time, ali jeste to njegova odluka. Kada su uhapšeni kriminalci davali izjave, ispostavilo se da je objavljivanje tih fotografija među njima izazvalo paniku, da im je to bio najveći udarac.“ U izjavi o saznanjima o organizovanom kriminalu – zloupotrebama službenog položaja, iznudama, ucenama, reketiranju od strane Dušana Mihajlovića, koju je 9. avgusta 2010. godine uputio specijalnom tužiocu Miljku Radisavljeviću, Stanko Subotić u jednom delu prepričava šta mu je rekao bivši ministar policije: „Tražio je od mene da o našim susretima nikoga ne obaveštavam, a

199 Vuković, M., Tufegdžić, V., *Oni su jači od nas*, Blic press, Beograd, 2007, str. 136–137.

200 „Nedoumicu je izazvalo tako brzo izdato saopštenje i objavljivanje poternice. Laici su postavljali logično pitanje – ako ste sve to znali, zašto ih niste pohapsili ranije? Mislim da su glavni ljudi 'Sablje', svako iz svog ugla, bili Beba Popović, Čume i Mile Novaković sa svojim ljudima. Da su njih trojica najbolje poznavali tu problematiku. Ne kažem u negativnom smislu, već kao putokaz da su u tom krugu skupljene informacije i doneta odluka o objavljivanju poternice“ (*Isto*, str. 137).

posebno Bebu, *jer on nije političar, ne ume da čuva tajne, isteruje nekakvu pravdu*, a to samo može da šteti nama dvojici i da se samo držim njega (Mihajlovića) i ništa ne brinem“ (kurziv, *aut.*).²⁰¹ Sasvim je, dakle, nebitno što sve ovo u vezi s poternicom stoji u knjizi izdatoj još godinu dana pre kreiranja emisije o „medijskoj pozadini atentata“ na *RTS-u*; manipulatorsku udrugu na čelu s Tijanićem, Vučićevićem i ostalim medijskim plaćenicima argumenti ne zanimaju, već samo što učestalije ponavljanje alternativnih verzija istine.

Jezikom Teofila Pančića, koji zajedno sa svojim bliskim prijateljem Ivanom Milenkovićem već godinama na javnoj sceni krivotvori filozofski koncept Hane Arent o banalnosti zla, pretvarajući ga u „zlo banalnosti“ (jer ju je označio kao kulturno-segregativni model od kojeg pokušava da se razlikuje), figura Vladimira Popovića u ovoj epizodi, koja će ga doživotno obeležiti na način da će se gotovo sve što mu se politički bude dešavalo u budućnosti biti u bližoj ili daljoj referenci s njom – pada upravo u poziciju „Velikog Dobra“, koje Pančić ne može da razume da je podjednako banalno (iracionalno, nesvesno implikacija dok se izvršava) kao i „Veliko Zlo“, koje je kao sve samo ne banalno pripisao Zvezdanu Jovanoviću. Jer onako kako je ubici Zorana Đinđića sasvim racionalno da izvrši zločin, dok oni koji ga na to huškaju razmišljaju samo o novcu i gledaju ga kao idiota koji je, vođen svojim misionarskim porivom, ubeden da radi civilizacijski ispravnu stvar, tj. koji deluje sasvim nepojmljivo onima koji tako nikada ne bi mogli da funkcionišu, tako je i Popoviću spram političara koji ga percipiraju kao ludog odmetnika („Pobesnelog Maksa“) i neku vrstu stranog tela u političkoj areni koje drugima kvari planove, osobi koja ne prihvata da se privikne kako prljavo politika, a s tim i mediji, funkcionišu, ne poštuje nepisana pravila igre, kaže javno ono što ponekad „ne bi trebalo“, ne ume pred kamerama da bude jedna, a iza njih sasvim druga ličnost – potpuno razložno da odmah istom merom odgovori ubicama prvog čoveka države i uz sve to njegovog velikog prijatelja. U ovoj vezi koja funkcioniše poput Trećeg Njutnovog zakona akcije i reakcije, ili po onim mehanizmima o kojima je Frojd govorio u knjizi *Totem i tabu*, objašnjavajući da su ocebistvo i incest toliko društveno-kulturološki zazorni i puni prezira upravo zbog virusnog

(nesvesnog) potencijala kojim kod drugih utiču na strah da ne učine to isto, Popović vrši prestup kao „naivan“ spram „mudrih“, promišljenih i „namazanih“, izvodi čin u kojem potpuno zanemaruje posledice po sebe i na taj način obezglavljuje subjekta (kalkulanta) kao takvog, vodeći ga pravo u propast, tj. simboličku smrt.

Ova radnja koja je u biti ekscenčna, podstaknuta je situacijom u kojoj ograničenja samog sistema (policijske procedure u modernoj demokratskoj državi) ugrožavaju njegov opstanak; to je trenutak kada Popović na svoj rizik nema drugi izbor osim da izađe iz okvira establišmenta kako bi se isti spasao i očuvao (u teorijskoj psihoanalizi poznat kao Antigonin korak²⁰²). „Sačinjena poternica je bila u mojim rukama. Da se neko, tog momenta, suprotstavio, i rekao: 'To ne može da ide iz tih i tih razloga', ne bih insistirao, niti sam bio moćan da idem protiv pet ljudi. To je trenutak gde niko ne zna šta da radi. Ovi iz policije, kojima je jasno, nemaju moć, nemaju vlast. Gledaju ima li ili nema države. Shvatio sam da je za policijski uspeh jedino važno da se pokaže da postoji država. Ako se pokaže da država postoji, kakav Koštunica, kakav Tomić, vojska, Generalštab – nema toga ko može da nam se suprotstavi! Iz tih razloga, stručnih, profesionalnih, ja donosim odluku, jer se ovi nećaku 'daj da vidimo, da razmislimo...' Preuzeo sam na sebe rizik da odgovaram ako bude problema oko toga, a znajući da ih neće biti“, opisuje on u emisiji na *TV Atlas*. Na ovom mestu postaje sasvim jasno da, bez obzira na to koliko Zvezdan Jovanović ili Vladimir Popović naknadno racionalizovali svoje postupke, element iracionalnog ili banalnog, koji je rezultat slepote u doslednosti, jeste upravo ono što bilo „Zlo“ ili „Dobro“ (prema Hani Arent „ekstremno“ ili „radikalno“) u njihovim delima u smislu učinka čini „Velikim“, onaj faktor koji mrsi konce svakoj proračunatosti i promišljenosti. To takođe znači da postupci potpuno ili delimično vođeni iracionalnim (neuračunljivim) porivima najčešće imaju daleko širu amplitudu efektivnosti i uticaja na javnost od racionalno preduzetih radnji, koje su uvek plod neke kalkulacije rizika i dobiti; veličina (falusa, efekata u simboličkom poretku) jeste u tom smislu ono što progoni svaku racionalnost.

²⁰² Prema istoimenoj Sofoklovoj drami, Antigona, ćerka Edipa zaručena za Hemona, sina Kreonta, vladara Tebe, biva osuđena na smrt zato što je vladarev zakon podredila „Zakonu Bogova“ – pokopavši rođenog brata koji je stradao nakon što se usprotivio Kreontu. Antigonin čin karakteriše odsustvo svake inhibicije (racionalnosti, promišljenosti) prilikom izvođenja transgresije.

²⁰¹ „Dušan Mihajlović, ekspert za reketiranje“, *E-novine*, 11. avgust 2010. (<http://www.e-novine.com/srbija/srbija-tema/39770-Duan-Mihajlovi-ekspert-reketiranje.html>; pristupljeno 5. juna 2016).

OD MEĐUNARODNE KRIZNE GRUPE DO IWPR

Medutim, problemi o kojima Popović govori, a na koje u trenutima delanja najmanje misli, biće preokrenuti ne samo protiv njega već i protiv čitave optužnice za ubistvo premijera, za koju će, upravo zbog ovakve „predefinisane“ poternice, odbrana i optuženi tvrditi da je iskonstruisana kako bi se na taj način uklopila u unapred zadati okvir, što svedoči o tome koliko je preloman trenutak bio u pitanju.²⁰³ „Kasnije je svedočenje uhapšenih učesnika u atentatu pokazalo da su uveče u štekovima sedeli, pripremili zalihe hrane, upalili TV, drogirali se i čekali da aplaudiraju i vide šta će se dalje dešavati. A onda se pojavljuju njihove slike. Nadali su se da će njihovi pomoći da, posle ubistva, preuzmu vlast, a oni da budu na važnim mestima. Raskrinkan je Legija i cela banda, sve je počelo da se para i brzo se došlo do Koštunice, Tijanića... I oni, iz tih razloga, ne mogu da mi oprostite i da prestanu da me satanizuju, jer sam stvarno stajao iza ovoga“, transkribuje Novaković Popovićeve reči, koji će na samom kraju prvog dela intervjua, na pitanje Šukovića da li je sve to što se dešavalo promenilo njegov privatni život do granice zbog koje žali što se u celu tu priču uopšte uključio, odgovoriti potvrdno, uz konstataciju da bi, uprkos tome, to učinio ponovo.²⁰⁴

203 U tom smislu karakteristična je glavna stavka završne reči već pomenutog advokata Aleksandra Popovića od 26. aprila 2007. godine pred Specijalnim sudom, koji na suđenju za ubistvo premijera zastupa Vladimira Milisavljevića: „Najveći razlog za ovakav položaj svih okrivljenih u ovom postupku jeste nezapamćena medijska, politička, policijska i svaka druga vrsta satanizacije, koja je otpočela dva sata nakon izvršenog atentata na premijera doktora Zorana Đinđića. Upravo činjenica da je to, možemo reći da je to nakon ovog postupka nepoznata grupa autora, koju su činili neki od pripadnika policijske i političke vrhuške Srbije, u roku od 120 minuta od izvršenja jednog od najtežih krivičnih dela u novijoj istoriji Srbije, objavila poternicu na kojoj su navedena imena i prezimena svih lica koja su naručila, organizovala i izvršila atentat na premijera Đinđića. Upravo je to, poštovano veće, početak svih sumnji, nedoumica, podmetanja i svega onoga što će se kasnije u velikom broju naći u toku ovog postupka“ (Petrović, A., Čarnić, D., *Proces KP 5/03: ubistvo Zorana Đinđića. Knjiga 3*, Din sedma sila: Multinacionalni fond kulture, Beograd, 2008, str. 245–246).

204 „Poternice za Legijom i pripadnicima klana, za policiju su bile potpuno neočekivane, ali im je takav postupak omogućio da prvi put rade na drugačiji način.

Na ovom motivu da se optužnica zapravo veštački i na silu normira prema poternici, a time i prema onima ili onome koji ju je sačinio, 2014. godine nastaje čitava knjiga *Treći metak – politička pozadina ubistva Zorana Đinđića*, nekađšnjeg kriminalizatora iz *NIN-a*, a današnjeg iz *Pečata*, Nikole Vrzića, koji u iluziji da će time dobiti na verodostojnosti sadržaja, pored svog imena kao koautora dopisuje i „žrtvu“ atentata Milana Veruovića. Tako knjiga, u galopirajućem nastojanju autora da svaki detalj sumnje, nedoumica u tumačenju i propusta u radu istražnih organa prikaže kao nekakvu tendencioznu i neslučajnu rabotu (najpre nenapadno, a kako se gomilaju primeri, sve direktnije i najzad sasvim agresivno i bez trunke novinarskog stava), te dakle, u prevelikoj želji da se čitalac kroz utilitarizaciju svakog detalja i označavanja nekontingentnog perforira onim što se teži predstaviti kao realnost – postaje, suprotno tome i baš zbog toga, sve manje prirodna, realna i uverljiva. Ovo, kako čitanje odmiče, doprinosi tome da jedino u šta konzument na kraju zaista može biti siguran jeste neuobičajeno izražena želja jednog novinara i istovremeno iskoračenje iz njegove profesionalnosti (koje, stoga, nikada nije ni bilo) da ga pošto-poto u to uveri (Laplasov sindrom). U toj primitivnoj ambiciji građenja piramide, sa blokovima naslaganim tako da između njih naizgled ni žilet ne može da prođe (sve je pod kontrolom, tj. sve je unapred isplanirano i sl.), neminovno dolazi do preigravanja u homogenizaciji onoga što je u podtekstu od samog početka knjige postavljeno kao zadatak – do selektivnosti, iskrivljavanja i isticanja samo onih činjenica koje bi mogle ići naruku autoru.

Vrzić, u suštini, samo ponavlja i rekapitulira sve ono čime su on sam preko *NIN-a*, dok je trajalo suđenje za ubistvo premijera, ali i mnogi drugi zajedno s njim, zaludivali javnost, pa je knjiga prava riznica motiva upotrebljivanih od strane svih onih kojima su se u jednom trenutku činili profitabilnim – uveren da će sve to skupljeno na jednom mestu imati još većeg efekta. Odnos poternice i Vladimira Popovića tako se prikazuje preko niza zahvata u koji se paralelno mora uključiti i kompromitacija tog označitelja, što je model i organizacija BIRN, CINS i KRIK: najpre na strani 331 navodi kako Popović „više ne obavlja svoju funkciju u Vladi Srbije

Do trenutka objavljivanja fotografija kriminalaca, koji su učestvovali u ubistvu premijera Đinđića, u noći između 12. i 13. marta, operativna saznanja policije nikada nisu javno saopštavana“, dodaje Novaković iz Popovićevih reči (Novaković, M., *Državo, ruke uvis!*, Vučković media, Beograd, 2014, str. 177–178).

po želji samog premijera Zorana Đinđića“ (eufemizam za „oterao ga“), da bi na stranici 377 citirao obrazloženje samog Đinđića, koji govori o tome da Popović napušta mesto generalnog sekretara Biroa za komunikacije na sopstveni zahtev i da zbog toga „ne mogu svi da trče maraton“, pa tako demantuje samog sebe. Na stranici 362 zatim optužuje Popovića da je „objavljivanjem poternice praktično usmeravao tok istrage“, 11 stranica kasnije ga naziva „idejnim tvorcem poternice“,²⁰⁵ na narednoj „komandantom svih događaja“, da bi zatim iskoristio upravo dokumentarni film „Filipa Švarma“ i Aleksandra Tijanića kao potvrdu svojih teza (cirkularni argument). Dalje, na stranici 376 Popovićev „povratak“ u Vladu ocenjen je kao „neprimećeni državni udar“, jer navodno nije ni dolazio u Vladu Srbije otkad ga je Đinđić na to „primorao“ (378) ili makar od Nove godine, kako će to na stranici 379 reći Veruović, „koautor“ knjige (zbog poznate činjenice da su zajedno putovali na doček u Brazil), a tri strane nakon toga pridodaju se optužbe Jovice Stanišića za vreme trajanja vanrednog stanja da je Popović umešan u kriminal i u ubistvo Đinđića, kao i da je špijun engleske obaveštajne službe MI6; konačno, autor na strani 388 piše da je Vladimir Popović lično vodio istragu za ubistvo premijera.

Pošto kriminal Popovića mora datirati pre ubistva da bi postao njegov uzrok, Vrzić, koji inače navodi precizne oznake dokumenata koje koristi, na strani 250 ovoga puta uvodi nešto što naziva „presek saznanja o surčinsko-zemun-

skom klanu koji je napravila BIA“ februara 2004. godine, označavajući ga kao „državnu tajnu“, u kojem se za Popovića, pet stranica kasnije, kaže da je od oktobarskih promena održavao „permanentne kontakte“ s Ljubišom Buhom, da mu je „dostavljao informacije od značaja za njegovo dalje poslovanje, što se uglavnom odnosi na asfaltiranje određenih deonica puteva širom Srbije, kao i na privatizaciju određenih firmi“, te da se sumnja da je imao udela u profitu Buhinog preduzeća Difens roud. Na stranici 276, autor pak, opet prizivajući isti dokument, optužuje Popovića da je zajedno sa Čedomirom Jovanovićem vršio pritisak da se iz zatvora pusti Dušan Spasojević, uhapšen u Parizu aprila 2001. godine. Lice koje Vrzić direktno snabdeva ovakvim dezinformacijama jeste Rade Bulatović, načelnik BIA u vreme vlasti Vojislava Koštunice, dok Vladimir Popović, koji demantuje sve navode, tvrdi da je takav dokument fingirano sačinjen i da to Vrzić nikada ranije u svojim novinskim tekstovima u *NIN-u* nije pominjao.²⁰⁶

U prilog Popovićevoj tezi da je ovaj izveštaj BIA sačinjen samo da bi se potom davao pojedinim novinarima i medijski izvlačio kad god je to potrebno ide i činjenica da bivši sekretar Biroa za komunikacije ni u jednoj prilici nije bio pozvan da dâ iskaz, niti mu je pretila realna opasnost da bude uhapšen, premda je bio jedan od najvećih neprijatelja politike Vojislava Koštunice i kasnije njegovog režima. Apelacioni sud u Beogradu 25. maja 2011. doneo je

205 Pozvan u emisiju *Peščanik* 29. februara 2016. godine da bude „advokat“ svojoj koleginki-politikantkinji i istovremeno službenici Vlade Miroslavi Milenović, potpredsednik Saveta za borbu protiv korupcije Miroslav Milićević gostovanje završava rečenicom u kojoj, komentarišući montažu na društvenim mrežama gde su zajedno prikazani antivladini i proopozicionarni aktivisti, najednom jasno stavlja do znanja šta misli i o poternici na kojoj su se nalazile ubice Zorana Đinđića: „Međutim, sad ste me podsetili, ovih dana internetom kruži jedna slika gde ima nekih 20-ak, 30-ak ljudi, gde se ironično kaže ‘ovi ljudi će uneti svetlo’. Na toj slici ste i vi kao novinar, moja malenkost, Miroslava, profesorka Turajlić, predsednik Akademije nauka, Corax, Ljuba Popović, nekoliko drugih profesora. Postavljam pitanje: šta to znači? Da li je to kao što smo imali na Divljem zapadu, pa treba da stavimo iznad toga ‘traže se’, da li je to možda slično onome što se javilo u ‘Sablji’, kada smo imali one slike ljudi, da li je to možda stavljanje meta na ljude, da su to ljudi koji remete razvoj i mir ovoga društva?“ („Nepoželjni savet“, *Peščanik*, 29. februar 2016. [<http://pescanik.net/nepozeljnisavet/>; pristupljeno 10. juna 2016]).

206 Iz navoda drugog po redu pisma Ljiljane Buhe, koje je 10. septembra 2002, u jeku kampanje za predsedničke izbore, objavljeno u srpskom *Nacionalu*, potpuno je očito da se inspiratori njihovog sadržaja poklapaju sa izvorima Nikole Vrzića, koji će, uzgred budi rečeno, u svojoj knjizi pažljivo zaobilaziti ova pisma: „Nisam imala nameru da ispolitizujem ovaj slučaj, ali sad moram posle saznanja da Beba Popović učestvuje u prikrivanju prljavih radova mog supruga za veliku novčanu nadoknadu od novca koji potiče delom iz moje firme, delom iz drugih prljavih poslova koje moj suprug obavlja dugi niz godina i ne želi da ih se odrekne.“ Njihova navodna autorka, 30. novembra 2005. godine, u toku svedočenja u Specijalnom sudu rekla je da su, nakon što su je pripadnici „zemunskog klana“ 7. maja 2002. godine kidnapovali, pisma sačinili Dušan Spasojević i Mile Luković: „Ja sam ih samo potpisala, ne znam ni šta u njima piše.“ Za svedočenje Ljiljane Buhe neće biti mesta ni u trotomnoj knjizi *Proces KP 5/03: ubistvo Zorana Đinđića* koju su priredile novinarke *Politike* Aleksandra Petrović i Dorotea Čarnić (Kisić, I., Lazović, K., „Medijska slika Zorana Đinđića“, u: *Zoran Đinđić: Etika odgovornosti*, Helsinški odbor za ljudska prava, Beograd, 2006, str. 268, 270).

pravosnažnu odluku o izricanju opomene Nikoli Vrzću i Slobodanu Ikoniću zbog neistina iznetih u tekstu „Sve krupnije ribe u mreži“, koji je 17. jula 2007. godine objavljen u *NIN-u*, i naložio im da tužiocu Vladimiru Popoviću solidarno isplate 62.000 dinara.

Onda kada treba da govori o Popovićevom odnosu prema medijima, autor koristi recept po kojem, zbog svojih antizapadnjačkih uverenja, bira da citira upravo izvore onih struktura koje mu nisu politički bliske, kako bi eliminisao prizvuk pristrasnosti (*‘evo, pogledajte šta oni sami misle o njemu’*), baš kao što su to u epizodi s tadašnjim ambasadorom SAD Vilijamom Montgomerijem 2003. činile njegove kolege iz *NIN-a*, poput Marijane Milosavljević i Slobodana Reljića, a što Vrzć prepisuje na strani 265. Drugi indikativan primer korišćenja ove tehnike na kojoj se obrazovao i čitav korpus novinara oko Ljiljane Smajlović, još jedne saradnice iz istog kluba koji je ubrzo migrirao u *Politiku*, nalazi se na strani 378, gde se navodi Izveštaj za Balkan br. 145 od 17. jula 2003. organizacije pod nazivom Međunarodna krizna grupa (ICG), a preciznije, tekst „Reforma u Srbiji ponovo zakočena“ u sklopu tog dokumenta. Odatle se prenose delovi o tome da Vlada Srbije vrši pritisak na medije i pre i posle atentata preko Vladimira Popovića, koji je opisan kao „kontroverzna ličnost koja igra glavnu ulogu u prikupljanju donacija za DS i savezničke partije“, sa „pozamašnim iskustvom u napadima na nezavisne medije“, koga je zbog toga Đinđić morao da otera da bi ovaj iskoristio njegovu smrt da se vrati i nastavi tamo gde je stao. Zašto bi se, dakle, posle ovoga još bilo šta dokazivalo?

Ovu NVO osnovanu 1995. godine s ciljem „iznalaženja boljih načina kojima bi međunarodna zajednica mogla da pristupi krizama pre nego što se rasplamsaju“, međutim, u svojoj knjizi *Sačekuša za Srbiju* pominje i zamenik načelnika Resora državne bezbednosti u vreme prvog perioda Đinđićeve vlade Zoran Mijatović, koji ovakve programske ciljeve s obzirom na ulogu ICG-a u prikazivanju SRJ naziva licemernim, dok njeno delovanje poredi s „gašenjem vatre benzinom“ – u istoj knjizi koju za svoje potrebe koristi i Vrzć.²⁰⁷ Šest stranica kasnije, Mijatović se osvrće upravo na pomenuti izveštaj: „Slično je reagovala i vlada Zorana Živkovića 2003. godine, kad je ICG objavio izveštaj o korupciji i vezama članova srpske vlade s kriminalnim grupama u Srbiji. Ondašnja vlast je šefu ICG u Beogradu

Džejmsu Lajonu prvo otkazala boravak, a onda se posula pepelom, izvinjavajući mu se kao da je otkaz boravka dobio u Mauritaniji. Ni ta vlada, kao ni ona u Makedoniji, nije bila svesna šta to ICG predskazuje. Javno su saopštavali da su izvori ICG nevalidni, zlonamerni, dakle ljudi koji Srbiji misle loše. A ko su u stvari ti ljudi u Srbiji koji su oljagali demokratsku vladu? Isti oni koji su za dobre honorare radili naručene studije ICG, a danas slove kao razni savetnici visokih političkih funkcionera.“

I u Tufegdžićevoj knjizi, koju Vrzć takođe koristi, postoji pasus o istim dešavanjima, koja su opisana kao napad na Vladu Srbije: „Da bi se mogla srušiti prvo ju je trebalo kompromitovati. To je bio posao za već dobro verziranu Međunarodnu kriznu grupu. Ovu međunarodnu organizaciju, *sa čudnom metodologijom pisanja izveštaja* i još nejasnijim mandatom, pokojni premijer Đinđić nazvao je jednom prilikom ‘Grupom za izazivanje krize’. Ona je u svom izveštaju koji je objavila u julu 2003. godine dovela u sumnju mnoge rezultate Živkovićeve vlade. Prvo akciju ‘Sablja’. Kao i u nekim ranijim izveštajima ponovo se obrušila na bezbednosne službe (BIA i KOS) tvrdeći da u njima ima korupcije. Uprkos tome, tvrdi dalje MKG, vlasti su odustale od borbe protiv korupcije i privrednog kriminala. Iako se ne vidi na osnovu kojih činjenica je izvedena većina zaključaka MKG, izveštaj daje dovoljan osnov za diskreditovanje najvažnijih mera koje je preduzela Živkovićeva vlada. Da bi potkrepila nedemokratsko delovanje te Vlade, MKG u svom izveštaju navodi da su ‘neki elementi u Vladi, koristeći pravno nedefinisano situaciju’ 3. jula 2003. godine pokušali da uskrate pravo boravka šefu beogradske kancelarije MKG i to na osnovu nenavedenih razloga nacionalne bezbednosti. Kako god da je, MKG nije imala mnogo simpatija za Živkoviću, kao što nije imala simpatija ni za vladu premijera Đinđića“ (kurziv, *aut.*).²⁰⁸

Tri bitna zaključka odavde proizlaze. Prvi, da je Međunarodna krizna grupa i ciljni i metodološki reper budućem Institutu za izveštavanje o ratu i miru, začetom u formi malog faks-biltena 1991, koji je najpre pod nazivom *Yugofax* osnovala grupa britanskih i jugoslovenskih novinara predvođena Tonijem Bordenom, da bi zatim shodno političkim prilikama menjao naziv u *Balkan War Report*, nakon Dejtonskog sporazuma 1995. u *War Report*, kada proširuje polje delovanja na bivše sovjetske republike iz oblasti Kavkaza, da bi 1998. godine konačno bila osno-

207 Mijatović, Z., *Sačekuša za Srbiju: kako je tajni agent Državne bezbednosti blagovremeno upozoravao iz SAD*, Pharos, Beograd, 2007, str. 99.

208 Vuković, M., Tufegdžić, V., *Oni su jači od nas*, Blic press, Beograd, 2007, str. 189.

vana NVO IWPR, od koje će 2004. nastati kopija – BIRN.²⁰⁹ Drugi, tekst koji Vrzić citira rezultat je osвете zbog proterivanja Lajona, za šta će u nedostatku konkretnih dokaza ta organizacija optužiti upravo Vladimira Popovića, koji je tada, zbog svoje uloge na brifinzima, već po pravilu i još više nego pre atentata personifikacija za sve loše što postoji u Vladi. Treće, činjenica da novinar Nikola Vrzić svaku od navedenih knjiga koristi u svojoj građi za druge potrebe, svedoči o tome da je potpuno svestan napisanih delova o ICG-u, da zna za njih i da ih stoga tendenciozno prećutkuje kako bi isfabrikovao isključivo onakav sadržaj kakav mu odgovara, a sve ostalo sklonio na stranu da se jednodimenzionalnost u koju se konzument uteruje slučajno ne poremeti, što pak predstavlja otvoreno kršenje Kodeksa novinara Srbije u već navedenoj tački 3 dela Novinarska pažnja. Drugim rečima, Vrzić knjigu *Treći metak – politička pozadina ubistva Zorana Đinđića* i ne piše u svojstvu novinara, već agitatora, ili je zapravo samo piše onako kako je navikao i pisao svoje tekstove u *NIN-u*, za koje ga je UNS 2005. godine nagradio. Izveštaj za Balkan br. 145 koji autor pomnije upadljivo nedostaje iz onlajn arhive sajta Međunarodne krizne grupe, budući da je naknadno povučen zbog skandala koji je izazvao u javnosti.

LETEĆI CIRKUS NIKOLE VRZIĆA

U istom smislu, ovaj kvazinovinar i nešto siroviji prototip Stevana Dojčinovića na stranici 324 kaže da je pretnja koju je Makina grupa predstavljala po Vladu Srbije i premijera Đinđića bila „izmišljena“, ali zato namerno izostavlja podatak da je nekadašnji predsednik poslaničke grupe DOS u Skupštini Srbije i potpredsednik u vladi Zorana Živkovića, zajedno sa Đinđićem, pet meseci posle ubistva Boška Buhe, početkom novembra 2002. pozvan u tadašnji Institut za bezbednost, u kabinet Milorada Bracanovića, Ulemekovog doušnika na poziciji koju je pre njega vodio Zoran Mijatović, gde mu je puštena kasetna na kojoj je snimljen razgovor između Željka Maksimovića Make i njegove sestre o namerama da se likvidiraju pojedini čelnici Vlade; o tome Čedomir Jovanović piše na stranici 143 svoje knjige *Moj sukob s prošlošću*, premda se Vrzić na više mesta služi sadržajem sa istih stranica i te knjige.²¹⁰ Da bi kreira-

lo teze o ovom događaju, isto lice na strani 316 koristi pak svedočenje Dragana Ilića Limara o njegovom mučenju i isleđivanju od strane Milorada Ulemeka, prećutkujući činjenicu da Ilić prvi put o tome progovara tek 2005. godine i to u izveštaju Generalnog inspektorata koji je vodio Vladimir Božović, da se tokom suđenja sve vreme branio ćutanjem, da je kao nalogodavca torture kroz koju je prošao, između ostalih, okrivio i samog Zorana Đinđića i da postojanje snimka mučenja nikada nije utvrđeno, pa tako ni korišteno na sudu.

Kako je stvorio zbrku oko hronološkog sleda radnji, Vrzić podvaljuje čitaocu na način što se na stranicama 316 i 324 iščuđava zbog „neverovatne“ podudarnosti što je od Ilića tokom isleđivanja navodno traženo da Maksimovića označi kao „čoveka Vojislava Koštunice“ i da kaže da ovaj uz pomoć Tomića i Bulatovića planira da ubije Đinđića „snajperom“ – sa optužnicom nakon atentata od 12. marta 2003. Ovo treba da bude insinuacija da je grupa najbližih Đinđićevih saradnika, koju je Ilić 2005. okrivio za mučenje iz 2002. godine, na isti način i uz pomoć istih „meta“ fingirala i ubistvo premijera, čime se potpuno prikriva da takav iskaz nije dat pre, već čitave dve godine posle Đinđićeve smrti, s ciljem da bi se posle njime manipuliralo u javnosti upravo onako kako je to učinio Vrzić (zameonom teza vremenskim izokretanjem).

Razlog zbog kojeg su se optuženi, uključujući i Ilića, tokom 2004. godine na sudu branili ćutanjem i na taj način postali prvostepeno oslobođeni (Ilić nakon toga i pravosnažno, dok su ostali i danas u bekstvu) jeste što se tako nisu mogli uporediti njihovi glasovi sa onima na ukupno 206 snimaka koliko je BIA uspela da sakupi preko prisluškivanih brojeva telefona, od kojih su dva, inače locirana u blizini mesta ubistva generala Boška Buhe, pronađena prilikom hapšenja kod optuženih – čime se nisu mogli svrstati u dokaze. Ova činjenica široj javnosti predstavljena je na *TV B92* u epizodi emisije *Insajder – Makina grupa, prisluškivani razgovori* još 20. juna 2005. godine, dakle, devet godina pre izlaska Vrzićeve knjige, kada su objavljeni transkripti delova razgovora u kojima je utvrđeno da su lica u funkciji izraza za ubistvo koristili glagolsku imenicu „perušanje“.²¹¹ Ozbiljno kršenje Kodeksa novinara

²⁰⁹ Popović, V., *Željko Cvijanović – Novinar u civilu*, YU-COM, Beograd, 2007, str. 26.

²¹⁰ „Sačekali su me Milić i Janjušević sa informacijom da je u gradu grupa za koju se pretpostavlja da je ubi-

la generala Buhu: 'Planiraju novu likvidaciju, potencijalna meta ste Zoran, ti, Šešelji i Stanišić. Popodne su viđeni kod tebe u Banovcima. Ne vraćaj se tamo dok sa njima ne završimo'“ (Jovanović, Č., *Moj sukob s prošlošću: Srbija 2000–2005*, Dan graf, Beograd, 2005, str. 142).

²¹¹ „Jesi li videla šta su pisali? Ja sam došao, operušao i vratio se. [...] Vidi, reci sva govna da se popišu,

čini se i na stranici 377 u vezi s odlaskom iz vlade Vladimira Popovića; Vrzić, u čijoj knjizi ne postoji nijedna fusnota i koji gotovo ni na jednom mestu ne nalazi za shodno da navede odakle citira određena lica, koristi dve rečenice Dušana Mihajlovića sa strane 354 drugog toma njegove knjige *Povlenske magle i vidici*, a da bi mistifikovao zašto Popović odlazi, propušta da navede i narednu, treću, u kojoj bivši ministar govori o „izgladivanju odnosa“ sa srpskim tabloidom *Nacional*, što Vrzić inače u knjizi nigde ne pominje, jer bi mu to srušilo predstavu koju nameće o Popoviću kao označitelju.

Uporedo s predstavljanjem Popovića kao Đinđićevog „savetnika za bezbednost“, medijski atentator Vrzić taj isti status pridodaje i Zoranu Janjuševiću, za kojeg najpre na strani 259, a zatim i na 331 kaže da je na tu poziciju došao po odlasku Popovića iz Vlade, oktobra 2002. godine. Ovu laž koja je trebalo da pruži teren za kriminalizaciju translacijom s jednog označitelja na drugi, demantovao je sam Janjušević još prilikom svedočenja u Specijalnom sudu 14. marta 2005, i to odmah na početku svog izlaganja: „Ja bih želeo da razjasnim svoj status u vladi. Došao sam 15. marta 2001. godine. Po dolasku u vladu, poslat sam da budem stečajni upravnik Brodogradilišta Beograd i Brodotehnike na Makišu. Otišao sam u te dve firme i tri i po me-

završeno je sad. Mora Oštićava da dođe i da postavi novi kurs i tako, a Zrika ide i to može verovatno da će ga još u glavu popiti, sto posto. Vidi, kad se vidi koliko su poreza ukrali, koliko ovo, koliko ono, najebali su. [...] Izguraćemo, izguraćemo nekako, jebao sam im mamu, ja očekujem da to bude sada, ubrzo, to mora da bude. Ako to ne bude sada ostadosmo do jeseni. [...] Ti vidi, neću da ti crtam. Ti vidi posle to, jasno ti je sve. Brate, to vidi, to zrikoka, to nema priče, sve treba da bude istrebljok, tu nema priče. Oni sad rade na tome da brata operušaju i tako. [...] Mora perušanja da bude, bez perušanja nema ništa, mora sve da se operuša. [...] Ma, on i ne zna, to je magarac, mi ubacujemo sve oko njega, on neka vodi s onom babom, on i ona baba mić, mić, oni će da vode samo da budu... Mora da bude perušanje i zdravo, sve komplet samo od runova do julova. [...] Počinjemo, isperušaćemo, ima da im uzmemo ovako. Ma, nema... ima na pečenju da im uzmemo sve. Pečenje, pa onda dok se napravi radna država. Ma, nema, novembarški rok, drugi krug. [...] Primakli smo Zrikoka na tri kilometraimamo ga kad piša... ma završeno. Kako god okreneš Bog ne može da spasi, samo ova molila da moram da sačekam, Bog ne spasi to govno i tako“, govori Maksimović („Serijal: Makina grupa, transkript prve epizode“, *Insajder*, 20. jun 2005. [<https://insajder.net/sr/sajt/mgrupa/312/Transkript-prve-epizode.htm>; pristupljeno 11. juna 2016]).

seca nisam dolazio u vladu. Posle stečajnog postupka, u leto 2001. godine, počinjem da radim na poslovima ekonomije, privrede i analitike. Nikada nisam bio savetnik za bezbednost. Posle pobune JSO, vlada formira Savet za državnu bezbednost, čiji sam bio 11. ili 12. član. Tada počinju moja saznanja o sistemu bezbednosti.⁴²¹² Pored Janjuševića i Popovića, autor u udruženje koje je imalo zadatak da kreira i podupire optužnicu ubraja i Čedomira Jovanovića, Marka Kljajevića, Mileta Novakovića, Nenada Milića i Jovana Prijića, sve ih dovodeći u vezu sa stranim (zapadnim) faktorom, među kojima će u poslednjem poglavlju, „Politička pozadina“, posebno apostrofirati Englesku i SAD, po identičnoj strategiji po kojoj danas deluje i Dragan J. Vučićević. Organizacije CIA i MI6 posebno će se pominjati u vezi sa čuvanjem i skrivanjem budućeg zaštićenog svedoka Ljubiše Buhe, ne razlikujući ulogu organizatora od pomoći na strani 364, na strani 219 navodeći kako ga strane službe čuvaju „iz nepoznatog razloga“, a „zainteresovanost“ SAD za tok suđenja za ubistvo premijera prevodi se odmah u narednoj rečenici na strani 392 u njihovu „upletenost“.

Među prave bravure čoveka za kojeg je UNS rekao da ostvaruje „visok domet u oblasti istraživačkog novinarstva“ (odnos Vukašina Obradovića naprema Stevanu Dojčinoviću identičan je onom Ljiljane Smajlović naprema Nikoli Vrziću) mogu se svrstati: teza da način kako se raspada metak po udaru u tvrdu podlogu ne zavisi od njegove brzine nego samo od ugla putanje (38); izjednačavanje uloge serijskog broja na oružju sa akciznim markicama na paklicama cigareta (113); kako su hapšenje pogrešne osobe na osnovu izrađenog foto-robotu i neprecizni opisi postali krunski dokaz umešanosti policije „u zataškavanju istine o atentatu, i bez imalo preterivanja, umešanosti u sam atentat“ (150); kako list hartije nepoznate sadržine iz džepa farmerki Dušana Spasojevića za tili čas postaje „dokaz za rasvetljavanje istine“ (182); zatim dve crvene tačke na kundaku snajpera koje ekspravno postaju mrlje krvi sa koje se nije uzeo DNK (108); neistina da je osumnjičenima za vreme trajanja vanrednog stanja bilo „oduzeto pravo na advokata“ i podmetanje da Vesna Radomirović, prvobitna braniteljka Zvezdana Jovanovića, nije bila advokat po službenoj dužnosti (190); kako na osnovu toga što je Jovanović u iskazu koji je dao policiji rekao da je kancelarija 55 u Gepratovoj 14 bila na „prvom ili drugom spratu“ pada

²¹² Petrović, A., Čarnić, D., *Proces KP 5/03: ubistvo Zorana Đinđića. Knjiga 2*, Din sedma sila: Multinacionalni fond kulture, Beograd, 2008, str. 14–15.

čitav iskaz (196); da autor ne može da se dogovori sa sobom da li Zvezdan Jovanović u svom iskazu prosto izmišlja ili mu je pak isti napisan od strane policije i dat da ga nauči napamet (199); ignorisanje poznate činjenice da premijer Đinđić nije imao običaj da u zgradu Vlade ulazi na ulaz broj 5 i da je 12. mart 2003. godine zbog radova u zgradi u tom smislu bio izuzetak, ne bi li tako upotrebom svedočenja njegove sekretarice Biljane Stankov da je 10. marta dolazio u Vladu pokazao da su neistiniti navodi da su Đinđićeve ubice, prema tvrdnjama iz optužnice, dva dana pre izvršenog atentata čekale u Gepratovoj (235) i tome slično.

Zanimljivo je da autor, preko konstatacije na strani 133 da nije pitanje da li je „zemunski klan“ učestvovao u ubistvu, već ko još osim njih,²¹³ svaku nelogičnost i nejasnoću u radu policije posmatra isključivo kao dokaz za to da sama vlast, tj. njeni visoki funkcioneri, jesu, zapravo, vrh piramide te zavereničke grupe (komandni sistem odozgo nadole) koja naređuje policiji da radi upravo tako, tj. da „sakrije prave dokaze“, a da su pripadnici kriminalnih bandi („zemunski klan“) u tom smislu samo obični izvršioци. S druge strane, potpuno se potiskuje čak i sama mogućnost obrnutog smera interpretacije (odozdo nagore) – da je ozbiljan uticaj ove grupe kriminalaca da bilo prinudno ili finansijski korumpiraju određene službenike bezbednosnih struktura, tužioce, sudije i političare, doveo do formiranja odmetnutih struktura u samoj državi i Vladi Srbije, koje nisu više radile u cilju opšteg dobra nego u partikularnom interesu te bande. U uslovima tako sužene percepcije koju tendenciozno impregnira tokom čitave knjige, Nikola Vrzic je prisiljen da sve one realne kategorije (tj. „ljudski faktor“) u vanserijskoj situaciji kakva je ubistvo premijera, a u koje spadaju

213 U tom smislu, indikativne su reči Vladimira Popovića o razgovoru koji je vodio s Milanom Veruovićem 21. oktobra 2003. godine u svojoj agenciji Spekra, dan nakon što je prvi put u javnosti objavljena Veruovićeva izjava o tri pučnja: „Onda sam ga ja pitao pred tim ljudima: 'Da li ti znaš da ovo sada omogućava ovoj drugoj strani, da ta druga strana sada može tebe da uzme kao svedoka da dokazuje da to nije tako?' Na šta je on meni rekao: 'Ne, ne, ne, ma kakvi, oni su klošari, oni su ubice, ali ne bih želeo da se izvuku i neki drugi. Nije sporno da su ovi u tome učestvovali, ali sam siguran da su bili i neki drugi.' – 'Koji, Milane, to drugi, odakle ti ti drugi, kako si saznao da su ti drugi, kako to, naknadno, da si se posle 8 meseci setio da si sada čuo treći metak?'“ (*Svedočenje pred Specijalnim sudom Vladimira Popovića na suđenju za ubistvo Zorana Đinđića*, Helsinški odbor za ljudska prava u Srbiji, Beograd, 2006, str. 117).

nehat, zbunjenost trenutkom, uzbuđenje i nervoza, strah, dekoncentrisanost, brzopletost i nepromišljenost, greške, slučajnosti, nenamera i neintencionalnost – potpuno stavi u zgrade kao da one uopšte ne postoje i da ih, takoreći, izbaci iz za sebe i konzumenta kreiranog sveta života.

Tako se dolazi do potpuno nadrealnih, a u isto vreme objašnjenja koja pretenduju na ubedljivost – kompromitovanog mesta zločina u Nemanjinoj, s kojeg više nije moguće prikupiti ključne dokaze, ili ubistva Dušana Spasojevića i Mileta Lukovića u naselju Meljak, koje više ne može biti slučajno (tj. ubijeni su da ne bi progovorili, kao što je i kuća u Šilerovoj ulici srušena da se ne bi otkrili navodni dokazi ko je sve odlazio kod Spasojevića), u kojima akteri liče na isprogramirane mašine u video-igrici, automato-ne, koji precizno kao hirurzi izvršavaju ono što im je naređeno „odozgo“, tj. ono što drugačije ne može da bude. Iz tih razloga, kako bi se pri kraju knjige sve slilo u nekoliko već navedenih označitelja, a zatim preko njihovih kontakata to dalje upakovalo u zaveru zapadnih sila kojima se nakon nastanka državne zajednice Srbija i Crna Gora nije dopao „promenjeni“ Đinđić, autor-manipulant je ponovo prisiljen da, onda kada mu je to potrebno, zažmuri na delove iz knjiga koje koristi za svoju građu, a koji upravo ističu korpus „ljudskih faktora“, poput ovog: „Stanje potpunog šoka i neverice nakon vesti da je premijer Zoran Đinđić ubijen dalo je ogromnu prednost atentatorima, jer je prava policijska reakcija, radi pronalaženja izvršilaca zločina, usledila tek u kasnim popodnevnim satima. U međuvremenu, vladala je potpuna konfuzija i u toj atmosferi započeo je uviđaj na mestu zločina. Pre nego što je uviđaj počeo, to mesto su 'pregazili' kako oni koji su uneli pa potom izneli telo premijera iz ulaza zgrade Vlade, tako i oni koji su posle tuda prošli iz samo njima znanih razloga. Sve slabosti tako izvršenog uviđaja kasnije će dati prednost odbrani optuženih i političkim protivnicima premijera Đinđića, od kojih su neki svesno ili nesvesno, stali na stranu optuženih. Ne samo uviđaj, već i kasnija postupanja policije, što zbog zaista učinjenih grešaka, što zbog potrebe osporavanja profesionalnih i korektnih poteza, iznedriće brojna dobronamerna, ali i zlonamerna pitanja.“²¹⁴

Malo dalje, Mile Novaković sličnim jezikom govori povodom događaja u Meljaku: „Sajovci shvataju šta se dogodilo, okreću se i trče ka prvoj vikendici. U krugu od pedesetak metara naleću na Spasojevića i Lukovića. Na video-snimku

214 Vuković, M., Tufegdžić, V., *Oni su jači od nas*, Blic press, Beograd, 2007, str. 129.

se čuju uzvici 'Stoj, pucaću'. A kome to viču? Zlikovcima, ubicama koje su pola Srbije zavile u crno, koje beže u mrklom mraku! Niko ne zna kakvo oružje zlotvori imaju, osumnjičeni su za ubistvo premijera, spremni na sve... Za SAJ i nas je zadatak broj jedan da ne pobjegnemo. Ni po koju cenu. Ako se predaju, lepo, ako se ne predaju, ne moraju, pucaj. Da ih puste da pobjegnemo ili im daju vremena da oni zapucaju? Gluposti. [...] Moguće je da je u tom strahu neko od policajaca koji je prvi prišao još jednom pucao. Kada u mraku prilazi kriminalcu i vidiš da se pokreće, nemaš vremena da razmišljaš da li je u ropcu ili hoće da te ubije. Naravno da će pucati ponovo. Uostalom, to je SAJ, momci koje šalju kad god je potrebno da se uhvate najgori zlotvori. Verovatno su im sve akcije do tada bile slične, verovatno u tome izbacuju i svoj strah. Oni su daleko napetiji u akcijama nego onaj kojeg hapse. On je šokiran, a ovi su sve vreme pod tenzijom. Idu mečki na rupu i jedva čekaju da to završe. Niko tu na mesto događaja nije mogao da pride dok SAJ radi, jer niko ne rizikuje koliko oni. Na licu Lukovića vidi se masnica, pa ide priča kako je prvo uhapšen, prebijen, pa likvidiran. Budalaština. Kada metak prođe kroz glavu, normalno je da izađe otok na drugoj strani.²¹⁵ Ne postoji deo u knjizi Nikole Vrzica – novinara čiji je manir da sebi u prilog koristi izjave branioca optuženih na sudu, najčešće im zbog toga ne navodeći imena – koji bi na sličan način dao notu makar nekakve zbilje, gde bi svaki akter, mimo svega ostalog, mogao biti i psihička jedinka za sebe; naprotiv, sve u knjizi, pod diktatom opsesivne bojazni da čitalac nikada nije dovoljno ubeđen, mora biti strogo intencionalno.²¹⁶

ANTI-LAPLAS

Da princip odozgo–nadole u javnom tumačenju preuzme supremaciju nad onim oprečnim i postane princip realnosti, i to na takav način da se to oprečno ili u startu proglašava potpuno neverovatnim ili i ne dopire do mozga kao mogućnost, potrudili su se i

²¹⁵ Isto, str. 145.

²¹⁶ Analogna opsosija homogenošću i hiperracionalnošću s lakoćom se pronalazi u istoriji prirodnih nauka i važila je za mnoge, a među njima posebno za francuskog matematičara, fizičara i astronoma Pjer-Simona Laplasa (1749–1827), koji je u svojim delima nastojao da ponudi celokupno teorijsko rešenje mehanike Sunčevog sistema koje bi bilo u stanju da eliminiše svako buduće pojavljivanje empirijskih jednačina u astronomskom proračunavanju (videti npr., Laplas, P. S., *Izlaganje sistema sveta*, Akademski knjiga, Novi Sad, 2014).

sami članovi „surčinsko-zemunskog klana“, pa je tako prvi krug manipulacije utkan u samu njihovu kriminalnu delatnost od oktobra 2000. do novembra 2001. godine. Za to im je najpre bilo potrebno da ubeđe sebe da su zbog toga što su „omogućili“ petooktobarski prevrat, tj. što nisu stali u službu odbrane Miloševića i intervenisali na platou ispred Narodne skupštine, prethodno o tome obavestivši Đinđića, postali novi miljenici vlasti, da sada rade za njih, a da su im zauzvrat Đinđićevi zahvalni, da su njihovi heroji, o čemu je i sam pokojni premijer u nekoliko navrata neposredno nakon puča govorio. „Posle 5. oktobra, bilo je neophodno da taj jedan prevrat koji je prošao bez ijedne kapi krvi, u kome je taj monstruozi sistem, za koji smo svi verovali da neće uspeti njegovo sklanjanje, nisu uspele ni Amerikanci da ga sklone, sada odjedanput sklonjen, trebalo je neko da preuzme tu poziciju herojstva. I on [Milorad Ulemek, *prim. aut.*] je to vrlo dobro iskoristio. Tu mu je u prilog išla još jedna stvar, a to je da je Zoran Đinđić bio prinuđen da da nekoliko izjava koje su potpuno zacementirale tu njegovu priču. [...] To su bile izjave da je JSO herojska jedinica, da ne dozvoljava da mu iko dira komandanta i njih, i da, dok je on na vlasti, nikad niko od njih neće otići u Hag“, objašnjava 13. aprila 2005. godine u Specijalnom sudu Vladimir Popović.²¹⁷

217 I dodaje: „I onda je nastavak te vrste manipulacija išao u tom pravcu da se traži sastanak sa predsednikom vlade, da se vidi sa predsednikom vlade, to nije nikakva tajna da je on dolazio i da se sa Zoranom Đinđićem viđao i u DOS, i da su se viđali u Skupštini grada, naročito govorim o periodu prvih sedam, osam ili devet dana dok praktično vlast nije postojala. [...] Legija je to koristio da bi, praktično, to smo, naravno kasnije saznali, svojim ljudima, prvenstveno iz Jedinice, a onda i iz bandi čiji je šef bio, jer je šef 'zemunskog klana' bio Legija, bez obzira što je to formalno bio Dušan Spasojević. [...] Znači, iskoristio je da njima objasni i da njima kaže da je on sa Zoranom Đinđićem napravio, ono, bratski kontakt i odnos. Zoranove izjave su samo to dodatno cementirale. Taj mehanizam vlasti, znate sami kako funkcioniše. Dovoljno je da se vidite sa nekim od ljudi koji su moćni, da iza vas ide, kao što je uvek iza njega išlo trideset-četdeset ovih mučenika iz Jedinice, koji su kao jedini zadatak imali da gledaju šta on radi, da mu se dive i da prenose dalje. Jer, on nikad nije dolazio kao normalna osoba na neki od tih sastanaka, sa eventualno jednim ili dva automobila pratnje, nego je to uvek bio cirkus, povorka. Iz kog razloga? Pa, upravo iz tog razloga – pedeset ili sto pari očiju vide više nego što vidi dvadeset. I onda se to prepričava i kaže: 'Hej, Legija – Zoran, Legija – Zoran'“ (*Svedočenje pred Specijalnim sudom Vladimira Popovića na suđenju za ubistvo*

Tako, pripadnici ove grupe posredovanjem Ulemeka kao tadašnjeg komandanta Jedinice za specijalne operacije, koja je istovremeno odeljenje u nadležnosti Resora državne bezbednosti republičkog MUP-a, dakle, ministarstva u Vladi premijera Đinđića, neometano sebi daju za pravo da se u okviru svojih kriminalnih aktivnosti predstavljaju kao Đinđićevi ljudi, da to što rade čine po njegovom nalogu ili da imaju njegovu zaštitu – i tako nastave s identičnim režimom rada koji im je bio dozvoljen i za vreme Miloševića, što je za njih prevashodno i bio cilj „podrške“ koju su 5. oktobra 2000. godine uputili pokojnom premijeru, verujući da su ga praktično oni doveli na vlast i da im je zbog toga dužan za života.²¹⁸ Nikola Vrzić (kojem je to potrebno da bi preko Buhe insinuirao vezu do Popovića, tj. nekog „gore“) u svojoj knjizi prilaze neke od indikativnih primera zloupotrebe imena Zorana Đinđića kada navodi slučaj reketiranja direktora fabrike za proizvodnju nameštaja Simpo iz Vranja Dra-

gana Tomića od strane Ljubiše Buhe, na osnovu izjava svedoka saradnika Dejana Milenkovića, kao i svedočenja Milana Veruovića da je njegov otac dok je vozio Tomića saznao o tome jer ga je ovaj pitao da li Đinđić ima neke veze sa ovima koji traže od njega novac „u zamenu za oslobađanje od odgovornosti oko nekih carinskih mahinacija“.²¹⁹ I Popović svedoči o sličnim žalbama koje su stizale tokom prve polovine 2001. godine: „Dolazile su informacije da se ti, ali to su kao Legijini, tako nazivani, ponašaju kao gospodari Srbije, da se iz Beograda odlazi u Novi Sad kolonom od dvadeset automobila, da se ljudi dave u Novom Sadu od droge... Bio sam prisutan kada mu je to govorio Nenad Čanak i bio sam prisutan kada mu je Kole – MK Komerc – Kostić, govorio isto to, kao: 'Ej, Zorane, pa ovo je strašno, svi se pozivaju na tebe, pa znaš šta rade.' Pa, kao: 'Hej, ti si novi Sloba, a Čeda je novi Marko, iz razloga što se viđaju sa Čedom toliko i toliko puta i što se viđaju sa tobom toliko i toliko puta, pa to je katastrofa.'“²²⁰

Uživljavanje u ulogu heroja i patriota, ali s ciljanom posledicom kriminalizacije Vlade Srbije i Zorana Đinđića, jer su njihovi jedini izlaz i način da nastave s lakom zaradom samo ukoliko stvore neku vrstu zaloga nad režimom tako što će svojim delovanjem učiniti da se o toj vladi pokrene priča kako je isto toliko kriminalna koliko su i oni, te da sutra, ukoliko nešto krene kako ne treba, mogu postati lažni svedoci o njihovoj navodnoj simbiotičkoj mafijaškoj vezi (do čega je uoči i nakon atentata upravo i došlo) – inkorporirano je čak i u sistem otmica i iznuda „zemunskog klana“. Mile Novaković, kao nekadašnji član mešovite radne grupe MUP-a POSKOK, formirane 23. novembra 2000. godine s ciljem rešavanja ključnih slučajeva iz širokog dijapazona kriminala, navodi da je insajder te grupe iz „surčinsko-zemunskog klana“ ispričao da je među vođama nakon 5. oktobra dogovoreno da se na meti otmica nađu upravo oni ljudi za koje se u javnosti veruje da su se obogatili u vreme Miloševića, misleći da nova vlast zbog toga neće praviti mnogo problema, tj. da na taj način, slično kao što su po povratku iz Pariza to smatrali i u vezi s prometom droge od čije prodaje bi se preko investicija punio budžet Srbije, u stvari pomažu Vladi i državi i bave se društveno korisnim radom.²²¹

Zorana Đinđića, Helsinški odbor za ljudska prava u Srbiji, Beograd, 2006, str. 13, 17–18).

218 U toj vrsti samonametnuto „izneverenih očekivanja“ treba tražiti i razloge Ulemekovog besa kada u diskoteci „Tvrđava“ u Kuli početkom maja 2001. godine bude izazvao požar, pucavši u TV kada je video vest da je Dušan Spasojević, finansijer njegove jedinice, zajedno sa svojim kompanjonima uhapšen u Parizu, a potom deportovan u Srbiju, ili kada u vreme pobune JSO 13. novembra 2001. u sedištu JSO u Kuli pred Čedomirom Jovanovićem bude izvodio tragikomičnu predstavu o tome kako nikada nije želeo da do takvih komplikacija dođe, iako je upravo on preko Spasojevića bio glavni logističar kriminalnih aktivnosti „zemunskog klana“: „Legija je sedeo u čošku i plakao. U jednom momentu, Dušan mu se obraća: 'Lepo si ovo smislio, komandante, nisam znao da sam došao u pozorište. Komad je loš, gluma isto...' Onda nastaje lom. Legija tvrdi da je hteo da se dogovori sa Dušanom, ali da komanda JSO-a nije to želela. Vikao je da je dao sve od sebe, ali da on više ne može da utiče na njih, jer više nije u jedinici. Rekao sam mu da prestane. A on mi je kao u lošem trileru uzvratilo pitanjem: 'Šta hoćeš, da sad odsečem sebi ruku da bi video da ovo nisam želeo'. Vadi nož i stavlja ruku na sto. Bila mi je mučna ta priča, taj miks jeftine patetike i užasa kroz koji je prolazila cela zemlja. Bio sam rezigniran. Kroz tu scenu sam shvatio koliko je sve što mi se dešava besmisleno, koliko sam daleko od tog sveta. U tih nekoliko sekundi shvatio sam da su oni toliko beskrupulozni, da je potpuno naivno moje i Zoranovo verovanje da je sa njima moguće napraviti bilo kakav dogovor. Posle tog dana ne bi mogli da me uvere ni da je Zemlja okrugla“ (Jovanović, Č., *Moj sukob s prošlošću: Srbija 2000–2005*, Dan graf, Beograd, 2005, str. 112).

219 Veruović, M., Vrzić, N., *Treći metak: politička pozadina ubistva Zorana Đinđića*, Moja knjiga, Piroć, 2014, str. 263.

220 Svedočenje pred Specijalnim sudom Vladimira Popovića na suđenju za ubistvo Zorana Đinđića, Helsinški odbor za ljudska prava u Srbiji, Beograd, 2006, str. 19.

221 Novaković, M., *Otmice Zemunskog klana*, Novosti, Beograd, 2013, str. 23–24.

U prvoj akciji otmice koju je ova banda 7. novembra 2000. godine sprovela nad Vukom Bajruševićem, mlađim bratom Bojane Bajrušević, optužene za šverc cigareta tokom devedesetih u grupi Marka Miloševića, Dušan Spasojević kao glavni otmičar preko telefona pregovara s Bojanom i u jednom trenutku joj simptomatično prebacuje: „Vrati narodu pare što si pokrala“, čime se pravi aluzija da će otkupom svog brata biti zadovoljena pravda, te da će onako kako je za vreme bivšeg režima otimala od drugih, sada u vreme Zorana Đinđića biti oteto njoj i kroz otmice i iznuđe vraćeno u budžet (kriminalom stečeno, kriminalom oduzeto). U tome se, dakle, sastoji novi oblik junaštva, koji evoluirao od nekadašnjih pljačkanja napuštenih ognjišta na ratištima, a potom dilovanja pokradene bele i druge tehnike: „Govorili su da su oni patriotske snage, da su se borili na ratištu, a ako ne da pare, ubiće i nju i brata. Pričali su joj da se ona nakrala za vreme Miloševića i da je došlo vreme da nešto da i patriotskim snagama koje su se časno borile.“²²² Ulemek, prvi među patriotama, koji je bio u vrlo dobrim odnosima s Bojanom, odlazio kod nje kući, tešio je i urgirao u policiji da se što pre pronađu otmičari njenog brata, istovremeno je Spasojevića snabdeo dvema šok-bombama koje su radi uozbiljavanja situacije bačene u Bojanino dvorište; dvadeset dana po otmici izvršen je otkup u iznosu od milion i po nemačkih maraka, od kojih Ulemek, brižni prijatelj, za sebe uzima polovinu.²²³

Da ekipa na čelu s Ulemekom u biti nije bila samo kriminalna već iznad svega manipulantska, svedoče i detalji koje je tokom akcije „Sa-

222 Isto, str. 43.

223 Zamenik specijalnog tužioca Jovan Prijić u svojoj završnoj reči od 23. aprila 2007. godine takođe detektuje isti smisao diskursa o patriotizmu u samom činu ubistva premijera: „I šta čine ti samozvani istinski patrioti i ratnici? Snajperom, koji je podešen na maksimalno optičko uvećanje, sa daljine od 130 metara gađaju čoveka sa štakama, skoro nemoćnog u kretanju, puškom prethodno kriminalno brisanih brojeva i to oni nazivaju 'jedan na jedan'. Moćnom snajperskom puškom, prethodno kriminalno obrisanih brojeva, daljina 130 metara, to je 'jedan na jedan', a meta je predsednik vlade, čovek usporenog i vrlo komplikovanog kretanja. To ne može ni ličiti na ponašanje istinskih patriota i ratnika, i nije. [...] I kakvo je njihovo samo činjenično delo? Podmuklo delo, lažnih ratnika i još lažnijih patriota, kvazi ili para oficira, isto, jednako po tome njihovim delima na Ibarskoj magistrali i prema Ivanu Stamboliću“ (Petровић, A., Čarnić, D., *Proces KP 5/03: ubistvo Zorana Đinđića. Knjiga 3*, Din sedma sila: Multinacionalni fond kulture, Beograd, 2008, str. 23).

blja“ otkrio Miladin Suvajdžić u vezi s otmicom Milije Babovića, beogradskog biznismena s vezama u podzemlju, od 24. marta 2002, još jednog Ulemekovog prijatelja koji je pažljivo isteminiran da bi bio nasamaren. Plan otmičara je da Babović angažuje svog prijatelja Ulemeke da bude lice koje će nositi novac za otkup, kako bi mu popravili ugled narušen posle incidenata koje je napravio najpre u „Tvrđavi“, a potom i u „Stupici“,²²⁴ kada je prvo suspendovan, a ubrzo i penzionisan, pa Babovića tako dok nabrāja imena drugih ljudi udaraju, sve dok mu ne sugerišu da to treba da bude neki „jak momak“. Kada najzad ovaj predloži Ulemeke, oni pak počinju da ga tuku još više, optužujući ga da hoće da im montira policiju, a potom, pošto su odigrali svoj komad, ipak pristaju uz komentar: „Ubićemo i tu šarenu pičku ako bude trebalo.“²²⁵

Dejan Milenković svedoči pak da su inspektor Slobodan Pažin s krvnih delikata i Milorad Ulemek obaveštavali Spasojevića o tome da je prisluškivan, pa je tako, da bi se zbunila policija, insceniran telefonski razgovor između Milenkovića i Spasojevića, kada mu Spasojević govori da ga je zvao Ulemek, koji je u vreme otmice boravio u Grčkoj kod Babovićeovog prijatelja Radomira Živanića, da mu kaže da je saznao za otmicu i da ga pita da li on ima nešto s tim. Narednog dana, Ulemek se hitno vraća u Srbiju,

224 Incident u klubu „Bojan Stupica“ počinje tučom koju izaziva glumac Sergej Trifunović. Opisan je i u knjizi Zorana Mijatovića: „U parku oko Jugoslovenskog dramskog pozorišta i Male scene Stupica, gde se nalazi i istoimeni kafić, kao da je u toku obračun sa grupom terorista. Desetak policijskih džipova, koji su uglavnom pripadali interventnoj brigadi, isto toliko policijskih automobila i gomila policajaca, što u uniformi, što u civilu. Najmanje je jedan mrtav, mislim u sebi dok mi prilazi sada već pokojni Boško Buha. Bila tuča u kafiću, neko pucao, građani prijavili, milicija došla na intervenciju, počinje priču Buha. A onda u toku intervencije, vinovnik nereda, pripadnik JSO [Branko, *prim. aut.*] Veljković, mobilnim telefonom poziva Legiju. On je nekoliko minuta pre tuče napustio kafić gde se pre toga slavio rođendan estradne zvezde Cece Ražnatović, koja je u momentu kada sam ja došao već napustila poprište tuče. Dakle, Legija se vraća. Kada vidi šta se događa, vadi pištolj, viče 'ja sam Legija' i razoružava interventnu ekipu. Ohrabreni Veljković, preko Legijinih leđa, pesnicom razbija nosnu kost jednom policajcu, kojeg trenutno zbrinjavaju u Urgentnom centru. Tako izgleda Buhin raport“ (Mijatović, Z., *Opelo za državnu tajnu: svedočenje iz vrha Državne bezbednosti*, Pharos, Beograd, 2004, str. 141).

225 Novaković, M., *Otmice Zemunskog klana*, Novosti, Beograd, 2013, str. 265.

odlazi u porodičnu kuću Babovića, oblači odoru heroja-spasioca, preslušava zahteve otmičara i sa suzama u očima objašnjava šta će da im radi kad ih bude pronašao.²²⁶ Posle četrdeset dana provedenih u zatočeništvu, brutalno mučen u više navrata, a posebno nakon pokušaja bekstva, Babović je otkupljen za ukupno 10,5 miliona evra, dvokratno isplaćenih; ne zadugo zatim, i ne sluteći da ovaj stoji iza čitave otmice, Milija Babović u znak zahvalnosti što je doprineo njegovom oslobađanju poklanja istom Ulemeku ručni sat vredan 100.000 evra.²²⁷

Deo novca prikupljen od krađa i otmica ulaže se s jedne strane u JSO i naoružavanje, a s druge u širenje uticaja, kako u državnim organima od ključnog značaja radi daljeg opstajanja kriminalne grupe i podmićivanje službenika, tako i u sredstva javnog informisanja i podmićivanje novinara, koji po potrebi kriminalizuju određena lica i otvaraju afere u interesu te grupe. Najznačajniju ulogu među prvima imaće Slobodan Pažin, inspektor GSUP Beograd, kome je

226 O tome da je Ulemek sličnu ulogu uzimao i u drugim slučajevima otmica, Novaković će pisati i na drugom mestu: „Ispred 'Zemunskog klana' niko više nije mogao da komunicira sa Legijom. Znao je opasnosti od mobilnog telefona i maksimalno je izbegavao svaki kontakt. Samo oči u oči. Ako su imali neku zajedničku akciju, otmicu ili pripremu ubistva, sastajali su se u ranije dogovorena vremena, na određenim mestima, ili su prenosili podatke kurirskom poštom. Telefon su koristili samo u izuzetnim hitnim situacijama. Legija se, par puta, ozbiljno naljutio što su ga zvali, kao kod otmice Miškovića, da ga pitaju kakva je atmosfera. 'Sedim kod Lukića, pravimo planove da uključimo Jedinicu, helikopter za praćenje iz vazduha, i ti me tog momenta zoveš... Da vam se to više nikad ne ponovi...' – objašnjavao je, šaljući ih u majčinu“ (Novaković, M., *Državo, ruke uvis!*, Vukotić media, Beograd, 2014, str. 23–24).

227 Novaković, M., *Otmice Zemunskog klana*, Novosti, Beograd, 2013, str. 267–268. Epizodu s Ulemekom u otmici Babovića u Specijalnom sudu potvrdiće 11. aprila 2005. godine i Čedomir Jovanović, koji na pitanje tužioca čime se Ulemek bavio nakon odlaska iz Jedinice, odgovara: „Znali smo da otima ljude, da ubija. Eto, to je radio. Ne znam čime se bavio formalno, osim što je obilazio restorane u Beogradu i maltretirao ljude po kafićima. U kući Milije Babovića je plakao zbog njegove otmice i govorio kako će ga pronaći i osvetiti, a on je organizovao otmicu. Isto tako je u Kuli plakao i klečao na podu, govoreći kako on hoće da prekine protest, ali ovi iz Jedinice to neće. On pred nama kleči na podu i plače. To Srbija treba da zna! I ovaj sud!“ (Petrović, A., Čarnić, D., *Proces KP 5/03: ubistvo Zorana Đinđića. Knjiga 2*, Din sedma sila: Multinacionalni fond kulture, Beograd, 2008, str. 73).

u to vreme nadređen Milan Obradović. Ovo lice zajedno s Dušanom Spasojevićem i Ljubišom Buhom učestvuje u montiranju Nikole Bajića kao osumnjičenog za otmicu Miškovića, da bi se skrenula pažnja s pravih izvršitelja, čak mu se radi uverljivosti daje 30.000 maraka kao deo novca koji će zakopati, da bi zatim odveo policajce da ih otkopaju kao dokaz.²²⁸ Pažin, koji je Spasojevića upoznao još 1997. godine, služi za dobijanje informacija o radu policije, po potrebi za uklanjanje dokaza i prikrivanje tragova koji bi mogli da vode do pojedinih članova klana, a otkucao je i insajdera Željka Mihajlovića Crnogorca da policiji prenosi informacije o aktivnostima klana, nakon čega ga Milan Jurišić i Dušan Krsmanović ubijaju i zakopavaju.²²⁹ Za uzvrat, Spasojević se odužuje tako što uspeva da izdejstvuje njegovo unapređenje, predstavljajući ga kao ključno lice za rešavanje ubistva policijskog generala Boška Buhe, i navodeći ga da pronade drogu i oružje u autopreionici „Kotobanja“ Ljubiše Buhe, koje su pre toga njegovi ljudi sami tamo postavili s ciljem kompromitacije budućeg zaštićenog svedoka.²³⁰ Potom postaje zamenik načelnika Trećeg odeljenja kriminalističke policije u Beogradu, na nevericu svog šefa Obradovića biva uhapšen tokom „Sablje“ i pravosnažno osuđen na šest godina zatvora

228 Bivši ministar policije Dušan Mihajlović 15. marta 2005. godine govori u Specijalnom sudu o sprezi Spasojevića sa službama javne i državne bezbednosti: „Dok je Dušan Spasojević bio u pritvoru, do mene je došla priča da nije on umešan u otmicu Miškovića, već Karadžićevi ljudi radi finansijskog obezbeđenja. Traženo je da se pusti i da se za sedam dana završi istraga i to dokaže. Ja se nisam slagao. Smatrao sam da on može da prezentira nekome u policiji kome veruje i da se to proverri, pa bi on u tom slučaju bio pušten. Predloženo mi je da to bude Slobodan Pažin, jer Spasojević jedino u njega ima poverenje, jer ga nije reketirao i Spasojević ga je smatrao poštenim. Ja sam pozvao Pažina i dao mu određene ruke da proverri svaki navod Spasojevića. To je tako trajalo, nađen je neki štek, garaža. Trebalo je da se uhapsu neki Bosanci sa delom popisanog novca i sećam se da je taj stanovao u naselju '13. maj' u Zemunu. Ispalo je da je on nestao. Našli su neku rupu, a novac je bio odnet. Naprotiv, ova ekipa koja je radila, dolazila je do novih dokaza da je to uradila Spasojevićeva grupa“ (*Isto*, str. 32).

229 Slobodan Pažin je takođe taj koji Dejana Milenkovića Bagzija, nakon što je ovaj pokušao da izvrši atentat na premijera kod hale „Limes“, nakratko pušta na slobodu (Vuković, M., Tufegđić, V., *Oni su jači od nas*, Blic press, Beograd, 2007, str. 118).

230 Novaković, M., *Otmice Zemunskog klana*, Novosti, Beograd, 2013, str. 239.

sredinom decembra 2009. godine kao saučesnik u grupi koja je izvršila sedamnaest ubistava, tri otmice i dva teroristička napada.

Za sve vreme ovakvog delovanja i logistike stvoreni su uslovi u kojima se oni ne percipiraju nikako drugačije nego kao deo protivzakonite rabote naređene od strane uskog kruga ljudi oko premijera Srbije Zorana Đinđića, pa i njega samog (po istom mehanizmu je glavna stavka slučaja „Savamala“ stala u rečenicu: *'ko još veruje da Vučić nije znao šta se u tom trenutku dešava u Hercegovačkoj?'*). Sedimentira se patos za kuloarske novinare iz „građanskih“ dnevnika i nedeljnika, koji, misleći da time što su „protiv vlasti“ ispunjavaju svoju profesionalnu dužnost, počinju da se bave spekulacijama preko forme anonimnih izvora, u različitim dozama spontaniteta otpočinju s vođenjem hajke protiv čoveka kojeg predstavljaju kao novog Miloševića, apsolutistu i diktatora, protiv ličnosti ogrezle u kriminalu, od koje zavisi sve u Srbiji i koja šalje svoje reketaše i batinaše svuda gde je potrebno, čemu u prilog idu rotaciona svetla koja ovi poslednji koriste, blindirana vozila, falsifikovane policijske tablice i uniformisana lica u pratnji iz JSO.²³¹ Isti ti medijski radnici ni u jednom trenutku ne dopuštaju nazor i ne prave ni najmanju ogradu da to možda baš i nije sasvim tako, da ovi koji to rade čine to zapravo u nadi da će ih vlast sa etiketom 'kriminalna' održavati kao i ona prethodna, Miloševićeva, da ne postoji i da je možda pomalo nerealna ta laplasovska slika o kontroli (jednoobraznoj matematičkoj determinisanosti čitavog kosmosa) na svakom koraku i u tolikom obimu kakva se pripisuje jednom čoveku ili nekolicini njemu bliskih ljudi.

Ekstremni primer ovakvog pervertiranog odnosa u kojem vlast kao podrazumevano negativna uspeva da bude suprotstavljena čak i kriminalcima, koji u odnosu na nju ispadaju

231 „U toku 2002. godine, zakazana su dva-tri ročišta [optužnica za krivična dela iznude i otmice, *prim. aut.*], koja su iz raznih proceduralnih razloga odlagana. Na zakazanim procesima pred Četvrtim sudom, 'zemunci' su dolazili u punom sastavu. Demonstrirali su moć tako što su na ročišta stizali sa desetak automobila i blokirali Novi Beograd oko Četvrtog suda. Optuženi su sa advokatima ulazili u sudnicu, a napolju je ostalo da čeka naoružano obezbeđenje (desetak pripadnika JSO), koji su kontrolisali ko ulazi u sud. Može se pretpostaviti kako su se u ovakvim okolnostima mogli osećati sudije i tužioci kojima je poveren ovaj predmet. Sva ročišta su pratili njihovi novinari koji su sutradan pisali tekstove, ismevajući rad policije i Tužilaštva, sa uveravanjem da je sve 'montirano' od strane policije i ministra Mihajlovića“ (*Isto*, str. 258).

pozitivci, predstavlja intervju „Ako BGD policija bez razloga puca na nas, moraćemo malo da se branimo, bojim se da ne bude krvi do kolena“, objavljen 14. maja 2002. godine u listu *Svedok* Vladana Dinića, s ranjenim pripadnikom „zemunskog klana“ Milanom Jurišićem.²³² U tekstu se kompromituje policija na način što se izmišljaju identiteti dvojice pripadnika interventne patrole i pridodaju im se atributi korumpiranosti – „imaju lične neraščišćene račune sa 'zemuncima““, uz tvrdnju da se protiv njih vodi „više postupaka za slične pucnjave, jer im ministar i njihovih načelnici dozvoljavaju da pucaju u koja oni hoće“.²³³ Poruka, dakle, glasi: možda mi jesmo sitni kriminalci, ali ovi koji su predstavnici države, kao i sama država, jesu mnogo gori; Jurišić je samo dva dana pre toga „teško ranjen“ tokom ulične potere pošto je ukrao vozilo „golf 3“, dok je ekskluzivan tekst dužine dve strane istovremeno opremljen fotografijom iz bolnice na kojoj se vidi kako leži u zavojima s priključenim aparatima za reanimaciju i disanje. Intervju se završava konstatacijom s kojom, posle čitanja kompletnog teksta, svako treba da se složi: „Moji prijatelji su ogorčeni i zna se kako će se ovo završiti. Biće krvi do kolena, ako policija može da puca, možemo i mi malo da se branimo.“ Nastavak će dati Vladimir Popović: „Nekoliko dana posle toga Bracanović zove Milana Obradovića da se vide u zgradi Instituta. Operativno, oko poslova koje rade. [...] Jer, to je bio sistem: on je tamo bio, onda Bracanović, koristeći instituciju koju je imao, funkciju koju je imao, pozivao je određene ljude. Tako je bilo i prilikom hapšenja Makine grupe, kada su Čedu pozvali da dođe tamo, pa se onda iz druge prostorije pojavio Ulemek, a onda se to kasnije koristi – bili su tu Ulemek i Čedomir. E, tada se pojavio Ulemek I, kao, Milanu: 'Hej, gde si, čao brate, kako si?' I tako dalje, u tom uličarskom žargonu, kao: 'Hej, ali nije u redu što nam dirate ovog malog.' 'Kog malog?' 'Jurišića.' 'Kakve veze imaš ti sa Jurišićem?' 'Pa, to je naš klinac, ej, nismo se tako dogovorili.' Otprilike, 'Hej, samo da ti kažem, nije on bilo ko, to smo mi.' 'A, koji ste to vi?' On nam to go-

232 „*Svedok* je list koji ima specifičnu težinu među policajcima i kriminalcima – neka vrsta zaštićenog prostora gde se susreću i trguju ove dve grupe. Izvori informacija su, naravno, uvek isti – poverljivi, državni“ (Čurgus-Kazimir, V., *Hajka – Analiza medijskih napada na Vladu Zorana Đinđića*, Evropski centar za toleranciju, Beograd, 2009, str. 101).

233 Novaković, M., *Otmice Zemunskog klana*, Novosti, Beograd, 2013, str. 259.

vori u kabinetu čoveka koji upravlja državnim bezbednošću.²³⁴

Razgovor s Jurišićem vodi lični novinar Dušana Spasojevića i njegov kućni prijatelj Gradiša Katić, koji je bivši dopisnik tabloida *Blic*, preko kojeg 2000. godine uspostavlja blisku vezu s Ulemekom, izveštavajući s Kosova o sukobu s albanskim secesionistima zbog kojeg je angažovana JSO. Katić u tom periodu radi u nedeljniku *ID*, koji ubrzo, prema tvrdnjama Miladina Suvajdžića, za 150.000 maraka kupuje Spasojević, od čega će krajem 2002. godine nastati *Identitet*; glavni urednik ovog lista postaje upravo Katić, dok je za formalnog vlasnika lista određen Ulemekov kum Srđan Mijajlović, saradnik Državne bezbednosti. Intervju s Jurišićem koji je pripremljen u *Svedoku* može se smatrati generalnom probom pred probaj Katića u *Identitetu*: „Spasojević je govorio da će u njegovom časopisu *Identitet* kompromitovati ljude iz vlasti, da bi ga se ovi plašili. On je kreirao šta će u listu da se objavi“, svedoči Dušan Krsmanović.²³⁵ Pre odluke o kupovini lista *ID*, vođeni su razgovori s Predragom Popovićem oko kupovine srpskog *Nacionala*, ali se od toga odustalo jer su te novine izlazile na dnevnoj bazi, a u planu su bile i kupovine *Televizije Pančevo* i *TV Palma*: „Mi smo išli svakog dana u Kulu, vozili smo novinare, išli smo par puta sa Bracanovićem. Išao je neki novinar sa *Pinka*, posle toga

mu je Dušan kupio kameru, u stvari radio je na *RTS-u*, pa je posle prešao na *Pink*, kupili smo mu kameru za to“, priča Suvajdžić.²³⁶ Samo dan pre atentata na premijera Srbije, 11. marta 2003, Katić u *Identitetu* objavljuje tekst „Laufer: Đinđić meta slobodnog strelca, haški Srbi naručili atentat“, biva hapšen u akciji „Sablja“ ali ne i procesuiran, zbog čega će dobiti odštetu od države,²³⁷ potom odlazi da radi za *Kurir*, postaje recenzent knjiga koje Ulemek piše iz zatvora, a pred gledaocima *RTS-a* pojavice se upravo u Kalemberovoj i Tijanićevoj emisiji *Atentat na Đinđića – medijska pozadina*, 12. marta 2008. godine. Danas radi kao glavni urednik provladinog, ali takođe desničarskog tabloida *Afera*, zajedno s Predragom Jeremićem, svojim dugogodišnjim bliskim saradnikom iz *ID-a*, koji će 2004. godine postati glavni urednik *Internacionala*.

Zašto bi se, dakle, uopšte i pisalo o tome da neki kriminalac zloupotrebljava i da se u svojim radnjama poziva na Vladu Srbije, kada će to odmah biti protumačeno kao udvoričko zalaganje za određenu političku garnituru, što je dalje, prema Kodeksu novinara Srbije, nespojivo s novinarskom profesijom? Kada je opasnost od toga da se novinarski rad od strane drugih novinara ne protumači tako postala bitnija od traganja za punom istinom? Da li je stanje u medijima iz ovog, kao i iz vremena koje dolazi desetak godina kasnije, samo rezultat slepog istrajavanja da se makar izgleda „kritičan“? Jer čak i ako jeste samo to, a Čurgus u svojoj *Hajci* utvrđuje da je posredi mnogo više od toga, ne predstavlja li to onda u praksi fundamentalno pogrešno prepoznavanje – promašivanje svega što novinarska profesija treba da bude?

234 O sličnom primeru metoda dovođenja Ulemeka u vezu sa označiteljem koji je potrebno kompromitovati: „Tačno je da je došao kod mene u stan i tačno je da je bio kod mene u stanu i tačno je da je Zoran otišao pre nego on, rekao sam iz kog razloga, jer nije imao ko da ga vozi, jer ga je dovezao vozač Zorana Đinđića i onda iskoristi tako nešto da bi tu ugradio neku laž i sad u javnosti je jedino važno: 'A je li bio Legija kod tebe u stanu?' Ja, znači, mogu da lažem, da kažem 'nije' ili da kažem istinu, 'jeste'. Ako kažem 'jeste', u Srbiji – pa to je dovoljno. Kraj. Ovim ljudima koji sede ovde ništa drugo ne treba. Naslovna strana novina je – priznao je da je bio u njegovom stanu. Znači, ta vrsta manipulacija koju je on sprovodio uz pomoć svojih savetnika, uz pomoć svojih 'nezavisnih' stručnjaka, uz pomoć političara, uz pomoć novinara i medija, jeste nešto što je posle pobune 'crvenih beretki', u periodu do ubistva Zorana Đinđića, direktno sprovedeno od strane Jedinice za specijalne operacije i direktno od Milorada Ulemeka i Dušana Spasojevića, kroz kupovinu medija, kroz kontakte sa novinarima, i tako dalje“ (*Svedočenje pred Specijalnim sudom Vladimira Popovića na suđenju za ubistvo Zorana Đinđića*, Helsinški odbor za ljudska prava u Srbiji, Beograd, 2006, str. 33, 40).

235 Novaković, M., *Državo, ruke uvis!*, Vukotić media, Beograd, 2014, str. 43.

236 *Insajder: Prepoznatljivi rukopisi*, TV B92, 4. jul 2005. (http://www.b92.net/insajder/arhiva/arhiva.php?nav_category=986&nav_id=402726; pristupljeno 25. avgusta 2016).

237 Zanimljiv je podatak o tome kako su sudovi u vreme vlasti Vojislava Koštunice procenjivali visinu naknade zbog hapšenja u 'Sablji': „Samo u Beogradu do kraja 2004. godine, sudu je podneto više od 500 takvih zahteva. U dosuđenju naknada, sud je cenio sve okolnosti neosnovanog zadržavanja, pa je tako pojedinim pripadnicima JSO, Jedinice koja je tokom 'Sablje' rasformirana, dosuđivao iznose od 3.500 do 40.000 dinara za jedan dan proveden u pritvoru tokom 'Sablje'. Kod pojedinih lica koja su zadržavana u pritvoru tokom te akcije, sud je nalazio i da im je, pored nanete materijalne i nematerijalne štete, umanjena i životna sposobnost. Tako je za bivšeg načelnika beogradskog DB-a Ratka Romića našao da mu je umanjena životna sposobnost za 35%, pored povrede časti i ugleda i nanetog duševnog bola“ (Vuković, M., Tufegdžić, V., *Oni su jači od nas*, Blic press, Beograd, 2007, str. 187).

HAG JE BOLEST, POZOVITE DOKTORA LEGIJU

Pozamašan potencijal za manipulaciju „surčinško-zemunskog klana“, koji se u prvom periodu delovanja koristi kako prema žrtvama i porodicama žrtava otetih, tako i prema Vladi Srbije i svima koji treba da poveruju da ona ima nekakve veze s aktivnostima klana, u drugom periodu, od jeseni 2001,²³⁸ kada već i u praksi postaje jasno da Đinđić nema nameru da pruži bandi bilo kakvu zaštitu (hapšenje grupe u Parizu, a zatim i Ulemeka sredinom juna) – počinje postepeno da se prepliva i na medije, u kojima dostiže svoje puno ospoljenje preko saradnje sa strukturama svih službi bezbednosti (vojne, javne i državne). Prvo će uz saglasnost zamenika tužioca Četvrtog opštinskog tužilaštva Mijoljuba Vitorovića 12. oktobra biti odobreno puštanje Spasojevića, a 15. novembra 2001. godine, po naredbi okružnog tužioca Radeta Terzića, pušteni Mile Luković i preostala tri člana. Odmah po izlasku, Spasojević širi priču, najpre svojim ortacima, a zatim i po medijima, da zahvalnost za izlazak iz zatvora duguje Čedomiru Jovanoviću, govoreći o njegovim brojnim posetama i omogućavanju da ga poseti uža porodica, o čemu će na suđenju za ubistvo premijera govoriti svedoci saradnici.²³⁹ Na tu ideju Spasojević dolazi dok je bio u pritvoru, gde saznaje da je Jovanović pomogao Ulemekovoj supruzi Aleksandri da ga poseti, u periodu dok je ovaj tako-

238 Iz završne reči zamenika specijalnog tužioca Jovana Prijčica: „Na osnovu ovih dokaza i na osnovu izjava drugih svedoka, iznosim činjenični zaključak da je novembar 2001. godine, vreme začetka, zametka, neprijateljskog zločinačkog udruženja, na čijem čelu su optuženi Ulemek i tada Dušan Spasojević i koje je imalo dva krila, od kojih je jedno sastavljeno direktno od dela komande i dela pripadnika sastava JSO. Taj deo činili su svi posle toga optuženi i suđeni pripadnici komande i sastava JSO za krivična dela protiv Vuka Draškovića, za slučaj 'Ibarska magistrala', za ubistva Ivana Stambolića... Drugo krilo bili su pripadnici stare zemunske bande. Njihove dokazane zajedničke kriminalno-neprijateljske manifestacije jesu, prvo terorizam u Difens roudu decembra 2002. godine, zatim planiranje ubistva pojedinih političara i, potom, ubistva predsednika Vlade Republike Srbije. Znači, to je vreme nesumnjivo dokazanog postojanja zavere protiv bezbednosti zemlje“ (Petrović, A., Čarnić, D., *Proces KP 5/03: ubistvo Zorana Đinđića. Knjiga 3*, Din sedma sila: Multinacionalni fond kulture, Beograd, 2008, str. 76–77).

239 Veruović, M., Vrzic, N., *Treći metak: politička pozadina ubistva Zorana Đinđića*, Moja knjiga, Pirot, 2014, str. 278.

đe tamo boravio zbog incidenta u „Stupici“, pa uzima to, stavlja sebe na mesto Ulemeka i množi taj fakt puta četrdeset.²⁴⁰ Po ukidanju vanrednog stanja, ovaj motiv će juna 2003. na sednici Odbora za pravosuđe eksploatisati DSS i Dragan Jočić, koji će nagovoriti radnika Okružnog zatvora Slavomira Bandura da sa još nekoliko stražara uputi pismo Tužilaštvu u kojem će se nalaziti izmišljeni listing poseta, dok će se naknadno, u vreme Jočićevog ministrovanja, pojaviti i službena beleška UBPOK-a datirana na 21. april 2003. godine, koja to treba da potvrdi.

O tome koliko daleko ide propaganda započeta još septembra 2001. godine svedoči činjenica da se Bandur, koji je pre toga dva puta prekršajno osuđivan i disciplinski kažnjavan, pojavljuje i 17. juna 2003. godine na konferenciji za novinare koju zakazuje DSS da potvrdi navode o Jovanoviću i da optuži Đinđića da je odlazio u Šilerovu i družio se sa Spasojevićem.²⁴¹ Iste večeri, na konferenciji u Vladi Srbije tadašnji upravnik Centralnog zatvora Aca Jovanović demantovao je Bandurove navode i rekao da je u evidenciji utvrđeno da osim advokata Slobodana Mилоvojevića, supruge i deteta Dušana Spasojevića, niko drugi nije dolazio u zvaničnu posetu, do-

240 Bukvalno isti metod zamene Ulemeka Spasojevićem i umnožavanja na više dekada primenjen je pri stvaranju sage o čuvenim Jovanovićevim odlascima u Šilerovu, iako ih je realno bilo samo dva – prvi put 5. oktobra 2001. godine, da bi čuo šta Ulemek, koji ga je pozvao, ima da poruči Đinđiću, i drugi put 9. novembra iste godine, u prisustvu policije i u potrazi takođe za Ulemekom zbog početka pobune JSO (Jovanović, Č., *Moj sukob s prošlošću: Srbija 2000–2005*, Dan graf, Beograd, 2005, str. 99, 103).

241 Spasojevićevu moć komentariše i Dušan Mihajlović: „To je moć da čovek, koji je u CZ-u, može da komunicira sa ministrom. Emisari Spasojevića su mi preneli poruku da je on spreman da pokaže svoje račune u švajcarskim bankama, da bih ja shvatio koliko stotina miliona maraka ima i da nema potrebe da se bavi otmicama. Danas mi je žao što sam to odbio. To bi bilo dokaz da je ovo bio sistem koji je imao izvanrednu logistiku za pranje para od kriminala. Pogledajte medije, koliko je dobio prostora Spasojević, a koliko aktuelni ministar i dobićete odgovor. Najbolja demonstracija moći je to što je pušten mimo volje državnih organa. Njegova moć bila je najveća opasnost za demokratske reforme u zemlji. Drugi politički problemi, kao što su Kosovo, Crna Gora, Hag mogli su se rešavati političkim sredstvima, a ovde se odlučivalo ko će da živi, a ko ne i ko će šta da bude u ovoj zemlji“ (Petrović, A., Čarnić, D., *Proces KP 5/03: ubistvo Zorana Đinđića. Knjiga 2*, Din sedma sila: Multinacionalni fond kulture, Beograd, 2008, str. 32–33).

dajući da se sve posete evidentiraju u kompjuteru. Tom prilikom upravnik je podelio kopiju dopisa koji mu je četiri dana ranije poslao budući svedok saradnik i bivši šef Spasojevićevog obezbeđenja u Šilerovoj Zoran Vukojević, u kojem se tvrdi da je Bandur dolazio u taj objekt „pet do šest puta i to uglavnom u uniformi i to prvi put mesec dana nakon izlaska Dušana Spasojevića iz Okružnog zatvora“, kao i da je od Spasojevića dobijao 200–500 nemačkih maraka radi prenošenja poruka, novina i cigareta uhapšenim članovima Zemunskog klana.²⁴² Interesantno je da će Peto opštinsko tužilaštvo tek dve godine kasnije, a samo dan nakon svedočenja Čedomira Jovanovića u Specijanom sudu, 13. aprila 2005. godine, na inicijativu tadašnjeg ministra pravde Zorana Stojkovića, otvoriti istragu povodom ovih optužbi. „Prijava je odbačena zato što je to sve bila apsolutna laž. Ti stražari iz CZ-a su rekli da me u stvari nisu nikada videli, da su to uradili jer im je Dragan Jočić rekao da to kažu, da su im tada iz DSS-a obećavali da će napredovati u službi. Posle su ih izbacili iz CZ-a. Saslušano ih je 12 ili 13, neko je rekao 'da, video sam ga, išao je kod upravnika Blanuše', što je tačno. Drugi je rekao: 'Jeste, doveo je ovde Legijinu ženu', govori Jovanović za nedeljnik *Ekspres* juna 2016. godine.²⁴³

Najbitniji motivi u medijima na koje je ova kriminalna grupa imala uticaj od jeseni 2001. godine uvezani su ruku podruku s političkim temama kojima se zapravo najviše bave Vojislav Koštunica i DSS – opasnost zvana Haški tribunal, izdajnička vlast, legalizam (profano) i makijavelizam (japijevsko), a s druge strane, paralelno, veličanje Jedinice, patriotizma, zasluga u ratovanju devedesetih i sl.²⁴⁴ U tom smislu, dakle, pod jasno prepoznatim i prethodno dogo-

vorenim političkim kišobranom Gradimira Nalića, Ace Tomića i sličnih, koji mu, za razliku od Vlade Srbije, obećavaju kontinuitet lake zarade, Milorad Ulemek osmišljava medijski projekat „Stop Hagu“, u čijoj je agendi da se prikaže kako Đinđić hoće sve njih, najveće srpske heroje, da proda Međunarodnom tribunalu, kao što je to učinio s Miloševićem.²⁴⁵ Premda već uveliko postoji bojazan pojedinaca iz „crvenih beretki“ zbog učešća u ratnim operacijama, ali i u pljački američke ambasade u Beogradu tokom NATO bombardovanja,²⁴⁶ ova priča služi, ipak, pre svega „zemunskom klanu“, i to kao prava za pokrivanje sve većeg nezadovoljstva na unutrašnjem planu – započeti sudski procesi povodom iznuda i otmica, suđenje za Ibarsku magistralu (za šta Vuk i Danica Drašković već uveliko optužuju JSO i Ulemeka, i po toj osnovi dalje kriminalizuju Đinđića, tvrdeći da ih ovaj štiti), kao i zaplena 24,5 kg heroina u noći 31. oktobra 2001. godine u selu Željuša, opština Dimitrovgrad, koji je iz Turske preko Makedonije i Srbije bio namenjen Zapadnoj Evropi (trasa identična onoj koju domaćim istražnim organima opisuju i „zemunci“ uhapšeni u Parizu).²⁴⁷

Da su za Ulemeka ovi motivi bili idealan politikantski čin, potvrdiće i njegovo otvoreno pismo kao odgovor na optužbe Ljubiše Buhe, čiji će se delovi naći u svim medijima 28. januara 2003. godine. Detaljnom egzegzom ovog materijala u svojoj knjizi *Hajka* bavi se Velimir Čurgus-Kazimir, koji se, između ostalog, zadržava na rečenici gde autor pisma naglo prelazi na prvo lice jednine: „Ne daju mi da budem to što

242 „Bandur bio na platnom spisku Spasojevića“, *Danas*, 18. jun 2003.

243 „INTERVJU, ČEDOMIR JOVANOVIĆ: Legija je krpa, celi život je prodavao ljude“, *Ekspres*, 10. jun 2016.

244 Stigmatizaciju Haga konstruisanu i indigniranu kao klasičnu pretnju kako po JSO, tako i za čitavo nacionalizmom ostrašćeno društvo, Ulemek će koristiti i da bi najpre uplašio i time ubedio Zvezdana Jovanovića da izvrši atentat na premijera Srbije, o čemu ovaj svedoči u svom iskazu koji je 5. aprila 2003. godine dao policiji: „Desetak dana pre odlaska na Kopaonik ja sam bio sa Legijom koji me je obavestio da ćemo imati velikih problema sa Hagom, što je navodno saznao od nekih ljudi, kao i da će Jedinica da bude rasturena, uz napomenu da ćemo se videti i čuti. U tim razgovorima Legija – Milorad Luković nije bio konkretan, samo mi je dao do znanja šta će da se desi“ (Novaković, M., *Državo, ruke uvis!*, Vukotić media, Beograd, 2014, str. 208).

245 Rezime ovog scenarija Ulemek saopštava Čedomiru Jovanoviću prilikom prvog susreta u Šilerovoj, 5. oktobra 2001, samo mesec dana pre pobune „crvenih beretki“, onim što je ovaj nazvao „unapred pripremljenim tekstom“: „Nameštate mi. Oterali ste me iz Službe. Montirate mi Hag i Ibarsku. Hoćete da rasformirate jedinicu. Nemoj da mi pričate bajke. Vojska je iza mene. Tomić zna bolje od vas šta vi radite. Pre godinu dana sam vam bio potreban, danas ne znate ni telefon da okrenete. Tada sam podržao vas, danas podržavam Koštunicu. Ja sam izabrao stranu. To je moj pozdrav Zoranu“ (Jovanović, Č., *Moj sukob s prošlošću: Srbija 2000–2005*, Dan graf, Beograd, 2005, str. 99).

246 „Oni su odvezli dva kamiona robe u Kulu. Nosili su sve, od tepiha, stonih lampi, nameštaja, pa do automobila“ (Mijatović, Z., *Sačekuša za Srbiju: kako je tajni agent Državne bezbednosti blagovremeno upozoravao iz SAD*, Pharos, Beograd, 2007, str. 148).

247 Isto, str. 120–123; Petrović, A., Čarnić, D., *Proces KP 5/03: ubistvo Zorana Đinđića. Knjiga 1*, Din sedma sila: Multinacionalni fond kulture, Beograd, 2008, str. 313–314.

jesam. Ali, zato hoće da budem ono što nisam, da sam radio ono što nisam radio.²⁴⁸ Ono što je u ovom kontekstu čini posebno zanimljivom jeste njena rastegljivost, potencijal da istovremeno znači nešto krajnje nespojivo, što se, budući da nedostaju odredbe koje bi bliže odredile kako vršioca, tako i objekat radnje, prikazanog dalje kao vršioca nekih drugih radnji – na odgovarajućim mestima podjednako dobro uklapa i odrednica 'kriminalac' i odrednica 'profesionalni vojnik'.²⁴⁹ Ovim se prećutno dopušta i jedno i drugo značenje, od kojih bi jedno bilo intencionalno (ono što se želelo reći), a drugo nesvesno (ono što je napisanim ispolo rečeno): kriminalac koji se predstavlja kao profesionalni vojnik (dakle, manipulator). „Ko je taj Legija koga se svi toliko plaše? Bivši legionar u francuskoj Legiji stranaca, ulični siledžija, nesvršeni učenik srednje muzičke škole, pukovnik Službe, ovisnik, penzioner, instruktor borilačkih veština, profesionalni ubica, kriminalac... Da li je to dovoljno da bi ga se svi toliko plašili? Ili je u njemu prepoznata jedna nova, moćnija i delatnija Srbija koju predstavljaju 'nacionalno svesne snage' – patriote poput Koštunice i vladike Amfilohija, koja će uskoro zbrisati sve te reformatore i moderniste?“, pita se Čurgus i primećuje da nijedan medij u opremi teksta ne koristi svežije fotografije Ulemeka, koji je tad već uveliko penzionisan i neuniformisan, neozbiljan, s kosom šatiranom polovično u dve boje (crvenu i žutu), dok sedi u kafani, s vidljivim tetovažama, nego isključivo onu u svečanoj uniformi.²⁵⁰

U toku akcije „Sablja“, u Ulemekovom računaru pronađena su i druga njegova pisma namenjena javnim licima kao što su Velimir Ilić, Viližan Montgomeri ili Mirosljub Labus – od kojih je svako na svoj način gajio manje-više očigledan animozitet prema Zoranu Đinđiću. U svakom pismu Ulemek se predstavlja drugačije i ističe potpuno različite stvari, s jednom zajedničkom crtom – nudi svoju pomoć, šta god ona značila. S Ilićem, to su pre svega patriotske teme, izne-

vereni ideali petohtobarskog puča, izdajnici na vlasti i sl.; u pismu Montgomeriju submisivno se akcentuje borba protiv terorizma i Al Kade; dok u slučaju Labusa dominiraju ekspert-ske teme i privreda. Pored ovih, utvrđeno je i postojanje pisama koje je Ulemek lažno potpisivao, šaljući ih redakcijama za rubriku 'pisma čitalaca', ne bi li i na taj način delovao na javno mnjenje, u svakom od njih pokušavajući posebno da se uživi u likove koji iz svoje tačke gledišta imaju ponovo samo jedan cilj – odbranu „bivšeg“ komandanta JSO. Tako su utvrđeni potpisi: „Pavle Radivojević“, „Jovan Đ. Popović – penzioner iz Beograda“, „Dušan Novaković“, „Vesna Pavlović“, „Petar Đorđević iz Beograda“ i „Zoran Jovanović – student“. Sva pisma slata su u istom periodu, nakon optužbi Ljubiše Buhe, koji je za vesti TV B92 24. januara 2003. godine telefonom prvi javno progovorio o vezama Ulemeka i Spasojevića, optužujući ih za brojna nerasvetljena ubistva, otmice i krađe, i na taj način Ulemeka identifikovao prevashodno kao kriminalca, a ne vojnika.

O prisustvu straha od Haga u Jedinici još od polovine juna 2001. godine, kao i o stvarnoj ulozi tog motiva svedoči pred Specijalnim sudom 11. aprila 2005. godine i Čedomir Jovanović: „Hag je bio samo lajtmotiv za sve što se dešavalo, jer do danas ja nisam upoznat ni sa jednom optužnicom koja je podignuta protiv Ulemeka ili bilo kog pripadnika JSO. U trenutku pobune se spekulisalo da mi kod Karle del Ponte intervenišemo da podigne optužnicu protiv komande JSO. Te glasine su proturali ljudi iz kabineta Vojslava Koštunice – Gradimir Nalić, Goran Ilić, Ljiljana Nedeljković, Aco Tomić i Rade Bulatović. [...] Mi smo u Haškom tribunalu dobili jasan odgovor da se protiv ljudi iz JSO ne vode istrage, da nema zapečaćenih optužnica i da će nas obavestiti ako ih bude, ali nikada Hag nije tražio Ulemeka, niti Jovanovića, niti bilo kog visokog oficira JSO, a stalno se govorilo da mi manipulišemo Hagom da bi ta jedinica bila uništena. [...] Kad je Ulemek uhapšen ispred 'Stupice', patrola policije je stajala uplašena sa strane. Uhapsio ga je Mijatović. Mene je tog jutra pozvao Maričić, ujutru rano, i rekao da je Legija uhapšen i pitao me šta da radimo. [...] Pozvao me Buha, general, koji ima to ratno prijateljstvo sa Ulemekom. Pita da li je uhapšen zbog Haga, opet teorije... Celog prepodneva njegova supruga je telefonirala u vladu, ali nije stigla dalje od centrale. Svi su govorili da je to zbog saradnje sa Haškim tribunalom. Onda sam ja otišao u ćeliju gradskog SUP-a i razgovarao sa Ulemekom. Kada je prebačen u CZ, puštena je informacija da je isporučen u Hag. Ugrirao sam da ga u

248 Čurgus-Kazimir, V., *Hajka – Analiza medijskih napada na Vladu Zorana Đinđića*, Evropski centar za toleranciju, Beograd, 2009, str. 83. Nastavak rečenice koji glasi: „Baš u tome je problem: jer oni rade ono što ne treba da rade, a pričaju ono što ne misle. Znači – lažu nas“, danas bi apstrahovan savršeno odgovarao rečima Vesne Pešić, Dejana Ilića, Branke Prpe i sličnim.

249 Dva varijativa tako su: 'Ne daju mi da budem profesionalni vojnik. Ali, zato hoće da budem kriminalac'; i 'Ne daju mi da budem kriminalac. Ali, zato hoće da budem profesionalni vojnik'. U slučaju Ulemeka, i prvi i drugi iskaz podjednako dobro nose svoj smisao.

250 Isto, str. 81.

zatvoru poseti njegova žena, kako bi se uverila da nije isporučen Hagu.²⁵¹

Osnov spekulacije u vezi s Karlom del Ponte dolazi od pisma koje haška tužiteljka 19. oktobra 2001. godine upućuje ministru policije Dušanu Mihajloviću, u kojem se traži dostavljanje dokumentacije o aktivnostima JSO u periodu od njenog nastanka 1991. do 2001. godine. „Doslavec je stajalo da se traže informacije o Zvezdanu Jovanoviću i o Miloradu Ulemeku, sa tri-četiri imena, nadimka i pseudonima. Zaista je došlo pismo gde se to traži. Istina, uz pismo je išao i spisak imena i prezimena gde Karla preudicira da su svi oni pripadnici JSO i traži podatke o delovanju u Hrvatskoj, Bosni i na Kosovu. To je bilo pre pobune. Ko je još znao, ja ne znam. Znali smo Goran [Petrović, načelnik RDB-a, *prim. aut.*] i ja. Onda je došlo do pobune. Istina je da je Hag pokazao interesovanje i za komandni kadar, u kojem su bili Jovica Stanišić i Frenki Simatović [obojujica uhapšeni tokom „Sablje“ i izručeni u Hag 11. juna i 30. maja 2003. godine, respektivno, *prim. aut.*]“, govori u Specijalnom sudu 28. decembra 2004. godine bivši zamenik načelnika Resora državne bezbednosti Zoran Mijatović.²⁵²

U svojoj knjizi, koja će se pojaviti iste godine i u kojoj objavljuje integralnu verziju pisma Karle del Ponte, Mijatović će priznati da je upravo zbog toga 12. novembra 2001. godine ujutru, kada „crvene beretke“ hamerima i u punom naoružanju blokiraju deo auto-puta kod beogradskog Sava centra i dok Ulemek istovremeno svedoči u Palati pravde na suđenju za Ibarsku magistralu, komandantu Jedinice Dušanu

251 Petrović, A., Čarnić, D., *Proces KP 5/03: ubistvo Zorana Đinđića. Knjiga 2*, Din sedma sila: Multinacionalni fond kulture, Beograd, 2008, str. 67–68. Slično i na drugom mestu: „Nikada Hag nije tražio Legiju, niti je tada pominjao Sretena Lukića, nikad. Mi smo pitali za svakog oficira kojeg smo postavili gde god da smo mogli. Svakog smo proverili u Hagu. Ali Hag nije neka nepromenjiva institucija, nije Sveto pismo, radi svaki dan. Perišić je bio potpredsednik Vlade, danas je na optužnici Tribunala. Znači, to je proces“ (Jovanović, Č., *Moj sukob s prošlošću: Srbija 2000–2005*, Dan graf, Beograd, 2005, str. 112).

252 „Moram još reći da je te jeseni pokrenut postupak formiranja Žandarmerije. Pozvani su neki ljudi iz JSO. I onda je bila priča: ‘Oni će nositi bele rukavice, a vi ćete hapsiti haške optuženike, a na kraju ćete sami sebe uhapsiti’. Oni su postali osetljivi na te priče i sigurno su se ljudi malo poljuljali. Mi smo govorili o tim talasanjima“ (Petrović, A., Čarnić, D., *Proces KP 5/03: ubistvo Zorana Đinđića. Knjiga 1*, Din sedma sila: Multinacionalni fond kulture, Beograd, 2008, str. 315).

Maričiću Gumaru, koji je samo formalno nasleđio penzionisanog Ulemeke, na mostu „Gazela“ poručio da „Hag traži Zvezdana Jovanovića i ne samo njega“.²⁵³ Staviše, Mijatović saznaje da haški istražitelji žele i s njim lično da obave razgovor, nakon čega bi mu odredili svojstvo – da li će biti okrivljeni, svedok ili lice za koje Tužilaštvo nema interesa, a pojedini delovi knjige odišu konstantnom bojazni i nervozom autora da li će završiti u haškoj ćeliji ili neće, naročito tokom razgovora s tužiocem Džefrijem Najsom, u svom stanu.²⁵⁴ Izrežirana potvrda Mijatovićeovih strahova datira, međutim, još od maja, a sačekaje ga ponovo 21. novembra 2001. godine – u medijima.

362 RAZLOGA DA BUDEŠ UBIJEN

Premijer Zoran Đinđić, u međuvremenu, ispunjavajući obaveze na koje se Srbija obavezala pred Međunarodnim tribunalom, naređuje Goranu Petroviću i Zoranu Mijatoviću iz RDB-a angažovanje JSO radi hapšenja haških optuženika braće Banović, koji se terete za ratne zločine na teritoriji BiH, i u četvrtak 8. novembra 2001. godine odlazi u posetu Vašingtonu, gde, između ostalog, pregovara o otpisu dugova prema Pariskom klubu. Dan ranije, u centralu RDB-a pozvani su Dušan Maričić, Zvezdan Jovanović i Veselin Lečić, gde im je predloženo koga treba da uhapsu i da će po hapšenju braća Banović biti izručena Haškom sudu.²⁵⁵ Sutradan ujutru, pripadnici Jedinice sa fantomkama bespogovorno izvršavaju zadatak na obrenovačkoj pijaci, istog dana se o tome pojavljuje vest u medijima, ali uz stigmatizaciju snaga koje su hapšenje izvršile; resorni ministar policije Dušan Mihajlović u tom trenutku takođe se nalazi van zemlje, u Kopenhagenu.

Narednog dana, u petak 9. novembra, komanda JSO odlučuje da iskoristi slučaj hapšenja braće Banović i odsustvo premijera i ministra, tvrdeći da su njeni pripadnici prevareni jer su mislili da hapse „teške kriminalce“, otkazuju dalju poslušnost resorima javne i državne bezbednosti, naređuje svim svojim pripadnicima – ma koji posao obavljali i ma u kojoj službi trenutno bili – da se povuku u centar za obuku

253 Mijatović, Z., *Opelo za državnu tajnu: svedočenje iz vrha Državne bezbednosti*, Pharos, Beograd, 2004, str. 152.

254 Isto, str. 162, 206–207.

255 Petrović, A., Čarnić, D., *Proces KP 5/03: ubistvo Zorana Đinđića. Knjiga 1*, Din sedma sila: Multinacionalni fond kulture, Beograd, 2008, str. 309.

Specijalnih antiterorističkih jedinica MUP Srbije, tj. u sedište JSO u Kuli. Goran Petrović obavestava Čedomira Jovanovića o razvoju situacije i ovaj momentalno odlazi u Šilerovu, u potrazi za Ulemekom, gde preko kapije poručuje Spasojeviću da je ovo rat i da neće moći da se završi kao da se ništa nije desilo, a zatim se vraća nazad u Institut za bezbednost (centrala RDB-a) na Banjici. U 21 sat JSO organizuje konferenciju za štampu u svom štabu i podmeće lice iz 63. padobranske jedinice, dakle, pripadnika Vojske, a ne policije, da se obrati novinarima.²⁵⁶ Zvanični zahtevi su hitno donošenje Zakona o saradnji sa Haškim tribunalom²⁵⁷ i ostavke Dušana Mihajlovića i Gorana Petrovića,²⁵⁸ dok su nezvanični oslobađanje preostala četiri kriminalca iz „zemunskog klana“ uhapšena u Parizu aprila 2001. godine.

U subotu, 10. novembra, nešto više od pedeset pripadnika JSO u punom naoružanju i bojnim kolima izlaze iz Kule i na jedan sat blokiraju petlju kod Vrbasa na delu auto-puta Novi Sad – Subotica, i ono što je ranije nazivano protestom, postaje oružana pobuna; Dušan Mihajlović stiže u Srbiju i pobunu JSO naziva „političkim aktom“. Premijer Srbije vraća se u nedelju 11. novembra iz Vašingtona sa veću da Pariski klub otpisuje 50–70% duga, kada stiže i poruka

256 Jovanović, Č., *Moj sukob s prošlošću: Srbija 2000–2005*, Dan graf, Beograd, 2005, str. 103.

257 „Da još jednom ponovim: kada je u pitanju period od 1970. do 1998. godine, i onaj kada sam se vratio u Službu, od januara do novembra 2001, nikada u srpskoj službi nisam dobio, niti sam izdao nalog da se bilo ko likvidira. Operativci SDB nisu bili ubice. Eskadrone smrti su neki drugi ljudi osmislili, izvršioци su bili pojedinci iz JSO, kojima nije bilo potrebno da se donese zakon o likvidacijama da bi bili izvršioци, ali im je bio potreban zakon o saradnji sa Hagom. Više nego cinično sve to zvuči“ (Mijatović, Z., *Opelo za državnu tajnu: svedočenje iz vrha Državne bezbednosti*, Pharos, Beograd, 2004, str. 290).

258 Na pitanje tužioca, koji su bili stvarni motivi Ulemeka i „zemunskog klana“ za protest JSO, Petrović na sudu 18. maja 2005. godine odgovara: „Ne stoji to da je reč o strahu Ulemeka i dela te jedinice da će se naći u Hagu, jer im je rečeno da se ne nalaze na haškom spisku. Jednom su tražene informacije o njima. Ja sam to pokazao Maričiću. Za mene je, oprostiće mi Milorad, razlog bio njegov strah da će se naći ovde gde se sada nalaze. Moj stav je da je strahovao da će biti uhapšen zbog 'Ibarske'. Ostali su imali motiv osвете Mihajloviću i pokazali su da su realna snaga“ (Petrović, A., Čarnić, D., *Proces KP 5/03: ubistvo Zorana Đinđića. Knjiga 2*, Din sedma sila: Multinacionalni fond kulture, Beograd, 2008, str. 152).

preko Saše Pejakovića, pripadnika JSO u obezbeđenju Čedomira Jovanovića, koju je otkucio Dušan Spasojević, a u JSO dostavio Dejan Milenković – da se dođe u Kulu, kao i da Vlada ne pomišlja na sukobe jer je Beograd pun rezervnog sastava JSO, koji je, naime, spreman da zauzme institucije države.²⁵⁹ Budući da je vojska pod kontrolom Koštunice, koji javno podržava pobunu, a veći deo policije ne želi da se suprotstavlja JSO, ova dvojica odlaze već iste večeri u Kulu, razgovori se završavaju bez dogovora, dok će Jovanović tamo ići još dva puta – u ponedeljak 12. uveče, i narednog dana s Mihajlovićem.

Dvanaestog novembra ujutru JSO pravi novu predstavu za javnost, blokira most „Gazela“ na Novom Beogradu, a zapravo dolazi kao pratnja Ulemeku i zaštita od njegovog eventualnog hapšenja nakon svedočenja u Palati pravde; Dejan Milenković Bagzi dobija zadatak od Spasojevića da kupi sendviče i sokove i da dovede ljude koji će prilaziti i deliti to pripadnicima JSO na mostu, kako bi mediji pisali o tome i proizveo se efekat da je narod uz njih.²⁶⁰ Gradiša Katić za *Blic* sastavlja tekst „Baba napala Legiju“, gde se ismeva situacija u kojoj jedna starija gospođa, zbog sunčanih naočara koje je stavio, više na Ulemeka i „hoće da ga udari kišobranom“ jer

259 „Po prirodi stvari, ljudi koje su 'Frenkijevci' (drugi popularni naziv) obučili i zajedno s njima ratovali, održali su čvrste veze sa Jedinicom do njenog raspuštanja, većinom kao rezervisti JSO, ali i do danas, na ličnoj, poslovnoj ili ideološkoj osnovi. Zbog toga Milorad Ulemek Luković Legija kaže Đinđiću 5. oktobra kako raspolaže sa 1200 ljudi; on to računa i rezerve JSO. Evidencija i brojno stanje tih rezervni ostali su tajna do danas: pomoćnik za rezervni sastav komandanta JSO bio je Zvezdan Jovanović, zvani Zveki i Zmija; zna se, međutim, da su elementi rezervi JSO bili viđeni i prepoznati na Kosovu od 1998. do Kumanovskog sporazuma, juna 1999; pojavio se i posle ubistva Zorana Đinđića u ulozi javne podrške zaverenicima“ (Vasić, M., *Atentat na Zorana Đinđića*, Narodna knjiga, Beograd, 2005, str. 62). Đinđićev telohranitelj Milan Veruović uoči 5. oktobra 2000. godine sastaje se s Ulemekom, svojim starim poznanikom iz delinkventskih dana, gde će mu ovaj, prema njegovoj tvrdnji, reći da jedinica „broji oko 200 ljudi u aktivnom sastavu i još 600 u rezervnom“. Njegov prijatelj Nikola Vrzić kasnije će u knjizi relativizovati stvarnu opasnost od JSO, koristeći se o činjenicu da se o konkretnom broju famoznog rezervnog sastava ne zna ništa (Veruović, M., Vrzić, N., *Treći metak: politička pozadina ubistva Zorana Đinđića*, Moja knjiga, Pirot, 2014, str. 249, 294).

260 Petrović, A., Čarnić, D., *Proces KP 5/03: ubistvo Zorana Đinđića. Knjiga 2*, Din sedma sila: Multinacionalni fond kulture, Beograd, 2008, str. 267.

misli da je neko ko je došao da špijunira JSO.²⁶¹ Dva dana kasnije, pobuna je prekinuta, ostavka Dušana Mihajlovića je odbijena, dok na mesto čelnih ljudi SDB-a dolaze oni od poverenja JSO i „zemunskog klana“, Andrija Savić i Milorad Bracanović, koji će tu ostati do 24. januara 2003. godine; 15. novembra, samo dan po završetku pobune, iz zatvora su pušteni Mile Luković, Vladimir Milisavljević i braća Simović, a JSO je stavljen pod direktnu ingerenciju Vlade.²⁶²

Od momenta izručenja Slobodana Miloševića Hagu, 28. juna 2001, Demokratska stranka Srbije predvođena Vojislavom Koštunicom vodi bespoštednu kampanju kojom se svako izručenje državljana Srbije tom međunarodnom sudu smišljeno percipira pre svega kao prodaja – izdaja sopstvenog naroda radi dobijanja strane pomoći, tj. novca – bez ikakve afirmacije i osvrta na dela koja se tim licima stavljaju na teret i, s druge strane, stanja u ekonomiji jedne male države, devastirane tokom gotovo decenije ratovanja, istovremeno opstruirajući donošenje Zakona o saradnji sa Haškim tribunalom, koji je jedan od kvaziuslova pobune JSO. A kako tamo gde je izdaja mora postojati i izdajnik, s obzirom na to da je tako nazivan i za vreme vlasti onoga koga je izručio, to označeno ponovo pronalazi najkraći put do označitelja Zoran Đinđić, koji, budući da sâm ističe sopstveni pragmatizam i simboličko bekstvo od teorije (u tom smislu reči, filozofije ili ideologije), nastavlja sada i kao premijer Srbije da figurira kao omraženo lice s odsustvom morala i tradicionalnih vred-

nosti u sebi, glavni među prepredenim „makijavelistima“²⁶³ koji „gaze poslednja uporišta nacionalnog ponosa i dostojanstva, pri čemu ljagaju iskrene patriote želeći da ih podvedu pod sopstvene kriterijume ponašanja i vladanja. A, koji su ispod i najnižih normi podaništva, pa i sopstvenog nipodaštavanja“, kako stoji u već pomenutom, nakindurenom Ulemekovom pismu od 28. januara 2003. godine.

Na toj liniji označenog, u sklopu kojeg se insinuiru čak i to da Đinđić finansijski lično profitira od Haga, novinari Željko Cvijanović i Momčilo Petrović u *Blic Newsu* lansiraju aferu o prodaji fotografije Miloševićevog izručenja sačinjene u Institutu za bezbednost, s tezom da ju je lice zaposleno u Resoru službe državne bezbednosti ustupilo jednom mediju za ogroman novac. Ova aferu, koja podrazumeva neprestano licitiranje basnoslovnim iznosom, simptomatično traje sve do kraja pobune JSO, koja se 15. novembra okončava ostavkama čelnih ljudi SDB Gorana Petrovića i Zorana Mijatovića.²⁶⁴ Naknadno je utvrđeno da je *Nedeljnom telegrafu* fotografiju besplatno ustupio upravo Mijatović, koji će potom početi da piše kolumne za taj list, a u istom pronaći i distributera svojih knjiga *Opelo za državnu tajnu* iz 2004. i *Sačekuša za Srbiju* iz 2007. godine,²⁶⁵ Goran Petrović pišaće pak za *Tabloid* svog prijatelja Milovana Brkića, Đinđićevog i Vučićevog demonizatora. Osim što to na ovakav način čini posredno, DSS počinje i direktno da manipulira „crvenim beretkama“,²⁶⁶ pa

261 Čurgus-Kazimir, V., *Hajka – Analiza medijskih napada na Vladu Zorana Đinđića*, Evropski centar za toleranciju, Beograd, 2009, str. 101.

262 Iz izjave tužioca Mioljuba Vitorovića: „Nakon toga, 12. novembra 2001. godine, na dan kada su ‘crvene beretke’ blokirale auto-put kod Sava centra, okružni javni tužilac [Rade Terzić, *prim. aut.*] je između 7.30 i osam časova došao u prostorije Četvrtog OJT i tražio od tužioca i mene da preostala četvorica okrivljenih budu pušteni iz pritvora i to rečima ‘Francuzi danas moraju napolje’, a ja sam pitao ‘kako’, tužilac je kazao ‘povuci predmet’, na šta sam ga upitao ‘šta to znači povuci predmet kad tog termina nema u ZKP’. Odgovorio je ‘ne znam kako, ali oni moraju napolje, jer je to prvi zahtev ovih na auto-putu’ (mислеći na ‘crvene beretke’). Tvrdio je da ovi okrivljeni nisu izvršili otmice, već neki Bosanci koji su novac iskoristili za pomoć, čuvanje i skrivanje nekih ljudi za koje su osnovani međunarodni sudovi, pa sam ja razumeo da se radi o haškim beguncima [Spasojevićeva verzija događaja povodom otmice Miškovića i prva manipulacija Haškim tribunalom, *prim. aut.*]“ (Novaković, M., *Otmice Zemunskog klana*, Novosti, Beograd, 2013, str. 250).

263 „Premijer je apsolvirao Makijavelija a sada zvuči kao da mu je novi manifest knjiga koja je bestseler na zapadu ‘Fanki biznis’. ‘Uspešnost ne podrazumeva poštovanje određenih pravila’, piše u knjizi. ‘Sve se svodi na pametno kršenje pravila i umeće stvaranja novih. Uspeh zavisi od trenutne mudrosti u pomicanju figura’“, izgovara Svetlana Lukić 30. novembra 2002. godine („113. emisija“, *Peščanik*, 30. novembar 2002. [<http://pescanik.net/113-emisija/>]; pristupljeno 30. avgusta 2016]).

264 Popović, V., *Željko Cvijanović – Novinar u civilu*, YU-COM, Beograd, 2007, str. 31.

265 Vasić, M., *Atentat na Zorana Đinđića*, Narodna knjiga, Beograd, 2005, str. 108.

266 O neposrednim kontaktima krugova bliskih Koštunici i JSO, ali i o došnicima iz krugova Vlade koji su radili u korist Koštunice govori i sledeći detalj iz perioda pobune: „Bili smo u MUP-u kada je stigla službena beleška o presretnutom telefonskom razgovoru između Kule i Palate federacije. Sagovornik iz Palate federacije je sagovorniku u Kuli rekao da ‘moraju još malo da izdrže, da smo doneli odluku da sklonimo Petrovića i Mijatovića i da je sada najvažnije da oni insistiraju na ostavci Mihajlovića jer ćemo ga se odreći kada se postavi pitanje ili Mihajlović ili cela Vlada“ (Jovanović,

tako izokreće ideju Vlade Srbije da se JSO kao ispomoć američkim i trupama Ujedinjenih nacija angažuje u mirovnim operacijama u Avganistanu. Iako se u prvom momentu ta ideja Jedinici čini primamljivom, preko posrednika iz kabineta predsednika SRJ krajem leta 2001. godine do Ulemeka stiže informacija da je u stvari posredi nekakav tajni plan Vlade da se ratosilja Jedinice i da će ista biti „razoružana, pohapšena i poslata u Hag“ istog momenta kada stigne u bazu UN u Kuvajtu; tako JSO u sekundi menja mišljenje i odbija da učestvuje u mirovnim misijama.²⁶⁷

Uvertira za objavljivanje lažnog spiska u banjalučko-beogradskom nedeljniku *Reporter*, 21. oktobra 2001, od 362 imena pripadnika MUP-a koje Haški tribunal potražuje zbog zločina počinjenih na Kosovu za vreme NATO bombardovanja SRJ, nastupa još 2. maja 2001. godine, kada beogradski advokat Toma Fila, u vreme dok premijer Srbije boravi u zvaničnoj poseti francuskom predsedniku Žaku Širaku i premijeru Lionelu Žospenu (element odsustva ponovo zadovoljen), u javnost izlazi s tvrdnjom da je „na stolu Vojislava Koštunice video dopis Haškog tribunala kojim se traži da se sudu izruče Jovica Stanišić, Franko Simatović, Zoran Mijatović, tada zamenik načelnika Državne bezbednosti, Milorad Luković“ i drugi.²⁶⁸ Još tada, pojedini članovi kabineta predsednika SRJ, poput njegovog savetnika za ljudska prava Gradimira Nalića, istog onog koji je već 21. novembra 2000. godine na smotri JSO plašio specijalce da će ih Đinđić izručiti Hagu i da treba da budu uz Koštunicu, pokušavaju preko detalja s Mijatovićem i Ulemekom na spisku da pokažu krhkost kadrova koje Vlada Srbije postavlja, i na taj način je destabilizuju. Sve to, međutim, dopunjeno i obogaćeno listom sačinjenom od strane Vojne službe bezbednosti, kojom je rukovodio Koštuničin intimus general Aco Tomić – tako što su iz *Službenog lista Jugoslavije* i *Službenog glasnika Republike Srbije*, s ciljem izazivanja što većeg negodovanja u javnosti, namerno birana ona lica koja su bila odlikovana i nagrađivana za svoje zasluge i uzimana iz evidencije ranjenih pripadnika MUP lečenih na Vojnomedicinskoj akademiji u Beogradu – stiže, prema svedočenju tadašnjeg glavnog urednika Slavi-

še Lekića, u *Reporter* jula meseca, preko člana NUNS-a Jovice Krtinića i saradnika SVB, preko Banjaluke, kao i iz Hrvatske, do vlasnika lista Perice Vučinića.²⁶⁹

Tokom intervjuva za banjalučke *Nezavisne*, Vladimir Popović će na ovu temu 5. februara 2006. godine pročitati sledeće rečenice iz dokumentacije koju je poneo sa sobom: „Direktor *Reportera*, Grujica Šapić, inače bivši oficir JNA sa područja Šapca i Loznice, koji se po otpočinjanju ratnih dejstava na prostoru bivše SFRJ uključio u oružane snage Vojske RS, često tokom rata boravi i nesmetano putuje u Hrvatsku i Zagreb, što pravda štampanjem glasila u Zagrebu. Tamo se nalazi u bliskoj vezi sa Pericom Vučinićem, koristi te i te telefone, taj i taj auto. Bliska veza Grujice Šapića na području Beograda je Zdravko Vučković, penzionisani pripadnik vojnih organa bezbednosti, koji živi u Batajnici. Supruga Zdravka Vučkovića je zaposlena na VMA na Banjici i tu radi u arhivi, a spisak koji se pojavio u *Reporteru* onih koji će navodno da idu u Hag je identičan sa spiskom ranjenih i povređenih koji se nalazi u arhivi VMA.“²⁷⁰

Spisak koji je trebalo da bude kako pogonsko gorivo i vojni vetar u leđa pobuni JSO, tako i pokušaj rasturanja policije, koja je prema tadašnjem Ustavu SRJ bila u nadležnosti republika, i njenog stavljanja pod kontrolu – isti onaj za koji će Ulemek, odgovarajući na pitanja svog i advokata „zemunskog klana“ Slob-

²⁶⁹ Vasić, M., *Atentat na Zorana Đinđića*, Narodna knjiga, Beograd, 2005, str. 96–97. Ovoj aferi u svojoj završnoj reči na suđenju za ubistvo premijera daje prostora i Jovan Prijčić: „Jedno rutinsko hapšenje blizanaca braće Banović na pijaci, lažno je prikazano kao fitilj za pobunu ‘crvenih beretki’, tačnije za javno ispoljavanje neposlušnosti i odbijanje zadataka u vršenju službe. U to vreme, što je opšte poznata činjenica, nedeljnik *Reporter* objavljuje lažni spisak potencijalnih optuženika pred haškim sudom. Rodno mesto tog lažnog spiska je kontraobaveštajna vojna služba kojom je rukovodio general Aco Tomić. Na spisku su bile izvesne osobe iz JSO. Spisak je sastavljen trapavo i glupavo, od pojedinih osoba koje su poginule, bile ranjavane ili dobijale neka odlikovanja. U doktrini specijalnog rata koju je primenjivala vojska sve je dozvoljeno, kao i ova bezočna laž, važno je da se postigne određena svrha: satanizacija Vlade Srbije i njenog premijera koji su spremni da izruče Haškom tribunalu nacionalne heroje“ (Petrović, A., Čarnić, D., *Proces KP 5/03: ubistvo Zorana Đinđića*, Knjiga 3, Din sedma sila: Multinacionalni fond kulture, Beograd, 2008, str. 84).

²⁷⁰ „Koštunica će uhapsiti Mladića ili će se desiti ‘nesrećan slučaj’“, *Nezavisne novine*, 5. februar 2006.

Č., *Moj sukob s prošlošću: Srbija 2000–2005*, Dan graf, Beograd, 2005, str. 114).

²⁶⁷ Vasić, M., *Atentat na Zorana Đinđića*, Narodna knjiga, Beograd, 2005, str. 72.

²⁶⁸ *Svedočenje pred Specijalnim sudom Vladimira Popovića na suđenju za ubistvo Zorana Đinđića*, Helsinški odbor za ljudska prava u Srbiji, Beograd, 2006, str. 28.

dana Milivojevića, 7. septembra 2004. reći da su ga plasirali „neki dobronamerni Srbi“²⁷¹ – ipak neće biti objavljen sve do nedelju dana po okončanju pobune, ne pre nego što Vladimir Radomirović bude postao glavni urednik, uprkos pritiscima koje su na Lekića vršili Vučinić i Đorđe Mamula, advokat lista i poslanik DSS-a u Skupštini Srbije. Krtinić, nezadovoljan dinamikom, informaciju o spisku deli s kolegom saradnikom Vojne službe bezbednosti Željkom Cvijanovićem, koji od aprila 2000. godine honorarno piše za veb platformu Instituta za izveštavanje o ratu i miru (IWPR), organizaciju koja je „tokom godina od uspešnog poduhvata siromašnih entuzijasta postala tipična nevladina pumpa za donatorske pare: bavila se neuralgičnim područjima na celoj planeti, liferovala 'analize' različitog kvaliteta o njima, organizovala ovakve ili onakve 'treninge' i jako vodila računa da bude 'in' – od Ugande, preko silovanih žena, pa do nagaznih mina; gde god je bilo para.“²⁷² Tadašnja glavna urednica IWPR-a Gordana Igrić 16. novembra 2001. godine, samo dan nakon formalnog okončanja pobune, iako se u kabinetu premijera Srbije još uvek vodi rasprava o Miloradu Bracanoviću, dozvoljava objavljivanje Cvijanovićevog teksta u kojem se „potvrđuju sumnje“ da postoji pozamašan spisak pripadnika MUP-a koje traži Hag.

Ohrabrena ovim potezom Igričeve, redakcija *Reportera*, nedeljnika maskiranog u ugledno glasilo, istovremeno osnovano od strane iste interesne grupacije koja je u Podgorici, radi sprovođenja svojih ciljeva, pokrenula *Dan*, televiziju *Yu info*, u Beogradu *Nacional* i ka-

snije *Blic News*, *Internacional* i druge,²⁷³ pet dana kasnije lansira obiman tekst pod nazivom „Kraj pobune, početak odbrane“, u kojem se kaže da Tribunal skuplja dokaze protiv 17 bivših i sadašnjih rukovodilaca MUP-a za zločine na Kosovu, a da se za dodatnih 345 učesnika razmatra status svedoka ili osumnjičenih. Dok u tekstu stoji da je *Reporter* do liste imena došao u vreme dok je trajao protest JSO, što je apsolutna neistina, premijer Đinđić izjavljuje da nema nikakve fame oko broja haških optužnica, te da su državni organi dobili tridesetak javnih optužnica i da postoji još nekoliko tajnih: „Mi znamo i imena tih ljudi i među njima nema pripadnika JSO. Osim toga, ta lista za Hag je vrlo mala, jer do 2003. godine Međunarodni sud ima rok da zaokruži spisak optuženih, a da do 2007. godine zaključi sve sudske postupke.“²⁷⁴ Na prvo mesto spiska stavljeno je ime bivšeg ministra policije Vlajka Stojiljkovića, 13. maja 2000. godine odlikovanog Ordenom jugoslovenske zastave prvog reda za revnosno čuvanje SRJ i sistema Srbije, na drugo, ime bivšeg šefa RDB-a Radomira Markovića, na treće policijskog generala Obrada Stevanovića, dok je bivši komandant JSO Milorad Ulemek stavljen na četrnaesto mesto. Dan posle izlaska teksta u *Reporteru*, kompletan spisak imena prenosi i tabloid *Blic Veseli* na Simonovića.

273 „Znači, oni imaju, kao i list *Reporter* onaj kasnije, što je bio u Banjaluci, koji je takođe osnovala vojna služba bezbednosti i novinari koji su tamo radili, koji rade u *Kuriru* i *Nacionalu* jesu ljudi koji su radili, kao Željko Cvijanović za vojsku Republike Srpske, ili za kabinet Biljane Plavšić, ili za kabinet Radovana Karadžića u informativnoj službi Vojske Republike Srpske ili u birou vlade Republike Srpske, ovde u Beogradu. Kada se završio rat, kada je došlo do blokade na Drini, oni su onda prekomandovani u medije, napadali su Miloševića, kao što znate, ne zato što ga nisu voleli, što je ovde tukao 'Otpor', nego zato što je uveo blokadu na Drini, a onda su nažalost neke neobavestene nevladine organizacije sa Zapada u njima prepoznale snagu koja treba da ruši Miloševića, po principu, neprijatelj mog neprijatelja je moj prijatelj, pa su počeli da im daju donacije, pa je tako *Reporter* u 5. oktobar 2000. godine ušao kao 'osvedočeno nezavisno glasilo nezavisnih novinara', što uopšte nije tačno, naprotiv, bio je i ostao list vojne obaveštajne službe“, govori Vladimir Popović pred Specijalnim sudom 16. maja 2005. godine (*Svedočenje pred Specijalnim sudom Vladimira Popovića na suđenju za ubistvo Zorana Đinđića*, Helsinški odbor za ljudska prava u Srbiji, Beograd, 2006, str. 90).

274 „Na listi Haga 362 policajca iz SRJ?“, *Blic*, 22. novembar 2001.

271 Petrović, A., Čarnić, D., *Proces KP 5/03: ubistvo Zorana Đinđića. Knjiga 3*, Din sedma sila: Multinacionalni fond kulture, Beograd, 2008, str. 257.

272 „Posle 5. oktobra bilten IWPR-a je postao glasnik različitih centara moći i lobističkih grupa. Teze koje je IWPR 'razrađivao' svodile su se na sledeće: 'Đinđić hapasi optužene za ratne zločine zbog novca', 'Đinđić se okrenuo Miloševićevim kadrovima', 'Legija – elitni specijalac', 'Đinđić izdajnik, Koštunica patriota', 'Đinđić povezan sa organizovanim kriminalom' [...] Bilten IWPR-a ustupio je svoje stranice centrima moći koji su putem konstruisane 'duvanske afere' pokušali da obore Vladu Zorana Đinđića. Danima su razrađivane optužbe da je nova vlast ogrezla u kriminalu, da je Zoran Đinđić pokrovitelj šverca cigareta. Analiza pisanja IWPR-a jasno pokazuje lobističku ulogu koju je ova nevladina organizacija imala: forsirati Koštunicu a rušiti Đinđića, bila je očigledna 'urednička orijentacija'“ (Popović, V., *Željko Cvijanović – Novinar u civilu*, YUCOM, Beograd, 2007, str. 26).

Sutradan, Radomirović i Krtinić²⁷⁵ odbijaju da otkriju inspektorima Odeljenja za privredni kriminalne izvore za objavljeni spisak (baš kao što je tri meseca ranije to odbio Simonović u vezi s tekstom „Bivši policajac Gavrilović dan pre ubistva tražio hitan sastanak sa Koštunicom“, ili četrnaest godina kasnije Danilo Redžepović povodom izmišljenog transkripta razgovora između Bojana Pajtića i Lidije Udovički u aferi „Vetroparkovi“), kao i da odgovore da li su prethodno proverili istinitost spiska. Umesto toga, redakcija *Reportera* izdaje saopštenje u kojem stoji da su se inspektori „pozivali na važeći zakon o javnom informisanju (Šešeljev zakon), po kome se izvor informacija mora otkriti“, te da redakcija veruje da takav zakon više nikom neće pasti na pamet da ga koristi i da se nova demokratski izabrana vlast neće ugledati na staru – pritom kategorično tvrdeći da je lista imena „apsolutno autentična“ (kao Georgijev 2015. godine posle objavljenog teksta o Tamnavi da je „sto odsto istinit“). Sve to uprkos izjavama portparolke Tužilaštva Haškog tribunala Florens Artman da je spisak iz *Reportera* „još jedna manipulacija i pokušaj zastrašivanja jugoslovenske javnosti i policije“ u nameri da se „ponovo aktivira priča kako Tribunal planira da kolektivno optuži čitave jedinice, celu policiju, ili čak srpski narod u celini“.²⁷⁶ Štaviše, Radomirović, koji

275 Kvizinovinarska uloga Jovice Krtinića, kao što je već rečeno, očitava se i u plasiranju teksta „Legija i Šiptar podmetnuli Buhine ubice“, od 21. maja 2003. godine, u *Blic Newsu*: „Neposredno po izlasku iz vanrednog stanja, u prvim danima postupka pred sudom, mi smo imali užasno konfliktnu situaciju između MUP-a i BIA-e. Povod je bio *Blic News* koji je na naslovnoj strani objavio da je policija podmetnula ubistvo generala Buhe Makinog grupi, kako bi pomogla Legiji. Situacija je bila pred pucanjem. Ljudi koji su rizikovali svoje živote da bi saznali istinu o pogibiji Zorana i Boška Buhe, optuženi su da su saradivali sa njihovim ubicama. Insistirali su na zvaničnoj reakciji i pokretanju sudskog postupka. To, iz nekog pravnog razloga, nije bilo moguće bez saglasnosti BIA-e koja je takođe bila angažovana u hvatanju Makine grupe. Oni su to odbili da urade. Moje insistiranje na obrazloženju rezultiralo je njihovim priznanjem da to ne mogu zato što je tekst pisao čovek koji kao njihov saradnik uređuje celu novinu. Čutili su kada sam ih pitao zbog čega su pustili priču o našoj bliskosti sa Legijom kada vrlo dobro znaju da postoje kilometri materijala o policijskim aktivnostima u tom periodu, koji tako nešto negiraju“ (Jovanović, Č., *Moj sukob s prošlošću: Srbija 2000–2005*, Dan graf, Beograd, 2005, str. 144).

276 „Reporter“ tvrdi da je spisak tačan“, *Blic*, 24. no-

zahvaljujući Ljiljani Smajlović uskoro prelaзи u *NIN*, a zatim i u *Politiku*, da bi potom postao oličenje borbe protiv korupcije na sajtu *Pištaljka*, nastavlja da se hvali manipulacijom u kojoj je učestvovao i godinu i po dana ranije – činjenicom da je njegov nedeljnik tada takođe objavio spisak od 74 imena oficira Vojske Republike Srpske koji su „zanimljivi Hagu kao osumnjičeni ili svedoci“ i da se taj posle četiri dana pokazao kao tačan. Samo nedelju dana po objavljenom spisku, u *Reporteru* će se naći tekst u kojem isti autor Jovica Krtinić piše da dobro obavešteni izvori tog lista navode da je „koska sa famoznim spisakom za Hag bačena ‘crvenim beretkama’ iz bliskog okruženja predsednika Koštunice“.²⁷⁷

Bez obzira na to što je neka od udarnih imena poput Stojiljkovića²⁷⁸ i drugih Haški sud u predstojećem periodu zaista potraživao, motiv objavljanja ovako osetljive liste u sredstvima javnog informisanja prevazilazi domaći čisto informativnog. „Objavljanje tog spiska nije bio nikakav senzacionalizam ili bezazlena provokacija, već klasični triger mehanizam koji treba da ima mnogo ozbiljnije posledice. Sve laži objavljene u toj prvoj godini naše vlasti, počele su u tom trenutku da dobijaju puni smisao. Kroz primer banjalučkog *Reportera* mi smo prvi put shvatili da nas kroz medije, u stvari, ruše službe bezbednosti. Sve afere koje su nas pratile kao i one koje su nas tek čekale, su proizvod sistema koji se posle Slobodana Miloševića, protiv politike koja je menjala zemlju i taj sistem, sa nama obračunavao na isti način. Državni mediji su zamenjeni privatnim koji su finansirani ratnim kapitalom. Podrška svih institucija, zamenjena je podrškom samo jedne – predsednika SRJ. *Panorama*, *Blic News*, *Nacional*, *Identitet*, *Balkan*, *Centar*, *Yu info*, *Palma*, bili su oružje u rukama zločinačkog udruženja, koje je branilo svoje pozicije u društvu. To oružje je bilo ubitačno“, piše u svojoj knjizi nekadašnji predsednik poslaničke grupe DOS u Skupštini Čedomir Jovanović.²⁷⁹ Niko

vembar 2001.

277 „Insajder: Prepoznatljivi rukopisi“, *TV B92*, 4. jul 2005. (http://www.b92.net/insajder/arhiva/arhiva.php?nav_category=986&nav_id=402726; pristupljeno 28. avgusta 2016).

278 Zbog toga što je Tribunal tražio njegovo izručenje, Vlajko Stojiljković je na dan usvajanja Zakona o saradnji sa Haškim tribunalom, 11. aprila 2002. godine, na stepeništu ispred tadašnje Skupštine SRJ izvršio pokušaj samoubistva, a povredama podlegao dva dana kasnije.

279 Jovanović, Č., *Moj sukob s prošlošću: Srbija 2000–2005*, Dan graf, Beograd, 2005, str. 113.

od pomenutih aktera u ovoj aferi, uključujući i Gordanu Igrić, današnju generalnu direktorku BIRN-a, nikada nije podneo odgovornost, a kamoli snosio posledice u svojoj profesiji zbog svog činjenja.²⁸⁰

TREĆI METAK OD SUNCA

Prvi deo knjige Nikole Vrzića u potpunosti je posvećen teoriji o trećem metku, tj. drugom atentatoru iz Birčaninove 6 (adresa uzeta iz iskaza Miladina Suvajdžića, od koje je Spasojević odustao), čije implikacije, paradoksalno, s jedne strane ne isključuju drugu grupu atentatora iz Admirala Geprata 14, a s druge ih oslobađaju odgovornosti za ubistvo premijera, jer se „treći metak“ zapravo odnosi na prvi hitac, koji je usmratio Zorana Đinđića (ali je teoriju trebalo nazvati medijski zvučno, iako sam njen naziv demantuje njenu postavku).²⁸¹ Na taj način, ova konstrukcija zbog fakticiteta ulaznih i izlaznih rana, potpomognuta vizuelno različitim dijametrima na telu Đinđića i Veruovića, počinje direktno da zavisi od dokazivanja da li je premijer u trenutku kada je

pogoden bio okrenut licem prema vratima ili pak leđima, pokušavajući desnim delom tela da ih otvori.²⁸² U tom smislu, svoj raniji iskaz dat u istrazi, godinu dana kasnije na sudu će promeniti premijerov vozač Aleksandar Bjelić, koji će 2009. godine dogurati čak do pozicije gradskog menadžera Beograda, najbližeg saradnika gradonačelnika Dragana Đilasa.²⁸³ I ostali pripadnici Đinđićevog obezbeđenja, koji su se u trenutku atentata nalazili u njegovoj neposrednoj blizini, osim Zorana Trajkovića, koji je bio radnik u obezbeđenju Vlade Srbije, tek šest meseci posle ubistva prvi put su u javnost izašli s tvrdnjom da su čuli tri pucnja – od kojih Vrzić zagovara da je prvi pogodio premijera, drugi Veruovića, a treći promašio – premda u knjizi Veruović već na stranicama 14 i 15 kaže da je iste večeri 12. marta 2003. godine, ležeći na intenzivnoj nezi Urgentnog centra, inspektorima iz Gradskog SUP-a dao izjavu da je pucano tri puta.

280 O ovoj vrsti novinarske odgovornosti, prouzrokovanoj objavljivanjem priloga koji sadrži visoki rizik izazivanja ozbiljnih potresa u društvu, nemira i demonstracija, pa čak i gubitaka života, piše i filozof Dejl Žaket. Navodeći ga među prvim primerima u svom udžbeniku o etici u novinarstvu, Žaket govori o slučaju iz sredine maja 2005. godine kada je američki nedeljnik *Newsweek* objavio priču o tome kako se, navodno prema internoj vojnoj istrazi, američka vojska u zatvoru Gvatanamo izivljavala nad pripadnicima muslimanske veroispovesti, talibanima iz Avganistana, između ostalog, u jednom slučaju oduzimajući im svetu knjigu Kuran, bacajući je u WC šolju i povlačeći vodu. Ovaj detalj iz teksta prouzrokovao je antiameričke proteste u međunarodnoj islamskoj zajednici i, prema pisanju Asošijeted presa od 17. maja 2005. godine, doneo bilans od najmanje 14 mrtvih u Avganistanu, čime je rasplamsana ionako već napeta situacija puna mržnje i podozrenja između islamskih i neislamskih država. *Newsweek* je, slično kao i u Srbiji *Reporter* 2001. godine, u broju od dve nedelje kasnije, 23. maja, „povukao“ priču o Gvatanamu; kasnija saznanja pokazala su da je kao osnov za priču uzeta epizoda u kojoj je navodno jedan od islamskih terorista u znak protesta protiv uslova u zatvoru istrгнуo nekoliko stranica iz Kurana i bacio ih u WC šolju (Žaket, D., *Novinarska etika: moralna odgovornost u medijima*, Službeni glasnik, Beograd, 2007, str. 36–37).

281 Veruović, M., Vrzić, N., *Treći metak: politička pozadina ubistva Zorana Đinđića*, Moja knjiga, Pirot, 2014, str. 16.

282 Upravo su ta tri elementa – tri pucnja, Birčaninova i pozicija premijera – u kompletu istaknuta 20. oktobra 2003. godine u emisiji *Kažiprst* na radiju B92 od strane Milana Veruovića i predstavljaju okosnicu teorije trećeg metka: „Dok su MUP i tužilaštvo u svojim saopštenjima kategorički odbacili ove tvrdnje, Veruovićeva izjava mnogima je dala povoda da danima ‘utvrđuju istinu’, pa su se u javnosti pojavila pitanja da li je dobro obavljen uviđaj, zašto nisu saopšteni rezultati obdukcije tela pokojnog premijera i zašto nije urađena rekonstrukcija atentata na licu mesta. Novinari su ukazivali da nisu precizno određeni mesto i način pada premijera Đinđića. MUP saopštava da su uviđaj i istraga besprekorno obavljene. Veruović se ponovo oglašio i rekao: ‘Ne tvrdim, samo sumnjam.’ Time je objasnio da je reč o njegovoj iskrenoj sumnji, dopustivši mogućnost da ono što je kazao ne mora da bude tačno. Ostaje pitanje zašto je svoju sumnju izrazio najpre putem medija, a tek posle kao svedok na suđenju“ (Petrović, A., Čarnić, D., *Proces KP 5/03: ubistvo Zorana Đinđića. Knjiga 1*, Din sedma sila: Multinacionalni fond kulture, Beograd, 2008, str. 54).

283 Vuković, M., Tufegdžić, V., *Oni su jači od nas*, Blic press, Beograd, 2007, str. 159. Bjelić nije govorio istinu ni povodom sopstvenog položaja u trenutku dok je pucano na premijera, kako navodi specijalni tužilac Jovan Prijic u svojoj završnoj reči: „Da se svedok Aleksandar Bjelić nalazio na ulazu broj pet u momentu kada je nastao trag 10, u kojem se razložio metak koji je prošao kroz telo Veruovića, on bi zadobio povrede od parčica tog metka, s obzirom na mesto gde se nalazio, po njegovom opisu. Međutim, toga nema i tako nije bilo“ (Petrović, A., Čarnić, D., *Proces KP 5/03: ubistvo Zorana Đinđića. Knjiga 3*, Din sedma sila: Multinacionalni fond kulture, Beograd, 2008, str. 21).

Radi uverljivosti i dizanja kredibiliteta ovih svedoka ubrzo se u dva navrata (na stranama 27 i 28, kao i na 79) uvodi epizoda s Ružicom Đinđić, koja Bjelića i Veruovića ohrabruje da ostanu pri svojoj verziji priče o tri pucnja i poručuje im da ne brinu o tome kako će to optužena strana iskoristiti. Takođe se na stranici 27 pominje i sastanak u Spektri koji se odigrao 21. oktobra 2003. godine, dan pošto je emitovan intervju s Veruovićem, po pozivu Vladimira Popovića, a koji će autorima poslužiti kao dokaz da „Zoranovom najbližem okruženju i nije u interesu da se potpuna istina o atentatu razotkrije do kraja“; glavna teza jeste da je Veruovića sačekala već napisana izjava od strane Popovića, kojom bi demantovao interpretacije koje su počele da se pojavljuju nakon intervjua, tj. da je na taj način na Veruovića vršen pritisak. Tokom pretresa održanog 16. maja 2005. godine u Specijalnom sudu, Popović će na pitanja Veruovićevog zastupnika Bože Prelevića²⁸⁴ u ovom događaju reći da ga je pozvao jer je želeo da čuje zašto sada izjavljuje to što izjavljuje, a to nije činio nikada pre: „Objašnjavajući šta je hteo da kaže time, teorija trećeg metka, jer ja njemu nisam osporavao da on može da veruje da pored Zvezdana i Legije i Simovića i tako dalje, možda postoje još neke ubice, ali je problematično bilo u njegovoj izjavi to što je ta izjava bila jedna vrsta albija i abolicije za optuženičku stranu. On je to tada na tom sastanku u 'Spektri' shvatio. Rekao je: 'Pa dobro, možda su me izmanipulisali, ja ne znam sa medijima, šta sada da radimo?' Ja sam rekao: 'Pa, sada daj pojašnjenje te izjave istim tim medijima', i pomogao mu, u prisustvu još tri osobe koje su sedele u mojoj kancelariji, da tu izjavu, koju je naknadno dao, sastavi.“²⁸⁵ Popo-

284 U svojoj knjizi Mile Novaković, opisujući atmosferu u Specijalnom sudu, na sledeći način referira u vezi s Prelevićem: „Levo od svedoka je tužilac. Prema svedoku se odnosio – u zavisnosti sa čije je strane predloženo. Do njega su bila dva i po advokata: dvojica zastupnici oštećenih, porodice Đinđić, a za tog poluadvokata u ovom procesu nikada se neće saznati na čijoj je bio strani... Pozivao se da je njegov interes (ne klijenta koga brani) bila pravda i istina. Od početka je u proces, sa svojim klijentom, oštećenim Veruovićem, unosio pretpostavke i neosnovane sumnje koje su neki novinari i mediji danima eksploatisali: treći metak, pozicija ubistva iz Birčaninove, ko je kriv za puštanje Bagzija, ko je Čumetu zabranio da se vrati u zemlju, kako je Đura ukazao na pušku kad je uhapšen posle pronalaska puške...“ (Novaković, M., *Državo, ruke uvis!*, Vukotić media, Beograd, 2014, str. 281–282).

285 *Svedočenje pred Specijalnim sudom Vladimira Popovića na suđenju za ubistvo Zorana Đinđića*, Helsinški

vić dodaje da je Veruović 12. marta 2003. godine bio u komi i da ga je zajedno sa Čedomirom Jovanovićem posetio u bolnici sutradan, kada Veruović nije mogao da se seti ničega osim da se okrenuo prema Đinđiću u trenutku kada je ovaj pogoden – te da je od tog dana imao još 15 do 20 razgovora sa njim na tu temu i da mu Veruović nikada nije pomenuo tri pucnja.

Unajmljen od Demokratske stranke i Borisa Tadića u periodu unutarstranačkog previranja, koje je pod pritiskom DSS-a, kao uslov buduće kohabitacije rezultovalo tzv. sanitarnim otklonom, tj. diskreditacijom i isključenjem Čedomira Jovanovića i drugih bliskih saradnika pokojnog premijera, Prelević je nimalo slučajno tokom suđenja na sve moguće načine pokušavao da kompromituje upravo Jovanovića i Popovića, stavljajući time istovremeno do znanja ko su „oni drugi koji ne smeju da se izvuku“ na koje Vrzic i Veruović još misle kada govore o odgovornima za ubistvo premijera. Pitanja upućena Popoviću i Jovanoviću bila su tako povod za neke od ključnih teza koje je Nikola Vrzic paralelno razrađivao u *NIN-u*, tokom „svetlog perioda“ tog lista prema mišljenju Ljiljane Smajlović, a deset godina kasnije prepisana u njegovoj knjizi: o Jovanovićevim odlascima u Šilerovu; da li su septembra 2002. godine postojale informacije o spremanju atentata i da li je išta učinjeno da bi se to predupredilo; o statusu Vladimira Popovića u Vladi nakon oktobra 2002. godine; njegovoj ulozi tokom trajanja akcije „Sablja“; pitanje kadriranja (koje će dve godine kasnije protiv Popovića iskoristiti Dušan Mihajlović); pitanje poternice i sl. U jednom trenutku, ovaj politikan i bivši koministar policije u tri meseca prelazne vlade posle 5. oktobra 2000. godine, koji će vrlo brzo postati jedan od najbogatijih advokata u Beogradu, interesuje se za kriminalne frontove koji su se stvorili raspadom tzv. surčinskog klana, da bi odmah zatim ubacio Stanka Subotića kao kompromitujući označitelj i uputio pitanje da li je Popović naredio njegovom štićeniku da ga obezbeđuje prilikom jednog od Subotićevih dolazaka u Beograd, označavajući ga tako kao pripadnika „drugog fronta“, tj. aludirajući na međusobni mafijaški obračun, od kojih je jedna strana trebalo da bude bliska premijeru Zoranu Đinđiću.²⁸⁶

odbor za ljudska prava u Srbiji, Beograd, 2006, str. 117. **286** Objasnivši da je Subotiću, koji je u vreme dok bukti afera „Nacional“ dolazio u Beograd na suđenje po tužbi koju je podneo protiv određenih lica iz Miloševićevog režima i čijim bi se izostankom suđenje momentalno okončalo – obezbeđenje zbog toga dodelio sam Zoran Đinđić, Popović dodaje: „Da li je to bio Milan Ve-

I autorka *Insajdera* Branka Stanković u svojoj knjizi potvrđuje Prelevićev angažman na kriminalizaciji istih meta: „Miša [Miodrag Čvorović, direktor produkcije, *prim. aut.*] i ja smo napravili spisak potencijalnih sagovornika, spisak svih onih koji bi mogli nešto da znaju, i krenuli smo redom da zovemo. Ne znam zašto, ali prva osoba sa kojom smo zakazali sastanak bio je Boža Prelević [...] Sve je išlo ka tome da su Đinđićevi saradnici u stvari zataškali pravu istinu i da postoji i drugi strelac. Tada sam tako razmišljala. Posle sastanka sa Prelevićem koji nam je, 'u poverenju', celu priču okrenuo protiv Čede Jovanovića i Bebe Popovića i probao da nam napuni glave, izašli smo i ja sam rekla Miši: 'Ovo je stvarno strašno, ako je tačno.' Zapisivali smo svaku reč koju nam je svaki naš sagovornik rekao. Krenuli smo da analiziramo sve izjave. Postalo nam je, međutim, vrlo brzo jasno da je kampanja 'treći metak' opasna jer za cilj ima zapravo rušenje optužnice. Neverovatno je da žrtva (Milan Veruović) i optuženi (Zvezdan Jovanović, Milorad Ulemek Legija, itd.) imaju istu tezu tokom suđenja, a teza je da je postojao i drugi strelac i da Zvezdan Jovanović nije kriv.“²⁸⁷ Ovim se potvrđuje da konstrukcija „trećeg metka“, koja nije ništa drugo do konstrukcija drugog strelca, u potpunosti zadovoljava sliku iz Tijanićevog tek-

ruović ili je bio Keza [Vladimir Vukosavljević, tadašnji šef Đinđićevog obezbeđenja, kojeg će nekoliko meseci pre atentata zameniti Milan Veruović, *prim. aut.*], koji je dugo vremena bio načelnik, odnosno šef Zoranovog obezbeđenja, ja ne znam, ali ne znam zašto vam Veruović i Vrzić sa kojima po ceo dan sedite nisu rekli da postavite pitanje i za Acu Lupšića, vlasnika *Blica*, koga je takođe išao da čeka na aerodrom, ili mnoge strane delegacije koje smo u tom periodu čekali na aerodromu. A pošto sam ja bio sam, nisam imao nikakvo obezbeđenje, a išao sam u Zoranovo ime da sačekujem te ljude, onda je Zoran slao svoje obezbeđenje, tako da ne vidim zbog čega je to pitanje postavljeno, sem ako ne treba da služi da vaš partner Vrzić to u *NIN-u* objavi u narednom broju“ (*Isto*, str. 114).

287 Novinarica nastavlja sa svojim zapažanjima: „Nikola Vrzić proslavio se tih godina kao novinar pisanjem o trećem metku u nedeljniku *NIN*. Meni je izgledalo da taj čovek piše po nečijem nalogu. Nekoliko godina kasnije, Nikola Vrzić je objavio knjigu a na promociji je govorio ni manje ni više nego Vojislav Koštunica, predsednik DSS-a. Nisu više krili ko je na čijoj strani i ko iza koga stoji“ (Stanković, B., *Insajder, moja priča*, Samizdat, Beograd, 2013, str. 283–284). Vrzić je i danas redovan gost na *TV Pink* kad god je radi balansa proevropske politike i „mira u kući“ potrebno rasplamsati antizapadnjačko raspoloženje u biračkom telu vladajuće stranke.

sta „Đinđić – Srbin pred smrt“, od 4. marta 2004. godine, tj. da i ova teorija, dakle, nastaje u jedinstvenoj kuhinji.²⁸⁸

Poput Miloša Vasića u svojoj, Mile Novaković u knjizi Vojislava Tufegdžića na osnovu svedočenja balističkog veštaka na sledeći način racionalizuje mogućnost da su pripadnici Đinđićevog obezbeđenja zaista čuli tri zvuka: „Treći metak nije postojao. Tu priču je formirala ekipa oko Milana Veruovića. Niko sem njih nije pomenuo treći metak, ni Zvezdan Jovanović kojem bi to i te kako odgovaralo. Ukupno su bila tri zvuka, a oni su to preveli u tri metka. Balističari su sve fenomenalno prikazali. I to stvarno tako izgleda. Prvi metak pogađa Đinđića i prolazi dalje, udara u zid ili u Đinđićevu štaku. I čuje se taj udarac. Prvi zvuk. Tek posle sekunde stiže zvuk opaljenja odozgo, iz zgrade odakle je pucano. To je drugi zvuk. Potom drugi metak pogađa Veruovića i odbija se u nepoznatom pravcu koji tada proizvodi treći zvuk, nakon drugog opaljenja iz puške.“ Bivši načelnik UKP napominje da je saslušano pedesetak svedoka koji su se u tom trenutku našli u okolini lokaliteta i da su svi čuli samo dva pucnja, postavljajući pitanje: „Zašto bi se više verovalo pripadnicima premijerovog obezbeđenja nego iskazima blizu pedeset drugih svedoka koji nisu imali nikakvog razloga da lažu? E sad, svi oko Veruovića učestvuju u priči o trećem metku. Zašto? Ne znam, možda iz straha. Ubijen je premijer kojeg su štiti-tili, ko zna da li su se plašili da će biti uhapšeni, snositi odgovornost.“²⁸⁹

U svojoj završnoj reči Jovan Prijčić izričito navodi da su svi oni koji su tvrdili da su čuli tri pucnja na glavnom pretresu menjali svoj iskaz dat tokom istrage, posebno ističući nelogičnosti u svedočenju Veruovića, koji istovremeno tvrdi da je pre poslednjeg pucnja otpuzao do zadnjih desnih vrata vozila i uhvatio se za kvaku kako bi pokušao da uđe i spasi sebe: „Ležao je ranjen, prilazi mu Aleksandar Bjelić, pita ga da li je povređen i gde je povređen, on mu kaže da uđe unutra i pogleda šta je sa premijerom. Bjelić

288 „Veruović je 2011. godine podneo tužbu protiv Republike Srbije, kojom je od države tražio 20 miliona dinara kao odštetu za ranjavanje prilikom atentata na Zorana Đinđića. Veruović je zahtev za odštetu istakao jer je Zvezdan Jovanović u vreme atentata bio pomoćnik komandanta JSO, odnosno državni službenik“ („Treći metak i politička pozadina atentata na Zorana Đinđića“, *Antidot*, 14. mart 2015. [<http://www.anti.media/medijska-mreza/dosije/treci-metak-i-politicka-pozadina-atentata-na-zorana-indica/>; pristupljeno 12. jula 2016]).

289 Vuković, M., Tufegdžić, V., *Oni su jači od nas*, Blic press, Beograd, 2007, str. 158–159.

je krenuo da uđe u zgradu vlade i u tom trenutku čuo je treći pucanj. Video je rikošet tog metka koji je udario u desnu stranu zida u odnosu na vrata. Taj metak je udario, kako je rekao, iza Sašinih leđa, koji je u tom trenutku ulazio u zgradu. Na tom zidu je digao veliku prašinu. Ovakav opis je u direktnoj suprotnosti sa materijalnim tragovima, a i sam po sebi je potpuno neuverljiv.²⁹⁰ Posebno podvlačeći da hitno odvoženje povređenog šefa telohranitelja, dok metkom pogođeno štice lice ostaje na licu mesta predstavlja posebnu vrstu profesionalnog delikta, specijalni tužilac ističe da za takvu vrstu ponašanja Milan Veruović nikada nije odgovarao.²⁹¹

PRAVNIK KOJI TO NIJE

Po modelu koji preuzima i Stevan Dojčinović, Milan Veruović, koji se lažno predstavlja kao jedan od autora knjige *Treći metak – politička pozadina ubistva Zorana Đinđića*, u vreme njenog pojavljivanja u štampi koristi svoje medijske nastupe kako bi preko njih lansirao sve ono što njegov kolega iz tima Nikola Vrzić nije smeo decidno da napiše, ili je čitao ostavljao prostor za spekulaciju. Tako u intervjuu za *Naše novine*, čiji je glavni urednik Antonije Kovačević, bivši urednik tabloida *Alo!*, od 13. septembra 2014. godine, Veruović u prvom pasusu navodi da namera nije „da se neko opužuje ili abolira, već da se otvoreno postave pitanja na koja godinama nema odgovora“, da bi u kontradikciji prema takvom stavu nešto iznad naslov glasio „Beba, Janjušević i Milić su mesec dana ranije znali da će Zoran Đinđić biti ubijen“. Ovo se pak odnosi na deo Popovićevog odgovora na pitanje Bože Prelevića u Specijalnom sudu o engleskim obaveštajcima koji su nedelju dana

posle pokušaja ubistva kod hale „Limes“ u prostorijama agencije Spektra obavestili lica iz naslova (a zapravo samo potvrdila dotadašnja saznanja srpske policije) da zemunski kriminalni klan sprema likvidaciju premijera.²⁹²

Budući da je predsednik Vlade deset dana kasnije ubijen, a da ni do kakve reorganizacije njegovog obezbeđenja u međuvremenu nije došlo (jer je krajem prethodne godine to već učinjeno), Vrzić, Veruović i Prelević – tri jahača apokalipse čije su karijere, takođe, svakom ponaosob, procvetale na eksproprijaciji smrti Zorana Đinđića i ispredanja teorija zavere u vezi s tim – zaključili su da njegovi najbliži saradnici nisu obavestili premijera o opasnosti kakva mu preti.²⁹³ Umesto „znali su da se sprema njegovo ubistvo“, u naslovu je, međutim, upotrebljen izraz „znali su da će biti ubijen“, što implicira ili na saučesništvo u krivičnom delu ubistva ili pak na svesno nepreduzimanje određenih radnji da se ono spreči, što je takođe krivično delo (isto ono zbog kojeg je Tijanić podneo prijavu nakon TV emisije koju je uz pomoć Kalembera isfabrikovao). Isti intervju dva dana kasnije prenosi i ekstremno desničarski portal Intermagazin u vlasništvu glavnog urednika *Večernjih novosti* Ratka Dmitrovića; dva imena su izbačena, a naslov sada glasi „Beba Popović je znao da će Đinđić biti ubijen!“.

292 *Svedočenje pred Specijalnim sudom Vladimira Popovića na suđenju za ubistvo Zorana Đinđića*, Helsinški odbor za ljudska prava u Srbiji, Beograd, 2006, str. 114.

293 Isti momenat Vrzić u svojoj knjizi ističe na stranici 356, da bi zatim 51 stranu kasnije, citirajući najpre reči Vojislava Šešelja, a onda i tužiteljke Haškog tribunala Karle del Ponte („Kažem mu da se čuva. Dajem mu jedan interni dokument Tribunala, dve stranice na kojima se govori o zaveri da se on ubije. 'Znam', kaže smešeci se. 'Ne žele da ostvarim reforme... Ali nemoj da te hvata panika, čuvaću se'“) u stvari demantovao samog sebe u tvrdnji da Zoran Đinđić nakon Bagzijevog pokušaja atentata nije bio obavešten o nastojanjima da bude ubijen – samo zato što je autoru u tom trenutku u fokusu nešto drugo. Neverovatna je činjenica da su Vrzić, Veruović i Prelević uopšte odlučili da zastupaju takvu tezu koja nikakvu drugu funkciju nema osim da kriminalizuje najbliže premijerovo okruženje, uprkos jednoj od najpoznatijih Đinđićevih izjava koju za RTS daje 23. februara 2003. godine, dva dana posle puta za Banjaluku: „Ako neko misli da će zaustaviti sprovođenje zakona time što će mene ukloniti, onda se grdno vara, jer ja nisam sistem. Sistem će funkcionisati i dalje i niko neće dobiti amnestiju za zločine tako što će ukloniti jednog ili dva funkcionera države. Mislim da je to jedno vrlo naivno uverenje i ako neko ima to uverenje, ja sam zaista iznenađen koliko ti ljudi mogu da budu naivni.“

290 Petrović, A., Čarnić, D., *Proces KP 5/03: ubistvo Zorana Đinđića. Knjiga 3*, Din sedma sila: Multinacionalni fond kulture, Beograd, 2008, str. 21.

291 „Veruovića ubacuju u automobil kojim su dovezli Đinđića i odvoze ga u Urgentni centar. To nije snimljeno, jer kamera još nije uključena. Za Đinđića čekaju Hitnu pomoć koju su pozvali, ali prolazi pet-šest minuta, a Hitne pomoći nema. Onda u panici Đinđića unose na zadnje sedište drugog automobila iz pratnje. Tada se uključuje kamera i snima. U trenutku kada su Đinđića uneli u automobil na snimku se pojavljuje Zoran Janjušević. Nema mesta da sedne, pa pomeraju Đinđića, on ulazi i automobil kreće ka Urgentnom centru. Mnogima se od Janjuševića učinilo da je Đinđić, što je unelo dodatnu pometnju“, objašnjava Novaković (Vuković, M., Tufegdžić, V., *Oni su jači od nas*, Blic press, Beograd, 2007, str. 159).

Unutar intervjua nalazi se i antrfile pod nazivom „Popović je držao medije, on je kriv za satanizaciju“, gde Veruović, koji se inače nada da će vlast Aleksandra Vučića i Srpske napredne stranke doprineti da se otkrije politička pozadina atentata, poput Srđana Škora krivi Popovića i njegovo loše vođenje Biroa za komunikacije što je Đinđić bio napadan kao „antipatriota“ i kriminalizovan u medijima,²⁹⁴ te navodi dalje da je premijer zbog toga morao da pokrene akciju „Srbija na dobrom putu“, propuštajući da kaže da je istu upravo osmislio i organizovao Popović.²⁹⁵ Tri meseca kasnije, 9. decembra 2014, autori na beogradskoj promociji knjige, pet godina nakon pravosnažne presude ubicama i u pokušaju da utiču na novu vlast da se otvori novi postupak u vezi s atentatom na premijera, izjavljuju da su „analizirajući transkripte svedočenja, veštačenja, policijske izveštaje došli do teškog i ozbiljnog zaključka“ – da u zvaničnoj verziji istini odgovara samo to da je Đinđić ubijen 12. marta 2003. godine i ništa drugo, što znači da Boži-

294 Ovo treba shvatiti do te mere izopačenja da se misli da je Vladimir Popović zapravo bio taj koji je plasirao teze ili davao drugima za pravo da Đinđića nazivaju izdajnikom i kriminalcem. Tako se, nimalo slučajno, na stranicama 407 i 408 navodi primer medijske kriminalizacije Đinđića ne iz korpusa nacionalističko-desničarskih struja, nego iz nedeljnika *Vreme*, i već pomenu ti tekst „Noć i magla“ Miloša Vasića, u kojem se aludira na prisne veze Vlade Srbije sa Ljubišom Buhom, koji je u međuvremenu počeo da se bavi poslovima asfaltiranja; preko Vasića se zapravo aludira na Popovića, iako će ova dvojica postati bliski tek 2004. godine. Vrzić će, međutim, pred kraj knjige, na stranici 440, povodom Đinđića otići još dalje: „I zato ne možemo a da se ne zapitamo: da li je on posmrtno načinjen izdajnikom da bismo lakše poverovali da su ga ubile patriote? Kao što je bio povezivan sa kriminalom pa se potom poverovalo da je sasvim logično što su ga kriminalci i ubili. A onda je između kriminala i patriotizma stavljen znak jednakosti.“ Da li ovim rečenicama autor, koji gotovo do pred sam kraj knjige ignoriše i smatra nevažnom medijsku dimenziju linča nad premijerom Srbije, želi da kaže da Zoran Đinđić nikada za života nije nazivan „izdajnikom“?

295 Interesantno je da na pitanje novinara na koga tačno misli kada kaže da je napravljen kompromis između dela policije, kriminala i političke elite kako bi izostala odgovornost za ubistvo premijera, Milan Veruović pominje samo dva naredna predsednika Vlade – Zorana Živkovića i Vojislava Koštunicu, dok se ime Borisa Tadića, upravo onog koji mu je u godinama posle atentata, zbog zasluga propagiranja teorije o trećem metku i satanizovanja ljudi iz najbližeg Đinđićevog okruženja, koje je Tadić doživljavao kao svoje najopasnije političke protivnike, omogućio da materijalno napreduje – nigde ne pominje.

dar Božo Prelević, kada je reč o slučaju atentata na Đinđića, uopšte nije, niti je ikada bio individua u službi nekakvog pravnog, već isključivo propagandističkog zanimanja.²⁹⁶

Štaviše, kriminalizator Prelević se od vremena atentata pa nadalje pretvara u figuru-sredstvo koju novinari svakakvih redakcija najradije zovu za izjave kad god je potrebno kompromitovati ili se želi reći nešto negativno o Vladimiru Popoviću, znajući da poput Ljiljane Smajlović ili Verana Matića i on ima kapric u čijem je središtu – i zbog nekoliko tužbi za klevetu koje je podneo protiv njega – bivši sekretar Biroa za komunikaciju sa medijima. Ta fiksacija pak vodi poreklo od jednog manje poznatog događaja još iz prvih meseci rada prve demokratski izabrane Vlade Srbije: aprila 2001. godine u zgradu Vlade stiže rešenje potpisano od strane ministra unutrašnjih poslova Dušana Mihajlovića o dodeli stanova velike kvadrature zaslužnim pripadnicima policije, među kojima se našlo i ime Bože Prelevića, koji je od novembra 2000. do januara 2001. godine obavljao funkciju resornog ministra, da bi vrlo brzo nakon izabrane Vlade Srbije postao Mihajlovićev savetnik. Napadi Prelevića počinju onog trenutka kada od Mihajlovića saznaje da je premijer Zoran Đinđić pocepao kompletno rešenje za sve službenike, kriveći Vladimira Popovića za takav ishod situacije. Ove detalje Popović je izneo u javnost početkom decembra 2005, pošto ga je Prelević na *TV B92* prethodno optužio da je uticao na zabranu radne grupe POSKOK u trenutku kada se došlo do saznanja da su pojedini pripadnici JSO umešani u ubistvo novinara Slavka Čuruvije, pokušavajući i na taj način posredno da ga poveže s ubistvom premijera. Već 2002. godine Kolegijum Vlade Srbije traži od ministra policije da uruči otkaz Preleviću, između ostalog i zbog sukoba interesa u kojem se našao jer je kao savetnik ministra policije potpisao ugovor sa sopstvenom nevladinom organizacijom Liga eksperata (Lex) o izradi novog zakona o policiji, za koji je prethodno dobio veliki novac, što Mihajlović neko vreme izbegava, pod obrazloženjem da to ne može da učini jer je Prelević visoki funkcioner i „ikona“ G17 plus. Popovićeve navode u medijima ubrzo su potvrdili tadašnji generalni sekretar Vlade Maja Vasić i zamenik ministra policije Nenad Milić, dok je *B92* objavio i izveštaj sa sednice na kojoj je sporno rešenje o stanovima odbijeno.²⁹⁷

296 „Zvanična verzija Đinđićevog ubistva je šuplja“, *Naše novine*, 10. decembar 2014.

297 „Zašto je ukinut POSKOK?“, *B92*, 3. decembar 2005. (http://www.b92.net/info/vesti/index.php?yyyy=2005&mm=12&dd=03&nav_id=181760; pristupljeno 3. decembra 2016).

Budući da godine svog najvećeg bogaćenja duguje upravo Borisu Tadiću, kriminogene strukture u *Kuriru* predvođene Rodoljubom Milovićem, Marijom Nenić i Aleksandrom Rodićem angažuju Prelevića 6. jula 2014. godine, ubrzo nakon smene načelnika UKP, radi osvete zbog detalja iznetih u emisiji *Utisak nedelje* i javnog raskrinkavanja Milovićevih obmana u vezi sa slučajem Šarić. Na taj način nastaje samo jedan u nizu priloga pod naslovom „NAJUREN: Đinđić je oterao Bebu zbog veza sa zemunskim klanom!“, u kojem Prelević služi za podupre sumnje svog finansijera Tadića, da je Popović, koji se u tekstu naziva „vladarem iz senke“ i „oceanicom“, bio u dosluhu sa strukturama koje su mu ubile prijatelja. Advokat Prelević, koji po ko zna koji put obmanjuje javnost ponavljajući deset godina stare fraze skrojene u trouglu Rade Bulatović – Aleksandar Tijanić – Nikola Vrzić, gubi kontrolu, postaje ličan i nimalo pravničkim jezikom naziva Popovića „koordinatorem ‘Sablje‘“ i „najvećom štetnošću u poslednjih dvadeset godina pored Šešelja i Mire Marković“.

Čoveku koji u svojstvu savetnika ministra unutrašnjih poslova Dušana Mihajlovića 30. januara 2002. godine izjavljuje da se zalaže za uvođenje procedure kojom bi se kriminalcima onemogućilo da vode ili budu članovi privatnih obezbeđenja,²⁹⁸ a potom postaje predsednik Odbora za pravosuđe ispred G17 plus, da bi, napadajući vladu Zorana Đinđića, štitio tadašnjeg guvernera NBJ i svog šefa stranke Mladana Dinkića – dve godine kasnije pak nimalo ne smeta da, kako u sudnici tako i van nje, zastupa stavove Milana Veruovića, osuđivanog kriminalca, kao da su lično njegovi. Isto tako ni 10. juna 2016. nema nikakav problem da za provladin nedeljnik *Ekspres*, osnovan novcem vlasnika PR agencije Rajt Gorana Veselinovića i člana Glavnog odbora SNS, manipuliše istim onim motivom iz emisije Aleksandra Tijanića emitovane prvi put 2008. godine: „Zatim imate tu emisiju u kojoj su bili Vladan Batić i Dušan Mihajlović, gde sat i po nakon događaja, kad još nema nijednog dokaza, oni znaju kojih 17 ljudi je u tome učestvovalo i imaju njihove slike. Uvek sam tvrdio da je taj koji je znao sat i po posle atentata, znao je i sat i po pre. Kako vi znate da su od 3.000 kriminalaca u Srbiji baš njih 17 umešani? Kako to znate? Nemate još nijedan dokaz. Ne znate to.“²⁹⁹ Paralelno ovakvoj drama-

turgiji, Prelević takođe u istom intervjuu najpre izgovara nešto potpuno neverovatno: „Možda je najodvratniji spin cele priče ‘Zoran je poginuo od organizovane kriminalne grupe’. Zašto bi Zoran poginuo od organizovane kriminalne grupe? Pa je l’ ih Zoran proganjao?“, da bi se odmah zatim ispravio, budući da se setio da su se on i njegov štićenik dogovorili da se makar zvanično slože da su optužena lica iz „zemunskog klana“ i JSO uistinu neposredni izvršioi atentata (ali da ima i drugih) i da su za sve njih 24. aprila 2007. godine u svojim završnim rečima tražili maksimalne kazne zatvora: „Najgori spin je da je Zoran bio u sukobu sa organizovanom kriminalnom grupom.“³⁰⁰

Reč „sukob“ ovde može da prizove konotaciju umešanosti u kriminal (u smislu sukob između dve kriminalne bande, što je forsirao DSS), na koju advokat koji se u slobodno vreme predstavlja kao analitičar aludira, falsifikujući da takvu tezu zastupaju upravo Đinđićevi najbliži saradnici. Druga konotacija „sukoba“ u smislu ‘doći u sukob sa nekim’, tj. ‘ispričiti mu se na putu’ pak potpuno je zanemarena i potisnuta – uprkos činjenici da je premijer Đinđić 2003. godinu javno najavljivao kao godinu borbe protiv organizovanog kriminala,³⁰¹ u sklopu koje je bilo predviđeno izglasavanje zakona, osnivanje Specijalnog suda, postavljanje tužioca i uvođenje institucije zaštićenog svedoka, čime bi se zbog otmica i razbojništava (o čemu u to vreme već govori Ljubiša Buha) pohapsili isti oni koji su na kraju pomislili da će ubistvom predsednika Vlade preduhitriti državu.³⁰² I godinu dana ranije Đin-

300 Petrović, A., Čarnić, D., *Proces KP 5/03: ubistvo Zorana Đinđića. Knjiga 3*, Din sedma sila: Multinacionalni fond kulture, Beograd, 2008, str. 109–110, 116.

301 Činjenicu o Đinđićevoj nameri da se obračuna s organizovanim kriminalom potvrđuje i Boro Banjac, koji tim povodom, neposredno pre svog imenovanja na mesto načelnika UBPOK-a, sredinom decembra 2002. godine, razgovara s predsednikom Vlade Srbije: „Kod premijera sam otišao sa Zoranom Janjuševićem, koji je Đinđiću i predložio da ja dođem na mesto načelnika Uprave za borbu protiv organizovanog kriminala. Premijer je kratko objasnio šta mu je namera, rekao da to neće biti lagodna pozicija, da su potrebni sposobni ljudi koji mogu sve to da iznesu, pa mi je rekao: ‘Potreban je neko ko može da dokaže da su Spasojević, Luković, Legija... kriminalci. Načelnice, da li ti imaš muda za to?’ Izenadio me je tako neposredan nastup premijera, ali sam odmah odgovorio da imam. ‘U redu’, rekao je, ‘od Nove godine si načelnik UBPOK-a’“ (Vuković, M., Tufegđić, V., *Oni su jači od nas*, Blic press, Beograd, 2007, str. 115).

302 O identičnom trendu manipulacije i za vreme Đinđićevog života govori u svojoj knjizi Čedomir Jova-

298 „Šta će počistiti Đinđićeva metla“, *Blic News*, 30. januar 2002.

299 „INTERVJU, BOŽO PRELEVIĆ: Đinđić je ubijen jer se zamerio gazdama ljudi iz njegovog okruženja!“, *Ekspres*, 10. jun 2016.

đić govori o okolnostima za obračun s kriminalom: „Realno, nismo ugroženi od strane političkih neistomišljenika, već od strane interesnih grupa organizovanih oko nafte i oko cigareta. Tek nam predstoji da krenemo na droge, krađe automobila, otmice... Međutim, ne možemo sada da kažemo kako imamo dovoljno dokaza da nekog od njih izvedemo pred sud. Plašimo se toga da neko izađe pred sud i da bude pušten posle dva ili tri dana – jer nam ni sudstvo nije konsolidovano. U kući u Užičkoj ulici nađu pedeset mitraljeza, automata, bombi, zolja – i sve to ide pod tepih. Da su kod mene u vreme Miloševića našli pračku, dobio bih najmanje dve godine zatvora.“³⁰³

Intervju u kojem se Prelević ni na jednom mestu ne usuđuje da pomene Vladimira Popovića, iako je jasno da sve vreme referira na njega, i u kojem se lako očitava da je novinar s kojim razgovara njegov istomišljenik, dolazi kao neka vrsta dopune „prvog intervjuja iz zatvorske ćelije“ s Miloradom Ulemekom, objavljenim 27. maja 2016. u istom nedeljniku, čiji je direktor Branko Miljuš, a glavni urednik veb izdanja i kolumnista već pomenuti glodur nekadašnjih *Naših novina* Antonije Kovačević, koji je kriminalizujućim naslovom još septembra 2014. godine reklamirao knjigu Nikole Vrzića o političkoj pozadini atentata. Ovaj lažno uobličeni tekst koji izlazi iz dva dela, a koji sinhronizovano i čak četiri dana uoči objave u *Ekspresu* najavljuje i reklamira još jedan veliki kapitalizator Đinđićeve smrti – Dragan J. Vučićević u *Informeru*, takođe blizak prijatelj Gorana Veselinovića – predstavlja zapravo kompilatorno izdanje megaintervjuja koji je tada već osuđeni Ulemek 2007. godine dao Radisavu Rodiću, a ovaj ga objavljuje iz delova u svoja dva tabloida: *Glasu javnosti* i

nović: „Uporedo sa pripremom obračuna sa Zemunskim klanom, pisan je Zakon o borbi protiv organizovanog kriminala. U pojedinim fazama teških rasprava u skupštini Srbije, odnosno u Veću građana i Veću republika SRJ, činilo mi se da je Legija pošteniji od Koštunice. Zato što je Demokratska stranka Srbije bila u stanju da nas u istom trenutku optužuje za kriminalizaciju Srbije i da sprečava donošenje zakona koji bi omogućio da sa tim kriminalom raščistimo. Bilo je šizofreno – mi saradujemo sa kriminalom tako što predlažemo zakon koji će ga tokom 2003. godine razori- ti, dok se Koštunica protiv kriminala bori tako što ruši Specijalnog tužioca, Specijalni sud ili zakon bez koga je nemoguće pobediti mafiju“ (Jovanović, Č., *Moj sukob s prošlošću: Srbija 2000–2005*, Dan graf, Beograd, 2005, str. 138).

303 Đinđić, Z., *Jedna srpska vizija*, Ateneum, Beograd, 2004, str. 140.

Kuriru, u rasponu od čitavih mesec dana – od 22. septembra pa sve do 27. oktobra; naziv feljtona u prvom je „Legija progovorio – 400 pitanja, 400 odgovora“ i izlazi u 33 nastavka.³⁰⁴ Fiksacija bilo *Ekspresovih* bilo *Informerovih* natpisa Ulemekovog intervjuja precizno je centrirana i odnosi se isključivo na jedan označitelj – na Čedomira Jovanovića, čija stranka u to vreme pregovara o budućem sastavu Vlade Srbije sa mandatarom Aleksandrom Vučićem, na koga se time, između ostalog, vrši pritisak da odustane od ma kog vida uključivanja Liberalno demokratske partije u vrhovni organ izvršne vlasti.

Iz prvog dela intervjuja, najpre preko *Informera*, a zatim i *TV Pink*, akcentuje se događaj hapšenja Miloševića, baš kao na početku onog iz 2007, kada Ulemek izgovara neistine o tome da je akcija izvedena u vili „Mir“ na Dedinju u noći između 30. i 31. marta 2001. godine bila naplaćena pet miliona dolara, dodajući da, s jedne strane, nadležni državni organi nisu bili ti koji su izvodili tu akciju (prečutkivanje da je JSO bila deo specijalne antiterorističke jedinice MUP-a Srbije), dok s druge tvrdi da je apsolutna laž da je za nju angažovan „zemunski klan“. Čitava epizoda se, ipak, od samog starta veštački i krajnje isforsirano aktualizuje kao kontra-teža aferi nastaloj zbog kontroverznog rušenja tri bespravno podignuta objekta u Hercegovačkoj ulici u Beogradu tokom izborne noći, između 24. i 25. aprila 2016. godine, i to za potrebe realizacije projekta „Beograd na vodi“. Jedini zajednički imenitelj i razlog zbog kojeg se ova dva događaja uzajamno dovode u vezu jeste to što u oba slučaja protagonisti koriste zaštitu od javnog prepoznavanja, tj. „fantomke“.

S obzirom na to da sa strane antivladinih snaga „fantomka“ već uživa status kôda, reči iz koje derivira široko polje novih jezičkih upotreba i značenja (fantomska vlast, fantomke kao detalj na naprednjačkoj nošnji, fantom iz Savamale

304 Kada je pak u *Kuriru* reč, u pitanju su sledeći naslovi: „Branili smo Dedinje“, od 22, „Đinđića nisam viđao u Šilerovoj!“, od 23, „Beba i Dule rade za istu stranu službu“, od 24, „U Budvi je pucao ‘strani faktor’“, od 26, „Mira nije ubila Ćuruviju“, od 28, „Čeda pustio Spasojevića“, od 29, „Ama, kakav Koštunica!“, od 30. septembra; „Cane je OK“, od 1, „Gde je droga?“, od 2, „Ubijen zbog Slobe“, od 3, „Prijićeva režija“, od 5, „Špijuni“, od 6, „Gde je snimak ubistva“, od 7, „Istraga bila montirana!“, od 8, „Dule, čuti!“, od 9, „Enigma Meljak“, od 10, „Bez zaštite!“, od 12, „Večera za Čedu“, od 13, „Bagzija ‘trenirala’ CIA“, od 14, „Bila dva atentatora!“, od 15, „Nova knjiga“, od 20, „Sahranite me uspravno“, od 22, „Strani faktor“, od 26. i „Misterija“ od 27. oktobra 2007. godine.

i sl.), ovaj pokušaj izjednačavanja u službi neutralizacije efekata u simboličkoj strukturi (jeziku) poduzima niko drugi do sam Aleksandar Vučić, na tom spoju gradeći novu mistifikaciju, koja je u prošlosti već korištena i na koju u intervjuu referira i Ulemek – da su bivšeg predsednika SRJ zapravo hapsili kriminalci iz „zemunskog klana“, tj. isti oni koji će dve godine kasnije izvršiti atentat na premijera Zorana Đinđića, čime se hoće nabaciti da je tadašnja Vlada Srbije za hapšenje Miloševića angažovala ljude s one strane zakona.³⁰⁵ Samo nedelju dana kasnije, isto lice koje se na ovaj način, misleći da radi sebi u korist, dotaklo korpusa kriminalizacije svog prethodnika-reformatora, na istoj TV Pink ekskluzivno će za 2018. godinu najaviti podizanje spomenika tragično nastradalom predsedniku Vlade Srbije na Studentskom trgu u Beogradu.

Dok je prvi, pored navedenog, uglavnom posvećen ponavljanju konstrukcija iz Vrzićeve knjige i nosi naslov „Niko u državi nema muda da obnovi suđenje“ (ilustracija vuka koji nosi

305 „U akciji je učestvovalo samo 30 pripadnika JSO, isključivo prema spisku koji je 30. marta predat načelniku Generalštaba, generalu Nebojši Pavkoviću u 15.05 časova. Jedini koji su učestvovali u toj akciji, a nisu bili na pomenutom spisku jesu komandant JSO Milorad Luković [ovo prezime je Ulemek nakon atentata odbacio, *prim. aut.*] i načelnik Sedme uprave RDB-a Milorad Bračanović. [...] Kako je preuzimanje obezbeđenja tokom noći 30/31. marta preraslo u policijsku intervenciju jer je jedinica tokom preuzimanja obezbeđenja faktički napadnuta iz kruga rezidencije, to je stvorilo ružnu sliku da civilna naoružana lica napadaju rezidenciju bivšeg predsednika. Insinucije da su u toj policijskoj akciji navodno učestvovali pripadnici zemunskog klana plasirali su pripadnici Gardijske jedinice. Cilj je bio da se takvom manipulacijom skrene pažnja javnosti sa otvorene podrške Gardijske jedinice Miloševiću tokom akcije njegovog hapšenja. Tu potpuno netačnu tezu ponovo je plasirao, tokom akcije 'Sablja', zaštićeni svedok Zoran Vukojević, tvrdeći takođe da su u intervenciji JSO ispred vile 'Mir' učestvovali i 'zemunci'. Ono što je bio najveći problem tokom akcije hapšenja jeste činjenica da se Gardijska jedinica praktično 'odmetnula' i nije postupala po naredbama pretpostavljene komande. Nikada nije utvrđeno odakle potiče oružje koje je policija, nakon ulaska, pronašla u vili 'Mir', kao ni ko je u stvari pucao iz rezidencije na policiju. Istraga koju su vojni zvaničnici obećali nakon događaja u vili 'Mir' nikada nije sprovedena“ (Vuković, M., Tufegdžić, V., *Oni su jači od nas*, Blic press, Beograd, 2007, str. 250–251). Vojska u čijoj nadležnosti je Gardijska jedinica tada je pod kontrolom savezne vlasti na čijem je čelu Vojslav Koštunica.

crvenu ružu u čeljustima na naslovnici), drugi deo intervju, od 3. juna 2016, već je direktno vezan za lice koje se pojavljuje kao podesni krivac za političku pozadinu ubistva i nazvan je „Čeda je od 2000. bio umešan u sve, političke prevare, kriminalne radnje...“. Još jednom, *In-former* služi kao podrška, i naslovnica za 4. jun glasi „Čeda je umešan u otmicu Miška“, čime se preko Ulemeka, Vučićević kao deo ekipe „zločinačkog udruženja“ koristi elementima Miškovićevog napada na Jovanovića iz novembra 2007. godine, baš kao što se pridružuje patološkoj mržnji Vojislava Šešelja svaki put kada ovaj nešto ima da izjavi protiv Đinđića ili nekog njemu bliskog, slično kao i *Kurir. Ekspres*, s druge strane, od svog osnivanja gotovo u svakom broju pregnantno piše na temu političke pozadine atentata u smislu u kojem je spinuju pomenuti kriminalizatori,³⁰⁶ i intervjuima koje smešta na udarno mesto, s ličnostima (Milorad Ulemek, Božo Prelević, Vuk Drašković, Radosavljević, Vilišijam Montgomeri, Goran Radoslavljević, Vojislav Šešelj i dr.) koje imaju nešto kompromitujuće da kažu bilo o pokojnom premijeru, bilo o njegovom najbližem okruženju, postaje svojevrsna „platforma za ludake“.³⁰⁷ Najzad, kada je napadima napravljena dobra podloga, 10. juna se objavljuje intervju sa Čedomirom Jovanovićem, označiteljem koji se sve vreme unižava, kako bi se tako obezbedio privid korektnog i fer medija, čiji urednici, po dobro poznatom re-

306 Direktor *Ekspresa* Branko Miljuš (čije će veze sa braćom Veruović i Vukom Jeremićem biti tek naknadno otkrivene) to samo potvrđuje svojom izjavom za TV N1 već po objavljivanju prvog dela intervjua s Ulemekom: „Mi mu dajemo priliku da probamo da saznamo političku pozadinu ubistva premijera. Ni na koji način ne promovišemo Legiju, mi samo tragično pokušavamo, u nedostatku druge volje, da rasvetlimo ubistvo, čak i sa onim ko je osuđen za to ubistvo“ („Intervju s Legijom – politika ili potraga za istinom?“, N1, 27. maj 2016. [<http://rs.n1info.com/a163994/Vesti/Intervju-s-Legijom-Politicka-pozadina.html>; pristupljeno 16. jula 2016]).

307 Termin koji Jovanović koristi u sledećem delu intervjua: „Znači, nije tačna ni Šešeljeva tvrdnja da su Spasojević i Luković privedeni u CZ pre ubistva? – Da li ste vi normalni, vi imate takve tripove... – Nemamo mi tripove, to je Vojislav Šešelj izjavio u našem intervjuu. – Pa dobro, znam, ali da vam kažem nešto, a šta ste sad vi? Vi ste onda platforma za ludake i sad svaki ludak dođe da vam nešto priča. Jedan dan vam kaže Šešelj da su privedeni, drugi dan kaže ovi nisu pobijeni, pa čekajte, molim vas, treba da budete ozbiljne novine ili je vama to svejedno?“ („INTERVJU, ČEDOMIR JOVANOVIĆ: Legija je krpa, celi život je prodavao ljude“, *Ekspres*, 10. jun 2016).

ceptu medijskih atentatora, ne smatraju da su odgovorni za širenje i popularizaciju neistina koje iznose njihovi sagovornici – u istom broju u kojem izlazi i intervju sa Božom Prelevićem, koji brani sve ono što zagovara i ubica Ulemek (obostrana korist).

AFERA MREŽA

Porеđenje Vladimira Popovića s porodicom Milošević i Vojislavom Šešeljem figura zvana Božo Prelević ponavlja iz intervjua koji je 21. juna 2007. godine pod nazivom „Beba štetočina“ dao za tabloid *Press* u vlasništvu Miroslava Miškovića i Dragana Đilasa, koji tada vode Đoko Kesić, Dragan J. Vučićević i Svetomir Marjanović – u vreme trajanja afere „Mreža“. Popović se optužuje da je „namestio da Đinđić bude ubijen“, da je uticao na kadrovsku politiku u bezbednosnim strukturama i da se, na osnovu toga što je blizak prijatelj Subotića, obogatio za vreme Miloševićevog režima, čime se aludira na učesće u švercu cigareta. Ono što je u vezi s ovom aferom zanimljivo jeste da ona nije otvorena onda kada u srpskoj javnosti prvi put izbijaju to što će biti njen materijal, nego tek godinu dana kasnije, kada se stvaraju uslovi da se takav iskoristi kao diverzija sa tek donete osuđujuće presude za lica osumnjičena za ubistvo premijera i sa sve aktualizovanijeg pitanja o političkoj pozadini atentata koja se tiče najbližeg okruženja Vojislava Koštunice, tj. istih lica koja zbog toga imaju razlog za skretanje fokusa. Zbog toga afera „Mreža“ predstavlja upravo nedostajuću kariku koja baca svetlo na onaj deo motiva podizanja optužnice protiv „grupe Stanka Subotića“ za šverc cigareta i s tim ciljem hapšenja 6. juna 2007. godine, nepune dve nedelje po izricanju presude u Specijalnom sudu, iz kojeg će direktnu političku korist u vidu abolicije ostvariti Dragan Jočić, Zoran Stojković, Aco Tomić, Rade Bulatović, Aleksandar Tijanić, Gradimir Nalić, Aleksandar Nikitović, Vojislav Koštunica, Dejan Mihajlov i dr. Ona finansijska pak, koju su ova lica posredstvom Miroslava Miškovića i Milana Beka za sebe izvukla već je objašnjena nelegalnim kupovinama kompanije Novosti, Luke Beograd i ostalih.³⁰⁸

308 „Tvrđio sam tada da iza svega toga stoje Koštunica i njegov kabinet, Jočić, direktor BIA Rade Bulatović i ministar pravde Zoran Stojković. To su pričali i advokat Srđa Popović i drugi. Koštunica je u defanzivi, a onda se, da bi se izvukli iz neprijatne situacije, ta tema 6. juna pokriva još spektakularnijom – hapšenjem takozvane Subotićeve grupe“, svedoči pred Prvim opštinskim sudom 26. marta 2009. godine u predmetu tužbe protiv

U prvom naletu hapšenja, jedno od osmoru uhapšenih lica je i Subotićev poslovni saradnik Milan Milanović Mrgud, nekadašnji pomoćnik ministra odbrane Republike Srpske Krajine, kao i osnivač paravojne jedinice „škorpioni“, koji je osumnjičen da je organizovao ilegalno prebacivanje cigareta iz Krajine i Mađarske u Srbiju. Odmah sutradan, 7. juna 2007, u nedeljniku *NIN* na tri strane izlazi pripremljeni tekst „Potera za Canetom Subotićem“ Nikole Vrzića i Slobodana Ikonića, dvoglave instalacije tadašnjeg direktora BIA Radeta Bulatovića. U njemu se posebno skreće pažnja na službenu belešku sačinjenu od iskaza koji je Mrgud 19. februara 2005. godine samoinicijativno dao istražnim organima, u kojem tvrdi da je čitao izveštaj radne grupe za razotkrivanje šverca cigareta i da je video šemu na kojoj se nalaze njegova i slika njegove supruge, te da mu je to pokazao Vladimir Popović.³⁰⁹ Ovakvu izjavu koja je imala za cilj da ga optuži za ometanje istrage, Popović 2007. godine demantuje u emisiji *Insajder*, tvrdeći da je Milanovića sreo nekoliko puta u periodu od 5. oktobra 2000. do kraja te godine i nakon toga nikada više. Radnu grupu za razotkrivanje šverca duvana 1. juna 2003. godine, četiri nedelje po ukidanju vanrednog stanja, u tajnosti je oformio tadašnji ministar policije Dušan Mihajlović, zajedno s već navedenim inspektorima UBPOK-a Miodragom Vukovićem, Brankom Glušicom i Bogdanom Pušićem, istim onim koji će dolaskom Srpske napredne stranke na vlast 2012. godine biti na čelu grupe za istraživanje slučajeva 24 sporne privatizacije – i nazvao je akcijom „Mreža“ kao delom sveopšte akcije obračuna protiv mafije „Skalpel“.

Policijskom akcijom „Mreža“, međutim, opsežno se više od godinu dana pre hapšenja članova „Subotićeve grupe“ bavi tim novinara iz emisije *Insajder*, kada se emituju tri epizode serijala *Mreža – šverc cigareta*, zahvaljujući kojima javnost u Srbiji prvi put saznaje za postojanje ove akcije, te da je njome inicijalno

Dušana Mihajlovića – Vladimir Popović („Beba Popović: Mihajlović bio učenjen hapšenjem, pa me optužio“, *RTV*, 26. mart 2009. (http://www.rtv.rs/sr_lat/hronika/beba-popovic-mihajlovic-bio-ucenjen-hapsenjem-pa-me-optuzio_118521.html); pristupljeno 29. jula 2016).

309 Kada je bivši šef Biroa za komunikacije najavio tužbu protiv autora ovog teksta i *NIN-a*, Vrzić će, baš kao i Željko Cvijanović, reći: „Ta najava tužbe je još jedan pokušaj gušenja slobode medija, ali nas neće zaustaviti u daljem radu. Stojim apsolutno iza svega što smo objavili i za sve imamo dokaze“ („Zašto je ovaj čovek iznad zakona: Bebo, odbij!“), *Press*, 16. jun 2007).

obuhvaćeno osam kriminalnih grupa i preko dvesta imena na velikoj šemi, od kojih najznačajniju čini ona okupljena oko Marka Miloševića, sina bivšeg predsednika Jugoslavije, i Jovice Stanišića, bivšeg načelnika DB-a. U sklopu treće epizode, 15. maja 2006, na *TV B92* emituje se intervju koji je Stanko Subotić dao u svojoj kući u Ženevi urednici emisije Branki Stanković; biznismen tokom razgovora otkriva da je i on, poput Mrguda, bio upoznat s tajnom akcijom „Mreža“, da mu je bio prikazan izveštaj kao i šema na kojoj njegovog imena najpre nema, a potom ima, ali da mu je to lično pokazivao ne Vladimir Popović, nego ministar Dušan Mihajlović, januara 2004. godine. Na pitanje novinarkе da li ga je neko ucenjivao tim izveštajem, Subotić odgovara: „Pretpostavljam da jeste, ali za sada o tome neću da pričam, to ću da ostavim za neki drugi put.“³¹⁰ Mihajlović, koji je odbio razgovor za *Insajder* u tom serijalu, odmah nakon emitovanja ove epizode ne obraća se medijima, nego umesto demantija šalje privatno pismo glavnom i odgovornom uredniku *B92* Veranu Matiću, u kojem iznosi ono što će se ispostaviti da je klasična zamena teza – da je Subotiću trebala nekakva pomoć od njega i da je do sastanka, na kojem se pričalo o Beloj knjizi o organizovanom kriminalu u Srbiji, sačinjenoj 2002. godine, a ne o izveštaju akcije „Mreža“, došlo insistiranjem Subotićevog prijatelja Vladimira Popovića; u ovom pismu Subotić je označen kao „saradnik premijera Đinđića“.³¹¹ Odmah pošto je uputio pismo, Mihajlović šalje i SMS poruku Subotiću i obaveštava ga da je odgovorio Matiću, posle čega Subotić kontaktira s Matićem kako bi saznao šta je ovaj o njemu napisao.³¹²

310 Deo razgovora iz emisije: „Za taj izveštaj pitajte ljude koji su pravili taj izveštaj. Neka vam oni kažu. Ja sam vam rekao šta imam da vam kažem. To nije tačno, to što sam čitao je užas jedan. Čista manipulacija, a to pitajte te ljude koji su radili izveštaj. Pitajte Dušana Mihajlovića zbog čega mi je pokazivao taj izveštaj i zbog čega mi je tvrdio da su radili neku istragu i da navodno, kada je mene zvao, zvao me je da mi se praktično izvini i da kaže da mu je žao jer je ustanovio da je sve što je rađeno bila čista manipulacija, da bi on voleo da gaji odnose sa mnom, da budemo u prijateljskom odnosu itd. Zar je po vama to logično? – Nije, ali ja vas pitam. – Evo, i ja vas pitam jer meni nije, ne znam šta drugo da vam kažem“ (Stanković, B., *Insajder, moja priča*, Samizdat, Beograd, 2013, str. 293).

311 „Mihajlović: Šta sam govorio Canetu“, *Press*, 17. maj 2006.

312 „Matić: Mihajlović i dalje obaveštava Caneta“, *Danas*, 17. maj 2006.

Dok ministar pravde Zoran Stojković zahteva od državnog tužioca da pokrene postupak protiv njega ukoliko proceni da je izvršeno krivično delo za koje ga u *Insajderu* optužuje Subotić, Mihajlović 20. maja 2006. daje intervju za *Politiku* i ponavlja tvrdnje o tome kako je krajem 2003. godine došlo do sastanka između njega i Subotića, uz dodatak da je Subotić bio zabrinut što se njegovo ime pojavilo u Beloj knjizi, kao i da je premijer Đinđić na sednici predsedništva DOS-a 28. avgusta 2001, nakon korišćenja njegovog privatnog aviona,³¹³ zahtevao da se istraži Subotićevo poslovanje i da se na to stavi tačka, posle čega je ustanovljeno da je sve čisto.³¹⁴ „Tačno je da u tom spi-

313 Stanko Subotić pojašnjava još krajem maja 2001. godine famu o avionima: „Treba demistifikovati te priče. Nije se samo Đinđić vozio avionom moje kompanije. Moji direktori takođe lete tim avionom, a i drugi klijenti. Kako sam često dolazio u Beograd, moj avion je bio na Surčinu, a najveći troškovi za jedan avion su kad ne leti. U par situacija se desilo da je zbog hitnosti puta, a nemogućnosti da odleti i vrati se u istom danu redovnim kompanijama, gospodin Đinđić iznajmio avion moje kompanije, s tim što to nismo naplaćivali, jer znamo u kakvoj je teškoj situaciji republička vlada. A što se tiče aviona koji su nabavljeni za Vladu Crne Gore, ja sam im samo omogućio da preko banke čiji sam komitent, dobiju beskatmatni kredit i da kupe avion po fabričkoj ceni bez ikakvog posrednika. Znači, nisam kupovao nikakve avione za Mila Đukanovića, već su oni vlasništvo crnogorske države“ („Demistifikovani avioni“, *Večernje novosti*, 31. maj 2001).

314 Mihajlović sam sebe demantuje u vezi s razlogom zbog čega je došlo do susreta sa Subotićem, godinu dana kasnije, u sedmom nastavku feljtona, koji izlazi 8. jula 2007. u *Večernjim novostima* pod naslovom „Mafija u 110 grupa“, kada kaže da su posredni bili problemi koje je Subotić nakon 5. oktobra 2000. godine imao s graničnom policijom kad god je hteo da uđe u Srbiju. Subotić potvrđuje da je imao probleme, ali ne i da je do susreta između njih došlo tada i zbog toga: „U mom prisustvu je tadašnji premijer zvao Dušana Mihajlovića i preneo mu sve ovo, čak tražeći od njega da mu daju sve što imaju o meni, jer i on želi da zna da li postoji nešto problematično u mojoj biografiji, jer sa mnom želi da poslovno sarađuje, pa mora da zna sve relevantne činjenice. Mihajlović mu je odgovorio da će da traži od policije detaljnu proveru o svemu, ali da – koliko on zna – ne postoji kod mene ‘ništa sporno’ i ne zna ‘zašto bi me iko zadržavao na granici’. Kako bi bio siguran da će problem biti rešen, premijer Đinđić je tada pozvao svog najbližeg saradnika i bliskog prijatelja Vladimira Popovića i zamolio ga da on nadgleda ovaj proces, kako bi se sve efikasno privelo kraju“, navodi se u njegovoj izjavi specijalnom tužiocu Miljku Radisavljeviću od 9. avgu-

su nema elemenata za krivično gonjenje, kao i da sam mu se izvinio zbog neprijatnosti koje je imao zbog objavljivanja tog dokumenta u medijima“, rekao je tada Mihajlović i dodao: „Usput, veoma me zanimljivo da sve poslanike javne reči interesuje samo to da li je ministar Subotiću odavao službene tajne, ali ne i isto tako važan problem – ko je, kako i zašto dao novinaru te službene tajne? Naravno, ako je sve autentično. Ali i ako nije, ostaje glavno pitanje: ko je pravi autor i režiser serije emisija o policijskoj akciji 'Mreža' u 'Insajderu', i sa kakvim ciljevima to radi?“³¹⁵ Sa činjenicom da se ime Stanka Subotića uopšte i ne nalazi u Beloj knjizi, kao i da je lagao na sudu da nikada nikome nije ustupao primerke iste, Mihajlović će biti suočen najpre 18. juna 2007. godine u emisiji *Poligraf*, kod Jugoslava Čosića na *TV B92*, a ubrzo posle toga i u četvrtom nastavku serijala o švercu duvana emisije *Insajder*.³¹⁶

Zatim se godinu dana ne dešava ništa sve do trenutka hapšenja osmoro lica iz „Suboti-

ćeve grupe“, kada se Mihajlović u svojstvu bivšeg ministra koji je započeo akciju „Mreža“, 11. juna 2007, intervjuom „Prijatelj mog prijatelja“ iznova oglašava u *Politici*, gde ponavlja konstrukciju redosleda radnji od pre godinu dana, novinare *Insajdera* naziva „inkvizitorima“, za Subotića umesto „saradnik“ sada govori da je bio „savetnik Vlade“ Zorana Đinđića,³¹⁷ dok po pitanju toga da je umešan u šverc cigareta ipak zadržava rezervu, navodeći da je Subotić dobio sudske sporove protiv hrvatskog *Nacionala* koji ga je od 2001. godine optuživao za identičnu stvar. Na dan kada izlazi ovaj intervju, urednica vesti na *TV B92* Sanda Savić dobija poziv od Dragana Jočića i hitno odlazi kod njega u kabinet mimo znanja bilo koga iz redakcije *Insajdera*, gde joj ministar saopštava da, suprotno onome što u *Politici* tvrdi Mihajlović, policija ima saznanja da je isti Stanku Subotiću pokazivao izveštaj i šemu akcije „Mreža“, kao što je to tvrdio i Subotić, i da je to učinio kako bi ovoga ucenjivao, tražeći od njega izvesnu svotu novca.³¹⁸ Na taj način nastaje prilog „Mihajlović pokazao 'Mrežu' Subotiću“, koji se pušta čitav dan i završava rečenicom da će se *B92* narednog dana detaljnije baviti tom temom. Kako ne bi ispalo da prilog abolira Subotića, u njegov sastav dodate su i vesti da akcionari *Politike* a. d. traže „prekid saradnje sa Subotićem“, podrazumevajući zapravo WAZ, koji je u polovičnom vlasništvu tog preduzeća od 2001. godine, s čijom kupovinom Subotić nema nikakve veze, kao i neistina hrvatskog *Nacionala* da Subotić protiv tog lista nije dobio nijednu tužbu za klevetu.

Ovo proizvodi sledeće anticipirane posledice: Mihajlović se u panici obraća svom prijatelju i finansijeru Miroslavu Miškoviću, traži od njega da ga zaštiti i da, kao što je to nekada radio s njim, izvrši uticaj na Jočića, dok *B92*, instrumentalizovan u službi tuđih interesa, i Sanda Savić, suprotno tvrdnjama iz priloga, do daljnog ne razlažu temu koju su otvorili i čekaju

sta 2010. godine. („Dušan Mihajlović, ekspert za reketiranje“, *E-novine*, 11. avgust 2010. [<http://www.e-novine.com/srbija/srbija-tema/39770-Duan-Mihajlovi-ekspert-reketiranje.html>; pristupljeno 27. jula 2016]).

315 „Kako je propao 'Skalpel'“, *Politika*, 20. maj 2006.

316 „Dušan Mihajlović ni nedelju dana nakon ovog obećanja nije dostavio redakciji *B92* stranice Bele knjige koje smo, kako je rekao, iscepali, a na kojima se nalaze delovi o poslovima Stanka Subotića. Inače, Belu knjigu MUP-a Srbije o organizovanom kriminalu našoj redakciji dao je lično Dušan Mihajlović nekoliko meseci pre ubistva premijera, kao i svim ostalim redakcijama. U toj Beloj knjizi ne postoji ime Stanko Subotić. Iako danas tvrdi da je Subotiću pokazivao Belu knjigu, a ne rezultate akcije 'Mreža', bivši ministar policije Dušan Mihajlović je pre samo par meseci, pod zakletvom kao svedok na sudu, rekao da nikada nikome nije dao Belu knjigu. Naime, novinara Željka Bodrožića tužio je Željko Ugren, čije se ime navodi u Beloj knjizi, što je Bodrožić i objavio. Advokat Ugrena je tokom sudskog procesa utvrdio da Bela knjiga ne postoji i zatražio da se kao svedok pozove Dušan Mihajlović. Novinar Željko Bodrožić je na sudu rekao da je knjigu dobio od novinara lista *Vreme*, kome je to lično dao Dušan Mihajlović. Međutim, Dušan Mihajlović se pojavio na sudu i pod zakletvom rekao da nikada nikome nije dao Belu knjigu. Novinari *B92* su svedoci toga da bivši ministar policije na sudu nije govorio istinu jer je tu istu Belu knjigu našoj redakciji dao lično Dušan Mihajlović još 2002. godine“, navodi se u epizodi „Ko je sve na spisku“ emisije *Insajder* emitovane 25. juna 2007. godine na *TV B92* („Insajder – Ko je sve na spisku“, *Insajder.net*, 5. mart 2016. [<https://insajder.net/sr/sajt/sverc/362/Čevrta-epizoda--Ko-je-sve-na-spisku.htm>; pristupljeno 30. jula 2016]).

317 Laž da je Subotić bio u bilo kakvom radnom odnosu s Vladom Srbije potiče iz perioda kada je kompanija British American Tobacco trebalo da gradi fabriku duvana u Kragujevcu, s tim što je činjenica da je Subotić bio zvanični distributer BAT-a za prostor Zapadnog Balkana, i na taj način njen predstavnik, zbog pregovora ove firme s Vladom Srbije falsifikovana sintagmom „predstavnik Vlade Srbije i njen konsultant“ („Nije vuk samotnjak“, *Glas javnosti*, 19. maj 2001).

318 „Beba Popović: Mihajlović bio ucenjen hapšenjem, pa me optužio“, *RTV*, 26. mart 2009. (http://www.rtv.rs/sr-lat/hronika/beba-popovic-mihajlovic-bio-ucenjen-hapsenjem-pa-me-optuzio_118521.html; pristupljeno 29. jula 2016).

na Jočićev signal, držeći je u pripravnosti.³¹⁹ Ubrzo se dogovara aranžman između ova dva lica, koji treba da omogući izlaz bivšem ministru policije: umesto Mihajlovića, za odavanje službene tajne i ometanje istrage, po već ranije prisutnom motivu vezanom za Milana Milanovića Mrguda, nekadašnjeg bliskog saradnika Jovice Stanišića, koji je prvi put naznačen u *NIN-u* od strane Vrzića i Ikonića kao kontrateža odmah nakon emitovanog intervjua sa Stankom Subotićem 15. juna 2006. godine – treba da bude okrivljen Vladimir Popović, da bi zatim preko medija koje kontrolišu Mišković i Beko, prilozima koji bi davali na važnosti pre svega Mihajlovićevim rečima, bila pokrenuta nova bespoštedna kampanja kriminalizacije tog već odranije kompromitovanog označitelja, s ciljem da se Popović – sada preko poznanstva sa Subotićem – prikaže kao učesnik „duvanske mafije“, a nekada čak i kao Subotićev šef.³²⁰ Preko toga, Popovića treba predstaviti kao paralelnu vlast i korumpirano telo u Đinđićevoj vladi, koje je zapravo svim snagama imalo za cilj da kriminalizuje Đinđića preko medija koje je kontrolisao s pozicije šefa Biroa za komunikacije; i najзад, označiti ga kao odgovornog za Đinđićevo ubistvo, kao ključnu kariku „političke pozadine“, pošto je Đinđić navodno pokušao da se odupre njegovoj dominaciji i nije dozvoljavao Popoviću, „engleskom špijunu“, da bude njegova „lutka na povocu“. Sve ovo izvodi se samo na osnovu eksploatacije fakticiteta što je nedelju dana ranije izdat nalog za hapšenje Subotića i što je najavljeno raspisivanje Interpolove poternice za njim.

319 Pošto je provela sedamnaest godina na B92, a poslednjih sedam na poziciji direktorke informativnog programa, Sanda Savić u julu 2011. godine prelazi na mesto programskog direktora u RTV, tri meseca pošto je smenjen celokupni menadžment tog medija. Ona je jedno od nekoliko lica, pored Danice Vučenić, Vanje Kranjac, Igora Božića i Tanje Jordović, koje će u narednom periodu, a posebno posle pada s vlasti Demokratske stranke, 2012. godine, izvršiti transfer na pokrajinski Javni servis, na kojem će sve do aprila 2016. opstajati ista politička garnitura. Tabloid *Informer* u izdanju od 22. maja 2016. pisao je o rasponu primanja od 250.000 do 400.000 dinara ovih lica, finansiranih na taj način iz budžeta Vojvodine. Tri godine nakon što je prešla na RTV, Sanda Savić dobija posao direktorke korporativnih komunikacija u firmi Hemofarm, koja će aprila 2015. godine udomiti i njenu dugogodišnju koleginiću Danicu Vučenić.

320 Indikativno za ovu kampanju protiv Popovića biće to da se on u kontekstu optužbi nalazi čas u odnosu subordinacije prema Subotiću, a čas obrnuto.

OMNIPOTENCIJA ZLE FIGURE

Cetnaestog juna 2007. godine, nakon što Popović za B92 prethodnog dana demantuje Mihajlovićeve navode iz intervjua u *Političici*, prvi put u javnost iznoseći da je u januaru 2004. bio prisutan na sastanku u prostorijama Mihajlovićeve firme Lutra u Beogradu, kada je ministar policije predao Subotiću fotokopije šema šverca cigareta, a ne Belu knjigu MUP-a o organizovanim kriminalnim grupama, kao i da je prvi u nizu sastanaka između Mihajlovića i Subotića održan u novembru 2003. u centrali Mihajlovićeve Nove demokratije (ND), na kojem je od Subotića traženo da novčano pomogne kampanju te stranke na parlamentarnim izborima³²¹ – Mihajlović izdaje saopštenje u kojem tvrdi da su Zoran Đinđić i Stanko Subotić „kolaralna šteta“ Vladimira Popovića i završava ga rečima: „Ali Beba je velika tema.“³²² U isto vreme oglašava se i ministar policije Dragan Jočić, koji sada negira Popovićeve navode, kao i sve ono što je 10. juna izdiktirao Sandi Savić, tvrdeći da ne postoje nikakvi dokazi da je Mihajlović dao Subotiću podatke o akciji „Mreža“.³²³ U sinergiji ova dva saopštenja, dakle, treba da proizađe da je Subotiću šemu akcije „Mreža“, o čemu je biznismen govorio u emisiji *Insajder* još godinu dana ranije, baš kao i Mrgudu, mogao dati samo Vladimir Popović, čovek koji je „kadirao u BIA“ i koji je, prema rečima nadriadvokata Bože Prelevića, zajedno sa Zoranom Janjuševićem redovno odlazio u prostorije te agencije i nadgledao prisluškivanja, bez ijednog objašnjenja kako je to, budući da je akcija bila toliko tajna, šema iz

321 I ovo potvrđuje Subotić u izjavi Tužilaštvu za organizovani kriminal: „Mihajlović mi je takođe, tom prilikom, rekao da ništa ne brinem nego da pomognem njegovu stranku za izbore, jer on s kampanjom 'Crna ovca' u stvari pomaže Čedi na predstojećim izborima, jer je tamo u DS-u u toku pokušaj puča na čelu sa 'instaliranim čovekom Vojske i KOS-a, Borisom Tadićem', te da je važno da on sa Liberalima uđe u vlast i da računam na mene i neku sitnu podršku za kampanju od 50 hiljada evra. Ja sam ovaj njegov zahtev prihvatio i ubrzo posle sastanka novac uplatio agenciji koja mu je radila kampanju, upravo onako kako mi je Mihajlović i tražio“ („Dušan Mihajlović, ekspert za reketiranje“, *E-novine*, 11. avgust 2010. [<http://www.e-novine.com/srbija/srbija-tema/39770-Duan-Mihajlovi-ekspert-reketiranje.html>]; pristupljeno 29. jula 2016]).

322 „Popović optužio Mihajlovića da je Canetu odao 'Mrežu'“, *Politika*, 14. jun 2007.

323 „Jočić: Mihajlović nije davao podatke Subotiću“, *Blic*, 14. jun 2007.

ruku Dušana Mihajlovića najednom mogla dospeti u ruke Vladimira Popovića.

U tom kontekstu, u narednih više od mesec dana, od 11. juna do 17. jula 2007. godine, teče afera i nastaju sledeći najupečatljiviji natpisi, respektivno: „Canetov Beba“ (*Kurir*, 12. jun), „Čiji je Cane prijatelj“ (*Blic*, 14. jun), „Krupne ribe u 'Mreži'“ (*NIN*, 14. jun), „Mafijaška posla!“ (*Kurir*, 14. jun), „Beba u mreži!“ (*Press*, 15. jun), „Skandalozno otkriće: Beba član duvanske mafije?!“ (*Press*, 15. jun), „Beba se uplašio“ (*Press*, 16. jun), „Zašto je ovaj čovek iznad zakona: Bebo odbij!“ (*Press*, 16. jun), „Bebi nije lako“ (*Press*, 18. jun), „Bebino druženje sa mafijom nije bio državni posao!“ (*Press*, 18. jun), „Cane svađa Bebu i Duleta“ (*Svedok*, 19. jun), „Međusobne tužbe Popovića i Mihajlovića“ (*Blic*, 20. jun), „Don Beba“ (*Kurir*, 20. jun), „Čeka ih zatvor“ (*Pravda*, 20. jun), „Jovica Stanišić: Beba umešan u ubistvo Đinđića!“ (*Press*, 20. jun), „Krimi Beba!“ (*Kurir*, 21. jun), „Božo Prelević: Beba dilovao, prisluškivao...“ (*Press*, 21. jun), „Beba štetočina“ (*Press*, 21. jun), „Istina o Bebi i Čumetu“ (*Pravda*, 21. jun), „Mihajlovićeve i Bebine optužbe na proveriti“ (*Blic*, 22. jun), „Politička rašomonijada“ (*Politika*, 22. jun), „Bebina zavera“ (*Kurir*, 22. jun), „Čeda i Beba su u panici“ (*Pravda*, 22. jun), „Ko će u zatvor?“ (*Press*, 22. jun), „Svi u zatvor“ (*Pravda*, 23–24. jun), „Živković: Ako su tačne priče Dušana i Bebe, jednog treba hapsiti a drugog lečiti“ (*Svedok*, 26. jun), „Pelene pune tragova“ (*Revija 92*, 26. jun), „Duvanski dim samo magla“ (*Svedok*, 26. jun), „Čeda i Beba barabe“ (*Pravda*, 27. jun), „Mihajlović: Beba kadirirao u DB“ (*Blic*, 30. jun), „Mihajlović: Mafija došla na vlast posle 5. oktobra“ (*Pravda*, 30. jun), „Svađa u DOS-ovoj družini“ (*Politika*, 30. jun), „Šiptarovi transkripti“ (*Press*, 30. jun), „Kako je Čume oslobađao Zemunce“ (*Press*, 1. jul), „Đinđić nije bio Bebina marioneta“ (*Pravda*, 2. jul), „Bratislav Grubačić: Beba laže!“ (*Press*, 2. jul), „Đinđić bi bio živ, a Beba u zatvoru“ (*Pravda*, 5. jul), „Istina o njima: Kako je Đinđić otkao Čedu i Bebu“ (*Standard*, 6. jul), „Beba, Čume i Legija bili su gospodari Srbije“ (*Pravda*, 6. jul), „Fidel, Lajavi Čuran i specijalni tužilac“ (*Press*, 7. jul), „Osam kilograma dokaza protiv Bebe Popovića“ (*Pravda*, 7–8. jul), „RTS vs. Beba“ (*Kurir*, 7. jul), „Asfaltirana istina šefa podzemlja“ (*Revija 92*, 10. jul), „Beba na potencijali?“ (*Press*, 11. jul), „Čovićeva lista“ (*Kurir*, 13. jul), „Akcija Mreža proširena na ceo Balkan“ (*Standard*, 13. jul), „Čedo, nećeš u zatvor!“ (*Pravda*, 16. jul), „Džulija Džons ili Ben Bolt“ (*Svedok*, 17. jul).

Osim ovoga, Mišković, Beko i Milka Forcan preko Manojla Vukotića, čoveka uvek raspoloženog da doprinese daljoj satanizaciji, tj. pospešivanju medijskog tetraedra Đinđić–Popović–Su-

botić–Đukanović, sređuju da odmah početkom jula u *Večernjim novostima* krene ekskluzivni feljton od deset nastavaka, osmišljen tako da ponavlja delove iz Mihajlovićeve knjige *Povlenske magle i vidici*, koja je iz štampe izašla dve godine ranije, premda je radi promocije knjige isti sadržaj u istim novinama u 35 nastavaka već objavljivan od 26. juna do 31. jula 2005. godine pod nazivom „Život i politika posle 5. oktobra 2000“. Ovoga puta, međutim, Mihajlović će u stisci s vremenom nespretno krivotvoriti originalan tekst i, bez ikakvih naznaka gde počinje a gde se završava originalni tekst knjige, dopisivati rečenice u kontekstu kriminalizacije Vladimira Popovića, o kojem se, paradoksalno, u toj istoj knjizi izražava u superlativima. Opravdanje za ovakav čin Mihajloviću će, između ostalog, biti i to da mu je, „Popović u međuvremenu razvejavao magle“ koje je imao, tj. učinio jasnim momente koje nije znao kako tačno da rastumači sve do pojave knjige *Svedočenje pred Specijalnim sudom Vladimira Popovića na suđenju za ubistvo Zorana Đinđića*, koju je Helsinški odbor za ljudska prava izdao 2006, a na osnovu koje je tobože izvukao zaključke o njegovoj „pravoj ulozi“ u Vladi Srbije.³²⁴ Iz ovog transkripta, radi osвете su iskorišteni, apstrahovani i istrgnuti iz konteksta detalji koje Popović iznosi na suđenju – protiv njega samog, pa je tako kažnjena upravo pregolema želja i marljivo nastojanje najbližeg Đinđićevog saradnika i prijatelja da se preko jednog maratonskog svedočenja javnosti objasni većina događaja koja je prethodila atentatu na premijera, 12. marta 2003. godine.

Jedna od najneverovatnijih teza na koju treba da se osloni ona o „paralelnoj vlasti“, razrađuje se već u prvom nastavku, a to je da je Zoran Đinđić morao biti ubijen kako bi na vlast od strane stranog faktora bio doveden Vladimir Popović, koji bi priznao državu Kosovo;³²⁵ tajming plasiranja ovog motiva samo je

324 „Moja bitka sa mafijom“, *Večernje novosti*, 2. jul 2007.

325 Ovu tezu Mihajlović prvi put u javnost iznosi u intervjuu „Bebi nije lako“, za tabloid *Press*, 18. juna 2007. godine: „Prava tema je u stvari ko treba da vlada Srbijom? Vredi se upitati i zašto je srušena vlada Zorana Đinđića, odnosno Zorana Živkovića? I zašto i ova vlada ne odgovara istim krugovima? Mnogo je mogućih odgovora. Mafija, biznis, političke igre, sve je prisutno. Ali jedini zajednički imenitelj po kojem se ocenjuje sve vlade posle pada Miloševića jeste odnos prema Kosovu i Metohiji. Ne bih dalje elaborirao ovo pitanje jer nemamo prostora. Jedno mi je ipak veoma jasno iz Bebine priče. On sebe nudi kao novog vladara Srbije i kao jedini spas za Srbiju u blatu.“

nekoliko meseci udaljen od jednostranog proglašenja nezavisnosti nekadašnje srpske pokrajine, dok u antrfileu pak stoji: „Dok sam bio ministar, nisam znao ko je tajanstveni moćnik koji nam vezuje ruke.“³²⁶ Na ovaj način, bivši sekretar Biroa za komunikacije ne samo što je predstavljen kao mafijaš i kriminalac nego postaje i izdajnik, budući da je, baš onako kako Nikola Vrzic piše u svojoj knjizi, suprotstavljen nacionalizovanom označitelju Đinđić, koji je navodno neposredno pre ubistva promenio svoja gledišta („postao Srbin pred smrt“), a bivši ministar u Đinđićevoj vladi tako dolazi u kontradikciju, zagovarajući isto ono što i svi koji su radili na tome da optužnica za ubistvo premijera bude oborena – dakle, bili protiv svih rezultata akcije „Sablja“, na čijem je čelu Mihajlović politički stajao i stoji u svojoj knjizi. Za Mihajlovića u službi Dragana Jočića, Demokratske stranke Srbije i Miroslava Miškovića, kojem je ta stranka dozvolila pripajanje C marketa i monopolicizaciju tržišta roba široke potrošnje, sada svaka pojava Popovića u javnosti nakon smrti Đinđića znači „pranje biografije“: „Zato se Beba upire da bude njegov naslednik i 'apostol', kako bi svaki napad na sebe predstavio kao napad na samog Zorana. U našim političkim prilikama Zoran Đinđić jeste 'politički svetac' [totem, *prim. aut.*], ali Beba nije Đinđićev 'apostol'.“

Lični motiv da potpomogne širenje ove afe-re Mišković ima i u intervjuu koji je Vladimir Popović dva i po meseca ranije dao za magazin *Status*, gde ga ovaj naziva „apsolutnim gospodarem i vlasnikom Srbije“, ukazujući na povlašćen položaj koji uživa za vreme vlasti Vojislava Koštunice; firma Delta holding 1. maja 2007. godine onemogućila je normalnu distribuciju ovog magazina, dok su *Večernje novosti* odbile objavljivanje unapred plaćene najave novog broja.³²⁷ Zbog toga je već junski broj *Statusa* na naslovnoj strani morao da ima Milku Forcan, potpredsednicu Delta holdinga i desnu ruku Miroslava Miškovića, a uskoro i predsednicu Upravnog odbora kompanije *Novosti* posle nezakonitog prisvajanja akcija od strane Milana Beka, za koje je platio WAZ. U tom broju objavljen je ostatak razgovora s Popovićem, iz kojeg

je izostavljen jedino deo o tužbi protiv Dragana Đilasa, koja je u vreme vlasti Zorana Đinđića preko Gorana Vesića podneta zbog saznanja do kojih je posle 5. oktobra 2000. godine došao Popović – da je ovaj učestvovao u iznudama i reketiranju određenih preduzeća u Beogradu. Glavni urednik ovog magazina Slaviša Lekić je, najpre uveravajući Popovića da će detalj o tužbi biti objavljen, zatim ga obmanjujući dostavivši mu specijalan primerak u kojem je isti odštampan, na kraju priznao da je bio pod Đilasovim pritiskom i da mu je prećeno povlačenjem reklama od strane Multikom grupe, čiji je Đilas suvlasnik, i gašenjem lista ukoliko bude objavio taj detalj o njemu.

Iste godine Dragan Đilas postać će ne samo finansijer već i član Demokratske stranke, a godinu dana kasnije, od dela novinara iz redakcije *Kurira* zajedno s vlasnikom Delta holdinga osnovaće tabloid *Press*, iza kojeg će zvanično stajati fantomska ofšor firma Amber Press Limited sa Kipra. Od 2004. do 2012. godine vlasništvo Multikom grupe, prema navodima tadašnjeg prvog potpredsednika vlade Aleksandra Vučića, poraslo je oko 800 puta, dok je dobit te firme u 2008. kada je Đilas postao gradonačelnik Beograda, iznosila preko 498 miliona, 2009. godine 563 miliona, a 2010. oko 790 miliona dinara. U izveštaju Saveta za borbu protiv korupcije iz 2011. navodi se da je to telo uz pomoć podataka iz Uprave Trezora Narodne banke Srbije utvrdilo da štamparija Big print, kao članica Multikom grupe, ostvaruje poslovnu saradnju s impozantnim brojem državnih institucija, među kojima su i one koje se finansiraju iz budžeta grada Beograda, što Dragana Đilasa otvoreno smešta u poziciju sukoba interesa, zbog kojeg pred nadležnim organima nikada nije odgovarao.³²⁸

Totemizacija Đinđića (Oca prahorde) koja podrazumeva smeštanje označitelja na mesto dijametralno suprotnog znaka od svega čemu je namenjeno, stoga, ponovo je uslov svih uslova za neometan nastavak ubijanja Popovića, koji, prema rečima Mihajlovića, „nastavlja da politički sahranjuje mrtvog Đinđića“.³²⁹ Prepisano

326 „Ali da bi Beba došao na vlast, treba prepraviti istoriju i pridobiti javno mnjenje. Kako je danas osnovna tema odnos prema Kosovu i Metohiji, treba i tu naći rešenja. Da se Vlasi ne dosete, da je reč o borbi za vlast. A zna se da pitanje vlasti u Srbiji nije više interes samo njenih građana, već i mnogih faktora u međunarodnoj zajednici“, piše Mihajlović („Moja bitka sa mafijom“, *Večernje novosti*, 2. jul 2007).

327 „Koštunica je moj Raskoljnikov“, *Status*, 1. maj 2007.

328 *Izveštaj o pritiscima i kontroli medija u Srbiji*, Savet za borbu protiv korupcije, Vlada republike Srbije, Beograd, 19. septembar 2011, str. 29 (<http://www.antikorupcija-savet.gov.rs/Storage/Global/Documents/mediji/IZVESTAJ%20O%20MEDIJIMA,%20PREKISCENA%20VERZIJA.pdf>; pristupljeno 3. decembra 2016).

329 „Čume – glavni informator“, *Večernje novosti*, 6. jul 2007. U istom duhu napisano je 20. juna 2007. i saopštenje Liberala Srbije, novoosnovane partije Dušana Mihajlovića, koja je na sledeći način stala u odbranu svog predsednika: „Strpljivo i do kraja dokazaće se

iz knjige, u šestom nastavku na jednom mestu stoji da je Popović „vešti menadžer i sposoban stručnjak za marketing, čovek koji razmišlja 200 kilometara na sat i koji je jedini mogao da prati Đinđićevu operativnu brzinu rada“, da bi onda poslednja nakalemjena rečenica u članku glasila: „Tek Bebino svedočenje otkriva da je veću ulogu od Predsedništva DOS-a, Vlade i njenog kolegijuma imao trio: Beba – Čume – Legija.“³³⁰ S tim u vezi, Miškoviću za ljubav, famozni novac od otmice ovog tajkuna iz marta 2001. godine može postojati tek kao deo Popovićevog plana da se „podmire zasluge kriminalaca za petooktobarske promene“ (Mihajlović za razliku od ostalih tokom čitave afere pažljivo izbegava da pomene Čedomira Jovanovića, budući da se Liberalno demokratska partija nalazi u parlamentu i da mu nije potrebno da joj se konfrontira).³³¹

Uprkos tome što pati od ovakve prenegojenosti označenim, označitelj Vladimir Popović u aferi „Mreža“, čije jezgro uzgred uopšte nije Popović nego Subotić, postaje toliko velik da se stiče utisak da uspeva u sebe da usisa sve negativno na političkoj sceni od petooktobarskih promena naovamo; tako su Prelevićeva „štetočina“ ili Tijanićeva „bubašvaba“ isprojektovani da izazovu kolektivno gađenje, koje onda nužno zahteva i omnipotenciju zla, tj. učaurivanje predstave o karakteru koji je spreman na svaku vrstu podlosti. U tom hranjenju medijskog označitelja prednjači upravo lice čija simbolička identifikacija (renome) zavisi od toga koliko će crnim uspeti da načini Popovića – Dušan Mihajlović, a koliko se u toj radbi pretvara u opsesivnog neurotičara (Frojdovog čoveka pacova) kojem pretnja po sebe niče na svakom koraku, najočiglednije se vidi u već pomenutoj emisiji *Poligraf*, emitovanoj 18. juna 2007. godine na TV B92. U jednom trenutku razgovora s Jugoslavom Čosićem, Mihajlović, koji emisiju *Insajder* već uveliko ozna-

čava kao Popovićevu „predstavu“, a ovoga kao njenog „režisera“, počinje na svaki pomen vršioća radnje u rečenici – Stanka Subotića (glavnog svedoka njegovih krivičnih dela) – da ispravlja voditelja i da taj označitelj redukcioniistički zamenjuje Popovićem, u koga se zbog omnipotencije sliva sva krivica.

Najednom, u jezičkoj strukturi više ništa nije koherentno i postaje delirijumsko: „Vi ste rekli da izveštaj o švercu cigareta nije bio gotov do 8. marta 2004. godine. Ovde na izveštaju stoji da je ova šema napravljena u septembru 2003. godine. Vrlo je teško poverovati u to da Vi niste imali nikakvu informaciju. I ovo je šema za koju Cane Subotić tvrdi da ste mu je pokazali, on je prepoznao u intervjuu sa našom kolegicom Brankicom Stanković. – To tvrdi gospodin Beba. – Ne, to tvrdi gospodin Subotić. – To tvrdi gospodin Beba. – Ne, nije tako, gospodine Mihajloviću. – Beba ne poznaje, odnosno gospodin Cane Subotić ne zna... – Jeste li gledali intervju sa Caneom Subotićem? – [...] ne zna šta je Bela knjiga, šta je 'Mreža'. – Čekajte, gospodine Mihajloviću, on je javno, pred stotinama hiljada ljudi u intervjuu sa mojom kolegicom za *Insajder*, rekao da ste mu Vi pokazali shemu iz policijske akcije 'Mreža', pokazao je ovaj papir i rekao: 'To je ta šema.' – Ne, to nisam ni video... – To ne tvrdi Beba, to je javno tvrdio gospodin Subotić. – Ne. – Šta ne? – Knjigu? Sada se sve zna, ja ne mogu da shvatim ovo o čemu vi pričate. – Ja pričam o tvrdnji gospodina Subotića. – Sada se zna ko je dao akciju 'Mreža' Stanku Subotiću, sada se to zna. [...] – Pa ne, Cane Vas je optužio, gospodine Mihajloviću. – Ne, Beba me je optužio. – Stanko Subotić Vas je optužio. – Beba me je optužio. – Pa čekajte, jeste li gledali *Insajder*? Jeste li gledali tu emisiju? – Ja sam gledao, ali mi nismo gledali istu emisiju. – To što mislite da je on to je druga stvar.“

IZA OGLEDALA

ko je to u Srbiji još devedesetih godina pokušavao da bude na čelu mafijaških poslova, ko je svoje mafijaške prijatelje prevodio i legalizovao u novoj demokratskoj vlasti, ko ih je štitio, ko je planirao i uz čiju saglasnost su otimani ljudi po Srbiji, ko je kadirao u bezbednosnim strukturama ove zemlje i na kraju ko je zloupotrebio dr Zorana Đinđića. DA LI SE NEGDE PREPOZNAJEŠ U OVOME BEBO POPOVIĆU? Uplašen i razotkriven, pokušaćes da se sa svojim promoterima u zemlji sakriješ iza lika i dela pokojnog premijera. Biće to tvoja nova izdaja dr Zorana Đinđića.“

330 „Nismo bili dorasli izazovu“, *Večernje novosti*, 7. jul 2007.

331 „Moćni klanovi – prete svima“, *Večernje novosti*, 10. jul 2007.

Fenomen omnipotencije kao patološkog (samo)ubeđivanja da je neko ili nešto zlo u najčistijoj formi, koje zatrpavajući se intenzitetom i brojem ponavljanja ukopava i sopstveni smisao, posebno će biti upadljiv i devet godina kasnije, nakon što je u organizaciji Informativne službe Srpske napredne stranke u galeriji „Progres“, u samom centru Beograda, 18. jula 2016. godine otvorena izložba *Necenzurisane laži: Manipulacija pojmom cenzure u Srbiji 2014–2016*. Na postavku, u sklopu koje je od pregledanih 6.732 negativna medijska priloga odabrano i izloženo 2.523 primera slobode govora u Srbiji u samo dve godine mandata premijera Aleksandra Vučića, reaguju ponajviše oni čije

je ogledalo „novinarskog“ rada time stavljeno na uvid javnosti široj od hermetično podrazumevane publike njihovog štampanog lista, internet sajta ili pak televizije (što znači da je već u samom stvaranju priloga, pod parolom 'obraćamo se našima', inkorporirano odsustvo odgovornosti za objavljenu reč). To, međutim, čine ne na neki drugačiji i originalan, već na apsolutno identičan način kao što je prilozima na izložbi upravo i prikazano, nesvesno pojačavajući i zaokružujući time još više inicijalnu poentu postavke – da je kampanja o postojanju cenzure u Srbiji najobičniji medijski produkt, koji izvan sfere medijskih manipulacija, izvan označiteljske logike, u fakticitetu uopšte i ne postoji.

Među prvim reakcijama medijskih atentatora tako je odmah morala biti uspostavljena omnipotentna paralela s fašizmom (Lazar Stojanović),³³² da bi se to zatim proširilo na tvrdnju da je „iste stvari radio i Gebel u Nemačkoj“ tridesetih (Predrag Koraksić),³³³ pa u „kolektivni popis neprijatelja“ (Vukašin Obradović), u dokaz da je Srbija slična Erdoganovoj diktaturi, koji u tom periodu koristi neuspeli puč u Istanbulu da bi vršio odmazdu nad neistomišljenicima (Vesna Pešić),³³⁴ pa u analogon teksta „Ćuruvija dočeka bombu“ (Milenko Vasović),³³⁵ i najzad u kopiju izložbe Hitlerove Nacionalsocijalističke partije *Degenerične umetnosti*, u Minhenu iz 1937. godine, nakon koje je izvršena masovna zaplena i uništavanje umetničkih dela (Raša Todosijević i Branislav Dimitrijević).³³⁶ Sve to dok na izložbi u Beogradu pršte natpisi poput „Goran Marković: Na korak smo od fašizma“ (*Danas*, 8. maj 2015), „Goran Marković: Srljamo u sopstvenu propast“ (*Večernje novosti*, 2. avgust 2015), „Slobodan Gavrilović: Ovo je režim u kojem se drhti“ (*Vreme*, 1. oktobar 2015), „Matija Bećković: Nadam se da Vučić neće praviti Goli otok“ (*NIN*, 4. decembar 2014), „Slobodan Antonić: Posle Vučića Srbija će biti olupina“ (*Vreme*, 14. maj 2015), „Vladeta Janković: Intelektualci

će se sutra stideti ovog vremena“ (*Nedeljnik*, 26. mart 2015), „Nataša Miljković: Moja generacija je imala bar snove“ (*Politika, TV revija*, 28. maj 2016), „Olja Bećković: Ovo ni Slobi ne bi palo na pamet“ (*Blic*, 29. septembar 2014) itd.; ili karikature i montaže iz sredstava javnog informisanja na kojima je premijer Srbije prikazan kao Hitler, žena lakog morala, ISIS-ov TV koljač Džihadi Džon i tome slično.

U ovakvoj vrsti očiglednog apsurdna u kojem se uveliko hoda, do tad će nezabeleženo da prednjači dnevnik *Danas*, koji će samo u prve dve nedelje po otvaranju izložbe o njoj objaviti čak 36 tekstova, što je u prosequ tri teksta po izdanju, u kojima će se ista pominjati uglavnom u negativnom i ekstremno negativnom kontekstu, dok će od tih 36 samo tri predstavljati priloge o reakcijama srpskih političara u vlasti na negativne reakcije. Ovo ekstremno nezadovoljstvo lista *Danas* izvire, s jedne strane, iz činjenice da je ovaj medij bio predvodnik u etabliranju kampanje o cenzuri tokom aprila, maja i juna 2014. godine (kada je svoju višemesečnu akciju sluđivanja konzumenata nazivao „temom nedelje“), pa je tako i na samoj izložbi o manipulacijama tim pojmom dobio istaknuto mesto; s druge strane, ono je odraz lične sujete Dragoljuba Petrovića, lica koje u javnim nastupima evidentno ne razdvaja ulogu glavnog urednika od tabloidnog komedijasa kojeg kao da je neko nekada obmanuo da je svaka upotreba metonimije duhovita i da potpada pod humor – jer mu je tobože građanski list, za vreme dok ga on vodi, na izložbi raskrinkan kao notorno smeće.³³⁷ Nezadovoljstvo u porivu da se postavka prikaže kao nešto monstrozno ubrzo prerasta u opsesivnost njome, tj. u opsesiju da se svakog dana napiše nešto protiv izložbe dok god ona nepodnošljivo traje na adresi Zmaj Jovina 10, te da se na taj način izniveliše teror figmenta (fantazma) koji konstatno podseća na neoborivu činjenicu – da je u Srbiji bez bilo kakvih

332 „Takve su izložbe bile u vreme fašističke propagande“, *Danas*, 19. jul 2016.

333 „Izložba SNS: Kolektivni popis neprijatelja“, *Danas*, 20. jul 2016.

334 „Vesna Pešić: Srbija slična Erdoganovoj diktaturi“, *Danas*, 21. jul 2016.

335 „Udvorništvo traje 25 sati dnevno“, *Danas*, 20. jul 2016.

336 „Raša Todosijević: Podilaženje polupismenoj i materijalno upropašćenoj svetini“, *Danas*, 25. jul 2016; „Predlog za ekspanat na izložbi Necenzurisane laži“, *Peščanik*, 24. jul 2016. (<http://pescanik.net/predlog-za-ekspanat-na-izložbi-necenzurisane-lazi/>; pristupljeno 18. oktobra 2016).

337 Epitet „građanski list“ crpi se iz onog što je usvojeno pri samom njegovom nastanku 1998, o čemu 27. juna 2003. godine govori jedan od 15 osnivača, Grujica Spasović: „Mi imamo nekih 4 stuba naše uređivačke politike. Mi smo se dogovorili da budemo antifašistički list, antimilitaristički list, antišoviniistički list i antiklerikalni list. Upravo sa ta 4 'anti' mi smo morali da budemo protiv režima koji je bio, jer su oni bili sve pomalo. Samim tim smo mi bili deo ovog fronta koji je išao protiv režima“ („Pledoaje za antifašističke, antimilitarističke, antišoviniističke i antiklerikalne novine“, *Hereticus: časopis za preispitivanje prošlosti 1-2/2006*, Centar za unapređivanje pravnih studija, Beograd, 2006, str. 217).

posledica i bez ikakve odgovornosti protiv vlasti moguće pisati sve što se poželi.³³⁸

Posle prvih pokušaja da se ironijom i cinizmom pr prati smisao izložbe, redakcija nekada uglednog lista, predvođena Bojanom Cvejićem, Lidijom Valtner, Snežanom Čongradin, Aleksandrom Čuk i ostalim ponosnim poslušnicima „čiča Draže“, koji je u naletima svoje „duhovitosti“ Majke Srebrenice 2005. godine nazivao ženama „koje svoju nesreću pretvaraju u zanimanje – profesionalne majke žrtava“,³³⁹ pribegava očajničkom metodu osvete. Budući da inspiracija postepeno izostaje, za svaki naredni dan zovu se najpre opozicione stranke, novinari, ljudi iz kulture, ali i potpuni anonimusi, uglavnom po tri lica čiji su tekstovi obavezno uvršteni u *Necenzurisane laži*, da prokomentarišu izložbu, kako bi se na taj način došlo do novog negativnog materijala za prilog. U jednom od njih, pozvan je i Predrag Popović, reketaš, bivši saradnik vojne službe bezbednosti i porred Milovana Brkića jedan od najbizarnijih kriminalizatora dvojice srpskih premijera – Zorana Đinđića i Aleksandra Vučića. Slično kao što to za svoje potrebe 24. januara 2014. godine u *BH Danima* čini Tamara Nikčević, ovaj opsesivac, čije se ime – kako je to neumitno utvrđeno tokom pripreme izložbe u galeriji „Progres“ – krije iza najvećeg broja divljih sajtova bez impresuma, odakle se na ličnoj osnovi svakodnevno lansiraju najgnusniji sadržaji protiv Vučića, predstavljen je nevino kao „pisac knjige 'Istina o Vučiću' i kolumnista“, dok su celokupna njegova prošlost u srpskom *Nacionalu* i *Pravdi*, ali i nazivi njegovih preostalih knjiga (*Politička fukara: moralni portret Aleksandra Vučića* i *Vučić*

čev rečnik: istorija jedne opakе bolesti) s razlogom prećutani.³⁴⁰

U prilog srozavanju ovog lista na tabloidni nivo od perioda intenzivnije saradnje s Miroslavom Miškovićem govori i članak „Ne daju im da idu u toalet, teraju ih da nose pelene“, od 27. aprila 2016. godine, koji dobija udarno mesto i na naslovnici tog broja. Podatak o odnosu menadžmenta prema zaposlenima u južnokorejskoj firmi Jura u Leskovcu iz naslova, pa i tvrdnje o seksualnom uznemiravanju koje iznosi predsednik sindikata Sloga Željko Veselinović, parapolitičkog tela koje se na parlamentarnim izborima u martu 2014. našlo na listi Demokratske stranke, suprotno odredbama Kodeksa novinara nisu proverene, niti je u članku obezbeđen stav bilo nekog od predstavnika menadžmenta, bilo zaposlenih. Ispostaviće se da, uprkos veoma rigoroznoj poslovnoj etici u ovoj firmi, zaposlene niko nije terao da nose pelene, niti ih je uznemiravao, niti je upotreba toaleta tokom radnog vremena zabranjena, o čemu će korektnije pisati čak i tabloid *Blic*.³⁴¹ Koji je, dakle, interes *Danasa* da najednom vodi kampanju nalik onoj koju je *Kurir* vodio od novembra 2015. do februara 2016. godine najpre protiv Mila Đukanovića, a zatim Aleksandra Vučića? Takav sasvim sigurno ne može biti profesionalan, već je, kao i kod Dušana Mihajlovića tokom afere „Mreža“, vođen strahom da je Drugi prepoznao, i od tog trenutka pa nadalje nepovratno prepoznaje pravi smisao njegove delatnosti, baš kao što neke od najopasnijih figura u mitovima i pričama, poput Meduze u grčkoj mitologiji ili mačehe u Grimovoj „Snežani i sedam patuljaka“, na ovaj ili onaj način sklonjavaju tek od sopstvenog odraza u ogledalu.³⁴² Draža Petrović,

338 Karakter ovog fantazma možda najbolje opisuje upravo njegov objekat – premijer Vučić, u svom intervjuu za *Ekspres*: „Neki put mi se čini da sam nekima isto što i deci ono što se zove 'imaginary friend' – zamišljeni, izmaštani prijatelj, samo što ovi moji imaju nekog zamišljenog neprijatelja. [...] Kao da su nacrtali nekog svog, ličnog, mene, Vučića i sada maštaju o tome šta im on sve loše radi. To je kao ono što je nekada bilo u *Zabavniku*, 'Obucite Maju'. Sada mene oblače. Malo u diktatora, malo u cenzora, malo u Hitlera, malo u devedesete... a što, to morate njih da pitate. Gde su ti koje sam pohapsio, zabranio, pobio i gde su redovi, inflacija, rat, izbeglice, izolacija... i da li je moguće da je to što se zalažem da se nešto izgradi, poput 'Beograda na vodi', dovoljno za tu vrstu imaginacije? Da ne pričam kako svi redom u tom maštanju nikako da primete da rezultat, sasvim realan, postoji, i da to nije tek neka moja puka tvrdnja nego zaključak onih koji prate da li imamo rezultate“ („Šah-mat u ogledalu“, *Ekspres*, 29. jul 2016).
339 „Srebrenički šou-biznis“, *Glas javnosti*, 8. jul 2005.

340 „Vučićevo cenzurisane istine“, *Danas*, 1. avgust 2016.

341 Videti tekstove „LESKOVAC IZ DOBA JURE Koliko je zaista teško raditi u južnokorejskoj fabrici“, od 30. aprila, i „BLIC' RAZBIO ZID ČUTANJA U 'JURI' Tri male nužde – penal“, od 20. maja 2016. godine.

342 U jednom od neinteligentnih tekstova tokom ove kampanje, u kojoj se novinari gotovo svakodnevno ciljano dogovaraju da se radi izjave nađu s određenim licima u prostoru izložbe, jedno od njih, po imenu Nenad M. Kostić, predstavljeno kao „univerzitetski profesor u penziji, spoljni član Srpske akademije nauka, za dužbinar iz čijeg se Fonda nagrađuju najbolji studenti Prirodno matematičkog fakulteta“, izgovara reči koje pak otvaraju dilemu kako je ovo lice u životu uopšte uspevalo da se bavi naučnoistraživačkim radom, a da takav ima veze sa zdravim razumom: „Nema načina da se dokaže da nečega nema. Nedostatak dokaza nije dokaz o nepostojanju fenomena. Ja ne mogu dokazati

najplaćeniji kolumnista u Srbiji, već 5. avgusta za sajt *N1* objaviće tekst „Male tajne Velike Srbije“, u kojem će za svoje potrebe hvaliti i citirati knjigu „novinara“ i svog prijatelja Predraga Popovića, navedenu u *Danasu* – za koju mu je pisao i predgovor.

SAMO SI JOŠ TI OSTAO, ZEMLJAČE

Na suđenju protiv bivšeg ministra policije, Vladimir Popović 26. marta 2009. iznosi analizu u kojoj stoji da je u štampanim medijima u periodu od 11. juna do 17. jula 2007. godine objavljeno 47 tekstova na ukupno 110 strana u kojima Dušan Mihajlović kleveće, difamira i kriminalizuje Popovića, od kojih 20 intervjua i šest izjava koje su ostali mediji zatim dalje prenosili; Popovićevo ime Mihajlović je u toku ovih 36 dana samo na papiru ponovio 489 puta. Štampani mediji koji su prednjačili u kampanji bili su *Večernje novosti*, *Pravda*, *Press*, *Kurir* i *Politika* – dakle, s jedne strane mediji u delimičnom vlasništvu države koju vodi Vojislav Koštunica, a s druge u delimičnom ili potpunom vlasništvu tajkuna Miroslava Miškovića i Milana Beka. Međutim, označitelj Popović je još jednom, baš kao povodom tajminga poternice, poslužio svima onima koji su želeli da se pitanje političke pozadine što pre skloni s dnevnog reda – bilo ponovnim pokretanjem priče o duvanskoj mafiji kroz aferu „Mreža“ ili pak diversionim hapšenjem Radeta Terzića 20. jula 2007, zbog sumnje da je krajem 2001. godine, zloupotrebljavajući službeni položaj okružnog tužioca u Beogradu, vršio pritisak da se ukine pritvor Dušanu Spasojeviću, Miletu Lukoviću i ostalima uhapšenima 30. aprila te godine u Parizu.

Nalog za hapšenje, koje je slično kao i u slučaju Gorana Kljajevića, 12. aprila 2006. godine izvedeno pred televizijskim kamerama, tadašnji tužilac za organizovani kriminal Slobodan Radovanović izdaje samo dan pre isteka svog man-

data, dok policija objavljuje da svoje sumnje bazira na izjavama koje je tokom afere „Mreža“ u javnosti davao Dušan Mihajlović, koji je, kako je već rečeno, puštanje članova „zemunskog klan“ pokušao da dovede u vezu s Vladimirom Popovićem, jer je ovaj, u omnipotentnom režimu, stajao i iza otmice Miškovića, za koju su, između ostalog, Spasojević i Luković trebali da budu optuženi.³⁴³ Interesantno je i to da ovo hapšenje dolazi samo tri nedelje pošto Terzić u *Poligrafu* 26. juna optužuje Dušana Mihajlovića da ga je molio da obustavi istragu protiv Milorada Ulemeka posle incidenta u kojem je učestvovao u klubu „Bojan Stupica“ 15. juna 2001. godine, za šta ga je pre toga optuživao upravo Mihajlović. Tako se aktuelizovanjem slučaja u koji su umešana ista lica (Spasojević i Luković) kao i u slučaju ubistva premijera – umesto ovog drugog – vrši metonimijski premet u smislu (označiteljska obmana) koji u krajnjem na prosečnog konzumenta ostavlja dojam da je zapravo reč o jednom te istom slučaju, pa na taj način više niko i ne pita za političku pozadinu atentata onako kako je to pretilo da prevagne pre lansiranja afere „Mreža“. Rade Terzić, koji je u međuvremenu proveo mesec i po dana u pritvoru, da bi zatim počeo da se bavi advokaturom, oslobođen je svih optužbi 29. decembra 2011. godine, jer nije bilo dovoljno dokaza da je počinio krivično delo za koje je optužen;³⁴⁴ neobično tvrdoglava upornost Terzića u odbijanju

343 U devetom nastavku feljtona, koji je ceo prepisan iz knjige *Povleneke magle i vidici*, potpuno veštački i protiv uređivačkih normi profesionalnog novinarstva umetnut je antrfile pod nazivom „Bebin strah od traga“, koji jasno govori o motivima Mihajlovićevog zadatka: „Događaj koji je promenio tok istorije u Srbiji, odloživši obračun policije sa mafijom, jeste otmica Miškovića. Pre toga, vredi se upitati – zašto se, u intervjuu koji je dao za časopis *Status* Beba sa takvom žestinom obrušava na Miroslava Miškovića? To sigurno nije samo zbog političkih poena, iako je u Srbiji veoma profitabilno pljuvanje po uspešnim ljudima. Mora biti da ima još neki, samo Bebi znani razlog. Kako to da je Mišković valjao Đinđiću a ne valja Bebi? Mnoga pitanja se nameću. Među njima je legitimno i pitanje – da li to Beba unapred satanizuje ‘najbogatijeg’ Srbina, zato što zna da će se uskoro otkriti ko stoji iza njegove otmice? Da će se utvrditi da je to bio vid odobrene isplate Bebinim saradnicima i prijateljima za doprinos petooktobarskoj revoluciji?“ („Moćni klanovi – prete svima“, *Večernje novosti*, 10. jul 2007).

344 „Oslobođen Rade Terzić“, *B92*, 29. decembar 2011. (http://www.b92.net/info/vesti/index.php?yyyy=2011&mm=12&dd=29&nav_id=569818; pristupljeno 2. avgusta 2016).

da su zečevi nesposobni da lete. Ja mogu samo, nažalost, surovo, žrtvovati mnogo zečeva koji bi svi pali i razbili se o beton i nijedan ne bi poleteo. I šta sam dokazao – da još uvek nisam našao zeca koji ume da leti? Ali, ne može se dokazati negativna tvrdnja – da zečevi ne mogu da lete. Logički je nemoguće dokazati tvrdnju da nema cenzure.“ Budući da je reč o potpuno nepoznatoj osobi, novinarka Aleksandra Čuk primorana je da na izložbi napravi fotografiju s njim i to objavi u novinama; tako u punom svetlu izgleda kontaminacija lista *Danas* pod upravom Dragoljuba Petrovića („Imamo nepotpunu cenzuru – izložba to dokazuje“, *Danas*, 4. avgust 2016).

da se, uprkos dokazima policije, sačini optužni predlog za krivično delo zločinačko udruživanje protiv pripadnika „zemunskog klana“ uhapšenih 2001. godine ipak do dan-danas ostaje neobjašnjiva.³⁴⁵

Pune tri godine po ovakvom epilogu afere „Mreža“ – čiju zadnju reč daje medijski atentator i tada *Kurirov* kolumnista Dragoljub Petrović, optuživši u relativizatorskom maniru Zorana Đinđića da je zbog izbora svojih saradnika (bilo Dušana Mihajlovića ili Vladimira Popovića) sam kriv za sopstvenu smrt³⁴⁶ – Stanko Subotić konačno je u izjavi specijalnom tužiocu Miljku Radisavljeviću, koju integralno objavljuje portal *E-novine*, 9. avgusta 2010. detaljnije progovorio o svim ucenama Dušana Mihajlovića, čime se nadovezao na neke od poslednjih reči u emisiji *Insajder* emitovanoj još maja 2006. godine, kao i na intervju koji je 11. maja 2009. dao hrvatskom *Jutarnjem listu*, gde je nagovestio nešto i o sličnoj epizodi s tadašnjim predsednikom Srbije Borisom Tadićem. Na samom početku izjave Subotić obaveštava tužioca da je 19. marta 2010. godine u Švajcarskoj, gde živi, podneo krivičnu prijavu protiv Mihajlovića i još 22 lica za krivično delo iznude, ucene i reketiranja; potom, govoreći o događajima nakon petooktobarskih promena, ističe da je svaki put na srpskoj granici bio zaustavljan, izdvajan dok policajci telefoniraju i ispituju ga zbog krivičnih prijava koje su 1998. godine bile podnete protiv njega po-

sle akcije koju je po nalogu tadašnjeg načelnika kriminalističke policije Dragana Ilića vodio Miodrag Vuković – premda je Subotić još 1999. pravosnažno oslobođen istih.³⁴⁷ Tako se dolazi do dela koji je u javnosti 2007. godine iskoristio i Dušan Mihajlović, lažno tvrdeći da je pod tim okolnostima upoznao Subotića.³⁴⁸

Polovinom 2003. godine, nakon što ministar Mihajlović daje nalog da se otpočne s policijskom akcijom „Mreža“, za koju nije znao ni njegov zamenik Nenad Milić, do Subotića dolaze podaci o novim aktivnostima Vukovića, sada načelnika Odeljenja za finansijski kriminal UBPOK-a, koji deset godina posle pretresa na Ubu vodi i ovu akciju; ponovo počinje da se proverava Subotićevo poslovanje, inspektori Glušica i Pušić šalju upitnike državama u kojima ovaj ima svoje firme, dok samog Subotića još uvek niko ne kontaktira, niti od njega traži izjavu. U razgovoru s Popovićem, koji već tada nije službenik Vlade Srbije i kojeg je Subotić zamolio da pokuša da sazna o čemu se radi i da li je potrebno da dâ bilo kakav iskaz policiji, Mihajlović negira da je u toku istraga i tvrdi da Vuković to čini jer želi da napiše knjigu o švercu duvana (izgovor koji će nastaviti da figurira). Tom prilikom, međutim, ministar policije insistira da se što pre vidi i upozna sa Subotićem, što se najzad dešava početkom novembra 2003. godine, u prostorijama Nove demokratije, dva meseca po izradi organigrama

345 „Svuda su ‘zemunci’ imali svoje ljude, u politici, delu SUP-a, u pravosuđu... Ali, nisu računali da ima neka mala grupa policajaca koja im pravi probleme. Pogotovo nisu računali na nekog tužioca Vitorovića koji će da istraje do kraja. [...] A pre toga nas je Rade Terzić ubio u pojam: ‘Sve su to posredna saznanja... Nema ovde dokaza... Ja vas ne bih savetovao, rano je... Ako imate još nešto...’ Kažem mu: ‘Rade, pa kako nema dokaza? Čovek priznaje da im je dao automobil, a u njemu krv otetog. Šta je to ako nije dokaz?’ ‘Ne’, kaže, ‘to je sve posredno’. On nas je minirao totalno. A mi smo prvi put u istoriji MUP-a tada napisali prijavu za zločinačko udruživanje. Sve lepo skockano, objašnjeno, svima napisana čitava zločinačka prošlost, za svakog po 20-30 krivičnih prijava i plus sve što smo imali za otmice, iznude, falsifikate... To je bilo u nadležnosti Terzićevog Okružnog tužilaštva gde su zaprečene veće kazne. Na kraju nas je naterao da odemo u Četvrto tužilaštvo, jer su otmice tada išle opštinskom tužilaštvu. Onda smo morali da razdvajamo krivična dela, da sve pišemo iznova“, govori tadašnji pomoćnik načelnika UBPOK-a Mile Novaković (Vuković, M., Tufegdžić, V., *Oni su jači od nas*, Blic press, Beograd, 2007, str. 57).

346 „Topalovići i Dospalovići“, *Kurir*, 1. jul 2007.

347 „Iako su obe prijave MUP-a imale sudski epilog, gde sam presudom Vrhovnog suda pravosnažno oslobođen još 1999. godine, MUP mi nikad do danas nije vratio zaplenjenu dokumentaciju i pečate firme Mia – Ub, brojne druge predmete, kao ni ukradeni novac, pa je čak i IV Opštinski sud u Beogradu 2000. godine morao da donese rešenje o prinudnom izvršenju“ („Dušan Mihajlović, ekspert za reketiranje“, *E-novine*, 11. avgust 2010. [<http://www.e-novine.com/srbija/srbija-tema/39770-Duan-Mihajlovi-ekspert-reketiranje.html>]; pristupljeno 3. avgusta 2016).

348 Kada je aprila 2001. godine lansirana afera „National“, problemi na granici za Subotića postaju još gori: „Medijska kampanja i haranga kojoj sam bio izložen samo je pogoršala moj tretman na aerodromskom graničnom prelazu, pa sam ponovo prestao da dolazim u Beograd. Moji advokati zvaničnim putem od nadležnih institucija tražili su odgovore na pitanja o mom statusu i maltretiranju kojem sam izložen svaki put prilikom ulaska u zemlju. U tim obraćanjima nadležnim institucijama tražili smo da budem saslušan ili proceuiran, da kažu već jednom o čemu se radi, jer je ovakav tretman kakav sam imao – bio neizdrživ. Svi odgovori su bili identični: nema ničega spornog i oni ne znaju o čemu se radi.“

akcije „Mreža“. Umesto da nešto Subotiću kaže o problemima na granici i o progonu koji svoje korene vuče još iz 1997. godine, Mihajlović ovaj susret koristi da s njim nadalje stupi u direktan kontakt i zamoli ga da, pod obrazloženjem da mu je Subotić „zemljak“ i da je bogat, te da za njega to nije ništa, sa 50.000 evra pomogne kampanju njegove stranke na predstojećim parlamentarnim izborima, baš kao što je to Popović prvi put obelodanio 13. juna 2007. godine. Tu stranku, mimo toga, već finansira Miroslav Mišković, po čijem nagovoru Nova demokratija i izlazi na izbore na kojima samostalno nema nikakvih šansi.

Ispostaviće se da knjiga, za koju tokom 2003. i 2004. Mihajlović govori da je Miodrag Vuković čas piše, a čas ne piše, jeste ona koja će se u štampi pojaviti tek decembra 2007. godine – dakle, pet meseci nakon prvih hapšenja u sklopu akcije „Mreža“ i dve nedelje posle podizanja optužnice protiv Subotića – u koautorstvu s novinarom Vojislavom Tufegdžićem, u izdanju *Blica*, pod nazivom *Oni su jači od nas*. Njena poslednja dva poglavlja posvećena su finansijskom kriminalu, tj. dvema akcijama u kojima je Vuković imao eksponiranu ulogu: istrazi o iznošenju novca na Kipar i onoj o švercu cigareta u vreme Miloševićevog režima. Veoma je interesantno da se ni na jednom mestu, pa ni u navedenim delovima, ime Stanka Subotića ne smešta u negativan kontekst; štaviše, demistifikuju se brojne nejasnoće u vezi s njim, segmenti iz afere „Nacional“, i potpuno objašnjava pokušaj Mladana Dinkića da ga kompromituje preko lažno predstavljenog kiparskog računara na čijem je nalogu bio potpisan Subotićev sestrić Nikola Milošević, tada na mestu direktora firme Dulwich Enterprises Limited, za promet cigareta i sportske opreme, u vlasništvu Subotića. Upadljivo se uzdržavajući da u njoj na bilo koji način komentariše hapšenje članova „Subotićeve grupe“, koautor knjige, koji je, paradoksalno, i prvi od nosilaca akcije koja je dovela do podizanja optužnice protiv Subotića, kao i glavni policijski operativac tokom pretresa njegove firme Mia 1997. godine, iz kojeg datiraju dokumenta sumnjive verodostojnosti i njihove fotokopije kojima će se na sudu služiti zamjenik tužioca Saša Ivanić, u poslednjem pasusu knjige ne krije razočaranje takvim epilogom: „Prateći napise u medijima, koji su usledili posle skoro dve godine od kada je prestalo moje angažovanje po toj akciji, bilo mi je jasno da neki značajni akteri, koji su tom akcijom bili obuhvaćeni, nikada neće ugledati sud. Vrlo brzo se skrenulo na periferne teme, a moja očekivanja izgleda da su se pokazala ispravnim jer u pokrenutim kri-

vičnim postupcima, krajem 2007. godine, nije bilo mnogih imena.“³⁴⁹

Budući da je Subotić iz Vukoviću znanih razloga, koji mogu nešto reći o njegovom ranijem učešću u manipulacijama tim označiteljem,³⁵⁰ pošteđen, punu cenu kompromitacije, s druge strane, u knjizi plaća onaj kojeg je po navici i bez ikakvih posledica u Srbiji uvek poželjno kriminalizovati – Milo Đukanović. Na stranici 274, pozivajući se na italijansko tužilaštvo u Bariju, čiju će optužnicu protiv Đukanovića nadležni sud odbaciti nešto više od tri meseca po izlasku ove knjige, Vuković označava premijera Crne Gore kao vođu „međunarodne kriminalne grupe tipa mafije“, da bi nešto dalje izneo dobro poznatu tezu da je Crna Gora koristila Miloševića kao alibi za šverc cigareta: „Vladi Mila Đukanovića mnogo šta je tolerisano, uključujući i šverc cigareta, samo zato što je Milošević u Beogradu bio najvažniji protivnik širenju američkog globalizma.“³⁵¹ Da je Vukovićev i Tufegdžić-

349 „Pre nego što sam prešao u beogradsku policiju, predao sam celokupnu dokumentaciju iz akcije 'Mreža'. Po reversu koji je imao ukupno 1.202 stavke, preko 20.000 različitih dokumenata, preuzeo ju je moj kolega iz Uprave Dragan Cvetković, koji se nakon tog preuzimanja nije bavio poslovima vezanim za ovu akciju. Dve godine kasnije je penzionisan“ (Vuković, M., Tufegdžić, V., *Oni su jači od nas*, Blic press, Beograd, 2007, str. 318).

350 „Neposredno posle ubistva Zorana Đinđića i okončanja akcije 'Sablja', do mene su počele da dolaze glasine da je onaj JUL-ov izvršitelj Miodrag Vuković, sad u svojstvu nekakvog načelnika u MUP-u, održao sastanak u Šapcu sa načelnicima policija okruga i da im je na tom sastanku rekao da je otvorena istraga o švercu cigareta iz devedesetih godina. Saznao sam da im je tom prilikom jasno stavio do znanja da istraga mora da pokaže da sam ja taj koji će biti glavni krivac“, piše Subotić u svojoj izjavi („Dušan Mihajlović, ekspert za reketiranje“, *E-novine*, 11. avgust 2010. [<http://www.e-novine.com/srbija/srbija-tema/39770-Duan-Mihajlovi-ekspert-reketiranje.html>; pristupljeno 5. avgusta 2016]).

351 Vuković, M., Tufegdžić, V., *Oni su jači od nas*, Blic press, Beograd, 2007, str. 279. Simetrično mišljenje, ali o Zoranu Đinđiću, za vreme vlasti pokojnog premijera Širi pak Đorđe Vukadinović u *Peščaniku*: „Međunarodnu naklonost koju je zadobio premijer Đinđić i ova ekipa oko njega – uzgred, dodao bih, vrlo problematična po reformskim i demokratskim aršinima, vrlo problematična ekipa, a postali su oslonac reformi i favorit Zapada ili Amerike u Srbiji, zbog tog čina izručenja – oni pokušavaju da tu svoju prednost još više kapitalizuju stalno dovodeći DSS i Koštunicu pred svršen čin i pokazujući kako su oni zapravo taj kočničar saradnje i sa Hagom i sa Zapadom“ („89. emisija“, *Peščanik*, 20. mart 2002. [<http://pescanik.net/89-emisija/>; pristupljeno 30. avgusta 2016]).

čev cilj imperativno održavanje ovog označitelja u negativnom predznaku, ponajbolje govori njihov revolt i razumevanje kompromitacije Zorana Đinđića tokom afere „Nacional“ kao „kolateralne štete“, jer je tekstovima „trpan u isti koš sa Đukanovićem“, o kojem je, prema tome, sve što je pisao Pukančić nesporno. Na ovaj način izvršena je nova *postmortem* demarkacija: razdvajanje dva označitelja iz tetraedra i njihovo dovođenje u koordinate suprotnih polova – od kojih, da bi jedan mogao nastaviti da se napada, drugi mora u jednom te istom procesu postati totem.³⁵² Već je opisano iz kojih razloga ovakav koncept, kao slag na torti u završnici knjige, stimuliše tada glavnog urednika *Blica* Veselina Simonovića da učestvuje u njenom objavljivanju.

Do narednog susreta između Mihajlovića i Subotića pak dolazi odmah nakon izbora, početkom januara 2004. u prostorijama Mihajlovićeve firme Lutra u Beogradu, u Ulici majke Jevrosime 23, kada započinje ucenjivačka pasivno-agresivna predstava Mihajlovića. Pasivni režim podrazumeva njegovo samosmeštanje u poziciju nemoćne figure koja više neće biti ministar, na čije mesto dolazi čovek iz „suparničkog tabora“ (eksproprijacija DSS-a i Koštunice kao Đinđićevih neprijatelja), da ne može više da kontroliše čime se bave trojica inspektora, da su oni ti koji su glavni problem i rade mimo zakona, zatim pak da Jočić manipuliše njima i koristi šemu da bi ucenjivao ljude na njoj, a da je on tu između dve vatre i u najboljem slučaju samo posrednik. Aktivni režim tiče se agresivnih pretnji, plašenja i iskaljivanja nezadovoljstva svaki put kada bi Subotić, koji već naslućuje šta se dešava, pokušavao da odugovlači i ne usliši zahteve Mihajlovića.³⁵³ Prilikom tog susreta Mihajlović predaje Subotiću u prisustvu Po-

povića veliki koverat sa pedesetak papira (izveštaj o akciji „Mreža“ izrađen u septembru 2003. godine), uključujući i dijagrame. Krajem istog meseca, i samo nekoliko dana uoči predaje dužnosti novom ministru policije Draganu Jočiću, Subotić i Mihajlović sastaju se nasamo u cirkuskom hotelu „Doldler“, gde mu ovaj predočava novu šemu na kojoj se nalazi pri vrhu zajedno s najvećim švercerima u vreme vlasti Slobodana Miloševića, za sve krivi Vukovića koji to radi po nalogu Državne bezbednosti, te počinje otvoreno da traži od Subotića novac kako bi sprečio štetu koja bi mu objavljivanjem takvog izveštaja bila naneta.³⁵⁴

Odmah po prvoj predaji izveštaja Subotiću, januara 2004. godine, on i Popović produžuju u agenciju Spektre, smeštenu u ulici Ive Lole Ribara, kod Ateljea 212, i pozivaju na sastanak ministra pravde u ostavci Vladana Batića, koji telefonom upozorava Mihajlovića; tamo zajednički donose zaključak da se do daljnog vidi kuda vode njegovi postupci i šta zapravo želi pre nego što budu preduzeti bilo kakvi drugi koraci. U danima koji slede, Subotić će papire koje je dobio pokazati i Milanu Milanoviću Mrgudu, budući da se i on i njegova supruga nalaze na šemi, i ispričati mu sve detalje u vezi sa susretom koji se odigrao u Majke Jevrosime. Milanović, zabrinut oko toga dokle se odmaklo sa istragom, odlazi u policiju početkom 2005. godine i raspituje se šta se dešava s akcijom „Mreža“; kada ga zabezeknuti policajci pitaju odakle mu uopšte informacije o tome, Mrgud, kako bi zaštitio svog poslovnog partnera Subotića, izgovara upravo ime čoveka za kojeg je iz Subotićeve priče saznao da je jedini pored Dušana Mihajlovića još bio prisutan na sastanku u beogradskim prostorijama Lutre 2004. godine – Vladimira Popovića. Na taj način nastaje službena beleška kojom će novinari *NIN-a* Slobodan Ikonić i Nikola Vrzić prvi put manipulirati 2006. godine.

Konsultovavši svoje advokate, Subotić nastavlja da prima Mihajlovića i nedelju dana nakon susreta u „Dodleru“, ovoga puta u Parizu, u

³⁵² Isto, str. 296.

³⁵³ „To je taj Vuković, slagao me je da piše knjigu i vodio je neovlašćenu istragu, ne brini, sve ću ja to da bacim, to je tendenciozno rađeno da bi te reketirali, verovatno je to Vuković uradio u dosluhu sa Koštuničinim ljudima... Ha ha ha, nije hteo da piše knjigu, pa je uradio istragu... Nemoj da brineš zemljače, pa tu su i Miško (Miroslav Mišković), Pera (Petar Matić), Mira, Marko, Sloba... Ma, jebeš pisanje... Jasno mi je da je to konstrukcija, ne brini, taj Vuković je budala, sve ću ja ovo da uništim, hteo je da te stavi i u Belu knjigu ali mi ja nisam to dozvolio, ha ha... nego, daj ti meni tvoj broj, ja sam često u inostranstvu, da se mi vidimo i pričamo o ozbiljnim stvarima, a ne ovim glupostima, a i bezbednije je sad napolju nego ovde, kad dolaze ovi Koštuničini kriminalci...“, parafrizira po sećanju simptomatičan govor Mihajlovića u svojoj izjavi Subotić.

³⁵⁴ U osmom nastavku feljtona iz 2007. godine Mihajlović pak posve nejasno piše: „Novi ministar nije ukinuo akciju, niti je rasformirao tim. Imam utisak, da je u gužvi oko preuzimanja posla i događaja koji su ga okupirali (napadi na Srbe na Kosovu, paljenje džamije, afera 'objiranje trafike', itd.), i on zanemario akciju 'Mreža'. To koriste uvređeni Vukovićevi saradnici i kad postaju šefovi UBPOK, svete mu se isterivanjem sa posla i rasturanjem njegove ekipe. Tek odlaskom Vukovića 10. maja oni dolaze u posed do tada tajnih podataka koji su im pravili velike probleme“ („Kriminal i vlast, to je piramida zla“, *Večernje novosti*, 9. jul 2007).

advokatskoj kancelariji opremljenoj prislusnim i uređajima za nadzor, kada ovaj stavlja praznu torbu na sto i sugerise biznismenu da je napuni parama, na šta Subotić odgovara da ne raspolaže sa toliko gotovine i da eventualno može da investira u konkretne projekte; u ovoj prilici Mihajlović tvrdi da Vuković više nema nikakve veze s akcijom „Mreža“ i da je sada sve u rukama Glušice i Pušića. Momenat s gotovinom, tj. predstavom onoga koji reketira da onaj koji se reketira raspolaže enormnom svotom novca u kućnom sefu, koja je instantno dostupna, psihološki je veoma indikativno i predstavlja prisilnu i repetitivnu karakteristiku kako Dušana Mihajlovića, tako i, ispostaviće se, Borisa Tadića – formu nelagodnosti koja se zbog svesti o ilegalnoj radnji što pre želi napustiti i iz nje iskoračiti prostim oduzimanjem materijalnosti, tj. novčanica (poput silovatelja koji odbija da prolazi kroz proces osvajanja i zavodenja, te nakon što ostavlja seme u telu žrtve, ne želi više da ima ništa s njom).

Sve vreme od susreta u Cirihi, Mihajlović insistira na zlatnom pravilu – da Subotić o njihovom viđanju ne obavestava nikoga, a posebno ne Vladimira Popovića (koji bi to odmah nazvao pravim imenom), pa tako i peto viđenje po redu, posle nekoliko nedelja, u Španiji, prolazi bez njega, ali u prisustvu Slobodana Radulovića, tadašnjeg generalnog direktora C marketa i potpredsednika Nove demokratije. Njega Mihajlović dovodi kako bi simulirao projekat ulaganja, tj. tuđim novcem pomogao akcionarima da kupe C market, da isti ne bi, kao što je već rečeno, dopao u ruke Miroslava Miškovića (koji istog trena kada Nova demokratija postaje vanparlamentarna, prestaje da je finansira) i naknadno bio uključen u monopolistički lanac Delta M – nalažući Subotiću da jednokratno na Radulovićev račun prebaci iznos od 20 miliona evra, ne sudeći o tome da li igde na svetu postoji banka koja tako nešto može da dozvoli na taj način i u tako kratkom roku.³⁵⁵

355 Ovaj i sledeći susret potvrđuje i sam Radulović u svom pismu od 22. marta 2011. godine: „Međutim, odmah po početku sastanka sa Subotićem bilo mi je jasno da Mihajlović nešto laže i da mi nije sve rekao, jer je Subotić tražio da mu objasnim šta bi značila ta ‘pozajmica’ za njegovu firmu: suvlasništvo u C marketu ili samo komercijalni kredit koji bi mu mi vraćali. Mihajlović je pokušao da tu neprijatnu situaciju prekine insistirajući na odvojenom razgovoru sa Subotićem, koji nisam mogao da čujem, ali je bilo vidljivo da njihovi odnosi nisu prijateljski kako mi je Mihajlović pričao, već nekako usiljeni i nametnuti. Da se radilo o nekoj vrsti uce- ne od strane Mihajlovića prema Subotiću, saznao sam

Ovaj sastanak, koji ima oblik kvaziposlovnog, praćen je novim, u Francuskoj, sa istim učesnicima, na kojem se formira stručan tim kako bi se pomoglo C marketu, da bi se sve završilo 8. maja 2004. godine susretom u manastiru Soko grad, koji je Subotić finansijski pomogao, odakle on i Mihajlović odlaze na Povlen, gde mu ovaj pokazuje novi organigram (treći po redu), na kojem se Subotić sada nalazi znatno niže nego što je to bio slučaj s crtežom koji je krajem januara dobio u Cirihi. Da bi ga potpuno odstranio iz šeme, paralelno tvrdeći da sve kontroliše Jočić i da to ekipa oko njega traži, Mihajlović govori: „Zemljače, možda ćeš jednog dana i ti saznati neke od tajni. Ali, moraš da se otvoriš! Ajde, koliko možeš, pa da problem rešimo! Je l’ ti pedeset [miliona evra, *prim. aut.*] nije puno?“ Kada mu Subotić napomene da je već pristao da učestvuje u finansiranju C marketa, bivši ministar policije nastavlja, pokazujući da ni ime Miškovića više nije na šemi: „Zemljače, najebaćeš, ne budi glup! Svi su već platili svoj deo, ostao si samo ti, pa ne misliš valjda da možeš da se izvučeš! Nije valjda Miško pametniji od tebe?“³⁵⁶ Na odgovor Subotića da ništa protivzakonito nije uradio i da ne vidi razlog zašto bi uopšte bio na nekakvom crtežu, sledi ponavljanje rečenog: „Ma jebeš zemljače zakon, kakav zakon, ako ne platiš najebaćeš!“³⁵⁷ Opet od njega zahtevajući gotovinu, biznismen uplašen pretnjama bivšeg ministra predaje mu 200.000 evra koje su bile namenjene za radove na crkvi na Ubu, povlači se iz posla oko C marketa i od tada počinje da izbegava svaki kontakt s Mihajlovićem.³⁵⁸

mnogo kasnije. [...] Ponovo se pokazalo da nije tačno ono što mi je Mihajlović govorio pre puta i meni je tada bilo potpuno jasno da Subotić nema nameru da učestvuje u privatizaciji C marketa, ali da iz nekih razloga to ne sme da kaže“ („Srbija u vlasništvu Miroslava Miškovića“, *E-novine*, 22. mart 2011. [<http://www.e-novine.com/srbija/srbija-tema/45922-Srbija-vlasnitvu-Miroslava-Miškovića.html>; pristupljeno 4. avgusta 2016]).

356 Činjenicu da su iz šeme akcije „Mreža“ u međuvremenu izuzeta imena Miroslava Miškovića i Mirka Vučurevića, koja su se prethodno na njoj nalazila, potvrdio je 26. marta 2009. godine na sudu i Vladimir Popović („Beba Popović: Mihajlović bio učenjen hapšenjem, pa me optužio“, *RTV*, 26. mart 2009. [http://www.rtv.rs/sr_lat/hronika/beba-popovic-mihajlovic-bio-ucenjen-hapsenjem-pa-me-optuzio_118521.html]; pristupljeno 5. avgusta 2016)).

357 „Ako ne platiš 20 miliona evra, najebaćeš!“, *E-novine*, 12. avgust 2010. (<http://www.e-novine.com/srbija/srbija-tema/39802-Ako-plati-miliona-evra-najebae.html>); pristupljeno 5. avgusta 2016).

358 Posle ovog će doći do još dva susreta: jednog polovinom avgusta 2004. godine, u crkvi na Ubu, kada već

GOTOVINA ILI ŽIVOT!

O sličnom modelu ponašanja predsjednika Srbije Borisa Tadića Subotić govori u hrvatskom nedeljniku *Nacional* 27. marta 2012. godine; intervju pod nazivom „Žrtva sam kriminalaca koji su ubili Zorana Đinđića“, pored javnog izvinjenja i ograde nove redakcije od uređivačke politike Ive Pukanića, bio je deo aranžmana koji je Subotić postigao sa NCL Media grupom kako bi pristao na vansudsko poravnanje i povukao tužbe koje su bile u procesu. Velika većina tužbi koje je Subotić bio pokrenuo protiv ovog lista odnosila se na kategoričko odbijanje stare redakcije da objavljuje demantije koje su slali Subotić i njegovi advokati, jer bi time u potpunosti bio srušen koncept tekstova o „duvanskoj mafiji“, koji su godinama izlazili i prenosili se u čitavom regionu – dakle, na grubo kršenje zakonski regulisanih, elementarnih pravila u profesionalnom novinarstvu. Godinu i po dana ranije, kada je NCL Media grupu kupila firma Adlitz AG iz Ciriha, u vlasništvu bavarskog advokata Harolda Fon Cifrada, a zbog ranije saradnje istog sa WAZ-om u nekom sasvim drugom poslu (privatizaciji medijske kuće OTZ), u Hrvatskoj i Srbiji puštena je priča da je u pitanju samo posrednik koji radi za skrivenog vlasnika – Stanka Subotića, te da tako zapravo Subotić, o kojem se u to vreme piše i da je zajedno s Đukanovićem naručio ubistvo Pukanića, kupuje *Nacional* kako bi kaznio njegove zaposlene i sprečio dalje pisanje o sebi i svojim navodnim kriminalnim delatnostima.

Posebnu ulogu u tome odigrava poznati hrvatski novinar Denis Kuljiš i jedan od osnivača ovog hrvatskog nedeljnika, koji se 16. decembra 2010. godine oglašava u Miškovićevom tabloidu *Press* i sinhronizuje svaki od ovih motiva; Kuljiš je posle pod pretnjom da će ga Fon Cifrid tužiti javno priznao da nije imao nikakve dokaze za takve tvrdnje i da to više neće iznositi.³⁵⁹ One će, međutim, biti ponovljene u knjizi *Zašto je ubijen Ivo Pukanić* Berislava Jerinića, koja se pojavljuje u prodaji januara 2014. i čije će delove u vidu feljtona prenositi *Nacional* krajem iste godine. Dugogodišnji Pukanićev saradnik odlazi korak dalje i pretpostavlja da je Stanko Subotić kupio *Nacional* kako bi intervjuom koji je dao

marta 2012. godine sam sebi napravio alibi i na taj način praktično pokazao da je sve ono što je taj nedeljnik o njemu godinama pisao bila laž, te da je odmah pošto je svoj cilj ostvario, pustio da *Nacional* tri meseca kasnije doživi finansijski krah i propadne.³⁶⁰ Nakon dve godine pauze, upravo autor te knjige kupuje prava na korišćenje brenda *Nacional* u stečajnom postupku i u ime firme National News Corporations d. o. o. postaje glavni i odgovorni urednik nanovo tabloidiziranog medija, reinstalirajući na mesto zločina kolumnistu Ratka Kneževića, i među ostalima, pruža utočište uredniku *FoNeta* Davoru Pašaliću.³⁶¹

O Tadiću u intervjuu iz 2012. godine Subotić samo kaže: „Kad smo se prvi put sreli, učinio mi se kao pošten čovjek koji želi nastaviti Đinđićevim putem. No sve što se poslije događalo uvjerilo me u suprotno. Ili mi je vrlo vješto lagao ili je imao lijepe želje koje nije mogao ispuniti. Koliko je licemjeran, pokazao je time što je usporedio od mene uzimao novac koji sam prethodno obećao Demokratskoj stranci, a istovremeno je u dogovoru s Koštunicom s kojim je dijelio vlast tajno pokrenuo protupravni postupak protiv mene.“ Nešto detaljnije, ove optužbe biznismen ponavlja i na ročištu 13. septembra 2013, kada se prvi put posle šest godina pojavljuje u Beogradu i u Specijalnom sudu brani sa slobode: „Sa Tadićem sam se u to vreme više puta sastajao. Jednom sastanku su prisustvovali i njegovi tadašnji savetnici Miodrag Rakić i Vuk Jeremić. Glavne teme naših razgovora i ono što je najviše zanimalo Tadića bili su moji odnosi sa pokojnim Zoranom Đinđićem kao i sredstva Fonda za razvoj demokratije u Srbiji čiji sam ja bio osnivač, a čiji je korisnik bila Demokratska stranka.“³⁶² Zatim dodaje da je preostali novac, nešto više od milion evra, na zahtev Borisa Tadića predao u gotovini, dok dve godine ranije, 8.

³⁶⁰ „Inozemna zločinačka zavjera uvod u preuzimanje Nacionala“, *Nacional*, 19. decembar 2014.

³⁶¹ U tom smislu, indikativna je SMS poruka opsesivca Ratka Kneževića koja stiže na Subotićev broj telefona samo šest dana pre teksta u *Pressu*, 10. decembra 2010. godine u 21.28 sati: „Hoćeš da kupiš *Nacional* preko svog advokata Harolda Cifrada, krimosu sa Uba? Čovjeka koji ti je postavio firmu u Kopenhagenu? Je l' ti mislis da su ljudi naivni...“ („Po nalogu Kneževića i Kuljiša“, *E-novine*, 16. decembar 2010. [http://www.e-novine.com/srbija/srbija-tema/43193-nalogu-Kneevia-Kuljia.html; pristupljeno 6. avgusta 2016]).

³⁶² „Rušenje montirane optužnice“, *E-novine*, 16. septembar 2013. (http://www.e-novine.com/srbija/vesti/90781-Ruenje-montirane-optužnice.html; pristupljeno 7. avgusta 2016).

i šira i uža Mihajlovićeva okolina javno pričaju o njegovim pokušajima da ucenjuje Subotića; i drugog u Cirihi, mesec dana kasnije, na koji Subotić dolazi ozvučen, dok mu bivši ministar policije poslednji put nudi da za 30 hiljada evra „sve završi“.

³⁵⁹ „Cane kupio 'Nacional'“, *Press*, 16. decembar 2010.

septembra 2011, obraćajući se preko video-linka na konferenciji za novinare koju su u beogradskom Medija centru organizovali njegovi advokati, napominje da je novac bio namenjen Ružici Đinđić, supruzi pokojnog premijera.

Već istog dana alarmirano reaguju i Tadić i Rakić, ali i čitava Demokratska stranka: Tadić kaže da nikada nije primio nikakav novac od Subotića, premda ovaj tako nešto nije ni tvrdio, prećutkujući da li je došlo do susreta između njih, dok Rakić negira čak da je ikada video Subotića i insistira da se utvrdi „finansijska povezanost Subotića i odbeglog *narko-bosa* Darka Šarića i kompanija pod njegovom kontrolom“ (kurziv, *aut.*) – dakle, upravo ono povodom čega je švajcarsko tužilaštvo krajem 2011. obavestilo Subotića da obustavlja dvogodišnju istragu koju je preduzelo po nagovoru Miljka Radisavljevića i Saše Ivanića i prekinulo saradnju s njima jer je ustanovljeno da su se bavili optuživanjem bez ikakvog osnova. Činjenica da Miodrag Rakić ovako reaguje i da u domaćoj, nedovoljno informisanoj javnosti agituje za manipulaciju koja je u Švajcarskoj još dve godine ranije doživela fijasko, uprkos tome što je 16. januara 2012. Subotićev advokatski tim na konferenciji u Medija centru takođe o tome izlagao, najbolje govori da je upravo on čovek koji je bio komandna spona između predsednika, čiji je bio najbliži saradnik, i pomenute korumpirane garniture iz Tužilaštva za organizovani kriminal, preko funkcije šefa Biroa za koordinaciju službi bezbednosti. Demokratska stranka takođe ima simptomatičan odgovor – da optuženik „napada političke protivnike onih koji su mu omogućili da mu posle sedam godina bekstva bude odobreno deset puta manje jemstvo nego što je ranije traženo“. ³⁶³ Ovaj detalj, paradoksalno, postaće ključni dokaz Tadićeve dominacije nad pravosuđem.

Budući da je u Beogradu, Stanko Subotić sutradan posećuje redakciju *E-novina*, medija koji od leta 2010. godine finansijski pomaže i delimično izdržava, i njihovog glavnog urednika Petra Lukovića, i u ekskluzivnom razgovoru otkriva sve detalje u vezi s novcem iz Fonda za razvoj demokratije. Dvadeset devetog oktobra 2004, na inicijativu Borisa Tadića, tada već predsednika Srbije, održava se sastanak u hotelu „Frankfurter Hof“ u Frankfurtu, sa Subotićem i njegovim nemačkim partnerima iz WAZ-a u distributivnom lancu Futura plus; Tadić se u prisustvu Miodra-

ga Rakića i Vuka Jeremića interesuje za bilans ove firme, za dalju poslovnu strategiju WAZ-a na prostoru Srbije, a posebno za pitanje da li WAZ u medijima koji su u vlasništvu te korporacije, pored poslovne, diktira i svoju uređivačku politiku. Predstavljajući se kao naslednik Zorana Đinđića, predsednik Demokratske stranke, koju je u međuvremenu očistio od svega što je imalo veze sa Đinđićem i njegovom politikom, ³⁶⁴ raspituje se za pomenuti fond, patronizira Subotiću da je upoznat sa situacijom kroz koju je prolazio tokom medijske hajke na njega, dok mu se ovaj poverava o cenama koje nad njim tada sprovodi Dušan Mihajlović. U tom razgovoru, biznismen pristaje da preostalih preko milion evra od prvobitnih pet miliona dolara, koliko je fond imao kada je osnovan, ustupi kao pomoć Demokratskoj stranci, kao što je to činio dok je njen predsednik bio Zoran Đinđić, uz autonomiju da organi stranke odluče kako će raspolagati tim novcem. Godinu i po dana kasnije, Subotić sredinom 2006. dobija poziv od Tadića da se svi zajedno nađu u kući Ružice Đinđić, gde mu se saopštava da je stranka donela odluku da se preostali novac preda supruzi pokojnog premijera; do ove tačke događanja sve deluje naizgled normalno.

„Posle izvesnog vremena i nakon što se više puta premišljala oko računa na koji je želela da joj uplatim novac (prvo je to bio neki račun u Švajcarskoj, potom u Nemačkoj), Ružica me je na kraju pozvala i saopštila da želi da joj taj novac predam u gotovini“, priča Subotić za *E-novine*. ³⁶⁵ Pošto je bilo nemoguće svotu od 1,1 miliona evra podići jednokratno, Subotić u roku od šest meseci u ratama dostavlja gotovinu ucvelje-

364 „Video sam snagu u načinu Tadićevog obračuna sa mnom i činjenici da ipak nije imao snage da izgovori ‘Ili on ili ja’, ultimatum koji su mu predlagali kao još jedan od pritisaka na delegate. To mu nije bio problem kada me je zagralo. Već je razmišljao o narednim potezima. Prvo je raspustio 60 odbora koji su me podržali, zatim me isključio iz stranke odlukom koju je potpisala osoba koja je u stranku ušla tokom 2000. u kampanji ‘jedna marka jedan glas’ [Nenad Milenković, *prim. aut.*], da bi potom počeo da briše iz spiskova svakog ko se pojavi na mom mitingu, tribini... čak i pred Specijalnim sudom u trenutku u kojem tražimo istinu o 12. martu. I u tome on vidi neku opasnost za sebe“, govori Čedomir Jovanović o profilu Borisa Tadića (Jovanović, Č., *Moj sukob s prošlošću: Srbija 2000–2005*, Dan graf, Beograd, 2005, str. 168).

365 „Pozivam Tadića na detektor laži“, *E-novine*, 17. septembar 2013. (<http://www.e-novine.com/srbija/srbija-tema/90839-Pozivam-Tadia-detektor-lai.html>); pristupljeno 7. avgusta 2016).

363 „Subotić: Optužbe montirane zbog iznuda“, *RTV*, 16. septembar 2013. (http://www.rtv.rs/sr_lat/hronika/subotic-optuzbe-montirane-zbog-iznuda_421526.html); pristupljeno 7. avgusta 2016).

nom licu,³⁶⁶ što preko svojih službenika (Olivere Ilinčić, finansijske direktorke u Futuri plus), što preko bliskih prijatelja (poput Božidara Maljkovića, proslavljenog košarkaškog trenera) s mestom prebivališta u Beogradu. Kada je isplaćena i poslednja tranša, Subotića obaveštava Dragan Šutanovac, koji u međuvremenu počinje da se ponaša kao lokalni uzurpator Future plus i da bez znanja Subotića zloupotrebljava tu firmu u političke svrhe na način na koji će to nakon hapšenja Radisava Rodića 26. oktobra 2009. činiti i njegov kolega Slobodan Homen u *Kuriru* – da je Tadić vrlo ljut na njega što nije brže isplatio novac iz fonda i da ne želi više nikakav kontakt s njim. O tome biznismen govori i u intervjuu za nedeljnik *Ekspres*, 24. juna 2016. godine: „Pošto je on smatrao da valjda istog dana treba da joj predam taj novac, on je smatrao da ja taj novac imam u džakovima [identičan neurotični simptom kao i kod Dušana Mihajlovića, *prim. aut.*].“³⁶⁷ Svedočanstvo je podudarnom onom iz *E-novina*: „Iako mi je njihovom nerazumevanje novčanih tokova u to vreme bilo jako čudno, tada još uvek nisam ni slutio da je to bio samo povod za obračun sa mnom koji je ubrzo usledio.“

Ovde se, dakle, rađa sumnja: ukoliko je stranka već odlučila da se novac isplati Ružici Đinđić, koja se uzgred uopšte ne oglašava negodujući, zbog čega to onda čine oni koji su se tog novca deklarativno odrekli u njenu korist, osim ako isti, makar u jednom delu, nije bio njima i namenjen – i to s predumišljajem u gotovini, kako se posle nijedan trag primanja ne bi mogao do-

366 „Ona je mene zvala kod nje da dođem posle saučestća, sva plaćna i ucveljena, naravno za šta je imala veliki razlog, i onda je tražila da joj dam svoju kuću na Dedinju. Moju kuću, moju porodičnu kuću. – Koje je obrazloženje? – Njoj treba, nema gde. – Niste joj dali? – Ne. Onda me je naravno pitala da li Zoran ima neki novac kod mene. Ja sam rekao da ima, šta ima, za šta je namenjen... I ona, umesto da mi kaže da ima finansijski problem, ja bih joj lično pomogao i o tome ne bismo pravili priču. Ja sam joj rekao da taj novac s tog računa neće biti potrošen ni za šta sem za Demokratsku stranku“ („U ime naroda“, *Ekspres*, 24. jun 2016). Ovaj susret dešava se samo desetak dana nakon ubistva premijera.

367 Subotić nastavlja u *Ekspresu*: „Bilo mi je malo komplikovano da privatnom licu predam novac, možete razumeti, idite ovde u banku da vidite kako izgleda svaki transfer, obrazloženje, pogotovo u gotovini... Onda sam ja rekao da meni treba vremena da podignem taj novac i onda sam joj davao sukcesivno, sto hiljada, dvesta hiljada... Imam tačno datume kada je dobijala količinu novca, koja osoba joj je nosila, potpise, imam sve.“

kazati? Odgovor stiže samo dva meseca po isplati poslednje rate, kada je postupak za šverc cigareta, koji je do tada u tajnosti vođen protiv N. N. lica, naglo preimenovan u postupak protiv Stanka Subotića i njegove grupe, da bi odmah zatim, 6. juna 2007, već krenula hapšenja: „To se dogodilo na jedan krajnje perfidan način, u trenutku kada ja nisam bio u zemlji [kako je ranije navedeno, u vreme sastanka s Miškovićem i Marovićem u hotelu „Splendid“ u Bečićima, *prim. aut.*], što je pokazalo njihovu želju da me osude u odsustvu, a moju imovinu opljačkaju. Oni su tada započeli realizaciju svoje strategije koja se zasnivala na njihovoj odluci da ljudima koji su pomagali Demokratsku stranku u vreme Đinđića otmu kapital i tako oni sami postanu vlasnici i finansijeri stranke. U tu svrhu formirano je kriminalno udruženje na čelu sa Borisom Tadićem i Miodragom Rakićem koje je najgrublje zloupotrebilo državne institucije, policiju, sudstvo, tužilaštvo, tajne službe...“³⁶⁸

U to vreme, drugi od prisutnih na prvobitnom sastanku u Frankfurtu, 29. oktobra 2004, ministar spoljnih poslova Vuk Jeremić, koji je na tu funkciju izabran 15. maja 2007, u drugoj vladi Vojislava Koštunice, koju čine DSS i DS, bez ikakvog dodatnog pojašnjenja govori diplomatama zapadnih zemalja, među kojima su i Subotićevi prijatelji, da je ovaj oštetio državu EU za više stotina miliona evra, što će novembra 2011. godine ponavljati i ministarka pravde Snežana Malović. Dve godine posle Jeremića, Miodrag Rakić kao treći prisutan organizovaće s predstavnicima tužilaštava iz Italije i Švajcarske 15. maja 2009. godine sastanak u italijanskom kantonu Tičino, s namerom da unapred pripremljenom medijskom logistikom lažno okrivu Subotića i za umešanost u pranje novca braće Šarić – između ostalog i zato da se u postupku za šverc cigareta ni po koju cenu rešenje za pritvor ne zameni jemstvom, kako bi se optuženi sudijama prikazao kao opasan čovek sa vezama u narko-biznisu, čija bi odbrana sa slobode mogla uticati na tok drugih istraga. Ono što je upadljivo zajedničko za slučajeve Dušana Mihajlovića i Borisa Tadića jeste da se obojici strašno žuri da se domognu Subotićevog novca (*‘bogataša od kojeg nije greh uzeti’*), da obojica insistiraju na gotovini (kao što su to kriminalci iz „zemunskog klana“ činili u slučaju otmica i ucena iz 2001. i 2002. godine) kako bi novac dospelo u sivu zonu, i da obojica pokušavaju da ga izvuku neposredno

368 „Pozivam Tadića na detektor laži“, *E-novine*, 17. septembar 2013. (<http://www.e-novine.com/srbija/srbija-tema/90839-Pozivam-Tadia-detektor-lai.html>; pristupljeno 8. avgusta 2016).

pre nego što će Subotić, baš kao što je to označeno u hrvatskom nedeljniku *Nacional* još maja 2001. godine, biti i formalno optužen da je glavni švercer cigareta na Balkanu – jer posle toga eventualnu priču o reketiranju i ucenama više niko neće videti drugačije nego kao očajnički pokušaj odbrane jednog kriminalca na međunarodnoj poternici.

U tom smislu, bes Borisa Tadića zbog činjenice što novac nije mogao biti odmah i u celosti prebačen treba tumačiti kao ogledalo pritisaka Koštunićinih ljudi iz policije i pravosuđa (Dragana Jočića i Zorana Stojilkovića) da se što pre započne akcija protiv Subotića, kako Beko i Mišković ne bi morali da vraćaju novac koji su od Subotića uzeli za kupovinu *Novosti* i *Luke* Beograd, dok je u slučaju bivšeg ministra Mihajlovića pak u pitanju mnogo jednostavniji razlog – puki strah da ne bude preduhitren akcijom na koju više apsolutno nije imao nikakav uticaj i nad kojom zloupotrebu, koju je radi protivzakonitog pribavljanja materijalne koristi osmislio 2003. godine, sada vrši neko drugi. Na ovaj način u događaju hapšenja „Subotićeve grupe“ 6. juna 2007. godine stiže se presek interesa kako Milana Beka, Miroslava Miškovića, Vojislava Koštunice, Dragana Jočića, Dejana Mihajlova, Dragog Mićovića i ostalih, s jedne, tako i Borisa Tadića, Miodraga Rakića, Dragana Šutanovca, Snežane Malović, Slobodana Homena i sličnih, s druge strane, u diskvalifikaciji, tj. kriminalizaciji označitelja Stanko Subotić. Istražni organi Republike Srbije nijednom nisu pozvali Subotića na informativni razgovor ili ga na bilo koji način kontaktirali u vezi s predmetom u kojem će postati prvooptuženi.

SUSRET U HOTELU RIC

Svest o participiranju u zabranjenim radnjama kod Tadića, baš kao i kod Mihajlovića, stvara uslove za kompulzivno ponašanje subjekta i sve dublje poniranje u njegovu iracionalnu prirodu. Kod profesora psihologije u gimnaziji to je posebno uočljivo: u vremenu nakon određivanja mere pritvora i stavljanja njegovog imena na Interpolovu poternicu, Subotić saznaje od Božidara Maljkovića, jednog od ljudi koji su u prethodnom periodu nosili novac Ružici Đinđić, o veoma neobičnom razvoju događaja. Ubrzo pošto je sav novac isplaćen, Tadićeva supruga Tatjana bez ikakvog objašnjenja prekida prijateljske odnose s Maljkovićevom suprugom, čija je inače bila veoma bliska kućna prijateljica; u potrazi za razlogom šta je do toga dovelo, Maljković od prijatelja iz BIA saznaje da se nalazi na merama praćenja i prisluškivanja

– pod sumnjom da po nalogu Stanka Subotića planira da izvrši atentat na predsednika Srbije. Ovakvom grotesknom izmišljotinom koju istražne sudije netremice gutaju u periodu njegove vlasti, baš kao i u slučajevima prisluškivanja Dragana Markovića Markonija (zbog Ivice Dačića) ili Vladimira Đukanovića iz SNS-a (zbog Tomislava Nikolića i Aleksandra Vučića), Tadić posredstvom svog šefa kabineta Rakića, a ovaj preko Rodoljuba Milovića i Milorada Veljovića, pokušava da motri ne na objekt prisluškivanja, već na lice s kojim je ovaj u kontaktu i da preko Maljkovića dozna šta Subotić zapravo namerava da učini i kako će da reaguje na podizanje optužnice u svetlu upravo predate gotovine od ukupno 1,1 milion evra. Tako, zloupotrebjavajući institucije bezbednosti u lične i političke svrhe, briga Borisa Tadića za posledice svojih nedela, uokvirena fantazmom navodne Subotićeve želje da mu se zbog toga osveti (učini ono za šta će ga uskoro optuživati da je učinio Pukanicu) pronalazi svoju narcisoidnu, ali i patološki ambivalentnu formu u imagu atentata (*‘toliko sam velik i važan / veliku grešku načinio, da jedino moja smrt može nadoknaditi njegov bes / moju krivicu’*), koju će uz pomoć mešetara Ratka Kneževića, zeta Ljiljane Raičević iz afere „Moldavka S. Č.“, javno perpetuirati u više navrata.

Budući da mu je Šutanovac preneo da Tadić više ne želi da kontaktira s njim, Stanko Subotić pre saznanja koje će mu preneti Maljković, a neposredno po izdatom nalogu za hapšenje, određivanju mere pritvora, raspisivanju međunarodne poternice i najave optužnice, preko posrednika šalje Tadiću poruku s molbom da se, s obzirom na uticaj koji ima na tužilaštvo i sudove, ta mera ukine, da se dozvoli njegovo saslušanje u svojstvu osumnjičenog, kao i da mu se kasnije omogući odbrana sa slobode uz odgovarajuće jemstvo. Ubrzo stiže odgovor da predsednik Srbije i lider Demokratske stranke nema ništa protiv toga, ali da se plaši da će opozicija (Srpska radikalna stranka) to da iskoristi protiv njega, pa predlaže Subotiću da najpre vidi s Nikolićem da li ovaj pristaje da od toga ne pravi politički slučaj. Kao posledica ovoga dolazi do interakcije u hotelu „Ric“ u Parizu, oktobra 2007. godine, između Tomislava Nikolića, tadašnjeg zamenika predsednika SRS, i Aleksandra Vučića, s jedne, i Mila Đukanovića, koji sedi za susednim stolom u društvu Stanka Subotića i drugih, s druge strane. Nikolić i Vučić se pozdravljaju sa Đukanovićem, kada premijer Crne Gore koristi priliku da Tadićevog glavnog političkog konkurenta upozna sa čitavom situacijom tada osumnjičenog za šverc cigareta; budući kandidat na predsedničkim izborima obećava da neće zloupotrebjavati Subotićevo

ime i učestvovati u njegovoj daljoj kriminalizaciji, o čemu po povratku u Beograd obaveštava i samog Borisa Tadića.

U tom trenutku nastupa novi Tadićev kompulzivni momenat: umesto da se prihvati izlaz iz fantazma zbog primljene gotovine iz Fonda za razvoj demokratije koji Subotić nudi, fantazam se, paradoksalno, još više podgreva i diže na novi stepen – kao parazit u međuvremenu toliko srastao sa subjektom da ovaj više ne može bez njega i da se na neki način ne identifikuje s njim – pa Tadić, koji prema svedočenju Vesne Pešić nosi sa sobom pištolj kada odlazi u privatne posete, odmah izražava Miodragu Rakiću bojazan da je Subotić sklopio nekakav dogovor s Nikolićem, da će sada finansijski da pomaže opoziciju ne bi li ga kaznio (krivica) i svrgnuo ga s vlasti. Rezime simptomom šifrovane poruke jeste sledeći: Subotić je osoba kojoj se ne sme verovati i dozvoliti ništa od onoga što traži, jer je to zapravo put da raskrinka ulogu kabineta predsednika Srbije i Demokratske stranke neposredno pre hapšenja u akciji „Mreža“.³⁶⁹ Ovo pak u potpunosti objašnjava zbog čega se dalje u tri navrata za vreme vlasti Demokratske stranke i s njom povezanih sudija odbija Subotićeva ponuda da jemstvo u iznosu od najpre 700.000 evra (24. april 2008), zatim 2.000.000 evra (17. maj 2008) i najzad 5.000.000 evra (11. novembar 2010), kao i zašto saopštenje DS-a, pošto je optuženom 12. jula 2013. za oko deset puta manji iznos od poslednjeg ponuđenog dozvoljeno da dođe u Beograd, ponajviše govori o uticaju koji je taj režim imao na Specijalni sud.

Uprkos tajnosti na koju su se, zbog delikatnosti situacije koja bi se teškom mukom objasnila bilo crnogorskoj, bilo srpskoj javnosti (prisustvo dva aktivna označitelja iz tetraedra za medije samo po sebi kompromituje interakciju), obavezali svi učesnici susreta u hotelu „Rič“, uključujući i Tadića, upravo je on prekida obedanjanjem onoga što je već saopštio Rakiću – svom prijatelju iz Londona Ratku Kneževiću. Ovog spavača aktiviraće onda kada mu to najviše bude odgovaralo – dve godine kasnije, u vre-

me dok režim Borisa Tadića najpre uništava, a zatim stavlja pod svoju kontrolu još jednu Subotićevu imovinu, distributerski lanac Futura plus; tri meseca posle hapšenja Sretena Jocića, koji se naknadno sumnjiči za ubistvo Ive Pukanića i pokušava ubediti da za nalogodavce označi Mila Đukanovića i Stanka Subotića; dva meseca kako Subotić u intervjuu za hrvatski *Jutarnji list* prvi put progovara o ucenama Dušana Mihajlovića i odbijanju Demokratske stranke da mu pomogne da se brani sa slobode; i najzad, nepunu godinu kako su opozicioni akteri sastanka Nikolić i Vučić osnovali proevropsku Srpsku naprednu stranku. Knežević se tako posle pet godina spavanja budi 21. jula 2009. i u intervjuu za crnogorske *Vijesti* uzima ulogu lažnog insajdera, koji je spreman da dokumentuje optužbe da „balkanski duvanski kartel“ (Đukanović i Subotić) stoji iza ubistva hrvatskog novinara i kolege-reketaša iz 2008, dok motiv pronalazi u tekstovima o „duvanskoj mafiji“ koji su počeli da izlaze sedam godina pre njegove smrti. Tek usput se navodi detalj o susretu u hotelu „Rič“, do kojeg je, prema Kneževiću, došlo „jer Subotić i Đukanović odavno imaju plan zavladata medijskim i političkim prostorom bivše Jugoslavije, a zarad svojih poslovnih interesa i ilegalnih aktivnosti“ (matrica ponovljena od strane Milovića u *Kuriru*, 2014. godine).³⁷⁰

Tomislav Nikolić i Aleksandar Vučić potom na pitanja novinara odgovaraju da je do susreta sa Đukanovićem došlo, ali da je to bilo slučajno, da je Đukanović sedeo za susednim stolom i da je susret trajao svega nekoliko minuta, jer su lideri SNS-a „bili s ljudima koji su trebali da potpišu ugovor o izgradnji gasne stanice u Novom Sadu“, dok Subotića ne pominju ni jedan ni drugi.³⁷¹ I Subotić, koji sve vreme kao slobodan čovek živi i radi u Švajcarskoj, u već pomenutom intervjuu za *E-novine* 17. septembra 2013, da bi tada već predsednika Srbije Nikolića i prvog potpredsednika Vlade Vučića zaštitio od tetraedarske matrice kriminalizovanja, tj. od sopstvenog označitelja – kategorički negira da je on lično kontaktirao bilo s Nikolićem ili Vučićem, te da ovi imaju bilo kakve veze s njim.³⁷² Za tili

369 O Tadićevom odnosu po pitanju prava da se brani sa slobode, Subotić govori i u intervjuu za *Jutarnji list*: „I Demokratska stranka, stranka na vlasti u Srbiji, stranka kojoj sam nebrojeno puta pomagao, o čemu mogu svjedočiti i njezini lideri, zaključno s Borisom Tadićem, stranka na kraju krajeva s čijim sam članovima, pa i s Tadićem, zbog svega pomenutog imao jako srdačan odnos. E, ta stranka, ne samo da mi nije pomogla, nego nisu ništa učinili barem da mi se dopusti da se, uz kauciju, branim sa slobode“ („Dao sam deset miliona eura da Đinđićevu stranku“, *Jutarnji list*, 11. maj 2009).

370 „Knežević: Balkanski duvanski kartel“, *B92*, 21. jula 2009. (http://www.b92.net/info/vesti/index.php?yyyy=2009&mm=07&dd=21&nav_id=372397; pristupljeno 9. avgusta 2016).

371 „Vučić: U 'Riču' smo pili samo kiselu vodu“, *Blic*, 23. jul 2007.

372 „Pozivam Tadića na detektor laži“, *E-novine*, 17. septembar 2013. (<http://www.e-novine.com/srbija/srbija-tema/90839-Pozivam-Tadia-detektor-lai.html>; pristupljeno 9. avgusta 2016).

čas, crnogorsko-srpska medijska transverzala *Dan–Vijesti–Monitor–Blic–Kurir–Press–Politika–Večernje novosti–B92–Danas* ponovo se uspostavila, njeni novinari se kao po komandi pale na pomen reči „duvanska mafija“, 'Cane' i 'Milo', pa tako Kneževićev intervju prenose svi mediji u Srbiji, a posebno *Blic* Veselina Simonovića, koji je pod neposrednom kontrolom Tužilaštva za organizovani kriminal i Miodraga Rakića, i koji dva dana po objavljivanju teksta u *Vijestima* ponovo reciklira isti i pravi od njega novi prilog pod naslovom „Knežević povezo Cane-ta sa devet ubistava“, predstavljajući Subotića kao serijskog ubicu.³⁷³ Samo pet dana kasnije, Kneževiću će biti sređeno da da intervju i tom srpskom tabloidu, u kojem će konačno izvršiti svoj zadatak, tj. sasvim precizno ocrtati i time javno ospoljiti kompletan prethodno pomenuti fantazam Borisa Tadića, vršeći umesto njega svojevrsan *acting-out* – tezom da je predsednik Srbije životno ugrožen od strane onih koji su ubili i Ivu Pukanića, i da to može da potvrdi i predsednik Hrvatske, što Stjepan Mesić, zgranut, odmah demantuje.³⁷⁴

Zbog izjava koje je Ratko Knežević davao u medijima na račun premijera Mila Đukanovića, Više državno tužilaštvo u Podgorici pokrenulo je 2009. godine istražni postupak; prvi problem na koji je ova institucija naišla bila je nedostupnost i neodazivanje Kneževića pravosudnim organima Crne Gore (pobegao najpre iz Crne Gore, a potom i iz Hrvatske u Englesku), pa je zbog toga 21. januara 2010. poslata zamolnica Župlanskom sudu u Zagrebu da pokuša da obezbedi saslušanje Kneževića, što isti uspeva tek 25. oktobra 2012. godine. Lice koje se brojnim redakcijama predstavljalo kao ključni unutrašnji čovek i svedok kriminalnih poslova Subotića i Đukanovića pred sudom izjavljuje da nema nikakvih saznanja o tome ko su naručioc i izvršioc ubistava o kojima je govorio u medijima, te da je „pokojne Žugića, Raspopovića i Sekulića samo površno poznavao i da nikada nije čuo da im je neko pretio ili da su se plašili za svoju bezbednost“.³⁷⁵ Budući da je (samo pred sudom) povukao svoje navode i time priznao da je obmanjivao javnost, tužilaštvo u Pod-

gorici bilo je prinuđeno da januara 2013. arhivira ovaj predmet;³⁷⁶ prevarant Knežević za nešto više od pet meseci, od 21. jula pa do kraja 2009. godine, korišten je u srpskim medijima ravno 100 puta kako bi se Subotić predstavio u negativnom kontekstu.³⁷⁷

Uprkos tome, epizoda u pariskom hotelu „Ric“ više puta je od 2009. godine reaktualizovana kao dokaz Đukanovićeve i Subotićeve navodne pomoći u rasturanju SRS-a i finansiranju SNS-a, zatim zavere s kriminalnim strukturama s ciljem rušenja Tadića s vlasti, i najzad zaloga za budućnost zbog kojeg će epilog na sudu u predmetu „Subotićeva grupa“ krajem 2015. godine biti oslobađajući; upravo zbog toga, nimalo slučajno, ovu sintezu u Crnoj Gori najčešće izvodi sestra od strica Borisa Tadića i izvršna direktorka nedeljnika *Monitor* Milka Tadić Mijović i ekipa bliska njoj. Najbitnije, trenutak u kojem se obelodanjuje susret u hotelu „Ric“, kao demonstrativno ogledalo patologije Borisa Tadića, nosi višestruki značaj, jer se može smatrati uslovom za kontinuitet konstelacije iz medijskog triedra ponovo u tetraedar, u koji na šest godina upražnjeno mesto konačno stupa označitelj Aleksandar Vučić, čime ujedno i prvobitni zavet tajnosti oko susreta u budućnosti pokazuje sve razloge svoje opravdanosti.

BORIS TADIĆ INSTRUIŠE PRAVOSUĐE

U označiteljsko-asocijativnom smislu, od Kneževićevog načina uvođenja ovog motiva, isti, iako s tim nema nikakve veze, postaje neodvojiv od optužbi za ubistvo Ive Pukanića, pa samim tim i od dalje kompromitacije susedne države i njenog premijera Mila Đukanovića. Tako počinje da se upravo u potrebi da se na nekada manje a nekada više suptilan način najpre provocira, a potom kompromituje i kriminalizuje državno rukovodstvo Crne Gore u vremenu nakon njene nezavisnosti – jer od susreta u hotelu „Ric“ takva postaje mandatorna i

376 „SAD JE JASNO: Ratko Knežević obmanuo i sud i javnost“, *Kurir*, 29. januar 2013.

377 Da Ratko Knežević srpskim tabloidima i dalje služi kao kakav „kvisko“ koji se izvlači po potrebi i van ikakvog obzira prema protoku vremena i činjenicama koje pobijaju njegove tvrdnje, svedoči i potez Adria Media grupe od 2. februara 2016. godine, sa člankom čija sadržina negira tvrdnje navedene u naslovima: „Šta je istina o nastanku Naprednjaka: Francuski špijuni, luksuzni hoteli i pokoji milion“, u *Newsweeku*, i „JZBUDLJIVIJE OD ŠPIJUNSKOG TRILERA: Francuski obaveštajac Danžan otkrio kako su nastali naprednjaci“, u *Kuriru*.

373 Pored ubistva Pukanića, Knežević je u *Vijestima* optužio Subotića za umešanost i u ubistva Vanje Bokana, Radovana Stojičića Badže, Jusufa Bulića, Gorana Žugića, Darka Raspopovića, Milana Rajkovića, Blagote Sekulića i Duška Jovanovića.

374 „Duvanska mafija preti Tadiću“, *Blic*, 28. jul 2009.

375 *Bratska hajka; Crna Gora – jedna osporavana državnost*, Centar za bezbednost i toleranciju, Beograd, 2013, str. 146–147.

ujedno znači borbu za opstanak na vlasti režima, tj. Demokratske stranke – ogleda uplitanje Borisa Tadića i njegovog kabineta u rad nezavisnih organa pravosuđa. S tim ciljem posebno je indikativna manipulacija licima osumnjičenim ili osuđenim za ratne zločine i ubistva u Crnoj Gori, kojima će, da bi izbegla te procese i kazne, biti dodeljeno srpsko državljanstvo, te na taj način izazivati uzajamni konflikti u saradnji dveju država. Među njima su: Boško Bojović, Milisav Marković, Radoje Radunović, Duško Bakrač i Milorad Ivanović, a najpoznatiji Veselin Vukotić i Žarko Laušević.³⁷⁸ Drugi vid manipulacije, o kojoj je već bilo reči, odnosi se na instruisanje ili na istrajavanje u tome najbrutalnijim metodama pojedinih osumnjičenih da zarad optuživanja označitelja od političke bitnosti za režim dobiju status zaštićenog svedoka, kao što je to bilo pokušavano sa Sretenom Jocićem, Darkom Šarićem, Stevanom Banovićem, Dejanom Milenovićem, a izvedeno s Nebojšom Joksovićem, Srećkom Kestnerom i ovde zanimljivim Dušanom Ercegom.

Nekadašnji saradnik Državne bezbednosti, „doušnik pod zaštitom“, Veselin Vesko Vukotić, lice rodnom iz Nikšića, glavnoosumnjičeni za mafijaško ubistvo boksera Andrije Lakonića u beogradskom klubu „Nana“ 24. marta 1990. godine, najpre je početkom 2006. uhapšen na aerodromu u Madridu po osnovu čak tri Interpolove poternice – jedne koja je za ubistvo u „Nani“ raspisana na molbu Srbije; druge koju je zatražila Belgija zbog sumnje da je u Briselu, takođe 1990, mesec dana pre „Nane“, po nalogu DB ubio Envera Hadrija, lidera albanske političke grupacije Crveni narodni front, političkog emigranta i agenta CIA, zbog toga što je „posedovao spisak ljudi koje je likvidirala služba Slobodana Miloševića“;³⁷⁹ i treće, koju su zahtevale vlasti u Podgorici, zbog ubistva pomorskog kaptana Duška Boškovića, u Kotoru, 16. novembra 1997. godine u diskoteci „Fleš“. Organi Španije, koji su kod Vukotića zatekli falsifikovanu putnu ispravu na ime Ludvig Bulić, odlučuju se da Vukotića izruče Belgiji, gde se odmah upućuje u istražni zatvor u Sen Žilu, gde čeka optužnicu. Posle dve godine neuspešnog pokušavanja da ga osude, Belgijanci ga puštaju zbog preoračene dužine trajanja pritvora i po automatizmu 18. decembra 2008. izručuju ne Crnoj Gori nego Srbiji, na osnovu Interpolove poternice u

vezi sa slučajem „Nana“ – zbog toga što mu je kao mesto prebivališta u ličnoj karti još od 1994. godine stajalo Novi Sad.

Pored toga što je vlasnik novosadskog kazina „MP Rojal“ u Crnoj Gori, koja je tada deo SRJ, još novembra 2000. godine u odsustvu prvostepeno, a 20. januara 2006. i pravosnažno osuđen na dvadeset godina zatvora zbog ubistva Boškovića, Vukotić odmah po sletanju u Beograd biva sproveden u Okružni zatvor u Bačvanskoj ulici i po rešenju o pritvoru koji mu je određen u istrazi ubistva u „Nani“, a potom u zatvor u Sremskoj Mitrovici. Istog dana kada stiže u Beograd, u javnosti se pojavljuje informacija da je Vukotić pod čudnim okolnostima, samo mesec dana pre ekstradicije dobio državljanstvo Srbije,³⁸⁰ čime ujedno biva zaštićen od izručenja u Crnu Goru.³⁸¹ Srpsko tužilaštvo ubrzo odustaje od istrage ubistva u „Nani“, a Vukotić u leto 2009. doživljava srčani udar, biva operisan, da bi mu zbog toga novosadski sud krajem iste godine najpre odobrio prekid na šest meseci, a u aprilu 2010. godine potpuno obustavio izdržavanje kazne zbog ubistva Boškovića, jer mu je usvojen zahtev za ponavljanje postupka, otkada se brani sa slobode.³⁸² U međuvremenu, 10. januara 2010. godine MUP Srbije izdaće mu i novu ličnu kartu.

Kao što je već navedeno, u to vreme, početkom 2010, u crnogorskim i srpskim medijima pregnantno traje kampanja o Šariću, s teozom da se skriva u Crnoj Gori, da je pod zaštitom Mila Đukanovića, da je Subotić učestvovao u pranju Šarićevog novca, kao i da vrh Crne Gore ne želi sa Srbijom da saruđuje na izručenju osumnjičenih lica, dok je, paradoksalno, stvar posve obrnuta; kriminalizator Boris Tadić se već uveliko žali tadašnjoj američkoj ambasadorici u Srbiji Meri Vorlik na „visok stepen organizovanog kriminala u susednoj državi“.³⁸³ Radi rešavanja

378 „Koji osumnjičeni Crnogorci su dobili srpsko državljanstvo“, *Politika*, 26. februar 2010.

379 *Bratska hajka; Crna Gora – jedna osporavana državnost*, Centar za bezbednost i toleranciju, Beograd, 2013, str. 187.

380 Interesantno je da će za dobijanje državljanstva neimenovani sagovornik *Blica* krajem 2010. godine, dva meseca od kada Dragana Markovića Markonija po nalogu Tadićevog kabineta tajno prati UKP, okriviti „određene funkcionere SPS-a“, kao da je takvu odluku tadašnji ministar policije Ivica Dačić i koalicioni partner u vladi s Demokratskom strankom mogao doneti bez ikakvog saznanja predsednika DS i Srbije Borisa Tadića („Udbin plaćeni ubica uhapšen po poternici“, *Blic*, 31. decembar 2010).

381 „Vukotić dobio državljanstvo Srbije pred izručenjem iz Belgije“, *Blic*, 23. decembar 2008.

382 „Kako je ‘pao’ najpoznatiji crnogorski kriminalac u Srbiji“, *Blic*, 6. septembar 2014.

383 *Bratska hajka; Crna Gora – jedna osporavana državnost*, Centar za bezbednost i toleranciju, Beograd, 2013, str. 136.

ovog problema, krajem 2010. godine potpisuje se Ugovor o međusobnom izručenju sopstvenih građana i zbog toga 30. decembra u Novom Sadu ponovo hapsi Veselin Vukotić, ali ga već sledećeg dana istražni sudija oslobađa pod obrazloženjem da „ne postoji osnov za određivanje pritvora, jer će mu po osnovu delegiranja nadležnosti Ministarstva pravde, Viši sud u Novom Sadu suditi u ponovljenom postupku za delo za koje je osuđen u Crnoj Gori“.³⁸⁴

Nisu vredele neprestane napomene crnogorskog Ministarstva pravde da je Interpolova poternica za Vukotićem i dalje na snazi, da je Crna Gora poslala zahtev da joj se objasni Vukotićev status i spise iz predmeta u kojem je osuđen, kao i da isti nije ustupljen Srbiji, niti joj je Srbija to tražila,³⁸⁵ a zatim i kada je zvanično, 18. januara 2011, kao i nekoliko puta pre toga, zatražila njegovo izručenje prema potpisanom ugovoru. Srpski zvaničnici nisu se obazirali ni onda kada je zbog svega toga tadašnji specijalni izvestilac Evropskog parlamenta Jelko Kacin optužio Srbiju da ne poštuje međudržavni sporazum o izručenju koji je potpisala sa Crnom Gorom.³⁸⁶ Dvadeset petog januara grupa javnih ličnosti, uglavnom intelektualaca i novinara iz Beograda, zajedno sa članovima porodice ubijenog kaptana Boškovića, peticijom i otvorenim pismom obratila se predsedniku Srbije Tadiću, protestujući zbog oslobađanja višestrukog ubice i zahtevajući njegovo momentalno izručenje organima u Crnoj Gori radi izdržavanja zatvorske kazne.³⁸⁷

384 „Vukotić pušten posle saslušanja“, RTV, 31. decembar 2010. (http://www.rtv.rs/sr_ci/hronika/vukotic-pusten-posle-saslusanja_231627.html; pristupljeno 13. avgusta 2016).

385 „Vukotića čeka suđenje u Srbiji“, *Blic*, 4. januar 2011.

386 *Bratska hajka; Crna Gora – jedna osporavana državnost*, Centar za bezbednost i toleranciju, Beograd, 2013, str. 137.

387 Pismo sadrži i sledeće delove: „Gospodine predsedniče, podsećamo Vas da krvava linija državnih zločina traje neprekidno u Srbiji počev još od devedesetih pa sve do ubistva premijera Đinđića. Nikada nisu pronađeni počinioci, a pogotovu ne naručioc gotovo nijednog političkog ubistva u Srbiji, uključujući likvidatore Slavka Ćuruvije, sudije Nebojše Simeunovića, novinara Milana Pantića i Dade Vujasinović. Gospodine predsedniče, podsećamo Vas da su Veselin Vukotić i njegovi zločini bili tema jednog od poslednjih članaka poznate novinark Dade Vujasinović. Desetak dana kasnije, aprila 1994, ona je bila likvidirana. Ubica nikad nije pronađen. Zašto ste oslobodili Vukotića? Neko sličan Vukotiću (ili je možda to bio baš on), ubio je gardiste u kasarni na Topčideru. Ubica nikad nije pronađen. Zašto ste oslobodili Vukotića? Neko sličan Vukotiću (ako

Vanraspravno veće Višeg suda u Novom Sadu donelo je 11. marta 2011. rešenje kojim je odbilo molbu Republike Crne Gore za izručenje Veselina Vukotića, a Apelacioni sud to potvrdio dvadeset dana kasnije. Vukotić će 5. septembra 2014. godine ponovo biti uhapšen zbog ranjavanja Miloša Lužajića, drugog čoveka kladionice „Pin bet“ u Novom Sadu; u istom tekstu gde je objavljena ta vest, naznačeno je i da je suđenje „crnogorskom kriminalcu“ (identična matrica kriminalizacije susedne države preko državljanina Srbije kao i sa Šaranovićem i Šarićem) za ubistvo Duška Boškovića u Kotoru 1997. godine, u Višem sudu u Novom Sadu odlagano više od 15 puta zbog njegovih srčanih problema.³⁸⁸ Sud u Briselu je 22. novembra 2016. zbog ubistva Envera Hardija u februaru 1990. godine u odsustvu prvostepeno osudio Veselina Vukotića, zajedno s Andrijom Draškovićem i Božidarom Spasićem, na doživotnu robiju.

Situacija koja podseća na ovu tiče se i poznatog jugoslovenskog glumca Žarka Lauševića, koji je prema odluci Vrhovnog suda Crne Gore 30. marta 2001. pravosnažno osuđen na trinaest godina zatvora zbog dvostrukog ubistva u prekoračenju nužne odbrane, koje je izvršio kada je 30. jula 1993. godine u podgoričkom kaficu „Epl“ posle kraće svade i tuče pucao iz pištolja i ubio Dragora Pejovića (20) i Radovana Vučinića (19), a ranio Andriju Kažića, ispalivši trinaest metaka. Posle četiri i po godine zatvora, a pre konačne presude, koristeći pravni vakuum, nastanjuje se u Njujorku, gde će se 2009. naći u pritvoru zbog neposredovanja vize, ali će vrlo brzo biti pušten; državljanstvo Srbije dodeljeno mu je još početkom iste godine. Dve godine kasnije, 29. decembra 2011, Boris Tadić doneće na predlog Komisije za pomilovanje Republike Srbije akt o njegovom pomilovanju, na taj način povukavši međunarodnu poternicu koja je važila za Srbiju i direktno se usprotivivši odluci suda iz Crne Gore; u prostorijama srpskog konzulata u Njujorku 31. januara 2012. dodeljen mu je i srpski pasoš. Prvi deo njegove autobiografske knjige *Godina prođe, dan nikad* prodata je u stotinama hiljada primeraka i predstavlja najprodavaniju knjigu u novijoj srpskoj istoriji; predstavljena kao „vrhunsko literarno štivo“, izdaće

ne on), ubio je sudiju Nebojšu Simeunovića. Ni taj ubica nikad nije pronađen. Zašto ste oslobodili Vukotića?“ („Peticija Predsedniku republike“, *Peščanik*, 25. januara 2011. [<http://pescanik.net/peticija-predsedniku-republike/>]; pristupljeno 13. avgusta 2016]).

388 „OTKRIVAMO Pozadina obračuna u kom je pao najpoznatiji crnogorski kriminalac“, *Blic*, 7. septembar 2014.

je kompanija Novosti na čijem je čelu Manojlo Vukotić. Zajedno s tim, najavljeno je i snimanje filma o njegovom životu.³⁸⁹

Razlozi zbog kojih Vukotić neće biti izručen Crnoj Gori, kao i njegova nova medijska upotreba, očitavaju se, međutim, već po potpisivanju Ugovora i dostavljene liste državljana Srbije, na kojoj je Vukotić zauzimao prvo mesto – baš u intervalu dok se čeka na odluku Višeg suda u Novom Sadu. Odmah posle Nove godine, 4. januara 2011, u *Večernjim novostima*, koje preko Manojla Vukotića kontroliše Milan Beko, pojavljuje se naručeni tekst „Vesko glavni svedok šverca“, u kojem je Veselin Vukotić predstavljen kao lice koje „već razgovara sa istražnim organima“ na temu šverca cigareta iz devedesetih kako bi pripomogao italijanskom tužilaštvu u Bariju da privede kraju proces koji se vodi protiv četrnaest lica, među kojima je i Stanko Subotić. I u ovom tekstu, baš kao i u onom u *Politici* od 7. oktobra 2008, „Đukanovića štiti imunitet, Drašković i Subotić optuženi“, najpre se navodi da je Đukanović na lični zahtev otišao u Bari da dá iskaz, a zatim da je postupak protiv njega obustavljen „jer ga je štiti imunitet“; takođe, kaže se da su švercerske kanale nakon ovih lica nasledili „narkobosovi poput Darka Šarića, ali i članova grupe ‘Amerika’“. Sutradan u istom bulevarskom listu sledi nastavak i još upečatljiviji detalji, s tezom: „određeni mafijaški krugovi“ u Crnoj Gori spremaju likvidaciju Vukotića u slučaju da bude izručen toj zemlji kako ne bi mogao da kaže sve što ima o „duvanskoj mafiji“, ocrtanoj u prethodnom tekstu.³⁹⁰

Sve to se, zatim, uvezuje s već pomenutim intervjuom Ratka Kneževića u *Vijestima* od 21. jula 2009, koji na jednom mestu pominje susret s Pukanićem i Vukotićem (ne kaže kad se desio), u kojem ih ubica iz Nikšića navodno obaveštava da je od Mila Đukanovića i Stanke Subotića 2001. dobio ponudu da ih obojicu ubije u zamenu za to da mu se prvostepena presuda suda iz novembra 2000. godine zbog ubistva u Kotoru poništi. Ovde treba imati u vidu da je Vukotić, u vreme dok reaktivirani spavač u reprezentaciji Borisa Tadića to izjavljuje i dodaje da ima indicija da Nikšićanin o tome već razgovara sa srpskim istražiteljima koji rade na rasvetljavanju ubistva Ive Pukanića, već sedam meseci u zatvoru u Srbiji – čime se, dakle, po istoj matrici primenjenoj i na Sre-

tenu Jociću, ovaj optuženik pokušava naterati da svedoči upravo onako kako su to umesto njega beogradske novine već zacrtale, o čemu svedoči i tekst iz *Blica* kriminalizatora Vuka Z. Cvijića, od 14. avgusta 2009. godine: „Policija: Ići ćemo do kraja u istrazi poslova Subotića“. Prilog koji se pak dalje oslanja na pisanje *Večernjih novosti*, nastavlja sagu i zaokružuje transverzalu, pojaviće se ni manje ni više nego u podgoričkom *Danu*, a potom i u nedeljniku *Monitor*, 2. marta 2011. godine, pod naslovom „Pominjao Mila i Caneta“. Uz Kneževiću priču o tome da je Vukotić trebalo da ga likvidira, sada se ubacuje i ubistvo Vanje Bokana, o čemu je Vukotić, prema „saznanjima“ ovog lista, istražnim organima u Srbiji rekao da poseduje video-snimke iz svoje kuće u Marbelji, sačinjene u leto 2000. godine, na kojima se, između ostalih, vide i Đukanović i Subotić kako razgovaraju o ubistvu koje će biti izvršeno 7. oktobra iste godine u Atini.

Slična stvar urađena je i s Vukotićevim kolegom iz zatvora u Sremskoj Mitrovici Dušanom Ercegom, hrvatskim državljaninom i najpre ratnim zarobljenikom iz Bosne, koji će potom od 23. aprila 2004. biti pritvoren i kasnije osuđen na osam godina zatvora jer je prevarom stekao oko 19.000 evra. Erceg se, navodno, iz zatvorske ćelije oglašava pismima koja, osim što ih šalje na adresu predsednika Tadića, posredovanjem advokata u drugoj polovini 2009. godine upućuje i hrvatskom *Nacionalu*, kako bi taj list obavestio javnost da je došao do bitnih saznanja o ubistvu Ive Pukanića i njegovog pomoćnika Nike Franića, nekadašnjih čelnih ljudi tog tabloida, koji će njegovo pismo objaviti 20. oktobra 2009. godine, a u Srbiji odmah preneti *Kurir*. U njemu će, pored toga što za neposredne izvršioce sumnjiči kolege iz zatvora Roberta Matorića i Miloša Peruničića (koje je čuo da otvoreno prete da će ubiti Pukanića), Erceg napisati i da je atentat dogovaran iz Crne Gore, da je za zaštitu ovih lica, kao i Željka Milovanovića, bio odgovoran Milo Đukanović, te da su sva trojica imala podršku crnogorske policije.³⁹¹ Ubrzo pošto je poslao to pismo, pravi se predsedan: Erceg iznenada, a zapravo po dogovoru ministra pravde Zorana Stojkovića, policije Dragana Jočića i BIA Radeta Bulatovića, biva sedam dana pre njegovog objavljivanja, 13. oktobra 2009, fingirano pušten iz Srbije sa uslovnom kaznom, samo da bi, po nalogu hrvatskog tužilaštva, uz policijsku pratnju odmah bio prebačen u Zagreb kao zaštićeni svedok optužbe na suđenju.

389 *Bratska hajka; Crna Gora – jedna osporavana državnost*, Centar za bezbednost i toleranciju, Beograd, 2013, str. 138–141.

390 „Klopka duvanskog kartela“, *Večernje novosti*, 5. januar 2011.

391 „Hrabro pismo iz zatvora novog krunskog svjedoka“, *Nacional*, 20. oktobar 2009.

Paralelno s tim, *Dan* navodi da postoji i drugi zaštićeni svedok, koji je „u međuvremenu pušten iz pritvora nakon što je detaljno opisao kako mu je još 2001. godine iz Crne Gore nuđeno da likvidira Pukanića“, stavljajući tako Veselinu Vukotiću u usta upravo one tvrdnje koje je umesto njega i radi toga navodio Ratko Knežević u *Vijestima* jula iste godine.³⁹² Na taj način, posredstvom instruisanog srpskog pravosuđa, nekadašnji potencijalni svedok protiv Slobodana Miloševića, koji ga je svojevremeno preko Državne bezbednosti angažovao da po inostranstvu eliminiše političke emigrante, preko noći u medijama postaje potencijalni svedok protiv Mila Đukanovića u slučaju ubistva Ive Pukanića.³⁹³ Dušan Erceg će, međutim, slično kao i Knežević, biti proglašen nekredibilnim svedokom, jer će u međuvremenu čak dva puta promeniti svoj iskaz i tri puta stranu, da bi ga na kraju sam Županijski sud optužio zbog širenja lažnih glasina i davanja neistinitih iskaza, izbacio ga iz sigurne kuće za svedoke i pokrenuo proces protiv njega; u toku suđenja dobio je novi identitet.³⁹⁴ Suprotno napisima u novinama, Veselin Vukotić pak nikada nije svedočio u procesu za ubistvo urednika *Nacionala* Ive Pukanića – ni u Zagrebu, niti u Beogradu.

O Vukotiću su u ovom kontekstu novinari Zoran Janić i Miroslav Bojčić pisali početkom 2011. godine, kada je na sajtu *Peščanika* obja-

vljen tekst „Novogodišnja bajka za ubice“, koji potom prenose *E-novine*. U tekstu se na jednom mestu uzgred navodi da je Vukotićeva glavna veza sa Srbijom u vremenu dok se skrivao po državama Zapadne Evrope bio reditelj Emir Kusturica, svojevremeno nameštenik Vojislava Koštunice u Upravnom odboru *Politike*, da su bili u stalnom telefonskom kontaktu i da su se redovno viđali. „Po tvrdnjama pojedinih izvora iz redova Službe, Kusturica je obavljao ulogu kurira između SDB Srbije (Stanišića) i Vukotića, prenoseći ovome poruke, a često i novac“, stoji u članku. Kusturica je na ime nanete duševne boli i pretrpljene nematerijalne štete zbog povrede ugleda odmah tužio oba medija, dok autore teksta nešto kasnije; za *Radio Slobodna Evropa*, mesec dana po izlasku članka, 15. februara 2011, tvrdiće pak da je tužbu podneo „iz radoznalosti i čisto da vidim kako neko može da potkrepi takvu optužbu i koji su to dokazi“, ni u jednom trenutku ne negirajući navode koji stoje u tekstu.³⁹⁵

Dok je, s jedne strane, Apelacioni sud u Beogradu u slučaju protiv *E-novina* 20. januara 2015. presudio u korist prekodrinskog rediteља, na ročištu protiv Bojčića i Janića tačno godinu dana kasnije, 20. januara 2016, pojavie se dokument iz BIA koji, prema tvrdnjama tuženih, prikazuje listinge i transkripte prisluškivanih telefonskih razgovora između Vukotića i Kusturice; i Bojčić i Janić ubeđeni su da Kusturičin cilj nije, pre svega, dobijanje tužbe, već da se otkriju izvori koji su novinarima omogućili da do takvih saznanja dođu.³⁹⁶ Braneći svog velikog intimusa i političkog istomišljenika, Ljiljana Smajlović i njena armija klonova u *Političci* koristeće često i u prilozima na silu ubacivati ovu epizodu najčešće radi kompromitacije Petra Lukovića i Zorana Janića, ali i obračunavanja sa NUNS-om, umećući u isti kontekst činjenicu da je Janić istovremeno i višestruki dobitnik NUNS-ovih nagrada, ili da ju je dobio iste godine kada je objavljena i „Novogodišnja bajka za ubice“, uglavnom uz prečutkivanje da je reč o sasvim drugom tekstu (serijal „Kabinet doktora Koštunice“). Porivni status koji ova epizoda ima kod dugogodišnje glavne urednice *Politike* i predsednice UNS-a sasvim je analogan kapri-

392 „Ubistvo naručeno iz Budve“, *Kurir*, 21. oktobar 2009.

393 „Novogodišnja bajka za ubice“, *Peščanik*, 14. januar 2011. (<http://pescanik.net/novogodisnja-bajka-za-ubice/>; pristupljeno 13. avgusta 2016).

394 „Najprije je u istrazi USKOK-u svjedočio kako ima dokaze da su Robert Matanić i Slobodan Đurović kontaktirali tijekom Matanićeva boravka u zatvoru u Sremskoj Mitrovici. Zatim je na glavnoj raspravi rekao kako osoba za koju je mislio da je Đurović, to ipak nije. Nakon suđenja, gdje je njegov iskaz proglašen konstrukcijom, a dok se nalazio u programu zaštite svjedoka, anonimno je policiji javio da se sprema ubojstvo tužitelja USKOK-a koji je radio na slučaju, te je dobio policijsku zaštitu. Biva izbačen iz sigurne kuće za svedoke i prijavljen je za širenje lažnih i uznemirujućih glasina. Nakon što je o svome navodnom maltretiranju izvijestio medije, prelazi na stranu obrane, te je Đurovićevim odvjetnicima dao izjavu kako ga je policija maltretirala da svjedoči, te da su instruirali i krunskoga svjedoka Tomislava Marjanovića. No, obrana je na sjednici Vrhovnog suda doznala da je Erceg, nakon što im je dao izjavu, policiji ispričao kako su ga oni instruirali da im da neistinitu izjavu“ („LAŽNI SVJEDOK Zbog trećeg iskaza Dušana Ercega pada presuda za ubojstvo Pukanića?“, *Jutarnji list*, 9. septembar 2012).

395 „Zašto Kusturica tuži medije?“, *Radio Slobodna Evropa*, 15. februar 2011. (http://www.slobodnaevropa.org/a/zasto_kusturica_tuzi_medije/2310416.html; pristupljeno 14. avgusta 2016).

396 „Novinari: Cilj Kusturičine tužbe je da otkriju izvore“, *N1*, 20. januar 2016. (<http://rs.n1info.com/a12774/Vesti/Sudjenje-Kusturice-sa-novinarima-zbog-teksta.html>; pristupljeno 14. avgusta 2016).

cu s „Montijevim pasusima“, kojim pokušava da diskredituje Vladimira Popovića u delu populacije koja danas štuje totem Zorana Đinđića.

S druge strane, primerom koji bivši šef Biroa za komunikacije u Vladi Srbije Vladimir Popović navodi u Specijalnom sudu 13. aprila 2005. godine bačeno je pak svetlo na preference Borisa Tadića i tadašnjeg državnog vrha Srbije prema onoj vrsti osumnjičenih lica koja bi mogla dodatno da zakomplikuju proces suđenja za ubistvo premijera na način da teoriju trećeg metka, koja je imala postatentatorsku logističku podršku kako u krugu kabineta tadašnjeg premijera Koštunice, tako i predsednika Tadića, potpuno deplasiraju. Popović, koji inače ima svoju firmu u Beču, iznosi saznanje da je gotovo dva meseca ranije obavešten, kako od pripadnika obaveštajnih službi austrijske prestonice, tako i od službenika koji radi u tamošnjoj srpskoj ambasadi, da je u njenoj blizini uz pomoć srpskih državljana lociran Vladimir Milisavljević, odbegli član „zemunskog klana“, osumnjičen za ubistvo premijera Đinđića i druga krivična dela vršena u okviru kriminalne grupe. Ambasada obaveštava državne organe u Beču i Beogradu o svojim saznanjima, kao i predsednika Tadića, čija je poseta tom gradu planirana za mart; kako Popović navodi, međutim, austrijska policija nije dobila nikakav odgovor od kolega u Srbiji, a predsednik Tadić o tome nije ni pogoovorio tokom svoje posete, što je Milisavljević u međuvremenu iskoristio i nestao.³⁹⁷

397 „Do juče, ne znam da li je danas, do juče, znači, naravno, da je o tome obavešten MUP, državna bezbednost, SID [Služba za istraživanje i dokumentaciju pri Ministarstvu spoljnih poslova, *prim. aut.*], svi o tome imaju podatak već dva meseca. Do juče, od strane ove države nije urađen nijedan akt, kada kažem akt, nije obavljen ni telefonski razgovor sa nekim u Austriji da se kaže, 'hej, tamo je', pošto se on verovatno nalazi na divljem pasošu, to su informacije ovo što vam ja govorim, znači to su informacije koje nije policija dala, pa da sada može austrijska policija na osnovu toga da reaguje. Ne, ali je zato stigla informacija do njega da je izgleda provaljen i da treba da promeni adresu i verovatno je, to znamo kao podatak od pre nedelju dana, tražio novu adresu, gde će da se skloni i da mu zameni auto koji vozi, BMV M5. Znači, šta to drugo dokazuje, nego da vlast ove države, znači, jednog, on je treći ili četvrti ili peti na toj optužnici, te podatke imaju već dva meseca, ali nisu našli za shodno i za potrebno da pošalju dva inspektora u Austriju da kažu 'Evo, mi dolazimo, gde je, evo vam slika, evo vam on, hajde da ga sačekamo noćas, da ga uhapsimo i da ga vratimo nazad', kaže Popović na sudu (*Svedočenje pred Specijalnim sudom Vladimira Popovića na suđenju za ubistvo*

Uhapšen je tek 9. februara 2012. godine u Vanselsiji, zajedno s Lukom Bojovićem, Sinišom Petrićem i Vladimirom Mijanovićem, a uprkos vesti od godinu dana kasnije da će špansko pravosuđe odobriti njegovo izručenje Srbiji, Milisavljević je suđeno u Španiji za svirepo ubistvo njegovog pajtosa Milana Jurišića 2009. godine u Madridu, kao i za zločinačko udruživanje, posedovanje oružja i falsifikovanje isprava.³⁹⁸ Za prvo delo Milisavljević je oslobođen usled nedostatka dokaza, dok je za drugo decembra 2014. dobio 21 godinu zatvora, što je Vrhovni sud Španije potvrdio jedanaest meseci nakon toga. U Srbiji je, u međuvremenu, pravosnažno osuđen u odsustvu na 35 godina zatvora zbog učešća u ubistvu premijera Zorana Đinđića, dok je za krivična dela koja je izvršio kao pripadnik „zemunskog klana“ dobio maksimalnih 40 godina zatvora.³⁹⁹

Zorana Đinđića, Helsinški odbor za ljudska prava u Srbiji, Beograd, 2006, str. 49; Petrović, A., Čarnić, D., *Proces KP 5/03: ubistvo Zorana Đinđića. Knjiga 2*, Din sedma sila: Multinacionalni fond kulture, Beograd, 2008, str. 131–132).

398 Neretko sadistički odnosi prema određenim članovima uobičajeni su kohezivni faktor za kriminalnu bandu, ali isto tako i potencijalni izvor njenog razdora, kada se prilika za to ukaže. Takvu je pred policijom tokom saslušanja dobio Miladin Suvajdžić, zvani Đura Mutavi, o čemu svedoči Mile Novaković, koji ga je ispitivao: „Đura je počeo neku široku priču, da izmišlja i laže. Srećom, Novosađani su u Krčedinu, kod njegove majke, pronašli 16 kilograma heroina. Ibojka je uhapšena, a Đuri sam poručio: – Ti bi voleo, Đuro, da ti majka odgovara za heroin? Lako ćemo je optužiti, mada nije baš lepo da se objavi kako si majku lično poslao na robiju... Tu je pukao i rekao: – Sedite, ljudi, dogovorimo se, polako, dajte kafu, dajte mi cigaretu. Kada je počeo da priča, nije mogao da se zaustavi. Suvajdžić je prvi ukazao na ubicu premijera Zvezdana Jovanovića, ali i na Željka Tojagu i Sašu Pejakovića, iz JSO. U UB-POK mu je pokazan album fotografija pripadnika JSO, gde je prepoznao svu trojicu. 'Zemunci' su Suvajdžića nazivali kretenom, omalovažavali ga, doživljavali ga kao potrčka... Nisu ni slutili koliko zna i koliko će policiji moći da kaže. Đura je iz osvete, zbog dugogodišnjeg kinjenja, već drugog dana ispitivanja, sa velikim uživanjem, pričao sve što je imao. Gotovo nas zabavljao činjenicom da je najmoćniji klan u istoriji Srbije pao u njegove ruke, čak i ne shvatajući kako se to dogodilo“ (Novaković, M., *Državo, ruke uvis!*, Vukotić media, Beograd, 2014, str. 199–200).

399 „Sud u Španiji potvrdio presude – Bojoviću 18 godina zatvora“, *N1*, 6. novembar 2015. (<http://rs.n1info.com/a106956/Vesti/Sud-u-Spaniji-potvrdio-presude-Luki-Bojovicu-18-godina-zatvora.html>; pristupljeno 14. avgusta 2016).

MARŠ, BODO, MARŠ!

Planove u vezi s očitim stavljanjem pod kontrolu Future plus, o čijem se poslovanju i planovima za budućnost pred Subotićem i predstavnicima WAZ-a, koji su samo nekoliko meseci ranije zajedno registrovali tu firmu (19. aprila), uz Vuka Jeremića i Miodraga Rakića, raspitivao na sastanku u Frakfurtu 29. oktobra 2004, Boris Tadić će uz pomoć Rakića, Šapera, Đilasa, Nikezića, Milosavljevića i ostalih, kako je ranije pokazano, realizovati medijskom hajkom (posredstvom servilnih novinskih udruženja) i ekonomskim pritiscima (sinhronizovanim puštanjem menica od strane Telekom, Novosti i drugih) pet godina kasnije – 21. oktobra 2009. godine, kada nad Futurom bude bio proglašen stečaj. Oni pak u vezi sa WAZ-om počinju u javnosti da se oslikavaju 7. juna 2010. godine; tog dana predsednik nemačkog medijskog koncerna Westdeutsche Allgemeine Zeitung za Jugoistočnu Evropu, Bodo Hombah, upućuje preko srpskih medija otvoreno pismo Borisu Tadiću u kojem mu saopštava odluku da je WAZ rešio da se povuče iz Srbije, što podrazumeva povlačenje svih investicija, koje se od 2001. do tog datuma procenjuju na oko 120 miliona evra. Kao glavni razlog za takvu odluku Hombah navodi tendenciozno odugovlačenje Komisije za zaštitu konkurencije, korumpiranog tela pod kontrolom Milana Beka,⁴⁰⁰ da nakon uplate od 20.000 evra na ime naknade za izdavanje odobrenja za koncentraciju to odobrenje u vezi sa vlasništvom nad kompanijom Novosti konačno i izda, a koja je pre toga pune dve godine o tome izbegavala da se izjasni.⁴⁰¹

400 „Prolazili su meseci, Beko i Mišković su upravljali Novostima, a mi smo i dalje čekali da nam se prebace plaćene akcije. Ubrzo zatim dobijamo informacije da zastoj u Agenciji upravo sprovede Beko i Mišković, preko svojih ljudi u Vladi i tad prvi put saznajemo za njihovu ideju, da hoće da zadrži i novac i akcije, jer je po mišljenju Bekovih advokata to moguće ukoliko Komisija za zaštitu konkurencije, uopšte ne da mišljenje“, svedoči Stanko Subotić u izjavi Višem javnom tužilaštvu u Beogradu povodom privatizacije Novosti („Kako su Beko i Mišković oteli 'Novosti'“, *E-novine*, 24. maj 2010. [http://www.e-novine.com/srbija/srbija-tema/37674-Kako-Beko-Mikovci-oteli-Novosti.html; pristupljeno 15. avgusta 2016]).

401 I na drugom mestu, dvanaest dana kasnije: „Odlučili smo da više ne čekamo. I sam predsednik Boris Tadić nam je više puta rekao da je kupovina udela u Novostima gotova stvar i da je samo još potrebno prevazići nekoliko birokratskih barijera. Od tada je prošlo mnogo vremena“ („Tajanstveni Srbin ucenjivao WAZ?“,

Treba imati u vidu da, prema podacima iz APR-a, kompanija Novosti, pod upravom Manojla Vukotića, Milana Beka i, posredstvom Milke Forcan, Mirosłava Miškovića, 2008. i 2009. godine ostvaruje ukupni gubitak od 6.836.532 evra, da je tiraž *Večernjih novosti* drastično smanjen kao i prihodi kompanije, a da Hombahovo otvoreno pismo stiže samo nekoliko nedelja pošto WAZ aktivira garancije koje mu je pri kupovini još 2006. godine dao Subotić, posredstvom firme Senta, koja mu je garantovala da će Beko i Mišković uplatiti novac i dostaviti akcije, te počinje da se namiruje preko njenih žirana (drugih Subotićevih firmi); mesec dana po pismu kojim je Komisija za zaštitu konkurencije zamoljena da izda pismenu potvrdu da je koncentracija odobrena; i samo 22 dana nakon već pomenutog nebuloznog saopštenja predstavnika Asocijacije medija da WAZ i Subotić pokušavaju da uspostave monopol na distribuciju štampe.⁴⁰²

Hombah takođe obaveštava Tadića da je protiv Milana Beka pokrenuta arbitraža u Austriji i da ga je ovaj nekoliko meseci ranije u Dizeldorfu ucenio, zapretivši da neće dobiti odobrenje za koncentraciju od Komisije ukoliko mu se ne bude obezbedilo mesto u Nadzornom odboru sekcije za Jugoistočnu Evropu WAZ-a kao i odgovarajući udeo u angažovanju u srpskim medijima, istovremeno se hvaleći da je on i ranije bio taj koji je kod Koštunice urgirao da se spreči predaja akcija WAZ-u. „Poštovani predsedniče, želimo ukratko i potpuno otvoreno da Vam kažemo: pošto se kao investitori ne osećamo dobrodošli, napuštamo Vašu državu“, piše zbog toga Hombah i dodaje: „Ipak, pri tom povlačenju nećemo dozvoliti da nam budu uskraćena još i naša ekonomska prava. [...] S obzirom da nam je kod izdavačke kuće Politika novine i ma-

Deutsche Welle, 19. jun 2010. [http://www.dw.com/sr/tajanstveni-srbin-ucenjivao-waz/a-5709994; pristupljeno 15. avgusta 2016]).

402 U intervjuu za nemački nedeljnik *Horizont*, čije delove prenosi *Politika*, bivši specijalni koordinator Pakta za stabilnost potvrdio je tezu da je takvo ponašanje Komisije za zaštitu konkurencije bila odgovornost predsednika Srbije, čija stranka u to vreme dominira u Vladi: „Boris Tadić, koji je jedno vreme na Zapadu važio kao nosilac nade, dopustio je u Srbiji da oligarsi sa odgovornima u kartelskoj službi 'igraju' zajedno, kako bi grupu WAZ torpedovali u njenim poslovima. [...] Kupovina Novosti bila je neuspeh. Ja sam, međutim, ubeđen da će srpski premijer Vučić policijsku istragu kojoj je dao impuls i koju ja podržavam, voditi do kraja i da će prevaranti biti uhapšeni“ („Hombah: Tadić 'torpedovao' VAC iz Srbije“, *Politika*, 11. oktobar 2015).

gazini (PNM) država pedesetprocentni (50%) partner, ljubazno Vas molim da nas obavestite sa kim bismo mogli da pregovaramo u pogledu našeg izlaska iz iste i u vezi zajma u visini od 18 miliona evra odobrenog PNM-u.⁴⁰³ Sa izuzetkom *E-novina*, koje pismo prenose u celosti, ostali mediji samo grubo izveštavaju o odluci WAZ-a da se povuče iz Srbije, uopšte ne navodeći razloge za takvu odluku, niti bilo šta o plaćenim akcijama kompanije Novosti, čime smišljeno otvaraju prostor za spekulaciju kakva njima, tj. zastupnicima krupnog kapitala od kojih zavise – odgova.

Budući da su odlukom WAZ-a da se povuče sa tržišta u Srbiji tako direktno odbijeni ucenivački zahtevi Milana Beka, te da se saopštenja zvaničnika nemačkog medijskog giganta odnose upravo na njega i raskrinkavaju njegovu ulogu u čitavom poslu još od 2005. godine (premda je Hombah klauzulom o poverljivosti iz ugovora o kupovini Novosti sprečen da imenom i prezimenom precizno obelodani Bekov identitet), medijski napadi ponajviše dolaze iz *Večernjih novosti*, kao i od političke stranke čiji su ljudi, prema partokratskoj podeli plena u koaliciji s Demokratskom strankom, koja to isto čini u *Politici*, dobili mesta u Upravnom odboru upravo ovog medija s delimičnim državnim vlasništvom – G17 plus, njenog predsednika Mladana Dinkića i ministara u Vladi iz njegove stranke.⁴⁰⁴ Napadi se posebno intenziviraju nakon što portparol WAZ-a Paul Binder 22. juna bude potvrdio da je, u skladu s Hombahovim obećanjem iz pisma da neće dozvoliti da Srbiju napuste pljačkani, registracijom promene vlasnika u registru privrednih subjekata u Austriji jedne od tri Bekove firme kojima su, nakon uplata koje je na

te firme izvršio Stanko Subotić septembra 2006. godine, kupljene akcije Novosti – preuzet akcijski paket koji nosi školjka firma Ardos holding GmbH iz Salzburga, od 24,9% ukupnog udela, i da će isti postupak biti ponovljen i s druge dve firme: Trimax investments GmbH, takođe iz Salzburga, i Karamat Holdings Limited sa Kipra.⁴⁰⁵

I dok Manojlo Vukotić u *Večernjim novostima*, na konto ranijeg poslovanja sa Subotićem (Futura plus) i Šarićem (Štampa) Hombaha naziva „neuspelim političarem sa mafijaškim vezama“,⁴⁰⁶ Dinkić, koji je šest dana ranije izjavljiva

405 Pravo na ovakav potez, za koji su Bekovi advokati tvrdili da je nelegalan, WAZ polaže iz sledećih činjenica: „Devetog novembra 2009. godine stupio je na snagu novi Zakon o zaštiti konkurencije. Iz tog razloga je od Medijske grupacije WAZ zahtevano da preda novi zahtev za odobrenje koncentracije u skladu sa novim zakonom. Predaja pomenutog novog zahteva je zaisa i usledila 19. januara 2010. godine. U skladu sa novim zakonom, Komisija za zaštitu konkurencije Republike Srbije je u obavezi da donese odluku u roku od mesec dana od dana podnošenja zahteva. Komisija ima tri mogućnosti; može da odobri zahtev za koncentraciju, može da ga odbije i može da produži postupak za dalja tri meseca. Ukoliko Komisija za zaštitu konkurencije ne donese nijednu od ove tri odluke, nakon isteka mesec dana od predaje zahteva koncentracija se smatra odobrenom. U tom slučaju ne mora da se izda odobrenje za koncentraciju u pismenoj formi, tj. koncentracija je odobrena po sili zakona. U nedeljama koje su sledile 19. januar 2010. godine (dan kada je WAZ podneo zahtev za odobrenje koncentracije), WAZ je bio zamoljen da u cilju potpunosti preda Komisiji za zaštitu konkurencije dodatna dokumenta i pruži odgovore na dalja pitanja u pogledu pomenutog zahteva. Do 3. marta 2010. godine bila su predata sva zatražena dokumenta i pruženi su svi traženi odgovori. Time je od 3. marta 2010. godine za Komisiju za zaštitu konkurencije počeo da teče rok od mesec dana u kojem je morala da donese odluku. Samim tim, na osnovu zakona, Medijska grupacija WAZ je trebalo da dobije odluku najkasnije do 3. aprila 2010. godine. Međutim, do današnjeg dana Komisija za zaštitu konkurencije nije donela nikakvu odluku o zahtevu za odobrenje koncentracije“ („Nećemo dozvoliti da nas pljačkaju“, *E-novine*, 24. jun 2010. [http://www.e-novine.com/srbija/srbija-tema/38597-Neemo-dozvoliti-nas-pljakaju.html; pristupljeno 16. avgusta 2016]).

406 Sintagma koju 24. juna 2010. godine u tekstu „Blamage auf dem Balkan“ koristi nemački *Financial Times* navedena je na osnovu narednih redova iz srpske štampe: „Hombah, takođe, u svom intervjuu kaže da im je 'narušen ugled' jer su u pojedinim člancima 'dovedeni u vezu sa kriminalcima'. Naravno, iskusni Nemačkan kaže: Da li su sa Canetom Subotićem zajedno kupili

403 „Nakon što, nažalost, moramo da prihvatimo da kao medijski investitor nismo dobrodošli u Vašoj državi, sigurno je u obostranom interesu da makar naš izlazak iz iste bude izveden tako da budući strani investitori mogu da pođu od toga da će u Srbiji zateći fer i pravno besprekorne principe na koje se mogu osloniti. Poštovani predsedniče, uveravam Vas da nam nije u interesu da u svađi napustimo Vašu zemlju. Očekujemo i računamo na Vaš lični angažman, kako bi naš izlazak partnerski sproveli“ („Nismo dobrodošli, napuštamo vašu državu!“, *E-novine*, 15. jun 2010. [http://www.e-novine.com/srbija/srbija-tema/38316-Nismo-dobrodoli-napustamo-vau-dravu.html; pristupljeno 15. avgusta 2016]).

404 „U beogradskoj koaliciji je prisustvo države u dve najveće novine podeljeno među partijama. Demokratska partija predsednika Borisa Tadića je poslovni partner WAZ-a: 50% kod dnevnih novina *Politika*. Dinkićeva partija G17+ kontroliše 30% *Novosti*“ („Empört über Umgang mit Investoren“, *Südwest Presse*, 24. jun 2010).

vao da WAZ u Srbiji nije uspeo najviše zbog slabih kadrova i da je, kad se uzmu u obzir sve kontroverze, tako bolje za Srbiju, sada još više pojačava: „Posle takvog njegovog obraćanja, WAZ-u nije mesto u Srbiji! Potpuno je neshvatljivo da sada zakulisno pokušavaju da se vrate na naše medijsko tržište. Nemoralno bi bilo da, posle svega, preuzmu i neke lokalne novine, a kamoli *Večernje novosti*, koje su nacionalni brend“, i manipuliše tvrdeći da je WAZ, koji je najpre objavio da se povlači, pokušajem da iz Austrije preuzme Novosti sam sebi skočio u usta – sve kako bi činjenica o nepredatim akcijama još jednom pokušala da se sakrije: „Ako je tačno da WAZ pokušava zakulisno da preuzme Novosti, posle ružnih reči koje su uputili na račun naše zemlje i poruke da se povlače iz Srbije, onda im treba javno zabraniti da se vrate!“ Ova izjava ministra ekonomije dalje ostavlja negativne reperkusije na investicionu klimu u zemlji i doživljava brojne kritike domaćih i stranih zvaničnika, a naročito nemačke štampe, na dan kada Dinkić odlazi u Štuttgart na sajam autokomponenti, 24. juna 2010. godine.

Godinu dana posle toga, 23. juna 2011, oglašava se i Komisija za hartije od vrednosti s potvrdom da je Milan Beko preko tri povezane firme kupio 62,4% akcija Novosti, ograničava mu upravljačka prava na 25% i automatski mu onemogućuje preprodaju, jer je po zakonu bio obavezan da izda javnu ponudu za preuzimanje do 100% akcija ili da proda sve akcije preko 25%.⁴⁰⁷ Ovo mu je naloženo da izvrši u roku od tri meseca, što on ponovo neće učiniti, dok Komisija nema mogućnosti da ga kazni zbog toga što Zakonom o prekršaju nije predviđeno pokretanje prekršajnog postupka prema stranim firmama. Jula iste godine Komisija za zaštitu konkurencije obustavlja postupak preuzimanja akcija od strane WAZ-a dok Upravni sud ne donese odluku po tužbi koju je Ost Hol-

ding, kao zastupnik WAZ-ovih poslova za Jugoi-stočnu Evropu, u međuvremenu podneo protiv te komisije; sud je krajem septembra odbacio tu tužbu, a Komisija nastavila da se po pitanju WAZ-a ne izjašnjava. U međuvremenu, ta kompanija prodala je najznačajnije listove koje je imala u Rumuniji i Bugarskoj, a početkom 2011. godine i sva tri medija u Makedoniji; u Srbiji pak WAZ je maja 2011. uspeo da proda 100% vlasništva distributivnog lanca Štampa firmi Centro Štampa Holding za pet miliona evra, čiji se vlasnik i direktor Darko Bajčetić prethodno istakao u kompanijama Doncafe i Centroprodukt. „Štampa je imala jako loše finansijske rezultate, ušla je u blokadu, WAZ nije hteo više da finansira gubitke, koji su u 2009. iznosili minus nešto više od 2,5 miliona evra, u 2010. godini nešto više od minus 6,5 miliona evra, a u 2011. godini nešto više od minus 7,5 miliona evra“, priča Bajčetić u intervjuu za nedeljnik *Pečat* 2013. godine.⁴⁰⁸

Nakon kupovine Štampe, režim Borisa Tadića preko Telekoma i Branka Radujka vrši sedmomesečni pritisak na Bajčetića s neprestanim zahtevima, paradoksalno uvećavajući cenu za firmu koja je već dve i po godine u stečaju, za koju se niko drugi na tržištu ne zanima, sa 2.300 zaposlenih na teretu države, sa mesečnim gubicima od gotovo 600.000 evra, s negativnim kapitalom od 3,6 milijardi dinara i 880 kioska. Krajnja cena za oko 50% udela u Futuru plus tako dostiže iznos od neverovatnih 19,5 miliona evra, u koje ulazi nešto više od 5,5 miliona evra u gotovini, izmirivanje 700.000 evra duga prema izdavačima, kao i pokrivanje i spasavanje potraživanja od 14 miliona evra koje bi Telekom u suprotnom morao da otpiše. „Zamislite vi sad apsurd da smo nešto što nema nikakvu tržišnu vrednost i što niko nije hteo da kupi dve i po godine, morali da prihvatimo kao obavezu. Ovo smo prihvatili da bi dobili bar neku prednost, kao što je ugovor o generalnoj distribuciji, ne znajući u tom trenutku da za to treba dodatno da kupimo i distributere. Napred pomenuti iznos od 14 miliona evra, za otkup potraživanja, plaćamo kroz brendiranje velikog broja objekata i pružanje drugih usluga, koje bi za nas predstavljale dragocen izvor prihoda i gotov novac u tekućem poslovanju, jer su u pitanju usluge za koje su zainteresovani drugi klijenti“, priča Bajčetić. Srpski mediji objavili su marta 2014. godine da je Futura plus izašla iz stečaja, tj. da posle četiri i po godine više ne spada u gubitake, da je po-

Futuru plus, pa posle izašli kada se ovaj našao na crvenoj poternici? Jesu! Od koga su kupili prodajni lanac Štampa, čiji su sada vlasnik sto odsto? Od Darka Šarića. U utorak je, upravo, jedan biznismen potvrdio da su mu Šarićevi advokati saopštili da su Nemci kupili od Šarića ovu prodajnu mrežu za 29 miliona evra! Za srpsko pravosuđe Subotić i Šarić su – nedokučivi. Za Hombaha su, možda, i dalje poslovni partneri i prijatelji“ („Preprodaju pa odlaze“, *Večernje novosti*, 22. jun 2010).

407 Ovom odlukom Komisije za hartije od vrednosti Republika Srbija kao manjinski akcionar dobila je upravljačka prava na najveći broj akcija – 36,6%, od kojih direktno 29,5% i 7,15% preko PIO fonda, dok je u vlasništvu malih akcionara 0,92% vlasništva.

408 „Kako smo kupili ‘Futuru plus’?“, *Pečat*, 1. novembar 2013.

stala likvidna i da je u stanju sama da servisira tekuće obaveze „kao jedino preduzeće u Srbiji koje je u proteklih 20 godina uspelo da promeni taj status“. ⁴⁰⁹

ŠTA SVE MOŽEŠ KAD SI DEMOKRATA

Ispostavlja se, međutim, da firme WAZ-a u Jugoistočnoj Evropi ne posluju sa gubitkom samo u Srbiji, već da je slično stanje i u drugim okolnim zemljama, pa tako povlačenje te kompanije i otuđivanje njenih propalih investicija što hitnijim i netransparentnim prodajama kojima bi se zabašurio poslovni neuspeh postaje glavna agenda Ost Holdinga tokom 2011. i početkom 2012. godine. Još jedan je razlog za to: medijski koncern WAZ, sa sedištem u Esenu, bio je u privatnom vlasništvu porodica Brost i Šuman sve do avgusta 2011, kada umire jedan od predstavnika porodice Brost, čime se otvara prostor za naslednicu Petru Grotkamp, ćerku jednog od osnivača WAZ-a Jakoba Funkea i suprugu Gintera Grotkampa, dugogodišnjeg direktora u WAZ-u. Ona za iznos od pola milijarde evra zajedno sa svojim sestrama otkupljuje akcije porodice Šuman, 24. januara 2012. preuzima kompaniju i za njenog generalnog direktora postavlja svog supruga Gintera, dok će 2013. godine WAZ preuzeti novoosnovani pravni naslednik Funke Mediengruppe, firma u 50% vlasništvu ćerki, imenovana u čast njihovog oca. Mandat Grotkampovog prethodnika Boda Hombaha pak, koji je bio i pravni izvršitelj testamenta, završava se 1. januara 2012, pa se tako u drugoj polovini 2011. godine preko tadašnjih čelnih ljudi WAZ-a i bliskih Hombahovih saradnika Srđana Kerima, Petera Langea, Maksa Vinterfelda, Andreasa Rudasa i drugih obavljaju hitne rasprodaje s ciljem da se od upravljačke garniture koja dolazi sakriju gubitak i pronevere. ⁴¹⁰

Pošto odluka Komisije za hartije od vrednosti od juna 2011. godine blokira kako WAZ tako i Milana Beka, dok proces preuzimanja i registracije Bekovih firmi u inostranstvu sve više komplikuje odnose, Bodo Hombah odlučuje se da, u skladu s molbom iz poslednjih pasusa otvorenog pisma upućenog Tadiću, preko svojih prijatelja iz sfere politike, bivšeg nemačkog i austrijskog kancelara Gerharda Šredera i Alfreda Guzenbauera, animira predsednika Demokrat-

ske stranke da mu pomogne da se ekspresno otaras vlasništva u sva tri medija u Srbiji – *Politici*, *Večernjim novostima* i *Dnevniku*, upućujući ga na upravo one beneficije za koje se Tadić interesovao još 2004. godine u Frankfurtu, na sastanku sa Subotićem. Za to vreme, ono što je učinio Koštunica još 2005, ponoviće i Tadić tri godine kasnije – u Upravni odbor Politike a. d. postaviće ljude od poverenja, poput svog bivšeg savetnika i kuma Jovana Simića, koji će dovesti Miru Glišić Simić, predsednice Beogradskog fonda za političku izuzetnost Sonje Liht i njenog supruga iz Centra za proučavanje alternativna Milana Nikolića. S ovim ljudima, uključujući i Srđana Šapera i Nebojšu Krstića, već se intimiziraju Lange i Vinterfeld iz WAZ-a, i u drugoj polovini 2011. godine kristališe se plan da se jednom firmom pokupuju sva tri medija i određeni procenat vlasništva dodeli Demokratskoj stranci, kao i prava na uređivačku politiku svih tih listova.

Najjednostavniji način da se to učini jeste preko nekog od medijskih izdavača koje ta stranka već kontroliše na osnovu političke moći i uticaja na pravosuđe – Kurira info i Radisava Rodića, čiji je predmet kojim se zajedno sa sinom sumnjiči za utaju poreza zato volšebno eliminisan iz Višeg javnog tužilaštva 2010. godine. Tadić zbog toga delegira državnog sekretara u Ministarstvu pravde Slobodana Homena, ministra poljoprivrede Dušana Petrovića i savetnika u Ministarstvu pravde Dušana Bjelopetrovića da se s Aleksandrom Rodićem dogovore o čitavom poslu, potpuno skrajnuvši oca Radisava, koji za to vreme leži u pritvoru i zbog toga dolazi u sukob sa sinom. Pripreme za preuzimanje tri medija protiču u najvećoj tajnosti i iza leđa Milana Beka, koji bi u poslu mogao tražiti svoj interes, ali i stranke G17 plus, tj. Ujedinjenih regiona Srbije, čiji se predstavnici nalaze u Upravnom odboru Novosti; Bjelopetrović, koji je i kum Aleksandra Rodića, postaje potpredsednik Kurira info, u načelu se dogovara da kupovni iznos bude simboličan i da se plaćanje vrši u rasponu od nekoliko godina.

Prvi inicijalni sporazum konkretizuje se 10. novembra 2011. godine u Dizeldorfu, kada Aleksandar Rodić i Dušan Bjelopetrović potpisuju okvirni ugovor prema kojem bi potpisivanje glavnog ugovora kojim se vrši prodaja WAZ-ovog vlasništva za iznos od oko četiri miliona evra trebalo da se obavi 22. decembra i da novi vlasnik akcija postane Kurir info. Za to u međuvremenu saznaje Beko, koji preko LDP-a 14. decembra 2011. godine, kako je već rečeno, alarmira javnost, u kojoj ponajviše odjekuje ne činjenica da iza čitavog posla stoji sam vrh Demokratske stranke, njen predsednik i njegovi zamenici, već pre svega to da pomenuta tri lista

⁴⁰⁹ „'Futura plus' izašla iz stečaja“, *Večernje novosti*, 9. mart 2014.

⁴¹⁰ „Istina o prodaji Politike a. d.“, *E-novine*, 19. jul 2012. (<http://www.e-novine.com/srbija/srbija-tema/68295-Istina-prodaji-Politike.html>; pristupljeno 17. avgusta 2016).

kupuje perjanica tabloidnog novinarstva, zbog čega se stvaraju teorije da se to sve čini Tadiću iza leđa, da on ne zna ništa o tome, te da je u sve umešan Dragan Đilas, koji na tome radi mimo znanja svog predsednika. Tako se čak i u tekstovima koji kritički govore o ovoj temi provlači patetična rečenica: „Boris Tadić nikad ne bi dozvolio da Kurir kupi Politiku“;⁴¹¹ ipak, taj isti Tadić ne odustaje od višestruko lukrativnog posla, pa se samo pronalazi posrednik u liku Miroslava Bogićevića – biznismena iz Šapca, vlasnika koncerna Farmakom MB i nedeljnika *Novi magazin*, finansijera Demokratske stranke, prijatelja i sugrađanina Dušana Petrovića. Potpisivanje glavnog ugovora se odlaže, a prva naredna aktivnost dešava se 18. januara 2012. godine, kada se umesto Rodića i Bjelopetrovića sada kao ugovorna strana (kupac) pojavljuje nepoznato lice Davor Stojanović, koji je šest dana ranije postao zastupnik firme Artesano sa Kipra, koja se dovodi u vezu s Farmakomom, dok u ime WAZ-a ugovor čiji su predmet potraživanja te firme od PNM-a i Politika štamparije iz zajmova u vrednosti od 12,3 miliona evra, potpisuju Aksel Krol i Peter Lange; otplata ovog duga predviđena je da se izvrši u deset rata, od kojih prva dolazi na naplatu 1. maja 2015. godine.⁴¹²

Dvadeset devetog januara 2012. godine Miroslav Bogićević, kojem je naređeno da učestvuje u ovoj radbi i koji je, kako će za *Pink* izjaviti 8. novembra 2015, morao Rodiću i Bjelopetroviću da isplati milion evra u gotovini kako bi Kurir info pristao na zahtev DS-a da ne bude zvanični kupac,⁴¹³ osniva fantomsku firmu East Media Group (što je neka vrsta engleske varijacije na naziv WAZ-ove firme Ost Holding i vlasnika od kojeg se kupuje), na adresi Arhangelški pereulok 9 u Moskvi, sa osnivačkim kapitalom od 5.000 evra i s jednim zaposlenim, izvesnim Urošem Stefanovićem, koji je istovremeno i direktor firme. Bogićeviću, koji ne raspolaže sredstvima neophodnim da bi se potpisao ugovor o kupovini tri medija, ona se pribavljaju preko Agrobanke, ali tek nakon što u banci bude uvedena prinudna uprava na čijem je čelu dotadašnji direktor Agencije za osiguranje depozita Milorad Džambić i po prethodnom odbijanju predsednika Izvršnog odbora banke Dušana Antonića da tajkunu odobri kredit od pet miliona

evra bez odgovarajućeg pokrića; Džambić na čelo prinudne uprave Agrobanke dolazi na predlog Vlade Mirka Cvetkovića i ministra Dušana Petrovića.⁴¹⁴ Kako bi ispunili i formalne uslove za prodaju udela od 50% u firmi Politika novine i magazini (PNM), oformljenoj 2001. godine ulaskom ovog koncerna kao ćerka firma Politike a. d., koja je vlasnik drugih 50%, a čiji je dalje vlasnik Republika Srbija, predstavnici WAZ-a sredinom marta 2012. šalju ponudu Politici a. d. da otkupi njihov udeo po pravu preče kupovine. Zatečena uprava traži dodatna pojašnjenja, što je WAZ i očekivao, te vrlo brzo šalje dopis da takav odgovor znači neizjašnjavaње, što se smatra odbijanjem i obaveštava Politiku a. d. da će svoj udeo prodati trećoj strani.

Na taj način, 29. juna 2012. godine dolazi do potpisivanja ugovora o prodaji preostalog vlasništva WAZ-a u Srbiji, prema pisanju *Informera*, u vrednosti od šest miliona evra,⁴¹⁵ od kojih 4,7 miliona evra samo za 50% udela u Politici novine i magazini, s tim što je iznos od četiri miliona evra bespravno pribavljen iz Agrobanke odmah isplaćen WAZ-u, dok je preostalih 700.000 evra predviđeno za 1. decembar 2014. godine; Bogićevićeva firma East Media Group upisana je u APR kao suvlasnik PNM-a dve i po nedelje kasnije, 16. jula, da bi 15. oktobra bio izbrisan i poslednji predstavnik menadžmenta WAZ-a Goran Ilin. Istim ugovorom, koji u ime Ost Holdinga potpisuju Mark Mikač i Folker Venc, a u ime East Media grupe Uroš Stefanović, obuhvaćeno je i založno pravo na 62% akcija u Novostima (što odgovara zbirnom udelu tri Bekove firme Ardos, Trimaks i Karamat), kao i 55% akcija preduzeća Dnevnik Vojvodina pres, uz klauzulu da ukoliko Bogićević ne bude uspeo da isplati dogovoreni iznos do kraja, vlasništvo i zvanično preuzme Kurir info.⁴¹⁶ Epilog ovog posla, o

414 „Bogićević reket platilo novcem Agrobanke“, *E-novine*, 9. novembar 2015. (<http://www.e-novine.com/srbija/vesti/127650-Bogievici-reket-platio-novcem-Agrobanke.html>; pristupljeno 17. avgusta 2016).

415 „OVAJ KRETEN HOĆE DA BUDE PREMIJER: Gazda Kurira Aca Rodić u Briselu traži političku podršku!“, *Informera*, 30. oktobar 2015.

416 O Bekovom odnosu prema novcu koji je za kupovinu Novosti 2006. godine dobio od WAZ-a, tj. Stanka Subotića: „I biznismen Milan Beke je letos na konferenciji za novinare ukazao na slične stvari. On je rekao da su vlasnici *Večernjih novosti* država i on, s tim što država ima većinski upravljački paket. – Ali ono što je potpuno nepoznato jeste ko je danas vlasnik firme koje su kreditirale moje firme, sa bezmalo 20 miliona evra za kupovinu Novosti – rekao je ovaj biznismen. On je istakao da je u vreme vlasti Borisa Tadića napravljen

411 „Kurirska koalicija i druge mučke“, *Vreme*, 22. decembar 2011.

412 „Prodaja i preprodaja ‘Politike’“, *Politika*, 18. decembar 2014.

413 „EKSKLUZIVNI VIDEO! MIROSLAV BOGIĆEVIĆ: Imam svedoke da mi je Aca Rodić uzeo reket od miliona evra!“, *Informera*, 8. novembar 2015.

kojem se odlučuje pred sudom u Esenu, dodatno komplikuje činjenica što je u međuvremenu, 24. novembra 2014, Miroslav Bogičević uhapšen i što je Tužilaštvo za organizovani kriminal protiv njega i još šestoro lica podiglo optužnicu zbog nezakonitog odobravanja i korišćenja 42 kredita Privredne banke Beograd AD od strane njegove firme PD Farmakom MB d. o. o. Šabac; ovo preduzeće pak našlo se u blokadi od aprila 2013, a od 12. septembra 2014. godine i u stečaju zbog kredita uzetih od Svetske banke. Bogičević je menicima Farmakoma garantovao za izvršenje svojih obaveza u poslu sa Ost Holdingom, zbog čega današnja Adria Media grupa, kao pravni naslednik Kurira info, zahteva pravo nad vlasništvom tri kupljena medija.

Kako je pak brak između NUNS-a i Adria Media grupe sklopljen još krajem 2015. godine, kada je član Izvršnog odbora tog parapoličkog udruženja Ratko Femić naprasno proglašen glavnim urednikom *Kurira*, navijanje NUNS-a da *Politika* kao višedecenijski bastion suparničkog udruženja UNS pripadne Adria Mediji sasvim je neskriveno. Na sednici Komisije za žalbu Saveta za štampu od 25. februara 2016, jedan od medijskih atentatora iz NUNS-a i nekadašnji dopisnik IWRP-a Vlado Mareš provocira prisutne novinare *Politike* u kontekstu posla sa WAZ-om, obračunajući se prisutnoj odgovornoj urednici tabloida *Kurir* Mariji Kordić, licu koje se po sopstvenom priznanju ponosi naslovnicom „Mrtva tela plutaju Obrenovcem“, od 18. maja 2014, i smatra je svojim remek-delom,⁴¹⁷ kao budućoj „nežnoj gazdarici“ najstarijeg dnevnog lista na Balkanu, koja treba da prevaspita postojeće novinare, tj. da uvede novu uređivačku politiku u taj list.⁴¹⁸ Potpuno je očigledno da u poza-

aranžman da Tadić preuzme medijsku kontrolu u Srbiji tako što je prepakovao vlasništvo Novosti i Politike, na taj način što su potraživanja WAZ-a od tih preduzeća prodata nepoznatom preduzeću koje je vlasnik potraživanja. Beko je naveo da mu to preduzeće ni do danas nije reklamiralo povraćaj kredita od 20 miliona evra, iako je taj kredit odavno istekao. On je naglasio da se u javnosti sumnja da je to učinio biznismen Miroslav Bogičević. – Meni liči da jeste, ali nije samo on, kako mi izgleda – rekao je Beko“ („Tri godine ispitivali kupovinu dela ‘Politike’, *Politika*, 21. decembar 2015).
417 „Marija Kordić, odgovorna urednica Kurira: Ponošna sam na naslov ‘Mrtva tela plutaju po Obrenovcu’“, *Cenzolovka*, 29. mart 2016. (<https://www.cenzolovka.rs/iz-prve-ruke/marija-kordic-odgovorna-urednica-kurira-ponosna-sam-na-naslov-mrtva-tela-plutaju-po-obrenovcu/>; pristupljeno 20. avgusta 2016).

418 „Mala osuda među prijateljima“, *Politika*, 27. februar 2016.

dini ovakvog komentara stoji namera NUNS-a da u vremenu „nikada krhkih medijskih sloboda“ povrati kontrolu i nad *Politikom*, koju je bio zadobio pod režimom Borisa Tadića, kada je glavni urednik tog lista bio Dragan Bujošević, a njegov najbliži saradnik Dragan Janjić, aktuelni potpredsednik ovog udruženja, lice koje je uz Antonelu Rihu i druge plaćeno da truje međunarodnu javnost pisanjem za opskurni italijanski sajt *Osservatorio Balcani e Caucaso* – jer dominacija Adria Media grupe dok je na vlasti premijer Vučić, čijom se odlukom iz 2013. godine preispituje posao sa WAZ-om, već automatski podrazumeva favorizovanje NUNS-a.

KAKO DO PLAGIJATA? LAKO! SLUČAJ VREDNIH NAUČNIKA

Deviza kojom su se Dušan Mihajlović ili Boris Tadić vodili pri radnjama koje nisu želeli da nazivaju reketiranjem – da je lice kome to čine odviše bogato, te da neće ni osetiti deprivaciju određenog iznosa novca, ili da pak zaslužuje da mu se oduzme sve što se može – ista je ona kojom će profesor Fakulteta političkih nauka Ivo Visković u susretu s glavnim urednikom *Happy TV* Milomirom Marićem objasniti svoje i razloge diskreditacije i napada vršenih od strane njegovog kolege Ilije Vujačića nad bivšim rektorom Univerziteta Megatrend Mićom Jovanovićem, u emisiji *Utisak nedelje* od 15. juna 2014. godine. Međutim, figure poput Vujačića i Viskovića, zatim Vesne Rakić Vodinelić, Zorana Ivoševića, Danice Popović, Borisa Begovića, Dejana Popovića, Ksenije Petovar, Srbijanke Turajlić, Trive Indića, njegovog sina Draga i sličnih predstavljaju samo poslednji, onaj najprljaviji, zbog toga što nastoji što manje da se uprlja, i zato u pravom smislu reči – akademski – ešalon profitera u pokušaju i učesnika afere „Plagijati“, koja je u krajnjem uticala na to da Jovanović, pod pritiskom Ministarstva prosvete i kulturalnog, podnese neopozivu ostavku na mesto rektora.

Svima njima zajednička je pedagoška zakržljaloš kao uvod u izumiranje, oličena u višedecenijskoj primitivnoj indignaciji državnog Beogradskog univerziteta, uz još nekoliko privatnih, i sistema po kojem što veće opterećenje učenika (onoliko koliko su oni nekada bili primorani da trpe) mora nužno doprineti pravom znanju i vrednostima – a istovremeno i u bespoštednom nipodaštavanju i diskriminaciji čitavih generacija studenata izašlih sa Megatrenda, isprojektovanog sinonima za sve suprotno, kojima među ostalima za višu platu predaju i aktuelni ili bivši profesori istog tog državnog univerziteta u Beogradu. U tom ključu najpre treba tražiti

nesvesne motive ove afere, koja na taj način kanonizuje jedan dugotrajni animozitet, a u ukazanoj prilici da se takav kakav se godina-ma namnožio najedanput sa svih strana i od svih činilaca izbaci napolje – uvideti sve uslove za plodnost jedne medijske hajke.

Uz pomoć ovakvog patosa, smenom vlasti 2012. godine, i po apsolutno identičnom mehanizmu po kojem će uskoro do tada nikada ranije nepominjani internet stranački botovi postati pretežno SNS-botovi, Univerzitet Megatrend u jezičkoj upotrebi redukcionistički biva sveden na simbol porekla i merilo obrazovanja isključivo funkcionera i članova Srpske napredne stranke.⁴¹⁹ Pošto je koncentrat animoziteta konačno stavljen u prikladnu posudu, svi oni drugi, a to su grupe okupljene i derivirale iz Demokratske stranke, dobijaju priliku da povuku oštru demarkacionu liniju kojom bi se, proglašavajući drugog najgorim, bez potrebe za velikim naporom i dokazivanjem nametnuli kao bolji nego što uistinu jesu, a DS ponovo zračila salonskim karakterom (Đinđićeva „japi“ pragmatična tehnokratija obrisana je kao da nikada nije ni afirmisana). Logično, predispozicije da ponosno postanu najupečatljiviji nosioci ove segregacije, koja nije ništa drugo do preslikavanje dihotomije Beogradski univerzitet – Univerzitet Megatrend, imaće upravo oni pojedinci koje je BU tokom školovanja forsirao i titulirao kao najbolje, izdvajao od ostalih, nudeći im posebnu vrstu iskustva u znanju i usavršavanju, što u izuzetnim slučajevima datira još od osnovne škole, poput onog u istraživačkoj stanici Petnica. Uz ovaj uslov opštenabedene intelektualne vertikale, koja se uzgred falsifikuje i kao moralna, da bi se učestvovalo u aferi „Plagijati“ i preživelo u slučaju rizika da se razgoliti sva površnost i poreklo činova kojima je inicirana, neophodna je i stabilna naučna karijera u inostranstvu, gde fakt učešća u aferi koja treba da protrese Srbiju i destabilizuje garnituru na vlasti neće

moći da ima nikakav ili gotovo nikakav negativan efekat na sve što ih materijalno obezbeđuje.

Idealna vrsta kohezije neophodne za združeni poduhvat u mladoj akademskoj dijaspori stvarana je u Velikoj Britaniji pre svega zahvaljujući Dejanu Popoviću, zameniku ministra finansija i ekonomije Božidara Đelića od 2001. do 2003. i rektora BU od 2004. do 2006, koji od 2008, s dolaskom na vlast Borisa Tadića, postaje ambasador u toj zemlji, gde boravi sve do 2013. godine. Za vreme službovanja u bliskom je kontaktu sa studentima iz Srbije koji se tamo usavršavaju, a posebno s Miljanom Radivojević, dugogodišnjim istraživačem iz Petnice, jednim od svojevrmeno najboljih studenata na Odeljenju za arheologiju Filozofskog fakulteta u Beogradu i prvim studentom-prorektorom BU – upravo u vreme kada za rektora biva izabran Popović, otkada i datira njihovo poznanstvo. Marta 2014. godine, kada se održavaju vanredni parlamentarni izbori u Srbiji i kada je uhapšen Darko Šarić, grupa srpskih akademaca u Engleskoj koju koordinira Radivojević u stalnom je kontaktu sa Centrom za istraživačko novinarstvo u Srbiji, a CINS posredno s načelnikom UKP-a Rodoljubom Milovićem, koji je, prema svedočenju Bratislava Dikića, unapred bio upoznat s pripremom kompromitacije ministra policije Nebojše Stefanovića. Plan se sastoji u tome da se, pod alibijem „istraživačkog novinarstva“, pribavi verzija Stefanovićevo doktorata iz Odseka za postdiplomske studije Megatrend Univerziteta i izvrši fotografisanje svake stranice digitalnim fotoaparatom, kako bi se potom te slike ubacile u program za prepoznavanje teksta i tako reprodukovala digitalna verzija rada koja je spremna za dalju obradu. Ovaj deo posla dodeljen je Anđeli Milivojević iz CINS-a, licu na koje se računa da, samo zbog toga što je „novinar“, ima prava da ne odgovara na pitanja zašto joj je rad potreban, ko ju je angažovao i šta namerava s njim da uradi, kao što to i sama priznaje.⁴²⁰

Kada je početkom aprila ovaj deo posla obavljen, rad je stranicu po stranicu aploudovan na neki od veb demo servisa za otkrivanje plagijata poput ithenticate.com, turnitin.com, grammarly.com i sl.; ovi programi, koji se nude univerzitetima širom sveta, rade po principu enormne baze podataka naučnih knjiga i časopisa na raznim jezicima, koji su prethodno digitalno obrađeni na sličan način kao što je to sa Stefano-

419 Upravo to kao podtekst članka koji je trebalo da pokaže da je disertacija Nebojše Stefanovića plagijat, sa indiskretnom sugestijom za njegovu smenu ili ostavku, primećuje i profesor Dragan Pavlović iz Pariza: „U našem primeru, pošto se smatra da je činjenica da su kompleksna pojava, kompleksni socijalni agensi (konkretno: 1. politička struktura vlasti u Srbiji i 2. način kako ona funkcioniše) okarakterisani kao prozaične, nesolidne, kriminalizovane i nemoralne strukture, pa je jedan doktorski rad, koji je proizašao iz tog miljea, na osnovu trivijalnih indikacija, apriori plagijat. Tu nije reč o samom radu, već o celoj kompleksnoj strukturi vlasti“ („O plagijatu ili ima li zoo-vrt trogrbu kamilu“, *Politika*, 23. decembar 2014).

420 „Jesu me pitali zbog čega tražim uvid, ali novinar ne mora da odgovara na ta pitanja“ („Devojka koja je pokrenula lavinu“, *CINS*, 28. jul 2014. [<https://www.cins.rs/news/srpski/article/devojka-koja-je-pokrenula-lavinu>]; pristupljeno 1. septembra 2016]).

više radom učinila Milivojevićeva, u odnosu na koje se potom prema algoritmima manje ili veće podudarnosti redosleda reči i rečeničkih sklopova vrši upoređivanje poslatog uzorka svake stranice na odgovarajućem jeziku sa bazom istog tog jezika, uključujući tu i predefinisana polja koja smanjuju trajanje obrade i vreme potrebno da bi se dobili rezultati. Budući da ovi alati nisu bili poznati srpskoj javnosti, niti su se još pojavili u domaćoj akademskoj praksi u vreme kada se tempira afera, namera je bila da se ta činjenica maksimalno iskoristi i da se prečuti metodologija kojom se zapravo došlo do rezultata, tj. da je postupak „otkrivanja plagijata“ velikim delom automatizovan i da ga je umesto čoveka obavila mašina. Ovaj tip softvera se, međutim, na univerzitetima tretira tek kao pomoćno sredstvo za eventualno utvrđivanje stepena autentičnosti radova pre nego što uđu u fazu odbrane i uopšte prihvatanja, jer ne može da utvrdi u kojoj meri određeni delovi koji bude sumnju utiču na bitnost i suštinu čitavog rada (to mora čovek da proceni), kao i koja je priroda informacije koja se u označenom delu nalazi (npr. rečenice tipa 'Beograd ima preko dva miliona stanovnika' ili 'Unutrašnje sfere planete Zemlje čine jezgro, omotač jezgra i kora' predstavljaju opštepoznate činjenice, pa se njihova detekcija ne može tretirati kao delatnost plagiranja čak i ako su od reči do reči prepisane). Zbog toga je upotreba alata sasvim tendenciozno, i dakle, manipulativno, odabrana da bude prikazana kao plod napornog rada „tri mlada naučnika“, koji su „imali dovoljno hrabrosti, motivacije, a i želje da svoje slobodno vreme posvete čitanju i analizi ove disertacije“.⁴²¹

U tom smislu, lista imena uz iscrpno navedena zvanja „dr Uglješa Grušić (docent/lecturer, Univerzitet u Notingemu), dr Branislav Radeljić (vanredni profesor / senior lecturer, Univerzitet Istočni London) i Slobodan Tomić (doktorand, Londonska škola ekonomije i političkih nauka)“ na samom početku teksta „Kako do doktorata? Lako! Slučaj ministra Stefanovića“, objavljenom odmah pošto se malo stišala medijska haranga oko poplava,⁴²² 1. juna 2014. godine na sajtu

⁴²¹ „Doktorat, laži i teorije zavere“, *Cenzolovka*, 27. jun 2014. (<https://www.cenzolovka.rs/iz-prve-ruke/doktorat-lazi-i-teorije-zavere/>; pristupljeno 1. septembra 2016).

⁴²² „Objavili smo analizu rada i istraživanje kada je sve bilo spremno, mada je početna ideja bila da se tekst objavi početkom maja [odmah po formiranju vlade, *prim. aut.*]. Odlučili smo da ne bi bilo prikladno da insistiramo sa ovom temom u trenutku kada je naša zemlja bila pogođena poplavama. Zbog toga je tema pokrenuta početkom juna“, priča Milivojevićeva („Devojka koja je

Peščanik, nakon što su ga odbili čak i antivladini nedeljnici *Vreme* i *NIN*, načinjena je tako da fascinira prosečnog neupućenog čitaoca u Srbiji i uzbilji tekst, prema Vučiću, „nikada glupljeg obrazloženja“. Ovaj uradak zatim se, paradoksalno, s obzirom na titule potpisnika od kojih nijedan nema dodirnih tačaka s poljem rada „Nova uloga strategijskog menadžmenta u upravljanju lokalnom samoupravom (primer grada Beograda)“ Nebojše Stefanovića (prvi je doktor pravnih, drugi političkih nauka, a treći doktorand istih), teži predstaviti kao naučna analiza, s upadljivo izostavljenom metodologijom rada na koji se način došlo do predočenih rezultata. Štaviše, s eksplicitno navedenim titulama kao da se automatski podrazumeva da je reč o mnogo vrednim ljudima, koji su sto posto, bez ikakve sumnje, baš kao što opisuje njihova „partnerka u zločinu“ Milivojevićeva, mnogo vremena odvojili listajući razne knjige, i tako dokoni, češljajući satima i danima čitave biblioteke dok nisu naišli na manje-više identične rečenice. Stoga, imena i zvanja Grušića, Radeljića i Tomića, koji nikakve stručne kvalifikacije ne poseduju za evaluiranje Stefanovićevo rada, praktično su podmetnuta samo radi medijskog efekta ozbiljnosti, nekoliko u načelu napisanih (parafraziranih) pasusa o fenomenu plagijata i ničeg više – u „analizi“ koju može da izvrši svako ko poseduje kompjuter, internet i digitalizovani doktorat u PDF formatu.

Prvi koji je posle pet nedelja trajanja afere prekinuo zavet ćutanja i potpuno obelodanio na koji način se u stvari štancuju tzv. dokazi o plagijatima bio je profesor finansija na Evropskoj biznis školi u Nemačkoj Raša Karapandža, koji je kroz navedene internet programe pružio disertaciju gradonačelnika Beograda Siniše Malog, s Fakulteta organizacionih nauka u Beogradu. I ovaj „mladi naučnik“ iz dijaspore, međutim, izbegao je da navede u kom kontekstu se smeju upotrebljavati alati kojima se poslužio.⁴²³ Pre njega, četiri dana po izbijanju afere, naznaku je dala i Danica Popović u svojoj kolumni u *Politici*, što ukazuje na to da je imala saznanja o načinu pripremanja afere i svesno prihvatila da uzme učešće u njoj: „Ovaj mučni posao prepravljivanja tuđeg teksta postao je popularan u doba prvih kompjuterskih programa

pokrenula lavinu“, *CINS*, 28. jul 2014. [<https://www.cins.rs/news/srpski/article/devojka-koja-je-pokrenula-lavinu>; pristupljeno 4. septembra 2016].

⁴²³ „Velike tajne Malog majstora – Ili kako je Siniša Mali ukrao doktorat“, *Peščanik*, 10. jul 2014. (<http://pescanik.net/velike-tajne-malog-majstora-ili-kako-je-sinisa-mali-ukrao-doktorat/>; pristupljeno 2. septembra 2016).

za otkrivanje plagijata, koji to nisu mogli da otkriju. Samo, sada ni to ne pomaže, novije generacije ovih programa otkrivaju – sve! I eto šta je Stefanoviću donela ta modernizacija: u svojoj tezi on skoro na svakoj drugoj-trećoj strani hvali informatičko društvo, elektronsku upravu, modernizaciju, a baš mu se ona osvetila!⁴²⁴ Dan posle, u *Pančevcu* i Miloš Vasić: „Znate, taj internet je čudo: em se sve tamo pojavi, em postoje alati za upoređivanje objavljenog s postojećim. Nema, dakle, više doktorata za dž, mili moji; ima da se zagreje stolica.“⁴²⁵ Anđela Milivojević 28. juna za *Žurnal*: „Ponosna sam na činjenicu da se o ovoj temi priča, kako u našoj zemlji tako i u inostranstvu i da smo na neki posredan način uticali na to da fakulteti pooštre kriterijume za dodelu doktorskih zvanja, da, na primer, Univerzitet u Beogradu razmišlja da nabavi softver koji bi pomogao u otkrivanju plagijata“ (kurziv, aut.).

Najbitnija implikacija: ispravna procena visokoakademskega tima za omanjivanje građana tamo neke neobrazovane, zaostale i neuke države Srbije da bi pominjanje internet alata samo iskomplikovalo cilj teksta, jer bi se onda moralo reći i šta je zapravo njihova funkcija, te koji su im dometi i ograničenja, doprinosi tome da se tvrdnja u istom da je doktorska disertacija ministra policije plagijat, u kombinaciji s navedenom listom imena i zvanja percipira već kao – nesporno dokazana, čime su uveliko determinisani pravac pružanja i delotvornost afe-re, ali i njena najveća, objektivna slabost. Upravo tu nastaje prava havarija kod svih onih koji će se javiti da daju svoj skromni prilog učešća u hajci, kojom se, kao i u većini drugih, računava na spontanitet indukovani animozitetom i nezadovoljstvom: većina njih, a među njima i ranije ugledne javne ličnosti, ekspresno će zahtevati, ako ne ostavku, onda smenu Stefanovića, ne zbog sumnji koje su iskazane u tekstu „vrednih naučnika“, nego zbog toga što je bez ikakvih dilema reč o plagijatoru. Ovim se zapravo konkretizuju želje autora tabloidnog članka koje nisu smeli sasvim decidno da iskažu, već su se pozivali na primere iz Nemačke i Mađarske, i prećutkuje da se ni u tim zemljama takve odluke nisu donosile pre nego što je izvršena stvarna provera autentičnosti radova na univerzitetima.⁴²⁶ Ona druga grupa pak koja je, uvidevši

srljanje rulje, odlučila da ipak prividno drži do svoje profesionalnosti, apelovala je, s jedne strane sasvim legitimno i opravdano, na hitno formiranje stručnih komisija koje bi ustanovile da li je rad zaista plagijat, uzgred pritom navijajući i sugerišući da iste treba da donesu odluku da jeste. I jedni i drugi, dakle, pod nevinim i plemenitim izgovorom unapređenja standarda u akademskoj zajednici, imaju jasan politički cilj, kakav, interesantno, najviše ide naruku upravo policijskom generalu Miloviću i njegovim saveznicima, koji bi eliminisanjem jednog od najbližih saradnika Aleksandra Vučića s mesta resornog ministra, tako poslao jasnu poruku Vladi i premijeru o svojoj moći i na šta je sve spreman ukoliko se dozvoli da na videlo izađe njegova kompromitujuća uloga u slučaju „Šarić“.

Na sajtu *Peščanik*, koji od trenutka objavljivanja takvog članka javnosti otvoreno razotkriva dugogodišnje fanatične sklonosti svojih urednika, autora i čitalaca ka tabloidno-aferaškom pristupu kao svojoj nezaobilaznoj kvaziintelektualnoj hrani i mržnji prema vlasti na čijem je čelu Vučić, serijalizuju se prilozima u kojima se pojavljuju sledeći izrazi: „ministar, čije je kršenje akademskih i pravnih normi nesumnjivo utvrđeno“ (Miljenko Dereta, „Otvoreno pismo Ministru obrazovanja Srđanu Verbiću“, 2. jun); „podrobnu analizu trojice profesionalnih istraživača“, „rad ministra Stefanovića zaista pun plagijata“, „očigledno predstavlja sistematsko plagiranje“, „konkretni tekstualni dokazi sa sve brojevima stranica na kojima je plagijat počinjen“, „onda se mora naći način da se Stefanović smeni i da mu se doktorat oduzme“, „školski primer plagijata“, „plagijator sedi na mestu ministra policije“, „borbom protiv korupcije rukovodi čovek koji je do doktorata došao prepisivanjem“ (Aleksandar Stević, „Fajront“, 4. jun); „koristeći 'resavsku školu' (stručno: plagiranje)“ (Vesna Pešić, „Sad se vidi sad se zna, Dunja ruši Vučića“, 4. jun); „uhvaćen sa prstima u pekmezu do lakata“, „vrlo težak prekršaj“, „profesori koji su pustili Stefanovića da doktorira trebalo da izgube svoje profesorske titule i ostanu bez posla“ (Mijat Lakićević, „Pravda za Nebojšu“, 3. jun).

Zatim: „rad nije samo plagijat već je, posmatrano sa aspekta naučne prakse, apsolutno ne-

424 „Plagijat ministra Stefanovića“, *Politika*, 5. jun 2014.

425 „Plagijat“, *Pančevac*, 6. jun 2014.

426 „Činjenica da su u pomenutoj 'analizi' osnovne metode sasvim ignorisane upućuje na postojanje nekih drugih, nenaučnih, motiva. U Nemačkoj su studenti bili u stanju da, u aferi plagijata ministra Cu Gutenberga,

naprave kvantitativna poređenja plagiranih tekstova s originalima, nabroje rečenice, obrade ih statistički... Istina, bila je reč o masovnom plagijatu i posao je bio lakši. Ovde je očigledno reč, ako je uopšte reč o plagijatu, o minimalnom podudaranju teksta s originalom i o problematičnoj proceni“, tvrdi Pavlović („O plagijatu ili ima li zoo-vrt trogrbu kamilu“, *Politika*, 23. decembar 2014).

utemeljen“, „ne vidim nijedan argument koji bi rad dr Stefanovića kvalifikovao kao dostojnog jednog, makar i najlošijeg, doktorata“ (Biljana Stojković, „Pola sata sramote“, 6. jun); „krajnje ozbiljno, argumentovano i pristojno analiziraju doktorsku disertaciju aktuelnog ministra policije“, „lažnog doktorata“ (Svetlana Lukić, „Slobodni ljudi“, 6. jun); „ministar Stefanović nije samo prepisivao već je i promašio temu“ (Saša Ilić, „Doktori cenzorskih nauka“, 7. jun); „vest o plagijatu ministra policije“, „da ministar-plagijator podnese ostavku“ (Vesna Pešić, „Falš doktorat probušio balon“, 7. jun); „analitički članak kojim je ministar policije Nebojša Stefanović raskrinkan kao plagijator doktorata“ (Viktor Ivančić, „Država i terorizam“, 8. jun); „Stefanovićevim lažnim doktoratom“, „sa lažnim doktorima“, „mora da ode i Stefanović“ (Saša Ilić, „Premijerova vremenska mašina“, 9. jun); „odbrana ministra plagijatora“ (Milutin Mitrović, „Doba narcisa“, 15. jun), itd. U prvih deset dana trajanja afere, samo na ovom sajtu objavljeno je ukupno 36 priloga u vezi s temom plagijata, što je u proseku između tri i četiri teksta na dnevnoj bazi, što je u rangu hiperprodukcije jedne teme u poređenju s uobičajenom gustinom objavljivanja na ovom sajtu; u tih 36 priloga reč „plagijat“ i izvedenice iz nje ponavljaju se ukupno 131 put.⁴²⁷

Posebno agresivnu kampanju, u kojoj neće moći da sakrije aroganciju, elementarno neznanje i uličarski jezik (Miloš Vasić), a povrh svega svoj manipulativni kapacitet koji igra na kartu tvrdoglavosti (Dejan Ilić), vodi lice koje „održava specijalne veze sa LSE“, još jedan u seriji akademskih profitera – Danica Popović. Petog juna, četiri dana posle inicijalnog teksta na *Peščaniku*, u *Politici* se, u dogovoru s Dejanom Popovićem, koji o tome obaveštava Miljanu Radivojević, pojavljuje fingirani tekst koji treba da pruži podršku trojici „mladih naučnika“, da potvrdi njihove, a zapravo nalaze alata, i nadasve

⁴²⁷ O načinu na koji je čitalačku publiku *Peščanika* jedino moguće držati na okupu možda najbolje govori sama urednica tog sajta Svetlana Lukić, koja time ujedno odgovara i na pitanje zašto je imperativno održati dekadenciju koja se u tom uskom krugu celivatelja vraća nazad idolatrijom: „Čitaocima je užasno važno, bez obzira da li je nekada nešto bolje ili lošije napisano, da autori nikada ne odustanu od osnovnih postulata. Sve im se raspada u životu oko njih i zato im je bitna ta neka moralna vertikala. A još pri tome ako dobiju i odličan tekst... pa to je onda, prosto, božanstvena stvar“ („Feral u Beogradu: Pobednička priča“, *Radio Slobodna Evropa*, 5. mart 2016. [http://www.slobodnaevropa.org/a/feral-u-beograd-pobednicka-prica/27590560.html; pristupljeno 6. septembra 2016]).

zacementira njihovu tezu već samim naslovom „Plagijat ministra Stefanovića“, prema potpuno apsurdnom ključu da ukoliko alat detektuje makar jednu podudarnost u bazi, to već nesumnjivo znači da je čitava doktorska disertacija plagijat (što ne važi nigde u svetu). Na taj način, za profesorku na Ekonomskom fakultetu dileme više nema; ona je odštampala rad koji je u međuvremenu na internet okačio CINS, pobacala markere na stranice, da bi taj svežanj zatim uslikala i okačila na svoj Fejsbuk profil, tvrdeći kako je pored već postojećih, pronašla i dodatne „dokaze“, kako ih naziva, plagijata, premda se takvi nikako kao dokazi ne mogu tretirati. Dometi nerveze ovog falsifikatora i tendencioznog obmanjivača javnosti u akademskoj odori, s obzirom na to da ni do ostavke niti do smene Nebojše Stefanovića u međuvremenu nije došlo, čitaocu će biti potpuno vidljivi već 18. juna u tekstu „Blistavi um ministra Stefanovića“, gde u neobjašnjivom slepilu koje se graniči s glupošću više ne dozvoljava ni distinkciju u značenju između plagiranih delova i plagijata u celosti, a kamoli da porazmisli o mogućnostima da se eventualno plagirani delovi mogu na različiti način i u različitoj meri odraziti na poentu i autentičnost čitavog rada, pre nego što bi se isti eventualno poništio.⁴²⁸

U tekstu „Jeste plagijat, neću da se izvinim“, od 29. novembra, stvar je pak već ispod svakog nivoa prisebnosti i postaje tragikomična; Danica Popović, koja osim toga što pokazuje da ne zna da se rubrika za koju dugi niz godina piše zove 'Pogledi', na skretanje pažnje od strane docentkinje sa Fakulteta za kulturu i medije Megatrend univerziteta Ljiljane Manić da „ne samo da nije dokazana intelektualna krađa [Stefanovića, *prim. aut.*], nego je dokazano da je on bez razloga, u orkestriranoj aferi optužen za krađu, pa mu mediji (i kolumnisti) duguju izvinjenje,

⁴²⁸ I ovome oponira Dragan Pavlović: „Ne upuštajući se u direktno procenjivanje da li je pomenuti doktorat zaista plagijat ili nije, moje je mišljenje da je ta analiza nepotpuna, netransparentna, nestručna i da ne pokazuje da je doktorat plagijat, te da umesto realnog prikaza eventualnih nedostataka rada, projektuje sam rad u disproportionalno veliku 'preteću senku' imaginarnog masivnog plagijata – koji u suštini nije dokazan. To je osnova moje diskusije, potpuno se ograjući da bilo kakvog mišljenja o samom doktoratu. Konkretno, moj komentar sugerise da je 'mišljenje' gđe D. Popović, koje *Politika* više puta objavljuje, zasnovano na sasvim proizvoljnoj i neprofesionalnoj 'analizi' objavljenoj na sajtu *Peščanika* i da je, nasuprot tome, potrebno kvalitativno i kvantitativno uporediti tekstove, originale i doktorat, i posle korektnih statistike doneti odluku.“

a javnosti pojašnjenje razlike između optužbe i dokazane krivice“, kao i da je već treća po redu komisija, čiji su svi članovi bili sa BU, „potvrdila da su sve radnje u vezi s prijavom, pripremom i odbranom navedene doktorske disertacije bile u skladu sa zakonom i akademskom praksom“,⁴²⁹ reaguje regresijom na stanje od pre pet meseci. Popovićeva ponovo počinje opsesivno da poziva ljude na TV duele (neispunjena želja) i perpetuira već uveliko pobijene argumente: da disertacija prvobitno u sebi nije sadržala nikakvu empiriju, premda se u radu jasno najavljuje takav deo, kao i da je ista „pravno nepostojeća“ zbog aktivnog učešća samo dva člana komisije na odbrani rada, pozivajući se tako na neistine koje je u istom listu 21. juna izneo njen kolega medijski atentator Zoran Ivošević.⁴³⁰

Odmah po izbijanju afere, kako se iste primedbe iznose i u članku sa *Peščanika*, Megatrend obaveštava javnost da verzija doktorata koju je službenica Milica Milićević dala na uvid Anđeli Milivojević iz CINS-a nije ona koja je korištena tokom odbrane i koja sadrži tridesetak dodatnih strana empirijskih podataka pribavljenih tokom istraživanja na teritoriji Beograda.⁴³¹ S druge strane, informacije o postojanju dopunjenog rada poznate su isto tako i Kseniji Petovar, licu bliskom Dragoljubu Mićunoviću iz Demokratske stranke, koja preko Mijata Damjanovića, jednog od članova komisije za odbranu rada, pribavlja sukcesivno, najpre prvu, a zatim i drugu verziju, koju mu nikada neće vratiti.

Stefanović brani rad i stiče zvanje 27. juna 2013. godine, o čemu istog dana javlja agencija *FoNet*; u toj vesti je naveden naziv disertacije, da mu je mentor bio rektor univerziteta Mića Jovanović, kao i imena svih članova komisije: „Nakon iznete odbrane, Komisija u čijem sastavu su bili Jovanović, Sung Džo Park, profesor Slobodnog univerziteta Berlin, Žan Žak Šanaron, direktor istraživanja u Francuskom nacionalnom centru za naučna istraživanja, Mijat Damjanović, profesor Fakulteta za državnu upravu i administraciju, i Snežana Đorđević, profesorka Fa-

kulteta političkih nauka, jednoglasno je donela odluku da je kandidat uspešno odbranio doktorsku disertaciju i stekao zvanje doktora ekonomskih nauka.“⁴³² Poslednja od njih, od strane Vladana Kutlešića predložena Snežana Đorđević, čije radove, uzgred budi rečeno, Stefanović najčešće citira u disertaciji, bila je službeno odsutna, ali je pre nego što je otputovala u Švedsku priložila stručno mišljenje o disertaciji i dostavila ga preostalim članovima komisije. Odbrana je uključivala i simultanog prevodioca na engleski jezik, Stefanović je odgovarao na pitanja kako na srpskom tako i na engleskom jeziku, a dva profesora iz inostranstva dobila su preveden sažetak rada. Prema rečima bivšeg dekana Fakulteta političkih nauka Mijata Damjanovića, jednog od osnivača NALED-a i Instituta za javnu politiku, Stefanovićeva odbrana nije bila ništa slabija od onih sa FPN-a, uz napomenu da je ocena za odbranu bila viša od one za rad. Javnosti je, takođe, ostala manje poznata činjenica da je tokom čitavog procesa izrade rada, zvaničan mentor Nebojši Stefanoviću bila profesorka na Fakultetu za poslovne studije Ana Langović, koja će kratko vreme pre odbrane dobiti otkaz.

Olja Bečković, u čijoj emisiji je ova bila redovan gost, uručice Danici Popović 24. septembra 2014. godine, simbolično na dan predsedničkih izbora kada je 2000. godine poražen Slobodan Milošević, u ime Fonda „Maja Maršićević-Tasić“, Nagradu „Osvajanje slobode“ za doprinos širenju slobode javne reči, sa naglaskom na „njene britke i savršeno precizne tekstove napisane povodom afere sa doktoratom ministra Nebojše Stefanovića“.⁴³³ Profesorka, čiji je suprug Boris Begović doktorirao takođe na LSE, odužiče joj se 20. novembra tekstom u *Politici* „Ko to beše Olja Bečković“, u kojem će ponoviti laž koju je pre toga na *Peščaniku* servirala bivša stjuarde-sa Natalija Miletić – da je „nemačka izdavačka kuća De Gruiter u septembru ove godine potvrdila da je članak gradonačelnika Siniše Malog plagijat i povukla ga iz svog časopisa“; rad je po odluci urednika dakako povučen, ali ne zato što je plagijat, već zato što na jednom mestu sadrži delove vrlo slične jednom drugom radu, što opet nije relevantan dokaz plagiranja.⁴³⁴ Kada je u javnosti izašla informacija da je žiri za dodelu Nagrade „Osvajanje slobode“ opisao laureatkinju kao ženu „koja se svojim delovanjem

429 „Ležerna praznina“, *Politika*, 27. novembar 2014.

430 „Pravno nepostojeći doktorat“, *Politika*, 21. jun 2014. U prilogu rezistentnosti ovakvih neistina svedočice i njihovo ponavljanje od strane sociologa Jove Bakića, jednog od kriminalizatora u aferi „Banana“, na debati održanoj 2. decembra 2015. godine u Kulturnom centru Beograda, pod nazivom „Plagijat: rasprodaja dostojanstva i otimanje statusa“.

431 Tadašnji rektor Megatrenda Mića Jovanović ubeđen je da je kraće izdanje namerno ustupljeno CINS-u od strane njegovog zamenika Vladana Kutlešića, dok ovaj tvrdi da nije znao za postojanje duže verzije.

432 „Nebojša Stefanović doktorirao na Megatrendu, mentor mu bio Mića Jovanović“, *Blic*, 27. jun 2013.

433 „Ležerna praznina“, *Politika*, 27. novembar 2014.

434 Videti članke sa *Peščanika*: „Iz Nemačke s ljubavlju“, od 9. septembra 2014. i „U laži je kratak Retraction Note“, od 22. januara 2015. godine.

zalaže za afirmaciju principa ljudskih prava, pravne države, demokratije i tolerancije u društvu“, gej aktivista i novinar Predrag Azdejković protestovao je preneviši krajnje primitivan i homofobičan post sa Fejsbuk profila akademske građanke Danice Popović u vezi s legalizacijom istopolnih brakova: „Kaže jedan moj profesor, Amerikanac, treba im to sve dati. Jer se u suprotnom gejevi mnogo više množe, sklapaju strejt brakove, pa prenose gene... Ali bez šale, pravo na brak je i pravo na usvajanje dece. Zamislite strejt dete koje živi u gej braku, gospode bože.“⁴³⁵ Stavove istog kova iskazala je i sociološkinja Vesna Pešić, još jedno visokoobrazovano lice, kada je demonstrativno napustila tribinu „Porodica u rasulu“ istoričarke savremene psihoanalize Elizabet Rudinesko, održanu u Domu omladine Beograda 21. februara 2013. godine, nakon što se poveo razgovor na temu surogat majki u gej zajednicama.

Iako su „mladi naučnici“ u prvom pojavljivanju uveravali javnost da se njihov tekst „ne bavi političkim kontekstom“ i da u budućnosti planiraju da nastave „analizu sumnjivih doktorskih disertacija i master radova javnih ličnosti, iz svih partija“, a komandos iz CINS-a Anđela Milivojević da je inicijalna ideja bila da se napravi javna baza „doktorata svih političara koji su u poslednjih nekoliko godina stekli akademska zvanja“, te da se na taj način akademska javnost pozove „da se uključi i da javno oceni kvalitet tih radova“, ista ekipa manipulanata, uključujući i Marka Milanovića, takođe s Univerziteta u Notingemu, u naredne dve godine „analizirala“ je, uz identično odsustvo metodologije rada (koja zapravo i ne postoji), 7. jula 2014. samo još disertaciju tadašnjeg funkcionera Demokratske stranke i bivšeg vaterpoliste Aleksandra Šapića sa Univerziteta Union, dok je tri dana kasnije upotrebu pomoćnih alata, ne nazivajući ih tako, na disertaciji Siniše Malog, kako je već rečeno, konačno prikazao Raša Karapandža. Najglasniji pojedinac i jedan od najkomičnijih narodnih poslanika u novijoj istoriji srpskog parlamentarizma, koji je neuobičajeno pristrasno aktuelizovao čitavu aferu, svakako je Vladimir Pavićević iz Nove stranke, pored Ive Viskovića i Ilije Vujačića još jedno lice s Fakulteta političkih nauka u Beogradu, koji će izjavljivati da je Stefanović svoju disertaciju odbranio pred komisijom „u kojoj više od polovine članova nije bilo u mogućnosti da prati, jer ne razumeju srpski je-

zik“.⁴³⁶ Kada se razgrne dimenzija zloupotrebe koja je morala podrazumevati namerno prećutkivanje onoga što je u Srbiji do tad bilo gotovo nepoznato, objektivna korist afere biće postepeno uvođenje softvera za pomoć u utvrđivanju autentičnosti radova na univerzitetima u Srbiji – dakle, upravo onog elementa koji su njeni akteri sve vreme pažljivo i s razlogom prikrivali.

LONDON BRIDGE HAS FALLEN DOWN

Od dana kada je objavljen članak kojim se disertacija Nebojše Stefanovića, protivno svim akademskim procedurama, unapred proglašava plagijatom, počinju hakerski DDoS napadi na sajt *Peščanik*; priroda njihovog napada jeste eksponencijalno uvećavanje pristupnih zahteva u jedinici vremena sa čitave mreže servera i računara širom sveta, koji simuliraju realne korisnike i opterećuju kapacitet i zaštitu servera na kojem se taj sajt nalazi. Članak tabloidnog naziva je, ne baš uobičajeno za ovaj sajt, objavljen u nedelju, na dan kada se u 21 čas emituje *Utisak nedelje* u kojem četvrti po redu akter afere i deo povezanih lica sa FPN-a Đorđe Pavićević dobija zadatak da izreklamira tekst „mladih naučnika“, objavljen, silom prilika, na marginalnom sajtu sa slabom čitanošću – za koji s vremena na vreme piše i Marko Milanović, jedan od portparola „vrednih operativaca“ iz Engleske. Napadi počinju još u popodnevnom satima, a u početku se ispoljavaju kao apsolutna ili relativna nemogućnost da se korisniku za kratko vreme učita sadržaj sa sajta; najjači napad tog dana izvršen je oko 20 časova, jedan sat pre početka emitovanja emisije Olje Bečković, tako da je u trenutku kada Pavićević upućuje na tekst on uglavnom već teško dostupan.⁴³⁷ Sistem administrator i vebmaster sajta između ostalih detektuje i IP adresu koja pripada serveru Megatrenda, a tadašnja novinarka

436 „Pavićević: Ministar policije da podnese ostavku“, *RTV*, 14. jun 2014. (http://rtv.rs/sr_lat/politika/pavicevic-ministar-policije-da-podnese-ostavku_495148.html; pristupljeno 5. septembra 2016).

437 „Napad na Peščanik“, *Peščanik*, 2. jun 2014. (<http://pescanik.net/napad-na-pescanik/>; pristupljeno 5. septembra 2016). U prvoj od dve dosmišljene epizode serijala *Mediji u Srbiji: Hronika propadanja*, njegov autor Slavica Lekić 23. decembra 2015. godine obmanuće javnost naklapanjem i preokretanjem činjenica, tvrdeći da su napadi na sajt *Peščanik* započeti tek nakon nastupa Pavićevića u *Utisku nedelje* i insinuirajući tako da je, između ostalog, i zbog toga emisija Olje Bečković morala biti „ukinuta“.

435 „Osvajanje homofobije“, *E-novine*, 8. decembar 2014. (<http://www.e-novine.com/entertainment/entertainment-vesti/113394-Osvajanje-homofobije.html>; pristupljeno 4. septembra 2016).

Peščanika Milica Jovanović, koja će uskoro biti izbačena iz „građanističke crkve“ zbog sumnje da želi da se umeša i rasturi intimni odnos urednica Svetlane Lukić i Svetlane Vuković, uzima ovaj podatak i bezuspešno pokušava da ga predstavi kao najbitniji: „Za razliku od juče, kada je napad išao pre svega sa Megatrendovog servera, iz Srbije i nešto malo iz komšiluka, danas je napad razuđen i udari stižu iz Kanade, Češke itd., dok se za napade iz Srbije umesto Megatrendovog servera koristi *proxy* Akademske mreže Srbije.“

Odmah po saznanju za ovaj slučaj, načelnik Odeljenja za visokotehnoški kriminal MUP-a Srbije Saša Živanović pokreće istragu, uzima podatke koji su prikupljeni sa *Peščanika* i ubrzo obaveštava zaposlene da se serveri Megatrenda i njegov provajder u Srbiji najčešće koriste kako bi se hakerski DDoS napad što bolje razgranao,⁴³⁸ ali da to nužno ne znači da je napad iniciran od strane nekog s tog univerziteta, niti da isti ima bilo kakve veze s tim.⁴³⁹ Zanimljivo je da će konzervativni *Peščanik* i pomenuta novinarka ismevati sugestiju Živanovića da server tog sajta nije previše jak i da je neophodno da pređu na drugi, koji će im pružiti bolju zaštitu, samo zbog toga što je do te informacije došao preko određenih foruma, polemisišući s njim kako nije problem u bezbednosti već u „kapacitetu“. U međuvremenu, a pokazaće se i tendenciozno, *Peščanik* svoje aktivnosti sve više počinje da bazira na svojoj Fejsbuk stranici, gde se tekstovi u vezi s aferom pojavljuju i cirkulišu unutar jedne hermetične zajednice koja je kiv-

na na vlast, Vučića, gde se ne toleriše ni najmanja disonanca i iz grupe odstranjuju svi koji dobronamerno skreću pažnju da se u periodima DDoS napada ne mogu jednoznačno izvesti tvrdnje o naglo povećanoj čitanosti sajta.

Ova grupa fanatika tako napred tumaći obaranje sajta kao još jedan u nizu slučajeva cenzure po istom afinitetu prema kojem i Stefanovićev rad već smatraju plagijatom, a o njihovoj rigidnosti u prilog govori i činjenica da u temu o ovoj aferi neće biti uvršten nijedan tekst kojim se polemisalo s akademskim manipulanti-*ma* iz Engleske i Srbije, već samo odgovori na njih, i to bez ikakvih linkova na članke na koje referiraju. Još zanimljivije, uporedo s takvom aktivnošću na Fejsbuku, sam sajt *Peščanika* narednih čitavih deset dana od početka napada uopšte ne funkcioniše kako treba, kao da se niko ozbiljno i ne stara da reši problem i napusti kontaminirani server. Štaviše, provajder koji brine o bezbednosti i zaštiti sajta *E-novine*, medija nekada bliskog *Peščaniku*, kontaktira vebmastera tog sajta s ponudom za pomoć i dobija negativan odgovor uz obrazloženje da urednicama *Peščanika* Svetlani Lukić i Svetlani Vuković savršeno odgovara trenutni razvoj situacije – tj. da im sajt neko vreme ne radi, znajući da policija neće moći tako lako i brzo da pronađe počinioce.⁴⁴⁰

Tek krajem juna, *Peščanik* prelazi na novi server i tek tada nastavlja da radi normalno, uprkos napadima koji i dalje traju, ali ne istim intenzitetom, dok se cinizam i ismevanje odluka policije da zatraži međunarodnu pomoć iz zemalja sa čijih servera su napadi takođe došli nemetano nastavljaju. Godinu dana kasnije, 8. juna 2015, kada se čitanost sajta vratila na onaj nivo koji je imao i ranije, Više javno tužilaštvo u Beogradu obavestilo je urednice *Peščanika* da

438 „DDoS je pre svega *distributed* po načinu izvedbe, što znači da se napad izvodi sa više računara sa Interneta, brojke mogu biti od nekoliko desetina i stotina do hiljada ili desetine hiljada računara. [...] Nabavka tih računara ('nodova') može da bude kroz legitimni zakup na Internetu (primeru radi jedan takav nod se može napraviti kroz zakup na mesec dana za 20-30€ i instalaciju odgovarajućeg softvera na njega). Pored ovoga postoji i 'ilegalni' način obezbeđivanja nodova, a to je najčešće kroz instalaciju malicioznog softvera na kućne računare, odnosno širenja virusa, malvera i spajvera. Ovaj metod rezultira mnogo većim brojem nodova (zbirno ih zovemo 'botnet') što zahteva i napredniju kontrolu tih nodova, a sve to dok su pravi vlasnici tih kućnih računara nesvesni da im je kućni kompjuter pod nečijom tuđom kontrolom“ („Korisna konfuzija: 'Hakovanje' *Peščanika*“, *E-novine*, 23. jun 2014. [<http://www.e-novine.com/srbija/srbija-tema/105380-Korisna-konfuzija-Hakovanje-Peanika.html>]; pristupljeno 6. septembra 2016)).

439 „Istraga je u toku“, *Peščanik*, 7. jun 2014. (<http://pescanik.net/istraga-je-u-toku/>; pristupljeno 5. septembra 2016).

440 „Tehnički gledano, poslednji slučaj 'napada' na sajt *Peščanika* izveden je skroz traljavo, amaterski, što ipak nije doprinelo da se ovaj blog u razumnom roku osposobi za dalje emitovanje internet sadržaja. Sajt nije radio danima jer apsolutno ništa nije preduzeto da se vrati *online*, što se može tumačiti kao interes *Peščanika* da preuveliča svoju ulogu i značaj ili kao nesposobnost servis provajdera da uspostavi normalno funkcionisanje sajta. Imajući u vidu da se radi o ozbiljnoj nemačkoj firmi, sva je prilika da po ugovoru nije ni bio u obavezi da to učini. Razume se, u uslovima besparice to je često ušteda na koju se odlučuju amaterski sajtovi, ali ne i dovoljan razlog za neutemeljene optužbe“ („Korisna konfuzija: 'Hakovanje' *Peščanika*“, *E-novine*, 23. jun 2014. [<http://www.e-novine.com/srbija/srbija-tema/105380-Korisna-konfuzija-Hakovanje-Peanika.html>]; pristupljeno 6. septembra 2016)).

je do tada „uputilo 5 zahteva za prikupljanje potrebnih obaveštenja MUP-u Republike Srbije – SBPOK – Odeljenju za borbu protiv visokotehnološkog kriminala; 2 predloga za izdavanje naloga za lociranje mesta sa kog se obavlja komunikacija; na osnovu predloga tužilaštva, a po naredbama Višeg suda u Beogradu, izvršen je pretres stanova na 2 lokacije u Beogradu i od korisnika stanova je oduzeta elektronska oprema koja je upućena na veštačenje Službi za specijalne istražne metode MUP-a Republike Srbije“.⁴⁴¹ Natalija Miletić iz Berlina, kvazinovinarica priučena letnjim kursem na radiju *Deutsche Welle*, tvrdiće pak bez dokaza da MUP Srbije nije ni uputio nikakve zahteve za međunarodnu pravnu pomoć – u Kanadu i Veliku Britaniju,⁴⁴² napadači ili strukture odgovorne za napad na ovaj sajt, kao i odgovor na pitanje da li su one delovale koordinisano, ili je pak u pitanju bilo više organizovanih grupa kojima je iz različitih interesa odgovarao ovakav učinak, tj. da se aferom skrene pažnja međunarodnih zvaničnika na to šta se sve čini da bi se, naime, sačuvao ugled ministra Nebojše Stefanovića ili pak kaznio *Peščanik* zbog toga što je jedva dočeka da bude kompromitovan aferom – ni dan-danas nisu otkriveni.

Budući da ovakvom predstavom namernog oklevanja marginalan multiblog *Peščanik* cementira svoje prisustvo u žiži interesovanja, Svetlani Lukić ukazuje se prilika da odradi svoj deo posla – da slučaj uključi u širi kontekst ugrožavanja slobode izražavanja u Srbiji od strane aktuelne vlasti i to poveže s navodnim „obaranjem sajtova“ dve nedelje ranije, tokom poplava uzrokovanih obilnim padavinama i vanredne situacije u zemlji. Ona već u uvodniku za radio-emisiju, koju *Peščanik* realizuje dok ne štiti adekvatno svoj sajt, kaže: „Ne znam koliko će još dugo svet tolerisati to što naš predsednik vlade tokom jednog radnog dana malo oponaša Vladimira Putina, malo Vojislava Šešelja, a onda povremeno i nakratko Angelu Merkel i Zorana Đinđića, ali ovde u zemlji ta igračka je završena. On i njegovi saradnici i satrapi sve češće posežu za agresivnošću, diskvalifikacijama i nasiljem. Kao da žele da nam jasno stave do znanja da će ubuduće svakog ko im nešto zameri, nešto ih upita, učutkati svim sredstvima. Naravno sve u cilju ozdravljenja zemlje i pribli-

žavanja Evropskoj uniji.“⁴⁴³ Lukićeva zatim nastavlja, referirajući na skupinu vernika koja je zahvaljujući DDoS napadima migrirala na Fejsbuk: „Već tokom poplava je postalo jasno da će predsednik vlade sa pokvarenjacima, kako nas je nazvao, postupati bez milosti. Mediji koje su demokrate osakatile, sada su satrveni. Sve češće jedino polje slobode ostaje internet. Hiljade ljudi se naselilo u tu virtuelnu Srbiju. Tamo je sagradilo svoje zajednice, svoje puteve i svoje trgove. Ne mogu, a i ne žele da se valjaju u blatu koje svakoga dana proizvodi ova vlast i njeni mediji.“ Najzad, obraćanje se završava pretinjom: „Ako Aleksandar Vučić i njegovi ešaloni stvarno budu jurišali na te virtuelne trgove i ulice, jednog časa tim ljudima neće preostati ništa drugo nego da siđu na zemlju, na prave ulice i na prave trgove. U ovoj zemlji ima još mnogo onih koji su spremni da plate bilo koju cenu da bi ostali slobodni ljudi.“

Ove reči biće joj ulaznica da se tri dana kasnije pojavi na farsičnom skupu „BlogOpen – BlogClosed“ u beogradskom Domu omladine, organizovanom od strane širih delova iste strukture manipulanata i trovača javnog mnjenja koji su iz Velike Britanije predstavljali navodne dokaze o plagijatima, uz moderatora Zorana Stanojevića, jednog od aktuelnih urednika *RTS-a*, nekadašnjeg uposlenika američke televizije *NBC* i britanskog *BBC-ja*, gde radi i njegov kolega, koorganizator skupa Dušan Mašić. Lukićeva će tamo prokomentarisati Vučićevu prepisku s Dunjom Mijatović iz OEBS-a, licem čiji su „tajni izvori“ za informaciju da se Vlada Srbije „meša u rad kritičkih medija“ i uklanja njihove stranice sa interneta isti oni koji ovaj skup i organizuju – kao histeričnu paranoju, da bi vrhunac opuštanja pomešan sa hiperostrašćenim uvredama 25. juna dostigla u intervjuu za hrvatski portal *H-alter*. Po utabanoj BIRN-ovoj formuli, i ona će tvrditi kako je Vučić od Demokratske stranke preuzeo sve mehanizme za kontrolu medija „i dodao na to svoj šešeljevski 'šarm'“: „Uostalom, iskustvo u satiranju medija sticao je dok je bio Miloševićev ministar informisanja. Sada kada nije samo mali od palube nego kapetan, samo mu nebo može biti granica.“⁴⁴⁴

⁴⁴¹ „Vanredni izveštaj“, *Peščanik*, 17. jun 2015. (<http://pescanik.net/vanredni-izvestaj/>; pristupljeno 6. septembra 2016).

⁴⁴² „Where have all the hackers gone“, *Peščanik*, 19. decembar 2014. (<http://pescanik.net/where-have-all-the-hackers-gone/>; pristupljeno 6. septembra 2016).

⁴⁴³ „Slobodni ljudi“, *Peščanik*, 7. jun 2014. (<http://pescanik.net/emisija-06-06-2014/>; pristupljeno 6. septembra 2016).

⁴⁴⁴ „Medijski bataljon srpskog premijera se prestrojio u hod; najpre su sa zemaljske Srbije prekomandovani u nebesku, odnosno, po internetu su jurili i eliminisali izdajnike. Vučić je urlao na predstavnike OEBS-a koji su 'izražavali zabrinutost' za stanje u srpskim medijima, nazivao ih lažovima, delom međunarodne zavere

Vlasnica kristalne kugle, što je mandatorna osobina svih koji žele da pišu za *Peščanik*, predviđa Srbiji i skorašnju ekonomsku katastrofu: „Kada je voda potopila pola Srbije, biblijskim metaforama je pokušao od nas, ali i od sebe, da sakrije monumentalnu nesposobnost države i njenih institucija da nam sačuvaju živote i makar malo imovine. Pošto je shvatio da neće ući u istoriju kao neko ko je za pola mandata preporodio Srbiju, a u drugoj polovini uživao u zahvalnosti naroda, rešio je da menja sliku stvarnosti. A ko mu u tome može više pomoći nego mediji? Ekonomski slom koji sledi, socijalne tenzije i gnev izneverenog zaljubljenog naroda će ga podsticati na sve brutalniji obračun sa medijima i novinarima koji su, s razumevanjem, gledali film *Matriks*.“

Lice, koje se, s obzirom na neshvatljivu količinu ličnog gneva koji ispušta, ne može nazvati nikako drugačije nego svojevrsnim medijskim krvnikom, osvjetnikom za nešto što stalno pronalazi novi objekt, svoj simptom nije uspevalo da suzbije ni u slučaju pokojnog premijera Srbije Zorana Đinđića, kojeg je vrlo često u smislu diktatora i apsolutnog vladara poredilo s Aleksandrom Makedonskim, što nije činilo ni kada je reč o Miloševiću. „I jeste bolji ovaj gnevni predsednik nego onaj koji je sebe toliko dugo štedeo potresa koje donosi stvarnost. Sada je rešio da se razgoliti, i ovako je baš lep. Još samo kada bi izgovorio ono što izgleda misli – narode, vi mene i moju stranku najviše volite, Đinđić je okupirao svu izvršnu vlast u Srbiji, vi ga s pravom ne volite, on laže, petlja s kriminalcima, 'ajdemo na izbore da stvar dovedemo u sklad sa vašom voljom'. Dobro, možda ne baš ovakvim rečnikom ali da se to izgovori, da se pokaže, bio bi to predsednik koga valja poštovati“, demonstrira Lukićeva svoje slaganje s Koštunicom 26. septembra 2001. godine u 64. radio-emisiji.

Tri meseca kasnije, 2. januara 2002, u 78. emisiji je u novogodišnjem raspoloženju: „U stvari,

treba da vam čestitam Novu godinu, a ne smem, pošto se sećam kako nam je čestitao Novu godinu i predsednik i premijer, presele su prilično. Đinđić se nije potrudio ni dva minuta da razmisli o tome šta će reći, nego onako, kao da smo maloumni stalno ponavlja – naša tranzicija je najbrža, najlepša, najbolja, i to kaže MMF, i to kaže Svetska banka, i to kaže Evropska banka za obnovu i razvoj, sve držim pod kontrolom, samo nemoj da mi smetate.“ Najzad, dva meseca pred ubistvo, čitateljka NSPM-a 11. januara 2003. godine u 119. emisiji afirmiše još jednog medijskog atentatora na istom zadatku: „Đorđe Vukadinović smatra da uopšte nismo imali šanse ni prilike zašto što nam je predsednik vlade Zoran Đinđić. Čuli ste ga, uostalom, u ovoj emisiji. On njega smatra veoma opasnim čovekom, i on je svoj prilog u časopisu nazvao 'Godina spalih maski'. Čitaj – pala je maska Zoranu Đinđiću, pokazalo se šta jeste, a on je u stvari jedan autoritarac.“ Označitelji kao objekti osvete, koja za zakočenu individuu ima status nekakvog sakralnog krstaškog pohoda, ovde sasvim evidentno funkcionišu kao prazne, zamenljive ljuštore, dok jedno isto, traumatično, arhetipsko i miloševićevsko označeno odoleva protoku vremena, svakom političkom ambijentu i bez problema se kači na ma koje novo ime.

Kada je postalo jasno da neće doći do ostavke niti do smene ministra policije, meta je preorijentisana na njegovog mentora, koji je ujedno i rektor Megatrend univerziteta, uz uverenje da će se, ukoliko se on uspešno kompromituje i dovede u sumnju njegova naučna biografija, to opet povratno ticati i Stefanovića i još jednom baciti senku ne samo na validnost njegovog rada nego i na svakog studenta koji se ikada odlučio da mu Mića Jovanović bude mentor, ili uopšte upisao studije na univerzitetu kojim on rukovodi.⁴⁴⁵ Zbog toga se 7. juna uključuju, i tako otvaraju sve karte, vodeći protagonisti afere – Marko Milanović i Miljana Radivojević – ti „brilijantni

za njegovo obaranje, a policija je privodila blogere zbog 'širenja panike' za vreme poplava i zbog vređanja časti poslanika Vučićeve stranke... Posle posete Angeli Merkel, premijerove histerične napade na novinare [reč je o Nataliji Miletić koja se ni po čemu ne može nazvati novinarkom, *prim. aut.*] koji po njemu dobijaju instrukcije od stranih ambasadora kako da mu dođu glave, a samim tim i celoj Srbiji, zamenilo je masovno 'spinoвање' u većini medija koje ima za cilj da umanjí štetu nanetu Vučićevom anđeoskom i pačeničkom liku“ („Od malog od palube do kapetana s pikom na medije“, *H-alter*, 26. jun 2014. [<http://www.h-alter.org/vijesti/od-malog-od-palube-do-kapetana-s-pikom-na-medije>], pristupljeno 6. septembra 2016]).

445 Da je posredi brutalna diskriminacija čitavog univerziteta i svih studenata koji na njemu studiraju, potrudio se da svima postane jasno jedan od koordinatora čitave konspirativne ekipe, Marko Milanović, u *Utisku nedelje* od 15. juna 2014. godine, kada u 77. minutu emisije, u toku rasprave s pomoćnikom ministra prosvete Milovanom Šuvakovim, zagovara tezu da se svi studenti koji su na Megatrendu tamo ne nalaze nimalo slučajno, tj. da s obzirom na rektora Jovanovića, unapred očekuju da će svoje visoko obrazovanje privesti kraju nekim drugim načinom, a ne marljivim trudom i radom. Posle ovakvog segregatornog diskursa, prosto je neverovatna činjenica da ovo lice u zapadnom svetu uživa ugled stručnjaka iz oblasti ljudskih prava.

naučnici“ iz Petnice, do tada u senci, koji su na osnovu nemogućnosti da pronađu Jovanovićev londonski doktorat iz osamdesetih posredstvom računara, sličnom strategijom kao i protiv Stefanovića, najpre neiskreno tvrdili da samo dovođe u sumnju, da bi odmah zatim svaku reakciju mete proglašavali potvrdom te iste sumnje i da takva ide u prilog unapred pripremljenom zaključku da Jovanović zapravo taj doktorat i ne poseduje, što je etički prekršaj zbog kojeg i po zakonu ne može ostati rektor univerziteta.⁴⁴⁶ Jovanović zbog medijskog pritiska, ali i zbog poziva Ministarstva prosvete i nauke od 12. juna, koje je takođe preko upita upućenog Londonskoj školi za ekonomiju ustanovilo da Jovanovićevog rada, pa ni njega samog u evidenciji doktoranata te ustanove nema, da rektor odgovori na tvrdnje ili podnese ostavku – sutradan odlazi za London i pronalazi originalan primerak svog doktorata (istog onog čija se fotografija ličnog primerka 7. juna pojavila na sajtu Megatrenda) u arhivi Otvorenog univerziteta (Open University), uredno zaveden i sa pečatom na kojem se nalazi biblioteka katalogizacija, koji zahvaljujući službenici koja mu to dozvoljava, donosi sa sobom za Beograd.

Ispostaviće se da je Mića Jovanović doktorirao, ne 1983, kako stoji u njegovoj biografiji, već 1989, u okviru tadašnjeg Britanskog saveta za nacionalna akademska zvanja (Council for National Academic Awards), koji je bio vladina prosvetna institucija iznad svih univerziteta sve do 1992. godine, kada je rasformirana, pa je na taj način arhiva fizički prebačena u Otvoreni univerzitet, koji nema nikakve veze sa njegovom zvaničnom arhivom. „U odbrani doktorata [CNA, *prim. aut.*] angažovala je dve univerzitetske institucije. U mom slučaju to je bila LSE (London School of Economics), ova koju osporavaju, a druga je Politehnički fakultet u Portsmutu (Portsmouth Polytechnic), a to je preraslo u univerzitet“, objašnjava za *Večernje novosti* Jovanović.⁴⁴⁷ Istog dana, 13. juna, Jovanović je dao i sledeću izjavu: „Podnosim ostavku na mesto rektora Univerziteta i na mesto potpredsednika Konferencije univerziteta Srbije (KONUS), ali ne iz moralnih razloga i što je to od mene tražio ministar prosvete Srđan Verbić,

već zato što sumnju u moj doktorat imaju premijer Aleksandar Vučić i lider SPS Ivica Đaćić.“ Poznat po svom ekstravagantnom stilu života koji nije krio od javnosti, Mića Jovanović je do dan-danas ostao vlasnik Megatrend univerziteta, koji je ubrzo po okončanju afere koja mu je nanela veliku štetu preimenovan u Univerzitet „Džon Nezbit“ u čast autora svetskog best-selera *Megatrendovi* iz 1982. godine, što je naziv koji je ovaj univerzitet inicijalno nosio i pri svom osnivanju 1989. godine.

Ubrzo pošto su se dvoje rukovodilaca čitavom aferom oglasili i otkrili svoj identitet, hakovana je i privatna imejl adresa Miljane Radivojević, s koje su zatim, s jasnim motivom retalijacije, na adrese srpskih medija prosledene korespondencije koje je ovo lice imalo sa ostalim direktnim i indirektnim učesnicima afere. Tom prilikom otkriva se, između ostalog: da Radivojevićeva održava redovnu i prisnu komunikaciju s bivšim rektorom BU Dejanom Popovićem, koji joj je slao upute i pomagao u diskreditaciji Jovanovića, da bi ona, zauzvrat, kod svojih poznanika iz Petnice, ministra prosvete i nauke Srđana Verbića i njegovog pomoćnika Milovana Šuvakova, urgirala da Popović dobije mesto predsednika Nacionalnog saveta visokog obrazovanja; da se Radivojevićeva raspituje o članovima Komisije za akreditaciju i na koji način je moguće iskoristiti aferu da bi se sprečila predstojeća reakreditacija Megatrend univerziteta; da Milovan Šuvakov upoznaje glavne učesnike afere s idejom o komisiji koja bi se formirala radi preispitivanja postojanja uslova za akreditaciju Megatrenda; da je Dejan Popović na vezi s Danicom Popović, s kojom dogovara podršku u vidu teksta koji će biti objavljen u *Politici*; da ministar Verbić, s druge strane, traži od Miljane Radivojević da se uključi u evaluaciju nacrtanog zakona o visokom obrazovanju; da Drago Indić, još jedan dugogodišnji saradnik Istraživačke stanice u Petnici i predavač na London Business School, sin Trive Indića, nekadašnjeg savetnika predsednika Srbije Borisa Tadića, obaveštava Miljanu Radivojević i Marka Milanovića da želi da, zajedno sa stranim investitorima, kupi Megatrend univerzitet (ili da ga pripoji nekom od privatnih poput Singidunuma), da planira da im se finansijski oduži zbog uspele kompromitacije koja spušta tržišnu cenu univerziteta i da predlaže formiranje peticije o ukidanju licence Megatrendu, uvođenju prinudne uprave i stečaja; da je uspostavljena transversala kojom će, preko Srećka Šekeljića, dugogodišnjeg poznanika i kolege Miljane Radivojević još iz Saveza studenata Filozofskog fakulteta, i njegovog bloga *Balkanist*, svi prilozi koji idu u korist propagatorima afere „Plagijati“ biti prevedeni na engleski

⁴⁴⁶ Videti tekstove i obratiti pažnju na tabloidne naslove: „Rektor Mića, Baron Minhauzen, ili kako je ministrov mentor zagubio doktorat“, od 7. juna; „Rektore Jovanoviću, to i dalje nije londonski doktorat“, od 8. juna, i „Kratki zaključak o doktoru Mići od Maribora“, od 16. juna 2014. godine, na sajtu *Peščanik*.

⁴⁴⁷ „Mića Jovanović: Našao sam dokaze i svedoka u Londonu“, *Večernje novosti*, 13. jun 2014.

jezik i dalje slati na adrese međunarodnih institucija i njihovih zvaničnika, kao i šerovani na društvenim mrežama u krugovima strane javnosti; da je nemačka Fondacija Hajnrh Bel, inače jedan od glavnih pokrovitelja *Peščanika* u vreme predsedavanja Volfganga Kloca, koji i kao autor doprinosi antivladinom sadržaju ovog sajta, istovremeno i stipendirala školovanje Miljane Radivojević, ali i pomagala samu aferu. Konekcije sa srpskim tajkunom Miroslavom Miškovićem nisu objavljene, niti su u naznaci.

U emisiji *Teška reč* na *TV Pink*, koja se 15. juna emituje u isto vreme kad i već pomenuti *Utisak nedelje*, Jovanović će sasvim otvoreno pokazati original svog londonskog doktorata, izneti detalje o uzajamnoj korespondenciji zavereničkog udruženja i reći da je hakerski napad na imejl Miljane Radivojević izvršila grupa Anonymous Srbija; ova antivučičevska ćelija visokotehnoloških kriminalaca, međutim, demantovaće svojim saradnicima iz BIRN-a da ima bilo kakve veze s tim, s naglaskom da nikada ne bi učinili ništa što bi išlo u korist rektoru Megatrend univerziteta.⁴⁴⁸ Posebnu pažnju izazivaju Jovanovićeve izjave o tome da je bio reketiran od strane urednika pojedinih medija, poput Verana Matića iz *B92*, Veselina Simonovića iz *Blica* i Aleksandra Rodića iz *Kurira*, pa tako na molbu da se u tračerskim emisijama *Utisak nedelje* i *Bulevar B92* prestane s difamacijom i izrugivanjem Megatrendu, Matić zauzvrat traži sponzorstvo štanda izdavačke kuće Samizdat, čiji je direktor, na Sajmu knjiga 2013. godine, u dve tranše od po 600.000 dinara, na šta ovaj pristaje, potpisuje ugovor o sponzorstvu i uredno isplaćuje iznos preko računa. Kada su napadi na Jovanovića i Megatrend u pomenutim emisijama nakon toga pak postali još jači, Veran Matić odgovara da on tu ne može ništa da uradi, jer neće da se meša u uređivačku politiku privatnih produkcija, i da ako je Jovanović mislio da na taj način može da utiče na *B92*, ne želi više da saraduju (model reketa veoma sličan kao i u slučaju Predraga Popovića iz srpskog *Nacionala* prema premijeru Zoranu Đinđiću i Vladi Srbije iz oktobra 2002. godine).

Postoje, međutim, i drugi modaliteti koji su u opticaju, objašnjava Jovanović: „*Blic* [uprava kompanije Ringier Axel Springer u Srbiji, *prim. aut.*] je tražio 200.000 evra za jednogodišnje 'strateško partnerstvo' sa Megatrendom – to znači da možemo da dajemo reklame... da

nas hvale, da budu lepi članci o nama, da nam daju oglase, itd. u paketu u svim njihovim izdanjima [*Blic, NIN, 24sata, Alo!, prim. aut.*].“ Ovaj način reketiranja, u kojem na prvi pogled sve izgleda posve normalno osim „sitnog“ detalja u vezi s novčanim iznosom, prema tvrdnjama tada već rektora u ostavci, ipak usavršava *Kurir*: „Aca Rodić je apsolutni šampion. Kada je kupio Adria Media grupu, došao je kod mene sa kolegicom za marketing i pitanjem, da li može svaki tvoj student da kupi *National Geographic*, da im uključiš još 25 evra na školarinu? Oko 27.000 studenata. I sve kad smo preračunali, šta bi to bilo, *NG* i možda još ponešto, to je bilo oko pola miliona evra godišnje. Tako da je on apsolutni rekorder. Nisam platio ni *Blicu* ni *Acu Rodiću*, i onda kad me vidite na naslovnim stranama... Imam dokaze, imam predugovore, imam svedoke...“ Na pitanje Dragana J. Vučićevića da li je slična iskustva delio i s nekim od političara, Jovanović pominje Dušana Mihajlovića, tada budućeg ministra unutrašnjih poslova, koji će tri godine kasnije preko fingirane akcije „Mreža“ reketirati i Stanka Subotića – koji mu je neposredno nakon 5. oktobra 2000. godine preko svog potpredsednika ponudio da se nađe u Upravnom odboru Nove demokratije, a da zauzvrat plaća godišnju „članarinu“ u iznosu od 10.000 DEM.⁴⁴⁹

U to vreme, u pomenutim tabloidima već su, među ostalima, objavljeni i sledeći naslovi: „Megaslučaj u trendu“ (*Blic*, 9. jun), „Slagao da je doktorirao u Londonu“ (*Blic*, 13. jun), „Jovanović mi je pretio u prisustvu Obradovića!“ (*Kurir*, 15. jun), a nakon emisije *Teška reč*: „Kratke

449 Premda tokom emisije tvrdi da su mu u bogatoj karijeri „lepršavog novinarstva“ nepoznati mehanizmi reketiranja, glavni urednik *Informera* i voditelj *Teške reči* na *Pinku*, nekadašnji najbliži saradnik Predraga Popovića i Svetomira Marjanovića u srpskom *Nacionalu*, objavljuje 23. maja 2016. godine u svom tabloidu prilog „BRUKA I SRAMOTA! PUN PARA, A NEĆE DA PLATI: Gazda Knez Petrola krade struju!“, u kojem bez ikakvih dokaza optužuje Srđana Kneževića, vlasnika benzinskih stanica Knez Petrol i jednog od finansijera Srpske napredne stranke da je „otimao električnu energiju unazad godinu i po dana i tako ošteto EPS za čak 41 milion dinara (više od 330.000 evra)“. Nakon pretnje tužbom, dolazi do sporazuma između Kneževića i Vučićevića: *Informera* je posle godinu i po pauze (asocijativna odrednica iz prvog teksta) ponovo dobio reklame Knez Petrola, a samo dva meseca posle pomenutog, 28. jula, biće objavljen tekst snishodljivog naslova „TAKO JE, DOMAĆINE! Treći najbogatiji Srbin rado seda za komban – GAZDA KNEZ PETROLA SAM ORE SVOJE NJIVE!“

448 „Anonymous Denies Serbia Hacking Allegations“, *Balkan Insight*, 23. jun 2014. (<http://www.balkaninsight.com/en/article/anonymous-denied-hacking-allegations>; pristupljeno 7. septembra 2016).

noge u rektora Miće“ (*Blic*, 17. jun), „Doktore Mićo, naspavajte se!“ (*Kurir*, 17. jun), „Prodavao višu školu kao fakultet“ (*Blic*, 18. jun), „Koristio lažne fusnote i nepostojeću literaturu“ (*Kurir*, 19. jun), „Mića kod Dačića tražio izlaz iz afere“ (*Blic*, 19. jun), „Milionska prevara“ (*Kurir*, 20. jun), „Vujačić: Mića nije radio na FPN, izmišlja da je izbačen s posla“ (*Kurir*, 21. jun), „O Mićinom doktoratu laže i novi rektor“ (*Blic*, 27. avgust), „Megatrend lakrdija o doktoratu Miće Jovanovića“ (*Blic*, 28. avgust 2014). Glavni tekst, koji je trebalo da bude osveta za ono što je vlasnik Megatrenda izneo na *TV Pink*, a koji se danas više ne može pronaći na sajtu *Blica*, nosi naziv „Mića Jovanović hapšen u Londonu dok je 'spremao' doktorat“, od 18. juna, u kojem se zlopotrebljava i falsifikuje detalj koji je ispričao nekadašnji ministar policije Radmilo Bogdanović, da je Jovanoviću u jednom momentu tokom boravka u Londonu istekla putna isprava. Bogdanović je odmah za *FoNet* demantovao navode ovog tabloida da je ikada izjavio da je Jovanović bio hapšen u Londonu 1988. godine i da je, na zahtev njegovog oca, intervenisao da bude oslobođen.⁴⁵⁰ Potom je usledio odgovor *Blica* u kojem se, između ostalog, priznaje da se Bogdanoviću nije dopao kontekst u kome je njegova izjava izašla, jer „on ne želi da se uključuje u napade na Megatrend, gde ima najmanje 20.000 dobrih studenata“. Antivladin internet portal *Dnevno.rs* već je istog dana kada je objavljen tekst u *Blicu* imao još manipulativniju varijaciju naslova: „Mića Jovanović 'spremao' doktorat u londonskom zatvoru“; poruka za čitaoce je jasna – kakav može biti kvalitet doktorata koji se izrađuje iz zatvorske ćelije?

U jesen 2015. godine u naučnom časopisu Arheološkog instituta u Beogradu *Starinar* br. LXV objavljen je rad Duška Šljivara iz Narodnog muzeja, direktora makroprojekta „Arheometalurgija Vinčanske kulture“ i rukovodioca iskopavanja arheološkog lokaliteta Belovode i Pločnik, u kojem je izrazio sumnje povodom dva poglavlja iz doktorske disertacije Miljane Radivojević, odbranjene 2012. godine na University College London (UCL), koja su objavljena u prethodnom broju *Starinara*, ukazujući na „netačne arheološke interpretacije, manipulacije publikovanim radovima i etički neprimerene postupke“ autora.⁴⁵¹ Šljivar, koji je na Belovodama koruko-

vodilac od 1993, a na Pločniku od 1996. godine, uz napomenu da je disertacija sa UCL-a zaključana za stručnu javnost naredne četiri godine i da zbog toga nije moguće uraditi detaljniji prikaz, navodi da je u okviru interdisciplinarnih proučavanja napravljen i kolegijalni dogovor sa dr Tilom Rehrenom i Miljanom Radivojević sa UCL u Velikoj Britaniji. „U dva navrata, oni su u depou Narodnog muzeja mobilnim XRF-om pregledali sve uzorke, a oko 500 nalaza je prosleđeno na detaljne analize u London. Dogovoreno je da rezultati analiza služe 'isključivo' za izradu doktorskog rada M. Radivojević“, piše Šljivar, a zatim dodaje da je „prilikom posete lokalitetu Belovode gospođica Radivojević bez 'znanja' rukovodioca kopirala kompletnu dokumentaciju sa ovog lokaliteta, koju neovlašćeno koristi u ovom radu“.

Osim toga što ukazuje i na mesta s netačnim citiranjem, članak Duška Šljivara orijentisan je i na profesionalno nezadovoljstvo i neslaganje s interpretacijama materijala na kojima je njegov autor godinama unazad radio, a koje naziva nestručnim improvizacijama, čime je faktički Radivojevićeva optužena da je izvršila neetički čin prisvajanja originalnih otkrića dugogodišnjeg istraživača i svog nekadašnjeg saradnika. Otuda dolazi sledeći zaključak: „Uprkos opstrukcijama sa autorskim pravima, zbog manipulacija nalazima i zbog brojnih tehničkih grešaka, ovaj rad predstavlja kompilaciju već publikovanih rezultata o metalurgiji vinčanske kulture, a dobrim delom i ilustrativnih priloga.“ Šljivareve stavove deli i direktor Arheološkog instituta u Beogradu i urednik *Starinara* Miomir Korać, koji u prilog tome primećuje da je čak i naziv disertacije Miljane Radivojević „Proizvodnja metala u Vinčanskoj kulturi“ tek varijacija naziva makroprojekta čiji je nosilac Narodni muzej u Beogradu, a ne UCL. Radivojevićeva, lice koje je zajedno sa ostalim zaverenicima 10. juna 2014. godine po nagovoru Inđića lansiralo peticiju „Plagijati i lažni doktorati“, u svom odgovoru na Šljivarev članak, pod nazivom „Čija je srpska arheologija? Slučaj Belovode i Pločnik“, prihvaćenom za *Starinar* br. LXVI, ukazala je da se određene interpretacije zbog kojih je Šljivar sada nezadovoljan nalaze i u njegovim ranijim radovima i odbacila sve iznete optužbe osim jedne primedbe za netačno citiranje, koju je nazvala tehničkom greškom koja ne menja suštinu niti utiče na kvalitet rada (upravo ono što ni kao pitanje nije bilo dozvoljeno u slučaju Stefanovića); autentičnost svog rada brani pak samom činjenicom što je isti odbranjen na „četvrtom u nizu najboljih univerziteta na svetu“.

450 „Jovanović dao otkaz, Bogdanović tvrdi da nije hapšen“, *RTV*, 18. jun 2014. (http://rtv.rs/sr_lat/drustvo/jovanovic-dao-otkaz-bogdanovic-tvrdi-da-nije-hapsen_496128.html; pristupljeno 7. septembra 2016).

451 „Osvrt na nove podatke o lokalitetima Belovode i Pločnik u *Starinaru* 64“, *Starinar* LXV/2015, Arheološki

Prema pisanju tabloida *Press online* od 2. maja 2016. godine, grupa neimenovanih srpskih naučnika obavestila je UCL, Mekdonaldov institut za arheološka istraživanja Univerziteta u Kembridžu i druge visokoobrazovne institucije o nalazima Duška Šljivara, te da se Radivojevićeva zbog toga na svom univerzitetu nalazi pod istragom za plagiranje, kao i da je njen postdoktorski program zamrznut do daljnjeg; pokušaj Miljane Radivojević da se, nakon toga, zbog neprijatnosti posredstvom prijatelja potom prebaci na državni univerzitet u Torontu, takođe ne uspeva.⁴⁵² Iz centralne kancelarije za odnose s javnošću Univerziteta u Kembridžu, međutim, demantovano je da se takav postupak protiv nekadašnjeg beogradskog studenta-prorektora vodi, kao i da je ikada vođen, uz zaključak: „Doktorica Radivojević je visoko poštovani i cenjeni član našeg akademskog osoblja.“ Uprkos nekim od ciljeva afere, uverenjem o akreditaciji visokoškolske ustanove koju je donela Komsija za akreditaciju i proveru kvaliteta, broj 612-00-02335/2014-04, od 12. februara 2016. godine, Univerzitet „Džon Nezbit“ ispunio je standarde za akreditaciju visokoškolske ustanove; svi studijski programi za koje je podnet zahtev za akreditaciju – uspešno su akreditovani. Materijalna šteta pak naneta ovom kampanjom i dan-danas je nesamerljiva.

452 „Miljana Radivojevic under serious investigation for plagiarism“, *Press online*, 2. maj 2016. (<http://www.pressonline.rs/info/Forumzaborbuprotivprosvetnemafije/374024/miljana-radivojevic-under-serious-investigation-for-plagiarism.html>; pristupljeno 8. septembra 2016).

EPILOG

U vreme dok sam se pripremao za pisanje Epiloga, 29. oktobra 2016. godine na vestima je javljeno da je pronađeno oružje u prigradskom naselju Jajinci, i to u šumi nadomak puta gde vozilo mora da uspori, nedaleko od porodične kuće roditelja premijera Aleksandra Vučića. Ovaj događaj dešava se samo pet dana pošto je na konferenciji za novinare u Vladi Srbije izneo dokaze o praćenju premijera Mila Đukanovića s elementima inostranosti (dva ruska državljana) u vezi s pripremom terorističkog akta na izbornu noć u Podgorici 16. oktobra te godine i o tome da je neimenovani visoki funkcioner Uprave kriminalističke policije redovno odavao operativne podatke službenicima stranih (zapadnih) ambasada u Beogradu. Dva dana posle veoma dramatične i napete konferencije, koja je obilovala sadržajem kakav se obično uskraćuje javnosti, šef ruskih bezbednosnih službi Nikolaj Petrušev svečano je primljen, dok su negde paralelno s tim, dvojica ruskih državljana, pripadnika ruske vojne službe bezbednosti, Eduard Vladimirovič Shirkov i Vladimir Nikolajevič Popov, napustila Srbiju. Tek 20. novembra, pitanjem postavljenim premijeru Srbije, voditelj emisije *Ćirilica* Milomir Marić otkrio je detalj iz presretnutog razgovora ruskih državljana i budućeg svedoka saradnika u procesu protiv terorista Aleksandra Sindelića, da su pomenuti nakon planiranog smaknuća Đukanovića u Crnoj Gori otvoreno zagovarali i uklanjanje Vučića u Srbiji.

Od trenutka završetka te konferencije, koja pak ima ulogu svojevrsnog trolpolnog prekidača u srpsko-crnogorskom strujnom kolu, mogao sam jasno da vidim s kojom lakoćom lavina relativizacije i ismevanja ozbiljne situacije kod medija poput *TVN1*, nedeljnika *Vreme*, *Radija Slobodna Evropa*, *Deutsche Welle* i sličnih, s Crne Gore prelazi na Srbiju. Beogradski nedeljnik praktično je nastavio tamo gde je stao s konroverznom angažmanom novinarkes *Vijesti* i cr-

nogorske poslovнице BIRN-a, Dušice Tomović, agresivne kriminalizatorke koja se u tri sukcesivna teksta („Devet : nula za Mila“, od 20. oktobra; „Dva oka u glavi“, od 27. oktobra; „I posle Mila – Milo“, od 3. novembra) potrudila da srpskoj javnosti iznese sve značajnije slojeve koje je crnogorski premijer kao označitelj poprimio za dvadeset pet godina vlasti, uključujući i laž da je optužnica za šverc cigareta iz Barija protiv njega 2008. godine „arhivirana, a ne ukinuta“. Štafetu zatim preuzima „penzionisani“ Miloš Vasić, lice koje je zbog kratkog studentskog angažmana u rukovođenju saobraćajem na beogradskom trgu Slavija sebe proglasilo bivšim policajcem i time novinarskim ekspertom za pitanja bezbednosti. On je sasvim spremno, u prilogu „Tupilo od nekuženja“, najpre 25. oktobra proglasio da mu ništa na konferenciji nije bilo jasno osim dizanja panike u društvu, dva dana kasnije već zna da je ista bila suvišna i da je premijeru služila samo radi klevetanja drugih ljudi (misli se na Zorana Čička, nekadašnjeg propagandistu Jugoslovenske levice, čiji se autorski tekst na poziv tajkuna Miroslava Miškovića hitno morao naći u istom broju *Vremena*),¹ dok sedam dana kasnije, opet u svojstvu glavnog autora nedeljnika u kojem „ne radi“, tvrdi da zna da u slučaju oružja pronađenog u Jajincima nije ispoštovana kriminalistička procedura; nadnaslov tog teksta glasi „Afera ‘zolja’“.²

Posle otkrivanja oružja i eksploziva u vozilu marke „reno megan“, parkiranom u garaži na Novom Beogradu, 1. novembra, i informacije da lica čija su falsifikovana dokumenta pronađena u vozilu odgovaraju onima koja su nešto više od mesec dana ranije uhvaćena u opservaciji kuće Andreja Vučića, talas podsmevanja, cinizma, kritizerstva, ali pre svega kriminalizacije premijerovog brata, preselio se u dnevnik *Danas*, čiji su novinari po naredbi Dragoljuba Petrovića lansirali niz tekstova sa osnovnom namerom da se u javnosti stvori utisak da, s obzirom na sve afere o njemu iz prošlosti, od kojih je neke i sam taj tabloid kreirao, s premijerovim bratom nisu baš čista posla, te da njegovu konstantno „upadanje u nevolje“ – a samim tim ni potencijalno pripremanje ubistva – ne može biti slučajno, baš kao ni 2003. godine jedva izbegnuti sudar vozila u kojem se nalazio premijer Đinđić s „razdrndanim kombijem“ kriminalca iz Surčina. U redakcijskom komentaru od 5. novembra pojavile se rečenica koja po strukturi upadljivo podseća na onu Željka

1 „Crna Gora, CIA i špijuni u rukama“, *Vreme*, 27. oktobar 2016.

2 „Priče iz šume jajinačke“, *Vreme*, 3. novembar 2016.

Cvijanovića napisanu u vreme posle pokušaja atentata kod hale „Limes“ i tvrdnju da „čitav događaj može da stane u jedan bradati psihoanalitički vic“, koju sam citirao u knjizi, s ciljem da se, s druge strane, pokaže kako je zvanična interpretacija aktuelnih događaja fingirana i lažna: „Tekst ‘Čime se bavi Andrej Vučić’ zapravo opisuje kako jedan običan službenik Narodne banke Srbije koji radi za državnu platu upada u razne nevolje samo zato što je brat premijera. Čak ga prati i mafija, što je odličan scenario za neki holivudski film sa hepiendom.“³ U istom tekstu uzgred se tvrdi da je Aleksandar Vučić već izmislio tri „državna udara“, nameće se smisaona veza s motivom „dečaka koji je vikao ‘vuk‘“, a sve po istom osnovu po kojem su neki drugi mediji samo dve nedelje ranije plasirali tezu da je takav scenario manipulacije vlasti u Crnoj Gori na izborni dan preko Vladimira Popovića uvezen iz Srbije.

Ova grupa medija, međutim, nije jedina koja u svoju korist kapitalizuje indicije organa policije i bezbednosnih službi da premijerima iz tetraedra preta životna opasnost, već to u Srbiji na sebi svojstven način čine i oni koji se smatraju bliskim režimu, tzv. provladini mediji. Tako *TV Pink*, koja je po mnogo čemu preko Željka Mitrovića i Dragana J. Vučićevića u znakovnoj simbiozi s tabloidom *Informer*, kao i listovi paralelno formirani uz podršku struktura bliskih vlastima, *Srpski telegraf* i nedeljnik *Ekspres*, osmišljeni kao dva dopunjujuća pola širokih vrednosnih preferenci konzumenata, uz svesno zanemarivanje premijerovih reči o pojačanim aktivnostima stranih službi „i sa Istoka i sa Zapada“, realnu pretnju dopinguju spinovanjem „elementa inostranosti“, izrečenog na konferenciji 24. oktobra, isključivo ka zemljama razvijenih zapadnih demokratija, pre svega Sjedinjenim Američkim Državama, Velikoj Britaniji i Evropskoj uniji – paradoksalno, upravo ka političkim protivnicima Rusije, čija su dva državljana osumnjčena za organizovanje pripreme terorističkog napada u Podgorici i zagovaranje sličnog scenarija i u Srbiji. Kada se tome pridodaju reakcije Cvijanovićeve *Novog standarda*, nedeljnika *Pečat* Milorada Vučelića i njegovog zamenika Nikole Vrzića, proputinovskih nacionalnih listova *Politika* i *Večernje novosti*, kao i činjenica da se upravo iz ovog korpusa štampanih i veb medija ponajviše biraju i u goste dovode „analitičari“ i komentatori društvenih zbivanja na televiziji *Pink*, *RTS* i delimice *Studiju B*, stiže se do zaključka da cilj interpretacije ovog u suštini veoma ozbiljnog događaja uopšte i nije racionalno

ili što racionalnije promišljanje, umirivanje strasti i sl., nego potpuno suprotno – što veće eskaliranje masa i njihovo mobilisanje u željenom spoljopolitičkom smeru: dakle, propaganda.

Zbog čega o ovome govorim u Epilogu? Uočio sam da se u ovakvim situacijama, baš kao što se to činilo i prilikom pokušaja linča premijera Vučića u Potočarima 2015. godine, kod ove grupe već redovno i, dakle, nimalo slučajno, javlja nešto što doprinosi jednom posebnom vrtlogu konfuzije u javnosti. U pitanju je svojevrsni mentalni raskorak između, uslovno rečeno, ideoloških preferenci ličnosti ili pre odranije kompulzivnih ostataka gotovo arhetipske mržnje, koja u karijeri svake od tih ličnosti ima veoma važnu ulogu i pakuje se po ključu antizapadne histerije (motivi napaćenog srpskog naroda, raspada Jugoslavije, bombardovanja 1999, priznavanja Kosova, pa na tom fonu i ubistva Đinđića, uvođenja sankcija Rusiji, itd.) – i s druge strane, realne zaštite interesa države Srbije, njene Vlade i premijera, s kojim su bliski i koji u tom smislu, suprotno njihovim ličnim preferencama i/ili moći komprehenzije, vodi prozapadnu, politiku pridruživanja Evropskoj uniji. Na taj način se, prilikom pronalaženja oružja u Jajincima, jasno moglo videti kako prvi, lični i iracionalan deo nagoni prevladava i nadilazi onaj drugi, pa je u pojedinim momentima izgledalo kao da svim tim protagonistima, na ovaj ili onaj način bliskim Vladi ili SNS-u, premijerovi bezbednost i život, na kraju krajeva, nisu toliko bitni koliko je imperativno da se pokaže da je, ukoliko mu se nešto desi, za to kriv Zapad, koji bi mu u tom slučaju presudio iz sličnih razloga kao što je navodno i Đinđić (politička pozadina koju propagira teorija o trećem metku).

To dokazuje da među premijerovim saradnicima, a naročito među onima od njih koji imaju veze s medijima, postoji u manjoj ili većoj meri frojdovska nesvesna želja da se, koliko god to suludo zvučalo, Vučić ili neko blizak njemu eliminiše kako bi se u javnosti dobilo opravdanje za konačno odustajanje od evropskog puta Srbije, jer bi se time začas kapitalizovala i u revoltu s velikom lakoćom „preorijentisala“ većinska podrška koju Srpska napredna stranka i njen predsednik trenutno uživaju. Takva hiperkonvergencija antizapadnog akcenta u „provladinim“ medijima, koja je jedna od najozbiljnijih i po svemu sudeći neizbežna nusposledica Vučićeve političke transformacije, govori o postojanju velikog rizika da SNS nekakav eventualno nemili epilog iskoristi sveteći se na upravo navedeni način. Ovaj prestup u nesvesno, u nenaмерно, u smislu u kojem se, na primer, kaže da je ‘i put do pakla popločan dobrim namerama’, što je najkontroverznije i najaporičnije od svega,

3 „Čime se bave ‘analitičari’“, *Danas*, 5. novembar 2016.

samo zarad održavanja što veće podrške u preovlađujuće nacionalistički orijentisanoj javnosti, neretko potiče i od samog Aleksandra Vučića, što u periodu nastajanja ove knjige ima za posledicu sve veći pad podrške građana evropskim integracijama, dok je istovremeno broj onih koji podržavaju vladajući (proevropski) režim, kontradiktorno, u blagom porastu. Najistinitije, stabilna, natpolovična podrška dela biračkog tela koje koristi svoje pravo glasanja u Srbiji zacelelo nije ni moguća u bilo kom drugom izdanju, a time, opet paradoksalno, ni postojanje nikakve druge vlasti koja bi u više uzastopnih mandata implementirala standarde Evropske unije i privela kraju započeti pregovarački proces.

Na pitanje da li će, međutim, takva vanserijska vlast uredničke sklonosti navedenih medija kapitalizovati zarad ostvarenja sopstvenog proevropskog programa, ili će se pak neizbrisive nesvesne sklonosti postepeno okrenuti protiv nje i na kraju „pojesti“ nju samu i njen program, trenutno nije moguće odgovoriti nikako drugačije osim pomalo zastrašujućom konstatacijom da su u tom preporu oba elementa, a ne samo jedan, paralelno sve više vidljiva i sve prisutnija, što diže i anticipaciju eventualne opasnosti na viši nivo. Baš u takvom spletu okolnosti nastaju paradigmatične medijske figure poput vlasnika firme Insajder tim d. o. o., koja izdaje tabloid *Informera* u Srbiji i *Informera CG* u Crnoj Gori, Dragana J. Vučićevića, čija se uloga uticaja na javno mnjenje ne može razumeti bez uključivanja ove dihotomije, jer se Vučićević nalazi upravo u tački preseka onog deklarativnog i nesvesnog; podrobnija analiza odnosa koristi i štete njegovog medijskog delovanja prema interesima Vlade Srbije takođe je podjednako kompleksna i varijabilna i mora da sačeka neko drugo vreme.

Iako sebe voli da predstavlja kao velikog rusofila i realno radi na jačanju Putinovog uticaja u Srbiji, Vučićević ipak nije ideološki, već u proizvodu, kako sam ranije istakao, egzibicionistički karakter, koji svojim deklaracijama ima ulogu da čvrsto drži preovlađujuće biračko telo uz vladajuću stranku, baš kao što to čini i u Crnoj Gori, ali upotrebom onih rekvizita koji odgovaraju tamošnjem DPS-u Mila Đukanovića – raskrinkavanjem prosrpskog nacionalizma, afirmacijom ulaska te zemlje u NATO i time direktno suprotstavljanjem interesima Rusije, što je sušta suprotnost od onoga što konkretno radi u Srbiji, ali u drugu ruku, metodološki opet identično. Dakle, u srpskom *Informeru*, kao paradigmatičnom ogledalu uticaja vlasti na javno mnjenje, kao stožeru dnevno-lepršave, antizapadnjačke kohezije birača kojima je omogućeno da zadržavaju svoje omiljene političke interpretacije, do-

lazi do gotovo komične perforacije, gasiranja i hiperbolizacije proruskog navijanja, gde te novine i njihov urednik u jednoj tački kao da potpuno gube iz vida početno uspostavljenu funkciju propagiranja i počinju da rade na štetu onih u čijem bi interesu takva propaganda trebalo da radi, identifikujući se u transgresiji potpuno pogrešno s onima kojima je namenjena. Zato dobitna receptura *Informera* zapravo eksploatiše jedan u biti nostalgični momenat, kojem se teškom mukom odupiru čak i oni koji su ga kreirali; takva, slikovito govoreći, daje oduška velikoj većini naprednjaka da, kao konzumenti, budni ponovo mogu da sanjaju svoje dojučerašnje radikalne snove – infantilnu želju koja u odraslom čoveku ne sme izaći na videlo.

Budući da su se Vučićeva nastojanja, a kasnije i prirodni proces privlačenja tzv. proevropske elite, tj. grupe medijski eksponiranih intelektualaca i drugih javnih ličnosti, na osnovu povučene poteza – poput potpisivanja Briselskog sporazuma kao uslova za otpočinjanje pregovora već krajem 2013. godine i uopšte protivstavljanja realpolitike dominantnoj nacionalističkoj matrici, kako na unutrašnjem, tako i na spoljnom planu – ne zbog politike Vlade Srbije, već zbog označitelja 'Aleksandar Vučić' i primordijalne predstave koju je psihološki teško ili gotovo nemoguće zameniti nekom drugom, uglavnom pokazali neuspešnim, mediji u kojima su takvi ljudi pronalazili oslonac postali su njegovi najveći protivnici. Tako su, okretanjem leđa ideji tadašnjeg prvog potpredsednika vlade da svoju partiju profilise po uzoru na nemačku Hrišćansko-demokratsku uniju (CDU) Angele Merkel, kao stranku širokog spektra (*catch-all party*), *Vreme*, *Danas*, *N1*, *Blic*, *NIN*, *Radio Slobodna Evropa*, *Peščanik*, *Deutsche Welle*, *Novi magazin*, *B92* i drugi, primorali SNS i Vladu da svoje saveznike traže gotovo isključivo među svojim starijim saradnicima, tj. onim medijima i pojedincima koji su na više ili manje uspešan način prošli kroz konverziju kroz koju je prošao i Vučić, ili je tek trebalo da je prođu, shvativši da bi svako eventualno ustupanje podrške vladi u kojoj on učestvuje moglo da poremeti označiteljsku sliku koje konzumenti njihovih medija preovlađujuće ne žele ili ne mogu da se odreknu. Na taj način, preko oštre demarkacije i segregacije, vodeći kampanju s ciljem da se konstantno pocrtava značenje primordijalne predstave i tako spreči svaka promena označenog tog označitelja, dobili su Vučića na mestu kakvom su i želeli i veštački kreirali pokriće za „kritiku“ autoritarizma, gurnuvši ga u svoje „nativno“ okruženje, koje u takvim uslovima ne raspolaže drugim izlazom nego da deluje u okvirima prethodno opisane dihotomije.

Zato je logično da su svoju šansu u ovoj simulaciji povratka u devedesete videle upravo brojne nevladine organizacije i udruženja koji su svoje ime gradili na otporu prema Slobodanu Miloševiću. Pored NUNS-a i NDNV-a, koji deluju uglavnom lokalno, preduzeća kao što su BIRN i OCCRP svoje centre izmestila su u države najsporijeg progressa u tranziciji, poput Kosova i Bosne i Hercegovine, a odande proširile svoje filijale na ostale zemlje regiona, u kojima se prepliće nekoliko različitih vrsta delatnosti, čime u pokušaju da autoritativno utiču na političke prilike u tim zemljama, kao nekada Međunarodna krizna grupa, postaju miks lobi-grupa, kompanija, medija i nevladinih organizacija. Ovde je, dakle, reč o organizacijama koje nakon pada Miloševića, u suštini, nisu pokazale nikakvo interesovanje niti znanje da svoje delovanje preusmere bilo na pružanje konkretnih socijalnih, konsultantskih usluga (Grupa 484, razni ženski i eko centri) ili na tzv. *grass root* funkcionisanje, usmereno uglavnom na potrebe lokalnih zajednica, ali su delimice uspele da pariraju resurs centrima i posluže kao centrale za raspodelu novca malima, kao i fondacijama koje se bave lobiranjem (Trag, Evropski pokret, BCIF, Građanske inicijative, CESID). Pod plaštom istraživačkog novinarstva u polju otkrivanja korupcije i kriminala vlasti, lica iz ovih organizacija otvorila su saradnju i osvežila stari kanal donatorskog finansiranja iz zapadnih zemalja upravo s grupom medija koja Vučićevu vladavinu u startu nije želela ili mogla drugačije da vidi nego kao vladavinu diktature i cenzure, gde se podrazumeva da motivi korupcije i kriminala bujaju, pa su tako ove organizacije i njihove podružnice (CINS i KRIK) mogle da postanu medijski bitne i da neometano učestvuju u lansiranju brojnih afera.

Informerovo nagonско prikazivanje ovih grupa kao „stranih plaćenika“, zbog činjenice što ih donira ista Evropska komisija koja pomaže i Vladu Srbije, poslužila je samo kao dokaz njihovim finansijerima da su takve organizacije ugrožene od strane vlasti i da je zato važno da im se nastavi pomagati. Svaka reakcija vlasti na tako uspostavljen mehanizam, budući da je u međuvremenu kampanja o postojanju cenzure umnogome prekodirana u onu o „kontroli medija“, ali i svaka druga njena delatnost, počela je u nemalom delu javnosti da se tumači kao diktirana laž i opsena tih istih medija, koji su navodno pod njenom kontrolom, pa se tako konačno došlo do stanja konfuzije u kojem je konzumentu u prvom trenutku gotovo nemoguće da razluči istinu od laži i ozbiljnost od marketinga i simulacije iz objavljene vesti o pronađenom oružju u Jajincima. Podsećanje redakcije *Insajdera* od

30. oktobra 2016. na sličnosti s atmosferom opšteg ismevanja, relativizacije, cinizma i sprdnje u javnom mnjenju i medijima nakon pokušaja atentata na premijera Zorana Đinđića kod hale „Limes“ 2003. godine, samo tri nedelje pre nego što će biti ubijen, širu afirmaciju moglo je dobiti samo na u tom smislu prokazanim medijima poput *TV Pink* i *TV Studio B*.⁴

Do paralele medijskog tretmana koji su imala dvojica premijera – Đinđić od 2001. do 2003. i Vučić od 2014. do 2016. godine – tj. piramide koja će pokazati udruživanje iste ili slične grupe glasila, a koja odgovara jednoj od glavnih teza u ovoj knjizi, stiže se preko pitanja koje u podjednakom intenzitetu, ali ne uvek i presudno, utiče na raspored snaga na čitavoj medijskoj sceni: Koliko je država medijima spremna da, preko mehanizama koji su najbolje objašnjeni u izveštaju Saveta za borbu protiv korupcije iz 2011. godine, obezbedi kako redovan priliv novčanih sredstava, tako i svojevrstan ekstraprofit preko povlašćenih vidova saradnje? Zajednički sadržalac ovde jeste to što su i jedan i drugi premijer na sličan način razrezali etablirane finansijske tokove svojim dolaskom na vlast: Đinđić je to učinio što samom činjenicom svrgavanja Miloševića, koji je pre toga figurirao kao glavni razlog za finansiranje sa Zapada, što restriktivnim reformskim merama kojima je pokušao da vodi politiku štednje u državnoj kasi; Vučić je pak presekao kanal raspodele novca za koju je do tada, u ime Borisa Tadića, poučenog „greškama“ koje je pravio Đinđić, odnosno time koliko je važno sebi obezbediti zaštitu u medijima – s mesta potpredsednika Vlade Srbije za evropske integracije bio zadužen Božidar Đelić. U prilog tezi, međutim, da faktor novca ne determinira uvek u celosti odnos medija prema vlasti i da ga psihologija oličena u označiteljskoj logici može bez problema nadvladati, ide podatak, ovoga puta iz izveštaja Saveta za borbu protiv korupcije iz 2015. godine, u kojem je obelodanjeno da su neki od medija koji najčešće napadaju Vučićevu vlast istovremeno dobijali ponajviše sredstava od Ministarstva za kulturu i informisanje, tj. da taj novac zbog primordijalne predstave koju nosi označitelj aktuelnog premijera nije značio apsolutno ništa u tom smislu, nego je štaviše korišten da bi se Vučić još više napadao.

To je još jedan od pokazatelja da ovu grupu od neke druge grupe medija ne razlikuje nika-

⁴ „Insajder: Nedopustiva teza da je nalaženje oružja marketing“, *Insajder.net*, 30. oktobar 2016. (<https://insajder.net/sr/sajt/tema/1919/Insajder-Nedopustiva-teza-da-je-nala%C5%BEenje-oru%C5%BEja-marketing.htm>; pristupljeno 9. decembra 2016).

kvo bitno svojstvo, nikakvo kvalitativno obeležje od svega čega njeni članovi inače zagovaraju da se razlikuju; nikakvog razloga nema pripisivati im bilo kakvo plemenito svojstvo zbog borbe protiv Slobodana Miloševića, jer su to, pokaže budućnost, činili uglavnom zato što su u tome pronalazili svoje finansijsko osiguranje, istovremeno sebe uveravajući da će ih oni koji sutra budu došli na vlast zbrinuti u svakom smislu reći. Možda se 2001. godine još neko i mogao iščuđavati nad tim što su ti isti začas bili spremni da ozbiljno krše novinarske kodekse ne bi li se obračunavali sa Zoranom Đinđićem, ali petnaest godina kasnije govori o novinarima od nekakvog renomea u tim glasilima ravno je nezilečivom poremećaju percepcije. Za razliku od onih kojima je najveći greh mestimično posrtanje u evrofanatično ili rusofilsko navijanje, što samo po sebi, osim o njenoj bazičnoj neurotičnosti, baš ništa ne govori o karakteru ličnosti, ova grupa je pak, bez ikakve dileme, stecište manjeviše svesnog, godinama uvežbavanog pokvarenjstva i korumpiranosti i time čovekovih najgorih karakternih osobina, zbog kojih se njeni pripadnici etički ne mogu ni kvalifikovati kao novinari. Jer upravo su oni ti koji danas, baš kao i nekada, stvaraju atmosferu da čin fizičke likvidacije onima koji ga izvode izgleda potpuno smislen i nužan; ti za koje bi Teofil Pančić, abolirajući sve nalik sebi, rekao da su banalni, koji još uvek zbog toga prolaze nekažnjeno, sede i rade neometano u svojim redakcijama i iza zatvorenih vrata, s one strane kamere i diktafona odlučuju o tome kako će za sva vremena biti obeleženi neki označitelj.

To me konačno dovodi do druge glavne teze u knjizi, koja je metodološki mnogo bitnija i kompleksnija od prve, čisto topološke, a to je da li se zaista odabirom ovog konkretnog paketa od četiri plus jednog označitelja, proučavanjem njihove medijske eksproprijacije kad god se neki od njih ili ponekad svi istovremeno ili raznovremeno ukrštaju i dovode u uzajamnu vezu, zaista može obuhvatiti paleta događaja te širine da se s punim pravom dalje tvrdi: a) da oni u periodu od poslednje decenije i po dominantno utiču na političko opredeljenje građana Srbije; b) da su u naučno-teorijskom smislu istovremeno opisane ako ne sve, onda makar najčešće zakonitosti funkcionisanja medijskih tehnika manipulacija i dimenzije medija uopšte; i c) da je knjiga time dostigla univerzalno važenje u tom istraživačkom polju i samim tim doprinela njegovom boljem razumevanju? Želeo bih da verujem da će neka budućnost javnog prostora, možda ne baš ona prva, dati pozitivne odgovore na ova pitanja. Ono što pak sada mogu da kažem jeste da su vest o pronađenom oružju u

Jajincima, kao i one koje su je u narednim danima pratile, sve zajedno s atmosferom izrugivanja, učinile da se osećam veoma loše, bespomoćno i u neku ruku već kao gubitnik-tragičar. Ovo poslednje, donekle zagonetno, izazvalo je u meni i dodatna osećanja nelagodnosti i nervoze. Kada sam razmislio o tome odakle to tačno dolazi, shvatio sam da je razlog u tome što sam se uplašio i same pomisli da postoji mogućnost da me nekakav kobni događaj potpuno pretekne i začas obesmisli preventivnu ulogu knjige koju sam joj isprva namenio.

Bio sam ljut na sebe što su stvari na neki čudan način izmakle kontroli i što sam već više od godinu dana, zbog novih događaja koji su neprestano potvrđivali sve ono što sam od samog starta tvrdio i gotovo nekontrolisane želje da ih ubacujem u knjigu, čineći je sve demonstrativnijom, sam sebi pomerao rokove njenog završetka. U tim trenucima istovremeno sam osećao i da se knjiga nekako okreće od mene, s obzirom na to da nipošto nisam želeo da poprimi dominantno hroničarski karakter i tako zaseni sve ono problemsko što ključno drži u sebi; počeo sam u panici pogrešno da verujem da je nezavršiva, previdevši da je takva verovatno samo sa istorijskog aspekta. Ali, upravo ta činjenica možda ponajviše odgovara na navedena pitanja; dokonima ostaje još samo da kontempliraju nad dilemom da li će se kampanja o kojoj je ovde reč ikada prekinuti, šta je potrebno da se to dogodi i da na nekom mestu jednom za sva vremena pukne rešetka u obliku tetraedra, kao i da li je to, na kraju krajeva, uopšte moguće. Ili pak medijski zločin jednom pušten u etar traje kao radio-signal koji se udaljava od Zemlje i većno putuje prostranstvima vasiona, kao na početku Zemekisovog filma *Kontakt*, iz 1997. godine? Ishod je dakako neizvestan, a jedino što se pouzdano zna jeste da će poslednju reč o tome moći da dâ samo – konzument.

ZAVRŠNA REČ

Prof. dr Dejan Vuk Stanković
vanredni profesor na Učiteljskom fakultetu Univerziteta u Beogradu
i politički analitičar

Ime i manipulacija – kodeks srpskih medija i povezanih grupa 2001–2016, nova knjiga Ištvana Kaića, filozofa i medijskog analitičara, pokreće niz suštinski važnih pitanja o složenom i danasve kontroverznom odnosu medija i politike. S nizom dobrih razloga, ovo delo možemo smatrati originalnim, racionalno uverljivim, korisnim i, izvesno je, kontroverznim. Hrabrost autora, preciznost u faktografiji, logičnost zaključaka i snažna moralno-politička indignacija nad mnogim akterima i događajima, knjigu će učiniti polemičnom i otvorenom za brojne, vrlo verovatno protivrečne interpretacije.

Razume se, polemički karakter knjige nužan je i zbog izvorne vrednosno-političke preferencije autora i smelosti da se jasno i nedvosmisleno iskaže. Ipak, nije reč o političkoj knjizi, već o istraživačkom i moralno-političkom gestu, svojevrsnoj refleksivnoj intervenciji ograničenoj na polje potpunog i preciznog dijagnostikovanja medijskog stanja i strukturalno-funkcionalne analize različitih propagandnih spletki koje se vezuju za određene ličnosti i događaje.

Tematski posmatrano, knjiga se bavi detaljnom i konciznom demistifikacijom mnogobrojnih medijskih manipulacija koje su konstanta medijsko-političkog života u Srbiji i Crnoj Gori. Originalnost u pristupu je obećavajuća i proizvodi plauzibilne učinke, pre svega u domenu skupa stavova o medijima i politici koji imaju saznavnu, a donekle i etičko-političku vrednost.

Striktno metodološki posmatrano, ova knjiga kombinuje dva uzajamno povezana momenta koji se smisleno prožimaju i nadopunjuju. Reč je o spoju strukturalističke psihoanalize i doku-

mentarističkog skupljanja građe, koja je pažljivo klasifikovana i koja pojmovnom okviru malo pre pomenute teorijske tradicije omogućava činjeničku zasnovanost. Žanrovski posmatrano, Kaićeva knjiga je kritika medija, tačnije preispitivanje načina njihovog funkcionisanja, njihovog statusa, pre svega u političkom polju, i najzad ishoda koji proizvodi njihova gotovo sveprisutna delatnost u savremenom svetu. Ideja o kritici medija, tačnije zamisao da se i o njima vrednosno i racionalno piše, menja uobičajene matrice rasuđivanja u našoj javnosti, posebno onoj koja je živo zainteresovana i koja trajno radi u samim medijima. Već sama ideja kritike medija nosi nešto subverzivno, ona nudi preokret, preispituje neke uvek već podrazumevane i socijalno prihvaćene datosti, poput one o povlašćenom mestu medija kao činioca i arbitra u uvek složenoj i neretko protivrečnoj političkoj borbi. Podvrgavajući medije kritici, dajući njima jednak tretman kao i svemu što je kritici podložno, Kaić rizikuje žestok polemički nabož žučne i neretko besne „medijske zajednice“. Ipak rizik, ma koliko nudio neizvesnost, a zašto ne reći i opasnost, u slučaju ove knjige ima svoje pokriće. Upravo to pokriće je ovo voluminozno, originalno i korisno delo.

Istraživanje se bazira na nizu uzajamno povezanih pretpostavki, od kojih je verovatno ključna ona o odnosu između događaja i interpretacije u medijsko-političkom polju. Nasuprot uobičajenoj intuiciji koja događaj kao događaj vezuje za ono što se dogodilo, za puki fakticitet koji je sam po sebi istinit u svojoj očiglednosti, Kaić smatra da je svaki medijski događaj

neraskidivo povezan sa interpretacijom. Događaj je uvek već u određenom interpretativnom koordinatnom sistemu. Pre samog pojavljivanja, matrice za njegovo razumevanje su prisutne i u svom prisustvu delotvorne tako što jasno definišu horizont smisla unutar koga i pomoću koga se određuje značenje događaja. Rečju, u medijsko-političkom univerzumu ne postoji čista datost, ništa što je samo po sebi prihvaćeno kao istinito po sebi. Naprotiv. Svaki događaj proizvod je određene konstrukcije, njegov smisao i značenje su uključeni u model interpretacije. Medijsko-političke matrice definišu pojedinačno zbivanje, skup zbivanja ili pak procese koji su predstavljeni u medijima.

I u ovom aspektu metodološkog pristupa, Ištvan Kaić pravi teorijski obrt. Naime, u medijskoj praksi izveštavanja i analitičkog pisanja, obično se u razumevanju događaja i procesa polazi od događaja kao faktičke datosti, očiglednosti, nesporne činjenice koja obavezuje i koja istraživača navodi da daljim analitičkim radom dođe do uverljivih zaključaka. S druge strane, u Kaićevoj teorijskoj optici, svaki događaj situiran je u specifičan politički, medijski, moralni, psihološki, socijalno-istorijski kontekst gde akteri događaja, njihov status u medijsko-političkom polju, određuju njegovo značenje i smisao. Kaić polazi od realistične psihološke intuicije da negativni atributi pripisani nekom akteru ostaju postojani i trajni, dok pozitivno određena pokazuju visok stepen nepostojanosti i sklonosti ka modifikaciji. Ova asimetrija između pozitivnih i negativnih odrednica pripisanih jednom akteru igra veoma važnu ulogu u razumevanju medijskih sadržaja u Srbiji i regionu. Analizirajući obilje medijskih sadržaja, od novinskih tekstova, intervjuja, kolumni, blogova, sve do video materijala, Kaić izdvaja petoro javnih ličnosti koje imaju ubedljivo najveću zamislivu negativnu reputaciju.

Zoran Đinđić, Aleksandar Vučić, Milo Đukanović, Vladimir Popović i Stanko Subotić, uticajne ličnosti javnog života, pre svega politike, ekonomije i medija, slove za ličnosti čiji je negativni imidž pažljivo i studiozno građen godinama. Pomenute političke i javne ličnosti, u Kaićevoj analizi, inspirisanoj strukturalističkom psihoanalizom, dobijaju status „medijskih označitelja“. Upravo taj pojam igra centralnu ulogu u razumevanju strukture i načina tumačenja medijskih događaja. Prisustvo „medijskog označitelja“, bilo da je ono direktno ili indirektno, stvarno ili izmišljeno, određuje njihovo značenje.

Posmatrajući status moralno stigmatizovanih ličnosti, ukorenjenost pomenutih ličnosti u negativna određenja je takva da samo pominjanje

njihovih imena određuje smisao i značenje događaja i procesa. Šta god da se desi, bez obzira na ishode ili motivaciju postupka, ukoliko je povezano sa petoricom „inkrimisanih“, ima negativno, neretko politički oportuno, moralno dekadentno ili pak kriminalno značenje i smisao.

Učestalost ponavljanja negativnih ocena njihovog delovanja fiksira negativnu sliku o njima. Negativna slika igra značajnu, gotovo odlučujuću ulogu i kod čitalaca ili gledalaca koji bi na sam pomen ličnosti trebalo da reaguju emotivno repulzivno, da iskažu neodobranje koje bi u krajnjem ishodu trebalo da generiše političko suprotstavljanje. Stvaranje i agresivno nameatanje negativne slike o pomenutim ličnostima ima za cilj da njihov politički i svaki drugi angažman potpuno diskredituje. Naime, šta god pomenuta petorka – Đinđić, Vučić, Đukanović, Popović ili Subotić – činila, ove ličnosti biće direktno ili indirektno medijski stigmatizovane. U medijskoj areni koja nalikuje „bojnom polju“, svaki racionalan odgovor bilo njih, ili nekog drugog učesnika javnog života koji nije negativno orijentisan ka njima, biće tumačen kao medijsko-politička farsa, svojevrsna moralna blasfemija ili pak političko-ekonomska dekadencija. Iskustvo medijskog „linča“ ovih ličnosti prikazano je detaljno.

Pogromaško-optužujući diskurs medija koji sebe označavaju kao profesionalni, slobodni i demokratski, podstaknut je skupom uzajamno povezanih interesa kriminalnih, policijskih i obaveštajnih krugova u zemlji i inostranstvu. Kaić dosta uverljivo pokazuje da je fabrikovanje afera i prateća difamacija pripadnika „tetraedra“ svesna i ponajmanje politička.

„Kritičko“ novinarstvo od vremena Tijanića, *Nacionala*, *Glasa javnosti* sve do *TV N1*, *Danasa*, *Peščanika*, te paranovinarskih organizacija, poput BIRN-a, CINS-a, KRIK-a, nosi moralistički naboj, tendenciozne interpretacije, lažiranje vesti i direktne personifikovane optužbe koje sadrže aromu krivično-pravnog presuđivanja. Zanimljivo je primetiti kako brzo i lako nestaju sve lične ili ideološke razlike onda kada treba pokrenuti negativnu kampanju protiv neke od medijski inkriminiranih javnih ličnosti.

„Medijski atentati“ na pripadnike medijsko-političkog tetraedra podjednako su privlačni i samoproglašeni „borcima“ za „stvar ljudskih prava i demokratije“ kao i većitim zaštitnicima „srpstva“ i Srbije. Ako se tome dodaju „novinari specijalizovani za crne hronike“, dobija se gotovo savršeni propagandni instrumentarijum.

Kriminalizovati, patriotski osramotiti, optužiti za nepoštovanje vrednosti demokratije i slobode, večiti je pretekst različitih, indirektno ili direktno povezanih, neretko sinhronizovanih

kampanja. Reč je o kontinuitetu kampanje, kampanji koja ne prestaje i koja teži uvek da traje kroz različite manifestacije. Širok dijapazon medijskih događaja opisan je u ovom studiozno i brižno pisanom delu. Upravo (zlo)upotreba medijskog označitelja koja je u srži brojnih kampanja pokazuje suštinu onoga što autor zove „kodeksom srpskih medija i povezanih grupa“.

Sastavljajući katalog medijskih manipulacija visokog političkog naboja, Ištvan Kaić je demonstrirao sposobnost da primeni zahtevnu teorijsku poziciju na konkretne društvene fenomene visokog stepena relevantnosti. Studiozno i hrabro pišući o mehanizmu kampanje protiv određenih ličnosti, kojima je za te potrebe dodelio ulogu „medijskih označitelja“, autor je postao svestan i svoje zle kobi – i sam je postao „medijski označitelj“ koji lako može da stekne status koji imaju njegovi, uslovno rečeno, „literarni junaci“.

Ova mogućnost se već uveliko, ali na sreću tek postupno realizuje. Više nego bilo šta drugo, ona pokazuje da svaka teorijska istina nosi i određenu ličnu dimenziju koju joj neponovljivo pridaje njen autor i zastupnik. Stapanje života i mišljenja, neanonimnost teorije, ma koliko nekad bila i bolna, jeste nagrada koju ekskluzivno ima njen autor. Ekskluzivna nagrada koju je Kaić zaslužio. Priznanje koje niti može, niti treba s nekim da deli.

ČLANCI IZ ŠTAMPANIH I INTERNET MEDIJA

- „Abas: Dahlanovo državljanstvo je 'problem Srbije'“, *Balkan Insight*, 24. februar 2015.
- „Aca i Milo ili 'oči u glavi'“, *NSPM*, 4. novembar 2015.
- „Adekvatno reagovanje medija“, *Politika*, 10. avgust 2001.
- „Adria Media Group i magazin Elle okupili kulturnu i umetničku elitu“, *Kurir*, 9. novembar 2015.
- „Advokati na (službenoj) dužnosti“, *CINS*, 30. decembar 2014.
- „AFERA 'BANANA' Haos zbog tajnih snimaka“, *Blic*, 9. septembar 2015.
- „AFERA SA DRŽAVNIM OTKAZIMA Otpuštali sirotinju, šttili parazite“, *Blic*, 13. februar 2016.
- „Afera Šarić tjera investitore“, *Vijesti*, 7. maj 2010.
- „Afere srozale poverenje građana u policiju“, *N1*, 21. decembar 2015.
- „Akcija Mreža proširena na ceo Balkan“, *Standard*, 13. jul 2007.
- „Akcije C marketa 300 evra!“, *Kurir*, 25. novembar 2005.
- „Ako BGD policija bez razloga puca na nas, moraćemo malo da se branimo, bojim se da ne bude krvi do kolena“, *Svedok*, 14. maj 2002.
- „Ako dokažete vaše laži, poklanjam vam imovinu“, *E-novine*, 1. april 2011.
- „Ako druge nema, podelimo Kosmet“, *Večernje novosti*, 22. februar 2003.
- „Ako je Evropa podržala zakon – onda ništa“, *Politika*, 7. april 2016.
- „Ako ne platiš 20 miliona evra, najebaćeš!“, *E-novine*, 12. avgust 2010.
- „Ako su tačne priče Dušana i Bebe, jednog treba hapsiti a drugog lečiti“, *Svedok*, 26. jun 2007.
- „Aleksandar Rodić za Newsweek: Čovek koji je Vučiću rekao NE“, *Newsweek*, 23. novembar 2015.
- „Aleksandar Rodić: Srbijo, izvini“, *Kurir*, 8. novembar 2015.
- „Ama, kakav Koštunica!“, *Kurir*, 30. septembar 2007.
- „Ambasada SAD i Misija OEBS: Ovo se mora istražiti“, *Vijesti*, 6. septembar 2013.
- „Američka DEA locirala Šarića u Bjelom Polju“, *Blic*, 12. februar 2010.
- „Amfilohije da se izvini za govor mržnje“, *E-novine*, 6. mart 2011.
- „Amfilohije: Ne miješam se u politiku“, *RTCG*, 4. oktobar 2015.
- „Amnesti internešnel: U Srbiji pojačan pritisak na medije“, *Blic*, 25. februar 2015.
- „Analiza kampanje srpske vlade i tabloida protiv BIRN-a“, *BIRN Srbija*, 16. januar 2015.
- „Anonymous Denies Serbia Hacking Allegations“, *Balkan Insight*, 23. jun 2014.
- „Antić: Za 'Tamnavu' izabran najbolji ponuđač“, *RTS*, 11. januar 2015.
- „Apsurd: Beba Popović promovise ženska prava“, *Vijesti*, 19. jun 2015.
- „Arapski salaši usred Panonskog mora“, *Al Jazeera Balkans*, 29. avgust 2015.
- „Arežina: Kljajevići su bili u vezi sa 'zemuncima'“, *Blic*, 2. februar 2004.
- „Asfaltirana istina Šefa podzemlja“, *Revija 92*, 10. jul 2007.
- „Atentat na Đinđića: Patologija nove Srbije“, *Blic News*, 26. februar 2003.
- „Atentat na ministra: Koljem zoljom po kućama“, *N1*, 24. jun 2016.
- „Atentat: Razrđanim kombijem na premijerovu 'blindu'“, *Identitet*, 25. februar 2003.
- „Atentatori na Beka neće biti uhvaćeni!“, *Informer*, 1. jul 2015.
- „Atentatori“, *Srpski Nacional*, 2. novembar 2002.
- „Atmosfera u Crnoj Gori podleća na kraj Miloševićeve vlasti“, *N1*, 19. oktobar 2015.
- „Aukcija imovine narko bosa Darka Šarića“, *Radio Slobodna Evropa*, 8. jun 2010.
- „Austrijski ekspert: Državni udar u Crnoj Gori režirala je VLAST“, *Blic*, 20. oktobar 2016.
- „Autocenzure ima, ali je nedopustiva“, *RTV*, 8. maj 2014.
- „B92 platio 200.000 za 'Utisak'“, *Informer*, 17. septembar 2014.
- „B92: Olji smo dali 2.000.000 evra“, *Informer*, 3. oktobar 2014.
- „Baba napala Legiju“, *Blic*, 13. novembar 2001.
- „Bagzija 'trenirala' CIA“, *Kurir*, 14. oktobar 2007.
- „BAHATO Dikića čuvaju sa šest vozila: Smenjeni komandant žandarmerije čuvaniji od predsednika“, *Blic*, 15. jun 2014.
- „Bal drogiranih sadista“, *Arena*, 15. septembar 2003.
- „Bandur bio na platnom spisku Spasojevića“, *Danas*, 18. jun 2003.
- „Batić: Radi se o zameni teza“, *Srpski Nacional*, 20. jun 2002.
- „BBC i Guardian izvještavaju o Crnoj Gori“, *Vijesti*, 25. oktobar 2015.
- „Beba – karika koja povezuje“, *Politika*, 3. jul 2014.
- „Beba i Dule rade za istu stranu službu“, *Kurir*, 24. septembar 2007.
- „Beba krije ko je stvarno ubio Đinđića“, *Kurir*, 6-7. mart 2004.
- „Beba na poternici?“, *Press*, 11. jul 2007.
- „Beba neće dobiti izvinjenje, njegov lik i djelo ne zaslužuju trošenje papira“, *Vijesti*, 7. septembar 2013.
- „Beba nije kriv“, *NIN*, 1. maj 2003.
- „BEBA POPOVIĆ I EVROPSKI GRANT ZA PROMOCIJU PRAVA ŽENA U CRNOJ GORI: Kada Brisel nagrađuje šikanu“, *Monitor*, 26. jun 2015.
- „Beba Popović je znao da će Đinđić biti ubijen!“, *Intermagazin*, 15. septembar 2014.
- „Beba Popović objasnio ko je Nikola Sandulović“, *Alo!*, 28. oktobar 2014.

- „Beba Popović treba Vučiću zbog veza sa Đukanovićem“, *Vijesti*, 2. jul 2014.
- „Beba Popović završio nakon što je viđen sa Subotićem“, *Vijesti*, 4. septembar 2013.
- „Beba Popović: Mihajlović bio ucenjen hapšenjem, pa me optužio“, *RTV*, 26. mart 2009.
- „Beba se uplašio“, *Press*, 16. jun 2007.
- „BEBA ŠIRI STRAH: Kurir optužen da sprema ubistvo premijera Vučića!“, *Kurir*, 19. jun 2014.
- „Beba štetočina“, *Press*, 21. jun 2007.
- „Beba u mreži!“, *Press*, 15. jun 2007.
- „Beba zakukao, pre nego što Bagzi propeva“, *Balkan*, 2. februar 2005.
- „Beba, Čume i Legija bili su gospodari Srbije“, *Pravda*, 6. jul 2007.
- „Beba, Janjušević i Milić su mesec dana ranije znali da će Zoran Đinđić biti ubijen“, *Naše novine*, 13. septembar 2014.
- „Bebi nije lako“, *Press*, 18. jun 2007.
- „Bebina zavera“, *Kurir*, 22. jun 2007.
- „Bebino druženje sa mafijom nije bio državni posao!“, *Press*, 18. jun 2007.
- „Bebo, kaži 'tičica'“, *Vijesti*, 4. septembar 2013.
- „Bebo, pištolj u ruke!“, *Kurir*, 23. oktobar 2004.
- „Beko tvrdi da nije uzeo novac od Subotića“, *Vijesti*, 22. novembar 2010.
- „Beko: Jesam vlasnik 'Novosti'“, *B92*, 21. novembar 2010.
- „Besposadna letilica Dron J. Vučićević, Studija slučaja: Daljinsko upravljanje i politička fauna“, *Autonomija*, 28. mart 2016.
- „Bez 'Blica' od sutra na kioscima 'Future'“, *Blic*, 14. septembar 2009.
- „Bez trećeg na vidiku“, *Blic News*, 26. septembar 2001.
- „Bez zaštite!“, *Kurir*, 12. oktobar 2007.
- „BIA sumnjiči Rodoljuba Milovića“, *Politika*, 22. jul 2014.
- „Biciklisti, spremite se“, *Vreme*, 23. jun 2005.
- „Biće saslušan i Vojislav Koštunica“, *Danas*, 11. mart 2011.
- „Bila dva atentatora!“, *Kurir*, 15. oktobar 2007.
- „Bilješka o skandalu“, *Portal Analitika*, 19. jun 2014.
- „Bio sam prisutan kad je Đinđić obećao inostranstvu da Stanišić neće ići u Hag!“, *Internacional*, 4. februar 2005.
- „BIRN Attack 'Part of Balkan Democratic Crisis'“, *Balkan Insight*, 28. januar 2015.
- „Bivši policajac Gavrilović dan pre ubistva tražio hitan sastanak sa Koštunicom“, *Blic*, 8. avgust 2001.
- „BIZARNO Sindikalac tuži reditelja Kokana Mladenovića zbog rušenja ustavnog poretka?!“, *Blic*, 10. septembar 2015.
- „Biznismen Rodić povezan sa Šarićevim advokatom i Radulovićem“, *CINS*, 28. maj 2012.
- „Blamage auf dem Balkan“, *Financial Times*, 24. jun 2010.
- „Blistavi um ministra Stefanovića“, *Politika*, 18. jun 2014.
- „Bogićević reket platio novcem Agrobanke“, *E-novine*, 9. novembar 2015.
- „Borba protiv mafije je moja najvažnija misija“, *Press*, 19. mart 2010.
- „Boris Tadić: Ovakvo formiranje Zajednice srpskih opština nije pobjeda“, *SDS*, 26. avgust 2015.
- „Bot sam i tim se dičim“, *Blic*, 22. jun 2014.
- „BOTOVI NAPADAJU Glavna meta je Saša Janković“, *Blic*, 5. maj 2015.
- „Božo Prelević: Beba dilovao, prisluškivao...“, *Press*, 21. jun 2007.
- „Božo Vrećo: Imaće na sudu bolesnog čoveka“, *B92*, 2. avgust 2016.
- „Braća po zločinu“, *Peščanik*, 8. jun 2015.
- „Braća žandarmi prekopavali Gamzigrad da ukradu zlato“, *Blic*, 13. februar 2014.
- „Branili smo Dedinje“, *Kurir*, 22. septembar 2007.
- „Branka Prpa: Aleksandar Vučić sudjelovao je u ubojstvu Slavka Ćuruvije“, *Slobodna Dalmacija*, 25. januar 2014.
- „Branka Prpa: Ne verujem ni u šta što Vučić kaže, jer on iskreno laže“, *Blic*, 25. februar 2014.
- „Branka Stanković, njom samom“, *Vreme*, 10. oktobar 2013.
- „Brano nije imao neprijatelje!“, *Večernje novosti*, 10. oktobar 2009.
- „Brašnjović uvezio lažne šampone“, *Blic*, 21. april 2006.
- „Bratislav Gašić kandidat za direktora Kontrole letenja“, *Danas*, 11. maj 2016.
- „Bratislav Grubačić: Beba laže!“, *Press*, 2. jul 2007.
- „Brkić: Ćuruviju ubio član JSO Luka Pejović“, *Beta*, 5. jul 2016.
- „Brkić: Nisam se uplašio Čumeta, nisam se predao!“, *Srpski Nacional*, 27. septembar 2002.
- „BRUKA I SRAMOTA! PUN PARA, A NEĆE DA PLATI: Gazda Knez Petrola krađe struju!“, *Informer*, 26. maj 2016.
- „Bubalo bio u šoku, Mrđa uhapšen na kafi s Bekom“, *Blic*, 16. jun 2013.
- „Buha: Čume ima Pavkovića u džepu, uz njegovu pomoć ruši Koštunicu“, *Srpski Nacional*, 11. septembar 2002.
- „Bulevar Bakira Izetbegovića“, *N1*, 24. jul 2015.
- „Cane brani sebe, optužuje Mila“, *Dan*, 1. april 2010.
- „Cane da vrati 30 miliona evra“, *Blic*, 4. jul 2014.
- „Cane i Milo stoje iza ubistva Pukanića“, *Kurir*, 26. februar 2010.
- „Cane i Milo uklonili sve protivnike“, *Blic*, 12. avgust 2009.
- „Cane i Šarić sastajali se barem jednom mesečno“, *Blic*, 19. mart 2010.
- „Cane i Šarić se sastajali u 'Splendidu'“, *Dan*, 21. decembar 2010.
- „Cane i Vesko prali pare od šverca“, *Dan*, 4. oktobar 2010.
- „Cane izbegava suđenje“, *Blic*, 21. maj 2015.
- „Cane je OK“, *Kurir*, 1. oktobar 2007.

- „Cane kupio ‘Nacional’“, *Press*, 16. decembar 2010.
- „Cane nije prao novac u Švajcarskoj“, *Blic*, 16. oktobar 2008.
- „Cane od Šarića dobio velike pare u gotovini“, *Vijesti*, 23. mart 2010.
- „Cane organizovao 178 letova za prebacivanje novca na Kipar“, *Blic*, 24. jul 2009.
- „Cane preti jer je u panici“, *Blic*, 17. mart 2010.
- „Cane preti Tadiću kao Legija Đinđiću“, *Press*, 19. mart 2010.
- „Cane svađa Bebu i Duleta“, *Svedok*, 19. jun 2007.
- „Cane u panici zbog nove optužnice“, *Blic*, 17. mart 2010.
- „Caneta sumnjiče da je švercovao kokain sa Šarićem“, *Blic*, 18. mart 2010.
- „Canetov Beba“, *Kurir*, 12. jun 2007.
- „Cena dojava – 1200 eura“, *Vreme*, 23. april 2003.
- „Cenzura cveta, Mercedes ni od korova“, *Deutsche Welle*, 21. jul 2014.
- „Cenzura i progon umesto uspešnog mjuzikla“, *Dnevnik*, 6. avgust 2015.
- „Cenzura i(li) tabloidizacija države“, *Al Jazeera*, 3. jun 2014.
- „CG: Rusija sama potvrdila da je umešana u proteste“, *B92*, 27. oktobar 2015.
- „CIA, Đukanović i čovjek optužen za Arafatovu smrt“, *Monitor*, 18. januar 2013.
- „Cinično je kada Vučić brani novinare i medijske slobode“, *NUNS*, 13. april 2016.
- „CINS otkriva zašto je oborena presuda protiv Šarića“, *CINS*, 15. jul 2016.
- „Cirkus na srpski način“, *Glas javnosti*, 19. maj 2004.
- „Civilni sektor regiona: Popović ‘nedostojan projekta’ o ženskoj vladi Balkana“, *Radio Slobodna Evropa*, 30. jun 2015.
- „CNN: Đukanović je poslednji evropski diktator“, *Vijesti*, 25. oktobar 2015.
- „Crna eminencija“, *Peščanik*, 8. decembar 2010.
- „Crna Gora mora biti dobrodošla u euroatlantske integracije, ali bez Đukanovića“, *Nacional*, 28. oktobar 2015.
- „CRNA GORA SE NE SMIRUJE: Gotov je! Sloboda se ne čeka, sloboda se osvaja!“, *Kurir*, 18. oktobar 2015.
- „Crna Gora, CIA i špijuni u rukama“, *Vreme*, 27. oktobar 2016.
- „Crna Gora: fudbal, politika i kokain“, *CINS*, 7. april 2014.
- „Crna Gora: Kupovina raja“, *CINS*, 9-10. april 2014.
- „Crni fondovi i utaje poreza“, *Pobjeda*, 30. mart 2010.
- „Crni oblaci, opet“, *Danas*, 31. oktobar 2000.
- „Crnogorac koji je prošle nedelje uhapšen u Nemačkoj povezan sa napadom u Parizu“, *Vijesti*, 14. novembar 2015.
- „Crnogorski obračun“, *Press*, 10. oktobar 2009.
- „Crnogorsko državljanstvo: Kako je Đukanović garantovao za Dahlana“, *Vijesti*, 21. januar 2015.
- „Cvijan izlazi na crtu Vučiću“, *RTV*, 9. decembar 2013.
- „Cvijan: Sreo sam se sa Miškovićem, ne rušim Vučića“, *Blic*, 13. oktobar 2013.
- „Čast, licemerje i javni interes“, *Politika*, 23. septembar 2015.
- „Čeda i Beba barabe“, *Pravda*, 27. jun 2007.
- „Čeda i Beba su u panici“, *Pravda*, 22. jun 2007.
- „Čeda je od 2.000-te bio umešan u sve, političke prevare, kriminalne radnje...“, *Ekspres*, 3. jun 2016.
- „Čeda je umešan u otmicu Miška“, *Informer*, 4. jun 2016.
- „Čeda pustio Spasojevića“, *Kurir*, 29. septembar 2007.
- „Čedo, nećeš u zatvor!“, *Pravda*, 16. jul 2007.
- „Čeka ih zatvor“, *Pravda*, 20. jun 2007.
- „Čekajući Adenauera“, *Vreme*, 10. jun 2004.
- „Čiji je Cane prijatelj“, *Blic*, 14. jun 2007.
- „Čime je Labus opraio premijera Đinđića“, *Srpski Nacional*, 1. februar 2003.
- „Čime se bave ‘analitičari’“, *Danas*, 5. novembar 2016.
- „Čovek koga nije sramota“, *Vreme*, 3. jul 2014.
- „Čović bežao dok su hapsili Veljinog i Ročkovog doušnika“, *Alo!*, 17. septembar 2014.
- „Čovićevo lista“, *Kurir*, 13. jul 2007.
- „Čume – glavni informator“, *Večernje novosti*, 6. jul 2007.
- „ČUME ZA KURIR: Trojica zemunaca su državni funkcioneri!“, *Kurir*, 16. jun 2014.
- „Čalović lažno optužila Bebu Popovića“, *E-novine*, 21. april 2015.
- „ČALOVIĆ: Beba objavio u Informeru sramnu montažu seksa žene sa psom!“, *Kurir*, 27. jun 2014.
- „Čalović: Hitno rasformirati SAJ zbog bezbjednosti građana“, *Vijesti*, 28. oktobar 2015.
- „Čuruvija dočekao NATO bombe“, *Ekspres politika*, mart 1999.
- „Da li je Đinđić zaista bio na meti atentatora“, *Blic News*, 26. februar 2003.
- „Da li ruska škola ima diplomatske privilegije“, *Politika*, 23. septembar 2015.
- „Da vam nisu mrtvi krivi?“, *Blic*, 1. jul 2016.
- „Dačić bio upozoren na kontakte Tončeva sa mafijom“, *CINS*, 1. jul 2013.
- „Dačić potpisao, Dikić smenjen“, *B92*, 16. jul 2013.
- „DAČIĆ PRETI Ako treba na izbore“, *Informer*, 28. januar 2013.
- „Dačić se ‘ogradio’ od Dahlana“, *Akter*, 1. februar 2015.
- „Dačićev šef kabineta povezan sa Šarićevom firmom“, *Blic*, 5. februar 2010.
- „Dačiću smešta Vučić, a ne ja“, *NIN*, 1. oktobar 2015.
- „Dahlan oslobođen optužbi za korupciju“, *RTCG*, 22. april 2015.
- „Dahlan problem Srbije“, *Danas*, 24. februar 2015.
- „Dahlanova porodica kupovala zemljište u Srbiji“, *Balkan Insight*, 9. jun 2015.

- „DANAS DAN ODLUKE Mandić: Milovi huligani žele da izazovu nered!“ , *Kurir*, 24. oktobar 2015.
- „Danas proslavio 18. rođendan, nagrade za Čongradin i Kesića“ , *Danas*, 9. jun 2015.
- „Danas: Gotova obdukcija čuvara, nije bilo nasilne smrti“ , *N1*, 5. jun 2016.
- „DANILO IKODINOVIĆ: Rekao sam ćerkama da beže odavde“ , *Newsweek*, 31. januar 2016.
- „Danilović napustio Partizan uz reči: Volim Duleta, ali nisam uspeo da ga iskontrolišem“ , *Blic*, 24. avgust 2015.
- „Dao sam deset miliona eura za Đinđićevu stranku“ , *Jutarnji list*, 11. maj 2009.
- „Das montenegrinische Blatt fürs Grobe“ , *Der Standard*, 17. decembar 2014.
- „Demistifikovani avioni“ , *Večernje novosti*, 31. maj 2001.
- „Democrat chief calls graft arrests 'persecution'“ , *Belgrade Insight*, December 12 – December 25, 2014.
- „Demokrate se plaše svedočanstva za istoriju“ , *Pravda*, 11. oktobar 2008.
- „Demontiranje patrijarhalne države“ , *Vreme*, 8. mart 2004.
- „Der Journalist als Gläubiger“ , *Tageszeitung*, 23. januar 2015.
- „Der Pate von Podgorica“ , *Neue Zürcher Zeitung*, 18. oktobar 2016.
- „Deripaska kupuje firmu od Caneta Subotića“ , *Danas*, 24. septembar 2009.
- „Devet : nula za Mila“ , *Vreme*, 20. oktobar 2016.
- „Devojka koja je pokrenula lavinu“ , *CINS*, 28. jul 2014.
- „Die Pampigkeit des Herrn Vucic“ , *Tageszeitung*, 21. jul 2014.
- „Dijaboličan čin izopačenog bića“ , *DSS*, 10. novembar 2010.
- „DIKIĆ ZA 100.000 EVRA GLUMIO TERORISTU: Penzionisanog generala Žandarmerije angažovao državni vrh Crne Gore“ , *Blic*, 18. oktobar 2016.
- „Dikićev brat: Pare ili lomim ruke“ , *Blic*, 14. februar 2014.
- „Direktor Radio-televizije Vojvodine kaznio novinarku jer je Vučića pitala o Šešelju“ , *Cenzolovka*, 13. april 2016.
- „DIRLJIVO PISMO CRNOGORSKE MAJKE SINOVIMA: Đeco moja, zbog vas ću večeras biti na ulici!“ , *Kurir*, 24. oktobar 2015.
- „Diskriminatorska javna nabavka đubriva Draginovog ministarstva“ , *CINS*, 27. novembar 2012.
- „Dnevnik uvreda i pritisaka“ , *Cenzolovka*, 25. jul 2014.
- „Doba narcisa“ , *Peščanik*, 15. jun 2007.
- „DOBROSAVLJEVIĆ: Informer CG je šovinistička novina koja mrzi sve što je srpsko“ , *Kurir*, 2. novembar 2015.
- „Doći ćemo u sud u uniformi JSO“ , *Kurir*, 27. april 2004.
- „Dodjeljivanje novca fondu Bebe Popovića je licemjeran potez koji vrijeđa sve žene“ , *Vijesti*, 19. jun 2015.
- „Dojčinović: Kampanja protiv novinara i poštenih policajaca“ , *Južne vesti*, 3. decembar 2014.
- „Dojčinović: U Srbiji nikada nije 'pravi trenutak'“ , *B92*, 7. septembar 2015.
- „Dojčinoviću nagrada za serijal o Šariću“ , *B92*, 27. maj 2015.
- „Dok se ne rasvetli seks-afeta, Crna Gora neće dobiti ni centa“ , *Dan*, 12. decembar 2002.
- „DOKAZANA SPREGA MAFIJE I DRŽAVE 130 diskova o vezi Šarića i vrha MUP!“ , *Informer*, 1. februar 2013.
- „Dokle će kriminalci imati tretman žrtve?“ , *Večernje novosti*, 11. jun 2002.
- „Doktor smrti dokrajčio neprijatelje 'zemunaca'“ , *Blic*, 30. novembar 2006.
- „Doktorat, laži i teorije zavere“ , *Cenzolovka*, 27. jun 2014.
- „Doktore Mićo, naspavajte se!“ , *Kurir*, 17. jun 2007.
- „Doktori cenzorskih nauka“ , *Peščanik*, 7. jun 2014.
- „DOKUMENT DOKAZ PREVARE: Miljko Mišku oprostio pljačku 'C marketa'!“ , *Informer*, 21. decembar 2015.
- „Don Beba“ , *Kurir*, 20. jun 2007.
- „DON MILO Selfi dana: Milo Đukanović kao Kum!“ , *Blic*, 18. oktobar 2016.
- „DONIRALI 20.000 EVRA: Ognjanovićima odblokirali račun!“ , *Telegraf*, 29. april 2015.
- „Dostojno Popovićeve pameti i morala“ , *NIN*, 31. mart 2011.
- „DPS 28, DF 21 odsto“ , *Dan*, 8. septembar 2015.
- „DPS ne strepi od Kestnera“ , *Vijesti*, 4. avgust 2012.
- „DRAGAN J. VUČIĆEVIĆ: Hvala generalu Rodoljubu Miloviću što je potvrdio moje navode!“ , *Informer*, 17. decembar 2015.
- „Dragan Vulić: Muči me godinama što sam pomogao Slobino izručenje“ , *Večernje novosti*, 10. mart 2016.
- „Dramoleti i dramoseri“ , *Peščanik*, 30. novembar 2015.
- „Draža Petrović novi glavni urednik Danasa“ , *Nedeljnik*, 28. mart 2016.
- „Drhtulja rukopisa“ , *E-novine*, 15. februar 2015.
- „Društvo na okupu - za jednim stolom Popović, Subotić i Ban“ , *Vijesti*, 21. septembar 2013.
- „Družina šarlatana i secikesa“ , *E-novine*, 28. mart 2011.
- „Država (to sam ja!) protiv Kokana Mladenovića“ , *Peščanik*, 14. septembar 2015.
- „Država i terorizam“ , *Peščanik*, 8. jun 2014.
- „Država plaća da huligani viču 'Vučiću, pederu'“ , *Blic*, 11. avgust 2016.
- „Država švercovala cigarete“ , *E-novine*, 18. decembar 2013.
- „Država za NVO godišnje izdvaja koliko i za nauku“ , *Politika*, 12. jun 2015.
- „Državne institucije za oglašavanje potrošile 61 milion evra“ , *N1*, 24. decembar 2015.

- „DRŽAVNI TEROR: Vlasnik i urednici Kurira saslušavani zbog kritike vlasti!“, *Kurir*, 4. decembar 2015.
- „DS protiv prodaje poljoprivrednog zemljišta strancima“, *Blic*, 3. jul 2015.
- „DSS liči na sektu opasnih namera“, *Blic*, 28. januar 2002.
- „Dule, čuti!“, *Kurir*, 9. oktobar 2007.
- „Dunja izgubljena u prevodu“, *Politika*, 25. jun 2014.
- „Dušan Mihajlović, ekspert za reketiranje“, *E-novine*, 11. avgust 2010.
- „Duško Vujošević o smeni: Mogli su bar da mi odluku saopšte u lice“, *Blic*, 8. septembar 2015.
- „Duvanska mafija preti predsedniku Tadiću“, *Blic*, 28. jul 2009.
- „Duvanski dim samo magla“, *Svedok*, 26. jun 2007.
- „Duvanski kartel sije smrt Balkanom“, *Dan*, 4. avgust 2009.
- „Dva funkcionera MUP-a ucenjivali crnogorske moćnike tajnim snimcima“, *Dan*, 9. decembar 2002.
- „Dva oka u glavi“, *Vreme*, 27. oktobar 2016.
- „Džulija Džons ili Ben Bolt“, *Svedok*, 17. jul 2007.
- „Đelicevi milioni!“, *Press*, 8. maj 2007.
- „Đilas: 'Beograd na vodi' i metro promeniće sliku grada“, *Blic*, 1. avgust 2013.
- „Đinđić – Srbin pred smrt“, *NIN*, 4. mart 2004.
- „Đinđić bi bio živ, a Beba u zatvoru“, *Pravda*, 5. jul 2007.
- „Đinđić nije bio Bebina marioneta“, *Pravda*, 2. jul 2007.
- „Đinđić prisluškuje Koštuničin kabinet“, *Dan*, 12. avgust 2001.
- „Đinđić se odriče Bebinih usluga“, *IWPR*, 31. oktobar 2002.
- „Đinđić u Dubaju kao Canetov gost“, *Glas javnosti*, 16. januar 2002.
- „Đinđić: Ono što je za Buša Irak, za mene je Kosovo“, *Politika*, 28. februar 2003.
- „Đinđića nisam viđao u Šilerovoj!“, *Kurir*, 23. septembar 2007.
- „Đinđića srušiti na isti način kao i Miloševića“, *Srpski Nacional*, 6. mart 2003.
- „Đinđićeva novogodišnja putešestvija“, *DSS*, 27. decembar 2002.
- „Đinđićeva politička prekretnica“, *Politika*, 30. maj 2011.
- „ĐORĐE VUKADINOVIĆ O NAPADIMA NA KURIR Pink i Informer direktno stali na stranu Mila Đukanovića!“, *Kurir*, 5. novembar 2015.
- „Đorđe Vukadinović: Ne znam ko je radio istraživanje, zamoljen sam da ga predstavim“, *CDM*, 9. septembra 2015.
- „Đukanović i Vučić nijesu mali ljudi“, *Vijesti*, 1. januar 2015.
- „Đukanović izbjegao pojavljivanje na sudu“, *Radio Slobodna Evropa*, 7. novembar 2011.
- „Đukanović preko Dahlana švercuje oružje teroristima!“, *Kurir*, 17. novembar 2015.
- „Đukanović sudio pasoš i Dahlanu, vezi sa šaicima“, *Vijesti*, 24. septembar 2013.
- „Đukanović stvorio Kolumbiju na Balkanu“, *Vijesti*, 1. jul 2010.
- „Đukanović upozorava Vučića, srpski premijer poručio da je država jača“, *Blic*, 17. jun 2014.
- „Đukanović: Škero 2011. nije prijavila svu imovinu“, *Danas*, 19. jun 2015.
- „Đukanovića štiti imunitet, Drašković i Subotić optuženi“, *Politika*, 7. oktobar 2008.
- „Đukanovićeva porodična banka opsluživala Šarića“, *CINS*, 8. april 2014.
- „Đukanoviću, mi ne pišemo u šiframa, to je manir Darka Šarića!“, *Kurir*, 17. jun 2014.
- „E, ble, bre, novineeeee“, *Libreto*, 16. decembar 2014.
- „Ein Virus namens Zensur“, *Tageszeitung*, 26. maj 2014.
- „Ekonomska imperija jednog narko klana“ *Vreme*, 27. mart 2014.
- „EKSKLUZIVNI VIDEO! MIROSLAV BOGIČEVIĆ: Imam svedoke da mi je Aca Rodić uzeo reket od milion evra!“, *Informer*, 8. novembar 2015.
- „EKSKLUZIVNO Snimak Dikićevog prisluškivanja komande Žandarmerije“, *Blic*, 16. jun 2014.
- „EKSKLUZIVNO VEZA PEVAČICE I POLITIČARA: Ceca na pjenu od Mila!“, *Kurir*, 8. jun 2014.
- „EKSKLUZIVNO: ČITAOCI JAVLJAJU Padaju barikade u Crnoj Gori, policija se pridružuje demonstrantima!“, *Kurir*, 18. oktobar 2015.
- „EKSKLUZIVNO: Vučićev sin se bahati u najskupljim beogradskim klubovima!“, *Teleprompter*, 12. mart 2015.
- „Ekspertski milioni sumnjivog porekla“, *E-novine*, 19. april 2015.
- „EKSTREMISTIČKA PRETNJA! VESNA PEŠIĆ: Moramo smaknuti Vučića!“, *Informer*, 30. mart 2016.
- „Empört über Umgang mit Investoren“, *Südwest Presse*, 24. jun 2010.
- „Enigma 'Kestner'“ *Monitor*, 2. novembar 2012.
- „Enigma Meljak“, *Kurir*, 10. oktobar 2007.
- „EU Condemns Serbia PM's Criticism of BIRN“, *Balkan Insight*, 10. januar 2015.
- „Fajront“, *Peščanik*, 4. jun 2014.
- „Falš doktorat probušio balon“, *Peščanik*, 7. jun 2014.
- „Fantom u sudu“, *Vreme*, 24. jun 2010.
- „Farenhajt 2523“, *Peščanik*, 23. jul 2016.
- „Farsa: Dikić smenjen, pa nagrađen kako bi ga lakše kontrolisali“, *Blic*, 22. jul 2013.
- „Feketić u kampanji“, *Politika*, 6. februar 2014.
- „Feral u Beogradu: Pobednička priča“, *Radio Slobodna Evropa*, 5. mart 2016.
- „Fidel, Lajavi Čuran i specijalni tužilac“, *Press*, 7. jul 2007.
- „Fotografija tužioca procurila iz policije“, *Blic*, 5. april 2015.
- „Freedom of the press: war of words between EU and candidate country Serbia“, *Euronews*, 22. januar 2015.

- „Gde je droga?“, *Kurir*, 2. oktobar 2007.
- „Gde je snimak ubistva“, *Kurir*, 7. oktobar 2007.
- „Georgiev i Tufegdžić: Navijači su gola sila“, *N1*, 18. oktobar 2016.
- „Georgiev: Bolje DSS i Dveri u parlamentu, nego na ulici“, *N1*, 25. april 2016.
- „Georgiev: Vučića više zanima uređivanje medija od vođenja države“, *Cenzolovka*, 12. januar 2015.
- „Glavni mafijaški bos Balkana“, *Nacional*, 15. maj 2001.
- „Godina ljubavi“, *Cenzolovka*, 29. decembar 2014.
- „Goran Marković: Na korak smo od fašizma“, *Danas*, 8. maj 2015.
- „Goran Marković: Srljamo u sopstvenu propast“, *Večernje novosti*, 2. avgust 2015.
- „Goran Milić: Ne vidim cenzuru Utiska nedelje“, *Danas*, 19. oktobar 2014.
- „Gordana Suša o aferi Snimci: Mislim da to radi Vučić“, *N1*, 10. septembar 2015.
- „Gorjanc-Prelević: Izložba 'Riječ, slika, neprijatelj' liči na pokušaj zastrašivanja građana“, *Vijesti*, 19. decembar 2013.
- „Gospode, pomozite“, *Tabloid*, 1. januar 2015.
- „Gotovo tri hiljade potpisa podrške Saši Jankoviću“, *Politika*, 23. april 2015.
- „Greh i vrlina Saše Jankovića“, *Danas*, 10. maj 2015.
- „Gurali policiju, autom kroz kordon“, *RTCG*, 17. oktobar 2015.
- „Hajka na mene jer kritikujem vlast“, *Blic*, 23. avgust 2015.
- „Han: Želim da vidimo nezavisne medije u celom regionu“, *N1*, 10. decembar 2015.
- „Haos posle pada Milove vlade“, *Kurir*, 25. oktobar 2015.
- „Haos u Crnoj Gori: Milova policija tukla lidere opozicije!“, *Kurir*, 18. oktobar 2015.
- „HAOS U PODGORICI Milo pucao na narod“, *Kurir*, 25. oktobar 2015.
- „Haos u Podgorici: Policija uz pomoć suzavca i bagera razbila demonstrante“, *Večernje novosti*, 18. oktobar 2015.
- „HAPŠENJA ZBOG KORUPCIJE Određen pritvor bivšem ministru Milosavljeviću“, *Blic*, 28. decembar 2015.
- „HAPŠENJE SRBA U CG – SPECIJALNI TUŽILAC ISPREPADA O JAVNOST: Crn Goru hteli da zaviju u crno“, *Večernje novosti*, 21. oktobar 2016.
- „Harač: 8.000.000 € za DSS, 5.000.000 € za Srbe u CG“, *E-novine*, 24. mart 2011.
- „Helena, izvinite“, *Vreme*, 21. maj 2015.
- „Hombah: Tadić 'torpedovao' VAC iz Srbije“, *Politika*, 11. oktobar 2015.
- „Hrabro pismo iz zatvora novog krunskog svjedoka“, *Nacional*, 20. oktobar 2009.
- „Hrabrost odluke“, *Peščanik*, 20. april 2013.
- „Hronika najavljenog napada“, *Politika*, 26. novembar 2015.
- „Hvala što ste ga rodili, izvinite, nismo ga sačuvali“, *Blic*, 15. mart 2016.
- „Hvala Vladi za policijski dosije u 43 nastavka“, *Vijesti*, 29. april 2010.
- „I Joined Montenegro's War on 'Enemy' Media“, *Balkan Insight*, 15. novembar 2013.
- „I oko salata“, *Vreme*, 30. avgust 2001.
- „I posle Mila – Milo“, *Vreme*, 3. novembar 2016.
- „I Rodić saradivao sa Šarićevim šefom“, *Kurir*, 29. maj 2012.
- „IDIOT GODINE: Bratislav Gašić poklonio Lončaru maketu helikoptera“, *Kurir*, 7. avgust 2015.
- „Ignorisanje 'Hajke' na Đinđića“, *E-novine*, 3. novembar 2009.
- „Igrić: U BIRN-u nema ni lažova ni stranih plaćenika“, *RTV*, 13. januar 2015.
- „Ili se izvinite ili hapsite“, *NIN*, 16. april 2003.
- „Ima li ovde još partizana“, *Vreme*, 27. avgust 2015.
- „Imamo nepotpunu cenzuru - izložba to dokazuje“, *Danas*, 4. avgust 2016.
- „Informer izmislio da predsednik NUNS-a ima razumevanja za ubistvo Vučića“, *Cenzolovka*, 9. januar 2015.
- „Informer mi ugrožava ličnu bezbednost“, *Danas*, 5. januar 2015.
- „Inozemna zločinačka zavjera uvod u preuzimanje Nacionala“, *Nacional*, 19. decembar 2014.
- „Insajder: Nedopustiva teza da je nalaženje oružja marketing“, *Insajder.net*, 30. oktobar 2016.
- „Insajder: Obračun sa medijima preko 'subjektivnog zida srama'“, *Danas*, 22. jul 2016.
- „Insinucijama na 'Politiku'“, *Politika*, 3. februar 2016.
- „Internet – jedino mesto gde postoji novinarska sloboda u Srbiji“, *Studentski dnevni list*, 19. decembar 2014.
- „Intervju Blagoje Grahovac: KGB je razbio Jugoslaviju“, *Novi magazin*, 2. jul 2015.
- „Intervju s Legijom - politika ili potraga za istinom?“, *N1*, 27. maj 2016.
- „Intervju Vladimira Popovića-Bebe srpskom Plejboju (necenzurisana verzija)“, *Katalaksija*, 17. maj 2004.
- „INTERVJU, BOŽO PRELEVIĆ: Đinđić je ubijen jer se zamierio gazdama ljudi iz njegovog okruženja!“, *Ekspres*, 10. jun 2016.
- „INTERVJU, ČEDOMIR JOVANOVIĆ: Legija je krpa, celi život je prodavao ljude“, *Ekspres*, 10. jun 2016.
- „INVAZIJA BOTOVA NA KURIR: Botovi brane Milove plaćenike Mitrovića, Vučka i SNS!“, *Kurir*, 5. novembar 2015.
- „IPSOS: Rejtinji bez promena, SNS ubedljiva“, *CeOD*, 20. decembar 2015.
- „ISPOVEST BOTA PRELETAČA: U DS sam zarađivao 800 dinara, u SNS 1.500 i sendvič“, *Blic*, 10. mart 2015.
- „ISPOVEST ČUVENOG SURČINCA Žena me ojadila za osam i po miliona evra, uzela mi devet stanova“, *Blic*, 19. mart 2015.
- „Ispovest naivne novinarke“, *Politika*, 11. april 2015.

- „Ispovest privedenog zbog posta na Fejsbuku: Stavili me u ćeliju s dilerom i ubicom“, *Blic*, 31. maj 2014.
- „Ispovesti uhapšenih zbog komentara na Fejsbuku“, *CINS*, 15. oktobar 2014.
- „Ispredanje zavera na spletkaroški način“, *Vreme*, 5. jun 2014.
- „Ispumpavanje kopa i budžeta“, *Javno.rs*, 8. januar 2015.
- „Istina kasni da se ne bi saznala“, *Danas*, 11. februar 2015.
- „Istina o Bebi i Čumetu“, *Pravda*, 21. jun 2007.
- „Istina o njima: Kako je Đinđić otkao Čedu i Bebu“, *Standard*, 6. jul 2007.
- „Istina o prodaji Politike a. d.“, *E-novine*, 19. jul 2012.
- „Istina o zaštićenom svedoku Ljubiši Buhi“, *Media centar Beograd*, 30. jun 2015.
- „Istraga bila montirana!“, *Kurir*, 8. oktobar 2007.
- „Istraga je u toku“, *Peščanik*, 7. jun 2014.
- „Istraga o krivici novinara – ratnih huškača“, *Deutsche Welle*, 24. mart 2010.
- „Istražiti Milovu i Canetovu ulogu u ubistvu Đinđića“, *Vijesti*, 20. mart 2010.
- „Istraživačko novinarstvo: Od BIRN-ovih otkrića do izmišljenih porniča“, *Cenzolovka*, 20. januar 2015.
- „Isušivanje budžetske kaljuže“, *Novosti*, 17. januar 2015.
- „IVAN NINIĆ: Krivična prijava Kornica od velikog značaja za javnost“, *Kurir*, 29. novembar 2015.
- „IVICA DAČIĆ: Banana tražio da Tadić pusti Džajica iz zatvora“, *Kurir*, 13. septembar 2015.
- „Ivošević: Menjati Ustav, premijer ga krši pritiskom na sud“, *N1*, 11. jun 2015.
- „Iz Nemačke s ljubavlju“, *Peščanik*, 9. septembar 2014.
- „Iz Žitorađe u Mjanmar“, *E-novine*, 5. jun 2015.
- „Iza kulisa: Kako se Crna Gora pokušavala predstaviti kao nestabilna zemlja“, *Portal Analitika*, 20. oktobar 2015.
- „Iza tabloida u Srbiji stoje špijuni i zločinci“, *Nacional*, 1. septembar 2009.
- „Izbor notara pod senkom korupcije“, *Vreme*, 4. decembar 2014.
- „Izbori jedini izlaz“, *Glas javnosti*, 2. jun 2003.
- „Izlazak iz tranzicionog kola: Crnogorski tajkun Knežević na ivici“, *Radio Slobodna Evropa*, 23. jul 2014.
- „Izložba SNS: Kolektivni popis neprijatelja“, *Danas*, 20. jul 2016.
- „Između Biroa i Kabineta“, *Vreme*, 6. septembar 2001.
- „Između cenzure i širenja panike“, *Vreme*, 29. maj 2014.
- „Izrešetan 'Heklerom'!“, *Kurir*, 9. oktobar 2009.
- „Izrešetan bivši vlasnik beogradskog kazina 'Slavija'“, *Politika*, 9. oktobar 2009.
- „Izrešetan s 13 hitaca“, *Glas javnosti*, 9. oktobar 2009.
- „Izricanje presude Subotiću odloženo četvrti put“, *KRIK*, 15. septembar 2015.
- „IZVIŠDAN DRŽAVNI VRH SRBIJE: Navijači u Areni pokazali šta misle o Vučiću, Nikoliću i Malom“, *Kurir*, 10. januar 2016.
- „Ja dolazim po vas. Pa na sud!“, *Vreme*, 23. april 2003.
- „Janez i Hrvoje, miljenici Srbije“, *Blic*, 27. januar 2014.
- „Jankovića pratio savetnik u MUP-u“, *Danas*, 8. maj 2015.
- „Janmat: Nema mesta strahu od prodaje zemlje strancima“, *Blic*, 24. mart 2014.
- „Janjičari“, *Peščanik*, 19. novembar 2015.
- „Jasmina Stojanov: Tadić se više bavio PR-om nego Vučić“, *Blic*, 26. oktobar 2014.
- „Javnost iznudila ostavku od Veselinova“, *Blic*, 30. maj 2003.
- „Je suis BIRN“, *Peščanik*, 11. januar 2015.
- „Jedan isti veliki zločin“, *BH Dani*, 20. novembar 2010.
- „Jedinstvena Rusija: U Srbiji će pobediti one snage koje su posetile Krim“, *DSS*, 29. oktobar 2015.
- „Jeftina podvala beskrupuloznog tužioca“, *E-novine*, 24. januar 2015.
- „Jeste plagijat, neću da se izvinim“, *Politika*, 29. novembar 2014.
- „Jestrović: Poverio će biti namireni“, *Danas*, 18. septembar 2009.
- „Joca Amsterdam oslobođen optužbe za ubistvo Ive Pukanića“, *Blic*, 2. april 2014.
- „Joci upozorio Čumeta i Subotića“, *Blic*, 26. april 2010.
- „Jočić: Mihajlović nije davao podatke Subotiću“, *Blic*, 14. jun 2007.
- „JOHANES HAN: Voleo bih da vidim nezavisne medije u Srbiji“, *Kurir*, 10. decembar 2015.
- „Još jedna (o)tužna jesen“, *Vreme*, 17. decembar 2015.
- „Još jednom spaljena zemlja“, *Peščanik*, 23. februar 2015.
- „Jovanović dao otkaz, Bogdanović tvrdi da nije hapšen“, *RTV*, 18. jun 2014.
- „Jovanović mi je pretio u prisustvu Obradovića!“, *Kurir*, 15. jun 2014.
- „Jovica Stanišić: Beba umešan u ubistvo Đinđića!“, *Press*, 20. jun 2007.
- „Junak našeg doba“, *Peščanik*, 4. novembar 2014.
- „JUTARNJI RAZOTKRIVA VUČIĆEV MIT Posjetili smo selo srpskog premijera: 'Ustaše nisu ubile baš nikoga iz njegove obitelji!'“, *Jutarnji list*, 12. oktobar 2015.
- „Kad izveštaj demantuje svoje pisce“, *Politika*, 30. decembar 2015.
- „Kad je apetit veći od razuma“, *Danas*, 28. oktobar 2000.
- „Kad policija spinuje“, *Politika*, 23. jul 2014.
- „Kad Tanjug zakaže“, *Danas*, 8. februar 2014.

- „Kafanski primitivizam i foto-terorizam“, *E-novine*, 21. septembar 2013.
- „Kako Blic plasira naručenu hajku“, *E-novine*, 9. oktobar 2012.
- „Kako će let za Njujork uticati na poslovanje Er Srbije?“, *N1*, 18. februar 2016.
- „Kako do doktorata? Lako! Slučaj ministra Stefanovića“, *Peščanik*, 1. jun 2014.
- „Kako je ‘pao’ najpoznatiji crnogorski kriminalac u Srbiji“, *Blic*, 6. septembar 2014.
- „Kako je američka škola dobila diplomatske privilegije“, *Politika*, 4. septembar 2015.
- „Kako je Čume oslobađao Zemunce“, *Press*, 1. jul 2007.
- „Kako je Milo završio karijeru“, *Sputnjik*, 26. oktobar 2015.
- „Kako je penzionisanjem poslednjeg lovca na ‘zemunce’ stavljena tačka na ‘Sablju’“, *Newsweek*, oktobar 2016.
- „Kako je pobedila cenzura“, *Danas*, 12. maj 2014.
- „Kako je propao ‘Skalpel’“, *Politika*, 20. maj 2006.
- „Kako je propao oktobarski puč“, *Portal Analitika*, 28. oktobar 2015.
- „Kako je Radulović uništavao ‘C market’“, *Blic*, 19. april 2006.
- „Kako je ranjenik sa Kosova postao demonstrant u Podgorici“, *Portal Analitika*, 29. oktobar 2015.
- „Kako je umro Badri Patarkacišvili“, *Jutarnji list*, 17. februar 2008.
- „Kako je Vučić postao evrofanatik“, *E-novine*, 22. januar 2014.
- „Kako se dečko proveo na LSE-ju“, *Peščanik*, 29. oktobar 2014.
- „Kako se Mišković dokopao ‘C marketa’“, *Antidot*, 21. februar 2015.
- „Kako smaknuti Vučića“, *Tabloid*, 10. mart 2016.
- „Kako smo kupili ‘Futuru plus’?“, *Pečat*, 1. novembar 2013.
- „Kako su Beko i Mišković oteli ‘Novosti’“, *E-novine*, 24. maj 2010.
- „Kako zaraditi 45.000 dolara preštampavanjem starih tekstova“, *Politika*, 7. januar 2016.
- „Kalašnjikov: Crna Gora ide stopama Gruzije i Ukrajine“, *Ruska reč*, 17. oktobar 2015.
- „Kamenovanje opozicije“, *Peščanik*, 14. oktobar 2014.
- „Kamioni, avioni...“, *Blic News*, 26. februar 2003.
- „Kandidat za direktora RTS vodi sajt koji brani Šarića za račun ljudi iz senke“, *Blic*, 1. april 2015.
- „Karantin i duboka čutnja“, *Peščanik*, 10. februar 2013.
- „Karla svedoči protiv Mila“, *Kurir*, 8. januar 2012.
- „Karte za finale EP u vaterpolu nisu puštene u prodaju, već razdeljene državnim preduzećima pod kontrolom SNS-a“, *NSPM*, 22. januar 2016.
- „Katnić: Uhapšeni htjeli da simuliraju napad policije na narod“, *Vijesti*, 20. oktobar 2016.
- „Kazna Educonsu zbog doktorata Tabakovićeve“, *N1*, 9. jun 2016.
- „Kažnjavanje ili kampanja“, *Danas*, 8. jul 2003.
- „Kesić u emisiji Načisto: O Milu, Vučiću, Bebi...“, *Vijesti*, 5. februar 2015.
- „Kesić: Očekujem emitovanje 51. epizode“, *Radio Slobodna Evropa*, 27. april 2015.
- „Klopka duvanskog kartela“, *Večernje novosti*, 5. januar 2011.
- „Klopka za Dikića u Milovoj režiji“, *Večernje novosti*, 18. oktobar 2016.
- „Klopka za Volfa“, *Vreme*, 1. avgust 2002.
- „Kljajević i surčinci“, *Kurir*, 14-15. februar 2004.
- „Ključ afere Pavković drži šef srpske tajne policije“, *Blic News*, 3. jul 2002.
- „Knežević dao iskaz o ubistvu Pukanića“, *Blic*, 19. oktobar 2009.
- „Knežević povezo Caneta sa devet ubistava“, *Blic*, 23. jul 2009.
- „Knežević tvrdi da mu je život u opasnosti“, *Danas*, 23. jul 2009.
- „Knežević: Balkanski duvanski kartel“, *B92*, 21. jul 2009.
- „Knežević: Iza ubistva stoje Milo i Cane“, *Dan*, 26. februar 2010.
- „Knežević: Mafija preti Borisu Tadiću“, *Danas*, 28. jul 2009.
- „Knežević: O životima u Crnoj Gori odlučuju Subotić i Đukanović“, *Blic*, 30. oktobar 2009.
- „Knežević: Subotić je pretio da će ubiti i mene i Pukanića“, *Blic*, 26. februar 2010.
- „Knežević: Za ubistvo Pukanića krivi Đukanović i Subotić“, *Blic*, 24. oktobar 2009.
- „Ko 10 godina štiti Zlatibora Lončara?“, *Kurir*, 22. januar 2016.
- „Ko će u zatvor?“, *Press*, 22. jun 2007.
- „Ko će Vučku staviti brnjicu!“, *Kurir*, 19. novembar 2015.
- „Ko je dobijao milion evra po turi kokaina“, *Vijesti*, 8. april 2010.
- „Ko je gori? Mali Sloba ili ja?“, *Nezavisne novine*, 3. novembar 2000.
- „Ko je i zašto ukinuo presudu Šariću“, *KRIK*, 21. jul 2016.
- „Ko je Saša Vukadinović, novi direktor BIA“, *Politika*, 17. jul 2008.
- „Ko je štitio Gorana Kljajevića?“, *NIN*, 20. april 2006.
- „Ko je, zapravo, vlasnik Politike (3): Prljava igra političara, biznismena i kriminalaca“, *Cenzolovka*, 18. decembar 2015.
- „Ko sklanja Nikolića sa političke scene“, *Politika*, 26. maj 2016.
- „Ko su i čemu služe stranački botovi?“, *Blic*, 24. februar 2015.
- „Ko to beše Olja Bečković“, *Politika*, 20. novembar 2014.
- „Ko to piše Vašingtonu“, *Politika*, 5. oktobar 2015.
- „Ko to po Srbiji ubija“, *Reporter*, 22. avgust 2001.
- „Kocijančić: Ne plaćamo kampanje protiv Vlade Srbije“, *Blic*, 10. januar 2015.

- „Koji osumnjičeni Crnogorci su dobili srpsko državljanstvo“, *Politika*, 26. februar 2010.
- „Kokain menja geopolitiku“, *Osservatorio Italiano*, 8. maj 2009.
- „Kokainske laži iz Mikijeve fioke“, *E-novine*, 30. oktobar 2014.
- „Kokan Mladenović povodom prijave: Srbija opasno prekoračila crvenu granicu totalitarizma“, *Blic*, 12. septembar 2015.
- „Kokan Mladenović: Problem je transrodna Koštana“, *Danas*, 5. avgust 2015.
- „KOLIKO JE VUČIĆ ULOŽIO I ZAPOSLIO? Mišković ulaže 400 miliona evra i zapošljava 10.000 ljudi“, *Teleprompter*, 14. jun 2015.
- „Komandant Žandarmerije tajno prisluškivao najbliže saradnike“, *Blic*, 22. april 2011.
- „Kome još treba Beba“, *Blic*, 1. jul 2014.
- „Kome stižu dolari“, *Politika*, 28. decembar 2015.
- „Kome su išle pare otkriće provjera 'Maestral tursa'“, *Vijesti*, 15. april 2010.
- „Kome verovati: AV ili svojim očima?“, *Istinomer*, 22. januar 2015.
- „Komičar, inženjer, izvještač iz gradske vijećnice, 'istraživač'“, *Pobjeda*, 7. jun 2012.
- „Komisije“, *Peščanik*, 28. februar 2014.
- „Končitina sestra i drugi fenomeni“, *Vreme*, 8. januar 2015.
- „Konkurs za dadilju“, *NIN*, 19. jun 2003.
- „Konstrukcije umesto obećanih dokaza“, *E-novine*, 30. oktobar 2015.
- „Konjević: Policija tokom razbijanja protesta koristila minimalna ovlašćenja“, *Portal Analitika*, 18. oktobar 2015.
- „Koraks promovisao knjigu 'Fenomenologija zarđale kašike'“, *N1*, 21. april 2016.
- „Korisna konfuzija: 'Hakovanje' Peščanika“, *E-novine*, 23. jun 2014.
- „Korist sitna, šteta dugoročna“, *Glas javnosti*, 21. avgust 2001.
- „Koristio lažne fusnote i nepostojeću literaturu“, *Kurir*, 19. jun 2014.
- „Korupcija guta Srbiju“, *Vesti online*, 5. mart 2016.
- „Kost u mozgu“, *Peščanik*, 16. jun 2015.
- „Koštunica će uhapsiti Mladića ili će se desiti 'nesrećan slučaj'“, *Nezavisne novine*, 5. februar 2006.
- „Koštunica je kriv za sve“, *Vreme*, 9. decembar 2010.
- „Koštunica je moj Raskoljnikov“, *Status*, 1. maj 2007.
- „Koštunica protiv Đinđića: što pre to bolje“, *Nezavisne novine*, 27. oktobar 2000.
- „Kraćenje ili manipulacija“, *Pobjeda*, 23. april 2010.
- „Kraj pobune, početak odbrane“, *Reporter*, 21. novembar 2001.
- „Kraljevski plural“, *Peščanik*, 25. mart 2015.
- „Kraljičina plaža: Borba za partijske interese?“, *Radio Slobodna Evropa*, 5. decembar 2014.
- „Kratke noge u rektora Miće“, *Blic*, 17. jun 2014.
- „Kratki zaključak o doktoru Mići od Maribora“, *Peščanik*, 16. jun 2014.
- „Kričanje na KRİK“, *Peščanik*, 21. mart 2016.
- „Krik zbog donatora ili Rusije“, *Politika*, 20. april 2016.
- „Krimi Beba!“, *Kurir*, 21. jun 2007.
- „Kriminal i vlast, to je piramida zla“, *Večernje novosti*, 9. jul 2007.
- „Kriminalci opet haraju Srbijom: Crnogorska mafija ubija po Beogradu!“, *Press*, 9. oktobar 2009.
- „Kriminalci u vrhu države“, *E-novine*, 11. oktobar 2012.
- „Kristijan Mir: Cenzura u Srbiji lako dokaziva“, *Euractiv.rs*, 18. februar 2015.
- „Kritički nastrojani mediji i strani zvaničnici na Vučićevom udaru“, *Radio Slobodna Evropa*, 10. januar 2015.
- „KRITIKA 'Autokratski premijer Crne Gore postavio je sebe iznad zakona'“, *Blic*, 18. oktobar 2015.
- „Krivična prijava protiv Medojevića zbog tvrdnje o povezanosti Đukanovića sa krijumčarima oružja“, *Vijesti*, 17. novembar 2015.
- „Krivična prijava za komentar protiv Mila“, *B92*, 18. maj 2015.
- „Krivična prijava za oružanu pobunu“, *Peščanik*, 10. novembar 2010.
- „KRIVIČNA PRIJAVA ZBOG IZNUDE I PODSTREKAVANJA: Vučićević i Vučić me terali da lažno optužim Rodića!“, *Kurir*, 29. novembar 2015.
- „KRIVOKAPIĆ I KONJEVIĆ O TEHNIČKOJ VLADI I FER IZBORIMA: Evo kako je pala vlada Mila Đukanovića!“, *Kurir*, 25. oktobar 2015.
- „Križa medija, križa društva“, *Danas*, 6. maj 2014.
- „Krupne ribe u 'Mreži'“, *NIN*, 14. jun 2007.
- „Kupim prnje ako ne bude bolje“, *Politika*, 4. februar 2016.
- „Kurir napadnut zbog odbijanja da učestvuje u monstruoznim planovima Vladimira Bebe Popovića“, *Kurir*, 27. jun 2014.
- „Kurirska koalicija i druge mučke“, *Vreme*, 22. decembar 2011.
- „KVARA NIJE BILO Drama u ispravnom avionu“, *Blic*, 20. april 2015.
- „Laufer: Đinđić meta slobodnog strelca, haški Srbi naručili atentat“, *Identitet*, 11. mart 2003.
- „Lažni kokalis iz Kotora“, *Vreme*, 7. februar 2013.
- „LAŽNI SRBIN I MILOV PLAĆENIK Moralna nakaza gladna para potpuno provaljen, ali još glumi patriotu!“, *Kurir*, 29. oktobar 2015.
- „LAŽNI SVJEDOK Zbog trećeg iskaza Dušana Ercega pada presuda za ubojstvo Pukanića?“, *Jutarnji list*, 9. septembar 2012.
- „Legija i Šiptar podmetnuli Buhine ubice“, *Blic News*, 21. maj 2003.
- „Legijina hiljadu i jedna priča“, *Vreme*, 23. januar 2014.
- „LESKOVAC IZ DOBA JURE Koliko je zaista teško raditi u južnokorejskoj fabrici“, *Blic*, 30. april 2016.
- „Letnje seme“, *Politika*, 8. jul 2014.
- „Levičar i Bitanga“, *Srpski Nacional*, 11. februar 2003.

- „Ležerna praznina“, *Politika*, 27. novembar 2014.
- „Licemeri nad licemerima“, *Politika*, 13. oktobar 2014.
- „Linč za Lili Linč“, *Politika*, 22. januar 2014.
- „Lončar o kupovini stana: Ugovore sam odneo u policiju“, *N1*, 23. februar 2016.
- „London gura prst u oko Rusiji“, *Danas*, 2. jul 2015.
- „Lud, pokvaren, ili ludo pokvaren?“, *Peščanik*, 20. jun 2014.
- „Luka tone, akcionari će tek osetiti po džepu“, *Vijesti*, 8. maj 2007.
- „Ljiljana Smajlović podnela ostavku“, *Politika*, 4. jul 2016.
- „Ljiljana Smajlović: Ja sam podnela ostavku, Vučić mi je dao otkaz“, *Nedeljnik*, 21. jul 2016.
- „Ljubavno-konsultantske kombinacije“, *E-novine*, 18. mart 2015.
- „Ljubitelj beba i marketing“, *Peščanik*, 6. april 2015.
- „Ljudi koji su ubili Zorana Đinđića“, *E-novine*, 25. novembar 2010.
- „Ljuljanje Bebe“, *IWPR*, 12. maj 2003.
- „Ljušćenje Dačića“, *Blic*, 11. septembar 2015.
- „Mafija u 110 grupa“, *Večernje novosti*, 8. jul 2007.
- „MAFIJA UDARA NA PORODICU VUČIĆ: Otkrivamo reketaški plan za izazivanje haosa u Srbiji!“, *Informers*, 17. mart 2016.
- „Mafijaši prete“, *Večernje novosti*, 7. februar 2001.
- „Mafijaška posla!“, *Kurir*, 14. jun 2007.
- „Mafiji ogaditi Srbiju“, *Večernje novosti*, 18. jul 2002.
- „Mahmoud Abbas rival given Serbian citizenship, documents reveal“, *The Guardian*, 30. januar 2015.
- „Maja Adrovac: Ne znam kako se moj DNK našao na čaurama“, *Politika*, 10. mart 2016.
- „Maja Gojković: Treba nam novi izborni sistem“, *Večernje novosti*, 12. novembar 2014.
- „Majke Srebrenice: Ovo nije bio napad na Vučića već na naše dostojanstvo“, *klix.ba*, 11. jul 2015.
- „Major Helena: Najveća podrška su mi bivša supruga i deca“, *N1*, 25. maj 2015.
- „Mala osuda među prijateljima“, *Politika*, 27. februar 2016.
- „Male tajne Velike Srbije“, *N1*, 5. avgust 2016.
- „Mali trgovci se dovijaju kako da izgraju državu“, *Blic*, 8. avgust 2009.
- „MARČELO: Na delu je apsolutna OSVETA MEDIOKRITETA“, *Blic*, 14. septembar 2015.
- „Marija Kordić, odgovorna urednica Kurira: Ponosna sam na naslov 'Mrtva tela plutaju po Obrenovcu'“, *Cenzolovka*, 29. mart 2016.
- „Marketinške zvezde na političkom polju“, *Vreme*, 27. mart 2014.
- „Marković podnosi zahtev za razrešenje“, *Politika*, 31. mart 2014.
- „Marović u lošem stanju, Ilinčić zna gdje su milioni?“, *Dnevne novine*, 7. april 2016.
- „Maslo kvislinških medija“, *UNS*, 15. mart 2011.
- „Masovne ulične demonstracije jedina šansa za rušenje Đinđićevog režima“, *Srpski Nacional*, 12. mart 2003.
- „Matić: Mihajlović i dalje obaveštava Caneta“, *Danas*, 17. maj 2006.
- „Matija Bečković: Nadam se da Vučić neće praviti Goli otok“, *NIN*, 4. decembar 2014.
- „Mečava u Feketiću“, *Peščanik*, 4. februar 2014.
- „Mediji kukavički čute o blaćenju novinara u režiji Informera i Pinka“, *Cenzolovka*, 18. mart 2016.
- „Mediji su postali kurtizane vlasti“, *Nedeljnik*, 1. septembar 2016.
- „Mediji u Srbiji: Na šta je mislio Johanes Han“, *Radio Slobodna Evropa*, 18. februar 2015.
- „Medijske manipulacije korumpiranog tužioca“, *E-novine*, 7. april 2015.
- „MEDIJSKI MRAK: Treći pokušaj centara moći da ugase Kurir!“, *Kurir*, 27. jun 2014.
- „Medijsko đubrivo sa ukusom politike“, *E-novine*, 12. jul 2014.
- „Medijsko šminkanje tranzicionog kriminala“, *E-novine*, 7. april 2015.
- „Medo, junak naših dana“, *E-novine*, 20. mart 2010.
- „Medojević na platnom spisku Milana Beka“, *E-novine*, 28. mart 2011.
- „Medojević ostao zatečen kada je vidio Amfilohija“, *Vijesti*, 6. oktobar 2015.
- „Medojević strahuje za sebe i porodicu“, *Dan*, 26. februar 2010.
- „Medojević: Kampanja režima u Podgorici i nekih medija iz Beograda“, *Vijesti*, 18. maj 2014.
- „Medojević: Mafija platila Milovu pobjedu“, *Srpski telegraf*, 19. oktobar 2016.
- „Medojević: Režim u Crnoj Gori uključen u šverc oružja i terorizam“, *Vijesti*, 15. novembar 2015.
- „Medojević: Šarić i Subotić su na Žabljaku“, *Blic*, 14. mart 2010.
- „Medojević: Vučić i Dačić su pod Šarićevom kontrolom“, *Vijesti*, 15. avgust 2013.
- „Međunarodna kriminalna trojka sa Balkana“, *Teleprompter*, 1. februar 2015.
- „Međusobne tužbe Popovića i Mihajlovića“, *Blic*, 20. jun 2007.
- „Megaslužaj u trendu“, *Blic*, 9. jun 2014.
- „Megatrend lakrdija o doktoratu Miće Jovanovića“, *Blic*, 28. avgust 2014.
- „Mehanizam jedne diskreditacije“, *Vreme*, 3. jul 2014.
- „Mi nismo BIRN“, *Politika*, 13. januar 2015.
- „Mića Jovanović hapšen u Londonu dok je 'spremao' doktorat“, *Blic*, 18. jun 2014.
- „Mića Jovanović 'spremao' doktorat u londonskom zatvoru“, *Dnevno.rs*, 18. jun 2014.
- „Mića Jovanović: Našao sam dokaze i svedoka u Londonu“, *Večernje novosti*, 13. jun 2014.
- „Mića kod Dačića tražio izlaz iz afere“, *Blic*, 19. jun 2014.
- „Mihajlović pokazao 'Mrežu' Subotiću“, *B92*, 11. jun 2007.
- „Mihajlović: Beba kadirao u DB“, *Blic*, 30. jun 2007.
- „Mihajlović: Mafija došla na vlast posle 5. oktobra“, *Pravda*, 30. jun 2007.

- „Mihajlović: Šta sam govorio Canetu“, *Press*, 17. maj 2006.
- „Mihajlovićeve i Bebine optužbe na proveri“, *Blic*, 22. jun 2007.
- „Milenović podnela ostavku u Savetu za borbu protiv korupcije“, *N1*, 17. novembar 2016.
- „Milenović: Nemam poverenja u stvaranje lobija u policiji“, *N1*, 26. novembar 2015.
- „Milenović: Populizam Vučićeve vlade umesto borbe protiv korupcije“, *Radio Slobodna Evropa*, 11. oktobar 2015.
- „Milioner, a podstanar!“, *Press*, 24. mart 2008.
- „Milioni za drugove iz Podgorice“, *Dan*, 18. novembar 2009.
- „Milionska prevara“, *Kurir*, 20. jun 2014.
- „Milo dao 100.000 eura Malom Legiji da glumi teroristu“, *Srpski telegraf*, 18. oktobar 2016.
- „Milo garantovao za milionskog prevaranta“, *Dan*, 21. januar 2015.
- „Milo gori od Slobe“, *Večernje novosti*, 21. oktobar 2015.
- „Milo gotov! Amerika, Evropa i Rusija stale na stranu naroda!“, *Kurir*, 19. oktobar 2015.
- „Milo i Cane iznijeli milijardu iz Crne Gore“, *Dan*, 1. decembar 2010.
- „MILO KRENUO NA SVOJ NAROD: Brutalan obračun poslušnika režima sa golorukim i gladnim!“, *Kurir*, 25. oktobar 2015.
- „Milo pravi kontramiting?“, *Večernje novosti*, 20. oktobar 2015.
- „Milo sprema udar na Srbiju: Đukanović napada medije da bi preuzeo kontrolu!“, *Kurir*, 17. jun 2014.
- „MILO, KUM PODGORICE Ugledni švajcarski list o crnogorskoj izbornoj predstavi po scenariju Bebe Popovića“, *Blic*, 18. oktobar 2016.
- „Miloš Simović: Legija mi je pokazao ubicu Slavka Čuruvije u diskoteci“, *Blic*, 12. april 2011.
- „Milošević najvio predaju pre 20 dana!“, *Kurir*, 4. maj 2004.
- „Miloševića sam preživeo ali Đinđića, izgleda, neću!“, *Istok*, oktobar 2002.
- „MILOV REŽIM U PANICI: Blokirani svi ulazi u Podgoricu, ni ptica ne može da uđe!“, *Kurir*, 18. oktobar 2015.
- „Milova strašna bruka, Dikiću isekli jezik: Ne može da govori osim na Đukanovićevim lažnim snimcima“, *Srpski telegraf*, 24. oktobar 2016.
- „Milova velika izborna laž, izmislio Srbe teroriste da bi plašio glasače: Uhapsio Malog Legiju!“, *Srpski telegraf*, 17. oktobar 2016.
- „Milove pobe po Bebinom receptu“, *Blic*, 19. oktobar 2016.
- „MILOVI JANJIČARI: Dragan J. Vučićević i Željko Mitrović satanizuju Srbe u Crnoj Gori!“, *Kurir*, 2. novembar 2015.
- „Milovi očajnički potezi“, *Sputnjik*, 22. oktobar 2015.
- „MILOVI PLAĆENICI U AKCIJI: Vladimir Beba Popović i Informer napadaju opoziciju!“, *Kurir*, 24. oktobar 2015.
- „Milu prijete 40 godina robije“, *Dan*, 6. april 2010.
- „Miljana Radivojević under serious investigation for plagiarism“, *Press online*, 2. maj 2016.
- „Mine delays cost Serbia millions“, *Belgrade Insight*, 23. januar - 5. februar 2015.
- „Ministar Lončar u stanu zemunskog klana“, *KRIK*, 22. februar 2016.
- „MINISTAR UBICA: Novi ministar zdravlja poznat kao 'Doktor smrti'!“, *Teleprompter*, 25. april 2015.
- „Ministar unutrašnjih poslova opravdava upotrebu sile“, *Politika*, 18. oktobar 2015.
- „MINISTARKA MIHAJLOVIĆ ZA INFORMER: Rušimo sve koji se ne legalizuju!“, *Informers*, 3. oktobar 2015.
- „Ministarka: Zakon o poljoprivrednom zemljištu u interesu poljoprivrede“, *Blic*, 20. avgust 2015.
- „MINISTRA OPTUŽILI DA JE UBIO ZA ZEMUNCE: Ko 10 godina štiti Zlatibora Lončara?“, *Kurir*, 22. januar 2016.
- „Mira nije ubila Čuruviju“, *Kurir*, 28. septembar 2007.
- „Miroslav Mišković: Rado bih da vodim razvoj sela“, *Danas*, 8. jun 2015.
- „Miroslava Milenović: Srbijom upravlja mafijaška mreža“, *N1*, 23. jun 2016.
- „Misterija“, *Kurir*, 27. oktobar 2007.
- „Misteriozni šef narko-kartela“, *CINS*, 26. maj 2012.
- „Miša Amerika je šef Darku Šariću!“, *Kurir*, 27. maj 2012.
- „Miša Beko, bezočni manipulator“, *E-novine*, 12. oktobar 2012.
- „Miša Beko, đavolov učenik“, *E-novine*, 10. oktobar 2012.
- „Miša Beko, pohlepa u krvi“, *E-novine*, 16. oktobar 2012.
- „Mito došao glave Markoniju“, *Akter*, 7. april 2014.
- „Mitoman“, *Blic*, 5. april 2014.
- „Mitrović pokazao šemu pranja para od droge“, *Vijesti*, 24. februar 2010.
- „Mjere protiv 'obojene revolucije'“, *Nezavisne novine*, 27. april 2014.
- „Mnogo se izvinjavamo“, *Politika*, 24. decembar 2014.
- „Mnogo tužan dan za Srbiju“, *Peščanik*, 27. jun 2015.
- „Moćni klanovi – prete svima“, *Večernje Novosti*, 10. jul 2007.
- „Model zaštite novinara podelio novinarska udruženja“, *Politika*, 2. maj 2016.
- „Moguć nalog iz Crne Gore“, *Danas*, 9. oktobar 2009.
- „Moguća je eksplozija nezadovoljstva naroda“, *Istinomer*, 23. septembar 2015.
- „Moja bitka sa mafijom“, *Večernje novosti*, 2. jul 2007.
- „Moje ime je Adolf. A vaše?“, *NIN*, 12. jun 2003.
- „Moldavka prepoznala klijenta iz parlamenta“, *Dan*, 12. decembar 2002.
- „Moldavka svedoči preko video linka?“, *Blic*, 28. januar 2003.

- „Montgomeri potvrdio navode novinarke“, *Politika*, 25. jun 2003.
- „Montgomery srušio srbijanskog medijskog policajca“, *Nacional*, 8. jul 2003.
- „MONTIRANJE PROTIV RODIČA Evo kako su Vučić i Vučićević isledivali bivšeg direktora Kurira“, *Kurir*, 29. novembar 2015.
- „Monty, ali ne Python“, *Danas*, 30. novembar 2010.
- „Moskva: Zabrinuti smo zbog preterane sile u CG“, *B92*, 27. oktobar 2015.
- „Možda Legija nije kriv, najlakše je bilo svaliti krivicu na njega“, *Evropa*, 13. maj 2004.
- „Mreža: Podgorica – Beograd – Moskva“, *Pobjeda*, 26. oktobar 2015.
- „Mrtva tela plutaju Obrenovcem“, *Kurir*, 18. maj 2014.
- „Mučili su me klasično“, *NIN*, 6. maj 2004.
- „Mugoša kod mene ne bi smio tako“, *Vijesti*, 6. septembar 2009.
- „Muk“, *Kurir*, 21. novembar 2007.
- „MUP CG: Policajac teže povređen, pet lakše i urednica TV Pink M“, *Politika*, 19. oktobar 2015.
- „MUP: Nemamo snimke Dačića“, *Blic*, 12. septembar 2015.
- „MUP: Prijava protiv Stefanovića pritisak na Ministarstvo“, *N1*, 10. januar 2016.
- „Na koga misliš kada kažeš Šarić“, *Vreme*, 27. mart 2014.
- „Na listi Haga 362 policajca iz SRJ?“, *Blic*, 22. novembar 2001.
- „Na tapetu – Vladimir Popović“, *E-novine*, 10. mart 2014.
- „Na vaše uvrede mogu da odgovorim samo brojkama“, *Politika*, 16. januar 2016.
- „Na vlast je došlo mnogo hohštaplera“, *Blic*, 13. septembar 2015.
- „Na zadnjoj štengi se penjezi broje“, *E-novine*, 14. decembar 2010.
- „Nabavićemo oružje da bismo zaštitili zemlju“, *Tanjug*, 28. oktobar 2015.
- „Nacional i Šešelj rasvetljavaju novogodišnju noć“, *Glas javnosti*, 17. januar 2002.
- „Nacional se ogradio od 'duvanske afere'“, *Pobjeda*, 23. mart 2012.
- „Nagrada novinaru NIN-a“, *NIN*, 16. jun 2005.
- „Najbolji policajac odlazi zbog iskaza Šarića“, *Blic*, 20. jun 2014.
- „Najpoznatiji Srbi koji se pojavljuju u 'Panama papers'“, *KRIK*, 5. april 2016.
- „Najprljaviji igrač je Goran Vesić“, *NIN*, 23. jun 2016.
- „NAJUREN: Đinđić je oterao Bebu zbog veza sa zemunskim klanom!“, *Kurir*, 6. jul 2014.
- „Naklonjenost prema Kosovu i Crnoj Gori“, *Politika*, 10. januar 2016.
- „NALED u naletu na budžete opština“, *Politika*, 6. avgust 2015.
- „Namešteni glasovi i pritisci: Umesto Heleni, nagrada Jadranki Joksimović?!“, *Newsweek*, 17. maj 2015.
- „Napad 'botova' na sajt Danasa povodom teksta o Saši Jankoviću“, *Danas*, 11. maj 2015.
- „Napad na demokrate: Da li nešto menjaju 15 sekundi i šta?“, *N1*, 29. mart 2016.
- „Napad na Peščanik“, *Peščanik*, 2. jun 2014.
- „Napadač ubrizgao sedativ sestri ubijenog premijera Gordani Đinđić-Filipović“, *RTS*, 16. maj 2004.
- „Napadnuti Nataša Vučković, Božović i Šutanovac“, *N1*, 27. mart 2016.
- „Naplatila milione, a sad traži još keša!“, *Informer*, 10. januar 2015.
- „Naprednjaci preuzeli sistem cenzure demokrata“, *Danas*, 14. maj 2014.
- „Nasip kod Nemanjine 11“, *Vreme*, 29. maj 2014.
- „Nastavak medijske kampanje protiv knjige 'Šarić'“, *CINS*, 24. novembar 2014.
- „Nastavlja se istraga protiv Snežane Malović i Nate Mesarović“, *Danas*, 2. januar 2015.
- „Našim tabloidima skidam kapu“, *Kurir*, 28. januar 2004.
- „Našim životima upravlja tajkunsko mafijaška mreža“, *Danas*, 23. jun 2016.
- „Nata Mesarović ide do Strazbura“, *B92*, 5. jun 2015.
- „Nata Mesarović: Prijatelji Đinđićevih ubica danas su uspešni ljudi“, *Newsweek*, 22. jun 2015.
- „Nataša Miljković: Moja generacija je imala bar snove“, *Politika, TV revija*, 28. maj 2016.
- „Ne daju im da idu u toalet, teraju ih da nose pelene“, *Danas*, 27. april 2016.
- „Ne može nas ucenjivati DF sa 6% podrške“, *RTCG*, 6. oktobar 2015.
- „Ne samo Rašeta“, *Večernje novosti*, 5. novembar 2003.
- „Nebojša Jestrović spona Subotića i Šarića“, *Blic*, 21. septembar 2013.
- „NEBOJŠA MEDOJEVIĆ: Milo pripremao crvene beretke da biju narod!“, *Kurir*, 6. novembar 2015.
- „Nebojša Stefanović doktorirao na Megatrendu, mentor mu bio Mića Jovanović“, *Blic*, 27. jun 2013.
- „Nebojša Stefanović, glavni fantom iz Savamale“, *NIN*, 16. jun 2016.
- „Nečastivi advokat lažno prijavljuje“, *NSPM*, 16. novembar 2010.
- „Nećemo dozvoliti da nas pljačkaju“, *E-novine*, 24. jun 2010.
- „Nedostaješ Srbiji“, *Blic*, 13. mart 2016.
- „Nejednak tretman prema pretinjama Vučiću i opoziciji“, *Dnevnik*, 3. januar 2015.
- „Nek Cane objasni ko je ubio Duška Jovanovića“, *Dan*, 13. decembar 2010.
- „Neki novinari i mediji 'uspostavljaju' svoju cenu“, *Danas*, 6. maj 2014.
- „Nelogično da Moskva podržava proteste u CG“, *B92*, 26. oktobar 2015.
- „Nema više belih listića“, *Vreme*, 6. februar 2014.
- „Nema zločina koji se može opravdati drugim zločinom“, *Jutarnji list*, 14. oktobar 2015.

- „Nemoj, Vesna, da plačeš“, *Peščanik*, 10. mart 2016.
- „Nepostojanje tržišta glavni razlog za cenzuru“, *Danas*, 19. maj 2014.
- „Nepoželjni savet“, *Peščanik*, 29. februar 2016.
- „Nerazdvojni u razdvojenosti“, *Autonomija*, 11. jul 2015.
- „Nesta slika po volji vlasnika“, *Nove kikindske novine*, 24. novembar 2016.
- „Neverovatna Canetova odbrana: Ja naivan, a vreme turbulentno...“, *Blic*, 5. jul 2014.
- „NEVEROVATNO, ALI ISTINITO! Voditeljka TV B92 poziva na terorizam!“, *Informer*, 7. april 2015.
- „Neverovatno, on je neuništiv: Beba opet vuče konce po Srbiji?“, *Kurir*, 26. jun 2014.
- „Nezakonito prislušivanje uz potpis sudija“, *Politika*, 17. oktobar 2015.
- „Nezardala rđa“, *Peščanik*, 14. april 2016.
- „Ni centra ni istraživanja, a nema ni novinarstva“, *Pobjeda*, 6. jun 2012.
- „Ničega se ne bojim“, *Večernje novosti*, 6. novembar 2003.
- „Nigde kao kod kuće“, *Politika*, 28. maj 2012.
- „Nije junak nego diler“, *Večernje novosti*, 30. april 2004.
- „Nije se opametiio“, *NIN*, 24. mart 2011.
- „Nije vuk samotnjak“, *Glas javnosti*, 19. maj 2001.
- „Nikada nisam optužila Vladu Srbije za cenzuru“, *Danas*, 26. mart 2015.
- „Niko neće sa Bebom Popovićem“, *Vijesti*, 4. oktobar 2014.
- „Niko nije prebrojavao Crnogorce“, *Blic*, 18. jun 2005.
- „Niko u državi nema muda da obnovi suđenje“, *Ekspres*, 27. maj 2016.
- „NIN brani Koštunicu“, *Politika*, 8. jul 2003.
- „Nisam mogao da sudim slobodno“, *Danas*, 23. septembar 2006.
- „Nismo bili dorasli izazovu“, *Večernje novosti*, 7. jul 2007.
- „Nismo dobrodošli, napuštamo vašu državu!“, *E-novine*, 15. jun 2010.
- „Noć i magla“, *Vreme*, 30. januar 2003.
- „Nova knjiga“, *Kurir*, 20. oktobar 2007.
- „Novinari ne kleče: Vučiću oskar za cenzuru, oskar i DS-u“, *N1*, 8. februar 2016.
- „Novinari: Cilj Kusturičine tužbe je da otkriju izvore“, *N1*, 20. januar 2016.
- „Novinarska solidarnost na delu“, *Insajder.net*, 18. mart 2016.
- „Novogodišnja bajka za ubice“, *Peščanik*, 14. januar 2011.
- „NPSS: Ministar Stefanović iznosi opasne afere u javnost“, *N1*, 28. januar 2016.
- „NUNS duboko zabrinut zbog poziva na linč novinara“, *N1*, 29. novembar 2015.
- „NUNS i E-novine cenzurišu ovaj blog“, *Blog Andreja Fajgelja*, 9. oktobar 2015.
- „NUNS i NDNV: Novinar nije dužan da otkrije izvor“, *NUNS*, 1. oktobar 2015.
- „NUNS i NDNV: Postavljanje pitanja je obaveza novinara“, *RTS*, 13. april 2016.
- „NUNS o pisanju 'Politike'“, *NUNS*, 8. april 2014.
- „NUNS podnosi prijavu protiv ministra unutrašnjih poslova“, *NUNS*, 11. januar 2016.
- „NUNS poziva na bojkot Informera“, *NUNS*, 17. mart 2016.
- „NUNS protiv ministra policije, a urednik 'Informera' protiv NUNS-a“, *Politika*, 11. januar 2016.
- „NUNS: Kako je ministar znao budućnost“, *N1*, 11. januar 2016.
- „NUNS: Najoštrija osuda 'Tabloida'“, *B92*, 28. januar 2013.
- „NUNS: Suprotstaviti se daljem unižavanju novinarske profesije“, *Politika*, 2. maj 2015.
- „Njemački Interpol: Državljanin CG nema veze s napadima“, *RTCG*, 14. novembar 2015.
- „O Bleru, lažima i premijerovim slugama“, *Vreme*, 19. mart 2015.
- „O Mićinom doktoratu laže i novi rektor“, *Blic*, 27. avgust 2014.
- „O mračnim bojama i diktaturi“, *Politika*, 9. januar 2014.
- „O plagijatu ili ima li zoo-vrt trogrbu kamilu“, *Politika*, 23. decembar 2014.
- „O poslu, Surčinu, Đinđiću, Pavkoviću, Čedi Jovanoviću, Ljubiši i Ljiljani Buhi i potrebi da ga poštede afera“, *Vreme*, 14. novembar 2002.
- „O smrti Pukanića ima još dosta da se kaže“, *Osservatorio Italiano*, 12. maj 2009.
- „O Vučiću i Srebrenici: Ko je zapravo bacio kamen na pomirenje?“, *Radio Slobodna Evropa*, 13. jul 2015.
- „Obezglavljena policija Srbije“, *Deutsche Welle*, 2. jul 2014.
- „Oblačenje istine“, *B92*, 28. decembar 2006.
- „Obracun mafije tek počinje“, *Blic*, 10. oktobar 2009.
- „OBRADOVIĆ: Vlast ne preza ni od čega, plašim se da je Vučićev režim brutalniji od Miloševićevog!“, *Espresso*, 24. januar 2016.
- „Od gotovog veresija“, *Politika*, 18. avgust 2002.
- „Od malog od palube do kapetana s pikom na medije“, *H-alter*, 26. jun 2014.
- „Od Zlatibora do Dubaija“, *Večernje novosti*, 23. januar 2002.
- „ODAVAO TAJNE ŠARIČEVOJ GRUPI: Optužen Dačićev bivši šef kabineta Branko Lazarević!“, *Kurir*, 29. septembar 2014.
- „Odbačena Tijanićeva tužba protiv Vladimira Popovića“, *Danas*, 20. septembar 2006.
- „Odbijena tužba Bebe Popovića protiv NIN-a“, *Politika*, 4. decembar 2003.
- „Odbrana javnog interesa“, *Vreme*, 8. januar 2004.
- „Odbrana Miroslava Miškovića osporava nalaze veštaka“, *N1*, 8. april 2016.
- „Odgovor B92: Moramo negovati debatu“, *B92*, 30. novembar 2013.
- „Odgovor ministru Stefanoviću“, *Danas*, 6. novembar 2015.

- „ODLEPIO OD BESA: Milo Đukanović zahteva od Vučića da hitno reši Kurir!“, *Kurir*, 3. novembra 2015.
- „Odložena smrt Miše Beka“, *Zokstersomething*, 30. novembar 2015.
- „Određen tužilac za Tjanićevu prijavu“, *Večernje novosti*, 20. mart 2008.
- „Oduzimanjem mandata u Skupštini poslata je jako loša poruka svetu“, *Blic News*, 24. jul 2002.
- „Odveli su mog prijatelja kao da je kriminalac“, *Naše novine*, 30. maj 2014.
- „OEBS kritikuje vladu zbog cenzure“, *B92*, 27. maj 2014.
- „Oglašavanje kao privatni posao vlasti“, *Javno.rs*, 27. mart 2014.
- „Oko 3.000 m² samo u Podgorici“, *Pobjeda*, 9. april 2010.
- „OLIVERA KOVAČEVIĆ: Zašto Kurir, treba pozvati Informer i Pink“, *Kurir*, 3. decembar 2015.
- „Olja Bečković: Ovo ni Slobi ne bi palo na pamet“, *Blic*, 29. septembar 2014.
- „Olja Bečković: Posisali su nam krv, Srbijom bauljaju horde depresivnih zombija!“, *Mojnovisad.com*, 6. septembar 2015.
- „Olja Bečković: Preko mene poručuju kako da rade novinari koji žele da zadrže posao“, *Cenzolovka*, 14. februar 2015.
- „OMBUDSMAN POD PRISMOTROM Jankovića prate ljudi s dosijeom“, *Blic*, 26. april. 2015.
- „Ombudsman: Stefanović do informacija o prisluškivanju došao nepravilno“, *Blic*, 1. april 2016.
- „On i porodica“, *Pančevac*, 18. jun 2014.
- „On je... Aleksandar Vučić“, *Deutsche Welle*, 22. januar 2015.
- „ON PRAVI HAOS I LANSIRA AFERE Ovo je Amerikanac koji vodi specijalni rat protiv Srbije!“, *Informer*, 6. oktobar 2015.
- „Oni ne praštaju“, *BH Dani*, 24. januar 2014.
- „Operativci“, *Kurir*, 13. novembar 2008.
- „Opsada Dubrovnika – rat za mir“, *Peščanik*, 4. jul 2009.
- „Opsadno stanje“, *Peščanik*, 14. mart 2016.
- „Opširan odgovor Dejanu Iliću“, *Peščanik*, 9. septembar 2015.
- „Orgijanje kadrovima“, blog Srđana Škora, 12. februara 2015.
- „Orgije nad Moldavkom S.Č.“, *Večernje novosti*, 13. septembar 2003.
- „Originalni falsifikat“, *Blic News*, 22. maj 2002.
- „Osam godina“, *Peščanik*, 11. mart 2011.
- „Osam kilograma dokaza protiv Bebe Popovića“, *Pravda*, 7-8. jul 2007.
- „Oslobođen Rade Terzić“, *B92*, 29. decembar 2011.
- „Osnivači Vijesti sa diplomatama: Đukanović voli samo poslušne“, *Vijesti*, 26. septembra 2014.
- „Osvajanje homofobije“, *E-novine*, 8. decembar 2014.
- „Osveženi maratonac“, *NIN*, 17. april 2003.
- „Oteo me Čeda“, *Kurir*, 20. novembar 2007.
- „Otimačina pod kišobranom političkog stečaja“, *E-novine*, 25. novembar 2013.
- „Otkaz na RTS-u“, *Vreme*, 19. avgust 2004.
- „OTKRIVAMO Pozadina obračuna u kom je pao najpoznatiji crnogorski kriminalac“, *Blic*, 7. septembar 2014.
- „OTKRIVAMO Prosuta kafa prizemljila Nikolića“, *Blic*, 18. april 2015.
- „OTKRIVAMO Rogozin došao da nam proda oružje“, *Blic*, 11. januar 2016.
- „Otkrivena tajna ministarskog sefa (2)“, *Vreme*, 14. avgust 2014.
- „Otkrivena tajna ministarskog sefa“, *Vreme*, 7. avgust 2014.
- „Otkud opet afera Dačić - Miša Banana“, *Radio Slobodna Evropa*, 7. septembar 2015.
- „Otvoreno pismo Ministru obrazovanja Srđanu Verbiću“, *Peščanik*, 2. jun 2014.
- „OVAJ KRETEN HOĆE DA BUDE PREMIJER: Gazda Kurira Aca Rodić u Briselu traži političku podršku!“, *Informer*, 30. oktobar 2015.
- „OVAKO RADI BEBINA PROPAGANDNA MAŠINERIJA: RTCG lažima zastrašuje građane i izaziva haos!“, *Kurir*, 24. oktobar 2015.
- „Ovi ljudi nisu odgovorni za pad helikoptera“, *Blic*, 2. jul 2016.
- „OVO JE CRNOGORSKI DŽO BAGERISTA: Ovako Bato Đurišić iz Berana kreće u rušenje Milovog režima!“, *Kurir*, 24. oktobar 2015.
- „OVO JE NAJČUVANIJIA DRŽAVNA TAJNA UKP pratio Dačića kao 'šarićevca'“, *Informer*, 2-3. februar 2013.
- „Ovo je samo Đilasu smešno“, *E-novine*, 23. januar 2014.
- „Ovo je strašno“, *Blic*, 13. mart 2003.
- „Ovoliko zlo mora biti ugušeno u krvi, '90-te su došle na naplatu“, *Mojnovisad.com*, 5. jul 2015.
- „Pad haških begunaca“, *Danas*, 27. januar 2015.
- „Pad srpskog Eliota Nesa“, *Vreme*, 3. oktobar 2013.
- „Padavine se nastavljaju“, *Vreme*, 17. april 2003.
- „Pajtić bez izvinjenja zbog izjave o 'Slovacima četnicima'“, *N1*, 31. mart 2016.
- „Pajtić je znao šta Šarić radi po Vojvodini“, *E-novine*, 29. jun 2012.
- „PALA MILOVA VLADA I ZVANIČNO: Vreme je za prelaznu vladu i fer izbore!“, *Kurir*, 24. oktobar 2015.
- „Pantić: Ja sam obavestio Stefanovića!“, *Pink.rs*, 11. januar 2016.
- „Pasoš Srbije za lidera palestinske opozicije“, *Al Jazeera Balkans*, 30. januar 2015.
- „Patrola za pljačku“, *Kurir*, 19. jul 2009.
- „Patručić: Europa treba da prihvati izbjeglice, oni će znati uzvratiti“, *Radio Slobodna Evropa*, 25. septembar 2015.
- „Pavićević: Kako verovati ministru sa spornim doktoratom?“, *N1*, 23. novembar 2015.
- „Pavićević: Ministar policije da podnese ostavku“, *RTV*, 14. jun 2014.

- „Pazite se Mila, opasan je! Tako je isto pretio i Ivi Pukaniću“, *Kurir*, 18. jun 2014.
- „Peče se prase ispred skupštine“, *Vijesti*, 15. oktobar 2015.
- „Pelene pune tragova“, *Revija* 92, 26. jun 2007.
- „Perfidni pritisci na medije“, *Danas*, 28. april 2014.
- „Pero, mafijino pero“, *Monitor*, 22. novembar 2013.
- „PERVERZNO Pretio Vučiću, pa uhapšen u krevetu s dečkom!“, *Informer*, 19. avgust 2015.
- „Pešić: Porede s Đinđićem da priča dobije na verodostojnosti“, *N1*, 30. novembar 2015.
- „Peticija Predsedniku republike“, *Peščanik*, 25. januara 2011.
- „Perača osuđen na pet godina zatvora zbog primanja mita“, *Blic*, 17. jul 2015.
- „Pink dobio novog urednika informativnog programa“, *Blic*, 7. jun 2012.
- „Piperović: Oni koji su branili S. Č. i sad Vanju – imaju istu metu“, *Portal Analitika*, 28. jun 2014.
- „PIPEROVIĆ: Vijesti, Monitor i Dan su protiv mene vodili najprljaviju hajku u istoriji jugoslovenskog novinarstva“, *Portal Analitika*, 19. jul 2014.
- „Pismo glavnoj urednici“, *Cenzolovka*, 4. maj 2015.
- „Pismo Milovana Brkića UNS-u“, *UNS*, 11. februar 2013.
- „Pismo o Tijani: Dirljiva lekcija iz novinarstva“, *Mondo*, 28. novembar 2013.
- „Pismo redakciji Vremena“, *Peščanik*, 4. decembar 2014.
- „Pismo službeniku Stanka Subotića Caneta“, *Blic*, 1. jul 2014.
- „PISMO VUČIĆU KOJE JE UZDRMALO SRBIJU: Dragi Aleksandre, idem tamo gde se vrednuje poštenje!“, *Kurir*, 19. januar 2016.
- „Plagijat ministra Stefanovića“, *Politika*, 5. jun 2014.
- „Plagijat“, *Pančevac*, 6. jun 2014.
- „Plodovi otrovnog drveta“, *Danas*, 9. septembar 2014.
- „Po nalogu Kneževića i Kuljiša“, *E-novine*, 16. decembar 2010.
- „Pobijanje Legijinog iskaza“, *Danas*, 10. septembar 2014.
- „Počasni Srbin“, *Danas*, 2. februar 2015.
- „Podgorica je svet“, *Politika*, 16. oktobar 2015.
- „Podignuta optužnica protiv Miroslava Miškovića“, *Politika*, 9. maj 2013.
- „Podneta krivična prijava protiv Nebojše Stefanovića“, *N1*, 10. januar 2016.
- „Podržavam proteste“, *Politika*, 13. novembar 2001.
- „Pogrešan čovek za gađanje“, *Politika*, 3. mart 2002.
- „Pokojnici za potkusurivanje“, *NIN*, 17. mart 2011.
- „Pola sata sramote“, *Peščanik*, 6. jun 2014.
- „Polemika Fonda za humanitarno pravo i 'Politike'“, *Politika*, 18. jun 2015.
- „Polemika o tužbama Darka Šarića protiv medija i države“, *Politika*, 21. oktobar 2010.
- „Polemike o cenzuri: Tasovčeve 'vesele vesti' prazne ljuštore“, *Radio Slobodna Evropa*, 19. februar 2015.
- „Policijci bili kod Kokana“, *Blic*, 11. septembar 2015.
- „Policija i tužilaštvo istražuju pretnje Saši Jankoviću“, *Danas*, 24. april 2015.
- „Policija pretresla stan Šarićevog šefa“, *Politika*, 27. decembar 2011.
- „Policija: Ići ćemo do kraja u istrazi poslova Subotića“, *Blic*, 14. avgust 2009.
- „Policajska mafija ugrožava nacionalnu bezbednost!“, *Kurir*, 8. septembar 2013.
- „Politbiro: Đukanović, Subotić, Vučić“, *Monitor*, 13. jun 2015.
- „Politička rašomonijada“, *Politika*, 22. jun 2007.
- „Politički gangster ili mirotvorac: Muhamed Dahlan, Palestinac sa srpskim državljanstvom“, *Newsweek*, 8. mart 2015.
- „Politika i tajne službe u Srbiji: Ko nadzire nadzirače?“, *Radio Slobodna Evropa*, 11. februar 2015.
- „Politika, laži i video-klip“, *Politika*, 2. novembar 2014.
- „Poljubac na početku, poljubac na kraju“, *Ekspres*, 8. mart 2003.
- „Pominjao Mila i Caneta“, *Monitor*, 2. mart 2011.
- „Pomućen imidž bezgrešnog reformatora“, *Deutsche Welle*, avgust 2001.
- „PONOVO SUĐENJE NARKO-BOSU Šariću ukinuta presuda za šverc kokaina“, *Blic*, 24. jun 2016.
- „Poplavni *deja vu*“, *Peščanik*, 11. mart 2016.
- „Popović optužio Mihajlovića da je Canetu odao 'Mrežu'“, *Politika*, 14. jun 2007.
- „Popović otkrio ko je šef medijske mafije“, *Vijesti*, 1. jul 2014.
- „Popović tužio Vreme i Vasića, traži dva miliona zbog duševnih bolova“, *B92*, 27. jun 2003.
- „Popović: Sandulović nikada nije bio savetnik Đinđića“, *Blic*, 28. oktobar 2014.
- „Portret bez rama: Miodrag Rakić“, *Politika*, 10. februar 2013.
- „Portret Stanko Subotić: Krojač“, *Blic*, 20. mart 2010.
- „Poruka buržujima: Opljačkali ste nas, ali nas nećete tlačiti“, *Vijesti*, 14. maj 2015.
- „Poruka Vučiću: 'Samo snajper Srbiju spašava'“, *E-novine*, 9. oktobar 2015.
- „Posle posete premijera Zorana Đinđića, pijani direktor zgazio dete“, *Srpski Nacional*, 5. mart 2002.
- „POSLEDNJA ŽELJA SLOBODANA RADULOVIĆA: Hoću da Beko nestane, uništio mi je život!“, *Kurir*, 30. novembar 2014.
- „Potera za Canetom Subotićem“, *NIN*, 7. jun 2007.
- „Potpredsednici negiraju sukob“, *Blic*, 4. jul 2012.
- „Potraga za partijskim novcem“, *Novi magazin*, 3. april 2014.
- „Potragu platio glavom“, *Večernje novosti*, 10. oktobar 2009.
- „Potvrđena optužnica protiv Bubala“, *Večernje novosti*, 2. april 2014.
- „POTVRĐENO PISANJE BLICA Kopilot priznao: Prosuo sam kafu u Nikolićevom avionu“, *Blic*, 20. april 2015.

- „POUKE IZ DEMOKRACIJE NA PRIMJERU IZ BLISKOG SUSJEDSTVA Što se dogodi kad s gnušanjem odbijete glasati za manje zlo“, *Jutarnji list*, 7. oktobar 2015.
- „Povelje za građansku hrabrost Jankoviću, Šabiću i Vodinielić“, *N1*, 3. februar 2016.
- „Povodom prepiske Miočinović–Luković“, *Beton*, 21. avgust 2013.
- „Pozivam Tadića na detektor laži“, *E-novine*, 17. septembar 2013.
- „Prava žena na način Bebe Popovića“, *Vreme*, 9. jul 2015.
- „Pravda za Nebojšu“, *Peščanik*, 3. jun 2014.
- „Pravila bordela 2“, *Vijesti*, 31. avgust 2015.
- „Pravila bordela“, *Vijesti*, 25. avgust 2015.
- „Pravno nepostojeći doktorat“, *Politika*, 21. jun 2014.
- „Pravosuđe i mediji kao politički instrumenti“, *Antidot*, 23. februar 2015.
- „Pravosuđe nikada nije bilo gore“, *B92*, 5. jun 2015.
- „Predlog za eksponat na izložbi Necenzurisane laži“, *Peščanik*, 24. jul 2016.
- „Predsednik navija za jednu stranku, opozicija zabrinuta“, *N1*, 4. mart 2016.
- „Predsednikovi ljudi drhtali bez razloga“, *Blic*, 19. april 2015.
- „Predsjednik Dodik darivao zlatnik prvorodenoj bebi“, *SRNA*, 1. januar 2012.
- „Prekršajni sekretara“, *Politika*, 12. decembar 2002.
- „Premijer čvarak“, *Srpski Nacional*, 8. jun 2002.
- „Premijer i njegova porodica vlasnici 786 kvadrata“, *KRIK*, 13. april 2016.
- „Premijer i predsednik u jagmi za 'glavnog' kontrolora“, *Danas*, 25. avgust 2001.
- „Premijer ide da ne bi hapsio prijatelje“, *Vijesti*, 17. februar 2010.
- „Premijer mi je rekao“, *NIN*, 26. jun 2003.
- „Premijer mora da vodi računa o kulturi javnog govora“, *NUNS*, 12. oktobar 2015.
- „Premijerova vremenska mašina“, *Peščanik*, 9. jun 2014.
- „Preminula beba premijera Vučića“, *Blic*, 29. april 2014.
- „Prepirke Batića i Đinđića sa sudijama“, *Blic*, 11. jun 2002.
- „Preprodaju pa odlaze“, *Večernje novosti*, 22. jun 2010.
- „Press laže o Subotiću“, *E-novine*, 5. jul 2012.
- „PRESUDA ZA S.Č.: Moldavka je lagala, što ćemo sa brukom?“, *Portal Analitika*, 4. jul 2014.
- „Pretnje Kesiću posledica podela na 'patriote' i 'izdajnike““, *NUNS*, 19. jun 2016.
- „Prevrat osujećen - neredi zaustavljeni na prilazima parlamentu“, *Komersant*, 26. oktobar 2015.
- „Priče iz šume jajinačke“, *Vreme*, 3. novembar 2016.
- „Prijatelj mog prijatelja“, *Politika*, 11. jun 2007.
- „Prijićeva režija“, *Kurir*, 5. oktobar 2007.
- „Pritisak na Milenu Arežinu“, *Ekspres*, 1. jul 2003.
- „Pritvor Miškoviću neustavan, traži nazad 12 miliona evra“, *N1*, 26. januar 2016.
- „Priznajem, pogrešio sam što sam na vlast doveo Zorana Đinđića“, *Srpski Nacional*, 26. avgust 2002.
- „PRLJAVA ZNAČKA: Bogdan Pušić pretio i ucenjivao svedoke!“, *Kurir*, 20. jul 2014.
- „Prljavi poslovi Milovog savetnika: Beba pakuje teroristički napad Putinu i Vučiću“, *Srpski telegraf*, 20. oktobar 2016.
- „Probe into Montenegro's role at illegal cigarette trade“, *Financial Times*, 9. avgust 2001.
- „Proces stoleća koji se pretvara u svoju suprotnost“, *Danas*, 31. mart 2016.
- „Proces TV“, *NIN*, 8. septembar 2005.
- „Prodaja i preprodaja 'Politike'“, *Politika*, 18. decembar 2014.
- „Prodavao višu školu kao fakultet“, *Blic*, 18. jun 2014.
- „Prodavnica igračkaka“, *Politika*, 21. februar 2015.
- „Profesionalac“, *Danas*, 12. maj 2014.
- „Projekcije: Vlast DPS-u i bez SDP-a“, *RTCG*, 14. novembar 2015.
- „Promocija bez promocije“, *Vreme*, 10. jun 2004.
- „Proširuje se istraga protiv biznismena s Interpolove poternice: Sprema se optužnica za švercovanje kokaina“, *Blic*, 18. mart 2010.
- „Protekla noć“, *Balkanist*, 20. januar 2014.
- „Protest Centra za ljudska prava“, *Blic*, 15. jun 2002.
- „PROTESTI ŠIROM CRNE GORE Andrija Mandić: Đukanović oko 18.30 sati avionom napustio zemlju!“, *Kurir*, 18. oktobar 2015.
- „Protesti u Crnoj Gori“, *Peščanik*, 23. oktobar 2015.
- „Prvi direktor Srbije“, *Vreme*, 8. oktobar 2015.
- „Psihoterapeut: Incident ispred Vlade je potez očajnika“, *N1*, 15. oktobar 2016.
- „Pušić daje ostavku, traži istragu“, *B92*, 26. septembar 2013.
- „Puzeća cenzura“, *Autonomija*, 26. maj 2014.
- „Radislavljević: Knežević bi mogao da bude svedok“, *Blic*, 20. oktobar 2009.
- „Radni zadatak“, *Vreme*, 20. septembar 2001.
- „Radulović pod istragom“, *Kurir*, 23. oktobar 2004.
- „Radulović postaje vlasnik C marketa?“, *Pregled*, 6. decembar 2005.
- „Radulović se vraća kući“, *CINS*, 27. maj 2012.
- „Radulović vlasnik“, *Politika*, 7. decembar 2005.
- „Radulović: Vučić je centar korupcije u Srbiji“, *N1*, 7. mart 2016.
- „Radulović: Zaustaviti prodaju zemlje Arapima“, *Blic*, 18. jul 2014.
- „Radulovićev partner bio je i Miša Omega!“, *Kurir*, 28. maj 2009.
- „Rafali u kralja kocke“, *Večernje novosti*, 9. oktobar 2009.
- „Rasformiran tim MUP-a koji se bavio rasvetljavanjem 24 sporne privatizacije“, *Večernje novosti*, 25. oktobar 2014.
- „Raskol u koaliciji, crnogorska vlada već pala?“, *Politika*, 24. oktobar 2015.

- „Raša Todosijević: Podilaženje polupismenoj i materijalno upropašćenoj svetini“, *Danas*, 25. jul 2016.
- „Ratko Knežević: Ispitati ulogu Caneta i Mila u ubistvu Đinđića“, *Press*, 21. mart 2010.
- „Razbijen narkokartel“, *Kurir*, 2. jul 2007.
- „Razgovarali smo o porodici, cigarama, sportu...“, *B92*, 7. septembar 2015.
- „Razgovor sa Miroslavom Milenović“, *Peščanik*, 22. novembar 2015.
- „RAZOTKRIVEN: Kurir isterao Bebu na čistac!“, *Kurir*, 18. jun 2014.
- „Regionalna sprega politike, kriminala i medija“, *Antidot*, 15. mart 2015.
- „Reketirao Miškovića!“, *Kurir*, 19. novembar 2007.
- „Rektor Mića, Baron Minhauzen, ili kako je ministrov mentor zagubio doktorat“, *Peščanik*, 7. jun 2014.
- „Rektore Jovanoviću, to i dalje nije londonski doktorat“, *Peščanik*, 8. jun 2014.
- „REM: TVN1 kršila predizbornu tišinu“, *Politika*, 4. maj 2016.
- „Rep aždaje“, *Srpska reč*, oktobar 2003.
- „Restauracija“, *Peščanik*, 20. maj 2016.
- „Rešetnjikov: Đukanović vodi Crnu Goru u nacionalnu katastrofu“, *Ruska reč*, 17. oktobar 2015.
- „Robinja drogiranih sadista“, *Večernje novosti*, 14. septembar 2003.
- „Ročko Papaja“, *Pančevac*, 24. jun 2014.
- „RODIĆ IGRA NAJPRJLJAVIJE! Aca kanalizacija spremao narkomana za lažnog svedoka!“, *Informer*, 21. novembar 2015.
- „Rojal Grupa odustala od projekta u Crnoj Gori“, *Glas Amerike*, 4. april 2015.
- „RTS vs. Beba“, *Kurir*, 7. jul 2007.
- „RUGA SE ŽRTVAMA Gašić Lončaru poklonio maketu helikoptera za rođendan“, *Blic*, 7. avgust 2015.
- „Rusi pustili Caneta“, *Večernje novosti*, 26. jun 2008.
- „Rusija žali zbog događaja u Crnoj Gori“, *Telegraf*, 18. oktobar 2015.
- „Ruska Duma usvojila Izjavu: Protive se ulasku Crne Gore u NATO“, *Vijesti*, 20. novembar 2015.
- „Rušenje montirane optužnice“, *E-novine*, 16. septembar 2013.
- „Rušenje Vučića“, *Politika*, 24. novembar 2015.
- „Ružičaste dojave“, *Vreme*, 3. oktobar 2002.
- „Ružičasto blato Srbije“, *Cenzolovka*, 22. januar 2016.
- „Sa slučajem Košljun povezana i Ana Đukanović“, *Vijesti*, 12. februar 2015.
- „Sa Šarićem me je upoznao Miškoviće sin“, *E-novine*, 23. mart 2010.
- „SAD JE JASNO: Ratko Knežević obmanuo i sud i javnost“, *Kurir*, 29. januar 2013.
- „Sad se vidi sad se zna, Dunja ruši Vučića“, *Peščanik*, 4. jun 2014.
- „SADO-MAZO FRANCUSKI ŠPIJUN: Ko je zapravo glavni urednik KRIK?!“, *Informer*, 18. mart 2016.
- „Sahranite me uspravno“, *Kurir*, 22. oktobar 2007.
- „Sajber rat oko Vučića u snegu“, *Politika*, 4. februar 2014.
- „Samo snajper Srbiju spašava“, *Tabloid*, 3. decembar 2015.
- „Sandulović: Beba Popović je politički grobar doveden da montira afere u Crnoj Gori“, *IN4S*, 10. decembar 2014.
- „Saplitanje o isti kamen“, *Peščanik*, 13. jun 2015.
- „Saradnici, advokati i stari drugari“, *Vreme*, 9. septembar 2004.
- „Saradnik Siniše Malog otvara firme u Emiratima“, *KRIK*, 7. april 2016.
- „Savamala“, *Politika*, 9. maj 2016.
- „Savet za štampu odlučio da je 'Politika' prekršila Kodeks novinara Srbije“, *Politika*, 4. mart 2016.
- „Savetnik premijera Ivica Tončev radio za crnogorskog kriminalca“, *CINS*, 7. februar 2013.
- „Savetovao sam ga o ulaganjima“, *Blic*, 27. januar 2010.
- „SDP ruši Vladu!“, *Kurir*, 10. novembar 2003.
- „Sećate li se devedesetih?“, *Peščanik*, 4. mart 2016.
- „Sedmorica zemunaca osnovali novi klan“, *Blic*, 14. jun 2014.
- „Selaković: Zbog štrajka Miškoviću vraćen pasoš“, *Blic*, 31. oktobar 2014.
- „Serb buys £25m UK home for son“, *The Sunday Times*, 30. april 2006.
- „Serbia PM Slams EU, Alleging BIRN 'Lies'“, *Balkan Insight*, 10. januar 2015.
- „Serbia Quietly Grants Citizenship to Abbas Rival“, *Balkan Insight*, 30. januar 2015.
- „Serbia: Skeletons in the Closet – How Did the Health Minister get an Apartment“, *OCCRP*, 22. februar 2016.
- „Serbia: Time Limit Nears in Stanko Subotic Trial“, *OCCRP*, 30. jun 2015.
- „Serbian govt and press lead campaign against BIRN“, *Belgrade Insight*, 23. januar - 5. februar 2015.
- „Serijal: Makina grupa, transkript prve epizode“, *Insajder.net*, 20. jun 2005.
- „Simonoviću, drži se Stanije!“, *E-novine*, 7. april 2015.
- „Sjednica Vijeća za nacionalnu bezbjednost“, *RTCG*, 18. oktobar 2015.
- „Skandalozno otkriće: Beba član duvanske mafije?!“, *Press*, 15. jun 2007.
- „Skrivanje tragova posle Đinđićevog ubistva“, *E-novine*, 24. mart 2011.
- „Slagao da je doktorirao u Londonu“, *Blic*, 13. jun 2014.
- „Slaviša Lekić Vučiću: Gospodaru, vežite džukele!“, *Newsweek*, 7. decembar 2015.
- „Sloba je umro od ljubavi?“, *Nezavisne novine*, 29. septembar 2000.
- „Slobodan Antonić: Posle Vučića Srbija će biti olupina“, *Vreme*, 14. maj 2015.
- „Slobodan Gavrilović: Ovo je režim u kojem se drhti“, *Vreme*, 1. oktobar 2015.

- „Slobodan Radulović kupio ‘C market’“, *Blic*, 7. decembar 2005.
- „Slobodni ljudi“, *Peščanik*, 6. jun 2014.
- „Sloga: Povuci prijavu protiv Kokana Mladenovića“, *Blic*, 13. septembra 2015.
- „Slučaj Bitići: Vučić ne veruje Tužilaštvu“, *Radio Slobodna Evropa*, 29. maj 2015.
- „Slučaj Fajgelj: Gdje su granice slobode govora?“, *Al Jazeera Balkans*, 20. novembar 2015.
- „Slučaj jeste star, ali Dačić nije ubedljiv“, *B92*, 7. septembar 2015.
- „Slučaj Službenica PTT“, *Politika*, 5. septembar 2015.
- „Slučaj Smajlović, od ostavke do otkaza“, *RTS*, 13. jul 2016.
- „Slučaj zaštitnika“, *Politika*, 8. maj 2015.
- „Smena, zbog kritike vlasti“, *NUNS*, 9. maj 2014.
- „Smrt na domaku srpskog sna“, *Danas*, 15. mart 2003.
- „Smrt oligarha u egzilu“, *Vreme*, 28. mart 2013.
- „Snježana Milivojević: Vlast sprovodi represiju nad medijima“, *Danas*, 29. maj 2015.
- „Spasavanje redova Đinđića“, *Blic News*, 6. novembar 2002.
- „Specijalci traže Šarića“, *Vijesti*, 25. januar 2010.
- „Specijalni tužioci, srpski prevaranti“, *E-novine*, 27. oktobar 2015.
- „SPO: Sprečiti rehabilitaciju Legije i povratak zemunaca“, *Blic*, 14. jun 2014.
- „Sporni dokument Ambasade SAD“, *B92*, 22. novembar 2007.
- „Sprema li se crnogorski 5. oktobar“, *Sputnjik*, 23. oktobar 2015.
- „Sramno!“, *Kurir*, 1. februar 2007.
- „SRAMOTA Beba nas vodi u EU“, *Blic*, 15. avgust 2015.
- „SRAMOTA: Profesora uhapsili zbog Fejsbuka, Vučićević šeta slobodno!“, *Kurir*, 22. novembar 2015.
- „SRAMOTNO Predsednik NUNS ima razumevanja za ‘ubistvo Vučića’?“, *Informer*, 5. januar 2015.
- „Srbija Đukanovićevu optužbu smatra neutemeljenom“, *Radio Slobodna Evropa*, 17. maj 2010.
- „Srbija je poligon ruske mitomanije i crnogorske mafije“, *Nedeljnik*, 28. maj 2015.
- „Srbija na brifingu“, *Vreme*, 17. april 2003.
- „Srbija nije žeton za plaćanje dugova“, *Večernje novosti*, 7. mart 2003.
- „Srbija razgovara: Koštunica između sumnji i odbrane“, *Politika*, 4. april 2011.
- „Srbija u vlasništvu Miroslava Miškovića“, *E-novine*, 22. mart 2011.
- „Srbiji treba nova utakmica“, *Vreme*, 18. novembar 2004.
- „SRBIJO, VREME JE ZA ZBOGOM: Kupi prnje i dok još imaš imalo dostojanstva, odlazi!“, *Kurir*, 29. januar 2016.
- „Srebrenički šou-biznis“, *Glas javnosti*, 8. jul 2005.
- „Srećko s Interpolove potjernice“, *Slobodna Bosna*, 13. avgust 2012.
- „Sreten Jocić tuži državu za 60 miliona dinara“, *Politika*, 21. januar 2016.
- „Srpska policija vjeruje da je Šarić u Crnoj Gori“, *Vijesti*, 23. januar 2010.
- „Srpski mediji - divlje područje“, *Danas*, 21. maj 2014.
- „Srpski Rišelje ili Ostap Bender?“, *Vreme*, 2. avgust 2001.
- „Srpski tabloidni borbeni pas služi moćnim gospodarima“, *Balkan Insight*, 18. mart 2016.
- „Srpsko-hrvatska osovina: što povezuje Pukanića, Đinđića, Koštunicu i Montgomerya“, *Oko*, 26. novembar 2010.
- „Stamatović: Andrej Vučić kadruje i naređuje ko će biti smenjen u Srbiji“, *Danas*, 2. novembar 2015.
- „Stanko Subotić Cane i VAC preuzimaju tržište medija“, *Blic*, 17. maj 2010.
- „Stanko Subotić prao novac za braću Šarić“, *Blic*, 26. novembar 2009.
- „Statisti“, *Politika*, 13. maj 2015.
- „Stečaj Future čeka Deripasku?“, *Danas*, 16. oktobar 2009.
- „Stefan Petronijević: Pucnji su došli s leđa“, *Politika*, 29. septembar 2011.
- „Stefanović: Miroslava Milenović ne želi da sarađuje sa policijom“, *Blic*, 22. novembar 2015.
- „Stefanović: Nabavka raketa nije dobrosusedski potez“, *RTS*, 8. januar 2016.
- „Stefanović: Neistine u medijima o bezbednosti Jankovića“, *Politika*, 9. maj 2015.
- „STIDIM SE ŠTO SAM BIO U SNS: Shvatio sam da je vrh SNS željan ličnog interesa, sve na štetu Srbije!“, *Kurir*, 20. januar 2016.
- „Stranci u Beogradu“, *Danas*, 13. avgust 2015.
- „Strani faktor“, *Kurir*, 26. oktobar 2007.
- „STRANKA IM PREČA OD SRBIJE Evo kako izgleda uputstvo za botove SNS koji su dobili karte za finale EP“, *Kurir*, 23. januar 2016.
- „Strogo kontrolisani vozovi“, *Vreme*, 6. novembar 2014.
- „Stvarni premijer Srbije je Đukanović“, *Vijesti*, 30. maj 2015.
- „Stvarno muški protiv ženske vlade“, *NIN*, 13. novembar 2015.
- „Subotić oslobođen svih optužbi“, *E-novine*, 26. februar 2013.
- „Subotić ponovo izostao sa suđenja, moguće zastarevanje krivičnih dela“, *Blic*, 21. maj 2015.
- „Subotić priznao da je švercovao cigarete“, *Blic*, 7. maj 2010.
- „Subotić sa Stanišićem dogovarao prodaju cigareta“, *Blic*, 8. maj 2010.
- „Subotić u panici zbog nove optužnice“, *Blic*, 17. mart 2010.
- „Subotić ugostio Šarića u vili u Ženevi“, *Blic*, 20. mart 2010.

- „Subotić: Nisam švercovao cigarete“, *B92*, 26. jun 2007.
- „Subotić: Optužbe montirane zbog iznuda“, *RTV*, 16. septembar 2013.
- „Sud odbio da Miškoviću vrati jemstvo od 12 milona evra“, *Politika*, 1. mart 2016.
- „Sud potvrdio: „Monitor“ lagao o Subotiću“, *E-novine*, 15. maj 2015.
- „SUD PRESUDIO: Vučić laže da je Tabloid pisao da on seksualno opšti sa svojim sinom“, *Teleprompter*, 13. oktobar 2015.
- „Sud u Španiji potvrdio presude - Bojoviću 18 godina zatvora“, *N1*, 6. novembar 2015.
- „Sudija Majić: Centri moći su van pravosuđa“, *KRIK*, 16. mart 2016.
- „Sudije odbile da potpišu izrušenje Miloševića“, *Politika*, 10. mart 2016.
- „Sudije optužuju bivšu ministarku pravde Snežanu Malović“, *Danas*, 19. novembar 2014.
- „Sudije traže izvinjenje Đinđića“, *Blic*, 15. jun 2002.
- „Sumnjivi transferi Šarićevih para“, *Vijesti*, 2. april 2010.
- „Supstanca“, *Novi magazin*, 20. april 2016.
- „Surčinci grade auto-puteve kroz Srbiju“, *Blic News*, novembar 2001.
- „Surčinski poljubac premijera-pauka“, *Srpska reč*, 28. avgust 2002.
- „SUZAVAC, ŠOK BOMBE I PREBIJANJE GRAĐANA: Podgorica mirna posle brutalne intervencije Milove policije“, *Kurir*, 24. oktobar 2015.
- „Svađa u DOS-ovoj družini“, *Politika*, 30. jun 2007.
- „Svako đubre ima svoj NUNS“, *E-novine*, 13. oktobar 2015.
- „Sve krupnije ribe u mreži“, *NIN*, 17. jul 2007.
- „Sve mahinacije Manje Vukotića“, *E-novine*, 24. maj 2010.
- „Sve o dodeli nagrade 'Duga' iz ugla GSA“, *Gej strejt alijansa*, 22. maj 2015.
- „Sve prodati, pa se u beg dati“, *Tabloid*, 8. maj 2014.
- „Sve za narod“, *Vreme*, 23. avgust 2012.
- „Svetska banka: Srbija izašla iz recesije“, *Politika*, 28. septembar 2015.
- „Svetska banka: Tamnava u skladu sa propisima“, *Politika*, 14. januar 2015.
- „Svetska banka: Tender u skladu sa propisima“, *Politika*, 14. januar 2015.
- „SVETSKA EKSKLUZIVA, AFERA INFOLIKS: Evo kako je Mišković vladao Srbijom!“, *Informer*, 18. decembar 2015.
- „SVETSKI MEDIJI PRENOSE: Crnogorski specijalci brutalno napali demonstrante“, *Kurir*, 25. oktobar 2015.
- „Svi predsednikovi ljudi“, *Vreme*, 25. avgust 2001.
- „Svi premijerovi ljudi“, *Vreme*, 10. decembar 2015.
- „Svi u skloništa“, *Peščanik*, 13. oktobar 2013.
- „Svi u zatvor“, *Pravda*, 23-24. jun 2007.
- „Svinjarija“, *Informer*, 27. septembar 2014.
- „Šabić svesno prikrivao zloupotrebe tužilaca“, *E-novine*, 24. maj 2016.
- „Šabić: Saopštenje Višeg tužilaštva da ne želim da saradujem je skandalozno“, *Blic*, 4. maj 2016.
- „Šabić: Tekst nije bio potpisan nego 'natpisan' - Telesković: Želim povereniku više uspeha u radu“, *Politika*, 30. januar 2016.
- „Šah-mat u ogledalu“, *Ekspress*, 29. jul 2016.
- „Šarić finansirao DPS na Žablaku“, *Dan*, 17. februar 2010.
- „Šarić i partneri najveći vlasnici Pobjede nakon države“, *Vijesti*, 27. januar 2010.
- „Šarić i Soković izbjegli klopku u Beču“, *Vijesti*, 22. januar 2010.
- „Šarić je kolektivno djelo“, *Monitor*, 20. novembar 2014.
- „Šarić mogući agent DEA“, *Pravda*, 28. maj 2012.
- „Šarić se bezuslovno predao“, *RTS*, 18. mart 2014.
- „Šarić u Kolumbiji kokain naručivao isključivo u tonama“, *Blic*, 23. januar 2010.
- „Šarić u Švajcarskoj“, *Vijesti*, 26. februar 2010.
- „Šarić: General Papaja dao nalog za 7,4 miliona evra“, *Danas*, 14. maj 2014.
- „Šarić: Svedok saradnik 'klasično laže', treba da izgubi taj status“, *Blic*, 23. april 2015.
- „Šarićev klan dao pare DPS-u“, *Vijesti*, 17. februar 2010.
- „Šarićeva narko-karika“, *Kurir*, 25. februar 2011.
- „Šarićeva sjenka nad pljevaljskim cementom“, *Vijesti*, 25. februar 2010.
- „Šarićevi bliski Canetu i Bebi zameću tragove“, *Blic*, 4. april 2015.
- „Šarićevi ljudi stavili metu na glavu tužioca“, *Blic*, 2. april 2015.
- „Šarićevo svedočenje udar na srce policije“, *Danas*, 16. jun 2014.
- „Šarići bili vlasnici kluba u centrali SPS“, *Novi magazin*, 22. novembar 2012.
- „Šariću je Cane otvorio vrata“, *Vijesti*, 26. januar 2010.
- „Šariću oduzeta prva firma“, *Blic*, 17. mart 2010.
- „Šariću prodao 'Futuru plus' da bi sakrio trag novca“, *Blic*, 23. mart 2010.
- „Šef Dačićevog kabineta bio na vezi sa Šarićem“, *Informer*, 26-27. januar 2013.
- „ŠEŠELJ 'PROREKAO SUDBINU' MILU ĐUKANOVIĆU: Možda i tebe sačeka crnogorski Meljak!“, *Informer*, 23. oktobar 2015.
- „Šešelji: Vučić je sposoban politički manipulator“, *N1*, 22. februar 2016.
- „Šiptarovi transkripti“, *Press*, 30. jun 2007.
- „Škero: Đinđiću, tražimo da se izvinite sudijama“, *Srpski Nacional*, 15. jun 2002.
- „Škoro: Hapšenja izrežirale vlasti u Crnoj Gori i Srbiji“, *N1*, 18. oktobar 2016.
- „Škoroliks“, *Naše novine*, 16. maj 2014.
- „ŠOKANTNA OSTAVKA ČLANA GLAVNOG ODBORA SNS: Aleksandre Vučiću, Ti Zevse, umišljeni Bože nad Bogovima!“, *Kurir*, 19. januar 2016.
- „Špijuni“, *Kurir*, 6. oktobar 2007.

- „Šta će počistiti Đinđićeva metla“, *Blic News*, 30. januar 2002.
- „Šta je imao Boris Berezovski u Srbiji“, *Politika*, 21. avgust 2013.
- „Šta je istina o nastanku Naprednjaka: Francuski špijuni, luksuzni hoteli i pokoji milion“, *Newsweek*, 2. februar 2016.
- „Šta je posvađalo prijatelje u 'Salfordu'“, *Politika*, 27. februar 2015.
- „Šta je smisljeno, a šta besmisleno“, *Politika*, 31. oktobar 2015.
- „Šta se zbiva u trouglu Milo, tabloidi, Vučić“, *Politika*, 19. jun 2014.
- „Šurovanje sa JSO i Zemunskim klanom“, *E-novine*, 17. mart 2011.
- „Šutanovac i Petrović uz ručak negirali međusobni sukob“, *Press*, 4. jul 2012.
- „Švarm: Priča o snajperu 'kontrola štete' nakon afere 'državni udar'“, *Radio Slobodna Evropa*, 6. decembar 2015.
- „Švarm: Slučaj ozbiljan, ne koristiti ga za učutkivanje“, *N1*, 30. oktobar 2016.
- „Šverc dve tone kokaina u soji“, *CINS*, 13. decembar 2012.
- „Tabloidi u službi mafije na vlasti“, *E-novine*, 27. novembar 2010.
- „Tabloidizacija javnog prostora: Kakvi mediji, takav parlament“, *Radio Slobodna Evropa*, 6. novembar 2014.
- „Tači preko Dikića Milu namestio pobjedu“, *Alo!*, 17. oktobar 2016.
- „Tadić štiti interese Miškovića i Beka“, *E-novine*, 28. oktobar 2014.
- „Tadić: Čosić bio protiv mog odlaska u Srebrenicu“, *Radio Slobodna Evropa*, 10. jul 2015.
- „Tageszeitung: Vučić sejoao paniku i pojačavao haos“, *SEEBiz*, 30. maj 2014.
- „Tajanstveni Srbin ucenjivao WAZ?“, *Deutsche Welle*, 19. jun 2010.
- „Tajkunska multinacionala“, *Monitor*, 22. decembar 2010.
- „Tajkunska posla u Londonu“, *Politika*, 1. jul 2016.
- „Tajni rat u Javnom servisu“, *Reporter*, 21. jul 2004.
- „Tajni život Mikija Rakića: Zvali su ga – Bilja“, *E-novine*, 4. novembar 2015.
- „TAKO JE, DOMAĆINE! Treći najbogatiji Srbin rado seda za kombajn - GAZDA KNEZ PETROLA SAM ORE SVOJE NJIVE!“, *Informer*, 28. jul 2016.
- „Tamara Skrozza dobitnica nagrade 'Jug Grizelj'“, *N1*, 28. januar 2016.
- „Tanjug - Diskvalifikovani protivkandidati direktorke Branke Đukić“, *UNS*, 4. mart 2014.
- „Tasovac protiv medijskih udruženja: Ko više 'vuk' a ko 'vučić'“, *Politika*, 27. jul 2016.
- „Tekstovi protiv Caneta navodno išli iz Koštuničinog kabineta“, *Blic*, 1. novembar 2008.
- „Temelji nove države“, *Vreme*, 6. mart 2003.
- „Ten rules by a 21st-century Machiavelli for the Balkan Prince“, blog LSE, 7. februar 2015.
- „TEŠKE OPTUŽBE TRAŽE HITNE ODGOVORE II' premijer il' mafijaš?!“, *Informer*, 5. februar 2013.
- „TEŠKO ONOM KO SE RAZBOLI Još manje plate tokom bolovanja i odmora“, *Blic*, 24. januar 2016.
- „The UAE's shadowy dealings in Serbia“, *Middle East Eye*, 15. avgust 2014.
- „Tijanić me deset puta zvao na RTS“, *Politika*, 3. maj 2015.
- „Tijanić o Popoviću: Čovjek koji nema lice, ni ono iza lica“, *Vijesti*, 1. jul 2014.
- „Tijanić pobedio Agenciju“, *Kurir*, 8. septembar 2011.
- „Tijanić: Cane me osudio na smrt!“, *Press*, 11. maj 2009.
- „Tijanić: prete mi ubistvom“, *Blic*, 25. februar 2003.
- „Tijaniću prete“, *Press*, 10. jul 2007.
- „Titanik Đinđić“, *Dnevni telegraf*, 1998.
- „To nije rukopis moga oca“, *Večernje novosti*, 13. jul 2006.
- „To, kume!“, *Peščanik*, 3. avgust 2015.
- „Topalovići i Dospelovići“, *Kurir*, 1. jul 2007.
- „Topalovići“, *Danas*, 15. jul 2015.
- „Tragovi međunarodne mafije u Srbiji“, *CINS*, 20. novembar 2014.
- „Tragovi novca kvazipatriotskog novinarstva“, *E-novine*, 4. januar 2016.
- „Transparentno: Biografije smenjenih načelnika policije“, *Dnevno.rs*, 20. jun 2014.
- „Treći metak i politička pozadina atentata na Zorana Đinđića“, *Antidot*, 14. mart 2015.
- „Treći snajperista je na dan ubistva u Srbiju došao iz Hrvatske“, *Evropa*, avgust 2005.
- „Trgovac bananama u kokainskom kartelu“, *CINS*, 27. maj 2012.
- „Trgovac cigaretama svoj avion pozajmljuje Đinđiću“, *Panorama*, 20. april 2001.
- „Tri godine ispitivali kupovinu dela 'Politike'“, *Politika*, 21. decembar 2015.
- „Tri jednačenja za Toma & co.“, *Beton*, 8. oktobar 2013.
- „TRI MILIONA SRBA ČITALO JE PISMO VUČIĆU: Dragi Aleksandre, idem negde daleko, gde poštenje znači!“, *Kurir*, 20. januar 2016.
- „Tri ruske nagrade našem dopisniku Novici Đuriću“, *Politika*, 29. oktobar 2015.
- „TS: Besmisleno da je tender za Tamnavu obavezan zbog SB“, *RTS*, 9. februar 2015.
- „Tuča na splavu umalo srušila Vučićevu vladu“, *Politika*, 2. jun 2014.
- „Tupilo od nekuženja“, *Vreme*, 25. oktobar 2016.
- „Turajlić: Svojim glasom ću podržati Demokratsku stranku“, *N1*, 19. april 2016.
- „Tužilaštvo odbacilo krivičnu prijavu protiv Malovičke i Mesarovičke“, *Blic*, 18. decembar 2014.
- „Tužilaštvo pokreće krivični postupak zbog destabilizacije zemlje“, *Politika*, 29. novembar 2015.
- „Tužilaštvo: Canetov svedok imao lažna dokumenta koje je potpisao 'mrtav čovek'“, *Blic*, 23. januar 2015.

- „Tužilaštvo: Rusi organizatori, tražili i ubistvo Đukanovića“, *N1*, 18. novembar 2016.
- „U Budvi je pucao 'strani faktor'“, *Kurir*, 26. septembar 2007.
- „U ime naroda“, *Ekspres*, 24. jun 2016.
- „U kandžama žute štampe“, *Vreme*, 20. novembar 2003.
- „U laži je kratak Retraction Note“, *Peščanik*, 22. januar 2015.
- „U lice cenzuri“, *Peščanik*, 24. maj 2014.
- „U maniru mafijaških tabloida“, *Pobjeda*, 22. april 2010.
- „U mreži“, *Monitor*, 18. mart 2011.
- „U slučaju 'Ognjanović' na potezu tužilaštvo“, *Politika*, 25. decembar 2014.
- „U Srebrenicu se ne zove“, *Peščanik*, 20. jun 2015.
- „U zagrljaju mafije“, *NIN*, 28. jun 2012.
- „Ubijen od crnogorske ruke?“, *Glas javnosti*, 10. oktobar 2009.
- „Ubijen zbog Slobe“, *Kurir*, 3. oktobar 2007.
- „Ubijte glasnika“, *Peščanik*, 16. septembar 2015.
- „Ubio sam mnoge, ubiće i tebe i Pukanića“, *Vijesti*, 26. februar 2010.
- „Ubistvo naručeno iz Budve“, *Kurir*, 21. oktobar 2009.
- „Ubistvo naručila duvanska mafija“, *Vijesti*, 21. oktobar 2010.
- „Ubistvo vlasnika kazina naručeno iz Crne Gore“, *Blic*, 9. oktobar 2009.
- „Udarena država“, *NIN*, 3. decembar 2015.
- „Udbin plaćeni ubica uhapšen po poternici“, *Blic*, 31. decembar 2010.
- „Udvorništvo traje 25 sati dnevno“, *Danas*, 20. jul 2016.
- „Ugrožavanje države“, *Akter*, 1. mart 2010.
- „Uhapsite Đuru!“, *Politika*, 17. septembar 2015.
- „Uhapšen direktor Inspekcije za rad zbog mita“, *Blic*, 19. mart 2014.
- „Uhapšen i Sandulović“, *Večernje novosti*, 20. mart 2003.
- „Uhapšen Srećko Kestner, svedok duvanske afere“, *Blic*, 3. avgust 2012.
- „Uhapšeni biznismen tvrdi da je nevin“, *CINS*, 29. april 2011.
- „Ukida se Specijalni sud i ispituju se čelnici Specijalnog tužilaštva i MUP“, *Balkan*, 23. mart 2004.
- „Ukoliko Đinđić izvede policiju na narod, to će mu biti kraj“, *Svedok*, 11. mart 2003.
- „Ukrštanje ćurana, mafije i gela za kosu!“, *Kurir*, 14. oktobar 2004.
- „Ulaganja Ujedinjenih Arapskih Emirata u Srbiju i Crnu Goru: Bliska lična prijateljstva“, *Monitor*, 22. avgust 2014.
- „Ulaganje nacionalno, dobit privatna“, *E-novine*, 10. april 2015.
- „Ulazak WAZ-a“, *Pobjeda*, 29. mart 2010.
- „UNCUT: Šemsudin Šeki Radončić“, *Fairpress.eu*, 15. maj 2015.
- „UNS: Kazniti policajca koji je udario Raičevića“, *UNS*, 18. oktobar 2015.
- „Update: The 'Dark arts' behind the Serbian progressive party“, *Balkanist*, 22. septembar 2014.
- „Urednik NIN-a će tužiti Vladimira Popovića“, *B92*, 8. jul 2003.
- „Uspon i pad Momčila Mandića“, *Vreme*, 25. avgust 2005.
- „USTANAK PROTIV ĐUKANOVIĆA: PAO MILO! Narod srušio poslednjeg balkanskog diktatora“, *Kurir*, 25. oktobar 2015.
- „Ustavni sud: Pritvor Miškoviću nije proglašen neustavnim“, *N1*, 26. januar 2016.
- „UZBUDLJIVJE OD ŠPIJUNSKOG TRILERA: Francuski obavestajac Danžan otkrio kako su nastali naprednjaci“, *Kurir*, 2. februar 2016.
- „Vanredni izveštaj“, *Peščanik*, 17. jun 2015.
- „Vasić o navodima o državnom udaru: Da se niko ne opusti“, *Radio Slobodan Evropa*, 29. novembar 2015.
- „Vasić: Vučić se prenemaže, izmišlja pretnje kojih nema“, *N1*, 9. februar 2016.
- „Vasilčić: Afere 'Vučićev brat' i 'Helikopter' primer uticaja na sud“, *Radio Slobodna Evropa*, 5. jun 2015.
- „VDT da podnese zahtjev za zaštitu zakonitosti protiv presude S.Č.“, *Kolektiv.me*, 30. april 2015.
- „Večera za Čedu“, *Kurir*, 13. oktobar 2007.
- „Večito proleće, ponovo“, *Danas*, 2. novembar 2000.
- „Velika zarada u neprofitnom biznisu“, *E-novine*, 4. septembar 2014.
- „Velike tajne Malog majstora – Ili kako je Siniša Mali ukrao doktorat“, *Peščanik*, 10. jul 2014.
- „Velja Ilić na stubu srama golišave Nate“, *Srpski Nacional*, 23. januar 2003.
- „Veljović: Šarić na crvenoj potjernici Interpola“, *Vijesti*, 24. januar 2010.
- „VEROVALI ILI NE Beba uzeo pare, pravi Žensku vladu“, *Blic*, 4. jul 2015.
- „Vesko glavni svedok šverca“, *Večernje novosti*, 4. januar 2011.
- „Vesna Pešić: Najbolji policajac odlazi zbog iskaza Šarića“, *Blic*, 20. jun 2014.
- „Vesna Pešić: Srbija slična Erdoganovoj diktaturi“, *Danas*, 21. jul 2016.
- „VIDEO: Vlada objavila nove snimke sa protesta DF-a“, *CDM*, 1. novembar 2015.
- „Vijestima po berzi“, *Pobjeda*, 11. april 2010.
- „Virus botova SNS širi se internetom“, *Blic*, 9. oktobar 2015.
- „Više novca za 'Egzit' nego za autoput Obrenovac-Ljig“, *Politika*, 22. maj 2015.
- „Vladavina straha“, *NIN*, 23. jun 2016.
- „Vladeta Janković: Intelektualci će se sutra stideti ovog vremena“, *Nedeljnik*, 26. mart 2015.
- „Vladimir Beba Popović – Jedan od političkih tehnologa na Balkanu“, *SRNA*, 30. oktobar 2016.
- „Vladimir Beba Popović napao ekipu 'Vijesti'“, *Vijesti*, 3. septembar 2013.

- „Vladimir Beba Popović: Obaveštajni aparat radi protiv Vučića i Mila“, *Danas*, 18. jun 2014.
- „Vladimir Popović podneo ostavku“, *B92*, 5. jul 2003.
- „Vlast čak i smrt politički zloupotrebljava“, *Radio Slobodna Evropa*, 17. mart 2015.
- „Vlast hoće mrak!“, *Kurir*, 9. novembar 2015.
- „Vlast protiv demokratije“, *Novi magazin*, 8. april 2016.
- „Vlast sprema hapšenje vlasnika Kurira!“, *Kurir*, 12. novembar 2015.
- „Vlast sprema udar na nezavisne medije!“, *Kurir*, 9. jul 2003.
- „Vlast treba da se boji naroda“, *Ekspres politika*, 8. mart 2003.
- „VLAST U PANICI: Policija otkazuje poslušnost i odbija da interveniše protiv demonstranata“, *Kurir*, 13. oktobar 2015.
- „Vođa palestinske opozicije sa svitom dobio srpsko državljanstvo“, *Balkan Insight*, 30. januar 2015.
- „Vojska Jugoslavije švercovala cigarete“, *Danas*, 31. oktobar 2014.
- „Volite tabloide? Gledajte B92“, *NIN*, 7. jul 2005.
- „Vraća li se Srbija u 2003.“, *Politika*, 20. jun 2014.
- „Vratiću se u politiku čim zaradim pare“, *Vreme*, 26. maj 2005.
- „VREME JE ZA ZBOGOM, SRBIJO: Status Nikole Demonje koji nikog ne ostavlja ravnodušnim!“, *Kurir*, 27. januar 2016.
- „Vučić – od nacionaliste do evrofanatika“, *Deutsche Welle*, 21. januar 2014.
- „Vučić izvučen iz konteksta? Pročitajte stenogram“, *N1*, 27. novembar 2015.
- „Vučić je naručio moje ubojstvo, dokaze sam predao splitskoj policiji“, *Slobodna Dalmacija*, 4. novembar 2014.
- „Vučić je opasniji od Miloševića iako još ne ubija“, *Nacional*, 17. novembar 2015.
- „Vučić je osvetnik 5. oktobra“, *Danas*, 4. mart 2016.
- „Vučić je sve luđi i opasniji“, *Tabloid*, 8. novembar 2012.
- „Vučić kriminalizuje svakog ko ne misli kao on“, *N1*, 23. decembar 2015.
- „Vučić mi se zahvalio na kritici Dačića i nudio 'posao'“, *Danas*, 11. septembar 2015.
- „Vučić na televiziji redovniji i od vremenske prognoze“, *N1*, 13. novembar 2015.
- „VUČIĆ O NAPADU NA NJEGA I NJEGOVOG SINA: Pre ovoga sam verovao policiji!“, *Telegraf*, 16. jun 2014.
- „Vučić odgovara Maji Kocijančić i Devenportu: Neću da budem vaša lutka na povocu“, *Blic*, 10. januar 2015.
- „Vučić spreman da pogne glavu u Srebrenici“, *Radio Slobodna Evropa*, 19. jun 2015.
- „Vučić urednike medija nazvao 'najvećim ološem'“, *Vesti online*, 12. oktobar 2015.
- „Vučić vječno u predizbornoj kampanji“, *Al Jazeera Balkans*, 27. avgust 2015.
- „Vučić: Imam dokaze za Miškovića“, *B92*, 17. mart 2015.
- „VUČIĆ: Portal Kurira napali su navijači iz Hrvatske!“, *Kurir*, 26. jun 2014.
- „Vučić: Poziv na ubijanje 100 Bošnjaka izvučen iz konteksta“, *N1*, 4. novembar 2015.
- „Vučić: Radovana Stojičića Badžu ubio je prijatelj Zorana Đinđića“, *Srpski Nacional*, 27. april 2002.
- „Vučić: Snimak falsifikovan; DS: Pogledajte nemontirani video“, *N1*, 28. mart 2016.
- „Vučić: Srbiji nedostaje preduzetnički duh“, *Deutsche Welle*, 21. januar 2014.
- „Vučić: Srpska napredna stranka neće u KK Partizan“, *Blic*, 24. avgust 2015.
- „Vučić: U 'Ricu' smo pili samo kiselu vodu“, *Blic*, 23. jul 2007.
- „Vučić: Voleo bih da ne bude prevremenih parlamentarnih izbora“, *Politika*, 5. januar 2016.
- „Vučićev napad na EU: Zaokret ili bacanje prašine u oči građanima“, *Radio Slobodna Evropa*, 12. januar 2015.
- „Vučićev savjetnik poslovao sa Šarićem“, *Dan*, 11. februar 2014.
- „Vučićev šou i gušenje kritike“, *Deutsche Welle*, 30. maj 2014.
- „Vučićeva ženska momčad“, *Tabloid*, 3. januar 2013.
- „Vučićeve nedoumice u Moskvi“, *DSS*, 3. novembar 2015.
- „Vučićević i Vučić su me terali da smestim Rodiću!“, *Kurir*, 29. novembar 2015.
- „Vučićevo cenzurisanje istine“, *Danas*, 1. avgust 2016.
- „Vučićevo pismo OEBS-u: Dajte dokaze o cenzuri ili se izvinite“, *Blic*, 2. jun 2014.
- „Vučiću, imaš 48 sati da razbiješ mafiju u policiji, preti ti sudbina Zorana Đinđića!“, *Informer*, 19. jun 2014.
- „Vučiću, prekini pritisak na medije!“, *Kurir*, 27. novembar 2015.
- „Vučiću, tvoja ekipa u pravosuđu gora od ebole“, *Danas*, 2. januar 2015.
- „Vujačić: Mića nije radio na FPN, izmišlja da je izbačen s posla“, *Kurir*, 21. jun 2014.
- „Vuk Delibašić umesto Radulovića“, *Politika*, 10. decembar 2005.
- „VUKAŠIN OBRADOVIĆ NUNS: Ovo je širenje panike i straha, tiho uvođenje vanrednog stanja!“, *Kurir*, 29. novembar 2015.
- „Vukojević saslušan zbog pretnji, sledi svedočenje premijera“, *Tanjug*, 12. oktobar 2015.
- „Vukotić dobio državljanstvo Srbije pred izručenje iz Belgije“, *Blic*, 23. decembar 2008.
- „Vukotić pušten posle saslušanja“, *RTV*, 31. decembar 2010.
- „Vukotića čeka suđenje u Srbiji“, *Blic*, 4. januar 2011.
- „Why Serbia's leaders fear Šešelj“, *Belgrade Insight*, 8-22 januar 2015.
- „World Bank Keeps Serbian Mine Tender Review Under Wraps“, *Balkan Insight*, 16. januar 2015.

- „Za čiji je račun radio Dikić?“, *Blic*, 17. oktobar 2016.
- „Za i protiv izbora“, *Danas*, 12. oktobar 2015.
- „Zagrizi pismo!“, *E-novine*, 19. mart 2010.
- „ZAGRLJAJ PA OKRŠAJ Šarić i svedok zaratili zbog žena“, *Blic*, 30. mart 2015.
- „Zakon ne važi za povlašćene medije“, *Insajder*, 17. mart 2016.
- „Zalutale misli Čedomira Jovanovića“, *E-novine*, 9. mart 2013.
- „Zamenik direktora BIA demantovao da je bio na ručku sa uhapšenim Peuračom“, *Blic*, 19. mart 2014.
- „Zamenik direktora BIA sabotirao policiju u istrazi sumnjivog biznismena“, *Blic*, 31. mart 2014.
- „ZARJE PREČA ŠAKA VLASTI OD OBRAZA I ČASTI: Narod Crne Gore priznao te nije, Kosovo je srce Srbije!“, *Kurir*, 21. oktobar 2015.
- „Zašto država čuti?“, *Pobjeda*, 27. april 2010.
- „Zašto Gašić nije rekao Danasu da informacija nije tačna?“, *Danas*, 13. maj 2016.
- „Zašto je Đukanoviću za proteste kriv Koštunica“, *Politika*, 23. oktobar 2015.
- „Zašto je opšti utisak da Milo odlazi“, *Sputnjik*, 22. oktobar 2015.
- „Zašto je otišao Đinđićev moćni čovek iz senke“, *Blic News*, 30. oktobar 2002.
- „Zašto je otišao kreator Đinđićevog imidža: Beba u kontejneru“, *Blic News*, 30. oktobar 2002.
- „Zašto je ovaj čovek iznad zakona: Bebo odbij!“, *Press*, 16. jun 2007.
- „Zašto je ukinut POSKOK?“, *B92*, 3. decembar 2005.
- „Zašto je važno biti slobodan?“, *Cenzolovka*, 26. decembar 2014.
- „Zašto Kaić piše o cenzuri“, *Politika*, 9. avgust 2014.
- „Zašto kažeš Milojica, a misliš na Acu“, *E-novine*, 19. jun 2014.
- „Zašto Koštunica neće preživeti Đinđića“, *Nezavisne novine*, 24. novembar 2000.
- „Zašto Kusturica tuži medije?“, *Radio Slobodna Evropa*, 15. februar 2011.
- „Zašto na suđenju Kestneru nije pominjan Đukanović“, *Vijesti*, 12. novembar 2012.
- „Zašto se prezivam Smajlović“, *Vreme*, 12. februar 2009.
- „Zašto Srbija čuti o Podgorici“, *Politika*, 28. oktobar 2015.
- „Zašto su BIRN-ovi novinari poluistininama na sebe navukli medijsku hajku“, *Zeleni telegraf, elektronski magazin o održivom razvoju*, 15. januar 2015.
- „ZBN“, *Vreme*, 18. avgust 2016.
- „Zbog pritisaka sam napustio sudstvo“, *KRIK*, 14. mart 2016.
- „Zbog Vučića su mi pretili smrću, a ja ga nikada nisam videla“, *Nedeljnik*, 3. mart 2016.
- „Zločin i kamen“, *Peščanik*, 13. jul 2015.
- „Zločinci na vlasti“, *Glas javnosti*, 5. maj 2003.
- „Znali da je narkobos i pustili ga da ispari“, *Vijesti*, 16. februar 2010.
- „Znam ko mi je pretio“, *Kurir*, 16. decembar 2010.
- „Znamo da je Vesić gestapovac, ali niko ne zna ko je taj Beba“, *Srpski Nacional*, 28. januar 2002.
- „Zoran Đinđić nema političkog naslednika“, *Vreme*, 12. mart 2015.
- „ZORAN KESIĆ, TV AUTOR: I sledeća godina će biti nekako Stefanović“, *Monitor*, 9. januar 2015.
- „Zvanična verzija Đinđićevog ubistva je šuplja“, *Naše novine*, 10. decembar 2014.
- „Zvekijeva doktrina“, *Vreme*, 23. april 2003.
- „Žarković: 'Ženidba Vučića gospodara' i kraj Utiska nedelje“, *N1*, 2. maj 2016.
- „Žena Slobodana Radulovića: Mišković od mojih ćerki napravio dilere droge!“, *Kurir*, 19. decembar 2013.
- „Živković: A zašto nisu hapsili vlasnika Asomakuma i Gašića?“, *N1*, 28. decembar 2015.
- „Živković: Ako su tačne priče Dušana i Bebe, jednog treba hapsiti a drugog lečiti!“, *Svedok*, 26. jun 2007.
- „Živković: Neka i novinari 'istrebe svoj kukolj'“, *Balkan*, 20. decembar 2003.
- „Žrtva sam kriminalaca koji su ubili Zorana Đinđića“, *Nacional*, 27. mart 2012.

BIBLIOGRAFIJA

- *Analiza izveštavanja srpskih medija o Zakonu o oduzimanju imovine proistekle iz krivičnog dela*, Savet Evrope, 2011.
- Arendt, H., *Eichmann in Jerusalem: A Report on the Banality of Evil*, Harmondsworth: Second Edition, Penguin Books, 1964.
- Arežina, M., *Noć prevare, dan izdaje*, Jel-Mil, Čačak, 2004.
- *Bratska hajka; Crna Gora – jedna osporavana državnost*, Centar za bezbednost i toleranciju, Beograd, 2013.
- Celzijus, N., *Gola istina: autobiografija sa grupnim iskustvom*, 24 sata, Zagreb, 2008.
- Cvetičanin, R., *Zagreb – indoors, dnevnik*, Službeni glasnik, Beograd, 2012.
- Čurgus-Kazimir, V., *Hajka – Analiza medijskih napada na Vladu Zorana Đinđića*, Evropski centar za toleranciju, Beograd, 2009.
- Dojčinović, S., *Šarić: kako je balkanski kokainski kartel osvojio Evropu*, Samizdat, Beograd, 2014.
- Džons, E., *Život i delo Sigmunda Frojda. Tom 2*, Matica srpska, 1985.
- Đinđić, Z., *Jedna srpska vizija*, Ateneum, Beograd, 2004.
- Đinđić, Z., *Politika i društvo: rasprave, članci i eseji, Izabrana dela. Knjiga 4*, Narodna biblioteka Srbije, Fondacija „Dr Zoran Đinđić“, Beograd, 2013.
- Đinđić, Z., *Srbija u Evropi*, Tanjug, Beograd, 2003.
- Frojd, S., *Totem i tabu*, Odabrana dela Sigmunda Frojda, knjiga četvrta, Matica srpska, Novi Sad, 1984.
- Frojd, S., *Tumačenje snova I*, Odabrana dela Sigmunda Frojda, knjiga šesta, Matica srpska, Novi Sad, 1984.
- Grahovac, B., *Glasovi iz gluve sobe*, Laguna, Beograd, 2015.
- Hegel, G. W. F., *Fenomenologija duha*, Beogradski izdavačko-grafički zavod, Beograd, 1986.
- Hereticus: časopis za preispitivanje prošlosti 4/2004, Centar za unapređivanje pravnih studija, Beograd, 2004.
- Hereticus: časopis za preispitivanje prošlosti 1/2005, Centar za unapređivanje pravnih studija, Beograd, 2005.
- Hereticus: časopis za preispitivanje prošlosti 1-2/2006, Centar za unapređivanje pravnih studija, Beograd, 2006.
- Hereticus: časopis za preispitivanje prošlosti 3-4/2006, Centar za unapređivanje pravnih studija, Beograd, 2006.
- Hereticus: časopis za preispitivanje prošlosti 2/2007, Centar za unapređivanje pravnih studija, Beograd, 2007.
- Hereticus: časopis za preispitivanje prošlosti 1/2008, Centar za unapređivanje pravnih studija, Beograd, 2008.
- Hereticus: časopis za preispitivanje prošlosti 2/2008, Centar za unapređivanje pravnih studija, Beograd, 2008.
- Huserl, E., *Kriza evropskih nauka i transcendentalna fenomenologija*, Dečje novine, Gornji Milanovac, 1991.
- Ivanović, Ž., *Zoran Đinđić u mreži mafije*, Beletra, Beograd, 2004.
- *Izveštaj o pritiscima i kontroli medija u Srbiji*, Savet za borbu protiv korupcije, Vlada Republike Srbije, Beograd, 19. septembar 2011.
- *Izveštaj o vlasničkoj strukturi i kontroli medija u Srbiji*, Savet za borbu protiv korupcije, Vlada Republike Srbije, Beograd, 26. februar 2015.
- Jelinić, B., *Zašto je ubijen Ivo Pukanić: tko je naručio, tko je izvršio, a tko i zašto nije spriječio teroristički atentat u središtu Zagreba*, Sljedeći savjet, Zagreb, 2014.
- Jovanović, Č., *Moj sukob s prošlošću: Srbija 2000–2005*, Dan graf, Beograd, 2005.
- Konstantinović, R., *Filosofija palanke*, Otkrovenje, Novi Sad, 2010.
- Korakšić, P., *Fenomenologija zarđale kašike*, Alexandria press, Beograd, 2016.
- *Kvartalni medijametar: analiza štampanih medija u Srbiji*, godina I, broj 1/2015, Institut za javnu politiku, Beograd, 2015.
- Lacan, J., *The Other Side of Psychoanalysis. Book XVII*, W. W. Norton & Company, Inc., New York, 2007.
- Laplas, P. S., *Izlaganje sistema sveta*, Akademska knjiga, Novi Sad, 2014.
- Laušević, Ž., *Godina prođe, dan nikad*, Novosti, Beograd, 2011.
- Lekić, S., *Svaka čast Vučiću: politička 'autobiografija' Aleksandra Vučića*, Status Team, Beograd, 2015.
- Levi-Stros, K., *Tužni tropi*, Zepter Book World, Beograd, 2011.
- Makijaveli, N., *Vladar*, Fakultet političkih nauka Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, 1975.
- *Medijski dijalozi – Časopis za istraživanje medija i društva*, broj 3, Podgorica, novembar 2009.
- Mihajlović, D., *Povleneke magle i vidici. Tom 2: Zapisi i kazivanja o životu i politici posle 5. oktobra 2000*, NEA-Beograd, Beograd, 2005.
- Mijatović, Z., *Opelo za državnu tajnu: svedočenje iz vrha Državne bezbednosti*, Pharos, Beograd, 2004.
- Mijatović, Z., *Sačekuša za Srbiju: kako je tajni agent Državne bezbednosti blagovremeno upozoravao iz SAD*, Pharos, Beograd, 2007.
- Miketić, Đ., *Paradajz*, Geopoetika, Beograd, 2014.
- Montgomeri, V., *Kad ovacije utihnu: borba s demokratskom tranzicijom*, Klub plus, Beograd, 2016.
- Nejzbit, Dž., *Megatrendovi: deset novih smjerova razvoja koji mijenjaju naš život*, Globus, Zagreb, 1985.
- Novaković, M., *Državo, ruke uvis!*, Vukotić media, Beograd, 2014.

- Novaković, M., *Otmice Zemunskog klana*, Novosti, Beograd, 2013.
- *Novinarstvo i etika: istraživanje Profesija novinar 2003.*, Medija centar, Beograd, 2004.
- Pešić, V., *Divlje društvo: kako smo stigli dovdle*, Peščanik, Beograd, 2012.
- Petrović, A., Čarnić, D., *Proces KP 5/03: ubistvo Zorana Đinđića. Knjiga 1*, Din sedma sila: Multinacionalni fond kulture, Beograd, 2008.
- Petrović, A., Čarnić, D., *Proces KP 5/03: ubistvo Zorana Đinđića. Knjiga 2*, Din sedma sila: Multinacionalni fond kulture, Beograd, 2008.
- Petrović, A., Čarnić, D., *Proces KP 5/03: ubistvo Zorana Đinđića. Knjiga 3*, Din sedma sila: Multinacionalni fond kulture, Beograd, 2008.
- Piperović, Z., *Moldavka – istinita priča*, autorsko izdanje, Podgorica, 2013.
- Piperović, Z., *Moldavka: Povratak iz pakla*, autorsko izdanje, Podgorica, 2015.
- Plavšić, B., *Svedočim, knjiga pisana u zatvoru*, Trioprint, Banjaluka, 2005.
- Popović, N., Nikolić, K., *Vojislav Koštunica – jedna karijera*, YUCOM, Beograd, 2006.
- Popović, P., *Istina o Vučiću: svedok saradnik*, autorsko izdanje, Beograd, 2013.
- Popović, P., *Politička fukara: moralni portret Aleksandra Vučića*, Srpska radikalna stranka, Zemun, 2011.
- Popović, P., *Vučićev rečnik: istorija jedne opake bolesti*, Srpska radikalna stranka, Zemun, 2011.
- Popović, S., *Nezavršeni proces: šta je ostalo nedorečeno tokom suđenja atentatorima na premijera Zorana Đinđića*, Helsinški odbor za ljudska prava u Srbiji, Beograd, 2007.
- Popović, V., *Željko Cvijanović – Novinar u civilu*, YUCOM, Beograd, 2007.
- Radončić, Š., *Anatomija jedne hajke*, OKF, Cetinje, 2013.
- *Republika*, Godina XIX (2007), 1. april – 31. maj 2007.
- Rešetnjikov, L., *Vratiti se Rusiji: treći put ili čorsokaci beznađa*, Evro-Giunti, Beograd, 2014.
- *Slučaj službenika Aleksandra Tijanića*, Komitet pravnika za ljudska prava, Beograd, 2005.
- Sosir, F., *Kurs opšte lingvistike*, Izdavačka knjižarnica Zorana Stojanovića, Sremski Karlovci, 1996.
- Stanković, B., *Insajder, moja priča*, Samizdat, Beograd, 2013.
- *Starinar LXV/2015*, Arheološki institut, Beograd, 2015.
- *Svedočenje pred Specijalnim sudom Vladimira Popovića na suđenju za ubistvo Zorana Đinđića*, Helsinški odbor za ljudska prava u Srbiji, Beograd, 2006.
- Škoro, S., *Vučić i cenzura*, autorsko izdanje, Beograd, 2015.
- Tijanić, A., *Ja i niko moj*, Laguna, Beograd, 2014.
- Ulemek, M., *Prah i pepeo 1*, Multinacionalni fond kulture, Beograd, 2014.
- Ulemek, M., *Prah i pepeo 2*, Multinacionalni fond kulture, Beograd, 2015.
- Vasić, M., *Atentat na Zorana Đinđića*, Narodna knjiga, Beograd, 2005.
- Veličković, D., *Đinđić, lice mladosti*, Laguna, Beograd, 2013.
- Veruović, M., Vrzic, N., *Treći metak: politička pozadina ubistva Zorana Đinđića*, Moja knjiga, Pirot, 2014.
- Vuković, M., Tufegdžić, V., *Oni su jači od nas*, Blic press, Beograd, 2007.
- *Zoran Đinđić o Kosovu*, Udruženje građana CER, Beograd, 2003.
- *Zoran Đinđić: Etika odgovornosti*, Helsinški odbor za ljudska prava, Beograd, 2006.
- Žaket, D., *Novinarska etika: moralna odgovornost u medijima*, Službeni glasnik, Beograd, 2007.
- Žarković, D., *Napredna knjiga – godine uspona Aleksandra Vučića*, Vreme, Beograd, 2016.

REGISTAR IMENA I NAZIVA

- #7000, akcija 117
10.000 S. Č., miting 449
13. maj, naselje u Zemunu 481
1389, organizacija 463
24 minuta sa Zoranom Kesićem, emisija 302
A&S, konsultantska kuća 415
Abas, Mahmud 246, 255–257
Abramović, Vladimir 25
Abu Dabi 108, 148, 243, 259, 311
Ada Bojana 168
Adamović, Radan 265
Adamović, Saša 359
Adanja Polak, Mira 123
Adlitz AG, firma 515
Admirala Geprata, ulica 37, 218, 410, 493
Adria Media Group d. o. o. 49, 121, 136, 171–172, 229, 249, 279, 281, 288–289, 355, 368, 384–388, 392–393, 397, 399, 404–405, 419, 430, 433–434, 437, 458, 520, 531, 542
Adria njuz d. o. o. 288, 386
Adria Serbia Holdco BV 386
Adrovac, Maja 408–409
Advokatska komora Beograda 229, 239
Advokatska komora Srbije (AKS) 206, 224–225
Advokatska komora Vojvodine 224
Adžemović, Srđan 376
Aerodrom Nikola Tesla 111–114, 129, 138, 183, 277, 416, 447, 495
Aerodrom u Podgorici 157, 307
Afera, novine 89, 443, 483
AGB Strategic Research 61
Agencija Sjedinjenih Država za međunarodni razvoj (USAID) 46–47, 187–188
Agencija za borbu protiv korupcije 91, 136, 231, 453
Agencija za borbu protiv narkotika (DEA) 48, 65, 281, 287, 296
Agencija za hartije od vrednosti 405, 407, 413, 418
Agencija za mala i srednja preduzeća 45
Agencija za nacionalnu bezbjednost 47, 242, 317
Agencija za organizovani kriminal (SOCA) 298
Agencija za osiguranje depozita 530
Agencija za privatizaciju 45, 280, 405, 407, 410, 413, 418–419
Agencija za privredne registre (APR) 46, 90, 332, 386, 408, 413, 448, 526, 530
Agencija za sanaciju, stečaj i likvidaciju banaka 271
Agencija za zaštitu životne sredine 46
Agrobanka 189, 384, 530
Agrokor 409, 411, 419
Ahmetašević, Nidžara 143
Ahtisarijev plan 184
AIK banka 277
Ajhman u Jerusalimu, knjiga 88
Ajhman, Adolf 88
Ajtingon, Maks 84
Akademija nauka i umjetnosti Republike Srpske 90
Akademija ugostiteljskih nauka (SAD) 155
Akademija umetnosti 329
Akademska mreža Srbije 538
Akcija za ljudska prava (HRA) 164
Akter 211, 234, 252, 255, 279
Akva, hotel u Sarajevu 99
Al Jazeera Balkans 45, 47, 248, 253–255, 258, 393, 397
Al Kaida 334, 486
Al Kapone 339, 393
Al Nahajan, Zaid Ben Sultan 311
Al Nahijan, kraljevska porodica 259
Aleksandar Tijanić, nagrada 462–463, 466
Aleksandar, kafić 424
Aleksić, Živojin 260
Alfred Friendly Press 34
Alijević, Dragan 172
Alo! 44–45, 70, 105, 111, 114, 117, 144, 152, 249, 300, 397, 439, 468, 496, 542
Alpha forum, emisija 106, 151
Altamura, Mikele 273
Amanpur, Kristijana 135
Ambasada Australije 192
Ambasada Crne Gore 359, 367–368
Ambasada Francuske 50, 170
Ambasada Italije 268
Ambasada Kipra 312
Ambasada Nemačke 429
Ambasada Palestine 256
Ambasada Sjedinjenih Američkih Država 33, 128, 199, 415, 417, 485
Ambasada Sjedinjenih Američkih Država u Podgorici 132, 168–170, 193
Ambasada Slovačke 440
Ambasada u Beču 525
Ambasada u Berlinu 377
Ambasada u Portugaliji 458
Ambasada u Strazburu 458
Ambasada UAE u Podgorici 259–260
Amber Press Limited 506
Američka ambasada u Pragu 128
Američka ambasada u Sarajevu 187
Američki Fondacija centar 465, 467
Američki institut za mir 119
Amerika, kriminalna grupa 523
Amnesty International 161, 205
Anatomija jedne hajke, knjiga 133, 142, 169, 311, 315, 317
Andrejić, Božidar 304
Anđelković, Dragomir 350
Angelovski, Ivan 254–256, 258, 276
Anima 165
Anonymous Srbija 542
ANSA, agencija 62, 268
Antena M, firma 241, 313
Antić, Aleksandar 337, 444–445
Antić, Čedomir 106, 343, 362, 460
Antidiskriminacioni program organizacije Praxis 38
Antidot, sajt 96, 152, 188, 249, 283, 372, 417, 420, 458, 495
Antigona, drama 469, 471
Antimonopolska komisija 277, 417, 421
Antonić, Dušan 189, 530
Antonić, Milorad 459–460
Antonić, Slobodan 53, 89, 149, 151, 346, 508
AOL 98
Apel upozorenja demokratskoj javnosti, peticija 230
Apelacioni sud u Beogradu 43, 67, 156, 225–226, 236, 239, 263–264, 272, 336, 349, 381, 408, 410, 417, 436, 473, 522, 524
APM Print, štamparija 336
Apostolovski, Aleksandar 399, 465
Apurna, firma 406–407
Arafat, Jaser 254, 260
Arandžević, Višnja 167, 227, 465, 467
Arapsko proleće 362
ArDOS holding GmbH 240, 416, 420, 527, 530
Arena, nedeljnik 164

- Arent, Hana 86–88, 471
 Arežina, Milena 348–349
 Arhangelški pereulok, ulica 530
 Arheološki institut u Beogradu 543
 Arheometalurgija Vinčanske kulture, makroprojekat 543
 Arhiv Srbije 382
 Arkanova garda 389
 Arsić Basara, Svetomir 350
 Artesano, firma 530
 Artman, Florens 492
 Artuković, Andrija 346
 As, novine 37, 58
 Asocijacija medija 36, 174, 234, 279, 286, 398
 Asocijacija nezavisnih elektronskih medija (ANEM) 115–116, 119, 122, 188, 195
 Asocijacija online medija (AOM) 430, 526
 Asocijacija regulatornih nezavisnih medija 166
 Asomakum 85
 Asrar Arabija 257
 Associated Press 187
 Astonko, firma 30
 Ašanin, Vladislav 107
 Atelje 212 513
 Atentat – naša privatna stvar, film 78
 Atentat na Đinđića – Medijska pozadina, emisija 455, 483
 Atentat na Zorana Đinđića, knjiga 37, 40, 56–57, 84, 118, 124, 126, 129, 173, 218, 238, 348, 380, 389, 457, 488–490
 Atlas banka 153
 Atlas grupa 153
 Atlas TV 60, 78, 163, 183, 452–453, 456, 469, 471
 Atlatszo.hu 46
 Atomic visual support 121
 Autocenzura: nevidljiva pretnja slobodi medija, tribina 192, 199, 398
 Autonomija 52, 57, 85, 88, 221, 258, 337, 383
 Avala, hotel 155
 Avalska, ulica 212
 Avramov, Smilja 350
 Azdejković, Predrag 36, 38, 176, 537
 Azotara Pančevo 234, 252, 277, 280, 444
 B92 30–31, 34–35, 43, 49–50, 54, 60–62, 68, 78, 83–84, 100, 104–105, 108, 114–117, 119–120, 122–125, 128, 130–131, 133–136, 138, 160, 162, 170–171, 175–176, 189, 198, 205, 208, 225, 229–230, 235, 239, 241–242, 251, 254–255, 260, 263, 265, 267, 274–276, 286–288, 293–294, 296–299, 301–304, 319, 323, 326, 328–329, 335, 337, 340, 342, 346, 356, 360–361, 374–375, 377, 385, 391, 396, 398, 415, 417, 419, 426, 429, 434, 437, 455, 457, 461, 475, 483, 486, 492, 497, 502–504, 507, 510, 519–520, 542, 549
 B92 Trust 31
 Babić, Dragan 88
 Babić, Gordana 42, 237
 Babić, Jasna 40, 42, 128
 Babović, Milan 420
 Babović, Milija 480–481
 Babović, Miodrag 132, 186
 Bačević, Batić 128, 135, 347, 465
 Bačvanska, ulica 521
 Bahilj, Vanja 175
 Bajčetić, Darko 277, 280, 529
 Bajčetić, Nikola 343–344
 Bajden, Džozef 120, 138
 Bajec, Dušan 288
 Bajić, Nikola 481
 Bajić, Slobodan 381
 Bajković, Iva 354
 Bajrović, Amela 46
 Bajrušević, Bojana 236, 480
 Bajrušević, Vuk 480
 Bakarec, Nebojša 148, 346–347
 Bakić, Jovo 36, 59, 69, 100–102, 300–303, 536
 Baković, Biljana 362, 465
 Bakrač, Duško 521
 Balašević, Đorđe 321
 Balkan 58, 123, 127, 173, 388, 492, 542
 Balkan Insight 143–144, 208, 254–256, 447, 450
 Balkan War Report 474
 Balkanist, blog 162, 378, 541
 Balkanska regionalna istraživačka mreža (BIRN) 24, 36, 44, 46, 53, 63, 65, 71, 81, 94, 97, 115, 143–145, 156, 161–162, 168, 175, 180, 188–192, 195–200, 203, 205, 207–208, 227, 232, 234, 242, 245–246, 254–258, 260, 267, 276, 295, 299–300, 303, 324, 326, 334, 337, 367, 384–385, 387, 415, 429–430, 433–435, 437–438, 443–451, 458, 465, 467, 472, 475, 493, 539, 542, 547, 550, 554
 Balkanski fond za lokalne inicijative (BCIF) 550
 Balkanski ratnik, akcija 43, 45, 65, 68, 79, 248, 253, 281
 Bambi, firma 405, 407–409
 Banana, aferu 51, 68, 294–302, 305, 428, 536
 Banđur, Slavomir 484–485
 Banka Intesa 207, 277
 Banović, braća (Predrag i Nenad) 345, 487, 490
 Banović, Stevan 237–238, 521
 Banjac, Boro 238, 356–357, 498
 Banjalučka deklaracija: prijedlog mjera za zaštitu Republike 90
 Barać, Verica 91, 196, 210, 287–288, 415
 Barbanel, Džek 227
 Basara, Svetislav 321
 Basta, Danilo 350
 Batić, Olgica 351
 Batić, Vladan 100, 159, 222–223, 231–233, 468, 498, 513
 BBC 115–117, 355, 442, 539
 Bečić, Igor 209
 Bećirović, Zoran 155–156
 Bečković, Matija 35, 89, 149, 170, 323, 347, 508
 Bečković, Olja 29–32, 35–36, 49–50, 57, 89, 100, 117, 119, 134, 149, 170, 174, 198, 205, 208, 253–254, 318, 320, 323, 329, 331, 357, 373, 377–378, 451, 508, 536–537
 Begović, Boris 269, 436, 463, 531, 536
 Begović, Vladan 269
 Beko, Milan 43, 118, 239–241, 260–261, 264–265, 270, 277–278, 286–289, 349, 403–422, 458, 501, 505–506, 510, 518, 523, 526–531
 Bela knjiga (2001. i 2002.) 35, 81, 250, 376, 426, 502–504, 507, 513
 Bela kuća 470
 Belgrade Insight 208, 415, 447
 Belgrade Waterfront, firma 327
 Bell Pottinger 118, 377
 Beljanski, Slobodan 230
 Ben Zaid, Hamdan 311
 Beograd na vodi 143, 225, 243, 245, 248, 256, 258–260, 327–328, 336, 445, 499, 509
 Beogradska arena (Kombank) 120–122, 251, 321
 Beogradska služba državne bezbednosti 173, 202
 Beogradska, ulica 114, 315
 Beogradski centar za bezbednosnu politiku (BCBP) 432, 435
 Beogradski centar za ljudska prava 170, 211, 230, 233
 Beogradski fond za političku izuzetnost 465, 529

- Beogradski univerzitet (BU) 69, 150, 211, 437, 531–532, 534, 553
 Beograd–Zagreb, auto-put 382
 Beopetrol 207, 461
 Beppler & Jacobson 155
 Berezovski, Boris 407–408
 Bergson, Anri 73
 Bertolini, Nikola 192
 Beta, agencija 49, 100, 105, 113, 115, 121, 129, 166, 188, 205, 213, 229, 245, 334, 340, 360, 438–439, 465
 Beton 365
 Bezarević, Branislav 218
 Bezbednosno-informativna agencija (BIA) 43, 45, 47–48, 59, 65, 89, 99, 145, 153, 172, 238, 250–253, 266, 281, 300, 318, 339, 349, 351, 356–357, 376, 397, 403, 406, 421, 431, 470, 473–475, 492, 501, 504, 518, 523–524
 BH Dani 53, 163, 154, 187–188, 346, 390–392, 509
 Biber, Florijan 143–144, 147, 150–151, 170, 242, 254, 359, 367
 Big print 506
 Bilbija, Đuro 415
 Binder, Paul 527
 bing.com 98
 Biohemija 153
 Birčaninova, ulica 37, 214, 395, 493–494
 Biro Republike Srpske 350, 424
 Biro Savamala Beograd, knjiga 256
 Biro za društvena istraživanja (BIRODI) 385
 Biro za informisanje MUP 428
 Biro za komunikacije sa medijima 33, 36, 53–55, 57, 60, 64, 80, 100, 102, 104–105, 122–126, 128, 130–131, 134–135, 137, 153, 164, 170, 175, 186, 189, 205–206, 218, 313, 348, 355–356, 368–369, 375–376, 379, 415, 423, 451–453, 455, 458, 469, 473, 497, 501, 504, 506, 525
 Biro za koordinaciju rada službi bezbednosti 228, 241, 516
 Bitići, braća 145–146
 Bjanka, hotel 155
 Bjelica, Dragana 192
 Bjelić, Aleksandar 190, 493–495
 Bjelić, Dušan 364
 Bjelopetrović, Dušan 384–385, 416, 529–530
 BK TV 33, 60, 83, 122, 212, 232, 347, 374, 393, 454, 463
 BK univerzitet 212
 Blanuša, Dragiša 468, 485
 Bler, Toni 102, 105
 Blic 38, 41–45, 48–51, 58, 62, 64, 66–68, 70, 77, 82–83, 92, 94–98, 100, 109, 111, 113–115, 122, 124, 127, 131, 133–134, 142, 144, 158–161, 165, 168, 174, 179, 181, 189–190, 194, 197, 201–202, 206, 210, 220, 224, 227, 232–233, 235, 241, 244, 249–252, 258, 260, 262–266, 269, 272, 274–279, 283–287, 289, 293, 295–296, 298, 300–301, 304, 309, 318–321, 325–328, 331, 336, 340, 348, 353, 372, 376–377, 381, 383, 388, 392, 398, 410, 413–414, 421–422, 425–426, 431–433, 439, 444–445, 448, 452, 455, 459–460, 483, 488–489, 491–492, 495, 504–505, 508–509, 512–513, 519–523, 536, 542–543, 549
 Blic blog 117, 158
 Blic News 34, 81–82, 92, 99, 107, 109, 115, 123–124, 128, 148, 172, 206, 219–220, 338, 355, 357, 369, 374, 387–388, 396, 425, 468, 491–492, 498
 BlogOpen – BlogClosed, tribina 214, 325, 539
 Bodrožić, Željko 46, 226, 503
 Bogdanović, Radmilo 543
 Bogić, Josip 271
 Bogićević, Miroslav 203, 227, 384–385, 394, 530–531
 Bojan Stupica, klub 480, 484, 486, 510
 Bojčić, Miroslav 188, 408, 524
 Bojović, Boško 521
 Bojović, Luka 275–276, 283, 395, 410, 525
 Bojović, Vladislav 344
 Bokan, Vladimir (Vanja) 95, 236, 520, 523
 Borba 30, 127, 423
 Borden, Toni 474
 Borović, Borivoje 173–174, 311, 385
 Borozan, Marina 93, 355
 Bošković, Ante 351
 Bošković, Duško 521–522
 Božić Krainčanić, Svetlana 103–104, 447
 Božić, Igor 121, 433, 435, 437–438, 504
 Božić, Petar 319
 Božović, Balša 438–439
 Božović, Veselin 460
 Božović, Vladimir 171–174, 218, 341, 416, 475
 Bračanović, Milorad 172, 218, 345, 475, 482–483, 489, 491, 500
 Braće Jugovića, ulica 211
 Brajović, Ivan 257, 342
 Brajović, Nino 31, 37, 192, 332, 334
 Brakus, Igor 206, 303
 BrandON, kompanija 227
 Branko Radičević, osnovna škola 273
 Brant, Vili 49, 52
 Brašnjović, Mika 414, 417
 Brašnjović, Milinko 414
 Bratska hajka, knjiga 34, 268, 285, 293
 Braun, Sju K. 168
 Brdar, Milan 342, 350
 Bre! 109
 Brey, Tomas 448
 Brejvik, Anders 321
 Brežančić, Mile 300, 397
 Briselski sporazum 51, 123, 145, 150, 352, 421, 549
 Brisić, Milana 25
 Britanski savet za nacionalna akademska zvanja 541
 British American Tobacco 60, 96, 503
 Briza, Jan 46
 Brkić, Gordan 327
 Brkić, Milovan 82, 127, 180, 332–340, 380, 382–383, 390, 489, 509
 Brkić, Miša 203, 208
 Brkić, Sonja 230
 Brković, Balša 317
 Brnabić, Ana 467
 Brodogradilište Beograd 476
 Brodotehnika 476
 Brukings institut 120
 Bubalo, Predrag 240, 277, 287, 405, 410–411, 415, 420
 Budimlić, Lana 145
 Budvanska rivijera 314
 Buha, Boško 171–173, 267, 284, 339, 357, 475, 480–481, 486, 492
 Buha, Ivana 250
 Buha, Ljiljana 82, 105, 126, 183, 303, 339, 390–391, 415, 473
 Buha, Ljubiša (Čume) 48, 54, 81, 126, 152, 183, 218, 221–222, 238, 249–250, 262, 338–339, 347–349, 378, 381–382, 384, 390, 416, 441, 456–457, 473, 476, 479, 481, 485–486, 497–498
 Bujošević, Dragan 91, 296, 455–458, 531
 Buka, portal 144
 Bukvić, Dimitrije 465
 Bulatović, Momčilo 356
 Bulatović, Momir 306–308, 363
 Bulatović, Pavle 58, 118, 312, 423, 425

- Bulatović, Predrag 340, 345, 418
 Bulatović, Rade 35, 37, 126, 128, 159, 172, 218, 231, 238, 240, 267, 349–350, 397, 403, 418, 421–422, 424, 454, 473, 475, 486, 498, 501, 523
 Bulatović, Vladimir 320
 Bulevar B92, emisija 542
 Bulevar kralja Aleksandra 190, 227
 Bulevar revolucije u Podgorici 315
 Bulevar Svetog Petra Cetinjskog 315, 343–344, 361
 Bulevar Zorana Đinđića 254
 Bulić, Jusuf 520
 Burda 384
 Burkhard, Peter 211
 Bursać, Nemanja 376
 Buš, Džordž V. 149, 184, 356, 470
 C market 349, 405–406, 409–415, 417–420, 422, 506, 514
 Caldero Trading Limited 155–156, 276
 Carlsberg Srbija 146
 Car-riba, medalja 352
 CBS, mreža 353
 Cekić, Nenad 122, 191, 235
 Centar bezbjednosti Podgorica 132
 Centar za bolesti zavisnosti 129
 Centar za demokratiju i ljudska prava (CEDEM) 370
 Centar za evroatlantske studije (CEAS) 83, 372, 398, 429
 Centar za geostrateške studije iz Moskve 360
 Centar za građansko obrazovanje 191
 Centar za istraživačko novinarstvo (Bugarska) 46
 Centar za istraživačko novinarstvo Crne Gore (CIN-CG) 47, 156, 186, 435
 Centar za istraživačko novinarstvo Srbije (CINS) 24, 38, 44–47, 51, 53, 59–60, 64, 66–67, 69, 71, 79, 92, 96, 104, 133, 142, 152, 156, 174, 188–189, 199, 203–204, 207, 224–226, 242, 245, 249, 253, 258, 264–267, 284, 293–297, 299–300, 331, 333, 367, 384, 387, 404, 430, 432–433, 437, 443–444, 447, 465, 472, 532–533, 535–537, 550, 554
 Centar za istraživačko novinarstvo u Sarajevu (CIN) 46, 186–188, 266–267, 299
 Centar za istraživanje zločina protiv nacionalne bezbednosti 360
 Centar za istraživanje, transparentnost i odgovornost (CRTA) 329, 448, 465
 Centar za kulturnu dekontaminaciju (CZKD) 228, 383
 Centar za liberalno–demokratske studije 269
 Centar za međunarodnu medijsku pomoć (CIMA) 195
 Centar za nove medije Liber 326
 Centar za praktičnu politiku 230–231, 233
 Centar za proučavanje alternativa 50, 529
 Centar za regionalizam 362
 Centar za slobodne izbore i demokratiju (CESID) 550
 Centar za strateške alternative (CSA) 89
 Centar za studije Jugoistočne Evrope 143
 Centar za tranziciju 242
 Centar za vladavinu prava 121, 398
 Centar za ženska prava 164, 166
 Centar, novine 35, 127, 388, 426, 492
 Centralni registar privrednih subjekata Crne Gore (CRPS) 259
 Centralnoevropski forum za razvoj (CEDEF) 46
 Centralno obavještajna agencija (CIA) 47, 96, 260, 408, 476, 499, 521, 547
 Centro štampa holding 280, 528
 Centrobanka 405
 Centroproizvod 528
 Cenzolovka 44, 104, 115, 117, 167, 189, 202–207, 225, 245, 333, 337, 377, 380, 387, 394, 442, 446–447, 458, 531, 533
 Cenzura u Srbiji, kampanja 92, 101–103, 110, 176–177, 199, 206, 211, 225, 285, 324, 382, 385, 392, 507–508
 Cerović, Stanko 35
 Cerovina, Jelena 136, 138, 174, 465
 Ces Mekon 277, 280
 Cetinski, Toni 374
 Charlie Hebdo 449
 Cifrid, Harold fon 515
 Citadel 207–208
 Clates Holdings BV 408
 CNN 117, 129, 254, 355, 362, 433
 CNN International 288
 CNN iReport 355
 Color press 279
 Continental Wind Partners 120
 Crna Gora, hotel 313, 315
 Crna ovca, kampanja 409, 504
 Crnčević, Brana 350
 Crni, Branko 389
 Crnobrnja, Stanko 249
 Crnogorska komercijalna banka (CKB) 311, 314–316
 Crnogorska pravoslavna crkva 344
 Crnogorski pokret 142, 306, 344
 Crnogorsko nacionalno vijeće u Srbiji 142
 Crveni krst 110
 Crveni narodni front 521
 Cvejić, Bojan 199, 208, 253, 331, 509
 Cvejić, Ivan 36, 113
 Cvetičanin, Radivoj 304–305
 Cvetković, Dragan 512
 Cvetković, Janko 89
 Cvetković, Mirko 91, 99, 275, 277, 280, 282, 287, 417, 530
 Cvetković, Natalija 387
 Cvijan, Vladimir 377
 Cvijanović, Željko 35, 37, 46, 50, 55, 73, 81–82, 89, 94, 99, 107, 115, 118, 124, 127, 134, 138, 148, 151, 159, 164, 172, 206, 219, 221, 338–339, 342, 347, 350, 355–357, 374, 381, 387–388, 396, 415, 425, 453, 468, 489, 491, 501, 548
 Cvijić, Petra 25, 381
 Cvijić, Vuk Z. 38, 43, 68, 98, 235, 248, 263–266, 289, 364, 414, 523
 Čale, Zlatimir 162
 Čalovska, Nevena 219
 Čanak, Branislav 232
 Čanak, Nenad 114, 180, 440, 479
 Čarapić, Ranka 316, 418
 Čarnić, Dorotea 458–460, 462, 473
 Čavlina, Goran 468
 Čavoški, Kosta 89, 347–348
 Čebotarenko, Svetlana 153–158, 163–164, 166, 193–194, 265, 304, 335
 Čečen, Branko 46, 199, 437, 447
 Čejović, Vladimir 157
 Čepurin, Aleksandar 90
 Češki centar za istraživačko novinarstvo 46
 Četvrti opštinski sud u Beogradu 222, 312, 482
 Četvrto opštinsko javno tužilaštvo u Beogradu 484, 489, 511
 Čičak, Zoran 547
 Čikago tribjun 450
 Činković, Dane 234
 Čobović, Zlatko 36
 Čolak, Jasmina 265–266, 294
 Čolić, Gordana 239
 Čolović, Božidar 142

- Čolović, Ivan 323–324
 Čomić, Gordana 439
 Čongradin, Snežana 304, 509
 Čović, Nebojša 135, 152, 221, 369, 451, 470, 505
 Čupić, Čedomir 242
 Čupić, Vlada 407, 412
 Čuvari vlasti ili građana?, emisija 434
 Čvorović, Miodrag (Miša) 275, 495
 Čalović, Vanja 57, 64, 132, 143, 165–170, 174–175, 180, 193, 255, 257, 276, 288, 354, 404, 447, 461
 Čebić, Radoslav 455
 Čirić, Miloš 52, 366
 Čirjaković, Zoran 36
 Čopić, Zoran 295, 445
 Čosić, Dobrica 184, 323, 347, 362, 366
 Čosić, Jugoslav 121, 205, 210, 225, 241, 274, 286–287, 385–387, 426, 433, 435, 438, 440, 503, 507
 Ćuk, Aleksandra 509–510
 Ćulibrk, Milan 189, 300
 Ćurgus, Velimir (Kazimir) 25, 32–35, 41, 49, 56, 61, 72, 86, 92, 94, 104, 108, 113, 118, 205, 207, 248, 268, 285, 293, 335, 340, 415, 423, 425, 427, 483, 485–486
 Ćuruvija, Jelena 44, 202
 Ćuruvija, Rade 384
 Ćuruvija, Slavko 40, 44, 57–58, 93, 127, 145–146, 163, 234, 323, 340, 365–366, 369, 374, 382–384, 387, 390–393, 423, 429–430, 437, 449, 454, 497, 499, 508, 522
 Ćuzović, Igor 36
 Da možda ne, emisija 70, 95, 102
 Dačić, Ivica 51, 63, 67–68, 85, 93, 204, 217, 229, 234, 242, 251–253, 255, 281–282, 284, 294–302, 305, 322, 332, 383, 428, 440, 445–446, 461, 518, 521, 541, 543
 Dahlan, Mohamed 143, 243–246, 254–257, 259–260
 Daily Mail 407
 Daily Press d. o. o. 47, 133, 313–314, 316
 Dajrekt medija, firma 195–196, 227, 231, 359, 467
 Damjanović, Mijat 25, 466, 536
 Dan 33–34, 41, 43, 48, 62, 64, 79–81, 83, 92–94, 97, 107, 130, 132, 134, 143, 154, 156, 163, 165, 167, 180, 186, 189, 194, 197, 241, 257–259, 267, 270, 283, 288–289, 294, 312–313, 339–340, 344–345, 354–355, 362, 369–370, 372, 461, 491, 520, 523–524
 Dan sa premijerom, emisija 322
 Danas 36, 42, 45, 48, 51, 56, 58, 62–63, 66–67, 77, 90–92, 103, 109–110, 114, 118, 131, 136, 151, 160, 162, 170, 181, 198–203, 208, 210–211, 217, 223–225, 228, 231, 242–243, 249, 253, 255, 263, 266, 279, 281–282, 284, 286, 300–301, 303–305, 320, 327–328, 333–334, 338, 347, 349, 363, 383, 385, 388, 397, 404, 414, 424, 431, 440, 442, 453, 462, 467, 485, 502, 508–510, 520, 547–549, 554
 Danilović, Goran 70
 Danilović, Predrag 319, 406
 Danilović, Rajko 351, 396, 459
 Danone, firma 406, 408, 419
 Danube Foods Group BV 407–408, 412
 Danžan, Arno 520
 Darmanović, Boris 124
 De Gruiter, izdavač 536
 Dečanska, ulica (Moše Pijade) 350, 357, 424
 Dedović, Dragoslav 50
 Degenerične umetnosti, izložba 508
 Dejtonski sporazum 474
 Delegacija Evropske unije u Srbiji 228, 445
 Delević, Milica 143
 Delez (Delhaize), kompanija 53, 417
 Delez, Žil 328
 Delibašić, Veljko 80
 Delibašić, Vuk 405, 413
 Delimustafić, afera 126, 415, 424, 452
 Delimustafić, Alija (Gojko Mitrović) 424–426, 459
 Delmont, firma 412
 Delo, list 267
 Delta Agrar 305
 Delta banka 207, 409
 Delta holding 53, 175, 224, 278, 305, 378, 410, 415, 422, 506
 Delta investment 270
 Delta M, firma 417, 514
 Delta Maksi 53, 409–410, 412–415, 417, 419, 456
 Delta plus 270
 Demirović, Ranko 110
 Demokratska narodna partija 340
 Demokratska opozicija Srbije (DOS) 40, 50, 55, 59, 71, 85, 114, 118, 126, 148, 163, 196, 201, 203, 212, 221–222, 342, 348, 364, 382, 396, 415, 426–427, 433, 451, 475, 478, 492, 502, 505, 507
 Demokratska partija socijalista (DPS) 43, 70, 94, 98, 143, 154, 169, 242, 259, 272, 289, 306–307, 317, 342, 352, 369–371, 404, 549
 Demokratska stranka (DS) 29–31, 37, 40–42, 45–46, 48, 50–51, 55, 63–66, 71, 82, 85, 92, 98, 101, 104, 106, 108–109, 118, 121, 124, 126–127, 149–150, 161–162, 179, 184, 195–197, 199, 203, 206, 212, 223–229, 234, 241, 243, 247, 251–253, 258, 260, 262, 266–267, 271–272, 278, 280, 282–283, 296–297, 302, 316, 321, 323–325, 326–329, 334, 336, 341, 368, 370, 374, 377–379, 381, 383–385, 398, 403, 416, 418, 422–423, 431, 433–434, 437–440, 443–444, 447–448, 458–459, 467, 474, 494, 504, 506, 509, 515–519, 521, 527, 529–530, 532, 536–537, 539
 Demokratska stranka Srbije (DSS) 45, 49, 80, 83, 85–86, 89, 94, 99, 104–105, 108–109, 111, 124, 130, 135, 148, 163–164, 178, 181, 184–185, 201, 211–212, 220, 230–231, 240, 242, 269–271, 309, 345–347, 349–350, 352, 358–360, 368, 370–371, 374, 396, 403, 406–407, 409–411, 418, 422, 424–425, 438–439, 446, 451, 453, 455, 463, 468–469, 484–485, 489, 491, 494–495, 498–499, 506, 512–513, 517
 Demokratski front (DF) 69, 242, 244–245, 316, 340–345, 351, 353–354, 357, 362–363, 369–370, 435
 Demonja, Nikola 436
 DEPOS 71
 Der Standard 288
 Dereta, Miljenko 534
 Deripaska, Oleg 281–282, 286
 Desivojević Cvetković, Marija 378
 Despotović, Larisa 167
 Despotović, Srebrenka 273
 Deutsche Welle 30, 50, 94, 377, 448–449, 526, 539, 547, 549
 Devenport, Majkl 443–445
 Dević, Natalija 243, 258
 DexyCo 30
 Dežer, Vensan 46
 Dežulović, Boris 372
 Di Kaprio, Leonardo 93
 Dialogos 273
 Dibek, firma 405, 453
 Difens roud, firma 338, 348, 473, 484
 Dikić, Bratislav 67–70, 244, 532
 Dikić, Dragan 70
 Dimitrijević, Aleksandar 228, 263, 307–309
 Dimitrijević, Branislav 211, 508
 Dimitrijević, Branka 170

- Dimitrijević, Goran 274, 293
 Dimitrijević, Nenad 364
 Dimitrijević, Nikola 295, 445
 Dimitrijević, Petar 405
 Dimitrijević, Vojin 170, 192, 211, 233
 Dinić, Vladan 378, 383, 482
 Dinkić, Mladan 97, 207, 236, 242, 259, 269–271, 277, 349, 385, 389, 406–407, 411, 414–415, 498, 512, 527–528
 Dinkić, Tanja 269
 Dinoša, Ferhlat 309
 Direkcija robnih rezervi 306
 Direkcija za puteve 82
 Direktorat za civilno vazduhoplovstvo 111
 Divac, Snežana 336
 Divac, Vlade 406–408, 410, 419–420
 Divljak, Milan 280
 Divljan, Nebojša 410
 Dmitrović, Ratko 37, 70, 89, 91, 102–103, 151, 188, 343, 391, 420, 468, 496
 Dnevne novine (CG) 404
 Dnevni telegraf 93, 127, 369, 382–383, 390–392, 423, 437
 Dnevnik (Makedonija) 313
 Dnevnik 2, emisija 227, 232, 298, 383, 427, 440, 454–455
 Dnevnik Vojvodina pres 279, 281, 384, 530
 Dnevnik, novine 241, 313, 319, 332, 387, 419, 529
 Dnevno.rs 48, 92, 377, 543
 Dobrojević, Stanija 142, 306, 308–309
 Dobrosavljević, Vladimir 358–359, 370
 Dobrovoljačka ulica, slučaj 424
 Dodik, Milorad 246–247, 421
 Dogpile 98
 Dojčinović, Stevan 38, 45, 47–48, 51, 56, 59, 62–64, 67, 79, 100, 142, 152, 156, 171, 174, 186, 188–189, 194, 226, 245, 248, 251, 255, 264–268, 273–278, 281–282, 284, 293–299, 301–303, 305, 308, 333, 357, 364, 383, 387, 404, 421, 437, 440–443, 450, 461–463, 475–476, 496
 Doldler, hotel 513
 Dolovac, Zagorka 42
 Dom novinara 30
 Dom omladine Beograda 117, 325, 537, 539
 Dom zdravlja (Podgorica) 193
 Domanović, Duško 320
 Dominikanska Republika 47, 153
 Don Korleone, lik 94
 Doncafe 528
 Dont plus 265
 Doprinos godine Evropi, nagrada 431
 Dorijan Grej, lik 38
 Dosije, emisija 171
 Dositej Obradović, šećerana 397
 Dositejeva, ulica 41
 Dosta je bilo 85, 92, 108, 145, 189, 225, 246, 375, 397–398, 434, 439
 Dr Laza Lazarević, bolnica 394
 Dragić, Damir 393–394, 398
 Dragić, Maja 203
 Dragičević, Rajna 325
 Dragičević, Vlada 53
 Dragin, Saša 277, 444
 Drakulić, Zoran 424
 Drašković, Andrija 62, 522–523
 Drašković, Danica 92, 127, 150, 338–339, 452, 485
 Drašković, Vuk 58, 71, 92, 103, 118, 180, 346, 364, 387, 391, 454, 484–485, 500
 Drčelić, Stojan 130
 Drčelić, Zora 102, 130, 203
 Drobac, Slavko 376
 Drobniak, Ivana 353
 Druga strana, blog 117, 303
 Drugi opštinski sud u Beogradu 337
 Društvo za obrazovanje odraslih 167
 Državna дума Ruske Federacije 345
 Državna revizorska kuća 169
 Državni udar, afera 398, 428, 442
 Državno veće tužilaca 230
 Državo, ruke uvis!, knjiga 37, 83–84, 87, 112, 173, 183, 212, 222, 238, 338, 356, 410, 421, 441, 469, 472, 481, 483, 485, 494, 525
 DSGE, tajna služba 441
 DTM Relations, firma 295, 445
 D–Trade 276
 Dubai 108–109, 148, 311
 Dubrovnik 142, 316, 363–364
 Dudić, Dragan (Fric) 265–266
 Duga, afera 175–176, 319, 436
 Duga, časopis 308
 Duga, nagrada 176–177
 Dulić, Oliver 46, 447
 Dulwich Enterprises Limited 410, 512
 Duvanska afera 40, 42, 97–98, 128, 142, 293, 311–312, 355, 371, 415, 427, 459, 491
 Duvanska mafija 39–40, 42, 60, 97–98, 107, 128, 156, 241, 257, 286, 289, 294, 363, 448, 504–505, 510, 515, 519–520, 523
 Dveri 330, 359–360, 370–371, 439, 446, 463
 Dvougao, emisija 383
 Džafi, Judžin 407, 412
 Džambić, Milorad 530
 Džihadi, Džon 508
 Džordža Vašingtona, ulica u Podgorici 315
 Đaja, Aleksandar 319
 Đelić, Božidar 207–208, 227, 269–270, 278, 349, 415, 532, 550
 Đeram, afera 82, 438, 440
 Đilas, Dragan 127, 162, 190, 195–197, 227, 229, 231, 260, 267, 359, 374, 383, 385, 461, 467, 493, 501, 506, 526, 530
 Đinđić Filipović, Gordana 181, 453–454
 Đinđić, Mila 50, 159, 181, 453
 Đinđić, Ružica 50, 93, 126, 181, 231, 239, 321, 323, 494, 516–518
 Đinđić, Zoran 15–16, 21–22, 25, 29, 32–42, 44, 48–62, 64, 68, 71–73, 77–97, 99–110, 112–113, 115–130, 134–138, 141, 143, 145–152, 157–1,621 164, 170–174, 178–179, 181–186, 189–190, 194, 198–204, 206–208, 212–214, 217–223, 226–233, 236, 238–239, 241–244, 247–250, 254–255, 257, 262, 264, 267, 269–271, 286–287, 289, 293, 298, 300, 303–305, 309, 311–313, 317–319, 321, 323, 326, 328, 332, 335, 338–340, 342–343, 345–348, 351, 355–356, 358, 362–365, 367–369, 372, 374–376, 378–382, 387–396, 398, 405–406, 408–410, 415–416, 418–419, 421–427, 429, 434–435, 438, 440, 442, 445, 448, 450–451, 453–462, 464, 466, 468–491, 493–507, 509–513, 515–519, 522, 525, 532, 539–540, 542, 547–548, 550–551, 554
 Đinović, Radoslav 152, 431
 Đogo, Gojko 350
 Đoković, Novak 204
 Đorđević, Aleksandar (BIA) 250–253
 Đorđević, Aleksandar (BIRN) 199, 445
 Đorđević, Bora 350
 Đorđević, Dragan 38
 Đorđević, Dragoljub 224, 231
 Đorđević, Miodrag 240, 405, 410

- Đorđević, Mlađan 359
 Đorđević, Momčilo 35
 Đorđević, Saša 432, 435
 Đorđević, Snežana 536
 Đorđević, Tomislav 247
 Đukanović, Aco 63, 275
 Đukanović, Ana 259
 Đukanović, Milo 15–16, 39–45, 47–49, 51, 60–64, 67, 69–73, 77–80, 91, 94–98, 100–101, 103, 106–108, 124, 128, 132–134, 136, 141–145, 151–157, 162–167, 169–171, 173–175, 178–181, 192–194, 197, 204, 236, 241–245, 250, 252, 255, 257–261, 267–268, 270, 272–275, 279, 282–289, 293–295, 297, 299, 304–312, 315–317, 329–330, 334, 338, 340–343, 345, 350, 352–355, 357–365, 367–368, 370–373, 380, 382, 384–385, 404, 411, 414, 418, 422, 424, 426, 434–435, 437, 448, 462, 502, 505, 509, 512–513, 515, 518–521, 523–524, 547, 549, 554
 Đukanović, Tamara 336
 Đukanović, Vladimir 25, 231, 253, 333, 518
 Đukić, Branka 110
 Đunić, Danko 407, 413
 Đurašković, Milo 53
 Đure Jakšića, ulica 423
 Đuričić, Zoran 320, 328
 Đurić, Branko 312
 Đurić, Dragan 280
 Đurić, Novica 352, 465
 Đurić, Rade 444
 Đurić, Sonja 246
 Đurić, Srđan 422, 454
 Đurišić, Bato 354
 Đurišić, Ivo 193
 Đurković, Miša 174–175, 178–180, 242, 341–342, 350, 358, 453
 Đurović, Luka 395
 Đurović, Slobodan 524
 E Teleserv 280
 Eagle Hills 327
 East Capital 30
 East Media Group 227, 384, 530
 Ebart medijski arhiv 32–33, 61, 72, 113, 204–205, 246, 262, 285–286, 289, 295, 302, 399, 410, 425, 440
 Econom: East Media Group 227
 Edip, lik, 23, 471
 Educons, univerzitet 432
 EFT grupa 187–188
 E-kapija 211
 Ekmečić, Milorad 350
 Eko pres karavan 46
 EKO produkt, firma 414
 Ekonomist 151, 227, 279, 302, 451
 Ekonomski fakultet 69, 211, 269, 463, 535
 Ekonomski fakultet u Podgorici 314
 Eksa, firma 412, 414
 Ekspertski tim (Expert unit) 268–272, 274, 411, 422, 427, 436, 450
 Ekspres (2016) 37, 42, 67, 237, 266, 268, 272, 277, 281, 485, 498–500, 509, 517, 548
 Ekspres politika (Ekspres) 30, 33–34, 53, 92, 109, 115, 349, 368, 378, 383, 391
 Elektromreže Srbije (EMS) 120, 334, 444–445
 Elektroprivreda Crne Gore 314–315
 Elektroprivreda Srbije (EPS) 337, 437, 445, 542
 Elektrotehnički fakultet 467
 Elezović, Dušan 234
 Elle Style Awards 385
 Elle, časopis 384, 386
 Emerging Markets Investments (EMI grupa) 276–277
 Energoprojekt 408
 Energotehnika 444
 E-novine 35, 39, 42–43, 50–51, 60, 62–63, 67, 98, 101, 105, 125, 132, 142, 152, 155–158, 166, 169–171, 174–175, 179, 190, 197, 207, 221, 227, 229, 236–237, 240–242, 248, 261, 264–266, 269–270, 273–274, 278, 280, 287, 306, 308–309, 311–312, 323, 330–331, 334, 342, 349, 351, 374, 393, 403, 405–407, 409, 411–414, 416–420, 432, 443, 466–467, 471, 503–504, 511–512, 514–517, 519, 524, 526–527, 529–530, 537–538
 Epl, kafić 522
 Er Srbija 337–338, 378, 443
 Erceg, Dušan 521, 523–524
 Erdogan, Redžep Tajip 245, 258, 449, 508
 Erić, Slobodan 151
 Ernst, Andreas 94–95
 Erport siti 196
 Erste banka 277
 Esen 313, 458, 529, 531
 Eskobar, Gabrijel 96, 128
 Esmark, kompanija 271
 Espresso, sajt 430
 Ešton, Ketrin 162
 Etihad 203, 246, 248, 438
 Etleboro ONG 273
 Etvajn, Adrijan 269
 EULEX 199
 Euronews 448
 Europa pres holding 313
 Evoluta, izdavačka kuća 460
 Evronet, emisija 203
 Evropa, novine 58, 99, 135, 159, 396, 415, 453
 Evropljanin, novine 423, 437
 Evropska banka za obnovu i razvoj (EBRD) 143, 540
 Evropska biznis škola 533
 Evropska federacija novinara (EFJ) 162, 192, 205
 Evropska kancelarija za borbu protiv pronevera (OLAF) 190, 268
 Evropska komisija 143, 161, 165–166, 168, 186, 189–192, 197, 208, 227, 229, 235, 278, 444, 550
 Evropska perspektiva 370
 Evropski komesar za proširenje 192, 205, 433
 Evropski pokret u Srbiji (EPuS) 431, 550
 Evropsko prvenstvo u vaterpolu 120
 Excite 98
 Fabrika duvana u Mostaru 98
 Fabrika knjiga, izdavačka kuća 147, 329
 Fairpress 316
 Fajfer, Mišel 434
 Fajgelj, Andrej 329–331, 342, 393, 397
 Fajront republika, emisija 302
 Fakultet organizacionih nauka (FON) 533
 Fakultet političkih nauka (FPN) 50, 92, 198, 208, 267, 531, 536–537, 543
 Fakultet za državnu upravu i administraciju 536
 Fakultet za kulturu i medije 535
 Fakultet za medije i komunikacije Univerziteta Singidunum (FMK) 158
 Fakultet za poslovne studije 536
 Farčić, Pavle 25
 Farma, rijaliti 398
 Farmakom MB 203, 227, 530–531
 Fatah 254
 Fatić, Vuk 369
 Fatto Quotidiano 245
 Fazlić, Damir 98–99, 426
 Federalna sudska policija Švajcarske 271, 273
 Federalni biro za istrage (FBI) 157, 439
 Feketić, slučaj 109, 111–113, 117, 180, 218, 324–325

- Femić, Ratko 45, 47, 175–176, 248, 252–253, 256–258, 260, 364, 383, 387, 397, 436, 443, 531
- Fenix M 262
- Fenomenologija duha, knjiga 393
- Fenomenologija zardale kašike, knjiga 323
- Feral Tribune 372, 535
- FEST 391
- FIA, agencija iz Londona 97, 123, 236, 410–411
- Ficom, firma 276
- Fila, Toma 350, 490
- File, Štefan 162, 192
- Filimonova, Ana 90, 330
- Filipović, Ljubo 259
- Filipović, Milomir 453
- Filipović, Vladimir 327
- Filološko-umetnički fakultet u Kragujevcu 331
- Filosofija palanke, knjiga 88
- Filozofski fakultet u Beogradu 22, 102, 114, 148–150, 300–301, 458, 532, 541
- Financial Times (Nemačka) 94–95, 527
- Findomestic banka 227
- Fjore, Serafin 273
- FK Crvena zvezda 277, 373
- FK Obilić 152
- FK Radnički 223
- Fleš, diskoteka 521
- Fokača, restoran 251
- Foks TV 287
- Fond Maja Maršićević-Tasić 536
- Fond penzijskog i invalidskog osiguranja (PIO) 528
- Fond Rokfeler 465
- Fond Slobodan Jovanović 89, 91, 178–179
- Fond strateške kulture 90, 330, 462
- Fond za demokratiju Ujedinjenih nacija (UNDEF) 47
- Fond za humanitarno pravo (FHP) 463, 465
- Fond za otvoreno društvo 47, 188–189, 459, 465–466
- Fond za razvoj demokratije 515–516, 519
- Fondacija belgijskog kralja Boduena 465
- Fondacija Braće Karić za izdavaštvo, nagrada 56
- Fondacija Čarls Stjuart Mot 465
- Fondacija Duško Jovanović 267
- Fondacija Slavko Ćuruvija 44, 118, 202, 204, 465
- FoNet, agencija 42, 166, 255, 374–375, 515, 536, 543
- Forcan, Milka 53, 505–506, 526
- Forster, Nikolas 95
- FPP Balkan Limited 406–407
- Francisko, papa 111
- Francuski nacionalni centar za naučna istraživanja 536
- Franić, Nika 41, 43, 523
- Frankfurter Allgemeine Zeitung 50, 184, 240, 313, 448, 526
- Frankfurter Hof, hotel 516
- Frans Pres 89
- Fransoa, Žan 281
- Fratucan, Marina 303
- Frojd, Sigmund 21–23, 57, 64, 73, 78, 84, 109, 124, 127, 156, 159, 170, 207, 220, 296, 441, 471, 507, 548
- Fudbalski savez Srbije (FSS) 190
- Fuko, Mišel 457
- Funke Mediengruppe 399, 405, 529
- Funke, Jakob 529
- Futura plus 155, 275–283, 286, 293, 403, 421–422, 461, 516–517, 519, 526–529
- G17 plus 85, 188, 208, 242, 259, 269–271, 324, 349, 374, 406–407, 497–498, 527, 529
- Gaće, Nadežda 142, 227, 249, 279, 368, 383
- Gajić, Petar 322
- Gajić, Vladimir 224–225, 230, 385, 398
- Gara, Boris 297
- Garda Cara Lazara 463
- Gardijska jedinica 500
- Gašić, Bratislav 85, 114, 138, 175, 206, 429
- Gašparinac, Hrvoje 98–99
- Gavrić, Mladen 336
- Gavrić, Toni 218
- Gavrilović, afera 159, 161, 415, 452
- Gavrilović, Momir (Gavra) 40–41, 80–81, 124, 126, 159, 171, 178, 218, 238, 251, 257, 368, 424–425, 492
- Gavrilović, Slobodan 508
- Gavrilović, Zoran 385
- Gazeta 415
- Gebels, Jozef 135, 358, 508
- Gedošević, Lana 174, 189–190, 431
- Gej strejt alijansa (GSA) 176–178
- Gejts, Bil 41, 369
- Generala Pavla Jurišića Šturma, ulica 285
- Generalna skupština UN 315, 458
- Generalni direktorat za migracije i unutrašnje poslove 189
- Generalni inspektorat MUP 171–172, 379, 475
- Generalštab Vojske Jugoslavije 124, 471, 500
- Geopolitika 151
- Georgijev, Slobodan 63, 160, 175, 195, 199–200, 203, 234–236, 245–246, 258, 295–296, 303, 326, 337, 385, 387, 419, 429, 435, 437, 445–446, 449, 451, 492
- Glas Amerike, emisija 117, 260
- Glas Boke 339
- Glas javnosti 50, 97, 127, 159, 172, 212, 242, 285, 311–312, 347–348, 355, 384–385, 388–389, 424, 459, 499, 503, 509, 554
- Glasno.org 110
- Glasovi iz gluve sobe, knjiga 142
- Glavni odbor Demokratske stranke 226
- Glavni odbor Demokratske stranke Srbije 124, 358, 360, 370
- Glavni odbor Socijaldemokratske partije 433
- Glavni odbor Srpske napredne stranke 196, 377, 390, 498
- Glavonjić, Zoran 266
- Gligorijević, Jovana 174–177, 180, 208, 288, 319, 322, 447, 453
- Gligorijević, Miodrag 219, 221
- Glišić Simić, Mira 384, 467, 529
- Glišić, Milivoje 347
- Glišić, Vladan 342
- Globus 313
- Glorija 313
- Glušica, Branko 236–237, 264, 501, 511, 514
- Gmitrić, Goran 25, 453–455
- Gobeljić, Zvonko 188
- Godina prođe, dan nikad, knjiga 522
- Gojgić, Ljubica 34, 134, 467
- Gojković, Maja 224
- Gojković, Predrag 230, 327
- Goli otok 508
- Goli život, emisija 157, 274, 276, 280
- Golubarski savez Srbije 376
- Gonzales, Filipe 462
- GoodSearch 98
- Google 98
- Gor, Al 138
- Gorjanc Prelević, Tea 164, 192–193
- Gracija, Džesika de 411
- Gradski sekretarijat za finansije Kikinda 226
- Građanin, list 387–388, 462
- Građanska alijansa (GA) 191

- Građanske inicijative 166–168, 230, 550
 Građanski list 279, 431
 Građanski savez Srbije (GSS) 328
 Grahovac, Blagoje 142, 309, 359
 grammarly.com 532
 Grim, braća 509
 Grkinić, Milan 222
 Grom 2, akcija 59, 250
 Grom, akcija 59, 250
 Grotkamp, Ginter 529
 Grotkamp, Petra 529
 Grubač, Momčilo 223, 225, 327
 Grubačić, Bratislav 40–41, 178, 206, 415, 417, 505
 Gruevski, Nikola 258
 Gruhonjić, Dinko 334
 Grujić, Jelena 368–369
 Grupa 484 550
 Grušić, Uglješa 533
 Guardian 100, 255, 355
 Gunjić, Perica 44, 203–205
 Gušti mora, restoran 274
 Gutenberg, Karl-Teodor zu 534
 Guzenbauer, Alfred 529
 Gvatanamo 493
 Gvozdenović, Branimir 259
 Habermas, Jürgen 149
 Hadrij, Enver 521
 Hadžić, Jasna 167
 Hajat, hotel 183, 251, 385
 Hajdeger, Martin 109
 Hajka – Analiza medijskih napada na Vladu Zorana Đinđića, knjiga 32, 34–35, 104–105, 248, 427, 483, 485
 Hajnrih Bel, fondacija 542
 Hajrić, Dario 160, 214
 Halka, bend 319
 Halo oglasi 325
 H-alter, sajt 539–540
 Hamas 244
 Hamović, Vuk 89, 187–188, 270
 Han, Johannes 161–162, 195, 205, 433–434
 Happy TV 157, 198, 274, 531
 Hasel, Florijan 100
 Haški tribunal 34–35, 38, 80, 83, 86, 92, 118, 128, 142, 148, 172, 223, 228, 272, 309, 345, 350, 363, 374, 379, 396, 424, 463, 468, 478, 484–492, 496, 512
 Hegel, Georg Vilhelm Fridrih 149, 156, 393
 Helsinški odbor za ljudska prava 230, 505
 Hemofarm 49, 504
 Hemon 471
 Hercegovačka, ulica 81, 327, 482, 499
 Hereticus, časopis 119
 Heroj našeg doba, film 133
 Heroj rada, orden 352
 HETQ (Jermenski istraživački novinari) 46
 Hidro-tan, firma 444
 Hilendarska, ulica 350
 Himler, Hajnrih 358
 Hitler, Adolf 99, 127, 357, 508–509
 Hombah, Bodo 240, 276, 313, 422, 526–529
 Homen, Slobodan 43, 65, 101, 156, 229, 262, 266, 274–275, 384, 416, 517–518, 529
 Horizont, novine 526
 House of Cards, serija 340
 Hrišćansko-demokratska unija (CDU) 549
 Hrkalović, Dijana 428, 431
 Hrvatska radio-televizija (HRT) 371
 Husein, Sadam 313
 Huserl, Edmund 21–22
 Husić, Sead 94–95
 Hypo Alpe Adria, banka 407, 412
 Ibarska magistrala, slučaj 58, 92, 118, 222, 346, 391, 480, 484–485, 487–488
 IBT Media 386
 ID, novine 483
 Identitet 33–35, 98, 208, 219, 223, 241–242, 244, 313, 315, 379, 391, 415, 429, 443, 483, 492
 Ignjatović, Tanja 167–168
 Igrić, Gordana 46, 94, 96–97, 115–116, 124, 143–144, 160, 190–192, 195, 200, 205, 255, 314, 348, 385, 415, 447–449, 451, 453, 491, 493
 Ikarbus 382
 Ikodinović, Danilo 436
 Ikonić, Slobodan 221, 347, 349, 397, 474, 501, 504, 513
 Ilić, Borko 359
 Ilić, Dejan 58, 111, 147, 256, 321, 328–329, 373, 486, 535
 Ilić, Dragan 60, 236, 511
 Ilić, Dragan (Limar) 172–173, 338, 416, 475
 Ilić, Goran 486
 Ilić, Sanja 116–117
 Ilić, Saša 111, 205, 321, 328, 447, 535
 Ilić, Velimir 220–221, 425, 463, 486
 Ilije Stojadinovića, ulica 390
 Ilin, Goran 530
 Ilinčić, Olivera 277, 280–281, 404, 517
 Imlek 405, 407–408
 Impa, firma 405
 In TV 133, 240, 260–261, 268–269
 In, hotel 273
 IN4S, portal 340, 343–344, 359, 368, 382, 460
 Inđić, Drago 541, 543
 Inđić, Trivo 531, 541
 Info lokal media grupa 279
 info.com 98
 Infobiro, medijski servis 438–439
 Informer 31, 51, 66, 68–69, 79, 82, 89, 102, 115, 127, 153, 166, 168–169, 174–175, 192–193, 201–202, 209, 211, 218, 224, 245, 252, 298, 301–302, 305, 327, 333, 336, 358–359, 363, 367, 371, 375, 379–380, 384–385, 390, 393–394, 396, 398, 403, 408, 416–417, 428–429, 437, 439–443, 450, 466, 470, 499–500, 504, 530, 542, 548–550
 Informer CG 357–359, 371, 384, 549
 Ingarden, Roman 21
 Inicijativa mladih za ljudska prava 103, 465
 Inlightpress 255
 Insajder – moja priča, knjiga 31, 42, 61, 84, 96–97, 119, 134, 136, 275–276, 442, 495, 502
 Insajder, emisija 30, 89, 104, 125, 134–135, 254–255, 274–275, 342–343, 374, 391, 396, 426, 457, 495, 501–504, 507, 511
 Insajder tim d. o. o. 549
 Insajder.net 441–443, 550
 Insajder: Ko je sve na spisku 503
 Insajder: Makina grupa, prisluškivani razgovori, emisija 475–476
 Insajder: prepoznatljivi rukopisi, emisija 104, 130, 135–136, 159, 208, 391, 483, 492
 Insajder: Pritisci i tužbe, emisija 239
 Insajder: Rukopisi ne gore, emisija 134
 Insajder: Šta smo znali, mislili, radili, emisija 125
 Inspekcija za rad 251–252, 455
 Institut alternativa 191
 Institut za bezbednost 345, 475, 390, 488–489
 Institut Evropa univerziteta u Cirihu 272
 Institut za evropske studije 178, 180

- Institut za filozofiju i društvenu teoriju 149
- Institut za izveštavanje o ratu i miru (IWPR) 36, 46, 94, 96–97, 105, 115, 122, 124, 145, 164, 188, 199, 207, 255–256, 442, 448, 451, 472, 475, 491
- Institut za javnu politiku 57, 64, 131–132, 134, 137, 147, 165, 167–169, 174–175, 182, 186, 189–191, 205, 255, 373, 458, 466, 536
- Institut za majku i dete 113
- Institut za medije u Podgorici 466
- Institut za medijsku raznolikost 118, 162, 191, 200
- Institut za noviju istoriju Srbije 359
- Interkomerc 153
- Intermagazin, sajt 496
- Internacional 58, 127, 379, 388, 483, 491
- Interpol 39, 95, 97–98, 132, 156–157, 238, 241, 243–244, 277, 287, 289, 403, 424, 504, 518, 521–522
- Intervju sa Jugoslavom Čosićem, emisija 43, 239, 260, 287
- Inura, organizacija 256
- Inžinjeri zaštite životne sredine 167
- IPI 192
- IPSOS Stratedžik marketing 370
- Irex 34–36, 46, 115, 134, 187–188, 467
- Irinej, patrijarh 361
- Isailović, Aleksandar 209
- Isailović, Vojislav 236, 431
- Isakov, Mile 114, 135, 451
- Iskra, portal 247
- Islamska država (ISIS) 449, 508
- Istina koja kasni, tribina 228
- Istina o Vučiću, knjiga 509
- Istinomer 301, 329, 448
- Istok, revija 339
- Istorijski projekat Srebrenica 90
- Istražni zatvor u Sen Žilu 521
- Itar-Tas, agencija 311
- ithenticate.com 532
- Iustitia, advokatska kancelarija 186
- Ivančić, Viktor 372, 535
- Ivanić, Saša 42–43, 45, 63, 65–66, 98, 156, 218, 236–237, 243, 249, 253, 263–266, 271–274, 294, 300, 308, 431–432, 512, 516
- Ivanišević, afera 169
- Ivanišević, Miroslav 169, 309–310
- Ivanov, Igor 89, 396
- Ivanović, Dejana 115–116
- Ivanović, Đurđina 315
- Ivanović, Ivan 121–122
- Ivanović, Milorad 521
- Ivanović, Željko 47, 94, 101, 107, 132–133, 143–144, 162, 165, 170, 180, 182, 191–192, 245, 248, 276, 288, 311, 313–315, 317, 343, 353, 367, 447
- Ivanović, Života 185
- Ivanji, Andrej 448–449
- Ive Lole Ribara, ulica 513
- Ivković, Branislav 434
- Ivković, Dušan 304
- Ivošević, Zoran 36, 38, 59, 69, 156, 166, 222–225, 230, 232, 267, 321, 531, 536
- Izborni turnir, emisija 388
- Izetbegović, Bakir 254
- Izlaganje sistema sveta, knjiga 478
- Između redova, emisija 241
- Izveštaj o mogućem uticaju institucija javnog sektora na medije kroz plaćanje usluga oglašavanja i marketinga 228, 467
- Izveštaj o pritiscima i kontroli medija u Srbiji (2011) 45–46, 53, 195, 456, 506
- Izveštaj o vlasničkoj strukturi i kontroli medija u Srbiji (2015) 91, 127, 209, 227, 288, 386
- Izvršna agencija za obrazovanje, audio-vizuelnu delatnost i kulturu Evropske komisije (EACEA) 167
- Izvršni odbor Agrobank 530
- Izvršni odbor DSS 83
- Izvršni odbor NUNS-a 45, 58, 199, 203, 248, 303, 333, 428, 430, 531
- Ja i niko moj, knjiga 451–453
- Jadransko brodogradilište 314
- Jajinci 380, 547–548, 550–551
- Jakovljević, Branislav 364–365
- Jakovljević, Snežana 167
- Jakovljević, Zoran 37
- Jakšić, Boško 36, 101, 397
- Jakšić, Đura 329
- Jakšić, Marko 352
- Jakšić, Vladimir 172–173
- Janić, Zoran 261, 524
- Janićijević, Srđan 35
- Janković, Gordana 199
- Janković, Milan (Filip Cepter) 41
- Janković, Saša (ombudsman) 92, 156, 160, 163, 175, 180, 194, 211, 217, 228, 230–231, 233, 267, 303, 325, 327–329, 331, 429, 431–433, 440, 467
- Janković, Vladeta 508
- Janković, Zoran 419
- Janjić, Dragan 46, 91, 205, 245, 531
- Janjušević, Nikola 354
- Janjušević, Zoran 50, 171, 185, 207, 271, 356, 425, 475–476, 496, 498, 504
- Janjušević–Kolesar, afera 271, 411
- Japan Tobacco International (JTI) 96–97, 123, 236, 410–411, 448
- Jasavić, Ekrem 158
- JAT Ervejez 246
- Javni servis 109, 199, 399, 453, 504
- Javno.rs 195, 207
- Javnost AD 350
- Javnost, novine 35, 127, 350, 356
- Jaz, plaža 404
- Jedan na jedan, emisija 49, 199, 448
- Jedinica za specijalne operacije (JSO, crvene beretke) 49, 55, 68, 83–84, 86, 98, 104–105, 128, 183, 213, 220, 244–245, 249–250, 340, 345–347, 350, 352–353, 374, 380, 385, 389–390, 392, 398, 407, 415–416, 453, 476, 478–492, 495, 497–500, 525
- Jedinstvena Rusija 360
- Jeftović, Mirjana 276
- Jelova gora, slučaj 153, 250, 265–266
- Jenić, Vojislav 298, 440, 442
- Jeremić, Ivana 125
- Jeremić, Petar 36, 332, 334
- Jeremić, Predrag 483
- Jeremić, Vuk 91, 99, 184, 458, 500, 515–517, 526
- Jerinić, Berislav 515
- Jerinić, Rade 25
- Jestrović, Nebojša 43, 236, 274–282, 461
- Ješić, Goran 109
- Jet company 226
- Jevtić, Željka 43–44, 96, 300–301, 325, 331, 414, 431
- Jocić, Sreten (Joca Amsterdam) 42–43, 67, 228, 237, 242, 287, 403, 407, 519, 521, 523
- Jočić, Dragan 37–38, 49, 71, 129, 172, 212, 231, 238, 240, 390, 403, 409–411, 414–415, 418–419, 422, 424, 454, 484–485, 501, 503–504, 506, 513–514, 518, 523
- Jokić, Snežana 439
- Joksimović, Aleksandra 129
- Joksimović, Jadranka 176–177, 396, 438
- Joksović, Nebojša 48, 265, 521
- Jordović, Tanja 455, 504

- Jotić, Zoran (Jotka) 45
 Jovana Tomaševića, ulica u Podgorici 315
 Jovanović, Aca 484
 Jovanović, Bojana 265, 404
 Jovanović, Čedomir 37, 41, 50–51, 55, 58, 72, 81–82, 89, 104, 110, 113–114, 123, 126, 128–129, 134, 136, 148, 152, 159, 171–172, 174, 180, 183, 185, 189, 196, 201, 212–213, 221–222, 238, 257, 347, 356, 378, 381, 390, 392, 396, 415–416, 423, 429, 451, 461, 470, 473, 475–476, 479, 481, 484–490, 492, 494–495, 499–500, 507, 516
 Jovanović, Dejan 325
 Jovanović, Duško 372, 520
 Jovanović, Đorđe 288
 Jovanović, Jelena 213
 Jovanović, Jelka 46
 Jovanović, Luka 336
 Jovanović, Mića 25, 531, 536, 540–543
 Jovanović, Milica 324–325, 538
 Jovanović, Slobodan 142, 306, 308–309, 344
 Jovanović, Zvezdan 37, 48, 55, 84, 86–88, 218–219, 332, 350, 389, 395, 471, 476–477, 485–488, 495, 525
 Jović, Boško 98
 Jovičević, Andrija 155–157, 163–164, 193, 260, 418
 Jovičević, Olivera 335
 Jovović, Mihailo 47, 132
 Jug Grizelj, nagrada 56, 81, 207–209, 337, 394, 447
 Jugoremedija 210
 Jugoslovenska levica (JUL) 129, 196, 307, 312, 405, 424, 462, 512, 547
 Jugoslovensko dramsko pozorište (JDP) 480
 Jukić, Dano 359–360
 Junker, Žan-Klod 166–167, 186, 190
 Jura, firma 509
 Jurišić, Milan (Jure) 112, 212, 349, 441, 481–483, 525
 Jutarnji list 313, 372, 407, 437, 459, 511, 519, 524
 Južna Bačka, firma 444
 Južne vesti 59, 465
 Kacin, Jelko 267, 522
 Kačarević, Slavoljub 347–348
 Kad ovacije utihnu, knjiga 129
 Kafka, Franc 15, 449
 Kajganić, Biljana 175, 221, 231, 238–239, 348
 Kalašnjikov, Leonid 361
 Kalember, Damir (Filip Švarm) 207–208, 356, 380, 453, 455–457, 473, 483, 496
 Kalemegdanska tvrđava 369, 447
 Kalić, Jovanka 350
 Kalinić, Sretko 219, 267, 410, 460
 Kamaraš, Peter 271
 Kanal 9 TV 391
 Kanal S TV 350
 Kancelarija finansijske policije u Beogradu 273
 Kancelarija za evropske integracije 143, 374
 Kandić, Nataša 135, 364
 Kanvas 465
 Kapital investments 260
 Kaplij, Ana 434
 Karabeg, Omer 145
 Karadžić, Radovan 35, 46, 105–106, 122–123, 127, 147, 342, 350, 355–356, 391, 416, 424, 481, 491
 Karamarković, Leposava 222–223, 232
 Karamat Holdings Limited 240, 416, 420, 527, 530
 Karapandža, Raša 533, 537
 Karganović, Stefan 90
 Karić, Bogoljub 60, 454
 Karović, Boban 200
 Kasandra, afera 387–388
 Kasandra, serija 387
 Katić, Gradiša 89, 219, 381, 391, 423, 443, 483, 488
 Katnić, Milivoje 70, 244–245, 259
 Kavazović, Husein 366
 Kažić, Andrija 522
 Kažiprst, emisija 49, 117, 131, 294, 296, 298, 301–302, 493
 Kecmanović, Vladimir 385
 Kekić, Dejan 217
 Kelbel, Peter 388
 Keler, Gabrijel 50, 156, 236, 243, 468
 Kenedi, Džon 88
 Kensington četvrt, London 118, 378
 Kerim, Srđan 315, 405, 419, 422, 529
 Kertes, Mihalj 118, 236
 Kesić, Đoko 127, 389, 415, 501
 Kesić, Obrad 34, 138, 350
 Kesić, Zoran, 302–304, 321, 324
 Kesteris, Andris 190
 Kestner, Srećko 95–100, 107, 293, 309–310, 521
 Kijev post 46
 Kikindske 226
 Kiseljev, Dmitrij 354
 Kisić, Izabela 159, 440, 473
 Kiš, Danilo 200
 KK Crvena zvezda 318
 KK Partizan 318–319
 Klajn, Melani 182
 Klikovac, Dragutin 344
 Klinički centar Banjaluka 247
 Klisura, Dragan 444
 Klobuk šped 154
 Kloc, Volfgang 542
 Klub hor i razgovor iz 1,802 167
 Kljajević, Goran 348–350, 414, 510
 Kljajević, Marko 86, 239, 348–349, 351, 476
 Ključ, koalicija 70
 Knez Mihailova, ulica 447
 Knez Petrol 542
 Kneza Miloša, ulica 356, 469
 Knežević, Duško 153, 157, 163, 171, 174, 260
 Knežević, Gašo 363
 Knežević, Milan 343
 Knežević, Olja 166, 186
 Knežević, Radovan 218
 Knežević, Ratko 41–42, 44, 95–97, 128, 142, 153, 166, 173, 179, 241–242, 268, 281, 284, 286–287, 289, 294, 309, 311–313, 316, 371–373, 404, 422, 515, 518–520, 523–524
 Knežević, Srđan 542
 Knjaz Miloš, firma 405–409
 Kobre, vojna jedinica 217, 346, 429
 Kocijan, Jasminka 109–110
 Kocijančič, Maja 162, 168, 444
 Kočan, Esad 133, 163, 316
 Kodeks novinara Srbije 36, 81, 147, 332, 467, 475, 483
 Koha ditore 188
 Kohlberg Kravis Roberts & Co. (KKR grupa) 408, 433
 Kojen, Leon 35, 342
 Kolesar, Nemanja 271
 Kolundžija, Jovan 350
 Kombinat aluminijuma Podgorica (KAP) 314
 Komercijalna banka 223, 347, 389, 412
 Komersant 360
 Komisija za akreditaciju i proveru kvaliteta 544
 Komisija za hartije od vrednosti 288, 406–407, 419, 528–529
 Komisija za hartije od vrijednosti (CG) 314
 Komisija za ispitivanje tačnosti pisanja Nacionala 312

- Komisija za ispitivanje
zloupotreba u oblasti privrede i
finansijskog poslovanja 270
- Komisija za istraživanje političke
pozadine atentata na premijera
Đinđića 57
- Komisija za pomilovanje
Republike Srbije 522
- Komisija za sprečavanje pranja
novca 271
- Komisija za traganje za novcem
iznetim iz zemlje 270
- Komisija za utvrđivanje činjenica o
ubistvima novinara 145, 430
- Komisija za zaštitu konkurencije
227, 526–528
- Komisija za žalbe Saveta za
štampanje 38, 234, 332, 442, 466
- Komitet Državne dume za spoljnu
politiku 361
- Komitet pravnika za ljudska prava
(YUCOM) 34, 166, 192, 230
- Komnenić, Gordana 131
- Komnenić, Petar 163, 304
- Kompromis, emisija 339
- Konferencija univerziteta Srbije
(KONUS) 541
- Konrad, Helga 156–158, 160, 288
- Konsing 280
- Konstantinović, Ivana 176
- Konstantinović, Ninoslav 37
- Konstantinović, Radomir 88
- Kontakt, film 551
- Konjević, Raško 343
- Kopanja, Željko 127, 423
- Kopić, Mario 25
- Kopola, Francis Ford 94
- Koprivica, Boža 318
- Koprivica, Časlav 89, 350
- Koprivica, Veseljko 142
- Korać, Miomir 543
- Korać, Žarko 59, 125, 135, 163,
223, 229, 233–234, 356, 382, 427
- Koraksić, Predrag (Koraks) 321–
324, 363, 404, 449, 467, 473, 508
- Kordić, Marija 531
- Koreni 89, 127
- Kornic, Aleksandar 107, 393–395,
397–398, 428
- Kosmajac, Dragoslav 59, 250–
251, 441
- Kosmopoliten 313
- Kosovo 2.0 162
- Kosovo je Srbija, miting 341
- Kosovo-front.ru 247
- Kosovska, ulica 227
- Kostić, Aleksandar 228
- Kostić, Miodrag (Kole) 270, 479
- Kostić, Nenad M. 509
- Kostić, Vesna 437
- Kostić, Vladimir 231
- Kostjercević, Dragan 252
- Košava TV 37
- Košana, predstava 319–320
- Košunica, Vojislav 33–35, 37–40,
42, 44–45, 48–56, 58–59, 79–81, 88–
89, 91–94, 96, 99, 105–106, 115,
118, 122–126, 128–130, 135–136,
141, 147–149, 151, 159–161, 163,
171–172, 174–175, 178–179, 181,
184–185, 196, 201–203, 206, 212,
214, 220–221, 223, 230–231, 237–
238, 240, 242, 249, 254, 257, 261–
262, 268–271, 273–274, 282, 286,
308–309, 323, 330, 339, 342–343,
345–351, 353, 355, 357–358, 361–
362, 364, 368–369, 396, 405–406,
409, 411–415, 417–420, 422–426,
429, 433, 450–452, 454–455, 462,
468–473, 475, 483, 485–486, 488–
492, 495, 497, 499–501, 506, 510,
512–513, 515, 517–518, 524–526,
529, 540
- Kotobanja, autoperionica 126,
338, 381–382, 481
- Kovač, Svetko 229
- Kovačević Vučo, Biljana 56, 137
- Kovačević, Antonije 415, 496, 499
- Kovačević, Ljupka 165
- Kovačević, Marko 330
- Kovačević, Olivera 95, 102, 199,
398–399
- KPACM, firma 412
- Kraford, Čarls 99, 156, 236
- Krajišnik, Momčilo 123, 350, 355
- Kraljevina Norveška 36
- Kraljičina plaža 225, 257, 258–260
- Kranjac, Vanja 504
- Krašić, Zoran 385
- Krčmarević, Ivana 411
- Kreont 471
- Kresoja, Marinko 178
- Krivični zakonik 158, 208, 320, 329,
331
- Krivični zakonik Crne Gore 340
- Krivično vanpretresno veće Višeg
suda u Beogradu 190
- Krivokapić, Nevena 38
- Krivokapić, Ranko 259–260, 342,
354
- Kriza evropskih nauka, knjiga 21
- Kriza u Crnoj Gori, emisija 362,
435
- Krkobabić, Milan 297
- Krmivo produkt 81, 445
- Krol, Aksel 530
- Krsmanović, Dragoslav 350
- Krsmanović, Dušan 37, 80, 105,
112, 212, 349, 441, 469, 481, 483
- Krsmanović, Đorđe 349, 469
- Krstić, Aleksandar 68
- Krstić, Nebojša 529
- Krtinić, Jovica (Petar Kovačević)
172, 374–375, 490–492
- Kuća ljudskih prava 168, 233, 467
- Kukuriku koalicija 372
- Kulturni centar Beograda (KCB)
536
- Kulturni centar Kikinda 226
- Kulturni centar Novi Sad (KCNS)
329
- Kuljiš, Denis 515
- Kum, film 94, 276
- Kumanovski sporazum 488
- Kuprežević, Irfan 158
- Kurak, Miroslav 218, 391–392
- Kurc, Sebastijan 111
- Kurir 43–45, 48–49, 58, 62, 66, 68,
70, 77, 79, 92, 96, 106–108, 114,
116–117, 120–121, 127, 136, 141,
143–144, 151, 153, 157, 159, 170–
174, 176, 180–182, 189, 197–198,
200–202, 229, 234–235, 241, 244–
245, 249–250, 252, 266, 269, 272,
281, 284–285, 287, 289, 295–298,
305, 331, 336–337, 342, 348–349,
353–355, 357–359, 361–362, 367–
368, 371, 374–375, 379, 381, 383–
390, 392–399, 403, 405–406, 410–
411, 413–417, 419–420, 423–424,
427–430, 433–438, 447, 453, 460,
468, 483, 491, 498–500, 505–506,
509–511, 517, 519–520, 523–524,
529–531, 542–543
- Kurir info d. o. o. 386, 394, 416,
529–530
- Kurs opšte lingvistike, knjiga 72
- Kusovac, Srđan 25, 134, 314–315,
317, 329
- Kusturica, Emir 35, 246, 350, 524
- Kutlešić, Vladan 536
- Kvins bič development, firma 256–
257, 259
- KVS, firma 123
- KVZ mjuzik 180
- La Reserve, hotel 273
- Labus, Miroslav 160, 221, 269, 324,
406, 410–411, 486
- Labus, Olivera 269
- Lađević, Milan 70, 89, 397
- Lafino Trade 277, 404
- Laguna, izdavačka kuća 142, 452
- Lainović, Branislav (Dugi) 250
- Lajbnic, Gotfrid Vilhelm 57
- Lajon, Džejms 474–475
- Lakan, Žak 22, 57, 77, 232, 308

- Lakić, Olja 155
 Lakić, Slobodan 314
 Lakić, Sonja 355–357
 Lakićević, Mijat 46, 203, 225–227, 229, 267, 302–303, 534
 Lakonić, Andrija 521
 Laković, Bego 193
 Laković, Marijana 157
 Lalić, Dušan 271
 Lalić, Veljko 36, 89, 141, 382
 Lalović, Sanja 196
 Lalović, Slobodan 455
 Landslade Company 241
 Lange, Peter 529–530
 Langović, Ana 536
 Lanus 280
 Laplas, Pjer–Simon 91, 299, 472, 478
 Laufer 118, 483
 Laušević, Žarko 521–522
 Lav pivo 146
 Lazanski, Miroslav 393
 Lazard 270
 Lazarević, Branko 253, 283, 294–295, 297, 302, 440, 445
 Lazarević, Dejan 238
 Lazarević, Vojin 118, 270
 Lazović, Ksenija 159, 440, 473
 Lazović, Vujica 342
 Le Courrier des Balkans 245, 273, 447, 449
 Lečić, Branislav 33, 321, 382
 Lečić, Veselin 350, 487
 Legija časti u rangu viteza, orden 170
 Legija stranaca 98, 486
 Lekić, Bojana 227, 253, 307, 369, 374
 Lekić, Mašan 171
 Lekić, Miodrag 70, 316
 Lekić, Slaviša (Dobrića Nenadić) 110, 127, 156, 175, 227, 229, 249, 303, 321, 336, 347, 373–376, 378, 386–387, 397, 424, 427, 438, 447, 456, 490–491, 506, 537
 Leon, Jakov 449
 Leonardo, restoran 143, 255, 276
 Leonberger, Kurt 429
 Levica Srbije 439, 467
 Levi–Stros, Klod 73
 Liberali (Gruzija) 46
 Liberalno demokratska partija (LDP) 51, 85, 134, 304, 396, 415–416, 439, 458, 499, 507, 529
 Libreto, blog 158
 Ličnost godine, nagrada 211
 Liga eksperata (Lex) 497
 Liga socijaldemokrata Vojvodine (LSV) 85, 104, 439
 Liht, Sonja 50, 91, 529
 Lili Marlen, numera 350
 Lilić, Zoran 142
 Limes hala 36, 58, 78, 106, 129, 213, 218–221, 339, 388, 469, 481, 496, 548, 550
 Linč, Lili 162, 378
 Lisa, časopis 384
 Lokal pres 36, 195
 Lokalna agenda 21 za Kostolac 445
 Lompar, Milo 342, 350
 Lončar, Zlatibor 114, 138, 450, 460–462
 London Business School 541
 London Times 185
 Londonska škola za ekonomiju (LSE) 105, 143–144, 147, 200, 376–378, 535–536, 541
 Londonski institut za medijsku raznolikost 118, 162, 191, 200
 Luka Bar 306, 314
 Luka Beograd 416
 Lukač, Jasmina 58, 103, 199, 242
 Lukić, Sreten 356, 390, 481, 487
 Lukić, Svetlana 71, 73, 88, 100, 106, 108, 122, 145, 149, 210, 220, 222, 350–351, 358, 363, 423, 489, 535, 538–540
 Luković, Mile (Kum) 112, 152, 219, 223, 262, 347–349, 363, 382, 424, 473, 477–478, 484, 489, 498, 500, 510
 Luković, Petar 25, 33, 170, 197, 249, 323, 330–331, 333–334, 365, 466, 516, 524
 Lupšić, Aleksandar 37, 388, 495
 Lutovac, Zoran 362
 Lutra, firma 425, 504, 513
 Lužajić, Miloš 522
 Ljubičić, Zoran 42, 237
 Ljumović, Boris 315
 Ljumović, Milka 314–315
 Madera, restoran 439
 Maestral turs 289
 Majić, Miodrag 226
 Majke Jevrosime, ulica 381, 513
 Majke Srebrenice 366, 509
 Makedonija tabak 1,998 263–264
 Makedonija tabak a. d. 263
 Makedonski, Aleksandar 540
 Makijaveli, Nikolo 143–144, 147–150, 170, 242, 357, 485, 489
 Makina grupa 171–173, 339, 416, 475–476, 482, 492
 Maksimović, Željko (Maka) 171, 173, 284, 475–476
 Mala scena Stupica 480
 Malenović, Milan 336
 Mali, Predrag 429, 436
 Mali, Siniša 120, 371, 385, 387, 450, 461, 533, 536–537
 Malinić, Dejan 288
 Mališić, Vesna 130, 303–304, 430
 Malkovič, Džon 434
 Malović, Snežana 43, 65–67, 101, 156, 229, 243, 262, 266, 272, 346, 517–518
 Malović, Vladanka 25
 Maljević, Bojana 175, 303
 Maljković, Božidar 517–518
 Maljković, Mirjana 173
 Maljković, Nebojša 424
 Maljković, Nikola 172–173
 Mamula, Đorđe 374, 491
 Mandić Rigonat, Tatjana 329
 Mandić, Aleksandar 318, 455
 Mandić, Andrija 70, 178, 245, 283, 340–341, 343–345, 353–354, 357–359, 362–363, 370, 418
 Mandić, Denis 260
 Mandić, Momčilo 126, 391, 424–425, 459
 Mandić, Sofija 111, 203
 Manić, Ljiljana 535
 Manojlović, Dražen 370
 Man's Health 384
 Manter, Kameron 288
 Maraš, Nebojša 126, 349
 Mareš, Vlado 36, 531
 Maričić, Dušan (Gumar) 350, 486–488
 Marić, Katarina 114
 Marić, Milomir 276, 282, 308, 531, 547
 Marinković, Milan 25
 Marjanović, Goran 42
 Marjanović, Mirko 54, 382, 405, 409
 Marjanović, Svetomir 51, 83, 111, 127, 136, 174, 189, 201–202, 389, 410–411, 419, 501, 542
 Marjanović, Tomislav 524
 Markale, slučaj 350
 Marković Subota, Tamara 38, 41–44, 51, 64–65, 68, 98, 235, 248, 251, 263, 265–266, 289, 295–296, 364
 Marković, Dragan (Markoni) 250–253, 266, 297, 318, 518, 521
 Marković, Dragan (Palma) 297
 Marković, Dragoljub 81–82, 126, 185, 212, 312, 347, 445
 Marković, Goran 326, 508
 Marković, Ivan 80, 150

- Marković, Milisav 521
 Marković, Milutin (Puta) 59, 250–251, 440
 Marković, Mirjana 39, 44, 64, 236, 286, 307–308, 312, 316, 372, 387, 405, 423, 462, 498
 Marković, Nikola 167, 257
 Marković, Radomir 58, 89, 218, 312, 409, 491
 Marković, Stojan 36
 Marković, Viktor 326
 Marks, Karl 149, 373
 Maroder, operacija 48
 Marović Bogdanović, Milena 404
 Marović, Dragan 404
 Marović, Miloš 404
 Marović, Mirjana 404
 Marović, Svetozar 48, 141, 155, 277, 299, 310, 403–404, 517
 Maršičanin, Dragan 86, 148
 Martinović, Iva 81
 Martinović, Miodrag 354
 Masari, Mauricio 97, 156–158, 160
 Masarikova, ulica 349
 Mastilović Jasnić, Ivana 44, 252
 Mašić, Dušan 115–119, 160, 175, 442, 539
 Matanić, Robert 523–524
 Mateković, Ivica 98–99
 Matica srpska 355, 357, 368
 Matić, Goran 80, 129, 150
 Matić, Marko 25, 248–249, 393, 443
 Matić, Petar 236, 513
 Matić, Veran 31, 35, 60, 66, 73, 115, 117–120, 122–124, 130, 134–136, 138, 162, 267, 275, 287, 298, 356, 374, 497, 502, 542
 Matijević, Petar 234–235
 Matović, Dragana 35, 91, 347
 Matriks, film 72, 540
 Maxim&Co 278
 Mažestik, hotel u Beogradu 157, 420
 MB Gas Oil, firma 300, 397
 MB Rodić, firma 234
 Medenica, Mihajlo 304, 342
 Medenica, Vesna 158
 Media Buying 389
 Media Development Loan Fund (MDLF) 30
 Media International Group 227
 Medija centar 65, 188, 200, 228, 250, 272, 325, 368, 370, 388, 398, 460, 516
 Medijametar 124, 205, 399
 Mediji u Srbiji: Hronika propadanja, emisija 110, 336, 374–375, 386, 438, 447, 456, 537
 Medijska koalicija 195
 Medijski dijalozi, časopis 314
 Medijski savjet za samoregulaciju (MSS) 169
 Medijsko blato, emisija 393
 Medojević, Nebojša 43, 70, 142, 165–166, 179, 241–245, 257, 259–261, 264, 268, 274, 283, 286–287, 289, 294, 305, 311, 313, 315–316, 340–341, 351, 354, 362, 418
 Meduza, mitski lik 509
 Medvedev, Dimitrij 282, 360
 Međunarodna federacija novinara (IFJ) 205
 Međunarodna krizna grupa (ICG) 474–475, 550
 Međunarodna organizacija za migracije (IOM), Beč 157
 Međunarodni evropski pokret 431
 Međunarodni konzorcijum za istraživačko novinarstvo (ICIJ) 100
 Međunarodni monetarni fond (MMF) 189, 317, 540
 Megatrend univerzitet (Univerzitet Džon Nezbit) 92, 106, 531–532, 535–538, 540–544
 Megatrendovi, knjiga 541
 Mehić, Omer 175
 Mekdonaldov institut za arheološka istraživanja Univerziteta u Kembridžu 544
 Meken Erikson, firma 196
 Mekina, Igor 347
 Melčić, Dunja 21
 Meljak, prigradsko naselje 347, 363, 477, 499
 Mentalno razgibavanje, emisija 117
 Merkator 409, 411–412, 414, 419
 Merkel, Angela 248, 294, 299, 302, 377, 539–540, 549
 Mesarović, Nata 55, 66–67, 98, 183, 229–231, 239, 267
 Mesić, Stipe 41–42, 520
 Metals banka 63, 283
 Metamorfoza, priča 449
 Metropolis TV 302
 Metroz, firma 424
 MI6, britanska obavještajna služba 473, 476
 Mia, firma 236, 263, 307, 511–512
 Mičić, Nataša 433, 440
 Mićović, Dragi 240, 403, 413, 417–418, 518
 Mićunović, Branislav (Brana) 42, 152–153, 155, 250, 275, 283–284, 363
 Mićunović, Dragoljub 451, 536
 Mićunović, Vladan 47
 Mid Europa Partners 408
 Middle East Eye 245–248, 254–255, 257
 Mihajlov, Anđelka 189–190
 Mihajlov, Dejan 50, 86, 181, 240, 403, 405, 410–411, 418, 420, 422, 454, 501, 518
 Mihajlović, Bata 350
 Mihajlović, Branka 145–146, 383
 Mihajlović, Čedomir (Igor Baruh) 81
 Mihajlović, Dragoljub (Draž) 81
 Mihajlović, Dragoslav
 Mihajlović, Dušan 39, 48, 54–55, 60–61, 78, 83, 86, 105, 125–126, 136–138, 150, 171–172, 189, 198, 203, 219, 236–237, 264, 267, 271, 312, 318, 342, 345, 356, 389, 391, 409, 415–416, 425–426, 433, 457, 470–471, 476, 481–482, 484, 487–489, 494, 497–498, 501–507, 509–519, 531, 542
 Mihajlović, Srđan 103–104
 Mihajlović, Šilja 135
 Mihajlović, Zoran 66, 119, 122
 Mihajlović, Zorana 111, 147, 201–202, 324, 374, 396
 Mihajlović, Željko (Crnogorac) 441, 481
 Mijač, Dejan 303
 Mijajlović, Srđan 98, 483
 Mijanović, Vladimir 525
 Mijatović, Dunja 160–162, 211, 288, 334, 353, 446, 539
 Mijatović, Zoran 34, 46, 116, 148, 187–188, 192, 202, 345, 474–475, 480, 485–490
 Mikač, Mark 530
 Mikić, Igor 336
 Mikić, Tamara 273
 Mikser haus, klub 303
 Milačić, Marko 169
 Milan Pantić, nagrada 37
 Milanović, Dragan 500
 Milanović, Dragoljub 222–223
 Milanović, Marko 537, 540–541
 Milanović, Milan (Mrgud) 501, 504, 513
 Milanović, Zoran 371–372
 Milenković, Dejan (Bagzi) 36, 78, 152, 175, 183, 219, 221–223, 231, 233, 238–239, 250, 262, 338, 347–348, 381–382, 391, 415, 460, 479–481, 488
 Milenković, Ivan 368, 471
 Milenković, Jasna 239

- Milenković, Jelena 208
Milenković, Ksenija 374
Milenković, Nadežda 58, 146, 398, 447
Milenković, Nenad 516
Milenović, Dejan 237–238, 521
Milenović, Miroslava 91–92, 121, 166, 196, 209–211, 371, 375–376, 398, 427–428, 431–433, 458, 473
Milešević, Zoran 226
Miletić, Minja 177
Miletić, Natalija 377, 536, 539–540
Miletović, Olivera 396
Milić, Goran 253–254
Milić, Jelena 372, 398, 429
Milić, Nenad 50, 171, 356, 470, 475–476, 496–497, 511
Milić, Novica 158–159
Milić, Siniša 395
Milić, Srđan 343
Milićević, Dragana 375
Milićević, Milica 536
Milićević, Miroslav 211, 473
Milićević, Miša 356
Milinčić, Ljubinka 89, 361
Milisavljević, Vladimir (Budala) 86–87, 212, 231, 262, 410, 472, 489, 525
Milivojević, Anđela 91–92, 96, 331, 532–534, 536–537
Milivojević, Boban 238
Milivojević, Slobodan 37, 221–222, 484, 490–491
Milivojević, Snježana 91–92, 208–209
Milo, Loran 441
Milojević, Dragomir 66, 229
Milosavljević, Bogoljub 298, 435
Milosavljević, Marijana 35, 91, 124–125, 128–131, 135–136, 347, 355, 451, 474
Milosavljević, Nenad 158, 303
Milosavljević, Olivera 149
Milosavljević, Slobodan 277–278, 415, 526
Miloš Obilić, medalja 48
Milošević, Dragan 264
Milošević, Marija 373
Milošević, Marko 39, 60, 152, 236, 309, 338–339, 372, 479–480, 502
Milošević, Milan 148
Milošević, Miroslav 173, 218, 238, 390
Milošević, Nikola 236, 512
Milošević, Nikola, akademik 185, 347–348
Milošević, Slađana 350
Milošević, Slobodan 29–30, 34–35, 40–41, 46, 54–55, 58–61, 64, 66, 71, 78–80, 85, 89, 92, 95–97, 106, 108, 112, 119–120, 122–124, 134, 138, 141–142, 148, 150–151, 161, 163–164, 166, 196, 206, 212, 214, 220, 222, 236–237, 242, 246, 248, 261–262, 270, 272, 286, 303, 305–311, 316, 323–324, 338–339, 342–343, 346, 348, 362–364, 372–373, 378, 382–383, 392–393, 396, 405–406, 411, 415, 423, 427–428, 430, 434, 437, 446, 452, 462–463, 465, 467–469, 478–480, 482, 485, 489, 491–492, 494, 499–501, 505, 512–513, 521, 524, 536, 539–540, 550–551
Milovac, Dejan 257, 404
Milovanović, Saša 173
Milovanović, Sergej 246–247
Milovanović, Željko (Gavra) 43, 523
Milović, Rodoljub (Ročko) 38–39, 43–45, 47–49, 51, 56, 59, 65–69, 77, 79, 87, 98, 100, 111, 136, 152–153, 156, 159, 170–171, 174, 180–181, 217–218, 229, 234–235, 243, 247, 249–253, 262, 266, 274–275, 279–280, 289, 294, 296, 298, 300–301, 318, 353, 359, 384, 429, 431–432, 434, 437, 440–441, 447, 460, 498, 518–519, 532, 534
Milutinović, Milan 112
Milutinović, Mladen 107, 144, 170
Miljković, Nataša 424, 463, 508
Miljuš, Branko 499–500
MINA, agencija 241
Minić, Vukašin (Volf) 97, 99, 123, 236, 293
Ministarstvo ekonomije i regionalnog razvoja 45
Ministarstvo finansija 463
Ministarstvo finansija Crne Gore 306, 316
Ministarstvo finansija Rusije 407
Ministarstvo građevinarstva, saobraćaja i infrastrukture 200
Ministarstvo inostranih poslova 91, 454, 458, 517, 525
Ministarstvo inostranih poslova Rusije 352, 360–362
Ministarstvo poljoprivrede 45
Ministarstvo pravde 43, 45, 47, 65, 275, 522, 529
Ministarstvo pravde Crne Gore 522
Ministarstvo pravde Republike Srpske 424
Ministarstvo privrede 203, 438
Ministarstvo prosvete i nauke 541
Ministarstvo rudarstva i energetike 46, 337, 444
Ministarstvo trgovine 269
Ministarstvo unutrašnjih poslova BiH 424
Ministarstvo unutrašnjih poslova Crne Gore 344
Ministarstvo unutrašnjih poslova Srbije (MUP) 42, 45, 209, 250, 253, 431
Ministarstvo za ekonomiju i regionalni razvoj 269
Ministarstvo za kapitalne investicije 179
Ministarstvo za kulturu i informisanje 550
Ministarstvo za rad i zapošljavanje 455
Ministarstvo zdravlja 45
Ministarstvo životne sredine 45–46
Miočinović, Mirjana 323, 365
Mir, Kristijan 161–162, 191, 195, 198
Mir, vila na Dedinju 499–500
Mirčić, Vučko 83
Mirkov, Nikola 102
Mirković, Đorđe 222
Mirković, Saša 115, 123
Misija OEBS u Crnoj Gori 132
Misija OEBS u Srbiji 156, 199, 211
Mišćević, Tanja 176
Mišić, Milan 450–452
Mišković Karić, Ivana 118, 378
Mišković, Marko 53, 118, 152, 225, 268
Mišković, Miroslav 43, 48, 53, 66, 98–99, 118, 141, 152–153, 175, 195, 198, 208, 223–226, 229–230, 235–236, 239–241, 247, 261, 267–270, 274, 277–278, 286, 305, 347, 349, 368, 377–378, 382, 386, 403–406, 409–420, 422, 426, 433, 435–438, 441, 456, 458, 463, 481, 489, 500–501, 503–507, 509–510, 512–515, 517–518, 526, 542, 547
Mitić, Aleksandar 89, 347
Mitrinović, Biljana 35, 127, 465
Mitrović, Dušan 304
Mitrović, Ljubiša 314
Mitrović, Milutin 535
Mitrović, Željko 123, 130, 197, 358–359, 384–386, 408, 424, 426, 442, 548
MK Komerc 479
Mladenović, Filip 336
Mladenović, Ivana 222
Mladenović, Kokan 242, 317, 319–321, 328–329, 331–332, 362, 373, 389
Mladić, Ratko 106, 254, 319, 342, 360, 365, 423, 462, 490

- Mlekara Subotica 407–408
 Mojnovisad.com 320, 329, 373
 Moldavka S. Č., afera 153, 162, 165, 192–193, 207, 241, 260, 288, 373, 418–419, 437, 518
 Molnar, Aleksandar 112
 Moneta, fond 311, 314
 Monitor 41, 46–48, 62–65, 79, 92, 97–98, 107, 133–134, 142–143, 145, 154–156, 163, 167, 180, 186, 189, 191, 197, 241, 248, 259–260, 276, 283, 289, 294, 304, 311, 313, 316–317, 330, 340, 345, 363, 367, 435, 520, 523
 Monitor d. o. o. 133
 Montena TV 188
 Montenegro, vila 155, 157
 Montenegropublic 313
 Montgomeri, Lin 129
 Montgomeri, Vilijam 33, 42, 91, 96–97, 99, 122, 128–131, 134–136, 138, 144, 146, 156, 163, 236, 293, 474, 486, 500
 Montgomery Sadler Matić & Associates d. o. o. 129
 Moskovska, ulica u Podgorici 315
 Mossack Fonseca 100
 Most, emisija 145
 Most, operacija 294
 Možgon, Branko 222
 MP Rojal, kazino 521
 Mrdeljić, Goran 376
 Mrdović, Budimir 277
 Mrđa, Goran 405, 410, 413
 Mrđa, Nebojša 276
 Mreža odbora za ljudska prava u Srbiji (CHRIS) 38
 Mreža za afirmaciju nevladinog sektora (MANS) 46, 57, 64, 132, 143–144, 165–166, 168–170, 174, 186, 189, 242, 255, 257, 288, 316, 345, 354, 404, 435, 447
 Mreža za otkrivanje korupcije i kriminala (KRIK) 24, 67, 71, 188–189, 226, 245, 264–265, 293–296, 298–301, 305, 383, 387, 430, 433, 436–437, 440–443, 447, 450, 460–462, 465, 472, 550, 554
 Mreža žena političke stranke Pokreta za promjene 165
 Mreža, afera 410, 501, 507, 509–511
 Mreža, akcija 39, 43, 65, 68, 79, 235–237, 248, 264, 426, 470, 501–504, 511–514, 519, 542
 Mugoša, Miomir 133–134
 Mujović, Veselin 152, 440
 Muković, Mina 25
 Multikom grupa 195, 506
 Multinacionalni fond kulture 459
 Muminović, Jasmina 163
 Municipium S 275
 Musić, Suad 173
 MV investments, brokerska kuća 420
 Mywebsearch 98
 N1 TV 69, 83, 85, 103, 110, 112, 114–115, 117, 120–121, 144, 176–177, 189, 200–201, 203, 205–206, 208–211, 218–219, 225, 229–230, 246, 254–255, 260, 280, 287–288, 300, 304–305, 320–321, 323, 328–329, 336–338, 351, 361–362, 365, 367, 375, 380, 385–387, 397–398, 408, 428, 430, 432–440, 446, 460, 467, 500, 510, 524–525, 547, 549, 554
 Nacional News Corporation d. o. o. 371
 Nacional, afera 40, 99, 129, 154, 157, 173, 257, 286, 293, 306–308, 310–311, 316, 410, 426, 448, 450, 454, 494, 511–513
 Nacional, hrvatski 40–43, 61, 94–98, 107–109, 122, 128, 164, 173, 183, 206, 242, 257, 268–270, 273, 286, 288, 306, 309–313, 355–356, 371–374, 376, 379, 410, 415, 453, 457, 503, 515, 518, 523–524
 Nacional, motel 416
 Nacional, srpski 34–35, 58, 92, 102, 107–109, 113, 125–127, 136, 148, 150, 180, 189, 201, 208, 212, 220–221, 233, 289, 303, 312, 336, 338–339, 355, 375, 378–379, 382, 388–391, 394, 396, 403, 424, 426, 429, 450, 459–460, 463, 470, 473, 476, 483, 491–492, 509, 542, 554
 Nacionalna alijansa za lokalni ekonomski razvoj (NALED) 463, 467, 536
 Nacionalna asocijacija za ekoturizam Eko-turizam Srbija 167
 Nacionalna štedionica 207, 270, 349, 405
 Nacionalna zadužbina za demokratiju (NED) 189, 465–466
 Nacionalni savet visokog obrazovanja 541
 Nacionalni savjet crnogorske nacionalne manjine u Srbiji 142
 Nacionalni tim Crvenog krsta 110
 Nationalsocijalistička partija 508
 Načisto, emisija 70, 245, 304
 Nagrada Evropske unije 317
 Najhrabrija žena, nagrada 169
 Najs, Džefri 487
 Nalić, Gradimir 124, 126, 128–129, 159, 485–486, 490, 501
 Nana, klub 521
 Napredna knjiga, knjiga 438
 Napredni klub 343, 362
 Narodna banka Jugoslavije (NBJ) 236, 271, 277, 411, 498
 Narodna banka Srbije (NBS) 117, 270–271, 432, 506, 548
 Narodna biblioteka Srbije 32, 466
 Narodna demokratska stranka 212
 Narodna kancelarija predsednika Republike 359
 Narodna partija (Crna Gora) 270
 Narodna skupština Crne Gore 69–70, 94, 244–245, 259, 340–341, 343–344, 351, 354, 361, 367–368, 435
 Narodna skupština Republike Srbije 45, 47, 50, 82–83, 101–102, 117, 126, 176, 206, 209, 212, 222, 231–232, 246, 256, 271, 286, 305, 309, 312, 336, 366, 371, 392, 417, 439, 475, 478, 491–492
 Narodna skupština SRJ 492
 Narodna stranka 309, 449
 Narodni muzeji 543
 Narodno pozorište 329
 Narodnog fronta, ulica 469
 Nasković, Đorđe 203, 398
 Naša borba 188
 Naše jutro, emisija 175
 Naše novine 103, 252, 328, 496–497
 National Geographic 384, 542
 National News Corporations d. o. o. 515
 NATO 80, 89, 129, 136, 142, 197, 243, 246, 310, 331, 342, 344–345, 350, 352, 360–362, 368–371, 373, 383–384, 391, 464, 485, 490, 549
 NCB Interpol Visbaden 98
 NCL Media grupa 98, 371, 515
 Ne da(vi)mo Beograd 81, 167, 327
 Ne da(vi)mo Srbiju 304
 Ne u rat – ne u NATO, kampanja 344
 Necenzurisane laži, izložba 211, 230, 336, 442, 507–509
 Nedeljковиć, Ljiljana 105, 124, 159, 486
 Nedeljne novine (RS) 350
 Nedeljni telegraf 388, 452, 489
 Nedeljnik 36, 89, 141–142, 198, 304, 381–382, 420, 508
 Nedimović, Branislav 467
 Nemanjina, ulica 219, 469, 477
 Nenadić, Mladen 305
 Nenadić, Nemanja 444
 Nenežić, Marija 25
 Nenić, Marija 171, 252, 437, 498

- Nes, Eliot 233–235
 Neš, firma 444
 Neue Zürcher Zeitung 94–95
 New York Times 419
 Newsweek 49, 176, 229, 249, 256, 289, 368, 384–388, 397, 434, 493, 520
 Nezavisna država Hrvatska (NDH) 372
 Nezavisne novine, Banjaluka 36, 90, 92, 127, 201, 203, 423, 462, 490
 Nezavisni policijski sindikat Srbije (NPSS) 430
 Nezavisno društvo novinara Vojvodine (NDNV) 44, 85, 104, 160, 166, 192, 195, 199–200, 235, 334, 430, 465, 550
 Nezavisno udruženje novinara Srbije (NUNS) 29–31, 36, 38, 44–46, 58, 62, 81–82, 102–105, 110, 113, 115–118, 122, 132, 145, 147, 160–162, 166, 174–177, 188, 191, 195, 197–200, 202–203, 205–209, 225–227, 232, 235, 242–243, 245, 248, 253, 266, 278–279, 288, 295, 300, 302–303, 330–337, 340, 351, 355, 361, 374–375, 380–381, 383, 385, 394, 397, 399, 428–430, 432–433, 441–442, 445–446, 450, 463, 466, 490, 524, 531, 550
 Nibens grupa 53
 Nicović, Đorđe 118
 Nijedan od ponuđenih odgovora (NOPO) 370
 Nikčević, Tamara 53, 383, 390–391, 509
 Nikezić, Zvonimir 277, 280, 526
 Nikitović, Aleksandar 37, 89, 240, 269–270, 405, 410–411, 418, 420, 422, 454–455, 501
 Nikki Beach 155
 Nikolaidis, Andrej 317
 Nikolašević, Goran 265
 Nikolić Đaković, Tanja 38, 43–44, 206, 289
 Nikolić Solomon, Dragana 96–97, 124, 195, 199, 255
 Nikolić, Dragan (Teča) 126
 Nikolić, Kosta 307
 Nikolić, Milan 50, 529
 Nikolić, Nenad 445
 Nikolić, Tomislav 44, 49, 51, 101, 111–112, 118, 120, 127, 141, 201, 204, 221, 246, 252–253, 256, 301, 322–325, 350, 364, 366, 368, 372–374, 392, 399, 434, 518–519
 Nikolić, Zoran B. 167, 204–207, 387
 Nikoliš, Gojko 202
 NIN 34–38, 44, 47, 49, 54, 58, 62, 89, 91, 99, 102, 114–115, 123–125, 128–131, 135–136, 138, 181, 184, 189, 199, 201–203, 206, 208, 214, 220, 227, 258, 266, 276, 296, 300, 303–304, 336, 349–350, 355–356, 388, 397, 415, 420–421, 423–424, 456, 458, 472–475, 492, 494–495, 501, 504–505, 508, 513, 533, 542, 549
 Ninić, Ivan 91–92, 121, 127, 371, 398, 437
 Noć prevare – dan izdaje, knjiga 348
 Noć veštica 353
 Nonković, Snežana 163
 Nova demokratija 409, 418, 426, 504, 511–512, 514, 542
 Nova demokratska stranka 101
 Nova Srbija 220, 425
 Nova srpska demokratija 70, 245, 340–341, 343, 357–358, 360
 Nova srpska politička misao (NSPM) 50, 89, 92, 100, 121, 149, 180, 213, 245, 307, 328, 338, 346, 353, 359, 367–370, 385, 466, 540
 Nova stranka 30
 Novafin, firma 413
 Novaja Gazeta 46
 Novaković, Borislav 234–235
 Novaković, Dragan 369, 388
 Novaković, Gordana 36
 Novaković, Ivana 25
 Novaković, Ljubiša 193
 Novaković, Mile 48–49, 51, 84, 87, 183, 262, 356, 421, 469–470, 472, 476–477, 479, 481, 494–496, 511, 525
 Novaković, Nenad 461
 Novi dan, emisija 177, 288
 Novi list 129
 Novi magazin 45, 47, 142, 226–227, 249, 252, 299, 302, 368, 387, 397, 436, 530, 549
 Novi standard 46, 89, 151, 338, 396, 408, 466, 548
 Novinari ne kleče, akcija 167, 206
 Novinarstvo i etika: istraživanje Profesija novinar 2003, publikacija 388
 Novosadska mlekarica 408
 Novosti, hrvatski portal 447
 Novosti, kompanija 103, 163–164, 239–240, 278–279, 281, 287–288, 405–407, 410, 416, 419–422, 426, 501, 506, 518, 523, 526–531
 Nuba invest 447
 Njegoš, orden 356
 Njegoševa, ulica 114
 Nježić, Tatjana 320–321
 Njuz.net 303–304, 326, 385
 Oak fondacija 465
 Obradović, Boško 350, 360
 Obradović, Ljubiša 180
 Obradović, Milan 171–172, 356–357, 470, 481–482
 Obradović, Saša (Branko) 395
 Obradović, Vuk 270
 Obradović, Vukašin 30–31, 46, 147, 188, 197, 202, 205, 207–209, 279, 333–334, 380, 383, 385, 397–398, 429–430, 441, 476, 508
 Obradović, Žarko 542
 Obraz 352, 463
 Obrenović, Milan, kralj 332
 Obučina, Jelena 95
 Očistimo Srbiju, kampanja 46
 Odalović, Nataša 63, 424, 452
 Odbor Agencije za borbu protiv korupcije 231
 Odbor za kulturu i informisanje 38, 137, 208–209, 416
 Odbor za odbranu i bezbednost 45, 439
 Odbor za pravosuđe, državnu upravu i lokalnu samoupravu 231
 Odeljenje Republičkog tužilaštva za međunarodnu saradnju i pravnu pomoć 430
 Odeljenje za arheologiju Filozofskog fakulteta u Beogradu 532
 Odeljenje za bezbednost ministra MUP 253
 Odeljenje za filozofiju Filozofskog fakulteta u Beogradu 148, 150
 Odeljenje za finansijski kriminal UBPOK 511
 Odeljenje za medije i komunikacije MUP 430
 Odeljenje za medije Misije OEBS 199
 Odeljenje za poslove bezbednosti MUP 428
 Odeljenje za privredni kriminal MUP 269, 411, 492
 Odeljenje za rad sa zajednicom MUP-a Srbije 176
 Odeljenje za visokotehnoški kriminal MUP 538
 Odsek za civilno društvo, medije i istraživanja Evropske komisije 192
 Odsek za postdiplomske studije Megatrend univerziteta 532
 Ogilvy, agencija 369
 Oglasi, list 426
 Ogladi o neposrednim činjenicama svesti, knjiga 73
 Ognjanović, Jelena 116–117
 Ognjanović, Nebojša 116–117

- Ognjanović, Tijana 116
 Okamov nož 214
 Oko, emisija 95, 299–301, 394
 Oko, portal 128
 Okružni sud u Beogradu 222, 231, 233, 451, 468
 Okružni zatvor u Beogradu (Centralni zatvor) 58, 468, 484–485, 521
 Okružno tužilaštvo u Beogradu 126, 346, 511
 Oland, Fransoa 111
 Oli consulting 461
 Ombudsman, kancelarija 429, 431
 Oni su jači od nas, knjiga 470, 512
 Opasne veze, film 434
 Opelo za državnu tajnu, knjiga 489
 Opozicija, novine 127
 Opozicionar, sajt 92, 255
 Orahovac, Bajram 158
 Orban, Viktor 258
 Orbović, Ljubisav 232
 Orden jugoslovenske zastave 491
 Orden za zasluge iz oblasti odbrane i bezbednosti 48
 Organizacija za evropsku bezbednosti i saradnju (OEBS) 33, 97, 132, 158, 160–161, 166, 191, 194, 288, 334, 353, 371, 446, 452, 539
 Orlandić, Mićo 155, 193
 Orlić, Slobodan 114–115, 433
 Orlović, Sandra 463
 Orlović, Slaviša 50
 Oskar, noćni klub u Podgorici 154, 157, 206
 Oslobođi medije, tribina 175
 Oslobođilačka vojska Kosova (OVK) 80
 Oslobođenje, novine 350
 Osnovni sud u Danilovgradu 194
 Osnovni sud u Podgorici 154, 156, 164, 169, 340
 Osnovni sud u Šapcu 376
 Osnovni tužilac (Podgorica) 194
 Osnovno državno tužilaštvo (Podgorica) 132, 340
 Osservatorio Balcani e Caucaso 245, 273, 447, 449, 531
 Osservatorio Italiano 273
 Ost Holding GmbH 314–315, 529–531
 Ostojić, Đorđe 470
 Ostojić, Zoran 416
 Osvajanje slobode, nagrada 536
 Otašević, Ana 347, 465
 Otašević, Vladimir 258
 Otmice Zemunskog klana, knjiga 262
 OTP banka 271
 Otpor, pokret 196, 220, 491
 Otvoreni univerzitet u Londonu 541
 OTZ, medijska kuća 515
 OUP Stari grad 381–382
 Paćino, Al 94
 Pad haških begunaca, emisija 227–228, 249, 308, 374
 Pajdić, Ivan 423
 Pajtić, Bojan 63, 65, 109, 199, 211, 226, 247–248, 253, 258, 334, 439–440, 443, 446, 492
 Pak, Doris 353
 Pak, Stanislava 111
 Pakt stabilnosti za borbu protiv trgovine ljudima 156
 Pakt za stabilnost Jugoistočne Evrope 313
 Palata federacije 40, 489
 Palata pravde 222, 224, 226, 232, 345, 487–488
 Palma plus TV 396
 Palma TV 483, 492
 Panamski dokumenti, afera 100
 Pančevac 52, 221, 534
 Pančevo TV 483
 Pančić, Teofil 86–88, 106, 208, 321, 333, 368, 372, 374, 378, 471, 551
 Pandrc, Marko 265
 Panić, Aleksandar 25
 Panorama 40–41, 108, 206, 415, 417, 492
 Panović, Zoran 58, 198, 200, 255
 Pantić, Milan 58, 234, 430, 454, 522
 Pantić, Nemanja 430–431
 Papić, Gorislav 301
 Parada ponosa (Prajd) 217, 230, 336, 341, 429, 436
 Paradajz, knjiga 243
 Paralela, distributivna mreža 280
 Pariski klub 487–488
 Pariz 196, 222, 244, 262, 270, 277, 281, 310, 416, 426, 449, 473, 479, 484–485, 488, 510, 513, 518, 532
 Park, Sung Džo 536
 Partnerstvo za društveni razvoj (PSD) 191–192
 Pašalić, Davor 374, 515
 Patarkacišvili, Badri 407
 Patriotski blok 360, 370
 Patrola, emisija 171
 Patručić, Miranda 245, 267, 275, 299, 404
 Pael, Kolin 369
 Pauk, afera 150, 339
 Paunović, Gordan 115
 Paunović, Milan 155, 157, 193–194
 Pavić, Aleksandar 90
 Pavić, Snježana 372
 Pavićević, Borka 321, 383
 Pavićević, Đorđe 537
 Pavićević, Vladimir 209–210, 537
 Pavković, Nebojša 82, 89, 124, 126, 339, 391, 453, 500
 Pavlović Đorđević, Ljiljana 262
 Pavlović, Bojana 264
 Pavlović, Branko 412–413
 Pavlović, Dragan 532, 534–535
 Pavlović, Dušan 246
 Pavlović, Koča 362
 Pavlović, Nikola 281
 Pavlović, Srđa 362–365
 Pavlović, Žarko 96
 Pažin, Slobodan 172, 183, 218, 441, 480–481
 Pcnen, portal 143, 313
 Pečat 89, 99, 151, 280, 307, 396, 408, 421, 426, 466, 472, 528, 548
 Pećanin, Senad 25, 187–188
 Pejaković, Saša 488, 525
 Pejović, Dragor 522
 Pejović, Nenad 376
 Pejović, Slobodan 133
 Pekabeta 409
 Pekić, Marko 331
 Pekić, Vladimir 246
 Pentagon 470
 Pepeljuga, priča 331
 Perčević, Goran 153
 Perišić Popović, Nada 159
 Perišić, afera 415
 Perišić, Dragomir 417
 Perišić, Momčilo 212, 487
 Perović Korać, Milena 154
 Perović, Katarina 315
 Perović, Miodrag 47, 133, 165, 192, 304, 311, 313–317, 452
 Peruničić, Miloš 523
 Peruničić, Predrag 431
 Peščanik 33, 44, 50–53, 62, 69, 71, 78–79, 84, 88, 90, 92–93, 96, 100–101, 105–106, 108–109, 111–112, 118, 122, 129, 138, 145–147, 149, 151, 156, 160, 163, 167, 170, 180, 205, 208–211, 213–214, 220, 222–226, 229–230, 233–235, 256, 258, 260, 321, 323–326, 328–330, 335, 338, 345–346, 350–352, 359, 362–366, 373, 377, 385, 398, 423, 446–447, 449, 454, 473, 489, 508, 512, 522, 524, 533–542, 549, 554

- Peševski, Brane 263
 Pešić, Milica 117–118, 162, 191, 200, 208
 Pešić, Vesna 49–52, 58–59, 63, 71, 79, 82, 90–91, 93, 100–101, 111–113, 138, 145–146, 150, 175, 202, 233, 256, 300, 321, 323, 326, 339, 352, 366, 383, 385, 387, 398, 446, 462, 486, 508, 519, 534–535, 537
 Peti oktobar 244, 269, 328, 330, 342, 353, 362
 Peticija protiv progona Koštunice 347
 Petković, Jadranko 222
 Petković, Jovica 459
 Petnica 532, 541
 Peto opštinsko tužilaštvo 485
 Petovar, Ksenija 92, 531, 536
 Petrač, Hrvoje 96, 99, 286, 426
 Petraković, Mića 350
 Petreus, Majkl 408
 Petričić, Dušan 31, 321–323
 Petrić, Siniša 525
 Petronijević, Goran 395
 Petrović Škero, Vida 222, 230–233, 267, 451, 468
 Petrović, Aleksandra 458–460, 462, 473
 Petrović, Dragoljub (Draž) 56, 114, 198, 202, 210, 253–254, 303–305, 321, 331, 508–511, 547
 Petrović, Dušan 384, 416, 439, 529–530
 Petrović, Goran 219, 345, 389, 461, 487–489
 Petrović, Marko 441
 Petrović, Momčilo 148, 220–221, 369, 387–390, 392, 489
 Petrović, Nikola 120, 334, 444–445
 Petrović, Pavle 440, 462
 Petrović, Siniša 266
 Petrović, Slobodan 408, 412
 Petrović, Zoran (Šempa) 250
 Petrušev, Nikolaj 547
 Petrušić, Nevena 341
 Peurača, Dragoljub 251–252
 PG Mreža 31, 199, 203
 Pilipović Čefi, Dragica 386
 Pin bet, kladionica 522
 Pink M 158, 192, 344, 353, 357, 361, 370
 Pink TV 37, 67, 70, 93, 102, 115, 119–120, 123–124, 130, 136, 159, 166, 171, 173, 207, 222–223, 319–321, 334, 359, 361, 367, 371, 375, 379, 384–385, 387, 389, 393–399, 408, 421, 424, 430, 437, 439–440, 442, 455, 462, 466–467, 483, 495, 499–500, 530, 542–543, 548, 550
 Pink, firma 358, 426
 Pioneer Investments 259
 Piperović, Zoran 25, 154–155, 157–158, 163–166, 193–194, 200, 260, 304, 334, 373, 449
 Piramida, emisija 316
 Pištaljka 38, 91, 492
 Pištolj, afera 180, 327, 431
 Pivljanin, Ranko 252, 318
 Pivovarna Laško 407
 Pjer Karden, konfekcija 326
 Plagijat: rasprodaja dostojanstva i otimanje statusa, debata 536
 Plagijati, afera 36, 69, 92, 106, 143, 162, 197, 269, 377, 436–437, 463, 531–532, 541
 Plantaže, firma 314
 Plavšić, Biljana 424, 491
 Plejboj, časopis 128, 135, 426, 452
 Pobjeda 98, 133–134, 186–188, 192, 289, 308, 313–317, 344, 357–360, 369
 Pocić, Vladimir 350
 Počuča, Radomir 110
 Podesta grupa 118, 195, 378
 Podesta, Don 195
 Podrum, afera 428
 Pokret za demokratsku Srbiju (PDS) 212
 Pokret za preokret 121
 Pokret za promjene 43, 165, 242–243, 245, 274, 283, 294, 340–341, 351, 418
 Polić, Jovana 375
 Poligraf, emisija 136, 426, 503, 507, 510
 Politehnički fakultet u Portsmutu 541
 Politička fukara: moralni portret Aleksandra Vučića, knjiga 509
 Politika 31, 34–36, 38, 40, 43–45, 47, 53, 59, 62, 69, 80–81, 89, 91–92, 101–102, 105, 109, 111, 113, 115–116, 124–125, 127–128, 130–131, 134, 136, 138, 147–148, 150–151, 153, 159–160, 162, 166–167, 174, 176, 180, 184, 192, 198, 200–202, 209, 211, 217–218, 220, 227–230, 241, 247, 250–253, 260, 267, 269, 278, 281, 284–286, 296, 298, 301, 313, 317, 326, 328–329, 331–332, 337, 341–344, 346, 350–353, 361–363, 368, 370, 378, 384, 387–388, 392, 394–396, 399, 404, 408–409, 413, 419, 425, 429–433, 436, 450–452, 458–460, 462–468, 473–474, 492, 502–505, 508, 510, 520–521, 524, 526–527, 530–532, 534–536, 548
 Politika AD 30, 416, 529–530
 Politika novine i magazini (PNM) 227, 279, 281, 526, 530
 Politika štamparije 530
 Politika TV 454
 Politikin zabavnik 509
 Ponte, Karla del 83, 223, 272, 486–487, 496
 Popadić, Jelena 463, 465–467
 Popadopulos, Stefanos 30
 Poplava neodgovornosti, film 203
 Popov, Aleksandar 362
 Popov, Čedomir 350
 Popov, Vladimir Nikolajevič 69, 547
 Popović Ivković, Biljana 428
 Popović, Aleksandar 459, 472
 Popović, Anđela 387
 Popović, Boris 138
 Popović, Danica 36, 69, 269, 436, 463, 531, 533, 535–537, 541
 Popović, Dejan 69, 437, 463, 531–532, 535, 541
 Popović, Dragan 230–231, 467
 Popović, Ljubomir 473
 Popović, Nebojša 307
 Popović, Predrag 82, 107–108, 126–127, 136, 150, 180, 189, 220, 289, 303, 312, 336, 355, 378–379, 381–383, 390–392, 394, 423, 426, 437, 449, 459–460, 483, 509–510, 542
 Popović, Predrag (CG) 309, 312, 418
 Popović, Srđa 101, 145, 231, 239, 262, 345–347, 350, 382, 424, 501
 Popović, Vladimir (Beba) 15–16, 26, 33, 36–37, 40, 42, 50, 53–58, 60–65, 70–73, 77–80, 82, 91, 93, 95, 99–106, 109, 115, 123–143, 147–148, 152, 158, 164–171, 174–176, 180–186, 189–193, 196, 198–199, 202–203, 205, 212–213, 218, 221–222, 238, 246, 249–250, 255, 268–269, 275, 286, 288, 293–294, 304, 309, 318, 342–343, 347–349, 351, 355–358, 367–369, 371, 373–376, 378–379, 381–382, 384, 388, 390–393, 395, 408, 422–424, 426–427, 429, 431, 437, 447–448, 451–458, 461–462, 466, 469–479, 482–483, 490–491, 494–499, 501–507, 510–514, 525, 548, 554
 Poreska uprava 271, 281
 Porodica u rasulu, tribina 537
 Portal Analitika 153–154, 163–164, 169, 189, 193, 334, 343–344, 361, 363
 Posh Properties 277
 POSKOK, radna grupa 479, 497
 Pošta Srbije 432

- Pošteno, kampanja 422
- Potočari 52, 199, 213, 245, 318, 333, 365, 367, 396, 548
- Povelja za građansku hrabrost Dragoljub Stošić, nagrada 329, 432
- Pović, Zoran 381–382
- Povlenske magle i vidici, knjiga 55, 457, 476, 505, 510
- Pozitivna Crna Gora 316, 342
- Pozorište na Terazijama 319
- Prah i pepeo, knjiga 462
- Pravda 127, 267, 296, 338, 390, 439, 459, 505, 509–510
- Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu 45, 173, 260, 269, 437
- Pravni fakultet Univerziteta Union 36, 225, 327–328, 435
- Pravoslavlje život večni, sajt 89
- Pravosuđe, ustavne promene, ustavne garancije i prava građana, tribina 229
- Predić, Zoran 304
- Predojević, Srđan 467
- Preduzeće za puteve Beograd 82
- Pregovarački tim za pitanja zaštite životne sredine 189
- Prelević, Božo 36–38, 136, 179, 267, 298, 395, 432, 455, 494–501, 504–505, 507
- Prelević, Dragan 157, 164, 193
- Prelević, Radomir 193
- Premović, Milan 363
- Press 42–43, 45, 58, 62, 127, 141, 208, 241, 266–267, 284–287, 289, 295, 396, 403, 410, 413, 415, 419, 421, 426–427, 439, 501–502, 505–506, 510, 515, 520
- Press online 544
- Press publishing group 279, 421
- Pressing, emisija 121, 205, 209–119, 218–219, 225, 230, 246, 288, 300, 321, 362, 435, 438
- Prestige, hotel 152
- Prezident Vilson, hotel 277
- Prgomelja, Božidar 410
- Prijić, Jovan 83, 171, 173, 183, 250, 349, 457, 476, 480, 484, 490, 493, 495, 499
- Primer C, firma 413
- Princip, Gavrilo 87, 388
- Princip.me 247
- Prisluškivanje, afera 51
- Privredna banka Beograd AD 277, 531
- Privrednik, klub 410
- Proces KP 5/03 – ubistvo Zorana Đinđića, knjiga 458–460
- Proces TV, emisija 34–35
- Profajler 196
- Programski odbor Instituta za javnu politiku 458
- Progres, galerija 442, 507, 509
- Projekat izveštavanja o organizovanom kriminalu i korupciji (OCCRP) 46–47, 57, 60, 64, 100, 156, 174, 186–189, 207, 242–243, 245, 248, 264–267, 273, 276, 293–294, 296, 299, 305, 316, 367, 372, 404, 435, 450, 461–462, 550
- Proroković, Dušan 83–86, 89–90, 92–93, 107, 117, 162–163, 212, 342, 389, 434
- Prpa, Branka 44, 58, 163, 202, 321, 323, 340, 350, 366, 382–384, 388, 391, 437, 486
- Prva banka, Podgorica 295, 404
- Prva TV 30, 90, 121–122, 171, 227, 302, 322
- Prvi opštinski sud u Beogradu 131, 164, 451, 501
- Prvi osnovni sud u Beogradu 172
- Publika, podgorički list 123–124, 130, 157
- Pukanić, Ivo 40–43, 61, 95–96, 107–108, 122, 128, 157, 173, 242, 257, 273, 284, 286–287, 289, 293, 309, 311–313, 356, 372, 513, 515, 518–520, 523–524
- Pušić, Bogdan 42, 234–237, 239–240, 252–253, 264, 270, 279, 288, 431, 501, 511, 514
- Pušić, Gordana 234
- Pušić, Mario 372
- Putin, Vladimir 53, 70, 201, 331, 341, 360, 397, 464, 466, 539, 549
- Putnik, firma 241
- Qatari Diar, firma 260
- Rabrenović, Jadranka 314
- Racić, Dragan M. 325
- Radar, emisija 303, 353
- Radeljić, Branislav 533
- Radić, Dragiša 350
- Radio 021 117
- Radio B292 119
- Radio B92 61, 66, 115–116, 122–123, 187–188, 222, 323, 493
- Radio Beograd 100, 231, 368
- Radio Indeks 66, 119, 122, 191, 235
- Radio Indeks 202 241
- Radio Slobodna Evropa 52, 62, 81, 113, 144–146, 153–154, 162–163, 167–168, 180, 187, 207–208, 210, 213, 228–229, 259–260, 266, 288, 295, 299, 303, 315, 335, 337, 359, 366, 371, 379–380, 383, 385, 404, 446, 456, 524, 535, 547, 549
- Radio Televizija Crne Gore (RTCG) 182, 244, 256, 259, 341–343, 353–354, 357–358, 370–371
- Radio televizija Srbije (RTS) 31, 36, 47, 70, 80, 95, 102–103, 109, 113, 115, 119–121, 131, 135, 171, 180–181, 199, 202, 222, 227, 232, 234, 246, 249, 270, 288, 298–301, 303, 335–336, 350, 361, 369, 374, 381, 383, 398–399, 415, 424, 427–428, 440, 444–445, 453–455, 457–458, 463–464, 471, 483, 496, 505, 539, 548
- Radio televizija Republike Srpske (RTRS) 247
- Radio televizija Vojvodine (RTV) 49, 104, 199, 205, 353, 367, 377, 383, 433, 447–448, 501, 503–504, 514, 516, 522, 537, 543
- Radisavljević, Miljko 39, 41, 45, 63, 65–67, 98, 107, 156, 209, 218, 222, 236–237, 265, 270–274, 287, 294, 300, 305, 312, 345, 347, 350, 371, 417, 431–432, 470, 502, 511, 516
- Radišić, Nikola 176–177, 436
- Radivojević, Miljana 69, 437, 486, 532, 535, 540–544
- Radivojša, Branislav 180
- Radna grupa za ispitivanje 22 sporne privatizacije 234, 239
- Radnić, Zlatko 40
- Radojević, Vesna 301
- Radomirović, Vesna 87, 476
- Radomirović, Vladimir 35, 38, 89, 91, 347, 374–375, 491–492
- Radončić, Šemsudin (Šeki) 25, 133, 142, 169, 311, 315–317
- Radonjić, Boško 452
- Radonjić, Lila 203
- Radonjić, Zoran 158, 163, 194
- Radosavljević, Goran (Guri) 500
- Radovanović, Ivan 25
- Radovanović, Slobodan 222, 267, 345, 409–410, 421, 510
- Radović, Aleksandar 270
- Radović, Amfilohije 70, 323, 341–342, 344, 350, 358, 361
- Radović, Nadežda 164
- Radović, Zorica 40, 178
- Radujko, Branko 43, 229, 278
- Radulović, Branko 341, 351
- Radulović, Damir 25
- Radulović, Dušan 46
- Radulović, Jelena 412
- Radulović, Nataša 412–413
- Radulović, Novak 309
- Radulović, Rodoljub (Miša Banana) 51, 68, 252, 281, 294–302, 383, 440

- Radulović, Saša 71, 85, 92, 121, 203, 246, 258, 375, 397, 434, 438
- Radulović, Slobodan 241, 405–406, 409–419, 514
- Radulović, Srđan 159
- Radulović, Veselin 169
- Radulović, Vukica 410
- Radun, Branko 350
- Radunović, Radoje 521
- Radunović, Slaven 344, 353, 360
- Rađenović, Lazar 259, 404
- Raguž, Marina 396
- Raičević, Gojko 344, 359, 368, 382, 460
- Raičević, Ljiljana 153–157, 164–167, 189–190, 192–194, 241, 335, 373, 437, 449, 518
- Raičević, Maja 164, 166, 186
- Rajević Savić, Marina 347
- Rajković, Milan 520
- Rajs, Kondoliza 149
- Rajt, PR agencija 196–197, 272, 498
- Rakčević, Žarko 364
- Rakić, Miodrag (Miki) 41, 43, 45, 47–48, 51, 58, 65, 101, 156, 227–230, 241, 243, 253, 265, 273–274, 277, 280, 282, 288, 296–297, 339, 515–520, 526
- Rakić Vodinelić, Vesna 36, 57–59, 111, 203, 224–225, 267, 328–329, 331, 383, 385, 389, 398, 432, 449, 456, 531
- Raković, Aleksandar 359
- Raković, Svetozar 248
- Randelović, Srđa 356
- Ranković, Predrag (Peconi) 118, 269–270
- Ranković, Vuk 225
- Rapajić, Zoja 279
- Raspakivanje, emisija 458
- Raspopović, Darko 520
- Rašeta Vukosavljević, Marija 207, 433
- Rašid, Muhamed 259
- Rašković Ivić, Sanda 350, 358–360
- Rat svetova, radio-drama 353
- Rat za mir, kampanja 363–364
- Raynolds 60, 96
- Razvojna banka Vojvodine (Metals banka) 63, 226, 283
- Ražnatović, Svetlana (Ceca) 96, 152, 204, 480
- Ražnatović, Željko (Arkan) 283
- re:Baltica 46
- Reakcija, emisija 274–276, 298, 461
- Redstart investment limited 378
- Redžepović, Danilo 120, 158, 247–248, 300, 333–336, 442, 460, 492
- Regionalna komisija za utvrđivanje činjenica o ratnim zločinima (REKOM) 363
- Regulatorno telo za elektronske medije (REM) 122, 438
- Rehren, Tilo 543
- Reitan grupa 281
- Rekonstrukcija ženski fond 465
- Reljić, Slobodan 34, 58, 89, 125, 128, 130–131, 135, 342, 347, 420, 424, 474
- Ren, Oli 178
- Reporter 34, 54, 172, 208, 304, 361, 374–375, 379, 388, 396, 424, 454, 490–493
- Reporteri bez granica 161, 191, 195, 198, 205
- Republička izborna komisija 376
- Republička uprava javnih prihoda 270
- Republički geodetski zavod 440
- Republički odbor za rešavanje o sukobu interesa 91
- Republičko javno tužilaštvo 67, 126, 238–239, 406, 415
- Republika 31
- Republika, crnogorski list 99
- Republika, hrvatski list 173
- Republikanska partija 376–378
- Resavska, ulica 30, 46, 192
- Resimić, Slobodan 173, 339
- Resor državne bezbednosti (RDB) 33, 35, 40–41, 53, 60, 89, 98, 116, 128, 148, 159, 172–173, 178, 202, 213, 284, 312, 332, 345, 389, 395, 405–406, 423–424, 452, 457–458, 474, 479, 481, 483, 487–491, 500, 513, 521, 524–525
- Resor javne bezbednosti 356, 390, 481, 487
- Rešetnjikov, Leonid 361
- Revija 92 58, 102, 123, 202, 381, 384, 505
- Revija D 339
- Rezolucija Saveta bezbednosti UN 1325 – Žene, mir i bezbednost 165
- Ribnikar, Darko 450, 452
- Ric, hotel 277, 518–520
- Riha, Antonela 207–208, 245, 447, 455, 457–458, 531
- Riječ, slika i neprijatelj, konferencija 134, 143, 191–192, 330, 383
- Rimski trg 315
- Rineli, Luiđi 48
- Ringier Axel Springer 34, 44, 51, 111, 190, 208, 227, 279, 300, 304, 336, 421, 542
- Rio de Žaneiro 108
- Rise Project 46
- Ristić, Ivan 225
- Ristivojević, Dragiša 53
- Ristovski, Jordan 263–264
- River, afera 217, 234, 247
- Rober, Patrik 441
- Robin Hud, lik 454
- Robne kuće Beograd 405
- Rodić, Aleksandar 49, 121, 136, 171, 174, 201, 229, 249, 281, 289, 353–355, 357, 359, 367, 379, 384–388, 390, 393–394, 398, 404, 416, 435, 458, 498, 529–530, 542
- Rodić, Bogdan 234, 296
- Rodić, Goran 193
- Rodić, maloprodajni lanac 409
- Rodić, Nebojša 253, 339
- Rodić, Radisav 127, 159, 172, 311, 348, 355, 384–385, 388, 411, 416, 423–424, 459, 499, 517, 529
- Rogozin, Dmitrij 122
- Royal grupa 259–260
- Rojters, agencija 257
- Roknić, Aleksandar 200
- Romić, Ratko 483
- Roščić, Dijana 448
- Rouz, Elenor 186
- Rubin TV 226
- Rudarsko-geološki fakultet 111
- Rudas, Andreas 314–315, 529
- Rudinesko, Elizabet 537
- Rudović, Neđeljko 174
- Ruet, Matijas 189–190
- Rus pečat 281
- Rusija danas 89, 360
- Rusija TV 354
- Ruska reč 89, 361
- Ruski car, kafana 391
- Ruski institut za strateška istraživanja (RISI) 361
- Rušenje Vučića – poslednji čin, emisija 375, 394–395
- Rušenje Vučića, emisija 394
- Rutović, Željko 376
- Sablja, akcija 35, 45, 48–49, 57, 59, 80, 96–98, 105, 123, 127, 135–137, 145, 152, 159, 172–175, 180, 183, 185, 212, 279, 348, 356, 379–381, 390, 392, 395, 421, 450–451, 455, 457, 459–460, 470, 473–474, 481, 483, 486–487, 494, 498, 500, 506, 512
- Sačekuša za Srbiju, knjiga 489
- Sajam knjiga u Beogradu 459, 542
- Salford Kapital Partners 227, 407–409, 412, 417
- Saliven, Dru 46, 186–188, 245, 265, 267, 273, 294, 305, 317, 372, 404, 441, 450, 458, 462

- Samardžić, Nikola 25, 458
 Samardžić, Nina 147, 458, 467
 Samardžić, Slobodan 89, 230, 342
 Samizdat, izdavačka kuća 60, 268, 275, 298, 542
 Sanader, Ivo 297
 Sandulović, Nikola 105, 376–382
 Sanska, ulica 171
 Santer, Daniel 124, 451, 453
 Santovac, Adam 203
 Sarajlić, Milan 126, 218
 Sarapin problem, emisija 103, 176
 Sava centar 487, 489
 Savamala, slučaj 227, 256, 433, 440, 482
 Savet Regulatornog tela za elektronske medije 122, 300
 Savet Republičke Radiodifuzne agencije 191, 199
 Savet za borbu protiv korupcije 45–46, 53, 91–92, 96, 127, 163, 195–196, 208–211, 226, 229, 287–288, 324, 371, 375, 414–415, 431, 456, 458, 467, 473, 506, 550
 Savet za nacionalnu bezbednost 271, 425, 476
 Savet za štampu 36, 38, 111, 279, 467
 Savez studenata Filozofskog fakulteta 541
 Savez vojvođanskih Mađara 85
 Savezna državna bezbednost (SDB) 306, 407, 488–489, 524
 Savezna uprava carina 237, 269
 Savezna uprava za kontrolu letenja 307
 Savić, Andrija 218, 345, 417
 Savić, Mile 89, 178, 350
 Savić, Minja 416
 Savić, Pavle 202
 Savić, Sanda 274, 503–504
 Savović, Olivera 240, 405
 Sberbank 270
 SLOOP-Makedonija 46
 Sedler, Brent 129
 Sedma sila, izdavačka kuća 459–460
 Sedmi bataljon vojne policije VJ 134
 SEEBiz, portal 448
 SEEMO 162, 192, 205, 245
 Sekelj, Laslo 178, 242
 Sekond, agencija 196
 Sekretarijat unutrašnjih poslova Beograd (SUP) 172, 222, 470, 481, 486, 493, 511
 Sekretarijat za saobraćaj i komunalne poslove u Podgorici 344
 Sekulić, Aleksandar 160
 Sekulić, Blagota Baja 97, 520
 Sekulić, Predrag 94
 Sekulić, Radoslav (Lale) 126
 Sekulić, Zoran 374
 Sekuritas, firma 251
 Selaković, Nikola 112, 224–225, 231, 375
 Semin, Konstantin 184
 Sensa 384
 Senta, kompanija 240, 420, 526
 Server, Danijel 119
 Severna Koreja 443
 SFOR 338
 SHARE fondacija 161
 Shirkov, Eduard Vladimirovič 69, 547
 Sigma Delta Hi, kodeks novinara 24
 Sigurna ženska kuća, Podgorica 153, 155–156, 164, 166, 194, 335
 Sikimić, Srđan 224
 Simatović, Franko (Frenki) 118, 213, 407, 487, 490
 Simeunović, Nebojša 522
 Simić, Jovan 529
 Simić, Pero 247
 Simić, Siniša 457
 Simonović, Veselin 42, 44, 83, 94, 114, 124, 142, 159, 194, 201, 220, 275–276, 278–279, 300, 306, 308–309, 319, 327, 421, 491–492, 513, 520, 542
 Simonović, Vuksan 309
 Simović, Aleksandar 37, 250–251, 262, 489
 Simović, Miloš 105, 262, 392, 489, 494
 Simpo 479
 Sindikat novinara Srbije (SINOS) 205
 Sinđelić, Aleksandar 69–70, 244, 547
 Singidunum univerzitet 158, 541
 Sinteza, brokerska kuća 408
 Siriza 101
 Sistem, akcija 68
 Skalpel, akcija 501, 503
 Ski Resort 155
 Skijalište u Kolašinu 155
 Skot, Kajl 337
 Skrozza, Tamara 36, 207–208, 304, 321, 394, 442
 Skurau, operacija 272
 Sky music 121
 Slapšak, Svetlana 328
 Slavija, hotel 283–284
 Sloboda traži ljude, kampanja 244, 363
 Slobodna Bosna 95, 98–99
 Slobodna Dalmacija 58, 92, 313, 376, 379, 381–382
 Slobodni univerzitet u Berlinu 536
 Sloga Kač, afera 234
 Sloga, sindikat 145, 328, 509
 Služba za borbu protiv organizovanog kriminala (SBPOK) 152, 251, 266, 539
 Služba za istraživanje i dokumentaciju (SID) 525
 Služba za odnose s javnošću Vlade Crne Gore 244
 Služba za otkrivanje ratnih zločina 228
 Služba za specijalne istražne metode MUP 297, 539
 Službeni glasnik, izdavač 254, 459
 Službeni list Jugoslavije 490
 Službeni glasnik Republike Srbije 490
 Smajlović, Ljiljana 31, 34–38, 44, 58, 66, 73, 89–91, 99, 102, 105, 115, 117, 127–128, 130–131, 134, 136–138, 146–147, 151, 174, 176, 180, 182, 192, 199, 278, 314, 323, 330–331, 337, 344, 347, 350, 352, 355–356, 361, 383–384, 422, 430, 451, 458, 460, 462–468, 474, 476, 492, 494, 497, 524
 Smukov, Danko 110
 Snežana i sedam patuljaka, priča 100, 509
 SNP Naši 352, 463
 Socijaldemokratska partija (Orlić) 433
 Socijal-demokratska partija (SDP) 257, 259, 342–343, 364, 371–372
 Socijaldemokratska stranka (SDS) 85, 101, 150, 416, 439
 Socijalistička narodna partija (SNP) 89, 94, 148, 165–166, 307, 310, 343, 345, 418
 Socijalistička partija Srbije (SPS) 45, 51, 63, 149, 196, 236, 251–253, 262, 275, 282–283, 296–297, 299–301, 307, 374, 383, 405, 416, 426, 448, 462, 521, 541
 Sofokle 471
 Softić, Slaviša 266, 274–275
 Solana, Havijer 178
 Somborac, Marko 206, 304, 326–327
 Soroš, Đždždž 135, 465
 Sosir, Ferdinand de 22, 72–73, 84
 Sotirović, Jelena 175, 320
 SOVA (Slovenija) 47
 Sovilj, Miodrag 117

- Spaić, Igor 186
 Spaić, Nebojša 44, 102, 130–131, 136, 199, 276, 398, 455, 457–458
 Spaić, Tamara 44, 130, 225, 383
 Spasić, Božidar 284, 522
 Spasić, Mladen 269–271, 411–412
 Spasojević, Dušan 34, 37, 80–81, 83, 87, 98, 126, 152, 172–173, 183, 212, 222–223, 242, 249–250, 262, 313, 338–339, 346–349, 363, 378, 381–382, 390–391, 416, 424, 441, 443, 457, 473, 476–481, 483–486, 488–489, 493, 498–500, 510
 Spasović, Grujica 201, 508
 Specijalna antiteroristička jedinica (SAJ) 65, 69, 220, 351–352, 354, 435, 478, 488, 499
 Specijalna zatvorska bolnica u Beogradu 417
 Specijalni sud u Beogradu 16, 40, 55, 58, 67, 80, 86, 93, 98–99, 102, 127–128, 130, 173, 179, 183, 212–213, 223–226, 231, 236, 238–239, 252, 262–264, 272, 298, 340, 347–348, 356, 363, 381, 389–392, 395–396, 409, 417–418, 424, 436, 455, 457, 459–460, 469, 472–473, 476, 478, 481, 486–487, 494, 496, 498–499, 501, 515–516, 519, 525
 Specijalno tužilaštvo Crne Gore 69
 Specijalno tužilaštvo Republike Srpske 90
 Specijalno tužilaštvo za organizovani kriminal 42–43, 45, 47, 173, 265–266, 273, 457
 Specijalno tužilaštvo za ratne zločine 30, 66, 227
 Spektra Advertising, agencija 453
 Spektra Trading 453
 Splav, akcija 171–172
 Splendid, hotel 289, 403, 517
 Spoljna obaveštajna služba Ruske Federacije 361
 Spomen-park Kruševac (Podgorica) 133
 Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju (SSP) 372
 Sport, novine 103
 Sportski žurnal 326
 Sputnjik 89, 244, 247, 360–361
 Srbadija barska 341
 Srbi na okup, sajt 89
 Srbija na dobrom putu, kampanja 148, 318, 497
 Srbija u Evropi, knjiga 186
 Srbinfo 127, 303–304, 360
 Sribljanović, Biljana 145, 243, 333, 467
 Srbski FBReporter 89, 330, 360
 Srebrenica – izdani grad, film 90
 SRNA, agencija 46, 246–247, 350, 355
 Srpska akademija nauka i umetnosti (SANU) 184, 231, 260, 473, 509
 Srpska demokratska stranka (SDS) 350, 424
 Srpska lista (Crna Gora) 178
 Srpska napredna stranka (SNS) 47, 49, 51, 57–58, 63–64, 66, 82, 85, 101–102, 106, 109, 114, 121, 170, 173, 176, 196, 199, 201, 211, 226, 228, 230, 253, 256, 260, 283, 297, 299–300, 303, 319, 321–322, 324–327, 333, 335–336, 342, 350–352, 364, 367–368, 370, 372, 374–375, 377, 386, 390, 398–399, 408, 416–417, 433–434, 436, 438–440, 442, 446, 497–498, 501, 507–508, 518–520, 532, 542, 548–549
 Srpska narodna partija (Stamatović) 200
 Srpska pravoslavna crkva (SPC) 111, 184, 341–342, 344, 355, 357–358, 361
 Srpska radikalna stranka (SRS) 80–81, 91, 94, 118, 121, 127, 221, 246, 254, 312, 324, 363, 369, 372, 385, 396, 398, 439, 446, 463, 518, 520
 Srpska reč 33, 92–93, 338–339, 452
 Srpska.ru 247
 Srpske kablovske mreže (SBB) 280, 288, 386, 408
 Srpski kod za specijane veze podmladaka sa Rusijom 359, 368
 Srpski narodni pokret (Crna Gora) 283
 Srpski pokret obnove (SPO) 58, 171, 174, 224, 339
 Srpski telegraf 70, 89, 548
 Srpsko Oslobođenje, novine 350
 Stadlux Investments, firma 420
 Stajkovac, Boris 121
 Staljin, Josif 93, 362, 452
 Stamatović, Milan 200–201
 Stambolić, Ivan 58, 118, 391, 454, 480, 484
 Standard 58, 99, 415, 505
 Standard Consalting 241
 Stanišić, Jovica 35, 40, 49, 54, 60, 93, 118, 159, 218, 236, 287, 379, 395, 423, 473, 475, 487, 490, 502, 504–505, 524
 Stankov, Biljana 477
 Stanković, Branka (Brankica) 25, 30, 46, 53, 61, 119, 125, 134–136, 188, 275, 441, 447, 495, 502, 507
 Stanković, Dejan Vuk 25, 333, 553
 Stanković, Ivica 259
 Stanković, Zoran 453–454
 Stankovski, Miloš 219
 Stanojević, Zoran 539
 Starinar, časopis 543
 Status, magazin 106, 227, 269–270, 375, 423, 506, 510
 Stečajna mafija 349–350, 405, 414, 418
 Stefanović, Borislav (Borko) 101, 467
 Stefanović, Ksenija 123
 Stefanović, Nebojša 66, 69, 92, 163, 198, 200, 209–210, 214, 219, 304–305, 336, 377, 395, 397, 427–431, 433, 435, 437, 440, 446, 449, 456, 463, 532–541, 543
 Stefanović, Nenad Lj. 467
 Stefanović, Uroš 530
 Stejt dipartment 97 186
 Stepanović, Aleksandar 224
 Stepinac, Alojzije 111
 Stevanović, Aleksandar 246
 Stevanović, Ana 91
 Stevanović, Jelena 465
 Stevanović, Obrad 491
 Stević, Aleksandar 534
 Stević, Irena 442–443
 Stjelja, Ivana 38
 Stjepanović, Marko 201
 Stojanov, Jasmina 160, 197, 272
 Stojanović, Davor 530
 Stojanović, Dubravka 58, 323
 Stojanović, Lazar 508
 Stojanović, Maja 166–168
 Stojanović, Milica 203
 Stojanović, Momir 408
 Stojičić, Siniša 237
 Stojičić, Radovan (Badža) 312, 520
 Stojić, Nikola 433
 Stojiljković, Vlajko 196, 409, 491–492
 Stojiljković, Zoran 238, 518
 Stojković, Biljana 535
 Stojković, Vladimir 217–218, 247
 Stojković, Zoran 172–173, 175–176, 230, 451, 485, 501–502, 523
 Stoltenberg, Jens 331, 344
 Stop Hagu, kampanja 374, 485
 Story 384
 Stracon Security 129
 Strajnić, Predrag 336
 Stranka srpskog jedinstva 115
 Strategija za Kosovo i Metohiju 185
 Stros-Kan, Dominik 441
 Studentski dnevni list 63

- Studentski grad 173
 Studentski trg 63, 323, 429, 500
 Studio B 30, 103, 119, 188, 304, 339, 375, 548, 550
 Studio Monitor (Gruzija) 46
 Studio Mouse 313
 Stupar, Dušan 202
 Stupar, Milorad 149
 Styria Media Group 288
 Subašić, Munira 366–367
 Subotički, Dijana 118
 Subotić, Stanko (Cane) 15–16, 39–45, 47, 49, 55, 60–65, 67, 72–73, 77, 82–83, 85, 95–98, 107–109, 118, 128, 132, 137, 141, 143, 147, 150, 152, 154–158, 173, 188, 206, 221, 228, 235–243, 249, 252, 255, 257, 260–283, 286–287, 289, 293–294, 298–299, 307, 310–313, 335, 338, 349, 367, 371–373, 403–407, 409–411, 415, 419–422, 426–427, 432, 435–436, 441, 448, 450, 454, 458–461, 466, 470, 488, 494, 499, 501–505, 507, 511–521, 523, 526–530, 542, 554
 Success, firma 236–237, 263–264
 Sud časti Udruženja novinara Srbije 199
 Sudar, Vladimir 361
 Süddeutsche Zeitung 100
 Sudić, Bojan 350
 Sun Investments 404
 Sun, časopis 118
 Sunday Times 118, 407
 Surčinski klan 80–81, 92, 220, 223, 250–251, 257, 269, 338–339, 348–349, 388, 424, 473, 478–479, 484, 494
 Suša, Gordana 131, 135, 137, 199, 300, 321, 336, 351, 383, 452–455, 463
 Suvajdžić, Miladin (Đura Mutavi) 83, 480, 483, 493, 525
 Svaka čast Vučiću, knjiga 373
 Svedočenje pred Specijalnim sudom Vladimira Popovića na suđenju za ubistvo Zorana Đinđića, knjiga 505
 Svedočim, knjiga 424
 Svedok 33, 58, 92, 97, 129, 137, 348, 378, 391, 396, 482–483, 505
 Svedok, akcija 421
 Svet 127
 Sveti car Konstantin, orden 361
 Sveti Nikola, ostrvo 404
 Sveti Stefan 154–155, 157, 164, 427
 Svetislav Staša Marinković, nagrada 304
 Svetska banka 81, 189, 317, 337, 443–445, 447, 531, 540
 Svetska ekonomska kriza 278
 Svetski trgovinski centar 470
 Svilanović, Goran 92, 114, 183
 Šabić, Rodoljub 160, 231, 267, 325, 329, 331, 432–433
 Šainović, Nikola 236
 Šanaron, Žan Žak 536
 Šaper, Srđan 195–196, 277, 526, 529
 Šapić, Aleksandar 537
 Šapić, Grujica 490
 Šaponja Ilić, Živana 274, 293
 Šaranović, Branislav (Brana) 283–285, 522
 Šaranović, Katarina 285
 Šarić, afera 281, 283, 289, 384, 397
 Šarić, Darko 39, 42–44, 47–49, 51–52, 57, 59–60, 62–69, 98, 100, 107, 133, 141, 152–153, 156, 171, 180, 206, 217–218, 228, 234, 240–243, 245, 248–252, 261–263, 265–269, 271, 273–278, 281–287, 289, 295–299, 301–302, 305, 315, 357, 372, 383, 404, 432, 441, 445, 461, 498, 516, 521–523, 527–528, 532, 534
 Šarić, Duško 261, 271, 273, 282, 287, 299, 517
 Šarić, knjiga 48, 56, 60, 67, 79, 152, 156, 188, 248, 251, 266–267, 275, 294–295, 404, 441, 443
 Ščekić, Slavoljub 47, 163, 311, 313–315
 Šekeljić, Srećko 160, 162, 541
 Šelić, Mako (Marčelo) 317, 321
 Šelzi, Đuzepe 311
 Šestov, Lav 84
 Šešelj, Vojislav 55, 80–83, 88, 92, 103–104, 106–107, 118, 127, 173, 177, 185, 221, 226, 246, 300, 312–313, 319, 324, 363, 374, 383, 391, 415, 424, 434, 437, 447, 475, 492, 496, 498, 500–501, 539
 Šilerova, ulica 81, 183, 477, 484–485, 488, 494, 499
 Širak, Žak 490
 Škoro, Srđan 102–104, 110, 199, 331, 381, 398, 497
 Šljivčanin, Veselin 369
 Šljivar, Duško 543–544
 Šljukić, Sredoje 376
 Šoć, Dragan 309
 Šolak, Dragan 288
 Šreder, Gerhard 529
 Štampa komerc 276
 Štampa press (Štampa) 276–277, 280, 421, 527–528
 Štampa sistem 276
 Štetin, Jovana 254
 Štimac, Milko 288
 Štrbac, Radovan 297
 Šuković, Darko 78, 452, 472
 Šumatovac, restoran 462
 Šutanovac, Dragan 82, 438–439, 517–518
 Šutanovac, Marija 439
 Šuturkov, Dančo 263
 Šuvakov, Milovan 531, 540–541
 Šuvar, Stipe 35
 Tabaković, Jorgovanka 117, 432
 Tabloid 82, 92, 127, 180, 331–337, 339, 380–382, 390, 489
 Tačer, Margaret 93
 Tadić Mijović, Milka 47, 107, 144, 154–156, 170, 191, 265, 276, 316, 367, 520
 Tadić, Boris 30, 39, 41, 43–45, 47–48, 50–51, 58, 64–65, 79–80, 86, 90–91, 94, 98, 101–102, 107, 112, 121, 127, 130, 141–142, 150–152, 156, 160, 162, 179, 184–185, 196–197, 199, 204–206, 227–229, 232, 237, 241–243, 249, 251, 253, 262, 265, 267, 272–274, 277–287, 289, 295–297, 299, 301–302, 305, 308, 316, 323, 325, 339, 341, 343, 357, 359, 362, 365–366, 368, 372, 384, 398, 403, 415–417, 421, 428, 458, 461, 494, 497–498, 504, 511, 514–523, 525–532, 541, 550
 Tadić, Ljubomir 184
 Tadić, Radoslav 264, 272, 313, 403, 460
 Tageszeitung 448–449
 Tagirov, Tatjana 337, 383
 Tanasković, Slobodan 440
 Tanjug 89–90, 105, 109–110, 144, 166, 185–186, 247, 251, 289, 311, 319, 332–333, 336, 340, 360, 363, 376, 394
 Tasić, Danijela 329
 Tasić, Selena 25, 165
 Tasovac, Ivan 15, 25, 162, 200, 206, 466
 Tatar, Ivana 315
 Tehnogas 405
 Telegraf.rs 116, 217, 252, 352
 Telekom Crne Gore 314
 Telekom Srbije 42–43, 45, 206, 229, 278, 280, 283, 286, 316, 318, 405–407, 421, 526, 528
 Teleprompter 92, 96, 109, 117, 120, 158, 210, 247, 253–255, 258, 300, 330, 333–336, 442, 460–461
 Telesković, Dušan 218, 432
 Tempo, maloprodajni lanac 414, 419

- Tennesseean, list iz Nešvila 187
 Teniz, firma 258
 Teodorović, Miloš 145, 380
 Teokarević, Jovan 242
 Terzić, Rade 126, 218, 222, 270, 457, 484, 489, 510–511
 Tešić, Stiv 15
 Tešić, Zoran 376
 Tešin, Srđan 226
 Teška reč, emisija 67, 159, 173, 334, 542
 Ti haus, restoran 251
 Tičić, Aleksandar 259
 Tijanić, Aleksandar 31, 33, 37, 42, 54–57, 60, 71, 80, 86, 92–93, 99, 102, 107, 115, 118, 123, 127–128, 130, 138, 148, 161, 175, 181–185, 190, 201–203, 212, 220–221, 242, 268–270, 274, 309, 311, 339, 349, 355, 358, 369, 381, 387, 395, 411, 415, 422–428, 431, 443, 450–459, 462–464, 466, 471–473, 483, 495–496, 498, 501, 507, 554
 Timofejev, Aleksandar 131
 Tirnanić, Bogdan 55, 118, 127, 220, 339, 462
 Todorić, Ivica 419
 Todorović, Dragan 158, 448
 Todorović, Mirko 126
 Todorović, Miroslav 348
 Todosijević, Raša 508
 Toholj, Miroslav 350
 Tojaga, Željko 219, 395, 525
 Tomanović, Zdenko 267, 436–437
 Tomić, Aco 35, 80, 124, 172, 346, 350, 453–454, 471, 475, 485–486, 490, 501
 Tomić, Dragan 479
 Tomić, Nikola 304, 383
 Tomić, Slobodan 533
 Tomović, Dušica 547
 Tončev, Ivica 251, 284, 294, 298, 441
 Topola, industrija mesa 405
 Tores, Koraima 387
 Torov, Ivan 148
 Tošić, Darko 461
 Tošić, Desimir 150
 Totem i tabu, knjiga 124, 471
 Tportal 52
 Trag fondacija 465, 550
 Trajković, Nebojša 277
 Trajković, Zoran 493
 Transparentnost Srbija (TS) 443–444
 Tranziciona pravda, projekat 190
 Trebješanin, Žarko 35, 321, 323
 Treće odeljenje kriminalističke policije u Beogradu 481
 Treće oko 320
 Treće opštinsko tužilaštvo 238–239
 Treći kanal 455
 Treći metak – politička pozadina ubistva Zorana Đinđića, knjiga 37, 99, 184, 460, 472, 475, 496
 Treći Njutnov zakon 471
 Treći program Radio Beograda 368
 Trenutak istine, emisija 171
 Trg Ivana Milutinovića 449
 Trg slobode 447
 Trgovinski sud u Beogradu (Privredni sud) 281, 348–349, 414
 Trifković, Dragana 360
 Trifković, Srđa 242
 Trifunović, Branislav 303, 317, 321, 328
 Trifunović, Sergej 480
 Trimax investments Gmbh 240, 416, 420, 527, 530
 Tripković, Dejan 429, 431
 Tripković, Marko 348
 Trišić, Tihomir 171, 211, 234, 252, 255, 279–280, 305, 429
 Trivan, Boris 176
 Trivan, Jelena 25
 Trivić, Branka 113, 145, 367, 446
 Trklja, Nikola 465
 Trkulja, Jovica 25
 Trninić, Suzana 49–50, 189, 298, 301–302, 326
 Trnova Ružica, lik 107
 Tufegdžić, Vojislav 25, 49, 125, 213, 249, 252, 387–388, 435, 443, 470, 474, 495, 512
 Tulimirović, Nikola 370
 Tumačenje snova, knjiga 109
 Turajlić, Srbijanka 467, 473, 531
 turnitin.com 532
 TV lica ...kao sav normalan svet, emisija 322
 TV Vijesti 47, 241, 245, 304, 314, 316–317, 341, 343, 351
 TV Vijesti d. o. o. 47
 Tvornica duhana Rovinj (TDR) 96, 372, 410
 Tvrdava, diskoteka 479–480
 U centru, emisija 176
 U lice cenzuri, peticija 160, 166, 214
 Udovičić, Vanja 120
 Udovički, Kori 271, 396
 Udovički, Lidija 253, 492
 Udruženje književnika Crne Gore 352
 Udruženje novinara Crne Gore 352
 Udruženje novinara Srbije (UNS) 29–31, 34, 36–38, 46, 62, 90, 99, 102–103, 110, 115, 118, 122, 130, 136, 166, 192, 195, 198–199, 205, 220, 278, 330, 332–333, 335, 344–345, 347, 355–356, 365, 368, 381–383, 422, 430, 460, 462–463, 466, 475–476, 524, 531
 Udruženje samohranih roditelja iz Novog Pazara 167
 Udruženje za podršku ljudima sa neurozom Herc 167
 Udruženje za slobodno novinarstvo (CG) 313
 Udruženje žena Peščanik 166–167
 Ugovor o međusobnom izručenju 522
 Ugren, Željko 503
 Ujedinjeni Arapski Emirati (UAE) 108, 143, 153, 203, 243, 248, 259, 311, 378, 394, 461
 Ujedinjeni regioni Srbije (URS) 259, 529
 Ulama, Hafsa Al 259
 Ulemek, Milorad (Legija) 37, 51–52, 54, 57–59, 64, 68, 70, 86–87, 98–99, 102, 104–105, 129, 137, 152, 170–173, 181, 183, 185, 212–213, 218, 222–223, 238, 241–242, 244, 249, 262, 287, 345–347, 350, 357, 374, 378, 381, 385, 389–392, 416, 453, 457, 462, 469–470, 472, 475, 478–492, 494–495, 498–501, 505, 507, 510
 Uljarević, Daliborka 192
 Uljarević, Marko 370
 Unesko 187, 357
 UniCredit banka 277
 United Group BV 288, 386, 408, 437
 University College London (UCL) 543–544
 Univerzal banka 153
 Univerzal medija 196
 Univerzitet Istočni London 533
 Univerzitet u Alberti 362
 Univerzitet u Notingemu 533, 537
 Univerzitet u Njujorku 187
 Univerzitet u Sorboni 196
 Univerzitet Union 537
 UNPROFOR 246
 Upitnik, emisija 335
 Uprava bezbednosti Generalštaba VJ (vojne bezbednosti, KOS) 35, 80, 124, 228, 236–237, 257, 263, 307, 312, 346, 350, 474, 504

- Uprava carina Crne Gore 306
 Uprava kriminalističke policije (UKP) 38, 43–45, 47–49, 59–60, 68–69, 77, 87, 106, 141, 152–153, 170–171, 183, 213, 222, 234–237, 239, 241, 250–252, 262, 275, 281–282, 284, 294–297, 301–302, 353, 356, 362, 398, 414, 421, 428–429, 437, 447, 495, 498, 511, 521, 532, 547
 Uprava za borbu protiv organizovanog kriminala (UBPOK) 213, 238, 269, 271, 356–357, 411–412, 470, 484, 498, 501, 511, 513, 525
 Uprava za izvršenje zavodskih sankcija Ministarstva pravde 45
 Uprava za kontrolu letenja 114
 Uprava za nekretnine (CG) 315
 Uprava za trezor 211
 Upravni odbor Advokatske komore Beograda 239
 Upravni odbor društva građana Peščanik 58, 447
 Upravni odbor Nove demokratije 542
 Upravni odbor Novosti 419, 422, 529
 Upravni odbor Politike a. d. 35, 91, 524, 529
 Upravni odbor Pozorišta na Terazijama 319
 Upravni odbor RTS-a 181, 453, 455
 Upravni sud 225, 453, 528
 URA, građanski pokret 316
 Ured za suzbijanje korupcije i organiziranog kriminaliteta (USKOK) 173, 524
 Urgentni centar u Beogradu 460, 480, 493, 496
 Urugvaj 48, 273, 281–283, 286–287
 USAID 46–47, 187–188
 Uskoković, Novak 168, 170
 Ustav Republike Srbije 90, 112, 148–149, 185, 208, 223, 225, 230, 282, 422, 468
 Ustavni sud Srbije 66, 223–225, 435–437, 468
 Utisak nedelje, emisija 30–31, 36, 49–51, 57, 64, 85, 91, 100, 117, 134, 152, 160, 170, 174, 176, 180–181, 203, 206, 250, 253–254, 357, 380, 419, 438, 498, 531, 537, 540, 542
 Utrinski vesnik 313
 Uzbuna, emisija 447
 Uzbuna.rs 127
 Uzelac, Gordana 394
 Užička, ulica 429, 499
 V film 52–53, 456
 Vajld, Oskar 38
 Valtner, Lidija 300, 442, 509
 Van Hek, firma 444
 Vanilla, noćni klub 63, 275, 283, 299
 Vanraspravno veće Višeg suda u Novom Sadu 522
 Vanredna situacija (2014) 102, 110–112, 203, 243, 445, 539
 Vanredno stanje (1999) 391
 Vanredno stanje (2003) 35, 45, 48, 50, 53, 61, 91, 93, 96–97, 119, 123–125, 128–129, 135–137, 172–174, 183, 198, 222, 279, 351, 355–356, 358, 375, 378–380, 388, 395–397, 452, 455–457, 460, 469, 473, 476, 484, 492, 501
 Vaseljenska, sajt 89
 Vasić, Maja 497
 Vasić, Miloš 38, 42, 52–54, 56–57, 60, 85, 87, 91, 126, 129, 171, 174–176, 202, 218–220, 228, 234–235, 238–239, 248, 276, 337, 350, 364, 368–369, 379–380, 383, 436, 451, 453, 456–457, 495, 497, 534–535, 547
 Vasilić, Jelisaveta 91, 156, 211, 229–230, 267
 Vasović Mekina, Svetlana 347
 Vasović, Milenko 508
 Vatikan 111
 Vazduhoplovni korpus JNA 141, 309
 Veber, Maks 88, 149
 Većernje novosti 37, 42, 45, 62, 70, 80–81, 89, 91, 102, 109–110, 123, 128, 135, 148, 151, 161, 163–164, 185, 188, 213, 221, 224, 232, 239–241, 252, 278–279, 284–287, 295, 343, 353, 355, 362, 369, 379, 381–382, 384, 387–389, 403–404, 410, 413–415, 419, 421–422, 430, 433, 458–459, 464, 466, 468, 496, 502, 505–508, 510, 513, 520, 523, 526–530, 541, 548
 Veće građana SRJ 499
 Veće republika SRJ 499
 Vekarić, Bruno 227
 Velauer, Anžel 272
 Veličković, Dušan 56
 Velika Srbija, glasilo 176
 Veliki trg, restoran 394, 428
 Velikić, Dragan 321
 Velimirović, Mirko 69
 Velimirović, Svetlana 300
 Vels, Orson 353
 Veljić, Aleksandar 222
 Veljković, Branko 480
 Veljković, Irina 25
 Veljković, Jelena 274, 276
 Veljković, Momčilo 220
 Veljović, Milorad 42, 50, 65–68, 98, 152–153, 217–218, 234, 289, 296, 305, 429, 518
 Venc, Folker 530
 Venecijanska komisija 178–179, 315
 Verbić, Srđan 531, 534, 541
 Verica Barać, nagrada 324
 Veruović, Milan 37, 129, 152, 179, 190, 332, 389, 395, 397, 455, 458, 460, 470, 472–473, 477, 479, 488, 493–498, 500
 Veselinov, Dragan 114–115
 Veselinović, Goran 25, 195–197, 498–499
 Veselinović, Ivana 410
 Veselinović, Janko 121
 Veselinović, Željko 509
 Vesić, Goran 50, 55, 102, 115, 126, 148, 185, 213, 304, 347, 378, 390, 506
 Vesić, Milorad 374
 Vesić, Miloš 35
 Vest (Makedonija) 313
 Vesti online (ex Frankfurtske vesti) 188–189, 334
 Vetroparkovi, afera 120, 253, 445, 492
 Veži pojas, kampanja 147
 Vice, portal 305
 Vicković, Miroslav 309
 Vidić, Nemanja 439
 Vidojević, Momčilo 430
 Vidojević, Tanja 375
 Vidojković, Marko 288, 317, 336
 Vijeće za nacionalnu bezbjednost 353
 Vijesti 41, 43, 47–48, 62, 64–65, 79, 92, 94–95, 98, 100–101, 107, 131–164, 141, 143–145, 154–156, 162–163, 165, 169, 174, 180, 182, 186, 189, 191–192, 194, 197, 241–245, 248–249, 253, 255, 258–260, 267, 276, 283, 286, 288–289, 294, 304–305, 309–311, 313–317, 340–343, 345, 353–355, 357, 369, 519–520, 523–524, 547
 Vikiliks 100
 VIN, produkcijska kuća 452
 Winterfeld, Maks 529
 VIP magazin 415
 VIP News, informativna agencija 40, 415
 Visković, Ivo 531, 537
 Visoki savet sudstva 66–67, 224, 226, 229–230
 Više državno tužilaštvo u Podgorici 520

- Više javno tužilaštvo u Beogradu 114, 116, 190, 209, 240, 287, 349, 384, 394, 405, 410, 421, 526, 529, 538
- Viši sud u Beogradu 43, 65, 176, 190, 224, 226, 335, 337, 349, 408, 539
- Viši sud u Novom Sadu 522–523
- Viši sud u Podgorici 156, 158, 169
- Vitez poziva, nagrada 432
- Vitorović, Mioljub 349, 484, 489, 511
- Vizbaden 395–396
- Vještica, Đorđe 304
- VK TV 226
- VKV RTV media 226
- Vlada Crne Gore 153, 156, 169, 179, 187, 194, 244–245, 257, 260, 309–310, 341, 354
- Vlada Srbije 15, 30, 33–34, 37, 50, 55, 60, 64–65, 70, 78, 80, 90–92, 97, 105, 111, 114–115, 118, 120, 122, 128, 137, 141–143, 145–148, 150, 158–159, 166, 168, 171, 175–177, 179, 186, 200, 203, 206, 210, 212, 214, 218–219, 222–225, 227–229, 235–236, 240, 242–243, 246, 250, 254, 257–258, 269, 283, 300–301, 305, 312–313, 318–319, 323–324, 327, 331, 337–339, 345–346, 355, 358, 368–369, 375, 377–378, 384, 387–388, 390, 392–395, 403, 406, 408, 410, 415, 417–421, 423–424, 433, 437–438, 443–448, 451–452, 455, 457–459, 463, 466, 468, 470, 472, 474, 477, 479, 484–485, 490, 493, 497–500, 503, 505, 511, 525, 539, 542, 547, 549–550
- Vladar, knjiga 144, 147
- Vlahović, Aleksandar 405, 407
- Vlahović, Ante 372
- Vlahović, Dragan 459
- Vlatković, Senka 46
- Voda Vrnjci 188
- Vojinov, Dimitrije 103
- Vojinović, Dragana 371
- Vojinović, Momčilo 376
- Vojinović, Svetlana 428–429, 441
- Vojno bezbednosna agencija (VBA) 217, 229, 280, 408
- Vojnomedicinska akademija (VMA) 338, 453–454, 490
- Vojska Jugoslavije (VJ) 263, 307
- Vojska Republike Srpske 356, 491–492
- Vojska Srbije 176
- Vojtehovski, Tatjana 171, 387
- Vojvodina info 279
- Worldfin, firma 410
- Vorlik, Meri 521
- Vorotović, Marko 281
- Vox, centar za politički marketing 422
- Voždovački klan 284
- Vranjske 46
- Vratite nam Utisak, peticija 31
- Vratiti se Rusiji, knjiga 361
- Vratuša, Vera 149
- Vrećo, Božo 319
- Vreme 30, 34, 38, 41, 47–48, 50, 52–57, 59–60, 62–63, 73, 81–82, 87, 92, 97, 101–102, 109, 114, 123, 127–128, 130, 136–137, 148–149, 158, 160–161, 174–178, 181, 185, 188–189, 191–192, 194–195, 197–199, 203, 205–208, 213, 218, 221, 224, 228–230, 234–235, 238–239, 246, 258, 260, 288, 295, 300, 304, 307, 318–319, 322, 333, 335, 337, 346–347, 351, 356, 368–370, 379, 385–387, 389, 394, 407, 417, 424, 437–438, 442, 445, 448–449, 451, 454–455, 466–467, 497, 503, 508, 530, 533, 547, 549
- Vreme d. o. o. 53, 456
- Vrhovni kasacioni sud 66, 229
- Vrhovni savet sudstva 229–230
- Vrhovni sud Crne Gore 522
- Vrhovni sud Srbije 36, 67, 173, 222–223, 230–232, 424, 451, 468, 511
- Vrhovni sud Španije 525
- Vrhovno državno tužilaštvo Crne Gore 133
- Vrzić, Nikola 37, 82, 99, 185, 214, 218, 221, 267, 307, 347, 349, 396, 416, 421, 451, 460–461, 470, 472–479, 488, 493–501, 504, 506, 513, 548
- Vučelić, Milorad 89, 151, 307, 347, 374, 396, 426, 548
- Vučelić, Soraja 142
- Vučelić, Vlatko 244
- Vučenić, Danica 49, 199, 448, 504
- Vučetić, Radina 175
- Vučetić, Slobodan 222–223
- Vučić i cenzura, knjiga 103, 381
- Vučić, Aleksandar 15, 25, 30–31, 36, 40, 44, 47–52, 54, 57–60, 63–65, 68, 70–73, 77, 79, 81–82, 85, 88, 90–93, 100–107, 109–115, 117–118, 120–123, 127, 136–138, 141, 143–148, 152–153, 156–158, 160–162, 167, 170–171, 173–175, 177, 180, 172, 195–201, 203–207, 210–211, 213, 217–221, 223, 225–230, 232–235, 242–250, 253–258, 260, 264, 267–268, 271–272, 285, 288–289, 293–294, 296–297, 299–305, 308–309, 312, 316, 318–340, 342–343, 350–352, 355, 358–362, 364–368, 370–385, 387–388, 390–399, 408, 428, 430, 433–434, 436–451, 456, 460–461, 466–467, 469, 482, 489, 497, 499–500, 506–509, 518–520, 526, 531, 533–534, 538–541, 547–550, 554
- Vučić, Andrej 200–201, 217, 230, 393–395, 429, 436, 547–548
- Vučić, Danilo 217–218, 247, 255, 335
- Vučić, Ksenija 25, 217
- Vučičev rečnik: istorija jedne opake bolesti, knjiga 509
- Vučičević, Dragan J. 41, 51, 69, 79, 89, 101, 127, 136, 159, 201, 209, 267, 284, 301, 331, 333, 337, 358–359, 371, 375, 384–385, 389–390, 393–394, 396–398, 403, 417, 419, 421, 429, 439, 441, 450, 466, 471, 476, 499–501, 542, 548–549
- Vučičević, Slobodan 30
- Vučinić, Perica 374, 490–491
- Vučinić, Radovan 522
- Vučinić, Vladimir 224–226, 230, 267, 436
- Vučković, Branko 337
- Vučković, Nataša 438–439
- Vučković, Zdravko 490
- Vučurević, Mirko 236, 514
- Vuica, Alka 311
- Vujačić, Ilija 531, 537, 543
- Vujanović, Dubravka 421
- Vujanović, Filip 179
- Vujanović, Željko 281
- Vujasinović, Dada 430, 522
- Vujošević, Duško 317–319, 321
- Vujović, Dušan 102, 232
- Vujović, Oliver 162, 205
- Vuka Karadžića, ulica u Podgorici 315
- Vukadinović, Đorđe 36, 53, 82, 89, 118, 121, 148–151, 180, 245, 254, 342, 346, 359, 367–371, 385, 512, 540
- Vukadinović, Saša 43, 45, 65, 253
- Vukajlović, Duško B. 159
- Vukasović, Nenad 84, 348, 389–390, 395, 397
- Vukašinić, Gile 225
- Vukašović, Miki 359
- Vukčević, Vladimir 65, 227, 229, 249–250
- Vukelić, Jovan 124
- Vukelić, Jovo 347
- Vukičević, Biljana 273
- Vukić, Vanja 294, 440
- Vukojebina, sajt 92
- Vukojević, Luka 340, 342

- Vukojević, Zoran (Vuk) 183, 363, 381, 485, 500
 Vukosavljević, Danijela 252
 Vukosavljević, Vladimir (Keza) 495
 Vukotić media, izdavačka kuća 421
 Vukotić, Manojlo (Manjo) 163–164, 194, 240, 278, 288, 382, 415, 419–422, 505, 523, 526–527
 Vukotić, Veselin (Vesko) 521–524
 Vuković, Ana 154, 157, 169, 193–194, 288
 Vuković, Draško 265
 Vuković, Helena (Major Helena) 176–177, 319
 Vuković, Miodrag 60, 125, 213, 236–237, 264, 470, 501, 511–514
 Vuković, Svetlana 100, 351, 363, 538
 Vuković, Vinko 376
 Vuksanović, Draginja 259
 Vuksanović, Slobodan 211–214, 221
 Vulić, Dragan 468
 WAN-IFRA 192
 War Report 474
 WebCrawler 98
 Westdeutsche Allgemeine Zeitung (WAZ) 240–241, 269, 276–277, 281, 286, 313–316, 399, 403–405, 416, 419–422, 458, 503, 506, 515–516, 526–531
 Wojtehovski communications 171
 Woodrow Wilson International Center for Scholars 34
 XX vek, izdavačka kuća 323
 Yahoo 98
 YU info 80, 491–492
 Yugofax 474
 Zabunović, Dušan 236
 Zagreb Indoors – dnevnik, knjiga 305
 Zajed, Muhamed bin 243, 245, 248, 258, 335
 Zajedno, koalicija 55, 188, 387
 Zajović, Staša 254, 365–366
 Zakon o borbi protiv diskriminacije 341
 Zakon o finansiranju političkih aktivnosti 50
 Zakon o hartijama od vrijednosti (CG) 314
 Zakon o investicionim fondovima 270
 Zakon o javnim nabavkama 45, 444
 Zakon o javnom informisanju (Šešeljev zakon) 383, 492
 Zakon o javnom informisanju i medijima 44, 89, 158, 247, 329, 332, 334, 441
 Zakon o javnom redu i miru (CG) 353
 Zakon o krivičnom postupku Švajcarske 272
 Zakon o oduzimanju imovine proistekle iz krivičnog dela 65, 262
 Zakon o platama u javnom sektoru 232
 Zakon o policiji 430, 497
 Zakon o privatizaciji 270
 Zakon o radio-difuziji 119–120
 Zakon o referendumu 178–179, 315
 Zakon o saradnji sa Haškim tribunalom 148, 345, 468, 488–489, 492
 Zakon o Specijalnom sudu 183, 457
 Zakon o stečaju 277
 Zakon o univerzitetu 149
 Zakon o vanrednim situacijama 102, 111
 Zakon o visokom obrazovanju 541
 Zakon o Vladi 145
 Zakon o zaštiti konkurencije 527
 Zakonik o krivičnom postupku (ZKP) 66, 457, 489
 Zarić, Aleksandar 469
 Zastava 207
 Zašto je ubijen Ivo Pukanić, knjiga 515
 Zavetnici 463
 Zavod za sport i medicinu 331
 Zbiljić, Dragoljub 444
 ZD projekt 226
 Zdravstveni centar u Valjevu 453
 Zebić, Jovan 236
 Zec, Milan 309
 Zečević, Mia 439
 Zečević, Žarko 439
 Zeković, Luka 132, 186
 Zeljković, Nives (Celzijus) 155
 Zemekis, Robert 551
 Zemunski klan 34, 48, 51, 68, 83, 86–87, 105, 112, 118, 126–127, 152, 172–173, 183, 185, 212, 220, 223, 244, 248–250, 257, 261–262, 269, 313, 315, 339, 348–349, 381–382, 388, 390–392, 410, 415–416, 441, 443, 450, 457, 460–462, 469, 473, 477–479, 481–482, 484–485, 488–490, 496, 498–500, 510–511, 517, 525
 Zetatrans 306,
 Zirojević, Olga 359
 Zlatno pero Rusije, nagrada 352
 Zmaj Jovina, ulica 508
 Zoran Đinđić u mreži mafije, knjiga 185
 Zoran Đinđić: Etika odgovornosti, zbornik 440
 Zorić, Nenad 361
 Zov, novine 103
 Zukić, Amir 362
 Zumiranje, emisija 288, 300, 456
 Zvezdarska grupa 376
 Žaket, Dejl 23, 493
 Žalbeno veće Apelacionog suda 263
 Žandarmerija 67–70, 95, 100, 217, 244, 356, 429, 487
 Žarić, Dragan (Kapetan Džo) 389–390
 Žarković Obradović, Dragana 191
 Žarković, Dragoljub 30, 53, 73, 156, 174, 191–192, 194, 197, 199–200, 202, 208, 213, 228, 288, 346–347, 368–369, 386, 419, 438, 456
 Železara Smederevo 271
 Željko Cvijanović – Novinar u civilu, knjiga 34, 97
 Žene u crnom 110, 254, 365
 Ženska vlada Zapadnog Balkana, projekat 165–166, 186
 Ženski autonomni centar 167
 Žeželj, Maja 375
 Živaljević, Goran 172
 Živanić, Radomir 480
 Živanović, Katarina 431
 Živanović, Saša 538
 Živić, Nevena 25
 Živić, Petra 305
 Živkov, Ljubomir 46
 Živković, Dražen 344
 Živković, Zoran 33, 85–86, 96, 110, 136–137, 158, 163, 202, 209, 236, 247, 271, 294, 351, 385, 388–389, 422, 433, 470, 474–475, 497, 505
 Žižek, Slavoj 79, 93
 Žižić, Zoran 89
 Žospen, Lionel 490
 Žugić, Goran 520
 Žunić, Željko 153
 Županijski sud u Zagrebu 42, 289, 372, 524
 Žurnal, sajt 534

CIP - Каталогизација у публикацији -
Народна библиотека Србије, Београд

32.019.51:654.19(497.11)"2001/2016"
316.42(497.11)"2001/2016"

КАИФ, Иштван, 1980-

Ime i manipulacija : kodeks srpskih medija i povezanih grupa 2001-2016
/ Ištvan Kaić. - Београд : Publisher, 2017 (Београд : 4print). - 609
str. ; 24 cm

Tekst štampan dvostubačno. - Tiraž 1.500. - Str. 15-16: Uvodna reč / Ivan
Tasovac. - Str. 553-555: Završna reč / Dejan Vuk Stanković. - Napomene i
bibliografske reference uz tekst. - Bibliografija: str. 557-581. - Registar.

(978-86-80726-01-4)

а) Медији - утицаји - Србија - 2001-2016 б) Србија - Друштвене прилике -
2001-2016
COBISS.SR-ID 251782156

Ime i manipulacija

Kodeks srpskih medija i povezanih grupa 2001–2016

Ištvan Kaić

„Ako najširi dijapazon medija u Srbiji i Crnoj Gori danas, kao i već skoro dve decenije unazad, udruženo nastoji da prenese tu neravnodušnost, kreirajući javno mnjenje, ako na taj način stvoreni tetraedar od četiri aktualna imena za satanizovanje predstavlja referentni sistem spram kojeg se manje-više određuje koordinata svake medijsko-političke interpretacije, tj. svega što dolazi iz medija i zahvata javni prostor, ako nema onoga konzumenta medija koji nema nešto da kaže što ne bi predstavljalo derivat iz tetraedra – da li se iz toga može izvući zaključak da je ova medijska matrica od četiri označitelja, od kojih je jedan izvršio rokadu s ubijenom osobom, upravo ono što danas realno i dominantno politički opredeljuje javno mnjenje u Srbiji?“

(citat iz knjige)

” Da li se iko ikada izvinio i za ono što je pisao i govorio o Đinđiću, Đukanoviću, Popoviću, Subotiću, Vučiću, a što nije bilo tačno, što je oboreno sudskim presudama, ili što su sami događaji demantovali? [...] Taj srednjovekovni princip – prođi kroz vatru, izdrži pola sata pod vodom, polji se vrelim uljem i ostani živ – ovdašnji mediji su zdušno primenjivali govoreći o svakom od Kaićevih „označitelja“, o ljudima, ne dozvoljavajući im nikakav drugi način da se opravdaju, a pogotovo nikada ne postavljajući puko pitanje, civilizacijsko – zašto bi oni dokazivali nevinost? I zar nije posao onih koji ih tuže, da dokažu da su oni krivi? I zar nije posao medija da sve to samo prate, bez ikakvog upliva, a naročito bez etiketa i osuđivanja unapred. Niko to nije uradio. Upravo suprotno, jedan od „okrivljenih“ je označen kao kriminalac, drugi kao cenzor, treći je mafijaš, četvrti tiranin, i taj patern se ponavlja, unedogled, podsećajući nas ne da smo se od nečeg sličnog izvukli, nego da samo još nismo došli na red. Primeri koje je Kaić, uporan kao crkveni miš, pronašao, zavukavši se, neprimetno, u dugačke, tamne hodnike zamka, čitajući i beležeći hiljade stranica novinskih optužnica i presuda, da bi ih, potom, iskoristio u knjizi, više nego jasno pokazuju da se to – masovno medijsko suđenje i streljanje – zaista događalo, ovde, kod nas, da su mnogi, što svesno, što nesvesno u tome učestvovali, ali i da niko za sve to nikada nije odgovarao.

Ivan Tasovac
direktor Beogradske filharmonije
i ministar kulture i informisanja u Vladi Srbije 2013–2016.

” Negativna slika igra značajnu, gotovo odlučujuću ulogu i kod čitalaca ili gledalaca koji bi na sam pomen ličnosti trebalo da reaguju emotivno repulzivno, da iskažu neodobrovanje koje u krajnjem ishodu trebalo da generiše političko suprotstavljanje. Stvaranje i agresivno nametanje negativne slike o pomenutim ličnostima ima za cilj da njihov politički i svaki drugi angažman potpuno diskredituje. Naime, šta god pomenuta petorka – Đinđić, Vučić, Đukanović, Popović ili Subotić – činila, ove ličnosti biće direktno ili indirektno medijski stigmatizovane. U medijskoj areni koja nalikuje „bojnom polju“, svaki racionalan odgovor bilo njih, ili nekog drugog učesnika javnog života koji nije negativno orijentisan ka njima, biće tumačen kao medijsko-politička farsa, svojevrsna moralna blasfemija ili pak političko-ekonomska dekadencija. Iskustvo medijskog „linča“ ovih ličnosti prikazano je detaljno. [...] „Medijski atentati“ na pripadnike medijsko-političkog tetraedra podjednako su privlačni i samoproglašeni „borcima“ za „stvar ljudskih prava i demokratije“ kao i većitim zaštitnicima „srpstva“ i Srbije. Ako se tome dodaju „novinari specijalizovani za crne kronike“, dobija se gotovo savršeni propagandni instrumentarium. Kriminalizovati, patriotski osramotiti, optužiti za nepoštovanje vrednosti demokratije i slobode, večiti je pretekst različitih, indirektno ili direktno povezanih, neretko sinhronizovanih kampanja. Reč je o kontinuitetu kampanje, kampanji koja ne prestaje i koja teži uvek da traje kroz različite manifestacije. Širok dijapazon medijskih događaja opisan je u ovom studiozno i brižno pisanom delu. Upravo (zlo)upotreba medijskog označitelja koja je u srži brojnih kampanja pokazuje suštinu onoga što autor zove „kodeksom srpskih medija i povezanih grupa“.

Prof. dr Dejan Vuk Stanković
vanredni profesor na Učiteljskom fakultetu
Univerziteta u Beogradu i politički analitičar

Ištvan Kaić, analitičar medija i publicista, rođen je 1980. godine u Kikindi. Diplomirao je filozofiju na Filozofskom fakultetu Univerziteta u Beogradu i kompjuterski inženjering na Fakultetu za poslovne studije Megatrend univerziteta. *Ime i manipulacija – kodeks srpskih medija i povezanih grupa 2001–2016*, je njegova druga knjiga posle naučne monografije *Iz sna ka čemu: neka mesta lakanovske psihoanalize*.

Publisher d.o.o.

Sva prava su zadržana. Nijedan deo ove publikacije ne sme biti reprodukovan niti smešten u sistem za pretraživanje ili transmitovanje u bilo kom obliku: elektronski, mehanički, fotokopiranjem, snimanjem ili na drugi način, bez prethodne pismene dozvole autora i izdavača. Svaki pokušaj otuđivanja i pripisivanja autorstva nad ovom publikacijom u javnom diskursu drugim licima biće sankcionisan po zakonu.